Faragó Bálint

A mezőtúri ref. egyház története
1530-1917-ig
Mezőtúr, 1927. Török-nyomda.
8-r, 324, 4 l. Fűzve.

I. 4. p. h.

3.50

<Szinyei Merse Pál>

Szegi Pál: <>.

Szabad Művészet

1952. 5. 7. 211–216. l.

Képpel és arcképpel.

Szőnyei Messe Pál

vőd

Hel Svajc 1944

Kegyel

I

A ministerelnöki
förgacg. nyugtája
bektatando és
ad acta

Szinyei Merse Pál

und

Hel Ervin: Die

Schweiz und Ungarn.

Sonntagsblatt der

Basler Nachrichten.

1947. febr. 9.

március 6-án elhunyt.

emető halottasházából március 8-án 15 órakor

kásságát és egyéniségének emlékét el nem múló

da áll. váll.

Szinyei Merse Pál

Malonyay Dezső

Szinyei Merse Pál.
Budapest, 1910. Lampel R.
8-r, 115, 4 l, 60 szövegképpel, 16 mellékletlel és 3 hasonmással. Eredeti egészvk.
Művészeti Könyvtár.

I. 5. p. e.

2.50

Lázár, Dr Béla

Paul Merse von Szinyei.
Ein Vorläufer der Pleinairmalerei.
Leipzig é. n. Klinkhardt u. Biermann.
4-r, 6 sztl l, 81 l, 39 tábla.
Eredeti pegamenkötés.

Szinyei Merse Pál

I. 1. p. h.

12.- P

A pannonhalmi szentbenedek-
rendi főapatság
tisztelendő Perjeli Hivatalának
Pannonhalma.

A Műemlékek Orsz. Bizottsága
vid uton arról értesült, hogy az
tisztelendő Főapatság őrzése alatt
ó pannonhalmi ezredéves em-
lékmű oly rosz állapotban-van, hogy
különösen a bejárati résznek-
omlásától lehet tartani.

Nehogy az emlékművet lá-
ató közönséget baj érje, fel-
a a főtisztelendő Perjeli Hi-
alt, hogy mindaddig, míg
emlékmű helyreállítása ügyében
enleges lépés történhetik, azt

Szinyei Merse Pál

Horváth Mezőgazd.

54. l. 55. l.

57 l. 63. l.

a tárcza { főkönyv 45/8 köt. 10 lap 5 tételén
számlakönyv köt. lapján.

Az utalványozott összeget a vallás és közokt. minist. számvevőség XIII. osztálya (V., Báthori-utca 12. sz. III. em. 18.) számfejti

MÜEMLÉKEK O... ...OTTSÁGA

912 /1917 szám

Érk.: 917 év XI/8 hó n.

án

r-

ak

elő

tban

(Szinyei Merse Pál)

Malonyay Dezső: ( )

8-r. 79 lap. 119 l.
Bp. 1910

Gent (1489)

33503 szam.
I 909

A müemlékek tekintetes országo

Folyó évi április

ratára hivatkozva ,Rokay Imre v

Szinyei Merse Pál

Szinyei emlékkönyv.

8-r, 46 kép, 140 l.

Bp. é.n.

Gent (2141)

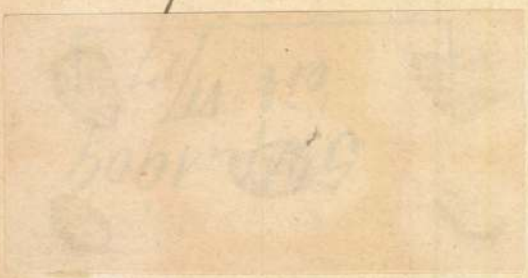

a másolat hitelében:

előadó.

< Szinyei Merse Pál >

Pátzay Pál: < ?
16-r, 24 kép.
22 l. Bp. 1941

Gent (1746)

U. az nemetül is
16-r, 28 kép, 28
l. Bp. é. n.

Gent (1747)

MDK

Szinyei Merse Pál

Petrovics E.: Emlékezés Szinyei Merse Pálról. Uj Idők 1922. dec. 17. 42o-421.l.

Szinyei Merse Pál

72

KITÜNTETÉSEK. A római nemzetközi kiállításon szerepelt magyar festők közül a következők részesültek kitüntetésben: Szinyei Merse Pál (10,000 lirás díj), Beck Ö. Fülöp (1000 lirás díj), Vadász Miklós és Székely Andor (500—500 lirás díj).

EG

TVÁNY

mle Társaság

ÖRTÉNETÉNEK

vatala

Budapest V.
Vadász-u. 16

Művészet 1912

38.1

2 filléres bélyeg helye

A Magyar Szemle Társaság Egyetemes Történetének
Kiadóhivatala

Budapest

Kérem címemre minden kötelezettség nélkül, díjtalanul megküldeni az Egyetemes Történet (Világtörténet) megjelenése alkalmából kiadott illusztrált albumalakú Emlékkönyvet, amely többek közt Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszternek cikkét és Kornis Gyula államtitkárnak, a Pázmány Péter Tudományegyetem rektorának, A Magyarság a Világtörténetben című tanulmányát tartalmazza

Név: .....

Foglalkozás: .....

Hivatali cím: .....

Lakás (utca stb.): .....

18	Szinyei Merse Pál
17	
16	
15	Szabó Athanasius
14	1024
13	
12	

EGYETEMI NYOMDA

EGYETEMI NYOMDA

30 nap **JÚNIUS** 25. hét

12 Vasárnap		Szenthár. *Szenthár.*
13 Hétfő		P. Antal *Tóbiás*
14 Kedd		Nagy Vazul *Vazul*
15 Szerda		Jolán *Vid*
16 Csütörtök		Úrnapja *Jusztin*
17 Péntek		Rainer *Töhötöm*
18 Szombat		Efrém *Arnold*

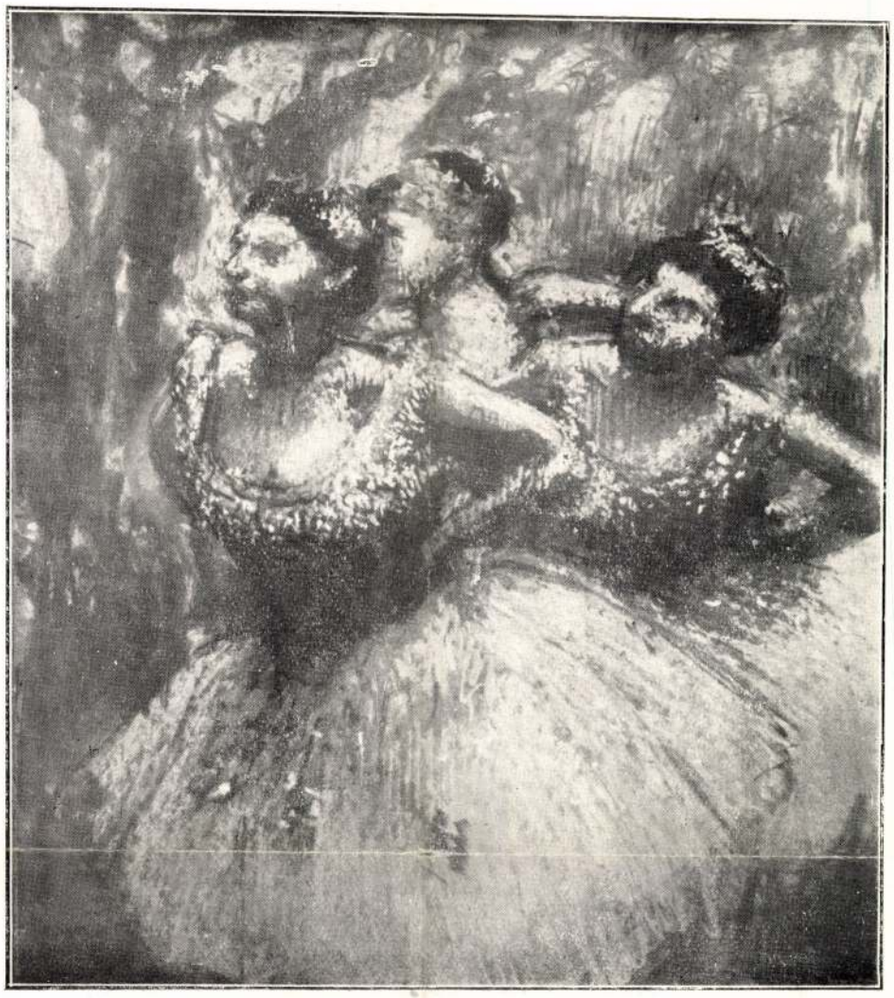

DEGAS: Táncosnők

br. Kohner Adolf gyüjteményéből

mélységes szeretetéről tesz hitvallást. A francia Barbizonnal parallel vonatkozásba hozhatjuk a mi Szolnokunkat. Ezt az iskolát a Kohner-gyűjteményben hiánytalanul megtalálhatjuk, hiszen Kohner Adolf br. egy emberöltő óta mæcenása a szolnoki művésztelepnek. Pettenkofentől Szüle Péterig meg is találunk itt mindenkit. *Pettenkofen* három alföldi tája hirdeti itt az osztrák mester, Szolnok felfedezőjének dicsőségét. Az ő körébe tartozó osztrák piktorok közül itt találjuk Otto von *Thoren*, Tina *Blau* és Leopold Karl *Müller* néhány művét. A szolnoki magyar mesterek sorát *Deák-Ébner* Lajos nyitja meg, akinek egyik nagy méretű főműve, a »Baromfivásár« látható itt, más kisebb képei mellett. Utána sorra következik *Szlányi*, *Zombory* és *Fényes* Adolf. Közülök Fényes Adolfot különösen erőteljesen hangsúlyozza a Kohner-gyűjtemény. Szlányi egy-két jó képével, Zombory talán csak egyetlen kis méretű tehenes képével szerepel, de Fényes Adolf fejlődésének minden fázisát nyomon lehet követni. Ennek a kitünő mesternek realista korszakától, a munkásképek megrázó sorozatától, a finom színárnyalatok studiumában gazdag interieurökön és az ujjongó pleinaireken át a romantikusan érzett magyar tájakig és egészen a stilizáló, majdnem primitiv felfogású bibliai ábrázolásokig, minden fejlődési étape-ja bőséges illusztrálásra talál. Fényes mester tanítványának, *Kohner* Idának néhány képét is itt kell említenünk. A művésznő chef d'oeuvre-je az a portré, melyet apjáról festett és tehetségének meggyőző bizonyítékai azok a tájképek, melyeknek frissesége, szuggesztiv hatása ösztönös erejében gyakran versenyre kel mestere technikai képességével. A szolnoki művésztelep fiataljai közül *Herman* Lipót, *Pólya* Tibor, *Vidovszky* Béla nyertek még bebocsátást és itt találjuk *Szüle*

tikus csendélete képvisel itt. Mellette és utána sorakoznak a XIX. század végének nagy festőegyéniségei, akik az impresszionizmus dekadenciájával uj utakat keresnek és próbálnak vágni. *Van Gogh* és *Gauguin* egy-egy pompás műve ejt csodálkozásba. Gauguin »A hivás« (L'appel) c. hatalmas, dekorativ foltokból épített egyik főműve és Van Gogh monumentális hatású »Olajfaerdője« nyitja meg a sorát az impresszionizmust követő időszak festői problémáinak. A mi Rippl-Rónaink párisi baráti körével találkozunk most: Maurice *Denis*, Aristide *Maillol*, Henri *Matisse*, *Vuillard* egy-egy képe, míg *Bonnard*-nak három képe képviseli a századvégi törekvéseket, a postimpresszionizmust, amely azonban semmi rokonságot nem mutat a mi időnk expresszionizmusával, melynek máris lehanyatlott zászlajára a természettől való teljes elvonatkozást írták ennek a termékketlen irányzatnak theoretikusai. A Kohner-gyűjtemény a postimpresszionizmus mestereivel le is zárja a piktura fejlődéstörténetének illusztrálását, mintegy tüntetően demonstrálva, hogy az impresszionizmus nagy mesterei után ugyan még helyet kíván adni a következő korszak kiváló festőegyéniségeinek, de az utánuk jövő vízözön már nem érdekli a finoman disztingváló gyűjtőnek sem izlését, sem megértését.

*

A magyar anyag — mondanunk sem kell — épp oly teljes, szinte szemléltető oktatásra berendezett, mint a külföldi. Persze itt is az impresszionizmus a mag, mely köré a gyűjtemény képei sorakoznak.

Leghelyesebb, ha a *Mészöly*-kollekcióval nyitjuk meg a sort. Mészöly úttörő művészetéről teljes képet nyujt az itt látható kis gyűjtemény: hat magyar tája (három kisebb méretű) és állatképei: a tyúkcsalád, a csacsi, a pulyka, a foltos tehén, meg a fehér csacsi. Valamennyi a természet áhítatos tiszteletéről és a magyar föld

SZINNYEI-MERSE PÁL: Csónakkirándulás

br. Kohner Adolf gyüjteményéből

IRODALMI NAPLÓ

Az európai irodalom története

Babits Mihály új könyve

Babits Mihály nagyszabású lírai tanulmányának, *Az európai irodalom történetének* pár hét előtt megjelent, második, befejező kötete több mint másfélszáz esztendőn, 1760-tól 1925-ig vezeti keresztül az olvasót. Különös, felejthetetlenül izgalmas utazás, Goethe ormokon magasodó tölgyétől Giovanni Pascoli, a »mezei költő« alacsony bokraiig, Macpherson híres hamisítványától Thomas Hardy »új tárgyilagosságáig«. Hasonló és méltó az első részhez, amely — a ma annyira népszerűtlen France-szal szólva — szintén »remekművek társaságában átélt lelki kalandok« naplószerű beszámolója volt. Aki azonban ezt a naplót írta, maga is remekművek alkotója. Csodálatosan gazdag kultúrájú és egyéni képzeletű költő, mestere a művészi előadásnak s éppen ez a kivételes adottság nyomja rá a ritka érték bélyegét könyve minden sorára. Rokonszellem nyilatkozik itt azokról a nagyokról, akik »századokon és országokon átnyúlva adnak egymásnak kezet« — a világirodalom közösségében.

Babits európai irodalomtörténetének második részében is megalkuvás nélkül juttatja érvényre a munka kezdetén jelzett vezető eszmét: a világirodalom zárt, *egységes* felfogásának termékeny gondolatát. Pedig feladata a XIX. és XX. század egyre többfelé ágazó, helyi elszigeteltségű stílustörekvéseinek széttagolt folyamatával kapcsolatban mind nehezebbé válik. Meg formai megoldás tekintetében is. Goethe hatvan esztendőt átfogó, irányokat váltó és koráramlatokat áttörő működését például lehetetlen *egyetlen*, egész esszé keretébe szorítani, ahogy az — mondjuk — Danténál, Cervantesnél vagy Shakespeare-nél könnyen keresztülvihető volt. Babits époly szellemesen, mint szerencsésen győzi le az elébe tornyosodó akadályokat. Az *időbeliség* kérdésében a belső, személyi összefüggések el-eltűnő s megint előbúvó szálaival teremt rendet. A *Sturm und Drang* Goethéjét elhagyva — a szükséges kitérők közbeiktatása után — újra meg újra visszatér hozzá, költői alakulásának minden fontosabb fázisát *külön* lelki portréban festi alá, anélkül, hogy akár a figura emberi egységét, akár a zseni kisugárzó hatásának állandóságát megbontaná. A művészi komponálásnak szinte páratlan bravúrja az, ahogy az egymástól elszakított részekből végül is kikerekedik az íróval együtt-figyelő olvasóban a szerves és teljes goethei kép egésze. Ezt a módszert többször, másoknál is alkalmazza Babits a további »kalandozások« során és mindig fölényes biztonsággal.

Azonban — mint az analitikus regénynél — elsősorban itt is a *détailon* mulik minden. Az apró részletek, finom árnyalatok, éles megfigyelések és találó megjegyzések adják Babits szintétikus tanulmányának legdúsabb, legnemesebb és legmaradandóbb értékeit. S mindig attól kap igazi hangsúlyt, nyomatékot és fontosságot a mondanivaló: *ki az*, aki mondja? Sokszor maga a jellemzett mű talán nem is érdekel annyira, mint a róla elhangzó friss, egyéni észrevétel. Az, amit egyedül Babits látott és láthatott meg benne. Ebből az érdekes viszonylatból válnak érthetővé az író ítélkezéseinek némely »önkényességei«, — érezhető rokonszenve az angolok, hűvös tartózkodása a franciák, csendes közönye az oroszok iránt, egy Baudelaire vagy Tolsztoj kivételével. Akiket igazán szeret, azok gazdagon kiképzett, eredeti, új megállapításokra ihletik. Ha Shelleyről, Keatsről szól, valósággal átforrósodik a hangja s az ékesszólás heve ragadja el, míg Balzac, Flaubert — minden elismerő szava mellett — csaknem hidegen hagyja. De ami a legszembeötlőbb: Dosztojevszkijen való átsiklása. Nyomában, ahogy Meredithet keríti sorra, az angol regényíró szinte jelentősebbnek tetszik a *Karamazovok* szerzőjénél. Nem kifogásként említem ezt, csupán jellemzésül. Hiszen Babits könyvének ép ez a szubjektív közvetlenség, ez az őszinte líraiság a legvonzóbb varázsa. *Mások* arcképeit festve, önkéntelenül beléjük lop valamit *önmaga* vonásaiból. Hogy még egyszer Franceot idézzem: saját magáról beszél — Tennyson, Schopenhauer vagy Swinburne alkalmából. Az alkotó művész, a teremtő költő árulkodó vonása ez a »fegyverhordozó« kritikusban, aki hiába próbál passziv szerepet vállalni: lényege szerint — szerencsére — mindig aktív marad.

A koncepció nagyvonalúságával és a részletezés művészi finomságával egyformán meggyőző, rendkívül jelentős, dús és értékes munka Babits immár befejezett irodalomtörténete. Némi elsietettség csupán az utolsó fejezetek vázlatszerűségén vehető észre. — amit viszont a könyv határidőhöz kötött megjelenése eléggé magyaráz. Aminthogy ugyanerre az okra vezethető vissza a *couleur locale* kitétel már-már zavaróan sűrű használata is. Bár ez az akaratlan kihangsúlyozás itt mintha többet jelentene a romantikus iskola jellemző jegyénél. Folytonos visszatérésével önkéntelenül azt a sejtést rezdíti meg az olvasóban: mennyire éltető alkateleme minden irodalmi megnyilatkozásnak az örök romantika.

S most, végezetül, a záró-kötet kapcsán csak megismételhetem azt, amit az első rész megjelenésekor mondottam: Babitsnak ezzel a monumentális művével *először* érkezett el a magyar esszé arra az európai viszonylatban is előkelő helyre, amelyet líránk és elbeszélő irodalmunk már régebben elfoglalt.

Kárpáti Aurél.

□ **A Szépművészeti Múzeum hetedik Évkönyve.** A váratlanul nyugalombaküldött *Petrovics* Élek főigazgató egyik legmaradandóbb értékű alkotása az *Országos Magyar Szépművészeti Múzeum Évkönyveinek* sorozata, amelyből most jelent meg a hetedik kötet. A remek kiállítású, nagyformátumú könyv ezúttal a szokottnál is gazdagabb és előkelőbb tartalommal örvendezteti meg a műértő közönséget. Vezetőhelyen közli *Meller* Simon száz ív-oldalt meghaladó tanulmányát, *Szinyei-Merse Pál életéről és műveiről*. Meller, aki mint műtörténész és esztétikus, külföldi vonatkozásban is a legkiválóbbak közül való s különösen *Ferenczy* Istvánról szóló könyvével írta be nevét szakirodalmunkba, Szinyei-tanulmányában végre méltó módon rótta le a magyar művészettörténetírás másfél évtizedes adósságát, az úttörő, nagy, magyar mester emléke iránt. Epoly eleven, mint jellemző portrét rajzol Szinyei-Merséről, az emberről és művészről, tragikus cezurával megtörött életének egész folyamatáról, születésétől haláláig végigkísérve minden fontosabb sorsfordulóján a kortársai részéről alig megértett naturalista-festőt. Az életrajz során Meller igen sok új, eddig ismeretlen adatot használt fel. Ezért műve nemcsak részletesebb a régebbi publikációknál, hanem a történelmi valósághoz is hívebb. Mindenekfelett pedig művésziesen látható. Épúgy, mint a Szinyei alkotásmódját, festői kialakulását, elért eredményeit és egész oeuvre-jét beható gonddal, ritka hozzáértéssel és finom izléssel ismertető, pompás méltatás, — mintája a képzőművészeti leíró-kritikának. A szövegrészt kitűnő illusztrációk tömege kíséri. Meller szép tanulmánya igazán értékes gazdagodását jelenti a magyar szakirodalomnak, amellett, hogy a művelt laikus számára is élvezetes olvasmány. Az Evkönyv kisebb dolgozatait *Fiocco* Giuseppe, *Hoffmann* Edit és *Rózsaffy* Dezső írta, szakszerű felkészültséggel. —io.

□ **Dr. Votisky Antal: A Velencei tó problémái.** Dr. *Votisky* Antal kis könyvében felveti azokat a kérdéseket, amelyeknek megoldásával a Budapest közelében fekvő Velencei tó *a főváros lakosságának állandó üdülőhelyévé és vízisporttelepévé válhatnék*. A Velencei tó ugyanazt a szerepet tölthetné be Budapest víkendező lakossága számára, mint a Berlin közelében fekvő Wannsee. Dr. Votisky meggyőző érvekkel bizonyítja a Velencei tó értékelésének sürgősségét. A »Velencei tó problémái« elé *József Ferenc* főherceg írt előszót.

□ **Molnár József Árpád: Új hárfán felzengő dalok.** *Molnár* József Árpád 1920 és 1932 közé eső lírai termését gyüjtötte össze könyvében. Egyetlen heves élménye vonul végig versein: *a vallásos élmény*, a Krisztussal való találkozás. S amilyen nagy és jelentős költői értékeket kiváltható élmény lehetne is ez különben — *Molnár* verseiben ez igen gyengén mutatkozik meg, akkor is csak feleslegesen zsúfolt és önmaguknál többet nem mondó *szavakban*. A nagy élmény különb hatásokat is kiválthatott volna, ha valóban költőt ért, amire elvétve néhány jel vallani látszik. E jelek azonban alig vehetők észre abban a képzavarokkal, szóhalmazokkal és nagy szavakkal telitömött vershalomban, melyben a legkevésbé kívánatos módon és bántóan vegyül *Ady* Endre kálvinista és *Mécs* László katolikus istenverseinek igen félszeg és nagyon különböző értékű és hőfokú hatása. A reményt, mellyel *Molnár* további versei elé nézni próbálkozunk, csupán ahhoz az igen kevés ráhibázott szóhoz fűzzük, amely még — mint a vizsgán — egy utolsó mentőkérdést esetleg megenged.

(Rma.)

□ **Meneküles öt világrészen át.** *(Stoffa Pál könyve.)* Ritka dolog történt ezzel a könyvvel. Magyar ember írta és előbb jelent meg angolul, mint magyarul. 1933-ban »*Raound the world to freedom*« címmel megjelent, részletesen foglalkoztunk vele és megírtuk, hogy az érdekes hadifogolykönyvek közül való, emlékezetes dokumentuma az emberi kitartásnak, kötelességtudásnak és szabadságvágynak. *Stoffa* Pál őrnagy a világháborúban orosz hadifogoly lett, a fogságból Kínába szökött, onnan az Egyesült Államokba jutott, semleges svéd hajón mint fütő akart visszatérni Európába, de az angol blokád egy őrhajója elfogta és a hirhedt Man-sziget fogolytáborába internálta. Ezt a kalandos utat írja le könyvében Stoffa őrnagy egyszerűközvetlenséggel és éppen ezért érdekesen. A magyar könyv éppen olyan izgalmas olvasmány, mint az angol volt, csak beszédesebb és színesebb: a fordított és az eredeti közt levő különbség érzik rajta, természetesen az eredeti javára. A magyar hadifogolyirodalom sokatmondó nyeresége Stoffa Pál szép munkája. *(p. á.)*

Radnóti Miklós: Ujhold

Tisztán élünk különben és könnyű mosollyal;
asszonyom járkál a szobán szoknyája kis neszével
és fényes szemmel rendezi tárgyainkat.

Tudja már, hogy harapósak a gazdagok kutyái
s hogy aki meghal, azt végleg elkaparják.

Oly félelemnélküli így az életünk és egyszerű,
mint a papír vagy a tej itt az asztalunkon
és kegyetlen is,
mint mellettünk a lassú tekintetű kés.

Így ír az életről, az ő életéről és a miénkről Radnóti Miklós. Igen, az élet nagyjából ilyen. Olyan, mint a papír vagy a tej, de olyan is, mint a kés. Ezt tudomásul kell venni félelem nélkül, de helyeslés nélkül is. Az életnek ez a komoly, lirizmusában is tárgyilagos, illúziómentes tudomásulvétele teszi Radnóti Miklós új verseit olyan közvetlenekké és meggyőzőkké. Elégiaszerű csaknem mind. Bátor és férfias vállalása az élet minden megnyilvánulásának, a tejnek épúgy, mint a késnek. Ez a legvonzóbb ezekben a versekben, ez és a mély bensőséges kapcsolat a természettel. Minden táj, amin ez a költő keresztülmegy, álmennyé válik benne, minden állat és minden növény, mellyel találkozik, minden napsugár, ami a szemébe süt, minden hullám, melyben néhány karcsapást tesz, rögtön hozzátartozik az életéhez valami mélyerejű pogány sorsközösségben. Bukolikus verseiben rétek, hegyek és folyók hangulata szólal meg: de maga a táj, melyet megszólaltat, szimbólum, a költő hangulatainak jelképe és kifejezője. Szerves, őszinte egység ez. Erős és tiszta képeiben az ábrázolt tárgy lelkét épúgy megláthatjuk, mint az ábrázolóét. A bogár vagy a pipacs, melyet leír, egyaránt fontos és eleven a maga bogári vagy pipacsi mivoltában és úgy is mint vágyak vagy elvek szimbóluma. Keményre kalapált strófáiban nem akad sem formai, sem érzelmi lazaság. Sohasem esik az érzelgősség lelki pongyolaságába, akár szerelméről ír, akár halott apjáról, akár az emberi szolidaritásról. Ötödik éve találkozunk már ennek az egészen sajátoshangú, rendkívül értékes fiatal költőnek a verseivel. Most hatodik kötete fekszik előttünk. Ez a hat kötet hat nagy lépés az egyszerűsödés és a tökéletesedés útján. Tartalma, mondanivalója, egyéni és szociális öntudata épúgy érik és gazdagodik, mint sajátosízű és lejtésű, érces magyar nyelven. Jelentős költő, a mai magyar líra egyik legkomolyabb értéke. Öröm olvasni a verseit, mint ahogy öröm nézni a díszes kis kötet illusztrációit is, Buday György költői fametszeteit. (B. Gy.)

□ **Földi Mihály »Meztelen ember«-e olaszul.** *Milánóból* jelentik: A *Baldini & Castoldi* cég kiadásában s az »*I grandi successi stranieri*« (»A nagy külföldi sikerek«) című sorozatban most jelent meg itt *Földi* Mihály »*L'uomo nudo*« című regénye. Ez a könyv, amely magyar kiadásában »*A meztelen ember*« címet viselte s *Földi* Mihály »*Az Isten országa felé*« című regénytrilógiájának középső kötete volt, már a második Földi-regény, amely olasz nyelven megjelenik. Először a »*Kádár Anna lelke*« jelent meg olaszul »*L'anima di Anna Kádár*« címen. »*A meztelen ember*« olasz kiadása Mario *Brelich Dall'Asta* avatott és művészi fordításában jelent meg.

□ **A Fekete Madonna városa.** Lengyelországról, főleg annak történelmi emlékű nagy városairól eddig még nem jelent meg magyar utikalauz. Annál értékesebb az a pompás kiállítású, képekkel gazdagon illusztrált füzet, amelyben *Jámbor* Dezső a hivatott ujságíró színes tollával festi le Czestochowának, a Fekete Madonna városának, Varósnak, Krakkónak és más lengyel nagy városoknak szépségeit, látnivalóit, történelmi és művészeti emlékeit. A könyv most jelent meg.

□ **Fekete bárány.** *(Várnai Zseni új versei.)* Simán és könnyen ömlők, a lélek minden rezdülésére készséggel megszólalók. Tiszták és kellemesek. Olykor szinte műgonddal csiszoltak s mégis, legtöbbször valahogy a szavak bő pongyolájába öltözik bennük az érzés és gondolat. Igazi asszony-versek. Elsősorban az anyaság hétköznapi himnuszai, amelyek az őszintén átélt és közvetlenül kibuggyanó szenvedés, aggodalom vagy büszkeség hevét sugározzák az olvasó felé. Hangszerelésük helyenként rokon a Kiss Józseféval, bár témakörük merőben más. *Várnai* Zseni alapjában véve családi költő. S ennek nem mond ellent szocialista volta sem. Az ő érzelmi kollektivizmusában a polgári család tágul, szélesedik ki az emberiség — elsősorban a szegények és szenvedők — közös családjává, nagyobbra méretezetten is megőrizve az eredetinek jellemző sajátságait. Szomorúság halk akkordjain keresztül nyilatkozik meg Várnai Zseni lírájának fülledt érzelmessége, néha realisztikus egyszerűséggel *(Asszonyok a gőzben)*, máskor kissé patétikusan *(Johanna)*, de mindig szívhezszólóan. Legszebbek azok a versei, amelyek a népköltészet formanyelvén kapnak hangra és erőre, akárhányszor a természet harmatos frisseségét sűrítve egy-egy impresszionisztikusan odavetett képrészletbe. Várnai Zseni skálája nem túlságosan széles, inkább fínom árnyalásokra alkalmas. De mert igazi költő játszik rajta: minden lehetőségét kiteljesíti és művészi érvényre juttatja. K. A.

MEZŐGAZDASÁG

A Dunavölgy gabonaértékesítésének kérdése

Irta: Midhoffer Sándor

II.

Mint agrárállamnak, Magyarországnak értékesítési gondjai nem merülnek ki a búza vagy esetleg a tágabb értelemben vett gabonaértékesítés kerdésének megoldásában. Mindaddig, míg a preferenciális vámok kérdése világrelációban elintézésre nem kerül, addig a Dunavölgy államainak mezőgazdasági gondjait orvosolni nem lehet. Most, hogy végre 1935-ben Csehszlovákiának az Egyesült Államokkal kötött kereskedelmi egyezményében kifejezésre került az a tétel, hogy az amerikai kormány azokra a kedvezményekre igényt nem tart, melyek Csehszlovákiának Jugoszlávia, Románia, Magyarország s Ausztriaval szemben kötött szerződésében le vannak vagy a jövőben le lesznek fektetve, úgylátszik, végérvényesen teljesedésbe mennek azok a kívánalmak, melyeket a nemzetközi megbeszélések s különösen a Népszövetség európai bizottságának 1932 i stresai konferenciája e tekintetben felállítottak. Mindeddig a preferenciák nem jelentkezhettek nyilt kedvezményben, mert hisz azokra ez esetben a legnagyobb kedvezmény elvénél fogva más államok is igényt tarthattak volna. Ezért is azok főkép tarifális-, hitelkedvezményekben, vámvisszatérítésekben és kontingensekben stb. jelentkeztek, melyek így csak bizonyos esetekre szorítkoztak s így általános érvénnyel nem bírtak. A helyzet érthetetlen volt, mert hisz a precedensek tömege szólt a preferenciális kedvezmények elismerése mellett. Példa erre az Egyesült Államok kubai záradéka, a kanadai orosz szerződés, az öt középamerikai köztársaság kölcsönös preferenciája, a chilei szerződés, az oslói egyezmény, a balti záradék, az ouchy-i vámegyezmény, Angliának Kanadával (1897), Ausztráliával és Uj Zeelanddal kötött szerződése (1903), az ibériai záradék vagy végre az ottawai egyezmény, úgyhogy *érthetetlen volna, miért ne fogadnák el a külföld államai a »dunai záradékot«, mely végeredményben mégis csak hivatva lesz a középeurópai államok közötti gazdasági kapcsolatot vagy egységet helyreállítani, illetve megteremteni.*

A kontingentálások, egyes burkolt kedvezmények s kikötések sorozatos intézkedései a legnagyobb kedvezmény záradékán máskülönben is már nagy repedéseket okoztak. A világháború, illetve a békekötések óta a gazdasági élet oly változásokon ment keresztül, melyek — legalább egyelőre — teljesen illuzóriussá teszik a legnagyobb kedvezmény záradékának régi előnyeit, sőt mellettük napról napra jobban érezhetővé váltak azok a hátrányok, melyeket az újonnan kialakult, mintegy 18 ezer km nagyságú középeurópai vámhatár előidézett. S ne feledjük el, hogy a legnagyobb kedvezmény záradéka az egyes országok ökonómiai struktúrája mellett, nagyobb előnyöket biztosít annak az államnak, mely azt minden tarifális engedmény nélkül kapja meg s így az az állam, mely annak ellenében bizonyos előnyöket, illetve engedményeket kíván nyujtani, — tehát *az első szerződő állam — inferioritásba jut.*

A régi monarchiában a termelés és fogyasztás között előálló egyenleg nem volt oly nagy, mint most az egyes apró államokban. Most aránylag oly óriási mennyiség kerül ez utóbbiakból exportra, hogy az a legnagyobb kedvezmény elve mellett — ha ugyan az érvényben volna s nem foglálta volna el helyét a kontingentálások stb. rendszere — felborítaná a régi jól megalapozott kereskedelmi szerződések egész sorát. A kereskedelmi szerződések, a Dunamedence államai szempontjából, a politikai s gazdasági élet jelenlegi széttagoltsága mellett nem találják meg az érintkezési pontokat. *Ha egy tökéletesen működő gazdasági egység között széttördeljük a gazdasági kapcsolatokat, úgy a centrifugális erő szétröpíti azokat a gazdasági erőket, melyek ezeket egyesítették.* Ezt láthatjuk a monarchia darabokra tördelt részeiben is. Így teljesen jogos az agrár, illetve dunai államok ama kívánsága, hogy részükre oly gazdasági megállapodások biztosíttassanak, melyek magának a jognak erejénél fogva — ipso jure — ne jussanak az összes szerződéses viszonyban lévő államok birtokába.

Mindezek alapján a »dunai záradék« respektálása, mely az ottawai egyezmény megkötése óta erősen aktuálissá vált, beláthatatlan perspektívát nyujthat a dunai államoknak egymás közötti gazdasági helyzetében. Az a körülmény, hogy az Egyesült Államok a legnagyobb kedvezmény elvének általános értelemben vett érvényben tartása mellett a dunai preferenciákkal kivételt tesznek, a legjobban bizonyítja, hogy a helyzet nemzetközi szempontból általában megérettnek látszik a rendezésre. *Lehet, hogy ez lesz a kiindulási pontja a dunai államok gazdasági összefogásának, ami ebben az esetben nemcsak a gabonaértékesítés tekintetében fog fix pontokat teremteni, hanem kölcsönös támaszt fog nyujtani a gazdasági válság elleni küzdelemben is.* A politikai kérdések békés rendezésére az idő fogja meghozni a lehetőséget. A történelemből láthatjuk, hogy újabban Florida 1819 ben, Oregon 1846 ban, a Filippi szigetek 1898-ban vagy 1900 ban a Sandwich szigetek *békés* úton jutnak az Egyesült Államok birtokába. (Filippi szigetekről mostanában önként lemondott.) Ugyanez mondható Kansas vagy Alaskára is. Lauenburgot a gasteini egyezmény alapján kapja meg Poroszország, Velence, Savoya, Nizza csatlakozását népszavazás mondja ki s Mentonet és Roccabrunat is így kapják meg a franciák. Így szerzi meg Anglia 1889 ben a zanzibari kikötőket s szigeteket vagy 1933-ban Dánia Kelet Grönlandot. Így kapta meg újabban Olaszország az afrikai gyarmatokat stb. *Az idő meg fog oldani sok oly kérdést, mely most még megoldhatatlannak látszik. De miért akadályozza ez meg most a gazdasági kérdések rendezését, mely utóvégre minden állam életbevágó feladatát képezi!* A békekötések alapvető hibája volt az, hogy nem gondoskodott a gazdasági kérdések rendezéséről. Azok a területek, melyek évszázadok óta egymás mellett s egymást kiegészítve fejlődtek, s egymás erejéből táplálkoztak, azok a területek, melyek fejlődésének gyökerei átnyúltak a jelenlegi elszakított részek gazdasági életébe, azok a jelenben, a maguk aránylag szűk határaik közé bezarva, talajukban megfelelő teret a boldogulásra találni nem tudnak. Államkötelékek elszakításának, amennyiben azok gazdasági Hinterlandjáról nem gondoskodnak, a gazdasági élet lassú elsorvadása a következménye. A békekötések erre tekintettel nem voltak s *a gazdasági közösség bizonyos fokát nem kényszeritették rá azokra a területekre, melyeknek gazdasági helyzete a sokszázados kapcsolatok alatt alakult ki s fejlődött naggyá.* Nagyon rossz prófétának bizonyultak az antanthatalmak, mikor 1918 ban azt jövendölték: il n'est pas à prévoir que les territoires transférés de la Monarchie Austro—Hongroise institueront entre eux des rivalités économiques, mais plutot qu'ils tenteront de retrouver leur anciens débouchés et de faire revivre ainsi les anciens courants commerciaux. Mert igenis, *a monarchiából kialakult államok egymással versenyeznek s a régi kereskedelmi kapcsolatokat felvenni nem igen igyekeztek.* Az új politikai határok nem bizonyultak olyanoknak, melyeken belül az egyes államok gazdasági élete önállóan fejlődhetik és megerősödhetik s mindeddig sem bizonyult megvalósíthatónak az a mentalitás, mely gazdasági kérdéseket a politikai felfogás Prokrustes ágyába akarta fektetni.

A fuvarozási verseny árrontó hatása

Irta: Glaser Géza

I.

Magyarországnak az Ausztriába és Csehországba irányuló agrárkivitel lebonyolításánál a kedvezőbb fuvarrelació folytán mázsánként 1—2 pengővel magasabb árakat kellene elérnie, mint a messzebb fekvő Jugoszláviának, vagy Romániának. A *kedvezőbb fuvarrelació előnyünket azonban majdnem teljes egészében hatálytalanitja a dunai hajózást lebonyolító vállalatoknak egymás közötti versenye.*

A dunai hajózási vállalatok közül ugyanis az egységes fuvardíjtételszámítás céljából gentleman agreemen alapon megállapodást kötöttek a következő vállalatok: A jugoszláv állami hajóvállalat, a Bayor Lloyd, Cseh Dunahajózás, a holland Continental Schiffahrt, a Francia Dunai Gőzhajózás, továbbá a D. D. G. és a Magyar Folyam- és Tengerhajózási Rt. A kartellegyezményben *nem* vesz részt a két román vállalat: Navigationa Fluviale Roumane és a Sociétate Roumane Dounare. A kartell az általa például Braile—Wien relációban 100 q teherszállitmány után 3500 lejben megállapitott fuvardíjat a román vállalatok versenye folytán 3200 lejre volt kénytelen legutóbb is mérsékelni, amiáltal 100 kg gabonának fuvardíja *közel 1700 km-nyi távolságra* kb. 110 aranyfillért tesz már csak ki, mivel szemben a *vasúti* fuvardíj már 150 km-nyi távolságra 125 aranyfillér.

Kétségtelen, hogyha a hajóvállalatok között a józanság felülkerekedésével megszűnnék a torzsalkodás, úgy még mindig versenyképesek maradnának a vasúttal szemben, ha a dunai fuvardíjat a mázsánkénti mostani 110 fillér helyett olyan relációban, ahol még az elbai hajóúton, vagy egyéb kombinált víziúton transzportált és tengerentúlról származó gabonanemű versenyétől nem kellene tartani, akár 200 fillérre emelnék. Minthogy a terményárak az utóbbi időben rendszerint olyan mélyponton állanak, hogy azok további csökkenésével számolni már aligha lehet, a fuvardíjemelés a vásárló államokban a terményárak emelkedését vonná maga után, *minek következményeképpen a termény azon — kétségkivül jelentékeny — része, mely vasúton kerül a velünk szomszédos piacokra, a felemelt vasúti fuvardíjak teljes összegével drágább áron lenne értékesithető.* Minthogy pedig éppen Romániában a két hajózási vállalat az állam tulajdonában van, illetve ellenőrzése alatt áll, a fuvardíjemelés folytáni sokmillióra rúgó többletbevétel prémiumok alakjában *teljes egészében* az ottani mezőgazdáknak volna juttatható. Ausztria, Csehország, Délnémetország búza, tengeri, árpa és zabvásárlása legalább 35 millió mázsára tehető és így a hajófuvar emelésével kapcsolatban egymagában is tetemes volna a termelők bevételi többlete.

Minthogy azonban a fuvaremelés következményekép emelkednék egyúttal mind a három dunai agrárállamban az exportparitás és minthogy a belföldön fogyasztott gabona ára hozzásimul az exportparitáshoz, kétségtelen, hogy a dunai fuvar rendezésének kérdése magában hazzájárulna a feneketlen agrárkrizis enyhüléséhez.

Eppen ezért érthetetlen, hogy míg a többi hajózási magánvállalat szükségesnek tartotta a tömörülést, addig *a két, a román állam kötelékébe tartozó vállalat vonakodik az előbbiekkel megállapodni, holott az összes államok között éppen a legrosszabb helyzetben lévő román gazdák vannak a verseny kiküszöbölésével kapcsolatos minden kétségen felül álló előnyökre a leginkább rátalva.* A két román vállalat rentabilitásának emelkedésével kapcsolatosan megszünnék a Magyar Folyamhajózási Vállalat üzemvitelének ezidőszerinti veszteséges volta is, melynek fedezéséhez a magyar állam 4 milhó pengőnyi szubvenció óriási tehertételével kénytelen évenként hozzájárulni. Köztudomású azonban, hogy az óriási üzemi veszteség folytán szinte krónikus válsággal küzd a Donau-Dampfschiffahrt Gesellschaft is és így Magyarországnak még az utóbbi két dunahajózási vállalat megmentése érdekében is kezdeményeznie kellene a semmivel sem indokolt díjtétel-verseny megszüntetését.

Manolescu Strunga román kereskedelmi miniszter nemrég rámutatott a három dunai agrárállam kooperációjának szükségességére, a mezőgazdasági értékesités terén. Nagy szolgálatot tenne tehát Románia, ha a kooperáció első lépése gyanánt beléptetné a két állami vállalatot a dunai hajózási kartell kötelékébe. Ezzel hatalmasat lendítene mind a három állam őstermelőinek, de kétségtelenül magának a két hazai vállalatnak sorsán is.

Két hasznos könyv

Közgazdasági, de különösen mezőgazdasági irodalmunk az utóbbi időben nemigen gyarapszik. Sok minden ok mellett főleg arra is vissza lehet ezt vezetni, hogy a megjelenő munkák nem tudnak közérdeklődést kelteni és hogy az a réteg, amely a közgazdasági, illetve mezőgazdasági könyvek olvasására időt és pénzt szán, egyre csökken.

Talán most kivétel lesz két munka, amely szinte egyidőben jelent meg, a maga körében mindegyike fontos és érdekes témát tárgyalva. Az egyik munka dr. *Pártos* Szilárd és dr. *Szilágyi* László tollából való és a Magyarországi Szövetkezetek Szövetsége adta ki *Szövetkezeti Ismeretek* címmel. Ez a vaskos kötet valóban hézagpótló, mert nemcsak a szövetkezeti mozgalom lényegét és történetét ismerteti, hanem a gyakorlati részt is olyan világosan adja elő és tárja az olvasó elé, hogy a szövetkezeti mozgalom ennél hasznosabb kompendiumot nem is kívánhatott volna magának.

Dr. Pártos Szilárd régi munkása a szövetkezeti irodalomnak és így különösen hivatva volt arra, hogy ezt az alapvető munkát ő vele irassák meg. A külföldi irodalomban sok hasonló munka van, azonban nálunk elvi fejtegetéseken és szövetkezetpolitikai munkákon kívül nem irtak még olyan átfogó munkát, amely népszerűen ismerteti ezt a nem mindenütt népszerű mozgalmat. Ez a mozgalom és a szövetkezeti eszme általában ennek a könyvnek olvasása közben határozott népszerűségre tesz szert és propagandaereje, amely egyik fő célja is volt, minden sorából felénk árad.

A másik művet *Kiss* Elemér, az Alsódunántúli Mezőgazdasági Kamara igazgatója irta az *Alsódunántúl Mezőgazdasága* címmel. Ezt a könyvet *agrárkompasznak* lehetne elnevezni, mert megvan benne minden adat, amit az érdeklődők agrárvonatkozásban Alsódunántúl bármely mezőgazdasági problémájáról, intézményéről, gazdaságáról tudni akarnak. A kétkötetes munka első része az Alsódunántúl mezőgazdasági viszonyait ismerteti, foglalkozik a mezőgazdasági ipar, a háziipar és a szövetkezeti mozgalom terjedésével előadja a kerület mezőgazdasági munkásügyeinek, szakoktatásának, értékesítési viszonyainak alakulását és fejlődését, bemutatja magát a kamarát és annak vezetőségét, míg a második terjedelmesebb kötet Baranya, Somogy, Tolna, Zala vármegye és Pécs város összes 100 holdon felüli gazdaságainak minden fontosabb idei adatát közli.

Ilyen munka ilyen részletesen eddig még nem jelent meg és ezért mondjuk, hogy valóságos kompasz, amely az Alsódunántúl agrárviszonyaira nézve kitűnő tájékoztató lesz mindenki számára.

Mind a két munka kapható *Az Est* könyvkereskedésében is.

Magyar Művészet

1927. 2. 27.

A „Magyar Művészet“ melléklete

SZINYEI MERSE PÁL:
A MŰVÉSZ NŐVÉRÉNEK ARCKÉPE. 1870
Szépművészeti Múzeum

Az Athenaeum rt. nyomása

SZINYEI NŐVÉRÉNEK ARCKÉPÉHEZ

Szinyei sohasem festett megrendelésre arcképet. Azok közé sem tartozott, akik önként pályáznak érdekes vagy legalább híres emberekre. Arcképeit jóformán mind családjának tagjairól festette, mintegy emlékül szeretteinek vagy magának.

Részben ez az oka, hogy olyan kevés és olyan jó arcképet festett. Sohasem fenyegette az a veszély, hogy rutinos ügyességre tesz szert, mint sok, különben tehetséges arcképfestő. Annak a kísértésnek sem volt kitéve, hogy a megrendelő izlésének kielégítésével törődjék, ami annyiszor rontja meg a művészi munka tisztaságát. Hozzá olyanokat festett le, akiket kívülről-belülről jól ismert. Mindez előmozdította azt, hogy arcképei jótékonyan ütnek el némelyik specialista arcképfestő munkáitól.

A végső és döntő ok azonban Szinyei tehetségében és művészi jellemében van. Az ő tehetsége az élet és a természet legkülönbözőbb jelenségeit felölelte. Semmi sem tévesebb, mint a tájkép specialistáját látni Szinyeiben. Igaz, hogy pályája utolsó szakában nem igen festett mást, mint tájképet, de ennek inkább külső körülményekben, mint hivatásának eredeti irányában volt az oka. Amíg meg nem törött pályájának vonala, az emberábrázolásban épen olyan erős volt, mint a tájképfestésben. Egyaránt vonzotta az élet és a természet szépsége, s ezért az embereket és a tájat rendesen összeolvasztotta képein, mint kedvenc festője, Giorgione tette, akinek lelkével rokon volt lelke. Azonban olykor le tudott mondani a természetről és beérte azzal, hogy egymagában ábrázolja az embert. S ilyenkor is mester maradt, mert művészete nem bizonyos irányban kifejlesztett gyakorlaton alapult, hanem az egész életet felölelő egyetemes művészi érzésben gyökerezett.

Ez teremti meg az egységet is tárgyban és technikában különböző művei között. Akármennyire elütnek is egymástól a szabadban játszó festményei és interieurben festett arcképei külső megjelenésükben, valamennyit ugyanaz az őszinte és meleg művészi érzés járja át. A természet szépségének és az élet örömének érzése olvad itt össze, s az eredmény az a derűs realizmus, mely Szinyei művészetének alapvető jellemvonása. A valóságot ő erőszakosan nem szépítgeti, nem hízeleg sem a természetnek, sem modelljeinek, hanem egy optimista lélek önkénytelen melegét árasztja dolgokra és emberekre egyaránt. Legteljesebb és legünnepibb kifejezése ennek az érzésnek a Majális, de majdnem minden művébe jut belőle valami. Csak a jelentkezés alakja és mértéke különböző. Ahol a tárgy módot ad rá, hogy a színek gazdag nyelvén szóljon, ott emeltebb és teltebb a hangja; arcképeiben halkabban, de annál nagyobb bensőséggel hangzik.

Nővérének, Berzeviczy Edmundné, szül. Szinyei Merse Ninonnak arcképéből ez a bensőség különösen gazdagon árad. A képet Szinyei 1870-ben festette, abban az időben, midőn a német-francia háború miatt elhagyta Münchent és két évet otthon töltött. Ugyanebből az évből való az a másik kitünő képe is, mely atyját ábrázolja karosszékben ülve. Nincs hiteles adatunk arról, hogy a képek milyen sorrendben készültek, de a női arcképnek szabadabb és biztosabb előadása amellett szól, hogy ez a kép a későbbi. Bármint legyen is, annyi bizonyos, hogy a 25 éves mester ezúttal olyan művet alkotott, mely az ábrázolás gyöngéd bensősége és az előadás nemes egyszerűsége dolgában valóságos gyöngye a magyar arcképfestészetnek. Önkénytelenül azokra a szavakra gondolunk, amelyekkel Tizian arcképeit jellemezte Szinyei, s amelyekben tulajdonképen az arcképről való saját eszményét fejezte ki: „Tizian emberei elgondolkodók, magukba mélyedők, a festő mintha elleste volna, amint önfeledten néztek maguk elé. Nemesség és komolyság ömlik el rajtuk.“ Ilyen Szinyei képe is, a művészi teremtő erőnek és a testvéri gyöngédségnek gyönyörű közös bizonysága. A Szépművészeti Múzeum boldogan sorolja új szerzeményei közé.

PETROVICS ELEK

BONO DA FERRARA (?): MADONNA SZENTEKKEL
Gróf Andrássy Gyula úr tulajdona

A „Magyar Művészet“ melléklete

SZINYEI MERSE PÁL: A HINTA

Szépművészeti Múzeum. Jánoshalmi Nemes Marcel úr letéte

Az Athenaeum r.-t. nyomása

1928. 2. 27.

Szinyei Merse Pál

A Pesti Hirlap Vasárnapja 1932 Sept. 18. 38 szám

Nattier (1685—1766): Lujza francia királylány tizenegyéves korában.

SZINYEI-MERSE PÁL: VERANDA.

A Pesti Hirlap Vasárnapja 1932 jul. 10. 28 szám

ÜNNEPLŐBEN, ARATÁSIDŐBEN.

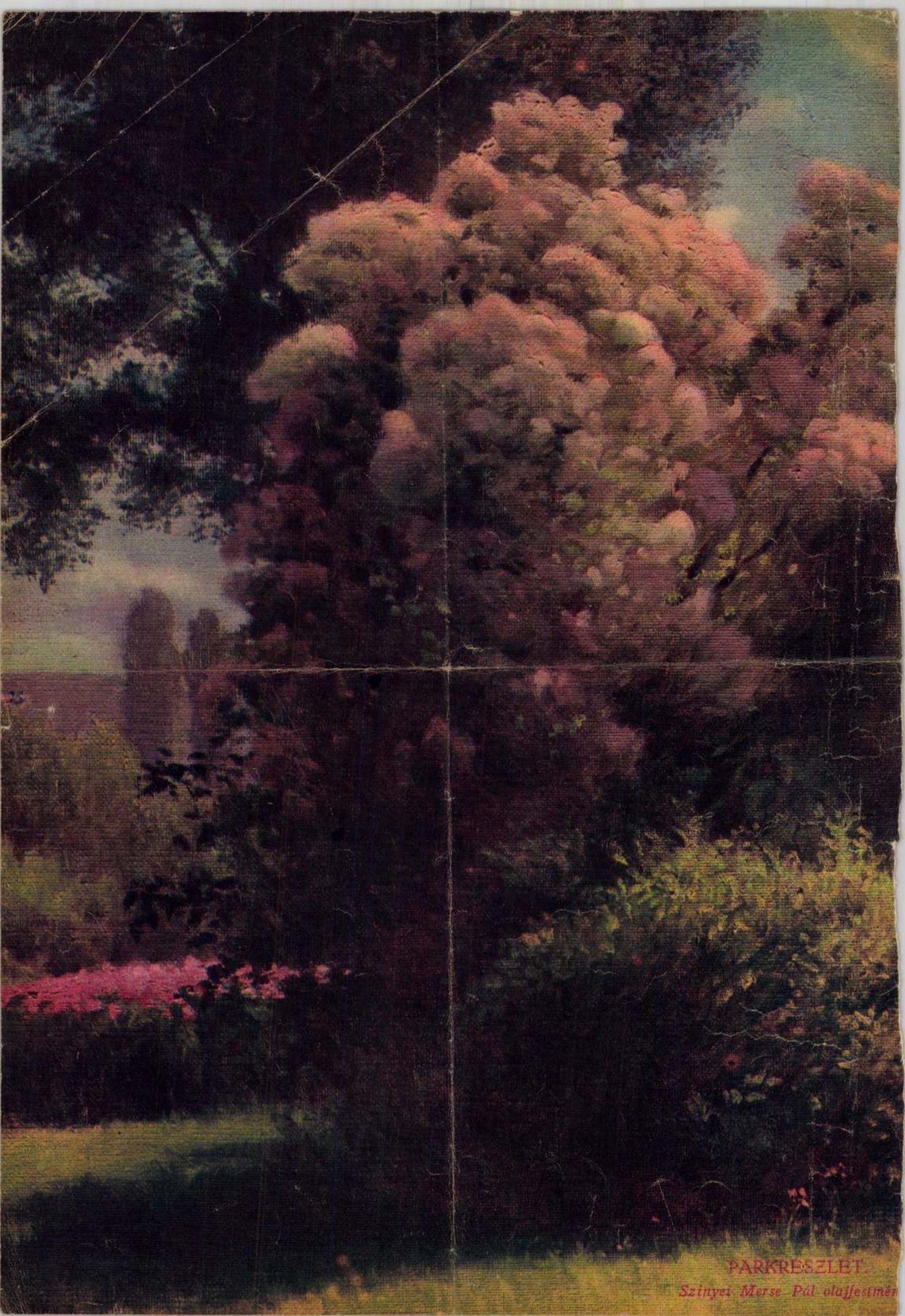

PARKRÉSZLET.

Szinyei Merse Pál olajfestmén

18. SZÁM. 1898. BUDAPEST, MÁJUS 1. 45. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre **12** frt, félévre — **6** „ | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre — **4** „ | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre **5.—**, félévre — **2.50** | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

SZÁSZ KÁROLY.

Szász Károly családi boldogsága megalapításának negyven éves fordulójához jutott és ezt ünneppé tették az ő közvetlen hozzátartozói. Igy hát talán nem is épen járja, hogy a nyilvánosság elé hozzuk az otthon szentélyének ezt az ünnepét és tán együttérzésünknek gyengédebb jele lenne, ha «az én házam az én váram» álláspontjára állanánk; de hát van a «Vasárnapi Ujság»-nak egy mentsége. Az, hogy régibb jogon számitja őt a maga családjához, mert 45 év óta munkatársa e lapnak. Az ő *családi* ünnepe a «Vasárnapi Ujság» ünnepe is.

Előttem van az 1854-ki — első — évfolyam karácsonyi száma, a család ünnepét festő költeményével. Az első, a melylyel a «Vasárnapi Ujság»-hoz bekopogtatott. Visszaemlékezés az a szülői házra, hálával telve atyja iránt, a kinek mindent köszön s a kit akkoriban még alig egy éves sír takart. De volt neki már akkor a nagykőrösi temető ákáczos lombjai alatt egy másik elhantoltja is. Az ő első ábrándja: Iduna, a ki már eljegyzésük idején a sorvadás eljegyzettje volt s a ki édes-bús álom gyanánt feltűnő rövid együttlét után, költői gyöngyök hátrahagyásával, csakhamar magára hagyta őt. Neki szól a karácsonyi költeménynek ez a két sora:

«De én csak emlékszem már, nem remélek;
A múltban és nem a jövőben élek».

Szász Károly ezzel a két sebével alig 25 éves volt akkoriban. A kőrösi tanárból pap lett s a magyar sík vidék homokos földjéről Erdély bérczes havasai közé vitte a hivatása. Évekig sajgott, meg hegedt a seb, mígnem az anyai szív melege, a kötelességérzet, a munka és baráti kör elsimitotta a lélek harczát; mígnem új életre kelt a szív és pedig megint a magyar alföld róna vidékén. Mint kunszentmiklósi pap kelt egybe jelenlegi élettársával, Bibó Antoniával, 1858 tavaszán. Tehát negyven éve. Hogy mit jelentett ő Szász Károlyra nézve, arról már közvetlen szemlélet nyomán beszélhetek.

A hetvenes évek közepe táján mint a vallás- és közoktatásügyi miniszterium egyik segédfogalmazóját az a kiváló szerencse ért, hogy Szász Károly mellé osztottak be munkásnak. Ő 1867-ben mint osztálytanácsos államszolgálatba lépett s néhány évi tanfelügyelősködés után a protestáns, görög-keleti és izraelita vallási ügyek élére került a miniszteriumba. Itt jutottam én az ő vezető szárnyai alá s ezen a réven a családja körébe. Első útmutatóim egyike áll előttem, midőn a huszonöt év előtti időkre visszaemlékezem.

Egy szerény hivatali helyiségben látom őt dolgozni magam előtt, odafönn a vár egy megviselt, komor épületében. Két szobából állott az egész ügyosztályunk és egy ideig kettőnkre szo-

SZÁSZ KÁROLY ÉS NEJE, HÁZASSÁGUK 40-IK ÉVFORDULÓJÁN.

Koller utódai fényképei után.

ritkozott a személyzet. Akkoriban divatos dolog volt egy ugyanazon fogalom alá vonni a miniszteri hivatalokat a semmittevéssel. A «sine cura» alatt a tisztviselői állásokat értették. Igy aztán hiába főtt boldogult Trefort miniszternek a feje abban az irányban, hogy kellőleg szervezze a miniszteriumát. Idegességet keltett, ha csak egy gyakornoki állás szükségét pendítette meg. A mi két személyből álló ügyosztályunkban bizony megtörtént, hogy időnként a főnök látta el az «iktató» könyvet is.

A bürók belügyeiben járatlanok kedvéért megérintem, hogy az «iktatás» nem tartozik a költői foglalkozások közé. Az egy meglehetősen gépies munka, a melyet a későbbi kor pályakezdői mindig húzódozva és sértett önérzettel cselekedtek. Az «iktató könyv» rovatos lapokból áll, a melyekbe az osztály legfiatalabbja bevezeti a naponként beérkező kérvények, beadványok kivonatos tartalmát, keltét, számát és ellenőrzi, hogy mikor nyertek elintézést azok az ügyek.

Szász Károly ezt a gépies munkát is ép oly kedvvel, hévvel, ügyszeretettel végezte szükség esetén még miniszteri tanácsos korában is, mint a milyennel megalkotta sikert aratott költői műveit, mint a milyenel készítette a reábizott közoktatásügyi törvényjavaslatokat és szervezeti munkálatokat, s mint a milyennel megirta a «Vasárnapi Ujság»-nak szállított rendes heti járulékát.

Nem válogatott a munkában. Az neki életszükség volt s irigylésre méltó erővel és tehetséggel is rendelkezett a végbevitelre; gyorsasága meg egyenesen bámulatra ragadott. Változatos egymásutánban foglalkoztatta elméjét, képzelő erejét a fáradság jele nélkül, és pihenő szórakozás gyanánt regényeket fordított. Egész lényében a *munka* megtestesítője volt; egy jó indulattal tele kezdő szemében valóságos ideál; egy eszméktől nyugtalan miniszterre pedig: kincs.

Boldogult Trefort Ágostnak folyton forrt a feje. Izgés-mozgásra késztető vérmérséke és szüntelen alkotni vágyó élénk szelleme perczre se hagyta pihenni. Mindennap új eszméktől hajtatva köszöntött be a miniszteriumába és mert forrongó lelke kizárta az időhalasztással való megalkuvást, természetes, hogy mindig azt a kezet tartotta lekötve, a melynek soha se jött roszkor: a *rögtön*. Neki minden rögtön kellett és erre Szász Károlyt mindig kész tollal fölfegyverkezve találta. Szerette korholni a zsurnalisztikát, de nem tudott meglenni nélküle; hisz magának is, külhatásokra fogékony lelkületével, tulajdonképen zsurnaliszta-vérmérséke volt. Egy eszme villant az agyába — ilyen villanások kifogyhatlan sorozata került ki belőle, — rögtön a sajtóra gondolt és hivatta Szász Károlyt. Az eszme alapos czikkben kifejtve többnyire még az napon olvasható volt valamelyik esti lap hasábjain. Bármiben aggálya volt, őt kérette s egyáltalában vele közölte minden gondolatát.

Az ő ügyosztálya munkakörét messze túlhaladó, változatos tevékenység tanuja voltam én az ő szomszédságában és mindig gyönyörűséggel emlékszem vissza arra a humanizmusra, a mely az emberekkel való érintkezésében nyilvánult. Érző szive jól tudta, hogy az ügyesbajos bekopogtatók legtöbbjében a Knabe Farkas Jeremiás szorongó lelke rejtezik; jól tudta, mikép evődik elmondandója fölött heteken át, s hogy mikép feledi aggályos zavarában elmondani ép azt, a mit sorsa javára döntőnek hisz a képzelete. Megkönnyítette a kérőnek a kérést, s a hol módját ejthette, belső ösztönétől indíttatva segített, mint a kinek lelkét összhangzó béke élteti.

Lelkének ez az összhangja azonban már nem kizárólag az ő érdeme. Ebben azé az oroszlánrész, a kit élettársául rendelt a Gondviselés. Mert hiába szellem-erő, becsvágy, munkaszomj, ha épen az nem érti meg, a kiért mindezek első sorban harczba kerülnek. Az együttérzés szárnyakat ad, az egykedvűség lenyügöz. Igaz, hogy a közélet maga is hatalmas sarkaló erő, de hányszor állítja meg salakjával az útján harczolót. Szerencsés az, a ki az otthon vigaszt adó bástyái közé vonulhat ilyen pillanatokban. Szász Károlynak negyven év óta megvan ez az otthona s annak jótékony levegőjétől nyeri küzdésre a lelki erőt, s ennek a légkörének kölcsönös szeretete élteti mindkettejökben — a karöltve haladás szét nem bontható kapcsául — azt a nagy törekvést, a mely a *család* javát tüzi ki legfőbb életczéljául, s a melynek sikerét most lelki megnyugvással élvezhetik derék gyermekeikben.

A családi élet boldogsága adta meg neki azt, hogy léleknyugalommal számolhat be önmagának arról, a mit a kötelességteljesítés terén eddig tett, és az adja meg neki most is azt a sarkaló erőt, hogy midőn innen-onnan a hetven év küszöbén áll, még mindig ifjúi hévvel dolgozik. Csak keveseknek adatott meg, hogy több czélt egy egész ember erejével szolgálhassanak. Ő benne több ember lakik. Egy egész ember tevékenységét fejtette ki mint államtisztviselő, annak odaadásával áll egyháza fontos kerületének az élén, és egy egész férfi hűségével csügg első ideálján: az irodalmon.

Nem kutatom ki, mikor irta első költeményét s hogy melyik lap hozta legelőször nyilvánosságra a nevét — nem irodalmi életrajzot irok, — de egy adatot mégse hallgathatok el. Azt, a mely hiányzik abból a «*Levél*»-ből, a melyet ő e lapok szerkesztőjének fölkérésére, kisebb eredeti költeményeinek két kötetben megjelenése alkalmából, 1882. év karácsonyán a «Vasárnapi Ujság»-hoz intézett, s a melyben élete addig terjedő munkásságáról beszámol. Nekem annak az adatnak a hiánya most ép kapóra jő. A családi élet negyven éves évfordulója mellé egy *ötven éves irodalmi évforduló*. Könyv élén 1848-ban jelent meg először az ő neve. A Márczius hozta felszinre «Nemzeti Szinek» czim alatt, Gyulai Pál és Mentovics Ferencz nevével együttesen. Egy negyvenhét lapra terjedő könyvecske az, 26 költeménynyel, a melynek fele Szász Károlyra esik.

Munkásságban milyen gazdag félszázad, a mióta a «Nemzeti Szinek»-ben az ő «Első hirnök»-e megjelent! Kötetekre menő költemények egész sorozata, különösen a családi élet és otthon szeretetéből fakadó érzések igazi poézisével, kötetekre menő műfordítások, az úttörés első és irodalmunkra rendkivül értékes sikerével; s a hivatali nagy elfoglaltság mellett a napi irodalomnak soha meg nem szünő szakadatlan szolgálata is, a melyből a «Vasárnapi Ujság»-nak jutott ki az oroszlánrész 45 év óta. S ez az, a mi az ő otthonának ünnepét a mi ünnepünkké is teszi; ez az, a miért vele ebben az örömében is együtt érezünk. Nekem pedig különösen is jól esett ezen alkalomból emlékembe idézni azt az időt, a melyet mint pályakezdő oldala mellett töltöttem s a melyre csak is hálával emlékezhetem.

Szüry Dénes.

KÖLTEMÉNYEK SZÁSZ KÁROLYTÓL.

1848—1898.

ELSŐ HIRNÖK.

1848. A «Nemzeti szinek» czimű versfüzetből.

Ablakomban még a jégvirágok
Hóharmatos bokrétája ült:
S mégis hozzám a tavasz követje,
Könnyü szárnyon gyors fecske repült.
Ablakomnak üvegén koczog,
«Nyisd ki — szól — mert örömhirt hozok».

Korán jöttél árva kis madárka
Egy mosolygóbb szép tavasz elől,
Itt a zord tél még javában járja;
Szellőt vártál, s a vihar megöl.
Jőj szobámba, nyitva áll az ablak,
Vendégemnek szivesen fogadlak.

«Oh ne hidd, hogy künn olyan hideg van;
Haragját a tél kizugta már.
A szabadság szellője megindult,
Felsütött a rég várt napsugár;
S minden fa a nemzet erdejében
Kivirágzott édes örömében.»

— Jőj, maradj csak nálam, kis madárka,
«Hagyj repülnöm, nagyon sietek,
Mert nyomomban a szabad pacsirta
S a megindult könnyű szelletek.
Nálok gyorsabb lenni akarok,
Én az *első hirmondó* vagyok».

És tovább ment a gyorsszárnyu fecske,
Visszazengni hallom még szavát.
Elindultam én is, megköszöntök
Minden fűszált, minden bérczi fát,
Dallal járok völgyön, halmokon;
Ugy is költő és madár rokon.

NEGYVEN ÉV.

1898.

Negyven év, fél-emberélet,
Melyen végig nem sok érhet
A bölcsőtől a sirig...
S kezdve így harmincz s husz éven,
Bár napunk már lementében,
Még nekünk tavasz virit!

Nem tavasz, nem! nyájas ősz csak;
S bár a lombok hulladoznak,
Van még zöld levél a fán!
Még csicsergve száll a fecske,
Párjához a ház-ereszbe
S útra készül azután.

Én is útra készülök már....
— Csak az ötvent érhetném bár,
S úgy halnék meg kebleden,
Arany-lakadalmunk napján!
Tudva, hogy nem sokkal aztán
Te is követsz, kedvesem!

ARANY JÁNOS LEVELEZÉSE SZINYEI MERSE FÉLIXNÉVEL.

Szinyei Merse Félixné, Jekelfalussy Valéria, egész életében igen érdeklődött az irodalom és művészet iránt; már nevelkedése és családi hagyományai kifejlesztették benne ez irányban az érzéket. Atyja Jekelfalussy József kamarás, anyja gróf Csáky Anna volt, és az ifjú leányka, a ki 1824 augusztus havában pillantotta meg a napvilágot Kelcsén Zemplén vármegyében, korán kitűnt finom ízlése és költői lelkülete által. Különösen az atyja házánál, a szendrői kastélyban gyakran összegyült előkelő társaság szolgált alkalmul arra, hogy Valériának irodalmi hajlandósága kifejlődjék. A szomszéd városból is sokan jártak által a szendrői kastélyba, Eötvös és Trefort, a kik akkor együtt működtek az eperjesi királyi táblánál, sok kellemes órát szereztek a szendrői társaságnak és ekkor történt, hogy Trefort Lamartine «Meditations» czimű kötetének egy példányát adta emlékül Jekelfalussy Valériának, mintha csak sejtette volna, hogy e könyvnek mélán borongó, de azért lelkes költészete egyaránt jelkép lesz annak életéhez, a ki adta, és azéhoz is, a kinek adta.

S valóban Lamartine könyve és a hozzá fűződő társas órák hozták először közelebb a költői lelkületű leánykához azt a művelt, de szerény föllépésű, komoly, ifjú sárosi földbirtokost,

a ki a szendrői társaságban szintén megfordult. Szinyei Merse László fia, Felix volt ez, a ki már akkor felülmúlta valamennyi társát érettségben és komolyságban, midőn Dókus László zempléni alispánnál működött mint patvarista. Odahaza Sárosban először megbuktatták a vármegyei tisztújításkor, de azután Kis-Szeben városa mégis őt küldötte követül az 1839/40. évi országgyülésre. Szinyei ott sem feledte a szellemes Valériát. A rokonszenvből hajlam, a hajlamból szerelem lett. Szinyei Félix 1841 október 3-ikán örök hűséget esküdött Jekelfalussy Valériának.

A fiatal asszony beköltözése új életet vitt a jernyei régi kúriába, s a szellemes és nagy műveltségű nő rövid idő alatt meglehetős tág körben kezdett hiveket toborzani a magyar művészet és irodalom ügyének. A jernyei kastélyt a háziúr gyermekkori barátai közül legsűrűbben látogatták Berzeviczy Tivadar, a későbbi államtitkár atyja és Szmrecsányi Ödön, a jelenlegi szepesi püspök atyja. De sűrűn látogatták a család többi régibb és újabb barátai is. Ezek között külön is meg kell említenünk a derék Ujházy Lászlót, a kit először nagy gazdasági tervek vittek Sárosba, hol Budaméren és Bökin még az urbéri törvényeket megelőzve megkezdte a tagosítást, egyúttal pedig nagyszabású mintagazdaságba fogott. Ámde lassanként mindinkább a politika felé fordult, úgy hogy a nemzeti ügy vezetőjének Sárosban már a harminczas évek végén Ujházy vala tekintendő. Addig a hazafias vármegyei ellenzéket az öreg Szinyei Mihály vezette, a kinek latin nyelven elmondott beszédeiről Pulszky Ferencz oly elismeréssel szól emlékirataiban. Alighanem a jernyei kastély nagytermében a mennyezetre festett kaszás Saturnus alatt szövődtek azok a tervek is, melyekkel Ujházy és társai a vármegyében uralkodó aulikus pártot megbuktatták, maguk pedig diadalra jutottak. Igy lett Ujházy 1848-ban a vármegyének alkotmányos főispánja, s ezzel kezdődik hányattatása két világrészben.

Tévednénk azonban, ha azt hinnők, hogy a jernyei kastélyban csak a politika ütött tanyát, mert a háziasszony nemcsak pártolta a múzsákat, hanem maga is áldozott nekik. Költeményei, baráti körének szánt emléklapjai egy fennköltszellemnek azon törekvéséről tanuskodnak, hogy környezetét az irodalom és művészet ápolásának megnyerje, s mindezen törekvéseiben hatalmas támogatója volt férje, Szinyei Félix, a ki a negyvenes évek politikai küzdelmeiben kevéssé vett részt, de érzelmeit ismerte mindenki, s bár a szabadságharczban, tekintettel családi viszonyaira, tényleges részt nem vett, mégis egyike volt azoknak, a kik a haza ügyét a legnagyobb veszélyben sem tagadták meg. Mikor a nemzeti ügy elbukott, hazafiságát bűnül rótták föl neki és menekülnie kellett. Annak a Szinyeinek, kinek nővére Dessewffy Arisztidnak pártában maradt özvegye volt, kinek nejét báró Luzsénszky kormánybiztos az eperjesi kórház igazgatójává nevezte ki: annak élete biztonságban nem lehetett. A muszka betörés elől ő is, családja is Budára menekült és svábhegyi rejtekükből csak akkor jöttek elő, mikor a Haynau-korszak első dühe lecsillapodott.

Midőn Szinyeiék Sárosba visszatértek, birtokaikat feldúlva találták s első sorban a pusztulás helyrehozásán kellett fáradozniok, s fáradozásaikat siker koronázta. Nemcsak az anyagi veszteséget tudták lassankint helyrehozni, de még arra is jutott idő, hogy saját ügyeik mellett társadalmilag is működjenek. A háziúr csakhamar megtalálta a hazafias működés eszközét is, még pedig az egyesületi téren. A háziasszony pedig tovább szőtte irodalmi ismeretségeit, gyakori levelezésben állott az emigráczió kiválóbb tagjaival és itthon minden irodalmi és művészeti mozgalomnak lelkes hiveket toborzott. Az emigránsok közül kivált Ujházy László levelei villanyozták fel a jernyei kúriát, azé a törhetetlen emberé, a ki Amerika őserdeiben is ráért mindenre gondolni, a miért idehaza küzdött. Új-Budán, a hol Ujházy és társai, köztök Kerényi Frigyes is, magyar gyarmatot teremtettek a vadonságban, Sirmezőn, San-Antonio mellett, Texas őserdeiben ép úgy tudták, mi történik Jernyén, mint azok a magyar írók, a kiket nemcsak dicsőítettek a Szinyei-házban, hanem — a mi ennél is több — olvastak is. A gyöngéd, igazán nőies figyelmet, melylyel Szinyei Valéria irántuk viselkedett, tőlük telhetőleg viszonozták. Szelestey László levélben préselt virágot küld neki Kosciusko sirhalmáról, Vörösmarty Mihály pedig felajánlja neki összes költeményeinek egy példányát, melyben irónnal áthúzza a «Szózat»-nak ama strófáit, hol a nemzet sirját emlegette.

Az utóbbi nem volt véletlen. Hiszen az ötvenes évek végén már lassanként némi derengés állott be hazánk felett, az 1860. év pedig épenséggel hajnalt jelentett alkotmányos életünk újjászületésére nézve. S mihelyt a nemzet önállóságát csak némikép is visszanyerhette, Szinyei Félix egyike volt az elsőknek, a kik felé szülővármegyéjében a közbizalom fordult. Az év végével a vármegye egyhangulag megválasztotta alispánjának. De midőn a rákövetkező évben provizorium állott be, tiszttársaival együtt ő is leköszönt. Ezóta neve Sárosban politikai programm volt. Neje a társadalmi téren egy rendkivűl hathatós tényezővel támogatta férjének törekvéseit; 1861-ben ugyanis megalkotta a még ez idő szerint is virágzó «Sárosvármegyei jótékony nőegyletet», a melynek hosszú időn által elnöke volt. Azonkivűl nemcsak maga mint alapító tag lépett be a Kisfaludy-Társaságba, hanem másokat is buzdított erre a lépésre. Ezt e helyen azért emeljük ki külön, mert a Kisfaludy-Társaság-beli tagság révén indul meg Szinyeiné levelezése Arany Jánossal, a ki akkoriban a társaság igazgatója volt. Arany János leveleinek átengedéseért Szinyei Merse István úrnak, Sárosmegye főispánjának tartozom köszönettel; Szinyei Valériának a nagy költőhöz irott leveleit pedig ismert előzékenységével Arany László úr kereste ki számomra nagynevű atyjának hagyatékából. Az első levelet, melyet Arany János Szinyeinéhez intézett, egyrészt azért közlöm, mert a társaság akkori belügyeit jellemzi, másrészt azért, mert a buzgóságra vet jellemző fényt, melylyel Arany mint igazgató az ügyeket intézte. Ma az olyanokat, a minők Arany első levelében foglaltatnak, nyomtatott körlevelekkel szokták elintézni. De lássuk a levelet.

Mélyen tisztelt Nagyságos Asszony! A Kisfaludy-Társaság elhatározta, hogy azon könyvilletményeket, melyek először csak pártolóinak voltak igérve, *alapitóinak* is megküldje, mindaddig, a mig a pártolók nagyobb száma ily könyvek kiadását lehetségessé teszi. Továbbra igérni azért nem merte, mert fájdalom, az alapitók száma nem elég arra, hogy ily vállalatot a pártolók segélye nélkül is fentartson.

Nagyságod a társaság egyik lelkes alapítója lévén, a föntebbi határozat értelmében küldettem meg a könyveket, és igy a 4 forint pártolói dij beküldése nem kivántatik, melyet is ezennel idezárva szerencsém van visszaszolgáltatni. Teljes tisztelettel maradván Nagyságodnak Pest, nov. 10. 1862 Alázatos szolgája *Arany János* sk., a Kisfaludy-Társaság igazgatója.

Ezen, mint látjuk, minden udvariassága mellett is egészen hivatalos ízű levélnél sokkalta melegebb az alábbi, melyet a költő három évvel később intézett Szinyeinéhez, a ki csemegét, úgy látszik, az akkor még a felvidéki különlegességek közé tartozó juh-túrót küldött Aranynak. A köszönet következő:

Tisztelt Nagyságos asszony! Kedves ajándékot vettem, kedves kezektől s miután a feladó posta Eperjest, a küldőhely Jernyét mutat: azt hivém, alig tévedek, ha egyenesen Jernye nemtőjéhez fordulók köszönetemmel.

A meglepetés annál kedvesebb vala rám nézve, mert első eset ily figyelemben részesülnöm oly valakitől, kivel személyes ismeretségem nincs; s mert az ajándéktárgy is igen el volt találva, egyike levén — mint a tudósok mondják — frugális estebédeim kedvelt csemegéinek.

De még ha, a mit nem remélek, csalódnám is a küldő személyére nézve: akkor sem vész kárba e köszönetem, mert a hazának egy oly nemeskeblű leányához van intézve, kinek nevét minden szép és jó ügynél megszoktuk tisztelettel említeni.

Fogadja hát Nagyságod szives köszönetemet és mindenkori tiszteletem kijelentését, a ki maradtam Nagyságodnak Pest, május 21-én 1865 Alázatos szolgája *Arany János.*

Úgy látszik, hogy az a szives fogadtatás, melyben a költő az első küldeményt részesítette, Szinyeinét arra bátoritá, hogy azt meg is ujrázhatja. Hogy mit küldött, a levélből biztosan ki nem vehetni, de alighanem abból a pompás borból, mely a Szinyeiek hegyaljai szőlőjében termett, s mely a pinczének egyik zugában elfalazva, kikerülte a Bach-huszárok szomjas sáskaseregének figyelmét. A költő, kit időközben egy nagy kitüntetés, meg egy mélyen fájó seb ért, nagy sokára felelt. Egyfelől az akadémia választotta meg a Szalay László halála folytán megürült titkárságra, másfelől azonban férjhez ment leánya, Júlia 1865 deczember 29-án Szalontán meghalt. Ez a veszteség mély búskomorságba ejtette a költőt, melyet csak fokoztak az országos események.

Az alkotmány visszaállitásának ügye vajúdott, országszerte a kolera szedte áldozatait és mig a königgrätzi csatának hatása alatt a vérmesebbek máris látták, a mint a tizenötös és hatvanhetes bizottságok munkálataiból egy jobb jövőnek képe kidomborodik, Arany elkésett köszönetét a következő pesszimisztikus sorokba önti:

Tisztelt Nagyságos Asszony! Ha a poéták által emlegetett «késő hála» többet érne, mint az illem és morál parancsolta «korai»: úgy az én hálám, melyet Nagyságod újabb megemlékezése tesz kedves kötelességemmé, bizony elég késő. De vigasztalom magamat egy közmondással: «jobb későn, mint soha»; s ezt annál nyugodtabb lélekkel tehetem, mert a hálás érzelem megvolt a szívben eleitől fogva, csak a tolmács késett. A mi nagy hiba ugyan, de bocsánatát remélem a pesti általános lehangoltság közepett, melyben jó idő óta tengődünk. S ha már vége volna! de úgy látszik, hogy a kolera utáni állapot is, mely e hó folytán a hirdetés szerint beáll... az is csak kolera lesz!

Tartsa meg Isten a hazát és annak oly leányait, mint Nagyságod, kinek kezét szives üdvözlettel csókolja Pest, november 3. 1866. Alázatos szolgája *Arany János.*

Szinyeiné akkor irt ismét a költőnek, midőn már elolvasta Arany összes költeményeinek 1867-ben megjelent hatkötetes kiadását, melynek hatásáról a következő levél tanuskodik:

Nagyérdemü Honfiú! Mint a tavasz éltet adó lehét sovárogva várjuk, úgy a költészet gyöngyszemeit is, ha szivünkben Isten beoltá ez érzelem képességét, ihlett lélekkel üdvözöljük! Engedje, hogy igénytelen, de tiszta szívből eredő hálám foglaljon itt helyet a közönség kezébe újra került felséges művekért. A Mindenható megjelenésöket a jobbra fordult viszonyok közepette engedé, bár

hihetne a zaklatott honfiúi kebel tartósságába, s merné az öröm elidegenült érzését a magyar szivekbe visszavarázsolni! Szent hazánk hosszas haldoklásának vérző sebei most is sajognak, oly sokat rabolt el az önkény, mit az Istenség sem kárpótolhat; mert a nemzet letört virágai fel nem kelhetnek sirjaikból s minden öröm közé több üröm vegyül, mint különben a világ forgandósága nyujt elkerülhetlenül; és a legjobbak legtöbbet szenvednek. Előttem fekvő kedves arczképe Kegyednek teszi e szomorú bizonyságot, mely engemet kimondhatatlan fájós érzettel tölt el; a régivel tevék összehasonlítást, mintha édes hazám örömét és nagy fájdalmát képviselné e kettő!

Az igazi költő szive százszorta többet érez, bú vagy boldogságban, mint ez isteni szikrát nem biróké — mennyit szenvedhete Kegyed? mint honfiú és szerető atya a lefolyt évek fájdalmas súlya alatt?! Az képes csak némileg felfogni, ki érzés és figyelemmel kisérte hazánk hű fiait jó és balsorsukban! «*A lelki rokonság legnemesebb származási fája az emberi nemnek*», ezt irta öreg számüzött barátom, Ujházi László, egyik nagybecsű levelében énnekem, s ezen szép mondat igazsága ád nekem annyi bátorságot kegyedhez igy szólani, ki oly sok fönséges órát élveztem, nemes szivéből folyt dalai által, akár öröm, akár bánatomban, hogy háladatlanságnak tartanám ezt elhallgatni, mert Kegyed őszinte hálaérzetét egy *magyar* nőnek, ki számos reménydús gyermeknek anyja, megérti s tudja, hogy az ő jövőjük, *létök* vagy *nemlétök*, szivvérem minden lüktetésében nyilvánul; *az irodalmat legszilárdabb talpkövének tartom nemzetem életében, bajnokait áldva és csodálva tisztelem*, szeretnék azok közé tartozni, kiknek megengedtetik, egy szerény virágot a tövises pályára hinteni!

Képzelheti Kegyed, mily örömmel üdvözölte szerény énem a népmesékről értekezést tartó kedves László fiát, kit dicső Petőfink oly kedvesen énekle meg kis gyermek korában: *Tarka lepke, kis mese, szállj be Laczi fejibe!* A népmesék még a kunyhók szegényes légkörét is oly gyakran tündérfátyollal takarják, mert a valót perczekre eltakarva, képzeletben nyujtják a kivánatost. Áldja meg az ég e fiatal tehetséget és engedjen a hazának és kegyednek sok örömöt benne találnia. A számára irt, felséges imát «*Fiamnak*» minden szülő áhitatos érzettel tanítja gyermekének — bár mind megértenék!

Kegyed türelmét és erántam többször tanusított nagybecsű jóságát még egy kevéssé igénybe veszem, bár nem menten a félelemtől, hogy dagályossá válhatna e levél, mit Kegyed méltán megrovás alá vehetne — a női gyarló irmodor folytán — de ma oly ritka jó napom van s elég bátorságom gondolatimat Kegyedig emelve, szavakba foglalni. A vidék egyik legszebb és legvadregényesebb bérczén, sűrű fenyvesek alatt ülök, egyedül csak két legkisebb fiam körültem a pillangók és virágokkal enyelegve; előttem Rákóczy várának Sárosnak romjai, a leáldozó napnak fénysugáraitól aranyozottan, s a mult időket a képzelet madárszárnyai szemeim előtt lebegtetve, alatta széles ezüst szalagot képez a vidék legnagyobb folyója, szebbnél szebb erdőkoszoruzott bérczek, aranykalászszal hullámzó mezők, tarka falvak, egy-két kis város, váltakoznak közel és távolba kéklő párázatokban. A lég oly könnyű és fűszeres körültem, s minden lépten gyönyörű virágok, itt-ott egy gyöngyöző forrás, mohlepte sziklából felbugyogva, azon utánozhatlan csevegéssel, mely hivólag száll felénk, és számtalan szépsége a természetnek annyi ezer áldásai a Gondviselésnek! Hálatelt szívvel élvezem mindezt, s kivánnám, hogy oly szerencsés lehetnék, a főváros gondjai és büzhödt nyári legéből Kegyedet kiragadni és ide családi körünkbe varázsolni, hogy az ősi hagyományos magyar vendégszeretetnek híven megőrzött édes kötelesség teljesítésével szerencséltetnénk! Petőfi nem szerette, csak csodálta felföldünket, én szeretem s csodálom a délibábot, a puszták tündérleányát, de bérczeimtől meg nem válhatnék....

Ezen sorok még julius 24-kén irvák, de azóta megbetegedvén, üdültebb perczeim legkedvesb foglalkozása — bár kórágyon — e hiányos másolat bérczi jegyzetemről. Sokat szenvedtem s legtöbbet azért, hogy kis gyermekeimet idegen kezekre kelle biznom s folyton féltenem; egy beteg anya, háziasszony, gazdasszony sokszorozva érzi tétlensége érzetét, kinját. De drága, megbecsülhetetlen kincs az egészség! A jó Isten áldja meg Kegyedet, nagyrabecsült Honfiu, jó egészség és minden kitelhető áldásával e világnak; fogadja kérem honleányi hű és tiszteletteljes üdvözletét hálás tisztelőjének *Szinyei Valériának*. Jernye, 1867 aug. 6-án.

(Vége köv.) *Latkóczy Mihály.*

A SPANYOL KIRÁLYNÉ ÉS FIA XIII. ALFONZO.

Az amerikai Egyesült-Államokkal háborúba keveredett Spanyolország regens-királynője, Mária Krisztina osztrák főherczegnő, 1879 nov. 29-én kelt egybe Madridban XII. Alfonzo királylyal, kitől két leánya, a most 18 éves Mária de las Mercedes, aszturiai herczegnő, és a most 16 éves Mária Terézia infansnő, meg egy fia, a most 12 éves XIII. Alfonzo származott.

XIII. ALFONZO SPANYOL KIRÁLY ÉS ANYJA, MÁRIA KRISZTINA REGENS KIRÁLYNŐ.

A házas élet boldogságát csak hat évig élvezhette, mert férje 1885 nov. 25-én meghalt, s halála után nem egészen egy félév múlva, 1886 május 17-én született fia, a királylyá kikiáltott *XIII. Alfonzo*, s ezzel nagy zavartól mentette meg az országot, melyet egy részről a trónkövetelő Don Carlos, más részről a köztársasági párt fölöttébb nyugtalanított.

Mária Krisztina trónra lépésének első percze óta azonosította magát Spanyolország és a spanyol nemzet érdekeivel, s ezzel nagy népszerűségre tett szert, a mit még inkább gyarapított az, hogy a fia nagykorúságaig rá ruházott regensséget ritka tapintatossággal és helyes belátással viszi. Egy franczia iró, Benoist Károly, úgy jellemzi, hogy «anyailag királyné és királyilag anya», a ki a női erényekkel férfias tulajdonokat s a szilárd jellemmel olyan okosságot párosít magában, hogy országa első államférfiai mindig megnyugvással számíthatnak rá, mint a ki nem személyes becsvágyának kielégítésére, vagy hatalmának növelésére, hanem arra törekszik, hogy a hagyományos monarkhiát megőrizze fia számára és semmiben ellentétbe ne jusson a spanyol nemzet vágyaival és törekvéseivel.

Fiát, kivel a háború kitörése előtt csak nehány nappal vétette le magát egy fényképen, melyet ezennel mi is bemutatunk, igen nagy gonddal neveli uralkodói hivatására. Szivét, eszét igyekszik kiművelni, hogy a koronának ne csak fénye, hanem kötelességei iránt is mennél helyesebb érzéket fejleszszen benne.

A most kitört háborút megelőzőleg mindent elkövetett, hogy a békét föntartsa. Az engedékenységben kész volt elmenni a legvégsőkig; de olyan alkuról hallani sem akart, a mely a spanyol nemzet méltóságát, becsületét, vagy jogait csorbítaná.

MAC KINLEY.

Az amerikai Egyesült-Államok nagy tehetségű elnökéről már megválasztatásakor megjósolták, hogy nem közönséges államfő lesz és hogy

Szinyei Merse Pál

had
2

A lila ruhás nő

repr -

Pester Lloyd

1941. dec. 25

(Die ungarische
Dame.)

ARCHIVE

Szinyei Merse Pál

Írók

Nagyjaink

39–42. l.

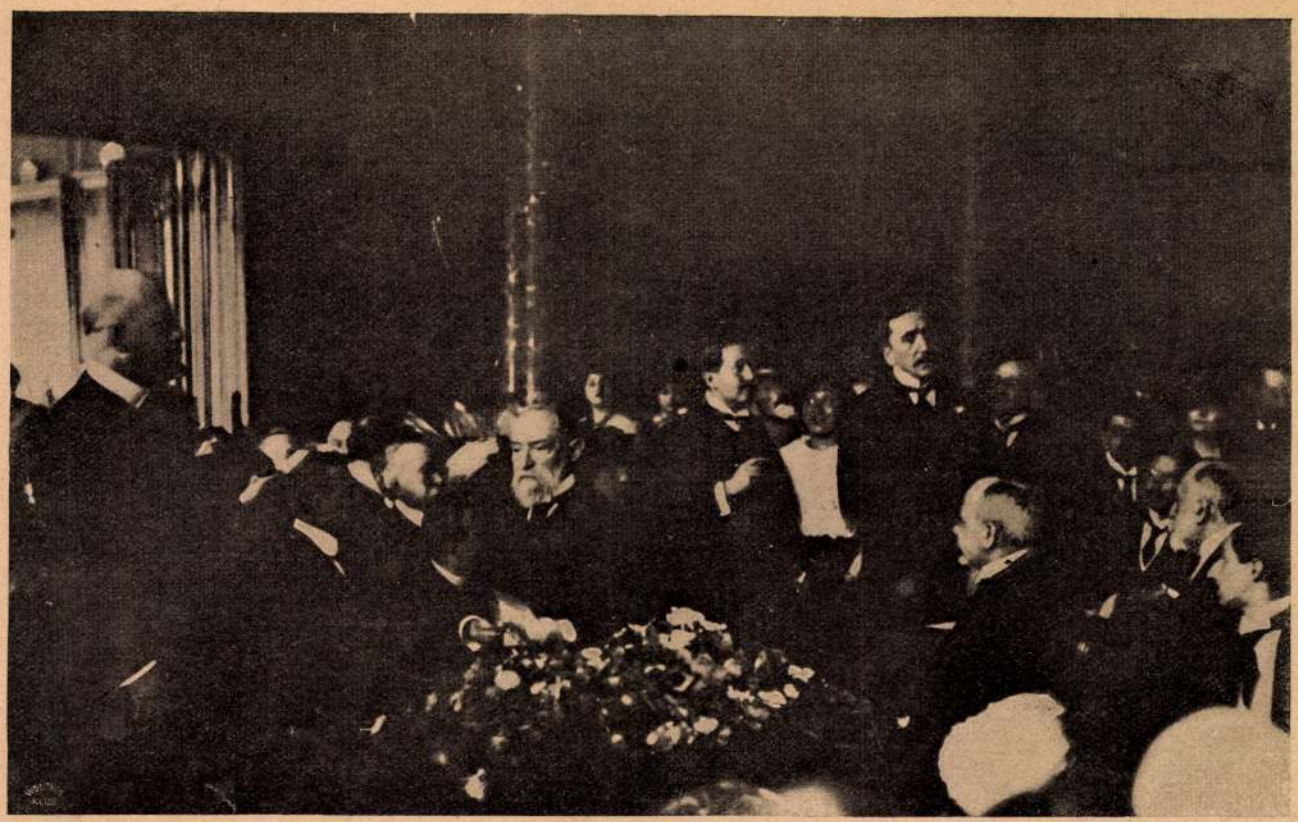

A Kiss József ünnep a Petőfi-Társaságban. Hetven éves nagy költőnk megköszöni az ovációt. Müllner János fényképe az Uj Idők számára

ma a magyar nemzet kincsesházának igaz gyöngyei és gazdaggá, nagyszerűvé és mindannyiunk tulajdonává teszik Kiss József életét.

A költő útja meredek emelkedéssel fölérkezett a dicsőség hegygerincére.

> És gyülölség, gáncs lassan elmaradt
> Az eliramló bús évek alatt.
> És az öklök marokká enyhülnek
> S a vas marokban friss virág terem,
> Megkoszorúzni késő énekem.

Igy énekel a költő, aki visszatekintve a múltjába, békés alkonyi fényben látja azt.

Mi pedig váltsuk valóvá jóslatát és koszorúzzuk meg friss virággal nemcsak késő énekét, de korai dalát is. Köszöntjük a költőt és köszöntjük életének minden nagy és szép pillanatát és köszöntjük küzdelmeit, fájdalmait és gondjait is, mert tudjuk, hogy ezek tették méllyé, emberivé és megkapóvá Kiss József költészetét.

A Kárpátok óriása

A havasormu erdős bérc tövében
Áll egy fehér leányszobor;
Fürödni készül a forrásba éppen,
Mely lábánál gyöngyözve forr.

Fönt a sziklák közt óriás tanyázik,
Villámokkal küzd egyedül;
Esténkint lelopódzik a forrásig,
Ha szíve megelevenül.

Nyíló havasi rózsából s gyopárból
Köt bokrétát ajándékul,
S leszáll a sas-fészkes zord sziklavárból
S a szép szobor elébe hull.

Csókolja hosszan, izzó szenvedéllyel,
Melyben egész pokol lobog;
Öleli reszkető, szűztiszta kéjjel,
Míg szíve hallhatón dobog.

Olyan szívének minden dobbanása,
Mint egy-egy sziklazuhanás;
Olyan szemének minden lobbanása,
Mint éjjel villámvillanás.

Esténkint nem jön senki sem e tájra,
Mindenki párjához siet;
És szánva gondol a bérc nagy fiára,
Ki nem lel egy élő szivet!

Patyi István

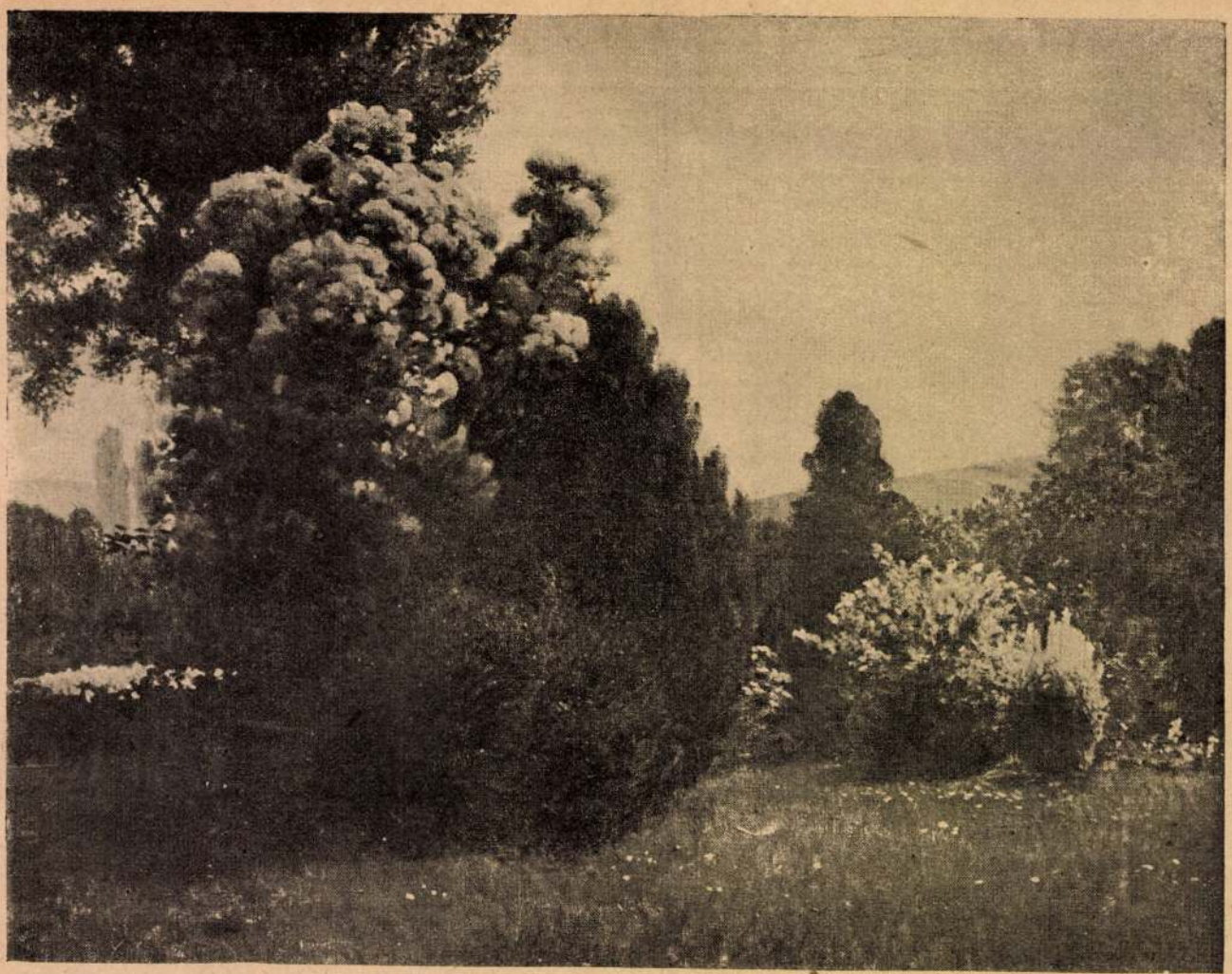

Az Ernst-muzeum kiállításából. Nyári virágzás. Szinyei Merse Pál festménye

Kiss József hetvenedik születésnapján

— *A Petőfi Társaság ünnepi közgyülésén elmondta* HERCZEG FERENC

A költő képzelete, mint a prédára leső ölyv, állandóan ott kereng a hétköznapok fölött, hogy le-lecsapva, az élet egy-egy jelenségét fölragadja és magával vigye felleghazájába.

Szédítő magasságban a földrajzi Magyarország göröngyei fölött, a fantázia ölyvei összehordtak már egy egész új országot, összehordták a költészet Magyarországát, ahol magyar tájak, magyar városok és falvak, magyar emberek, események és érzések élnek a mulandóság porától megtisztult életet.

Ebben a fellegországban ma is ragyog még Petőfi alföldi napja, az ország címerének védelmében ma is forgatja még öklelő rúdját Öreg-Toldi, Himfy a gitárját pengeti, Jósika leventéi csodadolgokat művelnek, Jókai delnői csoda szerelmeket éreznek, ebben az országban a töprengés redőket von Eötvös báró hőseinek tiszta homlokára, Mikszáth jó palócai szántanakvetnek és Kiss József Simon Juditjának fájdalma még egyre zokog.

Ha egy világraszóló végítélet elsöpörné a föld színéről a politikai Magyarországot, — a költők Magyarországa azért még évszázadokig folytatná magányos csillagéletét.

A költők Magyarországát hódító igába nem hajthatja, áruló el nem adhatja, az büszkén, hozzáférhetetlenül és szabadon tündöklik a világirodalom egén.

Ez a ködország, ez a délibáb-birodalom nemcsak irodalmi, hanem politikai hatalmat is jelent, mert a világ szemében az egységes és oszthatatlan magyar kulturnemzetet képviseli. A magyar költészet nemcsak ékessége, de erőssége is a nemzetnek. És aki az arra méltó költőt ünnepli, az a nemzet halántékát övezi babérral. Ez a tudat adjon országos jelentőséget a mi ünnepünknek.

Összegyülekeztünk egy mélabús őszi vasárnapon, hogy a tisztelet babérjával és a szeretet virágaival koszorúzzunk meg egy hetven esztendős életet. Egy életet, amelyben több volt a sóhajtás, mint a mosoly. Több a lemondás, mint a mámor. Egy életet, amely gyakrabban visszhangzott küzdelmek zajától, mint győzelmek ujjongásától. Szóval: egy emberi életet.

Útja sokáig az ismeretlenség homályában kanyarodott. Gyakran szürkére festette a közömbösség ráhulló pora. Olykor babérerdők vagy virágos kertek felé indult és kopár tarlókhoz érkezett, ahol mások, boldogabbak, már learattak minden termést. Az útszélén pedig támadásra készen ott leselkedtek a kenyérgondok. Szóval: egy költő életútja volt.

A magányosság félelme, vagy egy-egy szabad és boldog perc mámora dalra ösztökélte a vándort. Ezek a dalok, a tüzes zománcu, gyöngéd, keleti fényü dalok

Uj Idők 1913. II.

FILMCSILLAGOK

Szinyei Merse Pál

wód
z

Eckhardt Sándor

A francia szellem.
Bpest. 1938. 275, 276 l.

Tintoretto

Kiállítás

Velence

1937

I/3 polc

Szinyei Merse Pál

Pesti Napló képes mell.
1936. június 7.

Szinyei Merse Pál

rod

Petrovics Elek:

Élet és művészet

Nyelv, 1937.

FILMCSILLAGOK

Szinyei Merse Pál

PESTI HIRLAP

SZINYEI MERSE PÁL: REGGEL VIRÁGOK KÖZÖTT
(Co. Könyves Kálmán, Budapest)

— **A Magyar Sakkszövetség köszönete.** Kaptuk a következő levelet: Mélyen tisztelt Főszerkesztő Ur! A Magyar Sakkszövetség elnöksége és választmánya hálás köszönetét fejezi ki Főszerkesztő Urnak, hogy úgy a dr. Sipőcz Jenő emlékverseny alkalmából, mint a stockholmi sakkolimpiász előkészületeinek munkájában b. lapjának hasábjait megnyitotta a magyar sakksport hazafias és kulturális törekvéseinek védelmére. Amidőn Főszerkesztő Urat a magyar sakkozók ezreinek hálájáról biztosítjuk, vagyunk nagyrabecsülésünk kifejezésével, hazafias tisztelettel: *Magyar Sakkszövetség. Abonyi* István ügyvezető elnök, *Székely* Jenő főtitkár.

— **A Nemzeti Színház biharmegyei ugrai birtokát telepítés céljaira engedik át.** A közvélemény nagy részében érthető feltűnést keltett az a hír, hogy a *Nagybölöny* Józsefné hagyatékát képező biharugrai 2957 katasztrális hold nagyságú birtok, mely a Nemzeti Színházra jutott örökségül, eladás folytán *magántulajdonba kerül.* A földmüvelésügyi minisztérium most azonban a környék érdekelt kisgazdáinak kérésére úgy határozott, hogy a birtok 50—60 százalékát kölcsönös megegyezéssel biztosítandó vételáron a telepítési törvényben foglalt határozmányok alapján az érdekelt községek igénylő földmüvesei részére biztosítja. A földmüvelésügyi minisztérium e nagyszabású telepítésre vonatkozó intézkedések végrehajtását már megtette és így remélhető, hogy ez a nagy port felvert ügy végre közmegelégedésre nyugvópontra jut.

— **Angol főiskolások látogatása Schuler alpolgármesternél.** Az English Summer School, amelynek központja Londonban van, hatvan főiskolás növendéke Budapestre érkezett. Az angol főiskolások tisztelgő látogatást tettek *Schuler* alpolgármesternél. Az alpolgármester angol nyelven köszöntötte a főiskolásokat, akiknek vezetője megköszönve az alpolgármester üdvözlő beszédét, méltatta azt a magas kultúrát, amelyet magyar földön láttak. Egyébként Londonból szintén az angol nyári főiskola központjának rendezésében augusztus elején *még két csoport érkezik* Budapestre, mintegy kétszáz résztvevővel, akik egy héten fogják majd tanulmányozni Budapest intézményeit.

— **Elkészült a vádirat dr. Berényi T. Pál és társai valutabűnügyében.** Annakidején nagy feltűnést keltett, hogy az ügyészség a valutabűncselekmények miatt eljárást indított dr. *Berényi* T. Pál, a Községi Takarékpénztár főtisztviselője, ellen. Amikor a detektívek *Berényit* elő akarták állítani a valutaügyészségre, *a tisztviselő mellbe lőtte magát* és hetekig élet-halál között lebegett, de sikerült megmenteni. Rajta kívül még eljárás indult *Kelemen Kohn* József, az újpesti Törekvés Takarékpénztár főtisztviselője, a szökésben lévő *Benyik* Mária tisztviselőnő és egy fiatalkorú leány ellen. Mint a nyomozás megállapította, három alkalommal *20—20.000 pengőt csempésztek ki külföldre,* a pénzen kamatszelvényeket vásároltak, azt visszahozták Budapestre, itt nagy nyereséggel értékesítették és az ellenértéket zárolt pengőszámlán helyezték el. *A Nemzeti Bank hamisított engedélye alapján azután a zárolt pengőösszeget felvették.* A harmadik alkalommal azonban rajtavesztek és letartóztatták őket. *Kotsis* Miklós ügyészségi alelnök most készítette el vádiratát, amelybe *valamennyiüket pengőkiajánlással* vádolja, de *Berényi* ellen még csalás és okirathamisítás címén is vádat emelt. A nagyszabású bűnügyben ősszel tartják meg a főtárgyalást.

— **Ópiummal megmérgezte, majd főbelőtte magát egy gazdasági főszámvevő.** *Kecskemétről* jelentik: *Lelkes* Aladár gazdasági főszámvevő éjjel először ópiummal megmérgezte, majd pedig pisztollyal halántékonlőtte magát. Felesége, aki az éjszakai vonattal tért haza nyaralásából, átlőtt halántékkal, holtan találta urát. Valószínű, hogy Lelkes Aladár súlyos betegsége miatt követte el végzetes tettét.

— **A gyermekek magukragyujtották a lakást: 1 halott, 1 súlyos sebesült.** *Székesfehérvárról* jelentik: Nagyvenyim községben *Nagytoronyi* Ferenc gazdaságában a cséplőgép mellett dolgozott *Ács* Lajos feleségével együtt. Öt- és hároméves fiúgyermeküket bezárták lakásukba, hogy ne zavarják őket munka közben. A gyermekek véletlenül felgyujtották a lakást. A szomszédok a füstre figyelmesek lettek s kimentették a gyermekeket. A nagyobbik fiút az orvos még eszméletre tudta téríteni, de a kisebb meghalt füstmérgezésben. Amikor Ács Lajosné meglátta halott gyermekét, annyira rosszul lett, hogy súlyos állapotban lévő ötéves fiával együtt *kórházba kellett szállítani.*

— **A Siket Sport Club — 25 éves.** *A Siket Sport Club fennállásának 25 éves évfordulójára* augusztus 19 és 22 között ünnepségeket rendez. Augusztus 19-én 4 órakor fogadóest lesz a klubhelyiségben, este 8-kor ismerkedési est, majd műsoros előadás. A többi napokon nemzetközi siket labdarúgó-, atlétikai és úszóversenyeket, kongresszusokat rendeznek.

— **Orvosi hír.** Dr. *Völgyesi* Ferenc külföldi útjáról megérkezett, hypnosis-therapiai rendelését folytatja. VI., Vilmos császár út 23.

Borzalmas vasúti katasztrófa Franciaországban — eddig ötven halott

Villeneuve-Saint-Georges, július 29.

Csütörtökön este a város közelében vasúti szerencsétlenség történt. Az áldozatok száma igen nagy. Azt hiszik, hogy mintegy ötven ember vesztette életét.

— **Tolnai Vilmos egyetemi tanár meghalt.** *Sopronból* jelentik: Dr. Tolnai Vilmos, a pécsi Erzsébet-tudományegyetem nyilvános rendes tanára, ma délelőtt Sopronban meghalt. Az utóbbi hetekben betegeskedett, szívbaja volt és angina pectoris végzett vele. Felesége és leánya, dr. Tolnai Margit, a Stefánia-Szövetség pécsi orvosnője gyászolja. Szombaton délután 4 órakor temetik a pécsi egyetem soproni evangélikus hittudományi karának előcsarnokából, ahonnan, mint az egyetem halottját, Pécsre szállítják. Dr. Tolnai Vilmos, a magyar irodalomtörténet és nyelvészet művelője, 1870-ben született Pozsonyban. Egyetemi tanulmányait Budapesten végezte és itt avatták filozófiai doktorrá. Előbb a pozsonyi ágostai hitvallású evangélikus líceum, majd a budapesti evangélikus főgimnázium tanára, 1906-ban pedig az Erzsébet-nőiskola tanára lett. 1925-ben nevezték ki az Erzsébet-tudományegyetem nyilvános rendes tanárává.

— **Kémkedésért halálra ítéltek kilenc papot Oroszországban.** *Varsóból* jelentik: Mint a krakói *Kurjer Illustrovany* Moszkvából jelenti, Pietrozavodszk mellett kilenc óhitű lelkészt *kémkedés miatt halálra ítéltek.* A halálra ítéltek közül a legfiatalabb hatvanhatéves, a legöregebb hetvenhét esztendős.

— **A polgármester elutasította az orvoskongresszus ellen beadott panaszt.** *Luka* István és társai panaszt nyujtottak be *Szendy* polgármesterhez és panaszukban kérik, hogy az Országos Orvos Szövetség rendes kongresszusának határozatait a kongresszus alapszabályokba ütköző lefolytatása miatt semmisítsék meg és a Szövetség vezetőségét új kongresszus összehívására utasítsák. A panaszt a polgármester tüzetesen megvizsgálta és elutasította. A határozat indokolásában rámutat a polgármester arra, hogy a panaszosok beadványukban azt kifogásolták, hogy a kongresszus vezetősége a tárgysorozat egyes pontjaihoz felszólalásra szabályszerűen jelentkezett tagoknak felszólalásaikat elmondani nem engedte. A vizsgálat megállapítása szerint az elnök a kongresszus végén a vitát látszólag erőszakosan fejezte be. Erre azonban az a külső körülmény vezette, hogy a termet meghatározott időre *ki kellett üríteni.* Az elnök azonban kérte a kongresszus tagjait, hogy bármely kérdésre vonatkozó véleménynyilvánításukat küldjék be a Szövetséghez, amely azokat a hivatalos lapjában közli. Tekintettel arra, hogy a belügyminiszter a november elsején megtartandó kongresszusra engedélyt adott, amelyen úgy is alkalom nyílik a fontos kérdések letárgyalására, a polgármester az előző kongresszus határozatainak megsemmisítésére vonatkozó panaszt elutasította.

— **Különös bonyodalmak egy Szinyei Merse festmény körül.** Budapesti művészeti körökben nagy feltűnést keltett egy *Szinyei Merse* kép esete. Néhány héttel ezelőtt egy műbarát megvásárolta Szinyei Merse Pál »Őszi színek« című képét. Az eladó erősködött, hogy a kép eredeti. *Az üzlet lebonyolítása után a vásárló úgy értesült, hogy a kép a Szépművészeti Múzeum tulajdonában van.* Feljelentést tett, mire szakértő meghallgatását rendelték el. A szakértő — ismert festőművész — megvizsgálta a képet és azt a meglepő szakértői véleményt adta, hogy *az állítólagos Szinyei Merse-kép* — valódi, de másodpéldány, azonban kétségkívül Szinyei Merse Pál munkája. Az ügyben tovább folyik a nyomozás.

— **A magyarországi olasz hadisírok karbantartása.** Az olasz kormány megbízásából a budapesti olasz katonai attasé, Enrico *Mattioli,* gondoskodott a Magyarországon elhúnyt olasz katonák sírjainak rendbehozataláról és gondoskodás történt azirányt is, hogy az olasz hadisírok a jövőben is karbantartassanak. A vidéki olasz hadisírok megtekintését e héten kezdette meg egy bizottság, amely *Conte Luigi Orazio Vinci Gigliucci* itteni olasz kir. követből, *Enrico Mattioli* olasz katonai attaséból és a budapesti olasz fassió vezetőjéből, dr. *Gaspare Quarti di Trevano*-ból, a Magyar-Olasz Bank igazgatójából áll. A bizottság első vidéki körútján a *miskolci és nyiregyházi hadisírokat tekintette meg.* A bizottság még a nyár folyamán az összes többi magyarországi olasz hadisírokat fel fogja keresni.

— **Három emelet magasságából lezuhant és szörnyethalt egy szobafestő a Ráday uccában.** Csütörtökön délután 5 órakor a Ráday ucca 55. számú ház tatarozási munkálatainál *Würtzner* Lőrinc 25 éves szobafestő a harmadik emelet magasságában dolgozott az állványzaton. Munka közben elszédült és az *udvarra zuhant. Szörnyethalt.*

— **A kenti hercegi pár Németországban.** *Berlinből* jelentik: A kenti herceg és felesége *repülőgépen Hamburgba érkezett.* A hercegi pár Hamburgból a közelben lévő Heiligendammba ment magánjellegű látogatásra. Heiligendammból folytatják útjukat Münchenbe.

— **A pécsi egyetem nyári egyetemének megnyitása.** augusztus 1-én lesz a keszthelyi gazdasági akadémia dísztermében. A megnyitó beszédet *Dambrovszky* Imre rektor mondja.

— **A düsseldorfi művészeti akadémia igazgatóját elbocsátották.** *Düsseldorfból* jelentik: *Grundot,* a düsseldorfi művészeti akadémia igazgatóját további intézkedésig *szabadságolták* és *Ehrenkamp* tanárt bízták meg a művészeti akadémia vezetésével.

— **Halálos bányarobbanás Franciaországban?** *Párizsból* jelentik: A Metz melletti Petit Roselle-bányában tűz ütött ki. Az oltási munkálatok közben eddig ismeretlen okból robbanás történt, amelynek következtében tizennégy munkás többé-kevésbé súlyosan megsebesült. *Az egyik munkás belehalt sebesülésébe.*

— **Magyar előadók a párizsi nemzetközi pszichológiai kongresszuson.** *Párizsból* jelentik: A XI. nemzetközi pszichológiai kongresszus most tartja üléseit Párizsban. A kongresszuson több magyar tudós is előadást tartott nagy sikerrel. *Boda* István a lelki fejlődésről, *Kolosváry* Gábor a lelki jelenségek rendszereiről és *Somogyi* József az öröklött lelki sajátságokról tartott előadást. Kívülük még *Völgyesi* Ferenc tartott előadást »Psycho-constitutionismus és hypnophilia« címmel. Előadásában bemutatta az 1935. évi kongresszus alkalmával a moszkvai Pavlov intézetben, valamint a budapesti Állatkertben különböző állatok hipnotizálásairól készült felvételeit.

— **Az elemisták 1 pengős tandíjából állami internátusokat létesítenek a tanítógyermekek számára.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete szerint az ország egész területén ezentúl az összes elemiiskolák tanulói egypengős beiratási díjat fizetnek. Ennek az összegnek egyik része tankönyvsegélyezésre szolgál, másik része pedig *tanítói internátusok* felállítására. Az első ilyen tanítói internátus Szegeden épül és legközelebb Pécsen a római katolikus, Debrecenben pedig a protestáns tanítók gyermekei számára állítanak fel internátust.

— **Befejezték a Vígszínház-kávéház árverését.** Csütörtökön este a tönkrejutott Vígszínház kávéházban *folytatták a július 26-án megkezdett árverést.* A második árverési napon *minden lefoglalt tárgyat elárvereztek.* Miután a végrehajtást szenvedő kávéháztulajdonos beleegyezett a berendezési és felszerelési tárgyak minden áron való eladásába, a lefoglalt holmit *a kétharmad becsértéknél lényegesen kisebb összegekért adták el.* A holmik legnagyobbrészét a 30.000 pengős házbérköveteléssel fellépett háztulajdonos vásárolta meg. Az árverés egész jövedelme *17.924 pengőt tett ki és igy a hitelezőknek semmise jut.* Péntek délután a kávéháztulajdonosnak ugyanabban a házban levő *lakását árverezik el.* — A *Chapeau Rouge* árverése is befejeződött, a hitelezők és a háztulajdonos összesen több mint 14.000 pengős követelésével szemben *mindössze 409 pengő folyt be.*

— **Halálozás.** Gróf *Esterházy* Móric belső titkos tanácsos özvegye, szül. Stockau Paulina grófnő palotahölgy hosszú szenvedés után a bechtolsdorfi szanatóriumban 79 éves korában elhúnyt. Holttestét pénteken beszentelik a Károly-templomban s azután a magyarországi Felsőgallára szállítják, ahol az Esterházy-család sirboltjában szombaton helyezik örök nyugalomra.

= **Elrontott gyomor** és az ezzel összefüggő bélzavarok, felfúvódás, kellemetlen szájíz, émelygés, homlokfájás, láz, hányás, hasmenés vagy székszorulás eseteiben már egy pohár természetes »Ferenc József« keserűvíz is igen gyorsan, biztosan és mindig kellemesen hat.

= **Budapest szenzációja** a július 30-án megnyiló ÓKÉ-bár. Csodás műsor, pompás berendezés. Itt lép fel először Közép-Európában Rosita Altea, a világhírű amerikai dizőz, akinek közel 2 ezer gramofónlemezét ismeri a pesti közönség is. A nagy művésznőt haváji gitár két utólérhetetlen művésze, Jose Maria és Conconita Maria kísérik. Az OKÉ vendégeit szórakoztatja az amerikai stepptáncesoda, Pat Astair is. Pest legszebb leányaiból állították össze az OKÉ-balettet és mindezt gyönyörű gyöngysorrá fonja össze az OKÉ néger zenekara, amely magával hozza az afrikai őserdők kábító illatát és a lázas Újvilág hódító ritmusát.

Biztos tőkebefektetés egy újlipótvárosi öröklakás Tel.: 292—572 Pozsonyi út 35.

Börtönbe a telefónbanditák kal!

Rémhírterjesztő telefonálók garázdálkodnak Budapesten — Mit mond az orvos és a büntetőjogász?

(Saját tudósítónktól.) Rekedt, nagyon izgatott hang hívta fel csütörtökön a *Pesti Napló* egyik szerkesztőjének lakását.

— *Halló... halló...* — mondta szaggatottan. — *A Főuccából beszélek... A szerkesztő urat a francia követség előtt szörnyű baleset érte... Egy hatalmas teherautó kerekei alá került. Mikor a mentőkocsiba emelték, még élt, de a Rókusig már aligha marad életben... Halló... segítsenek...*

A vonal ebben a pillanatban felbomlott. Munkatársunk leánya dermedten állt a készülék mellett. Egyedül volt a lakásban. Édesapja alig negyedórája derűsen búcsúzott el tőle.

— *A francia követségre megyek,* — mondotta. — Utána a szerkesztőségben van dolgom.

Nem lehetett kétséges, hogy a szerencsétlenség *valóban megtörtént*. Ebben a pillanatban újra megszólalt a telefón:

— *Te vagy, kislányom?* — kérdezte a vonal másik végén *halottnak vélt munkatársunk*. — Képzeld, otthonfelejtettem az útlevelemet. Hozd el utánam, várni fogok rád.

— *Nem történt veled semmi baj?*

— *A világon semmi. Innen beszélek a követségről.*

*

Különös véletlen folytán ma egy panaszos levelet is kaptam hasonló tartalommal.

»Kőbányán jártam a kocsimmal — írja benne előfizetőnk. — Néhány üzletben hosszabb ideig tárgyaltam üzletfeleimmel. Közben egy ismeretlen hang felhívta lakásomat és közölte, hogy *a Kápolna uccában összeütköztem egy személyautóval és holtan maradtam a helyszínen. A mentők nem tudtak segíteni rajtam, hullaszállító kocsi vitt el.*«

Majd így folytatja a levél:

»Ez ellen a gazság ellen *mégis tenni kellene valamit!* Orvos vagy jogász tegye ártalmatlanná az ilyen gazembereket. Nyomozzák ki és *csukják tébolydába vagy fogházba őket!...*«

*

Tegyük hozzá a magunk részéről: *hasonló esetek már a multban is előfordultak*. Különféle tárgyú telefónokkal, de a műfaj mindig ugyanaz: *telefónbanditizmus*.

A telefónbandináták legújabb »tréfáit« először egy idegorvosnak mondtuk el.

— Kétségtelenül *paranoiás ember cselekményéről van szó* — állapította meg. *Talán ő maga fél attól, hogy szerencsétlenül jár*, uccai baleset éri és ez a félelem olyan betegesen erőt vesz rajta, hogy valamiként úgynevezett kivetítéssel *szabadulnia kell tőle*. Ilyenkor ragadtathatja magát hasonló kegyetlen telefonálásokra, amivel *pillanatnyilag megkönnyebbülést szerezhet*. Kétségtelen, hogy a jelenség paranoid neurozis megnyilvánulása, melynek igazi gyökereit azonban csak hosszú kutatással találhatjuk meg.

*

Egy másik orvos szerint alaptalan rémhírközlés voltaképpen *szadista megnyilvánulás*. A telefonáló azért beszél a családtag haláláról, hogy a kagylón át *konstalálja azt a szörnyű rémületet, melyet a hír kelt*. Az adott esetekben kétségtelen, hogy ismerte azokat, akiknek haláláról beszélt. Ez azt jelenti, hogy fantáziájában az illető halálát kívánja. Nem áll meg azonban ennél, hanem realizálja gonosz gondolatát és tényekből állapítja meg: *mit jelentene az illető halála fájdalomban és rémületben a hozzátartozóknak. Talán azt a másodpercet élvezi, melyben minden megvalósul egy pillanatra, amiért ismerősének halálát kívánja*. A feleség sikolt, a kislány zokog, a fiú artikulátlanul felkiált.

*

Végül egy *büntetőjogásszal* beszéltünk.

— Az effajta rémhírterjesztés — mondotta — *büntetőjogunkban nincs kodifikálva*. Szó volt róla egyidőben, de azután elmaradt. A német törvény azonban ismeri a »*grober Unfug*«, goromba nemtelenség fogalmát, mely szerint »*az, aki olyan ízléstelen tréfát csinál, mellyel valakit jogtalanul megbosszant, három hónapig terjedő fogházzal büntettetik*«.

A weimari Németországban szigorúan alkalmazták ezt a paragrafust. A kifejlődött gyakorlat során például súlyos büntetést kapott, *aki kicsöngette hideg téli hajnalon a beteg házmestert*, aztán elszaladt. Megbüntették azt is, aki alaptalanul, *gonosz indulattal ráijesztett valakire* és maximális büntetéssel sujtottak egy fiatalembert, mert szándékosan megvadított egy üres kocsi elé fogott lovat. A ló elvágtatott, a közelben tartózkodó öreg kocsis pedig kétségbeesetten, reménytelenül futott utána.

*

— Ami az adott speciális eseteket illeti, — fejezte be informátorunk — legfőbb ideje volna, hogy *a Budapesten büntetlenül garázdálkodó telefónbanditizmusnak végetvessünk*. Ezek a gonosz telefonálások nem nagy bűncselekmények, de olyan kegyetlen következményekkel járnak, hogy *a legkönyörtelenebb megtorlást érdemlik*. Semmi akadálya nem lenne annak, hogy megfelelő törvényi intézkedéssel *börtönbe vessék a »grober Unfug«-ok leleplezett tetteseit*.

A legszebb ajándék minden ünnepre, Ha előfizet az „Ünnep"-re!

— **Agyancsiptek a méhek egy zalaegerszegi asszonyt.** *Zalaegerszegről* jelentik: *Horváth* Ferencné 32 éves csatári asszony reggel egy méhkast akart áthelyezni. Rosszul fogta meg a kast, a méhek kiszabadultak és *ellepték egész testét*. Kiáltozására a szomszédok segítségére siettek és sikerült is a méheket eltávolítaniok, de Horváthné a méhszúrások okozta *szívbénulásban tíz perc mulva meghalt*.

— **Bokor Margit és leányának tartásdíjpere.** Legutóbb foglalkoztunk azzal a tartásdíjperrel, amelyet *Bokor* Margit, a bécsi Staatsoper művésznője ellen indított 17 éves leánya. Most *Bokor* Sándor gyógyszerész, a művésznő férje levelet irt szerkesztőségünknek, amelyben többek között ezeket állítja: Feleségem 17 éves Vera lányommal kapcsolatban minden békés fáradozásom ellenére sem akarta elismerni a tartási kötelezettséget és erre a célra kifejezetten csak ajándék címén 200 pengőt bocsátott havonta rendelkezésemre. Feleségem *havi körülbelül 5000 pengőt kitevő jövedelme mellett* a fenti összeget kevésnek tartottam még akkor is, ha nagyritkán még némi ruhanemüt is bocsátott egyetlen gyermeke rendelkezésére. Kénytelen voltam tehát a bécsi bírósághoz fordulni és első fokon a járásbíróság kimondta, hogy feleségem jogtalan magatartása adott okot a per megindítására és havi 400 pengő tartásdíjat ítélt meg Veronika részére. Ezt az ítéletet a fellebbezési bíróság feloldotta és a járásbíróság ez alkalommal *havi 290 pengőt ítélt meg*. Ezt az ítéletet úgy én, mint feleségem megfellebbeztük: én kevésnek találtam az összeget, feleségem pedig azt nehezményezte, hogy a járásbíróság a visszamenőleg fizetendő tartásdíjkülönbözetből nem hozta levonásba a havi 10 pengő zsebpénzt és az adott ruhadarabok értékét. A legfelsőbb bíróság jogerősen úgy döntött, hogy jóváhagyta az elsőbíróság ítéletét és havi 290 pengőt ítélt meg, de teljesitette feleségemnek azt az óhaját, hogy a zsebpénz és a ruhadarabok a visszamenőleg fizetendő tartásdíjkülönbözetből levonásba hozassanak. Közben feleségem az árvaszékhez fordult azzal a kérelemmel, hogy Veronikát vegyék el az én gondozásomból és vagy az ő gondozása alá adják, vagy intézetben helyezzék el. Férjhezmenendő nagy leányról lévén szó, Vera leányommal együtt a legelkeseredettebben tiltakoztam a művésznő minden ilyen törekvésee ellen, még pedig sikerrel, mert a közigazgatási bizottság gyámügyi albizottsága *feleségemet mindkét kérelmével elutasította* és leányomat *továbbra is az én gondozásomra bízta* azzal az indokolással, hogy a kiskorú a lefolytatott széleskörű bizonyítási eljárás alapján *nálam a lehető legjobban van elhelyezve!*

— **Izr. istentiszteletek.** A pesti izr. hitközség templomaiban: Péntek este az összes t. 7-kor, szombat reggel a Csáky uccai t. ½7-kor, a Hősök t., a Bethlen téri és a pávauccai t. ¾7-kor, a többi t. 7-kor, szombat délelőtt a Rombach uccai, pávauccai és a zuglói t. 9-kor, a dohányuccai t. ½10-kor, a többi t. 10-kor, szombat délután a Rombach uccai és az arénaúti t. 5-kor, a nagyfuvarosuccai és a zuglói t. 6-kor, a Hősök t. 7-kor, a többi t. 7.30-kor, szombat este az összes t. 8.10-kor. Hétköznap reggel a zuglói t. 6-kor, a Bethlen téri, Csáky uccai és a nagyfuvarosuccai t. ½7-kor, a Hősök t. 7-kor, a többi t. ¾7-kor. Hétköznap este a Hősök t. 7-kor, a többi t. ½8-kor. Júl. 31., szombat Elul újhold napjának hirdetése. Aug. 5., csütörtök Jaum-kippur-kóton istentiszteletek a Rombach uccai t. 12-kor, a többi t. 7-kor. — A budai izr. hitközség templomaiban: II., Öntőház u. 5—7.: Péntek este 7-kor, szombat reggel 6.45-kor, d. e. 10-kor, d. u. 5-kor. Hétköznap aug. 1—6-ig: reggel 6.45-kor, este 7-kor. III., Zsigmond u. 49.: péntek este 6.45-kor, szombat d. e. 9.45-kor, d. u. 3.30-kor. Hétköznap aug. 1—6-ig: reggel 6.30-kor, este 7 kor. XI., Lenke út 79.: Péntek este 7-kor, szombat reggel 6.45-kor, d. e. 10-kor, este 8-kor. Hétköznap aug. 1—6-ig: reggel 6.15-kor, este 7.40-kor. — A budapesti aut. orth. izr. hitközség Kazinczy uccai főtemplomában: Péntek d. u. 7.15-kor, szombat reggel 6.45-kor, d. e. 9.15-kor, d. u. 5.30-kor és este 8.05-kor. Hétköznapokon reggel 6-kor és este 7.30-kor. Szombat bejövetele: péntek d. u. 7.05-kor. Szombat kimenetele: szombat este 8.05-kor.

Vérmező legszebb pontján, Attila uccа 65 c alatt most épült luxus bérházban ideális délkeleti és délnyugati fekvésű, teljes komfortos uccai erkélyes

2 szobahallos, 2 szobás és garszónlakások azonnalra vagy novemberre kiadók. Beépitett szekrények, központi fűtés, meleg viz, tetőterasz. Érdeklődés helyszínen és a tulajdonosnál 1-246-10, 1-630-27

ÉLELMISZERPIAC

A budapesti élelmiszerpiacon a felhozatal csütörtökön bőséges volt, úgyhogy a legtöbb cikknél le kellett szállítani az árat. A *baromfiüzletben* az élő állatok 5—10 fillérrel olcsóbban cseréltek gazdát, mint szerdán, viszont a vágott baromfinál a tyúk 10, a liba 5—10 fillérrel drágult. A *zöldség- és főzelékfélék* piacán a karfiól minősége nagyon gyenge. A kevésbé használható áru árát le is szállították 10 fillérrel. Olcsóbb lett a fejessaláta, a Gül Baba és az elsőrendű rózsaburgonya is. A tölteni való paprika árát kilónként 2 fillérrel leszállították. Olcsóbb lett a vajbab és a még itt-ott kapható cukorborsó is. A *gyümölcsfélék* piacán csütörtökön újdonság volt az olasz kék szilva. A kajszibarack megdrágult, viszont az őszibarack árát le kellett szállítani, mert a nagy felhozatallal szemben alig volt érdeklődés. A sárgadinnyét a nagyvásártelepen már 5 fillérjével is szívesen adták. A szőlő felső árhatárát is leszállították, mert a drága árut nem vásárolja a közönség.

A mai budapesti élelmiszerpiac fogyasztói (zárójelben nagykereskedelmi) árai kg-ként:

Húsok és hústermékek: Marha hús (rostélyos és felsál) 180—280, leveshús (fartő, tarja és szegye) 136—200, borjúhús, comb 220—300, vesés 160—240, pörkölt 90—160, juhhús hátulja 160—200, eleje 90—160, sertéshús, karaj 170—240, tarja, comb 140—192, oldalas 124—156, libahús 180—240, libaaprólék 100—120, zsírszalonna 144—160, háj 166—184, budapesti zsir 164—180, libazsir 220—240, libamáj 300—1000 fillér.

Baromfi: Tyúk, élő 1 drb 200 320, 1 kg (120—130), csirke, élő, rántanivaló 1 drb 90—240, 1 kg (120—130), sütnivaló 1 drb 160—240, 1 kg (130—135), ruca, élő 1 kg (110—125), lúd, élő 1 kg (110—135), tyúk, vágott I. 1 kg 160—180 (140—150), II. 1 kg 130—150, csirke, vágott I. 1 kg 240—350 (180—200), II. 1 kg 100—180 (120—130), ruca, vágott, hizott I. 1 kg 160—200 (120—130), II. 1 kg 110—140 (100—115), lúd, vágott, hizott I. 1 kg 160—180 (130—145), II. 1 kg 140—150 (120—130) fillér.

Tojás: Teatojás válogatott 1 drb 7—8, 1 kg 135—140, dunántúli ládaáru 1 kg 120—130 (108—111), tiszavidéki 1 kg (108—111), kosáráru 1 kg 120—130 (112), főző- és aprótojás 1 drb 6—7, 1 kg 110—130 (100—108) fillér.

Halak: Ponty, élő 160—220, szeletek 300—320, jegelt 100—160, harcsa, élő 300—400, szeletelt 600—800, süllő 350—420, csuka 160—240, kecsege 400—700, fogas 500—700, keszeg 60, kevert-hal 80—120 fillér.

Tejtermék: Sovány tehéntúró 40—100 (30—44), juhtúró (110—140), kevert túró (100—120), juhsajt (120—130), hazai ementáli I. (230—260), II. (200—220), hazai trappista I. (140—190), II. (100—120) fillér.

Száraztözelék: Bab fehér aprószemű (24—33), nagyszemű (35—44), színes (30—32), kifejtett (40—45), borsó, hántolt, feles (28—40), hazai lencse 50—88 (40—70) fillér.

Zöldségfélék: Petrezselyem I. (8—14), II. (2—6), zöldjével (8—10), sárgarépa karotta (6—10), sárgarépa I. (5—10), II. (2—4), vegyes zöldség, zöldjével 6—14 (4—7), zeller (5—16), cékla I. (8—16), II. (4—6), torma, vékony, erős (40—50), nemesitett, hazai, édes (60—140), kalarábé 1 kg (5—12), 1 drb 2—6 (1—3), karfiol, hazai, levéllel (10—50), hazai, tisztitott 70—100 (60—70), vöröshagyma, órett, makói 10—14 (8—9), közönséges (7—8), fokhagyma I. (23—28), II. (16—22), újdonság (6—12) fillér.

Káposztafélék: Fejeskáposzta, hazai I. 12—20 (10—16), II. (8—10), kelkáposzta I. 12—18 (7—10), II. 8—12 (4—6), vörőskáposzta I. (14—18), II. (12—14), savanyúkáposzta 32—36, fejessaláta I. (5—8), II. (3—4) fillér.

Burgonya: Gülbaba 10—12 (7—7.5), nyári rózsa I. 10—12 (6.5—7), II. 5—8 (4—4.5), Ella 8—10 (5.5—6.2) fillér.

Főzelékfélék: Főzeléktök 3—6 (1—3), gyalult 10—16, feketeretek 16—20 (6—10), tónaposretek, jánosnapi 16—20 (4—5), zöldpaprika, apró 1 kg 14—24 (10—14), nagy 1 kg 10—24 (6—18), paradicsom, hazai 8—30 (7—12), törökparadicsom (20—30), zöldbab, hazai 8—24 (6—16), zöldborsó, hazai 48—60 (22—50), zöld tengericsö 4—8 (3.5—5), szegfűgomba (80—100), vargányagomba (70—190), csiperkegomba, mezei (60—160), uborka, savanyitani való 6—16 (4—12), salátának 4—6 (2—4), tisztított paraj 14—20 (10—15), sóska, közönséges 12—20 (6—15) fillér.

Gyümölcs: Alma, nemesfaj I. 56—70 (40—60), II. (28—35), közönséges válogatott 32—56 (20—30), közönséges kevert 28 (10—18), körte, nemesfaj I. 70—100 (45—60), II. 36—56 (36—44), közönséges válogatott (30—35), kevert (20—25), aranyalma (20—30), aszaltszilva, hazai 88—120 (50—80), külföldi 120—140 (70—100), szilva, nem magvaváló kék (6—10), magvaváló, vörös (16—26), olasz kék (40—45), szilva, vörös (12—18), szilvaiz (50—60), ringló, nemes 80—100 (40—60), közönséges (20—32), befőzniváló (16—25), barack, kajszi I. 36—100 (32—65), II. (16—50), rózsa (45—70), őszibarack, nem magvaváló 14—140, különleges (40—80), I. (32—60), II. (26—46), III. (20—32), selejtes (10—18), gyümölcsiz (102—110), görögdinnye, faj 16—26 (12—18), közönséges (12—14), sárgadinnye, ananász 10—24 (5—9), Togo (5—8), Turkesztán (5—8), szőlő, csemege, hazai 40—60 (30—42), dióbél, csemege 380—400 (300—320), dióbél I. 300—320 (270—290), mogyoró, olasz 230—240 (180), mogyoróbél 380—440 (320—360), mandulabél, hazai (360—420), külföldi (440—560) fillér.

Déligyümölcs: Citrom I. 10—12 (9—10), II. 8—10 (7.5—8.5), kosáráru 1 kg (90—95) fillér.

Fűszer: Paprika, édes-nemes, csemege 520 (410), édes, nemes 480 (370—380), fólédes, rulyás 440 (290—300), I. rózsa 240—320 (100—240), kék mák (112—114), közönséges (120), pergetett méz 136—160 (110—120), japán rizs (63—65), burma rizs (63), fényezett rizs (63—65), Karolin rizs (90—93) fillér.

LÓSPORT

Megyeri eredmények

A megyeri pályán csütörtökön jó látogatottság mellett zajlott le a miting utolsóelőtti napja. Az akadályversenyben hármas bukás is adódott: Gyöngyvér, Babatündér és Lajtagyöngye váltak ki a nyolcas mezőnyből, szerencsére minden baj nélkül. A gátversenyben Bátor sétálva nyert, míg a nap legnagyobb meglepetését Indiana győzelme szolgáltatta 25-szörös osztalékával.

A részletes eredmény:

I. **Csicsóka II** (Blaskovics) 1. *Kiskun* (Steczák) 2. *Herta* (Tóth A.) 3. F. m.: Mankó, Bicskás, Gyöngyvér, Lajtagyöngye, Babatündér. 2½ h, 6 h. 10:28, 11, 12, 11. 3, 2½, 1½. Befutó: 10:82. — II. **Labore** (Pakuts hd) 1. *Carmen* (Vásárhelyi hd) 2. F. m.: Vihar, Vivo, Négus, Mafalda. 2 h, 1½ h. 10:27, 21, 27. 2½, 3. Befutó: 10:114. — III. **Bátor** (Horák) 1. *Kritikus* (Wolbert) 2. *Mese* (Hujber) 3. F. m.: Regulus, Samaritanus, Bakter, Maitresse. 2½ h, 8 h. 10:29, 19, 25, 18. 2½, 12, 2½. Befutó: 10:562. — IV. **Baka** (Kajári) 1. *Kopo* (Fetting A.) 2. *Csodás* (Kolonics) 3. F. m.: Tékozló, Thank you, Szelim Pasa, Sherry. Fejh, 2 h. 10:49, 14, 14, 29. 3, Pari, 10. Befutó: 10:108. — V. **Óhaj** (Pfendler) 1. *Carola* (Kolonics) 2. *Dráma* (Kajári) 3. F. m.: Páncél, Törzsfőnök, Blackie, Szunyogh király, Cinus, Bonvivant. Fejh, 2 h. 10:28, 13, 22, 14. 2, 6, 4. Befutók: 10:98 és 46. — VI. **Indiana** (Horváth K. II) 1. *Pitypalaty* (Esch T.) 2. *Bonne nuit* (Klimscha J.) 3. F. m.: Sylva, Pozór, Dévény, Argument, Africanus. Fejh, ¾ h. 10:240, 38, 17, 18. 8, 2, 3. Befutó: 10:1309. — VII. **Gyergyó II** (Esch T.) 1. *Sweetheart* (Lökös) 2. *Brezova* (Horák) 3. F. m.: Amourette, Kundry, Mulatság, Vígözvegy. Ötnegyedh, 2½ h, 10:29, 12, 11, 13. 2, pari, 4. Befutó: 10:79.

Szinyei Merse Pál

erőd

Petrovics Elek =

Ferenczy Károly.

Bpest é n. Múvészeti

Pantheon. 34. l.

Rezpenzel bermentesítve

KÉSZPÉNZZEL BERMENTESÍTVE
939 FEB. 24.
BUDAPEST 90

ányi Gyula URNAK

AK

Helyben

Lágymányosi út 16. ½. 1.

Szinyei Merse Pál

Cikk

Réti István: Szinyei Merse, Ferenczy, Thorma.

MAGYAR MŰVESZET

1938. 65–78. l.

képekkel.

MAGYAR MŰVÉSZET, VII. ERZSÉB

T.Müemlek Orsz.Br
gának
~~rétiszt. és Ngs.~~
~~szőnyi Ottó elő~~

Szinyei Merse Pál

Fadrus Zoltán vezleg beszéde a Szinyei lakomán.

MAGYAR MUVESZET

1938. 92 – 94. l.

Szinyei Merse Pál

vod

Rózsaffy Dezső:

Az impresszionizmus
és a „Majális."

Magyar Művészet

1936. 97–104. l.

Szinyei Merse Pál

SZINYEI-MERSE PÁL: ŐSZI SZÍNEK. (Tanulmány.)

Szinnyei Merse Pál

— *Szinnyei* Merse Pálban az örökké mosolygó, szeretetreméltó Pali bácsiban, a plein air festészet úttörő mesterét, a magyar művészet pedig egyik legkimagaslóbb és legrokonszenvesebb vezető egyéniségét vesztette. Életrajzát az ez év január hó 30-án bekövetkezett halála alkalmával a napilapok részletesen közölték s művészete is bőségesen megérdemelt méltatásban részesült. Amióta a világhírű „Majális"-ának első bemutatása után őt ért kudarc után duzzogó visszavonultságából visszatért művészetéhez, hazájában és a külföldön egyaránt elért gazdag és fényes sikereknek hosszú sorozata kísérte munkálkodását. 1905. óta igazgatója volt a képzőművészeti főiskolának, ahol Székely Bertalan örökébe lépett. Kár, hogy a magyar művészi oktatásban az ő szereplése alig hagy nyomokat. Iskolai ügyek és a tanítás nem igen érdekelték, úgy hogy e téren alig akad feljegyezni valónk. Annál nagyobb hatást váltottak ki művei; a magyar tájfestészet még sokáig fogja érezni az ő derült szellemét. Emlékére április 11-én nagyszabású gyászünnepet rendeztek a Szépművészeti Múzeumban, amelyen közéletünk kiválóságai vettek részt és számos emlékbeszédben méltatták az elhunyt nagy mester érdemeit.

Magyar Iparművészet

1920. 24. l.

KIRÁLYI MAGYAR K
KÖNYVE

TELEFONSZÁM: 89-5-40
89-6-95
ALAPÍTÁSI ÉV: 1577

TÁRGY: Cs. Lvsz.:

Nagyságos
Dr. Szentiványi Gyula
Bp.

Folyószámlája átvizsgálásakor kén
a nálunk részletfizetéses törlesz
a megrendelés alkalmával egyetért
szórványosan és rendszertelenül,
be hozzánk.-

Tekintettel azokra a valóban nagy
lombahozatalával magunkra vállalt
tok csak akkor hozzák meg azokat
egyéb vonatkozásokban reméltünk,

Szinyei Merse Pál

Irod

Lázár Béla: Iványi-Grünwald Béla. Az Ernst-Múzeum művész-könyvei. II. Bpest 1921. 3. l.

A gyöngyöstarjáni róm. kat. plébániai hivataltól.

20 szám.

1939.

A Műemlékek Országos Bizottsága.

Budapest.

IX. Rákos u. 10. megye.

Hivatalból.

U. p.

Szinyei Merse Pál

86 – 92. t. a. kulcsf. nincsek

Nemzeti Szalon 40 évés

jub. kiáll. Ent. 1935 jan. 5.

– febr. 6.

x 1·41
0
140
540

Szinyei Merse Pál

1905-ben a M. Nemzeti Múzeum levéltárában helyezték el a Szinyei-Merse-család levéltárát

Jelentés a Magyar Nemzeti Múzeum 1905. évi állapotáról. Budapest. 1906. 24. l.

Pietro Gandenzi (1880—)

Armando Spadini (1883—1925)

Szinyei Merse Pál

Irod

Lyka Károly: Magyar mesterek lelkisége.
Uj Idők 1931. 16 szám

Lila ruhás nő c.
kepe repr. n. o.

Térkép.

NOVA TRANSILVANIAE PR
descriptia editia Per CORNELIU
Privilegio. Hozzá a gyümölcs és
lékkő talapzatán alól jobbra a
TRANSILVANIA OF SEVENBERGEN ke
lében a Verklaringh van adva.

Szines rm., mér. 5

Szn. 109-906
1161-905-59

Szinyei Merse Pál

írod

Bálint Aladár

Szinyei emlékkönyv

Nyugat. 1922.

fűz. 1.

VÉDJEGY
VÉDJEGY
FIUMEI
VÉDJEGY

Szinyei Merse Pál

Elek Artur, Szinyei Merse Pál. Nyugat. 1920 febr. szám

ion.

, que vous m'avez annoncés dans
t. J'ai le regret de vous informer
le l'envoi. Il y a des livres dans
vendre à mes clients, à cause de
seulement avec une forte réduction
e m'accorder un rabais de 10 %
ire. Dans le cas contraire les livres seront
l'espoir de votre prompte réponse

NYOMTATVÁNY.

Ernst-Muzeumaukcioja

Pinyei Merse Pál

8

212. 1.

II

30.122. — K. M. E. Ny.

MEGHÍVÓ

AZ ORSZ. M. RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

1939. FEBRUÁR 1-ÉN SZERDÁN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ELŐADÓTERMÉBEN (VIII. BAROSS-UTCA 13. SZ. FDSZ.) TARTANDÓ

ÜLÉSÉRE

TÁRGYSOROZAT:

1. Nyírségi műemlékek. (Lux Géza, Genthon István és Szentiványi Gyula beszámolója. Vetített képekkel.)
2. Csányi Károly másodelnök záróbeszéde.

GEREVICH TIBOR
elnök

Vendégeket szívesen lát a Társulat.

MEGHIVÓ

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG
ÁLTAL
1936. ÉVI FEBRUÁR HÓ 2-ÁN, VASÁRNAP DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR,
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ÜLÉSTERMÉBEN

SZINYEI MERSE PÁL HALÁLÁNAK TIZENHATODIK ÉVFORDULÓJÁN

RENDEZENDŐ

EMLÉK-ÜNNEPÉLYRE

ÉRDEKLŐDŐKET SZIVESEN LÁTUNK

1936. 17792. LÉGRÁDY TESTVÉREK, BUDAPEST

AZ ÜNNEPÉLY RENDJE:

1. ELNÖKI MEGNYITÓ.
2. TITKÁRI JELENTÉS A TÁRSASÁG TIZENHATODIK KÖZGYÜLÉSI ÉVÉRŐL. FELOLVASSA SIDLÓ FERENC RENDES TAG.
3. JELENTÉS A DIJAKRÓL. FELOLVASSA OLTVÁNYI ÁRTINGER IMRE MEGHIVOTT TAG.
4. EMLÉKEZÉS DR. MAJOVSZKY PÁLRÓL. TARTJA FARKAS ZOLTÁN RENDES TAG.
5. AZ IMPRESSIONIZMUS ÉS A „MAJÁLIS". FELOLVASSA DR. RÓZSAFFY DEZSŐ MEGHIVOTT TAG.

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG TAGJAI:

Elnök: CSÓK ISTVÁN
Társelnökök: LYKA KÁROLY és PETROVICS ELEK

Főtitkár SIDLÓ FERENC
Titkár: PÁTZAY PÁL

Pénztáros: ZÁDOR ISTVÁN

TISZTELETI TAGOK:

MÚZEUMBARÁTOK EGYESÜLETE
BERZEVICZY ALBERT v. b. t. t.
ENSOR JAMES (Ostende)
FREDERIC LEON (Bruxelles)
HUYSMANS CAMILLE (Bruxelles)
BALLÓ EDE
DÉRY FRIGYES †
CSÓK ISTVÁN
JOHN AUGUSTUS A. R. A. (London)
BÁRÓ KOHNER ADOLF
BÁRÓ LEARMANS EUGEN (Bruxelles)
LYKA KÁROLY
SIR LAVERY JOHN R. S. A., R. A. (London)
MAJOVSZKY PÁL †
MINNE GEORGE (Bruxelles)
JÁNOSHALMI NEMES MARCELL †
JESZENSZKY SÁNDOR
SIR ORPEN WILLIAM K. B. E., R. A. (London) †
PETROVICS ELEK
PRYDE JAMES (London)
ROUSSEAU VICTOR (Bruxelles)
LIPTÓUJVÁRI STROBL ALAJOS †

KÜLFÖLDI LEVELEZŐ TAGOK:

BAUTIER PIERE (Bruxelles)
CORNETTE ARTHOUR H. (Antwerpen)
DEVIGNE MARGUERITE (Bruxelles)
HOWARD FRANCIS (London)
KONODY PAUL G. (London) †
KNUTTEL GERHARD (Haag)
LAMBOTTE PAUL (Bruxelles)
FIEZENS GEWAERT HYPPOLYTE (Bruxelles) †
PICCA VITTORIO (Venezia) †
POLDERMAN FABRICE (Bruxelles)
REAU LOUIS (Paris)
DE STEFANI ALESSANDRO (Milano)

A SZINYEI MERSE CSALÁD MEGHIVOTT TAGJAI:

SZINYEI MERSE RÓZSI
SZINYEI MERSE FÉLIX
SZINYEI MERSE ISTVÁN v. b. t. t.

RENDES TAGOK:

ABA NOVÁK VILMOS
BASCH ANDOR
BECK Ö. FÜLÖP
BERNÁTH AURÉL
CSÁKTORNYAI ZOLTÁN †
CSÁNKY DÉNES
CSÓK ISTVÁN
EGRY JÓZSEF
ERNST LAJOS
FALUS ELEK
FARKAS ZOLTÁN
FÉNYES ADOLF
GERŐ ÖDÖN
GLATZ OSZKÁR
BÁRÓ HATVANY FERENC
HERMAN LIPÓT
HORTHY BÉLA
IVÁNYI-GRÜNWALD BÉLA
JESZENSZKY SÁNDOR
KANDÓ LÁSZLÓ
KEMÉNY SIMON
KERNSTOK KÁROLY
KISFALUDI-STROBL ZSIGMOND
KOSZTA JÓZSEF
LÁZÁR BÉLA
LUX ELEK
LYKA KÁROLY
MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV
MAJOVSZKY PÁL †
MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ †
MEDGYESSY FERENC
MELLER SIMON
MIKOLA ANDRÁS
MOLNÁR GÉZA †
PÁSZTOR JÁNOS
PÁTZAY PÁL
PERLMUTTER IZSÁK †
PETROVICS ELEK
PÓLYA TIBOR
RÉTI ISTVÁN
RIPPL-RÓNAI JÓZSEF †
RUDNAY GYULA
SIDLÓ FERENC
STROBENCZ FRIGYES †
SZENTGYÖRGYI ISTVÁN
SZÉP ERNŐ
SZMRECSÁNYI ÖDÖN
SZŐNYI ISTVÁN
SZÜLE PÉTER
THORMA JÁNOS
TORNYAI JÁNOS
VASZARY JÁNOS
VIDOVSZKY BÉLA
LOVAG YBL ERVIN
ZÁDOR ISTVÁN

MEGHIVOTT TAGOK:

ÁRTINGER IMRE
BÁLINT LAJOS
BARANYAI ZOLTÁN (Genf)
BARTA KÁROLY
BARTÓKY JÓZSEF v. b. t. t. †
BÁRDOSSY LÁSZLÓ (Bukarest)
BAUMGARTEN NÁNDOR †
BECZKÓI BIRÓ HENRIK
BRÓDY TIBOR
CSÁNYI KÁROLY
DIVALD CORNÉL †
DIVÉKY ADORJÁN (Varsó)
DÖMÖTÖR ISTVÁN
ELEK ARTUR
FEHÉR GÉZA (Sofia)
FELEKY GÉZA
FÖLDI MIHÁLY
FRUCHTER LAJOS
GENTHON ISTVÁN
GEREVICH TIBOR
HEKLER ANTAL
BR. HERZOG MÓR LIPÓT †
HEVESY ANDOR (Paris)
DR. HOFMANN EDITH
KÁLLAY MIKLÓS
KÁLMÁN JENŐ
KÁRPÁTI AURÉL
KORNIS GÉZA
KÖNIG GYÖRGY
DR. KUNCZ ÖDÖN
LÁNDOR TIVADAR
LEFFLER BÉLA (Stockholm)
LEDERER SÁNDOR †
LIBER ENDRE
LENGYEL GÉZA
LIPPAY GYULA
MARIAY ÖDÖN
MAUTHNER ZOLTÁN
MEDGYESY LÁSZLÓ (Cleveland)
DR. NAGY ÁRPÁD †
DR. NÉMETHY KÁROLY
DR. ORSÓS FERENC
PACHER BÉLA
PRESZLY ELEMÉR
RÁCZ DEZSŐ (London)
RADISICS ELEMÉR (Genf)
RAVASZ LÁSZLÓ
RELLE PÁL
RÉVAI ÖDÖN †
DR. RÓZSAFFY DEZSŐ
DR. SALGÓ ERNŐ
SCHOEN ARNOLD
SARTORY SYLVESTER (Velencia)
SCHÖPFLIN ALADÁR
SONNENBERG MARCELL
DR. SZLADITS KÁROLY
SZMRECSÁNYI MIKLÓS
FELVINCZI TAKÁCS ZOLTÁN
TAKÁCS SÁNDOR †
DR. TÓTH ISTVÁN
TÖRÖK KORNÉL (Bruxelles)
UGRON GÁBOR v. b. t. t.
BÁRÓ VILLANI LAJOS
WEÖRES GYULA (Helsinki)
WOLFNER GYULA

Szinyei Merse Pál

SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG

BUDAPEST, SIDLÓ FERENC, FŐTITKÁR, SZÁZADOS-UTI MŰVÉSZTELEP

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos

Műcsarnok Orig.-Bizottsága

KÉSZPÉNZZEL-BERMENTESÍTVE
1936 JAN. 25. 12.
BUDAPEST 61.

urnak

IX Rákos utcza 10

BUDAPEST

~~Villatkerti v. t.~~

Szinyei Merse Pál

l.

Sörverseto 316, 317. l.

NAK ÁLLAPOTÁRÓL

BEN.

98.

GY-TÁRSASÁG.

Szinyei Merse Pál

Irod

Relle Pál: Szinyei Merse Pál. Világ 1912. máj. 11.

U. 344.

Ernst-Muzeumbeli koll. kiállításáról.

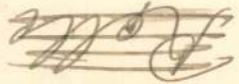

Viselet.

Női ruha.

A hölgyek közül az ülőn
és egy szinü popeline laine r
ve; az álló hölgyé tollas kal
szoknya; a férfié pedig, ki p
vadászöltözet trikoból. A hát
irata:

LEGUJABB MAG
Alter Antal

alól jobbra: Ny. Rohn és Grun
e fölött: VB.
legalól balra: Nővilág Novemb
jobbra: Kiadja: Hecke

Kny., mér. 24 :

Szinyei Merse Pál

Ród

Velence 1922

157. l -

MINDEN JOG FÖNTARTVA.

ORSZÁGOS MAGY. KÉPZŐ-
MŰVÉSZETI TÁRSULAT

TAVASZI KIÁLLITÁS 1908

BUDAPEST, SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

Szinyei Merse Pál

Önarckeje repr.

Ernst-Muzeumaukcioja I.

IV. tabla

Szinyei Merse

Pál Társaság

l.

E. G. II. 573 l.

előadása : .....

(A rövid hirdet

Az elszakitott Magyarország Miemléke

sága által fenti cimen rendezett elő

vetitett képekkel kisért előadása...

.....órakor az "Uránia" szinházban

előadása : .....

Szinyei Merse Pál

lásd okv.

E-G II. 571 l
572
573 l

.....

és szövege)

1. A Műemlékek Országos Bizotta-

adássorozat .....

.....emlékeztünk

. .....

.....

Szinyei Merse Pál

lánd

Ernst-Muzeumaukcioja II

1391.

Nem lesz többé ellátatlan öreg ember

— Beszélgetés egy új törvényről —

Téglás Pál elégedetten tette le az ujságot:

— Megint sokat haladtunk szociális téren: az új öregségi és rokkantsági törvény immár gyakorlattá vált.

— Végre — bólintott a barátja — *ellátottak lesznek azok a magánalkalmazásban álló értelmiségi foglalkozásúak (mérnök, hivatalnok stb.) és munkástömegek is, akik nem dolgoznak nyugdijas állásokban.* A törvényt tüzetesen nem ismerem, de...

— Jól mondod, ez a lényege! Mindenki, aki a hatvanötödik életévét betöltötte, legyen bár tizikai vagy szellemi munkás, jogot szerzett öregségi járadékra — *feltéve, ha életében legalább négyszáz hetet dolgozott.* Mert ennyit feltétlenül ki kell mutatni.

— S mit kap akkor?

— *Mindenki, tisztviselő vagy munkás megkapja minden esztendőben a ténylegesen leróll öregségi járulék 24 százalékát, ezenkivül kap évenkéni százhúsz pengő járadéktörzset.* A járadék természetesen igazodik a biztosított keresetéhez. Aki több járulékot fizetett, többet kap. A kiutaláshoz nem kell más, mint a születési bizonyítvány és az igazolt munkaidő.

— A törvény kiterjed a rokkantakra is?

— De mennyire. *Rokkantsági járadékot kap minden biztosított, aki legalább kétszáz hetet dolgozott.* Természetesen, csak orvos nyilváníthatja rokkantnak s ez csak az esetben történik, ha az illető annyira tehetetlenné vált, hogy csak *a harmadát tudja megkeresni annak, amit a hozzá hasonlók a szakmában keresnek.*

— A törvény az özvegyeknek és árváknak is juttat évi járadékot?

— Ugy van! De még tovább megy: gondoskodik a férjhezmenő leányokról is. *Hozományi ad nekik.* Ha egy nő kétszáz hetet hivatalban vagy műhelyben töltött, azután férjhez megy és egy éven belül abbahagyja a munkát, kifizetik neki a lerótt járulék kilencven százalékát. Két-háromszáz pengő ez, nem megvetendő összeg a mai világban.

— Csak még egyet nem értek. A törvény most hatéves, a dolgozók nem tudhatnak négyszáz hetet kimutatni.

— Hogyne tudnának. *A kimutatás nem a törvény életbelépése napjától történik.* Másra gondolsz te! Hat év alatt csak nagyon kevés járulékot tudtak leróni a biztosítottak, ezért az első járadékok nagyon alacsonyak lesznek. Ez természetes, de kezdeni mindent kell. *Azonban még igy is átlagosan 25—30 pengő lesz, ami mégis csak segítség egy öreg embernek, aki már nem tud dolgozni.*

SZINYEI-MERSE: PARKRÉSZLET

KÉPES VASÁRNAP

1937. máj. 23.

FILMCSILLAGOK

Szinyei Merse Pál

l. 1845–1920

Ernst-Múzeumaukciója I.

45. l.

EUCHARISZTIKUS DISZHANGVERSENY
A SZENT ISTVÁN BAZILIKÁBAN

VENI CREATOR SPIRITUS — ADOREMUS IN AETERNUM

MOZART

LITANIAE DE VENERABILI ALTARIS SACRAMENTO. NO. 243
BUDAPESTEN ELŐSZÖR

BEETHOVEN

MISSA SOLEMNIS (SANCTUS, BENEDICTUS, AGNUS DEI)

LISZT

O SALUTARIS HOSTIA. OFFERTORIUM A KORONÁZÁSI MISÉBŐL

GREGORIÁN KORÁLISOK

RENDEZIK: „A GYERMEKÉRT" A BUDAPESTI RK. EGYHÁZKÖZSÉGEK
KÖZREMŰKÖDNEK:

A BUDAPESTI PALESTRINA KÓRUS, AZ EMERICANA LISZT FERENCZ ZENEKARA VASZY VIKTOR VEZÉNYLETÉVEL ÉS AZ ESZTERGOMI PAPNÖVENDÉKEK GREGORIÁN KÓRUSA BÉRES ISTVÁN THEOLOGIAI TANÁR VEZETÉSÉVEL A SZÓLÓ RÉSZEKET MŰVÉSZEINK LEGKIVÁLÓBBJAI ÁHITATOS KÉSZSÉGGEL VÁLLALTÁK

JEGYEK 60 FILLÉRTŐL 3 PENGŐIG: AZ EUCHARISZTIKUS KONGRESSZUS NŐI BIZOTTSÁGÁNÁL FERENCIEK TERE 7; RÓZSAVÖLGYI ÉS TÁRSÁNÁL SZERVITA-TÉR 5; A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT KÖNYVKERESKEDÉSÉBEN KECSKEMÉTI-UTCA 2; AZ ÉRSEKI HELYTARTÓI HIVATALBAN I. LANT UTCA 2; AZ EMERICANA JEGYIRODÁJÁBAN IV. BÁSTYA-UTCA 11 ÉS A BAZILIKA SEKRESTYÉJÉBEN

MÁJUS 23-ÁN HÉTFŐN D.U. ½6 ÓRAKOR

Szinyei Merse Pál

Szinyei-Merse Pál. Írta Feleky Géza. Uj Élet, VII. 16—17.

(Művészet 1912. 367. l.)

VMUTATÓJA

veget, *m* műmellékletet jelent.

230—234. Dudits Andor *24*, 187, *328 m*, *332*, *333*, *339*, 331—339.
Dunajszky Z. Henrik 178.
Dunajszky László 179.
Dvoracsek Lajos 118.
Éder Gyula 38.
Edvi Illés Aladár *29*.
Edvi Illés Jenő *212*.
Edvi Illés Ödön ifj. 38.
Egerváry P. Gusztáv 187.
Egry József *208 m*.
Ehrenreich Ádám Sándor 202, 286.

Frecskay Endre *221.*
Frisch János 179.
Frömberg Károly 178.
Fürster Emil 180.
Gabara Vince 184.
Gách 412.
Gara Arnold 78.
Garay Ákos 186.
Gergely Imre 38, 188.
Gily Ignác 179.
Glatter Ármin 186.
Glatter Gyula 38.
Glatz Oszkár *216.*
Goll Elemér 73, 118.
Golz Sándor 182.
Góró Lajos 218.
Góth Jenő 73.
Góth Móric 38, *87.*
Goya Francisco 39.
Greco 39.
Greguss Imre 182.
Greguss János 181.
Grimm Rezső 211—215.
Gross Béla 180.
Grosso, Giacomo 273.
Grünwald Béla = Iványi-Grünwald
Grünwald Imre = Gergely Imre
Gulácsy Lajos 207, *377.*
Gurcsin Mihály 182.
Gútha Alajos 179.
Horvai János
Horváth Henri
Horváth Lipót
Humborg Ado
Huszka Lajos
Innocent Ferer
Irinyi Sándor
Istók János 3
Ivánkovics Ist
Iványi-Grünwa
395, *396*, 3
Jakobey Károl
Jalits Alajos 1
Jankó Elemér
Janszky Béla
Jaschik Álmos
Jendrassik Jer
Jeszenszky G
Jobbágy Mikl
Juhász Árpád
Kalmár Elza
Kacziány Ödö
Kalllós Kálmá
Kamauf 206.
Kammerer Vi
Kappéter Géz
Karacs Feren
Karavasy Laj
Kardoss Gyu
Kärgling Fer

Szinyei Merse Pál

Jernye (Sáros megye). A róm. katholikus templomban a főoltár képe Remete Szent Antal Szinyei Merse Pál ifjúkori műve. A régi kastélyban ennek nagytermében a tükörmennyezeten falkép: Saturnus, Klió és Diana alakjával 1789-ből.

Divald Kornél: Ismeretlen képek a XVII–XIX. századból: Művészet 1912. 238. l.

Magyar remekművek a Szépművészeti Múzeum kincsestárából. Szinyei-Merse Pál: Nővérének arcképe

körülbelül már a hetvenedik életévükben léphetnek az oltár elé.

A ukáz közölte még, hogy „a rendelkezés ellen vétőket szolgálatukból azonnali hatállyal elbocsátjuk."

Hát ez az.

Mert ugyan melyik fiatalember merné ma megkockáztatni, hogy otthagyva csapot-papot, állást, benősüljön valahová bizonytalan kenyérre.

És ugyan mi adná a bátorságot annak a fiatalembernek is, aki mondjuk, egy havi százhússzal rendelkező bankkisasszonynak udvarol, ha nem az a kis biztos apanázs, amit a jövendőbeli fizetése jelent.

Ezért van aztán az a sok menyasszony- és vőlegényjelölt a bankban, aki mind a jobb jövőre vár, noha erre egyelőre alig van valami kilátás.

De hát a fiatalság javíthatatlan csodaváró.

... Félkettő után jött vissza Magda. A feje kissé zúgott, mert Nyulassy igazgatóval nehéz kenyér volt dolgozni, minduntalan átgyúrta a diktátumot, háromszor is felolvastatott egy levelet, míg végre nagynehezen elindította a végleges formájában.

Háromnegyedkettő után abbahagyták a munkát az irodában és szedelőzködni kezdtek.

Magda kezet mosott, előkerült a kölni, a puder és némi rúzs, azután az arca egyik felét eltakarta kalapjával, a szabadon maradt másik felét pedig gondosan körülröpködtette a szép hullámosra ápolt hajjal.

Uj Idők 1933. 13 sz.

A parányi fátyol, a nyakbavető, a gomblyukvirág, az amazonkeztyűje — minden a helyén volt.

Én nem tudom, folyton csak a párisi midinettekről zeng az ének, hogy ilyen sikkesek, olyan elegánsak és az olcsó öltözködésük dacára is rajtuk van az a bizonyos nemtudommi...

Hát nézzenek meg egyszer egy pesti bankkisasszonyt irodán kívül!

Hogy ezek a szegény robotos úrilányok mit tudnak produkálni, ha egyszer az utcára léptek.

Magda után is megfordultak, amint titokban három alakítást kibírt ultradivatos összeállításban a Lánchíd felé tartott.

De előbb elfogyasztotta a bank menzáján az ebédjét.

Sárgaborsóleves, fényezett borjúszegy parajjal, túros és ízes palacsinta. Hát lehet többet kívánni ötven fillérért?

2.

Istenem, de szép is a tavasz! Már mint a szép tavasz, amilyen ez a mostani is.

Az ember megy, megy a nagy folyam felett, lába alatt néha titokzatosan megremeg Széchenyi hídja és ez olyan borzongató; a számokat, adatokat, az egész szürke hivatalt kisöprűzi az ember agyából a friss dunai szél, elfujja, letörli a partok szépséges panorámája.

Kocsik robognak Budáról Pestre, Pestről Budára.

Emberek hullámzanak a hídon Pestről Budára, Budáról Pestre.

Mamák gyerekkocsikban édes babyket tólnak, hogy az embernek, ha asszonyi nemhez tartozik, meg kell fordulnia utánuk.

Kis fiú léggömbje elszabadul, száll, száll az aranyló napsütésben, gyerek bőg, mama szégyenkezik, ez is milyen édes!

Nincs házbérgond, kenyérgond, cselédgond; ruhagond sincs — egy gond van csak: hogy az ember ritmusra lépkedjen valakivel, Pestről Budára, Budáról Pestre...

Ó, jó öreg sikló! Szín, hangulat, stílus a város ruházatján!

Ó, drága öreg Vár! Szépséges régi utcák, patinás házak, patinás lakók...

Magda és Béla vidáman összemosolyog, ahogy egy szembejövő sétáló öreg úr — tipikus várbeli nyugdíjas — leplezetlen jóakarattal gyönyörködik bennük.

Bástyasétány! Ha ezt a nagy várost másvilági mintára cirkalmazták volna, a tíz kerület helyett csak hármat kapott volna: a külvárosok lettek volna a Purgatórium, a Belváros léha, bűnös, csábító világa a Pokolé és a Bástyasétány, a fehérhajú öregek, dadák és kis gyerekek birodalma, a jóság és csöndes öröm hazája: a Menyország.

A fiatal pár most meggyorsítja lépteit, mert a Kati fényesre nyalt lenszőke haja, világoskék rokolyája felett a ropogós kékfestő köténnyel úgy integet feléjük, mint őrtorony a Boldogság, az Otthon, a Család szigetén...

A baba, ahogy meglátja őket, repesve botorkál eléjük.

— Me-me! Me-me! Beb-be!

Belefutás a kitárt karokba, újjongás, csók, nevetés.

Hát nem szép az élet?

Magda Katihoz fordul.

— Maga most hazamehet, fiam, majd mi ittmaradunk a babával, aztán hazavisszük.

— Igazán? Jaj de jó tetszik lenni, úgyis vár a vasalás. Kezit csókolom!

Kati tehát boldogan elring hazafelé.

3.

Béla leül a padra, kiteregeti az ujságját. Az ujságlepedő mögül bujócskát játszik a kislánnyal. A gyerek akkorákat kacag, hogy nagyobbat már nem is lehet.

Magda előbb gondosan megvizsgálja a babakocsi kosarában elhelyezett rekvizitumokat: a malátakávé jó langyos még a dudlis üvegben, mert flanelba csavarták, a vajaskifli is épen érkezett és fehérneműből, gummiféléből is van elegendő pótlás, ha szükség lenne rá.

Akkor leül ő is a padra, Béla mellé.

Kialakul az ismert családi csendélet.

Béla olvas, Magda előveszi a kézimunkáját, félszeme a gyermeken.

A gyerek egy nagy piros labdával játszik. Hatvanhétszer elejti, nagy szuszogva felemeli, hatvanhétszer eldobja, meg utána megy.

— Me-me! Bumm! Bumm!

— Bumm, aranyom, bumm!

— Ó, de szép is az ilyen élet — sóhajt a másik padon Kalmár kisasszony, csendes bámulója a Magdáék mindennapos idilljének.

Ó, de boldog fiatalasszony! Mindennap kijön a gyerekkel boldogan, gondtalanul a jó levegőre. Jön az ura is, néha utána, de legtöbbször együtt jönnek. Szeretik egymást, jól élnek, az bizonyos.

És micsoda boldogság lehet egy ilyen gyönyörű gyerek! — ábrándozott el Kalmár Etus, 38 éves hajadon, magántisztviselő, ott a Bástyasétányon, egyesegyedül, ölében könyv, táskájában a „bővebb" uzsonna, amely egyúttal ebéd gyanánt is szolgál.

Mit tudjátok ti, boldog privát asszonyok — ábrándozott el Etus — micsoda boldog életet éltek! Reggel nem kell kialvatlanul a hivatalba loholni, nem kell a gyomorbajos főnök úr ízetlenségeit nyelni, nem kell a nyomorult Pápay kolléga csapodársága meg a Mezey Gizi olcsó praktikái miatt bőgni, nem kell dolgozni látástól-vakulásig, az ura tartja el, az ura keres rá, nincs más dolga, csak az a kis házimunka, az az igazi, nőknek való, boldogságos házimunka... Mit tudja azt az ilyen nő, mekkora szerencse, mekkora boldogság a gyerek? Hogy kell szenvedni érte?

Hát aztán? Semmit sem adnak ingyen!

Ő is, Kalmár Etus is, megszenvedne érte szívesen, talán ezerszerte szívesebben, mint ez az asszony, csak egy ilyen édes gyereke lehetne! Ha azt úgy be lehetne rendezni, hogy férj akár ne is kelljen — csak gyermek, gyermek legyen...

Bolondokat gondolt néha ez a szegény Etus.

Nem csoda. De őt csak az érti meg, aki látott már magányos, fonnyadó, fiatal nőt sóvár szemmel gyerekkocsiba tekintgetni; más gyereke után hosszan megfordulni; mosolygós szájjal, könnyes szemmel idegen gyereket loppal megsimogatni...

A sétány törzsvendégei, mamák, akik hivatásukból folyólag köszönő viszonyban voltak Magdáékkal, meg-megálltak a padjuk előtt rövid eszmecserére,

Lilike kacér játékba kezdett egy kétéves idegen gavallérral. Felkínálta neki a labdáját, meg elvette megint. Határozottan zavarba hozta a fiatalembert.

A két mama kezdett összeismerkedni.

— Mennyi idős a kicsi, nagyságos asszony?

— Tizennyolc hónapos, — felelte Magda.

Szerelmes pár. Szinyei-Merse Pál festménye 1870-ből. A nagy magyar mesternek gyönyörű ifjúkori képe, amely 62 évig lappangott Amerikában. Most szerezte meg a Szépművészeti Múzeum Weiss Fülöp felsőházi tag támogatásával

Könyvekről

A Duce

— Herczeg Ferenc előszava az új magyar Mussolini-könyvhöz* —

Nincs férfi az élők között, akiben embertársai oly fanatikusan hinnének és akit oly vakon elítélnének, mint Benito Mussolini. A földgömböt lakó másfélmilliárd ember közül ma bizonyára ő a legérdekesebb egyéniség. Amióta elmerült a láthatáron egy másik nagy olasz selfmademan, Bonaparte gránitprofilja, azóta ő az, aki mint az akaraterő elképesztő sziklahegye emelkedett legmagasabbra a tömegek feje fölött.

Csodálatos fizikai és erkölcsi bátorsággal kiragadta az olasz hajó kormányrúdját egy fáradt bürokrácia kezéből és birtokába vette az ifjú Italia nevében. Megtalálta a módját annak, hogy az állam a polgárok magánügye legyen. Ezzel új, forró vérhullámokat hajtott az olasz élet véredényeibe.

Egy évtized alatt meg tudta változtatni Itália ábrázatát, az olasz élet tempóját, a faj jellemét, sőt annak vérmérsékletét is. Európa legősibb kultúrnépéből a világ legifjabb nemzete lett.

Hogy elérje célját, a királyi trón mellett kivételes és hallatlan hatalmi pozíciót épített ki magának, de erről az acélvárról mindenki tudja, hogy az nem egy ember, hanem egy nagy nép érdekeit védelmezi. Ezt a komplikált és bámulatosan eredeti rendszert ő maga gondolta ki minden részletével együtt, és mint mindenben, úgy ebben is különbözik a világtörténelem nagy karriercsinálóitól.

Olaszország határain kívül Magyarországon a legnépszerűbb. Ez érthető, mert ő adott politikai testet a rokonszenvnek, amely a háború tüzes poklain keresztül is delejes vonzóerővel vibrált a két nemzet közt. Mi magyarok sokat köszönhetünk ennek a rokonszenvnek, alkalmasint azt is, hogy a szétkorhadt monarchia hulladéknépéből egész nemzetté lettünk, amely boldogtalanul, de fölemelt homlokkal halad a jövője felé. A Duce az olasz géniusz nemes gesztusával, amelyet talán sehol sem méltatnak any-

* „A Duce és a dolgozó Itália". Irta: Balla Ignác. Ára 4 P.

Uj Idők 1932. 43 37.

nyira, mint minálunk, szította a barátság tüzét. Gondoljunk a Corvin-kódexek, a Monti-oszlop, a Giustizia per l'Ungheria megkapó ötleteire!

Egész kis könyvtárat tesznek ki a kötetek, amelyek a világ legérdekesebb államférfiával foglalkoznak, de ebből a könyvtárból mindmáig hiányzott az az egy mű, amelynek szerzője magyar szemmel és magyar szívvel közeledik a Duce alakjához.

Ezt a hiányzó könyvet most adjuk a magyar olvasó kezébe. Szerzője Balla Ignác. Ez a forrószívű, ideális lelkű és finom tollú író egyesíti magában azokat a tulajdonságokat, amelyek Mussolini krónikásává avatták. Egyszemélyben költő és ujságíró, magyar hazafi és az olasz szellem rajongó ismerője. Mussolinit még hírlapíró korából ismeri és azóta ragyogó szemmel követi a nagy „kollega" üstökös útját.

Az író évek óta Olaszországban él, ahol fáradhatatlan építője az arany hídnak, amely a szíveket a lombard síkságról a magyar Alföldre vezeti. Föl nem becsülhető és jutalomra nem váró érdemeket szerzett hírlapi cikkeivel, előadásaival, százféle alakban megnyilvánuló agitáló és szervező képességével. Olasz földön ő a magyar gondolat előretolt őrszeme, nemzeti kultúréletünk heroldja. Az itáliai könyvesboltok kirakatai megtelnek magyar költők köteteivel, amelyeket az ő buzgalma szerettet meg Dante népével.

Ennyit a festőről és modelljéről. Az arckép beszéljen magáért.

Csodatevők

— Müller Vilmos új könyvéről —

Tizenöt kis regény, tizenöt hősköltemény, tizenöt csoda története — egy kötetben. A regények hősei éltek, hőskölteményt róluk maga az Élet írt s csodatételeiknek napról-napra valamennyien tanui vagyunk.

Megjelenésükben a könyv hősei inkább Tar Lőrinchez hasonlítanak, mint Toldi Miklóshoz. Nem daliák. Az egyik békés gazdálkodó, a másik falusi orvos, a harmadik gyógyszerészsegéd, a negyedik borbélymester... Nem azért csodáljuk őket, mert halált osztottak, hanem azért, mert legyőzték a Halált. Tizenöt tündöklő győzelmét beszéli el a Csodatevők című könyv annak az elkeseredett, évezredes harcnak, amelyet az emberiség a Halállal vív. Termopylae, Marathon, Salamis, Kollin, Rossbach, Marengo: fényes győzelmek fűződnek ezekhez a nevekhez. De azok a győzelmek, amelyekről ez a könyv szól, nem kevésbbé tündökölnek, bár a győzők különös fegyverekkel vívták ki a diadalt: nagyítóüveggel, rózsaolajjal, hallgatócsővel, szivaccsal és türelemmel, amelyről Buffon azt írta, hogy majdnem egyértelmű a lángésszel. („A lángész nem egyéb, mint a türelem nagy készsége.")

A tizenöt hős az emberek millióit ragadta ki a Halál torkából. Mint a mithikus csodalények, még ma is, évszázadokkal azután, hogy éltek, mellettünk állanak ők a döntő percben és kivédik a Halál egykor védhetetlennek vélt támadásait. Kell-e különb csoda ennél?

Történetük tizenöt változat ugyanazon téma fölött. De vajjon ezer regény közül hétszáz nem ugyanarról az egy témáról szól-e, arról, hogy „egy férfi szeret egy nőt..."?

A Csodatevők tizenöt kis regényének témáját ezekben a szavakban foglalhatjuk össze: győz az igazság! Hiába fog össze ellene a nyomorúság, a kételkedés, a gúny, a hitetlenség, az ostobaság, a gonoszság: az igazság győzelmét feltartóztatni nem lehet. Feltartóztatni nem lehet, de kiharcolni, sőt akár kivárni is majdnem hőstett, mert ez a várakozás idegfeszítőbb, keservesebb s nagyobb lelki erőt kíván, mint amennyi testi erő a nagyfalusi farkasok puszta kézzel való megfojtásához, avagy Holubár legyőzéséhez kellett.

Ám a Csodatevők tizenöt kis regénye mégis, egytől-egyig happy-enddel végződik. Ime: gyakran az Élet is igazságos és megszabadítja bilincseiktől, sőt fel is magasztosítja a Prometheüszöket, akiknek a máját — közös sors! — kritikus-keselyűk rágják s akik gyakran évtizedeken át csak azzal a gondolattal vígasztalhatják magukat, hogy Prometheüsz akkor is Prometheüsz marad, ha keselyűknek van kiszolgáltatva s a keselyű akkor is csak keselyű, ha egy Prometheüszön köszörülheti a csőrét...

A legnagyobb orvosi felfedezések történetét, tizenöt elbeszélés formájában, Müller Vilmos mondja el a Csodatevők című könyvben, élvezetesen, fordulatosan, művészien és — ami a legnehezebb — mindenki számára érthetően. Tolsztoj szavai jutnak eszünkbe: „Ha az ember egyszerűen ír, sohasem írhat rosszat... mert minden, ami fonák, tüstént hamisnak bizonyul, ha a nép nyelvén adjuk elő... Minden cikket alá kellene vetni a háziszolgák, fuvarosok és szakácsnők cenzurájának. Ha az olvasó, megnemértés miatt, sehol sem akad el: a cikk kitűnő. Ha ellenben nem tudja tartalmát visszaadni, értéktelen..."

Müller Vilmos, a német rádió orvosi nagydíjának nyertese, Dubois, Priessnitz, Leeuwenhoek, Harvey, Mecsnikov, Jenner, Jackson, Pasteur, Auenbrugger, Semmelweis, Davy, Koch, Laënnec, Paré, Gruby alakjait, életét és felfedezéseinek regényét oly szerencsés intuicióval formálta irodalmi alkotássá, hogy az olvasó, miközben a regényes elbeszélésre figyel, anélkül, hogy észrevenné, rengeteg új tudományos ismeretet szerez, látóköre kitágul, megértőképessége elmélyül. Hogy így van: arra tanúk az *Uj Idők* olvasói, akik múlt számunkban elolvashatták a könyv egyik fejezetét, azt, amely a priznic-borogatások feltalálójáról szól, a freiwaldaui „kuruzsló"-ról.

A tudományt népszerűsítő könyvek nagyrésze, ahelyett, hogy a tudományt népszerűsítené, — sajnos — inkább a népszerűt tudományosítja. Müller Csodatevők-je a ritka kivételek közül való, amit érthetővé tesz az a körülmény, hogy aki írta: éppen olyan jeles író, mint amilyen kiváló orvos.

Megjelent! Dr. Müller Vilmos: Csodatevők.
A gazdagon illusztrált, elegáns kiállítású kötet ára füzve 3 pengő, kötve 4 pengő 50 fillér.

610 Szinyei Merse Pál.

Örök és változó szépség

Nagy port kavarva és kissé fanyar utóhatással régen lezajlottak azok a szépségversenyek, amelyeken eldöntötték, ki a legszebb nő Budapesten és a Balatonon. A szépeket kiválasztó és sorszámokkal ellátó bizottság úgy vélekedett, hogy a győztes csak az lehet, aki festetlenül, minden pót-szépség és mű-báj nélkül is szép, s megfelel annak az arányosságnak, amely számokkal is kifejezhetően meghatározza, milyen méretű lehet a fej a test többi részéhez, a mellkas az alsótesthez, a combok a lábszárhoz, a felsőkar az alsókarhoz viszonyítva. Így született meg a döntés, amely szerint napjaink szépségideálját — a kisportolt, karcsú, csupa ruganyos izomból felépített, egészséges testű fiatal lányt — Bónai Margit gimnazista lányban találtuk meg.

Vajon, a szép diáklány minden korban elnyerte volna a szépek szépét megillető pálmaágat? Aligha! Hiszen minden kornak más és más a szépségről alkotott fogalma. S mivel minden korban a művészet tükrözi leghívebben az emberek ízlését, eszményeit — mi is a képzőművészet ránkmaradt alkotásaiból kíséreljük meg nagy vonalakban bemutatni a női szépség történetét.

A willendorfi Vénusz

A bécsi természettudományi múzeumban érdekes szobrocskát őriznek. Egy ősember-faragta asszonyszobrot. Lelőhelyére való utalással a „willendorfi Vénusz" nevet kapta. — de abból, amit mi „vénuszinak" nevezünk, semmi sincs rajta. Karja, lába satnya és rövid. Annál vaskosabb a teste. Lógó melle, mint két hatalmas tömlő, hasa hordónyi, csípőjének ívelése alig látszik. Feje szegletes és gyapjas haja alól csúf, tömpe orrú, vastag szájú, lapos arc mered a szemlélőre. Megmintázója az ősi asszonyiságot, a termékenységet akarta kőbe faragni, — azt, amit akkor szépnek és a legfontosabbnak tartottak a nőben.

Festett bálvány

Évszázadokon át a műalkotások a nőnek csupán a termékenységgel kapcsolatos vonásait hangsúlyozták ki. Az ókori egyiptomi falfestményekről, a sírhelyek faragásairól és szobrairól már könnyebben elképzelhetjük az egyiptomi nőideált.

Alakja nyúlánk volt és karcsú. Csuklója, bokája finoman elvékonyodott, nyaka gömbölyded volt és mert mellkasát kifeszítve, vállát kissé felhúzva tartotta, karcsúbbnak és vállasabbnak látszott a valóságnál. Hollófekete haját simán hátrafésülte és vállmagasságban egyenesre vágatta. A királysírokból előkerült töménytelen festékes és kenőcsös tégely, illatszeres üveg, tükör, csipesz, ráspoly és a falfestmények képei is ékesen bizonyítják, hogy az egyiptomi szépség tetőtől talpáig festve volt. A szemöldök vonalát egészen a halántékáig rajzolta ki, szemének csücskét is meghosszabbította, hogy szeme nagyobbnak tűnjék, orrlyukait és száját kárminvörös, kezének és lábának körmeit arany, ezüst vagy piros festékkel festette be. Ha hozzátesszük, hogy töménytelen ékszert viselt: hajában, fülében, nyakán, karján és bokáján, — az egyiptomiak szépségideálja mai szemmel nem is nőnek, hanem festett bálványnak tűnik.

(Folytatása a 7. oldalon.)

Ez a szobor már a klasszikus görögöknél is a női szépség szimbóluma volt. 1820-ban Melos-ban (Görögország) találták az ásatások során, és milói Vénusznak nevezték el

Leonardo da Vinci (1452—1519) az élő földi nőt festette meg „Mona Lisá"-jában

Vénusz születése. A szépség és szerelem görög istennőjének képét Botticelli (1446—1510) festette

Rubens (1577—1640) ötvenhárom éves korában feleségül vette modelljét, az elhízott flamand szépséget: Helene Fourment-et. Egész képtárra való festményt készített róla

Tizian (1477—1576) leánya, Lavinia a kor ízlése szerint a legszebb nők közé tartozott. Amikor az olasz festőfejedelem megfestette, vele korának szépségideálját vetette vászonra

Marita Lindahl 18 éves finn leány. Az 1957-es londoni szépségversenyen ő nyerte el a „Világszépe" címet

A századforduló táján a „nőies" nő a divat. A „Lilaruhás nő"-t Szinyei Merse Pál (1845—1920) festette

A francia forradalom után a harmonikus testtartás, klasszikus alak és öltözék a divat. L. David (1748—1825) Madame Recamier-ről festett portréja őrzi számunkra a kor női szépségideálját

A rokokó korban a kecses, törékeny nőt tartották szépnek. Pompadour márkinő — XIV. Lajos egyik kedvese — az akkori női szépség megtestesítője volt. Bouchar (1703—1770) festménye

Vrij

IFJÚSÁGA

XI. ÉVFOLYAM

10

1957. DECEMBER

Kína — amerikai és nyugatnémet fiatalok szemével • Örök és változó szépség • Meg lehet hosszabbítani az életet? • Velence • Óceánok vándorló remetéi • A világ legdrágább filmje

LSŐ ÚTJA A VILÁGŰRBE

...ma-
..., aki kész-
re.

...eménye a mesterséges hold fellö...éről?

— Hatal... lépés a világűr megismerésére. ...sésen, mi szovjet emberek boldo- Ter...vagyunk, hogy mi voltunk azok, akik ezt az első lépést megtehettük. Új fejezet nyílt az emberiség történetében, az interplanetáris térség meghódításának kora. Megvalósult a tudósok régi álma.

Mit volt nehezebb megalkotni: a holdat, vagy a szállítórakétát?

— Mindkét problémának megvoltak a maga nehézségei, amelyek megoldásra vártak. Elsősorban itt volt a felszerelés precizitásának kérdése. Olvashattak már a világsajtóban arról, hányféle apró precizios műszert kellett szerkeszteni a mesterséges hold felszerelésére. Ami pedig a szállítórakétát illeti, ezt is szinte felmérhetetlen pontossággal működő berendezésekkel kellett ellátni. Ha ugyanis meggondoljuk, milyen hatalmas sebességgel haladt a szállítórakéta, elképzelhetjük, hogy a lépcsőzetes robbantást kiváltó gépezetnek milyen pontossággal kellett működnie ahhoz, hogy a mesterséges holdat a kellő pillanatban, kellő helyzetben és magasságban lője ki, mert ellenkező esetben nem a megfelelő röppályára került volna. Most már biztosak vagyunk abban, hogy ezt a problémát kitűnően megoldottuk.

Hány szputnyik fellövésére készülnek a Szovjetunióban a Geofizikai Év során?

— A Nemzetközi Geofizikai Év folyamán több műhold felbocsátását tervezzük. Ezenkívül rakéták segítségével mintegy 100 különféle tudományos fontosságú műszert bocsátunk fel az atmoszféra felsőbb retégeibe.

Milyen tudományos eredményt várnak a mesterséges holdak felbocsátásától?

— A nemzetközi tudományos világ nagy érdeklődéssel várja az atmoszféra felsőbb rétegeibe bocsátott mesterséges holdakkal elért tudományos eredményeket.

— Tudjuk, hogy a Föld atmoszférája feltogja a kozmoszból érkező különböző sugárzások zömét. A mesterséges holdak segítségével az asztronómusok, a rádiófizikusok, a geofizikusok, az asztrofizikusok s számtalan más tudományág művelői tanulmányozhatják ezeket a sugárzásokat abban a formájukban, amelyben az atmoszférán kívül hatnak. Tanulmányozhatjuk továbbá a Föld mágnesességének az atmoszférán túli hatását is, s ezzel közelebb jutunk a földmágnesesség eredetének titkához.

— A mesterséges holdakat felszereltük olyan mérőműszerekkel is, amelyek a napsugarakat, a kozmikus sugárzást, a meteoritok számát és erejét stb. mérik.

— A meteorológia nagy segítséget kap a mesterséges holdak által az atmoszféra legkülönbözőbb rétegeiben lemért légsűrűség, légnyomás, légösszetétel megismerésével. Megállapították már, hogy 10 km magasságban a hőmérséklet — 56 C°, 45 km magasságban — 80—100 C°, majd 300 km magasságban + 1000 C°. De vajmi keveset tudunk arról, milyen lehet a hőmérséklet az ennél magasabb rétegekben.

Küldenek-e fel újabb állatokat a mesterséges holdakkal?

— Egészen biztosan, a későbbiek folyamán. Ez elkerülhetetlen, ha meg akarjuk állapítani, hogyan reagál az élő szervezet az interplanetáris térben. Mielőtt emeberek szállnának fel a kozmoszba, teljesen tiszta képet kell kapnunk a világűrben uralkodó viszonyok fiziológiai hatásáról.

Vajon fel tud-e jutni az ember a világűrbe?

— Korunk tanúja lesz az első világűrutazó embereknek. Látom, hogy milyen rohamléptekkel halad hazám tudománya. A szovjet tudósok már újabb problémán dolgoznak: a holdraketán, s rakétákat akarnak küldeni a Marsra és a Vénuszra is, először természetesen utas nélkül, később azonban utasokkal.

— A más égitestek meghódításának legnagyobb akadályát ez idő szerint a kozmoszban keringő meteoritok jelentik. A meteoritok sebessége másodpercenként több ezer kilométer, s ezek a jövő űrhajóinak legnagyobb ellenségei.

Beszélgetésünk befejezésekor a professzor kifejezte reményét, hogy az amerikai rakétakísérletek rövidesen elérik a szovjet mesterséges hold szintjét és „a két mesterséges hold repülése lesz majd a világbéke, a békés egymás mellett élés biztosítéka".

— Hiszen nemsokára teljesen kitombolja magát a hidegháború ciklonja — mosolygott Sztanjukovics professzor. — Az atom és a mesterséges holdak korában a „hidegháború" buta anakronizmusnak hat.

A. K.

Folytatás a 2. oldalról

Örök szépség

1820-ban, a görögországi Melos-ban végzett ásatások során egy csonka szobrot találtak, amelyet a világ azóta „milói Vénusz" néven ismer. Ez a szobor már a klasszikus görögöknél is a női szépség szimbóluma és mértéke volt.

Soha szobor fölött még annyit nem vitáztak — s ez a vita még ma sem ült el tudósok, kutatók, művészek között: miért éppen ilyen a szépség istennőjének szobra? Hiszen nem is fiatal lányt, hanem egészséges testalkatú 30—35 év körüli asszonyt ábrázol. Arányai titokzatosak: a szobrászat elméletírói hiába számítgatják, nem tudják megállapítani, hogyan aránylanak a szobor egyes részei egymáshoz. Arca harmonikus, de átlagos, kifejezése gyengéd és határozott egyszerre, melle szépvonalú és kerek, de túl kicsiny teste arányaihoz képest, csípője, dereka lágyan hajló, de nem eléggé karcsú. Egyszer vállalkozókedvű francia szobrászok megmintázták a mását, kipótolták két, elképzelt helyzetbe hozott karral, divattervezők ráadták azt a ruhát, amelyet a legjobbalakú maneken viselt. Az eredmény láttán elképedtek: a milói Vénusz nem lehetne próbakisasszony egy párizsi divatszalonban! Mégis — ez a csonkaságában is lenyűgöző, a hideg márvány alól is meleg asszonyiságot sugárzó nőszobor lett még a késő renaissance nőideáljának mértéke és napjainkban is sokan vannak, akik a női szépséget vele hasonlítják össze.

Égi, nem földi nők

A kereszténység megtagadta az antik világ életvidám szépségeszményeit. Az életet is megtagadta, hirdetvén, hogy a földi lét csak nyomorúságos előjátéka a boldog túlvilágnak. Ebben a felfogásban állította szolgálatába a művészetet: a középkorban a festők nem festhettek világi tárgyú képeket, arcképeket (csak uralkodóknak volt joguk megörökíttetni magukat az utókor számára), a meztelenség ábrázolását pedig az inkvizíció büntetéssel sújtotta.

A nő — a középkori egyházatyák szerint — a „Sátán fáklyája", s csak arra való, hogy bűnbe és kárhozatba taszítsa a férfiakat. Hogy milyen volt a középkor női szépségideálja, azt csak a szerzetes-festők aranymozaikhátterű Mária-képeiről sejthetjük. A XII., XIII., majd a XIV. században fokozatosan enged az egyházi szigor — és Máriát már nem szúrósszemű, félelemkeltő női istenségnek, hanem lányosan kecses, szinte testetlenül légies, finom oválarcú, gyengédmosolyú fiatal nőnek ábrázolják.

A renaissance szele fújdogál, amikor az első világi képek megjelennek. A művészetből száműzött görög isteneket is visszahívják. — Botticelli az a művész, akinek képén újra megjelenik Vénusz, a szépség és szerelem görög istennője. Amikor kilép a kagylóból, soványan, megnyúltan, fakó arccal és vizenyős zöld szemekkel, fájdalmas mosollyal ajkán, — olyan, mintha nyomban el is akarná hagyni a Földet, mert rosszul érzi itt magát.

A nőideál ebben a korban a vértelen, laposmellűvé fűzött, bágyadtmosolyú nő. Mozgása lassú és ünnepélyes. Bő, földigérő ruhájában szinte libegni látszik egy láthatatlan világ felé.

Elérhetetlen asszonyok

A XV. század fordulópont az emberek gondolkodásának, kultúrájának, eszményeinek s így női szépségideáljának megformálásában is. A nagy felfedezések kora ez. A kereskedelem és a hajózás új világokat fedez fel, a tudomány és a művészet mohón a természet titkainak kifürkészésére és megismerésére törekszik. Ásatások során felszínre kerülnek az antik görög és római világ szellemi, művészi kincsei. Az életigenlő görög kultúra feltárása nyomán az emberek újra felfedezik az életet, minden szépségével és vidámságával.

De sötétséghez szokott szemük nehezen szokja meg a világosságot, a templomok gyertyáinak halvány fénye után túlságosan erős számukra a napfény.

Régebben a szelíd szépséget szerették, a szinte testetlent, a túlvilágit. Az új kor embere beleilleszkedik a természetbe, erőteljesen, egészségesen és magabiztosan áll a földi világon. A női szépségeszmény újra a görög lett.

Leonardo da Vinci az élő, földi nőt akarta megfesteni Mona Lisá-jában. A klasszikus görög nők aranyhímzéssel díszített ruhájában, a természettel szinte egybeolvadva festette meg. Szemöldöke a kor divatjának megfelelően hajszálvékonyra tépett, haja csigákba göndörített és kacér fátyol fedi. Szemét nem függeszti az égre, hanem bátor, szinte kihívó pillantással tekint Mona Lisa a szemlélőre. Mosolya sem égi: sokat sejtető, kifürkészhetetlen, lágy és gúnyos egyszerre.

Az a női ideál, amit Mona Lisa testesít meg — bár oly elevennek tűnik, hogy szinte lélegzik a vásznon —, mentes minden szenvedélytől.

A „Cortigiano" — egy 1516-ban megjelent illemkódex arra oktatja olvasóit, hogy a jó modor elengedhetetlen feltétele a méltóságteljes, tartózkodó magatartás. A heves mozdulatok, a gyors járás, a szenvedélyek és érzelmek kimutatása nem illendő, sőt aki gyors táncban részt vesz, az is vét az illendőség ellen.

A divat szintén a fenséges hatást keresi. A sustorgó brokátruhák hatalmas sonkaujjakkal, kitömött puffokkal készülnek, a bő, uszályos szoknyák ünnepélyessé teszik az alakot, a járást.

Ebben a korban a „királynői megjelenést" tartották szépnek. A velencei nők a XVI. század közepén 25—30 centiméter vastag fatalpakat szereltek cipőjükre a földigérő selyemszoknya alatt, hogy elérjék a divat diktálta királynői termet mértékét.

Tizian, amikor leányát, Laviniá-t — aki a kor ízlése szerint Velence legszebb női közé tartozott —, megfestette, korának szépségideálját vetette vászonra. Ez a szépség már merőben különbözik Botticelli elröppenni látszó Vénuszától: Lavinia maga a megtestesült érett asszonyiság, szinte jelkép a gyümölcsökkel megrakott tál, amelyet telt karjával a magasba emel.

Hús és vér, erő és egészség Lavinia — akár a milói Vénuszt öltöztették volna renaissance ruhába —, de oly fenséges, hogy szinte érzékfölötti.

Földi, nem égi nők

Mondják: a látszat csal. Az 1550-es évek velencei nemes asszonya meglehetősen léha és erkölcstelen életet élt. Amikor a hírhedt velencei kurtizánok sárgára festették hajukat — a főúri nemesi nők is követték példájukat. A magasító fatalp-viseletet is tőlük vették át. A „venezai nobile" felesége nem hagyhatja el kíséret nélkül palotáját, — de senki sem akadályozhatja meg abban, hogy komornája társaságában gondolába ne üljön és maroknyi pénzzel elaltatva az őrizetére megbízott cseléd éberségét, át ne lépjen egy másik, bársonyszövettel elfüggönyözött gondolába... Arcát és testének a ruhából kilátszó részeit: nyakát, kezét fehérre festi, bőségesen használ pirositót és ékszereket.

Nem így van ez a XVII. században Flandriá-ban. A flamand asszonyok a többi népekkel ellentétben arcukat sem festették és ékszereket is alig viseltek. Egyszerű és leginkább sötét szövetruhájukat mindössze finom holland csipkével díszítették. A dús jólét, amelyben éltek, kövér, szélescsípőjű, bővérű asszonyokat termelt. Bőrük rózsaszín és majd kicsattan az egészségtől.

Az 53 éves Rubens, amikor 16 éves modelljét, a szalmaszőke hajú, vízkék szemű, elhízott flamand szépséget, Helene Fourment-et feleségül veszi, egész képtárra való képet fest róla. Megfesti, amint szőrmebundát borít fiatal, hájas testére, vászonra veti tollas kalapban, feszes ruhaderékból kibuggyanó mellel, mitológiai jelenetekbe illeszti, mint Grációt, Dianát, Vénuszt.

A flamand festőfejedelem Vénusza már nem égi lény, hanem földi nő.

Ugyanebben az időben a spanyol Velasquez-nek gondosan ügyelnie kell arra, hogy lefestett nőalakjai tetőtől talpig fel legyenek öltöztetve, még cipellőjük hegye se látszódjék ki az óriási abroncsszoknya alól. A kor spanyol női szépségideálja a természetellenes megjelenésű, ólomlapokkal laposmellűvé, darázsderekúvá szorított, vertugadines (abroncsszoknyás) nő. Arca halovány és ezt a halványságot, ha ugyan hinni lehet az akkoriban Európa-szerte híres kozmetikai tanácsadó könyv receptjének: egy feldarabolt kappan, 30 friss tojás, 36 citrom, 2 font disznózsír és vaj, 7 uncia borkőolaj, 6 uncia federweiss, kevés timsó és kősó keverékével érte el...

Pikáns szépség

A Lajos királyok korában nem a fejedelmi termetű nőt tartják szépnek, hanem éppen az ellenkezőjét: a kecsest, a törékenyt, a finomat. A tartózkodó, szemérmes modor is a régi lim-lomok közé kerül. A rokokó szépségideáljának szabálytalan, pikáns arcocskájából kacér és szenvedélyes pillantásokat lövellő, meghosszabbított szempillájú szem ragyog, tűzpirosra festett száj mond szellemesen szemérmetlen válaszokat a kétértelmű — vagy egyértelmű? — gáláns bókokra...

Az arc festését már nem boszorkánymódra kotyvasztott szerekkel, hanem drága kenőcsökkel, pirositókkal végzik. A szemöldököt és szempillát antimoniummal festik feketére, a szem csücskét kínai mintára felfelé ívelik. Az arc kendőzése és a fehér parókaviselés kötelező főúri körökben. A francia dáma hamar rájön az áttört, lenge anyagokban rejlő erotikára és vagyonokat áldoz azért, hogy szépségflastrommal pettyezett arcát, keblét csipkével vegye körül. XIV. és XV. Lajos király nagyszámú kedvesei: a könnyűvérű Fontanges hercegnő, a vallásos Maintenon asszony, La Vallirere hercegnője, Pompadour márkinő, Dubarry grófnő irányítja a divatot, ők a női szépség megtestesítői, hozzájuk akar hasonlítani mindenki: a főúri dáma és a szegény csipkeáruslány egyaránt.

A francia forradalom után eltűnt a mesterkéltség levegője. A női szépségideál — most már harmadízben — ismét a görög lett. Az empire divatja újraéleszti a görög nők lágyan leomló ruházatát, a női alakot sem szorítja fűzőbe. A mozdulatok raffinériája helyett a harmonikus, sőt klasszikus testtartás a divat — Madame Recamier portréja őrzi számunkra a kor szépségideálját.

Szépség a századforduló táján

Régi családi fényképek között turkálva, bármelyikünknek kezébe akad nagyanyáink krinolinos fényképe. A századfordulón a nőies nő a divat. Modora szemérmes, pilláit szendén lesüti, de krinolinja alatt kifli alakú párnácska domborítja ki csípőjét és halcsontos fűző préseli derekát. Ki tudja, meddig tartották volna szépnek a természetellenes alakú nőt, ha az első világháború után bekövetkező gazdasági válság meg nem teremti a dolgozó nő típusát? Kissé a mai nőre hasonlít rövid bubifrizurájával, fiús alakjával, a mostanitól nem sokban különböző szabású ruhájával.

„Világszépe 1957"

Neve: Marita Lindahl. 18 éves finn leány. De ez nem is fontos. A szenzáció szárnyra kapta és egy hónap múlva mindenki elfelejti. Most választották szépségkirálynőnek Londonban. A zsűri a „Világszépe 1957" címet adományozta neki.

Határozottan szép. Mégis lehet, sőt valószínű, hogy elbújhat egy közepes szépségű abesszin lány mögött — az abesszinok szemében...

A szépség fogalma nem lehet általános. Sosem volt az! Minden korban népek, tájak, erkölcsök és társadalmi osztályok szerint változik.

Csak az embereknek a szépség utáni vágya örök.

Maglódi Magda

MEG LEHET HOSSZABBÍTANI

Ezzel a címmel már két ízben — a „Világ Ifjúsága" júliusi és szeptemberi számában — közöltünk riportokat. Bemutattuk a bukaresti C. I. Parhon Intézet mellett működő Gerontológiai Intézetet.

Most arról számolunk be, hogyan küzdöttek a különböző korokban a korai megöregedés ellen, az élet meghosszabbításáért.

AZ IFJÚSÁGNAK — AZ ÖREGSÉGRŐL

„Nem években áll a vénség,
De mikor a szív kihal.
Ifjú lélek! és az ember
Ősz fürttel is fiatal."
(Tompa Sándor)

A tavasz a rügyezés, a bimbózás, a napsugár, az újraerkenő élet ideje. A nyár az élet delelője, az ősz a hervadásé. A makrokozmosz és a mikrokozmosz ezen irgalmatlan törvényét az ember saját szervezetében is tapasztalja és élete delén még élénken él benne az élet tavaszának csodás szépsége, és tudja, hogy elkövetkezik az őszi hervadás. Az erdő, a mező zöld színét a lombsárgulás, lombhullás követi és életünk őszén a szőke, barna, fekete hajfürtökben ősz hajszálak jelennek meg. A homo sapiens harcot folytat a természet átalakításáért, de saját magáért is küzd: *csak mennél később jöjjön a hanyatlás, majd a vég!*

Bármilyen régi idők történetébe hatolunk be, az írásos emlékek között ráakadunk erre a törekvésre, persze mindig a kor ismereteinek, gondolkodásmódjának megfelelően. *A hosszú életért folyó kutatás legrégibb nyoma a kínaiaknál található.* A kínaiaknak ősi, állítólag már az ókorban ismert egyik „gyógyszere" ma is használatos, a neve *jen-sen*, a *pan-zui* gyökere, melynek tudományos neve *Panax Ginseng*. Az ebből készített kivonatot az élet meghosszabbítása céljából szedték, elkészítéséhez medvecsontból készült főzetet használtak és jód tartalmú tengeri növényeket. Állítólag ennek a kompozitumnak hormon és vitamin hatása is van és serkentően hat a légzésre és a vérkeringésre.

Időbeli sorrendben a következő adat a Bibliában található, Királyok Könyve I. 1 : 2—15.: *„Dávid király pedig megöregedett és betakarják őt leplekkel, de meg nem melegült. És keresnek az ő szolgái néki fiatal leányt, ki légyen a király körül, hogy őt táplálja és hogy mellette a király megmelegedjék. Keresének annak okáért egy szép leányt és találák a Sumen városából való Abiságot... A leány pedig igen szép vala és a királyt táplálja és szolgálja őt."* Ez az adat több mint 3000 évvel ezelőtti időből való. Később a *görögök*, majd a *rómaiak* is átvették ezt a módját az öregedés elleni eljárásnak és elnevezték *gerokomiának*. Kb. 1000 évvel Dávid király után megírta *Marcus Terentius Varro*, Cicero idejében híres régiségbúvár, *gerontodidascalus* (öregek tanítója) című munkáját és maga *Marcus Tullius Cicero* is foglalkozott az öregedés problémájával. Ugyancsak a rómaiaktól származik az *elixirium ad longam vitam* nevű készítmény, mely főleg hashajtókból állt. Érdekes és ma is helytálló a római császári kor legjelesebb történetírójának, *Cornelius Tacitusnak* a megállapítása: *„Plus bonae mores valent, quam leges"*. — Inkább a jó erkölcsök, mint a törvények a fontosak a nemzetek életében. — Amikor Tacitus ezt írta, abban az időben az egyik oldalon a dőzsölő, tivornyázó dúsgazdagok túltápláltsága és züllött életmódja rövidítette meg az emberek életét, másik oldalon a mérhetetlen nyomor, szenvedés, borzalmas rabszolgasors következtében szedte idő előtt áldozatait a halál. Az átlagos életkor 18—20 esztendő körül volt.

Az élet meghosszabbítására mind a görögöknél és rómaiaknál, mind a középkorban jelentékeny időn keresztül az *aloe*-t, *mirrhá*-t, *sáfrány*-t, *kén*-t, *bor*-t és *méz*-et használták.

Az orvostudomány fejletlen állapota miatt nem tudott hathatós segítséget nyújtani az említett korszakokban az élet meghosszabbítását célzó törekvéseknek. Szerte a világon, az elmúlt idők minden századában sűrűn váltogatták egymást a rengeteg emberáldozatot szedő járványok, melyekkel szemben teljesen tehetetlenül állott az emberiség. A társadalmi helyzet pedig, miként a császári Rómában, ugyanúgy a földkerekség legtöbb országában hasonló viszonyokat mutatott: *degenerált elnyomók és megnyomorított elnyomottak.*

A zseniális öregekről

Embernél az öregkori elváltozás beállta bonyolult jelenség, amely szociális és biológiai okoktól függ. Ez a probléma annál is inkább fontos, mert ennek megoldása nyújt lehetőséget az egészséges emberi élet meghosszabbítására. Ma Európában az átlagos életkor 65 év körül van, az emelkedést főleg a gyermekkori halandóságnak és pusztító járványoknak a leküzdése hozta létre *az orvostudomány nagyarányú fejlődése következtében.* Az orvostudománnyal párhuzamosan *a szociális körülmények javulása is szükséges,* mert ezek együttes következménnye lehet az egészséges emberi élet meghosszabbítása.

Az emberi szervezet megfelelő életkörülmények között 140—150 évig élhet. A *Szovjetunióban* több mint 30 000 száz éven felüli embert vettek nyilvántartásba és *Bulgáriában* alig van falu, hol néhány 100 éven felüli ember ne élne.

A szervezet szüntelenül tökéletesedő fejlődése az élet minden egyes periódusában sajátos állapotot teremt, amely meghatározza a külső és belső hatásokra beállott reakcióknak a jellegét.

Az öregkornak nem kötelező jellemvonása az értelmi képesség csökkenése. A történelem számtalan példát mutat arra, hogy egyesek egészen magas életkorukig megőrizték világos emlékezőképességüket, éles gondolkodásmódjukat s itt felemlítjük a következő eseteket, amelyek szerint az alkotóképesség mindvégig megmaradt:

Darwin	73 évig élt
Leonardo da Vinci	75 évig élt
Galilei	78 évig élt
Copernicus	80 évig élt
Kant	80 évig élt
Harvey	80 évig élt
Goethe	83 évig élt
Edison	83 évig élt
Voltaire	84 évig élt
I. P. Pavlov	87 évig élt
Newton	90 évig élt
Michel Angelo	90 évig élt
Tizian	99 évig élt
Fontanelle	100 évig élt
Sevrel	103 évig élt
Hyppokrates	104 évig élt
Demokritos	109 évig élt
Mózes	120 évig élt

Az itt felsoroltak valamennyije élete végéig megtartotta ifjúi lelkesedését, az élet minden megnyilvánulásával szemben ébren tartotta érdeklődését, *áthatotta őket az élet szeretete.* Az emberi agy minden aggyal rendelkező lény agya között a legfejlettebb. Vannak élesebb szemű, finomabb hallású, erősebb izomzatú élőlények a Földön, de *az emberi agy a leghatalmasabb, amely alkot, vagy rombol, fegyver, amely győz vagy győzni fog minden akadályon keresztül.* Magyar vonatkozásban még megemlítjük nemzetünk büszkeségét, *Kossuth* Lajost, ki 92 évig élt és bár látóképessége erősen megromlott, lángelméje élete utolsó percéig hazája üdvéért dolgozott. Az ifjúi lélek megőrzése azonos az élet meghosszabbításának a lehetőségével.

Külön kell foglalkoznunk a fizikai munkát végzők között található hosszú életet élő emberekkel.

Ezek legtöbbje puritán életet él. Életmódjuk egyszerű, tiszta élet. Az idő előtti öregedést sok orvos-kutató az anyagcserével járó bomlástermékek mérgező hatásának érvényesülésére vezeti vissza. Mecsnyikov elmélete, mely szerint a vastagbélben folyó rothadási folyamatok okozzák az öregedést. *Szerinte a halál tulajdonképpen lassú mérgeződés,* amely által maga a szervezet készíti elő fokozatosan saját elmúlását, azáltal, hogy benne állandóan mérgező termékek keletkeznek. Mecsnyikov ezt a tételt felállítva rámutatott arra, hogy a hosszú életű tatárok a *kumisz* nevű tatárital fogyasztása során olyan baktériumokat visznek be szervezetükbe, amelyek meggátolják a bélben folyó rothadást, a bolgárok pedig azáltal, hogy a *„bolgár bacilus"*-sal megsavanyított tejet isszák, a bél mérgező, káros csíráit méregtelenítik és ezáltal meghosszabbítják életüket. A legöregebb ember, kinek korát hiteles okmányok igazolják, a 152 évet megért *Theodor Parre* volt, aki 120 éves korában újra megnősült. Holttestét korának legkiválóbb orvosa, *Harvey* boncolta és beleit, szív- és érrendszerét épnek találta, tehát érelmeszesedése sem volt.

Az öregedés tünetei

A testi öregedés jeleit röviden a következőkben foglalhatjuk össze: A testmagasság csökken, ami a csigolyaközti korongok sorvadása folytán jön létre és ehhez gyakran hajlott testtartás társul. A bőr különösen az arcon elveszti simaságát, redők, ráncok keletkeznek. A nők kemény emlői petyhüdtekké válnak. Gyakran élénk ellentétet képez a kövér has a sovány arccal. Az étvágy csökkenése és a rágófelület hiányossága miatt kisebb-nagyobb mértékű általános lesoványodás állhat be. A hajzat szürkül. A test ellenállóképessége csökken. Ha rendszeres izomműködésről nem történik gondoskodás, úgy gyakran csökken a mozgási körben is a teljesítőképesség. Az érzékszervek, különösen a szem és fül ritkán működnek hibátlanul, gyakran mutatkoznak keringési zavarok. Lassan kifejlődik az érelmeszesedés magas vérnyomással, feszes érlökéssel, a bal szív túltengésével, mely tüneteket szívfájás, ingerlékenység, hőségérzet, fejfájás, fülzúgás, álmatlanság, székrekedés kísérhetnek. A tüdőszövet sorvadására való hajlam, mint az öregkori tüdőtágulás előjele jelentkezik, és szoros kapcsolatban áll az idült hörghuruttal. Nagy jelentősége van az ivarszervek visszafejlődésének is. Az ezt kísérő jelenségek oka a belső elválasztású mirigyek megváltozott működése. Az öregedők többkevesebb fájdalommal járó merev tagjai az idült rheuma kezdetét jelentik.

Védekezés a korai öregedés ellen

Bár hosszú élet esetén sem tudjuk az öregség bekövetkezését teljesen kiiktatni, de igen sokat tehetünk megelőzésére, ha higiénikus életmódot folytatunk. Ezt úgy fejezte ki *Rubner* professzor, hogy *„az életet úgy tudjuk meghosszabbítani, ha nem rövidítjük azt meg."* Az ülő-életmód káros behatása ellen a szabad természetben való mozgás által védekezhetünk. A kellő mozgás mellett fontos szerepe van a helyes táplálkozásnak is. Az emberi szervezet vegyes kosztra van alkotva, éppen ezért a szigorú vegetáriánus életmód nem helyes. Étkezésünk legyen mértékletes, csak annyit együnk, amennyi testünk jó kondíciójához szükséges. A túltápláltság megrövidíti az életet. A székrendezésre nagy gondot kell fordítani. A szigorú nyers koszt, mint azt az eszkimók korai öregedése és rövid élettartama is bizonyítja, egészségtelen, amiképpen a hiányos táplálkozás ugyancsak korai öregedésre vezet.

Az északi országok a testi kultúra terén a világ vezető államai közé tartoznak. A szervezet fiatalos ruganyosságának, szívósságának megőrzését szolgálják a finn eredetű szaunák, az ősi gőzfürdők, ahol a levegőt fokozatosan 60—80 fokra hevítik, majd izzadt testüket nyírfavesszővel csapkodják és utána hóval ledörzsölik. De ezt az edzést már a fiatal életkorban kell kezdeni.

A hindu és tibeti jóga is hatásos módszer lehet egészségünk és lelki életünk üdeségének hosszú megtartására.

A modern orvostudománynak számos módja, eszköze van a már jelentkező öregedési tünetek gyógyítására, de ezek nem alkalmazhatók tömegcikk-sablonizálás szerint. Az orvosi tanács mellőzése már sok tragédiának lett okozója.

* * *

Az az öreg ember, aki egész életét munkában töltötte, sokszor azért lesz beteg, mert munkájából kiemelték és nem dolgozhat. Az új életkörülményekhez már nem tud alkalmazkodni — ez az öregség egyik jellemző tünete — és rohamosan bekövetkezik a hanyatlás. A még dolgozni akaró és dolgozni tudó öreget *nem szabad tétlenségre kárhoztatni,* hanem *megfelelő* munkakörben kell foglalkoztatni és fiatalok között hagyni. *Az öregek tapasztalata és bölcsessége gazdagítja a fiatalok tudását és a fiatalok egészséges életkedve derűvel sugározza be az öregek életét is, és fiatalságot kapnak a fiataloktól.* Ha az államvezetés magas színvonalát az is bizonyítja, hogy mennyire tekinti feladatának az öregekről való gondoskodást, úgy az ifjúság emelkedett, tisztult lelkivilágát az fémjelzi, hogy mennyire tiszteli szüleit és rajtuk keresztül becsüli az öregeket.

Dr. Gondos Miklós

Vénusz — a fiatalság szimbóluma

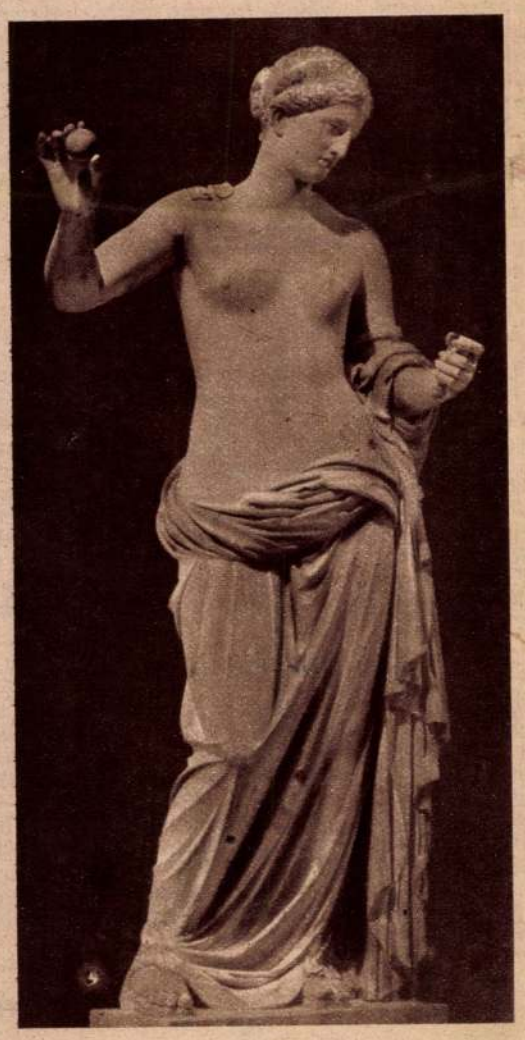

1957 DEC

neukölni munkásnegyed gyereke, aki a „drágasági index“ kifejezést hallja legtöbbször és folyton hangsulyosabban az apja szájából.

Szinyei-Merse Pál emlékezete.

Szinyeinek, a nagy magyar mesternek emlékezetét, akinek neve összeforrt a művészet világtörténetével, a nevét viselő társaság azzal is ébren akarja tartani, hogy Szinyei-serleget készíttetett, amellyel évenkint egyszer ünnepélyes formában újra felidézik az ő képét, kiváló szellemének nemes hagyományait. A Szinyei-serleget a Szinyei-Merse Pál-Társaság legutóbbi ünnepi vacsoráján avatták fel a kormány s a művészet barátainak díszes társaságában. A felavató beszédet *Petrovics* Elek mondta s abban megható-szépen mutatott rá a tanulságokra, amelyek mester munkásságából a mostani viszonyok közt levonhatók. Ezt a beszédet mai fizetünkben találja az olvasó!

Az Uj Idők bekötési táblája igen szép, izléses és tartós kivitelben készül. Miután az *Uj Idők* kitünő tartalma és gyönyörü képei mindenképpen megérdemlik a bekötést, ajánljuk előfizetőink szives figyelmébe ennek a szép táblának a megrendelését. Ára 600 korona. Posta és ajánlási díj 62 korona.

Müvészi fényképészet
MONA LISA
Erzsébet-körut 20.
Telefon

úgy, hogy a két végét összevarrjuk és egyik szélét beráncoljuk egész szorosra, hogy lyuk ne maradjon. Fület egészen keskeny csipkéből varrunk rá, ha nincs kéznél keskeny csipke, akkor ráhorgol-

hatunk egy síma láncot. Az így alkotott kosarat egy — a nagyságához megfelelő, — megzsírozott pálinkás vagy borospohárra húzzuk, hogy annak az alakját vegye föl. (Azért kell a poharat megzsírozni, hogy a kosár rá ne ragadjon.) Azután folyékony, meleg enyvbe vagy sűrűre főzött keményítőbe mártjuk. Ha jól megszáradt és egészen kemény, akkor lehúzzuk a pohárról és bearanyozzuk.

Közli: L. Gy.-né.

Uj könyvek

Takáts Sándor: Régi idők, régi emberek. Történelmi elbeszélések.

Jack London: Az éneklő kutya. Regény. Fordította: Harsányi Zsolt.

Kunos Ignác: Adakaléh mesekertje. Török mesék.

Térey Sándor: Magányos ember. Versek. (Mélius-kiadás.)

Szabászati varró, kalap és művirág különkülön iskola: Károly-körut 10 I/10
Kalapjavitást olcsón vallalok.

egy költő pásztorlevele a nyájas olvasókhoz, amelyben Padovában eltöltött boldog napjait idézvén, látni tanítja, inti, megfeddi őket s végül is megbékél vélük. Ötvenegy kis kőrajzzal csinosította *Fáy* Dezső.

Szécsi Ferenc: Addió signora. Versek.

Romain Rolland: Jean Christophe. V. A piaci. Regény. Fordította: Zolnai Béla.

Ezek a könyvek megrendelhetők az Uj Idők kiadóhivatalában (Budapest, VI., Andrássy-út 16.)

Szanatoriumok és gyógyintézetek

SVÁBHEGYI LIGET-SZANATÓRIUM
KLIMATIKUS,
DIÉTÁS
GYÓGYINTÉZET
Belbetegeknek és idegbetegeknek. Hízó kúrák, fogyó kúrák. Napfürdő és légfürdő. Vizgyógyintézet. Egész éven át nyitva. Igazgató-főorvos Dr. Jakab László.

ISZAPKURÁK
orvosi felügyelet mellett
DR. PAJOR-szanatoriumban
BUDAPEST, VIII. KER., VAS-UTCA 17. SZ.
Kivánatra iszap házhoz küldetik.

Dr. Justus kórházi főorvos
bőrgyógyitó és kozmetikai intézet
IV, Ferenc József-rakpart 26. Telefon J. 56-76

Uj Idők 1922. XXVII. 57.

sal. Nem, nem akarunk megöregedni. Két fajta ember van — vagy ezek egyike sem számít embernek? — akire nézve az öregség rosszabb a halálnál: az iró és az asszony. Ezek ugy segítenek magukon, hogy — tagadnak. Tagadják az öregséget általában és éveiket különösen. A színésznek is jobb, ha meghal, mintha megöregszik, de hát a színészek részben irók, részben — s nem csupán a nőnemüek — az asszonyok közé számítódnak s mint ilyenek, nagy mesterek az öregség kitolásában és elmaszkirozásában. Vannak irók, akik magasztalják az élet alkonyát, a szabadító öregséget, mely feloldja a lelket a szerelem bilincsei alól, — de ez a magasztalás inkább kérelemnek hat és De La Rochefoucould őszintén megmondja, hogy az öregség a nők pokla. Mi következik ebből? Hogy az asszonyoknak nem szabad megöregedniök. Óh, ne gondoljanak mindjárt festékre, rizsporra, arcgőzölésre, kozmetikai csodákra. Elárulok egy titkot, ami titok marad — a többi titokkal ellentétben — mindaddig, míg mindenki nem tudja: festék, rizspor, kendőző szerek — ezek csak fiatal arcon segítenek. Öreg, ráncos arcon a festék: borzasztó. Fiatalon is borzasztó ugyan, de mi tudja egy fiatal arc hatását tökéletesen elrontani? Öreg és öregedő arc kozmetikai szerei ezek: vidám és jóakaratu mosoly, mosoly más ember örömén, (aki más bajának örül, az azon nyomban szívben lakik. Aki jó, annak minden nap van oka egy pár könnycseppet ejteni s aki jó, azt a sors egy pár szép szemmel jutalmazza meg. Tehát egyáltalában ne kérjen tőlünk receptet azért, mert önnél épp oly könnyü helyen áll a sírás, mint a nevetés.

Nagybácsi. Szívesen tájékoztatjuk a karácsonyi könyvpiac ujdonságairól. A gyerekvilágban nagy szenzációt kelt az a hír, hogy a Mackó-könyvek száma megszaporodott eggyel. Megjelent Tányértalpú koma hollandiai utazásainak mókás, kalandos históriája és ezzel együtt most már kilenc mulatságos, elmés könyv szól a példátlanul népszerű Mackó-familia illusztris tagjainak pompás kalandjairól. A Mackó-könyvek indokolt népszerűségével csak Cilike életének története vetekedhet. Ez is új kötettel bővült. Az új kötet Cilikét ifjasszony korában állítja elénk. A fiatal leányok kedvence: ifjasszonynak éppen olyan kedves, bájos, mint csitrinek. Uj, érdekes és aktuális ifjúsági regény szól Hamson Tamásról, a repülőről. Gaal Mózes dolgozta át magyarra: ennyi ajánlásul éppen elég. Sok keresett, kedvelt ifjusági könyv jelent meg új kiadásban. Igy: Herczeg Ferenc Meséi: a magyar meseirodalom gyöngyei és a legfinomabb, leghangulatosabb ifjúsági regény: A leányvári boszorkány, Lovik Károlynak talán legsikerültebb alkotása. Ismét kapható Jókai Mór Aranyemberének az ifjúság számára készült

tésre is, ami példátlan és egészen új kedvezmény előfizetőinknek. Erről is tájékoztatja önt a boríték második oldala. Felnőttek számára ajánljuk amatőr kiadású könyveinket. Igy Malonvay Dezső: Munkácsy-ját, amelyből már csak néhány példány van a kiadók birtokában. Egész vászonkötésben, díszes tokban 8000 korona az ára, de ma kétszer annyiért sem tudnók előállítani. A magyar könyvművészet remeke Kiss József: Levelek hullása c. verseskönyvének az a kiadása, amely Falus Elek rajzaival s könyv-díszeivel készült. Az ára mindössze 2500 korona. Külső megjelenési formájában, valamint belső értéke szerint egyformán becses Brillat Savarin elmés, mély életbölcseséggel telített könyve: Az izlés fiziológiája, amelyet Ambrus Zoltán fordított le magyarra. Az ára — díszkötésben! — 1200 korona. Ha kisebb igényü ajándékot akar adni, ajánljuk figyelmébe az Uj Idők könyveinek eddig megjelent öt kötetét, azaz hogy csak három kötetét, mert Farkas Pál regénye: A láthatatlan imám keze már nem kapható, fél év alatt elfogyott teljesen és Jack London Farkasvér c. kötete is fogyófélben van. Herczeg Ferenc új regényének: A fogyó holdnak első kiadását két hét alatt kapkodták szét, most már a második van forgalomban és nem kétséges, hogy ez lesz a sorsa Pierre Benoit A Sóstó és Bónyi Adorján: Szomjúság c. re-

HAJSZALAKAT hölgyek arcairól, karjáról végleg kiirtja felelősséggel POLLÁK SAROLTA, Andrássy-ut 38. I. — »MIRACLE« hajeltávolitószer szétküldése utasitással. — SZÉPSÉGÁPOLÁS. Szemölcsirtás. Hámlasztókurák, izzadás elleni szerek. ◇ ◇ Kérjen prospektust.

MŰVÉSZETI ÉLET

SZINYEI MERSE PÁL EMLÉKE.

CSÓK ISTVÁN SERLEG-BESZÉDE AZ 1926. ÉVI SZINYEI-LAKOMÁN.

Úgy érzem magam, mint az a turista, akire reábízták az Északi Sark fölfedezését. Érdeklődéssel nézi ő is az örök jég birodalmának csodáit, elbűvöli az északi fény szépsége, de hogyan mérje meg ő a tenger mélységeit, hogyan számoljon be küldetése tudományos eredményeiről, ha bizalmatlan az arra való készültsége és eszközeinek teljessége tekintetében. Épp ezért elnézést kérek, hogy ebben az ünnepélyes pillanatban nem méltatom nagy mesterünk emlékét úgy, mint azt egy egészen kiválóan nagy esztétikus tehetné, hanem ehelyett visszaszállok a multba és onnét elevenítek fel egy emléket, mely azt hiszem, méltó lesz arra, hogy belekerüljön Szinyei emlékezetének kincseskamrájába.

A millénium évében történt, Báthory Erzsébet című képem előtt. Egy előkelő megjelenésű úriember vonta magára figyelmemet, ki hosszan tanulmányozta a képet. Érdeklődésén látszott, hogy nem közönséges műértő. Egyszer csak megszólított — nem tudom, honnan tudta, hogy én vagyok a kép festője — és igen elismerő szavakban adott tetszésének kifejezést. Annyi szakismeret és művészi érzék nyilvánult meg szavaiban, hogy nem lepett meg, mikor végül is megjegyezte, hogy valamikor ő is festett. „Igen, ifjú barátom, — így szólt — valamikor én is azt hittem, hogy majd fogok merészet, dicsőt alkotni; az én álmom, vágyam is azonos volt az önével, csakhogy ön megvalósította álmait, míg én abbahagytam a festést." Nem bírtam türtőztetni kíváncsiságomat és megkérdeztem, kihez is van szerencsém? „Oh, — felelte az én ismeretlenem, nagyot sóhajtva — ha megmondanám is, hogy ki vagyok, úgy sem fogja tudni, hiszen engemet már régen elfeledtek." Annyi lemondás, szomorúság rezgett a hangjában, hogy megilletődve kértem őt újra, mondja meg a nevét és én sohasem fogom elfelejteni, kinek köszönhetem ezt az emelkedett szempontú szép kritikát.

„Na jó, legyen a kívánsága szerint, — felelte. — Szinyei Merse Pál vagyok."

Nem akartam hinni fülemnek. „Bocsánatot kérek, — dadogtam — a ‚Pacsirta', a ‚Majális' festőjével beszélek?" Most ő rajta volt a csodálkozás sora. „Hogyan, hát van még aki emlékszik reám? Különösen ilyen fiatal ember mint ön? Hiszen a fiatalok, különösen ha a siker elkápráztatja őket, nem szokták észrevenni idősebb kollegáikat."

De most már én kezdtem beszélni. Áradozó szavakban, ifjúi rajongó lelkesedéssel beszéltem neki arról a hatalmas impresszióról, melyet ezek a képek vagy tíz-tizenkét évvel ezelőtt tettek reám, mikor mint kezdő művésznövendék első ízben láttam azokat a Műcsarnok kiállításán. Felejthetetlen élmény volt ez számomra és mikor évek mulva már senki sem emlegette azokat, én még mindig beszéltem róluk, de hiába tudakozódtam, senki sem tudta, hogy hova kerültek. Erre Szinyei megjegyezte, hogy beküldte a millenáris tárlatra és kíváncsi a jury döntésére.

Én rohantam ki az új Műcsarnokba, hol a képek juryzés előtt rettenetes összevisszaságban a falak mellett hevertek. Hosszú keresés után az óriási tömegből kihalásztam a „Majális"-t. *Thorma János* barátom, kit az „Aradi vértanuk" című képe révén mint új csillagot emlegettek, épp ott volt. A képet kellő világításba helyezve, oda kiáltottam Thormának: „Gyere csak ide, egy igen tehetséges kezdőt fedeztem fel."

Thorma hosszan nézi a képet, azután reám néz kérdőn, majd újra a képre: „Te, ki festette ezt a képet? — kérdezi. — Milyen üde! Talán még azon nedves, ahogy lekerült az állványról."

„Nézd csak meg az aláírást." Thorma hangosan olvassa „Szinyei Merse 1873". Nem szóltunk egy szót sem, megilletődve álltunk ott. Harmadnapra nagy bankett volt Szinyei tiszteletére. Ez volt az első Szinyei-lakoma.

Hogy azóta mi történt, azt mindenki tudja. Azt is tudja, hogy már hat esztendeje hó borítja az ő sírját. Mi pedig várjuk a fölkelő napot, mely le fogja olvasztani a havat az ő megszentelt hantjáról.

Szinyei emlékében, Szinyei serlegével üdvözlöm a felkelő magyar napot!

A SZINYEI-TÁRSASÁG EMLÉKÜNNEPE. Február második *Szinyei Merse Pál* halálának évfordulója, a Szinyei Társaságnak emléknapja. Ezen a napon számol be az elmult évi tevékenységéről és ezen a napon kezdi meg új munkaévét. Az idén is a hatodik évforduló köré csoportosította működésében lehetőleg mindazt, ami alkalmas ennek az évfordulónak

Magyar Művészet
1926. 1. 7.

KOSZTA JÓZSEF: DINNYESÁTRAK.

KOSZTA JÓZSEF: VIRÁGCSENDÉLET.

a maga történetében való emlékezetessé tevésére. Január 24-én nyitotta meg második budapesti kiállítását az Ernst-Múzeumban. Január 30-án tartotta évzáró közgyűlését, melyen rendes tagjai sorába választotta *Szüle Péter* festőművészt és külföldi levelező tagjául *Alessandro de Stefani* írót, a magyar művészet olaszországi lelkes propagálóját. Meghívott tagok *Bartóky József, Baumgarten Nándor, báró Herzog Mór, Mauthner Zoltán, Szmrecsányi Miklós, dr. Tóth István, Ugron Gábor* lettek, a Szinyei Társaság Barátai Körének vezető tagjai. A közgyűlés a régi elnökséget három évre újból megválasztotta és döntött az 1925. évi díjak kiadásáról is.

Február 2-án délután folyt le a Magyar Tudományos Akadémia üléstermében a hagyományos emlékünnep, melyen *Csók István* elnöki megnyitója után nagyszámú, díszes közönség előtt számolt be *Jeszenszky Sándor* főtitkár a Társaság elmult esztendejéről. E beszámolót a mult számunkhoz csatolt Szinyei Társasági Értesítőből ismerhetik meg olvasóink. *Farkas Zoltán* p. tag olvasta fel *Lyka Károly*-nak a díjbizottság nevében a kiadott díjakról szóló jelentését, melyet szószerint közlünk. *Ybl Ervin* r. tag felolvasása „Szinyei és a magyar tájképfestészet"-ről szólott. A tanulmányt e számunkban hasonlóul közöljük. A Szinyei-Társaságnak nagy hetét február 5-én este a Hungária szállóban rendezett *Szinyei-lakoma* fejezte be. Ezen kétszázan vettek részt az ország minden részéből, vezető tényezői szellemi életünknek élükön gróf *Klebelsberg Kunó* kultuszminiszterrel. A serlegbeszédet *Csók István* mondotta.

LYKA KÁROLY JELENTÉSE:

Szinyei Merse Pál emlékünnepét kezdettől fogva azzal kívántuk az ifjabb művésznemzedék legjobbjai számára emlékezetessé tenni, hogy ezen a napon nyujtjuk át nekik a Társaság rendelkezésére álló jutalmat és díjakat. Ezidén esedékes a Szinyei-jutalom, a Nemes Marcell-féle Szinyei tájképfestészeti díj és a grafikai díj. A három díj odaítélésének előmunkálatait két díj-bizottság végezte s ennek javaslatát a Társaság közgyűlése elfogadta és határozattá emelte.

Szabályzatunk értelmében e díjakat csakis Társaságunkon kívül álló művészek kaphatják.

A Szinyei-jutalom odaítélésénél a szabályzat tekintetbe kívánja venni az illető művész egész működését és fejlődésképességét, nem valamely meghatározott *mű*, hanem egy művészi *munkálkodásnak* értékét akarja kiemelni és az elismerés koszorújával díszíteni. Midőn Társaságunk e célból szemlét tart a magyar művészet mai termelésén, semmi oka sincs arra, hogy ilyen vagy olyan művészeti irány programmja értelmében végezze kritikai munkáját. Az irányok ugyanis változnak, el is múlnak s ha mégis marad belőlük valami maradandó, akkor ez nem azért maradt meg, mert valamely irányt repraesentált, hanem azért, mert kimagasló tehetségnek mesteri megtestesülése. A Társaságnak minden gondja az, hogy a tehetség szempontjából mérlegelje a termést. De maga a puszta, nyers tehetség bizonyára nem jelenti még egy művészi munkálkodás értéktartalmát: kell még egy erkölcsi erő, amely a művészben oly irányban hat, hogy sorsadta tehetségét a leglelkiismeretesebben kimüvelje és őszintén átérzett célok felé kormányozza. Oly szempontok, amelyeket bizonyára aláír minden művész, bármily irányhoz szítson is.

Ily alapon a közelmult időkben egy oly festőre irányult a Társasag figyelme, akinek munkái ismételt csoportos kiállításokon a komoly elmélyedés jóleső képét adták. Ez a művész *Szüle Péter* festő, akinek képsorozatai legutóbb a Műcsarnokban és az Ernst-Múzeumban voltak láthatók. E többnyire szerényméretű munkák aránylag szűk tárgykörben mozognak: magános alakok, interieurök, alföldi tájak. Emberein azonban, túl a modellfestésen, művészi módon tudta velünk éreztetni az élet erejét, amely a bánat, a gond, a komor sors jegyeit irja egy arcra, egy alakra. Interieurjei mélyre hangolt képek, egyszerű emberélet meghitt tanyái, tájai pedig az intim tájak ama fajából valók, amelynek fő ereje a formai igénytelenség. Mindezek a tárgyak azonban magukban véve még nem jelentenek sokat, csak éppen arról számolnak be, hogy a művészt ezen a nagy világon mi kötötte le. Fontos az, hogy mily meggyőzően tudja velünk közölni mondanivalóját. Szüle Péter munkálkodása elején még nem egy elfogultságot mutatott: elmélyedő tanulmányai révén ezt az elfogultságot egyre nagyobb közvetlenség váltotta fel, ami fontos egy oly művésznél, akinek alaptermészete erősen lírai s akinek képei nem formális megoldások, hanem bensőséges vallomások. Nyomról-nyomra megfigyelhettük előadóerejének izmosodását, készségének fejlődését, az előadás egyszerűsbödését. Fejlődését nyilván elősegítette az, hogy hamar tisztába jött önmagával, fölismerte tehetsége mirevalóságát s az annak legjobban megfelelő utat választotta. Innen képeinek az a vonása is, hogy egészen őszintéknek érezzük s hogy alig látjuk bennük nyomát annak, mintha külső szempontok, külső hatások irányítanák munkaközben.

Ezeket a művészi sajátságokat, az őszinte törekvést és elmélyedést kívánta a Társaság a Szinyei-jutalom odaítélésével nyilvánosan elismerni.

Más feladat előtt álltunk a *Szinyei Merse Pál tájképfestészeti díj* fölött való döntésnél. A szabályzat szerint ez a díj csakis egy meghatározott műre adható ki. Még pedig oly tájképre, amely ebben az évben került a nyilvánosság elé s „önálló, művészi becsű, érett alkotás". Az egész lefolyt évben kiállításra

LIPTÓUJVÁRI-STROBL ALAJOS: LEÁNYFEJ.
Magántulajdon.

került nagyszámú tájkép értékeinek meglatolása után a Társaság úgy döntött, hogy ezt a díjat *Csánky Dénes* „Trágyahordás" című tájképének adja ki, amely novemberben volt kiállítva e művész gyüjteményes kiállításán a Nemzeti Szalonban. A kép szerzője a fiatalabb festőgárdából való s eddig főkép virtuóz vízfestményeivel vonta magára a figyelmet. A készség, amely akvarelljeinek annyi barátot szerzett, olajfestményein is megvan, de meglehetősen háttérbe szorul más, jelentékeny művészi értékei mellett. A díjazott kép első hatása az, hogy a művész meg tudja velünk éreztetni a magyar föld sajátos hangulatát egy ilyen egészen igénytelen tárgy keretén belül. A helyi levegő, a helyi zamat kétségtelen értéknek látszik, hiszen ez is egyik módja annak, hogy a kép vallomást tegyen hovátartozóságáról. Ezen a hatáson kívül értékeljük az előadás erejét és közvetlenségét, a finom változatok iránt való fejlett érzéket, az olcsó hatásokról való lemondást, a festőiség kifejlett ösztönét, a kép harmonikus egyöntetűségét. Csánky is ama művészeink közé tartozik, akiknek tehetsége egészen lírai s tehát nem a formális kompozíció, nem a képszerkesztés, hanem a világból magukba fogadott érzések kötetlen és szabad alakítása az igazi kifejezésmódjuk. A Társaság e munka kitüntetésével mintegy serkenteni szeretné annak szerzőjét, hogy kedvvel és szeretettel munkálkodjék tovább e neki való irányban.

Harmadik díjunkat, a grafikait, ebben az évben *Aba-Novák Vilmos* egyik rézkarcának, a „Savonarola" címűnek ítélte oda Társaságunk. Aba-Novák a legújabban értékes szerephez jutott fiatal grafikus-gárda tagja s egyszer már kitüntető elismerést és külföldi tanulmányúti ösztöndíjat kapott Társaságunktól. Mai újabb kitüntetésére rászolgált komoly művészi munkájával s a benne megnyilvánult fejlődéssel. A díjazott műlap kiválóan tanuskodik tehetsége erejéről, amely szinte viharosan feszül bele komorra hangolt művébe. Egyéni sajátsága, hogy a vonal ritmusa, a forma választékossága helyett inkább a szinte drámaian szaggatott, kemény erő-ellentétekkel interpretálja mondanivalóját. Ő is egyike azoknak, akiknek további fejlődése elé reménnyteljesen tekint a Társaság.

Ezzel beszámoltunk az ezidei kitüntetésekről s e helyen is köszönetet mondunk a művészet ama barátainak, akiknek áldozatkészsége lehetővé tette, hogy a Társaság elismerését díjak formájában is kifejezésre juttathatta.

Heti Ujság, XII—1937, aug. 8. 31. szám

Gyanusitás, vád a rendőrség előtt egy Szinyei-Merse kép miatt

Nyári vihar az „Őszi szinek" körül – Egy Szinyei-Merse kép rejtélye – Hamisitvány, másodpéldány, vagy eredeti a Szinyei-Merse kép, amelyről a vásárló ugy tudja, a Szépmüvészeti Muzeumban van, de mint megállapitottuk – ott nincs

A kép amely körül ez a nyári vihar dúl, Szinyei-Merse Pál „Őszi szinek" című festménye. Egy műbarát, aki nemrégiben megvásárolta a képet; az „Őszi szinek"-ért adott komoly ezresek lefizetése után úgy értesült, hogy

Szinyei-Mersének ez a festménye a Szépművészeti Múzeum tulajdonában van. Feljelentést tett, mire szakértő meghallgatását rendelték el. A szakértő, ismert festőművész a képet megvizsgálva azt a meglepő szakértői véleményt adta, hogy az állitólagos Szinyei-Merse kép valódi, de másodpéldány, azonban kétségtelenül Szinyei-Merse Pál munkája.

Az ügy tehát még komplikáltabb lett. Hamisitvány, eredeti vagy másodpéldány-e hát a Szinyei-kép?

A rejtély kibogozása végett elsősorban a Szépművészeti Múzeumba mentünk. Itt azt a meglepő felfedezést tettük, hogy a kép, amelyről a feljelentés azt mondja hogy eredetije a Szépművészeti Múzeum tulajdonában van, —

nincs a múzeumban.

Szinyei-Merse „Őszi szinek" című képe soha nem is volt a Szépművészeti Múzeum tulajdonában. Megtudtuk a viharok középpontjába került képről, hogy az

Majovszky Pál miniszteri tanácsos gyüjteményében, a híres Majovszky-gyüjteményben volt.

A képet 1904-ben festette Szinyei-Merse művészetének abban a korszakában, mikor tiz évre eldobva az ecsetet újra festeni kezdett. Igazi nagy elkotásai nem ebből a korszakból hanem az ezt megelőző müncheni és bécsi éveiből valók. A „Majális"; a „Pacsirta"; a „Lilaruhás nő" mind ifjú éveiből származnak. Ezek a képek, annyi más Szinyei-képpel együtt a Szépművészeti Múzeum tulajdonában vannak ma is, a szóbanforgó „Őszi szinek" című képe azonban csak a múzeum — könyvtárában szerepel, a Szinyeiről szóló munkák illusztrációi között.

Az ősz finom melankóliája árad el a képen. Az apjától Szinyei-Merse Félix sárosi főispántól örökölt birtokon Jernyén festette ezt a vásznát Szinyei-Merse Pál: Őszi színekben pompázó hegyoldal a jernyei égbolt alatt — ez a témája a képnek. „A lehiggadt férfi nyugodt természetlátása" — jellemzi ezt a képét is „de ifjúkorai képeinek gyengéd poézise nélkül" — ahogy ezt Szinyeinek erről a korszakáról Meller Simon a Szépművészeti Múzeum volt igazgatója mondja.

„A szivem kihült"— mondta egy ifjú festőbarátjának ezekben az években Szinyei-Merse, aki ekkor már sikerekben, ünneplések középpontjában élt, de sok családás uán jutott el ide. Ekkor már elismert, nagy festő volt, állami aranyérmeket, ordókat kapott, képviselőnek is megválasztották, Szilágyi Dezső szükebb baráti köréhez tartozott a pártban, de ebben az időben már minden oka megvolt; hogy „szive kihüljön". Már két évtizede mult ekkor, hogy felesége, a tündérszép „Lilaruhás nő" is elvált tőle. Müvészi és családi válságainak ebben a korszakában dobta el Szinyei az ecsetet és vonult vissza Jernyére — gazdálkodni. Tiz év mulva 1904-ben vette csak újra kezébe a palettát, mikor egy festő barátjától, aki birtokára jött festeni újra kedvet kapott a festéshez ő is.

Az „Őszi szinek" jobbsarkában a mester jellegzetes betüivel ott látható a neve: Szinyei-Merse Pál.

Hogy a mostani vták középpontjában álló „Őszi szinek"-en látható aláirás is Szinyei-Mersétől származik-e, ez még kérdéses.

A szakértő szerint igen, mert a kép Szinyei müve, csak — másodpéldány.

Megkérdeztük Besnyő Béla kormányfőtanácsost, az ismert mükereskedőt, mi a véleménye

— **Engem is beidéztek a rendőrségre,** — mondotta — **de véleményadásomra már nem volt szükség. Igy tehát nem is láttam a szóbanforgó Szinyei-képet, nem tudok hozzászólni. Arról nem tudok, hogy a képről másodpéldány lenne.**

— Lehetséges tehát, hogy a kép hamisitvány?

— Ezt sem állithatom, mert mondom, a képet nem láttam. Ha látnám, természetesen rögtön megállapithatnám, valódi-e. Ami a hamisitásokat általában illeti, erről sokat lehetne beszélni, hiszen már Munkácsy-hamisitványokra is volt precedens.

Megkérdeztünk egy müvészettörténészt, dr. Lázár Bélát is, hogy lehetségesnek tartja-e, hogy Szinyei-Merse másodpéldányt készitett a szóbanforgó „Őszi szinek"-ről.

— Hogyne volna lehetséges, — hangzott a felelet.

— Mit érhet Szinyeinek ez a képe?

— Ez relatív. Van képe, amely pár év előtt ötvenezer pengőt ért és ma jóval kevesebbet lehet csak kapni érte. Ismétlem azonban, hogy ami azt a kérdést illeti hamisitvány-e a kép, vagy másodpéldány, én lehetségesnek tartom, hogy Szinyei még egy példányban festette meg ezt a müvét.

A szakértőknek véleménye mellett álljon itt magának Szinyei Mersének hajdani véleménye is a másodpéldányokról.

Egy 1869-ben Münchenből kelt levelében ezeket irta apjának Szinyei-Merse Pál:

„Felém a szerencse mostan nagyon kedvezően kezd mosolyogni. Humpelmayer képeimet egy amerikainak nagyon sok haszonnal eladta, ennek következtében hozzám jött, hogy

nem csinálnám-e ezen képemet még egyszer? Én az ilyen ismétlést kártékonynak tartván, inditványoztam neki, hogy egy más, ha némiben hasonló képet csinálok neki. Ő ebbe beleegyezett, pár nappal később skicceket csináltam neki, neki megtetszett és az egyiket megrendelte... A körülményeből itélve 2000 forintra számithatok. A tárgy egészen egyszerű, ismét egészen modern, nő és gyermeke egy gyümölcsösben hintázva."

Ebből a témából készült Szinyei híres képe „A hinta", amely Nemes Marcell hagyatékából került a Szépmüvészeti Múzeumba.

Szinyei levelének ama sorai, hogy képének ismétlését kártékonynak tartja elég világosan leszögezik a müvész álláspontját a másodpéldányok ügyében. Ha csak nem revideálta később az „Őszi szinek" alkotásának idejében ezt az álláspontját. Persze az is lehet, hogy nem másodpéldányról, hanem csak vázlatról van szó. Szinyei sok vázlatot szokott készíteni képeiről mielőtt megfestette. A vázlatok némelykor frissebbek, jobbak, mint maga a kép. Remek képe például az a Légrády Ottó gyüjteményében levő „Pataktanulmány", amelynek alapján később „A patak" című képét festette, ez a képe báró Inkey József gyüjteményében van. A „Faun és nimfá"-ról pedig három vázlatot is készitett. A kép és első vázlata a Szépmüvészeti Múzeumban látható, második vázlata Wolfner Gyula gyüjteményében, harmadik vázlata pedig Andaházy-Kasnya Béláné tulajdonában van.

Ugyanigy értékes vázlat a „Vihar a starnbergi tavon" című Szinyei-kép is, amely Vida Jenő gyüjteményének egyik szép darabja.

Lehetséges tehát, hogy az „Őszi szinek" is vázlat csupán, de igy mégis csak Szinyei-kép. Az is lehet azonban hogy se nem vázlat, se nem másodpéldány, hanem — az eredeti mü ez.

Mert hiszen

a feljelentőnek az az értesülése, hogy a kép a Szépmüvészeti Múzeumban van — téves.

Mint megállapitottuk, az „Őszi szinek" a Szépmüvészeti Múzeumban — nincs. **Hesz Ferenc**

Ne legyen annyit a toronyban, ne hajtson és ne ítélkezzék Vadnay János, aki többszörösen összeférhetetlen

Három különös eset kulisszatitkai - Megváltoztatták Wiesner sulyos büntetését - Komoly döntések helyett humoros kérdések - Miért futhat Handy Volo?

Az ügetőn a rendszertelen és sokszor igazságtalan büntetések a közönséget elkeserítik, mert nem látja érdekei megvédését. De mennyivel jobban csodálkoznék, ha tudná az

ügetőbüntetések kulisszatitkait is, amelyek némelykor nélkülözik a komolyságot is.

Az Egyletnek öt olyan igazgatósági tagja van, mint Kohut Adorján elnök, Pekáry István ügyvezető igazgató, Wampetich Károly, vitéz Márky Barna és dr. Szakách Ernő igazgatók, tehát jogosan gondolhatná mindenki, hogy ezek az urak nem ítélkeznek hebehurgyán, hanem alaposan megfontolva és igazságosan. Mily tévedés. Nem az a tévedés, hogy nem ítélnek igazságosan, hanem az, hogy

sehogysem ítélnek, mert rendesen csak egy-két igazgatósági tag van jelen a versenyeken

és ezért nem is ítélkezhetnek. Legalább is az utóbbi időben — három esetben — csak egy igazgatósági tag volt jelen — Wampetich Károly — és mert az ügetőn még mindig nem hozták be az egyes bírórendszert, kívüle Vadnay János vett részt a furcsa ítéletekben. Ez a három

a Wiesner, a Vorst és a Galla eset, amelynek kulisszatitkait itt írom meg mindenki okulására.

Ha az Egylet belátja, hogy igazam van, talán szintén tanul belőle. Kezdem a legnagyobb port felvert Wiesner esettel. Július 20-án, a harmadik versenyben — erre még mindenki jól emlékszik — Wiesner Ulicával csak azért állt ki, hogy a 4 reás Loge teljes díjat kapjon. Négy lónál még második favorit sem volt Ulica, Wiesner nem is hajtotta rendesen, tehát jogos, hogy megbüntessék. Csak az nem jogos, hogy egy

aránylag kis bünért vagy hibáért sokkal súlyosabb büntetést kapjon, mint azok, akik sorozatosan megkárosítják a közönséget.

amikor holtbiztos lovakkal maradnak le és legközelebb könnyen nyernek. Wiesnert 500 pengőre büntették és eltiltották augusztus végéig a hajtástól. Kik ítélték el? Wampetich Károly igazgatósági tag és Vadnay János választmányi tag. Nem tudom, hogy az alapszabályok értelmében joga van-e egy választmányi tagnak ilyen súlyosan büntetni, mert ez talán ugyanolyan, mintha egy táblabíró mellett a jegyző ítélkeznék. Ha nincs jelen — ami elég helytelen — legalább két vagy három igazgatósági tag, úgy sokkal megfelelőbb, ha egy nappal később döntik el egy hajtó sorsát. De ha még koncedáljuk is, hogy Vadnay János választmányi tagnak is joga van élet-halálról dönteni, nem helyes, hogy ő ítélkezik, mert

többszörösen összeférhetetlen az ügetőn, ezt mindenki tudja.

Először, ő is hajt, másodszor, az ő lovait Feiser hajtja, akit sohasem von kérdőre, harmadszor tavaly a rombolás napján már levizsgázott, így jogosan várhatja mindenki, hogy

Vadnay János ne legyen ítélőbíró, mert úgy sem tudja helyesen megítélni a helyzetet.

Wiesner elítélése után ugyanis az történt, hogy dr. Orosz Sándor, az ügetőegylet régi választmányi tagja, kiváló tenyésztő, akinek lovait Wiesner hajtja, felutazott Budapestre, hogy megtudja, mit követett el a hajtója. Kikérdezte Wiesnert, aki elmondta, hogy

amikor kérdőre vonták, őszintén bevallotta, hogy lovát nem akarta indítani, csak a négyes mezőny miatt állította a starthoz és verseny közben valóban nem igyekezett nagyon a lóval.

Orosz Sándor dr., ez a kiváló vágású ember, azt felelte Wiesnernek:

nagyon helyes, hogy mindent őszintén elmondott, nem is vártam mást magától.

Különös folytatása az ügynek, hogy Wiesner, gazdája kívánságára kérvényt adott be az Egylethez, amelyben kéri, hogy enyhítsék a túlszigorú büntetését. És most következik a még különösebb, az Egylet

belátta, hogy Vadnay János túlszigorú volt, Wiesner büntetését mérsékelte, augusztus vége helyett már augusztus 10-én hajthat, vagyis az Egylet nem találta helyesnek Vadnay ítéletét.

Ez annál különösebb, mert a Wiesner kihallgatásakor azt mondta Vadnay Wiesnernek:

— A legszívesebben örökre megvonnám a hajtási engedélyét.

Két másik esetben sem volt nagyon szerencsés Vadnay szereplése, sőt talán kissé humoros is. Az egyik a Galla, a másik a Vorst-eset. A Wiesner-nap nagyon haragos lehetett Vadnay, mert az utolsó futam után megkérdezte Gallát, nem tudja-e, mért nem hajtottak utána a többiek. Galla mosolyogva válaszolt:

— Igazán nem tudom.

Ekkor vette észre Vadnay, hogy kissé különöset kérdezett Gallától és enyhíteni akarta a súlyos kérdést, azt mondta:

— Na, csak úgy kérdeztem!

És ugyanakkor, amikor Wiesnert súlyosan megbüntette és Gallától humorosat kérdezett, nem kérdezett semmit Feisertől, aki ugyanez nap

négy versenyt nyert nagy formaváltozással, nem egy másodperc különbséggel, hanem több, mint öt másodperccel (Johny J. F.). Ezért összeférhetetlen nagy mértékben Vadnay működése.

Itt említem meg, hogy abban is összeférhetetlen Vadnay, hogy Amerikában a tenyésztésre vett Handy Volot futtatja, már hetek óta ismét dolgozik, pedig ezek az amerikai lovak már mind ménesben vannak, nehogy az itteni tenyésztőknek ártsanak. Liberty Hanover futhat, mert éves korában került ide.

Vadnay azonban — úgy látszik — a következő versenynap sem volt lózsás hangulatban, mert a negyedik futam után Vorstnál érdeklődött, mért volt Sophienak egy másodperccel jobb ideje, mint legutóbb. Nagy kegyesen tudomásul vette Vorst válaszát. Az a Vadnay érdeklődött egy másodperc javulás után, aki egy nappal később azt a

Big Billt hajtotta 34.3 alatt, amely szombaton 28.4 alatt feltartva nyert.

Itt nincs egy másodpercről szó, hanem hatról, még sem kérdezte meg Feisert, hogy nyerhetett most 28.4 alatt Big Billel, amikor Vadnay hajtásával csak 34.3-at ment. Nehogy félreértsenek, szó sincs róla, hogy egy percig — illetve egy másodpercig is — arra gondoljak, hogy Vadnay nem akart a lovával nyerni. Bár minden futamot úgy eltaláljak, mint ahogy Vadnay szeretett volna első lenni, azonban nem tudott győzni. No de ha

másnál egy másodpercet észrevesz és magyarázatot kér, mért nem látja a saját szemében a gerendát, a hat másodperces differenciát és nem érdeklődik, mi ennek az oka.

Ha az az oka, hogy Big Bill nehezen hajtható, ne indítsa amatőrversenyben, amelyben 2 reával kezdik adni, mert verhetetlen.

Ez legalább olyan fontos, mint az, hogy mint választmányi tag ítélkezzék nyakra-főre és utólag megváltoztatják „igazságos" döntéseit.

Az Egyletnek több választmányi tagja van; ezek közül egynek sem jut eszébe, hogy bíráskodjék, mindig csak Vadnay János van jelen az egy igazgatósági tagon kívül. Reméljük, ezentúl nem fog ítélkezni Vadnay János, mert láthatja, ebben éppúgy nincs szerencséje, mint a Big Bill-hajtással. Örüljön, hogy amikor olyan kiváló tenyésztőket buktattak ki, mint dr. Gárdonyi Pált és Szalachy Bélát a választmányból, akkor elég nagy megtiszteltetés, hogy ő választmányi tag maradt. Ha ez azonban nem elég Vadnay Jánosnak, úgy emlékezzék a

tavalyi március 29-ére, a rombolási napra, amikor szintén — persze véletlenül — ő volt a toronyban és nem engedte a botrányos versenyt újra futni és emiatt háborodott fel a közönség.

Sőt még másnap is úgy nyilatkozott, hogy hasonló helyzetben ismét így döntene. Hála isten, azóta nem volt hasonló helyzet, de kisebb ügyekben éppoly „kitűnően" ítélkezett, mint akkor. Amikor ennyi jóhiszemű tévedést látunk, csak azt a tanácsot adhatjuk Vadnaynak, hogy

kevesebbet legyen a toronyban, kevesebbet hajtson és kevesebbet ítélkezzék.

Nála nélkül is megélünk, különösen ha a lovain nem veszítjük el a pénzünket.

Tódor Jenő.

Pszt! Én is csak hallottam — hogy a honvédelmi miniszter szárnysegéde Gyimessy Frigyes vezérkari ezredes lett, aki magas állását augusztus elsején foglalta el.

Pszt! Én is csak hallottam — hogy Hegedüs Loránt a párisi világkiállításról Gasteinbe érkezett, ahol kéthetes pihenőkúrát tart.

Pszt! Én is csak hallottam — hogy a budapesti főkapitányság „talált tárgyak" osztályára beszolgáltattak egy elveszett gázálarcot. A gázálarc tulajdonosa eddig még nem jelentkezett a rendőrségen.

Özv. Schrettner Mártonné
országos hirü vendéglő, étterem
Budapest, VII., Gyarmat u 22.
Telefon: 296-605
Kerthelyiség

FRIED PIROSKA
kozmetikai intézet
különleges krémeit használja
Telefon: 327-955, 127-955.
Budapest V., Teréz krt. 54. Nyugatinál

Littke Pezsgő

A Duna hullámai sem hűsítenek eléggé

Mühlbeck Károly rajza

A bécsi telefon

— Elbeszélés —

Írta: **Farkas Imre**

Napsugaras boldog idők! Mikor még egyetlen egy telefon volt az egész minisztériumban, az is az első emeleten, az elnöki osztály irattárában.

Napsugaras boldog idők! Díjtalan miniszteri fogalmazó-gyakornok voltam, miniszteri segédfogalmazói címmel és jelleggel ellátva. Gőgösen viseltem ezt a hosszú címet, tavasz volt, nem régen jöttem meg első nagy külföldi fölfedező utamról. Bécsben voltam és a globetrotter büszkeségével néztem vissza erre a rettentő nagy útra. Szóval: igen nagyon rendben volt körülöttem minden.

A főnököm felküldött az elnöki irattárba, hogy „szereljek egy elnöki anteaktát" valamely hivatalos íráshoz. Az elnöki irattáros akkoriban csalódott a szerelmében és ez óknál fogva nem járt be a hivatalba. Ezt tudtuk és elnéztük valamennyien és megértettük, ha otthon marad, mert a csalódott szerelmet a régi minisztériumok úgy tekintették — igen helyesen — mint valami járványos betegséget.

Javában kutattam egy nagy könyvben „Csemez Ferkó a honvédség javára besorozott egyén pótlegényállítási előirata iránt", amikor hangos csörgéssel megszólalt a kipárnázott fülkében a telefon. Habozva vettem föl a kagylót, két hónappal előtte jöttem Debrecenből, még féltem egy kicsit a telefontól. Vékony női hang szólott igen messziről.

— Púdápeszt?

Beledörögtem a telefonba:

— Jawohl!

Ugyanaz a vékony hang:

— Sofort!

És egy másik női hang szólalt meg a drót másik végén, de ez már kedves volt, barátságos, csöppet sem hivatalos és mindenekfölött ismerős.

— Hier Viktoria Kuhnert!

A Viki! Az a drága kis lány, aki az István-dóm előtt egy sugaras délelőtt rám nevetett és attól a perctől fogva együtt jártunk a Kärntnerstrassen, a virágos „Au"-kban, a Práter elhagyott útjain; Viki, aki ötvennyolc Strauss-keringőt tudott és vagy harminc Ziehrert, aki mindig csacsogott és nevetett, aki szenvedélylyel vitt el mindennap a Panoptikumba és borzalommal nézte a zöld egyenruhájában haldokló, viaszból való II. Sándor cárt, közvetetlenül a bombamerénylet után.

Alig hagyott szóhoz jutni. Elmondta, hogy meg akart halni, amikor eljöttem Bécsből, de mégis életben maradt. Elmondta, hogy hű hozzám halálig, de most van egy „Burschi" és siessek vissza Bécsbe, mert ez a bursi nagyon erős munkát fejt ki körülötte és fél, hogy végül mégis elhódítja tőlem, pedig ő ezt nem akarja, mert ő engem nagyon szeret. Hogy csak kétszer volt a Panoptikumban — ellenben a srámlit Hitzingben már három ízben hallotta, mert a bursi szereti a sramlit és van neki ott egy barátja, egy dudás, aki, mikor azt énekli:

I hab' in's Himmel eingzeh'n,

akkor föláll és úgy tesz, mint aki tényleg bekukucskál egy felhőlyukon az égbe. Ezzel a kandi természetével igen nagy sikere van a sramli-dudásnak, de ő, már t. i. a Viki, ilyenkor is szomorú, mert rám gondol, akitől olyan messze esett és akit mégegyszer kér, hogy jöjjek Bécsbe, ne engedjem át őt a bursinak ...

Idáig ért Viki az előadásában, amikor hirtelen belecsattant az édes beszélgetésbe egy idegen, éles hang:

— Keresik a vonalat!

Búgás, csöngetés! És a következő pillanatban elhűlt az ereimben a vér. Megdördült a kagylóban egy jól ismert hang, mintha egy batalliont vezényelne valaki. Miniszterem, a híres, hatalmas, dörgedelmes katonaminiszter hangja volt:

— Ki van a telefonnál?

Hallgattam.

— Egy félórája keresem az összeköttetést magukkal! Mi ez? Minisztérium, vagy piknik, magánmulatság, zsúrfix ... a kutyafáját maguknak! Ki van a telefonnál?

Egy pillanatig arra gondoltam, hogy leteszem a kagylót és leosonok ... eh mit! Gyávaság volna és az ilyesmi sose vezet jóra! Beledadogtam tehát nevemet és közjogi méltóságomat a telefonba.

Egy félóráig tartott, amig a fölborzolt bajszú miniszter számozatlan fiakkerjén fölért a minisztériumba. Azonnal hivatta az elnöki osztály vezetőjét. Az pedig azonnal hivatott engem.

Kedves, jóarcú magyar úr volt. Szomorúan nézett rám.

— A kegyelmes úr tüzet okádik. Maga akarja megmondani neked a magáét.

— Méltóságos uram ...

Legyintett a kezével.

— Tudom. De az ilyen nagyurak, tudod, ha megdühödnek ...

Úgy nézett rám, mint aki azt mondja:

— No, a te közigazgatási karrierednek is befütyültek!

Már ott állottam a miniszteri elfogadóteremben. Hős tábornokok néztek rám a falakról, skarlátvörös egyenruhában. A miniszterem zsakettben volt, olyan rémes skótkockás nyakkendővel, amilyent csak öreg katonatisztek tudnak kiválasztani, ha civilbe kell nekik öltözködni.

Rohamlépésben közelített felém.

Magyar földön, magyar munkások keze, magyar gondolat építi az *Uj Idők* rózsadombi családiházát, amely egy nagy magyar író nevét fogja viselni

Útszélen. Szinyei-Merse Pál festménye. A Könyves Kálmán jogosításával

megállapítani. A megkülönböztetés csak azt kívánja jelezni, hogy a szépirodalom a görögöktől és a rómaiaktól kezdve a mai napig a legkülönbözőbb stílusokon keresztül mindig olyan folyóhoz hasonlítható, amelynek egyik partja az ötlet, a másik az élet. Az egyik a dyonisiosi, a másik az apollói irodalom. Vagyis a szépirodalom az életet, — akár a valóságot, akár az elképzelt életet, — kétféleképpen ábrázolhatja. Az egyik mód az, hogy mesét mond és emberfigurákat teremt, másként szólva cselekményt és jellemet talál ki, az olvasó lelkét megtölti benyomásokkal és hangulatokkal, elérzékenyíti és gondolatokra ingerli s magát a tanulságot rábízza az olvasóra. A másik mód pedig az, hogy röviden jelzi a helyzeteket és a szereplőket s azokból leszűri az élet nagy tanulságait, fejteget, magyaráz, összehasonlít, vitatkozik, gúnyolódik, leleplezi a dolgok groteszk, elképesztő vagy megbotránkoztató oldalát és felteszi, hogy olvasói temérdek adattal, történéssel, mesével maguk is illusztrálni tudják a karikatúra aforizmáit és paradoxonjait.

Különösen észlelhető ez a színpadirodalom változásainál. A drámaírás fejlődésében a következő vonalat állapíthatjuk meg: először volt az antik görög tragédia, amely mitológiával dolgozott, aztán jött a moralizáló középkori dráma, majd a Shakespeare-féle és Molière-i grandiózus anekdótastílus, amely típusokat adott, azután a romantika, amely a hősi lélek mélységeit kutatta, végül az egyéni lélekanalizis, amely Ibsennel érte el a csúcspontját. A modern színpadon pedig Pirandello és Shaw Bernát megmutatták, hogy két-három órán keresztül ötletekkel is el lehet szórakoztatni a színház közönségét, mint ahogy a modern regényíró is elmélkedik, moralizál, karikíroz és esztétizál, a maga két-három vaskos kötetében.

Uj Idők 1931. XXXVII. 32.

Szinyei Merse Pál. Rococo.

Művészet 1894/95. évi k.

Szinyei Merse Pál

Magyar Nők Lapja
1942. márc. 1. (7. sz.)

Rajongó levél – képekről és szobrokról

Kedves Néném! Legutóbbi levelében azt írta, tájékoztassam a kiállításokról, mivel nincsen alkalma mostanában Pestre utaznia. Boldogan teszek eleget kívánságának, egyben bevallom, mélyen meghatott, hogy kedves Néném, akinek ugyancsak megszaporodott a dolga-gondja, a megváltozott idők következtében — mint minden magyar asszonynak, — mégis ide gondol, mert jól tudja, hogy hazánk kultúráját pallérozóknak nemcsak anyagi, de erkölcsi segítségre is szükségük van. Azt írja, esténként, ha összegyűlnek Önnél az asszonyok, ne gondoljam, hogy egyébről se esnék szó, mint a mindennapi anyagi szükségletekről, divatról. Irodalomról, művészetről beszélnek, mégpedig örömmel, mert tudják, hogy a kultúra ápolása épp annyira hozzá tartozik hazánk nagyságához, mint minden egyéb.

Nos hát, — elég a bevezetésből, — rátérek a Nemzeti Szalónban megtartott Szinyei-Merse Pál Társaság kiállítására.

Szinyei-Merse Pál! Emlékezik még, úgy-e, kedves Néném, milyen rajongással, egyben szomorúsággal beszéltem arról pár évvel ezelőtt, hogy Jernyén jártam, a Szinyei-kastélyban, ahol a nagy mester élt, dolgozott, s hogy akkor cseh katonák voltak ott elszállásolva, s benn a parkban, a mester műterme már csak alig állott, düledezőfélben volt, mint egy ősi vár. A törött műteremablakon bekéklett a jernyei nyári ég, amelynek a Mester tájképein csodálóivá lettünk. Aztán elmondtam, hogy onnan, — a kietlen tuszkulánumból — a temetőbe mentünk megkeresni a Mester sírját, hogy elmondhassuk neki: a miénk, közöttünk van — ha idegenben alussza is álmát! — Egy öreg, lebbenyes bajuszú magyar ember mutatta meg a Mester alvóhelyét a kicsi temetőben. Egyszerű keményfa-kereszt, fűvel benőtt sírdomb! Megálltunk előtte, fejünket lehajtva, kezünket imára kulcsolva.

Igen, hát akármilyen messze van is tőlünk porhüvelye, nem nyugszik nagyjaink között a Kerepesi-temetőben, itt van mégis közöttünk; itt vannak tisztelői, összegyülekezvén munkáikkal a Nemzeti Szalónban, hogy üzenjék neki Jernyére, a túlvilágra: a láng ég, a művészet örök mécsese és virraszt a fegyverek zaja közepette, az emberiség, a magyarság szebb, békésebb jövőjéért!

Ó és milyen «lángok» voltak ezek itt a Nemzeti Szalón falain, kedves néném! Nagy kár, hogy szerény híradásom nyomán képzelheti őket maga elé!

Talán Aba Novák Vilmos nevével kezdem, akinek kezéből a halál kiragadta az ecsetet, amikor a tudás teljes birtokában alkotta és alkothatta volna még a nagyszerű művek egész sorát! Csak egyetlen képe kap meg bennünket a tárlaton: «Álarcfestő» című műve. Mennyi alak, forma, szín azon a kis képen, fény, amint a nyitott műhelyajtón beáramlik és mégis egybetart rajta minden színfoltot, formát! Boszorkányság — így vélné az ember. Mi az, ami szerves eggyé teszi? Nyilván nem a «mache», hanem a művész zsenije az, amely megnyilvánul rajta.

Azután ott van Szőnyi István! Kevés festőnk van, aki a színek ilyen tökéletes mestere lenne, mint ő! «Halászok» és a «Szerelmesek» című művein a színek oly csodálatos harmóniáját fejezi ki, hogy szinte lélekzeni sem mer az ember előttük, hogy zajt ne csapjon vele, el ne leheljen belőle egy atómnyit se.

Koszta József is a szín varázslója. Ő előtte az emberek elandalogtak a tengerek országainak színein és nem gondoltak arra, hogy milyen megejtően szép az Alföld — a szentesi tanyák — egének kékje és a búzatengerek napfénysárgája, harmatos parasztkertek színe! A magyar föld színeit szedi ő egybe, illatokkal telítve.

De ne gondolja, kedves Némén, hogy az ember megállapodhatik abban — ha ezt a sok nagyszerű művet látja együtt — egyetlen feladata lenne a festőnek: a színek harmóniáját megalkotni! Hányféle feladat! És mindegyik mű szuggesztíven hat az emberre, mintha azt mondanák: én ezt és ezt érzem feladatomnak! Az ember igazat kell, hogy adjon nekik! Ott volt Csók István női arcképével az első terem főfalán. A szín kellemes összhangján kívül, jellemez, formál! Vagy ott van Szüle Péter. Ő a komor színek matériájával varázskodik és tónusokkal mesterkedik; az árny és fény furcsa hangulata bódít bennünket. Vagy ha elmentünk két teremmel odább, elcsodálkozhattunk Molnár C. Pál művein, aki most legnagyobbrészt olajjal festett képeket állított ki. A primitívekre hasonlítanak? - Igen, talán első pillanatra, de ha jól megnézi őket az ember, láthatja, hogy benne van az emberiség megtett útja a primitívek korától mostig, de az áhítatosság se hiányzik belőle, amivel a régiek bibliai tárgyú képeiket festették.

Bernáth Aurél, Berény Róbert, Márffy Ödön! Festők, igazi festők és kár, hogy egy levél szűk korlátai közé kell szorítanom mondanivalóimat, pedig az ő művészetükről kötetnyi írás is kevés lenne! Vagy ott van még Fényes Adolf «Öreg festő téli táiban» című képe, Vass Elemér-nek csodálatosan szép csendéletei, Vidovszky Béla «Virágzó fa» című képe, — a tavaszból egy darabka! Feiks Jenő szellemes és festői akvarelljei, Horthy Béla «Komp a Tiszán» című műve. Kandó László képei közül egy földvári villáról festett tetszett a legjobban. Basch Andor? Ön mindig dicsérte a műveit, kedves Néném. Igaza is van. Öt képet állított ki, egyik jobb, mint a másik. Érdekes azonban, hogy még a «Badacsonyi táj» című képén is, bár oly jellegzetes a magyar tenger környéke, azon is meglátszódik, hogy nem tudja levetkezni inspirálói — a gall művészek — hatását.

Szobrászok közül Pátzay Pál «Nővérek» című alkotását kell Önnek először említenem. Vagy talán Medgyessy Ferenc női aktját? Bizony e két vérbeli szobrász közül igen bajos volna megmondani, hogy melyik a jobb! De minek is! Monumentális, tökéletes mind a kettő! Azután ott van Moiret Ödön, az elhalt Lux Elek, Sidló Ferenc művei. Mind kiváló alkotások.

Mondhatom, kedves Néném, ez a kiállítás a világ bármely kultúrországában elragadtatta volna a hozzáértőket. Bizakodva nézhetünk a jövő elé, mert a Szinyei-Merse Pál Társaság nemcsak azért alakult, hogy tagjai műveivel lépjen a közönség elé, hanem — mint Lyka Károly a kiállítás katalógusába írt bevezető sorai elmondják — azért, hogy fiatal tehetségeket istápoljon. Bizonyítja ezt a tényt az is, hogy huszonkét év alatt — mióta a társaság megalakult — tagjai csupán most nyolcadszor szerepelnek összegyűjtött műveikkel a nyilvánosság előtt. Az eltelt huszonkét év alatt a tehetséges fiatal festőket igyekeztek kiállítások keretében kiemelni az ismeretlenségből.

Kedves Nénémnek minden jót kíván

szerető huga

ÖRMÉNYI MARIKA

Kis interjú nagy színésznőkkel

Csak néhány szót kérünk művésznő, ne féljen, nem színház, nem szerep, nem mozi, nem divat, sőt... nem is szerelem! Egyszerű kérdés az egész, mely mégis nagyon sok nőt fog érdekelni. Mi a véleménye művésznőnek a Hormocith B. krémről?

Páratlannak tartom.

Hortobágy Hanna

Még nem használtam hozzá hasonlót

Uray Tivadar

Számomra nélkülözhetetlen

Rátkai Márta

Csak a legjobbat mondhatom

Tolnay Klári

Idealisnak tartom.

Makay Margit

Nagyon megszerettem a Hormocith B. t.

Jászai Mari

Minden nőnek őszintén ajánlom.

Dayka Margit

Valóságos csoda.

Hajós Anna

Asszonyom, ne kisérletezzék, használja a Hormocith B. krémet, amely új hatóanyagával álmai megvalósulását, a tartós szépséget, a sikert és ezáltal a tartós fiatalságot jelenti Önnek. Hatása nemcsak biztos és egyedülálló, hanem meglepően gyors is. Kapható drogériában, gyógyszertárban és illatszertárban. A Hormocith B. krém minden nő számára könnyen elérhető, mert ára 4 pengő és a takaréktégely 6 pengő 50 filléř. (A száraz arcbőr ápolására és minden problémájára útmutatást nyujt a krémhez díjmentesen mellékelt 16 oldalas «Hormocith tanácsadó». Magyarországi főraktár: dr. Blitz drogéria, Budapest, Vilmos császár-út 23/a. Vidékre postai szétküldés.

Nyári SZÜNET

Írta: Moly Tamás

3.

— Szívesen! — mondta a fiatalember és körülnézett. Furcsa, mennyire megváltozott egy szempillantás alatt ez a táj. Most már egészen más. De a hőség még mindig rekkenő. Vígan mondta: — Nézze csak! Ott az a sűrű rekettyebokor. Odamegyünk. Én az egyik oldalán helyezkedem el, ön persze a másik oldalára vonul vissza, mondjuk: lakosztályába. Mert ha még nem tudná, közlöm: mind a ketten a fejünk búbjáig benne voltunk a vízben és még mindig csurog a ruhánkból a víz. Így nem lehet kezdeni semmihez. Ön tehát zavartalanul levetkőzik és kiteríti ruháját a napra. Én ugyanezt cselekszem. A holmink tizenöt perc alatt megszárad ebben a nagy melegben. Én addig beúszom a tóra, visszaállítom rendes helyzetébe a csónakját, mely most hasával fölfelé reménytelenül éktelenkedik ott, beléje teszem az evezőt és kihozom az ön szép szalmakalapját, mely ugyancsak bánatosan úszik a vízen.

— Köszönöm. Igazán szégyellem, hogy ennyi fáradságot okoztam önnek és igénybe veszem segítségét... De ne — ne menjen! Ott a Virgil kutyája, az a komisz fekete dög! Rám uszította az az elvetemült fickó, azt akarja, hogy belefúljak a vízbe...

— Virgil talán a kedves férje? — kérdezte nem minden humor híján a fiatalember.

A leány élénken tiltakozott:

— Az egy útálatos, hitvány fráter! Azzal útáltatja meg velem az életemet, hogy szerelmi vallomásaival üldöz. Kiüldöz velük a világból.

— Hát miért nem mondja meg neki?

— Megmondtam már vagy százszor! Előle menekültem most is a tóra. Gondoltam, oda csak nem jön utánam. És most itt vagyok!

— A kutya már nincsen sehol, láthatja, eltünt! — állapította meg a fiatalember. — De itt a bokor. Melyik szobát parancsolja? — nevetett vidáman az életmentő. — Tessék csak nyugodtan levetkőzni. Pihenje ki magát. Nekem még sok a dolgom. Viszontlátásra!

A fiatalember lehányta magáról vizes ruháit. Azután helyére billentette a csónakot, beletette a vízen libegő fínom szalmakalapot és az evezőt is megtalálta. Kitolta a ladikot a partra és illedelmesen visszavonult a rekettyebokor mögé. Jóravaló, derék, megbízható fiatalember.

— Na, ezzel is megvagyunk! — állapította meg elégedetten. — Hogy van? — érdeklődött őszintén.

— Köszönöm, egészen jól — felelte vidáman a leány. — Mondja csak, milyen állapotban van a kalapom?

— Azt hiszem, nincsen nagyobb baja — nyugtatta meg a fiatalember. — Jó, hogy ilyen perzselő meleg van! A ruhánk hamarosan megszárad.

— Tényleg! Néhány perc mulva már öltözködhetem. De milyen rémes állapotban leszek — hökkent meg hirtelen. — Hiszen ennek a fele sem tréfa! Hogyan jutok így a lakásomra? Így nem mehetek végig az utcán! Még itt se!

— Nem kell mindjárt szörnyülködni! Majd rendbehozza egy kicsit a ruháját. Elvégre hajótörött, akitől nem lehet megkívánni, hogy a szerencsétlenség után kifogástalan ruhában mutatkozzék. Hol lakik?

— Egy kis szállóban. A Hableány-szállóban.

— Én is ott lakom.

— Igazán? — A leány hangjában egy csipetnyi csúfolódás villant fel. — Eddig még nem láttam. Holott kevesen vagyunk ott. Talán másfél vendég mindössze. Rajtam kívül egy fiatal anya vásott kisfiával.

— Engem azért nem is vett észre eddig, mert csak ma érkeztem, ma délelőtt. Első utam idevezetett, a csendbe, békességbe. No de hiszen ez nem fontos. Tehát a Hableányban! Melyik az ön szobája?

— A tizenhármas az első emeleten.

— Kitűnő! Én a tizennégyesben lakom. Tehát: ha nincs ellene kifogása, benyitok a szobájába és elhozom az egyik ruháját. Ha sietek, húsz perc alatt már itt is vagyok megint, gondolom. Mert én is át fogok öltözni, de villámgyorsan.

— Jó. De ne hozzon kérem mást, csak a ballon-köpenyemet, a fogason függ, amint benyit, balra. Nem haragszik, hogy igénybe veszem a szívességét?... Nagyon köszönöm, izé...

— Halló, még meg sem mondtam a nevemet. — A fiatalember egy szempillantásig elgondolkodott. — Ádám János vagyok, diák.

— Igen? Bölcsész, igaz?

— Igyekszem, kérem szeretettel.

— Én meg Kállózi Éva vagyok — mondta fürgén a leány. — Egy híres budapesti színésznő, Major Mária társalkodónője.

— Nem vagyok meghatva, mert nem láttam a művésznőt, de még a képét sem az ujságokban. Ha nem haragszik őszinteségemért...?

— Nem szeret a színházba járni? Milyen érdekes!

— Dehogyis nem! Csak éppen a télen sok volt a dolgom, gondom. De még azelőtt se igen értem rá. Talán háromszor voltam mindössze a Nemzetiben.

— Mária a Vidám Színház tagja.

— Major Mária... a nevét olvastam az ujságokban. Nagyon dícsérték, úgy tudom.

— Igen. Szép sikerei voltak. Legutóbb a Biedermeier című vígjátékban ünnepelték. A darab százötvenszer ment, januártól végig. Mária minden este játszott.

— Nagy strapa lehetett. Ő is rászolgált a pihenésre. No de most egy kis türelmet kérek. Beletelik egy felvonásköz és újra itt vagyok. Remélem, addig nem lesz semmi újabb zavaró esemény. Szép, csöndes hely. Sietek!

— Előre is köszönöm a szívességét és ne haragudjék, hogy annyi baja van velem, — kérte a leány, aki egy kissé riadtan lapult a sűrű bokor mögött.

4.

Kerék Ádám János ugyancsak sietett. A szállóba rohant, gyorsan átöltözött, azután benyitott a szomszédos szobába, felkapta a köpenyt és vágtatott vissza a rekettye-bokorhoz. Nem szerette volna, ha addig is történik ott valami, ami megzavarná az érdekesen induló ismerkedést.

— Ádám keresi Évát! — kiáltott már messziről, így jelezte, hogy közeledik.

— Itt vagyok! — hangzott kedvesen a válasz és a bokor mögül előlépett félig száraz ruhájában megmosolyogtatóan gyűrötten a szép leány.

— A ruhája még vizes! — állapította meg Ádám János. — Hamar vegye fel a köpenyét és siessen a városba. Öltözködjék át gyorsan, nehogy hűlés legyen annak a vizi kirándulásnak a következménye.

— No és mi lesz a csónakkal? — riadt fel a leány. — Ki viszi vissza a helyére? Itt nem maradhat...

— Erre ne legyen gondja! — nevetett rá a fiú. — Ezt is elintézem.

Átnyujtotta a leánynak a szalmakalapját.

— Hát akkor... még egyszer nagyon köszönöm... — kezdte a leány.

— Ne köszönjön semmit! De ha igazán úgy véli, hogy tartozik nekem valamivel, akkor kigondoltam már, hogy mit lehetne tennie...

— Miért hagyja abba? Mondja csak meg bátran. Azután vagy megteszem, vagy nem teszem meg! — nevetett rá nyájasan Éva.

— Állapodjunk meg abban, hogy most a szobájában kissé kipiheni fáradalmait. Estefelé azonban találkozunk a szálló kis csarnokában. Ott azután megtanácskozzuk, hogy mihez kezdünk. Jó?

— Nézze csak, kedves Ádám úr — mondta a leány —, én egészen őszintén fogok önnel beszélni, mintha csak régi jó barátom lenne.

— Nagyon megtisztel ezzel, de attól tartok, hogy ez a bevezetés...

— Engedje, hogy végigmondjam! Azt már tudja, hogy én Major Máriának vagyok a társalkodónője. De ha úgy tetszik, féligmeddig a komornája is. Abban egyeztünk meg, hogy egymástól is elválunk, nem csupán a munkától. De csak nyárára. Én is kapok tehát nyári szünetet. Egy ideges, kicsit rigolyás, sokszor zsémbeskedő nő társaságában lenni naponta tizenhat óra hosszat igazán nem gyerekjáték. Ez engem alaposan kifárasztott. A művésznő tehát elment a Balatonra nyaralni, én meg elbujtam ide és itt akarok pihenni. De pihenni és nem mulatni, ismerkedni, szórakozni.

— No és Virgil? — vetette közbe kicsit csúfolódóan a fiú.

— Virgil egy búsító véletlen. A vonaton akadt rám újra és mindjárt folytatta, ahol a városban abbahagyta. Virgillel majd el fogok bánni. Ő nem számít. De most azt szeretném, ha... *(Folyt. köv.)*

lassan-lassan átnedvesedtek a diószin szemei és a harmadik «Szegény Szapáry Gyulánál» már hangosan zokogott. (Hát még is megsiratta valaki).

Születésnapkor, karácsonykor, Albert-napkor kijártak neki az ajándékok, kis trombiták. falovak. kerepelők, tehenek, ökrök és katonák, telhetetlen volt ezekben. Később lapdákra, kis szekerekre és mindenfele puskákra került a sor, de már most azt követelte szertelenségében, hogy az András-nap is megtartandó. Hát Isten neki, bevettem az András-napot is a családi ünnepek közé. A kis zsarnok egyebet se tett, csak a kirakatokat nézte s hogy én kitaláljam, a mit megkivánt onnan, abban bizonyos diplomácziával és finom czelzatokkal segitett. Ebből aztán az következett, hogy mindent idő előtt kapott meg, a mikor még nem tudta hasznát venni és mikorra hasznát vehette volna, addig megunta és nem örült neki.

Egy derék professzor járt hozzám akkoriban, a lelkemre beszélt, hogy nem jól cselekszem a fiuval. Nem szabad a gyereknek minden kivánságát betölteni, mert megszokja. Már pedig az apa után az Élet következik, s az nem olyan bolond. hogy mindent elő varázsoljon a kirakatokból, a mi valakinek megtetszik. Az ilyen elkényeztetett ficzkó aztán nem birja elviselni az életet. Innen a sok öngyilkosság, et caetera graeca.

Megijedtem a profeszszor beszédjén. Bizony igaz lehet. És elhatároztam, hogy fordítok a dolgokon. Csak a formán gondolkoztam még.

Épen nyárszaka volt, a Bebke születésnapja közelgett s édes anyja (a ki minden titkát tudja a gyereknek) megsugta nekem egy reggelen, hogy órát szeretne kapni.

— Miféle órát?

— Hogy azt mondja, egy ezüst órát, a min külön perczmutató is van.

— Hm, no. Majd meglátjuk.

Egy szép nyári napon, midőn hazatértem szokott foglalkozásomból s rágyujtottam dolgozószobám nyitott ablaka előtt, a honnan hüs, balzsamos levegő ömlött be a József-körútról, egyszerre azt sugja a feleségem:

— Hát mi van a fiú órájával?

— Tyüh, a kutya máját! Majd el is felejtettem. Persze, persze, ma van a születési évfordulója. Tán bizony várja az órát?

— De még hogy! Tűkön ül a szobájában.

— No hát, jöjjön be!

Kis vártatva belépett, néma, ünnepies meghatottság látszott az arczán, mig a szemei hirtelen befutották a szobát és annak minden tárgyát, mint a gyiké.

— Jöjj ide az ablakhoz, szivecském!

— Itt vagyok, apa.

— Nézz körül most az utczán és mondd meg nekem, hány óra van?

A gyerek a szomszéd szobába akart szaladni az ott ketyegő fali órán megnézni.

— Hohó! Nem oda, Buda! Innen az ablakon át, az utczán mutatkozó jelenetekből és jelekből állapitsd meg a pontos időt.

— Hja, az nem lehet, — hökkent meg a fiu.

— Ejh dehogy nem. Hát vegyük csak szem-

ügyre, mi történik künn. Egy katonai privátdiener ebédet visz az egymásra rakott porczellán edényekben a tisztj[illegible]ek. Ez azt jelenti, hogy *tizenkét óra elmúlt*. Ime az első támpont. Most már hajolj ki egy kicsit; vannak-e már kávézó urak a sarki kávéház leanderei közt? Ugy?

Még nincsenek? Tehát megint van egy elhatároló pontunk, hogy *még nincs egy óra*, mert egy óra tájban már kávéznának a külvárcsi emberek. Biztosra vehető e szerint, hogy tizenkettő és egy óra közt vagyunk.

A ficzkó nagyra nyitotta ki a szemeit, mint a hogy a kis macska bámul, mikor az öreg macska először fogdossa szeme előtt az egeret.

— De már most menjünk tovább, kis buksi, mert ez nem elég. nekünk egy pontos, hogy úgy mondjam, chronometer órát kell hogy nyújtson az utcza tarkasága. Nem tűnik fel neked ez a kis lányka, a könyvestáskával a hóna alatt?

— Igen apa, a papirkereskedés kirakatát nézi . . .

— Nos igen. A kis fruska a szentkirályi-

Cserna Károly rajzai.

utczai leányiskolából jön leánypajtásaival. Mondjuk, hogy két perczczel tizenkettő után lett vége az előadásnak, vegyük ehhez a distancziát az iskolától idáig, meg azt, hogy a leányka elácsorog a czukrász- és pipereboltok előtt, a mi kitehet összesen tizenöt perczet; kettő meg tizenöt az tizenhét; van tehát most egész biztosan tizenkét óra tizenhét percz . . . Ha nem hiszed, szaladj be a másik szobába, nézd meg.

Lihegve csörtetett vissza.

— Épen annyi, — kiáltá, — egynegyed múlt két perczczel.

— No, látod, prücsök, — szóltam diadalmasan.

— Látom, látom apa, de mire való, mikor ugyis megnézhettük volna?

— Hát arra való, hogy te egy ezüst órát kivántál a születésnapodra és most én egy aranynál is értékesebb szellemi órával ajándékoztalak meg, rámutatván a csalhatatlan módszerre, melylyel az időt mindenkor megtudhatod. S az ilyen óra soha el nem romlik, se igazítani nem kell, se felhúzni . . .

A gyerek meglehetősen savanyú arczot vágott az új szerkezetű órához (a mit jogászkorában nem vihet el a zálogházba se) — de a tisztelt olvasó, szabad legyen remélnem, szivesen veszi tőlem.

BECSÜLETES PAP GÁBOR.

Elbeszélés.

Irta **Nagy Endre.**

A mi falunkban nem ritka a becsületes ember, de olyan, mint Pap Gábor, egy se volt köztük. Mert ha a többi csak a más kárát nem akarta, ő a mások javát akarta mindig. Talán nem is volt ő ember, hanem valami szent, — testet öltött csuda.

Egyszer bement Szatmárra egy szekér gyapjúval. Háromszáz forintot kapott a gyapjúért. A kereskedő ott, hármójuk között le is számolta neki a töméntelen pénzt. Pista, a kocsis volt a harmadik.

Pap Gábor a bugyellárisába rakta a bankókat, aztán tölült az üres szekerre és jókedvűen mondta a kocsisának:

— Most hát siessünk, Pista fiam, hogy naplementére haza érjünk; ne várjon sokáig a vacsorával az anyjuk.

Pista meg is nógatta a lovakat, a miknek amúgy se kellett ostor. Jó két pej-ló volt. Paraszt formájú, de jó járású.

Mikor a mándi láphoz értek, hirtelen megállitotta a szekeret Pista. Keskeny kőtöltés volt itt az országút, két oldalt pedig zsombékok között a láp vadvize csillogott. Vadruczák száll-

ALKONYAT.

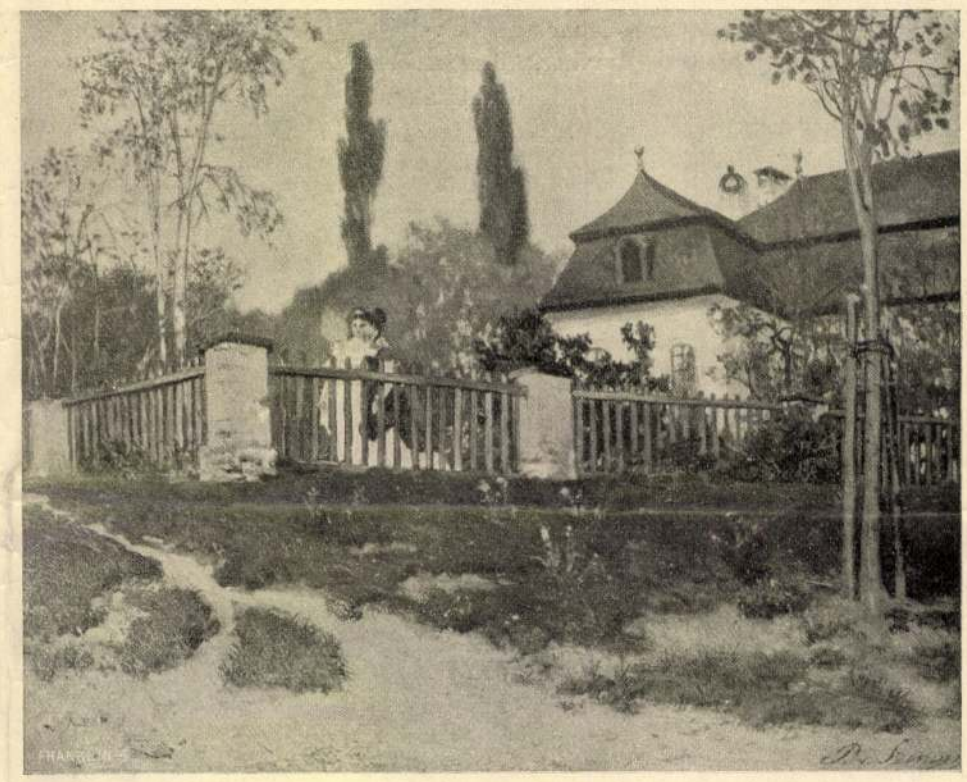

TAVASZ.

tak a levegőben, béka brekegett a káka között, egyébként néptelen volt az egész tájék.

Pap Gábor fölrezzent a bóbiskolásából és szeliden kérdezte:

— No, mi baj, Pista fiam?

Hanem a «Pista fiam»-nak mintha csak valami gonosz ördög cserélte volna ki az arczát. Hiszen az is volt az, a leggonoszabb ördög: a pénzéhség. Kegyetlen elszántság sötétlett a szemében, a fogát összeszorította a kapzsiság. Nyitott bicskáját szorongatta a kezében és komoran mondta:

— A pénzt adja ide, gazd'uram!

Pap Gábor elszomorodott nagyon. Mindig úgy tartotta a cselédjét, mintha en-gyermeke volna és mindig bizalommal volt iránta. Lám, hogy csalódik az ember! Keserűen válaszolta:

— A pénzemet akarod, Pista fiam?

— Azt! Mert különben . . .

— Jaj, csak ki ne mondd! Annyi gonoszságot úgy sem hiszek el rólad. Azt a bicskát is csak fenyegetésre húztad ki, de nem hiszem, hogy a testembe birnád nyomni. No, nincs rá szükséged . . . Itt a pénz, Pista fiam.

Kivette a bugyellárist és odaadta. A legény mohón kapott utána. Pap Gábor pedig szeliden folytatta:

— Hiszen el is hiszem, hogy neked nagyobb szükséged van arra a pénzre. Én a fiamnak akartam küldeni, de hát hadd várjon a fiú. Te majd veszel rajta valahol kicsi telket, megembereled magad és még jó gazda lehet belőled. Nem igaz?

A legény ráhagyta, hogy úgy lesz. Aztán ő is sokkal szelidebben mondta:

— Már most szálljon ki gazduram.

— Hát aztán minek szálljak én ki?

Mert a szekérrel én akarok elhajtatni valahova, a hol megáll a gőzös. Rögtön elutazom, hogy a nyomomat se leljék.

— Hát én velem mi lesz?

— Gazd'uram innen haza gyalogolhat. A szekeret pedig majd visszaküldöm valami gyerekkel, a kit útközben találok. Azt visszaküldöm bizonyosan.

Pap Gábor megcsóválta a fejét.

— Nem jó lesz az, Pista fiam. A míg én ezzel a rosz lábammal haza bandukolok, éjfél is lesz addig. Aztán gondold meg, hogy fog odahaza aggódni az anyjuk. Hiszen ismered, milyen félős természetű . . .

— No, az igaz.

— Még azt találja gondolni, hogy bajom esett, vagy hogy gonosz emberek prédája lettem . . . Úgy lesz az a legjobb, ha most haza viszel engem, aztán te tovább hajtatsz a gőzösig.

A legény gyanakodva válaszolta:

— Az ám! Hogy aztán csendőrök kezére juttasson gazd'uram.

— Ejnye, Pista fiam és te elhinnéd ezt rólam? Hát a parolámat adom, hogy bántatlanul mehetsz tovább. Igy jól van-é?

— Jól van, gazd' uram.

A legény visszaült az első ülésre, a lovak újból megindultak szapora lépéssel, Pap Gábor pedig jóakarattal beszélt a hátulsó ülésben:

— Ha neked volnék, Ugocsába mennék és egy kis szőlőt vennék a pénzen. Szép élet és kiadós is, ha az ember nem kiméli a két kezét. Egy jó termés gazdaggá tehet és még vinczellérséget is vállalhatsz melléje.

Olyan szépen leírta neki a jövendőjét, hogy a legény egészen felvidult tőle. Mikorára a nap a látóhatárhoz ért, ők is odaértek a falu határához. Itt a keresztútnál újból megállította a szekeret Pista:

— No, itt kiszállhat gazd'uram. A szekeret pedig majd visszaküldöm reggelre.

Pap Gábor méltatlankodva válaszolta:

— Ejnye, hát csak nem mégy el vacsora nél-

PIPACS A BÚZÁBAN.

SZINYEI MERSE PÁL FESTMÉNYEIBŐL.

kül? Micsoda embernek tartsz te engemet? Námény úgyis egy óra járás ide, szépen oda érsz, ha meg is vacsorázol.

— Hm... Hát bemenjek a faluba?

— Már hogyne jönnél! Emlékezzél rá, hogy a parolámat adtam. Csak megvacsorázol épen, aztán majd én küldelek be Náményra valami megbízással. A lovaknak is kell egy kis etetés, kár megkínozni őket.

— Az már igaz!

Igy aztán be ajtottak szépen a Pap Gábor udvarára. Az asszony nagy örömmel jött elő a szekér zörejére. Aztán gyorsan visszafutott, hogy kihozza a tornáczra a vacsorát: jó tejfeles babot és frissen sült kapros lepényt. Pap Gábor unszolni kezdte a legényt:

— Hát csak ülj az asztalhoz. Jól megéheztünk mind a ketten.

A legény lesujtott fejjel somfordált a helyére. Evett, de a világért sem mert volna fölnézni.

Csak vacsora után szólalt meg az asszony:

— Megkapta-é a pénzt?

— Megkaptam. Kifizette mind a háromszázat.

— Hál'istennek. Már megint levél jött a fiunktól. Sürgeti a pénzt.

— Hm. Pedig hiába sürgeti, úgysem kapja meg.

Az asszony aggodalmasan állott föl.

— Történt valami?

— De bizony történt. Útközben, a mándi lápnál elvették tőlem a pénzt.

Az asszony fölsikoltott:

— Jézus Mária! És ki vette el?

Pap Gábor kurtán válaszolta:

— Elvették... Különben Pista is ott volt. Hát nem igaz-é, Pista fiam?

A legény úgy tett, mintha meg akarna fulladni egy harapás lepénytől. Kinlódva nyögte:

— De igaz ám! Úgy volt!

Az asszony sírni kezdett.

— Jaj, hogy ne legyen nyugton se földön, se égen! Elvette a keserves keresményünket! Már most mi lesz az én szegény fiammal! Megírta, hogy kiteszik az iskolából, ha el nem küldjük neki a pénzt. Jaj, hogy az a jó Isten ne adjon...

— Hallgass, asszony! Az Isten akaratja volt az, kár lázadozni ellene.

Most Pista felé fordult Pap Gábor:

— Nézd, Pista fiam, ülj vissza a szekérre, hajts el Náményre és jelentsd be a dolgot a csendőrségnél.

Titkosan feléje hunyorítva kérdezte tőle:

— Megértettél?

A legény lehajtott fejjel válaszolta:

— Megértettem, gazd'uram!

Piros arczczal vánszorgott a hátulsó udvar felé a lovakhoz, de oda is elhallatszott az asszony jajveszéklése. Befogta a lovakat, a kapu felé hajtott és Pap Gábor még utána kiáltotta:

— Aztán vigyázz, Pista fiam, hogy bajod ne essék... Talán fáklyát is vihetnél magaddal.

A legény tompán válaszolta:

— Nem szükséges, gazd'uram, eltalálok én úgy is.

— Akkor hát vezessen az Isten... És ne felejtsd el, a mit mondtam.

— Nem felejtem el, gazd'uram!

A szekér elgördült, eltűnt a sötétben. Az élettársak magukra maradtak és komoran néztek a sötétségbe. Az asszony sem faggatta többé az urát. Tudta, hogy kevés beszédű és kérdezés nélkül is elmond annyit, a mennyit jónak lát. Csak föl-föl sohajtott olykor:

— Szegény fiam!

— Eh, majd szerzek pénzt holnap valahonnan. Hiszen az a háromszáz forint nem a világ!

De néhány percz mulva újra hallatszott a szekérzörgés. A szekér befordult a kapun és a harangozó fia ugrott ki belőle. Egy bugyellárist tartott a kezében.

— Gazd'uram, a Pista küldi, azt mondta, hogy csak adjam át gazd'uramnak. Elmegy ő gyalogosan is Náményra.

Egy tiz forintos bankó hiányzott csak a bugyellárisból. Azt magának tartotta meg a Pista...

SZINYEI MERSE PÁL MŰTERMÉBEN.

LEÁNY-ARCZKÉP.

SZINYEI MERSE PÁL FESTMÉNYEIBŐL.

SZINYEI MERSE PÁL.

Mint valami werklin agyonkoptatott nóta, hallik minduntalan: «pusztul a gentry». Krokodil-könnyek elsiratják lapokban és könyvekben.

No, én meg azt mondom, hogy nem pusztul és nem is fog elpusztulni. Azt, a mit egykor a királyoktól kapott, elpusztította, az igaz. Leginkább megint a királyokkal. Azokkal, a kiket

A CONCORDIA-TEMPLOM GIRGENTIBEN.

A «Szirének hazája» czimű közleményünkhöz.

A SÍROK UTCZÁJA SIRACUSÁBAN.

Giergl fest a kártyákra. A donácziók elúsztak; az ember látta őket még egyszer a «Budapesti Közlöny» utolsó oldalain felcsillanni s azzal eltűntek egymás után.

A mit a magyar gentry a királyoktól kapott, hisz az is ért valamit s fénylett vele sokáig, de sokkal több az, a mit az istenektől kapott és azt még nem folyósította. Oly tehetségek pihennek itt parlagon, a melyek nyilvánvalóvá teszik, hogy ennek az osztálynak nem kell szükségképen eltűnnie, mint valamely cadavernek, a mely az élő világba nem való, hanem inkább fel kell tűnnie, mert a lovazás és politizálás léhaságai helyett kénytelen lesz a belső fiókjába nyúlni, a hol az Istentől nyert donácziók vannak.

Csak úgy nagyjában nézek szét. Ott van Konkoly Thege Miklós volt képviselőtársam, a kiváló csillagász, a klubban pikettiroz Sréter Alfréd, volt képviselőtársam, a ki úgy játszik a zongorán, hogy amerikai körútra indulhatna és több pénzt szerezhetne össze, mint a menynyit az ősei elhánytak; ott van, hogy csak a Lorándokat említsem, Fráter Loránd és Szunyogh Loránd, a kiknek a torkában több ércz van, mint Klondykeben, a magyar nóta sziveket ringató édes zamatának két megenni való képviselője.

Ösmerek egy szenvedélyesen arázó tekintetes urat, a ki egyszersmind vegyész. Franczia szakszemlékbe irja a tapasztalatait, meghivták egyetemi kathedrára Párisba, de nem fogadhatta el, mert hát kire hagyja a gazdaságát? (Az egész háromszáz hold.) A vén kuriák ódon fedelei alatt mindenféle nagy talentumok éldegélnek csöndben és homályban; heraldikusok, mathematikusok, természetbúvárok és nyelvészek, kikről az akadémia nem tudja, hogy mit tudnak, de a kik tudják az akadémiáról, hogy mit nem tud.

A gentry életrevalóságának egy ilyen élő bizonyítványa *Szinyei Merse Pál*, kit a király e napokban nevezett ki az országos mintarajziskola igazgatójának.

Szinyei Merse Pált nem kell már fölfedezni a mi olvasóinknál, a «Vasárnapi Ujság» csak nemrég közölte az arczképét s életrajzát abból az alkalomból, mikor a Nemzeti Szalonban kiállított képeivel egy karikacsapásra elbájolta a közönséget és a kritikát.

Azóta valamivel fiatalabb lett (mert a siker és dicsőség fiatalít). Az új arczképnek tehát van értelme, de az életrajzában nem változott semmi, minélfogva új életrajzot adni fölösleges lenne. Hiszen azóta nem nyiltak az almafák és a pipacsok a mezőkön, a melyeknek ő a hivatott festője!

Hát az bizony csak úgy volt, hogy az 1896-iki országgyűlésre egy distingvált külsejű, magas termetű, kedves arczú, nyájas öreges úr jött be egy sárosmegyei kerületből. A sárosi embernek majd mindnek jó modora van, hát fel se tűnt, elvegyült a többiek közt. De nem is akart ő feltűnni. Szerényen elhúzódott minden szereplés elől, beszédeket nem tartott, társaságokban szót nem vitt, egy-két év kellett, mig valahogy észrevették, — hiszen még kamarás se volt. S a kik észrevették, ha bővebben kérdezősködtek felőle, megelégedtek azzal a válaszszal, hogy «egy jernyei volt földesúr», mint a hogy «sztregovai földbirtokos»-nak mondták valamikor Madáchot a nógrádiak. A bővebben beavatottak még azt a különös ismertető jelt kapcsolták hozzá, hogy «festeni is tud.»

De ez csak afféle szóbeszédnek látszott, mint a minő ezerszer suhan el a fülek mellett. Hiszen itt a parlamenti homokon nem képeket kell tudni csinálni, hanem csak nagy képeket. Mert a nagyképüsködés imponál. Vagy legalább hizelegni kell tudni, hol fölfelé, hol lefelé. Szinyei Merse Pál egyiket se tudta, hát kimaradt a következő választáson. A becsületes sárosi tótok kibuktatták. Bizony nagy jót tettek a magyar kulturának.

Restelte a bukást, elvonult bánatában az emberek elől kis falujába s festegetett búfelejtésül. Lefestett ligeteket, erdőket, pipacsvirágos buzaföldeket, orgonabokros parkré zleteket, lefestette majdnem az egész jernyei határt, a hajdani földjeit és eladta őket még egyszer, csakhogy most jobb árakon.

De a gentrységen kívül más tényezők is közbejárultak, hogy ez elsőrendű művészünk csak ilyen későn került a megérdemelt elismeréshez. «Majális» czimű képét még 1872-ben festette. Ez a kép bizonyítja a Szinyei Merse festői geniejét a legjobban, azt a csodás ihletet és látást, mely nem tudjuk, honnan jön és miképen. A «Majális» valóságos filius ante patrem. A plain air iskola egyik pompás példánya, de még az iskola előtti időkből. A kép akkor nem tetszett, a kritikusok (e többnyire rövidlátó filiszterek) lerántották és Szinyei Merse elvesztette kedvét, ecsetjét letette, a képet pedig felajánlotta ajándékul a Nemzeti Muzeumnak. De annak mint ajándék sem kellett.

Ugyanez a kép húsz év múlva, miután ezalatt más mesterek is rátértek a Szinyei-Merse Pál methodusára s az divatba jött, a müncheni 1901-iki kiállításon megnyerte a nagy aranyérmet s a magyar állam sietett megvenni azt, a mit előbb ingyen se fogadott el.

A «Majális» tehát megkapta végre, a mi őt megillette, de honnan kapja vissza most már Szinyei Merse Pál a maga elpusztult húsz esztendejét? (Azt bizony a kultuszminiszter se utalványozhatja ki.)

Noha mi is hivei vagyunk annak a theoriának, hogy egy, mondjuk két hónapos macska jobban elfogja az egeret, mert rászületett, mint a legvirgonczabb ember, ha húsz évig tanulja is az egérfogást, mégis bohóság volna hinni, hogy Szinyei Merse Pál csak úgy a lóhátról szállt le fiatal korában néha festeni, odadobván a kantárt a lovászának, vagy azt, hogy eltanulta valahogy, mint Szunyogh Loránd az éneklést; ellenkezőleg, végig csinálta a komoly studiumokat alfától omegáig, volt a müncheni akadémián, tanítványa lett Pilotynak, de a legtöbbet mégis a természettől tanult. Mert háromféle festő van: egyik, a kinek csak keze van hozzá, másik, a kinek szeme van hozzá, a harmadik, a kinek lelke van hozzá. Szinyei Mersében meg van mind a három.

És mégis csak oly későn érvényesült. Igen, mert kortársainál nagyobb volt, és mert a kritikának ólomlába van.

De mindegy, ha későn is, jobb, mint soha. Hiszen hányan temettetnek el nyomtalanul, végképen az emberi rövidlátás szemfedőjével letakarva. — Ő mégis diadalmaskodott.

Oh, milyen szép alkony ez! Az ő alkonya. A nap szemvakító udvarral látszik az ég legalsó peremén, meggyulasztva az égboltot egy darabon. Lemegy, de ha nem tudnád, hogy délután van, azt kellene hinned, hogy feljön. Távolban megszakadozott bárányfelhők úsznak sebesen, pipacsos vetések között a barázdán egy szép leány lépdel a falu felé és kopogtatni fog a jernyei kis műterem ajtaján.

— Eressz be!

— Ki vagy?

— Én, a Dicsőség vagyok.

Hát összetalálkoztak. Hatvan éves korában kellett ennek megtörténnie, hatvan éves korában és akkor, midőn a népszerűség eltünése miatt volt boldogtalan. Milyen fölséges perspektiva nyílik most meg előtte a művészetek tündérvölgyébe. De hát mit ér, hiszen már alkonyodik . . . Ér vagy nem ér, mind ez nem történhetett másképen. Meg kell benne nyugodni. Szinyei Merse Pál gentrynek született és lovai voltak, tehát lovakat hajtott, vagy tíz évig, birtokai voltak, ezeken vadászott, másik tíz évig, nexusai voltak, tehát képviselőnek vá-

— befejező sorai Tuli Odön cornajában A cikket Lukovath Kalmán irta.

Szinyei Merse Pál
Faun – Faune – Фавн

Művészet 1967
okt.

A magányos faun tűnődő merengését, csendes álmodozását szólaltatja meg a lágy, pasztellszínű fuvola-dallam. A szenvedélyesebb érzelem-hullámzás — amely talán a szerelemre-hangoló mitológiai tájat s az antik világ természetes életélvezését is érzékelteti — egyenlőre a zenekar hangvételében jelentkezik. (Ez az üde, ábrándozó fuvola-szólam majd a mű közepetáján szakít a szenvtelen szemlélődéssel s új melódiájában szerelmes vágyakozását, kiáradó boldogságát énekli.) Az indító zenei gondolat többször is visszatér, mindig más és más hangulatot keltve : más harmóniai színezéssel, sőt hangnemi eltéréssel. Ez a szabad variációs szerkesztési mód teljesen új a klasszikus formaépítkezéshez szokott fülnek. Nem látjuk az ellentétes arculatú főtéma-melléktéma bemutatását célzó expozíciót, sem a kidolgozási részt : a témák összecsapását, a konfliktust, bonyolítást, a motívikus szövést. Látszólag minden törvényszerűség nélkül bukkannak fel a témák, egymással nincsenek semmilyen szerkezeti kapcsolatban ; egybefonódnak, szétválnak s eltűnnek nyomtalan. Ennek ellenére sem érezzük azt, hogy darabos, széteső lenne, sőt, úgy véljük : az illékony, kontúr nélküli anyag rátalált a legjobban megfelelő formára. Ez a szerkesztési mód első igazi megnyilvánulása Debussy szimbólista stílusának.

Hangszerelése is megdöbbentően újszerű volt a maga korában. Szakít a szimfonikus zenekar addig nélkülözhetetlennek tartott tömörségével ; levegős, elmosódott, halk hangzás jellemzi muzsikáját. Ez utóbbi, lenyűgöző sejtelmességével, tette Debussy rajongó híveivé a Faun közönségét.

Mallarmé is megsejtette, hogy milyen többletet jelent Debussy zenéje. (Verse is általa vált híressé.) Elragadott hangú dedikációval fejezi ki a háláját :

Sylvain d'haleine première
Si ta flûte a réussi,
Ouïs toute la lumière
Qu'y soufflera Debussy.

Amit kb. így tehetnénk át magyarra : Erdőlakó, jó sípodon / Helytálltál elsőre, / De halld Debussy mint csihol / Fényözönt belőle.

Bár a Faun-téma megjelenése Debussy munkásságában törvényszerű abban a korban, amikor a művészet emberábrázolásában szakít a küzdő, bukásában is megdicsőülő *hős* alakjával, s a színpadot a feszítő társadalmi problémák elől megbúvó, ösztönéletet élő, látszatra megelégedett félállati-félemberi faun-figurákkal népesíti be — de Debussy Faun-ja gyökeresen más. Zenéje, akár a csendes révedezést, akár a vágyakozást, a sóvárgást érzékelteti, *mindig az emberit* hangsúlyozza az animális vágyakkal szemben. Nizsinszkij 1912-ben koreográfiát készített a Faun-hoz és estéről-estére nagy sikert aratott vele. Debussy ugyanakkor „visszataszítónak" találta produkcióját. Nyilván azért, mert Nizsinszkij, nagy igyekezetében a félállati faun erotikus képzelgéseiből az állati vonásokat emelte ki. Debussy viszont művének balett-változatában is a humánus felfogás mellett tört lándzsát.

*

A kör bezárul. A mitológiai téma (példánkban) először térben nyert ábrázolást s végső megfogalmazásában is oda tért vissza. Festmény, költemény, zene, végül a színpad. Valamennyi jelentős művészeti ág megszemélyesítette ezt a fantasztikumában is hozzánk közelálló, emberi érzesekkel megáldott-megvert mesebeli figurát, hogy általuk mindig új és új vonásokkal gazdagodva támadjon életre.

Frideczky Frigyes

MARTIN REINER SZOBRÁSZ

Ez a cikk, mely a jelenkori csehszlovák szobrászat egyik alakját akarja bemutatni a magyar közönségnek, nem szándékozik — ahogy a görög közmondás tartja — baglyokat vinni Athénbe . . . Ragadjuk meg ezt a görög bölcsességet és fordítsuk figyelmünket a művészre, aki 1920 óta Prágában él, de gyermek és ifjú korát Magyarországon töltötte — 1900. október 1-én született Kispesten. S bár munkája és élete, érzés és gondolatvilága teljesen összeforrt a cseh, sőt sajátosan prágai környezettel, talán elmondhatjuk, hogy Reinerben maradt valami a magyar nép temperamentumából is. Reiner Márton építészetet tanult Prágában, de a képzőművészet iránt érzett szeretete sohasem szűnt meg. Rajzainak fejlődése, gyermekkori környezetét ábrázoló tanulmányaitól egészen napjainkig, indokolja a rajztábla és ceruza felcserélését mintázó állványra és vésőre. Ezt a cserét indokolttá tette még az elmúlt háború tragikus élménysorozata, a nácik üldözése és a kegyetlen események, melyek végül elvezették Reinert a szobrászathoz. A szobrászatban fejezte ki viszonyát az élethez, s megfogalmazta a szépség, az ember és a szellem szeretetének hitvallását. S bár efféle alkotó fordulattal nem először találkozunk a történelemben, ezt a fordulatot a belső szükségesség is indokolttá tette. Martin Reiner alkotó munkássága 1945-ben kezdődött, két gyűjteményes kiállítással — 1948 és 1961-ben — tudjuk meghúzni a határvonalakat. Az egész korszakot serény munka, tiszteletre méltó erőfeszítés, külső és belső küzdelem jellemzi. Külső küzdelmet jelent a hazai és külföldi kiállításokon mind gyakrabban megjelenő művek meg- és elismeréséért folytatott harc. Belső küzdelmet jelent az útkeresés, új kifejezőformák felfedezése ; a meglevő kifejezőkészség finomítása és a szobrász elképzeléseit megtestesítő anyag — gipsz, fa, kő — legyőzése. Az idő szobrászunk elsődleges bírája, nemcsak azért, mert érett férfikorban lépett a szobrászat útjára, hanem azért is, mert az utolsó két évszázad gyakorlatától eltérően egymaga mesterember, faszobrász és kőfaragó is, aki az első ötlettől a végleges formáig alkotója művének.

Az érett életkor — s ez igazolja Reiner művészi elhatározásának helyességét — egyben bizonyítéka alkotói kiteljesedésének is. Mintha szobrász útjának nem egészen húsz éve olyan előzetes kitartó és céltudatos szobrászi munka eredménye lenne, melynek alkotásait nem ismerjük, illetve ezek csak az alkotó elképzeléseiben éltek, hogy a megvalósulás annál meglepőbb művészi tapasztalatokat és érettséget hozzon.

Kezdettől fogva Reiner plasztikáját a szembetűnő szerkezetiség, az anyag hangsúlyozottsága és tisztelete, a kompozíció zárt, plasztikus formája jellemzi. Szobrászunk szabadon bánik a részletekkel, melyeket a kompozíció egészének és a logikus viszonyokba állított anyag ritmusának rendel alá. A mű egésze a tömeg hatására épül, s nem a körvonalra (ezzel megoldódik a térrel való viszony is) ; a kifejezést a kompozíciós felépítésű egészből nyeri. A művész a mű szerkezetéből indul ki s nem az egyes részletek ábrázolásából vagy a pszichológiai elemekből. Tudatosan alkalmazza a modern szobrászat igazi értelmezését, mely a plasztikai objektum egészének hatására építi a kifejezést, s nem a bőbeszédűségre vagy a körvonalra és a részletezésre. Előtérbe lép az epikus tárgyilagosság ; hangsúlyozott az anyag robosztussága, s ezt kiegyenlíti a felület finom kezelése ; — mindez az anyag és az alkotó viszonyáról vall.

Mondottuk már, hogy Reiner egymaga kivitelezője is szobrainak, egészen a végső formáig, egymaga kőfaragó, faszobrász és gipszöntő is. Ha gipsszel dolgozik; kevesebbet önt ki s a kiteljesedett formát maga előtt látva hozzáad vagy elvesz — mint formázó anyagot használja a gipszet is. A fában az anyag hangsúlyozása és a forma megőrzése mellett felhasználja a fa szerkezetének árnya-

Martin Reiner : Guggoló nő – Femme accroupie – Женщина присевшая на корточки

tündöklő hangszerelés. Bár valamennyi művére jellemző ez a virtuózitás a hangzás soha nem tapasztalt gazdagságában és változatosságában s az áttört, levegős, ún. plein air zenekarkezelés, mégis elsősorban a három zenekari *Nocturne* (Felhők, Ünnepek, Szirének) alapján tartják Debussyt impresszionistának. Úgy tűnik, e műve a festészeti impresszionizmus téma-világának s kifejező eszközeinek zenei áttétele.

Az „*Előjáték egy faun délutánjához*" még sokkal inkább az irodalmi szimbolizmus jegyében született. 1893-ban hallunk róla először. A brüsszeli Libre Esthétique-társaság elhatározta, hogy 1894 tavaszán Debussy-hangversenyt rendez. A szerző egy új zenekari darabot is ajánlott a programba : *Prélude, Interlude et Paraphrase pour l'Après-midi d'un Faune* — címen. A témával már 1892-től foglalkozott, de a kitűzött határidőre még sem készült el a mű s így csak 1894 decemberében mutathatták be. Gustave Dorot vezényelte az első előadást s a közönség lelkesen fogadta. Azóta is a hangversenyek állandó műsorszáma. Ez az első nagy Debussy mű, amely leginkább összeforrt nevével. Debussyt említve a legtöbb ember a Faun-ra gondol.

A képzőművészettel csak közvetett kapcsolatú Debussy Faunzenéje : Mallarmé költeménye ihlette, amit viszont *Boucher : Pán és Syrinx* — festménye inspirált.* Az 1759-ben festett kép Boucher (1703—1770) egyik legjobb mitológiai tárgyú festménye. Két, egymás öleléséből oldódó, nimfára leselkedik Pán. Mallarmé szimbolikus versében,** — melyben a valóság és az álom, a tett és a vágyakozás szétválaszthatatlan ködös képekbe olvad — két sor határozottan és érzékletesen utal Boucher festményére :

Ott termek : két iker-vágy kínjától alélt nő,
egybekulcsolva még, fekszik lábam előtt ; ***

Debussy zenéje, a költemény kiváltotta élmény zenei újraélése. Nem követi lépésről lépésre Mallarmé eklógájának színes vízióit, csak muzsikál.

A mitológiai esemény Boucher által egy adott pillanatfelvételbe rögzített képét Mallarmé fantáziája terjengősen kiszélesíti, Debussy ismét tömöríti ; csak egy részletét gyűjti felvevőlencséjébe. De *a vers egy pontjára* irányított fénykéve már *nem azt a részletet* világítja meg, amely Mallarmé versében (oly szűkszavúan) Boucher-t idézi. Debussy zenéje sokkal inkább *Szinyei* 1868-ban festett *Faunfára* emlékeztet.

* National Gallery Catalogues. French school 1950. 3. oldal
** L'après-midi d'un Faune.
*** Rónay György fordítása. A francia líra kincsesháza. Európa Könyvkiadó 1961. VII. kötet 26. oldal.

François Boucher : Pán és Syrinx – Pan et Syrinx – Пан и Сиринкс

KÉPZŐMŰVÉSZETI ALKOTÁSOK ZENEI INTERPRETÁCIÓJÁHOZ

II. DEBUSSY: ELŐJÁTÉK EGY FAUN DÉLUTÁNJÁHOZ

Ha Muszorgszkij zseniális előhírnöke volt az impresszionisztikus zenei ábrázolásnak, akkor Debussy az a muzsikus, akit a zenei impresszionizmus legjellemzőbb képviselőjeként tart számon a zenevilág; ő „*az impresszionista zeneszerző*". De túl e szellemi rokonságon, olyan eleven szálak kötik össze a két zeneszerzőt, ami szükségessé teszi a hosszabb elidőzést e kapcsolatnál.

Debussy (1862—1918) a múlt század nyolcvanas éveiben még korántsem az a francia zeneszerző, aki majd a büszkén hangzó „musicien français" elnevezésre tart jogot. Egyénisége még bizonytalan, s bár meg-megcsillannak újszerű vonások műveiben, még a korabeli francia muzsikához kötődik; erősen hatnak a kortársak, mindenekelőtt Wagner, Európa zenei diktátora, kinek nyomasztó hatása alól csak később, 1889 után keres szabadulást.

Ebben segíti őt a jávai gamelan zenével s Muszorgszkij műveivel való megismerkedése. Mindkettőt az 1889-es párizsi világkiállításon hallhatta először. A távolkeleti népi zenekar hangzásvilága lélegzetelállító újdonsággal lepte meg: nem ismerik a klasszikus összhangzattan funkcionális szabályait, szabadon „keverik" változatos, tilalmaktól nem korlátozott harmóniáikat s ráadásul „a jávai zene úgy ellenpontoz, hogy hozzá képest Palestrina ellenpontja gyerekjáték..." S milyen kimeríthetetlen gazdagságú a ritmikája!

A szokatlanság izgalmával hatott a Rimszkij-Korszakov dirigálta Muszorgszkij-előadás is. Újszerű hangszíngazdagsága mellett meglepő az unalomig kiaknázott-kifakított dúr-moll tonalitással szakítani kívánó zeneszerzői szándék: a modális hangnemek feltűnése. Két távoli nép zenéjében is hallhatta azt a szokatlant, újat, a *mást*, amire ő is törekedett. Lázasan tanulmányozza Muszorgszkij műveit: a Borisz Godunovot, a Gyermekszoba- és A halál dalai-ciklust. Az új hangnemiség mellett más bátorítást is talál Muszorgszkij műveiben. „Elszakadni a wagneri deklamációtól!" — s milyen nagyszerű segítség ehhez Muszorgszkij színpadi nyelve. Megdöbbentő jellemzőerővel ábrázolja az orosz mester az emberi beszédmód sokféleségét; s a vissza-visszatérő zenei gondolatokat, helyzeteket és lelkiállapotokat nem a vezérmotívum-elvvel oldja meg, hanem sokkal kötetlenebb hangzásképletekkel. Ez az a „szabad-variáció", amelyet majd a *Faun*-ban tapasztalunk, az elsődleges zenei-emócionális megfogalmazás — szemben az elméleti-logikai wagneri építkezéssel. De Muszorgszkij, a *képszerű látásmód* tekintetében is útmutató elődje lehetett Debussynek.

*

Debussy életében s munkásságában jelentős helyet foglal el a képzőművészet. Már első, meghatározó gyermekkori élményei is vizuálisak. A Földközi-tenger varázsa Cannes-ban egész életére kihat, s bizonyára a „*La mer*" megírásában is közrejátszott első tenger-élménye. Keresztapja, a művészetkedvelő, gazdag Arosa-bankár házában nagyszerű festményeket láthatott s találkozhatott korabeli neves festőkkel is. A plein air festészet már Debussy születése előtt kialakult, ifjúkorában már láthatta Monet, Renoir, Cézanne, vagy Degas képeit. Az impresszionisták kiállítása idején (1874-ben) 12 éves, s él még Courbet, Daumier, Millet, Corot s Manet is. Később, a francia művészet múltját kutatva Watteau képei fogják meg (Couperin zenéje mellett) s Rómából is idő előtt hazaszökik „Manet-t nézni..."

Római ösztöndíjas korában is sokkal inkább a festészet és a szobrászat érdekelte, mint a zene. Az Akadémia előírásait kényszeredetten teljesíti, de annál többet tanulmányozza Róma csodálatos szépségű műtörténeti emlékeit. Érdekes, hogy a Sixtus-kápolna festményeit nem szereti, szerinte a Vatikánban sok az ízléstelen dolog. A Colosseum nyomasztó és „... Michelangelo művészete szélsőségesen modern..." Viszont Raffael gyönyörködteti s annak is inkább a Loggiái, mint a Stanzái.

Barátai is többnyire írók és festők és csak másodsorban zenészek. Érdeklődve olvassa az új művészi stílusok kiáltványait, folyóiratait, Különösen vonzódik Dante Gabriel Rossetti festő-költő műveihez. s a preraffaelita irányzathoz. (Rossetti költeménye ihlette első sikeres művét, a *Damoiselle élue* — kantátát.)

A festészettel később sem szakad meg a kapcsolata. Műveinek vizuális élményekről árulkodó, képszerű megfogalmazása sejteti leginkább festészettel szoros barátságát. Ilyen címeket használ: Akvarellek, Metszetek, Felhők, Virágok, A köd, Fehér és fekete, Aranyhalak, Holdfény, Álarcosok, stb. Több művét közvetlenül, vagy közvetve a festészet ihlette. A *La mer* is vizuális emlékekhez fűződik — elsődleges élmény a tenger — de említik Böcklin képét s Hokusai metszetét is. Watteau-kép ihleti a *L'isle joyeuse* zongoradarabját; Whistler Nocturne-jei a három zenekari *Nocturne*-t; a *Chevaux de bois*-t egy Bruegel-kép; a *Printemps*-t Botticelli Primaverá-ja; s könnyen lehet, hogy a *Szent Sebestyén mártíromsága* — misztériumjáték és *A tékozló fiú* — kantáta komponálásában is közrejátszott képzőművészeti élmény: Tiziano, illetve Rembrandt festménye.

A zenén kívüli élményanyag beolvasztása tulajdonképpen gyakori zeneszerzői attitűd a XIX. században. Elsősorban az a szándék fűti, hogy megmutassa: mint tud újat mondani a zene, amikor már a többi művészet néma. Ez, a lényegében *romantikus vonás* Debussynél festőművészi látással gazdagodik; impresszióit rendkívül élénk, meggyőző képszerűséggel, meglepő hangszín-kombinációkkal fejezi ki s amíg elődei elsősorban az irodalomból kölcsönözték témáikat, ő kép-hangulatokat vesz észre s ábrázol úgy, ahogy előtte még senki. Ez a „festészeti" elem (ami legjellemzőbb vonása Debussy zenéjének) a hangzás hangsúlyozottságában is megnyilvánul. Nem annyira a dallamvonal, a tematikus építkezés kerül előtérbe, mint inkább az érdekes hangszíntömbök váltakozása, ha úgy tetszik: kontúr nélküli foltok felhő-köd kavarodása, fény-árnyék hatások s mindenekelőtt a csillogó, ezer fényben-színben

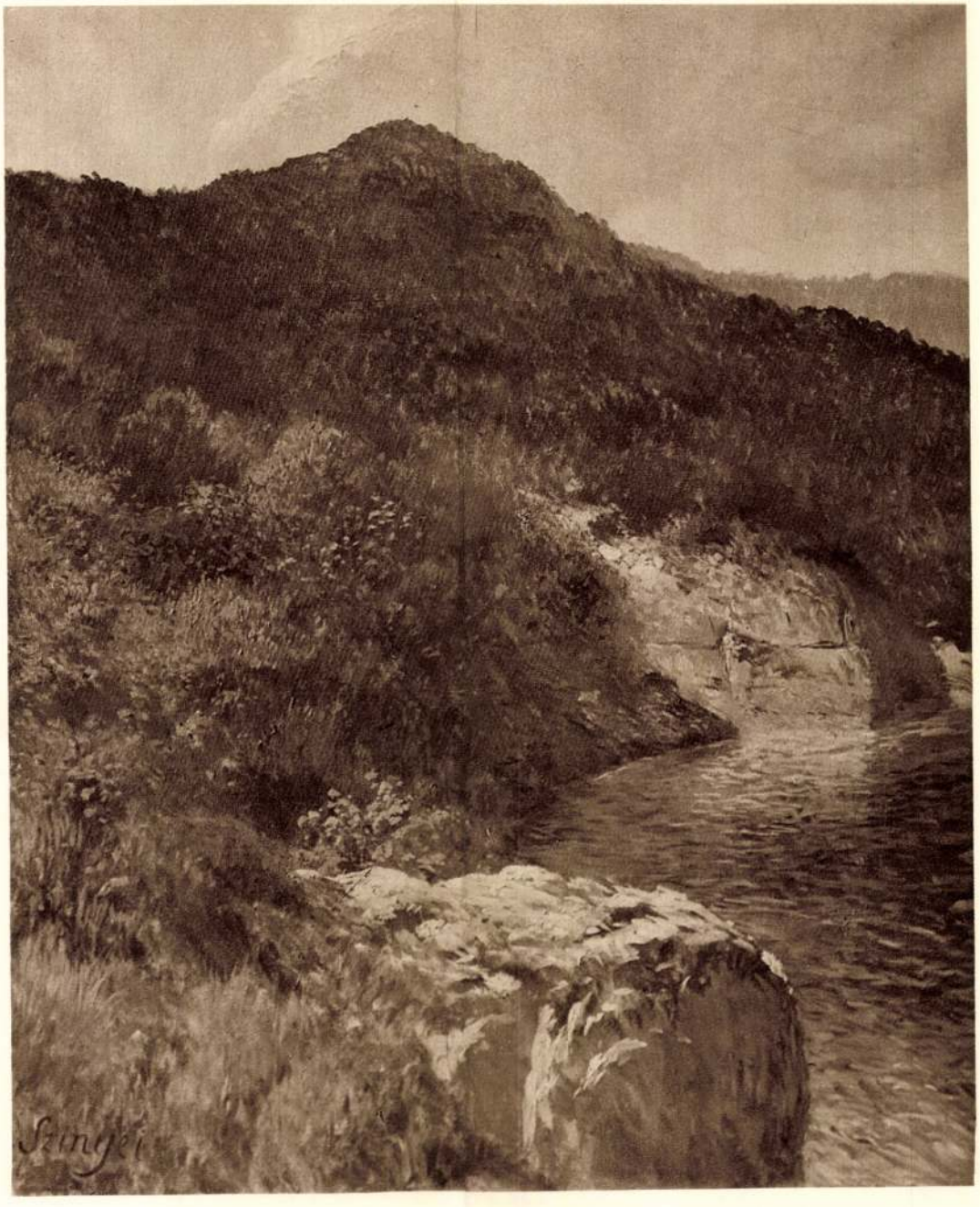

SZINNYEI-MERSE PÁL: PATAKMEDER.

Erik Kiut, 1928.

KELETY GUSZTÁV: A NORMAFA.

Szinyei Merse Pál

V/1

Szinyei Merse Pál és Leibl kapcsolatai

Hatsch Rolf kormányfőtanácsos, a német propagandaminisztérium képzőművészeti osztályának helyettes vezetője, magyar meghivásra Budapestre érkezett, hogy a Szellemi Együttműködés Szövetségének Magyar Egyesülete és az Országos Magyar Szépművészeti Múzeum rendezésében május 14-én délután 6 órakor a Tudományegyetem bölcsészetkara épületében *ve itett képes előadást* tartson *Szinyei Merse Pál és Leibl kapcsolatairól.*

Esti Magyarország

1943. máj. 11.

Szinyei Merse Pál

* **Német előadás Szinyei Merse Pál és Leibl Vilmos kapcsolatáról.** A szellemi együttműködés szövetségének magyar egyesülete és a szépművészeti múzeum pénteken délután az egyetem bölcsészeti karán előadóülést rendezett, amelyen Hetsch Rolf kormánytanácsos, a berlini propagandaminisztérium kiküldöttje tartott vetítettképes előadást Szinyei Merse Pál és Leibl Vilmos kapcsolatáról. Mind a két festőművész megkapó és problémadús jelenség és művészetükben sok megegyezés van. Az előadáson megjelentek: Szinyei Merse Jenő kultuszminiszter, Fáy István, Stolpa József és Wlassics Gyula báró államtitkárok, vitéz Haász Aladár miniszteri osztályfőnök és többen a művészeti élet köréből. Az előadót Ybl Ervin üdvözölte.

Új Magyarság

1943. máj. 15.

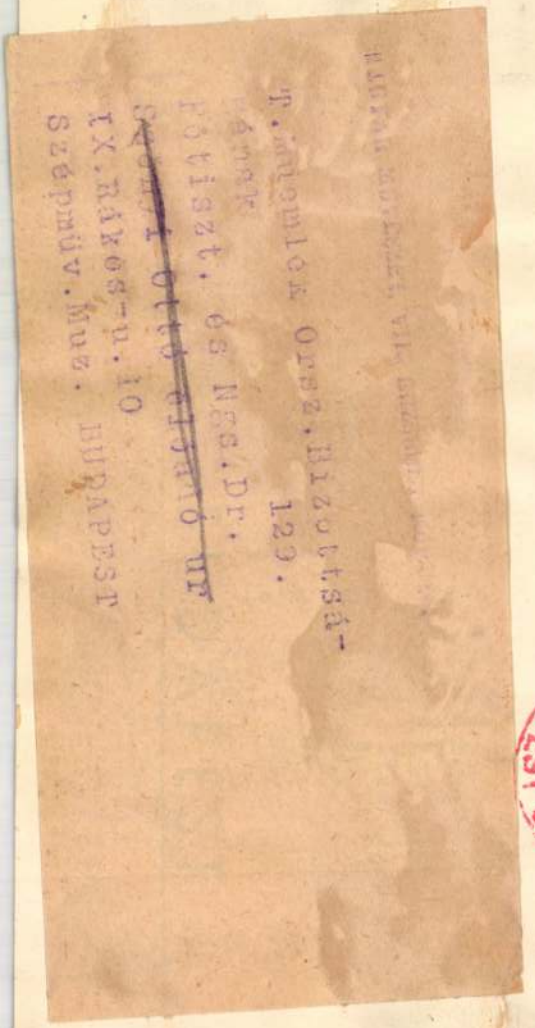

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG

BUDAPEST, SIDLÓ FERENC FŐTITKÁR, SZÁZADOS-ÚTI MŰVÉSZTELEP

Szinyei Merse Pál

Ki

MEGHÍVÓ

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG
ÁLTAL 1938. ÉVI FEBRUÁR HÓ 2-ÁN, SZERDÁN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR,
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ÜLÉSTERMÉBEN
SZINYEI MERSE PÁL HALÁLÁNAK
TIZENNYOLCADIK ÉVFORDULÓJÁN
RENDEZENDŐ

EMLÉK-ÜNNEPÉLYRE

ÉRDEKLŐDŐKET SZÍVESEN LÁTUNK

18385 Általános Nyomda Rt.

AZ ÜNNEPÉLY RENDJE:

1. ELNÖKI MEGNYITÓ.
2. FŐTITKÁRI JELENTÉS A TÁRSASÁG TIZENHETEDIK ESZTENDEJÉRŐL.
   FELOLVASSA SIDLÓ FERENC RENDES TAG.
3. A SZINYEI-JUTALOM ÉRMÉNEK ÁTADÁSA.
4. ERNST LAJOS, PÓLYA TIBOR ÉS THORMA JÁNOS EMLÉKEZETE.
   FELOLVASSA JESZENSZKY SÁNDOR TISZTELETI ÉS RENDES TAG.
5. SZINYEI FERENCZY THORMA.
   FELOLVASSA: RÉTI ISTVÁN RENDES TAG.

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG TAGJAI:

Elnök: CSÓK ISTVÁN
Társelnökök: LYKA KÁROLY és PETROVICS ELEK

Főtitkár: SIDLÓ FERENC
Titkár: PÁTZAY PÁL

Pénztáros: ZÁDOR ISTVÁN

TISZTELETI TAGOK:

MÚZEUMBARÁTOK EGYESÜLETE
BERZEVICZY ALBERT v. b. t. t. †
ENSOR JAMES (Ostende)
FREDERIC LEON (Bruxelles)
HUYSMANS CAMILLE (Bruxelles)
BALLÓ EDE †
DÉRY FRIGYES †
CSÓK ISTVÁN
JOHN AUGUSTUS A. R. A. (London)
BÁRÓ KOHNER ADOLF †
BÁRÓ LEARMANS EUGEN (Bruxelles)
LYKA KÁROLY
SIR LAVERY JOHN R. S. A., R. A. (London)
MAJOVSZKY PÁL †
MINNE GEORGE (Bruxelles)
KOSZTA JÓZSEF
MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV †
JÁNOSHALMI NEMES MARCELL †
JESZENSZKY SÁNDOR
SIR ORPEN WILLIAM K. B. E., R. A. (London) †
PETROVICS ELEK
PRYDE JAMES (London)
ROUSSEAU VICTOR (Bruxelles)
LIPTÓUJVÁRI STROBL ALAJOS †
WOLFNER GYULA

KÜLFÖLDI LEVELEZŐ TAGOK:

BAUTIER PIERRE (Bruxelles)
CORNETTE ARTHOUR H. (Antwerpen)
DEVIGNE MARGUERITE (Bruxelles)
HOWARD FRANCIS (London)
KONODY PAUL G. (London) †
KNUTTEL GERHARD (Haag)
LAMBOTTE PAUL (Bruxelles)
FIEZENS GEWAERT HYPPOLYTE (Bruxelles) †
PICCA VITTORIO (Venezia) †
POLDERMAN FABRICE (Bruxelles)
REAU LOUIS (Paris)
DE STEFANI ALESSANDRO (Milano)

A SZINYEI MERSE CSALÁD MEGHÍVOTT TAGJAI:

SZINYEI MERSE RÓZSI
SZINYEI MERSE FÉLIX
IFJ. SZINYEI MERSE FÉLIX
IFJ. SZINYEI MERSE PÁL
SZINYEI MERSE ISTVÁN v. b. t. t.

RENDES TAGOK:

ABA NOVÁK VILMOS
BASCH ANDOR
BECK Ö. FÜLÖP
BERNÁTH AURÉL
CSÁKTORNYAI ZOLTÁN †
CSÁNKY DÉNES
CSÓK ISTVÁN
EGRY JÓZSEF
ERNST LAJOS †
FALUS ELEK
FARKAS ZOLTÁN
FÉNYES ADOLF
GERŐ ÖDÖN
GLATZ OSZKÁR
BÁRÓ HATVANY FERENC
HERMAN LIPÓT
HORTHY BÉLA
IVÁNYI-GRÜNWALD BÉLA
JESZENSZKY SÁNDOR
KANDÓ LÁSZLÓ
KEMÉNY SIMON
KERNSTOCK KÁROLY
KISFALUDI-STROBL ZSIGMOND
KOSZTA JÓZSEF
LÁZÁR BÉLA
LUX ELEK
LYKA KÁROLY
MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV †
MOLNÁR C. PÁL
MAJOVSZKY PÁL †
MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ †
MEDGYESSY FERENC
MELLER SIMON
MIKOLA ANDRÁS
MOLNÁR GÉZA †
OLTVÁNYI-ÁRTINGER IMRE
PÁSZTOR JÁNOS
PÁTZAY PÁL
PERLMUTTER IZSÁK †
PETROVICS ELEK
PÓLYA TIBOR †
RÉTI ISTVÁN
RIPPL-RÓNAI JÓZSEF †
RUDNAY GYULA
SIDLÓ FERENC
STROBENCZ FRIGYES †
SZENTGYÖRGYI ISTVÁN
SZÉP ERNŐ
SZMRECSÁNYI ÖDÖN
SZONYI ISTVÁN
SZÜLE PÉTER
THORMA JÁNOS †
TORNYAI JÁNOS †
VASZARY JÁNOS
VIDOVSZKY BÉLA
LOVAG YBL ERVIN
ZÁDOR ISTVÁN

MEGHÍVOTT TAGOK:

BÁLINT LAJOS
BARANYAI ZOLTÁN (Genf)
BARTA KÁROLY
BARTÓKY JÓZSEF †
BÁRDOSSY LÁSZLÓ (Bukarest)
BAUMGARTEN NÁNDOR †
BAYOR GIZI
BECZKÓI BÍRÓ HENRIK
BRÓDY TIBOR DR.
CSÁNYI KÁROLY
DANOS GÉZA
DIVALD CORNÉL †
DIVÉKY ADORJÁN (Varsó)
DOMOTOR ISTVÁN
ELEK ARTUR
FEHÉR GÉZA (Sofia)
FELEKY GÉZA †
FÖLDI MIHÁLY
FRUCHTER LAJOS
GENTHON ISTVÁN DR.
GEREVICH TIBOR DR.
HEKLER ANTAL DR.
HERZOG MÓR LIPÓT BR. †
HEVESY ANDOR (Paris)
HOFMANN EDITH DR.
HORVÁTH HENRIK DR.
KÁLLAY MIKLÓS
KÁLMÁN JENŐ
KARCZAG LÁSZLÓ DR.
KÁRPÁTI AURÉL
KORNIS GÉZA DR.
KÖNIG GYÖRGY DR.
KUNCZ ÖDÖN DR.
JAJCZAY JÁNOS DR.
LÁNDOR TIVADAR
LEFFLER BÉLA (Stockholm) †
LEDERER SÁNDOR †
LÉGRÁDY OTTÓ
LENGYEL GÉZA
LIBER ENDRE †
LIPPAY GYULA DR.
MARIAY ÖDÖN DR.
MAUTHNER ZOLTÁN †
MEDGYESY LÁSZLÓ (Cleveland)
NAGY ÁRPÁD DR. †
NÉMETHY KÁROLY DR.
ORSÓS FERENC DR.
PACHER BÉLA DR.
PRESZLY ELEMÉR DR. m. k. t. t.
RÁCZ DEZSŐ (London)
RADISICS ELEMÉR (Genf)
RAVASZ LÁSZLÓ DR. m. k. f. t.
RELLE PÁL
RÉVAI ÖDÖN †
RÓZSAFFY DEZSŐ DR. †
SALGÓ ERNŐ DR.
SCHOEN ARNOLD DR.
SARTORY SYLVESTER (Venezia)
SCHÖPFLIN ALADÁR
SONNENBERG MARCELL
SZILÁGYI SÁNDOR
SZLADITS KÁROLY DR.
SZMRECSÁNYI MIKLÓS †
FELVINCZY TAKÁCS ZOLTÁN DR.
TAKÁCS SÁNDOR †
TÓTH ISTVÁN DR. †
TÖRÖK KORNÉL (Bruxelles)
UGRON GÁBOR v. b. t. t.
VILLANI LAJOS BÁRÓ
WEÖRES GYULA (Helsinki)
WOLFNER GYULA

MEGHIVÓ

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG
ÁLTAL
1934. ÉVI FEBRUÁR HÓ 2-ÁN, PÉNTEKEN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR,
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ÜLÉSTERMÉBEN

SZINYEI MERSE PÁL HALÁLÁNAK TIZENNEGYEDIK ÉVFORDULÓJÁN

RENDEZENDŐ

EMLÉK-ÜNNEPÉLYRE

ÉRDEKLŐDŐKET SZIVESEN LÁTUNK

1933. 13625. LÉGRÁDY TESTVÉREK, BUDAPEST

AZ ÜNNEPÉLY RENDJE:

1. ELNÖKI MEGNYITÓ.
2. TITKÁRI JELENTÉS. FELOLVASSA SIDLÓ FERENC RENDES TAG.
3. JELENTÉS A DIJAKRÓL. FELOLVASSA DR. LÁZÁR BÉLA RENDES TAG.
4. SZINYEI, FELOLVASSA FARKAS ZOLTÁN RENDES TAG.

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG TAGJAI:

Elnök: CSÓK ISTVÁN

Társelnökök: LYKA KÁROLY és PETROVICS ELEK

Főtitkár: SIDLÓ FERENC

Pénztáros: ZÁDOR ISTVÁN

TISZTELETI TAGOK:

MÚZEUM BARÁTOK EGYESÜLETE
RERZEVICZY ALBERT v. b. t. t.
ENSOR JAMES (Ostende)
FREDERIC LEON (Bruxelles)
HUYSMANS CAMILLE (Bruxelles)
BALLÓ EDE
CSÓK István
JOHN AUGUSTUS A. R. A. (London)
BÁRÓ KOHNER ADOLF
BÁRÓ LAERMANS EUGEN (Bruxelles)
LAVERY JOHN R. S. A., R. A. (London)
MINNE GEORGE (Bruxelles)
JÁNOSHALMI NEMES MARCELL †
JESZENSZKY SÁNDOR
ORPEN WILLIAM K. B. E., R. A. (London)
PETROVICS ELEK
PRYDE JAMES (London)
ROUSSEAU VICTOR (Bruxelles)
LIPTÓUJVÁRI STROBL ALAJOS †

KÜLFÖLDI LEVELEZŐ TAGOK:

BAUTIER PIERE (Bruxelles)
CORNETTE ARTHOUR H. (Antverpen)
DEVIGNE MARGUERITE (Bruxelles)
HOWARD FRANCIS (London)
KONODY PAUL G. (London) †
KNUTTEL GERHARD (Haag)
LAMBOTTE PAUL (Bruxelles)
PICCA VITTORIO (Venezia)†
POLDERMAN FABRICH (Bruxelles)
REAU LOUIS (Paris)
DE STEFANI ALESSANDRO (Milano)

A SZINYEI MERSE CSALÁD MEGHIVOTT TAGJAI:

SZINYEI MERSE RÓZSI
SZINYEI MERSE FÉLIX
SZINYEI MERSE ISTVÁN v. b. t. t.

RENDES TAGOK:

ABA NOVÁK VILMOS
BASCH ANDOR
BECK Ö. FÜLÖP
BERNÁTH AURÉL
CSÁKTORNYAI ZOLTÁN †
CSÁNKY DÉNES
CSÓK ISTVÁN
EGRY JÓZSEF
ERNST LAJOS
FALUS ELEK
FARKAS ZOLTÁN
FÉNYES ADOLF
GERŐ ÖDÖN
GLATZ OSZKÁR
BÁRÓ HATVANY FERENC
HERMAN LIPÓT
HORTHY BÉLA
IVÁNYI-GRÜNWALD BÉLA
JESZENSZKY SÁNDOR
KANDÓ LÁSZLÓ
KEMÉNY SIMON
KERNSTOK KÁROLY
KISFALUDY-STROBL ZSIGMOND
LÁZÁR BÉLA
LUX ELEK
LYKA KÁROLY
MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV
MAJOVSZKY PÁL
MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ
MEDGYESSY FERENC
MELLER SIMON
MIKOLA ANDRÁS
MOLNÁR GÉZA †
PÁSZTOR JÁNOS
PATZAY PÁL
PERLMUTTER IZSÁK †
PETROVICS ELEK
PÓLYA TIBOR
RÉTI ISTVÁN
RIPPL-RÓNAI JÓZSEF †
RUDNAY GYULA
SIDLÓ FERENC
STROBENCZ FRIGYES †
SZENTGYÖRGYI ISTVÁN
SZÉP ERNŐ
SZMRECSÁNYI ÖDÖN
SZŐNYI ISTVÁN
SZŰLE PÉTER
THORMA JÁNOS
VASZARY JÁNOS
VIDOVSZKY BÉLA
LOVAG YBL ERVIN
ZÁDOR ISTVÁN

MEGHIVOTT TAGOK:

ÁRTINGER IMRE
BÁLINT LAJOS
BARANYAI ZOLTÁN (Genf)
BARTA KÁROLY
BÁRDOSSY LÁSZLÓ (London)
BAUMGARTEN NÁNDOR
BECZKÓI BIRÓ HENRIK
BRÓDY TIBOR
CSÁNYI KÁROLY
DIVALD CORNÉL
DIVÉKY ADORJÁN (Varsó)
DÖMÖTÖR ISTVÁN
ELEK ARTUR
FEHÉR GÉZA (Sofia)
FELEKY GÉZA
FÖLDI MIHÁLY
FRUCHTER LAJOS
GENTHON ISTVÁN
GEREVICH TIBOR
HECKLER ANTAL
BR. HERZOG MÓR LIPÓT
HEVESY ANDOR (Paris)
KÁLLAY MIKLÓS
KÁLMÁN JENŐ
KÁRPÁTI AURÉL
KORNIS GÉZA
KÖNIG GYÖRGY
DR. KUNCZ ÖDÖN
LÁNDOR TIVADAR
LEFFLER BÉLA (Stockholm)
LIEBER ENDRE
LENGYEL GÉZA
LIPPAY GYULA
MARIAY ÖDÖN
MAUTHNER ZOLTÁN
MEDGYESY LÁSZLÓ (Cleveland)
DR. NAGY ÁRPÁD
DR. ORSÓS FERENC
PACHER BÉLA
PRESZLY ELEMÉR
RÁCZ DEZSŐ (London)
RADISICS ELEMÉR (Genf)
RELLE PÁL
RÉVAI ÖDÖN †
DR. RÓZSAFFY DEZSŐ
DR. SALGÓ ERNŐ
SCHOEN ARNOLD
SARTORY SYLVESTER (Venezia)
SCHÖPFLIN ALADÁR
SONNENBERG MARCELL
DR. SZLADITS KÁROLY
SZMRECSÁNYI MIKLÓS
FELVINCZI TAKÁCS ZOLTÁN
TAKÁTS SÁNDOR
DR. TÓTH ISTVÁN
TÖRÖK KORNÉL (Bruxelles)
UGRON GÁBOR v. b. t. t.
BÁRÓ VILLANI LAJOS
WEÖRES GYULA (Helsinki)
WOLFNER GYULA

Szinyei Merse Pál K.

SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG

BUDAPEST, SIDLÓ FERENC, FŐTITKÁR, SZÁZADOS-UTI MŰVÉSZTELEP

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos

Műcsiteket Ny. Bőpottságának

urnak

BUDAPEST

Lenatkerti ut 1

MAGYAR CIPŐKÉSZITŐK SZÖVETKEZETE
BUDAPEST, IV., DEÁK FERENC-U. 21
(TELEFON: 181—298)

É R T E S I T E S !

Szives tudomására adjuk, hogy
cipődivat ujdonságaink elkészültek
A saját üzemünkben kézimunka
galomba kerülő cipők könnyű és hajlé
egészséges járást biztosit.
Mértékrendeléseket beépitett
Szives látogatását várva, mar

Szinyei Merse Pál

(1938. okt. elején)

— **Megjelent a Tükör legújabb száma.** Most jelent meg a *Tükör* legújabb száma, amelyben *Illyés* Gyula báró Podmaniczky Frigyesről, *Szász* Károly gyermekkori emlékeiből, *Hoffmann* Edit Szinyei-Merse Pálról, *Iványi-Grünwald* Béla Talleyrandról, *Cs. Szabó* László a magyar tájakról, *Passuth* László Mexikó első hittérítőjéről, *Máthé* Elek pedig a debreceni kollégiumról írt színes és érdekes tanulmányt. Megrendelhető a *Tükör kiadóhivatalában, Budapest, Egyetem-utca 4.*

Esti Ujság

1938. okt. 5.

MEGHIVÓ

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG
ÁLTAL
1934. ÉVI FEBRUÁR HÓ 2-ÁN, PÉNTEKEN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR,
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ÜLÉSTERMÉBEN

SZINYEI MERSE PÁL HALÁLÁNAK TIZENNEGYEDIK ÉVFORDULÓJÁN

RENDEZENDŐ

EMLÉK-ÜNNEPÉLYRE

ÉRDEKLŐDŐKET SZIVESEN LÁTUNK

1933. 13664. LÉGRÁDY TESTVÉREK, BUDAPEST

AZ ÜNNEPÉLY RENDJE:

1. ELNÖKI MEGNYITÓ.
2. TITKÁRI JELENTÉS. FELOLVASSA SIDLÓ FERENC RENDES TAG.
3. JELENTÉS A DIJAKRÓL. FELOLVASSA DR. LÁZÁR BÉLA RENDES TAG.
4. SZINYEI, FELOLVASSA FARKAS ZOLTÁN RENDES TAG.

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG TAGJAI:

Elnök: CSÓK ISTVÁN

Társelnökök: LYKA KÁROLY és PETROVICS ELEK

Főtitkár: SIDLÓ FERENC

Pénztáros: ZÁDOR ISTVÁN

TISZTELETI TAGOK:

MÚZEUM BARÁTOK EGYESÜLETE
RERZEVICZY ALBERT v. b. t. t.
ENSOR JAMES (Ostende)
FREDERIC LEON (Bruxelles)
HUYSMANS CAMILLE (Bruxelles)
BALLÓ EDE
CSÓK István
JOHN AUGUSTUS A. R. A. (London)
BÁRÓ KOHNER ADOLF
BÁRÓ LAERMANS EUGEN (Bruxelles)
LAVERY JOHN R. S. A., R. A. (London)
MINNE GEORGE (Bruxelles)
JÁNOSHALMI NEMES MARCELL †
JESZENSZKY SÁNDOR
ORPEN WILLIAM K. B. E., R. A. (London)
PETROVICS ELEK
PRYDE JAMES (London)
ROUSSEAU VICTOR (Bruxelles)
LIPTÓUJVÁRI STROBL ALAJOS †

KÜLFÖLDI LEVELEZŐ TAGOK:

BAUTIER PIERE (Bruxelles)
CORNETTE ARTHOUR H. (Antverpen)
DEVIGNE MARGUERITE (Bruxelles)
HOWARD FRANCIS (London)
KONODY PAUL G. (London) †
KNUTTEL GERHARD (Haag)
LAMBOTTE PAUL (Bruxelles)
PICCA VITTORIO (Venezia)†
POLDERMAN FABRICH (Bruxelles)
REAU LOUIS (Paris)
DE STEFANI ALESSANDRO (Milano)

A SZINYEI MERSE CSALÁD MEGHIVOTT TAGJAI:

SZINYEI MERSE RÓZSI
SZINYEI MERSE FÉLIX
SZINYEI MERSE ISTVÁN v. b. t. t.

RENDES TAGOK:

ABA NOVÁK VILMOS
BASCH ANDOR
BECK Ö. FÜLÖP
BERNÁTH AURÉL
CSÁKTORNYAI ZOLTÁN †
CSÁNKY DÉNES
CSÓK ISTVÁN
EGRY JÓZSEF
ERNST LAJOS
FALUS ELEK
FARKAS ZOLTÁN
FÉNYES ADOLF
GERŐ ÖDÖN
GLATZ OSZKÁR
BÁRÓ HATVANY FERENC
HERMAN LIPÓT
HORTHY BÉLA
IVÁNYI-GRÜNWALD BÉLA
JESZENSZKY SÁNDOR
KANDÓ LÁSZLÓ
KEMÉNY SIMON
KERNSTOK KÁROLY
KISFALUDY-STROBL ZSIGMOND
LÁZÁR BÉLA
LUX ELEK
LYKA KÁROLY
MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV
MAJOVSZKY PÁL
MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ
MEDGYESSY FERENC
MELLER SIMON
MIKOLA ANDRÁS
MOLNÁR GÉZA †
PÁSZTOR JÁNOS
PATZAY PÁL
PERLMUTTER IZSÁK †
PETROVICS ELEK
PÓLYA TIBOR
RÉTI ISTVÁN
RIPPL-RÓNAI JÓZSEF †
RUDNAY GYULA
SIDLÓ FERENC
STROBENCZ FRIGYES †
SZENTGYÖRGYI ISTVÁN
SZÉP ERNŐ
SZMRECSÁNYI ÖDÖN
SZŐNYI ISTVÁN
SZŰLE PÉTER
THORMA JÁNOS
VASZARY JÁNOS
VIDOVSZKY BÉLA
LOVAG YBL ERVIN
ZÁDOR ISTVÁN

MEGHIVOTT TAGOK:

ÁRTINGER IMRE
BÁLINT LAJOS
BARANYAI ZOLTÁN (Genf)
BARTA KÁROLY
BÁRDOSSY LÁSZLÓ (London)
BAUMGARTEN NÁNDOR
BECZKÓI BIRÓ HENRIK
BRÓDY TIBOR
CSÁNYI KÁROLY
DIVALD CORNÉL
DIVÉKY ADORJÁN (Varsó)
DÖMÖTÖR ISTVÁN
ELEK ARTUR
FEHÉR GÉZA (Sofia)
FELEKY GÉZA
FÖLDI MIHÁLY
FRUCHTER LAJOS
GENTHON ISTVÁN
GEREVICH TIBOR
HECKLER ANTAL
BR. HERZOG MÓR LIPÓT
HEVESY ANDOR (Paris)
KÁLLAY MIKLÓS
KÁLMÁN JENŐ
KÁRPÁTI AURÉL
KORNIS GÉZA
KÖNIG GYÖRGY
DR. KUNCZ ÖDÖN
LÁNDOR TIVADAR
LEFFLER BÉLA(Stockholm)
LIEBER ENDRE
LENGYEL GÉZA
LIPPAY GYULA
MARIAY ÖDÖN
MAUTHNER ZOLTÁN
MEDGYESY LÁSZLÓ (Cleveland)
DR. NAGY ÁRPÁD
DR. ORSÓS FERENC
PACHER BÉLA
PRESZLY ELEMÉR
RÁCZ DEZSŐ (London)
RADISICS ELEMÉR (Genf)
RELLE PÁL
RÉVAI ÖDÖN †
DR. RÓZSAFFY DEZSŐ
DR. SALGÓ ERNŐ
SCHOEN ARNOLD
SARTORY SYLVESTER (Venezia)
SCHÖPFLIN ALADÁR
SONNENBERG MARCELL
DR. SZLADITS KÁROLY
SZMRECSÁNYI MIKLÓS
FELVINCZI TAKÁCS ZOLTÁN
TAKÁTS SÁNDOR
DR. TÓTH ISTVÁN
TÖRÖK KORNÉL (Bruxelles)
UGRON GÁBOR v. b. t. t.
BÁRÓ VILLANI LAJOS
WEÖRES GYULA (Helsinki)
WOLFNER GYULA

Szinyei Merse Pál

SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG

BUDAPEST, SIDLÓ FERENC, FŐTITKÁR, SZÁZADOS-ÚTI MŰVÉSZTELEP

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos

K.

.....

.....

urnak

BUDAPEST

.....

Prinzyei Mór Pál

X

okból

Választmány a választ lelkes örömmel
omásul és annak meghallgatása után
nezte Károly királyt.

NTETÉSEK A TÁRSULAT

király ő felsége, aki biz-
hogy «a magyar mű-
érdeklődéssel fog
ilylyá koronázta-
s kegyes el-
nevű mes-
életünk
eté-

A modern a régi festészetnek nem
hogy van határozott ízlése.
ben jellemezte s megjegyzéseit
szorgalommal és
egyes képet figyelem-
sok száz képet
tenül

mutatkozott elószeretete. ha
rozott

Felsége, ahol csupa ablak és ajtó van. Az ischli kastély, amely sokáig egyedüli magántulajdona volt az elhunyt királynak, szintén egyszerű kis vadászház, amelyek legfőbb díszét a vadászati trofeák képezik.

Mikor egyszer volt uralkodónk manőver alkalmával Tőketerebesre jött az atyámhoz, atyám, kinek erős művészi érzéke volt, a király lakosztályát szépen rendezte be, mielőtt azonban Ő Felsége jött volna, az udvari furirok mindent kitettek, beállították a hálószobába az egyszerű keskeny vaságyat, melyhez szokott Ő Felsége. Kitettek minden szövetet, mindent ami luxus és a szoba oly egyszerüvé, rideggé vált, mint a minőben ő lakni szokott.

De mindezek ellenére korántsem állítom, hogy Ő Felsége nem érdeklődött volna a művészet iránt. Nekem többször jutott az a szerencse osztályrészemül, hogy őt vagy mint választmányi tag, vagy mint elnök kisérjem a budapesti kiállítások megtekintésénél. Közvet- ...láttam, hogy igazi érdeklődéssel nézte a ...et meg, avval az egyenlő, minden ...mbe részesítő kötelességteli ... mely őt minden- ... látni lehete...

Művészet 1917
44. 8

sőbb elis...
tagjai közü...
mánybiztosát, ...
berg Kunó gróf ...
tanácsosi méltósagga...
Ugyanitt említjük meg...
miniszter előterjesztésére ...
budapesti királyi József mű...
Gyula báró alelnökőt a műszak...
tiszteleti doktorává avathassa.

FORSTER BÁRÓ ALELNÖK ÉS HARK...
BÁRÓ VOLT ALELNÖK ÜNNEPLÉSE. Pusz...
kéri Forster Gyula báró, aki több mint 12
éve alelnöke a társulatnak és aki egyik leg-
első vezető férfia hazai művészetünknek, decem-
berben ülte meg születésének 70-ik évforduló-
ját. Ebből az alkalomból a választmány szere-
tetteljes meleg ünneplésben részesítette. A

Szinyei Merse Pál

mellszobra
Ligeti Miklóstól -
a Balló Ede alapit-
ványból vásárolt
mű -

Szépm. Muz.
Balló Ede emlék - Eiáll
1938.

K.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Szinyei Merse Pál

kapcsolata Gundelfinger
Gyula festővel.

irod

Divfelséták 128, 129. l.

K.

T. 5361.

sos lobogóval felékesitett vá-
kal körülvett házikó van. A
környéke köti le figyelmünket.
l egy botjára támaszkodó fér-

BEI CARLSTADT.

Triest.

. a vk. 22.2: 32,2 cm.

TÜKÖR,

amely előtt egy herceg lett szerelmes

CSILLÁR,

amely alatt egy király szíve lobbant fel

Történelmi légkör a Karátsonyi-palota aukcióján

— A 8 Órai Ujság tudósítása —

Holnap reggel nyílik meg a gróf Karátsonyi-palotában a palota műtárgyainak aukciója a postatakarékpénztár rendezésében. *Talán első ízben nyílik alkalma a nagyközönségnek Budapest egyik legszebb palotájának teljes anyagát megtekinteni.* Ha nem is vesszük figyelembe az olasz rennaissance kiállított alkotásait, a rengeteg képet, szobrot, ötvösmunkát, ezüst- és aranyserlegeket, amelyeket a Karátsonyi-család a generációk során egész Európában összegyüjtött, akkor is *páratlan élmény a kastély megtekintése.* Már a bejáratnál *schönbrunni hangulat* fogadja az embert. A hatalmas bejárat körül bronz *ibiszek, buddhák* és csodálatos *kínai bronzállatok* várják a látogatókat. Aztán következnek a Karátsonyi-gyüjtemény első darabjai, amelyeket még *Karátsonyi* Lázár szerzett a XVIII. században. Legnagyobb részt olasz mesterek alkotásai: Sebastiano *Ricci*, Benvenuto *Garofalo*, Jacobo di *Palma* stb. A VIII. század végéről *Batoni* híres Magdolnája tűnik elsősorban szembe.

A legszebb látvány a hatalmas bálterem, szédületes csillárjaival és többemelet magas páholyával, *ahonnan valamikor még Ferenc József nézte a táncoló párokat.* Az ő látogatásának emlékét egyébként márványtábla jelzi. *1898 februárjában járt itt utoljára a király.* Minden műtárgyhoz valami legenda fűződik, minden bútornak megvan a maga kis történelme. *Az egyik tükör előtt egy főherceg lett szerelmes, a másik csillár alatt egy király.*

A gazdag ezüstkészlet nagyrészt Bécsből származik, míg *hazai ezüstműveseink* kissé elhanyagoltan vannak képviselve a gyüjteményben. A legszebb darab ezek közül egy XVI. Lajos-stílusú *ezüst pezsgőhűtőheveder* 1796-ból. Van azután még egy *ezüst-levesestál*, amelynek súlya 15 kiló!

Az apróbb berendezési tárgyak fantasztikus tömkelegéből érdemes megemlíteni a különleges alakú ezüst *spárgafogót* és egzotikus *evőeszközöket.*

Ezúttal aukcióra kerül a palota értékes *könyvtára* is. Leginkább latin, francia és olasz művek, melyek nagyrészt *jogi kérdésekkel* foglalkoznak, a család élénk jogi érdeklődésére mutatnak. A későbbi magyar könyvtáron is végigvonul ez az érdeklődés. Itt látjuk *a reformmozgalom egész irodalmát*, többek közt *Széchenyi műveit is.* Érdekesek még a társaságbeli érintkezéssel, öltözködéssel és testápolással foglalkozó régi könyvecskék, valamint a fürdőkre és házipatikára vonatkozó könyvek.

A Karátsonyi-palota aukciója igazán megérdemli a közönség legszélesebb rétegeinek érdeklődését.

Ospedaletti—Ligure

Hotel Royal-Reale

Csodás fekvésű elsőrangú ház!

Zita királyné őfelsége kedvelt szállodája. — 88 előkelően berendezett szoba. — Hatalmas pálmapark! Penzió 30.- lirától

Mindennemű felvilágosítással és prospektussal szolgál a 8 Órai Ujság Utazási Irodája, VI, Andrássy-út 16

Mi történik a „Botka—Komáromy"-pénzekkel?

Ha nem a Nep kapja, akkor kié lesz?

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Miniszteri nyilatkozat, majd azt követően miniszteri rendelet tiltotta meg, hogy a *Nep*-tagdíjakat a *MÁV* alkalmazottaitól hivatalból levonják. A rendelet ellenére decemberben, januárban, sőt februárban is beszedték a tagdíjakat. Az egyetlen változás a multtal szemben csak az, hogy most már nem hivatalból vonják le, hanem minden osztályt egy megbízott jár sorra és így szedi be a havi húszfilléreket, az újabban «*Botka-Komáromy*» néven ismert pénzeket.

Január 20-án ezek az osztálymegbízottak már egész esztendőre előre elkészített íveket kaptak a havi tagdíjak beszedésére. A vasútasok ki is fizették a húszfilléreket, igaz, nem valami kitörő lelkesedéssel, nem minden megjegyzés nélkül, de ki merné megtagadni, amíg a vezértitkárság élén a *TESz* megbízottja és bizalmi embere, egy főtanácsos áll, aki a központban teljesít szolgálatot. Annyi bizonyos, ha a főtanácsos elkerülne onnan, senki sem fizetné többé a tagdíjakat.

De, tisztelt Szerkesztő Úr, most már nemcsak a *Nep*-tagdíjakról van szó, hanem egy sokkal titokzatosabb ügyről is. A *MÁV*-nál újabban a *MOVE* részére toboroznak tagokat. A szervezés munkáját *Salamin* Márton igazgatóhelyettes végzi, aki Martonék bizalmi embere és a *TESz* alelnöke. *Salamin szolgálati ideje mult év szeptember 1-én lejárt és bár csaknem egy esztendeig betegállományban volt, nem nyugdíjazták, sőt hír szerint nem is nyugdíjazzák addig, amíg a szervezés munkáját be nem fejezi.* A *MOVE*-szervezés, melyet ő irányít a *MÁV*-nál, különféle feltevésekre ad okot a *MÁV*-alkalmazottak körében s e feltevések közül a legalaposabbnak az látszik, hogy a beszedett *Botka-Komáromy pénzek vajjon nem Martonék külön szervezkedésére mennek-e.* Hivatalos megállapítást nyert ugyanis, hogy ezeket a pénzeket többé nem a *Nep* céljaira fordítják, ilyen célra, miniszteri rendelet szerint, tagdíjakat tilos is levonni. De ha nem a *Nep* kapja meg a vasútasok húszfilléreit, *vajjon ki kapja, milyen titokzatos szervezet,* párt vagy egyesület zsebébe vándorolnak? A szervező két úrról köztudomású, hogy lelkes *martonisták*, vajjon nem az egykori Nep-főtitkár utasítására szedik-e be a tagdíjakat, hiszen amikor a Nep céljaira szolgáló húszfillérek egyik napról a másikra Botka-Komáromy-féle pénzekké változtak át, Marton Béla még hivatalban volt és teljes hatalommal vezette az ügyeket. Vajjon nem az-e a helyzet, hogy most *Marton Béla külön* mozgalma látja hasznát annak az utasításnak, melyet Marton Béla még mint Nep-főtitkár adott ki? Ezt a rejtélyt oldja meg, tisztelt Szerkesztő Úr! Válaszát, sokezer kartársával együtt, izgatottan várja:

Egy vasutas

FELJELENTÉS — FELJELENTŐ NÉLKÜL

Volt-e botrány az éjjel a Metropole-étteremben

— A 8 Órai Ujság tudósítása —

Tegnap éjszaka két óra után egy taxi állt meg a főkapitányság központi ügyeletének bejárata előtt. Két elegánsan öltözött úr sietett be az ügyeletre.

A központi ügyelet rendőrtisztviselője előtt bemutatkoztak: egyikük ifj. dr. *Kibédi-Madaras* Józsefnek, a másik dr. *Báthory* Miklós postatisztnek mondotta magát.

— Példátlan eset történt velünk, — kezdték, — *a Metropole-szálló éttermében a pincérek nekünk támadtak és bántalmaztak bennünket...*

Elmondták aztán, hogy tegnap este együtt szórakoztak a Metropole-szálló éttermében. Éjfél után nagyon jó hangulatuk volt, úgyhogy

borozgatás közben egy-két poharat össze is törtek.

Az egyik pohár szilánkja *átrepült a szomszédos asztalhoz,* mire a főpincér hozzájuk lépett és figyelmeztette őket, hogy tartózkodjanak a hangos botránytól.

— Szabályszerűen bocsánatot kértünk a szomszédunkban ülő úrtól, — mondották, — aztán elhatároztuk, hogy fizetünk. A számla kiegyenlítése közben történt a példátlan eset. Miközben valami megjegyzést tettünk a számla összegére,

az egyik pincér hirtelen nekünk ugrott, megütött bennünket, majd több pincér is erőszakoskodni kezdett.

— Végül az étterem vendégei léptek közbe és szétválasztottak bennünket.

Madaras és a postatiszt a hangos botrány után a főkapitányságon *könnyű testi sértés miatt* ismeretlen tettes ellen feljelentést tettek és egyben orvosi látleletet kértek. A rendőrorvos megállapította, hogy *nyolc napon belül gyógyuló könnyű sérülés érte az ügyvédet* és ezt az orvosi bizonyítványt csatolták a jegyzőkönyvhöz.

Ezután a két úr eltávozott a főkapitányság épületéből.

A *8 Órai Ujság* munkatársának a Metropole igazgatósága részéről a következőket mondották:

— Kereken *tagadjuk, hogy az étteremben inzultus érte volna bármelyik alkalmazottunk részéről az ott szórakozó vendégeket.* Röviden az történt, hogy az egyik asztalnál borozgató két úr hangos jókedvében poharakat tört el. Az üvegszilánk átpattant a szomszédos asztalra és amikor a főpincér figyelmeztette a vendégeket, hogy

viselkedjenek csendesebben,

azok átmentek a szomszédban ülő régi vendégünkhöz, *Válya* nyugalmazott államtitkár úrhoz, egy kissé elbeszélgettek vele, majd a számlájukat kérték... Itt történt valami, — mondották a Metropoleban. — Amikor a számla összegét, amely 39 pengő volt, megpillantotta Madaras ügyvéd úr, hangos megjegyzést tett:

— *Becsaptak minket ezek a zsidók!*

— A körülállók csitítani akarták az ügyvéd urat, aki

hangos lármát csapott,

majd mégis csak kifizette a számlát és eltávozott. Ha valami történt, az csak az utcán, a szálló előtt történhetett meg...

Ezt mondták a Metropoleban a különös incidenssel kapcsolatban. Ezek után felkerestük dr. Kibédi-Madaras Józsefet.

— *Egy szó sem igaz az egészből,* — mondotta elképedve. —

Tegnap egész este otthon tartózkodtam, nem voltam a Metropoleban, ahova különben sem járok. Nem ismerek Báthory nevű postatisztet és nem szoktam botrányokat csinálni nyilvános éttermekben.

— Nincs önnek névrokona, vagy hozzátartozója?

— *A fiammal lakom együtt, de ő is itthon tartózkodott az éjszaka.*

Dr. Báthory Miklós postatisztet nem sikerült megtalálnunk. Egyelőre nem lehet megállapítani, mi történt tulajdonképpen a Metropole-éttermében és kicsodák a rejtélyes feljelentők.

Angol „szenzáció": határozatképtelen volt az alsóház

London, febr. 10.

(Inf.) Az angol alsóházban kedden este *az a példátlan eset adódott elő, hogy a Ház határozatképtelen volt.* Napirenden a katonai tartalék ujjászervezésének kérdése szerepelt s a törvényjavaslat iránt olyan általános érdektelenség nyilvánult meg, hogy az ellenzék majdnem leszavazta a kormányt. Az angol alsóháznak 615 képviselője van, akik közül mindössze 33-an voltak jelen: hét kormánypárti és huszonhat ellenzéki képviselő. Amikor a javaslat második olvasását befejezték és sor került a szavazásra, a kormánypártnak hirtelen a határozatképtelenség megállapítását kellett kérnie, mert különben a javaslat nem kapta volna meg a többséget. Telefonüzenetek mentek szét a főváros minden részébe s félóra alatt végre sikerült annyi kormánypárti képviselőt összetoborozni, hogy meg lehetett tartani a szavazást. Rögtön utána azonban ismét kiürült az ülésterem.

LIPCSEI TAVASZI VÁSÁR 1937

Kezdődik február 28-án.

60% utazási kedvezmény a németbirodalmi vonalakon!

Mindennemű felvilágosítást nyujt a tiszteletbeli képviselő:

Guhrauer Ottó Bpest, Teréz-krt. 46. T.: 1-239-81 (hiv. óra 9—3-ig) és a

Leipziger Messamt (Leipzig)

Február 27-én **különvonat** indul reggel 6 óra 40-kor a Nyugati p. u.-ről. Jelentkezések a különvonatra febr. 20-ig.

Hekler Antal művészetpolitikai riadója

Aprólékos szolgamunkák helyett komoly megbízásokat a művésznek

— A 8 Órai Ujság tudósítása —

A *Szinyei-Merse Pál Társaság* tegnap tartotta a Fészekben ünnepi lakomáját, amelyen a társaság tagjain kivül a társadalmi és művészi élet számtalan előkelősége megjelent. Az ünnepi beszédet a Szinyei-serleggel *Hekler* Antal dr. egyetemi tanár, meghivott tag tartotta. Ünnepi hangulat és egész rendkivüli érdeklődés előzte meg ezt a serlegbeszédet, melyben Hekler Antal *mélyenjáró tanulmányban emlékezett meg a nagy mesterről, de egyuttal időszerű művészetpolitikai kérdésekre is kitért.*

„...Valóban nagy alkotóerő nincs emberi nagyság nélkül, — mondotta. — Ezt Szinyei példája is igazolja. *Hivő ember volt.* Ebből a hitből fakadt sugárzó optimizmusa, ez tette képessé arra, hogy a tágranyilt gyermekszemek tiszta örömével nézte a világot... Egész életét az igazság szolgálatában töltötte... A divat vagy olcsó sikerek reménye sohasem ingatták meg. Ha közönybe s megnemértésbe ütközött, száz sebből vérezve visszavonult, de meggyőződését föl nem adta... Egyet nem szenvedhetett, *a nagyképü és követelődző középszerüséget s*

féltette a magyar közéletet az olyan átalakulástól, melyben az első sorba átminösitett középszerüségek vinnék a főszerepet...

— Az ő szellemében s az ő emlékének áldozva cselekszem, ha néhány szóval az *időszerű művészetpolitikai kérdésekre* is kitérek. Azt hiszem, nem kétséges, s ezt az illetékes tényezők is nagyon jól érzik, hogy

a művészetpolitika nem merülhet ki kiállitások megnyitásában, díjak adományozásában és művészek segélyezésében.

A magyar művészet hivatottsága és önérzete nem ezt kivánja, hanem azt, hogy *az igazi tehetségeket bátor kezdeményezéssel méltó feladatokhoz juttassuk.* Nagy a mi felelősségünk, ha ölbetett kezekkel nézzük, hogy nagyrahivatott tehetségek miként töredezik szét tehetségüket aprólékos szolgamunkákban. Nem lehet, hogy

művészeink egész élete bizonytalan kiállitások és még bizonytalanabb pályázatok zátonyai között hányódjék szüntelen.

A határozott feladathoz nem kötött, csak kiállításokra szánt műtermi próbálkozásokban nincs tehetségedző és fegyelmező erő. A tehetséget, mint Bernini mondotta, *határozott megbízásokkal, nehéz problémákkal kell kényszerhelyzetbe hozni,* s ez a látszólagos megkötöttség, ez a kényszerhelyzet csodákat fog művelni.

— Nekünk ma egész sora áll rendelkezésünkre a nagyszerű művészegyüttesek, melyekkel bármily nagy és monumentális feladat megoldására vállalkozhatunk. Ezt különösen fontosnak tartom hangsúlyozni akkor, amikor Budapest városképének immár halaszthatatlan és küszöbönálló rendezése és a Nemzeti Stadion megépitése monumentális feladatok megoldására *páratlanul gazdag lehetőségeket fognak nyujtani...*

Az itt kínálkozó nagy feladatok nem sajátíthatók ki egyes kiváltságosak részére, hanem fegyverbe kell, hogy szólítsák a magyar művészet minden igazi nagy értékét.

A városrendezés kapcsán a sok helyütt kísértő *rideg nagyképüség* helyébe *erőt és monumentalitást* kell belevinni a városképbe, de úgy, hogy azt történelmi zamatától meg ne fosszuk s a mult emlékeit gondosan kíméljük... Áldozatos lelkü magyar mecénásokra van szükség, minőkben a magyar mult annyira gazdag... A magyar középosztály, mint műpártoló, mai nagy szegénységében, minden áldozatkészsége mellett sem jöhet számba. De azt hiszem, mégis meg kell találnunk a módját annak, hogy a vagyontalan, kiskeresetü tömegeket is meghívhassuk a nemzeti áldozatkészség templomába... Kérjük fel az illetékeseket, hogy: *„Egy fillért a magyar művészetért"* jelszóval *bocsássanak ki egy Szinyei-bélyegsorozatot,* melynek a rendes tarifát egy, illetve két fillérrel meghaladt ártöbbletéből rövid egy-két év leforgása alatt olyan tőke gyülne össze, mely a magyar művészet szociális problémáit gyökeresen megoldhatná.

Hekler Antal beszédét számtalanszor szakította félbe a feszülten figyelő vendégsereg hatalmas tapsa. Beszéde elmondása után pedig percekig lelkes éljenzéssel ünnepelték.

37. sorsjáték, 5 oszt., 2. nap, 1937. február 10

Kik nyertek ma az osztálysorsjátékon

20.000 pengőt nyertek: 4432 35884
10.000 pengőt nyertek: 34520 81975
4000 pengőt nyert: 80237
3000 pengőt nyert: 899
2000 pengőt nyertek: 8863 11530 65251
1000 pengőt nyertek: 40535 48820 76082
800 pengőt nyertek: 175 5108 47969 48373 58565
600 pengőt nyertek: 2121 5282 7954 11849 19312 26170 40016 40339 43913 49286 55426 63338
500 pengőt nyertek: 3627 5968 10634 21677 23993 25291 25716 32442 36406 38688 39951 53894 60929 62451 63677 75890 80981
200 pengőt nyertek: 91 3604 6609 7206 9851 10780 11535 12911 12999 13058 13151 13782 15604 17692 22489 26650 28149 28538 29634 30091 36005 39090 39149 39547 39769 39786 45804 48789 48902 50366 50838 56548 60283 65364 67280 68993 70131 70574 70611 70877 71001 71778 74399 76419 78733 78985 81012 82253 83318 85947

175 pengőt nyertek:

73 82 95 150 179 209 280 325 348 351 405 611 619 650 666 669 692 853 854 869 886 913 932 959 977
1030 107 180 290 318 342 379 406 533 544 561 571 601 618 620 650 663 757 774 839 873 930 995
2009 044 065 079 082 093 150 196 199 205 316 372 378 536 569 615 620 622 650 676 714 797 832 837 914 932 936 950 992
3131 133 177 214 233 377 451 463 549 593 610 665 666 674 698 752 771 845 855 903 940 950 986 988
4018 034 090 107 286 378 405 434 748 868 901 907 915 964 988 994
5046 056 064 065 073 089 102 107 182 279 379 416 570 615 736 751 774 780 987
6008 012 015 119 173 179 271 343 364 365 366 407 433 443 452 632 635 647 658 669 686 716 790 801 810 861 868 877 914 926 974
7003 022 044 069 165 214 226 251 286 301 371 519 576 839 841 897 939 959
8214 229 242 256 278 301 326 365 366 381 547 653 654 689 785 792 827 854 875 938
9051 070 132 143 182 222 249 267 339 435 462 463 506 525 627 644 766 820 832 844 894 931
10044 068 173 231 266 383 405 422 558 590 604 651 665 767 839 860 894
11071 159 252 258 263 281 287 298 444 469 475 525 535 562 588 597 650 683 725 729 747 749 766 846 987
12074 131 158 181 322 361 377 397 414 470 572 661 712 800 802 990

Az ötödik osztályra sorsjegyek még kaphatók
BENKŐ BANK R.-T.
Budapest, Andrássy-út 56. szám.
Telefon: 12-88-47.

13071 137 165 262 266 355 359 366 426 430 454 461 493 537 556 562 570 575 636 637 659 736 741 760 806 848 866 893 905 989
14025 057 179 305 369 457 525 571 628 714 720 771 774 788 935 965
15015 064 156 190 219 283 342 361 384 449 498 515 525 526 564 593 602 657 724 792 805 824 832 834 917 931
16018 058 077 147 148 150 180 249 362 520 555 603 708 788 796 839 915 920 959 963 973 980
17004 048 099 118 141 158 207 245 297 354 387 393 406 437 484 506 537 582 619 668 670 726 730 999
18039 057 077 078 103 172 173 327 348 357 370 479 509 536 599 625 657 715 737 879 996
19030 127 144 250 251 271 344 436 485 538 600 656 684 696 716 802 927 933 941 991 994
20003 012 066 166 171 182 191 309 548 549 555 568 688 623 644 744 746 806 883 884 948 965
21002 035 067 107 121 130 160 190 199 221 295 438 453 499 559 572 592 594 596 597 608 764 851 903 966
22070 124 173 233 234 273 308 327 353 364 435 444 640 691 751 821 858 873 875 910 935
23042 122 137 144 179 194 271 302 304 386 485 505 642 656 711 721 828 881
24000 037 052 061 070 160 259 261 264 266 336 343 364 383 385 402 415 502 540 624 628 644 646 670 677 686 717 731 732 893 981
25094 095 103 115 126 172 174 245 262 302 371 377 389 390 805 808 900
26030 060 068 070 079 111 125 144 177 205 296 332 387 443 485 534 605 632 755 788 797 818 838 849 887 900 903 914 949 982
27007 013 124 244 247 261 262 264 265 397 407 415 445 452 551 601 614 646 649 729 734 754 787 812 866 904 958
28032 081 113 205 232 246 259 307 413 425 444 621 639 667 694 755 777 780 817 818 855 907 920
29010 023 068 086 090 144 158 184 248 292 296 450 457 545 578 587 591 637 646 710 732 755 868 872 912 932
30009 042 043 097 116 119 174 185 272 325 402 418 476 487 571 616 625 764 771 825 832 860 950 972 986 993
31008 080 084 120 161 168 213 354 420 504 553 561 649 676 692 706 717 748 750 799 807 808 833 834 921 986
32035 073 080 194 236 250 271 333 356 370 391 418 429 660 687 763 770 833 837 866 892 925 931
33083 117 200 336 341 360 429 436 505 510 547 549 570 606 629 684 691 705 711 750 777 781 876 906 912 929 933 940 973
34018 043 088 131 196 235 238 247 301 313 368 445 498 516 604 626 828
35041 057 068 214 230 316 345 361 402 438 482 498 526 619 676 734 751 753 757 811 927 937 953 989
36002 042 048 139 145 161 202 231 259 367 368 403 453 455 549 563 567 592 717 891 935
37029 034 088 124 139 146 187 190 337 370 383 406 415 537 568 575 646 736 814 831 855 881 882 895 930 970
38058 073 079 123 184 314 325 475507 599 686 730 745 833 856 895
39082 097 199 330 450 452 459 535 570 578 635 705 873 874 900 970
40043 045 163 301 330 422 480 513 530 673 700 716 728 746 770 873 885
41005 042 052 161 206 231 289 296 319 342 404 435 465 499 629 636 675 684 687 832 870 920 938 941 977 981
42006 015 028 050 053 112 158 257 266 282 290 346 348 358 430 441 453 467 468 503 520 573 702 726 789 801 844 891 894 927 936
43043 060 167 202 306 338 364 374 415 489 749 891 951 966
44006 009 047 063 185 308 335 373 381 401 414 430 518 580 631 648 786 797 987
45040 041 128 134 190 247 330 433 437 522 540 556 583 592 601 695 751 828 887 963
46020 078 262 288 295 421 441 473 567 590 633 634 641 779 800 807 817 821 868 900 934
47067 092 122 161 190 208 248 284 302 369 486 561 627 837 861 869
48000 025 046 128 137 141 154 180 193 200 203 237 404 415 436 438 495 504 551 562 603 676 734 789 937 944 955 981
49072 149 183 279 314 341 375 461 532 550 567 690 728 729 802 844 886 881 957 996
50035 121 176 202 270 358 371 379 384 412 413 450 530 574 588 589 628 651 684 716 740 741 753 757 784 786 874 918 988
51027 035 043 063 064 082 181 208 258 278 360 395 443 455 538 660 724 800 802 805 827 861 875 931 982 988
52018 059 095 106 149 191 259 358 387 467 480 481 488 539 643 681 688 993
53027 066 082 083 088 128 161 175 178 237 270 290 318 328 462 463 465 498 506 517 521 532 559 577 598 648 684 761 793 967
54030 040 087 100 186 197 227 328 368 451 489 507 602 676 689 694 812 821 840 850
55042 128 210 241 266 359 458 492 496 500 572 631 687 760 808 832 853 863 898 983
56030 053 068 114 126 139 309 461 530 560 581 598 622 640 735 756 764 773 793 847 972 994
57138 221 262 283 430 455 457 481 489 559 613 655 675 732 887 932
58053 095 220 230 248 260 478 526 543 746 749 754 863 887 888 900 990 993
59128 136 154 165 239 240 282 412 477 518 520 568 576 658 703 719 820 834 860 892 915 970
60035 041 233 269 310 396 432 481 486 549 571 596 726 774 879 896 903
61015 059 108 371 476 499 615 745 746 764 883 900 905 956 957
62090 117 313 518 589 596 677 770 817 822 845 873 887 896 923 987
63007 009 039 098 161 243 274 281 366 453 469 477 582 622 668 669 717 769 774 779 889 996
64068 034 075 083 114 136 258 269 278 341 354 360 474 520 567 661 676 680 729 753 885 910 960
65030 106 108 154 204 243 327 377 384 389 468 534 609 627 638 640 656 658 667 675 706 714 718 785 794 800 810 846 863 947 959
66012 132 183 246 299 356 385 456 502 528 660 670 686 702 709 711 968 971
67101 123 230 343 363 380 392 475 497 512 665 726 760 762 820 831 915 994
68036 189 266 377 397 402 417 448 457 459 504 551 656 733 894 896 935 972 983 996
69003 040 093 196 252 337 352 409 451 492 538 546 618 666 680 703 726 853 889 949 989
70121 190 283 285 288 297 333 339 352 378 402 482 543 584 601 657 755 796 809 980 954
71047 062 155 230 237 315 319 331 367 385 395 405 426 454 481 507 668 672 694 786 828 848 850 872 912 998
72081 102 142 160 224 237 320 503 534 666 702 769 821 822 860 917
73165 172 201 248 288 311 340 435 468 483 554 565 632 636 714 762 821 845 902
74001 035 080 128 181 199 265 274 305 318 326 385 495 518 617 693 751 879 897 934
75001 007 033 085 089 152 230 231 279 303 313 353 372 392 440 481 497 558 730 739 756 823 829 837 860 913 948
76012 040 084 147 175 221 237 269 334 431 581 593 645 668 671 680 691 755 779 813 821 851 865 904 919 978
77033 091 098 122 199 215 241 280 292 390 414 431 450 502 613 633 640 719 781 816 946 961 973 986
78095 106 163 226 227 232 261 269 280 362 432 500 617 626 666 695 702 705 718 724 767 818 867 940
79008 026 067 068 092 210 234 247 295 438 462 548 561 562 566 632 645 673 699 747 761 802 863 958
80001 027 041 098 250 253 277 288 299 329 403 428 434 546 643 671 705 726 741 758 799 801 872 895 932 946 948
81004 007 121 152 160 199 232 243 247 260 267 308 344 349 389 452 498 610 674 684 794 801 803 863 907 980
82012 116 150 173 186 214 274 292 335 341 516 575 593 671 743 803 838 861 875
83001 004 010 022 026 084 122 138 184 194 226 234 263 277 419 438 468 479 543 587 602 618 676 856 868 874 914 932 948
84119 226 338 347 398 530 536 612 625 665 719 721 860 948
85150 183 217 243 291 314 394 448 597 628 688 748 801 842 866 893

*

Sajtóhibákért felelősséget nem vállalunk. Az osztálysorsjáték húzásairól a gyorsjegyzéket Dembinsky B. bankház osztálysorsjegy főárusító (Budapest, II., Zsigmond-u. 8.) adja ki.

*

Legközelebbi húzás február 11-én.

— **Az ülő életmód következtében jelentkező bajoknál,** különösen renyhe bélműködésnél, aranyeres bántalmaknál és emésztési zavaroknál, reggelenként éhgyomorra egy-egy pohár természetes **„Ferenc József"** keserüvízzel **igen jó** eredményeket lehet elérni. **Orvosok ajánlják.**

A 8 Órai Ujság telefonszámai:

Szerkesztőség, V., Honvéd-u. 10 *1-153-60

Kiadóhivatal: VI., Andrássy-út 47 *1-272-30 1-272-39

Szinyei Merse Pál

neknek szinte érzik az ömlése, de a mellett az ecsethúzás nyoma valósággal belerajzolódik a festékbe. A szem fokozódó gyönyörűséggel követi az ecset minden mozdulását, követi minden részleten végig, mert a képnek minden része nagyszerűen összefogott teljesség. Nem pepecselő ecset dolgozott itt, hanem szélesen járó. Bámulatos a ruha megfestésének szélessége. De széles még a kézujjaié is, a mellett, hogy tökéletes a rajzuk. A lehajtott főn a szemet a legyűrt karimájú kalap eltakarja, de észre sem veszi az ember, annyira élő és mesteri a kalap megábrázolása. Ecset mintázta meg éppoly biztosan, mint a kezet, a megviselt arcot, azon a lággyá összeesett formákat is. S noha olyan kevés és egymással rokon, csaknem semleges színből összerakott a kép, távolabbról mégis színes az összhatása. Olyan remekmű ez a tanulmánynak készült kép, amelyhez foghatót Munkácsy is keveset festett. S erről a chef-d'oeuvre-ről még nemrég senki sem tudott! Munkácsynak, amíg élt,

A korszerűség kánonja még akkor nem volt olyan tételes törvényekbe foglalva, mint mai nap. De az ellentét megvolt, s a benne részesek jól látták, hogy Munkácsy egy más, szerintük már elmúlt korszak művésze. Amit nem láttak és talán felfogni sem tudtak volna, az az örök igazság volt, hogy korok és korstílusok fölött áll a nagy tehetség. Aki csak a maga korába illesztve érthető meg, az alighanem kevésbbé jelentős valaki, mint aki korokon innen és túl önmaga által való nagyság. Milyen kár, hogy az egykorú nagy francia művészek a „Köpönyeges férfi"-t nem láthatták. Benne bizonyára magukra ismertek volna, arra ami lényegük volt: a tiszta és magasrendű művészetre.

Kevéssé ismert — bízvást ismeretlennek mondható — Munkácsy feleségének e füzetünkben színes reprodukcióban közölt arcképe is. Feleségét nem egyszer megfestette Munkácsy. Múzeumunk Munkácsy-termében függ tollaskalapú arcképe. Talán legszebb arcképét 1876-ban festette (két évvel házas-

Elek Artur: A képzőművészeti Museum
új szerzeményei. MAGYAR MŰVESZET 1931. 389 l.

SZINYEI MERSE PÁL (1845—1920): PADON ÜLŐ NŐ. Olaj; vászon, kartonra vonva, 1873
Báró Hatvany Ferenc úr ajándéka, 1928

A magyar amatőrvilágnak egy nagy meglepetéssel szolgálunk: csak nemrég ünnepeltük Szinyei Merse Pál hetvenéves jubileumát és a mester most egy sor uj képpel jelenik meg, válaszul az ünneplésre. Uj képekkel, érzésben és tárgyban, szinlátásban és hangulatban uj ez a sorozat, a mester a magyar világ egyik legnagyobb csodájához, a Balatonhoz fordult, hogy ifjui erőben ábrázolja szincsudáit.

Évek óta panaszlom, hogy a Balatonnak még mindig nincs festője, hogy a leggyönyörübb müvészi hatásokban oly gazdag tavunk még nem találta meg festőpoétáját. „Mészöly Géza — irtam volt 1912-ben — mármár közelébe férkőzött, de a szemében maradt müncheni sárgászöld tónus egyformaságába meritette. A partról nézte s inkább a parti részletet, semmint a vizet szemléltette. Az ujabbak közül Vaszaryt is érdekelte, de neki is inkább formajelenség volt, semmint élő lény, sajátos temperamentummal, határozott sajátosságokkal nem kereste egyéni jellemvonásait, viztitkait, atmoszférikus csodáit, pedig ezekből fogják kiszakitani — ha eljő a festője — müvészi szépségeit".*) Mihalik is foglalkozott vele egy darabig, nehány müvében belemerült a

*) Tizenhárom magyar festő. 149. l.

Ernst-Museum kiállításai. XXIV.

Szinyei Merse Pál

viz jelenségeibe, kezdte megfigyelni a viz felületének, anyagának, szinének és tükröződésének igazságait, de kora halála megakadályozta, hogy végleges eredményekhez juthasson.

Most végre egyszerre két festője is akadt. *Szinyei Merse Pál* előtt nem ismeretlen világ a viz. A starenbergi tó tükörén már 1872-ben megfigyelte a fürdőház tükröződését, a *Mare azurro* kék ege alatt is szikrát szórnak a hullámok, sőt most is bemutatunk egy egészen korai viztanulmányát (1868-ból). Hogy a nyáron a Balatonhoz került, a mestert munkára ihlette a Balaton vize. A viz titkai fogták meg képzeletét, a viz életének tanulmányozásába merült, a viz anyagának visszaadása izgatta. Ő — a vérbeli kolorista — most is a Balaton szinjelenségeiből indult ki, ábrázolva a csöndes viztükröt, mely az ég tónusához alkalmazkodik, amint az ég, — a világitás és szinhatás forrása, — ott tükröződik a hullámokban egyszer zöldes, egyszer sárgás reflexekbe meritve tükörét. A háborgó vizzel is megbirkózik, amint erős hullámtörésben rohan az ár, himbálózó habot verve, szinte halljuk a fehér macskák sikongását s ami üzi-hajtja őket, a szél visongását. Majd odaállunk a fonyódi sziklás partra, lenézünk a mélybe és szinte ugy véljük, hogy a viz tükre emelkedik, kék vize szállszáll felénk a magasba, egybeolvadva az éggel ragyogó tisztaságban . . .

Csók Istvánt a Balaton más jelenségei vonzották Eleinte őt inkább a parti élet, a homokban hancurozó,

fürdőző asszonyok érdekelték; később a viz maga is megkapta képzeletét, a napfény játéka a viz tükörén, a lemenő és felkelő nap, s a délelőtti napsütés, amint végig fekszik a sekély parti vizen, mely ki-kicsap a sárgás agyagos talajra, hogy mélységet nyerve tükrözze vissza a kék eget, a szines felhőt. Merőben szinhangulat Csók Balatonja, változó szinálmok, ragyogó fénybe omolva.

A magyar föld és a magyar viz két nagy festőpoétája glorifikálja most előttünk a mi kis kosmosunkat, ujabb és régebbi munkáikkal töltve meg termeinket.

Mig ugyanis Szinyei hű marad a jernyei házhoz, parkhoz, a felvidék vadregényes tájaihoz, Csók kis leánya életrajzát is irja, s ezeken a kisebb müvein nemes ékkövek ékes csillogásaként ragyognak a szinei. *Szinálmok könnyed játékába olvad fel nála az egész világ!*

Régebbi müvét is itt látjuk, Báthory Erzsébetet, aminőnek most ábrázolná: meseszerüvé, álomszerüvé, szinhangulattá alakitaná...

Mellettük bemutatjuk most *Iványi-Grünwald* Béla nehány ujabb nagyérdekü kompozicióját, melyeknél megfigyelhetjük, mint alapitja a müvész kolorisztikus müvészetét mind biztosabban a nemes rajzra, mint közeledik mind határozottabban a klasszikus ideálok felé. Az a csudálatos könnyedség, mely képzelete

Müvészgárdánkat is kibővitjük: *Feiks* Alfréd és Jenő bemutatásával. Alfréd Monticellire emlékeztet, de müvészetét nem mint a délfrancia mester kolorisztikus hatásokra, inkább tónusharmoniákra vezeti vissza; Jenő a francia impresszionisták módján az elillanó hatásokat keresi, a mozdulatok extraktumát, a végső formulákat, a leegyszerüsitett mozgást.

Most mutatjuk be *Faragó* Géza karrikaturáit is, aki a maga gazdag torzitó tehetségével a háboru groteszk ábrázolásával mulattat. Csodálatos, mint találja el alakjainak azt a vonását, mely jellemük gyengéjét leplezi le, a formákon keresztül a lelket revelálja, a lélek gyengeségét, kicsinyességét vagy gonoszságát, egyetlen formulára vezetve őket vissza, leleplezve, szinte meztelenre vetkőztetve le őket, még pedig az ő groteszkre hajlamos, csufondáros tehetségével oly kegyetlenül, hogy alakjain szinte gyülölködve nevetünk. Elösmerte ezt müncheni kiállitása alkalmával a német kritika is: „Wie der Ungar dem Vierverband die Levieten liest, — -olvassuk egyik kritikájában — das ist an Gründlichkeit und urkomischer Wirkung kaum zu überbieten".

A szobrászatot Kisfaludi *Strobl* Zsigmond képviseli, aki egy sor arcképszoborral mutatkozik be, előkelő ápolónőket örökitve meg, akik ilykép karitativ müködésük emlékét kiváló müvészi alkotásokban őrizhetik meg.

Szinyei Merse Pál

NYUGAT 1940

3. *Sz. Cs. Szabó László:* A Sanremói díj. *Halász Gábor:* Mátyás királyról. *Török Sophie:* Versek. *Dr. Hoffmann Edith:* Szinyei Majálisa. *Cs. Szabó László:* Téli tárlat. *Gábor Ignác:* Az alexandrinus átalakulása Gyöngyösitől Arany Jánosig. *Illyés Gyula:* Versek. *Tolnai Gábor:* Könyvek a „ponyván."

K.

megvan Franklin alatt

I. TEREM

FELVIDÉKI MESTEREK

1. báró MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ: A Csorba-tó. Barta Károly tul.
2. MADARÁSZ VIKTOR: Izabella királyné fogadja a szultán követét. A Szépművészeti Múzeum tul.
3. báró MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ: Tátrai táj. Besnyő Béla tul.
4. MUNKÁCSY MIHÁLY: Ülő nő. Báró Hatvany Ferenc tul.
5. báró MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ: Tátrai patak. Magántulajdon.
6. PÁLLIK BÉLA: Női arckép. Báró Hatvany Ferenc tulajdona.
7. báró MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ: Betléri erdő. Mgt.
8. MUNKÁCSY MIHALY: Krisztus. Báró csetei Herzog András tul.
9. báró MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ: Felvidéki táj. Magántulajdon.
10. MUNKÁCSY MIHÁLY: Virágcsendélet. Báró Hatvany Ferenc tul.
11. SZINYEI MERSE PÁL: Sárosi táj. A Szépművészeti Múzeum tul.
12. SZINYEI MERSE PÁL: Tihany. Drucker Géza tul.
13. SZINYEI MERSE PÁL: Részlet a Vág völgyéből. Légrády Ottó tul.

KM Társ. 1938. őszi tárl.

14. SZINYEI MERSE PÁL: Hegyi patak. Légrády Ottó tulajdona.
15. SZINYEI MERSE PAL: Vitorlás. Weiss Fülöp tul.
16. SZINYEI MERSE PÁL: Balatoni részlet. Mgt.
17. SZINYEI MERSE PÁL: Parkrészlet Sárosban. Weiss Fülöp tul.
18. SZINYEI MERSE PÁL: A művész felesége. Szinyei Merse Pál tul.
19. SZINYEI MERSE PÁL: Júniusi nap Jernyén. Dr. Rudnyánszky Béla tul.
20. SZINYEI MERSE PAL: Rokokó jelenet. Légrády Ottó tul.
21. SZINYEI MERSE PÁL: Faluszéle Sárosban. Dr. Ghyczy Miklós tul.
22. MUNKÁCSY MIHALY: Műteremben. Vázlat. Báró csetei Herzog András tul.
23. MUNKÁCSY MIHÁLY: Golgota. Vázlat. Báró Hatvany Ferenc tul.
24. HOLLÓSY SIMON: Rákóczi induló. Drucker Géza tul.
26. MUNKÁCSY MIHÁLY: Krisztus Pilátus előtt. Wertheimer Adolf tul. (Magyar kiállításon elsőízben.)
27. MUNKÁCSY MIHÁLY: A baba látogatói. Mgt.
28. MUNKÁCSY MIHÁLY: A falu hőse. Br. csetei Herzog András tul.
29. MUNKÁCSY MIHÁLY: Szoba belseje. Br. csetei Herzog András tul.
30. TELEPY KÁROLY: Szklabinya vára. A Műemlékek Bizottsága tul.
31. MADARÁSZ VIKTOR: Zrinyi Ilona átadja Munkács várát a császári seregnek. A Szépművészeti Múzeum tul.

Szinyei Merse Pál

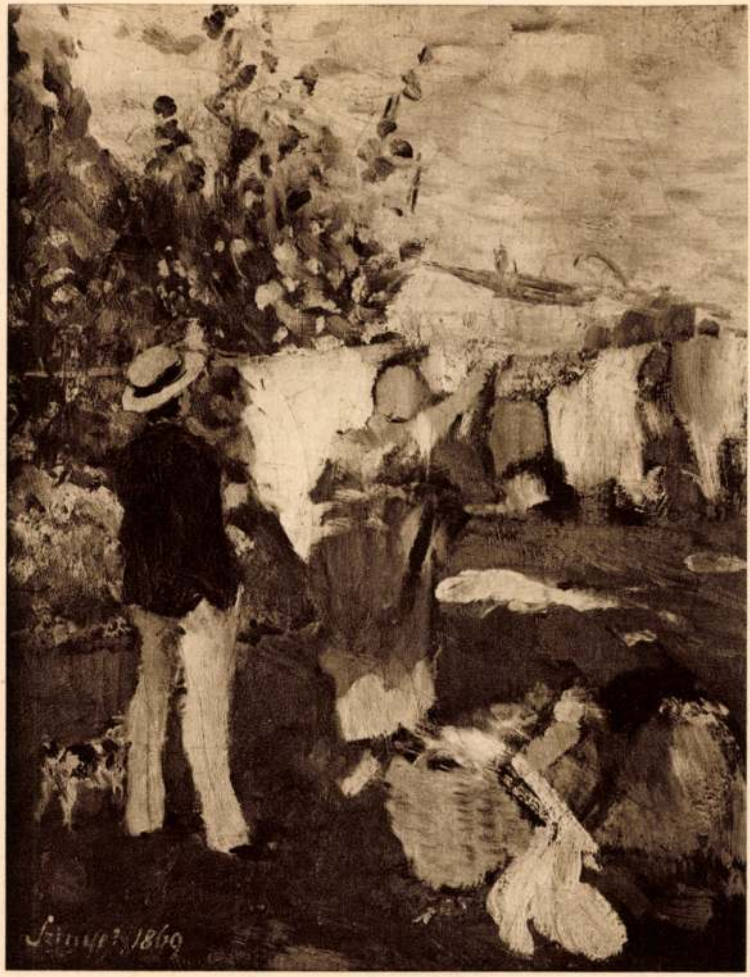

SZINYEI MERSE PÁL: TEREGETÉS

KM Tars 1932. febr - márc. Siáll.

Ferenczy K: Sétalovaglás

394. *Szinyei Merse Pál:* Vadrózsabokor.

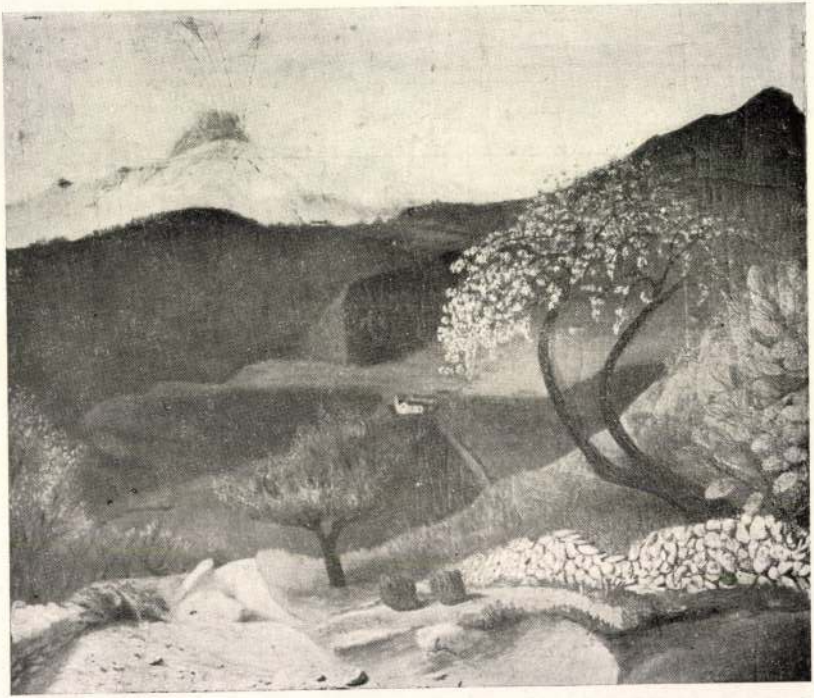

69. *Csontváry Kosztka Mihály Tivadar:* Tájkép.

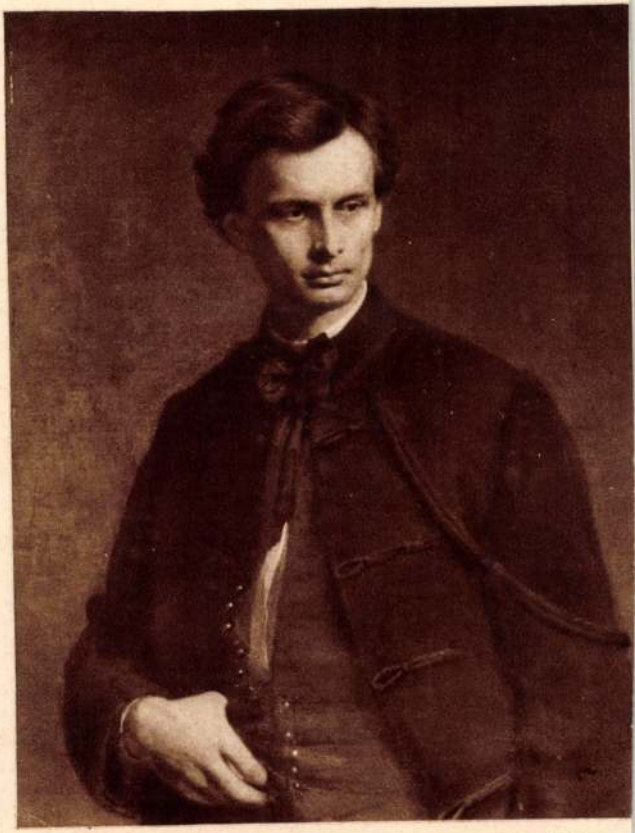

517. *Székely Bertalan:* Greguss János arcképe.

Szinyei Merse Pál

587. *Szinyei Merse Pál:* Önarckép.

40. *Paál László:* Erdőrészlet.

52. *Szinyei-Merse Pál:* Rokokó.

37. *Munkácsy Mihály:* Zivatar a pusztán.

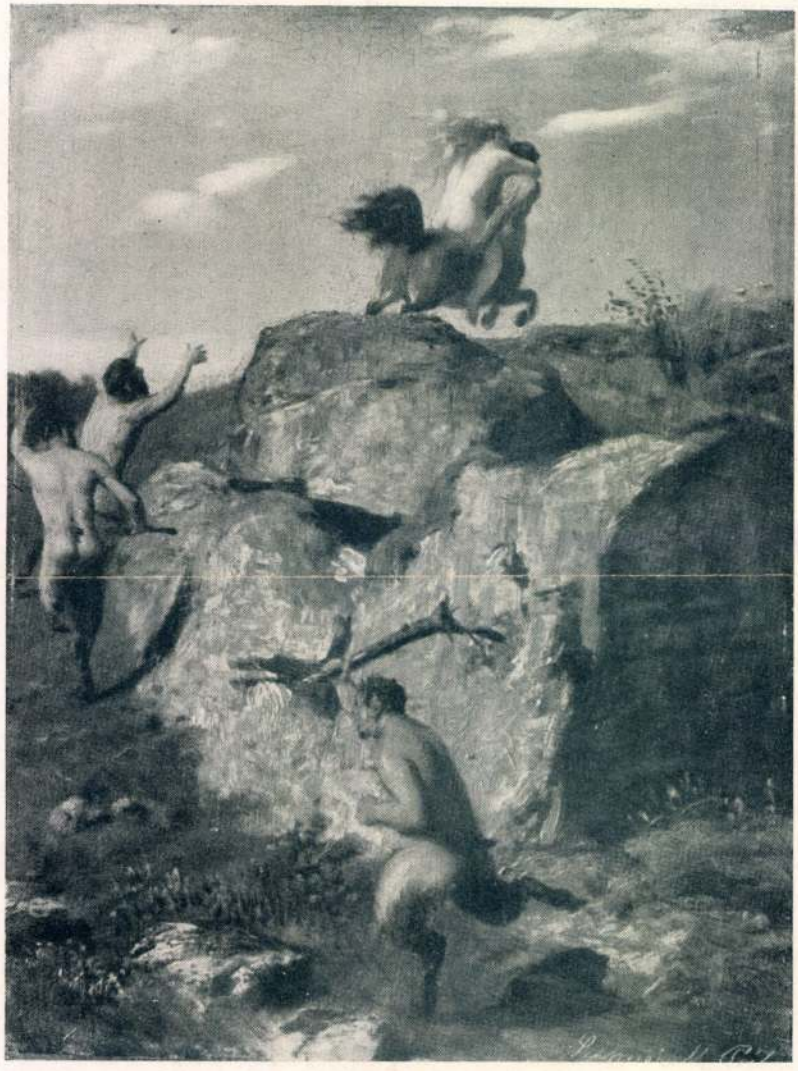

51. *Szinyei-Merse Pál:* Centaur és faunok.

Művészeti Közlöny
1929. 5. k. 2.

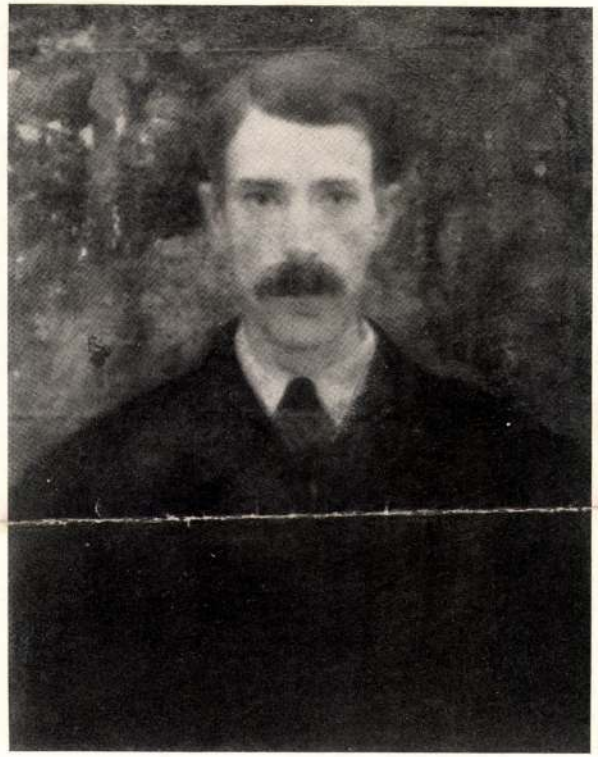

FERENCZY KÁROLY
ÖNARCKÉP

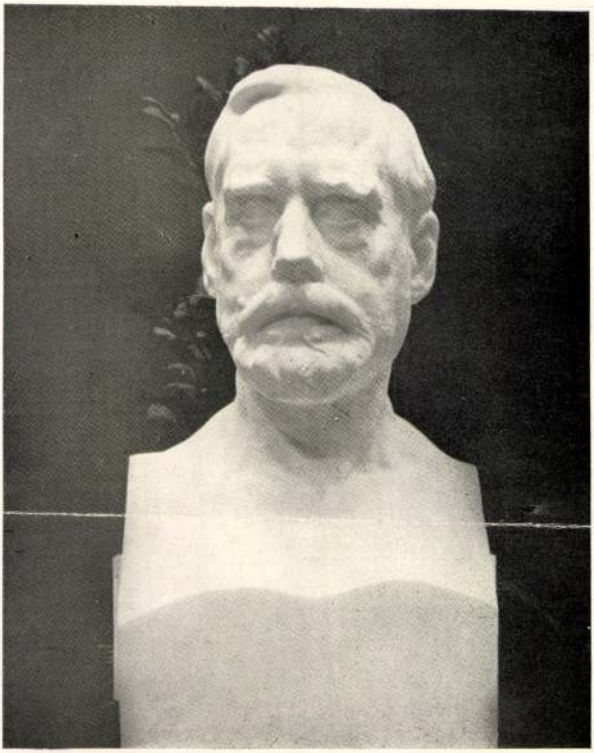

LIGETI MIKLÓS
SZINYEI MERSE PÁL MELLSZOBRA

ORSZÁGOS MAGYAR SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

SZINYEI MERSE PÁL

1845—1945

MŰVEIBŐL RENDEZETT

EMLÉKKIÁLLÍTÁS

KATALÓGUSA

RENDEZI

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG

BUDAPEST, 1948

Ez a Szinyei Merse Pál műveiből rendezett emlékkiállítás, az 1945. évben, a mester születésének százados évfordulójára tervezett és az akkori események miatt elmaradt centenáris kiállítást pótolja.

A művészi pálya kritikus dátuma a centenárium. Ekkor derül ki, hogy a művész munkássága felülemelkedik-e a folyton változó korizlésen és beilleszkedik-e az Ars Aeterna-ba, abba az örök folyamatba, melyet az emberiségnek a szép után való örök nosztalgiája hoz létre, avagy csupán múló jelentőségű, amelyről akár meg is lehet feledkezni. A mi nagy mesterünk már a centenárium előtt átlépte a halhatatlanság kapuját. Szinyei jelentősége nemcsak festői értékeiben van, hanem abban is, hogy olyan vígasztaló derű, olyan erőteljes, férfias optimizmus nyilatkozik meg műveiben, mely nem téveszthetí el hatását a szemlélőre. A művészi szépségen keresztül egészséges életszemlélet, derűs, bölcs filozófia árad műveiből, melyet röviden úgy fejezhetünk ki, hogy szép az élet! Ecsete alatt érdekes lesz a megszokott és megszépül, színt kap a szürke, hétköznapi. Szinyei művészete a szemlélőt is kiemeli a szürke hétköznapból, kedélyét felderíti és tanítja szebbnek látni az életet.

Ez a „szép az élet" filozófia köti össze, foglalja egybe Szinyei művészetének egyébként eléggé különböző két korszakát. Az első, az ifjúkori korszak uralkodó eleme a fantázia, a másodiké a valóság. Az első korszakban a benyomásoktól, vágyaktól ihletett művész, a másodikban a napfényben ragyogó természet nyugodtan szemlélődő költője nyilatkozik meg. E kiállításban mind a két korszak képviselve van és amennyiben lehetséges volt, Szinyei egész oeuvrejéről igyekeztünk hű képet adni. Ehhez hasonló, Szinyei egész munkásságát bemutató kiállítás, eltekintve az Orsz. Szépművészeti Múzeum Szinyei-termétől, csak kettő volt, még pedig Szinyei éltében. Az egyik 1905-ben a Nemzeti Szalonban, a másik 1912-ben, az Ernst-Múzeum megnyitásakor. Ez a harmadik ilyen kiállítás, huszonnyolc évvel nagy mesterünk halála után, amikor alkalma van a magyar közönségnek saját szemével meggyőződni Szinyei Merse Pál művészi nagyságáról.

Nem mulaszthatom el, hogy e kiállítás rendezésével kapcsolatban kegyeletes hálával ne emlékezzem meg kedves emlékű Hoffmann Edithről, az Orsz. Szépművészeti Múzeum kiváló osztályigazgatójáról. Az ő kutatásai Szinyei oeuvreje után, lelkiismeretes megállapításai megkönnyítették munkámat. De nem záródhatnak e sorok a nélkül, hogy meg ne emlékezzem nagy emlékű Petrovics Elekről, ki szerencsés kézzel, a legjobb időben Szinyei műveinek legjelentősebb darabjait szerezte meg, úgy, hogy ma a legnagyobb Szinyei gyűjtemény a Múzeum birtokában van. Mindketten még halálukban is, mint támogató, tanácsadó munkatársak állanak a magyar művészet érdekében munkálkodók mögött. E megemlékezésből nem maradhat ki néhai Wolfner Gyula, a lelkes magyar műgyűjtő, nagy mesterünk személyes barátja sem, ki felkutatta és gyűjtötte Szinyei müncheni korszakának sok elkallódottnak hitt alkotását és akinek lelkes buzgalma nélkül Szinyei oeuvreje és ez a kiállítás is hiányos lenne.

Végül a Szinyei Merse Pál Társaság köszönetét tolmácsolom dr. Genthon Istvánnak, az Orsz. Szépművészeti Múzeum főigazgatójának, ki lehetővé tette méltó keretben e kiállítás létrejöttét, a Múzeum egész személyzetének, kitűnő konzervátorainak, a Szinyei Merse családnak és mindazoknak, akik szívesek voltak a tulajdonukban lévő Szinyei képeket a kiállításra átengedni. Szíves készségükből, lelkes támogatásukból kiérződött az a szeretet, mely nagy mesterünket, úgy életében, mint most halála után is körülveszi.

Budapest, 1948, május hó.

Jeszenszky Sándor
a Szinyei Merse Pál Társaság társelnöke.

A KIÁLLÍTOTT MŰVEK KATALÓGUSA

E katalógusban felsorolt festmények címe és keletkezési évszáma Hoffmann Edith dr.: Szinyei Merse Pál című munkájában, Szinyei műveiről készült időrendi jegyzék alapján állapíttatott meg. A H. betű mellett lévő szám a Hoffmann-jegyzék sorszáma.

A külön megjelölés nélküli képek olajfestmények vásznon.

Azok a képek, hol a tulajdonos nincs megjelölve, az Orsz. Szépművészeti Múzeum tulajdonai.

FESTMÉNYEK

1. SVINKA VÖLGYE. Jernye, 1864. H. 15. Magántulajdon.
   Szinyei első tájképe; mielőtt a müncheni Akadémiára ment.
2. SZINYEI MERSE ZSIGMOND ARCKÉPE CSIBUKKAL. Jernye, 1866. H. 35. Magántulajdon.
   Másodéves növendék volt akkor a müncheni Akadémián.
3. BETHLEHEMI GYERMEKGYILKOSSÁG. München, 1866. H. 39. Magántulajdon.
   Kompozíció tanulmány, melyet Piloty osztályába való felvétel céljából festett.
4. AZ ÖNGYILKOS FAUST A TENGERPARTON. München, 1866. H. 40. Magántulajdon.
   A népies Faustból vette a témát s a Piloty osztályba való felvételre festette.
5. AZ AKASZTOTT ELSZÁLLÍTÁSA. München, 1867. H. 43. Wolfner-gyűjtemény
   Végre e vázlatára Piloty felvette az osztályába Szinyeit.
6. APÁCA ÉS LOVAG. München, 1867. Vázlat. H. 44. Magántulajdon.
7. FAUN I. Vázlat. München, 1867. Karton. H. 46. Hátlapján SZERELMESEK I. München, 1869. Karton. H. 67.
   Pilotynak tetszett a vázlat és azt kívánta, hogy dolgozza ki.
8. FAUST II. Vázlat. München, 1867. H. 58. Wolfner-gyűjtemény.
   „Piloty nagyon szigorú — írja apjának — nem bocsátja ki az embert, míg valamit ki tud belőle sajtolni, úgyhogy az embert kényszeríti önmagát felülmúlni." Így születik meg ez és még a III. vázlat.
9. FÜRDÉS ELŐTT. München, 1867. H. 48. Wolfner-gyűjtemény.
   Eredetileg csak tájkép volt, vázlat a Faunhoz; a nőalakot 1880-ban festette a képre.
10. FAUN IV. München, 1868. H. 58.
    Tíz hónapi munka eredménye ez a kép, mely idő alatt Piloty nem engedte ellankadni a fiatal művészt. Azonnal kiállította a Kunstvereinben és kívánságára a bécsi műtárlaton is kiállításra került. Ez volt Szinyei első kiállított képe. Azután Budapesten is kiállította, de vevőre nem talált.
11. SZINYEI MERSE LÁSZLÓ ARCKÉPE. Jernye, 1868. H. 60. Magántulajdon.
    Vakációra haza megy és lefesti bátyját a koronázási bandériumi díszruhájában.
12. SZINYEI MERSE BÉLA ÉS ISTVÁN GYERMEKKORI ARCKÉPE. Jernye, 1868. H. 1. Magántulajdon.
13. MÁLYVÁK. Jernye, 1868. Karton. H. 62. Magántulajdon.
    Először csak a mályvákat festette meg természet után, mely előtanulmánynak tekinthető a Ruhaszárító hátterének virágdíszéhez. A kép kidolgozását azután Münchenben folytatta, több, mint egy év mulva, mikor a starenbergi tó egy részletét és a virágokat öntöző nőalakot festette hozzá.
14. A HINTA. Vázlat. München, 1869. Karton. H. 65/a.
    Mikor tele munkakedvvel, hozzáfogott e színvázlat nagyobb méretű kidolgozásához, sürgönyileg haza hívták apja betegágyához. Két hónap mulva visszatérve, már lankadóban volt az inspiráció és mikor egy festő kollégája azt mondta e képre, hogy „Modebild", elvesztette a kedvét és abbahagyta. Később, 1872-ben, távollétében e nagyméretű vászon eltünt a műteremből. Jánoshalmi Nemes Marcell hagyománya a Múzeumnak.

15. TANULMÁNY A HINTÁHOZ. Vázlat. München, 1869. Karton. H. 65/b.

16. RUHASZÁRÍTÁS. Vázlat. München, 1869. H. 66. Wolfner-gyűjtemény.
E képben már teljesen szabadon, minden más befolyástól menten nyilatkozik meg Szinyei művészi temperamentuma.

17. SZERELMESEK I. Vázlat. München, 1869. Karton. H. 67., a FAUN I. Vázlat hátán.

18. VADGESZTENYEFA. Jernye, 1869. H. 69.

19. BACCHANÁLIA. Vázlat. München, 1869. H. 70.
Ez év májusában Velencében volt, hol Paolo Veronese világos színei, tájháttereinek üde frissesége hatással volt reá. Akkor ott, Giorgione képet nem látott.

20. NŐRABLÓ FAUN. Vázlat. München, 1869. H. 71. Wolfner-gyűjtemény.

21. ESTHAJNALCSILLAG. München, 1869. Karton. H. 72. Wolfner-gyűjtemény.
Külvárosi részlet, kilátás Szinyei új műtermének ablakából.

22. ALVÓ NŐ. München, 1869. H. 74.
Közös modell volt, melyet tanulótársa, Benczur és Leibl is lefestett. Leibl aktja nem sikerült és abbahagyta. Ekkor festette Szinyeiről a Szépművészeti Múzeumban őrzött cilinderes arcképet egy délelőtt.

23. POGÁNYSÁG II. München, 1869. H. 76.
Székely Bertalan, meglátva a Bacchanália című képet, buzdította Szinyeit, hogy az ölelkező párt fesse meg külön is. Így született meg a Pogányság egy vázlata és két verziója.
E kép megfestése után írja Szinyei apjának: „Elhatároztam a Piloty iskolából kilépni és ezután csak egy tanárt követni, mely engem legjobban fog vezérelni s e tanárom a természet."

24. GYERMEKEK A DOMBOLDALON. Vázlat. München, 1870. Karton. H. 79.
Azelőtt tévesen a Majális első színvázlatának hitték, de ez annyiban egyezik, hogy itt is a kompozíciót domboldalra, rálátással helyezi el, épp úgy, mint 1868-ban festett Anya és gyermekek I. című képén, mely Amerikába került és azóta ott lappang ismeretlenhen helyen.

25. SZERELMESPÁR. München, 1870. H. 80.
Ezt a képet Humplmayer müncheni műkereskedő Amerikába adta el és csak 1932-ben bukkant fel a floridai Miamiban, honnét a Szépművészeti Múzeumnak Petrovics Elek szerezte vissza.

26. SZINYEI MERSE FÉLIX, A MŰVÉSZ ÉDESATYJA KAROSSZÉKBEN. Jernye, 1870. H. 85.
Szinyei a német-francia háború miatt odahagyja München et és több, mint másfél-évig Jernyén tartózkodik. Ez idő alatt mindössze három családi arcképet és két kompozíciót fest.

27. SZINYEI MERSE NINON KÉSŐBB FÉRJEZETT BERZEVICZY EDMUNDNÉ, A MŰVÉSZ NŐVÉRE. Jernye, 1870. H. 87.

28. MAJÁLIS I. Vázlat, München, 1872. H. 90.
Jernyéről 1872 júniusában visszaérkezve Münchenbe, a művésztársaság és légkör inspiráló hatását bizonyítja ez a vázlat.

29. IDILL. München, 1872. Fa. H. 93. Wolfner-gyűjtemény.
A Majális festése közben felmerült jernyei emlék: tót birkapásztor és egy leány alakja van rajta. Ha később ránézett e képre, mindig a „Stari bacsa" kezdetű tót néplal jutott az eszébe.

30. ROCOCÓ I. Vázlat. München, 1872. Fa. H. 94.
A hosszú tétlenség után, miközben a Majálison dolgozik, több téma vázlatát készíti el. Ezek egyike ez a Rococo I.

31. MAJÁLIS II. Vázlat. München, 1873. H. 95.
Ez nem előkészítő vázlata a Majálisnak, hanem a nagy kép festése közben ezen próbálja ki, mintha paletta lenne, a színhatásokat.

32. MŰTEREM I. Vázlat. München, 1873. H. 96. Magántulajdon.
Böcklinnel való beszélgetés során, — aki műteremszomszédja volt — merült fel a gondolat, hogy a színek fokozásának érdekében ilyen, élénk pompei színekkel kifestett műteremre lenne szükség.

33. MŰTEREM II. Vázlat. München, 1873. H. 97.
A festőállványon már látható a készülő Majális.

34. MAJÁLIS III. München, 1873. E festmény most 75 éves. H. 98.
Az ábrázoltak: Viotti építész, Gundelfingen Gyuláné, Probsztner Mária fehér ruhában, báró Luzsénszky Zsigmond, egy hivatásos modell Gundelfingenné rózsaszínű ruhájában, fekve, háttal maga Szinyei és a guggoló alak, szalmakalapban Heinrich Max. Benczur Gyula műtermében festette, ki akkor huzamosabb időre vidékre ment

és Szinyeinek adta át műtermét. A készülő Majális mellett ott állott a félig kész Vajk keresztelése. A szomszéd műteremben Böcklin dolgozott. Szinyei a tájképet fejből festette és azután egyenként állította be a modelleket. Az egész tableau sohasem volt együtt.

Már munkaközben híre megy a képnek és művésztársai érdeklődéssel kísérik munkáját. Böcklin, Benczur, Lenbach, Max Gabriel, Spitzweg dícsérik és buzdítják. Március végén befejezi és azonnal kiállítja a Kunstvereinben. Ekkor írja apjának: „Valahára bevégeztem képemet, pár nap óta ki van állítva és örömmel mondhatom, hogy az itteni publikum lármát üt vele, sokat beszélnek róla, dühösen gyalázzák és dícsérik, minden oldaról gratulálnak; bár ennek örülök, de azért mindez el nem vakít, mert ismerem a publikumot és szeszélyét, ismerem saját értékemet és tudom, hogy sok munka és komoly tanulmány vár még reám, ha némi elégedettséggel akarok életemre visszatekinteni."

Ezután elküldte a Majálist a májusban megnyíló bécsi kiállításra, hol a müncheni teremben lehetetlenül magas helyre akasztották. Szinyei, ki június első napjaiban érkezett Bécsbe, annyira felháborodott a rossz akasztáson, hogy képét visszavonta, majd Jernyére küldte.

1883-ban a Majálist a Pacsirtával és még néhány képével együtt kiállítja Budapesten a Képzőművészeti Társulat tárlatán. A várt döntő siker elmarad, bár a kritika a Majálist Szinyei legjobb művének tartja és a többieket hanyatlásnak ítéli. Egyetlen képet sem ad el és e fellépését vereségnek tekinti, mire újra hosszú pausa következik.

1896-ban, a milléniumi nagy tárlatra újra felküldi képeit a Majálissal együtt. Még a rendezés alatt, Párizsból hazatérő fiatal művészeink: Csók István, Thorma János, Iványi-Grünwald Béla és Réti István meglátják és felfedezik a Majálist. Nagy zajt csapnak és egyszeriben a kritika és a közönség is ráismer a Majális szépségeire. Az állam 2400 forintért megvásárolja és Szinyei végre megindul a siker útján.

1901-ben Münchenben nagy aranyérmet kap a Majális, 1910-ben Berlinben. 1905-ben a Nemzeti Szalonban rendezett kollektív kiállításon szerepel. Egyébként a Szépművészeti Múzeum Szinyei-termének főhelyén függ, melyet Petrovics Elek létesített. 1944-ben az ostrom elől a Múzeum egyéb értékeivel együtt a veszprémi sziklapincébe, onnét Szentgotthárdra, majd Németországba viszik, honnét 1946 karácsonyára érkezik vissza. Ezután tisztította le Kákai Szabó György múzeumi restaurátor és javította ki néhány lényegtelen sérülését.

35. ZÖLD GYEPEN. Vázlat. München, 1873. H. 100. Magántulajdon.
A lila és a zöld kombinációja már a Lilaruhás nő című kép felé mutat.

36. KENTAUROK ROHAMA. Vázlat. München, 1873. H. 102. Wolfner-gyűjtemény.
Az utolsó előtti kép, melyet Münchenben fest. Ekkor írja 1873 május 23-án szüleinek: „Én Probstner Zsófit, kit határtalan, kiolthatatlan szerelemmel szeretek s leghőbb viszontszerelmét bírom, megkértem, mert mi egymás nélkül nem élhetünk." Ezzel vége a müncheni életnek, hazamegy Jernyére, megházasodik és bár többször tervezi, hogy Münchenben vagy Firenzében telepedik le, életkörülményei abban megakadályozzák.

37. KERTI PADON. Vázlat. Szirmabesnyő, 1873. Karton. H. 104.
1873 júliusában, mátkasága alatt, három hónappal esküvőjük előtt festette menyasszonyáról.

38. TÜNDÉREK TÁNCA. Jernye, 1874. H. 109. Magántulajdon.
E vásznon először ifjú felesége arcképével kísérletezett, de nem sikerült és vendégek érkeztek, akik megzavarták munkájában. Erre az egész képet bekeni kék festékkel. A kék szín mozgásba hozza fantáziáját és fél óra alatt kész a Tündérek tánca.

39. LILARUHÁS NŐ. Jernye, 1874. H. 110.
Műterem hiányában a jernyei kastély szalónjában festette felesége első arcképét. Panaszkodott a rossz világítás miatt. A tájképet fejből festi. „Komoly, férfias, érzelgősség nélkül való szerelmi vallomás e kép, a modern nőnek múzsává való magasztalása" (Meller).

40. A MŰVÉSZ FELESÉGE SÁRGA RUHÁBAN. Jernye, 1874. Befejezetlen. H. 111. Magántulajdon.
A Lilaruhás nő után közvetlenül felesége sárgaruhás arcképét kezdte el festeni, mely bár befejezetlenül maradt, mégis méltó versenytársa annak.

41. A MŰVÉSZ FELESÉGE VÖRÖS RUHÁBAN, BÜKKFA TÖRZSEK KÖZÖTT Jernye, 1874. Befejezetlen. H. 112. Magántulajdon.
Jernyei magányában egyetlen modellje a felesége. Ez a kép teljesen egyidős a lilaruhás és sárgaruhás arcképpel.

42. A MŰVÉSZ FIA FÉLIX, MINT CSECSEMŐ. Jernye, 1874. Fa. H. 113. Magántulajdon.
Végre megérkezik a második modell, megszületik fia, Félix, kit négy hónapos korában lefest.

43. KENTAUR ÉS FAUNOK. Jernye, 1878. H. 118. Káldi Jenő hagyománya a Szépművészeti Múzeumnak.
Három év alatt csak egy képet fest. 1878-ban kiköltözik a kastélyból, mely öccse osztálya lett és megépíti a maga kúriáját, mellette a kertben egy különálló műtermet, mely azután munkára animálja.

44. SZERELMESEK II. Vázlat. Jernye, 1878. H. 121. Magántulajdon.

45. A MŰVÉSZ FELESÉGE FŐKÖTŐVEL. Jernye, 1879. H. 124. Magántulajdon.

46. ÖNARCKÉP. Jernye, 1880. H. 128.
A művész másik, bőrkabátos önarcképe 1897-ből a firenzei Uffizi képtárban.

47. A MŰVÉSZ FELESÉGE. Jernye, 1880. H. 129.
A feleségéről festett arcképek sora ezzel a mellképpel ér véget.

48. A MŰVÉSZ FIA FÉLIX, HÉT ÉVES KORÁBAN. Jernye, 1881. H. 131. Magántulajdon.
A kép azért maradt befejezetlen, mert fia közben difteritiszt kapott, melynek azután áldozata lett két kis leánya. Megmaradt három gyermekével rémülten menekül e ragálysujtotta vidékről Bécsbe, ahova ifjúkori barátja, Makart, már többízben hívta.

49. LÉGHAJÓ. Bécs, 1882. H. 133.
A bécsi Práter felett lebegett akkoriban egy ballon captiv. Szinyei még az ablakából is látta. Sógora búcsúzni jött hozzájuk, mert Kohin-Kínába készült. „Hogy mész oda, talán léghajón?" kérdezte Szinyei. Így született meg ez a kis, tréfának szánt kép, amint Probstner Béla búcsút int Sárosnak.

50. PACSIRTA. Bécs, 1882—83. H. 135.
Az új környezet munkára serkenti és hozzá fog e nagy kép megfestéséhez. Néhány fűtanulmány után a tájképet fejből festi meg, a modell zöld pokróccal letakart asztalon feküdt. A kép befejezése előtt a modell elmaradt, a munka megállt. Csak hetek mulva jelentkezett, mert diftériája volt. Szinyei, aki épp e ragály elől menekült, ijedten kergette el és modell nélkül fejezte be a képet.
A Pacsirta motívuma nem egészen új keletű, már a Majális egén is látható egy pici pacsirta, valamint a vadrózsabokor és a rozsvetés közötti rész is emlékeztet a Pacsirta tájképére.
1883-ban, mikor Szinyei a Pacsirtát a Majálissal együtt Budapesten a tárlaton kiállította, Keleti Gusztáv, — aki különben kiváló tehetségként tartotta nyilván Szinyeit — nem a Majálisról, hanem a Pacsirtáról írta a „delirium coloranst". A Pacsirtát Kohner Adolf vette meg 1896-ban és később a Múzeumnak ajándékozta.

51. ROCOCO II. Bécs, 1882. H. 145. Magántulajdon.
A schönbrunni park feleleveníti a Rococo I. vázlat emlékét.

52. PATAKTANULMÁNY. Jernye, 1883. H. 136. Magántulajdon.
A várt siker elmaradása az 1883. évi budapesti tárlaton megingatta önbizalmát és abbahagyta a fejből való festést. Ez az első képe, amelyet elejétől végig kint a természet előtt festett.

53. HORGÁSZÓ FÉLIX. Jernye, 1883. Fa. H. 137. Magántulajdon.

54. OCULI I. Vázlat. Jernye, 1883. H. 140. Wolfner-gyűjtemény.

55. OCULI II. Jernye, 1883. H. 141.
A vadász a művész öccse; József. A képet csak 1894-bene fejezte be, mikor Zemplényi Tivadartól, ki egész nyáron Jernyén dolgozik, kedvet kap a festésre. Ekkor fejezi be az Oculi II-t és a Rococo II-t. Az Oculi II-t a téli tárlaton megvásárolják a király számára. Huszonkét év után az első eladás.

56. HÓOLVADÁS. Jernye, 1884. H. 142.
Egy óra alatt festette. Közben ebédre hívták és mire visszament, a tavaszi napsütésben elolvadt a hó, a motívum megváltozott. Erre többé nem nyúlt a képhez. csak később igazított valamit az égen. Ő, aki azelőtt fejből festett, ezután ennyire szigorúan vette a naturalizmust. Ez a kép az 1900. évi párizsi világkiállításon ezüstérmet nyert.

57. ÖREG TÓT PARASZT. Jernye, 1884. Fa. H. 143. Wolfner-gyűjtemény.
Szinyei sógora, Probstner Béla, aki műkedvelő, de tehetséges festő volt, hogy Szinyeinek kedvet csináljon, ha Jernyére jött, mindig festett valamit, egy alkalommal egy öreg tót parasztot. Szinyei egy darabig nézte, majd leült melléje és maga is lefestette.

58. SZINYEI MERSE FÉLIX, A MŰVÉSZ ATYJÁNAK DÍSZRUHÁS ARCKÉPE. Jernye, 1890. H. 144. Magántulajdon.
Öt évi teljes szünet után újra előveszi az ecsetet és az eperjesi vármegyeháznak megfesti édesapja arcképét emlékezetből, részben a régebbi képek felhasználásával.
59. SZINYEI MERSE RÓZSI, A MŰVÉSZ LEÁNYA. Jernye, 1897. Fa. H. 154. Magántulajdon.
Ezt a képet is eléggé meddő esztendők előzték meg és ezután is csak keveset dolgozott, mert 1896-tól 1900-ig képviselő volt.
60. ŐSZI REGGEL. Jernye, 1900. H. 156.
Ezzel a képpel kezdődik meg a jernyei parkképek sorozata, mely bár nem is volt nagy, de a művész szemének rengeteg és sokféle motívumot rejtett magában.
61. PIPACS A MEZŐN. Jernye, 1901. H. 160.
62. CAPRI I. Capri, 1901—2 H. 169. Magántulajdon.
63. CAPRI II. Capri, 1901—2. H. 170. Magántulajdon.
64. MARE AZZURRO. Capri, 1901—2. H. 173.
Befejezve 1904-ben.
65. ŐSZI TÁJ. Jernye, 1900. H. 157. A Fővárosi Képtár tulajdona.
66. SZUROKFENYŐ. Jernye, 1904. H. 179.
67. ŐSZI SZINEK. Jernye, 1904. H. 180. Magántulajdon.
68. GESZTENYEFA. Jernye, 1907. H. 188.
69. BODROG. 1908. H. 192. Magántulajdon.
70. ERDŐ SZÉLE. Jernye, 1911. H. 204. Magántulajdon.
71. JERNYEI KÚRIA. Jernye, 1911. H. 207. Magántulajdon.
72. LABDARÓZSA. Jernye, 1911. H. 208.
73. A THUJA. Jernye, 1911. H. 208.
74. KIS SZUROKFENYŐ. Jernye, 1917. H. 232. Magántulajdon.
75. ŐSZI KERT KÉK HEGGYEL. Jernye, 1917. H. 232. Magántulajdon.
76. CSEND. Jernye, 1918. H. 233.
Szinyei utolsó festménye.
77. SZERELMESPÁR II. Jernye, 1918. Karton. H. 234. Magántulajdon.
Negyvennyolc évvel előbb festett és akkor Amerikába került Szerelmespár I. című képét, fia kérésére Szinyei emlékezetből megfestette azzal, hogy körülbelül ilyen lehetett. Az eredeti kép 1932-ben, 12 évvel a mester halála után került vissza Amerikából.
78. LEIBL WILHELM 1844—1900: Szinyei Merse Pál ifjúkori arcképe.
A nagy német mester, aki Münchenben tanulótársa és barátja volt Szinyeinek, 1869-ben egy ülésre, egy délelőtt festette meg ezt az arcképet, melyet a Szinyei-család a Szépművészeti Múzeumnak ajándékozott.
78/a LIGETI MIKLÓS 1871—193 : Szinyei Merse Pál mellszobra. 1912. Márvány. Az Orsz. Magyar Képzőművészeti Főiskola tulajdona.
E szobor első példánya Sáros vármegye megrendelésére készült, melyet 1912 augusztusában a vármegyeház közgyűlési termében, díszközgyűlés keretében, a mester jelenlétében lepleztek le.

RAJZOK

79. *a)* DÉVÉN VÁRA OMLADÉKAI. Ceruzarajz. 1857.
b) TÁJKÉP. Ceruzarajz, 1857.
Szinyei 12 éves korában kőnyomatról másolta.
80. JERNYE. Ceruzarajz. 1860.
Első rajza természet után, 15 éves korában.
81. TANULMÁNY A POGÁNYSÁGHOZ. Ceruzarajz. 1869.
82. ELSŐ VÁZLAT A HINTÁHOZ. Ceruzarajz. 1868.
83. TANULMÁNY A HINTÁHOZ. Ceruzarajz. 1868.
84. TANULMÁNY A SZERELMESPÁRHOZ. Ceruzarajz. 1870.
85. *a)* VITORLÁS. Tollrajz. 1870.
b) GENUAI SÉTÁNY. Ceruzarajz. 1870.
c) UTCAI KÉP RÁLÁTÁSSAL. Ceruzarajz.
86. TANULMÁNY A SZENT ANTAL CÍMŰ KÉPHEZ. Ceruzarajz. 1871.
87. A MADÁRDAL NŐ ALAKJA. Ceruzarajz. 1871.

88. TANULMÁNY A MAJÁLIS RÓZSASZÍNŰRUHÁS NŐ ALAKJÁHOZ. Ceruzarajz. 1872.
89. TANULMÁNY A LILARUHÁS NŐHÖZ. Ceruzarajz. 1874.
90. TANULMÁNYOK A KENTAUR ÉS FAUNOK CÍMŰ FESTMÉNYHEZ. Tollrajz. 1877.
91. *a)* NŐI FÉLAKT, TANULMÁNY A SZERELMESEK II. CÍMŰ FESTMÉNYHEZ. Ceruzarajz. 1878.
b) NŐI AKT. Ceruzarajz.
92. TANULMÁNYOK A ROCOCO II. CÍMŰ FESTMÉNYHEZ. Ceruzarajz. 1882.
93. TANULMÁNY A ROCOCO II. CÍMŰ FESTMÉNYHEZ. Fekete kréta. 1882.
94. TANULMÁNY A ROCOCO II. ZÖDRUHÁS NŐJÉHEZ. Szénrajz. 1882.
95. LABODA ÉS VADREPCE. Ceruzarajz. 1882.
96. TANULMÁNY A PACSIRTÁHOZ. Ceruzarajz. 1882.
97. TANULMÁNY A PACSIRTÁHOZ. Ceruzarajz. 1882.
98. TANULMÁNY A PACSIRTÁHOZ. Ceruzarajz. 1882.
99. LEHAJLÓ NŐ. Ceruzarajz.
100. *a)* II. GÉZA MEGALAPÍTJA EPERJEST. Rajzvázlat. Magántulajdon.
b) KÁROLY RÓBERT SZABAD KIRÁLYI VÁROSSÁ TESZI EPERJEST. Rajzvázlat.
c) KARAFFA VÉSZTÖRVÉNYSZÉKE. Rajzvázlat.
d) II. RÁKÓCZI FERENC HADBA VEZETI SEREGÉT. Rajzvázlat.
Az eperjesi színház megnyitásakor, 1881-ben bemutatott élőképek vázlata.

FÉNYKÉPEK

ANYA ÉS GYERMEKE I. München, 1868. H. 64. Amerikában ismeretlen helyen. Szinyei a vakációról visszatérve Münchenbe, eszébe jutott ez a kompozíció és azon sebtében. miután nem talált mást, egy bádoglapra felvázolta. Pilotynak megtetszett, buzdította, hogy dolgozza ki, és Pilotyné elkérte ezt a bádoglapra festett vázlatot (H. 63.), mely azóta nem került elő, Szinyei 1869 elején fejezte be a képet. Amint kész volt, Humplmayer műkereked megvette. Ez volt az első képe Szinyeinek, melyet eladott, 850 forintot kapott érte. A műkereskedő hamar túladott rajta, a vevő Clarence S. Brown, New York. A kép azóta nem került elő, csak az egykorú fényképről ismerjük.

ANYA ÉS GYERMEKE II. München, 1870. H. 77. Amerikában ismeretlen helyen. Humplmayer unszolására, némi módosítással másodszor is megfestette az Anya és gyermekek című képét. Ez is Amerikába került. A vevő Alex. Mc Cue Brooklyn, New York. 1000 forintot kapott érte. Ez a kép sem került elő, ezt is csak fényképről ismerjük.

SÉTA TUTZINGBAN. Vázlat. München, 1873. H. 99. Wolfner-gyűjtemény. Jelenleg ismeretlen helyen. Mérete: 7·1×19 cm.
Szinyei élete legboldogabb korszakából való ez a kép; a Majálist befejezte és szerelmes lett Probstner Zsófiába, későbbi feleségébe. Két jókedvű emberpár: Gundelfingen Gyula feleségével és Szinyei leendő menyasszonyával karonfogva mennek virágzó, napsütötte tájon. A kép a múzeumi anyaggal együtt az ostrom elől Szentgotthárdra szállítatott és valószínűleg ott veszett el.

Kiadásért felelős: Jeszenszky Sándor.

49.304. — Egyetemi Nyomda, Budapest. (F.: Tirai Richárd.)

C 59 1

AZ ERNST-MÚZEUM KIÁLLITÁSAI

I.

SZINYEI MERSE PÁL GYŰJTEMÉNYES KIÁLLITÁSÁNAK KATALOGUSA

C 59/1

BUDAPEST, 1912
AZ ERNST-MÚZEUM
KIADÁSA

C III/1

BIBLIOTECA
ISTITUTO GERMANICO
ROMA
4203.

AZ ERNST-MUZEUM KIÁLLITÁSAI

I.

SZINYEI MERSE PÁL

GYÜJTEMÉNYES KIÁLLITÁSÁNAK

KATALOGUSA

BUDAPEST, 1912
AZ ERNST-MUZEUM KIADÁSA

A kiállitási helyiség termeit és diszitéseit tervezte

FALUS ELEK.

HÉT esztendővel ezelőtt, a NEMZETI SZALON kollektiv-kiállitásai során, ösmerkedett meg alaposabban a magyar közönség Szinyei Merse Pál művészetével. Mikszáth Kálmán bájos humorral beszélt neki az emberről. Az uj kritika felösmerte nagy értékeit, az állam nem sokkal utóbb a képzőművészeti főiskola élére állította, — de művészettörténeti jelentőségének megállapítására még mindig nem jött el az idő. Ahhoz más, külföldről jövő hatásnak kellett bekövetkeznie. Megjött az is, — egymásután, gyors tempóban. A Piloty-kiállítás után, a berlini Secessio-ban, azután a müncheni kollektiv-kiállításon, utána ujra Berlinben a nagy kiállításon, végül pedig tavaly nyáron Rómában. Szinyei megjelenése mindenütt egész revelációnak hatott. Mikor Berlin aranyérmet adott, Róma a tizezer lirás nagy díjat, — mikor a firenzei Uffizi-képtár elkérte az arcképét, csak természetes, hogy itthon aranyérmet kap és a közvélemény is a legelső mesterek sorába helyezi. Igy ösmerték el Szinyeit a pleinair-festés uttörő mesterének, — a magyar tájképfestés legnagyobb, mert legmagyarosabb érzésű képviselőjének. A modern magyar művészetnek, Munkácsy

és Paál mellett, a harmadik klasszikusa ő, — akinek fejlődése, mert egyedülálló, minden magyar műkedvelőt egyaránt érdekelhet.

Hét esztendővel ezelőtt, az első bemutatkozónál, nem nézték még ezt a fejlődést azzal a figyelemmel, melyet — éppen egyedülálló voltáért, — megérdemelt volna. Azóta általános lett az a felfogás, hogy Szinyei — a modern pleinairtörekvések úttörő mestere, s az egész művelt külföld előtt demonstrálhattuk is ezt, a rávonatkozó dokumentumok alapján, de első sorban Szinyei alkotásaival. *Igy történt Szinyei művészetének átértékelése.* Ma már a külföldön is elösmerik, hogy a mikor a vezérnek hirdetett francia festészet kiszélesbítette a festői lehetőségek határait, volt egy magyar festő, aki ugyanolyan eredményre jutott, egyedül, más utakon haladva, a maga zsenijéből, mint a hogy Goya és Guardi is, egymásról mit sem tudva, egyidőben oldották meg az impresszionista tömegfestés problémáját. De ez ritka jelenség a művészettörténetben, — s annál érdekesebb, hogy éppen velünk esett meg. Már maga a tény nagy érdeklődést keltett a franciák körében, *a hová nagyban várják Szinyeinket,* — de a kik Rómában látták a csodát: a Majálist, azok mind egyhangúak a jelenség elösmerésében. Igy, ilyen szemmel kell most újra megnézni Szinyei művészetét, s hogy ezt lehetővé tegyük, kiállításunkba felvettük régibb műveinek olyan sorozatát, melyek kiegészitik a Szépművészeti Muzeumban látható anyagot, s lehetővé teszik, hogy Szinyei művészi fejlődését a mai magyar közönség teljes egységében megfigyelhesse.

Jelen kiállitásunk rendezésénél ez volt az első szempontunk.

A második az, hogy alkalmunk nyilt Szinyeinek nehány ujabban felszinre került művét bemutatni, olyanokat, melyek művészi fejlődését igen tanulságosan kiegészitik. Első sorban azokra az ifjukori műveire gondolunk, melyek műtermének homályában lappangtak, vázlataira és főleg rajzaira. A szin emberének rajzai — igazán érdekes és megiratlan fejezet Szinyei művészetében, mert egészen sajátos helyet foglalnak el. Csak most, ujabban kerithettük elő. Nem volt ez soha müvészetének lényeges eleme. Ő sohasem csinált rajzot a rajz kedveért, ő mindig szinben gondolkozott, rajzai nagyrészt csak diszpozició tanulmányok, részletkérdésekre adott válaszok, probálkozások és kompozicziók első ötletei, — nagyrészt olyanok, a melyeket később elvetett, vagy megváltoztatott s ha fel is jegyzett, de mindig csak magának, s a mi bennök hiányzik, *azt tudta*, azt tehát le se jegyezte. Ebből a szempontból nézve e rajzok rendkivül érdekes naplójegyzetek. Kiszakitott lapok egy-egy önvallomásból....

Az ő viszonya a természethez hihetetlenül őszinte és szoros. Láthattam ezt a nyáron, a mikor a jernyei kertjének egy darabját festette előttem, amint rövid nehány negyedóra alatt kialakult a vásznon az előtte álló természetszelet, a maga napsugaras pompájában, a természet titkos élete, a lényege, — a mosolya.

S láthattam ekkor még valamit, azt, hogy majd minden művét a jernyei park inspirálta. Bármerre fordultam, mindenünnen egy Szinyei-kép integetett felém. Oly szoros kapcsolatban áll ő a természettel. De ez nem jelent másolatot, — ez a legelevenebb fantáziát jelenti. Mert kiemelni, felösmerni, meglátni — minden parkrészletből poézist kiolvasni, csak az ő hatalmas és szines fantáziája tudott...

S tud ma is. Nézzék meg a legujabb alkotásait, nyári munkájának eredményeit, — mind csupa napsugaras, derűs lelkének képe, szinköltemény, — mindezt ujra abból az istenáldotta jernyei parkból emelte ki. S mennyi lappang még abban a kertben, — adja az Isten, hogy egyremásra kiszedhesse őket, a magyar művészet örök dicsőségére!

Dr. LÁZÁR BÉLA.

ELŐTEREM

1. Szinyei Merse Pál mellszobra. Ligeti Miklós műve. (Sárosmegye tulajdona.)
2. Szinyei Merse Pál arcképe. Ferenczy Károly festménye.

I. TEREM

1—5. Virágtanulmányok. Rajz. Magántulajdon.
6. Tanulmány a Honvéd-albumban megjelent képhez. Magántulajdon.
7. Tanulmány a Pacsirtához. Magántulajdon.
8. Tanulmány a Centaurhoz. Magántulajdon.
9. Tanulmányok a Rokokóhoz. Magántulajdon.
10. Tanulmány a Madárdalhoz. Magántulajdon.
11. Tanulmányok a Pogánysághoz. I. Magántulajdon.
12. Tanulmány a lilaarcképhez. Magántulajdon.
13. Tanulmány a Rokokohoz. II. Magántulajdon.
14. Kéztanulmány. Magántulajdon.
15. Iskolai tanulmányfej. Magántulajdon.
16. Iskolai tanulmányfej. Szinyei Merse Félix ur tulajdona.
17. Iskolai tanulmányfej. Magántulajdon.
18. Szent Antal. 1870. Szinyei Merse Félix ur tulajdona.
19. Tanulmány. Magántulajdon.
20. Felhő tanulmány. Magántulajdon.
21. Tanulmány. Magántulajdon.
22. Öngyilkos. Magántulajdon.
23. Tanulmány. Magántulajdon.
24. Tanulmány. Magántulajdon.
25—26. Meg nem festett képek. Magántulajdon.

27. Tanulmány a Centaurhoz. II. Magántulajdon.
28. Tanulmány a Rokokóhoz. III. Magántulajdon.
29. Tanulmányok a Pogánysághoz. Magántulajdon.
30. Tanulmány a Mintázókhoz. Magántulajdon.
31—34. Tanulmányok a Majálishoz. Magántulajdon.
35. Tengertanulmány. Szinyei Merse Rózsi tulajdona.
36. Tanulmányfej. Magántulajdon.
37. Arcképtanulmány. (Szinyei Merse Zsigmond. 1866.) Magántulajdon.
38. Első tájképtanulmány, a természet után. 1864. Magántulajdon.
39. Szinyei Merse László arcképe. 1868. Magántulajdon.
40. Tanulmány a Madárdalhoz. Magántulajdon.
41. Tanulmány a Pacsirtához. Magántulajdon.
42. Tanulmány a Szerelmespár-hoz. Magántulajdon.
43. Kéztanulmányok a Madárdalhoz. Magántulajdon.
44. Tanulmány a Hintázókhoz. Magántulajdon.
45. Tanulmányfej. 1867. Magántulajdon.
46. Pogányság. (Vázlat). Magántulajdon.
47. Csendélet. 1863. Magántulajdon.
48. Tanulmány. 1867. Magántulajdon.

II. TEREM

49. Tájképtanulmány. Meller Simon tulajdona.
50. Parkban. 1910. Malomszegi Elek Pál ur tulajdona.
51. Utszélen. 1904. Lukács József ur tulajdona.
52. Pataktanulmány 1883. Dr. Kohner Adolf ur tulajdona.
53. Bodrog. 1908. Szinyei Merse Rózsi tulajdona.
54. A jernyei kert. 1911. Dr. Lázár Béláné urnő tulajdona.
55. Veranda. 1902. Dr. Rudnyánszky Béla ur tulajdona.
56. Pogányság. 1874. (Vázlat). Dr. Petrovich Elek ur tulajdona.
57. Eső után. 1867. Eladó.
58. Horgászó. 1883. Szinyei Merse Félix ur tulajdona.
59. Fa alatt. 1911. Magántulajdon.
60. Holdvilágnál. 1866. Magántulajdon.
61. Női arckép. 1874. Magántulajdon.
62. Önarckép. A firenzei Uffizi-képtár tulajdona.
63. Férfi arckép. 1874. Magántulajdon.
64. Kerti út. 1911. Eladó.
65. Erdő széle. 1911. Eladó.
66. Labdarózsa. 1911. Eladó.
67. Női arckép vázlat. Magántulajdon.

III. TEREM

68. Szinyei Merse Félix gyermekkori arcképe. Magántulajdon.
69. Lila virág. 1911. Eladó.
70. Léghajó. Magántulajdon.
71. Rokokó. 1872. (Vázlat.) Dr. Rosenberg Gyula ur tulajdona.
72. Őszi szinek. 1904. Bäcker Béla ur tulajdona.
73. Forrás. 1878. Dr. Kohner Adolf ur tulajdona.
74. Akasztófa. 1867. Ujpesti Wolfner Gyula ur tulajdona.
75. Kertben. 1906. Tüköry Károly ur tulajdona.
76. Mosónő. 1869. Ujpesti Wolfner Gyula ur tulajdona.
77. Majális. 1872. (Vázlat.) Dr. Rosenberg Gyula ur tulajdona.
78. Thuja. 1911. Eladó.
79. Majális. 1873. Magántulajdon.
80. Lila arckép. 1874. Magántulajdon.

IV. TEREM

81. Faun. (Vázlat.) 1867. Grünwald Mór ur tulajdona.
82. Fehér fa. 1909. Jánoshalmi Nemes Marcell ur tulajdona.
83. Madárdal. 1872. Báró Hatvany Ferenc ur tulajdona.
84. Virágzó almafák. 1901. Özv. Mikszáth Kálmánné urnő tulajdona.
85. Szinyei Merse Félix arcképe. 1890. Sárosvármegye tulajdona.
86. Sárga virágok. 1907. Gróf Károlyi Mihály ur tulajdona.
87. A Nerovölgy. 1904. Czell Károly ur (Zilah.) tulajdona.
88. Apám arcképe. 1870. Magántulajdon.
89. Kilátás. 1909. Nemes Marcell ur tulajdona.
90. Műtermem. 1873. Jánoshalmi Nemes Marcell ur tulajdona.
91. A hinta. 1869. Nemes Marcell ur tulajdona.
92. Pacsirta. 1889. Dr. Kohner Adolf ur tulajdona.
93. Szalmakalapos leányka. 1897. Magántulajdon.
94. Műtermem. 1873. Magántulajdon.
95. Női akt. 1869. Jánoshalmi Nemes Marcell ur tulajdona.
96. Vázlat. 1873. Dr. Bakonyi Károly ur tulajdona.

V. GRAFIKAI TEREM

VI. RÉGI MESTEREK TERME

A SZINYEI-IRODALOM.

1. MALONYAI DEZSŐ: Szinyei Merse Pál. (Művészeti Könyvtár: szerk. K. Lippich Elek) Franklin társ..... 8 korona

2. BÉLA LÁZÁR. Paul Merse von Szinyei. Ein Vorläufer der Pleinair Malerei. Leipzig. Klinkhardt és Biermann. Két kiadás.
   A. Rendes kiadás ..... 24 márka.
   B. Diszkiadás (100 számozott és a mester által aláírt példányban.) ..... 60 márka.

3. BÉLA LÁZÁR. Courbet et son influence á l'étranger, Paris. Floury. A „Majális" szines reprodukciójával 10 frank.

4. A JUGEND azon számai, ahol a Rokokovázlat és a Lilaarckép megjelent.

5. LÁZÁR BÉLA. Tizenhárom magyar festő. Lyka Károly előszavával. Singer és Wolfner kiadása 4 korona.

Kaphatók a kiállitás helyiségeiben.

A szobafestési munkálatokat végezte

BOBICS ARTUR

a kárpitos munkálatokat

BRAUN MÓR.

JEGYZETEK

Szinyei Merse Pál

K.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Szinyei Merse Pál

Lázd

Szépm. Muz.
Uj szerzem. 1920–21.

38. sz.

Szinyei Merse Pál

Irod.

Farkas Zoltán:
Képzőművészet.
Magyar Csillag.
1943. I. 117. l.

Pálzay Pál könyvének ismertetése.

110

vich PA, 252. l. — Gerevich IPGY, 94. l. — Lepold—Lippay 57. l. — Ybl Ervin: Lotz Károly élete és művészete. Bp. 1938., 176. l.

Hunyadi János halála

Karton freskóhoz.
Papír, színezett szén.
Az Ipolyi gyüjteményből.
A műcsarnokban. Vasárnapi Ujság, 1881.

Ti-9

Szinyei Merse Pál

cod

Hoffmann Edit Szinyei
Könyvének ism.
Farkas Zoltán
Magyar Csillag
1943. I. 699–700. l

LUNESSE, In memoriam Oscar Wilde. Translation by Per-
nn., 1905. 16r. Félpergkts. Halbpergamentband.

e. From the French by Stuart Mason. Oxford, The Holywell-
lbleder.

), Poems. Paris, 1896. 8r. Pegkts. Nagy Sándor diszitésével.
Verziert durch S. Nagy.

ites. Paris, 1898. 8r. Félbőrkts. *A szerző sajátkezü ajánlásával*
ıändiger Widmung des Verfassers an Oscar Wilde.

de Jean de Paris roi de France. Paris, 1899. 8r. Fbőrkötés.
Wilde-hez. — Halblederband. Mit eigenhändiger Widmung

Le traité du Narcisse. La tentative amoureuse. El Hadj'.
ts. A 300 példányos kiadásból a 170-ik. Szerző sk. ajánlásá-
— Halbpergamentband. Von 300 Exemplaren No. 170. Mit
Verfassers an Lord Alfred Douglas.

D', La città morta. Milano, 1898. 8r. Piros félmarokénkts.
övetkező feljegyzése: „Ezt a könyvet olvasta halálos ágyán
vettem Párisban 1904 május 13-án. — Halbmaroquinband.
tzers: „Dieses Buch hat Oscar Wilde an seinem Sterbebett
Verlassenschaft Paris, 13 Mai 1904."

Szinyei Merse Pál

cród

Bort Kéterer

78, 228, 267, 287, 288. l.

Repr.

A műveszfelesége 470. n.

Szerelmespár 583. n

Majális 637. n.

Szinyei Merse Pál

vád

Bernáth Aurél:

Emlékbeszéd a Szinyei

vacsorán.

Magyar Csillag

1942. I. 161–163. l.

147

NAPÓRA,
öt darab, fémből, XVIII. század.

Szinyei Merse Pál

Hoffmann Edit:
Szinyei Merse Pál.
Bp. 1943.

Ism.:
Délvidéki Szemle

1943. 7. sz. ~~[illegible]~~
(Bekuldött könyvek.)

Szinyei Merse Pál

Lola c. képe repr.

Rózsa M52: 68. l.

I

Szinyei Merse Pál

László

Csánky Győ

40, 41, 42. l.

DÉLYI EZÜSTKORSÓ. — XVIII. SZ. ELEJE

NYMPHENBURGI PORCELLÁNCSOPORT
F. A. BUSTELLI MINTÁJA UTÁN

Szinyei Merse Pál

Parkrészlet.

Repr.

Csánky Győr

Vészi Gerzson
könyvnyomda
Budapest, VI.,
Podmanicky-u.
Telefon 108-03

Szinyei Merse Pál

SZINYEI MERSE PÁL

LILARUHÁS HÖLGY

SZINYEI MERSE PÁL
A MŰVÉSZ FELESÉGÉNEK KÉPMÁSA

fordít

Szépm. Muz.
Muzeumbarátok kiáll.
(1934.)

XXII

Szinyei Merse Pál

Ernst Múzeum aukcióit

XXXIX

nek szántuk, szeretettel fogadjá[illegible]
törekvéseinket.

1940. augusztus 14.

Dr. Kopp Jenő

Szinyei Merse Pál

SZINYEI MERSE PÁL / 1845 - 1920 / :

189. Őszi táj. - Olajf.,v.méret 92 x 70 cm.
Jelz.l.b."Szinyei Merse Pál 1900".

Kopp 1939/40. Berm. I.

VARGA NÁNDOR LAJOS :

394. Arat a család. - Vizf., p. 40.3 x 28.3 cm. Jelz.l.j.: " V. N. L. 941".

VASZARY JÁNOS / 1867 - 1939 / :

395. Pálmaliget Rapallóban. - Szin.kr.rajz, p. 49 x 39.5 cm. Jelz.l.j.:"Rapallo 934 VIII/3. Vaszary J."

396. Strandjelenet. - Szin.kr.rajz, p. 27x20 cm. Jelz. l. j.:"Rapallo 934.III.8.Vaszary J."

397. Rapallói strand. - Szin.c.rajz, p. 28x21 cm. Jelz.l.b.:"Vaszary J.";f.b.:"Rapallo 934

Szinyei Merse Pál

arcképe, tollrajz 1909

Pólya Tibortól -

Koppmagygraf 150 éve

Auguste Rodin :

A művészek hasznosságáról

(Beszélgetések a művészetről című műből)

E szavakkal fordultam Rodinhez:

— Mester, ön meg van áldva a meggyőzés tudomány val. De végre is, mirevaló a művészek hasznosságát biz nyítani? Kétségtelen, hogy amint bebizonyította, munkake vük jótékony például szolgálhat. De a munka, melyet v geznek, nem gyökerestül haszontalan-e és éppen nem ebb a szempontból kell-e felettük ítéletet mondani?

— Kedves barátom, rendszerint könnyen megtévedü abban, hogy mi hasznos és mi haszontalan.

Ha csak az anyagi élet szükségleteit kielégítő dolg nevezzük hasznosnak, akkor igaza van.

Részemről én mindazt hasznosnak tartom, ami boldog De a világon semmi sem okozhat nagyobb örömöt a szeml lődésnél és álmodozásnál. Erről nagyon is könnyen megfele keznek mai nap. Az az ember, aki távol a nyomor gon jaitól bölcsen élvezni tudja a számtalan csodát, melyet sz me és szelleme minden pillanatban felfedez, valóságos iste ként jár a földön. Megrészegedik az életerőtől duzzadó sz teremtmények csodálatában, amelyek körötte csak ú árasztják remegő forróságukat, elgyönyörködik az emb nem és az állati fajok büszke példányain, ezeken a csod latos, hajlékony, karcsú és ideges gépezeteken, boldogan j a völgyekben és dombtetőkön, hol a tavasz nagyszerű z dellő és virágborította ünnepeket rendez, illatokat, mé zsongást, madáréneket áraszt. Fellelkesedik a folyók viz egymást üldöző, mosolyogni látszó, ezüstös hullámokon, ragadja őt az aranyszín istennek, Apollónak minden kü delme, mellyel a felhőket szétszórni törekszik, midőn a f tétován vetkőző szégyenlős szeretőként, mindúntalan beléj burkolódzik.

Ugyan melyik halandó boldogabb nála? És miután művészet tanít meg és segít minket ilyen élvezetekre, tagadhatja, hogy nem válik végtelenül hasznunkra?

De nemcsak értelmi gyönyörködésről van szó, han sokkal többről. Az embereknek életük értelmét a művés fejti meg. Megmagyarázza nekik, hogy miért is élnek, f

Szinyei Merse Pál

ságírók, a népszerű dalok költői, az újságrajzolók, az illusztrátorok, a sokasághoz közelebb hozzák azt a sok igazságot, melyet a hatalmas szellemek felfedeztek. Mintha gondolatok patakzanának, törnének ki a földből és sok zuhatagra válva omlanának tovább, míg végül azzá a hullámzó nagy víztükörré formálódnának, mely egy kor műveltségét jelképezi.

És nem szabad azt állítani, mint rendszerint szokták, hogy a művészek nem tesznek mást, minthogy környezetük érzelmeit tükröztetik vissza. Már ez is sok volna. Már nem céltalan dolog tükröt tartani az emberek elé, hogy megismerjék magukat. De annál többet tesznek ők. Bizonyos, hogy mélyre markolnak a hagyomány felhalmozta közvagyonba, de a kincset szaporítják is. Valóban feltalálók és vezetők is.

Hogy erről meggyőződjünk, elég, ha megfigyeljük, hogy a mesterek nagy része legtöbbnyire jóval megelőzte azt az időt, melyben tehetsége teljes diadalt aratott. Poussin már XIII. Lajos alatt megfestette remekeit, melyek szabályos előkelősége a következő korszak, jellemének volt hírnöke. Watteau, kinek szabados bájossága mindenképen XV. Lajos uralmába illik bele, nem ő alatta, hanem XIV. Lajos korában élt és már a Régens idejében meghalt. Chardin és Greuze, kik a polgári tűzhely magasztalásával egy demokrata társadalom elkövetkezését jósolták meg, még a monarchia korában éltek. A rejtélyes, édes és fáradt Prudhon, a császár bömbölő harsonái között hirdette a szerelem, az elmélyedés, a képzelet jogát, úgy hogy a romantikusok előfutárjának bizonyult. És közel a mi napjainkhoz, Courbet és Millet, a második császárság korában nem annak a népnek fáradalmaira és méltóságára hívták-e fel a figyelmet, mely a harmadik köztársaság alatt a társadalomban döntő befolyást szerzett.

Nem azt állítom, hogy e művészek határozták meg e nagy áramlatokat, melyekben önmagukra leltek. Csak azt mondom, hogy öntudatlanul hozzájárultak kialakulásukhoz, azt, hogy ahhoz az értelmi előkelőséghez tartoztak, mely ezeket az irányokat megteremtette. Ez az előkelőség természetesen nemcsak művészekből alakul, hanem írókból, bölcsekből, költőkből és publicistákból is.

Azt, hogy a képzőművészet mesterei nemzedéküket új eszmékkel és hajlamokkal ajándékozzák meg, az is bizonyítja, hogy nagy küzdelmükbe kerül azokat elfogadtatni. Néha majdnem egész életük a megszokás ellen vívott küzdelemben

644.

Ernst Múzeum aukcioi

XXV – XXVI.

XXV.

XXVI.

Szinyei Merse Pál

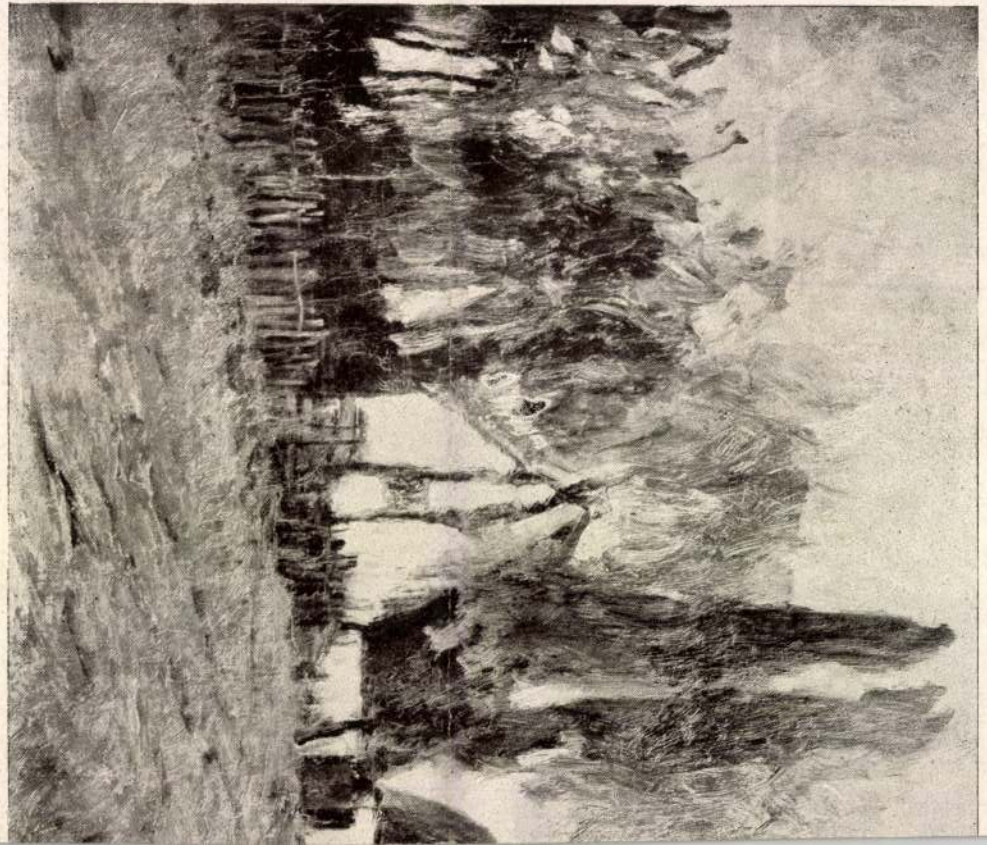

532/a.

Szinyei Merse Pál: Erdős táj

XIII.

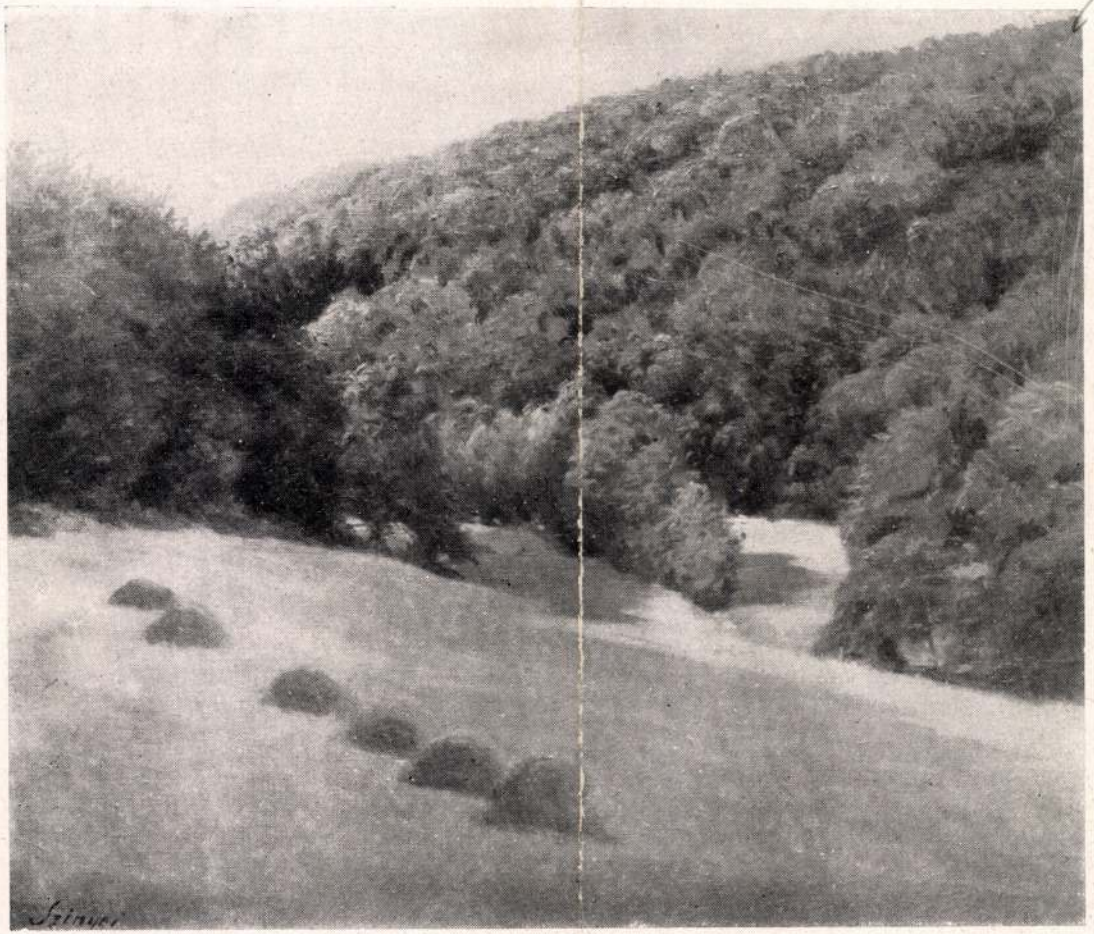

XIV.

Szimpei Marse Pál: Fehér felhők

Ernst Muzeum aukcioi
XIV – XIV

fordít

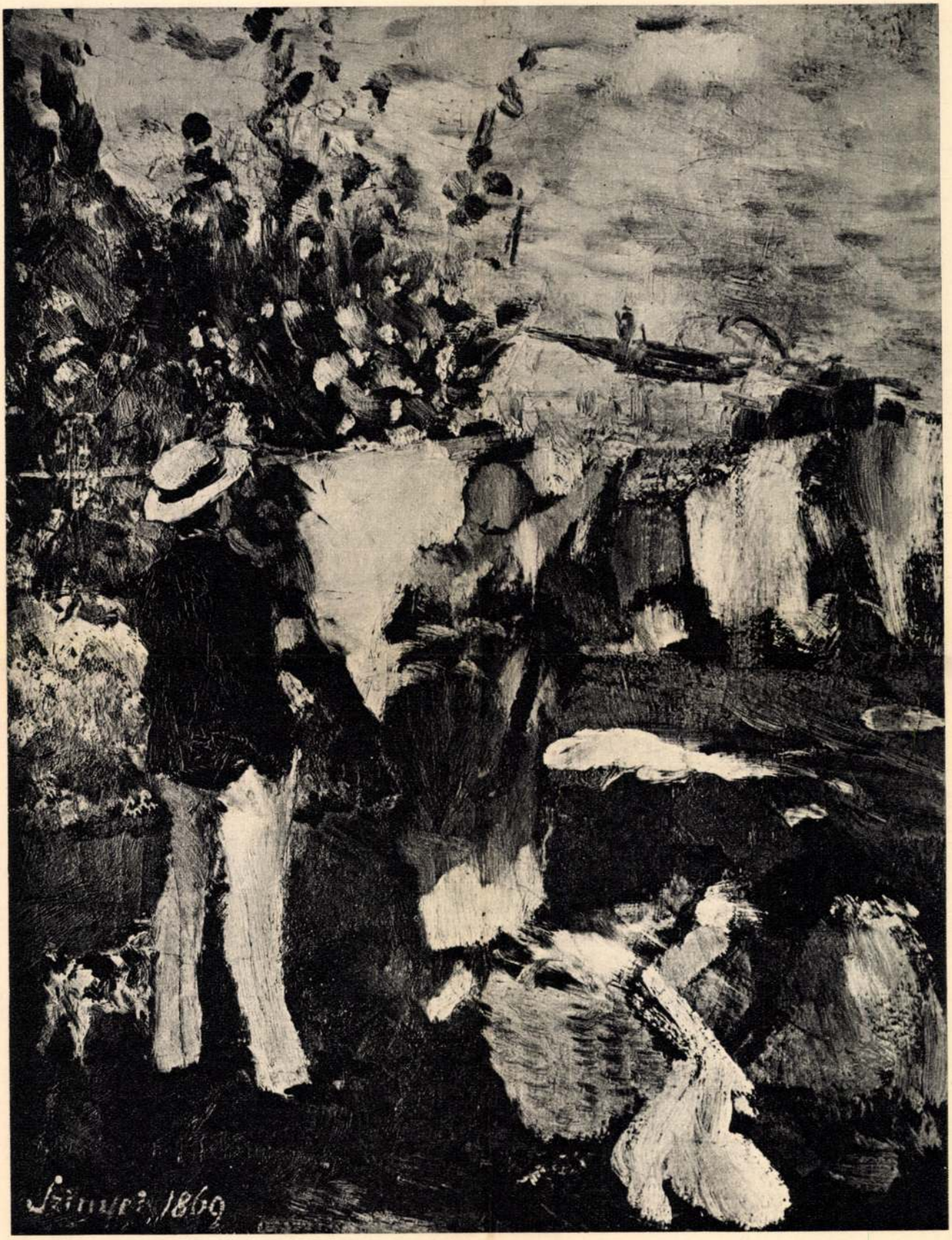

SZINYEI MERSE PÁL: RUHASZÁRÍTÁS

Petrovics MM

Szinyei Merse Pál

SZINYEI MERSE PÁL: MAJÁLIS

Szinyei Merse Pál

A művész feleségének
arcképe

Repr.

Az Ország 1943. nov. 13

Szinyei Merse Pál

irod

Hoffmann Edit:
Szinyei Merse Pál.
1845–1920. Bpest
1943. Könyvmelléklet
Gerevich Tibortól
Képzőművészet
1943. 224, 225. l.

département mozgósítására és seholsem leszünk biztonságban.»

«Oh, szentség! — kiáltott fel a szegény gyermek. — Mit tegyünk? Vannak nekem és Mary néninek más kalapjaink és ruháink a podgyász között. Nem öltözködhetnénk át, hogy ránk ne ismerjenek? És mielőtt mozgósítanak ellenünk, tán a legközelebbi faluban vehetnénk festéket, hogy skarlátpirosra mázoljuk a szegény automobilt. Így esetleg folytathatjuk utunkat és nem tűnünk fel senkinek.»

(Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

Érdekes politika. Érdekesnek lenni érdem és dicsőség, ha regényről vagy szindarabról van szó, de a mi tulajdonság kivánatos egy dolognál, sokszor nagyon nem kivánatos a másiknál. Igy például a politikánál fölösleges erénynek tartjuk, ha tulságosan érdekes. A mivel nem azt akarjuk mondani, hogy a politika ne érdekelje az embereket. De érdekelje őket az érdekeik révén, a melyekről határoz, ne pedig a tulajdon érdekességének az izgalmával. Már pedig, sajnos, az utóbbi időkben a politika nagy hajlamosságot mutat arra, hogy érdekessé, sőt izgalmasan érdekessé tegye magát. Kezdődött ez a külső politikában, a hol az érdekességnek megvoltak a maga hatalmas és izgató külsőségei is. Szokatlan képek és jelenetek kerültek az események szinpadára, láttunk nagy fölvonulásokat, a lelkünket és az idegeinket megcsapta a rendkivülinek lehellete. De gyönyörűségünk akkor se tellett ebben az érdekességben és élvezni csak azt élveztük benne, hogy — vége lett. De alig mult el a külpolitika érdekessége, már megkezdődött a belsőé. Kisebb szczeneriával, de nem kisebb izgalommal. Megint olyan levegőben élünk, a mely megduzzasztja és robbanóvá teszi a perczeket. Az izgalom gőze felhőkbe verődik, a melyeknek a formáját a hány politikai időjós, augur és jelmagyarázó, annyinak látja. Bizonyára érdekes világ, de olyan az érdekessége, hogy minél rövidebb ideig kérünk belőle. Mert a politikának minálunk sokkal fontosabb és sokkal sürgősebb teendői vannak annál, hogy érdekes legyen. Azt kivánjuk tehát, hogy szabaduljon meg minél hamarább ettől a virtusától.

*

A zsarnok. Abdul Hamid szultán végzetének betelése egy különös hangzású kérdést mozgat meg a jelenségek okain gondolkozó emberben: *miért lesz zsarnok a zsarnok?* Miért idézi magára milliók átkát, haragját és gyülöletének gyilkos veszedelmét az az ember, a kinek módjában és hatalmában lenne ugyanezeknek a millióknak a szeretetét, ragaszkodását és lelkesedését megszerezni a maga számára? Hiszen nyilvánvaló dolog, hogy zsarnoknak lenni a mi korunkban talán épen olyan gonosz állapot, mint összeesküvőnek lenni: mert a zsarnok feje fölött épen úgy ott lebeg folyton a veszedelem, mint az ő hajszoltjai fölött. Abdul Hamid ellenségei nem élhettek állandóbb rettegésben, mint a milyen örökös remegésben élt ő maga, a kiről tudjuk, hogy minden éjszaka más palotájának másmás termében aludt — ha ugyan aludt — hogy senki se tudhassa, hol pihen. Állandóan töltött pisztolylyal járt és megesett, hogy lelőtte a leghívebb szolgáját — ijedtében, mert ez egy olyan mozdulatot tett, a melytől az örökös félelem lázában

ALAKOK A KIKÖTŐBEN.

A KIKÖTŐ RAKPARTJA.

KONSTANTINÁPOLYI KÉPEK.

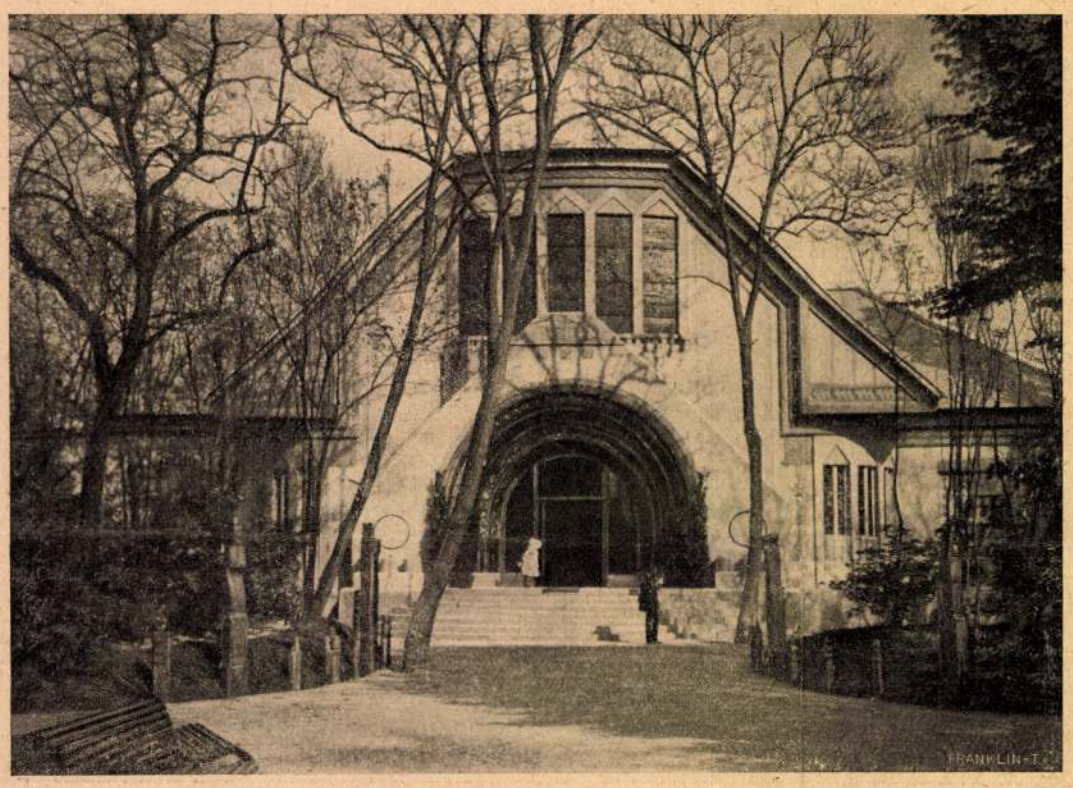

A HÁZ KÜLSEJE.

didergő beteg zsarnok megrettent. Ez a szegény sötét tirannus nem szomjazta a vért, nem kéjelgett a látásában, mint Báthory Erzsébet vagy Néró császár, mégis ezerszámra ölette meg az embereket. A pompának se volt fanatikusa, mégis raboltatott. A nagy hódítók hatalmi becsvágya se tüzelte, mégis egy uzsorás mohóságával ragaszkodott a hatalma minden atómjához. Akármennyire keressük zsarnoki cselekvéseinek forrását, csak egy érzést tudunk mögöttük találni. A *félelmet*. Ez az ember azért gyilkolta és száműzette seregszámra az alattvalóit, közöttük vérrokonait is, mert — félt, mindig félt és mindenkitől félt. A hatalomban se látott és féltett mást, mint a maga biztosságának eszközét és azért akarta korlátlanná tenni, illetve korlátlannak megtartani, hogy ez az eszköz minél hathatósabb és teljesebb legyen. Senki a hatalomtól igazában kevesebbet nem követelt, mint ez az ember, a kinek minden hatalom kevés volt, hogy annak a kevésnek a biztosságára elegendőnek érezze, a mint hogy az uzsorás a kincsei halmán ülve száraz kenyeret eszik, mert attól retteg, hogy ha egy garassal többet költ — éhen kell majd pusztulnia. Senkinek ez a beteg tirannus olyan kegyetlen zsarnoka nem lehetett, mint volt önmagának.

*

A legszebb életkor. Egy nagy londoni ujság, a «Daily Mail» most *ankétet* tart, vagyis sorra kérdez híres tudósokat és írókat arról, hogy melyik az ember legszebb életkora? Először is legyünk tisztában vele, hogy az ilyen körkérdés igazában még soha semmiféle problémát meg nem oldott, semmiféle tudást előbbre nem vitt, semmiféle új megismeréssel az emberiséget nem gazdagította. Nem ilyen ankéten födözték föl se a gőzhajót, se a telefont, se a rádiumot, mert hiszen a körkérdésnek már a természete szerint olyannak kell lennie, hogy lehetőleg mindenki tudjon rá felelni, még pedig mindenki másképen. Ebből a nézőpontból az angol lapé valósággal ideálja a körkérdéseknek, a mint ez a reá beérkezett feleletekből is kiderül. Nincs az emberi életnek a gyermekségtől az aggságig olyan kora, a mely nem kapott volna voksot valamely többé-kevésbbé híres férfiútól. Van a ki a húsz esztendős kort magasztalja, van a ki a gondtalan gyermekségét, van a ki a békés, pihenő öregségét. Melyiknek van igazsága? Valószinűleg — valamenynyinek. Mert a mi fölfogásunk szerint az életnek legszebb része nem a kalendáriom illetve nem a korunk kérdése. Nagyon kegyetlen dolog is lenne, ha például abszolut érvényű igazságnak kellene elfogadnunk, hogy elmúlván tíz, húsz, harmincz vagy negyven esztendősek, az életünk legszebb részén már föltétlenül túl vagyunk. Hány ember van, a kinek gyermeksége, ifjúsága sőt életének megállapodottabb korszaka is nélkülözésben, szenvedésben, betegségben, nehéz várakozásban telt el. Már most ez az ember okvetetlenül elkésettnek, okvetetlenül értéktelennek érezte-e, ha végre derűsebben, mosolygóbban fordúl feléje az élet arczulata? Ezt a tételt el nem fogadhatjuk. Az élet addig tart, a míg csak — élünk és a mint vannak pillanatok, a melyek esztendők szenvedéseit egyszerre vetik ránk, vannak olyanok is, a melyek esztendők szenvedéseiért tudnak kárpótolni bennünket. A hány az ember: annyiféle. Mindenkinek más a vágya, gyönyörűsége, öröme és nincs az emberi életnek olyan kora, a melybe e vágyak, gyönyörűségek, örömök valamelyike bele ne illenék. Az emberi életnek a legszebb kora tehát az, a mikor vágyaink és viszonyaink a legtökéletesebb harmóniában vannak egymással. Ez pedig megtörténhetik velünk az életkornak bármelyik idejében.

*

A vakmerőség. Egy amerikai hírt olvastunk a héten a lapokban a vakmerőség fölmagasztalásáról. Még pedig birói fölmagasztalásáról. Az Újvilág egy mindenesetre eredeti gondolkozású birája büntetés nélkül bocsátott el, sőt meg is dicsért egy csavargót, a ki minden ok nélkül inzultált egy rendőrt. A fölmentés argumentuma az a tény, hogy a megtámadott policeman hatalmas, szép szál legény volt, a csavargó pedig nyomorúságos vézna kis figura, a kinek nagy vakmerőségre volt szüksége, hogy az óriással viaskodást kezdjen. Már pedig — mondotta az amerikai biró — a vakmerőséget meg kell becsülni A mi bölcseség Amerikából jön, annak minálunk nagy a hitele is, a keletje is, mert a tizenhárompróbás praktikusságot tisztelik benne. De ennek ellenére, vagy talán épen ezért nem lesz fölösleges az amerikai bölcseségnek ezt a legújabb sütetét kissé szemügyre venni. A bátorság mindig tiszteletreméltó, mert a bátorság: erkölcs. A vakmerőség azonban nem mindig a bátorság fokozottságát jelenti. Jelentheti az — elzüllését is. Egy nemes czélért vagy nemes érdekben való nagyotmerés is vakmerőség: de vakmerőség az is, ha valaki törvény és erkölcs ellen bátor. Az ilyen cselekedet vakmerő egyszerűen azért, mert egy minden egyéni erőnél nagyobb hatalmat provokál: az egész intézményes társadalmi rendet. A vakmerőség erkölcsi értéke tehát a legnagyobb mértékben relativ. Ha úgy nyilatkozik meg, hogy például egy vézna termetű rendőr ráveti magát egy bikaerejű betörőre, akkor ez a vakmerőség tiszteletreméltó. De ha megfordítva történik, ha egy vézna gonosztevő egy nálánál sokkal erősebb rendőrt vagy más becsületes embert támad meg: ebben a vakmerőségben mi európai szemmel semmi olyat se tudunk fölfedezni, a miért kalapot kellene emelni a tisztelt utonálló előtt. Mi annak az amerikai birónak az itéletében és az itelete megokolásában inkább konfuziót látunk, mint bölcseséget. A vakmerőségért való rajongásnak ez a kritikátlan féktelensége bizonyára jobban a helyén lenne az őserdőben, mint a birói széken. Hogy Európába is átplántálódjék, azt igazán nem tartanók kivánatosnak. A maguk gusztusához az amerikaiaknak föltétlenül van annyi joguk, hogy — megtarthassák maguknak.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Találkozás hamupipőkével. A fiatal novellairó nemzedékből, azok közül, a kik az utolsó öt-hat év alatt foglaltak teret irodalmunkban, kétségkívül az egy-két legnagyobb tehetség közé tartozik *Révész* Béla. Eredeti egyéniség, a ki friss, megcsontosodott hagyományoktól el nem homályosított szemmel igyekszik nézni a körülötte folyó világot s azokon a hatásokon keresztül, melyet az irodalomból s a kultur-élet más területeiről nyert, a maga saját formáit, kifejező eszközeit igyekszik kifejteni. Az életben, a mely zürzavarosan gomolyog körülötte, az összefoglaló nagy vonalakat keresi, tipusokat, melyek, akármennyire egyénítve vannak is, egész

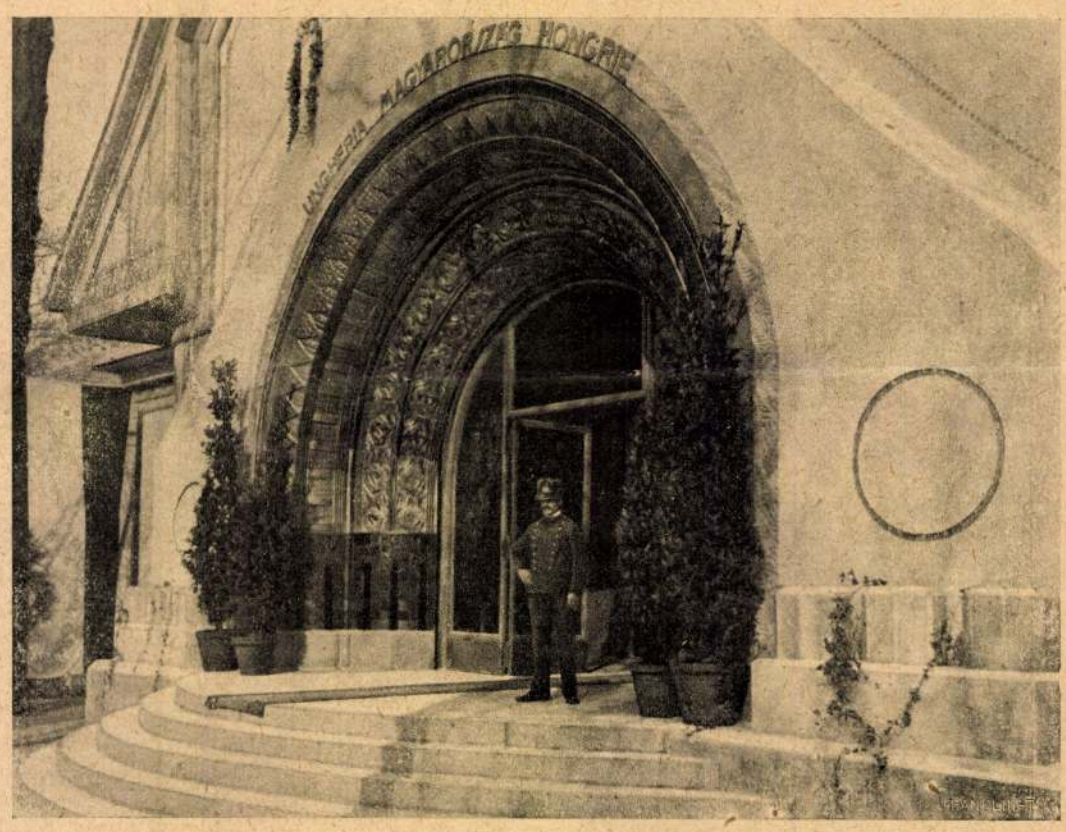

A HÁZ KAPUJA.

A VELENCZEI MAGYAR MŰVÉSZHÁZ. — Jelfy Gyula fölvételei.

embertömegek indulatait, érzéseit és sorsát tükrözik, történeteket, melyekben egy-két ember életkörére lekicsinyítve az egész emberiség szivének vére pereg, hangulatokat, melyek tudva vagy tudatosan emberek millióinak lelkében remegnek. Ekkora nagy dolgokat egy-egy kis novellában összefogni nem kicsi feladat s *Révész* Bélán is megérzik néha, hogy birkózik vele s nem tudja teljesen legyűrni. Ezért vannak ábrázolása módjában azok az ingadozások, ezért van, hogy néha csak kerülget egy-egy helyzetet, egy-egy alakot is, a nélkül, hogy igazán meg tudná markolni a gyökerét. A hol azonban ez a megmarkolás sikerül neki, ott aztán elsőrendű dolgot ad. Példa reá a *Genovéva arcza* című novella, melynél szebben alig láttuk még glorifikálva az anyaság misztériumát, édességét és tragikumát. Ezzel szemben alig nyom valamit egy-két technikai fogyatkozás, a mely különben is nem egyéb, mint bizonyos hagyományos formák áttörése s új forma-nyelvvel való kisérletezés. Még annak sem tulajdonítunk valami különös fontosságot, hogy a stilje sokszor tulságosan halmozza a szineket, virágos ott is, a hol az egyszerűség erősebben hatna. Mert azt látjuk, hogy ezzel a szinhalmozó móddal néha igazán meglepően művészi eredményeket ér el s ebben biztosítékát kell látnunk annak, hogy előbb-utóbb, ha az író teljesen ura lesz a maga eszközeinek, e tekintetben is el fog simulni, a mi benne ma egyenetlenség és a keresés biztos rátalálássá érik. Sokkal veszedelmesebb dolognak tartjuk azt a programmszerűséget, a mely egyik-másik novellán érezhető, a mikor az író egyes alakokat, helyzeteket nem a maga szabad művészi szemével, hanem egy előre és nem is önmagából megkomponált prog-

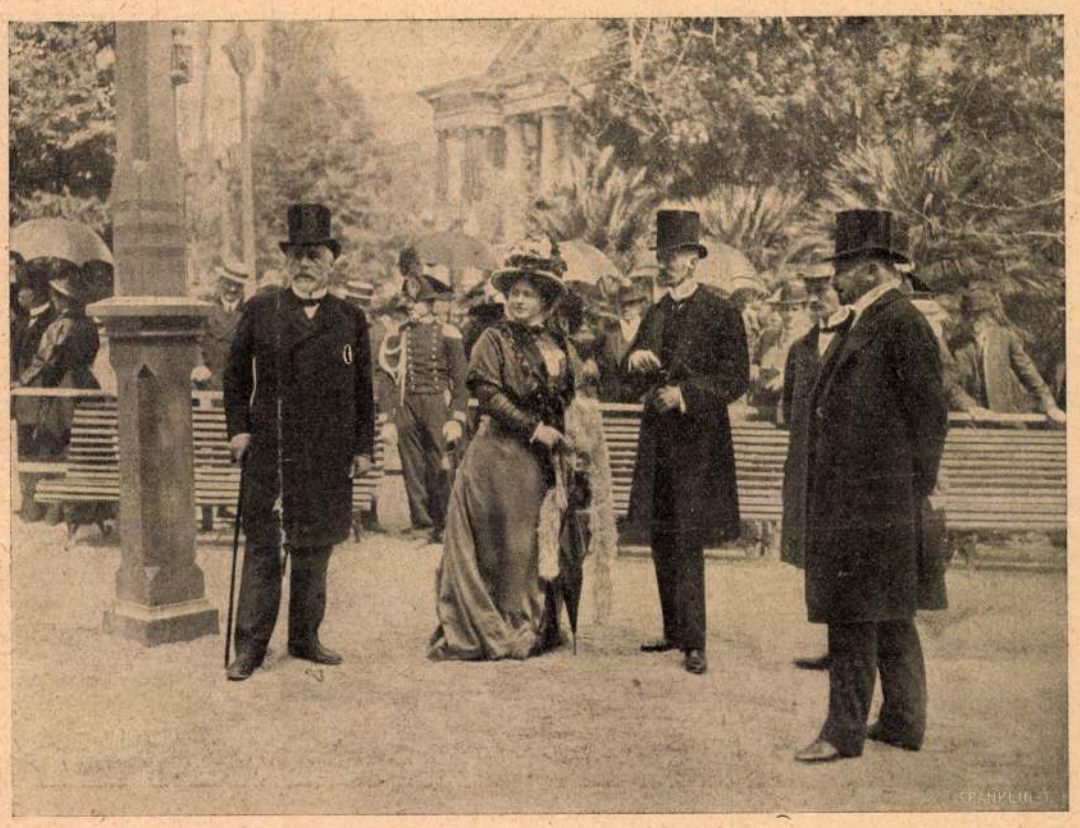

SZINNYEI MERSE PÁL, JENDRASSIK JENŐ ÉS LÜTZOW NAGYKÖVET AZ UDINEI HERCZEG MEGÉRKEZÉSÉT VÁRJÁK.

AZ UDINEI HERCZEG MEGÉRKEZÉSE.

rammszerű szempont szerint néz és tárgyal. Ebben idegen eszmeköröknek az irodalomba való betolakodását látjuk s a mi hitünk szerint a mi a művészettől idegen, az művészet-ellenes. Révész kötetének első novellája például efféle programmnovella akármennyire látjuk is a megírása módjában a született író kezе nyomát, lehetetlen észre nem vennünk, hogy az író nem tudott szabadulni a pathetikus novella sablonjaitól. Azt hiszszük, ezt a novellát *mutatis mutandis* könnyen át lehetne alakítani úgy, hogy a sztrájkból kivénült szocziálistákat pl. Napoleon kiszolgált katonáival helyettesítjük, a kik sebeiket emlegetve a *grande armée* felvonulásán lelkesednek. Ezek azonban mind másodrendű fontosságú megjegyzések, a melyek alig kisebbítik valamivel is Révész Béla könyvének értékét. Olvasmánynak persze nem épen vigasztaló és szivderítő az a könyv, a melyet méltán ajánl szerzője a «bántott embereknek», mert csupa szenvedő lelkek mozognak benne, a társadalom lenyomottjai és kitaszítottjai, a nyomor, betegség és tudatlanság áldozatai, a kiket az emberiség nagy betegségei gyötörnek. Azokon a novellákon, melyek a bank-ifjak flirtjeit éneklik meg a gépiró kisasszonyokkal, bizonyára jobban el lehet mulatni azoknak, a kik az irodalmat a felületes mulatság szempontja alatt nézik. Révész kétségkívül szomorú, sötét képeket rajzol, de nem nyomasztókat, mert az író mindig ott van szivével alakjai mellett s lirájával enyhíti művészivé a képek komorságát. Révész Béla könyve ritka díszes, művészi kiállításban jelent meg; külön kötetben vannak hozzá az illusztrácziók, egy legújabban feltünt fiatal művész, *Kozma* Lajos rajzai. Azokon a nyomokon vannak felfogva, a melyeket az angol Beards-

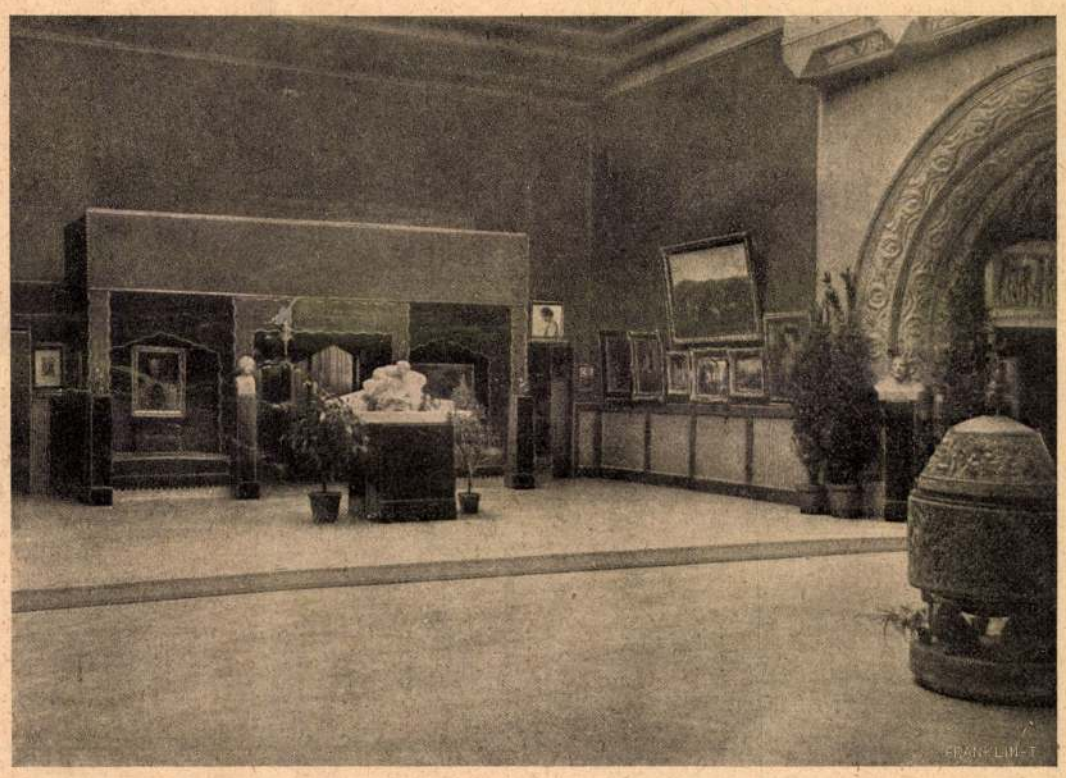

RÉSZLET A MAGYAR MŰVÉSZHÁZ BELSEJÉBŐL.

A VELENCZEI MAGYAR MŰVÉSZHÁZ MEGNYITÁSA. — Jelfy Gyula fölvételei.

ley jelölt meg, de a ki kissé fogékony lélekkel mélyed el bennük, gyönyörködve fogja észrevenni a művész vonalnyelvének és kifejező erejének gazdagságát. Nálunk meglehetősen új még az illusztrálásnak ez a módja s ezért sokakra, alighanem a többségre idegenszerűen is hat, de a ki meg tudja találni a művész intencziőit s ezekből tudja nézni a rajzokat, az újra meg újra vissza fog hozzájuk térni.

A nyelvújítás győzelme. Kazinczy Ferencz irodalmi hagyatékának buzgó gondozója s a nagy irodalmi reformátor életírója, *Váczy* János ezen a czímen adta ki az Akadémiában tartott székfoglaló értekezését. A terjedelmes tanulmány úgylátszik a szerző készülő Kazinczy-étetrajzának egy fejezete. Irodalomtörténeti szempontból tárgyalja a nyelvújítást, a melyet eddig leginkább csak nyelvészeti szempontból fejtegettek s ép ezért egyoldalú, sok tekintetben igazságtalan képet rajzoltak róla. Váczy János megrajzolja azt az irodalmi harczot, a mely a nyelvújítás kérdése körül folyt s a mely az első fontosabb kulturális kérdés körüli harcz volt irodalmunkban: felmutatja, a polémia folyamán mint közeledtek lassan az ellentétes vélemények egymáshoz s mint szabadult meg lassankint a nyelvújítás a meggondolatlanul újítók terhétől s mint vált Kazinczy győzelmével művelődésünk egyik legfontosabb elemévé. Nyugodt, objektív előadásban, az adatok kellő megvilágításával, de csak magukra az adatokra, a tényekre támaszkodva tárgyalja Váczy az anyagot, a melyet — pedig óriási terjedelmű —

PATAUD, A PÁRISI VILÁGITÁSI TÁRSULAT TITKÁRA S A SZOCZIÁLISTA SZAKSZERVEZETEK VEZÉRE.

apróra ismer s így nagyon tanulságos, sok tekintetben eddigi felfogásunkat jelentékenyen módosító képet ad a nyelvújításról.

Gy. Czikle Valéria versei. Most már harmadik kötet verse jelenik meg *Czikle* Valériának. Egyszerű, igénytelen s ép ezért kedves, sokszor finom dolgok, könnyedek, szentimentálisak, fehérek, mint a habos, könnyű csipke. Ábrándos, érzelmes lélekből fakadtak és ábrándos, érzelmes lelkek számára vannak írva. A ki életet, erőt, egyéniséget keresne bennük, nagy, nyugtalanító művészi értékeket, az előtt némák maradnak, a ki azonban puhára hangolva fog hozzájuk, annak egy-egy órára örömet szereznek. Többre pedig aligha is törekedett szerzőjük.

A «Magyar Könyvtár» legújabb sorozatában három, különféle szempontokból érdekes és becses füzet jelent meg. Az egyik *Wilde* Oszkár híres költeménye, *A readingi fegyház balladája* a vállalat szerkesztője, *Radó* Antal kitünő fordításában s előszavával, a másik *Turgenyev* Iván két novellája: *A diadalmas szerelem dalai* és *Jergunov hadnagy históriája Ambrozovics* Dezső fordításában. A harmadik füzet gyakorlati kézikönyv *A fényképezés vezérfonala*, kezdő amatőrök számára irta *Reichenhaller Petheő* Jenő. Világos előadás, sok szemléletes ábra teszik a kis munkát nagyon használhatóvá.

Pasztellek. *Vér* Mátyás novelláskönyve, melyről első megjelenésekor érdeme szerint megemlékeztünk, most második kiadásban jelent meg, a mi arra vall, hogy a kritika véleményével ezuttal a közönség tetszése is találkozik.

Uj könyvek.

Találkozás Hamupipőkével. Elbeszélések, irta *Révész* Béla. Külön kötetben *Kozma* Lajos rajzaival. Budapest, Singer és Wolfner.

A nyelvújítás győzelme. Székfoglaló értekezés. Irta *Váczy* János. Budapest, M. T. Akadémia kiadása; ára 1·60 korona.

Versek. Irta *Gy. Czikle* Valéria Budapest, Hornyánszky Viktor.

Megfizetek. Regény, írta báró *Orczy* Emma. Angolból fordította *Marczali* Erzsi. Budapest, Singer és Wolfner. (Egyetemes Regénytár). Két kötet, ára 2·40 korona.

A «Magyar Könyvtár» legújabb füzetei: 1. *A diadalmas szerelem dala. — Jergunov hadnagy históriája.* Elbeszélések, irta *Turgenyev* Iván, fordította *Ambrozovics* Dezső; ára 30 fillér. 2. *A readingi fegyház balladája*, irta *Wilde* Oszkár, fordította *Radó* Antal; ára 30 fillér. 3. *A fényképezés vezérfonala.* Kezdő amatőrök számára irta *Reichenhaller Petheő* Jenő. Budapest, Lampel-Wodianer részvénytársaság.

Pasztellek. Elbeszélések, irta *Vér* Mátyás. Budapest, Grill Károly könyvkiadóvállalata; ára 3 K.

EGYVELEG.

*** A drót nélküli telegrafálás** — mint a marokkói hadműveletek alkalmával Bellile franczia hajóorvos megfigyelte — többféle betegséget okoz a vele foglalkozóknak. Szemükben olyasforma káprázásokat idéz elő, mint a volta-ív, a födetlen testrészeken, arczon, kézen ekczémák keletkeznek, végül ideges rángatódzások s kínos szív körüli fájdalmak fogják el a távirászt.

Gyomor és bélbántalmaknál páratlan hatással bir a kovásznai Árpád gyógyforrás, mely kiváló alkalikus sósgyógyviz. Hatása felülmulja a Selters és egyéb külföldi vizeket. Mai számunkban megjelent hirdetésére felhivjuk olvasóink figyelmét.

Valóságos jótéteményt képeznek a Laufer-féle bokafüző (ludtalp betét) czipők minden fájóslábu embernek. Ezen czipőket az orvosi körök is kiválóknak ismerik el. Készitőjük és elárusitójuk Székely és Társa Budapest, Muzeum-körut 9.

Ha hull a haja, használja a hires amerikai Brool tanár-féle Petrol-balzsamot. Egyedüli biztos

Foulard - Nyers Bast- Chiné - Skót - **Selyem** és «Henneberg»-selyem 1 K 35 f.-től felj. **bérmentve** és **vámmentesen.** Minta postafordultával. Megrendelések bármily nyelven «» «» intézendők: «» «»
an Seidenfabrikt. **Henneberg in Zürich.**

A Bór- és Lithion-tartalmu
Salvator-forrás
kitünő sikerrel használtatik vesebajoknál, a húgyhólyag bántalmainál és köszvénynél, a czukorbetegségnél, az emésztési és lélegzési szervek hurutjainál.
Húgyhajtó hatású!
Vasmentes! Könnyen emészthető! Teljesen tiszta!
Budapesten, füraktár Édeskuty L. urnál.

Ujdonság! Törv. védve.
"REKORD" pénztárcza
elszakithatatlan.
Egy darab bőrből.
Apró pénznek külön mélyedés.
3.— korona
kizárólag csak a készitőnél
Csángó Henrik bőrdiszmüves
Bpest, Muzeum-körut 3. sz.
Vidékre utánvéttel. 3 darabnál portómentes.

«Molly» törv. védve.
A jelenkor legtökéletesebb kézfinomitója.
Elhanyagolt, érdes vagy vörös
kezeket 3 nap alatt
bársonypuhává és habfehérré teszi.
Egy üveg ára 1 korona.
Kapható minden drogeriában
Főszétküldési hely:
VÖRÖSKERESZT DROGERIA
Arad, Weitzer János-utcza 2.

Nekem okos, kedves mamám van!
Ez nekem este lefekvéskor nem bonbonokat, hanem két darab Fay-féle valódi sodeni ásvány-pastillát ad; és ha iskolába megyek, akkor mindig hat darabot kapok, hogy meg ne hütsem magamat. És én nem is vagyok beteg soha és mama azt mondja, hogy annak csak a Fay-féle valódi sodeni az oka. Kapható dobozonként 1 K 25 f.-ért minden gyógyszertárban, drogueriában és ásványvizkereskedésben, azonban tessék mindennemü utánzatot határozottan visszautasitani. Vezérképviselőség Ausztria-Magyarország részére: **W. Th. Guntzert, Wien, IV/1,** Grosse Neugasse 27.

Megvizsgálta Bool tanár és rendelte a közvetlenül importált amerikai **Petrol-Balzsamot** mely 3 üveg elhasználása után végleg megszüntette a hajhullást, korpaképződést; a hajat bársonysimává és hullámossá tette. Száraz és zsiros hajnak. **Egy nagy üveg ára 3 K.** — Kapható: **PETROVITS DROGERIA Budapest, IV. ker.** Bécsi-utcza 2. szám.

JOBB SELYEM a svájczinál nem létezik!
Kérjen **mintákat tavaszi** és **nyári ujdonságainkból ruhák** és **bluzok**-számára: **Ottoman, Liberty, Cotolé, Crepe de Chine, Louisine, Taffettas, Mousseline** 120 cm széles, méterenként 1 kor. 20 fill.-től kezdve feketében, fehérben, egy- és többszinüben, valamint **himzett bluzok** és **ruhák** batistból, szövetből, vászon- és selyemből. Csakis garantált szolid selyemkelmét árusitunk **közvetlen magánfeleknek bérmentve és elvámolva** a házhoz.
SCHWEIZER & Co., LUZERN U. 24. (Svájcz.)
Selyemszövet kivitel. — Királyi udv. szállitó.

Fogorvosi- és fogtechnikai műterem
Budapest, IV., Károly-körút 26., I. emelet
FOGAK és teljes fogsorok szájpadlás nélk.
Aranyfogkoronák, aranyhidak és mindennemü kaucsuk fogazatok, melyeket a szájból kivenni nem kell. **A gyökerek eltávolitása fölösleges. Tartós porcelán- és arany-tömések. Foghuzás** teljes érzéstelenitéssel, 10 évi jótállással. Vidékiek 1 nap alatt kielégittetnek, **megvárhatják.** — Mérsékelt árak.
Dr. EDELMANN JÓZSEF és MÁRFAI
néhai dr. Neufeld D. fogorvos volt techn. assistense. (Lift.)

Steckenpferd-Liliomtejszappan
legenyhébb szappan
:: a bőr részére. ::

Ha fáj a feje ne tétovázzék, hanem használjon azonnal **Beretvás-pastillát**
mely 10 percz alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. — *Ára 1 korona 20 fillér.* — Kapható minden gyógyszertárban.
Készíti **Beretvás Tamás** gyógyszerész **Kispesten.** * * * * * * Orvosok által ajánlva. — Három dobozónál ingyen postai szállitás.

Szinyei Merse Pál

wód

z

A Nap.

1913. jan. 5.

(Uj müveszcsata.
Visszavág a Müvész-
ház Szinyei Merseuch.)

678. sz.

Szényei Merse Pál

l.

Szépmüvészet

1943. 192. l.

kappel

2. szer is!

adatokban bővelkedő függelékkel egészíti ki. Részletes időren táblázatából, a jegyzetekből, a képekhez fűzött megjegyzésekb s végül a kimerítő bibliografiából a Mantegna életére és munká ságára vonatkozó tudományos kutatások minden eredmény elénk tárul. A vonzó és érdekes könyvet 200 képtábla egészíti l s az olvasó maga is végig kísérheti a nagy mester egész pály futását, kitűnő másolatokban tanulmányozhatja műveinek vált zatos sorát a korai, merev Madonna-képektől a nagy pádu és mantuai freskókig. Mantegna az erőteljes rajz, a meré rövidülés, biztos anatómia mestere, ezekkel a művészi sajáts gokkal találkozunk nagyszámú metszeteiben és domborműve ben is. Giuseppe Fiocco könyve mind szövegrészében, min képanyagában tökéletes, a mellett kellemes olvasmány, tanulsá az avatatlannak, hasznos tudományos segédkönyv a műtörténés szakembernek.

CARLO GAMBA: Giovanni Bellini. Milano, Hoep (1937). 8°. 212 l. 200 tábla.

A szerző tudományos gonddal, de közvetlen és nép szerű fogalmazásban ismerteti a velencei festészet első nag mesterét. Külön fejezetben méltatja Bellini művészeténe sajátságait, kutatja azoknak eredetét, elénktárja a környezetet a korbeli Velencét, s megmutatja jelentőségét a kiterjedt iskolá alapító nagyhatású művésznek. Giovanni Bellini, a velence festészet tulajdonképeni megalapítója nevezetes művészcsalád ból származott; apja Jacopo, fivére Gentile és sógora Andre Mantegna az olasz quatrocento nagyjai közé tartoznak. Giovann születésének évét nem ismerjük pontosan, bizonyos azonban hogy igen magas kort ért el, s midőn 1516-ban, 80-ik életévénel betöltése után elhúnyt, művészi alkotásoknak gazdag és válto zatos sora maradt utána. A kimerítő képanyag Bellini egés munkásságát felöleli. Végigkísérhetjük művészetének fejlődésé a korai, rajzos és részletező, Mantegna hatását eláruló Madonna képektől a késői korszak felszabadult, festői nagy oltárképeikig Megismerjük mozgalmasabb történeti ábrázolásait, allegoriái s végül eleven jellemzőerejű arcképeit. Giovanni Bellini művésze tével lezárul a velencei festészet próbálgató és úttörő korszak s a halhatatlan tanítványokkal Giorgionéval és Tizianéval

Ernst Muzeum aukcioi
XI

456.

Szinyei Merse Pál. Csipke rózsabokor

Szinyei Merse Pál

Szinyei Merse Pál

4rd
2

Az érdekes Ujság

1915. III. évf. 18. sz. (Arcképe a címlapon.)

pozzi artesiani, edifici pubblici dei centri rurali; sorregge con opportune direttive e con l'assistenza tecnica dei suoi organi agrari l'attività dell'Ente o dell'Istituto. Questi procedono, a loro volta, alla lottizzazione e all'appoderamento dei terreni, in base ad un disciplinare compilato per ciascuna zona da un'apposita commissione tecnica governatoriale, che stabilisce: il numero dei poderi in cui deve frazionarsi la zona, il numero degli anni, con un massimo di cinque, nel quale deve compiersi l'avvaloramento del podere; le opere edilizie e idriche di ciascun podere; i limiti di proporzione, per ogni podere, fra le colture asciutte e quelle irrigue; il numero delle famiglie coloniche da immettere nella zona; l'indicazione della cifra relativa al costo delle opere di bonifica, in base alla quale verrà concesso un contributo governativo pari al 30 per cento del costo stesso. Gli Enti dovranno poi cedere ai coloni i fondi bonificati, mediante un riscatto da compiersi in un certo numero di anni. Il colono, dopo un primo periodo di prova e di salariato, passa attraverso una forma di compartecipazione mezzadrile fino a raggiungere la piena assoluta proprietà del fondo. Sul «Gebel Verde» e nella steppa tripolitana, sorgono così i villaggi rurali interamente italiani e si forma la piccola

XLVIII.
Ernst Múzeum aukciós

Szinyei Merse Pál

637. Zöld domb.

XLIII.
Ernst Múzeum gyűjtői

Szinyei Merse Pál

471. A tavasz

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos K.

MÜEMLÉKEK ORSZ.BIZOTTSÁGA

---------- *ur*
urnő

Szinyei Merse Pál

röd

Pesti Hirlap

1923. febr. 4.

(Szinyei Merse Pál

emlére.)

Színyei Merse Pál

rend

Pesti Napló

1921. febr. 2.

(Az örök Majális.)

destinate ad integrare l'attività pastorale con quella coltivatrice. L'Ente per la Colonizzazione, mediante una sezione speciale per l'agricoltura dei libici, creerà i villaggi arabi della costa, così come ha creato i villaggi nazionali del Gebel. Giàsono stati scelti i primi centri di questa colonizzazione libica a Ras Hilal e all'Uadi El Atrum ; già i primi due villaggi sono in costruzione, ed altri cinque o sei ancora sono stati previsti per una rapida realizzazione. Qualsiasi battuta d'arresto nei confronti delle popolazioni arabe sarebbe in contrasto con lo spirito di armonia e di potenziamento di attività e di interessi generali e molteplici, che ha presieduto all'impostazione del piano di colonizzazione demografica intensiva dell'anno scorso e che dovrà regolarne le integrazioni e gli sviluppi.

Ancora un semplice accenno ad altro problema, meno urgente ma che dovrà essere affrontato tra non molto nella Libia Occidentale. Ho già parlato della formazione delle grandi concessioni di migliaia d'ettari di terreno a carattere industriale, e ne ho delineato la natura tipicamente latifondista. A prescindere da ogni critica e pur riconoscendo i buoni risultati culturali ed economici ottenuti nelle aziende che sono state razionalmente organiz-

Szinyei Merse Pál

Lrod

Die Kunst.

1910. 407, 408. l.

tempi di fervore.

Il piano — che taluno ha voluto battezzare di «supercolonizzazione» tanto appare complesso ed esteso in raffronto agli altri tentativi lontani e recenti — presenta aspetti diversi e molteplici, a seconda delle varie condizioni climatiche ed agrologiche, in cui i coloni devono affrontare la loro fatica. Ovunque Governo ed Enti hanno già provveduto alle condizioni essenziali dell'esistenza. La massa rurale, al suo giungere in Libia, trova costruiti i centri dei villaggi, le case coloniche, le strade ; sistemati i rifornimenti idrici ; lottizzati i terreni ; approntati gli attrezzi e il bestiame da lavoro. Migliaia e migliaia di operai, inquadrati da numerose imprese, seguiti giorno per giorno dalle gerarchie e dai tecnici del Governo e del Partito, sono stati per mesi impegnati, su un fronte, che comprende tutta la Libia, in un rude incessante lavoro, che ricorda quello dell'anno XV per un'altra opera di grande mole, la costruzione della «Litoranea».

Tutte le quattro provincie libiche vedranno sorgere contemporaneamente i nuovi centri rurali, previsti dal piano della colonizzazione demografica intensiva. Nella provincia di Tripoli, al villaggio Bianchi, ingrandito di altri 75 poderi, si aggiungeranno

Szinyei Merse Pál

vod

z

Esztendő.

1918. május

(Szinyei Merse Pál

mesél.)

proprietà coltivatrice metropolitana, che rappresenterà in questa terra la più solida garanzia di sicurezza politica, di tranquillità sociale, di sviluppo economico.

In occasione della recente visita sul «Gebel Verde» di S. M. il Re Imperatore, sei coloni dei primi villaggi colonici hanno ricevuto i titoli di proprietà della terra da essi bonificata. Ad essi altri si sono aggiunti, tanto che, entro l'anno 1938, a 123 ammonteranno già i nuovi proprietari. Essi, come quelli che sempre più numerosi si aggiungeranno nel futuro, saranno raggruppati in consorzi, opportunamente controllati, i quali, pure sgravando l'Ente dall'obbligo dell'assistenza diretta, determineranno gli indirizzi necessari e sorreggeranno l'attività dei coloni, evitando anche errori colturali, facili nei contadini che fossero abbandonati a se stessi.

Dopo anni di faticose e costose esperienze e di molteplici tentativi in vario senso, era dunque tracciata ormai la via maestra, su cui camminare speditamente. L'indemaniamento dei terreni, che ho accresciuto di circa mezzo milione di ettari in questi ultimi anni (al 31 maggio 1938 le terre indemaniate ammontavano per la Libia occidentale a 246,455 ettari e per la Libia orientale

Szinyei Merse Pál

iród

Herman Lipót.

Szinyei Merse Pál

röl. Pesti Napló

1928. febr. 5. (itt. köppel.)

importanza è l'evidente necessità di completare al più presto il programma della colonizzazione demografica sul «Gebel Verde», ove si dovrà giungere presto ad uno stato di saturazione da parte dei coloni nazionali. Già le terre gebeliche erano state assegnate al vecchio Ente per la colonizzazione della Cirenaica, prima ancora di procedere al regolare indemaniamento. Affinché la colonizzazione potesse fondarsi su un perfetto stato di diritto, non ho esitato ad imporre un grave sacrificio finanziario al bilancio della Libia per procedere all'indemaniamento, non solo delle terre già occupate dalle prime centinaia di famiglie coloniche, ma di tutte le terre che sul «Gebel Verde» erano state concesse all'Ente e non erano ancora occupate. Il riscatto di questo territorio, effettuato in modo da salvaguardare il diritto di proprietà dei libici con la corresponsione ad essi di un adeguato compenso, era condizione pregiudiziale all'impresa colonizzatrice, ed è stato compiuto.

Alle novecento famiglie immesse nei villaggi gebelici all'inizio dell'anno XVII (1938—39) e alle 340 famiglie già precedentemente esistenti, se ne potranno aggiungere entro un anno altre mille all'incirca, per occupare effettivamente tutto il comprensorio

a ettari 491,861), aveva raggiunto proporzioni tali da aprire i più vasti orizzonti alla nostra azione colonizzatrice. La ricerca sistematica e organica delle acque artesiane, perseguita in questi ultimi tempi nella Libia occidentale con ardore instancabile, senza soluzione di continuità, aveva già dato tali cospicui e decisivi risultati da modificare radicalmente in vastissime regioni (quale quella ad oriente di Misurata) l'economia agraria, consentendo una nuova più vasta realizzazione della famosa frase, che è stata una parola d'ordine del Duce per la colonizzazione libica: «Sposare l'acqua al sole».

Questi sono gli elementi fondamentali per affrontare in pieno la battaglia colonizzatrice, che deve dare, secondo gli ordini del Duce, la autarchia alimentare alla Libia. Su questi elementi ho impostato il piano organico della colonizzazione demografica intensiva, sottoposto al Duce nella scorsa primavera.

Più che raddoppiare, in un solo anno, quella popolazione rurale che la colonizzazione privata era riuscita, in alcuni lustri, con lenta e faticosa progressione, a disseminare negli immensi possedimenti, — significava disincagliare di colpo la colonizzazione libica dalle secche, in cui si era immobilizzata dopo i primi

Szinyei-Merse Pál

Kohner aukció kiállításon az Ernst Mú-zeumban szerepelt.

Az árak most már lassan kúsztak felfelé. *Szinyei-Merse* Pál *Csónakázók* című vászna 1000 pengős kikiáltási ár mellett 500 pengő felárat, a híres *Mondai jelenet* pedig 2000 pengős kikiáltási ár mellett 1000 pengős felárat, vagyis 3000 pengőt ért el.

A második nap eredménye mintegy 120—130.000 pengőre becsülhető, ami a túlalacsony kikiáltási ár mellett nagy érdeklődésre mutat. Bármilyen nagy azonban az érdeklődés, az árak a konjunkturális nívó 30—40 százalékát érték el csupán, de a magyar képek árfolyama még így is sokkal kedvezőbben alakult, mint a külföldieké. Szerdán, az aukció harmadik és utolsó napján a szobrászati és ötvösművészeti műtárgyak kerülnek kalapács alá.

MH. 934. II. 28.

Szinyei-Merse Pál

Kölner gyűjteményén az Ernst Múzeum-
ban képeivel szerepelt

NM.934.II.28.

Szinyei-Merse Pál

Kolner művészek gyűjteményei az Ernst Múzeumban szerepelt.

M.934.II.18.

Szinyei Merse Pál

wód

Bar Ungarn

6 bys. l. után

Szinyei Merse Pál

vród

Ybl Ervin: A magyar Manet. Szinyei Merse Pál halálának tizedik évfordulója.
Képes Vasárnapi B. H.
1930 febr. 2. Képekkel -

2065.50	2065.50

kül zárul.

ember 2.

müépitész.

Szinyei Merse Pál

róla

Budapesti Hirlap

1907. febr. 4.

(Szinyei-emlék-

ünnepi)

zonban az ideiglenesen elhelyezett
edték,ugy,hogy jelenleg a bíróság
nincsenek s a beállott esőzés folyé-
gébe az esőviz nemcsak becsepeg,ha-
valószinü, hogy tartósabb esőzés ese-
be fog az esőviz csepegni.
ője erről a müemlékek orsz.bizottsá-
virati jelentést küldött s a leg-
e,de eddig még semmiféle rendelke-
tel kérem Nagyméltóságodat,kegyes-

la br.b.t.t.urnak mint a müemlékek
zottsága elnökének

Budapest.

Vasárnapi Ujság 1943. máj. 16.

VASÁRNAPI ÁLMOSKÖNYV

Nem a bibliabéli Fáraó király volt az első, aki *megfejttette az álmait Józseffel*, már jóval előtte élt ez a fura „tudomány". Mindig voltak emberek, akik értettek az álomfejtéshez, s ha nem is írták le, hagyomány alakjában száll azóta is apáról fiúra.

Azaz bocsánatot kérek, rosszul mondtam. Úgy helyesebb, hogy *anyáról leányra!* Mert sajnos hosszú idők során ez a „tudomány" is elasszonyosodott! Úgyannyira, hogy a *férfiember ha manap álmodik, elő se hozakodik vele.*

Bezzeg nem így van asszonynénémmel, ha ő álmodik valamit! Felveri vele a házat! Megy az álmoskönyvhöz! S szidja! Hogy éppen az nincs benne, amit ő álmodik! Az benne van, hogy lúdhúst enni jó! Amikor azt kívülről is elég jól tudja az ember! (Különösen most!) Hogy ő nem érti, miért is nem csinál már az a sok irkafirkász ember egy valamire való becsületes álmoskönyvet?... *Asszonyoknak való játék az álomfejtés.*

Azért kedves lázadozó asszonynénénknek hamarjában innen üzenjük, hogy igen már készül is a vasárnapi álmoskönyv, amely megtanítja, hogyan kell megfejteni az álmot.

Persze, nem szól ez az álomfejtés az olyan esetekre, mikor például *lévén disznótor* Tercsi néném jól beevett véres meg májas hurkát, s egy kis frissen sült majorannás kolbászt utána! Aztán még egy egészen kicsi kis savanyú bort, csak három-négy kis pohárral, hogy a gyomrát el ne rontsa! Amitől a kontya elcsúszott esetleg! (Látni éppen nem lehetett, mert a kendő megóvott minden látszatot, de az igazság kedvéért mégis csak meg kell mondani.) Ilyen esetekben egészen bizonyos, hogy Tercsi néném, valamilyen állat kergeti álmában! *De ez az álom aztán nem jelent semmit!*

A *jelentős álom* egészen más. *Jelentős álom az előzmény nélküli különös, világos álom, ami felébredés után is élénken eszünkben van. Ráemlékezünk minden kis mozdulatra, szóra, minthogyha csak előttünk volna.*

Hát ilyen a jelentős álom. Jelentős annak, aki álmodta. Másnak ugyan nem . . .

Végeredményben az álomfejtés nem más, mint *érdekes gondűző játék. De hinni nem szabad benne.*

Abban a hitben, hogy régi, lappangó óhajt elégítünk ki vele, új, eddig sehol be nem vezetett rovatot nyitunk a *Vasárnapi Ujságban.*

Megkérjük kedves olvasóinkat, hogy jelentős álmaikat írják le röviden és küldjék be szerkesztőségünkbe. Az álmokat a beérkezés sorrendjében leközöljük és megfejtjük.

Dobokay Mari

Falusi konyha, A Vasárnapi Ujság ételpályázata

Ha megkérdezi az ember a Magyarországon járó idegent, hogy érzi magát, mindegyik egyformán válaszol. Mindent megdícsér, mindenre kijelenti, hogy csodálatos. Az idegennek csodálatos a magyar tájak szépsége, csodálatos a magyar nők bájossága, a magyar férfiak udvariassága, de a legcsodálatosabb — *a magyar konyha* . . .

Erről aztán a külföldi legendákat mesél és a magyar ember is, ha idegenben jár, hazavágyik a hazai főzt mellé. *Nincsen is párja a magyar konyhának, Zrínyi Ilona, meg Dobó Katica mellett ez tette világhírűvé a magyar asszonyokat.* Ennek ellenére mégis hálátlanok vagyunk a magyar konyhával szemben . . .

A magyar dalnak, a magyar mesének, a magyar zenének akadt már gazdája, akadt olyan lelkes ember, aki összegyüjtötte a sajátosan magyar remekeket. *A magyar konyhának még ma sem termett apostola, legkiválóbb receptjeinek még ma sincsenek összegyüjtve, csak egy-két asszonynak a birtokában vannak, vagy csak egy-egy tájon tudnak róla.*

A *Vasárnapi Ujság* most ezt a hiányt akarja pótolni. Felhívjuk hát asszonyolvasóinkat: *közöljék velünk azokat a jó, magyarízű ételrecipéket, amelyek világhírűvé tették a magyar konyhát.* A beküldött recepteket a beküldő nevének és lakásának megjegyzésével leközöljük. Örülni fogunk a régi békebeli recepteknek is — majd jók lesznek a béke idejére — de mégjobban fogunk örülni annak, ha asszonyolvasóink bizonyságot tesznek amellett, hogy *a mai nehéz időkben is születik a magyar asszonyok fejében olyan recept, amely világhírűvé lehet.*

Magunk járunk elől jó példával, amikor megírjuk, hogy kell elkészíteni az egyik legmagyarabb ételt, az alföldi aratók kosztját, az *öhönt.*

Tíz deka összevágott szalonnát bográcsban megpirítunk, majd még 5 deka zsírt teszünk hozzá. Ha megpirult és kisült, kivesszük és helyébe 15 deka szárított lebbencstésztát teszünk, amelyet felpirítunk. A pirulófélben levő tésztához finomra vágott hagymát teszünk, rárakjuk a szalonnát is és félkiló szeletelt krumplit teszünk tetejébe. Megsózzuk, megpaprikázzuk, vízzel felöntjük és saját gőzében addig főzzük, amíg teljesen összeáll. Amikor lehet, hogy a széle is megpiruljon mindenütt, jópárszor megforgatjuk a bográcsban.

Ennyivel, egy-két embernek bőséges ebédet adhatunk . . .

VASÁRNAPI UJSÁG
Képes szépirodalmi és politikai hetilap.
Felelős szerkesztő: Ambrózy Ágoston.
Felelős kiadó: Vámos Kálmán.
Szerkesztőség: Andrássy-út 135.
Telefon: 145—550.
Megjelenik minden pénteken.
Nyomták a Pallas r.-t. offset körforgó gépein.
Budapest, V., Honvéd-u. 10.
Felelős: Győry Aladár, igazgató.

Színyei Merse Pál

A térképen árnyékolt részek a japánok által már birtokba vett területeket jelzik.

KINA KÖZÉPSŐ TARTOMÁNYAI

Térképünk Kína középső részeit mutatja be. Azt a vidéket, ahol a japán csapatok előrenyomulóban vannak, nyugati irányban. Keleten a tengerpartot látjuk, nyugaton pedig a Közép-Ázsiából idenyúló Kunlun-hegység terjedelmes hegyvidéke emelkedik. Északon csaknem Peking környékéig nyúlik fel a térkép, délen pedig egészen az indokínai határvidékig terjeszkedik ki.

Középtájt kanyarog a tenger felé Kína legnagyobb folyama, a Yangtze. A legfontosabb harcok a folyóménének azon a szakaszán dúlnak, ahol a Yangtze magas hegyek közé szorítva, kilép az alföldre, tehát Ichang város környékén.

Hogy a kínai távolságokat érzékelhessük, gondoljunk arra, hogy Ichang a tengerparttól — tehát Shanghai vidékétől — 1000 kilométernyire van. Ichangtól Chungking 500 kilométernyi távolságban van.

A térkép földrajzi nevei a Kínában használatos, latinbetűs írásmód szerint szerepelnek. Ezt a helyesírást nagyjában a kínai pósta névjegyzéke honosította meg a külföldiekkel kapcsolatban, akik a kínai írású szójeleket olvasni nem tudják. Nálunk nemrég rendezték a helynevek használatának módját és a Magyar Földrajzi Társaság is ezt, a térképen látható írásmódot rendszeresítette a kínai földrajzi nevekre vonatkozóan. A mássalhangzókat ez az írásmód épúgy, mint a Japánban bevezetett latinbetűs helyesírás is, angolosan használja. Sh-val írja a mi s hangunkat, s-sel az sz-t, ch-val a cs-t, j-vel a dzs-t, ts-sel és tz-vel a c-t és y-nal a j-t. Az írásban látható kínai szavakra annyira jellemző -ng végződésben a kínaiak nem mondják ki a g-t, hanem csak megnyomják az n-t, tehát Shanghai nevét körülbelül így mondják ki: sann-háj. A szótag elejére írt ki- a kiejtésben körülbelül a magyar ty hanggal helyettesíthető. Tehát Kiukiang-nak ez volna a „hangos" alakja: tyu-tyann. Cholnoky Jenő is megírta kínai útjáról szóló könyvében, hogy Peking nevét a helyszínén így hallotta: péj-tyinn. Kína nagy folyója is csak hibásan „Jangcsekiang", mert a helyes Yangtze elnevezést a kínai körülbelül így mondja ki: jann-ce, amiben az e igen röviden hangzik.

Kína földrajzi nevei valamennyien értelmes szavakból tevődnek össze. A tartományok nevei közül például Shantung keleti hegyvidéket jelent, nyilván olyat, amely a nagy alföldtől kelet felé esik. Shansi ezzel szemben nyugati hegyvidék, épúgy, mint a más tájszólásban írt Shensi is. Honan a folyótól — a Sárga folyótól vagy Hwanghótól — délre fekvő tartományt jelent, Hopei viszont északra fekvőt. Hupei nem a folyótól, hanem a nagy Tungting tótól fekszik északra. Szechwan jelentése: a négy folyó, míg Yünnan-é: felhős dél. Peking az északi főváros, Nanking a déli, Chungking pedig a középső főváros.

Chunking ostroma

Az újságolvasó meglehetős bizalmatlansággal olvassa el napilapjában a távolkeleti harcterekről érkező híreket. Shanghai-i, nankingi tudósítások érkeznek, amelyek arról számolnak be, hogy „Közép- és Dél-Kínában lassanként kialakulnak a japán katonai tervek". „Ichangnál tért nyertek a japánok" vagy a „japánok Hengchow felé nyomulnak előre".

A kíváncsibb természetű olvasó kezébe veszi a térképet, egyideig keresgél rajta, aztán megunja. Megállapítja:

— Messze van a távolkeleti hadszíntér... — és érdeklődése ezzel végetér.

Pedig Távol-Keleten, Ázsiának keleti és délkeleti szárazföldi részén nagyarányú hadműveletek folynak. Az óriási térség, az utánpótlási nehézségek, a természeti akadályok nem engedik meg, hogy ott villámháborúkról lehessen szó. Japánnak, amint ezt több ízben hangsúlyozta, nem is ez a célja. A Felkelő Nap birodalma, amint azt a japán kormány szóvivője megfogalmazta, az, hogy lépésről-lépésre előreheladva biztos ütemben kiküszöbölje az idegen és a számára nem kedvező befolyást egész Távol-Keleten. Óvatosan haladnak előre a japánok a hatalmas térségek birodalmában.

Ha közelebbről vizsgáljuk a kérdést, mindenekelőtt meg kell állapítanunk a következőket:

Kína jelenleg három nagy politikai csoportra oszlik:

1. Chungking-Kína, mely Csangkaisek vezetése alatt áll. Hadereje mintegy 5 millió főnyi. Ennek a politikai csoportosulásnak Chungking a fővárosa, mely az angolszász befolyásnak egyik lényeges és fontos katonai és diplomáciai támaszpontja.

2. Kína északnyugati tartományaiban kommunista csoportok működnek. Ezek voltaképpen a Szovjethez tartoznak. Kommunista-Kína tehát félig-meddig a Szovjet része. Csapatait, melyek számát félmillióra te Szovjet szerelte fel és Ennek az erős kötelék tó városa a Shansi-tar lévő Yenan.

3. Kína harmadik po portosulása a Nemzeti- Nanking-Kína néven lamalakulás. Ennek eln csingvej. Nanking-Kín delkezik nagy haderőv mégis jelentős kínai á hadászatilag elsőrendű gú a fekvése, földi k igen gazdag és Japánna arra törekedik, hogy lé japán vezetés és irán áló Nagy-Keletázsiai

*

A nagy küzdelembe jetnek eddig nem vol szerepe. Moszkva Kín emberanyagraktárt lát igazi harc voltaképpen nai csoportosulás, Chu Nanking között folyik. vérnép háborúja terr nagyhatalmi érdekeke

A „Majális" festőjének családja

Szinyei-Merse Pál halhatatlan alkotása, a természetszépség és életöröm elragadó himnusza, a „Majális", idén lett hetvenéves. A művész alakjával sokan foglalkoztak, de nem lesz érdektelen bemutatni azt a családot, mely annak ellenére, hogy Sáros legelőkelőbbjei közé tartozik, nem gördit akadályt fiának művészi pályaválasztása elé, mely iránt pedig a mult század nemesi családjai még bizonyos előítélettel viseltetnek.

Nagyapja Szinyei-Merse László sárosi alispán és pozsonyi követ, két diétán képviselte megyéjét: 1825 és 1832-ben. Nagy tekintély, félnek tőle, de igazságosságáért közszeretetnek örvend. Az 1831-i kolera idején erélyes intézkedésével elejét veszi a parasztlázadásnak.

De felesége, Szent-Iványi Anna is a kolera áldozata lett; ez annyira megviselte, hogy leköszön alispáni méltóságáról, de az eperjesi váltótörvényszék megszervezésekor ő lesz annak elnöke.

Utolsó éveit Pesten tölti, 1850-ben hal meg tüdőgyulladásban. Hat gyermeke közül kettő fiú, négy leány. Az utóbbiak közül legtragikusabb sors várt a legfiatalabbra: Emmára. 1849 július 5-én esküdött örök hűséget Dessewffy Arisztid tábornoknak Pesten. az akkori lipótvárosi templomban s ugyanannak az évnek október hatodikáján, születésnapja reggelén lesz özvegyévé.

A két fiú közül a fiatalabbik Szinyei-Merse Félix, a festőművész édesapja. Az abszolutizmus napjaiban, majd a kiegyezés első éveiben Sáros megye társadalmának kiemelkedő vezéregyénisége. Jogot végez Kassán, majd jernyei birtokán gazdálkodik. Kitűnő gazda, de mikor a köz szolgálatra hívja, szerepet vállal: az 1839-i diétán Kisszeben városát képviseli, 1860-ban pedig az októberi diploma nyomán, a régi megyerendszer helyreállításakor, a megye bizaima őt választja első alispánjává. A provizórium beálltával lemond, 1865-ben újra megválasztják, de négy év után súlyos betegsége visszavonulásra kényszeriti. Mivel az iránta megnyilvánuló legfelsőbb bizalmat nem utasíthatja vissza, egyike lesz 1871-ben a nyolc első kinevezett főispánnak, s ezt a tisztségét haláláig viselte.

Felesége, Jekelfalussy Valéria korának legérdekesebb és legértékesebb asszonya. 1824 augusztusában született Kelcsén, Zemplén megyében, mint Jekelfalussy József kamarás és gróf Csáky Anna leánya, 1841 októberében lesz Szinyei Félix felesége. Nyolc gyermeket nevelt, de ideje maradt, hogy Sáros megye közéletében is élénk részt vegyen. A szabadságharc izgalmas napjaiban Eperjesen nőbizottság alakul, hogy a honvédek részére fehérneműről, a sebesültek részére tépésről gondoskodjon. A bizottság élén Szinyei-Merse Emma, Dessewffy Arisztid menyasszonya áll, a sebesültek kórházának igazgatását pedig Szinyeiné, Jekelfalussy Valéria vállalta; csak a sebesültekkel távozott a muszkák elől kiürített Eperjesről. Az oroszok 50 kancsukaütésre ítélték a nemes magyar asszonyt, akit ettől csak menekülése óvott meg.

1861-ben megalakítja a „Sárosmegyei jótékony nőegylet"-et, melynek első elnöknője lesz. Az általa rendezett előadásokon gyakran szerepel maga is népdalokkal és saját szerzésű hazafias költeményeivel.

Szinyeiné költői hajlamát és irodalom iránti lelkesedését még a szülői házból hozta magával, ahol többek között. Eötvössel is megismerkedik.

Arany Jánossal is levelezésbe kerül. Ez a levelezése úgy kezdődik, hogy alapító tagként belép a Kisfaludy Társaságba, amit a költő, mint a Társaság igazgatója hivatalos levélben köszön meg. 1865-ben Szinyeiné felvidéki juhturó csemegét küld ajándékul Aranynak, aki az alábbi levélben köszöni meg a figyelmet:

Tisztelt Nagyságos Asszony!

Kedves ajándékot vettem, kedves kezektől s miután a feladó posta Eperjest, a küldőhely Jernyét mutat: azt hivém, alig tévedek, ha egyenesen Jernye nemtőjéhez fordulok köszönetemmel.

A meglepetés annál kedvesebb vala rám nézve, mert első eset ilyen figyelemben részesülnöm oly valakitől, kivel személyes ismeretségem nincs; s mert az ajándéktárgy is igen el volt találva, egyike lévén — mint a tudósok mondják — frugális estebédeim kedvelt csemegéinek.

De még ha, a mit nem remélek, csalódnám is a küldő személyére nézve: akkor sem vész kárba e köszönetem, mert a hazának egy oly nemeskeblű leányához van intézve, kinek nevét minden szép és jó ügynél megszoktuk tisztelettel említeni.

Fogadja hát Nagyságod szíves köszönetemet és mindenkori tiszteletem kijelentését, a ki maradtam Nagyságodnak Pest, május 21-én 1865 Alázatos szolgája

Arany János.

A szíves fogadtatásra talált ajándékot újabb követi, amiért a költő, kit asszonyleányának dec. 29-én bekövetkezett halála búskomorságba ejt, pesszimisztikus levélben mond köszönetet. A mozgalmas idők megszakítják a levelezést: az alkotmány visszaállításának ügye vajúdik, a kolera szedi áldozatait, Arany János elfoglaltsága növekszik; az Akadémia megválasztja titkárának az elhunyt Szalay László helyébe. Szinyeiné az 1867-ben megjelent hatkötetes Arany-kiadás elolvasása után elismerését és csodálatát fejezi ki a költőnek összes költeményei felett, majd leírva Jernye szépségeit, meghívás következik": ... *Hálatelt szívvel élvezem mindezt s kívánnám, hogy oly szerencsés lehetnék, a fővárosi gondjai és büzhödt nyári legéből Kegyedet kiragadni és ide családi körünkbe varázsolni, hogy az ősi hagyományos magyar vendégszeretetnek híven megőrzött édes kötelessége teljesítésével szerencséltetnénk!...*"

Arany sárosi útjától Szinyeiné irodalmi eredményt is várt, gondolva, hogy a festői vidék, a hozzája fűződő mondák megragadják a költő képzeletét, és valószínűleg Jernye irodalmi megörökítését is remélte. De Arany nem ment és nem is írt. Végül Szinyeiné szóbeli üzenetet küld, mire Arany 1867 szept. 28-án utolsó köszönő levelét küldi Sárosba.

A levelezés ismét megszakad: a költő betegeskedni kezd, Szinyeinét elfoglalja férje betegsége és gyermekeinek nevelése. Csak mikor észreveszi, hogy fiát Pált, akkor még idegenben jobban méltányolják, írja fia tudtán kívül az alábbi sorokat Aranyhoz:

Mélyen tisztelt Honfiú! Érántam való megbecsülhetetlen figyelme és jósága feljogosít e néhány sorral drága idejét igénybe venni és egy szerény kérést, mely a honleány és egyszersmind magyar anyáé is, ide zárni. Számos fiaim egyike festői pályára lépvén, 3 év óta a münchni akadémia tanulója: Szinyei Pál; — legelőször a Honvéd-album mutatta be szerény rajzát — újév óta pedig egy nagyobb olajfestménye van kiállítva, Pán és nimfát ábrázolja, a képzőművészet tárlatában. Szabadjon tehát Kegyed nagyrabecsült figyelmét e mű megtekintésére felkérnem, mely talán szebb reményekre is feljogosítand, miután még Bécsben is az őszi kiállításnál némi érdeket ébresztett, holott azok nem szokták a szegény magyar embert elkényeztetni. Szeretném, ha édes hazámban is egy kevés érdeket ébresztene fiam műve, mely serkentendi még serényebben tanulni, hogy utolsó sorban ne álljon a haza napszámosai között.

Az Isten áldását kérvén Kegyed és kedves családjának, maradok hálátados szívű határtalan tisztelője Szinyei Valéria. Jernyén, 1869 febr. 5-én.

A levelezés Szinyeinének 1871 márc. 15-én kelt soraival zárult le végleg, melyekben köszönetet mond a költőnek, hogy volt nevelőjüket, Mátray Gyulát, pártfogásába vette. Szinyeiné 1875-ben elveszti férjét, négy évig még Eperjesen lakik két kisebb fiának neveltetése végett, majd visszavonul zemplénmegyei birtokára. 1882 okt. 25-én ő is elköltözik az élők sorából. Halála előtti napon temették Arany Jánost.

Dr Gaál Ferike.

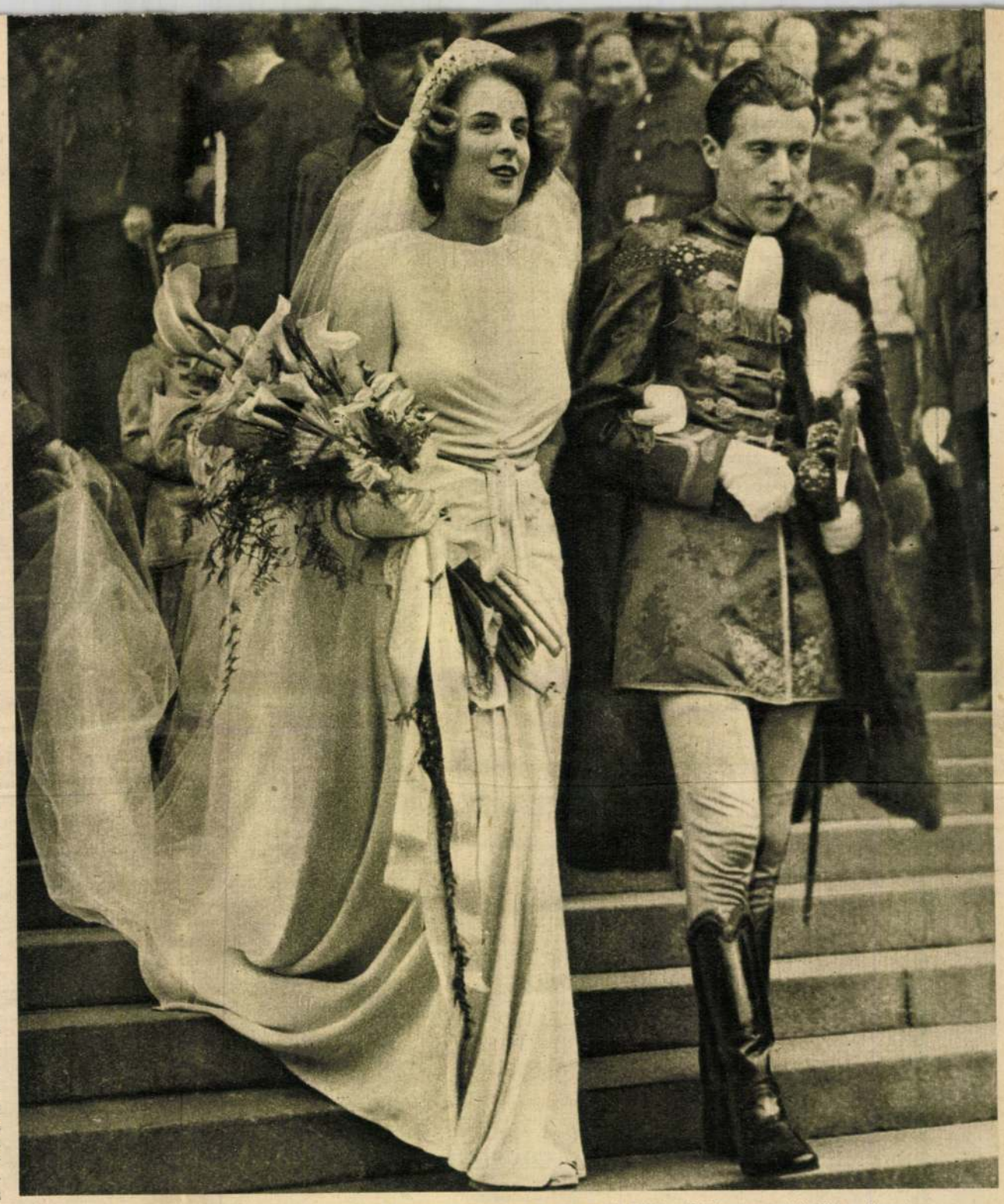

Szinyei-Merse Marianne és dr. gróf Zichy Hubertus esküvője a Szent István bazilikában. — Alsó kép: az örömszülők a szertartás után. Elől: gróf Zichy Ödönné és Szinyei-Merse Jenő. Mögötte: Szinyei-Merse Jenőné és gróf Zichy Jenő.

Szinyei-Merse Pálnak, a Majális festőjének családja. Balról: Szinyei-Merse Lászlóné és Szinyei-Merse László. — Középen: Szinyei-Merse Pál. Jobbra tőle Szinyei-Merse Félix, a festőművész atyja és Szinyei Félixné, Jekelfalussy Valéria, a művész édesanyja.

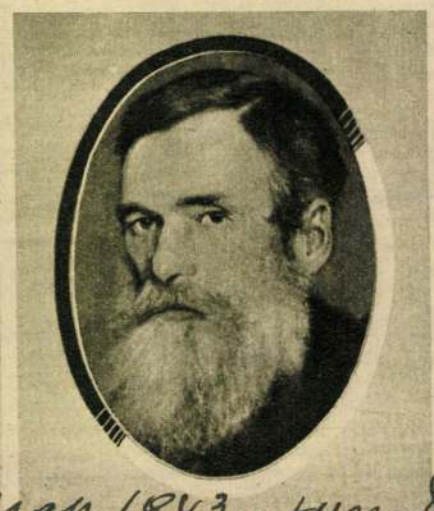

Képes Vasárnap 1943. jun. 8. (23. szám)

Szinyei Merse Pál

önarcképe az Uffizi-
ben Firenzében.
A kép 1897-ben készült.

Balog, Árpád:

Artisti ungheresi alla
Galleria degli Uffizi.
Rassegna Dannbiana
1942. 4/2. l. képpel.

Szinyei Merse Pál

Irod

Kőszegi László:

Eszthétikai megtisztulásunk. Bpest, 1924

KIRÁLYI EGYETEMI MAGYAR NYOMDA

31 nap **MÁRCIUS** 14. hét

28 Vasárnap		Oculi *Gedeon*
29 Hétfő		Auguszta *Cirill*
30 Kedd		Kerény *Izidor*
31 Szerda		Guidó *Árpád*
1 Csütörtök	**ÁPRILIS**	Hugó *Hugó*
2 Péntek		P. Ferenc *Áron*
3 Szombat		Rikárd *Kereszt.*

Szinyei Merse Pál

cód

Jajczay János:

Szinyei Merse Pál.

Élet 1943. 36. n.

azione delle immondizie ; cupola »Budapest«

ovico Kossuth ; monumento e tomba di
ante Luigia Blaha, dello scultore Giovanni
osto dove venne giustiziato il conte Lodovico
ente e responsabile del Regno d'Ungheria ;
della Biblioteca comunale) situato nella Via
della giustizia ungherese, donata a Budapest
ta del ritratto in altorilievo del donatore.
al Principe Sant'Emerico donato alla Città
corrente verra inalzato sul Viale Elisabetta
nato da Lord Rothermere. I due monumenti
Il Municipio collocò parecchie statue e monu-
e piazze pubblici ; provvide pure a collocare
tà.

CHE SULLE
CHE E PRIVATE

Szinyei Merse Pál

Balaton c. Eeje repr.

Ernst Museum Eiäll. 47. sz

Magyar remekművek

1921. máj.

Majális (1872)

özv. Rosenberg Gyulane

tulajd.

Balaton, Drucker Géza

tulajd

Esti csillag, Wolfner

Gyula tulajd

Mosónők Wolfner

Pál tulajd

Kassai ref. egyház sodronyzománcros
kelyhe XV. z.
VII. 126

Szinyei Merse Pál

cród

Elek Artur: Szinyei és müncheni művésztársai. Nyugat 1941. 5. sz.

ég ügykezeléseben zavart okozó, felme-
ismételten felkérem az intézetek veze-
beadványaikat nem a főfelügyelő vagy
anem a „Muzeumok és Könyvtárak Országos
, VIII. Nemzeti Muzeum" czimre szives-

Sztropkói járás IX. 167

Szinyei Merse Pál

Budapesti Szemle

763. SZ. József kir. herceg: Erdély múltja. *Lukinich Imre:* Márki Sándor emlékezete. *Kornis Gyula:* Tudomány és nemzet. *Szathmáry István:* Teleki Pál ravatalánál (vers). *Vietórisz József:* Szatíra, Tavaszvárás (versek). *Rédey Tivadar:* Színművészek, filmművészek. — Irodalom. *764. SZ. Ravasz László:* Az erdélyi szellem. *Petrovics Elek:* Szinyei Merse Pál. *Nagy Iván:* Lermontov. *Reményik Sándor:* Egészen, Sponsa Verbi (versek). *Gyomlay Gyula:* Aischylos tragédiái és magyar tolmácsolójuk. — Irodalom.

Szobor, renaissance stílu" IX. 43.

Szinyei Merse Pál

ivod

—

Kőszegi László:

Jobb közoktatást, egészségesebb műizlést, harcrakész honvédelem jegyében.
Bpest, 1938.

Szinyei Merse Pál

vód
2

Kőszegi László:

Képzőművészetünk
az őrvény szélén.
Budapest, 1922.

Szinyei Merse Pál

Pest, 1943. máj. 15

Német előadás Szinyei Merse Pál festői zsenijéről

A Szellemi Együttműködés Szövetségének magyar egyesülete és az Országos Szépművészeti Múzeum tegnap délután előadó ülést tartott, melyen megjelent *Szinyei Merse* Jenő kultuszminiszter is. Az ülésen Rolf *Hetsch*, a berlini propagandaminisztérium kiküldöttje tartott vetített képekkel kísért előadást, *Szinyei Merse* Pálnak és *Leibl* Vilmosnak, a XIX. század második fele két kimagasló magyar és német festőegyéniségének művészi kapcsolatairól. Működésük leginkább *az új eszmék győzelmében nyilvánult*, amelyek Leiblnél a realizmus és naturalizmus beteljesedésében, Szinyeinél pedig *a plein air eredményeinek úttörésében jelentkeznek*. A két mester személyes kapcsolata Leiblnek Szinyeiről festett, a Szépművészeti Múzeum birtokában lévő gyönyörű arcképében jelentkezik.

Szinyei Merse Pál

ívod
2

Szalatnyay József

Szinyei Merse Pál.
Kézirat, 8. r.
Képzőm. Főisk.
Könyvtára -

Ferkèpzómfoiskèvk 1937/39
185. l.

Szinyei Merse Pál

gyűjt. kiáll.

Nemzeti Szalon

1905. jan.

Föv. Képt

Szinyei Merse Pál

wód

Glatz Oszkár szerlegbeszéde az 1928. évi Szinyei-lakomán.

MAGYAR MUVESZET

1928, 60, 61. l.

1880

184

Nem 1880 utáni!
1850 körül!

80

85

80

Szinyei Merse Pál

1.

Ernst Múz. 131. kiáll.

14 – 25. sz.

MAGYAR
MŰVÉSZETI ÍRÁSOK

Szerkeszti
CSÁNKY DÉNES

Farkas Zoltán
MUNKÁCSY MIHÁLY

Pigler Andor
BOGDÁNY JAKAB

Hoffmann Edith
SZINYEI MERSE PÁL

AZ ORSZÁGOS MAGYAR
SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM
KIADVÁNYAI

KÉSZULT A
KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA
BETŰIVEL

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA BUDAPEST

SZINYEI·MERSE·PÁL

MAGYAR MŰVÉSZETI IRÁSOK

MIMŰ

SZINYEI·MERSE·PÁL

KIRÁLYI·MAGYAR·EGYETEMI·NYOMDA

Hoffmann Edith

Szinyei Merse Pál

Hoffmann Edith, Szinyei művészetének egyik legjobb ismerője, nagyszabású tanulmányban tárja fel úttörő jelentőségű festőnk életét és művészetét. A pályakezdő évek próbálkozásai a külföldi mesterek útmutatásai nyomán egykorú levelezése ismeretében új értelmezést kapnak. Az iskoláktól és stílusbefolyásoktól függetlenülő művész további pályája zökkenőkkel van tele. A művészi közvélemény kellő méltánylásának elmaradása kedvét szegte s évekig nem vett kezébe ecsetet. Páratlan értékének későbbi felismerése, bár nem tudta jóvá tenni az egykorú megértés hiányát, az új magyar festőművészet legzseniálisabb mesterének tette meg Szinyeit. A stílusban Nyugatot megelőző művész faji értékei, művészetének sajátosan magyar elemei kimerítő megvilágítást kapnak Hoffmann Edith kitűnő könyvében, mely a Szinyei-kultusz jelentős műve.

64 képes táblával.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

Szinyei Merse Pál

. SZINNYEY-MERSE PÁL: Tourbillon (olajf.) Ára 300 frt.
. „ „ „ Faun és nympha (olajf.) Ára 200 frt.
. „ „ „ Arcképem (olajf.) Magántulajdon.
. „ „ „ Halászó fiu (olajf.) Ára 200 frt.

Nemzeti Szalon
1900-téli kiáll.

ÁRA 60 FILLÉR.

Színyei Merse Pál

Nemzeti Szalon
1900. tav. kiáll.

58. SZINNYEY-MERSE PÁL: Falu alatt (olajf.) Ára 1200 kor.

Szinyei Merse Pál

iród
3

Az Ország
1943. máj. 29.
(Hoffmann Edit Sz.-vöt
írt könyvének ism.)

Szinyei Merse Pál

Szinyei Merse Paolo.

n. a Szinyeujfalu, 1845 - m. a Iernye, 1920.

20 Pinastro.
21 Papaveri.
22 L'allodola.

(appartengono al Museo di B. A. - Budapest).

Catalogo della XXI - biennale - Venezia, 1938 - XVI. 357.C.

Szinyei Merse Pál

wód

Farkas Zoltán:

Hoffmann Edith Szinyei-

könyve.

Tér és Forma

1943. 152. l.

ein als die Hauptblüthe der mittelalterli-
omanischer Zeit, dem XIII. Jahrhundert sind
en geblieben, neben den Zyklen des XIV.
liche Wandmalerei Siebenbürgens stimmt in
ile der in den anderen Landesteilen in
n gemeinsamen Zug bildet die Vorliebe für
ie kriegerischen Szenen der Skt. Ladislaus-
die Vorstellungswelt der Künstler und de
schäftigte. Darstellungen der Ladis-
den Wandgemälden von Gelence/ XIV. Jahrhundert,
ahlten Fresken von Derzs und in den aus
den tronenden König selbst darstellenden
halmer Schlacht des Hl. Ladislaus den beweg-
zugezählt werden kann. Diese Vorliebe für
er ungarischen nicht eben überraschend. Aus
nger Skt. Georg zu einem überaus beliebten

Szinyei Merse Pál

PAOLO SZINYEI MERSE : L' allodola.

Catalogo della XXI. biennale
Venezia, 1938 - XVI. 12. tábla

AUGUSTE BAUD-BOVY : Solitudine.

VÖRÖSMARTYRÓL A LEÁNYA.*

Levelét vettem, melyben kér, hogy írjak valamit emlékeimből.

Mélyen érzett hálával gondolok mindazokra, kik igazán megható szépen ünneplik apám emlékét; s miután irodalmi működésében Ön is e számosak egyike, nem tagadhatom meg kérelmét.

Kicsi voltam, mikor apám meghalt, s emlékeim a gyermeki egyszerűség köréből alig érdemesek a följegyzésre; de mivel Ön azt írja, hogy bármi csekélység is kielégíti: itt küldöm e sorokat, azon megjegyzéssel, hogy ki is adhatja, de félre is teheti.

A NYÉKI HÁZ.

Fazsindelyes tetőzetű, egyszerű, földszintes házban lakott a költő családjával. Idegentől hallottam, hogy a ház és tájéka tündöklött a rendtől és tisztaságtól, jeléül a gyakran láthatatlanul működő, éjjelt nappallá tevő gondviselésnek, melynek neve: magyar asszony. Megnyerő a modora, kész a vidámságra, de tud komoly és nemesen lelkesülő lenni ott, a hol kell. Ez volt anyám.

A ház elejét, nyugot felől, nyitott folyosó képezte, hol sokat voltam apámmal. Gyakran, mindent felejtve, néztem jóságos szemére, kedves kifejezésű szájára, egész alakjára, a mint lehajolt kicsiségemhez s tanított a legújabb népdalokra, melyeket az ismerősök elhoztak számára. Eldicsérte egyiket-másikat, elmondta: milyen jellemző a nép kedélyvilágára némelyik, s ezeket kereste, szerette hallani.

Szerettem őt azért is, mert számos gyermekcsínjaimnak ő volt a védelmezője, s ki gyermekéhez szólva, a feddésben is eltalálja a szeretet hangját: elpusztíthatlan erős szálakkal köti az magához szeretetét.

Gyermek a jót nehezen felejti. A kegyelet és hála: az értelem virága, későn nyílik az emberi kedélyben. Későn, gyakran helyrehozhatlanul.

A bejárástól balra volt apám írószobája. Az ajtótól balra alacsony szekrény, a szoba közepén asztal, körülötte székek, s a nyugoti ablak mellett nagy íróasztala; fölötte óra. Az íróasztal födelét, fájdalom, be lehetett zárni. Fájdalom, mondom, mert bent papirosok mögött egy óriási kókuszdió volt. Ismerős hozta távol tengereknek szigetéről, hol szörnyű vadállatok, s végtelen piczi madárkáktól kezdve az óriásokig lakoznak egy helyen. — Milyen lehet a belseje? kérdeztem magamban, s fölnyitásához tündérmeséim csoda dolgai fűződtek szüntelen érdeklődéssel; s bizony nem állok jót biztonságáról, ha az íróasztal nyitva felejtődik.

Az éjszaki ablaknál karszék állt, azután üveges szekrény könyvekkel. Érdektelen rejtélyek nekem akkor, de később a régi magyar, görög, s római irodalom legbecsesebbjei közt ott találtam Shaksperet, három kiadásban. A könyvtár fölött magyar földgömb, mellette sarok-pipaasztal, s a másik fal hoszszában a bútorok nagymamája, a ház kényelme, s gondjainak gyakran altatója: a nagy divány.

A gyermekek e kedvenczét a múltban ki ne kínozta volna gyermekkorában? Mi is ugráltunk, tánczoltunk rajta; de ő aczélos ruganyossággal állott ellent pusztító kedvtelésünknek. Elkisért bennünket Pestre is és hosszú évek múltán a végelgyengülés vetett csak véget hasznos életének. Ezen divány mellett volt a hálószobába vezető ajtó, azután a kályha és ennek szomszédságában szekrény, melynek tetejét titkos bámulatom tárgya: Nagy Napoleon szobra díszíté, symbolikusan fekete márványból.

Nem az a szobor, a melyben óriási elméje egyensulyt vesztve, egyik lábát a földgömbre helyezi. Előbbi időből való ez. Mellén összefont karokkal, még nemes vonásokkal, merően gondolkozik. Mintha ifjúkorának varázsló erejét még e néma szoborban is megtartotta volna. Sokszor, sokszor megálltam előtte: hosszan elnézve gondolkodó vonásait, különös állását. A szobor, fájdalom, eltűnt, de a szekrény velünk Pestre költözött s a város zajából, hosszú évek folytán hozzá rokonabb helyre, Vasmegye erdős vidékének egy egyszerű lakába. Egyszerű volt a lak; de nem az volt a szellem, mely betölté a sok látogatóhoz gyakran nagyon is szűk téreit. E szellem Deák Ferenczé volt. Az ő szobájában voltak elhelyezve a nyéki bútorok. Tanui a költő utolsó álmainak.

A bejárástól jobbra nyílt a szalon. Szőr damaszt bútorok két csoportban, egy nagy berakott asztal, s egy kisebb, közöttük délre ablak anyám rózsáskertjére. Kis kert, de nagyon szép rózsái voltak. E szobából nyilt apám hálószobája. A ház előtt gömbölyű gyöpös rész, s száz lépésnyire országút. Az udvartól jobbra volt a lejtős kert; zöld gyöpjének egy részén gyümölcsös, s az éjszaki sarkon apám kis szőlője, melyben gyakran nézegetett, s kertészkedett is. Becsülte a jó bort, bár keveset ivott. Poharába keveset öntött egyszerre, s kedvteléssel nézte tiszta szinét.

Valjon a ház mögött a nagy baraczkfa bebólint-e most is az ablakon? s éretlen gyümölcse csábít-e most is egynémely gyermeket el, messze a félelemtől, a lázbetegség honának szörnylakóihoz? megvan-e az ér a kert közepének völgyét szelve? s oldalain, az óriási nyárfák serege, széles lombjaik? s leveleik a nyughatatlan fürge tánczot most is úgy rezgik-e? Mindez elenyészett. Az élet köznapi porában talán fölismerhetlenül; s az idő emésztő hatalma nem pusztította-e el a fehéres nyirfahidakat, s az éren átvetett nagy fatörzset, melyről apám lecsúszott egy setét éjszakán, s az esés folytán újja annyira megdagadt, hogy anyám leráspolta jegygyűrűjét. Nagy rábeszélés kellett hozzá, mert nem akart tőle megválni. Milyen ijedség, milyen aggodalom volt ez nekünk; nem lesz-e nagyobb baja?

Nem sejtettük, hogy sötét árnyéka vonult el fölöttünk azon gyászos eseménynek, mely egy év mulva kérlelhetlenül beköszöntött.

* Eme mind szerzőjénél, mind tartalmánál fogva kiváló érdekű közlemény a deczember 7-iki postával, múlt számunkra már későn jutott kezünk közé, s ezért csak most adhatjuk. — *Szerk.*

Szilasi Vörösmarty Ilona

A «SZIGETVÁR» UJ TORPEDÓ-CZIRKALÓ HAJÓ VÍZRE BOCSÁTÁSA.

Nagy örömünk lehet benne nekünk magyaroknak, hogy közös haditengerészetünk legújabb hadihajója, melyet október 29-ikén bocsátottak vízre, nemzeti történetünk egyik legdicsőbb emlékét, Szigetvárnak Zrinyi által történt hősies védelmét örökíti meg nevében Ő Felsége parancsára. Ez már a második ilyen hadihajónk, mert a «Zenta», mely jelenleg a khinai vizeken szerez becsületet nevének, már régebben tengerre került. A magyar hadi dicsőségnek világszerte egyik legismertebb és legünnepeltebb ténye Zrinyi és hősei vértanúhalála; Budapesten létekor a német császár is erre hivatkozott s így az új hajó, bármely vidékén fordúl is meg a tengernek, a magyar név dicsőségét fogja hirdetni.

A «Szigetvár» hajó ugyanazon tipus szerint épült, mint a «Zenta» s a harmadik ilyen hajóval, az «Aspern»-nel együtt egységes torpedóczirkáló-hadosztályúl fognak szolgálni. A «Szigetvár», mint az előtte épült hajók is, Pólában készült. Hoszsza a vízvonalban 96 méter, legnagyobb szélessége 11·7 méter, közép-mélyjárata 4·28 méter. Az egész hajótest a legjobb aczélból készült, gépei, kazánjai, valamint egyéb, az úszóvonal alatt fekvő részei pánczél-födéllel vannak védve, a 12 centiméteres gyorstüzelő ágyúkat is 35 milliméter vastag aczélpajzsok védik.

A hajógépek 8000 lóerőnyi munkát tudnak végezni. Ennek segitségével a hajó húsz és fél tengeri mérföld, vagyis 28 kilométer útat bír óránként megtenni. Rendes menet, vagyis óránként 12 mérföldnyi sebesség mellett a hajó, mely 500 tonna kőszenet visz magával, 3300 tengeri mértföldnyi útra képes a nélkül, hogy újra szenet kellene fölvennie.

A «Szigetvár» főfegyverei nyolcz 12 centiméteres gyorstüzelő ágyú. Ezek egyike elől van a gyakorló födélzeten, egy másik hátúl, a többi hat pedig oldalt van a födélzeten. Úgy vannak elhelyezve ez ágyúk, hogy ugyanazon czélra egyszerre ötöt lehet közülök irányítani s perczenként 30 lövést tenni velük. Ezeken kívül még tíz 47 milliméteres gyorstüzelő ágyú és két mitrailleuse teszi teljessé az új hajó fegyverzetét. A torpedó-vető készülékek öt méter hosszú 45 centiméteres torpedók hajítására vannak berendezve. A hajó, a rajta levő fegyverekkel együtt összesen 3.540,000 koronába került.

A hajó teljesen villamos fénynyel van megvilágítva s két hatvan centiméteres fényszóró is van rajta, hogy a tengert maga körül megvilágíthassa, melyek 25,000 gyertya fényét képesek kifejteni.

A «*Szigetvár*» vízrebocsátásának ünnepélyére *Spaun* báró tengernagy a cs. és kir. haditengerészet nevében meghívta Szigetvár városát, mely tizenkét tagu küldöttséggel képviseltette magát, és egy ezüst urnában szigetvári földet vitt magával. A küldöttség fogadtatásáról a következőket irja egyik tagja, *Balogh* városbíró úr, lapunknak:

A küldöttség két csoportban indúlt el. Az első október 27-ikén, a második október 28-án ért Pólába. A vasúti pályaudvaron a haditengerészet részéről négy magyar születésű cs. és kir. sorhajóhadnagy fogadta őket, a kik eleve kijelentették, hogy a küldöttség Pólában időzése alatt a cs. és kir. haditengerészet vendégei.

Október 28-ikán a küldöttségnek megmutatták a város nevezetességeit és a közeli kirándulóhelyeket. Október 29-én reggel kilencz órakor ment végbe a hajó vízrebocsátásának ünnepélye, de már órákkal előtte sűrű néptömeg lepte el a kikötőt és a közeli hajók fedélzetét. Kilencz órakor *Hinke* altengernagy átvette a jelentést a készenlétről, mire a papság elvégezte a szokásos vallásos szertartást és beszentelte a hajót, valamint a küldöttség által az urnában magával hozott szigetvári földet, melyet a hajóba bele fognak építeni s helyét felirattal jelölik meg. Azután az altengernagy lelkes beszédben emlékezett meg azokról az eszmékről, melyeket *Szigetvár* neve idéz föl, követendő példáúl hozva föl Zrinyi és társai hősiességét.

Az ünnepély után a szigetvári küldöttség megkoszorúzta Tegetthoff szobrát, a hol a kül-

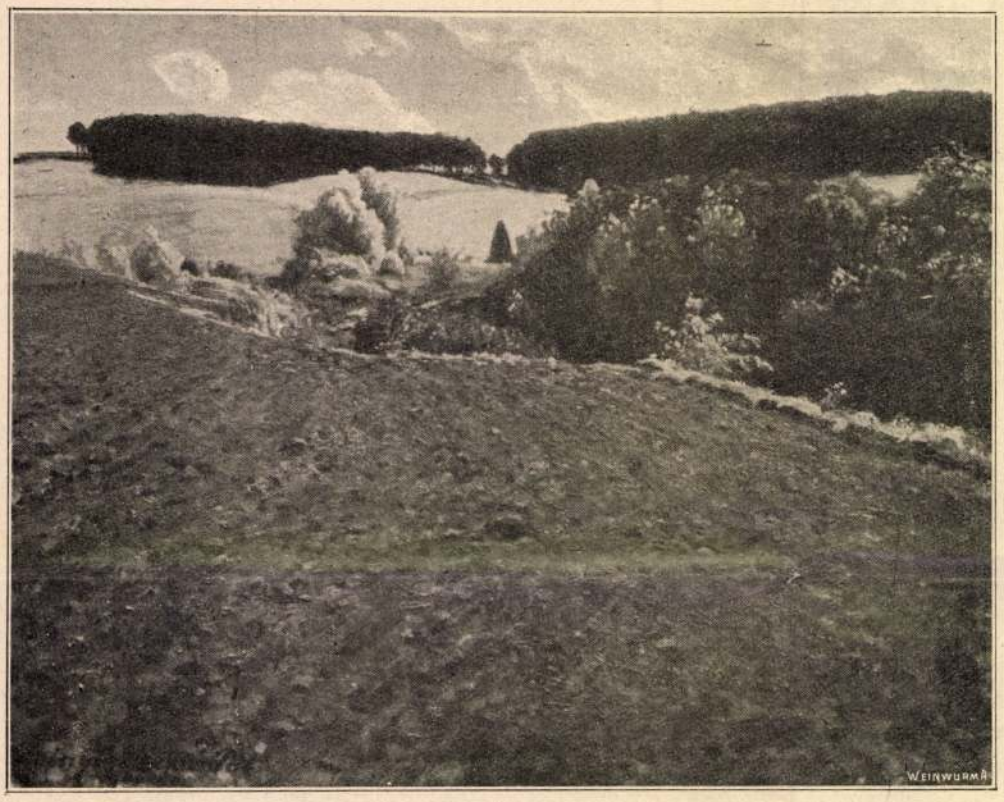

Szinyei Merse Pál · Őszi táj.

döttség részéről *Hegyessy* János szigetvári főszolgabíró tartott szép beszédet.

Délben a küldöttség tiszteletére 70 terítékű bankett volt a tengerészeti kaszinóban; a lakomán *Hinke* altengernagy Ő Felségére, *Biedermann* Rezső, Szigetvár díszpolgára a haditengerészetre emelt poharat, *Khittel* ellentengernagy a vendégeket üdvözölte és fogadalmat tett, hogy az új hajó méltó lesz ahhoz a dicső névhez, melyet visel. Eközben a haditengerészeti zenekar csupa magyar darabokat játszott, utolsónak a Rákóczy-indulót.

Ebéd után a küldöttség megtekintette a «VI. Károly» nevű sorhajó berendezését. A következő nap pedig az «Uhu» torpedónaszádon kirándultak a Brioni szigetre.

Október 30-án este utazott haza a küldöttség. Ajándékúl magával hozta a város számára a keresztelés alkalmával a hajó orráról lecsüngő három méter hosszú piros-fehér-piros selyemszalagot, melynek következő volt a felirata: «*S. M. S. «Szigetvár» okt. 29. 1900*», valamint az új hajó díszes keretbe foglalt képét.

Az új hajó vízrebocsátása alkalmából a haditengerészeti hatóság díszes kiállitású füzetet is adott ki, mely a «Szigetvár» képét és leirását tartalmazza. Ide iktatjuk a füzet utolsó szavait: «Vajha e czirkálóhajónak megadatnék, hogy Szigetvárnak a szárazföldön az önfeláldozó hazaszeretet és hősies vitézség fényes példáival egybekötött nevét a tengeren is további dicsőségre segítse.»

A küldöttség hazatérte után *Spaun* báró tengernagy a következő hazafias levelet intézte a város képviselő-testületéhez:

A tengerészet parancsnoka.

Eln. ir. 2961 szám teng. oszt.

Szigetvár nagyközség
Nagytekintetü Elöljáróságának!

Szigetvár város képviselő-testületének részvétele a cs. és kir. haditengerészet legújabb hajójának, a Zrinyi és bajnoktársai dicsőséges fegyverténye emlékének szentelt «Szigetvár» czirkálónak ünnepélyes vízrebocsátásán a haditengerészetet megelégedéssel és örömmel töltötte el és szivesen ragadom meg az alkalmat, hogy a nagytekintetü Elöljáróságnak egy küldöttség által való képviseltetéseért ezen ünnepélyen, szivélyes köszönetet mondjak, egyszersmind azon reménynek is kifejezést adva, hogy a küldöttség igen tisztelt tagjai a Pólában töltött napokat barátságos és kellemes emlékükben fogják tartani. Az igen tisztelt nagyközség által a hajó részére felajánlott becses ajándékot a haditengerészet lelkesült köszönettel fogadta s az rendeltetésének megfelelő használatot fog nyerni, — az urna a hajón egy külön e czélra meghatározott díszhelyen fog elhelyeztetni, a hant pedig a hajótestbe fog beleépíttetni. S valamint az előbbi a honfiúi kötelesség hősies teljesítésének emlékét lesz hivatva mindenha ébren tartani, úgy képviselje az a haza vérrel áztatott földjéből merített hant a hajón távoli vizeken is édes hazánkat s kölcsönözzön a veszély komoly perczeiben legénységének soha nem lankadó erőt a harczban a császárért és királyért s a hazáért! Kegyeletes megemlékezésük elhunyt nagy admirálisunkról minden tengerész keblében élénk visszhangot keltett és kérem fogadják Szigetvár nagyközség igen tisztelt képviselői a Tegetthoff emlékének adózott hódolatukért a haditengerészet legforróbb köszönetét. — Bécs, 1900. évi november hó 2-án.

Báró Spaun s. k.
cs. és kir. tengernagy.

KÉPEK A NEMZETI SZALONBÓL.

A magyar főváros fiatalabb szépművészeti egyesülete arra törekszik, hogy a kevesebb igényű, de mégis művészi tulajdonságokkal biró és tetszetős festményeknek és szoborműveknek nyisson elárusító piaczot. Azt akarja elérni, hogy a szépművészet terméseit azok is megkedveljék, a kiknek nincs elég jövedelmük arra, hogy a művészet nagyobbszabású alkotásaiért százakat és ezreket áldozzanak. Egyszóval: népszerűsiteni kivánja a magyar ecset és véső termelését azokkal a külföldről érkező másolatokkal szemben, a melyekért ma még tőlünk nagyon jelentékeny összeg kerül évenként idegen földre.

Az egyesületnek ez a törekvése talán még soha sem nyilatkozott meg olyan világosan, mint nem régiben megnyilt téli kiállitásán. Két nagy teremben találunk itt olaj- és vizfestményeket, csaknem kivétel nélkül kisebb műveket, melyekkel szalonjainkat és szobáinkat szépen díszithetjük. Hangulatos tájfestmények és tetszetős genre-képek váltakoznak érdekes sorozatban.

Ebből a gyűjteményből mutatunk be mostan nehányat olvasóinknak.

Itt van mindjárt *Pállya* Czelesztin kedves kis életképe: a «*Nehéz út*». A magyar népélet hivatott ábrázolója újra paraszt lovait festi a nála megszokott virtuozitással. A szegény állatokra ezúttal nehéz föladat várakozik: a megrakott szekeret kell vontatniok kátyus úton, vendégmarasztó sárban. Csak izmaik erős megfeszítésével haladhatnak előre s még így is akad munkája a kocsis kezében magasra emelt ostornak. Pállya sok élethűséggel, igen hatásosan fejezi ki a szegény állatok erőlködését.

Glatter Ármin szintén a népéletből meriti a tárgyát. Kútnál ácsorgó fiatal parasztleányokat ábrázol. Úgy látszik, hogy valami érdekes mondani valójuk akadt, mert az egyik csak lazán tartja kezében a kút szivattyúját, a másik pedig

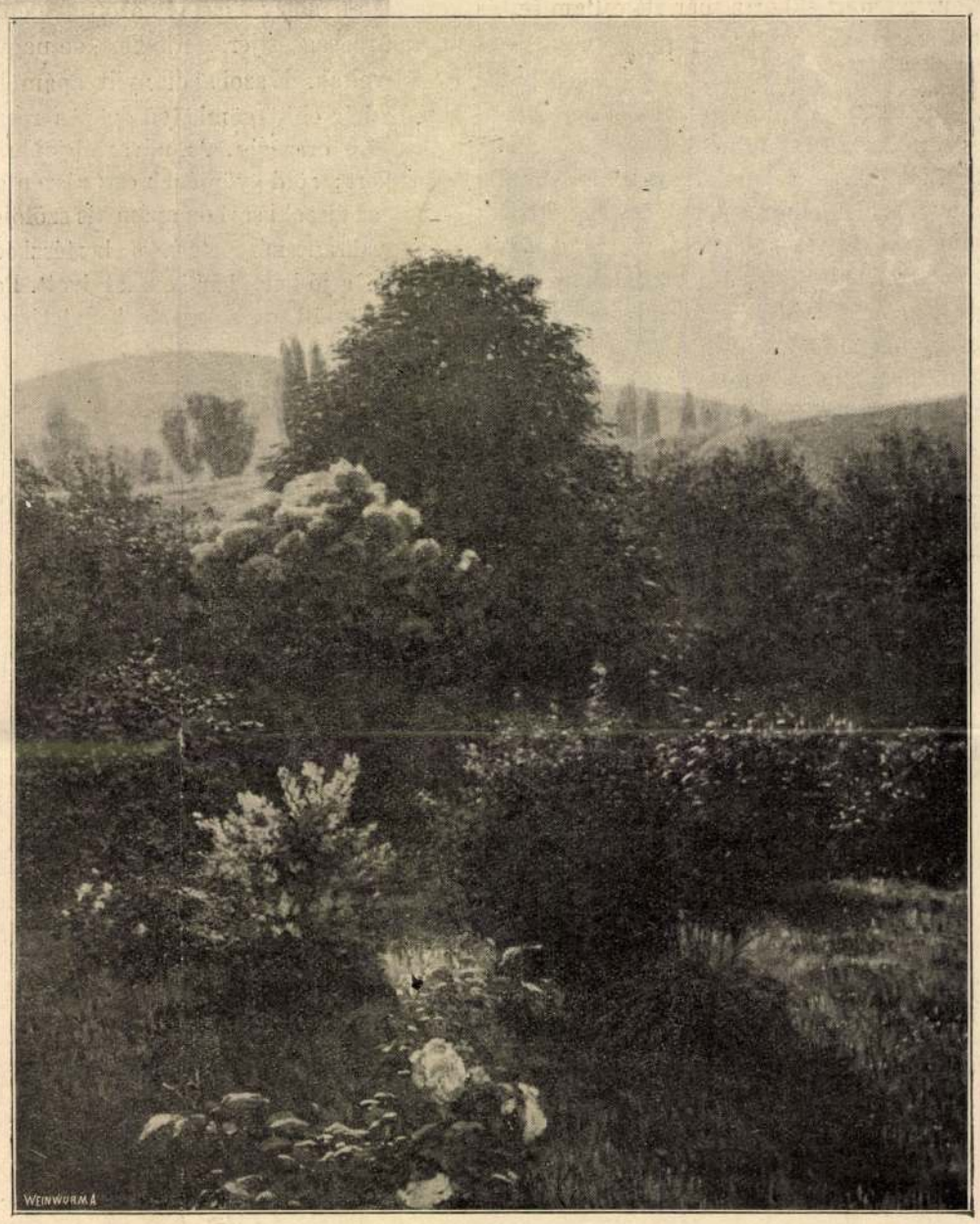

Szinyei Merse Pál: Reggel.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TÉLI KIÁLLITÁSÁBÓL.

Szinyei Merse Pál

irod
2

Az Est. 1913. febr. 5.
(A Szinyei-Merse-dij
és a Müvészház.)

A Müvészház a
fentidijat Szinyei
megkörderése nél-
kül adta ki.
Ebből keletkezett
a kontrör.

679. 12

Szinyei-Merse Pál

irod

Az Est.

1913. febr. 4.

(Szinyei-Merse Pál a Szinyei-díj odaitéléséről.)

682. sz

MDK

Szinyei-Merse Pál

Lengyel G: Berlini kiáll. mérlege. Nyugat, 1910. ápr. 1. 440-4. l.

M.D.K.

Szinyei Merse Pál festő

Goya "Pcnic" c. igen emlékeztet Majálisra

Dutka Mária: A Majális őse

Magyar Nemzet 1966. junius 3. 14. l.

Mercat Nemea I 1966 • Gyula S. T. . .

Nemea Morula: A Medalla Ese

Goya "Comic" c. Jaen emldeestef Medalla-ete

Survey Mere Del Ferd

M.T.A.

Szinyei Merse Pál

vied

Pétermagyarnuv

Verecke V. 93. l.

102, 103. l. 104. l.

—BEKES—

Europa Film-Lapterjesztő
R.-T.-nak

Budapest

V. Rothermer...

Szinyei Merse Pál

wód

Lyka Károly

Képek, wobrok.
Bp. 1935. 150. l.
157. l.

Képek
152, 155. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szinyei Merse Pál

rád

Hekler M. M. Tört

224. l.

225. l. (Keppel.)

226. l.

11-es csoport

„Egyesült erővel.

Ezen „Mi

babérkoszorúba

melyet fölül k

készitett tojásda

T"-et feje felett

CICH"–„FM. RADI

BENEDECK"–„GOU

HENTZI"–„FZM. H

hetjül. Felirat

Schloss

saralatt: „Wien

Könyvn

α

Szinyei Merse Pál

erőd

Lázár Béla

A fiatal Munkácsy
Kultura könyvtár, 21.
sz. Bp. 1925. 30. l.
31. l.
150. l.
188. l.

Szinyei Merse Pál

vod

s

Új Művészet

1913. jan. I évf. 3. sz.

Szinyei Merse Pál

Kelety Gusztáv

cikke, melyben a deli-
rium coloramot -en-
liti megjelent

Pester Lloyd 1883.
ápr. 27.

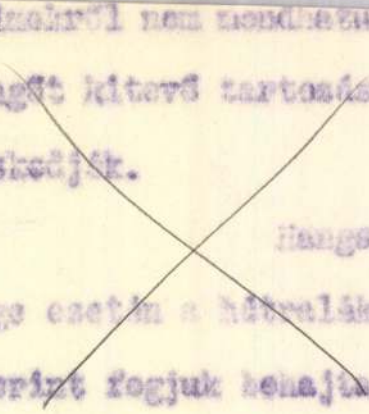

mert nem ár en [illegible]

a szeptemberi körgyűlésre bevim

körgyűlés foglalkozik ezzel a kér

kintalás, csak formai okokból

fogok azon, hogy legkésőbb a jöv

hogy a Krisztkindli késedelme

A kép nagyon szépen ért

a munkáról annyit írhatok es

ismerték és most megnértik,

tudott kihozni abból a festme

lőle, teljesen friss színek a ú

a patinájából. — Most ne

— (eddig távolt volt E. ről) —

vagyok, hogy ő mit szól ho

horrá. —

Szinyei Merse Pál

irod

Lázár Béla dr:

Szinyei Merse Pál a pleinair festés előfutára.

Bp. 1922.

Athenaeum.

Ez a munka eredetileg német nyelven jelent meg, kétféle kiadásban. Az egyik-ver 60, a másikuk 24 márka az éra

r aktát sesak most a decemberi

sel; mindenesetre meglelr a

ni fog egy pár nappal. Én igyekezni

ét végén ott legyen a pénz,

ne kenvedjen. —

, nem történt semmi baja. Magáról

hogy azokat, akik a képet előzőleg

glepődve konstatálták, hogy mit

ól. Igen kedves festmény lett be-

kül tényleg, hogy vesztett volna

kára megyek a főispán úrhoz

lenteni, hogy itt a kép. — Kiváncsi

mert ő kereti a képet és ért is

Szinyei Merse Pál

irod.

Lázár, Béla: Courbet
et son influence
à l'étranger. Paris

1913 old. 4.

)est 1928 julius ho 19.

rnak

_B U D A P E S T_

I Horthy M ut 63 sz

i nekem személyes ismerösöm
ápek restauralását vállalja.
egy nagy bibliai tárgyu kép-
ely szintén javitásra szorul
adni a fentiek megtekintésére
re.
szerint otthon vagyok a délu-
etjük meg látogatásának idö-

Szinyei Merse Pál

lásd

Vikár Béla A magyar fajról készülő munkájában bőven akar foglalkozni a Szinyei Merse csaháddal.

Emliti Lázár Béla Szinyei Merse Pál a pleinair festés előfutára. Bp. 1922. 5. l

Szinyei Merse Pál

vód
z

Kállai Ernő:

Magyarság és eu-
rópaiság. Forum
(magyar rész)
1936. 5. l.

rana ch. mühelyéből

ban 1742. ben. + Weimarban 1553-ban.

ária (Pán. 20. r. 15–17.).

Magdolna

Jézus Mária (III)

lenni gondolván megszólítja, hogy: „Uram

ott, mondd meg hová tetted és én elviszem őt,"

at szólítja, ki őt hangjáról ismerte,

én kereptbe tett kerekkel, áll a tövis koronát

sebeiből a vér csorog és lágyéka fehér

örülkötve. Jobbról Mária, kin-

. Palástja fehér és szűk újjú ru-

l a megnyílt felhőt. Körön hat Cherub

Alól középút a mester felzése szárnyas

48·5 : 33·5

retei ~~48 : 33~~ cm.

ncti Museumból.

Csarada György 1853.

Al Kép 169

Szinyei Merse Pál

cvód
2

Farkas Zoltán

Budapesti levél

Forum (magyar
rész) 1937. 11. 1

Rudolfinum, Klagenfurt III. 47.

Szinyei Merse Pál

vrd

Szinyei István

A képzőművészet
iskolája. Bp. 1941.
87. l.

Szinyei Merse Pál

l.

Szent György Céh

XII. aukc. 58. sz.

Szinyei Merse Pál

Irod.
v.
Farkas Zoltán: Szinyei
„Szerelmes pár"-ja.
Nyugat. 1932. ka-
rácsony kam.

Irod.
v.
Forum. 1933. 18. l.
(Szinyei „Szerelmes
pár"-ja.)

tra néz. Keztyűs jobb kezét leereszt[illegible]
és ötödik ujjaira kard[illegible] akasztott, tollas ka-
ét három érdemkereszt és egy csillag diszíti.
lejű kabátjának gallérja s hajtókája paszománt,
zorítja, pantallója csíkos. Felirata a kép alatt

v. RESCHENBACH,

"
ásául: „Ludwig G. M."

ich"

Neumann"
legers m. Vorbehalt gegen Nachdruck."

lak nagysága
chuber J.

8782 (kö. nyom.)

107/95 № 177.

Szinyei Merse Pál

vód
z

Farkas Zoltán = Az
ny Szinyei képről –
Forum (Pozsony)
– 1933. 55, 56. l –
A Szerelmes pár
reprodukciójával.

A Szépművészeti Múzeum új szerzeményei. A hinta. Szinyei Merse Pál festménye, Nemes Marcell hagyatékából. A nagy újító mesternek ez az olajvázlata szerencsésen egészíti ki a múzeum szép és tanulságos Szinyei-gyüjteményét, amelyben fontos helyet foglal el. Néhány évvel korábban készült mint főműve, a Majális, amely művészetünknek egyik drága ékessége. A hinta festése idején vált Szinyei a legnagyobb határozottsággal a színek nagymesterévé, ekkor szakított a régibb tónusfestéssel, ekkor kezdett virulóvá válni a palettája. Így lett ez a vázlat művészete érdekes állomásjelzőjévé

reménytelen szerelmet nem az ő számára találták ki. Ezt az asszonyt itthagyja úgy, hogy vissza sem néz reá többet.

Hazament, gyors léptekkel, leszegett fejjel, hogy ne lássa a kerítő csillagokat. Altatót vett be, hogy ne hánykolódjék álmatlanul és elaludt álomtalanul.

Rosszkedvűen és korán ébredt s bár a tegnapi estének csak a keserű ízét érezte a szájában, az emlékei még nem voltak határozottak, minden idegében bizsergett a tegnapi türelmetlenség. Minél előbb el innen.

A hajnali hűvösségtől még szűziesen tiszta volt a reggel, amikor autójával nekivágott az országútnak.

II.

A lány a szekéren ült. A szekérben legfeljebb egy kocsiderék széna volt, igen kényelmes ülés esett benne. Itt a gazdasági udvar végében különben is jó és szép volt az élet. Senki sem járt erre. A hársfák szélesen és kedélyesen tárták ki zöld levélcsipkéjüket. Mézsárga, finom sugarakban szűrődött át rajtuk a napfény. Valami szelíd derű áradt a nyárban.

A lány túlságosan fiatal volt még ahhoz, hogy meg tudja mondani önmagának, hogy miért boldog ma és mi az a megfoghatatlanul jó, ami a levegővel simogatja.

Nyár van és ő tizennyolc éves. Olyan könnyű, tiszta és egyszerű minden.

Uj Idők. 1934. jul. 1. Bz. 12

Végigfeküdt a szénán és megfontolt élvezettel hámozott ki ezüst burkából egy hatalmas darab csokoládét. Bekapta a cukrot s pár pillanatig gondolatok nélkül bámulta a kék égen ide-oda suhanó fecskéket. Milyen bátor és büszke ívekben repülnek!

Aztán a fecskék eltűntek az égnek arról a kis darabjáról, amelyet a kocsiról látni lehetett, a lány most a kert felé fordította a fejét és beleszaglászott a langyos szellőbe.

Igen, a korai őszibarackok illatát idáig lehet érezni.

Jóízűt lélegzett.

Egy nagy, leves barack igazán nem volna rossz. De lusta volt felkelni. Egész nap szaladgált. Mindig szaladgál, hiszen ezért éhes folyton.

Ma is korán kelt. Olyan korán, hogy a nap még a kút kávájáig sem ért akkor. De jó korán kelni! Az ég olyan tisztán kék, mintha arany seprűkkel dörzsölték volna meg s a levegő csípősen üde. Az aratók ilyenkor lebbencslevest főznek reggelire. Az akácosban, háromlábú bográcsban, a gyepen fő az étel. A bogrács alatt fekete sebet éget a földbe a füstös rőzsetűz. A marokszedők főznek, a férfiak a kasza élét kalapálják. Mert a harmatos búzában kicsorbul a kasza. Valami kedves, dallamos pengése van a kaszakalapálásnak.

Ő nagyon szereti hallgatni. A télen, amikor Svájcban volt az intézetben (— ahol mindig sajtot kellett enni, mert madame Stesser, a tulajdonosnő, a növendékek gyomrán takarékoskodott —), gyakran hallotta álmában a kaszakalapálás dallamát.

... Kling-klang, kling-klang, ej-haj, klanglang... — mondta a távoli hazai, nyári muzsika és ő arra ébredt fel, hogy édesen sajog a szíve.

Most végre itthon van.

Nem szeretett ott az intézetben. A világ minden sarkából összeseregleti lányok, olyanok voltak, mint a majmok, vagy mint a babák. A szüleik, az idősebb nővérek szokásait utánozták, rengeteget pletykáltak olyan emberekről, akiket ő sohasem látott. Öltözködtek, festették, fűzték, maszírozták magukat. Gazdagok voltak mind és készülődtek a nagyvilági életre. Ő únta őket. Csak Barbarával értették meg egymást. Ez indián lány volt. Éppen olyan jól úszott, mint ő és nagyon szeretett birkózni. Sokat birkóztak együtt. Olyan vidámak, erősek és hangosak voltak, mint a fiatal farkaskutyák.

A többi lány szerelmes levelet írt, fiúkról suttogott. Őt ez nem érdekelte. Nem gondolt szerelemre. Annyit szaladgált, kiabált, verekedett, hogy mélázásra, vágyakozásra nem jutott idő. Ha néha elgondolkozott, csak a pusztára gondolt. Mit is csinálnak már otthon? Most vetik a kukoricát... Most már virágzik a repce... .Az egész vidék mézillatú.. A Csalfának kis bornya lett...

Tizennyolcéves lesz ősszel, de az élet még nagyon világos volt a számára. Reggeli napfény sütött az arcába. Nem volt az életében semmi árnyék.

Attól kicsit félt, hogy az ősszel Pestre küldik a szülei. Egyetemre kell mennie. Az egyetemnek örült, mert a búzanemesítést meg akarta tanulni. De az édesanyja báloztatni is szeretné. Ettől borsódzott a háta. Táncolni szeretett, de attól tartott, hogy nem tud majd mit beszélni a fiúkkal. Svájcban, az intézeti bálon, nem tudott beszélgetni Mr. Russel-lel sem. Angol fiú volt. Nagyon szőke mackó, kényelmes és hallgatag. Talán a magyar fiúk nem lesznek ilyenek? Jó volna, ha azokkal a pesti fiúkkal lehetne lovakról, meg úszásról beszélni. A foxikhoz biztosan értenek.

Az ő foxija, a Toby, éppen most futott át az udvaron. Földhöz ütött orral, kacskaringós vonalban cikázott a tyúkólak felé. Nyomot szaglász!

A lány felugrott s a kutya utána sietett.

Toby már a tyúkól oldalát kaparta. Tegnap is itt ásott. Olyan mély lyukat ásott, hogy a két első lába, a feje, szép vastag nyaka, izmos foxiszügye belefért. Sajnos, tegnap nem áshatta tovább a lyukat, mert valami más fontos dolga akadt. Alighanem akkor hagyta abba az ásást, amikor Bundás, a szürke puli, harsány csaholással hírül adta, hogy régi ellenségük: Marci, a nagy cirmos macska gyanutlanul elszundított a virágos kertben, most itt az alkalom, hogy végre belefojtsák a lélegzetet. Toby tehát elszáguldott a virágos kertbe, pedig már nem kellett volna sokáig ásnia, hogy megragadhassa a földben rejtőzködő patkányt. Dehát a cirmos izgalmasabb prédának ígérkezett. A vérontásból ugyan nem lett semmi sem, mert a cirmos egy ugrással fenntermett az olajfán, a tyúkok viszont, amelyek itt szeretnek fürdeni a homokban, teleszórták porral a lyukat.

Most hát kaparhatja tovább a gödröt, hogy a tegnapi patkányt utólérje. A tyúkok galád munkát végeztek: Toby orra, szeme tele van porral. A nyelve, amely a vadászat hevében úgy leng, mint egy piros zászló, csupa sár. Dühös magára, igazi foxi hisztériával. Mi a csudának olyan nyugtalan, hogy nincs türelme egy dolgot befejezni? Most se macska, se patkány! A vére lázong. Tüzes, vadászvér, amely mindig prédára éhes. Hogyne! Hiszen az ősei valaha vaddisznóra vadásztak! A fogait idegesen csattogtatja. Jó volna valaminek megmarkolni a nyakát. Időnként rekedten felvonyít.

— Szamár vagy, Toby — mondta mögötte a lány. — A patkánynak több esze van, mint neked. Hallja, hogy üvöltesz. Hallja, hogy jössz. A másik ajtón már rég távozott a lakásából. Nem bolond, hogy bevárjon.

A kutya felütötte fejét a gödörből s egy pillanatra figyelmesen a lányra nézett. De aztán elkapta a vadászláz, ismét eltűnt a maga kavarta porfelhőben. A lány ott maradt mellette. Érdekelte a harc.

A gazdasági udvar rácsosajtaja becsapódott. Valaki bejött és köszönt. Porköpenyeg volt rajta és autósapka. A szemüveg feltólva a homlokára. Köszönt. A lány nem sokat törődött vele.

— Kérem, — kezdte az idegen — beszélhetnék a birtok igen tisztelt tulajdonosával?

— Jó napot — mondta a lány udvariasan, anélkül, hogy ránézett volna. — Nem veszünk sem benzint, sem petróleumot. Olajra sincs szükségünk. Zsineg — zsák — ponyva készletünket évek óta egy helyről szerezzük be. Tűzkár, jégkár, életbiztosításunk rendezve van. A gazdasági irodába ne tessék menni. Nincs ott senki. Aratunk.

Az idegen levetette a szemüvegét, aztán a sapkáját. Mosolygott, meghajolt.

— Tévedni méltóztatik. Nem vagyok ügynök.

A lány is mosolygott.

— Bocsánatot kérek. Tehát az igazgatója annak a vállalatnak, amelyet vezérképvisel. Az sem baj

Szinyei Merse Pál

cród

Mondai jelenet c.
képe repr.

Farkas Zoltán:

Magyar mesterművek
kiállítása –
Magyar Művészet

1936. 227. l. 234. l.

Ill. kir. Vallás- és közoktatásügyi

14.805, szám.

BUDAPEST 937 NOV. 30 15 N 5 N

A Műemlékek Orsz. Bizottsága lek. Elnökr.

Hivatalból.
zszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

BUDAPEST IX.

Ráalos u. 10

Szinyei Merse Pál

vrod

Jeszenszky Sándor

A ~~[illegible]~~ magyar festő-
minvészet és kölönsége.

MAGYAR MŰVÉSZET

1937. 191. l

192.

193. l

Három fadombormű: 1. Krisztus az Olajfák hegyén. 45 × 40.5 cm. 2. Judáscsók, 46 × 30 cm, Keresztvitel, 45 × 42 cm. Az Ipolyi-gyűjtemény (?) munka 1450 körülről.

Gombrich, Ernst: A bécsi oltár és az esztergomi múzeum fareliefjeinek történeti helyzete. M M, XI – 1935, 223 l. (repr. mindhárom 224 l.)

Őszi kiállítás, 1930, Ipolyi 109. szám
Nürnbergi mester, XV. sz

.): Ipolyi, Bihar vármegye, 145. szám.
.) 157 szám.

Szinyei Merse Pál

l.

Liber Bpertszobrai

315. l.

I. TEREM

BARABÁS MIKLÓS: Önarckép.
BORSOS JÓZSEF: Gyümölcs-csendélet.
BORSOS JÓZSEF: Leányok bál után.
BORSOS JÓZSEF: Gyümölcs-csendélet.
BARABÁS MIKLÓS: Bittó Istvánné.
BORSOS JÓZSEF: Női arckép.
SZENTGYÖRGYI JÁNOS: Virág-csendélet.
ID. MARKÓ KÁROLY: Részlet a római Campagnából.
BORSOS JÓZSEF: Esterházy Pál Antal herceg.
MARKÓ KÁROLY: Olasz táj.
SZENTGYÖRGYI JÁNOS: Csendélet.
GYÖRGYI ALAJOS: Bencsik Mária arcképe.
BARABÁS MIKLÓS: Férfiarckép.
BORSOS JÓZSEF: Galambposta.
BORSOS JÓZSEF: Rottenbiller Fülöp polgármester.
MOLNÁR JÓZSEF: Szent Család.
BORSOS JÓZSEF: Galambposta.
MOLNÁR JÓZSEF: Találka.
MOLNÁR JÓZSEF: Tehenek a forrásnál.
BARABÁS MIKLÓS: Idősebb hölgy.
BARABÁS MIKLÓS: Tengeri táj.
WEBER HENRIK: A Weber-család.
BARABÁS MIKLÓS: Tengeri táj.
BARABÁS MIKLÓS: Női arckép.

Szinyei Merse Pál

AZ OFFICINA KÖNYVNAPJA

1941.

Az Officina Képeskönyvek könyvnapi kiadványa

33. *SZINYEI MERSE PÁL*

Szinyei Merse Pál fellépésétől számítjuk az újabbkori magyar festészetet, művészete határkő két festészeti korszak között. „Majálisa" a legismertebb és legértékesebb műkincseink közé tartozik. *Pátzay Pál,* kitűnő szobrászművészünk elemzi Szinyei festészetét, kapcsolódását a megelőző stílusokhoz és vonatkozását az őt követő impresszionizmushoz. *Négy színes és sok egyszínű* képpel.

Könyvnapi ára P 2.40. *Ára a könyvnap után P 2.80.*

Az Officina Könyvtár könyvnapi kiadványa

4. *PETŐFI SÁNDOR*

ÚTI RAJZOK, ÚTI LEVELEK.

Ezeket a páratlan frisseséggel és jókedvvel írt leveleket a közönség kevéssé ismeri. Ebben a kötetben Petőfi éppen ezért új oldaláról mutatkozik be: kitűnő stiliszta, éles megfigyelő, színes leíró. Közben elvonulnak előttünk Arany, Tompa, Kerényi, írók és kritikusok, s az ifjú Pest polgárai — majd a koltói hetek pasztellszínei: levelek azokból a napokból, mikor a *September Végén*-t írja! E csodálatosan érdekes dokumentumokat *Kenyeres Imre* látta el magyarázó jegyzetekkel.

RÉGI FRANCIA LÍRA

RONSARD KÖLTEMÉNYEI

Ronsard a legtisztább, legjelentékenyebb kifejezője a francia renaissancenak, a humanista szellemnek. *Pál Endre* egy csokorra való szerelmes verset, szonettet mutat be bravúros fordításban az olvasónak, aki meglepve állapíthatja meg, milyen közvetlenül, frissen hangzanak mai fülnek is a négy évszázaddal ezelőtt írt költemények. Mialatt eljutunk a fiatalkor szerelmes verseinek játszi könnyedségétől az utolsó versek tragikumáig, mint nyitott könyv, tárul ki előttünk Ronsard dicsőségben és balsorsban oly gazdag élete. Korabeli fametszetek facsimiléivel.

Ára fűzve P 2.80. *Egészvászon kötésben P 4.40.*

MŰVÉSZET, ZENE

Szinyei Merse Pál

OFFICINA KÉPESKÖNYV. 32+32 lap, 4 színes képpel.
Ára a könyvnapon **2.40.** *Bolti ára* **2.80.**

Az Officina Képeskönyvek közismert, nagysikerű sorozatában ez a rendkívül érdekes kötet jelenik meg a könyvnapra. Szinyei Merse Pál különös festői pályája és csodálatos művészi alkotásai sokszor foglalkoztatták már a magyar művészettörténészeket, most azonban Pátzay Pál, a kitűnő szobrász ír Szinyeiről, művész a művészről és az ő szemével értékelődik át és kap új fogalmazást Szinyei örökértékű művészete. Pátzay kitűnő tanulmánya a mester festészetét elemzi, kapcsolódásait a megelőző stílusokhoz. Négy színes és számos egyszínű képpel.

SZINYEI MERSE PÁL
OFFICINA

SZENT IST
TÁRSUL
könyv + papír + irós
könyv + kegytárgy
e + hamu + keresk
FŐ-UTCA KASS

Szinyei Merse Pál

vád

Losonczi Zoltán:
Szinyei em lékkönyv.
Protestáns Szemle
1927. 9. sz.

Könyvismertetés.

[illegible]

[illegible]

Budapest XIV.

[illegible]

Szinyei Merse Pál

A Majális váztata,
olajf. Szépm. Mur.
Szinesen repr.

Nagyújmagy IX. tábla

Szinyei Merse Pál

Majális 1873. olajf. Szépm. Muz.

Hóolvadás, olajf. Szépm. Muz.

Repr.

Nagyjmagy 18. l.

Lila archép (A univérz felesége) 1874, olajf. Szépm. ~~Muz~~ Muz.

Repr.

Nagyjmagy 19. l.

Szinyei Merse Pál

Pogányság c. olajf.
nép. Mnuz tulajd.
Repr.

Nagyjmagy 42. l.

44. zroba.

Szinyei Merse Pál

Lvod

~~Lücs. Kiáll, tól~~

Pipics 33. l.

Szinyei Merse Pál

vród

Petrovics Elek A Képmű-
szeti Múzeum újabb szer-
zeményei. Képm Múz.
Évk. I. 182. l.

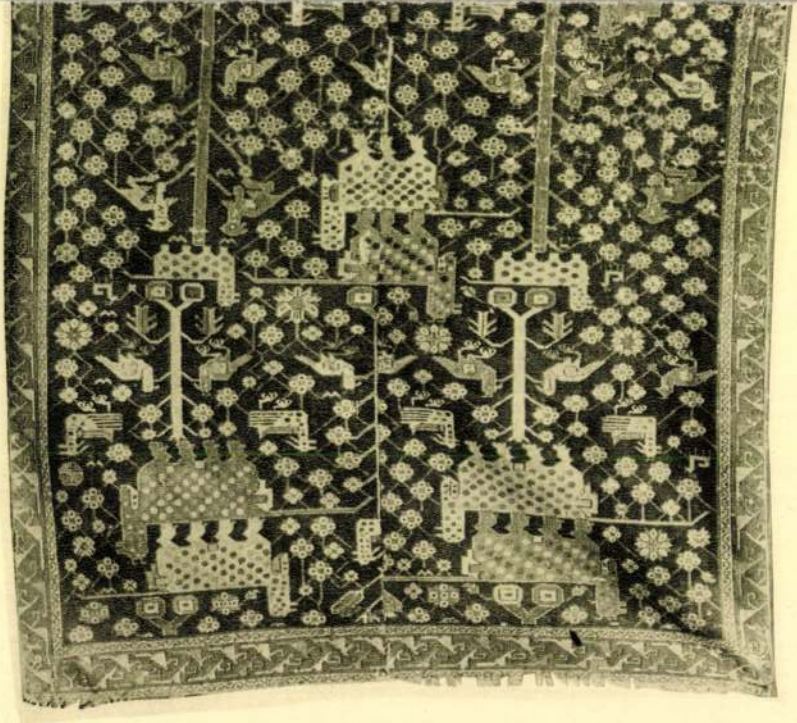

Szinyei Merse Pál

1933 feb márc

Strobl Alajostól,
a Tört. Képcsarnok tulajdona.

Klebelsberg emlékkiállí Műcsarnok

Stamp: Allen Pat
Berlin
1913 Feb März
F. Kirchbach, Berlin SW.

Szinyei Merse Pál

A Balaton Tihanyi-
nál c. képe
repr.

Kiállítás 1927 táj-
és élőkk. kiáll
kat.

Szinyei Merse Pál

Miscarnok

1932. febr.--márc. kiáll.

9, 63, 64, 67, 73, 87

Szinyei Merse Pál

cród
z
Magyar Művészet

1932. 49, 50 l.
(Szinyei Merse
Pál emlékei.)

Szinyei Merse Pál

Cród

Bernáth Aurél

A kompozicio sorsa az ujabb festészetben.

MAGYAR MUVESZET

1937. 166. l.

Magyar remekművek a Szépművészeti Múzeum kincsestárából. Szinyei-Merse Pál: Nővérének arcképe

körülbelül már a hetvenedik életévükben léphetnek az oltár elé.

A ukáz közölte még, hogy „a rendelkezés ellen vétőket szolgálatukból azonnali hatállyal elbocsátjuk."

Hát ez az.

Mert ugyan melyik fiatalember merné ma megkockáztatni, hogy otthagyva csapot-papot, állást, benősüljön valahová bizonytalan kenyérre.

És ugyan mi adná a bátorságot annak a fiatalembernek is, aki mondjuk, egy havi százhússzal rendelkező bankkisasszonynak udvarol, ha nem az a kis biztos apanázs, amit a jövendőbeli fizetése jelent.

Ezért van aztán az a sok menyasszony- és vőlegényjelölt a bankban, aki mind a jobb jövőre vár, noha erre egyelőre alig van valami kilátás.

De hát a fiatalság javíthatatlan csodaváró.

... Félkettő után jött vissza Magda. A feje kissé zúgott, mert Nyulassy igazgatóval nehéz kenyér volt dolgozni, minduntalan átgyúrta a diktátumot, háromszor is felolvastatott egy levelet, míg végre nagynehezen elindította a végleges formájában.

Háromnegyedkettő után abbahagyták a munkát az irodában és szedelőzködni kezdtek.

Magda kezet mosott, előkerült a kölni, a puder és némi rúzs, azután az arca egyik felét eltakarta kalapjával, a szabadon maradt másik felét pedig gondosan körülröpködtette a szép hullámosra ápolt hajjal.

A parányi fátyol, a nyakbavető, a gomblyukvirág, az amazonkeztyűje — minden a helyén volt.

Én nem tudom, folyton csak a párisi midinettekről zeng az ének, hogy ilyen sikkesek, olyan elegánsak és az olcsó öltözködésük dacára is rajtuk van az a bizonyos nemtudommi...

Hát nézzenek meg egyszer egy pesti bankkisasszonyt irodán kívül!

Hogy ezek a szegény robotos úrilányok mit tudnak produkálni, ha egyszer az utcára léptek.

Magda után is megfordultak, amint titokban három alakítást kibírt ultradivatos összeállításban a Lánchíd felé tartott.

De előbb elfogyasztotta a bank menzáján az ebédjét.

Sárgaborsóleves, fényezett borjúszegy parajjal, túros és ízes palacsinta. Hát lehet többet kívánni ötven fillérért?

2.

Istenem, de szép is a tavasz! Már mint a szép tavasz, amilyen ez a mostani is.

Az ember megy, megy a nagy folyam felett, lába alatt néha titokzatosan megremeg Széchenyi hídja és ez olyan borzongató; a számokat, adatokat, az egész szürke hivatalt kisöprűzi az ember agyából a friss dunai szél, elfujja, letörli a partok szépséges panorámája.

Kocsik robognak Budáról Pestre, Pestről Budára.

Emberek hullámzanak a hídon Pestről Budára, Budáról Pestre.

Mamák gyerekkocsikban édes babyket tólnak, hogy az embernek, ha asszonyi nemhez tartozik, meg kell fordulnia utánuk.

Kis fiú léggömbje elszabadul, száll, száll az aranyló napsütésben, gyerek bőg, mama szégyenkezik, ez is milyen édes!

Nincs házbérgond, kenyérgond, cselédgond; ruhagond sincs — egy gond van csak: hogy az ember ritmusra lépkedjen valakivel, Pestről Budára, Budáról Pestre...

Ó, jó öreg sikló! Szín, hangulat, stílus a város ruházatján!

Ó, drága öreg Vár! Szépséges régi utcák, patinás házak, patinás lakók...

Magda és Béla vidáman összemosolyog, ahogy egy szembejövő sétáló öreg úr — tipikus várbeli nyugdíjas — leplezetlen jóakarattal gyönyörködik bennük.

Bástyasétány! Ha ezt a nagy várost másvilági mintára cirkalmazták volna, a tíz kerület helyett csak hármat kapott volna: a külvárosok lettek volna a Purgatórium, a Belváros léha, bűnös, csábító világa a Pokolé és a Bástyasétány, a fehérhajú öregek, dadák és kis gyerekek birodalma, a jóság és csöndes öröm hazája: a Menyország.

A fiatal pár most meggyorsítja lépteit, mert a Kati fényesre nyalt lenszőke haja, világoskék rokolyája felett a ropogós kékfestő köténnyel úgy integet feléjük, mint őrtorony a Boldogság, az Otthon, a Család szigetén...

A baba, ahogy meglátja őket, repesve botorkál eléjük.

— Me-me! Me-me! Beb-be!

Belefutás a kitárt karokba, újjongás, csók, nevetés.

Hát nem szép az élet?

Magda Katihoz fordul.

— Maga most hazamehet, fiam, majd mi ittmaradunk a babával, aztán hazavisszük.

— Igazán? Jaj de jó tetszik lenni, úgyis vár a vasalás. Kezit csókolom!

Kati tehát boldogan elring hazafelé.

3.

Béla leül a padra, kiteregeti az ujságját. Az ujságlepedő mögül bujócskát játszik a kislánnyal. A gyerek akkorákat kacag, hogy nagyobbat már nem is lehet.

Magda előbb gondosan megvizsgálja a babakocsi kosarában elhelyezett rekvizitumokat: a malátakávé jó langyos még a dudlis üvegben, mert flanelba csavarták, a vajaskifli is épen érkezett és fehérneműből, gummiféléből is van elegendő pótlás, ha szükség lenne rá.

Akkor leül ő is a padra, Béla mellé.

Kialakul az ismert családi csendélet.

Béla olvas, Magda előveszi a kézimunkáját, félszeme a gyermeken.

A gyerek egy nagy piros labdával játszik. Hatvanhétszer elejti, nagy szuszogva felemeli, hatvanhétszer eldobja, meg utána megy.

— Me-me! Bumm! Bumm!

— Bumm, aranyom, bumm!

— Ó, de szép is az ilyen élet — sóhajt a másik padon Kalmár kisasszony, csendes bámulója a Magdáék mindennapos idilljének.

Ó, de boldog fiatalasszony! Mindennap kijön a gyerekkel boldogan, gondtalanul a jó levegőre. Jön az ura is, néha utána, de legtöbbször együtt jönnek. Szeretik egymást, jól élnek, az bizonyos.

És micsoda boldogság lehet egy ilyen gyönyörű gyerek! — ábrándozott el Kalmár Etus, 38 éves hajadon, magántisztviselő, ott a Bástyasétányon, egyesegyedül, ölében könyv, táskájában a „bővebb" uzsonna, amely egyúttal ebéd gyanánt is szolgál.

Mit tudjátok ti, boldog privát asszonyok — ábrándozott el Etus — micsoda boldog életet éltek! Reggel nem kell kialvatlanul a hivatalba loholni, nem kell a gyomorbajos főnök úr izetlenségeit nyelni, nem kell a nyomorult Pápay kolléga csapodársága meg a Mezey Gizi olcsó praktikái miatt bőgni, nem kell dolgozni látástól-vakulásig, az ura tartja el, az ura keres rá, nincs más dolga, csak az a kis házimunka, az az igazi, nőknek való, boldogságos házimunka... Mit tudja azt az ilyen nő, mekkora szerencse, mekkora boldogság a gyerek? Hogy kell szenvedni érte?

Hát aztán? Semmit sem adnak ingyen!

Ő is, Kalmár Etus is, megszenvedne érte szívesen, talán ezerszerte szívesebben, mint ez az asszony, csak egy ilyen édes gyereke lehetne! Ha azt úgy be lehetne rendezni, hogy férj akár ne is kelljen — csak gyermek, gyermek legyen...

Bolondokat gondolt néha ez a szegény Etus.

Nem csoda. De őt csak az érti meg, aki látott már magányos, fonnyadó, fiatal nőt sóvár szemmel gyerekkocsiba tekintgetni; más gyereke után hosszan megfordulni; mosolygós szájjal, könnyes szemmel idegen gyereket loppal megsimogatni...

A sétány törzsvendégei, mamák, akik hivatásukból folyólag köszönő viszonyban voltak Magdáékkal, meg-megálltak a padjuk előtt rövid eszmecserére,

Lilike kacér játékba kezdett egy kétéves idegen gavallérral. Felkínálta neki a labdáját, meg elvette megint. Határozottan zavarba hozta a fiatalembert.

A két mama kezdett összeismerkedni.

— Mennyi idős a kicsi, nagyságos asszony?

— Tizennyolc hónapos, — felelte Magda.

Színyei Merse Pál

törekedett. Szükséges volt tehát, hogy minden eszközt megragadjon a párisi nagy divatipar.

Páris szeme ekkor különösen az *egykor oly búsás jövedelmet hozó USA-ra szegeződött.* Pedig ott időközben erőteljes és vállalkozó szellemű ruházati ipar alakult ki. Ami egyszerű és viselhető ruhaféle volt, azt az amerikaiak *maguk* gondolták ki. Csak a *kirívóságokat*, amelyek mintáik vadságát túlszárnyalták, importálták Párisból. Ezeket szánták *szenzációknak* a kirakatokba a párisi cégek, s velük hangos propagandasikereket értek el. Ezzel párhuzamosan munkáik mindinkább *hatásvadászatra* irányultak, ami — ha nem is jön közbe a háború — Páris divategyeduralmát erősen megingatta volna.

Probálkozások a háború alatt

Pedig a háború — első napjától kezdve — pusztítólag hatott ebben a szakmában. És mert a legtöbb alkalmazott vagy bevonult, vagy elmenekült Párisból, a nagy divatszalónok *mind becsuktak.* A munka- és kereskedelmi minisztériumok sürgősen követelték újrakinyitásukat. Mégsem ez a követelés, hanem az a körülmény, hogy néhány cég önmagától kinyitott, eredményezte, hogy a régebbi üzemek mintegy 10%-ában lassan újból megindult a munka. De jellemző, hogy a cégek milyen kívánságokat terjesztettek a hatóságok elé: *adóelengedés és haladék* (megkapták); *váltómoratórium* (megkapták); *5%-os házbércsökkentés* (megkapták); *előleg a künnlevőségekre* (ezt ugyan nem kapták meg, de a kormány közzétette a már említett felhívást); *minden felelősség alól való felmentés* (ezt sem kapták meg); *az alkalmazottakkal kötött szerződések kártérítés nélkül való felbontása* (ezt sem kapták meg, d ea hatóságok határozatlan magatartása következtében *1940 áprilisában egész sereg pör szakadt a nyakukba az állástalanná vált alkalmazottak részéről.)* Végül is ezek a nagy divatcégek *a hadseregtől kértek munkát,* hogy személyzetüket foglalkoztathassák. Sok ideodázás után végül megalakult egy szerv, mely a divatcégek alkalmazottjainak *katonai formaruhák otthoni varrására adott alkalmat. De húszezer varrónő közül csak hatszáz jutott ezen a réven munkához,* s ezeknek a teljesítményeit is *erősen kifogásolták* az illetékes katonai hatóságok, mert a kézivarrónők sokkal pontatlanabb munkát szállítottak, mint a gépen dolgozó ruházati ipari alkalmazottak. Igy aztán *semmi sem lett abból a tervből sem, amely ezeket a varrónőket varrógépekkl akarta ellátni.* Nem csoda, ha az *egykori divatszalónok munkásnői az elmult télen már sokat nélkülöztek.* Az átképzésükből sem lett valami sok. Voltak, *akik a villamossági iparban jelentkeztek.* Ezeket „illetékesség okából" *újból régi cégeiknek ajánlották.* 1940 áprilisában, amikor *bizonyos optimizmus* következtében a belföldi megrendelések átmenetileg a háborúelőtti állapot felére emelkedtek, *még mindig 4000 varrónő volt munka nélkül* ebben a szakmában, s a többi is csak megszakításokkal dolgozhatott.

Hová lettek a rendelő plutokraták?!

A megszállás alatt egyszer-kétszer megkísérelte a párisi *haute couture*, hogy megpróbálja ott kezdeni, ahol a háború előtt abbahagyta. Ezek a próbálkozások is *sikertelenek* maradtak.

A párisi divatszabóknak, akik eddig abból éltek, hogy a *nemzetközi plutokrácia hölgyeit öltöztették*, ma hiányzik az a vevőtipus, amely a jövendő divatját viselhetné. Nehezen is képzelhető el, hogy Páris újra abba a helyzetbe kerüljön, hogy *az új Európa jövőjét meghatározó életérzésű fiatal népek ruhaviseletének megfelelő kifejezést tudjanak találni.*

Páris lassan *kimegy a divatból...*

(m. p.)

KARÁCSONY

Irta: MARCONNAY TIBOR

A fakó ég ívén a piros Napgolyó
leszáll nyugat felé, a hamvas délutánon
a menny pihéje leng zizegve, szunnyadó
viskón és hivalgó palotán. Magas álom

küldi a sziporkás, a csillogós csodát,
az ember meggyötört szive buzdulva dobban,
szeme a boldog lét tündérlakába lát,
s kincsein ámul a zúzmarás, zord vadonban.

Villan a tündöklő, sudár fenyők körül,
jéghímáros ablak elé suhan az Angyal,
a gyermeteg-hitű káprázó fényben ül,
s konokul küzd a Hős, dölyfös, galád varangyal.

Föltámad a mesék való világa. Tél
dermeszti a mohát, didergeti az embert,
a gögös hegytetők táján orkán ítél,
s száguld, aki ártó odút elhagyni nem mert.

Csorbán zilált a vágy, a vas, de földéz
nyers elmének kudarca, örök Gyerekkor, Kezdet,
Szűz, aranyfürtü, dús, üszkös, fáklyás, merész:
Költészet! nem muló világ! csak te mereszted,

te büszke fénynyaláb e nyirkos börtönön,
fekete, gyémántszem, mágnesed a szörnyű tájra,
így születik csudánk! a mosoly, az örőm
s könnyű, ha te segitsz, a szenvedés igája.

Ó, te szabadító, megtartó ős-vigasz!
Megváltó költészet, nem hamvadó Karácsony!
Isteni teremtés! bölcs, szép, jó és igaz.
Zománc zömök dión, íz az omló kalácson.

Míg a fagyos mezőn futunk vadon felé,
csikorog alattunk az ádáz, mafagyott hó,
csupa csudálatos csillámot ont az éj,
s hatalmad sugallja a bűvös, égi bolygó.

Sivár vidék fölött az arany telihold,
s a láthatár szélén lángnyelvei a tűznek,
s a sóvár szüz, gyermek-szivekből kicsihólt
egy jó világot és a szánok csengettyűztek.

Pusztuló tájon át száll az a tünemény,
de lángruhája még itt lobog most is vélünk,
s bármily berzenkedő, konok, kongó, kemény
a föld, mi hősi nép, siklunk és sohse félünk.

A kéklő légen át, szárnyasan, zúzmarás
bozót mentén, útján rejtett iszonnyal ordas
télnek, folyvást kisérj, tiszta, ezüst varázs!
Múzsánk! elepedő ajkunkra mézet csorgass.

Ó, boldogitón add csókodat, Ideál!
Görcsöt oldón áradj erünkben, Gyermekálom!
tünt tájakon a hit meg a remény csodál.
Aranyhaj, ametiszt, ámpolna, csüngj a fákon!

Gyermek, szülöss ismét s csak te légy Istenünk.
Uj rüggyel is maradj a folyamatos, ősi.
Szüz áhitat, üdén virulj mindig velünk.
Tiszta csak az marad, ki e varázst megőrzi.

Költészet teremtő, szent harangszava zúg,
Győz, akit elnyomnak, kit kajánul levetnek
a gúnyos, a kúfár, az aljas, a hazug.
Győzünk mindannyian, rutul kisemmizettek.

AQUINCUM, 1940. XII. 15—16.

Veszélyezteti-e nemzeti-szocializmus a művész-egyéniség szabadságát?

A régi letűnőben lévő liberális szabadverseny „meggyőződéses hívei" mostanában gyakorta fordulnak a művészekhez a következő kérdéssel: Nem félti a művészi egyéniséget az új világrendtől?

Mert ugyebár az új, kollektivitásra berendezkedő társadalom nem tűri majd a művész-egyéniség korlátlan szabadságát, kiélési lehetőségét, gátolni fogja. A művészet tehát elszürkül, közepes, egyénietlen alkotásokat hoz létre, amelyek nélkülözik majd az egyéni szuggesztivitás átütő varázsát!

Nem lenne szükséges ezekkel a vádakkal komolyan foglalkozni, ha nem a tudatos konkolyhintés húzódna meg hátterükben. Nézzünk szembe tehát az aggodalmakkal és számoljunk le velük.

Állítjuk, hogy *sohasem hirdette* a nemzetiszocialista világrend *az egyéni alakítóerő korlátozásának szükségességét*, sohase vallotta, hogy az egyéniségnek ellensége, azt el akarja szűkíteni. Teljesen tudatában van, hogy az egyéniség, ha építő-tendenciájú és nem rombolóerő, csak egészséges gondolatokkal ajándékozza meg az emberiséget. A képzőművészet történetében elég egy rövid visszapillantás, hogy tökéletesen meggyőzzön bennünket erről.

A XIX. század derekán uralkodó *müncheni* iskola galéria-pikturája volt az, amely uralkodott az akkori európai közízlésen (gondoljunk csak *Pilotyra*, *Kaulbachra*, a nagy, hivatalos akadémia képviselőire). Ennek üzent hadat a *barbizoni* iskola, a *plein air*-festés előfutárja, ezt követik az impresszionisták. Míg a *plein air*-látás forradalma hozta a színesebb palettát, addig az impresszionizmus a művészi meglátás frisseségét, a benyomás üdeségének visszaadását a festészetben. *Nagy egyéniségek küzdötték végig ezt a forradalmat: Manet, Monet, Pisarró* és a többiek. Nálunk *Szinyei-Merse* Pál egy évtizeddel megelőzte őket, de sorsa tipikusan magyar zsenisors, hasonló *Jedlik* Ányoséhoz, kora nem értette meg, mások aratták le helyettük a babért.

A felbontott szín új szépségeket teremtett, új kifejezési lehetőségek számára adott területet. Eluralkodott a szín, a formai elem háttérbeszorult, míg aztán *Cézanne* zárt tömegekbe foglalta a széthulló formakat és elindította a *kubizmust*. Az általa elindított folyamat *ferde* kinövéseket eredményezett. A naturalisztikus-impresszionista kifejezésmód se elégítette ki teljesen a művészeket és kutatták az új lehetőségeket. Rájöttek, hogy a természetábrázolás egymagában, minden költőiség nélkül — sivár. Iparkodtak tehát saját belső víziőikat a kép lényegévé tenni: jött az expresszionizmus. Ennek is akadtak képviselői, de *ugyanakkor jelentkeztek a sarlatánok is.*

Például az elrajzolás lehetőségeit tudatosan félremagyarázva, megnyitották a művészi ábrázolásban az utat a rút, a visszataszító felé. Már a régiek, egy *Ráfael* is „elrajzolt" de az ő forma és színlátása a szépség, az egészséges fizikum ábrázolása felé hajlott, az európai szellem letéteményese volt, amely *nem formazüllesztésben kéjelegte ki magát*, hanem a természet esetleges *rútságait is tudatos elrajzolással átszellemítette.*

Nem így például a legújabb korban a zsidó *Chagall*, aki az expresszív ábrázolásban *egyenesen a rútat keresi, követői a torzat, a karikatúrát*, amely az embert, az emberi testet szinte *kóros elváltozásaiban* mutatja be. Ennek az ízléstelenségnek kitakarítására vállalkozott *Hitler* az új birodalomban jogosan és sikerrel.

Kandinszkij azután tovább destruált, szétbomlasztott mindent, ami egészséges látás és formaadás, a spanyol *Picassó* pedig egyik nyilatkozatában leplezte le magát, amikor már *„megszelídülve"* értelmesebb dolgokat festett, kijelentette, hogy munkássága tulajdonképpen tisztogatás volt a művészetben, mert akik zagyvaságaikat utánozzák, bizonyítják tehetségtelenségüket és elhullásra ítéltségüket.

A szürrealizmusról, dadaizmusról és egyéb zagyvaságokról nem is beszélünk. Ezek az egyéniségek mállasztottak, *romboltak és itt lépett közbe az új, tudatára ébredt Németország. Egyszerűen kisöpörte őket!*

Ez az a pont, ahol a művészi egyéniség problémáját szemügyre vehetjük. Az új, *nemzetiszocialista világrend nem ellensége az egyéniség, az építő egyéniség kultuszának, de igenis állást foglal minden bomlasztó törekvéssel szemben.* És ha ez a destrukció a képzőművészetekben jelentkezik, *ott is leszámol velük.* Mert tisztában van vele, hogy a műalkotás, a *kép* vagy *szobor* is integráns része a nemzet egyetemes kultúrájának, *ezek a termékek is építhetik vagy rombolhatják a közösség szellemi életét.*

A képzőművészet ép úgy hajtómotorja a nemzeti kultúrának, akár a tudomány, vagy irodalom, nem állhat félre, ki kell venni a részét a nemzet lelkét építő munkából. A nemzetiszocializmus nemhogy gátolja az egyéniség kifejlését, nemhogy tagadja létjogosultságát, hanem egyenesen *be akarja kapcsolni a nagy, közös, emberi alkotómunkába a képzőművészeket is, az itt munkálkodó egyéniségeket* és ha működésük a nemzet egyetemére nézve hasznos és építőtendenciájú, a legteljesebb aktivitást és szárnyalást biztosítja nekik.

Nem kell félteni tehát az egyéniség szabadságát a művészetben! A művészettörténelem a tanúja, hogy nagy korszakok nagy eszmeáramlata soha nem hagyta nyugton a valóban nagy alkotók fantáziáját. Kifejezték korukat mindenkor és az európai művészi közízlésre rányomták bélyegüket. Gondoljunk *Le Brun*-re, aki XIV. Lajos hivatalos festője volt mennyire kifejezte a pompakedvelő kor eszmei áramlatát. Őt követte *Jacques Louis David*, aki viszont a napoleoni idők higgadt klasszicizmusának volt egyéni képviselője, aki a rokkokó tobzódó játékosságát a zárt nagyvonalúsággal cserélte fel, s ezzel fejezte ki kora szellemiségét.

Azok a szinte emberfeletti erők, amelyek most Európa képét talán évszázadokra megszabják, *ezek az energiaforrások hullámverésükkel a művészet vizeit is fölkavarják, új mondanivalókat, új tartalmat adnak a képzőművészetnek is.* Nagy életművük, alkotóerejük eljut a képzőművészetig is és ez az érzékeny szeizmográf reagálni fog azokra a nagy tektonikus lökésekre, amelyek az öreg Európa földjét most megrázkódtatják. *Jönnek azok a kiváló egyéniségek, akik ezt ki is fejezik. Nem kell félteni a művészet szabadságát!*

Magyarság 1940. dec. 25

Szinyei Merse Pál

irod

Petrovics, Alexis:

Paul Szinyei Merse.
The Hungarian Quarterly
Vol. VII. No 2. Autumn
1941. (Képekkel.)

15.

megvan könyvtárunkban
Szinyei alatt.

HERALD TRIBUNE BOOKS by William L. Langer, Professor of Modern European History at Harvard University.
"The Budapest Foreign Office has undertaken to lay its cards on the table and to let the world judge for itself of the rightness or wrongness of the Hungarian claims and policies."
"Any such collection of diplomatic records will be welcomed heartily, and the Hungarian Government is to be congratulated on taking a step which may inspire the initiation of similar series by other European states." Philip C. Jessup, Professor of International Law at Columbia University, in the AMERICAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW.

The second volume, covering the year 1921, will be released shortly

AMERICAN AGENT:

COLUMBIA UNIVERSITY PRESS, INTERNATIONAL DOCUMENTS SERVICE
Box N 118, 2960 Broadway, New York

Szinyei Merse Pál

1939.

NYUGAT.

FEBRUÁR 2. SZ. Illyés Gyula: Az író hűsége. *Ady Endre:* Egy verskorrektúra kézirata. *Cs. Szabó László:* Ady. *Veres Péter:* Egy földmíves naplójából. *Nagy Lajos:* Mai altató mese (elb.). *Illyés Gyula:* Hűtlen jövő (vers). *Farkas Zoltán:* Cézanne művészete. *Fenyő László:* A falióra. Az elbukott (versek). *Halász Gábor:* Az újabb angol líráról. *Török Sophie:* Fényképek előtt (vers). *Schöpflin Aladár:* Voinovich Géza Arany-életrajza.

MÁRCIUS 3. SZ. Illyés Gyula: Tépi a zsebkendőt, Kétfelé ver a szív, Külön világban, Változat, Mi értelme (versek). *Halász Gábor:* Szalay László. *Rónay György:* Cirkusz uszályon. *Bernáth Aurél:* Szinnyei Majálisáról. *Imecs Béla:* Anatómia (vers). *Kádár Erzsébet:* Az utolsó őzbak. *Ambrózy Ágoston:* Akár a szél (vers). *Elek Artúr:* Petrarca estéje. *Reményi József:* Edgar Allan Poe nyomán. *Nagy Lajos:* Karinthy naplójáról és leveleiről.

mint az eddigi, annyit utánzott magyar dalok mutatták. Bartók és társai grammofonlemezre vették ezt az új — azaz inkább sokkal régibb — kincset és kimutatták, hogy az ősi magyar zene ma is világosan mutatja rokonságát a rokonnépek zenéjével. Európa motívumkincsét tehát jóval eredetibb anyaggal gyarapíthatja, mint az eddig feldolgozott magyar muzsika. Bartók, Kodály és tanítványaik most már nyugodtan tovább mehettek egy lépéssel : ezt a magyar zenét alapjává lehetett tenni egy új, élő, magasrendű zeneirodalomnak, szimfónikus, opera- és kamarazenének is. Sőt a fölfedezések szinte csábították a zeneköltőt, hogy alkosson magyar gyökerű európai zenét. Ez a magyarázata az új magyar műzene világszerte elismert értékének. Az ismertebb magyar zenekari művek (Dohnányi : *Ruralia Hungarica*, Bartók :

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Szinyei Merse Pál

Társaság Baráti Köre.

Működéséről adatokat szerezni!

Szinyei Merse Pál

Hankiss Zig. l.

Szinyei-Merse Pál (1845—1920)

Hazatérés

Szinyei Merse Pál

Kila ruhás nő

repr.

Farkas Painting

352, 453. l. 456, 457. l.
458. l. 459. l.

Gyula műtörténész,
sKúrnak

Szinyei Merse Pál

irod.

Szana Szárév

177, 220, 221,
222. l.

Majális c. képe
repr. 222. l.

31
Loyolai sz. Ignác

Julius

Csütörtök
1
Vasas Péter

Péntek
2
Liguri Alfonz

Szombat
3
István er.

Nap kelte 4 ó. 39 p. — Nyugta 19 ó. 33 p.

1935 • 31. hét **Augusztus** VIII. hó • 31 nap

naptár
Thamusz-Ab

V	27	
H	28	
K	29	
S	1	Ab
C	2	
P	3	
S	4	S. D.

Szinyei Merse Pál

Kentaur és faunok
c. képe repr.

Művészet
1941. 42. n. 90. l.

Bunyitay Vincre X. 168.

Szinyei Merse Pál

Mező c. képe repr.

Művészet
1941. 42. n. 85. l.

Bunkó agancsból VI. 19

SZINYEI MERSE PÁL (1845—1920)

138 Majális vázlata, olajfestmény. Özv. Rosenberg Gyuláné gyűjteményéből.

139 Rococo (vázlat), olajfestmény. Özv. Rosenberg Gyuláné gyűjteményéből.

140 Mondai jelenet, olajf. Dr. Doroghy Ervin gyűjteményéből. 1873

Nemzeti Szalon 1936. jun.

Június hetek

141 Ruhaszárítás, olajf. Wolfner Gyula gyűjteményéből.

142 Centaur és faunok, olajf. Káldy Jenő gyűjteményéből.

143 Tourbillon, olajfest. Landauer Lipótné Kéhel gyűjteményéből.

144 Vitorlás, olajf. Weiss Fülöp gyűjteményéből.

Anton Tassaert (1727—88). A XVIII. sz. legidősebb német dekorativ barokk-szobrásza *Balthasar Permoser*. A tulajdonképeni német barokk-szobrász azonban a mint építész is jelentékeny nagy *Andreas Schlüter* (1664—1714), kinek szobrai monumentális felfogás, nagy fantázia, a természet mély tanulmányozása tanúskodnak. Nála jóval fiatalabb az esslingeni származású, de hosszabb ideig Pozsonyban működött *Georg Raphael Donner* (1693—1741), az olasz barokkból a francia klasszicizmus felé vezető mester, aki bizonyos tekintetben a klasszicizmust előkészítette. Némileg Donner szigorú formáiból indult ki az élete utolsó szakát Pozsonyban élő svab származású *Franz Xaver Messerschmidt* (1732—83), ki jellegzetes arcképeiről, főleg pedig az emberi indulatokat és szenvedélyeket megtestesítő karakterfejeiről híres.

A XVIII. sz. végén fellépő *klasszicizmusnak* a természet tanulmányozásán kívül főleg a francia iskola és Canova szabtak irányt. Ebből az irányból nő ki a XIX. sz. első negyedének legkiválóbb, a *berlini iskolának* pedig első jelentékeny szobrásza, *Gottfried Schadow* (1764—1850), ki első munkáiban még a Canova-féle klasszicizmus. Később a Thorwaldsen által kezdett *új hellenizmus* híveként lép föl, amellett azonban alapjában mindig hű követője a természetnek. Teljesen klasszicista Schadow és J. L. David tanítványa, *Friedrich Tieck*. Schadow-tanítványok még *Ludwig Wilhelm Wichmann* és *Emil Wolff*. Canova értelmében klasszicista a stuttgarti *Johann Heinrich Dannecker*. *Bécsben* a nemes klasszicizmus képviselője *Franz Zauner*, aki mellett kevésbbé jelentős *Josef Klieber*, *Johann Martin Fischer* és a kecses *Johann Nepomuk Schaller* az empire szobrászai. A berlini Schadow-iskolából került ki a XIX. sz. első fe-

< Szinyei Merse Pál >

Ernst Museum kiállítási I.

< > Gyűjt. kiáll.

Kat.

Bp. 1912

Könyvtáramban.

Szinyei Merse Pál

wód
z

Berztáskép

192-l

~~Septimius Severus deinde~~ VIII. 124

stato possa influenzare la sua attività politica: è certo però che le suggestioni spirituali hanno un loro significato, un'importanza che non può essere trascurata nella valutazione degli avvenimenti. È perciò che ci siamo limitati a registrarla.

r. f.

CRONACHE ECONOMICHE

RAPPORTI ECONOMICI TRA ITALIA E UNGHERIA

Prima di passare a un esame e a una discussione sul problema dei rapporti economici tra Italia e Ungheria sarà opportuno esporre un quadro d'insieme che valga a precisare le posizioni dei due rispettivi paesi.

Ci limitiamo oggi pertanto a una semplice esposizione di dati, alla quale potremo riferirci in seguito quando un esame piu profondo della situazione potrà essere di attualità

una Convenzione Commerciale Provvisoria tra Italia e Ungheria.

Gli scambi commerciali tra i due Paesi sono regolati attualmente dal Trattato di Commercio e di Navigazione del 4 luglio 1928, il quale venne esteso, col Trattato del 9 marzo 1937, anche ai Possedimenti ed alle Colonie dell'Italia.

Nel tempo della maggiore crisi, fu stipulato, nel febbraio 1932, l'Accordo sull'esportazione, ispirato dal desiderio dell'Italia di contribuire nel miglior modo possibile a dare un aiuto all'economia ungherese

Szinyei Merse Pál

914. SZINYEI-MERSE PÁL: Nero völgye. 59×70 . . . . . 14000 *
L. az illusztrációt A Gyüjtő 1914. 37. l.
915. —: Pipacsok. 47×60 . . . 8000 *
L. az illusztrációt A Gyüjtő 1914. 36. l.

916. Tündértáj 61×72 *
9000.
A Gyüjtő 1914. 3-4. sz
VIII aukció
u. o. 1914. 5-6. sz
XIX. aukció

Szinyei Merse Pál

írói

Lyka Károly:

Szinyei, a művész

Uj Idők

1919. II.

419.l.

Szinyeimerse Pál

l.

Lipkaakkiall

44, 45. l.

Albert.

Egész alak, jobbra fo
bő ujjú prémes kabátot visel.
almát, baljában pedig kormány
boltnajtásos terem nyugszik.
nek kezdete: »Albertus Dux Aus
és befejezése: »sepulturam«. Je

Fénynyomat, mér.

Szn. 120
- 950-906

J. Hasenburgh: Icones R
(Wiener Hofbibliothek No 8043)

< Szinyei Merse Pál >

vád
z
Lyka Károly:
< > képei.
Uj I dök. 1905.
58. l.

Szinyei Merse Pál

Irod

z

Berzeviczy Albert

Régi emlékek

1853 – 1870. Bp.

1907.

Számos helyen

ír a Szinyei

családról, Szinyei

Merse Pálról és

Jernyéről

Maria Terézia:

~~Tojásdad medaillonta~~
van ábrázolva. Haja göndör, c
brocheja ékköves, ruhája
nehéz draperia és ~~külön~~
pedig talrál jogar és kor
jegyek, ecsetek, kürt és li

POPULORUM

s alól talra: „Jacopo Ale
s jobbra: „Ang. Ferri

Rézmetszet, m

Gi

Szinyei Merse Pál

Wód
z Lyka Károly:
A képírás nyább iránya
Bp. 1906
14, 16, 159. l.

l i elismervény

Szinyei Merse Tal

wód

Din Paris

28. l.
36. l.
39. l. Keppel
41. l.

Szinyei Merse Pál

wód

Homér Sajós

Benczúr Gyula

Bp. 1938

15, 33. l.

Kőkoporsó, római VII. 140

Szinyei Merse Pál

vrád

Barát-Ebér-Takács:

A művészet története. II. k. Europa művészete. Bp. 1934.

316, 317. l.

A XVII. szá

Thurzó Szaniszló síremlé

Tetején domborműben é
látjuk a vértet viselő Thurzó S
jobb kezében parancsnoki pá
kissé görbe kardjának kosár
Mellette fölül jobbra czímer he
és keztyű van s mögötte mint
draperiát. Köriratának szöve
COMES STANISLAVS THVRSO
HVNGAR PALATINVS JVDEX CVI
SIS AC COMITATVS EIVSD : PP.
& D. D. FERDINANDI II. RC

GERM. HVNG : BOHEM : ⁊c. REGIS
ET PER HVNGAR. LOCVMTENEN
AETAT : 49. SVAE.«.

Gypszöntvény, méretei 281 :
Értéke 300 K. — Átvétetett a Ma
ségtárától 1888 október 15-én (30

A kiállítására vonatkozó ada
len : Thurzó Szaniszló síremléke.

Jegyzet. Eredetije a lőcsei par
— Jelenleg a Nemzeti Muzeumb
lauz a régiségtárban. Budapest,

Szinyei Merse Pál

Pacsirta (II)

repr.

Árv. Csarnok 110. aukc. Kat.

I. tábla és bevezetés.

Honécz: Árpád sírja

DEBRECEN

Déry-Múzeum: Szinyei: Vénasszonyok nyara.

Ecsedi István: Debrecen város Déri-muzeuma.
Budapesti Szemle, 218-1930, 157 l.

Szinyei Merse Pál

Szinyei Merse Pál

l.

Ernst Muzeum aukcioi

47. I. rész

Szentkláray: Beczkerek

Szinyei Merse Pál

l.

Gyöngyvészetről

95, 98, 99, (187–197,
200, 221, 231. l.

Ez cikk címe:
A Szinyei-gondolat-

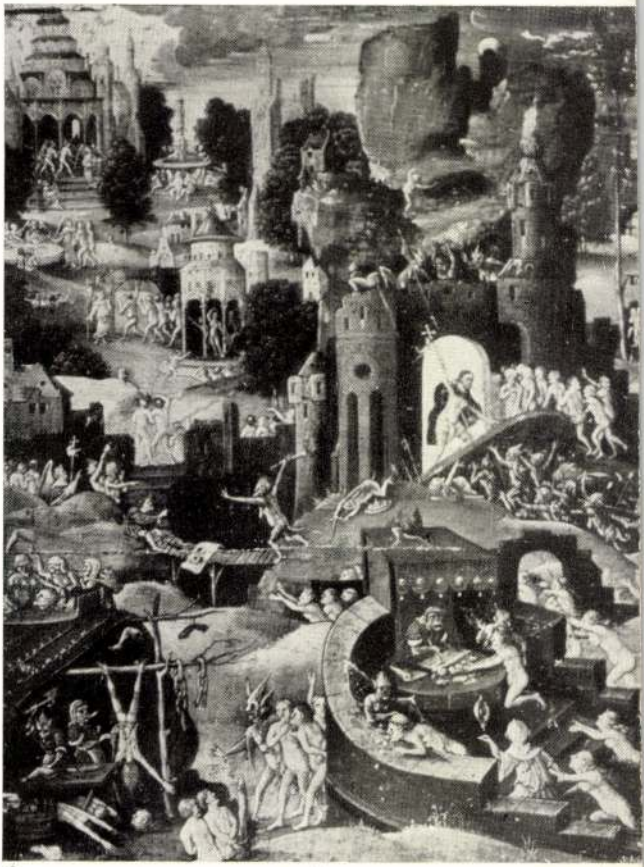

72

Szinyei Merse Pál

rod
Kállainene

20-21. l.

it épen Telegdi
ajlandó Robert Ká-

pét őrizte meg szá-
pecsét - melynek
zeum őrzi - azt
s koronáját felajánlja
k. Mária gotikus
uhában fejét
álló kis Jézus baljá-
ra, aki koronáját
zakáltalan arcal
omló palásttal
Ludowicus. A pe-
ogosan tartja fran-
iró 1348 xxi január-
őször.
őrizte meg számunkra

Szinyei Merse Pál

Erőd

Lyka Münzstr. II

308. l. 588 – 9. l.

Képekkel

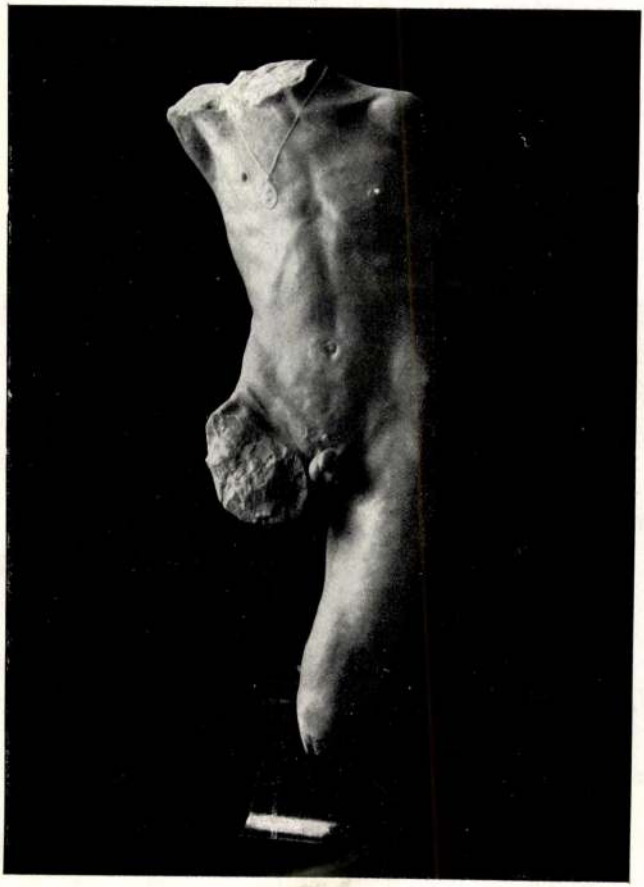

Alfredo Pina: *Torso di adolescente*

Szinyei Merse Pál

Irod
2

Pálesch Pál: Festé-
szet és zene — művé-
szet és vallás. Pécs
1930. 14 l.

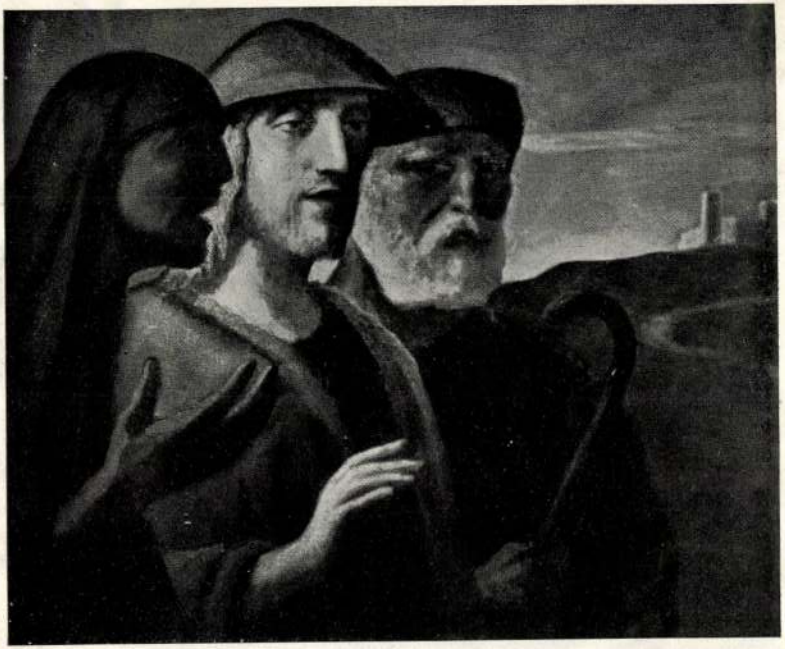

Luigi Bracchi : *I Pellegrini di Emmaus.*

Szinyei Merse Pál

című

Reinach – Lázár

A művészet kis tükre.

IV. kiadás. Bp. 1933.

288. l.

OKT. 1323

Szinyei Merse Pál

wód

z

Lehel Ferenc –

Csontváry Tivadar

a posztimpresszionizmus magyar előfutára

Második vázlat.

Les éditions De Style,

Paris, 1931. 67. l.

Szinyei Merse Pál

vód

Stirnakovits László dr.

Beveretés a művészet-
történelembe.
Bp. 1925. 123. l.

Független Magyarország

HÉTFŐI POLITIKAI LAP

V., VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 34.

Tek

Európa Rt

Budapest

V, Rothermere-u 12. III.

Szinyei Merse Pál

arcképe, tusrajz
Pascintől
repr.
Fenti szemelyes ismerkezése
Pascinnel.

ird. Herman Lipót, Pascin
Budapesten. Budapest
1946. 267. l.

BUDAPEST
42 V 27

Szinyei Merse Pál

1.

Szépmüvészet
1943.61.1.

Szinyei Merse Pál

emlékkiállítás

az Ernst Múzeumban

1945. nov. 18-

Fővárosi Népmű-

velési Központ

Munkatervi. 1945

November

Szinyei Merse Pál

l.

Szépmüvészet
1943.114-l.

Basel

Szinyei Merse Pál

vrod
e

Elek Artur: Szinyei és müncheni mű-
vésztársai. Nyugat
1941. 204–
210 l.

Szinyei Merse Pál

Lásd

Gajczay János: Szinyei Merse Pál és a mienket művészet.

Szépmüvészet

1943. 37-39 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Szinyei Merse Pál

erőd
2

Michel 1012 – 14. l.

Kerpel

Simon Géza, Könyvtáros V. 179

Szinyei Merse Pál

irod
2

Rózsaffy, Didier:

Un précurseur de la peinture hongroise moderne: Paul Merse de Szinyei. Gazette des Beaux-Arts 1927.

Ismeretlen festő,
A XIX. századból.

631. Iglói csata.

Az égő templom előtti téren
tüzérség vonul fel az előtérben Guyon R
által felgyujtott házakat honvédek olt

Carton, méretei 44.5: 55 cm
Guyon Rikhárd tulajdona vol
Az 1848/9-iki szabadságharc
Átvétetett az 1896: IV. 8-

631

204. V. 5.

Szinyei Merse Pál

wód

Ybl, Ervin: Paul Szinyei Merse et la peinture de paysage hongroise. Revue de Hongrie. 1926.

48. Ereklyemuz.

L jobbra fordult

au
a csatarendbe állitott lovasság, a mely, előtt,
ikhárdot látjuk lohátán. A Schlick seregei
ák.

n.
t.
zi emlékek muzeumából (107/95. No. 62).
ki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

(71)

382

Szinyei Merse Pál

arcképe

Ferenczy Károlytól

az alábbi

képtárban

Cinpe Cat

Komáromi népkönyvtár VIII. 147.

MAGYAR MŰVÉSZ MÉLTATÁSA FRANCIÁUL

Szinyei Merse Pálról szól Rózsaffy Dezső dr.-nak a *Gazette des Beaux Arts* utolsó számában megjelent egy ívre terjedő cikke, amely a mester főbb műveinek sikerült reprodukcióit is közli, köztük a *Majálist* külön mellékleten. Rózsaffy erősen hangsúlyozza Szinyei művészetének magyarságát, érdekesen fejtegeti pályájának küzdelmeit az elismertetésig és tevékenységét a nagy francia mesterek újító törekvéséhez kapcsolva, megjelöli a helyet, amely Szinyeit a XIX. századi európai művészet kialakulásában megilleti. A Gazette des Beaux Arts-nak magyar művészetet méltató cikksorozatában ez a második tanulmány. Az első Munkácsy Mihályról szólott.

vel, bojtos szíjjacskáival már külsejénél fogva is nagyon becses. Ez a kötés azonban csak pár száz évvel a szöveg után készülhetett. *Varju* Elemér, aki a paleográfia tudományos alaposságával vizsgálta meg tüzetesen a kötet írását, betűformáit, kétségtelen bizonyossággal megállapította, hogy a könyv írása a tizenkettedik század közepe tájáról való. Csaknem bizonyosra veszi, hogy a kodex négy kézírója négy magyar szerzetes volt, akik a ciszterci rendbe tartozhattak. Mindezekről hűségesen számol be Varjú Elemérnek a »Könyvbarátok Lapjában« megjelent hosszabb tanulmánya, amelyben a tudós szerző a maga részéről Ernst-kodexnek kívánja elneveztetni az újonnan feltalált kútfőt. A nagy munkának, melyet Ernst Lajos a magyar kultúrértékek összegyüjtésével végez, ez a legméltóbb tudományos elismerése.

A Műgyüjtő 1927. 4. sz.

VÁSÁRLÁSAI

Klebelsberg Kunó gróf közoktatási miniszter a mai gazdasági helyzet sú ya alatt roskadó magyar művészeken tőle telhetőleg segíteni akar. Már többízben kifejtette azt a nézetét, hogy az államnak kötelessége elsősorban új középületeinek, valamint közhivatalainak díszítésére a megfelelő művészi erőket igénybevennni. Arról is szó volt, hogy a kultuszminiszter ezt az alkalmat fogja felhasználni arra, hogy a magyar képzőművészet legkiválóbb mestereit műtermeikben keresse fel és készülő munkáik alakulásába bepillantást nyerve, a magyar művészek kívánságait közvetlen közelből ismerhesse meg. Tudomásunk szerint a kultuszminiszterium a tervezett vásárlásokat már el is kezdte. Eddigelé félhivatalosan négy művésznek, Csóknak, Rudnaynak, Iványi-Grünwaldnak és Kosztának egy-egy képe megvásár-

a Wesselényi-utcában tervezett zsidó kultúrház megvalósul, ami a jövő év folyamán fog megtörténni, a múzeum is átköltözik ebbe a palotába, amelyben előreláthatólag eddigi gyüjteményeinek gazdag anyaga is kellő módon fog érvényesülni.

HÁROM KOLLEKTIV KIÁLLITÁS

Az Ernst-múzeum a most lezajlott aukció után újból a modern festőművészet legkiválóbb reprezentánsai bemutatásával fog foglalkozni. December hónapban nyílik meg a *Fényes* Adolf-féle kiállítás, melyet januárban *Csók* István, februárban pedig *Kernstok* Károly gyüjteményes munkáinak bemutatása követ. Mint már hosszú idő óta, ezúttal is a kollektív kiállítások lesznek a magyar művészeti szezón legfőbb társadalmi eseményei. A műbarátok és gyüjtők pedig fokozott várakozással néznek az új kiállítások elé.

Szinyei Merse Pál

l.

Csókcsal

84, l.

Szinyei Merse Pál

---

erőd

z

Petr Ver

V. 214 l.
220. l.
226 l.

Szinyei Merse Pál

Molnár C. Pál
sorlegbenéde
l.

Szépmüvèszet

1944, 105, 106,
107. l.

Európa. Film. Könyv.
lapterjesztő- és Könyvkiadó-

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-837.

V Budapest
Rothemere u 12 III. 2.

Szinyei Merse Pál

Lásd
2

Genthon István:
Munkácsy és Szinyei.

Szépmüvèszet
1944. 84-87. C

15 0

6 %.

ő,

1933. január	5.		Vett áruért és szallítási költségek
január	10.		Fél nyereség részesedésért
január	10		komat. $\frac{60 \cdot 1}{60}$.

Szinyei Merse Pál

l.

Szépmüvèszet

1944. 88. l.

89. l.

Szinyei Merse Pál

László Gábor

Szépmüvészet

1944. 161–165. l.

képekkel.

Szinyei Merse Pál

l.

Szépmüvészet

1944. 206 l.

Jean Negulesco.

azalatt ráért elszaladni Párisba, ottani ácsokkal veszekedni és itthon a királyt meggyőzni a magyar stílus szépségéről és Milanóba lerohanni, te jó Isten, micsoda urak voltak akkor az emberek és én mondom Önnek, még csak napidíjakat sem számítottak. Hát bűn az, hogy éppen csak v. b. t. t. szeretett volna lenni az öregúr? Pedig én, aki csaknem mindennap együtt voltam vele, akit korholt, akivel vitázott, istenuccse, egyszer még az orrom alatt is hadonászott a vita hevében, holott én igazán szerettem, mintha testvérbátyám lett volna, mondtam neki: ugyan méltóságos uram, minek az Magának, hiszen anélkül is az Ön, aki: a magyar művészet Ráth Györgye!

Hát ilyen ember volt az öregúr. Mint gyüjtő? Ugyanilyen. Kicsinyes, krajcároskodó, a kereskedőkkel hajlandó volt páros viadalra menni, az antikváriusok, mit mondjak? — jobb, ha nem mondok semmit. De az a gyüjtemény, amit ő a nemzetre hagyott a fasori villában, végeredményben az beszél, nem a téglahordás viszontagságai. A történelem sziszifuszi erőfeszítésein a verejték eltűnik, a sóhajtás szellővé válik, a gúny és a szitok mint patina rakódik az alkotásra s végül ott marad: az alkotás. Ilyen alkotás ez a gyüjtemény. A dolog avval kezdődött, hogy Bécsben volt Ráthnak, egy Gansl nevű rokona, attól pénzt és régiségeket örökölt. Ez a patikus aki nem is volt valami nagy gyüjtőzseni, ez dugta először a szenvedélyt a szegedi származású jogász fülébe. Pénzzel, ésszel, utazással, tanulással, valahogy így csinálódott ez a gyüjtemény. Szegény Pulszky Ferencnek volt egy szép gemmagyüjteménye, de nem volt sok pénze s bizony — mi tűrés-tagadás — megszorult. El kellett adni a gemmákat. Tízezer forintot fizetett érte Ráth György, pedig biztos, hogy többet ért már akkor is a gyüjtemény. No azután olyan szenvedélyes medáliagyüjtő lett Ráth György, hogy még a külföldi érmészeken is túltett. De úgy általában a hazai gyüjtők hetvenes-nyolcvanas évekbeli gyüjtőtendenciái vezették őt is. Kik voltak itt akkor a gyüjtők? Itt volt Kilényi, itt volt Gerhardt, azoknak egyetlen ideáljuk volt: a szép lakás. Ez volt mindennek a központja a Ráth gyüjtőtevékenységében is. Bútorokat főkép Olaszországban vásárolt. Odautazott legtöbbet. Akkor azokat a nagy, nehéz, faragott szekrényeket becsülték legtöbbre. Olyanok voltak, mint egy ház, ma senkinek sem kellenek, de akkor mindenki a német és olasz renaissance-ot szerette. Egy festői korszaknak dadogó képzelete a bútoron is a hőskorszak oroszlánkörmeit kereste. A fegyverek, a vértek, a lándzsák és a páncélok — mindez a condottierik korát harci muzsikájával teljesebbé tette. Mint a nehéz olasz bútorért, úgy égett a vágya flamand képek után is. A mai gyüjtő a primitív, a még ki nem teljesedett stílus felé fordul, a naiv lelkesség dokumentumait keresi képen, faragáson, mindenen. De akkor jöttek Pestre a képkereskedők és úgy hozták ide a nagy németalföldieket, mint ma — tudomisén — a Pettenkofeneket. Ide jött a Goudstikker, a Dombi, a párisi Kleinbergernek az apja, micsoda világ volt az, kérem: az apjának magyar neve volt, a fiának német van ma a franciáknál, no és a Ráthnak kínáltak egy Rembrandt-képet 4000 frtért, erre gondolkozott és megvette. Igy vett Pesten, Bécsben, Rómában s így gyüjtött huszonöt-harminc évig és mikor a lakása szűk lett s a pénze is fogyni kezdett, mit volt mit tennie, házat kellett venni, fogta az egyik Rembrandtját és eladta Colnaghinak. Kapott érte 160.000 forintot, azon vette azt a szép emeletes házat a Vilma királynő-úton. Ezért meg megtámadták. Dohogott, káromkodott, fenyegetőzött az öreg úr. Hogy így meg amúgy, nem hagy a nemzetnek semmit. Kinek, mi köze az ő magánügyeihez?

De azért az egész múzeumot házastul, az utolsó szögig a nemzetnek juttatta. Egy lezárt, harmóniában és szépségben vezetett gazdag életmű nagy kiteljesedése ez a Ráth György-múzeum. A neve pedig egy olygarcháé, aki mint ember hallatlanul sokszínű volt, de hívságai ellenére is klasszikusan nagyméretű.

A MŰGYŰJTŐ HIREI

PREETORIUS EMIL BUDAPESTEN

A német könyvművészetnek egyik legnagyobb értéke Preetorius Emil. A berlini grafikus egyaránt jelese az illusztrálásnak, a betütipusok megteremtésének és a könyvkötésnek. Előkelő ízlése, nagy tudása s biztos ítélete a legtöbb jelenkori könyvművész fölé állítja őt s e tulajdonságai írásaiban is megnyilatkoznak, melyekkel gyakran találkozunk a német szakfolyóiratokban. Preetorius két előadást tart márciusban Pesten. Egyiket a Lipótvárosi Kaszinó tagjai részére, másikat *Végh* Gyula főigazgató meghívására, a nagyközönség számára az Iparművészeti Múzeumban. A kiváló könyvművész tiszteletére ebből az alkalomból kisebb kiállítást is rendez a Múzeum a rendelkezésére álló Preetorius-féle könyvekből.

A DEBRECENI DÉRI-MÚZEUM GYARAPODÁSA

Amint arról már megemlékeztünk, a magyar vidéki múzeumok legnagyobbikának a Déri-múzeumnak építése immár befejezéséhez közeledik s az intéző körök véleménye szerint még ez év tavaszán átadható lesz rendeltetésének. A városi múzeum eddigi ódon helyiségeiből átköltözik a gyönyörű új palotába s a kálvinista Róma egy új kultúrális otthonnal lesz gazdagabb. A debreceni református egyház, mely eddig is egyik legfőbb támogatója volt a múzeumnak, most elhatározta, hogy régi templomi felszerelési tárgyai közül 34 darabot átenged a múzeumnak, csupa olyan tárgyat, melyek a Nagytemplomban már nincsenek használatban. E tárgyak közt van egy remekművű XVI. századbeli hímzett terítő is. A múzeum megnyitásával kapcsolatban külön kiállításban akarják bemutatni a használatban levő régi egyházi tárgyakat is. A budapesti múzeumoktól mintegy 110 láda anyagot kap az új múzeum s azonkívül 200 diapozitivot és 400 fényképnagyítást. Az iparművészeti anyag rendezési munkálatait a helyszinen Csányi Károly, a népművészeti anyagét pedig Viski Károly fogja vezetni az előzetes tervek szerint. Itt említjük meg, hogy a Déri-múzeum eddigi vezetőjét, Löfkovics Arthur tiszteletbeli múzeum igazgatót, aki huszonöt évvel ezelőtt vetette meg a népművészeti és iparművészeti osztály alapjait, a múzeum valóságos igazgatójává nevezték ki, amivel a nagy vidéki múzeum egy önzetlen, csendes munkását érte méltó elismerés.

A SZÉPMŰVÉSZETI MUZEUM A SZINYEI-KULTUSZÉRT

Meglévő gyönyörű Szinyei képeihez igen nagyarányú vázlatgyüjteményt vásárolt most a Szépművészeti Múzeum, mely nagyjelentőségü eseménynek számít. A családi hagyatékból megvásárolta Szinyei-Merse Pálnak hátrahagyott tizenhárom vázlatkönyvét. Valóságos kincsesbányája ez a Szinyei-adalékoknak. Megtalálni benne nemcsak a Majális, a Pacsirta s a többi ismert Szinyei-festmény első vázlatát, hanem rengeteg kompoziciós tervet, első felvillanást soha el nem készült nagy festményekhez. Egész gazdag lelkét, álomvilága rebbenéseit feltárta ez intim feljegyzésekben a nagy magyar kolorista. Adattár lesz ez a jövendő nagy Szinyei-monografiákhoz s egyben gazdagodása a Múzeum nagyértékű magyar kézirajz-gyüjteményének. Ehhez fogható nagyarányú kollekcióval csak egyszer gazdagodott a Múzeum, mikor Lándor Tivadar óriási Székely Bertalan-gyüjteményét ajándékozta oda a nemzetnek. A nagyértékű és művészeti szenzációszámba menő vázlatanyag bemutatása a Múzeum valamelyik rajzkiállítása alkalmával fog a nagyközönség számára megtörténni.

A Műgyüjtő 1928. 3-4

Szinyei Merse Pál

Irod
2

Rózsaffy Dezső =
Művészeti gyűjte-
ményeink.
Magyarok a kul-
turáért. Szerkesztette
Lukács György dr.
Bp. 1929. 367. l.

Szinyei Merse Pál

wód

Rózsaffy, Didier: Un précurseur de la peinture moderne en Hongrie. Paul Merse de Szinyei

Páris

Ferenczy Károlyról
való fürettel egy dejü
leg jelent meg, lárd
annak dátumát.

MDK

Szinyei Merse Pál, festőm.

Még Berzeviczy Albert és Pulszky az Orsz.Képt.igazgatója is a közönybe fulladtak, mikor Sz.M P. otthonában -hol szemük előtt lógott a "Majális" "Lilaruhás nő", a "Pacsirta" - megkérdezték tőle:" Pali festesz -e még?" Megingott benne az önbizalom. -Ilyan volt sorsa akkor Magyarországon a művészi kezdeményezésnek.

Jeszenszky Sándor: A magyar festőművészet és közönsége. Magyar Művészet.1937. 192.l.

Szinyei Merse Pál, festöm. MDK

Majális-a keletkezése idején nem talált megértésre a közönség részéröl, holott vivmányszámba menö alkotás volt. A teljes fényben való ábrázolás , póz nélküli elöadásmódot még a sokkal fejlettebb izlésü közönség sem tudta méltányolni. A baj ott volt, h. még tiltakozás sem volt ellene, hanem teljes közöny.

Jeszenszky Sándor: A magyar festömüvészet és közönsége. Magyar Müvészet.1937. 192.l.

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

Létre jött a MIENK kiállitá társaság, élén Sz.-vel alkalmat adva a közönségnek,h. megismerjék és az ujir nyu müvészetet. Most már csodálkozva álltak meg az emberek a "Majális" elött, hogyan lehetett egykor, h. ez a kép nem tetszett nekik.

/Wagnernek is ilyen megértetlenséggel kellet megbirkozzék , ugyanilyen lett Szinyei pályafutása a magy.közvéleményben./

Jeszenszky Sándor:A magyar festömüvészet és közönsége.
Magyar Müvészet.1937. 193.1.

Szinyei Merse Pál

Herman Lipót:
A Majális és a későbbi
művek mestere. Kny.
Pesti Napló. 16-r, 16 l.
Bp. [1930]

Gent (958)

Barna.

agresszus. Fekete.

rint.

piros.

könyv. Kék.

ok. Sötét-zöld.

ekete.

Fekete.

Szinyei Merse Pál

Hoffmann Edith:
Szinyei Majálisa.
Kny. Nyugat. 4-r
6 l. Bp. 1940.

Gent (995)

31./ Récsey : Régi magyar vitézek. P

32./ Oroszlán : Pannoniai siremlékek

33./ Mihalik : Famüemlékeink. Barna.

34./ Pór : Csóór Tamás . Kék.

35./ Maszák : Barabás. Almazöld.

36./ Keleti : Festészet és szobrászat

37./ Régi érdekes okmányok. Fekete.

38./ Házy : Sopron. Kék. 3 kötet.

39./ Pulszky emlékünnepe. Fekete.

40./ Ballagi : Magyarság Moldvában. S

41./ György : Modern képzőmüvészet. F

42./ Ormós : Santi Raffael. Piros.

43./ Déry : Pozsony. Kék.

44./ Bakonyváry : A pápai kath. gimná

45./ Geőcze Sarolta : A müvészeti nev

46./ Békefi : Szent István intelmei.

47./ Horváth Cirill : Joannes vercell

<Szinyei Merse Pál>

Hoffmann Edith:

( ) 8-r. 64
kép, 55 l. Bp
1943:
Gent (996)

177/1910.

J e g y z é

Az Ács Gézának bekötésre k

1./ A szófiai muzeum katalogusa.
2./ Frankel: Ofner Kaiserbad. Zöld
3./ Kisbán : A Magyar pálosrend. L
4./ Mancia : Esame delle opere d'a
5./ Nedeczky : Dömös története. Ké
6./ Knauz : Várpalota kápolnája. L
7./ Sass : Rudas-gyógyfürdő. Zöld.
8./ Némethy : A vizivárosi Erzsébe
9./ Gazdag sirbolt. Fekete.
10./ Lábán : Pulszky Ferenc. Kék.
11./ Sebestyén : Szeged középkori t
12./ Forster : Hunyadi János szárma
13./ Möller : Vajdahunyad vára. Zöl

Szinyei Merse Pál

Szabad Művészet

1957. 375 l

Bizottság !

házi uradalom kormányzója őméltóságá-
csém bejelenteni,hogy a pécsi székes-
rendezésére mult évben bemutatott és
ltal jóváhagyott tervek szerinti mun-
kafal mögötti része mult évben elké-
bi részén folytatva lesznek.
ó függő csatornáinak elkészitése,kap-
l,továbbá az északi kápolnák fölötti
e és az oromzatok,illetve a tornyok
való rendezése,hogy az eső és hóviz
lakba be ne hatolhasson.
m,hogy a legutóbbi téli fagyok és eső-

Szinyei Merse Pál

vród

Ihl Ervin: Új Szinyei-kép a Szépmüvészeti Muzeumban.

Budapesti Hirlap

1932. okt. 12.

Kladek János

KLADEK JÁNOS
építési vállalkozó

Szinyei Merse Pál

Lyka München

5, 8, 11, 22, 24, 26,
31, 33–36, 38,
40–45, 47, 50,
5–9. l.

Szinyei Merse Pál

Szabad Művészet

1957. 11. 505-l.

miniszter rendeletéből: Tihamér Lajos

os.

alos másolat hiteléül:

eri s.hiv.igazgató

Szinyei Merse Pál

cród

Rapaics Raymund

A magyarság virágai.
Bp. 1932. XVII. t.
(398. l.)

Mátyvak Kőrös
c. Egyé Szmeren
repr.

Az 1915.évi 9040.eln.V.M.számú körrendelet 1.b/ pontjában említett alkalmazottaknál:

Igazolom,hogy bejelentő napidijának /havibérének,hetibérének,napibérének/egy havi /30 napi/összege . . . K ..f,továbbá hogy bejelentő ezidőszerint összesen évi . . . K családi pót-

Szinyei Merse Pál

med

Herman Lipot.

A Majális és a
későbbi művek mes-
terel. Irta és Szinyei
halálának 10 éves
évfordulójan febr. 2-án
a M. Tud. Akadémiá-
ban tartott ünnepi
gyűlésben felolvasta
— Bp., [1930]

Herman megígéte, hogy egy
példányt küld bélde 1948. jun. 2

Ivanyi Bela

Könyvek, könyvtárak,
könyvtárosok
Magyarországon 1331–
1600. Bp. 1937

(Szinyei Merse Pál)

Lázár Béla: (?)
8-r. 4 kép 97 l
Bp [1913]
Genf (1353)

mnak- Hüemlékek Ar-
461 kor s.j. pezeben a be-
r Fuchs Emil ügyvéd dij
mben 53 koronában

1910 julius 9 én.

Szinyei Merse Pál

Rózsaffy, Didier: Un précurseur de la peinture moderne en Hongrie. Paul Merse de Szinyei Kny. Gazette des Beaux-Arts. 4-r 8 kép. 16 l. Paris [1927].

Gent (1936)

A m.kir. vallás- és
alatt kelt a keb. sz
deletének másolata:

Utas
terhére azonnal utal
véd részére /lakik:
Szent István kápolna

Szinyei Merse Pál

Lázár Béla: Paul
Merse von Szinyei.
4-r. Leipzig, 1911.

Gent (1352)

< Szinyei Merse Pál >

Petrovics Elek < >

Kny. Budapesti
Remle. 8-r 18 l.
Bp. 1941 –

Gent (1785)

A m.kir. vallás és közoktatás
14-én 19041 sz.a.kelt és a IX
rendeletének másolata:

Utasítom az állampé
csaholyi ev.ref. egyház templo
képfőlvételekért Tóth Géza ip
háromszáz /:300:/ kor. bélyeg
nak elnöke által láttamozott
lójában kiadaskép szamoljon
A hivatalos másol

Szinyei Merse Pál

rod

Farkas Zoltán:

A magyar anyai festői.

Nemzeti Újság

1942. jún. 28.

Ernst Endre: A Szinyei Merse Pál Társaság és művésztagjai.

8°, K, L,

Szinyei Társaság
művésztagjai.

Szinyei Merse Pál

Árod

3

Csánky Ungmal

19. 20. l.

PÁL VON SZINYEI MERSE

Szinyei Merse Pál

Szinyei Merse Pál

Néptanítók Lapja

14. SZ. — Szinyei Merse Jenő. — Szinyei Merse Jenő üdvözlése a kultuszminisztériumban. — Szinyei Merse Jenő pályája. Hóman Bálint búcsúzása a kultuszminisztérium tisztviselői karától. — Szily Kálmán búcsúztatása. — A Szinyei-Merse család történeti nagy alakjai. — *Régeni Áron:* Az iskola és a magyar népművészet. *Dr. Tóth B. Zoltán.* Az ifjúvezetők kiválogatásának lélektani szempontjai. *Gáthi-Gráf Ernő:* Hogyan segíthetünk a földrajz tanításának hiá-

3 0.—
3 0.—
3 0.—

III. TEREM.

377. *Bánovszky Miklós:* »Csendélet«, o. f. 600.—
378. *Szilágyi István:* »Szeptember vége«, o. f. 350.—
379. *Friml Géza:* »Külváros«, o. f. 400.—
380. *Biai Föglein István:* »Irisek«, o. f. 600.—
381. *Domanovszky Endre:* »Séta«, o. f. 500.—
382. *Péter Mária:* »Badacsonyi táj«, o. f. 400.—
383. *Gráber Margit:* »Csendélet«, o. f. 400.—
384. *Remsey Jenő:* »Buzgó imádság epedez«, o. f. 300.—
385. *Cserepes István:* »Nő az ablaknál«, o. f. 500.—
386. *Bortnyik Sándor:* »Dáridó«, o. t. 800.—
387. *Viski Balás László:* »Vadkacsa«, o. f. 350.—
388. *Pohárnok Zoltán:* »Műteremben«, o. f. 500.—
389. *Cziráky Lajos:* »Egy csavargó ember«, o. f. 300.—

Károly

.A február hó 28án

.en megadjuk amelyjel fel

lzek szerint a 2

hanem 40 f.

Megrendelését va

Szinyei Merse Pál

vod
z
Feleky Géza. Szinyei Merse Pál. Adalék a művészeti forma eszméjéhez. Budapest, 1912.

PÁL VON SZINYEI MERSE

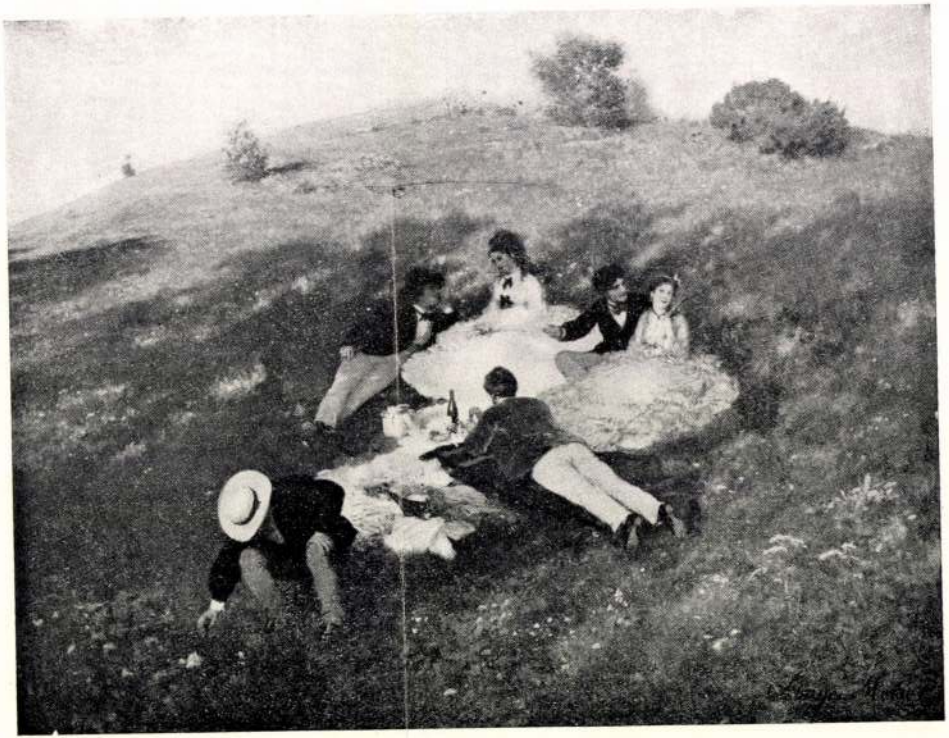

PÁL VON SZINYEI MERSE

Szinyei Merse Pál

P.H.932.X.12.

Szinyei Merse Pál hazakerült remekműve.

(Felvételünk a Képes Pesti Hirlapban.)

Ünnepet ül a magyar művészet, hazakerült Szinyei Merse Pál egy ifjukori remekműve, melyet a mester három évvel a *Majális* előtt, 1870-ben, festett. A kép, melynek címe a „*Szerelmes pár*", sohasem volt még kiállítva. Humpelmeyer müncheni képkereskedő számára festette, aki azt azonnal eladta egy amerikai műbarátnak. Hatvankét év óta lappang ismeretlen helyen, Szinyei repeső kedvvel szerette volna visszaszerezni. Megvolt a fotografiája és ennek segítségével kerestettük évtizedek óta. Hasztalan! A véletlen azonban most felszinre hozta és Petrovicz Elek, a Szépművészeti Muzeum főigazgatójának lelkes buzgalmából, Weisz Fülöp vezérigazgató áldozatkészségével, sikerült a magyar művészet történeti becsü remekét megszerezni a Szépművészeti Muzeum számára.

Kettős jelentősége van a képnek. Elsősorban esztétikai, mert a kép a magyar művészet egyik kimagasló remeke. De másrészt történeti, mert Szinyei művészetének harmadik kimagasló alkotása, a *Majális* és a *Lila arckép* mellett, nem is szólva arról, hogy időrendben mindegyiket megelőzi, előkészíti és szinte mindkettőt magába foglalja.

Kezdjük az utóbbival. Szénapetrencén pihenő szerelmes párt ábrázol a kép. Skót kendő van leteritve a szénára, azon végig nyulik, hátonfekve a férfi, mellette a nő, a férfi a ráhajló nőre néz, kéz a a kézben, még érzik mindketten a kicserélt csók kéjét. A nap finom felhőfátyolán bevilágitja a tájat, sehol árnyék, a nagy, felfelé nyuló látóhatár a végtelenséget érezteti, mindenütt élnek, égnek a szinek, a nő tearózsaszinü ruhája, a fekete kabátos, szürke nadrágos férfi sárga mellénye, a skótkendő piroskéksárga szinátabotája, a lekaszált fü zöldje, a sok lokális szin tisztán, de egymást harmoniába állitva cseng felénk. Ezt a tiszta pleinairt, melynek formagondolata Bastien Lepagenak hét évvel később festett *Les Foins* c. képére emlékeztet, Szinyei Münchenben festette, közvetlenül az 1869-iki nemzetközi kiállitás után, föltétlenül ott látott francia képek hatása alatt. Ő maga irta: „A kiállitás annyira kihozott sodromból, hogy csak nézni, bámulni, tanulni, de képen dolgozni nem voltam képes." Minekutána megnyugodott, képének megfestésébe fogott, „azon kedv, sőt szenvedély, mely mostan serkent", irja haza, e remekmü megalkotására ihlette. Itt a természet uj szemmel való látása uj szinharmóniákhoz vezeti. Az akadémiai tanulmányokból megőrzi a kompozició zártságát. A férfi és nő csoportja szigoru háromszöget alkot, de ezen belül ugy a férfi, mint a nő mozdulata csupa közvetlenség, egyszerüség és lágy vonalhullámzás. Ami az egyes részletek csendéletszerü finomságait illeti, előfutára a kép a *Majális*-nak, a szinek gyöngédsége, az ellentétek lágy átmenetei, mind, az elkövetkező Majálisra mutat. Viszont a nő tearózsaszinü ruhájának gazdag dekorativitása a *Lila arckép* előfutára. Az alakok rajzbeli biztonsága is a Majális festőjére utal, arra az érzés mélysége, mely a szerelmes pár tekintetének összeolvadásában, azok gyöngédségében, az alakok vonalainak hullámzásában nyilatkozik meg. Az egészen végigvonuló tompa fény a szinek tüzére lágy fátyolként borul, ami majd a *Lila arckepnél* a fátyol kontraszt remek alkalmazásához vezeti.

Szinyei fejlődésében tehát fontos kiindulópont a „Szerelmes pár". Azonban magában tekintve, ha nem ösmernők sem a *Majálist*, sem a *Lila arcképet*, mint müalkotás is kis remekmü a „Szerelmes pár". Nemcsak azért, mert 1870-ben festették, tehát évekkel megelőzve kortársait a pleinair szürke tónusfátyolával, hanem a gyöngéd festéssel, a tájképi háttér mesteri szépségeivel és főleg az alakok részletszépségeivel. A fűben fekvő férfikalap, a férfi szürke nadrágjának tónusfinomsága, a jobbra hajló nő arckifejezése, a testek volumenjének erős éreztetése, mindmindmegannyi mesteri kvalitás.

A Szépművészeti Muzeum ez ujabb szerzeménye — a magyar mütörténet e büszkesége — erősen gazdagitotta a nemzeti vagyonosodást. Mert nemcsak hazai esemény a kép megszerzése, hanem a XIX. század mütörténetének egy jelentős epizódja is egyszersmind, mellyel a külföld is fontosságához mérten fog foglalkozni.

Dr. Lázár Béla.

tatnak, az-
lyeknek el
A száz po
között, *a*
tése. Eddig
külön ipar
működését
nem tudta
más fórum
és a szak
intézésébe.
most *a két*
tendő uj i
kedni mind
désben.
A szé
végrehajtar
miniszterne
gazdák föl

...t elejé
leszer

...élutánig fog eltartani. — MacDonald ...ı. — A francia konstruktiv leszerelési ...slat.

mert ellenkezően elrendelendők vele szemben a népszövetségi paktum, a lokarnói szerződés és a körzeti biztonsági szerződések megtorló rendelkezései. Az európai államok a megtorlás végrehajtásában is résztvesznek, Amerikának azonban csak a semlegességgel járó előnyökről kell lemondania. Befejezett tényeket a szerződő felek nem ismerhetnek el. 3. Biztonsági, ellenőrzési és kölcsönös segitési körzeti egyezmények, amelyek a locarnói szerződés bevezetőjének megismétlése után tartalmazzák *a támadás kizárására és a döntőbirósági eljárásra vonatkozó kötelezettséget.* 4. Egyezmény

a nemzetközi rendőri hadsereg alapitásáról és kifejlesztéséről. Ennek alapja a bombavető és katonai repülőgépek betiltása után a Népszövetségnek átengedett katonai repülőgépekből fog alakulni

és ez kiegészitendő a polgári légi közlekedés ellenőrzésével. 5. *Az egyenjoguság elvének alkalmazásáról szóló jegyzőkönyv, amely a fennálló hadseregeknek a megállapodás idején meglevő állományát veszi alapul, tehát a német hadseregét is,* de nem azért, hogy azt emeljék, hanem hogy csökkentsék. Ilyen alapon akarják elismerni az egyenjoguságot.

Henderson Genfért.

Genf, okt. 11. *(A Pesti Hirlap tudósitójának távirata.)* A Népszövetség keddi teljes ülésén nagyobb vita nélkül elfogadták a *kisebbségi kérdésre,* a sajtónak a béke megszervezésében való közreműködésére és a büntetések végrehajtására vonatkozó inditványokat. Mielőtt *Paul-Boncour* francia hadügyminiszter Párizsba utazott, ahol részt vesz a szerdai minisztertanácson, hosszabb meegbeszélést folytatott *Hendersonnal,* mint a leszerelési konferencia elnökével. *Henderson* nyomatékosan kivánta, hogy a leszerelésre vonatkozó *minden tárgyalás, amennyire csak lehetséges, a hivatalos leszerelési konferenciával kapcsolatban vagy Genfben vagy Genfhez nagyon közel menjen végbe.* Ha ez nem igy történnék, akkor a nagyhatalmaknak eljárása *Henderson* felfogása szerint nagyon rossz hatással volna valamennyi közép és kis államra. Népszövetségi körökben különben ugy tudják, hogy *MacDonald már egyáltalában nem gondol arra, hogy az általa javasolt kis leszerelési konferenciát az angol fővárosban tartsák meg.*

Stalin ismét kizáratta ellenfeleit.

London, okt. 11. A moszkvai kommunista pártból történt tömeges kizárásban moszkvai körök *Stalin győzelmét látják.* A központi végrehajtóbizottságban ugyanis egyesek nemrég birálni próbálták *Stalin* politikáját.

Szinnyei-Merse Pál

"Szerelmespár" c. festménye a Szépműv.Muz. új szerzeményeinek kiállitásán.

M.934.VI.16.

Szinyei-Merse Pál

Alkotása szerepel a Szépműv.Muz. új szerzeményeinek kiállitásán.

Est,934.VI.17.

Szinyei-Merse Pál

"A hinta" és "Női akt" c. művét kapta a Szépművészeti Muzeum, Nemes Marcel hagyatékából.

B.H.933.XII.24.

Szinyei-Merse

Alkotása a Szépmüv.Muz. új szerzeményeinek kiállitásán.

M.O.934.VI.17.

Szinyei Merse Pál

Szerepelt az Ernst-aukción.

EK 1936. XI. 22.

Szinyei Merse Pál

szerepelt az Ernst-aukción.

Újság 1936. XI. 21.

MDK

Szinyei Merse Pál

neve emlitve

Szőnyi István emlékkiáll. N.Gal. 1963.

M.D.

Szinyei Merse Pál, festőművész

1910-ben Műcsarnok kiállításon szerepelt Egerben, Miskolcon, Kassán, Eperjesen, Sátoraljaújhelyen, Debrecenben és Gyöngyösön

Zsadányi Guidó: A felvidéki vándorkiállitások története. 197.o.

A Herman Ottó Máz. Évkönyve. IV. Miskolc, 1964

M.D.K.

Szinnyei Merse Pál,festőművész

"Mező" c. festménye.Fekete repr.

Zsadányi Guidó: A felvidéki vándorkiállitások története.194.o.

A Herman Ottó Máz.Évkönyve.IV.Miskolc,1964

M.D.K.

Szlányi Lajos, festőművész

1910-ben a Borsod-Miskolci Múzeum ajándékba kapta a művész "Zsérüskert" c. képét.

Zsadányi Guidó: A felvidéki vándorkiállitások története. 197.o.

A Herman Ottó Múz. Évkönyve. IV. Miskolc, 1964

M.D.A.

Szinnyei Merse Pál, festőművész

1906-ban Műszarnok kiállításon szerepelt Sátoraljaújhelyen, Debrecenben és Gyöngyösön

Zsadányi Guidó: A felvidéki vándorkiállítások története. 187.o.

A Herman Ottó Múz. Évkönyve. IV. Miskolc, 1964

M.D.K.

Szinnyei Merse Pál, festőművész

1896-ban Miesarnok kiállitáson Sátoraljaújhelyen "Önarcképével" szerepelt

Zsadányi Guidó: A felvidéki vándorkiállitások története.189.o.

A Herman Ottó Múz.Évkönyve.IV.Miskolc,1964.

M.D.K.

Szinnyei Mefse Pál, festőművész

"Szerelmespár" c.képe. Fekete repr. 309.o. 3.kép.
olaj, vászon, 1870, [illegible]

M.Kiss Pál: Művészetről mindenkinek, Corvina, Budapest, 1966

Szinyei Merse

Alkotása szerepel az Ernst-muz. LI aukc.-kiállitásán.

M.935.III.30.

Szinyei

Alkotása szerepel az Ernst-muzeum LI aukcióján.

P.H.935.III.31.

Szinyei Merse Pál

— 1895-ben festette Szinnyei-Merse Pál a legszebb tájképét, a „Hóolvadást". Akkori tulajdonosa, gróf Andrássy Gyula, a st.-lousi világkiállitásra engedte át a képet, amely később egy newyorki magángyüjteménybe került. Most Petrovics Elek főigazgató megszerezte a Szépmüvészeti Muzeum részére s a Budapesten rég nem látott gyönyörü festmény vasárnaptól látható a muzeum Szinnyeyteremében.

Ui 1935. VI. 16.

Szinyei Merse Pál, festő MDH

felfiggelt a tanuló Holló László s megdicsérte egy vázlatát.

Rózsa Gyula: Kiállítás előtt 8

NÉPSZABADSÁG, bp. 1967. febr. 25

Szinyei Merse

Szerepelt a magyar légzőművészeti
Kiállításban Rigában, Helsinkiben,
Tallinban és Kaunasban

Nemzeti Újság 1938 V. 10

Szinyei Merse Pál, festő MDK

A képző műv. Alap kiadásában megjelent Szinyei Merse-plakátnak nagy a sikere Külföldön. 6

ESTI LAP, bp. 1966. jún. 30.

Szinyei Merse

MŰVÉSZET

* **Szinyei-Merse emlékünnepély.** A *Szinyei-Merse Pál Társaság* február 2-án, szerdán délután 6 órakor a Tudományos Akadémia üléstermében Szinyei-Merse Pál halálának tizennyolcadik évfordulóján emlékünnepélyt rendez. Az elnöki megnyitó után *Sidló Ferenc* főtitkári jelentést olvas fel a társaság tizenhetedik esztendejéről. Ezután kiosztják a Szinyei-jutalomérmeket. *Jeszenszky* Sándor felolvasásban áldoz az elhunyt *Ernst* Lajos, *Pólya* Tibor és *Thorma* János emlékezetének. *Réti* István *Szinyei, Ferenczy, Thorma* címmel tart felolvasást. Utána február 7-én, hétfőn este 9 órakor a Szinyei-társaság a Fészek művészklubban ünnepi lakomát tart, ezen az ünnepi beszédet *Farkas* Zoltán mondja.

Magyarság 93

Magyarság 1938 I. 28

Szimyei Merse Pál, festő MDK

Dr. Pastorini ~~Miklós~~ Csontváryról szóló könyve Szimyei Merse egy levelét ismerteti.

László Miklós: A Nagy Motívum 2

ESTI HIRLAP, Bu. 1966. jún. 21.

Szinyei-Merse Pál, festő

Még Szinyei-Mersét is alig — jóvészt reprodukciókról ismeri a francia közönség.

Léderer Margit: M. S. mester művéről van szó

ESTI HIRLAP, bp. 1966. jún. 7.

M.D.K.

Szinyei Merse

"Balaton" c. alkotása szerepel Balogh államtitkár képgyüjteményében, amelyről Kóla Margit: "Balogh István államtitkár"cimmel hoz interjut.

Szinház, Bp. 1946. ápr. 6-12. II. évf. 12.sz. 4-5. lap

Szinyei Merse Pál

Muzeumbarátok ajándékainak kiállításán "Lilaruhás nő"-je szerepelt.

M.934.III.

Szinyei – Merse

Postatakarékpénztár Árverési csarnokának 69. aukciókiállításán szerepelt.

PH. 934.II.25

Szinyei Merse Pál

Báró Kohner Adolf aukcióján az Ernst Múzeumban vásznaival szerepelt

PH. 934. II. 18

Szinyei

Báró Kohner Adolf aukciós kiállításán az Ernst Múzeumban képeivel szerepelt.

EK. 934. II. 18.

Szinyei

Kohner-művészek aukciós kiállításán az Ernst Múzeumban képeivel szerepelt.

Az Est 934. II. 18.

Szinnyei

Kohner aukció kiállításon az Ernst Múzeumban szerepelt képeivel

...eggel 934. II. 19.

Szinyei

Báró Kohner Adolf aukció kiállításán az Ernst Múzeumban képei szerepeltek.

MH.934.II.18

Szinyei-Mersa Pál

Kohner aukció kiállításán az Ernst Múzeumban szerepelt

Szinyei-Merse

Pál jegyében folyt le. Három kisméretű képe 1000—1500 pengőért kelt el egyenként. Egy 1873-as keletű *Mondai jelenet* 3100 pengőre szökött fel. A *Patakpart* 2000 pengőért kelt el.

Így zajlott le a Kohner-képtár árverése, e nevezetes eseménye a magyar művészeti életnek, amelynek a külföldre is hire ment. Még ma is érkeztek franciák, akik nem tudták, hogy hires mestereik képeinek árverése már tegnap megtörtént. **s. l.**

PH. 934. II. 28.

Szinyei-Merse Pál

Kohner aukció kiállításon az Ernst Múzeumban táj, és figurális vázlatával szerepel.

BH. 934. II. 18.

Szinyei Merse Pál

93

Szinyei Merse Pál: Szerelmes pár

et a volt bajtársakkal

Stefán Gyula tanár, akit a Magyar Dalpártoló Bizottság díszoklevéllel tüntetett ki

Szinyei Merse Pál

M. 1926. II. 6.

* A Szinyei-Merse Pál-Társaság évi ünnepélye. Ma este tartotta a Szinyei-Merse Pál-Társaság a Hungária-szálló termeiben szokásos évi lakomáját. Az idén is a magyar művészvilág legelső társadalmi eseményévé avatta a Szinyei-Társaságnak ezt az ünnepét a nagyszámban megjelent vendégek díszes sora. Jelen voltak: *Klebelsberg* Kuno gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter, *Czakó* Elemér, *Kertész* K. Róbert, *Nagy* Árpád államtitkárok, *Szinyei-Merse* Félix, *Szinyei-Merse* Jenő, *Lévay* József báró, *Petrovics* Elek, *Baumgarten* Nándor, *Kohner* Adolf báró, *Herzog* Mór báró, *Tóth* István dr. egyetemi tanár, *Beöthy* László, *Lukács* György, *Csók* István, *Glatz* Oszkár, *Iványi-Grünwald* Béla, *Szablya-Frischauf* Ferenc, *Déry* Béla, *Györgyi* Kálmán, *Horvai* János, *Ligeti* Miklós, *Tóth* László, *Radnai* Miklós, *Magyary* Zoltán, *Hadas* Aladár, *Ottlik* György, *Farkas* Imre, *Jeszenszky* Sándor, *Kunffy* Lajos, *Huszár* Vilmos, *Ernst* Lajos, *Hatvany* Ferenc báró, *Kisfaludi-Stróbl* Zsigmond, *Pásztor* János, *Sidló* Ferenc, *Szentgyörgyi* István, *Ybl* Ervin, *Révay* Mór János, *Bálint* Zoltán és még számosan.

A Szinyei-serlegbeszédet ezúttal *Csók* István, a Társaság elnöke, mondotta. Azzal kezdette beszédét, hogy ő mint festő nem érzi magát hivatottnak, hogy esztétikai vonatkozásaiban méltassa Szinyei emlékét. Ehelyett egy gyönyörű emlékét fogja elmondani, mely, reméli méltó arra, hogy Szinyei emlékezetének kincstárába kerüljön. Elmondta azután, hogy harminc évvel ezelőtt, a milleniumkor, „Báthory Erzsébet" című képe előtt megszólította egy előkelő külsejű úr és nagyon megdicsérte. Hosszú beszélgetésben az idegen alapos hozzáértésről tett tanuságot és az is kiderült, hogy valakor régen maga is festett. Csók tele kíváncsisággal, megkérdezte a nevét: „Minek — felelte — azt, úgyis már régen elfeledték. De ujabb kérésre mégis megmondotta: „Szinyei-Merse Pál vagyok". A Pacsirta, a Majális fegtője? — tört ki Csókból a meglepetés, mert ő a tíz évvel előbbi kiállításon mint művésznövendék látta e képeket és azok mély benyomást tettek reá.

Szinyei azután elmondotta, hogy az ép akkor készülő millenáris tárlatra beküldötte e müveit és kívánesi a zsüri döntésére. Csók azonnal kiment a Műcsarnokba, s a fal mellett felhalmozott képek közül kihalászta a „Majális"-t. Megmutatta Thorma Jánosnak, aki ép ott volt. Thorma elcsodálkozott és különösen a kép üdesége lepte meg, „talán még nedves, most került le az állványról." Csók elolvastatta vele az aláirást, „Szinyei-Merse 1873." Harmadnap a magyar művészek banketten ünnepelték Szinyeit. Ami ezután következik — fejezte be Csók a beszédét — mindenki tudja, s tudjuk azt is, hogy hat év óta miért boritja hó Szinyei sirját. Most a felkelő napot várjuk, mely leolvasztja majd ezt a havat az ő megszentelt hantjairól. Szinyei emlékében, Szinyei serlegével üdvözli a felkelő magyar napot.

A nagyhatásu beszéd után melegen ünnepelték Csók Istvánt. A társaság asztalbontás után is még sokáig együtt maradt.

fejük kockáztatása nélkül uralkodjanak, ők a veszedelmek mögül elbujócskáznak, az ő térdük és gerincük a pult mögül vagy a kunyhóból sokszázados hajlongást és reszketést hozott magával, ők még tudnak őszintén félve tisztelni. Már a maguk módján. És ezt a félő tekintélyt akarják terjeszteni is maguk körül, a szuterén-börtönöktől föl a Nagyszovjet-csillagáig.

— **Ó-Tátrafüreden** a téli idény tetőpontján áll s a pompás téli időben nagy élvezet az edző téli sportnak hódolói. De ennek egészségi szempontból is fel nem becsülhető nagy értéke van, mert már rövid téli tátrai tartózkodásnak is bámulatos hatása van a szervezetre. A jövő héten a nagy nemzetközi katonai síversenyek lesznek Ó-Tátrafüreden lebonyolítva, melyek egy egész hetet vesznek igénybe. Rendkivül ritka esemény, hogy katonatisztek nemzetközi versenyben találkoznak és ez a legszebb keretben folyik le, kedvező hóviszonyok mellett és a külföldről is nagy vendégforgalmat fog hozni a Magas-Tátrának.

— **Knaller Győző nemzetgyülési képviselőt kormányzósértésért elitélték.** Knaller Győző szocialista nemzetgyülési képviselő kormányzósértés és a kormány sérelmére elkövetett becsületsértés vétségével vádoltan állott ma a

Szinyei Merse Pál

1926 február 4, csütörtök MAGYA

SZINHÁZ ÉS MŰVÉSZET

Szinyei-Merse Pál emlékezete

A *Szinyei-Merse Pál-Társaság* kedden, február 2-án délután tartotta meg szokásos emlékünnepélyét, a nagy mester halálának évfordulóján, a *Tudományos Akadémia* ülésztermében. *Csók* István elnöki megnyitója után *Jeszenszky* Sándor főtitkár olvasta fel évi jelentését, mely eleven képet rajzolt a magyar művészet mai helyzetéről, ezután beszámolt a társaság multévi működéséről, melynek kiemelkedő momentumai a *Szinyei-Társaság Barátai* országos körének megalakitása, a *Magyar Művészet* cimü folyóirat megindítása, a társaság londoni, debreceni, budapesti és a társaság által dijazott művészek kiállitása. Bejelentette, hogy az évzáró közgyülés a régi vezetőséget ujból megválasztotta és rendes taggá *Szüle* Péter festőművészt, külföldi levelezőtaggá pedig Alessandro *de Stefani* olasz irót választotta. Meghivott tagok lettek: *Bartóky* József, *Baumgarten* Nándor, *Herzog* Mór Lipát br., *Mautlner* Zoltán, *Szmrecsányi* Miklós, *Tóth* István dr. egyetemi tanár és *Ugron* Gábor, a Barátok Körének vezetőtagjai. Bejelentette azt is, hogy *Zichy* Mihály születésének centenáriuma előkészületeire megalakitotta a Zichy-emlékbizottságot és elhatározta, hogy 1927-től kezdve a társaság grafikai diját „Zichy Mihály-jutalom"-nak nevezi el. A tetszéssel fogadott beszámoló után *Lyka* Károly jelentésére került a sor, aki az 1925. évi dijak kiadásáról referált. A Szinyei-jutalmat, melyet ez évtől pénzbeli jutalom helyett Szinyei dombormüvü képével diszitett aranyérem formájában ad ki a társaság, *Szüle* Péter festőművész nyerte el. A jánoshalmi *Nemes* Marcel-alapitvány *Szinyei* tájképfestészeti dijat, amelyet négy éven át nem adtak ki, a társaság *Csánky* Dénes *Trágyahordás* cimü képének itélte oda. A grafikai dij nyertese az idén *Aba-Novák* Vilmos festőművész lett, akinek *Savanarola* cimü rézkarcát emelte ki a jelentés.

Azután *Ybl* Ervinnek *Szinyei és a magyar tájképfestészet* cimü előadása következett. Szerinte a XIX. századbeli magyar művészet stilusforrásai külföldön keresendők. Aki a mult század magyar festőművészetének történetét meg fogja irni, annak egyik főkötelessége lesz jellemezni azt a folyamatot, hogy *miként és miképpen válik ez a művészet tartalmában, kifejezésében magyarrá.* A tájképfestészet terén idősebb *Markó* Károly klasszicisztikus eszményi tájképein a mult század második harmadában még idegen szellem uralkodik. Érdkes azonban megfigyelni, hogy a mester legidősebb fiának, ifjabb *Markó* Károlynak, a Szépmüvészeti Muzeumban lévő *Erdei táj* cimü festményén (1861) már minő naturalista törekvések ébredeznek. Ennek a naturalizmusnak azonban még semmi köze sincs a magyar érzéshez. Az utóbbi *Lotz* Károlynak a hatvanas években festett alföldi képeiben jelentkezik először, de még a bécsi *Kahl*-iskolabarnás tónusában és romantikus felfogásban. *Székely* korai tájképei, különösen felsőtanulmányai, a sötét tónusokból kiszabadult élénk és igaz szinharmóniái miatt nevezetesek. A hetvenes évek elején három főirányát különböztethetjük meg a magyar tájképfestészetnek. Az egyiket *Szinyei-Merse* Pál, a másikat *Paál* László és *Munkácsy*, a harmadikat pedig *Mészöly* Géza képviseli. Paál és Munkácsy stilusa festőibb, Mészölyé pedig magyarosabb. Szinyei korai éveiben nem nevezhető kizárólagos tájképfestőnek, de derült, ragyogó szinhatásokra épült plein airje egyik legfontosabb állomása tájképfestészetünknek is. A *Majális*, mely Szinyei művészetének beteljesedése, plein air-kompozició. Szinyei akkor nem méltányolt stilusa azonban nem gyakorolt befolyást a magyar tájképfestészet fejlődésére. A plein airt a magyar festők később *nem Szinyeitől, hanem a francia művészektől vették át.* Ezzel kapcsolatban Nagybányán és Szolnokon azután igazi magyar tájképstilus alakult ki, mely Szinyei zsenijének is elégtételt adott. A mai tájképfestészet ismét más vizeken evez, a derüs naturalista optimizmust komor pátosz, merengő bánat, vagy a multtal szakitani kivánó fényhangsulyozás váltja fel. Ez jellemzi mai legjobb tájképfestőink stilusát.

A tartalmas előadást élvezettel hallgatta végig az Akadémia termét teljesen megtöltő közönség.

tt még Raskónak, Pártosnak, Várnainak, Gás-rnak és Szakácsnak. A darab előadásai iránt gy az édeklődés.

* **A Magyar Szinház pénztára nem tart szü-tet.** A Magyar Szinház pénztára arra az tromszerü érdeklődésre való tekintettel, amely-el a közönség a *Dr. Szabó Juci* jegyeit keresi, m tart déli szünetet A *Magyar Szinház* pénz-ra reggeltől estig szakadatlanul dolgozik, hogy entől gyorsabban és pontosabban szolgálhassa azt a közönséget, amely egész héten át sor-lat áll a *Magyar Szinház* pénztára előtt. gyancsak a kivételes érdeklődésre való tekin-ttel a jövő heti jegyeket már mától kezdve rusitja. A *Magyar Szinház* jövő heti müsorát rmészetesen szintén a legendás sikerü *Dr. abó Juci* tölti be, a premiere ragyogó szerep-ztásában: *Titkos, Törzs, Csortos, T. Forray ózsi, Tóth Böske,* amely a hét valamennyi esté-n szinre kerül csütörtököt kivéve, amikor *Peer nt* Grieg kisérőzenéjével megy *Törzs* Jenővel főszerepben. Most vasárnap délután a *Miénk éjszaka,* amely tul van a 25-ös, jövő vasárnap lután az *Engem szeress,* amely már tul van az -es jubileumon, szerepel a müsoron.

* **„Marika" ma, csütörtökön és szombaton Renaissance Szinházban.**

A fővárosi árvák javára szolgál az

[illegible] egyesületben játékosok közül első-sorban két *Vasas-csatár: Takács* és *Himmer* kerülhetnek kombinációba.

A BKE sulyos vereséget szenvedett Bécs-ben. A *Budapesti Korcsolyázó Egylet* jég-hokki-csapata kedden *Bécsben koronghokki-mérkőzést* játszott a *Wiener Eislaüf Verein* csapatával és attól 11:0 (4:0) arányu sulyos veréseget szenvedett.

[*]

A József nádor emlék-vivóverseny február 14-én kerül eldöntésre a *Müegyetemi AFC* rendezésében.

[*]

A Törekvés és a Budapesti Sport Egylet kupamérkőzése. Az őszkor 1:1 arányban el-döntetlenül végződött mérkőzést kedden ját-szotta ujra a *Törekvés SE* és *BSE* csapata. A mérkőzés 4:0 félidő után a vasutascsapat 5:1 arányu, biztos győzelmével végződött a jóképességü fővárosi csapat fölött. A mérkő-zés meglehetősen durva volt, ugy hogy a biró-nak öt játékost kellett kiállitani és ez a tény viszont a játék nivójának a rovására ment. A *Törekvés* csapata az első félidőben elért ered-ményes játékával biztositotta be és érdemelte s ki a győzelmet, mert az egész második fél-dő nem futballjáték, hanem csak rugdalódzás volt.

[*]

A „33" FC sulyos belső válsága. Eklatáns példával szolgál a *„33" FC* csapatának az sete, hogy egy túra némelykor igen szomoru következményekkel is járhat. Egyszerre öt já-tékos akarja otthagyni egyesületét a szezon közepén és igy nem csoda, ha a szemlélő aka-ratlanul is az okot kutatja. Két játékos kö-zötti incidens még nem lehet ok arra, hogy az elégedetlenség, a zugolódás legyen egyszerre urrá az egész csapaton. Kipattant ez a titok s. Három klubtag, azaz két játékos és egy gető, vitte el [illegible]

Szinyei Merse Pál

SZERDA, 1935 JUNIUS 5 Vasárnap

A Szinyei-Társaság reprezentativ kiállitása

A „Juniusi hetek" müvészeti eseménye

A „Juniusi hetek" eseményei között a Szinyei Merse Pál Társaság kiállitása (az *Ernst-muzeumban*) méltó módon képviseli a magyar ábrázoló müvészetet. Két nemzedék legjobb müvészei gyüjtötték össze régebbi és ujabb alkotásaiknak szine-javát, s ebből a gyüjteményből, ha nem is teljes, de helyes és meggyőző képet kaphat az idegen a modern magyar müvészetről.

Két nemzedék találkozása a kiállitás. Az idősebbik a magyar müvészet legfényesebb korszakának képviselője. *Szinyei Merse* Pál közöttük az atyamester, időrend szerint valójában még a megelőző nemzedék tagja, de törekvésre, világszemléleti és érzelmi közösség tekintetében egy az utána következett generációval. Egy régen látott nagyszabásu festménye került elő magántulajdonból erre a kiállitásra: (a mester későkori müve) az „Oszlopos tornác" cimü nagyméretü tájkép. Ekkora tájképet mai nap már alig festenek, s ha igen: ki tudja a nagy vásznat annyira megtölteni mozgalmas élettel, mint az öreg Szinyei? A festmény közepe e vakolattal bevont oszlop. De mekkora müvészettel van megfestve az a magában semmitmondó motivum. A szem érzi rajta a napfénytől melegitett, szinte áthetszővé hevitett matériát. És milyen finom hamvas-párás tónusba olvad a háttéri tájék.

Magángyüjteményeink egyéb ismeretlen, vagy alig ismert ritkaságokkal is szolgáltak. A legmegkapóbbak egyike *Iványi-Grünwald* Béla „Harangszó" cimü nagyméretü festménye. 1891-ben festette a müvész, a kép tehát a praenagybányai korszak alkotása. Stilusa szerint csaknem testvére Csók István hires korai festményének, az „Urasztalá"-nak. Rajzban, szinezésben, előadásban ugyanolyan tartózkodó, szinte félénken szüzies alkotás. Hová fejlődött ennek a nagy müvészünknek pályája, megmutatja két állomásjelző müve: egyik az 1912-ből való „Tavasz ébredése", Iványi-Grünwald opulens korszakának, amelyikben legszinesebb és leghabzóbb temperamentumu volt, a főmüve. A másik a müvésznek egyik legujabb munkája, a „Cigányok" cimü szintén nagyméretü, de enyhe és halk szinekből összeszőtt kompoziciója.

A nagybányai müvészet hőskorának képviselője *Thorma* János festménye, a „Kocsisok közt", s a nála is sokkal ritkábban látható *Réti* István bibliai tárgyu képe, az „Apostolok". A tónusos festés mestermüve és egyben a benső-séges, a lélekkel való és a lélekábrázoló festés szépséges példája. Nagybányai eredetü festő *Glatz* Oszkár is, de ő csak ujabbkeletü képekkel jelent meg s azoknak már kevés a közük Nagybánya stilusához. *Csók* Istvánt szintén jelentős érzelmi szálak füzték Nagybányához, de stilus dolgában azután messze elszármazott onnan. Néhány régebbi festménye (egy elragadó virágcsendélete, Sokác leánya, stb.) kiválóan képviseli a jubiláns mestert. *Horthy* Béla „Pihenő"-je nemcsak stilusánál, hanem tárgyánál fogva is őseredeti nagybányai kép. Ahol Nagybánya ennyire együtt van, ott feltünő *Ferenczy* Károly müvészetének teljes hija. Való igaz, hogy Ferenczy nem volt tagja a Szinyei Társaságnak, mert még a társaság megalakulása előtt halt el, de a helye henne nem kétséges és kihagyása kicsinyes felfogásra vall.

Az öregebbek nemzedékéből a halott *Perlmutter* Izsák emlékét idézi fel néhány virtuózi festménye. Mennyivel meggyőzőbb alkotás náluk az a befejezetlen, helyenként vázlatos arcképe, amelyet a leányáról festett. *Vaszary* János egészen friss és brilliáns előadásu pasztelleiből küldött mutatót, *Rudnay* Gyula pedig, sajnos, mindössze egy szép arcképét (Koldusember). Bőven szerepel azonban *Magyar-Mannheimer* Gusztáv („Felvonuló zivatar" cimü tájképével egyebek között), azután *Fényes* Adolf, aki legszerencsésebb korszakának alkotásai, stilizált szinekbe átköltött tájképei közül mutat be néhány megragadó darabot. *Tornyai* János is az idősebbek nemzedékének tagja. „Kis hotelszobá"-ja a müvész legértékesebb tulajdonságainak szerencsés foglalata.

Külön kell megemlékeznünk *Kernstok* Károlyról. Ez az immár magánossá és tárgytalanná lett kiváló müvészünk visszatért kezdőkorának törekvéseihez. A nagyot és a nagyszabásut keresi és igyekszik megérzékiteni. Krisztus sirbatételének jelenetét festette meg hatalmas vásznon, csaknem életnagyságu alakokkal. Müve a nagyterem szerencsétlen szinü falán nem hat meggyőzően. Szinei csaknem teljesen elnyeli a háttér. Az alakok rajzában feleslegesen hangsulyozott a forzitő szándék. Feleslegesen, mert nem fokozódik vele a kifejezés ereje. Felemás mivoltában is érdekes alkotás azonban, hosszu tépelődés és mérlegelés eredménye. Az első terem nagyon érdekes kompoziciós vázlatai mutatják az utat, amelynek során Kernstok festményének végleges alakjáig eljutott.

Az elhunyt nagyok egyik legnagyobbja *Ripp-Rónai* József. Egész sor szebbnél-szebb alkotása frissiti fel emlékét a kiállitáson.

Az ujabb nemzedéket *Szőnyi* István, *Bernáth* Aurél, *Egry* József, *Hatvany* Ferenc, *Szüle* Péter, *Vidovszky* Béla, *Herman* Lipót (két női arcképe a müvész legjobb munkái közé tartozik), *Zádor* István, *Aba-Novák* Vilmos, *Basch* Andor

2. Ha még érthető volna a jelölés ellen a iltakozás olyanok részéről, akik valamely ztségre igényt nem tartanak, egyenesen szurdum az ilyen tiltakozás azoknak részé-, akik a tisztségekre egyenesen jelöltetik ukat. Az ilyen jelölteknek csak arra van k, hogy megválasztásuk esetén tisztsé-ől *lemondjanak*, ha azt „inficiált" szá-oknak tulajdonitják. Meg kell jegyezni, akiket elsőizben választottak meg vá-nányi tagsági helyre, azok az ügyvédi rtás értelmében e tisztségükről le sem puhatnak.

3. Megállapitjuk, hogy *a pártszövetség egyes jelöltjei egyenesen azzal a kéréssel fordultak hozzánk, hogy őket listánkra felvegyük* és ennek érdekében igen jelentős közbenjárókat is vettek igénybe.

4. Állitjuk és szükség esetén bizonyitjuk is, hogy a pártszövetség olyan tagjai, akik a szóbanforgó tiltakozó nyilatkozatot aláirták, kijelentették, hogy az általuk aláirt nyilatkozatot a velük szemben gyakorolt kényszeren kivül már azért is érvénytelennek tekintik, mert a nyilatkozat aláirását azzal a kikötéssel eszközölték, hogy azt az összes jelöltek aláirják. De ez nem történt meg és ennek folytán nemcsak szivesen, hanem egyenesen megtiszteltetésnek veszik, hogy őket az unió listáján jelölik.

5. Annak a pártszövetségnek, amely jónak látta a jelölésekből teljesen kizárni a Középpártot, a Munkapártot és a Ribáry-csoportot, amelyek a hasznos intézmények egész sorát valósitották meg az ügyvédség javára, nincs joga azzal kérkedni, hogy a karban annyira kivánatos *pártközi békét* megteremtette.

Az Ügyvédek Választási Uniójának ezt a egállapitásait *Lévy* Béla dr. és *Ribáry* éza dr. irták alá.

Elejtettnek tekinthető a dunai értekezlet

London, junius 4. A Star szerint a római una-értekezlet terve, amelynek főtárgya usztria függetlenségének biztositása lett olna, elejtettnek tekinthető. Egyelőre az a ándék, hogy az értekezletet nem hivják sze szeptember elején, ami azt jelenti, gy az idők végéig elnapolják.

A görög királyság visszaállitásának feltétele

Athén, junius 4. *(Inf.)* A vasárnapi képvilőválasztások közeledtével a politikai agició tetőpontjára emelkedett. A kormány lamennyi tagja választási körúton van s yre-másra tartja a választási beszédeket. agy feltünést keltett kedden Kondylisz tárnok, hadügyminiszter egyik beszéde, nelyben kijelentette, hogy *a monarchia sszaállitásáról csak abban az esetben lehet ó, ha a görög nép 75 százaléka a király sszahivását kivánja.* A hadügyminiszter kilentéséből arra kell következtetni, hogy a terjesztendő népszavazási törvényjavaslat ak abban az esetben ismeri el törvényes ejünek a népszavazás döntését, ha a lakosgnak legalább háromnegyed része egyöntetűen foglal állást.

Debrecen közigazgatási bizottsága Vásáry kényszernyugdijazását kéri

Debrecen, junius 4. *(Az Ujság tudótójától.)* Vay László báró főispán elnökletével ülést tartott kedden délután a város özigazgatási bizottsága. A közigazgatási bitság elhatározta, hogy *felterjesztésben kéri ásáry István dr. kényszernyugdijaztatását belügyminisztertől.* E szokatlan kérés indokolásában a határozat ismerteti a város rvényhatósági bizottságának Vásáry felelmi büntetése sulyosbitásáért beadott felbbezését, melyet közel kétharmad szótöbbggel szavaztak meg. Ilyen előzmények után nes semmi kilátás a törvényhatóság és Váry polgármester harmonikus együttmüköd-

Szinyei Merse Pál

M. 1935. VI. 16.

MŰVÉSZET

VISSZAKERÜLT AMERIKÁBÓL BUDAPESTRE EGY SZINYEI MERSE-MŰKINCS

Szinyei-Merse Pál egyik legszebb tájképe, az 1895-ben festett *Hóolvadás* husz évvel ezelőtt kikerült Amerikába. Eredetileg a st. louisi világkiállításra engedte át akkori tulajdonosa, *Andrássy* Gyula gróf, később pedig egy newyorki magángyüjteménybe került. A képet legujabban *Petrovics* Elek főigazgató *megszerezte a Szépmüvészeti Muzeum részére.* A Budapesten rég nem látott szép festmény junius 16-tól, vasárnaptól kezdve *már látható lesz a Szépmüvészeti Muzeum Szinyei-termében.*

JOACHIM FERENC GYÜJTEMÉNYES KIÁLLITÁSA

A nyárra elcsöndesedett *Egyetemi Kör* (Gönczy Pál-utca 6.) két termében állitja ki képeinek gyüjteményét Joachim Ferenc, aki százharminc képével egész festői pályáján végigvezeti a nézőt. Joachimnak egyénisége az impresszionizmus legboldogabb korszakában alakult ki. Azóta is őrzi festészetében a ragyogást, a fényvetitő felületekről egymásra verődő szineket, a levegő, viz ,a szabad természet gazdag fényjátékait. Néhány képe egykori Böcklin-rajongását mutatja mitológikus tájaival és alakjaival. Több arcképe is van, melyeken reálista gondosság, hüségre és jellemzésre való törekvés látszik. Egészében egy rokonszenves, sok derüt és jóságot megőrző müvészegyéniség tekint felénk a jól összerendezett gyüjteményből. *(B.)*

Beiratás Domokos Lászlóné leányközépiskolába és nyilv. jogu elemibe naponta 1. ker. Bíró utca 16. Ugyanott megtekint-

A hosszu müsort nivós számok töltötték ki. A vizsgázók hosszu gárdájából ki kell emelnünk *Klebersberg* Mária behizelgő csengésü szopránját (Ofélia), *Hengerics* Ilona tartalmas drámai szopránját, a szinpadra termett *Pócza* Eleonorát, az ügyes szubrett *Incze* Margitot, a jómegjelenésü, temperamentumos *Rudas* Ernát, a széphangu, muzsikális Manont, a sokoldalu *Földiák* Mártát, a terjedelmes hangu baritont, *Szabó* Lajost és végül, de nem utolsónak a vérbeli szinésznő *Daragó* Erzsébetet. Az eleven, kifejező szinpadi játékért *Mihályi* Ferencet, az Operahá-

Szinyei

AZ OLASZ SAJTÓ ELISMERÉSE A VELENCEI MAGYAR KIÁLLITÁSRÓL

A velencei nemzetközi modern képzőművészeti kiállításon (Biennalén) résztvevő nemzetek egyes pavillonjai körül lassan már a végleges kritikai ítéletek és az első benyomások zsufoltságából leszűrődött átfogóbb művészeti vélemények alakulnak ki. Az olasz sajtó a kiállitás megnyitásával kapcsolatban, valamint az olasz király velencei látogatása alkalmából (junius 9) már többször és majdnem valamennyi napilapban, nemkülönben pedig számos folyóiratban meleg érdeklődéssel és elismeréssel nyilatkozott a magyar pavillon magas művészi szinvonaláról, a rendezés izlésbeli finomságairól és hangsulyozottan kiemelte a mai magyar művészetben, de a Biennale keretében rendezett nemzetközi XIX. századi tájképfestészeti kiállitáson bemutatott magyar mesterek műveiben is megnyilatkozó sajátosan magyar jelleget és hangulatot, amelynek felismerésére, mint kivülálló, sokkal inkább hivatott.

A mult századi tájképfestészetünknél, mint sajátosan magyar vonást az *„Il Gazzettino“* a rendkivüli gazdag szinskála mellett, a finom szinharmoniák iránti érzékenységet emeli ki, például hozva fel az elsőre *Szinyei* „Pacsirtá“-ját, az utóbbira pedig *Munkácsy* „Colpachi park“-ját. A *„Gazetta di Venezia“* (jun. 9.) több hasábon keresztül részletesen foglalkozik a XIX. századi magyar művészetben a legelőkelőbb helyet elfoglaló magyar tájképfestészettel és észreveszi azt a közvetlen, a magyar művészlélek mélyéről fakadó természetszemléletet, amely *Munkácsy* vagy *Paál* kiállitott képeinél a friss, őszinte művészi benyomás érzésével annyira megfogja az idegent. Ha ehhez a sajátosan magyar „természetérzés“-hez a kompozicionális megoldásokban az alkotó művész szinfantáziája és zsenialitása is párosul, akkor kapunk olyan mesterműveket, mint *Munkácsy* „Poros ut“-ja, vagy „Colpachi park“-ja. A művészeti kritikusok általában *Munkácsyban* látják és érzik legjobban a magyar jelleget, a lelki mélységet, esetleg *Paál* Lászlóban, mig *Szinyei* ragyogó, napsütötte szinkompozicioi inkább csak az első pillanatokban hatnak elemi erővel, bár kiemelik *Szinyeinek* azon érdemét, hogy egyes képein a napfény és általában a szabad tér kolorisztikus hatásai iránti érdeklődése igen korán és művészi formában nyilatkozik meg.

A külön pavillonban elhelyezett modern magyar művészeti kiállitással a nápolyi *„Il Mattino“* lapjain *E. Campana* több hasábos hosszu cikkben foglalkozik (junius 9.).

„A magyar nemzet lelke szólal meg nemesen tiszta hangján ebben a pavillonban — mondja többek között —, amelyik egyike a Biennálék leghivebb kiállitóinak. Szent István halálának 900 éves évfordulója alkalmából a nagy terem művészi kiképzése teljesen ennek a nagy hőrosznak van szentelve, aki az Örök Város pártfogása alatt megtéritette népét és Rómából koronát kért és kapott, a magyar Szent Koronát. A terem diszitésében a *„Rómába vetett hitet ujra felidéző és folytató művészek“* működtek közre. Nem lehet közömbösen olvasni ezeket a szavakat, amelyek a nagyterem falán ragyognak, mivel Magyarországnak Itáliához való ragaszkodása, különösen ami a művészetet és kulturát illeti, sohasem szenvedett megszakitást. Róma kultusza minden században erősen élt. Nincs művész, aki művészi kialakulásában a nagy mestereink iskolájában valamit ne tanult volna. A *Római Magyar Akadémia* mindennél erősebben füzi egybe a két nemzet közötti kapcsolatokat. Az olasz művészet viszfényei, olasz tájak tünnek fel a kiállitott magyar alkotásokban is. Különösen örömünkre szolgál, hogy a Művészi Könyv kiállitásának keretében olasz iróknak magyar forditásait látjuk. A két nemzet közötti barátságot táplálja az ujjáéledt *„Corvina“* olasz—magyar folyóirat is, amely kiváló tipográfiai külsejében is olaszos“.

Rátér ezután a magyar monumentális falképfestészet különös jelentőségére. *Aba Novák Vilmos* aluminium lemezekre festett kompozicióinál, nemcsak a technikai ujitásban rejlő művészi értékeket, hanem erőteljes stilusának, egyénien zamatos magyarságának, elsőrendü kvalitásait is felismeri. *Medveczky Jenő* és *Molnár C. Pál* falkép alkotásairól is külön elismeréssel emlékszik meg, a magyar szobrászat egyik vezető egyéniségét pedig *Borberek*iben látja.

A magyar festészet és szobrászat viszszatérnek tehát monumentális feladataikhoz — fejezi be cikkét *Campana* — és ennek létrejöttében a római iskolának igen nagy része van. A festészetnek monumentális stilusban, amellett mai megujhodása szoros összeköttetésben van az uj magyar történetirásnak *Hóman* és *Szekfü* által kezdeményezett revizióival és történetszemléletének uj alapokra való fektetésével, bizonyitva ezáltal korunk művészeinek magasztos hivatását, a l'art pour l'art korszak terméketlensége és sivársága után. Az igazi művész, ugyanugy mint a költő, politikus vagy tudós — s itt *Gerevichnek*, a magyar kormánybiztosnak a szavait idézi — példájával és munkájával, népének tanitómestere, lelkesitője és dicsőitője lehet és tartozik is lenni“.

A magyar kiállitás mély nemzeti és vallásos tartalmát a velencei *„Il Gazzettino“*-ban O. *Passarella* is kiemeli (jul. 3.). A római *„L'Avvenire“*-ben *G. de Mori* ismerteti bővebben az *„Apostoli Magyarország“* művészi jellegét és értékeit s megjegyzi, hogy Szent István nemzeti alakja mellett a velencei Sagredo családból származó Szent Gellért falképábrázolásai is kiváló helyet kaptak a magyar kiállitáson. A kiállitás szenemisége tehát hű visszaverődése az ugyanekkor Budapesten folyó Szent István év ünnepségeinek és az Eucharisztikus Szent Év gondolatvilágának.“

A milanoi *„L'Ambrosiano“* röviden összefoglalva a magyar kiállitás szines és hangulatos képét, mintegy végső konkluziót vonja le, hogy „a mai magyar művészet művészi kiteljesedésének legmagasabb fokán áll“.

—s—ó—

verseny utolsó vizipólómérkőzésére, amelyben *Magyarország* fölényes játékkal 8:1 (5:1) arányban győzött *Anglia* ellen.

Magyarország ezzel mint egyetlen veretlen csapat Európa-bajnok lett és megvédte a Dubonett-serleget.

A magyar csapat összesen 35 gólt dobott, viszont *Mezei* hálóját a torna során csak 3 gól érte.

A szombati utolsó mérkőzésen *Anglia* ellen a tartalékos magyar csapat remek játékkal valósággal lehengerelte ellenfelét. Az első gól közvetlen kezdés után esett *Brandi* dobásából, majd *Németh* csavart lövése hullott az angol hálóba és röviddel ezután *Bozsi* messziről küldött labdája is hálóba került. Ezután esett az angolok becsületgólja, amelyre azonban *Németh* gyors egymásután-ban két ujabb góllal válaszolt.

jesen uralta a helyzetet. A további gólok sorrendje a következő volt: *Brandi, Brandi, Németh.*

Mezei az utolsó pillanatban még egy védhetetlennek látszó négy méterest is nagy kapusbravurral elháritott.

Az Európa-bajnoki vizipóló torna helyezési sorrendje tehát: Európa-bajnok *Magyarország*, 2. Németország, 3. Hollandia, 4. Belgium, 5. Olaszország, 6. Franciaország, 7. Anglia.

•

Az uszó-európai verseny szombaton este röviddel éjfél előtt véget ért.

A versenyszámok lebonyolitása után a pontverseny eredménye a következő:

Uszás. Férfiak: 1. Németország 145 ponttal, 2. *Magyarország* 89 ponttal, 3. Anglia 44 ponttal, 4. Hollandia 34 ponttal, 5. Svédország 26 ponttal, 6. Franciaország 22 ponttal.

Küzdelmek az atlétikai bajnokságokért

Vasárnap és hétfőn Magyarország bajnokságáért mérkőznek a főváros és a vidék legjobb atlétái. A Beszkárt sporttelepén mindkét napon délután 4 órakor kezdődik a viadal, amelynek legtöbb száma a két versenyző egyesület, *a BBTE és a MAC versenyzőinek párharca lesz*, csupán négy-öt számba szólhat bele a küzdelembe más egyesület atlétája.

A verseny esélyeiről és lehetőségeiről már beszámoltunk, most közöljük a két versenynap műsorát.

Augusztus 14. Vasárnap. 100 m-es sikfutás, rudugrás, 800 m-es sikfutás, távolugrás, 110 m-es gátfutás, gerelyvetés és 5000 m-es sikfutás. — A női bajnokság számai közül: 100 m-es sikfutás, 80 m-es gátfutás, magasugrás és sulydobás.

Augusztus 15 Hétfő. 200 m-es sikfutás, 1500 m-es sikfutás, sulydobás, magasugrás, 400 m-es sikfutás, diszkoszvetés, 400 m-es gát, hármasugrás, 10.000 m-es sikfutás. — A női bajnokság számai közül: 200 m-es sikfutás, távolugrás, diszkoszvetés és gerelyvetés.

△ **Az aacheni nemzetközi lovasmérkőzéseken** a dijlovaglásban Magyarország képviselője, *Pauly-Hartmann* ny. őrnagy *„Legszebb"* lovával a második és *„Látod"* lovával a negyedik helyen végzett.

△ **Szabó Miklóst ismét meghivták Finnországba,** hogy versenyezzen szeptember közepén 2000 vagy 3000 méteren Poriban, ahol kitünő nemzetközi gárda fog találkozni.

Ünnepi sportprogram

VASÁRNAP.

Kerékpár:

Az MTK jubiláris országos országuti versenye. Start a siófoki országut 12 km-es jelzőkövénél reggel 6 órakor. — A Debreceni VSC pályaversenye.

Tennisz.

Pestszenterzsébeten az ETC versenye.

Céllövés.

Nemzetközi lövészverseny, Marcibányi-téri lövölde, délelőtt 9 órától. — A Budafoki Postás SE házi lövészversenye.

Ökölvivás.

Válogatóverseny és meghivásos viadalok, Szent László-ut 124. sz., este 8 órakor.

Kézilabda.

Villámtorna az MTE rendezésében, Gödön, délelőtt 10 órától.

Atletika:

Magyarország atletikai bajnokságai. BSzKRt-pálya, 4 óra.

Vizipóló.

SzUE—III. ker. TVE I. oszt. bajnoki, vezeti Rajky, Szeged, 5 óra. — MTE—Tipográfia ifj. bajnoki, vezeti Ringhoffer, NSC-pálya, 11 óra.

HÉTFŐ:

Céllövés.

Nemzetközi lövészverseny, Marcibányi-téri lövölde, délelőtt 9 órától.

Tennisz.

Az ETC versenye Pestszenterzsébeten.

Atletika.

Magyarország atletikai bajnokságai, BSzKRt-pálya, 4 órakor.

△ **Kispest labdarugó csapata** Varsóban 3:1 (2:0) arányban győzött egy ottani helyi csapat ellen.

Szinyei Merse Pál

M. 1936 XI. 22.

MŰVÉSZET

A Majovszky és Breuer-hagyaték az Ernszt Muzeumban

Két finom érzékű mügyüjtő lelki arcképe alakul ki előttünk, ha gondosan végig ismerkedünk az Ernszt-Muzeum e novembervégi aukciójának hagyatékával. A mügyüjtő *Majovszky* Pálnak egyénisége látszik mélyebbnek, gazdagabbnak. A képzőművészeti szépnek — beleszámítva a sokféle iparművészeti anyagot is — minden terén nemes és egységes jellemü művészetkedvelője volt. Kivüle és *Breuer* György gazdag művészeti anyagán kivül számos más mügyüjtőnek nagyértékü, nemes szenvedéllyel összeválogatott kincsei kerültek össze az aukcióra. Éreznünk kell, hogy csak sulyos évek anyagi csapásai kényszeríthették őket rá, hogy ilyen szeretnivaló szépségektől megváljanak.

Ha csak a képanyagot nézzük: XVII—XVIII. és XIX századi olasz (Giusto), németalföldi, francia (Curbet!) stb. mesterek java képein vagy méltó másolatain kivül olyan magyar mesterekkel találkozunk, mint *Szinyei Merse, Paál* László, *Munkácsy, Barabás* (kitünően jellemző, bájos sorozat), *Benczur, Bihari, Brocky, Fényes, Karlovszky, Mednyánszky, Mészöly, Telepy, Zichy* Mihály stb. Éspedig mind nem nevének csengése, hanem a mü értéke révén besorozva.

Igen gazdag a porcellán és fajansz, az ezüst- és ékszeranyag is, sok jó akad a textil és szőnyeg, a butor és üveg anyagában is. A rendezés a kikerülhetetlen zsufoltság dacára is izlésesen figyelmes, minden tárgy megtartja benne jelentőségét.

B. A.

* **Nyolc festő és nyolc szobrász a Nemzeti Szalonban.** A Nemzeti Szalon Erzsébet-téri helyiségeiben november 28-án, szombaton délben tizenkét órakor, ünnepélyes külsőségek között nyilik meg nyolc festő: nagyborosnyói *Bartha* László, *Basilides* Barna, *Basilides* Sándor, *Gallé* Tibor, *Heintz* Henrik, *Kaveczky* Zoltán, *Say* Géza, *Udvary* Pál és nyolc szobrász: *Abonyi-Grandtner* Jenő, *Antal* Károly, *Csucs* Ferenc, *B. Farkas* Sándor, *Ispánki* József, *Madarassy* Walter, v. *Szabados* Béla és *Szomor* László kiállitása.

M. 936 XI 22

rajzzal. Könnyü igy nyelvet gyakorolni és könnyü igy a német nyelvismeretet bővi teni! Széljegyzeteken a nehezebb szavak magyar jelentése és nyelvtani magyarázatok találhatók.

Szerkesztette **Szentgyörgyi Ede dr.**, a rádió közkedvelt német nyelvtanára. Forrai Zoltán rajzai. Ára 1.80 P.

Lingua nyelvgyakorló olvasmányok

»ENGLISH MADE EASY«

Igy könnyü nyelvet gyakorolni!

Vidám és érdekes angol olvasmányok a nyelvismeret bővitésére.

Összeállitotta, a nehezebb szavak jelentésével és nyelvtani magyarázatokkal ellátta ifj **Kunfalvi Rezső**, a budapesti angol nyelviskola főtitkára.

GYENES GITTA számos rajzával P 1.80
+ 20 fillér portó

PELE-MELE

Vidám és érdekes francia olvasmányok a nyelvismeret bővitésére.

Összeállitotta, a nehezebb szavak jelentésével és nyelvtani magyarázatokkal ellátta **Garzó Miklós dr.**, a rádió francia nyelvtanfolyamának tanára. Gedő Lipót rajzaival. Ára: P 1.80.

Megrendelhető a Magyarság könyvosztályában, Budapest, Eskü-ut 6.

Az összeg bélyegben is beküldhető. Vidéki rendelésnél a portóköltséget felszámitjuk.

Szinyei Merse Pál

21. 2243

Takács, Zoltán von:
Paul v. Szinyei-
Merse. Pester
Lloyd. 1920. febr. 4.

KATZMAREK to TÁRSAI
Deutsche Kahneisen-Gesellschaft, Jordahl &
Berlin, W. 35., Potsdamer-Str. 10
Képviselője: Szmik Antal, Budapest, VIII, Stáhly-

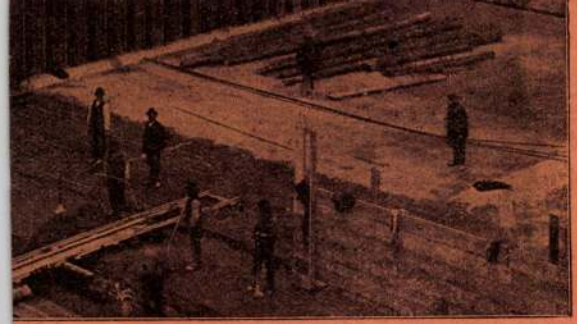

„Larssen“ vasból.

.ÁDFALAK.

tonnával alkalmazás-
jviszonyok között is.

Magyarországi vezérképviselő:

SZÉKELY SÁNDOR

okl. mérnök.

Budapest, VII, Hársfa-u. 10/a

tmány-utca 10. szám.

olnai és Lédeci Portlandcementgyárak

Részvénytársaság

Gyárak: **Lédec és Litvailló** (Trencsén megye.)

rtási képesség: **18.000** waggon **portlandcement.**

oatia Portlandcementgyár R.-T.

Zágráb.

irtási képesség: **8.000** waggon **portlandcement.**

érfogatsúly!

húzó és nyomó szilárdság.

Szinyei Merse Pál

u. 1816.

Vas. Lajs.

1912. (397. l.

389, 390. l.)

125.-132. U.

Szinyei Merse Pál

tovább

Vasárnap

A hét kiállításai

Szinyei Merse Pált, képzőművészetünk haladásának legmerészebb, forradalmi lendületű újítóját életében és halála után üldözte a sors. Három év előtt, születésének 100 éves évfordulójára, lett volna esedékes életművének méltó ünnepélyes felsorakoztatása. Most három év késéssel hódol a Szinyei Társaság névadó nagy mesterének *szellemi örökségét* és *erektyetárgyait* egybefogó kiállítással a *Szépművészeti Múzeumban*.

A kiállítás rendezője tudós *lelkiismeretességgel* kutatta fel és gyűjtötte össze a fellelhető Szinyei-anyagot s sajnos ezáltal a kevésbé jelentős művek sokasága és az elkedvetlenedés éveinek ernyedt, engedményeket tett termékei túlsúlyba jutnak olyan remekművek felett, mint a Szerelmespár, *a szakértő restaurátori kezekkel letisztított tündöklő Majális, a Pacsirta, a Hinta, a Ruhaszárítás* és a bensőséges, póztalansággal festett arcképek. Igaz, hogy a két szomszédos terem területi elkülönítése jelképesen utal Szinyei derékbatört életére, de úgy gondoljuk, hogy most, amikor oly hosszú ideig el voltunk zárva a múzeumtól és Szinyei művészetétől, azonkívül a rendezésnek egy új, művészet iránt érdeklődő tömeggel is számolnia kell a modern európai festészet

A következő pillanatban a detektívek [illegible] letartóztatták. A hajóskapitány minden izében remegve követte a rendőrség embereit. Kihallgatása során menteni igyekezett Latkóczyt. Hangoztatta, hogy az excellenciás ur ártatlan és tisztán rokoni szeretetből az ő részére vette át a pénzt. A védekezés azonban mitsem használt. Krecsányi embereivel és Korbuly De-

Világ 1948. máj. 23

egyik legékesebb hangú *zasztóvivőjé*, valódi arculatát jellemző műveinek bemutatásával kellene ünnepelni. Igy elhalványul Szinyei merész *kezdeményező* zsenije, a korai próbálgatások és a méltán sértődött visszavonultság emlékeinek bőséges megvilágításában.

A Képzőművészek Szabad szervezetének kiállítása is emlékmécsest gyújt három mártir festő emlékezetére. Közülük egyik, a nagy grafikai készségű *Schnitzler* József, a nagyistváni örökségek tovább fejlesztőjévé fejlődhetett volna. Az élete virágában, 21 éves korában elpusztult *Kondor* György a megfigyelés koncentrált erejével boncolgatta a tér problémáit. *Cserepes* István, a *kovácsmesterből* lett, Párist megjárt festő művészi hagyatéka a két előbbi tragikus torzóval szemben kerek egység. Őszinte lelkesedéssel szívta magába az érzékelhető világ látványait, képzeletét sokirányú téma foglalkoztatta s meleg érzelmi beállítottságú festészetét, a műgyakorlat öröme fűti át.

A *Művészgaléria* legújabb kiállításán szereplő festők közül *Budai Nemes* György még a tapogatódzás, a keresés korszakát éli. Mintha önmaga se tudná eldönteni mi is a művészi ideálja s ezzel magyarázható képeinek szembeötlően eklektikus jellege. *Doór* Ferenc iskolás feladatokat ismételget és ez mindenképpen rokonszenvesebb, mintha nagyképű pózba vágná magát. Inkább ragaszkodik a konvenciókhoz, semmint utat engedne egyéni hangjának, mely ha régieskedő is, egyes tájképein fel-felcsendül. A nagyrutinú *Boromisza* Tibor finoman rajzolt tájképeiben megbízhatóság és érzelmesség keveredik hol egyik, hol másik elem rová-

Latkóczyról már régóta rebesgették, hogy különböző kijárásokkal foglalkozik, amelyekért pénzt fogad el. Miután panaszt sohasem tettek ellene, természetesen nem indult meg semmiféle vizsgálat sem. Rajta is beteljesedett azonban az a közmondás,

MDK

Szinyei Merse Pál, festőm.

Fürdözö.

25. Rajz a Rococohoz.

Szinyei Merse Pál
Ernst Muzeum kiállításai. CXXXI. 1932. 14-25. sz.

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

Az 1933. febr. 2. -án tartott emlékünnepet febr. 7.-én a Fészek-klubban ünnepi lakoma követte. A serlegbeszédet Preszly Elemér meghivott tag mondotta.

Szinyei Merse Pál Társaság évi rend.közgyülése 1933.jan.rl.

Magyar Müvészet. 1933. 51.l.

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

394. Vadrózsabokor. Repr. VI.1.

Árverési Közlöny. 1939. 4.rk. sz.

. HDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

Sárosi táj. Szépm.Muz.tul.

Tihany. Drucker Géza tul.

Részlet a Vág völgyéböl. Légrády Ottó tul.

Felvidéki mesterek.
KiTárs. 1938. Öszi tárl. 7.l.

MDK

Szinyei Merse Pál. festöm.

Hegyi patak. Légrády Ottó tul.

Vitorlás. Weiss Fülöp tul.

Felvidéki mesterek.
KMTárs. 1938. Öszi tárlat. 8.1.

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

Balatoni részlet. Mgt.

Parkrészlet, Sárosban. Weiss Fülöp tul.

Felvidéki mesterek.
KMTárs. 1938. Öszi tárlat. 8.1.

MDK

Szinyei Merse Pál, festőm.

A müvész felesége. Szinyei Merse Pál tul.

Juniusi nap Jernyén Dr.Rudnyánszky Béla tul.

Felvidéki mesterek.
MMTárs. 1938. Őszi tárlat. 8.1.

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

Rokoko jelenet. Légrády Ottó tul.

Faluszéle Sárosban. Dr. Ghyczy Miklós tul.

Felvidéki mesterek.
KMTárs. 1938. Öszi tárlat. 8.l.

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

" Szinyei és Bagybánya azaz a modern müvészet hozta az igazi magyarságot a festészetnek...
1909-ben Münchenben, 1910-ben Berlinben, 1911-ben Rómában kiállitották müveit. Mint kellemes meglepetést karolta fel a külföldi sajtó /Szeretik agyonhallgatni a magy. müvészetet./
/Pl. Szinyeit, Munkácsyt mint német festöket mutatja be, nyilván müncheni tanulóéveikre utalva!/

Preszly Elemér Szinyei-serlegbeszéde .
Szinyei Merse Pál emléke.
Magyar Müvészet. 1933. 49, 51. l.

MDK

Szinyei Merse Pál, festőm.

halálának 13. évfordulóján febr.2. án a Társaság a M.Tud.Akad. üléstermében rendezte a Sz.M.P. emlékünnepet. Meller Simon r.tag. Szinyei müvészete c. felolvasta tanulmányát.

A Szinyei Merse Pál Társaság.
Magyar Müvészet.1933. 51.l.

MDK

Szinyei Merse Pál. festöm.

Balaton a fonyodi partról. repr.
Háborgó Balaton. "

Ernst Muzeum kiállitásai. XXIV. Kép. Repr.
Kat. 11,12.1.

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

Zöldes Balaton.
Jernyei ház. Mgt.
Kék tenger. Mgt.
Bárga Balaton.
Nyirfa erdö.

Ernst Muzeum kiállitásai. XXIV. Kép. Repr.
Kat. 11, 12. l.

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

Bodrog mentén.
Rococo. 1894.
Stahrenbergi tó. 1868.
Lila virág.

Ernst Muzeum kiállitásai. XXIV. Kat. 11.1.

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

Vadregényes táj.

Fonyódi hegy.

Háborgó Balaton. Repr.

Ernst Muzeum kiállitásai. Kat. 12.1.
XXIV.

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

Balaton a fonyódi partról. Repr.

Tourbillon 1873.

Szinyei Merse Pál

wod
z

Rabinovszky Má-
ríusz: Szinyei-
Mérse. Magyarok
1948. 617–620 l.

nyug. Skir. főügyész
Brest Margit rakpart
26 II. 3.

Szinyei Merse Pál

Szinyei Merse Pál. Jegyezte Schoen Arnold. A Cél, 1912. 7. sz.

(Művészet 1913. 123. l.)

Magyar Földtani Társulat

VI. 311.

Szinyei Merse Pál

Müncheni emlékek. Tollba mondta Szinyey-Merse Pál. Hét, márc. 18.

1906.

(Művészet 1906. 143. l.)

Budapest székesfőv

szám

193

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Műemlékek Orsz

Hivatalból
Közszolgálati ügyben

DÍJ ÁTALÁNYOZVA

Központi borítékok 12

Szinyei Merse Pál

cród

Réau, Louis =

Histoire de l'Expansion de l'Art français.

Paris 1928.

267. l.

268 l

K I M U T A T

Müemlékek Országo

/ Bpest, IX. Hőgyes

Az alábbi kimutatásban

40/1947 arcképes igazolvány érvé

Sor-szám	Az igényjogosult neve	Ig.Ler állása	V.k száma
1.	Dr.Gerevich Tibor	egy.ny.r.tanár,elnök	uj
2.	Dr.Szentiványi Gyula	főtitkár	uj
3.	Dr.Szentiványi Gyula	felesége	uj
4.	Dr.Lux Kálmán	müszaki főtanácsos	uj
5.	dr.Lux Kálmánné	felesége	uj
6.	Dr.Dercsényi Dezső	egy.m.tanár, müemléki előadó	uj

Szinyei Merse Pál

wód

Petr Samtida

16. l. – 17. l.

70 – 73. l.

nepérkel.

zete szerint fogja megitélni é
szont a"kevésbbé jó"alkotásoka
fejezői egy kornak,mint a jobb
minden olyan kifogás, mely egyes
való bejutása ellen akar hadakoz

Ami magát a kiállitott
hogy az három csoportra oszlik.
történeti vonatkozásu müvek,mely
feléből való, amely szerencsésen
gyüjtését.Meg kell emlitenünk el
Budán gyakran megforduló osztrák
mozzanatát megörökitő vizfes
három üde,friss szinezésü, mély
Barabástól ezeken kivül még több
mint Clark Vilmos

1500

Szinyei Merse Pál

vagy

Haranthos Gyula

Műalkotások ismertetése

Sátoraljaujhely

1934. 177. l.

T.

Europa Könyv- és Lapterjesztő Vállalat

Budapest

Rákóczi út 12

Szinyei Merse Pál

wód

Szok Nagy 6

6. 1.

IRODALOM

Balás - P. L: Eppeckül V. 1944, v. 5.
M. Mür. 1927. Baldasse

JEGYZET

Szinyei Merse Pál

Cárd

Berzeviczy Albert

A Kisfaludy Társa-
ság Évlapjai. 1909.

a Gregussdíj-
ügyében

MDK

Szinyei Merse Pál

Önarckép

Szinyei Merse Pál Társ. művésztagjainak X. kiáll. Nemz. Szal. 1948. febr.

MDK

Szinyei Merse Pál /1845-1920/

Ruhaszáritás, of.

Centaur és faunok, of.

Tourbillon, of.

Viterlás, of.

Magyar mestermüvek kiáll. N.Szal. 1936. jun.

MDK

Szinyei Merse Pál /1845-1920/

Majális vázlata, of.

Rococo /vázlat/, of.

Mondai jelenet, of.

Magyar mestermüvek kiáll. N.Szal. 1936. jun.

MDK

Szinyei Merse Pál 1845-1920

Női fej

Zöld lomb .

Ernst Muz. 43. aukc. 1929. dec. 53 l.

MDK

Szinyei Merse Pál

Bernáth A: Az orosz és magy. müv. nemzeti sajátosságairól. Szabad Művészet, 1951.

345 l.

MDK

Szinyei-Merse Pál

Elek Artur: Az ujabb magyar müvészet a Szép-
müvészeti muzeumban. Nyugat. 1920. aug.

819 l.

Szinyei Merse Pál

MDK

266, 3o3. o.

Beck Ö. Fülöp: Emlékezései. Bp. 1957.

Szinyei Merse Pál MDK

Modern magyar festőművészek. 12.o.

Szinyei Merse Pál MDK

192o. febr. 1-én meghalt

Képzőm.Főisk.Évk. 1921-22, 22-23, 23-24, 24-25.
Bp. 1926.

Szi

Szinyei Merse Pál, festöm. MDK

Juniusi nap Jernyén. Repr.

KMT. 1932 febr.-márc. kiáll. Kat.

Szinyei Merse Pál, festöm. MDK

A Balaton Tihannyal. Repr.

KMT 1927. táj: és életk.kiáll. Kat.

MDK

Szinyei Merse Pál

az intézet igazgatója, 1905.

Képzőm.Főisk.Évk.1921-22, 22-23, 23-24, 24-25.
Bp. 1926.

Szinyei Merse Pál MDK

Park, repr.

Mücsarnok 1910/11. téli kiállitás

Szinyei Merse Pál MDK

Szép idő, olf.
Vadregényes táj, olf.
Háborgó Balaton. olf.
Bivalyfürdő. olf.

Az "Uj Művészcsoport" első kiáll.
Nemzeti Szalon 1917-18.

MDK

Szinyei Merse Pál

Kertrészlet

Ernst Muzeum 1933. jan. CXXXVI.

Szinyei Merse Pál, festő M Dk

Életéről és művészetéről tart előadást jún. 27-én a Nemzeti Galériában dr. Bodnár Éva művészettörténész.

— : Kulturális hírek 9.1

NÉPSZABADSÁG, bp. 1962. jún. 27.

Szinyei-Merse Pál, festő. MDH

Szerepel a Kiállításon.

—: Megnyílt a Moszkvai Magyar Képzőművészeti Kiállítás

8. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. jún. 16.

MDK

Szinyei Merse Pál

Ruhaszáritás, of.

Hamlet és Ophélia, of.

Kis tájkép, of.

Szinyei Merse Pál Társ. jub. kiáll. 1945. nov.

MDK

Szinyei Merse Pál

Hóolvadás

Nemz.Szal.Rendkivüli kiáll. 1897. dec.
le.l.

MDK

Szinyei Merse Pál

Oculi

Festészet és társadalom. Föv.Népmüv.Közp. Képzőm.kiáll. 1949.febr.-márc.

MDK

Szinyei-Merse Pál

Visszatért egy sir. Nemzeti Ujság, 1940. nov. 24. 11. l.

MDK

Szinyei Merse Pál

Ferenczy Valér: Nagybányai szecesszió. II. Magyarság. 1933. okt. 22.

Szinyei Merse Pál MDK

Szépmivészeti Muz.Évk. VII.1935. 180-182.o.

MDK

Szinyei Merse Pál

Herman L: A művészasztal. Bp. 1958.

14,15, arcképek. 29,5o,52 arck. 55,56,59,61,62,63,64,65,66,67
68, 1o,137. l.

Szinyei-Merse Pál MDK

"Szerelmespár"

Szabó Béla: A magyar festészet remekművei.
A Műcsarnok másolati kiállítása megyénkben.
SZABAD NÓGRÁD, Salgótarján. 1956. jan. 4.

MDK

Szinnyei Merse Pál, festö
1845-192o

Honvéd őrszem az ütközet után.
A müvész fiatalkori rajza . Jel.:Szinyi P.
15 x 2o cm. Ceruzara jz

Almássy-Teleki XI. 1943. Kató 31.1.

Szinyei Merse Pál

MDK

Szinyei Merse Pál támogatásával kap Egry a pesti Főiskolán műtermet, ahol Ferenczy Károly és Szinnyei korrágálják másfél évig. "Ui. tovább nem birtuk ki egymást".

(Egry 1924. XI.14.én kelt leveléből.

Németh Lajos:Egry József művészetéről. (1883-1951)
Művészettörténeti Tanulmányok.Bp.1961.99-130.l.

M.D.K.

Szinyei Merse Pál

Neve szerepel az első müvészi magyar plakát készitők neve mellett. Egyik plakátjáról a beszámoló azt mondja: "Szinyeinek "La belle Ferrere" cimen egyik külföldi vendégmüvésznő részére készült szindus, portrészerü lapja még a nemrég rendezett nyomdászati kiállitáson is frissen és meggyőzően hatott!"

Bauer Jenő: A nagyváros kulisszái
Szinház és Mozi. Bp. 1949. junius 8. II. évf.
23. sz. 10-11. l.

mdk.

Szinyei Merse Pál festőművész

a Minenk elnöke. 1907.

Horvátt Lottán: Magyar századfordító 1961.

475 l

mdk

Szinyei Merse Pál

1906 végén Szinyei Merse Pál vezetésével megalakul a Némk = Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre.

Horváth Zoltán: Magyar szecesszió 1961
237. l.

mdk

Szinyei Merse Pál festőművész

képeiről a kritika (1902) magasztaló-
an ír: „A nagyközönség végre megtajolt és
alkalmazkodott. Ez a művészet ereje"
(Nyitrai József)

Horvátt Lottán: Magyar századforduló 1961.

235. l

Mik

Szinyei Merse Pál festőművéz

„Majálisa" az 1896 évi féli fárlatou.
Pekár Gyula csak e kép előtt hodol elismerően.

Horváth Loltán: Magyar századforduló 1961
234. l

MDK

Szinyei Merse Pál

Munkácsy szobor tervpályázata. Vállalk. Közl. 1908. okt. 21. 6.l.

M.D.K.

Szinyei Merse Pál
festő

„Mondai jelenet" és a „Kentaurok rohama" cimű képeival visszatért a „komoly" témához amit Böcklin javasolt Szinyeinek. 1873-ban festette a „Kerti pad"-ot, és a „Tourbillon"-t. 1874-ben festette felesigéről a „Lilarucás nő"-t

Pataky Dénes: Szinyei Merse Pál
Művészet, 1963. október - 6 lap

M.D.K.

Szinyei Merse Pál
festő

1874-ben kisfiáról készített kis arcképét
1878-ban a „Domboldal"-t festette.
Ujra megfestette a „Szerelmesekneh"
és a „Kentaur és faunok" című képét.
1880-ban megfestette felvége képmását.
1882-ben festette sogorainak Probstner
Bilának tréfás kis képét.

Dataky Dénes: Szinyei Merse Pál
Műveszet, 1963. október – 6 lap

M.D.K

Szinyei Merse Pál
festő

Majális
A művész felesége

Patakyné: Szinyei Merse Pál
Művészet, 1963. október – 6 lap

Szinyei Merse Pál
festő

M.D.K.

Majális (vázlat) (repro)

A borítólapon
Művészet, 1963. október.

Szinyei Merse Pál festő M.D.K.

Többek között a Majális-sal és a Pacsirtá-val szerepelt az Ezredéves kiállitáson

Genthon István: Ferenczy Károly Bp . 1963. 48.1.

MDK

Szinyei Merse Pál

Kelety Gusztáv siremlékének felavatása. Művészet 1917. 94-96.l.

mdk

Szinyei Merse Pál (1845-1920)

Majálisa (1873.) „A magyar művészet egyetlen merész lendülettel ekkor érte utol Európát"

L-y Muzeumi séták

Népművelés 1963. 9. 30. l

szinyei Merse Pál festő M.D.K.

Egyik vezetője a MIÉNK - nek

Pogány Ö. Gábor festő : Az alföldi festők öröksége 26 l.

Az alföldi festészet kérdései Hódmezővásárhely 1960.

MDK

Szinyei Merse Pál

/j.s./: A Szinyei Merse Pál Társaságból. Magyar Művészet 1925. 1. sz. 55.l.

MDK

Szinyei Merse Pál

/e.e./: A SzinyeiMerse Pál Társaság Barátainak Köre.
Magyar Művészet 1925. 1. sz. 56.l.

MDK

Szinyei Merse Pál, festőm.

3.ábra: Lila arckép. Repr.

Évkönyvei. Az O.M.Szépm.Muz. - I.köt.Bpest 1918. 183-184.l.

MDK

Szinyei Merse Pál

Lila arckép

Ybl E.: Szinyei Merse Pál és a magyar tájképfestészet. Magyar Müvészet 1926. 1. sz. 4-14.l.

MDK

Szinyei Merse Pál

Ruhaszáritás

Szerelmes pár

Anya és gyermeke

Ybl E.: Szinyei Merse Pál és a magyar tájképfestészet. Magyar Müvészet 1926. 1. sz. 4-14.l.

MDK

Szinyei Merse Pál

Majális

Faun

Hinta

Ybl E.: Szinyei Merse Pál és a magyar tájképfestészet. Magyar Müvészet 1926. 1. sz. 4-14.l.

MDK

Szinyei Merse Pál

Szinyei Merse Pál emléke. Magyar Művészet 1934. 56-57.l.

MDK

Szinyei Merse Pál

Magyar Müvészet 1926. 1. sz. 33,35.1.

Szinyei Merse Pál

Vród

1

Biró József =

Európa festészete.

Bp. é n. 100. l.

87. n. kép

3401. Sir Henry Raeburn R. A.:
Sz. Stockbridge-ben 1756 már

Barbara Murchison képe.

Térdig látható, kissé balr
másra tett kezeit ölében nyugtatja
Homlokába lógó haját magas kontyba
szeme barna. Rövid ujju kivágott fe
Mögötte jobbról fa van, balról pedi

Vászon, méretei 90:70 cm.
Vétetett az 1906. novembe
jan | az 1907 január 24-iki 7738 sz. |
3150 font sterlingért (245-907)

Vét. 7738-907 L P. & D. Colnaghi

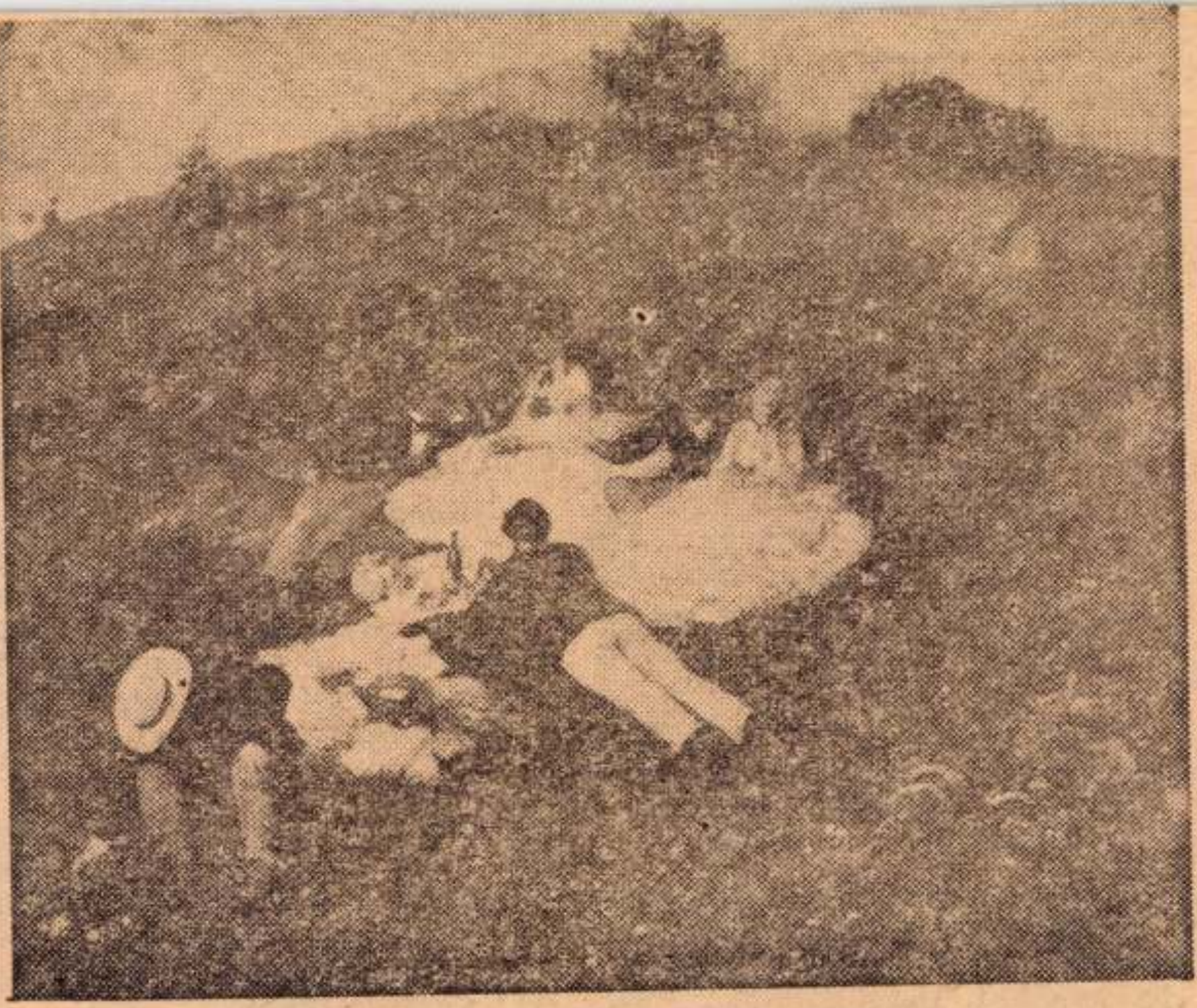

Szinyei-Merse Pál: Majális.

Népszabadság 1907 okt 5
4. Lap

vaskos adomákból, hogy amikor ez meg az történt... Hogy adott Karcsi bácsi negyvenhétben egy nagyvágónak fél liter vért kétezer forintért a kórházban, hogy élt Mihály bácsi harmadik „legénykorában". Vaskosak — mondom az adomák, de sohasem durvák, egy goromba vagy trágár szó itt el nem hangzik. A gyerekek, Károly tízéves fia s Pali bácsi 14 éves unokája csendesen hallgatják, ahogy az öregek mesélnek. S a kisebbik, a tízéves gyerek is illedelmes, csöndes, egyszer nem szól a felnőttek beszélgetésébe. Csak áll, apjához simulva s tágra nyílt nagy kerek szemével hallgat...

Miért ilyenek? Nem kell kérdeznem. *Lehet-e másként, ahol ilyen erős, ennyire összetart s vigyáz egymásra a család?*

Aztán októberre kerül a szó. Kérdem, nem zavarta-e szét a családot? Nem. Itt ültek akkor is, napokig, valamennyien, ebbefejezték meg a szakmunkát.

S már nyakig merülünk a „politikába". Vagyis csak Karcsi és Kálmán. Az öreg Mihály hallgat s csak a nyugdíjról tesz megjegyzést, lehetetlen dolog, hogy nem számítják be, ki hány éve dolgozik, s egy kiváló öntő többet érdemelne 950 forintnál. Pláne, Pali bácsi, alig kap többet, mint ötszázat...

S hogy milyen a helyzet általában? Kálmán azt mondja:

— *Még forr a bor, de lassan már tisztul... Az egyszer biztos, hogy az emberek bátrabban beszélnek, megmondják, ami a szívükön van. Mert megmondhatják. S ez nagyon fontos, talán a legfontosabb.*

A felesége:

— *Ketten 2800—2900-at keresünk. Egy gyerekkel meg lehet élni belőle s nem is rosszul. Csak az a baj, hogy ha több is a pénzünk, mint tavaly volt, azért nem jut annyival többre.*

MDK

Szinyei Merse Pál

Lila arckép

Genthon I.: A muzeumbarátok kiállitása. Napkelet 1934. 237.l.

MDK

Szinyei Merse Pál

A Képzőművészeti Társulat 1914-15. évi juryje.
Művészet 1914. 282.l.

MDK

Szinyei Merse Pál, festö

Sárosi öszi táj. Sz.M.tul.

Öszi táj nyullal.

Vadgesztenyék. Sz.M.tul. 8.1.

Mücs.-Az 1934.évi Magyar Kiállitás. 1934.szept.27.-okt.
Kat. 7.1. és 8.1. 28.

Szinyei [Merse Pál]

MDk

Kolonista törekvésű volt.

Kovásznai Gy. György: A művészet élménye

9. l.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1962. máj. 30.

Szinyei Merse Pál

írta

Bernáth Aurél

Hoffmann Edith Szi-
nyei-Könyve.
Jelenkor. 1943.
pil. 15-

Szinyei Merse Pál

ivod

Bernáth Aurél:

Szinyei Majálisá-

ról Nyugat. 1939.

3. 72.

C. Könyves Kálmán, Bp.

P. H. VASÁRNAPJA
1932. VII. 10.

AMERIKAI TENGERPARTON.

Szinyei Merse Pál

SZINYEI MERSE PÁL: PARKBAN
NAGY ARANYÉREM 1910.

Szm RT 52-131 f

GYARFÁS JENŐ TETEMREHÍVÁS
TÁRSULATI DÍJ 1891.

Szinyei Merse Pál

irod

2

Lázár Béla: Szinyei müncheni évei. I.
Magyar Művészet
1935. 82–87. l.
II. u. o. 1935. 103–
113. l. (Képekkel.)

Szinyei Merse Pál

1910-11. téli kiállításon
Parkban c. képére meg-
kapta az állami nagy
aranyérmet

Művészet 1911. 37. l.

Szinyei Merse Pál

Park c. festménye

repr.

Művészet 1911. 17. l.

Szinyei Merse Pál

Sárga virágok
c. képe repr. –

Képzőművészet

1930. IV. cf. 28 tz. –

75 l –

Szinyei Merse Pál

A hetvenéves Szinyei. Irta Teleky Géza. Világ. április 16.

1915

(Művészet 1915. 287. l.)

Szinyei Merse Pál

Szinyei Merse. Irta Rózsa Miklós. Esti Ujság. április 16.

1915

(Művészet 1915. 287. l.)

Szinyei Merse Pál

1915

Magyar művészet — Szinyei körül. Irta Ignotus. Világ, április 18.
Szinyei Merse Pál. Irta Nádasdi Baán Achilles. A Társaság. április 22.
Szinyei Merse Pál. Irta Margitay Ernő. Élet. ápr. 25.

(Művészet 1915. 287. l.)

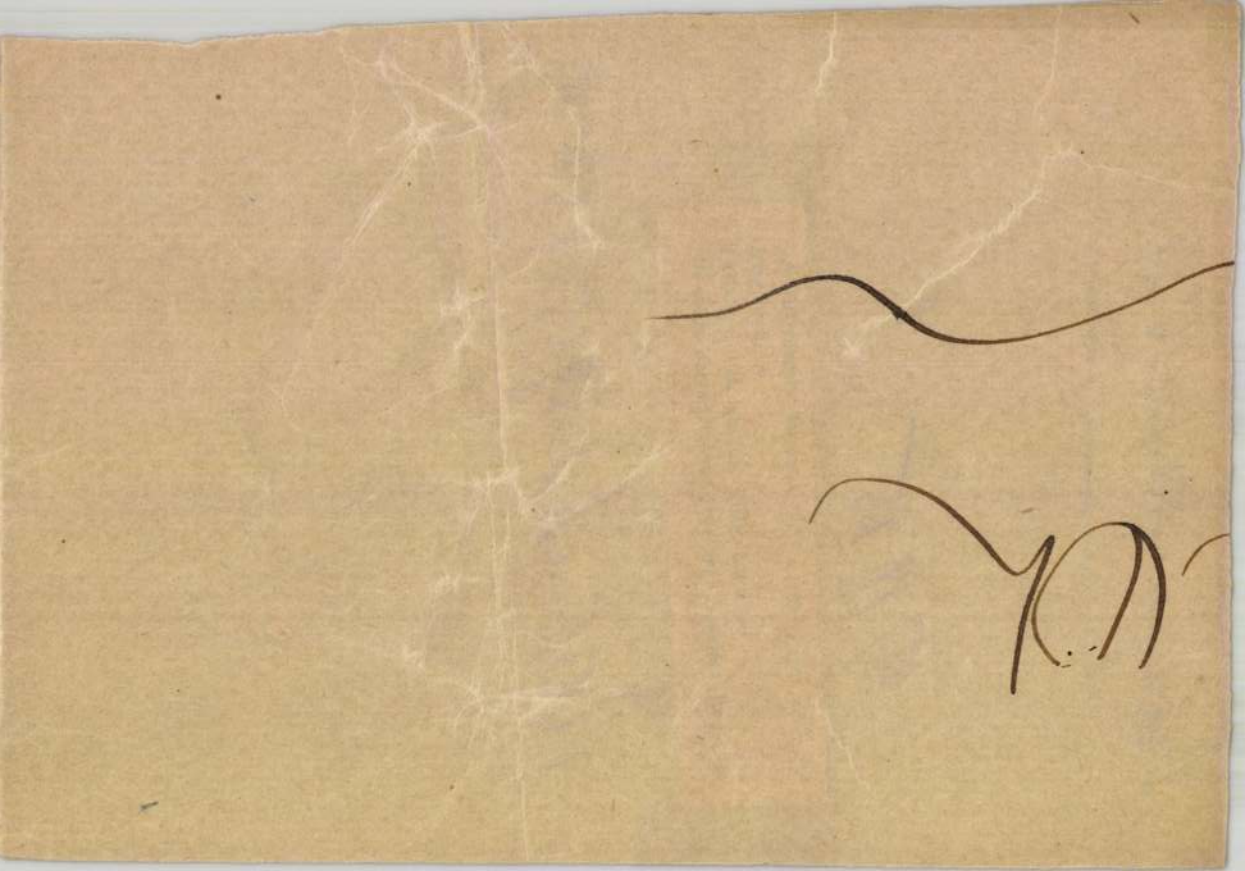

Szinyei Merse Pál

Szinyei Merse. Irta Bernhard Alexander. Pester Lloyd, április 15.

1915

(Művészet 1915. 287. l.)

Szinyei Merse Pál

A magyar művészet ünnepe (Szinyei Merse Pál jubileuma). Jeltelen cikk. Magyarország, április 11.

1915

(Művészet 1915. 287. l.)

Szinyei Meséi

AZ 51. OLDALON A «SZERELMESEK» MELLETTI ÉVSZÁM (1878) TÉVEDÉSBŐL KERÜLT ODA. EZ A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN LÉVŐ SZINYEI-VÁZLAT — MINT A CIKKBŐL KÜLÖNBEN IS KITŰNIK — RÉGEBBI KELTEZÉSŰ.

Művészet 1915.

Szinyei Merse Pál

Szinyei Merse Pál jubileumi ünnepléséről megemlékeztek a napilapok. április 16.

1915

(Művészet 1915. 287. l.)

Szinyei Merse Pál

Hogy továbbra is összehasonlítsam Szinnyeiével Hodler pályafutását: ekkor már Hodler a plein-air festésnél tovább haladt, pedig amikor kezdették a művészetüket annyira hátra volt, hogy úgy fejezem ki magam, Hodler a plein airt túlmodernnek tartotta.

Majd őt is felfedezték. Históriai faliképekre van szükség. Hodler szinte ezekre született. A régi ravennai és byzanci falfestést tanulmányozza és eredménye: „Visszatérés Marignanóból" a zürichi Landesmuseum Waffenhall jában. Eredetileg csak a 12 főszereplővel akarja kifejezni a cselekvényt, de a megbízók okvetetlenkedésére még egy csomó alakot odapingált. Sokkal szebb, monumentálisabb és egyszerűbb az eredeti kompozíciója, amely most kiállításának legnagyobb darabja. Ezek után következnek eddig végső eredményei: tájak és figurális képek; főleg az aktok szabadban való megvilágítása, mozgások és ritmusuk érdeklik. Legszebb tájképe a Genfi-tó. Szinte árad belőle a jó svájci levegő. Hatalmas égbolt borul a messzi láthatárú víztükörre; előterben part apró házacskákkal, hogy a tó monumentálitása még nagyobb legyen. A figurálisok közül: a „Studien zum Tag" és a „Figuren aus der Empfindung" java munkái: csupa szín. De talán legszebb képe a „Tanzende weibliche Figur"-ja. Magas horizontú virágos zöld réten (általában a virágokat igen szereti) csodás ritmusú táncot jár a svájci nap ragyogó, de olyan ridegen meleg megvilágításában egy női akt. A kép valóságos kompozicić: négyzetformában középre állított alak, kinyujtott karokkal, amennyire a mozgás kívánja.

102 valamennyi elsőrangú munkája közül, még kettőt említek csak fel. A nagy „Favágót", az erőteljes svájci típusának kifejezőjét, amint feje felé kapott fejszével készül kivágni a hatalmas szál fenyőt. Az ember hallani véli a fa recsegését. A másik: „Részlet a szent órához" két egymás mellett ülő, szimetrikusan egymás felé hajló női alakkal. Ez a kép fejezi ki leginkább művészi hitvallását (bár a nevek sosem határoznak), az úgy nevezett parallelizmust, amellyel Hodler valami ünnepélyes, mondhatnók: valami szentséges hatás elérését keresi. Hogy pedig rajzolni nagyon is tud, azt studiumai és freskóihoz készített vázlatai bizonyítják.

Nálunk Magyarországban Hodler teljes művészetével megismerkedni mindenesetre nyereség lenne, ő áthidalhatná az űrt a ma magyar művészek és az újszerűek között.

SOMOGYI MIKLÓS

ELMARADT SZOBORPÁLYÁZAT. A Jókai-szoborbizottság elhatározta, hogy Jókai szobrának mintáját szűkebbkörű pályázat útján szerzi meg s e célból négy szobrászt felszólított e pályázaton való részvételre. A Képzőművészek egyesülete ezzel szemben azt a kívánságát fejezte ki, hogy a pá-

Művészet 1912

MÜNCHENI LEVÉL. (Ferdinand Hodler kiállítása.) A legjobban hangzó név, amelyet hatalmas plakátok hirdetnek az utcasarkokon, amelyet lépten-nyomon emlegetnek az emberek, amelynek kedvéért gyötrelmes előadásokat hallgatnak végig és amely név viselőjének retrospektiv kiállítását tömegesen látogatják, ma itt kétségkívül Ferdinand Hodler neve.

Eddig alig hallatszott Svájc, Páris és legföljebb Münchenen túl, bár Hodler már nem mondható fiatalnak. Nálunk odahaza aránylag fiatal emberek is szeretnek visszatekintgetni művészetük állomásaira, Hodler még csak most rendezte retrospektiv tárlatait, tudtommal: Berlin, Drezda és Münchenben. Éppen akkor, amikor otthon Kernstock Károly számol be rokonterészetű kutatásairól, itten Hodler eredményeket mutat be. Élete dátumai körülbelül összeesnek Szinyei-Merse Páléval. Különben evszámok száraz felsorolását mellőzni akarom, négyet azonban nála sem lehet elkerülni. 1853-ban Bern mellett született egy kis faluban és szegényen; művészi multja e két évszám közé foglalható: 1872—1911. Históriai festésének kezdete pedig összeesik a mi történelmi festészetünk virágzásának évszámával: 1896-tal. Hála Istennek, az ötödik dátumra még nincs szükség!

Hodler pályafutása felette érdekes. A fejlődés nála folytonos. Számításba jöhető művészi tevékenységének első dátuma beleesik a fényfestés diadalmas térhódításába. Szinyei 1873-ban megfesti a Majálist és nem értették meg; az egész életét ennek az iránynak nagyszerű továbbfejlesztése tölti be. Hodlert ekkor még megértik, mert még ő nem tartott a plein-airnél. Sötéttónusú, részletes pikturával kezdi, amelyre jellemzők teljesen áttanulmányozott állatképei, nőarcképei és önarcképe. De már kezd jelentkezni különszerűségre való törekvése is. Álló női arcképét kezében könyvvel, finom tónusú aránylag világos ezüstszürke és barna színekkel a svájci festők Szalonja visszautasította. Következő munkáiban mintha valami megalkuvás állna be. Majd érinti a nagy szín- és fényforradalom, amely nála egész sajátosan jelentkezik. A már-már egyéniséggé váló Hodler művészetének új lökést ad, de az ő plein-air tájképei semmiesetre sem hasonlítanak kora más tájképeihez és őt is eléri a közös sors: a meg nem értettség.

Az Életunt c. képében valósággal tobzódik a plasztikusság. Találó megjegyzés erre: „Valósággal szobrászi piktura; úgy érezzük, mintha a megmintázottan festett fej mögé is látnánk". És ezután 3 évvel megfesti az Álom c. képét, amelyben homlokegyenest az ellenkezőt vallja. Kép, mely síkszerűségével és primitivségével hat; nőalak, amelynek hosszúsága és szélessége van, de vastagsága nincs. Mintha a japánokat tanulmányozná. Ily rövid időközben pedig a Dialogue intim en Puvis de Chavannes hatása érezhető.

Szinyei Merse Pál

† 1912

Szinyei-Merse Pálról. Irta Berzeviczy Albert. Magyar Figyelő, szept. 1.

Szinyei-Merse Pál ünnepléséről írtak a napilapok, aug. 27.

Szinyei-Merse Pál. Írta Feleky Géza. Új Élet, VII. 14. 15.

(Művészet 1912. 327. l.)

T. 1631.

ző alakok öltözete tollal diszitett
ruha Bratina-ból és fehér crepe fő-
formáju derékkal és mente zsinorzás-
göny köti le figyelmünket. Felirata:

ÉP
ölgy divatlap XX számához
KUZMIK divattárából.

Grund Pest 1863.
15én 1863.

: 20 cm.

Szinyei Merse Pál

irod.
2

Évkönyvei, Az
~~Pigos~~ Orsz. Magy. Szép mű-
vészeti Múzeum —.
IV. Bpest, 1927. 202,
205. l.

A művész növérének
képmása / repr.

(Berzeviczy
Edmundné, 1870)

A GYŐRI

982 1937. sz.

A Műemléke

Hivatalból
egyházkormányzati ügyben.

Szinyei Merse Pál

irod

z

Évkönyvei, Az Orsz. Mag. Képzőművészeti Múzeum —. III. k. Bpest, 1924. 110. l.

Bacchanalia c. vázlatáról és Hinta c. képéhez részlet-tanulmány

ÁGOS BIZOTTSÁGÁTÓL
RÉNA ÚT 41. SZÁM.

---

l m á n U r n a k

anár, müépitész

B u d a p e s t .

X. Szabóky-utca 40.

Szinyei Merse Pál

irod
2

Lázár Wolfner gyüjt.
21; 22, 24 (arckeppel),
25 – 33. l.

irod.
Kürthy Emil: Egyetértés
1905 jun. 14.

Worringer: Cicerone. 1909.
262. l.

Uhde-Bernays. cikke. Hol?

Felsorolja a Szinyei (kepekből) külföldön rendezett kiállitásokat, de évszám és pontos adat?? Ez úgy látszik nem fontos Lázárnak.

Radnai Farkas, besztercebányai püspök

Múz. és Kvt. E... t. 165.

Szinyei Merse Pál

a lipcsei Illustrierte Zeitung Szinyei-nama.
1912.
Ernst Museum Szinyei kiállítása 1912.
Körtulajdonba vett műveinek első kiállítása. Bpest 1919.

Lárár Wolfnorgyűjt 33. l.

8917

vő Castello (A) és Borgo (B)
csak itt-ott ábrázolvák egyes
zöveg felett jobbról három sor-

ANTA
DI
S UIVAR

3: 27.6 cm.

907
6

Szinyei Merse Pál

Kell. kiállítása a Heine-
mann galériában 1910-ben (?)
Rendezte Lázár Béla, a ka-
talogus bevezető tanulmá-
nyát Ostini báró írta teljes
műtörténeti készültséggel

Lázár Wolfner gyűjt 31. l.

Berlini nemzetközi nagy
Jahresausstellungon a
Majális nagy aranyérmet
kapott.
A római nemzetközi ki-
állításon 19-képe külön
teremben. 10.000 lirás díj.
s az Uffizibe való meghívás.

u. o. 32. l.

8916.

város[illegible] uralkodó
ondo (B) Castello van megjelöl-
a fürdőház látható. Felirata
s a D. Bagno caldo befejezésű

TA
A.

vk. 17.5:28 cm.

07
5

Szinyei Merse Pál

(1

MAGYAR MŰVÉSZET

1932. 49. l.)

Ybl Ervin sorlegbeszéde az 1932. évi Szinyei-lakomán: Szinyei Merse Pál emléke.

LAUFFER TIVADAR

NAISSANCE

Hrsg.von Hanns Floerke.Mit
dtafeln.Eine Darstellung
kurzen Biographien.Leinenbd.
/28.80/ 9.80

.von Hanns Floerke.Mit 102
l ausgestatteter Band.Quart.
/28.80/ 9.80

nns Floerke.Mit 132 Tafeln
ke d.grössten Meister.4º.
/28.80/ 9.80

russ.Bauformen vom frühen
.Eliasberg.161 ganzs.Repr.
ruckpapier.Quart,Halbperga-
kommenes Kunstwerk. /27.-/ 6.90

R.Künstlerschicksale 45 Dar-
er Künstlerpersönlichkeiten:
ier,Böcklin,Monet,u.A.m.32
Gr.8. Leinen /17.30/ 5.10

RLICHE HOLZPLASTIK IN DEUTSCH-
str. Geb. /15.-/ 3.80

genzseitigen Abb.Gr.8ºLeinen
ographie über d.grossen span.
/23.40/ 6.60

Szinyei Merse Pál

MAGYAR MŰVÉSZET

1926. 33. l.

Csók István serleg-beszéde az 1926. évi Szinyei-lakomán Szinyei Merse Pál emlékére -

Az ülés tárgyai:

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Meghivó

a

Műemlékek Országos Bizottságának

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

hivatali helyiségében (VI., Állatkerti-út 1.) dél $\frac{\text{előtt}}{\text{után}}$ ..... órakor

megtartandó $\begin{matrix}\text{végrehajtó bizottsági}\\ \text{rendes}\\ \text{albizottsági}\end{matrix}$ ülésére

Elnök megbizásából:

.....

18350/1922. Rigler r.-t. Budapest

Pipacsos táj. Szinyei Merse Pál festménye a budapesti Szépművészeti Muzeumban. (C. Könyves K., Bp.)
A magyar festőművészetnek egyik európai mértékkel mérve is a legnagyobbak közé számító alakja Szinyei Merse Pál, aki a vele egyidőben és rokon szellemben dolgozó egy-két francia mestertől teljesen függetlenül, sőt sokban azokat megelőzve, alkotta meg nagyszerű tájképeit, melyeket a színek és a napfény mámoros szépsége, a levegő elevensége jellemez. Szinyei Merse Pál annyira előtte járt korának, hogy sok évnek kellett elmulni, mig megkapta Európa s az egész kulturvilág elismerését. Ez az elismerés azután teljes igazságot szolgáltatott a nagy magyar úttörőnek. A firenzei Uffizi-képtár önarcképét a festőművészet legnagyobb géniuszainak arcképcsarnokában helyezte el.

Légrády Ottó dr

Igazságot Magyarországnak!
(Budapest, é. n.)

Az elrabolt országrészek szobrai a budapesti Szabadság-téren. Kelet és Nyugat szobra.

Szinyei Merse Pál

A Múzeumbarátok Egyesülete most a Szépművészeti Múzeumot gazdagította egy nagyértékű, művészi kulturánk szempontjából rendkívül jelentős ajándékkal. Altruista programmját, áldozatkészségét, a művészet iránt való spontán szeretetét már hirdeti egy XVI. századbeli flandriai gobelin az Iparművészeti Múzeumban, ezúttal a magyar mester, Szinyei Merse Pál egy festményét emelte ki magánkézből s tette köztulajdonná. A kép a «Lilaruhás nő» címen ismert arckép, egyik legkiválóbb alkotása Szinyei Mersének, minden ízében jellemző java idejének, virágzó festői erejének stilusára,

s akár a «Majális» — amelyet közvetlenül követett — műtörténeti értékű. A Múzeumbarátok Egyesülete hetvenezer koronáért vásárolta meg báró Ghillány Imrénétől a képet s örök letétként helyezte el a Szépművészeti Múzeumban. Örömmel jegyezzük föl e cselekedet mindannyiunk hálájára érdemes, nobilis voltát, amely a magyar művészeti kultura jövőjére is kiható. —

Művészet 1917. 34, 35. l.

Szinyei Merse Pál

1912

Szinyei-Merse Pál. Írta Margitay Ernő. Élet, ápr. 20.

A Szinyei-Merse kiállítás. Írta Gordius László. Nyugat, jún. 1.

Szinyei-Merse Pál kiállítása az Ernszt-múzeumban. Ismertették a napilapok máj. 11.

Szinyei-Merse Pál kitüntetése. Jeltelen cikk. Interieur. I. 7–8.

Pali pingál. — Szinyei-Merse Pálról. — Írta Ábrányi Kornél. Pesti Napló, aug. 3.

Az Ernst-múzeum és Szinyei-Merse Pál kiállítása. Jeltelen cikk. Vasárnapi Ujság, máj. 19.

(Művészet 1912 287, 288. l.)

tervére hirdetett pályázat. Bővebbet l. „Művészet", 1912, 80. lap.

[illegible] 30-án lejár Budapest [illegible] tervére hirdetett pályázat. Díjak: 1. [illegible], 2. [illegible] korona, 3. 1500 korona, 4. 1000 korona.

1913. január 6-án lejár a M. Mérnök és Építész-Egylet pártoló és működvelői egyesület által színház terveire hirdetett pályázat. Díjak: 1000 és 600 korona.

1912. október 31-én lejár a Szeged város által vásárcsarnok terveire hirdetett pályázat. Díjak: 4000, 2500 és 500 korona.

[illegible] Márgitay, Élet, jún. 2. Színház művészeti kiállítás. Írta Sz. K. Budapesti Hírlap, jún. 14.

A Mezőgazdasági Múzeum. Írta Alpár Ignác. Építőipar, máj. 12, 19.

Szinyei Merse Pál

Szinyei-Merse Pál kiállítása az Ernst-múzeumban ösmertették a napilapok, máj. 11. 1912

Szinyei-Merse Pál ünneplése. Jeltelen cikk. Magyar Nemzet, máj. 8. 1912

Szinyei-Merse Pál. Írta Jean Preux. A Hét, máj. 5. 1912

(Művészet 1912. 207. l.)

A Szent György-céh kisplasztikai kiállítása. Irta Éber-László. Vasárnapi Ujság, márc. 31.

Ausstellung kleinplastischer Kunstwerke. Irta R. Pester.

A Műrészet kliséit Wolfner M., szelőtt Kurcz L. és társa fotocinkografiai műintezet készíti Budapesten, VIII., Hunyadvuca 30.

Szinyei Merse Pál

Őszi szinek

A Pesti Hirlap Vasárnapja

1930. 42. sz.

zter.

BUDAPEST
934 DEC. 14 15
N 2 N

Brest

letkarti u 1.

Szinyei Merse Pál

vöd

Rózsaffy Dezső: A „Majális" kérdéséhez. Magyar Művészet 1935. 252–253. l.

Szinyei Merse Pál

Labdarózsák c. képének
mines repr.

A Pesti Hirlap Vasárnapja.

1932. jun. 26.

Szinyei Merse Tál

Lásd

Magyarország

58, 80, 114. sz

3 Gyöngyös
4 Mór
5 Balatoni, Badacsony, Balaton füred Csopa.
6 Somlai
7 Rusiti
8 Villány megsektől dél
9 Siekszárdi " ésiakra
10 ménes, és magyaradi borvidék
11 érmellék,
Kecskemét és környéke <homokborok>

SZINYEI MERSE PÁL: MAJÁLIS

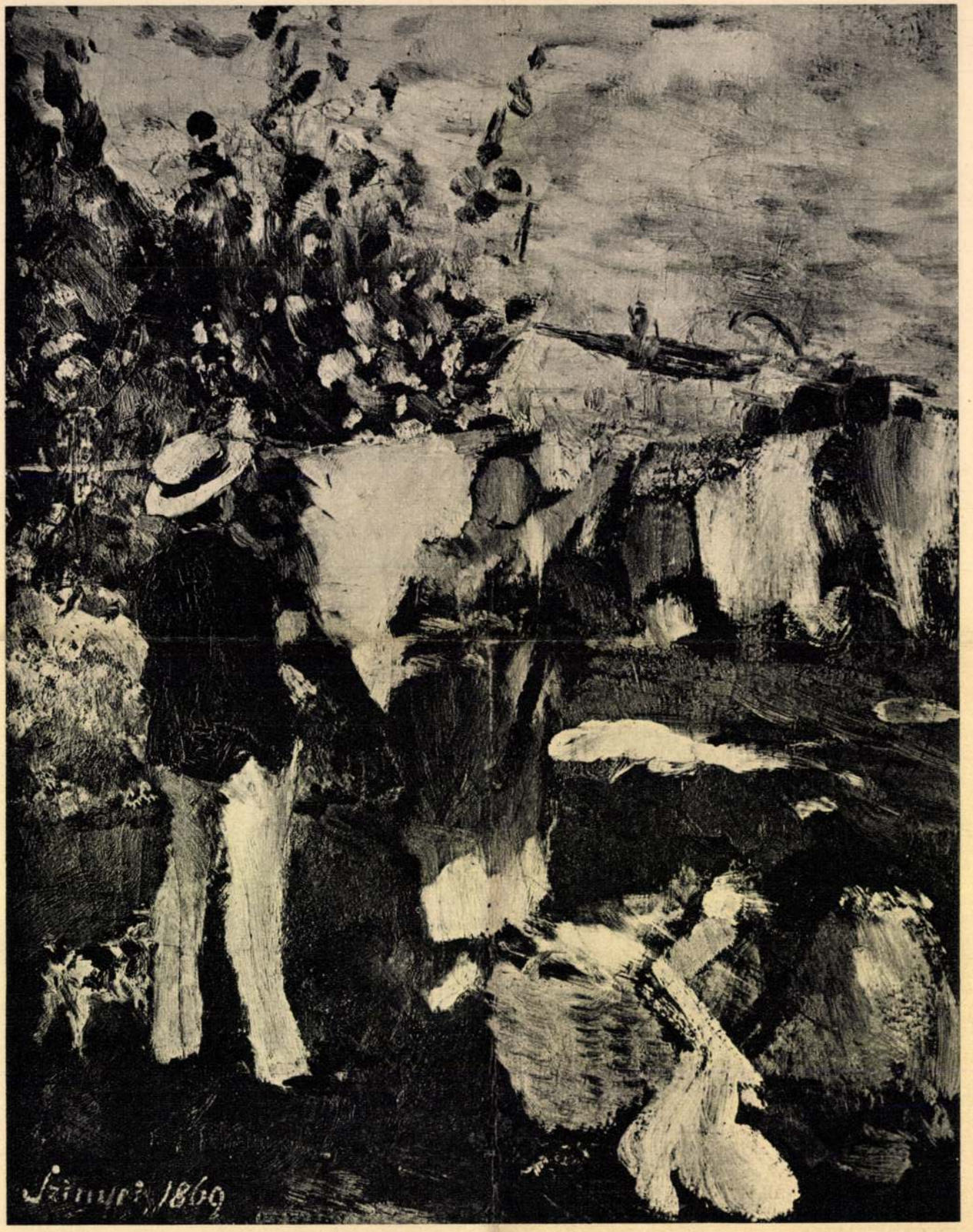

SZINYEI MERSE PÁL: RUHASZÁRÍTÁS

Szinyei Merse Pál

Kállai E. 25, 32–33
34, 35

Fiók nélkül

1647-909-8
Metszet-tisztitó

8. Asztal. (Kármsép)

Egy darab asztal, szürkére festett fából, négy lábbal, fiók nélkül.
Méretei: 78 cm. magas, 110 cm. hosszú, 89 cm. mély.
Értéke.....20 K

Készitette Tikáts Adolf

vérrel és rikoltó, ferde vonalakat hagyott az ember arcán, kis, kupalakú, karimátlan kalapja a feje bubjára csuszott...

... A vörös sávokkal mázolt bohóc ott állott lenn, az összeszaladt embersereg közepén ... a diszletek mind fölsorakoztak körülötte.

— Óh istenem, — borzadt el a költő a falpárkányon — igen ... az elevátor, a Szajna, a távoli tornyok ... A Notre Dame, az égbolt szikrázó kupolája és a bohóc, a főszereplő, odalenn a körben, kárminsávokkal, az ajka és a lisztes pofacsontok körül ... ruhája is fehér, fehér dominó és olyan furcsa, torz és nevetséges az egész, hogy hahotázni kell, kacagni, fölszakadó fuldokló kacagással a fapárkányon, mélyen kihajolva az aréna fölé.

Kacagni, görcsös, hisztérikus kacagással, amíg fölfigyelnek rá azok odalenn, amíg fölordítanak és szitkozódnak ... Aztán kövek is repülnek, vad, dühös suhintással, hogy végre is futva kell menekülni a sűrűbb embertömegek felé, lerogyni egy utcapadra szemben a szatócsüzletek kirakataival ...

— Mi ez? Oh, égbeli isten ... mi is van velem? — fuldoklott a padon Rossignole Bourgoise, a költő és eszelősen meredt maga elé.

Óriási, vigyorgó disznófej nézett le rá a hatalmas üzlet portáléjáról. Pirosra sült, ízes állati maradékokat jelképezett és szájában leveles citromágat tartott. Üde és zöldelő volt a citromág és a levelek rámosolyogtak és megszólaltak:

— Mi vagyunk ... látod ... a szonettek és az üdén zöldelő tercinák .... az egyetlen és mindenható Szépség és Harmónia, a disznófej agyarára tűzve ... A költészet és a szépség a tiéd, amit te keresgélsz itten, Rossignole Bourgoise, te szerencsétlen, ostoba, lisztesképtű ember ...

Lehajtotta fejét, karjai alácsüngtek hátul, a pad karfáján, mint a latoré, akit keresztfára húztak valamikor régen, ama fülledt délután, messze, messze Palesztinában ...

Szinnyei Merse Pál: Anya és gyermeke.

Newyork „romantikája"

Irta: Vladimir Majakowszky

A lapok hírül adták a napokban, hogy Wladimir Majakowszky öngyilkosságot követett el. Az öngyilkosság körülményei nagyon titokzatosak. Hivatalos körök azt híresztelik, hogy Majakowszky a moszkvai drámai színház egyik nőtagja miatt követett el öngyilkosságot, míg mások azt hiszik, hogy az oroszok legnagyobb drámaírója azért dobta el magától az életet, mert nem tudott beleilleszkedni a mai uralkodó orosz rendszerbe. Majakowszky drámákat, költeményeket és prózákat írt. Szatirikus éllel írta meg Newyork életét, amelynek egy részét itt adjuk:

Newyorkban külön városnegyedekben laknak a négerek, a kinaiak, a zsidók és oroszok, akik szokásaikat és nyelvüket évtizedekig érintetlenül megtartották.

Newyorkban — a külvárosokat kivéve — hozzávetőleg lakik: 1,700.000 zsidó, 500.000 német, 300.000 ir, 300.000 orosz, 250.000 néger, 150.000 lengyel, 300.000 spanyol, kinai és finn.

Nehéz megmondani, kik voltaképen az amerikaiak és hány közöttük a száz százalékos jenki.

Eleinte nagyon szerettem volna egy hónap alatt angolul megtanulni. Amikor végül annyira voltam, hogy meg mertem szólalni ezen a nyelven, legközelebbi ismerőseim — a fűszeres, a tejesember, a mosódás, sőt a rendőr is — oroszul kezdett velem beszélgetni.

Ha az ember este hazajön a földfeletti vonattal, valósággal látja a nemzetiségi határvonalakat. A százhuszonötödik utcánál kezdődnek a négerek, a kilencediknél az oroszok, az ötvenediknél a németek és így tovább.

Aki tizenkét órakor kijön a színházból, megissza whyski szodáját, megeszi utolsó fagylaltját és egy órakon, vagy háromkor hazamegy, az utolsó foxtrott és charleston után.

Az élet azonban még tovább is folyik. Newyorkban nem alusznak az emberek. A különböző áruházak nyitva maradnak és mind a földalatti, mind a földfeletti vonatok vigan közlekednek. Sőt van mozi is, ahol egész éjjel vetítenek és akinek kedve van, huszonöt centért átaludhatja a moziban az éjszakát.

*

Ha az ember tavaszkor és nyáron lakásába érkezik, azonnal zárja be az ablakait a moszkitók és egyéb rovarok miatt. Azonfelül alaposan ki kell tisztítania orrát, fülét és torkát a sűrű szénportól. Ha az ember lemosta magát, még külön jóddal is be kell dörzsölnie tagjait. A newyorki levegő terhes a leglehetetlenebb piszkoktól. Az ember csak úgy védekezhetik a különböző bajok ellen, ha már előre fertőtleníti magát.

És képzeljék, az emberek milliói lehelik magukba ezt a levegőt és még csak egy weckendet sem engedhetnek meg maguknak.

Ilyen módon könnyű dolog Amerikáról és az amerikaiakról frázisokat papagálykodni. Könnyű csak úgy kihajítani, hogy Amerika a dollárok hazája. Természetesen, amit itt elmondottam, az csak egy kicsiny részlete a nagy amerikai filmnek.

*

A dollárok országa!

Olyan jelszó, melyet minden iskolásgyerek tud. De ha az ember rágondol a dollárért való hajszára, akkor más jelentőséget kap ez a frázis.

Fösvények az amerikaiak?

Pásztortűz 1930. máj. 4.

A liszteskép̋ű ember

Irta: Terescsényi György

Fölvette a tollat, tintába mártotta és hirtelen le szeretett volna írni néhány meleg, puha szót azok közül, amelyek ott libegtek a feje körül.

— Édes... édesbús... — kapkodott utánuk — de lehet, hogy hajnali álom... fényderengés...

— Nem, nem tudom már, — erőlködött, hogy elfoghassa és papirra vesse őket, mint ahogy eddig szokta, a türkizragyogású szópillangókat, amiket szabályos sorokba gyűjtött és rakosgatott a verselés közben Rossignolle Bourgoise, az individualista költő.

A söntésben öt-hat munkásforma ember támaszkodott a pléhveretű emelvényhez. Hadonásztak és értelmetlen, furcsa dolgokról beszélgettek hangosan. A költő csak elmosódó szavakat hallott, amelyek feléje szállottak és elhessegették a puhákat és finomakat, amikre nagy kinnal vadászott éppen.

— Gyalázat... a kenyér... drágaság... megölte, igen... borotvával... meghalt mind a kettő... a Babette, az a kis tyuk... három szeretője van... de igen, láttam... a kapú alatt... még egy pohárral, hé, kocsmáros...

Zavaros összevisszaság, kúsza, értelmetlen szavak, furcsa emberek... kivül az utca, rohanó gépkocsik, lárma patkócsattogás, kacaj...

— Nem tudom... nem lehet, — kinlódott a költő a sarokasztalnál — nem tudok dolgozni tőlük...

Kinézett a nyitott ajtó keretén, amely, mint eleven mozgóképet pergette előtte a lüktető, kavargó utca életét.

— Pedig meg kell csinálnom... ezt a verset a szépségről és a harmóniáról... hogy is csak... talán...

„Oh, szívem szerelme, szépség!"

Leírta ezt a négy szót és hirtelen kitörülte ismét. Vastag, dühös huzásokkal, hogy a betűk kacskaringói se lássanak ki a tintafoltok alól...

— Nem lehet így... itt... nem tudom...

Összeborzadt, aztán úgy érezte, mintha szégyenkeznie kellene valamin, azon, amit csinálni akar, valami nevetséges és torz erőlködésen, ami sehogy sem illik bele a körülötte való dolgok logikájába.

— Szamárság, — mondotta fönnhangon — de hátha mégis...

Hátamögött, ahol a város szokásait jellemző nyilt és odaadó önfeledkezésben suttogott egy szerelmes pár, hirtelen elhallgattak. Odanézett. Csodálkozó, megriadt szemek meredtek rá, a leány csöndesen mondta:

— Hagyd, Bazile... részeg... biztosan részeg...

Fölállott, összeszedte papirjait, kifizette a számlát és kitámolygott az utcára.

A vásárcsarnokok mentén nyüzsgött a nép. A roppant város fölhalmozta és kiteregette a tömérdek ennivalót. Kettéhasított bivalyok, fölirdalt, párolgó állati combok, bordák és csontok... Kövér hentesek friss zöld levélkéket rendezgettek az asztalokra rakott husszeletek közé, amelyek némi csinyt és harmóniát kölcsönöztek a véres és visszataszító dolgoknak.

— Érdekes, — suttogott magában és szórakozottan szemlélte a húsok közé tüzdelt zöld lombocskákat — érdekes... hogy fölüdítik és megfinomítják az egészet... akár... akárcsak...

— De nem igaz! — döbbent meg hirtelen, — a szépség... az nem... az önönmagáért való...

— Ez az! — állapodott meg a gondolat és most megnyugodott kissé. — Igen... nem érdekel a többi, hogy mit csinálnak... de mégis...

Szorítást érzett újra a torka körül, köhögni vagy kiáltani akart, de nem tudott.

— Ez nem lehet így, — gondolta és szinte futva menekült az embersürűből. Végig a Szajna partján, öreg hidak, tornyok és házfalak mellett, ki, ki a városból, ki az emberek közül, szabad, tág rétek felé, erdőkbe talán, ahol föltalálhatja és ahol vár reá a leboruló égbolt távolában, vagy a susogó ezüstnyírek árnyán...

Kis parkosított terrasz nyult a víz fölé, elhagyatott, csöndes hely, itt megpihent. A gát párkányköveire támaszkodva bámult a lehajló nap felé.

A Notre Dame magasbatárt két kőkarja könyörgött az égre a távolban, a Cité-palota ormai, az öreg Conciergerie, a Hotel de Ville...

— Igy... igen... innét, — suttogott... és nézte a hidakat, amelyek szelíden ívelték át az ibolyaszínű vízen, a propellerek finom hattyúit, a teherhajókat, gyárak kéményerdejét... könnyedén és pasztózusan fölrajzolva az elsímult mennyboltozat halovány vásznára...

— Igy... így... — révedezett tovább — milyen szép így... harmónikus, tiszta plain air... maga a kiegyensúlyozott nyugalom, megtört ív, zavaró színfolt... még a motorok tülkölése is kellemes, lágy, mint a tökélyre jutott mesterm̋ű, mint a biztos kézzel hangszerelt partitura.

Ismét föllázadtak lelkében az eltemetett szavak:

— Óh, szívem egyetlen szerelme, Szépség!...

És már jöttek eléje a zengő mondatok, már-már mosolyra nyilott a száj... már a papirost kereste, hogy leírja és megrögzítse őket...

Ekkor ott lenn, közvetlenül a part alatt, ahol a lisztes hajók állottak, alátolva a lehajló gőzelevátor mozgó karja iránt, a vagónrakodó csigaházából leesett a lánc.

Emberek futottak elő, vad, heves kiáltások hangzottak föl, gözsipok sivítása és vascsikorgás...

Rossignole Bourgoise annyit értett csak az egészből, hogy valami üzemzavar történt odalenn, pillanatnyi hiba és esetlegesség... erőlködve menekült az imént fölszépülő gondolatokhoz... amikor hirtelen megpillantotta az embert.

A rakpart óriási kockáin apró figura volt az ember. Rossignole Bourgoise megdöbbenve bámulta a magasból eltorzult alakját, amint föltápászkodott és esetlen mozdulattal törülte le arcáról a vért.

— A liszt, — mert lisztet rakodtak odalenn nagy, mázsás zsákokba, tömött fehér lisztet — összekeveredett a

Szinyei Merse Pál

Petrovics Ninette

109. l.

SZINYEI MERSE PÁL: A MŰVÉSZ NŐVÉRE (1870). *Szépművészeti Múzeum.* A kép Berzeviczy Edmundné, szül. Szinyei Merse Ninont ábrázolja. Szinyei sohasem festett megrendelésre arcképet, valamennyi családjának tagjairól, rokonairól készült. Rendkívüli közvetlenség és egyszerűség van bennük. Nővérének ez az arcképe különösen kiválik nagy gyöngédségével és bensőségével. Az arcnak jóságos, kedves kifejezése, a kezek finomsága, az egész törékeny alaknak lélekkel és igazsággal teljes természetessége a magyar arcképfestés egyik gyöngyévé avatják ezt a képet, mely a művészi alkotóerőnek és a testvéri gyöngédségnek gyönyörű közös bizonysága.

Szinyei Merse Pál

Petrovics Coll. 103.c

MŰVÉSZET

A 113 MAGYAR M

SZINYEI MERSE PÁL: A HIN
TA (1869). *Szépművészeti Múze-
um.* A Ruhaszárítással (46.) együtt
ez a vázlat fordulatot jelzett a
mester művészi fejlődésében. Ezek-
ben a munkáiban jelentkezett nyil-
vánvaló módon művészetének új-
szerűsége, impresszionista szelle-
me és egyúttal tehetségének nagy-
sága és eredetisége. Noha azalatt
a 67 év alatt, mely ennek a váz-
latnak keletkezése óta eltelt, a
modern festészet éppen kolorisz-
tikus irányban rendkívül sok újat
és érdekeset termelt, szemünk
még ma sem tud betelni Szinyei színeinek bájával és gaz-
dagságával. Ezt a vázlatát Szinyei e század elején Ripp-
Rónainak ajándékozta. Tőle Nemes Marcell szerezte meg
híres gyüjteménye számára és az ő hagyatékából került a
múzeumba.

KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA
KÖNYVESBOLTJÁBAN
BUDAPEST, IV. KOSSUTH LAJOS-U. 18
Telefon: 89-5-40

1935

1935 augusztus I-től csak e jegyzékben feltüntetett árak érvényesek

menyi tájakat festett. A mi képünk a magyar pusztaság meszszenyúló ábrázolásával, gémeskútjával, nagy ritkaság az ő művészetében. Mindössze kétszer festett ilyen színmagyar tárgyú képet (a másik a főváros Zichy-gyüjteményében van), mind a kettőt akkor, amikor 1853-ban hazájában tett rövid látogatása után visszatérőben volt Itáliába. Hazai emlékeinek

Szinyei Merse Pál

Petrovics M. M. 109 l

44

SZINYEI MERSE PÁL: SZERELMESPÁR (1870). *Szépművészeti Múzeum.* Meleg nyári nap, a rétet már lekaszálták, szerteszét szénaboglyák. Szétdúlt boglya tövében egy szerelmespár pihen, egymás nézésébe elmerülve. A férfi elnyúltan heverészik, az ülő nő gyöngéden hajol felé, ujjaik egymással játszanak. Szinyeinek ez a képe sok tekintetben a Majális előjátéka. Ez is az ember és a természet összeolvasztása költői képben, elbeszélő jelleg nélkül, pusztán a helyzetből adódó érzelmi tartalommal. A Majálishoz képest azonban még némi elfogultság van benne, az alakok és a táj viszonya még nincs egyensúlyban (az alakok túlságosan uralkodnak) és a kompozícióban is, a színezésben is hiányzik még az a merészség és szabadság, amely a Majálist jellemzi. A szerelem halk és gyöngéd dala a Majális teljeshangú, ünnepi kórusának szárnyalásához képest.

45

(Könyves Kálmán jogosításával)

SZINYEI MERSE PÁL: MAJÁLIS. (1873). *Szépművészeti Múzeum.* Szinyei főműve, egész modern festészetünk büszkesége. Tárgya: domboldalon heverésző kis társaság, mely gondtalanul élvezi az életet és a tavaszt. Nyílnak a virágok, a tengerzöld búzavetés most kezdi hányni kalászát, könnyű bárányfelhők lebegnek az égen és a sötétzöld pázsiton hosszan elnyúló árnyékok szeszélyes foltokat rajzolnak. »Nem akar mást ábrázolni, mint egy szép tavaszi napot, melyet a városból kirándult víg társaság élvez« — írta róla egy levelében Szinyei. Ebben az egyszerű tárgyban azonban többet adott, mint kortársai a legbonyolultabb és legünnepélyesebb kompozíciókban. Üde költészetet adott, az élet és a természet szépségének himnuszát festette meg, de egyúttal a kép napfénytől átmelegített színeiben egének könnyű fátyolában, levegőjének dús áramlásában újfajta művészi szépséggel ajándékozta meg a művészet történetét. Szinyei rendkívüli forma- és színemlékezetének bizonysága, hogy a képet nem szabadban, hanem müncheni műtermében festette. A rajta látható alakok közül a szalmakalapos le-

hajló férfi Heinrich Max (öccse Gabriel Max festőnek), a nézőnek háttal forduló, hasonfekvő alak Szinyei maga, a takarón heverésző könyöklő úr Viotti építész, a negyedik, ülve beszélgető férfi báró Luzsénszky Zsigmond, a két férfi között ülő fehérruhás hölgy Gundelfingen Gyuláné, született Probszter Mária (Szinyei későbbi sógornője). A jobb szélén ülő női alak hivatásos modell után készült.

46

(Könyves Kálmán jogosításával)

SZINYEI MERSE PÁL: RUHASZÁRITÁS (1869). *Wolfner Gyula gyüjteménye.* Egyike Szinyei legfontosabb ifjúkori vázlatainak. Már köznapi tárgya is nagy merészség számba ment abban az időben. Szélesen felkent foltjaiban a pillanatnyi benyomásnak olyan megragadása van, amely hirtelenségében és közvetlenségében többet jelent a vázlatszerűségnél és az impresszionizmus felfogásának hirnöke. Gondoljuk hozzá a színezés rendkívüli világosságát, bátorságát és szabadságát, a tónusfestéssel való teljes szembehelyezkedést, s előttünk áll az a festő, aki Párizstól keletre legbátrabb és legtisztább kifejezője volt abban az időben az impresszionista festészet szellemének.

Szinyei-Merse 48 × 43 Heliogravure-Facs.
Birkenwäldchen 563 Nyirjes Les bouleaux

Szinyei-Merse Aquarell-Facsimile
57 × 51
539 Pipacsos táj
Mohnfeld Pavots

Szinyei-Merse 47 × 36 Photo
530 Tölgyerdőben
Eichenwald Forêt de chênes

Szinyei-Merse 64 × 531/2 Aquarell-Facs.
Waldesrand 2007 Erdő széle La lisière

Szinyei-Merse 57 × 51 Aquarell-Facs.
Morgen 540 Reggel Matinée

Szinyei-Merse Aquarell-Facsimile
74 × 57 1/2
524 Őszi szinek
Herbstfarben Automne

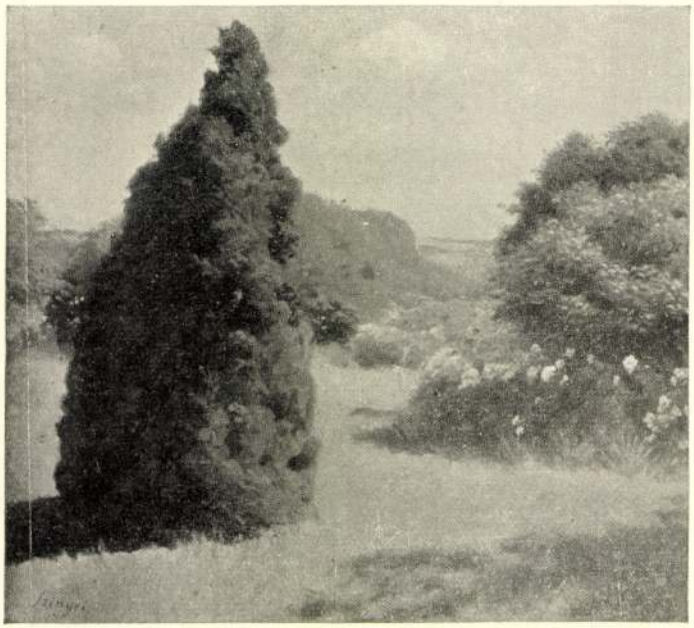

Szinyei-Merse 51 1/2 × 44 1/2 Aquarell-Facsimile
2005 Thuya

Szinyei-Merse 35 1/2 × 53 Aquarell-Facs.
Der Bach 740 Patak Le ruisseau

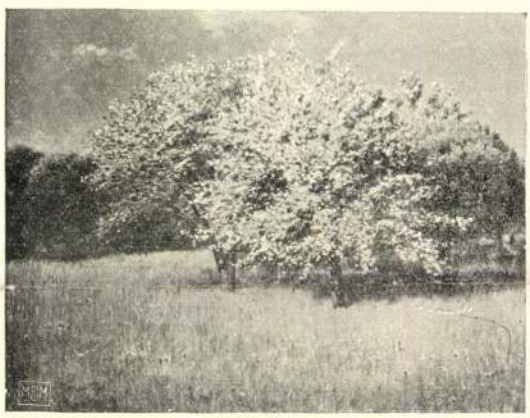

Szinyei-Merse 45 × 35 Photo
531 Virágzó almafák
Apfelblüte Fleurs de pommiers

Szinyei-Merse Aquarell-Facsimile
74 × 57 1/2
Die Lerche 523 Pacsirta L'alouette

Szinyei-Merse 59 × 47 Heliogravure-Facs.
557 Oculi

SZINYEI MERSE PÁL : A MŰVÉSZ NŐVÉRE

Szinyci Merse Pál

MDK

Szinyei-Merse Pál

Utszélen, repr.

Uj Idők 1931. aug. 2. 135.l.

MDK

Szinyei-Merse Pál

Magyar Iparmüvészet. 1916. 174.1.

Szinyei Merse Pál MDK

A pacsirta

Műcsarnok 1902.
A bpi. Orvosszövetség Műkiállitása

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

596. Tourbillon.

Mücs. -

A bp.-i Orvosszövetség Mü-kiállitása 1902. kat. 55.l.

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.
szül.1846. Szinye-Ujfaluban.

203. A pacsirta.

Mücs. - A bp.-i Orvosszövetség Mü-kiállitása.1902.
Kat. 21.1.

Szinyei Merse Pál

Tourbillon

Millenniumok 1902.
A bpi. Orvosszövetség Műkiállítása

Szinyei Merse Pál MDK

Virágzó almafák, olf.

Napnyugta, olf.

Mücsarnok 1902/3. téli kiáll.

Szinyei Merse Pál MDK

Tölgyerdőben, olf.

Műcsarnok 1902/3. téli kiáll.

Szinyei Merse Pál MDK

Verőfényben, olf.

Mücsarnok 1902/3. téli kiáll.

Szinyei Merse Pál MDK

Pipacs a mezőn, olf.

Műcsarnok 1902/3. téli kiáll.

Szinyei Merse Pál MDK

Pipacs a mezőn, repr.

Mücsarnok 1902/3. téli kiáll.

MDK

Szinyei-Merse Pál

Müvészet 1915. 276.l.

MDK

Szinyei-Merse Pál

Kilátás, c. műve. Repr. (A Nemes Marcel-aukcióról.)

Képzőművészet, 1934.jan. 68.sz. 4.lap

MDK

Szinyei Merse Pál

Müvészet 1918. 13.1.

MDK

Szinyei Merse Pál

Szinvázlat egy történelmi kompozicióhoz, of.

Gömöri táj, of.

Ernst Muzeum aukciói 46. sz. /1931/. 43.1.

MDK

Szinyei-Merse Pál

Pacsirta, of.,repr.

Kézdi-Kovács L.: A 80-as évek müvészete. Pesti Hirlap 1928 évi Kincsesháza. 385-391.l.

MDK

Szinyei-Merse Pál

Majális

Pacsirta

Kézdi-Kovács L.: A magyar genre-és tájfestészet első virágzása. P.H. 1927 évi Kincsesháza. 4o4ol.

MDK

Szinyei Merse Pál

Berlini hirek. Müvészet 191o. 392.l.

MDK

Szinyei Merse Pál

Öreg férfi tanulmányfeje, of.

Tavasz, of.

Ernst Muzeum aukciói 43. sz. /1929/.
4o.l.

MDK

Szinyei-Merse Pál

Müvészet 1907. 183.l.

MDK

Szinyei Merse Pál

Képzőművészet 1932. 55. sz. 224.l.

MDK

Szinyei Merse Pál

Park, repr.

KMT. 1910/11. téli kiáll. kat.

Szinyei – Merse

festőművész

8 órai Ujság

1935 VI. 6.

A Szinyei Társaság reprezentativ kiállitása

Az Ernszt Múzeum szezonzáró kiállításán a júniusi ünnepi hét alkalmából a Szinyei Társaság vonul fel nagyobbszabású kiállítás keretében, majdnem teljes létszámmal. S mert ez a kiállítás elsősorban a nyári idegenforgalomra számít, nem egy-egy művész új termését mutatja be hanem inkább jellegzetes értékeiket pályájuk különböző állomásairól. Így előkelő nevekkel és képekkel az idegen vendég érdekes keresztmetszetét kapja a magyar művészet fejlődésének Szinyei-Mersétől, Rippl-Rónai, Csók, Iványi-Grünwald, Fényes, Perlmutter, Magyar-Mannheimer, Glatz, Tornyay, Torma régebbi képeitől egészen a legújabb törekvésekig. Ezek Vaszary Jánossal és Kernstockkal kezdődnek s Aba Novák, Szőnyi, Bernát, Mattyasovszky, Egri és Basch Andor egy-egy komoly teljesítményével találnak jó képviseletet. A két csoport között Hatvany Ferenc, Szüle Péter,

Magyar királyi államvasutak. Ügyirat-s

Utalványszám ...../Bl..... ügyosztály.

Fizetési u

---

a magyar királyi államvasutak főpénztára á

Pengő

azaz

A ..... Pengő ..... fillérről kiállítandó .....

Budapesten, 193.....

Utalványozza «.....» főosztály:

A könyv

Szinyei
festőművész

Magyarság
1935 VI. 5.

A SZINYEI TÁRSASÁG REPREZENTATIV KIÁLLITÁSA

A Szinyei Társaság érdemes, köszönetet érdemlő munkára vállalkozott, mikor tagjainak legjelentősebb müveiből, a Juniusi Hetek rendezőségének fölhivására az Ernst-Muzeumban reprezentativ kiállitást rendezett, holott ugyanekkor a társaságnak tagjai ugyanilyen jelentőségü müveikkel a brüsszeli, hágai és amszterdami kiállitásokon szerepelnek.

Bennünk már a társaság kiállitó tagjainak sulyos névsora is hódolatot gerjeszthet, csupa nagy név és igazán az ő teljességüket jelentő müvek. Hanem mégis csak megviselő számunkra, hogy nemcsak legkülönbözőbb egyéniségek és irányok, hanem legkülönbözőbb korok is együtt jelennek meg a számukra szük nyolc terem keretében. Lám, csak mennyivel nyugalmasabb a szépmüvészeti muzeumok korszak-szerinti csoportositásai, hiszen például egy-egy Vaszary vagy Fényes különböző korszakai között nagyobb eltolódások vannak, mint ugyanazon korszak legtávolabbi egyénei között. A kiindulás tehát *Szinyei Oszlopos tornác*-képe a 2. teremben, milyen rég elsülyedt, boldog világ, és milyen rég elhagyott mester! A rendezéstől ügyes eljárás volt az 1. teremben mintegy bevezetésül szolgáló tanulmányokat állitania, hogy megértesse a továbbiaknak fölépitését. De aztán a többi teremben összekerülnek háboru és béke, idők és szenvedélyek.

Magyar királyi államvasutak. Ügyirat-s

Utalványszám ...../BI..... ügyosztály.

Fizetési u

---

a magyar királyi államvasutak főpénztára á

Pengő

azaz

A ..... Pengő ..... fillérről kiállítandó .....

Budapesten, 193.....

Utalványozza «.....» főosztály:

A könyv

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

Szinvázlat.

20. Rajz a Rococohoz.

Növérek.

+ Szinyei Merse Pál
Ernst Muzeum kiállitásai. CXXXI. 1932. 14-25. sz.

MDK

Szinyei Merse Pál, festőm.

Parkrészlet.

Tanulmányfej.

Szinyei Merse Pál
Ernst Muzeum kiállításai. CXXXI. 1932. 14-25. sz.

MDK

Szinyei-Merse Pál

A velencei magyar kiállitás. Ország-Világ 1909. 238.l.

SZINYEI Merse Pál

lett. (Többnyire sárga.) A római Missale (Cod. Urb. Lat. 110;) egész lapos miniatúráinak széles keretén épp az ecsetaranynak és a laparanynak összhatása a döntő (arany az aranyban) – ezt is teljesen meghamisították. A kozmetikázás legszörnyűbb példája – mert sorolhatnám hosszasan a szörnyűbbnél szörnyűbbeket – a magántulajdonban lévő Martialis-kódex címlapja, melyen az életlen felvételből minél többet próbáltak letakarni a merev, élettelen aranysíkokkal, vagy az említett római Missale kánonképe, amelynek keretdíszén a puttók szinte fuldokolnak a sűrű aranymaszatban. Nem a szerzők hibája, hogy ez a kötet – ahelyett, hogy benne az ún. „Corvina-kutatás" önnön csúcsára ért volna fel – csupán egy lett a sok ünnepi alibi-kiadvány közül.

A Corvina Könyvtárról külföldön is megjelent egy könyv, a Corvina-kutatásairól korábban is ismert Otto Mazal tollából (Königliche Bücherliebe. Die Bibliothek des Matthias Corvinus. Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, Graz 1990.). A vékony kötet hat fejezetre tagolódik; ismerteti a humanista mozgalmat, Mátyás humanista kapcsolatait és könyvgyűjtését, foglalkozik a könyvfestészettel és a korvina-kötésekkel, tárgyalja a Corvina szöveghagyományozó szerepét s a könyvtár sorsát alkotója halála után. A szöveg szolid, korrekt ismertetés (ha nem is hiba nélkül való: Vitéz János nem volt bíboros (13); a reprodukciók többsége színhelyes; a 25. és 26. tábla sajnos fejen áll. A 122-123. lapokon olvasható rövid korvina-jegyzék gyakorlatilag Csapodi Csaba 1973-ban megjelent repertóriumának (The Corvinian Library. History and Stock. Budapest 1973.) könyvtármutatóját összegzi, tekintet nélkül arra, hogy Csapodi elveti-e a kódexet, mint korvinát. Így az OSZK-ban 60 kötetet regisztrál, az ÖNB-ben pedig 114-et – ami az OSZK-nak is, az ÖNB-nek is, a tudománynak is nagyon hasznos lenne, ha igaz lenne. De nem az.

Mikó Árpád

A Majális festője közelről. Szinyei Merse Pál levelezése, önéletrajzai, visszaemlékezések.
Válogatta, sajtó alá rendezte, bevezetővel és jegyzetekkel ellátta Szinyei Merse Anna. Akadémiai Kiadó, Budapest 1989. 331 l. 74 kép

A kötet közzéteszi a művésszel kapcsolatos jelenleg fellelhető teljes forrásanyagot. Mindig is izgalmas és tanulságos olvasmány, ha módunkban van egy nagy művész életéről, műveinek keletkezéséről háttérinformációkat szerezni. Talán úgy is fogalmazhatunk, hogy csak a dokumentumok – a levelezés és a visszaemlékezések – feltárásával válik teljessé, vagy inkább hitelessé maga az életmű és nem utolsó sorban hozzáférhetőbbé is. Mert nem hiszem, hogy csak a szakembernek jelent élményt, ha egy kép keletkezésének különböző stációit levelekben megfogalmazott gondolatok segítségével értelmezheti. Néha meglepő eredményeket produkáló intellektuális játék a levelek vagy emlékezések megfelelő passzusainak illesztgetése magához a műhöz. Nemegyszer tudományos hipotézisek dőlnek meg a legegyszerűbb módon, a művész egy hiteles sorától.

Szinyei Merse Anna bevezetőjében hivatkozik arra a Szinyei Merse Pál-kutatásra is vonatkoztatható tényre, – amivel minden művészettörténész találkozik, mikor szűkebb szakterülete forrásaihoz nyúl – hogy hányan és hányféleképpen csonkították és értelmezték félre a művésszel kapcsolatos írásos forrásokat. Rossz adatok, téves értékítéletek hagyományozódtak megbízható forráskiadvány nélkül kutatóról kutatóra, több generáción keresztül. Éppen Szinyei Merse Anna volt az, aki majdnem e kötettel egyidőben elkészült Szinyei nagymonográfiájában már a biztos alapokra tudott építkezni. Szinyei művészetének már nagyon hiányolt, – teljes és szakszerű – feldolgozottságát köszönhetjük a forráskiadvány és a nagymonográfia párosának.

A forrásközlemények első nagy egységét a levelezés adja. Szinyei levelei teljes egészükben közlésre kerülnek, a hozzá írt leveleknek azonban csak olyan fontos részletei, amelyek valamilyen módon a mester művészetével, vagy személyével kapcsolatos információinkat bővítik. Itt kell említést tennünk Szinyei Merse Annának a levelekhez csatlakozó jegyzeteiről, amelyek soha nem magyarázzák túl a levelekben szereplő tényanyagot, mégis igen informatívak, segítségükkel otthonosan érezzük magunkat Szinyei környezetében.

A kötet második nagy részét kitevő önéletrajzi vázlatok előtt helyet kap Szinyei 1897-es képzőművészeti akadémiai reformterve. E tulajdonképpen Wlassich Gyula kultuszminiszterhez intézett levélben megfogalmazott modern pedagógiai állásfoglalás jogosan kapott a források között a levelezéstől elkülönített helyet. Programlevelében Szinyei hangsúlyozza, hogy ő minden festészeti irány létjogosultságát elismeri, fontosnak tartja, hogy a „legdivergensebb is szabadon kifejlődhessék" (257.). Számára a

párizsi Julien-akadémia mintájára létrehozandó „École libre" szavatolná a védelmébe vett művészi szabadságot. Pedagógiai elveinek befogadására azonban ekkor még nem érett meg az idő.

A Szinyei-források kötete a mester önéletrajzi vázlataival, nyilatkozataival, három fontosabb visszaemlékezésével folytatódik. Segítségükkel visszaidéződnek a gyermekkori és müncheni emlékek, ismerősebbé válik a művész szemérmes és önkritikus személyisége.

A forráskötet ezután Szinyei legközelebbi családtagjainak mindeddig publikálatlan (vagy csak részben publikált) visszaemlékezéseit közli. Szinyei Merse Rózsiét a művész leányáét, majd Szinyei Merse Pálét, a művész unokájáét. Ez utóbbi lebilincselően érdekes írás és különös figyelmet érdemel. A szerző elsőként rendszerezte a család birtokában lévő levelezést és feljegyzéseket és e munkája során írta meg saját megfigyeléseit és családi tapasztalatait. E gazdaságtörténeti és szociológiai szempontból is informatív írás, szerzőjének korai halála miatt befejezetlen maradt.

Szinyei Merse Pál életével és munkásságával kapcsolatos 74 – ugyancsak forrásértékű – fotó teszi teljessé a kötetet.

Szinyei Merse Anna a munka logikája folytán úgyszólván egyszerre fejezte be a forrásanyag összegyűjtését és kötetbe rendezését, valamint Szinyei Merse Pállal foglalkozó nagymonográfiáját. Nyilván a párhuzamosság kerülése miatt maradt ki a forráskötetből egy a művésszel kapcsolatos, a legfontosabb időpontokat felvillantó, esetleg csak egy táblázatszerű életrajz, ami megkönnyítette volna – különösen a levelezés olvasásakor – az időben, illetve az oeuvre-ben való tájékozódást. A forrásanyag összeállítójára egyébként a szeretetteljes gondosság és szakszerűség jellemző.

Szinyei Merse Anna munkája nyomán tehát 1989-ben megjelentek a Szinyeivel kapcsolatos források, 1990-ben a nagymonográfia és megnyílt (mindössze az ötödik!) gyűjteményes kiállítása a mesternek. A magyar művészet egyik legnagyobb alakja személyiségéhez és művészetének megértéséhez kikövezték számunkra az utat.

Bernáth Mária

Raoul Şorban: O viaţă de artist între München şi Maramureş
Editura Meridiane, Bucureşti 1986. 217 l., 86 kép

Három évtized telt el a Hollósy Simonnak szentelt két, nagylélegzetű munka kiadása között. Németh Lajos könyve, a „Hollósy Simon és kora művészete" 1956-ban jelent meg (Budapest, Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat), Raoul Şorbané pedig, „Egy művészélet München és Máramaros között" 1986-ban. Kézenfekvőnek látszana az összehasonlítás, főként annak a számbavétele, hogy mennyivel többet tudunk meg Hollósyról az utóbbi kötetből. Hiszen nemcsak arról van szó, hogy a román szerző megismerhette a harminc év folyamán előkerült alkotásokat, adatokat és kritikailag feldolgozhatta az eddigi kutatási eredményeket, hanem arról is, hogy megváltoztak, azaz kezdtek kialakulni a kutatás normális feltételei. Németh Lajosnak arra sem volt módja annakidején, hogy körülnézzen Nagybányán vagy Técsőn; Şorban Budapesten és Münchenben is kutathatott. Nagybánya témája pedig már jóval korábban foglalkoztatta, hiszen 1932-ben, 1935-ben, 1942-ben lejegyzett visszaemlékezésekre is hivatkozik.

Mégsem célszerű az összevetés, mert a lényegen, Hollósy festői munkásságának és művészetpedagógiai tevékenységének jellemzésén Şorban könyve sem módosít. Az 1956-os monográfia a maga 72 reprodukciójával és a háromszor annyit tartalmazó oeuvre-jegyzék, melyet Németh Lajos 1960-ban közzétett (Művészettörténeti Tanulmányok. Szerk. a Művészettörténeti Dokumentációs Központ, 1960, Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, 145-167.) átfogó és hiteles képet ad a festőpályáról, és ennek arányain nem változtat, hogy Şorban többet ismerhetett meg a korai portrék vagy a késői müncheni-técsői képek közül; egyébként, akárcsak Németh Lajos, ő sem látja megbecsülhetőnek a Hollósy által festett képek számát.

Előfordul, hogy módosítja Németh Lajos datálását, de minden érv és kommentár nélkül (100.), és ugyanígy közli Felvinczi Takács Zoltán semmivel sem bizonyított véleményét, miszerint négy kép hamisítvány lenne. Şorban csak egyetlen kép esetében él határozott ellenérvekkel: a Zrínyi kirohanása című festményt a lovasrohamok ábrázolásában járatos müncheni csatakép festők, így Ludwig Behringer vagy Carl Becker munkáival rokonítja. Hivatkozik arra, hogy Hollósy müncheni műtermében nem voltak meg a modellül szolgáló tárgyi rekvizítumok, de fő érve, hogy „egy ilyen kép ellentmondásban áll mind a festő alapvető programjával – amely egységbe foglalja létének, gondolkodásának, érzelmeinek, cselekvé-

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

Centaurok rohama.

Rococo.

Faun.

♦ Szinyei Merse Pál.
Ernst Muz. kiállitásai. XCCCI. 1932. 14-25.sz. Kat

MDK

Szinyei Merse Pál, festöm.

A Majális vázlata.

Horgászó.

Francia forradalom.

Szinyei Merse Pál.
Ernst Muz. kiállításai. XCCCI. 1932. 14-25.sz. Kat

Szinyey Merse Pál

ívod

Szalay Imre. A XIX. század festészetéről haránkban.
Bpest. 1901. l.

14 l
16-17 l.

Szinyei Merse Pál

ind
2

Szinyei

Párisi világkiáll.
ernst erein.

Nem. Nyp 900.569

Sunjai Pál

wed

Vas Ys 1868.32

Stinger (Mese) Pál

Lásd

2

Rmp 53. l.

Szujár Mezetál

wod

T 7-8 l.

Szmijei Mérse Pál

laid ohv.

M-th K-n. Szmijei Mérse Pál. Vas-Ujs 1906. 73-75 l. - archegénée és Egyetértel

Szmijei Messe Pál

Önarczkép. olaj

Ernst

Szinyei Pál

festő

Laid

Wurzbach

42 köt 193 l

Szimgei Merse Pál

Dr Tércy Gábor. Szimgei Merse Pál. Vas Zsi 1905. 3. szám. arcak és Egyebekel

Szinyei Merse Pál

wod

Bányász László

Szinyei Merse Pál-
Ont Vilag, 1905.
5 Fl. arckh

Szinyei Merve Pál

Urod

Vas Vp 1905. 43 l

Szinnyey Pál.

Az előörs "czimü" képe a honvéd al-
"bumban megjelent.

Hazánk s a külföld. 1868 - 410 lap

Lehóczky Tivadar Munkács, br. Miske Kálmán Kőszeg, Némethi Lajos Esztergom, Pintér Sándor Szécsény, Dr. Pósta Béla Kolozsvár, Dr. Récsey Victor Pannonhalma, Spitzer Mór Pozsony-Széleskut, Széll Farkas Debreczen, Téglás Gábor Déva, Wosinszky Mór Szegzárd, Mihalik József Kassa.

A helybeli választmányba ajánltattnak: Mahler Ede, Dr. Finály Gábor, Dr Láng Nándor, Dr. Nyári Albert báró.

TISZTIKAR.

(Most három évi tartamra ujra választandó.)

Elnök: Báró Nyáry Jenő.
Másodelnök: Dr Forster Gyula.
Titkár: Dr. Szendrei János.
Pénztárnok: Lipcsey József.
Ügyész: Dr. Fejérpataky Kálmán.

Szinyei Merse Pál

vnd

Szárados Legendái

1913. okt.

(önarck)

..... *műhely.*

főnökség!

v ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

am

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Szinyei Merse Pál

Szód

Vas. Ujs. 1911. 106 g l.
(arczk.)

Szinyei Merse Pál

cród

Vas. Nyp. 1912. 709. l.
(arcrkiszel)

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

. — Endrényi Imre, Szeged.

Szinyei Merse Pál

cod

Vas. Figy. 1912. 397. l.

(Az Ernst Museum és Szinyei Merse Pál Kiállítása. Képekkel és arckép-képpel)

..... nevü munkás igazolta

.....
a müvezető aláírása.

lyezem:

.....
ary helyettesének
rása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Szemyei Merse Pál

Lond

Z

KL. 45

Szinyei Merse Pál

Lord

Bányász Lantó:

Szinyei Merse Pál

Magyar Szalon 1905.

425 l. (Keppel)

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

k vagy helyettesének
láírása.

a. — Endrényi Imre, Szeged

Szinyei Merse Pál

laid

Vdd 30. l.

magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztan

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Szinyey Pál

wód

Kiáll. 1869

ki volt illetva:

1. Faun.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191 ....

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191 ....

.....

tanu.

.....

tanu.

Szinyei Merse Pál

lásd okv

Malonyai munkájuk
szinyeiszöld
a Lippich fele
Mtv. Könyvtárban.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

P. H.

1909. szeptember 22., szerda.

mány tagjainak jelenlétében csütörtök délután 4 órakor lesz. A vernissage ünnepélyén a tiszteletjegyek nem érvényesek, míg a tagok a tagsági jegy alapján kiadott meghivóval vehetnek részt.

* **(Szinnyei-Merse Pál művészetéről.)** Münchenben, a IX. nemzetközi művészettörténeti kongresszuson, amely a bajor régensherceg védnöksége alatt folyik, dr Lázár Béla előadást tartott Szinnyei-Merse Pálról, mint az első pleinair-festőről, aki 1872-ben festett Majálisá-val elsőnek fedezte fel a pleinair-festést, megelőzve vele a franciákat. Lázár Béla bemutatta előadásában Szinnyei művészi fejlődését és az utat, amelyen a pleinair felfedezéséhez eljutott. Szinnyei ebben az időben a Böcklin műteremszomszédja volt, akivel belső barátságot kötött és ennek hatása alatt kezdett a színproblémával foglalkozni. De mig Böchlin az atmoszférahatások elől elzárkózott, Szinnyei a szétszórt világitás kérdésének tanulmányozásába merült s a pleinairhez ezuton jutott el. Hatása természetesen sem Bécsben, sem nálunk nem jelentkezett azonnal, csak 29 évvel később ismerték fel a müncheni nemzetközi kiállitáson, jelentőségét pedig csak az idei Piloty-kiállitáson méltányolták. A jövő tavaszszal egész művészetét bemutató kiállitást rendeznek Münchenben és a kiállitás iránt máris a legszivesebb körökben nyilatkozik meg az érdeklődés. A kongresszuson dr Lázár Béla Lumiére-felvételben, eredeti szineiben mutatta be a Majális-t. Előadását általános tetszéssel fogadták.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191 ..... tésénél ..... jelenhetek, keresményemnek átvételére ..... nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191 .....

.....
tanu.

.....
tanu.

Szinyei Merse Pál

Lásd

Művészet 1909. 122. l

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .... é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Szinyei Merse Pál

wód

Kofiz 1898

752 l.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

ezem:

.....

y helyettesének
a.

Endrényi Imre, Szeged.

Szinyes Mersc Pál

Szód

z

Kofsz 1898

246

magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Szinyei Merse Pál

láid

//

Nemzeti Szalon Almanach

125

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191..

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételé

nevü munkástársamat szóbelileg meg

Kelt ....., 191..

.....

tanu.

.....

tanu.

Szinyei Merse Pál

lásd ön

„Nemzeti Kalon Almanach

44. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

Szinnyey Pál

Furubjáró Pan Olajf,

A münchení kiállitáson.
Vas. Ujs. 1869. 469. C.

Szinyei Merse Pál

irod.

RM

Protestáns
Hildegárd
Görög-orosz
21 Tádé
Izraelita
21

Protestáns
Rozália
Görög-orosz
22 Agatonik
Izraelita
22

Protestáns
Herkules
Görög-orosz
23 Farkas
Izraelita
23

Protestáns
Zakariás
Görög-orosz
24 Eutik
Izraelita
24

Protestáns
Regina
Görög-orosz
25 Bertalan
Izraelita
25 S.N.5.6.P.

Szeptember 30 nap

Szinyei Merse Pál

lásd

Művészeti Krónika

I. év (1912.) 1–10

Szám.

Könyvtárban

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Szinyei Merse Pál

Lázd
z
Riopl Rónai visszaem
lékezési. Bjest 1911.
103 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191____ év

tésénél _____

jelenhetek, keresményemnek átvételére ____

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztan

Kelt _____, 191____ é

_____

tanu.

_____

tanu.

Szinyei Merse Pál

Lévsd

Ecsik 41 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... év

tesénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztar

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Szinyei Merse Pál

Ernst Museumban

1912-ben rendezett kiállításának katalogusát

lásd könyvtáramban

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláirása.

yezem:

.....

gy helyettesének
sa.

Endrényi Imre, Szeged.

Szinyei Merse Pál

Mikor a Nemzeti Szalon
kiállítást rendezett
a műveiből (Modern
Magyar Műrészek 2ik
kiáll)

Ernst Lajos ígta meg a
katalogusban az elétrapeti

magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .... é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191 ....

.....

tanu.

.....

tanu.

Szinyei Merse Pál

irod.

Mükszáth Kálmán. Szinyei Merse Pál. (Képpel) Vas. Ujs 1906. 5. 7.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedél

.....

a műhelyfőnök va
aláír

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Szinyei Merse Pál

vrd

Szinyei Merse Pál. Münchni emlékek. (Kappel)
Zeit 1906. II 27.

.....nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

ezem:

.....

y helyettesének
sa.

Endrényi Imre, Szeged.

Szinyei Merse Pál

lásd

O Rvetlenül

Egyetemes Philolo-
giai Közlöny

1906. 493

..... *műhely.*

yfőnökség!

év..... hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....számu .....

tam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Szinyei Merse Pál

lásd

Egyetemes Philol.

Közlöny

1911. 535 l.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Szinyei Merse

lásd ö.k.

Egyetemes Philologiai Közlöny

1912 581. l

tanu.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enge

.....

a mühelyfőnö

Szinyei Merse Pál

irod

Berecziy Albert. Szinyei Merse Pálról. Magyar Figye lő III. 352-360 l.

Uj Élet. 1912. I. 94. 243. II. 184. 5-24. l

Élet, 1912. 20 sz

Élet 1912. 18 sz

Egyéni Lapok 1912. 2 sz

A Cél. 1912. 390. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedélye:

.....

a mühelyfőnök vagy h
aláírása.

8. sorsz. Mühelyi minta. — End

Szinyei Merse Pál

irod

Mod. fest. 1904.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Szinyei Merse Pál

Vrod

Mod. fest. 1906.

.....nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

lyezem:

.....

agy helyettesének
rása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Szinyei Merse Pál

Irod

Mod. fest. 1905.

tanu.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

Szinyei Merse Pál

festő.

Lázár Béla dr.-nak
a Modern Könyvtárban
megjelent Könyve Szinyiről
248-252 l.

Könyvtáramban
megvan.

Dr. Fald

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

n.

vi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Szinyei Merse Pál

Nemzeti szalon 1905.
évi kiállítás
Katalogusát
Lásd
2

Könyvtár nubau

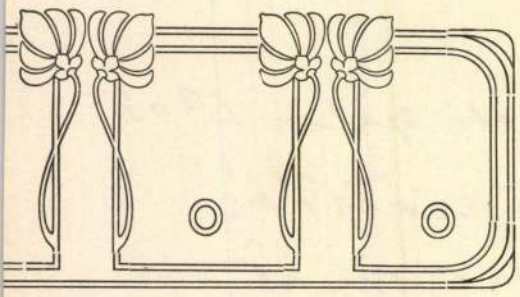

MŰVÉSZ ÚR!

omására hozni, hogy SZENDREI
lományos Akadémia tagja, a jeles
YI GYULA műtörténész jórészt
zabású magyar műtörténeti lexi-
ól kezdve napjainkig élt összes
alja s melynek első kötete
sügyi ministerium támogatásával

ZEK LEXIKONA

Szinyei Merse Pál

u. 1580.

Szinyei Merse Pál

U. 1367

ik Muller

Szinyei Merse Pál

U 1110.

Szinyei Merse Pál

U. 694

Szinyei Merse Pál

U. 678, 679,
682,

Szinyei Merse Pál

U. 1026, 1027

Szinyei Emlékkönyv.
Kiadta a Szinyei
Merse Pál Társaság
1922-ben.
I. köt.

Szinyei Merse Pál

u. 469, 470, 471.

472, 473,

Szinyei Merse Pál

N. 1816
1817

ORSZ. MAGY. SZÉPMŰVÉSZETI MUZEUM (MUSÉE DES BEAUX ARTS) BUDAPEST, VI. ARÉNA-ÚT 41.

669 SZÁM

1918

E l i s m

Alólirtak ezennel elismerjük,
m.kir. miniszter urnak 1918. évi
sz.a. kelt leirata alapján az Or
Magyar Történelmi Képcsarnok áll
szére ideiglenes állami letétül

Szám		Közelebbi
sor	törzskv.	
1	912	Jankó János: Csokonai Vité Vászon, méret

Szinyei Merse Pál

U. 1750

Szinyei Merse Pál

U. 1005, 1007

2179/910

Holetschny – F

akta

911/911

(908 - ri szá

Szinyei Merse Pál.

U. 947
948
949

II

Szinyei Merse Pál

U. 754

Szinyei Merse Pál

U. 36.

ette szükségessé, mert az Es-
dern festményeket függesz-
ól 102 műtárgyat adtak át
bi sorozatból 50 a Pyrker-,
1 képtárra esett.
állott, hogy átvettek:

...I	VII	VIII	Összesen	Jegyzet.
.	.	.	.	
.	22	.	22	
18	.	.	77	
3	.	.	166	
.	.	.	42	
.	.	.	65	
.	.	.	45	
1	6	41	50	
.	.	.	.	
22	28	41	467	

Szinyei Merse Pál

U. 334, 335, 338,
339. 340, 341, 342
343, 344, 345, 361. 366,
367.

Szinyei Merse Pál

Műcsarnok Jernye.
1894/95. téli kiáll.

Kisszeben

1895/96. téli kiáll.
1896. mill. kiáll. Jernye.
1897. tav. kiáll. Budapest.
1897/98. téli kiáll.
1900. tav. kiáll.
1900–1901. téli kiáll.
1902. Bperti Orvosszövetség mű kiáll.
203, 596
1902–3. téli kiáll. 15, 42, 82, 208, 209

Adamklissi-i tropaion domborművei

III. 200.

Szinyei Merse Pál

U 429/

Aurelianus císař IV. 154, V. 256, 257,
VIII. 208, X. 52. — bronzpeníze VIII. 125.

Szinyei Merse Pál

Műcsarnok

1910-11. Téli tárl. 6.

1913-14. Téli tárl. 479. 490

Arretium h. n. III. 235. – i edeiycle

III. 235, 236.

Szinyei Merse Pál

U. 625.

Szinyei Merse Pál

U. 172

Szinyei Merse Pál

U. 204

Szinyei dierse Pál

festo

SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG

BUDAPEST, I., ATTILA-UTCA 87.

BUDAPEST 23 JAN. 29. 13 Hh 62 Hh

—KÉSZPÉNZZEL—
—BÉRMENTESITVE—

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Petrovics Elek

úrnak

VI/24

H

VI. Aréna út 41

Szinyei Merse Pál

A Múbarát 1922.

94

Katonák a korcsmában

404. Gerard Ter Borch

Szinyei Merse Pál

A Művészet 1922.

120

Mucius Scaevola

860. Pieter Pauwels Rubens.

Szinyei Merse Pál

Lód

Rózsa Miklós: Kalauz a Műcsarnok nemzetközi impresszionista kiállításához. Bpest 1910. 19. l. — 20. l.

Angol kastélyok VIII. 20.

I.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa és Országos Főfelügyelősége egyesített hivatalának Szolgálati Szabályzata.

1. §.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa és Országos Főfelügyelősége egyesített hivatalának teendőit a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének kinevezett tisztviselői és alkalmazottai látják el.

A) Kinevezettek.

A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége, Ő csász. és apostoli kir. Felségének 1907. évi június hó 29-én Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával jóváhagyott Szabályzata 1., 15. és 20. §-ai szerint áll: az országos főfelügyelőből, a

Szinyei Merse Pál

festő

vrd

Krück II. 585 l.

Kovâts Alajos, székesfővárosi tanító

V. 309

Szinyei Merse Pál

U. 4170.
4173

Kenderesi gazd. kat. V. 301

Szinyei Merse Pál

Vas. Ujs. az Uj Magyarság
mell. 1938. nov. 6.

Juniusi nap Sárosban c. képe repr.

...ajdonában levő batiszt loszlányon. XVIII.
...zázad --- --- --- --- --- --- --- --- 145
...ny szállal hímzett, rózsák a garamszögi ág.
...v. felekezet tulajdonában levő batiszt kendőn.
...VII. század --- --- --- --- --- --- --- 146
...ös és kék pamuttal hímzett virágok durva
...ászon kötényen. XVIII. század --- --- --- 147
...ös és kék pamuttal hímzett virágok, durva
...ászon kötényen XVIII. század --- --- --- 147
...stből vert régi római serleg --- --- --- 149
...Merkel-féle asztaldísz JAMNITZER VENCZELTŐL
Rothschild-múzeumban majnai Frankfurtban 150
két utóbbi kép FERD. LUTHMER *Gold und Silber* czímű könyvéből mutatvány.
...agály alakú korsó Petrik Lajos gyűjteméében --- --- --- --- --- --- --- --- 169
...a az orsz. m. iparműv. múzeumban --- 169
...vér a műegyetem technológiai gyűjteméében --- --- --- --- --- --- --- --- 170
...vér Spitzer Mór gyüjteményében --- --- 171
...ó a műegyetem technológiai gyűjteményében 172
...só az orsz. m. iparműv. múzeumban --- 173
...tartó Spitzer Mór gyűjteményében --- --- 174
...ó és tányér Spitzer Mór gyűjteményében 175
...kovácsolt vasból, tervezte ÁRKAY SÁNDOR 182
...kovácsolt vasból, tervezte SCHÖN FRIGYES 184
...lika csésze. Az orsz. m. iparműv. múzeum
...ajdona --- --- --- --- --- --- --- 191

Szinyei Merse Pál

Szód

Surányi Károly: A mű-
vészeti modernizmus
furcsaságai – Gyula (1939.)
6. l.

, valamint az összes rokonság nevében is fájó

Adolf

t, c. tatai apát, győri székesegyházi p, a Szent István-Akadémia tagja

akor, életének 85.-ik, áldozópapságának 61.-ik

Szinyei Merse Pál

rőd

Petrovics M M

VIII l.

Szinyei Merse Pál

festő

Műcs. kiáll. 1920 tól

Pipics 125. l.

Szinyei Merse Pál

Kód

Pesti Napló

1913. maj. 22.

(Hol legyen az Erzsébet-emlék? Szinyei Merse Pál esszéje)

a Margit szigetet
ajánlja

Szinyei Merse Pál

1917. pro litteris et artibus disjelvány t

Kapott

Karoly Kuráglói

Scopax VI. 209

Szinyei Merse Pál

Őszi táj c. Eépe repr.

Lyka K. Téli tárlat
1900–1901.
Bpest 1901. 17. l.

TÉLI TA

1900—

Az Országos Magyar Ké

1901. évi tagi

I. rész

Szinyei Merse Pál

Művészet 1902 20, 333, 346
-1903. 72, 225m, 225-233,
226, 228-233, 284,
-1904. 140, 406
-1905. 71, 141, 142, 211
-1906. 143, 232, 234
-1907. 412
-1908. 291-295, 296, 390-
417,
-1909. 122-131, 402
-1910. 144, 221-224, 263-
267, 271, 312, 355, 392
-1911. 17, 37, 106, 121, 122, 125
131, 133, 134, 137, 139, 140
276, 315, 394, 395, 428
-1912. 38, 78, 181, 207, 238,
258-269, 268-263, 287
327, 347, 367

Szinyei Merse Pál

Magyar Művészet
1929. 43 és köv. lk

518.

Dietrich Ch. W. E.

Füredő leányok. (Die badenden Mädchen.) 1 Bl.

K. 6.—

93 m. 139 Gr.

Szinyei Merse Pál

SZINYEI MERSE PÁL

Irodalmához: Georg Biermann: P.M.SZ. Der Cicerone, XII.évf. 1920, 169-170.l.

Szinyei Merse Pál

41

MAGYAR MŰVÉSZET

1932. 49-52, 61, 65, 71,
73-74, 81, 83, 131, 133,
142, 177, 181, 193, 196

1929. 1, 19, 43, 46-7,
49, 67, 97, 105, 114,
116, 167, 170, 173-80,
229, 233-6, 289,
292-5, 300-2, 356,
361, 366, 637

1933. 33-41, 49, 57,
353, 354

---

tüzér, Juranics u. 13. VIII. épület. 314:
" Bánya u. 27.

Szinyei Merse Pál

MAGYAR MUVESZET

1925. 6, 26-7, 39-40, 59-60, II.10, II.42, II.49, 125, 301-4, 306-8, 376, 383, 526, 590

1926. 1, 4, 5, 7, 9, 10, 12-14, 18, 33, 35, 41, 59, 60, 126, 301, 307, 485, 548,

1927. 2, 13, 48-49, 57, 87, 103, 109, 111, 132, 162, 176, 220, 237-8, 453, 540, 607.

1928. 60-64, 66, 105, 317, 400, 416, 462, 464, 610, 611, 615, 616, 622, 659

1930. 54-59, 61-67, 295, 299, 300, 497, 558, 560-61, 612 657-2, 653.

1931. 1-2, 39, 41, 44-45, 48-52, 59 62, 76-78, 125, 129, 243, 303, 307, 314, 320-321, 323, 326-327, 389, 398, 403, 415, 472, 532, 572.

Tamás urfi igé

Duda és szemüv
(Apu holmija k
Nosza felöltöz
Szörnyü büszke

Oldalkosarában
Ilyen nagy utr
Elbődül a duda
Talán még sem

Wallin David

Anya és gyermeke

Tus. Bp. 1932.

rdultau
~~[illegible]~~ van ábrázolva. Gyászba öltözött, nyakéke
y, mellét ~~[illegible]~~ a csillagkereszt gyémántokkal kira-
rojétól fátyol omlik vállaira, kissé kivágott ru-
vállának rövid ujja fodros. Felirata a kép alatt

resia
nperatrix Regina Hungariæ
e &c. &c. &c.
inger ad Vivum pinx.
d Sculp. Viennæ 1769.
C. P. Maj.

1·5 : 41 c/m.

Szinyei Merse Pál

Mellnobra Strobl Alajos-
tól az alábbi csarnokban

vod
z
Szegedi emlékesem.

STEINER M. ÉS FIA

PARADICSOMIÁGYAK

LERAKATA

BUDAPEST, IV., APPONYI-TÉR 1.

TELEFON: 88-6-18.

Magyságos

Dr. Szentiványi Gyula

Úrnak

Y. L.

VI. Szondy u. 98/b.

NYOMTATVÁNY

Szinyei Merse Pál

vrod

Évkönyvei, Az Orn. Magy.
Képművészeti Múzeum —,
V. k. Bpest 1929. 208. l
(Keppel,) 212. l.

13 arb vázlat és jegyzet könyve
Erdős a Képművészeti Múzeum-
ba.

~~M. KIR. PÉNZÜ~~

M. KIR. DOHÁNYJÖVEDÉKI

BUDAPEST, II., ISKOLA-UTCA 13.

18967-934 III

szám.

2 darb.

súly

Műemlékek Orsz

Hivatalból.

Díj átalányozva.

103 1934.

Szinyei Merse Pál

Réti István Szinyei-
társaságbeszéde az 1934.
évi február havának
14-ik napján tartott
Szinyei-Társaság-
Magyar Művészet

1934. 56. l.

Szinyei Merse Pál

Gerő Ödön. Szinyei Merse Pál emléke. Sorlapbarzéd az 1929-evi Szinyei-lakomán

MAGYAR MŰVÉSZET

1929. 43. l.

Szinyei Merse Pál

Jezsenszky Sándor: Szinyei Merse Pál politikai ideáljai Tom. Lyka Károly.

MAGYAR MÜVESZET

1929. 235 l.

Szinyei Merse Pál

Szent István rend Kiskereszt-jével való kitüntetése alkalmából.

Irod

Pesti Napló 1912 máj. 8.
(Művész-ünnep. Szinyei-Merse Pál kitüntetése.)

U. 204.

A Művészház vacsorát rendezett tisztelétére

Szinyei Merse Pál

dr Lázár Béla: Szinyei arcképművészete.

MAGYAR MŰVESZET
1933. 33. 1.

Szinyei Merse Pál

Prezly Elemér.

Szinyei Merse Pál emlékezete. 1933. évi szeptember.

MAGYAR MŰVÉSZET
1933. 49. l.

Szinyei Merse Pál.

Petrovics Elek: Szinyei
növérének arcképéhez.

MAGYAR MŰVÉSZET
1927. 57.

Szinyei Merse Pál

ivod

Szinyei liráját Szinyei-
éposszá dolgozza át a
Szinyei Merse Társaság.
Nemzeti Ujság 1925
febr. 1.

ŐVETSÉG
zakmák Országos Egyesülete
. — Telefon: 86—4—85.

tályi Tagtárs Ur!

arátom!

cserkész csapatát, szövetségünk tekin-
viszonylatban is oly nagy fontossággal
ztus hó folyamán megrendezendő világ
szerepeltetése költségekkel jár, amelyeket
yok között magára vállalni nem képes,
ll, hogy igénybe vegyük.
rra kérem szakosztályi Tagtárs urat, le-
nálásával, avagy a bemutatott gyüjtőíven
hozzánk juttatni.
ért ismételten köszönetet mondok vagyok

Színyei-Merse Pál

Tód

Budapesti Hírlap

1925 febr. 4. Színyei Merse Pál emlékünnep

ZŐVETSÉG

szakmák Országos Egyesülete
5. — Telefon: 86—4—85.

sztályi Tagtárs Ur!

Barátom!

lő cserkész csapatát, szövetségünk tekin-
viszonylatban is oly nagy fontossággal
sztus hó folyamán megrendezendő világ
t szerepeltetése költségekkel jár, amelyeket
nyok között magára vállalni nem képes,
ell, hogy igénybe vegyük.
arra kérem szakosztályi Tagtárs urat, le-
ználásával, avagy a bemutatott gyüjtőíven
hozzánk juttatni.
éért ismételten köszönetet mondok vagyok

· Szinyei Merse Pál

Szinyei-Merse Pál emlékünnepély az Akadémián.
Magyarság 1925. febr. 4.

ész csapat szervező bizottsága.
. 5. sz. — Telefon! 86—4—85.

legalább hozzá, hogy minden
idei Világjamboree-ra!

Asszonyunk!

esz a magyar cserkészmozgalomnak.
Jamborre, magyarországi megrendezése rend-
lít minden magyar cserkész csapat elé.
zei is kiszeretnék venni ebből a munkából
, mely parancsolja, hogy az élen járó csa-
a Jamborre megrendezésében, másfelől pedig
alálkozó lelki értékeiből, minél gazdagabban

jóbarátok áldozatkészsége és a magunk be-
tettünk, — hogy anyagiak hijján, egyetlen

Szinyei Merse Pál

Park c. képére állami nagy aranyérem.

Az Ujság 1910. dec. 8.
(A téli tárlat pályá-
díjai.)

U. 239.

Szinyei Merse Pál

Lázár Béla dr

Szinyei Merse Pál emléke Serlegbeszéd a Szinyei-Lakomán

MAGYAR MŰVÉSZET

1927. 48

Szentiványi Jolán Paulette

IB. évf.

Szinyei Merse Pál

MAGYAR MŰVÉSZET
1925. 39. l.

Molnár Géza: Szinyei Merse Pál emléke. Szerkesztőség.

us 18-án. + Parisban 1905 május 23-án.

fordult
lra ~~nés~~. Kontyba tüzött ~~[illegible]~~ és simára le-
vágott ~~és~~ a vállakon pántok tartják. A
a mester jelzése ez: „P. DUBOIS", mig hátul
„Cie des Bronzes Bruxelles (Cire perdue)".

cm.
. 35202 ~~[illegible]~~ sz. leirattal 500 frton.
~~[illegible]~~
0-án (223/97.)
tetett 1897: X. 2-án az 59668 sz. leirat-

150

Szinyei Merse Pál

MAGYAR MŰVÉSZET
1926. 4. l.

Vbl Ervin: Szinyei Merse Pál
és a magyar tájképfestészet.

Szinyei Merse Pál

nyilatkozik általában a festőművésznők tevékenységéről. „A férfi sokkal finomabb megláto, jobb szemű megfigyelő, mint a nő."

ird

Tábori Kornél: Magyar művésznők, Pesti Napló 1912 dec. 25.

U. 1.

ez fokozottan nagy feladatokat ró reánk.

hoz, hogy ha csak egy pengővel is, jut-
éltóztassék eldobni az ide mellékelt csekk-
vesen áldoz a csapat szegény cserkészeinek
kk-lap felhasználásával hozzánk juttatni.
cserkészfiunk áldó hálája fogja kisérni.

Hazafias üdvözlettel:

a 197. sz. Baross cserkész csapat
szervező bizottsága.

Szinyei Merse Pál

Művészet 1917. 34. l.

Karika aggyából, Kölon IX. 85.

Szinyei Merse Pál

Művészeti lexikon 765 l.

Révai lex. 17 k. 642. l.

festő, szül 1845 VII. 4. Szinyeújfalun, megh 1920 II. 2. Temyén. Münchenben Wagnernél és Pálóynál tanult, 1869. a ~~1869-ben kelet-ung~~ francia ~~napos~~ naturalistákhoz ~~tartott~~ ~~dolgozott~~ festők, főleg Courbet voltak rá hatással. 1872. Böcklinnel együtt ~~a Capriba~~ Nagybányára. 1873. festette ~~Majalisztet~~ ~~a szabadban~~ ~~világosságban~~ ~~a szabadban~~ Majálisát, amelyet hamis fogalmakban elkedvetlenedve, ~~unalomból~~ ~~kedvetlenül~~ ~~dolgozott~~ - ~~1876. óta~~ A milleniumi ~~kiállításon~~ ~~kiállított~~ három kiállításra ~~ítélt~~ ~~kapott~~ főemlékérmet, ~~a~~ ~~a~~ ~~plein-air~~ s ez időtől az ~~ő~~ ~~a~~ plein-airben egyik uttörő művészként működött. 1905. a Nemzeti Szalonban rendezett ~~kollektív~~ kiállításán ~~megrendezte~~ ~~a~~ ~~a~~ ~~a

NOVEMBER

25

erben kinevezték a Operti képzőmű-főiskola igazgatójává, sa szerekben felburdulva erután faradhatatlanul ~~[illegible]~~ jestette tiszta naturalisté szellemű tájképeit. 1910. Berhuben, 1911. Rómában volt nag szerekben. Főmüvei: Faun és nimfa (1868) Anya gyermekével (1869), Majális (1873), Lila ruhás nő (1874), Pacsista (1882), Ilóolvadás, Pipacsok a buzában (1895). Önarckép (a firenzei Uffiziban). 1920-tól külön terme van a Operti képzőmű Muzeumban.

† Pogonyság (1870)

Szinyei Merse Pál
Társaság.

Művészeti lexikon 766 l.

1920. alakult Budapesten, a mester emlékének megörzése céljaból. Kiállításokat, ~~rendez~~, felolvasásokat rendez, díjakat oszt (Szinyei-pitalom stb), fiatal tehetségeket ösztöndíjakkal támogat. Folyóirata a Magyar Művészet. Elnöke Csók István.

30

NOVEMBER

24

Szinyei Merse Pál

Művészet 1913. 34, 123
– 1915. 49–52, 50, 57,
141, 193–199, 218–223
287, 341

Magyar Művészet
1925. 6, 26–7, 39–40,
59–60, II. 10 II. 42, II 49.
125, 301–4, 306–8, 376,
383, 526, 590
– 1926. 1, 4, 5, 7, 9, 10,
12–14, 18, 33, 35, 41, 59,
60, 126, 301, 307, 485,
548
– 1927. 2, 13, 48–49, 57,
87, 103, 109, 111, 132, 162
176, 220, 237–8, 453,
540, 607

FORTIS bélyegű római mécses

V. 175.

Szinyei Merse Pál

Műcsarnok
1925-26. akt. Eiáll. 24, 219
222, 335, 336
1927: magyar tag. 114, 116, 123,
340, 431-438.

Edeinyek agyagból VI. 129

Szinyei Merse Pál

Magyar Művészet

1928. 60–64, 66, 105,
317, 400, 416, 462, 464,
610–611, 615–616
622; 659

16684-88. Posner, Budapest.

Szinyei Merse Pál, festő; szül. 1845 július 4-én Szinye-Ujfalun, megh. 1920 február 1-én Ternyén (Sáros vármegye).

Szinyei Merse Pál

Somogyi Miklós: Magyarok a müncheni képzőművészeti akadémián. Művészet. 1912. 181. l. —

Szinyei Merse Pál (irodalom)

Rózsaffy Dezső: Szinyei Merse Pál. Aurora. 1920. 8. 12.

Szinyei Merse Pál

Bécs.

Tárgyuntató = Benczur.

(2) Satyr. Olaff. 1000 frt.

(11) Májusi mulatság. Olaff 3000 frt

(12) Archeja. Olaff. magántul.

(15) A pacsitta. Olaff. 4000 frt

Szinyei Merse Pál (irodalom)

Nemzeti Ujság. 1920 febr. 4.

Szinyei Merse Pál

A Képzőművészeti Társulat tárlatain a következő képeivel szerepelt:

1883. alkalmi (Benczúr-) kiáll.: Satyr, olajf., 1000 ft. — Májusi emlékezés (Majális), olajf., 3000 ft. — Arckép, olajf. — A praesidium, olajf., 4000 ft.

Szinyei Merse Pál (irodalom)

Uj Nemzedék. 1920 febr. 5. —

Kurjer Merseburg

1869-72 Akon-

Peregrinosk V. 257

A muzeum gyüjteményeit.....

mély látogatta.

A használatból befolyt jöved

Látogatási és használati dijak

Katalógusok eladásából

A könyvtár és muzeum által 1

rábbi államsegély-maradványok:

a, könyvtárra.....

b, régiségtárra.....

c, néprajzitárra.....

d, természetrajzi gyüjteményr

e, butorzásra és berendezésre

f, egyéb rendkivüli kiadásra

Szinyei-Merse Pál 3

1872-73 München, ahol
Böcklinnel ernit Eszt
(Majalis)

Praefectus classis V. 257.

A muzeum gyüjteményeit.....

mély látogatta.

A használatból befolyt jöved

Látogatási és használati dijak

Katalógusok eladásából

A könyvtár és muzeum által 1

rábbi államsegély-maradványok:

a, könyvtárra.....

b, régiségtárra.....

c, néprajzitárra.....

d, természetrajzi gyüjtemény

e, butorzásra és berendezésr

f, egyéb rendkivüli kiadásra

Sunjer M. Pål 4

1873 tól felvált va Jernyén
és Bjerten -

Praefectus fabrum V. 257.

Szujci M. Pál 5

1905 óta a Képrőmű-
főiskola igazgatója.

Peregrinák V. 752.

Szinyei Merse Pál

Irod
=

Malonyai D., Szinyei Merse Pál. Művészeti könyvtár. Franklin.

Lárai, B., Paul Merse von Szinyei. Ein Vorläufer der Pleinair Malerei. Leipzig. Klinkhardt és Biermann.

Lárai Béla, Tizenhárom magyar festő. Singer és Wolfner.

Szinyei Merse Pál

1912. Ernst Múzeum
Grüjt Kiáll.
96 műrevel.

vid
(Szinyei Merse P. Grüjt-
Kiáll. kat. Bp 1912 Ernst.)

Bevezetés miatt
esetleg laid is.

Orh Kepsor

Szinyei Merse Pál

1917. koll. Eicill.
Ernstnél.

Szinyei Merse Pál

Lázár Béla. Az ötvenéves Majális. A Műbarát 1923 3–8. l.

Rövid, dátum nélküli ovvefogalása egész pályája nak. Ha más, jobb nem volna, felhasználandó.

Gottschewski II. 168, 169.

Szinyei Merse Pál

aki 15 évi méltatlan mellőzés
után egyszerre a plain-air
legelső és legnagyobb
magyar mesterének lett
elismerve 1896
nyarán Nagybányán
volt.

Provincia, sónai V. 265.

Nagyb. 13

Kimutatás

a főfelügyelőség által szétkü

Darnay Kálmán: Sümegh és

Tkt. 323/899. XII. 15. — L. sz. 104

L'enseignement en Hongrie.

Tkt. 269 és 356/900. — L. sz. 175. —

A Magyar Nemzeti Múzeum (1

Tkt. 436/1900. — L. sz. 331–370.

A M. N. Múzeum évi jelentései:

1898 és 1899. — Tkt. 436/1900.

1900.

1901.

1902.

1903.

1904. —— Tkt. 447/905.

1905

1906.

1907.

1908.

Melczer István: Okmányok a Mele

Tkt 386/900. — L. sz. 47

Cser...

Szinyey Merse Pál

2, 11, 12, 15,

1883 Eiche

Radisics J. II. 172

Szinyei Merse Pál

Gyűjtemenyes kiállításának
Katalogusa.

Budapest, 1912
Az Ernst Muzeum Kiadása.

Lasd Könyvtáramban.
A minvész elbrajzával
egyidejűleg dolgozandó
fel.

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

yezem:

gy helyettesének
sa.

Endrényi Imre, Szeged.

Malonyay Jenő

Szinyei Merse Pál

Budapest
1910
(Művészeti Könyvtár)
K. Lippich Elek

A művész életrajzi
val egyidejűleg
dolgozandó fel

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .... é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ..... , 191 ....

.....

tanu.

.....

tanu.

Lara Béla

Szinyei-Merse Pál
a pleinair festés előfutára.
Modern Könyvtár
248–252 sz.

megvan Könyvtárunkban

Szinyei életrajzával egy-
dejűleg dolgozandó
fel.

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számú .....

.....

vi ..... hó .....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Szinyei Merse Pál

műveinek

gyűjteményes kiállítása.

Budapest. 1905.

A Nemzeti szalon

kiadása.

Egy képes és egy képnélküli

kiadása megvan

könyvtáramban.

A művész életrajzával

egyidejűleg dolgozandó

fel.

ni.

zigorúan tudományos munka meg-
nértékben támogatni kívánjuk, ezen-
életrajzi adatait a mellékelt íven fel-
borítékban a szerkesztőség czímére

később ..... évi 1908 DEC. 1 hó ....-ig.
semmiféle előfizetési kötelezettséggel
művészeti irodalom érdekében is kérve,

ló tisztelettel
8 június hó.

KÉPZŐMŰVÉSZETI
AZGATÓSÁGA

KTOR, BUDAPEST.

Sfinyei Merse Pál

1

A Múbarát

1921. 329 l

Római tégla IX. 103

Szinyei Merse Pal

l.

A Müvészet

1921. 198-199. l.

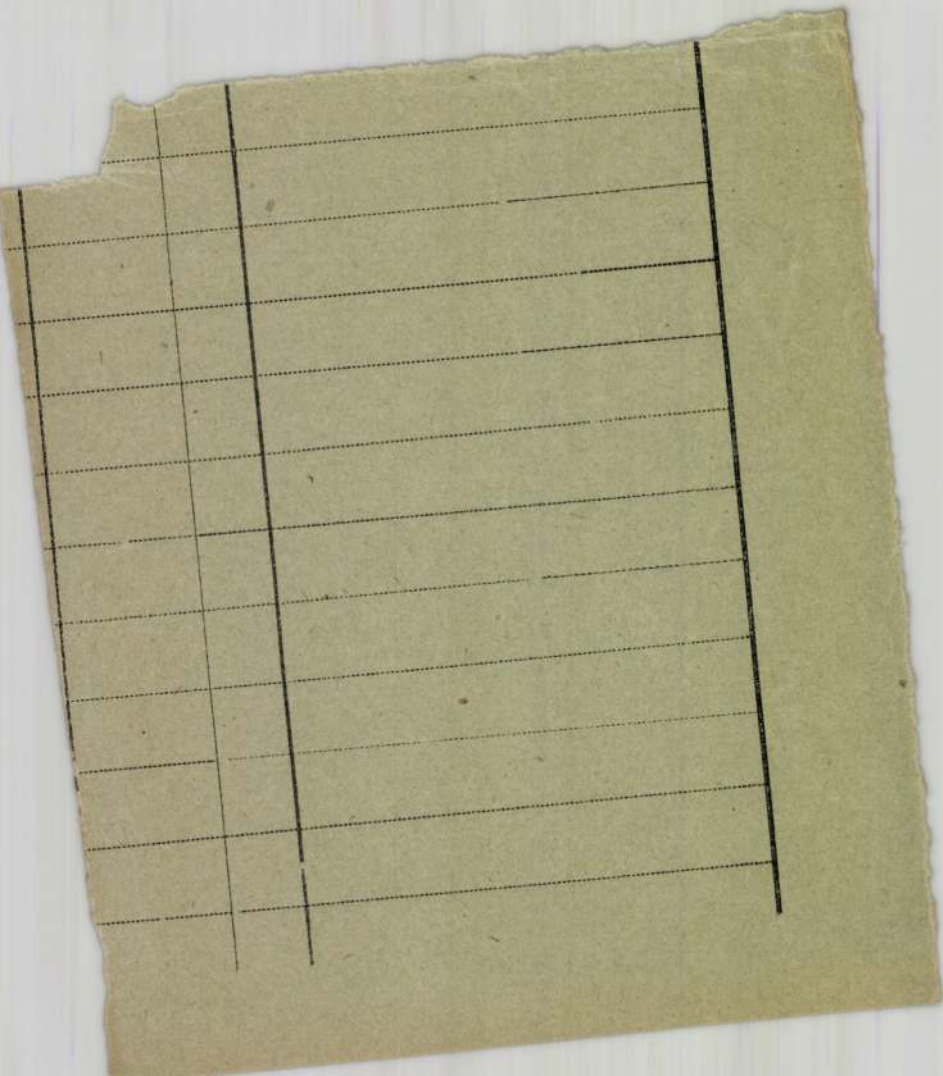

Szinyei Merse Pál

irod
=

Fülep Lajos: Magyar művészet. Bpest, 1923. 133–143. l.

Sámson h. n. III. 26.

Szinyei Merse Pál

1905. gyűjt. Eiáll-
Nemzeti Szalon

Szinyei Merse Pál

festő * 1845 Szinyenytalm
+ 1920 Gernyén.

Nagyváradon Mezey Lajos (?)

1864–69 a münchenii akadémián (Straehuber, Anschütz, Wagner, végül Piloty) tanítványa.

Pajzs, ónyai, Aldt

é. *szeptember hó 1-éig* nyujtsák be a Tanácsához (Budapest, VIII., Szent-

elöljáróság, vagy más hatóság által a kezelőnek e minőségben eltöltött it és összesen kikölcsönzött kötetek vtár mai állapotáról s emellett arról zett el, hány volt behajthatatlan, hány

.

én.

Mihalik József s. k.
előadó orsz. felügyelő.

Stunjes Morse Pál

1916. a Balaton
mellett ugaralt
Balatonmenti
tájkepeivel
nerepelt 1916. telen
az Ernst Muzeum
venderett Koll
Kiállítása

Művészet
1917 28 l.

Sodovnyzomáńczos kehely XV. n.,
Arencsein r. kath. plébánia -
Acuplomé VI. 242, 243,

Szinyei Merse Pál

U. 1923.

arch.

~~Austria~~ VI. 248.

Szinyei Merse Pál

† 1920

U. 2243.

~~Apulumi római kultúra emlékei~~

~~VIII. 201.~~

Szinyei Merse Pál

u. 1816
1817

Gánóczy Antal, nagyváradi Kanonok

V. 292

Szinyei Merse Pál

1905-ben kollektív kiáll.

a Nemzeti Szalonban
96 műve kiállítva.

Irod

Szinyei Merse Pál műveinek gyűjt. kiállítása. Bpest, 1905 (Nemzeti Szalon).

Bevezetés Ernszt Sajvtól.

Nevarki népkvt. III. 178.

Budapest 1937. évi mérlege 1938. évi programja a főváros vezetőinek megvilágításában

A jövő esztendőben Budapest és a székesfővárossal együtt egész Magyarország a világérdeklődés középpontjába kerül. 1938-ban rendezik Budapesten az Eucharisztikus Világkongresszust és a főváros valamint a kormány részéről az előkészületek már a mult esztendőben megkezdődtek, az idén folytatódtak, hogy jövőre minél impozánsabban sikerüljön ez a világdemonstráció. Erről a nagy horderejű eseményről és a múlófélben lévő esztendő tapasztalatairól beszélgetett az ESTI UJSAG munkatársa Budapest székesfőváros politikai és adminisztratív vezetőjével. Nyilatkozataikat, amelyek részint beszámolnak az 1937. év mérlegéről, részint az 1938. esztendő programját világítják meg, az alábbiakban közöljük:

Karafiáth Jenő főpolgármester: A gyönyörü fővárost önereje tudja boldogabbá tenni

— Amikor székesfővárosunk főpolgármesteri tisztjét elfoglaltam — mondta a főpolgármester —, annak a reményemnek adtam kifejezést, hogy ha a minden szépért, nemesért és jóért önzetlenül lelkesedő közgyűlési akaratot elkerülhetőnek látszó politikai mesterkedések mellőzésével mindenkor, minden részrehajlás nélkül, kizáróan a város érdekét tekintve tudom élő valósággá testesíteni, akkor úgy székesfővárosunk, mint nemzetünk javára a kormány elgondolása, a törvényhatóság nemes hagyományai és saját egyéni meggyőződése szerint is áldásos és hasznos, becsületes magyar munkát végzek. Hangsúlyoztam azt is, hogy a józan önmérséklés, a derék és becsületes polgári munka jegyében, az önkormányzatban rejlő lendítő erők hasznosítása útján, a közgyűlési teremben, de a nemes célért küzdő pártokban, az egymással szembekerülő politikai elvek tiszteletben tartásával még a legkülönbözőbb pártkeretek között is békét és megértést óhajtok.

Ha visszagondolok az elmúlt esztendőre, jóleső örömmel kell megállapítanom, hogy a törvényhatósági bizottság közgyűléseit

mindig az érdemi munka és a magas színvonalú vita jellemezte

s hogy a székesfőváros kétségtelen hasznára és előnyére mindig a legbékésebb légkörben zajlottak le. Eltekintve azoktól a kisebb kilengésektől, amelyek a parlament életében is elkerülhetetlenek, s nem mennek az alkotó munka rovására, lényeges kérdésben nem merültek fel elválasztó ellentétek a közgyűlésben, nyugodtan állapíthatjuk meg tehát mind a kormányzat, mind az önkormányzat szempontjából, hogy

az a légkör, amely a kormányzópártok és az ellenzéki pártok között a pártközi értekezletek szűrőjén keresztül kialakult, hasznosnak és üdvösnek bizonyult.

Még elvi és világnézeti különbségek mellett is egy nevezőre tudott hozni minden pártot a székesfőváros és annak nagyszerű intézményei iránt táplált olthatatlan szeretete s a főváros polgárságának jól felfogott érdeke iránt tanusított kötelességérzet bölcs önmérséklésre bírta még a legerősebb ellenfeleket is.

Tudatában vagyok annak, hogy ezt a szivünkhöz nőtt és természeti kincsekkel megáldott

gyönyörű fővárost elsősorban önereje tudja boldogabbá és még gazdagabbá tenni.

Aminthogy eddig sem az uralkodók kegye, hanem tehetséges és takarékos polgárságának kitartó kezdeményezése, továbbá úgy az iparban, mint a kereskedelemben, valamint a kulturális életben a legteljesebb elismerésre méltó, öntudatos áldozatkészsége tette nagygyá és világhíressé. Hiszem és remélem tehát, hogy

az elkövetkezendő Szent István-esztendőben, a mely nemcsak fővárosunknak lesz igen nagy eseménye, hanem az egész nemzetnek is, a fővárosunk iránti szeretet és polgártársaink jól felfogott érdekeinek megbecsülése az eddiginél is fokozottabb mértékben hozza össze a józándékú törekvéseket

s Szent István jubileumi esztendejét, amely annyi megoldásra váró feladatot tartogat számunkra, a legszebb siker jegyében zárhatjuk le.

Szendy Károly polgármester: Nézem a multat, remélem a jövőt

— A szeretet és a béke ünnepén — mondta a polgármester —, szent karácsony napján alkalma nyílik az egész évi munkájában megfáradt embernek is arra, hogy visszapillantson a tűnő esztendőre, de ugyanekkor tekintetét bizakodva fordítsa a jövendő felé is. A karácsonyfa ágain szeliden pislanó gyertyácskák Krisztus békéjét, a szív ünnepének meghitt melegét sugározzák az emberi lélekbe.

Szenvedély és érdek nélkül tárulnak fel a lelkek ezekben a pillanatokban.

Aki igaz magábaszállással, belső lélekvizsgálódással indítja el gondolatainak szárnyát, most ezen az egyetlenegy napon, a világot megváltó szeretet ünnepén a legőszintébb lehet. Emberek vagyunk azonban. Véges teremtményei az ég Urának s gyarlóságunk határfákat állít elénk. Nem tudjuk levetkőzni azokat a körülményeket, amelyek között élünk. Szeretnők magunkat átadni a teljes gondnélküliség érzésének, erre azonban nincs lehetőségünk. Gondolataink most is ott cikáznak, ahol az év 364 napján foglalatoskodnak és csupán ezzel a beállítottsággal tudjuk kifejezni az ajkunkra toluló gondolatokat.

Ez a beállítottság vezeti az én szavaimat is.

Nézem a multat és remélem a jövőt.

Látom Budapestet, a várost, amely szülőföldem épúgy, mint száz- és százezer polgártársamnak. Látom az elvégzett munkát, látom annak eredményeit. És amint látom, megállapítom valami csöndes rezignáltsággal, hogy

bár sokat dolgoztunk, az eredmények mégsem alakultak minden vonatkozásban úgy, ahogy azt szerettük volna.

Sok könnyet letöröltünk, de az arcokra mégsem tért vissza a mosoly. Sok munkáskézbe adtunk szerszámot, de a kenyér még mindig nem elég. Épitettünk és alkottunk. Fejlődtünk és előrehaladtunk s hogy ezt tudjuk tenni, nehéz munkánk áldozatának gyümölcsét odaadtuk a köznek, mi, tisztviselők épúgy, mint a polgárok.

Az ünnepnap múlásával tovább kell dolgoznunk.

Nemcsak kell, hanem akarunk is, mert tudjuk, hogy ez szent kötelességünk. Nagy események előestéjén vagyunk.

Budapest pár hónap mulva magára vonja az egész világ figyelmét,

százezrek találkoznak itt, a mi falaink között azzal, aki ma született, a Jézus Krisztussal. Az eucharisztia budapesti világkongresszusán olyan benyomást kell kapniok a földkerekség minden részéről idesereglő vendégeknek, amely méltó ahhoz a helyhez, amelyet a Pápa Őszentsége alkalmasnak ítélt a világegyház legnagyobb megmozdulásának színhelyéül.

— Én tudom, hogy a magyar fővárosnak nem lesz olyan lakója, aki ne lenne tudatában az esemény fontosságának és nem lesz olyan sem, aki ne tenne meg mindent a siker átütőbbé tételében.

Munkálkodni és fáradozni fogunk, hogy ez az eredmény biztos elkövetkezzék,

de munkálkodni és fáradozni fogunk azért is, hogy amit a még jóformán el sem múlt nehéz napok idején fővárosunk érdekében maradéktalanul eredményessé tennünk nem sikerült, arra most a reánk következő újesztendőben sor kerülhessen.

— Budapest székesfőváros minden polgára tudja és érzi, hogy lakóhelyének felvirágzása a saját érdekén kívül

magyar érdek is.

Ez a tudat az, amely erőt kölcsönöz a reánk váró fáradalmak leküzdésére és hitet nyujt bizton bekövetkező jobb jövendőnkre.

Uj korszak küszöbén

Irta: Makkai János

A politikában igen gyakran előfordult már, hogy egy-egy várható eseményből, egy-egy új törvényből nagy változásokat s új korszakokat jósoltak s aztán kiderült, hogy a szenzáció lezajlott s utána maradt minden a régiben. Most ezúttal aligha válhatunk rossz jósokká, amikor azt mondjuk, hogy a magyar közélet valóban új korszak kezdetéhez érkezett el, azaz most éljük egy régi politikai korszak utolsó éveit, most likvidálunk s most készülődünk az új harcokra, amelyek bizonyára a jövőben sem fogják elkerülni a magyar fórumokat. Ezt a változást, ezt az új korszakot a titkos választói jog hozza, amit Darányi Kálmán miniszterelnök egy hét mulva fog a képviselőház asztalára letenni. A titkos választói jog évtizedes problémája ezzel elérkezik oda. hogy kiemelkedik a jelszavak világából. s most már mindenkinek szembe kell néznie a reformmal, annak is, aki a titkos választói jogot akarja, sürgeti s annak is, aki nem akarja és mégis sürgeti, vagyis — mindenkinek. Közéletünkben idáig voltak olyanok, akik a titkos választói jogban, ha az ország számára nem is, a maguk számára mindenesetre csodaszert láttak s minden politikai kudarcuknál a titkos választói joghoz fellebbeztek. Voltak olyanok, akik a „nyiltan a titkos, titokban a nyilt" szellemes álláspontját képviselték s voltak olyanok, akik a választójogi újításokat mindig forradalmi aspirációknak minősítették. Most a kormány határozott állásfoglalása tiszta helyzetet teremt ebben a kérdésben: a titkos választói jog törvényjavaslata a Ház elé kerül.

Darányi Kálmán miniszterelnök az első államférfiú Magyarországon 1867 óta, aki a titkos választói jog kérdésében levonta a végső konzekvenciákat és most, ime: kész megoldással lép a magyar közvélemény, s kész törvényjavaslattal a törvényhozás elé. Hogy ez a lépés milyen nagyjelentőségű, azt csak akkor tudjuk lemérni, ha visszaemlékezünk arra, hogy az elmult évtizedekben mennyi terv született a választójogról s mennyi hare dúlt körülötte anélkül, hogy a nagy reform mégis megvalósult volna! Most azért állunk új korszak küszöbén, mert a magyar közéletet éppen a megnem oldott s ezért — megoldhatatlannak hitt kérdések üszkösítik régi idők óta s mint a lelki gátlások az emberi életet, ezek tették bizonytalanná a magyar politikát. Amint azonban az ember kinövi gyermekkori betegségeit, úgy a megvalósított reform is a politikai élet sok visszásságát kiküszöböli. Ha meglesz a titkos, senki sem hivatkozhatik például arra, hogy „a nép őt követi, csak az a baj, hogy megakadályozzák a követésben". Mindenkinek sokkal inkább kell ezután a realitásokkal számolnia, mint eddig s a világnézeti irányzatok és politikai ideák világában is tisztázódási folyamatoknak kell bekövetkezniök, mert a titkos választói jog a néptömegek számára készül, elvi harcokat tesz szükségessé s nem egyéni s nem pártvezéri ambiciók kielégítésére szolgál.

Ma, amikor Európában az emberiség tagadhatatlanul a polgári demokrácia válságában gyötrődik, a mi elhatározó lépésünk a titkos választójog irányában egyenesen történelmi jelentőségűnek mondható. Éppen ezért ezt a választói jogot semmiesetre sem lehet a háborúutáni tanulságok figyelembevétele nélkül megalkotni! Baloldalunk egy része ma is az 1914 előtti mentalitásban él, a választói jogot individuális jognak, a politikát a korlátlan szenvedély, a szabad érvényesülés játékterének s a közéletet, a társadalmi rétegek kapitalizmustól vezérelt osztályharcának fogja fel, s ebben a légkörben szemléli a mi választójogi reformunkat is. Ez a felfogás — előre jelezzük, — alapjában téves! Mi nem azért csinálunk titkos választói jogot, hogy ezzel visszatérjünk az 1914 előtti időhöz, nem azért foglalkozunk alkotmányjogi problémákkal, hogy az országot és a népet újabb és legújabb politikai kísérleteknek tegyük ki, Magyarország közjogi struktúráját nem azért támasztjuk új törvényekkel alá, hogy a békebeli pártharcok lehetőségeinek elvadult formáit alapítsuk meg s közbül elfelejtsük azt: hogy nemzeti céljaink elérésére a nép megerősítése, nevelése, a gazdasági erők felszabadítása s a szociális kérdések rendezése terén mik az elkerülhetetlen feladataink?!

A vita nemsokára megindul a titkos választói jogról s a nemzeti társadalomnak ebben a vitában döntő szava lesz. A titkos választói jog, mint törvényalkotás, nehéz és kényes feladat, de az érdekek, amelyeket érint: a nacionalista Magyarország érdekei, amelyeket minden reformnak szolgálnia és nem kereszteznie kell. Hogy a szélsőbaloldal és a marxizmus a titkos választói joggal nem lesz megelégedve, ez számunkra már előre is lényegtelen kérdés kell, hogy legyen s a felett is napirendre kell térnünk, hogy olyan választójogot nem lehet csinálni, ami mindenkit kielégítsen, s minden párt közéleti ambicióinak megfeleljen. *A mi titkos választói jogunk elsősorban a népet akarja megnyugtatni, a nép számára akar igazságot hozni,* a választójogi reformot a nemzetnek, a népnek s — nem a politikusoknak csináljuk! Amikor ez a reform a magyar közéletet egy új korszak küszöbére állítja, le kell számolnunk azzal, hogy a választójogi harc egyike lesz a legfontosabb küzdelmeinknek, amit a nemzeti és keresztény Magyarországért meg kell vívnunk! Az alkalom adva lesz, hogy az ellenerők ebben a választói jogban mindent reakciósnak bélyegezzenek, mert nincs a világnak az a választójoga, amelyet ne lehetne reakciósnak minősíteni.

A magyar nemzeti társadalomnak komolyan fel kell készülnie tehát azokra a harcokra, amelyek most ezután következnek s öntudatosan kell vállalnia a felelősséget azért, amit a közjogi reformok terén végre kell hajtanunk. Az új korszak küszöbén győzelmesen csak úgy léphetünk át, ha tisztázva céljainkat és vágyainkat, szervezetten és öntudatosan állunk az élére annak a mozgalomnak, amely *egyszerre akarja Magyarországot modern, európai, de keresztény és nemzeti országgá is tenni!* Az új választói jog: ezt a célt szolgálja s ebből a célból a magyarság jövője érdekében — semmit sem engedhetünk...

Ritka bonyodalom egy Szinyei-Merse kép körül

Az „Őszi színek" c. festményt a szakértők egy része eredetinek, másik része hamisítványnak mondja — December 31-én dönt a bíróság

Ezév júliusában olyan érdekes művészeti botrány pattant ki Budapesten, amilyenre az utóbbi években alig akadt példa. *Balla Ödön képügynök eladta Mautner László régiségkereskedőnek Szinnyei-Merse állítólag „Őszi szinek" című festményét négyezernégyszáz pengőért*

és másnap kiderült, hogy a kép hamisítvány.

Illetőleg a tulajdonképpeni bonyodalmat éppen az okozta, hogy

a szakértők egyik része hamisítványnak tartotta az eladott festményt, a másik része pedig arra esküdött, hogy a kép tényleg Szinyei Merse alkotása

és azonos az országos hírű „Őszi szinek"-kel.

Megindul a bűnvadi eljárás

Mautner László, a vevő mindenesetre félt, hogy hamisítványt vásárolt drága pénzen. A vételt követő napon megnézette a képet dr. *Rózsaffy Dezsővel, a Szépművészeti Múzeum igazgatójával,* aki kijelentette, hogy

a kép hamisítvány,

mire Mautner feljelentést tett a rendőrségen csalás miatt, a megvásárolt képet bűnjelként letétbe helyezte azzal, hogy az eladónak rendelkezésére bocsátja, ha a kifizetett vételárat visszakapja. Egyben polgári pert is indított *Balla* Ödön képügynök ellen, de beperelte *Süttő* József képrestaurátort is, akinek megbízásából értékesítette *Balla* a képet.

A bűnvádi eljárás megindult és az ügyben a rendőrség kihallgatta a feleket. *Balla* Ödön elmondotta, hogy *Süttő* József képrestaurátor hívta fel figyelmét arra, hogy birtokában egy rendkívüli üzletet jelentő festmény van és kérte, hogy keresse fel lakásán. *Süttő* meg is mutatta a képet, amelyről

azt állította, hogy Szinnyei-Merse Pál „Őszi szinek" című festményének eredetije,

hogy vidékről való és az illetőnek, akinek el akarja adni, sürgősen szüksége van pénzre.

— Én a képet elvittem egy műgyüjtőhöz, — mondotta *Balla,* — aki *háromezer pengőt és hat darab metszetet ajánlott fel érte.* Ezért az árért nem akartam odaadni, hanem elvittem *Mautner* László műkereskedőhöz és tőle vételárként *hatezer pengőt kértem.*

Mautner a képet négyezer pengőért megvette s a vételáron kívül nekem négyszáz pengő közvetítési díjat fizetett.

Én az összegből kétezerhatszáz pengőt átadtam Süttőnek, mert az volt a megállapodás, hogy a kétezernégyszáz pengőn felül elért összeget megfelezzük. *Süttőnek ugyanis azt mondtam, hogy háromezer pengőért adtam el a képet.* Tehát magamnak összesen ezernégyszáz pengőt tartottam meg. Én meg voltam győződve, hogy a kép eredeti, csak később, amikor láttam az „Őszi szinek" egy reprodukcióját,

jöttem rá arra, hogy tévedtem,

de még mindig *Szinnyei-Merse* alkotásának tartottam az eladott festményt.

Az eladó és károsult

Süttő József is vallomást tett a rendőrségen. Elismerte, hogy ő bízta meg *Ballát* a kép értékesítésével. Azt, hogy honnan kapta a képet, nem tudta megmondani, hanem *azt állította, hogy egy ismerőse, akinek nevét nem tudja, azzal hozta fel, hogy a kép vidékről való és tulajdonosa kétezernégyszáz pengőt kért érte. Balla* nem mondta meg, hogy a képet négyezernégyszáz pengőért adta el, ellenkezőleg, azt állította, hogy egy *Lőwi* nevű hitelszövetkezeti igazgató vette meg azt háromezer pengőért. Előadta még, hogy

a képet valódinak tartja,

és hivatkozott a festőművészeknek arra a szokására, hogy egyes képeikből különböző variációkat csinálnak.

— Különösen áll ez, — mondotta — *Szinnyei-Merse* Pálra, akinek a *Pacsirta* című képéből számtalan variáció van forgalomban. Arravonatkozóan, hogy a kép valódi, a Szépművészeti Múzeum ötösbizottságának, mint szakértőnek a meghallgatását kérte. A hatóságok hiába faggatták Süttő Józsefet arravonatkozóan, hogy kitől szerezte a képet, nem tudott választ adni, csupán arra emlékezett, hogy állítólag *Bírónak* hívják az illetőt s erről a Bíróról személyleírást adott.

A hamisított kép eladásának történetét egészen másképp mondotta el *Mautner* László, a károsult. Az ő állítása szerint *Balla Ödön a képért tizenkétezer pengőt kért és határozottan állította, hogy Szinnyei „Őszi szinek" című híres képének eredetije.*

A tárgyalás során Balla elmondta, hogy *Turóczy* MÁK igazgató akarta megvenni háromezer pengőért és metszetekért, majd egy képkereskedő öt-hatezer pengőért kérte bizományba, mivel azonban a pénz sürgősen kellett, beleegyezett a négyezer-pengős vételárba.

— Később azután, — mondotta a feljelentő Mautner László — megállapítottam, hogy

hazugság, amit Balla nekem mondott.

Ő nem beszélt sem bizományi eladásról a képkereskedővel, sem Turóczy igazgatónak nem kínálta a képet.

Ellentétes szakvélemények

A rendőrség a gyanusítottak és a feljelentő kihallgatása után több tanút hallgatott ki, majd *beszerezte a szakértői véleményeket.*

A vélemények, amelyek tulajdonképpen érdekessé teszik az ügyet, a következők:

1. A képet a Szépművészeti Múzaumban *Pikler* Géza tanár vizsgálta meg először. Kijelentette, hogy érzése szerint

a festmény eredeti

és azt nem merné hamisítványnak minősíteni. Arra való tekintettel azonban, hogy ő régi klasszikus művek ismerője, inkább az Ernst-múzeum igazgatóját, dr. *Lázár* Bélát ajánlotta szakértőképpen.

2. Dr. *Lázár* Béla megtekintette a rendőrség által bemutatott olajfestményt és szakvéleményében kijelentette, hogy

a kép Szinnyei-Merse Pálnak eredeti festménye

és igen ismert műve a nagynevű festőnek. *A kép nem hamisítvány, nem másolat, régi vászonra van festve, a mester eredeti kézirása tisztán felismerhető és a mű festési modora is biztosan elárulja, hogy a képet maga Szinnyei festette.*

3. A Szépművészeti Múzeumban egy ad hoc négyes bizottság vizsgálta meg ezután a képet és ennek a bizottságnak az volt a véleménye, hogy

a kép nem Szinnyeitől származik.

Újból kihallgatták dr. *Lázár* Bélát, aki ezekután is fenntartotta véleményét s a képet a leghatározottabban valódinak minősítette.

A négyezernégyszázpengős polgári perben, a bíróság szakértőül kinevezte *Petrovics* Eleket, a Szépművészeti Múzeum nyugalmazott főigazgatóját és a tárgyalás határnapjául december 31-ét tűzte ki. Ezen a tárgyaláson dől el a bíróság előtt, hogy a nagy feltűnést keltett képügyben *kinek az oldalán áll az igazság.*

Ettől függetlenül

a csalási bűnper folyik,

abban az ügyészség vádiratot adott ki, sőt a büntetőtörvényszék a főtárgyalást január 22-re már ki is tűzte.

DOBAY TIBOR

KARÁCSONY A SIVATAGBAN

Keresztlevelébe Erzsébet, Amália, Eugénia neveket vezették be, hivatalosan „császári és királyi felség"-nek szólították, — de otthon és intim körökben mindig csak ennyi volt a neve: *Sissy!* És Sissy Őfelsége, Ausztria császárnéja és Magyarország királynéja

éppen ma, 1937 karácsony előestéjén született meg 100 esztendővel ezelőtt.

Egyike volt Miksa bajor herceg és Ludovika hercegnő híres öt leányának, a *„possenhofi öt hercegkisasszony"* egyike volt *Sissy.* És a *possenhofeni* várkastély hercegkisaszonyainak mindegyike filmre, színpadra és könyvbe kívánkozó regényt élt végig s majd mindegyikük élete tragédia volt.

Phantasus herceg

A papa, Miksa herceg, nem túlzottan rajongott az egyenruháért és a napi munkáért. Író volt és *Phantasus hercegnek* nevezték mindenfelé. Különösen útleírásai jelentettek nagy publikumsikert és

Sissy születésekor is éppen egyik könyvén dolgozott,

amely egy esztendővel később, 1838-ban jelent meg *Keleti vándorlások* címen. Az öt leányon kívül még három fia (Lajos, Károly Tivadar és Miksa Manó hercegek), tehát összesen nyolc gyermeke volt.

A possenhofi hercegkisasszonyok sorsa vázlatszerűen így alakult:

Mária

1. *Mária* hercegnő, akit alacsony termete miatt élete végéig „a kis hercegnő"-nek neveztek, — *II. Ferdinánd* nápolyi király legidősebb fiának, *Ferenc Mária Lipót* hercegnek lett a felesége. Esküvője után három hónappal az ura *II. Ferenc* néven trónra lépett, de nemsokáig uralkodott.

Garibaldi vörös ingesei akkor már vígan menetteltek azon az úton, amely az Italia unita megteremtéséhez vezetett

és *II. Ferenc* csak későn látta meg az események igazi jelentőségét. Mire kapkodva alkotmányt adott népeinek és mindenféle engedményre késznek mutatkozott, addigra

az olaszok már el is söpörték a trónját

és a kis hercegnő országnélküli királynéként élte végig életét.

Sissy

2. *Sissy* hercegnő véletlenül lett I. Ferenc József felesége. *Ludovika* hercegnő eredetileg másik lányát,

a legszebbik possenhoffeni hercegkisasszonyt, Helenát szánta I. Ferenc Józsefnek,

aki maga is beleegyezett ebbe a választásba. De mikor később Ischlban meglátta egyszer Sissyt, akkor felborította Ludovika mama terveit és Sissyt vette el.

Sissy sorsa végig tragikus volt. Családi élete sohasem volt igazán boldog,

a bécsi udvar állandóan a legfurcsább intrikákkal keserítette el az életét,

anyósa és új rokonsága még azt is súlyos bűnéül rótta fel, hogy oly *„túlsokat fürdött",* az ura még a családi élüetben sem rázta le magáról teljesen a császári méltóságot, fia tragikus véget ért és Sissyt végül is anarchista orvgyilkos ölte meg a genfi tó partján. A világtörténelem kevés olyan asszonyi sorsot ismer, amely tragikumában Erzsébet császárné és királyné életét túlhaladná.

Zsófia

3. *Zsófia* hercegnőt eredetileg II. Lajos bajor királynak szánták. Annak a II. Lajosnak, aki Wagner Richárd lángeszének egyik felfedezője és hódolója volt és aki később megőrült s őrültségében

teljes királyi díszben besétált a Stamberger See hullámaiba.

Zsófiát azután *Ferdinánd Fülöp alenconi herceg* vette el és magával vitte Párisba. Az alenconi hercegnő borzalmas szerencsétlenségnek esett áldozatul. 1897-ben ő is ott pusztult el a párisi nagy bazártűznél, amelynek oly sok halottja volt.

Csak elszenesedett gyűrűs ujját találták meg a romok között és az épségben maradt gyűrűről állapították meg, hogy Zsófia, Alencon hercegnője is elpusztult

a nagy tűzvészben.

Helena

4. *Helena* hercegnő — mint említettük — eredetileg Ferenc József menyasszonya volt, de

helyette Sissy vonult be a bécsi Burgba.

Igy Helena a rendkívül gazdag *Thurn-Taxis* herceg felesége lett és

rendkívül fényes udvara volt ura régensburgi palotájában.

Rendkívül fiatalon halt meg.

Mathild

5. *Mathild* hercegnő, aki *Trani* gróf felesége lett, valamennyi nővérét és testvérét túlélte.

Az egész possenhofeni gyermekseregből ő volt már csak életben, és jelen is volt, amikor Erzsébet szobrát a bécsi Népkertben leleplezték.

Trani grófnő egyébként gyakran fordult meg Bécsben, ahol azonban az udvar nem szívelte túlzottan Sissy húgát.

Az öt possenhofeni hercegnő sorsa kész, izgalmas regény, csak írójára vár, aki lemásolja.

s. c.

Szinyei Merse Pál

irod

Farkas Zoltán:

Magyar festők -

Bp. 1941

43 - 46. l -

Jézust szoptatja.

b) Az Orsz. Képtárban. 1871: XI. 5. *F. Solimena:* Mária a kis Jézust szoptatja. — 1873: XI. 5. *Copie nach Fr. Solimena:* Maria reicht dem Kinde die Brust. — 1876, 1878, 1879: IX. 300. *F. Solimena:* Mária szopni ád a kis gyermeknek. — 1881: 718. *F. Solimena:* Mária és a gyermek Jézus. — 1888: XVI. 533. *F. Solimena utánzója:* Madonna. — 1896, 1897: XVI. 533. *F. Solimena utánzója:* Madonna. — 1897: XVI. 533. *In der Art des F. Solimena:* Madonna mit Kind. — 1898: XVI. 533. *F. Solimena* (manière de-): La sainte Vierge avec l'enfant Jésus. — 1901, 1904: XVI. 533. *F. Solimena utánzója:* Madonna.

Szinyei Merse Pál

rród

Divald 1927

178, 179 l.

180. l.

ssé balrafordultan ül és
:íti. Mind a két kezével
baljával felemelt kardját

öndör hajat, bajuszt és
hord. Mellénye és atillája

. — Lelt. sz. 811. — Értéke
-féle ereklyemúzeumból. —
okat l. a 62. lapon az 580
is 30-án (107–95). — Átvételi
másul vette az 1896 április

Szinyei Merse Pál

iród
z
Mysk Ernő
80.1

~~Taubach l. n. X. 44.~~

Az Élő Tárlat káprázatos estje az Operaházban

Lelkesen ünnepelte a díszelőadás közönsége a kormányzói párt

A város minden pontjáról autók indulnak az *Andrássy út* felé és egyetlen hatalmas karavánban, rendőrök irányítása mellett hajtanak a reflektorfényben fürdő *Operaház* elé. Csütörtökön este hét óra felé óriási autótábor áll az *Opera* környékén és még mindig újabb kocsik jönnek. A hetek óta lázas érdeklődéssel várt »*Élő Tárlatra*«, a »Magyar Művészetért« akció díszelőadásra gyülekezik a közönség.

Régen volt ehhez hasonló káprázatos nagyszabású eseménye a főváros előkelő társadalmának.

A páholyokban ott látjuk gróf *Teleki* Pál miniszterelnököt családjával, herceg *Festetich* Györgyéket, *Hóman* Bálintékat, gr. *Teleki* Mihályékat, *Fabinyi* Tihamérékat, *a török, a román, a bolgár, a francia, az angol, a német, a jugoszláv, az olasz és a spanyol követeket* családjaikkal és a követségek személyzetével, *Ullein-Reviczky* Antalékat, *Schmidt* Richárdékat, *Moraes* brazil követségi titkárt, *Montgomery* amerikai követet, *Eckhardt* Tiborékat, *Bogdánffy* Jenőt, *Stolpa* Józsefékat, gróf *Széchenyi* Bertalanékat, *Uray* Istvánt, *Keresztes-Fischer* Lajost és Ferencet, *Szinyei-Merse* Jenőéket, *Baranyay* Lajost, *Baranyay* Jusztint, *Hagenmacher* Henrikéket, gróf *Széchenyi* Károlyékat, *Baranyay* Lipótékat, báró *Vay* Lászlót, báró *Piret* Viktorékat, *Erney* károlyékat.

A földszint széksoraiban látjuk gróf *Hadik Barkóczy* Endrét, gróf *Wenckheim* Józsefnét, *Láng* Boldizsárnét, *Bárczy* Istvánnét, *Walkó* Lajosékat, *Dohnányi* Ernőéket, gróf *Bethlen* Istvánékat, *Jendrassik* Györgyéket, gróf *Bethlen* Béláékat, gróf *Csáky* Félixéket, gróf *Bethlen* Pálékat, *Halászy* Lászlóékat, *Szemző* Istvánékat, *Traeger* Ernőéket, a Budapesten székelő diplomáciai kar fiatalságát, miniszteri főtisztviselőket, művészeket és hozzátartozóikat és sok magasrangú katonatisztet.

Virágos sorfal fogadja a kormányzónét

Pontosan félnyolc órakor már mindenki a helyén ül. *Most kanyarodik a főbejárat elé a kormányzói autó.* A kormányzó feleségével és fiaival érkezik, a kapuban *Márkus* László, az Operaház igazgatója, valamint a díszestély rendezősége nevében báró *Karg* Györgyné és *Karátson* Antal fogadják. A főlépcsőn vonul fel páholyába a kormányzói család, az útvonalon az előadás után kezdődő táncestély nyitópárjai állanak sorfalat. *Minden egyes leány virágot nyujt át az előtte haladó Főméltóságú Asszonynak.* A kormányzó és kísérete elfoglalja helyét páholyában, felzeng a Himnusz, — *Dohnányi* Ernő vezényli — azután néhány ütem a Rákóczi-indulóból. Utána a közönség percekig ünnepli a kormányzót.

Beszél a Művész és a Múzsa

Az ünneplés elültével a zenekarból Liszt rapszódiájának hangjai csendülnek fel. Azután felgyullad a rivaldafény és a függöny elé lép *Uray* Tivadar. *Az est prológusát mondja el, Szabó* Lőrinc költeményét. Utolsó szavai közben szétnyílik a függöny és *görögös fehér zsorzsett ruhájában Bajor* Gizi tűnik fel. Rövid bevezető párbeszédben Urayval, a *Művésszel beszél a Múzsa... Cs. Szabó* László írta a párbeszédet, amely összeköti az ezután következő Élő Tárlat képeit.

Az élő tárlat

Egyiptomról beszélgetnek először. A színpad egyik sarkában felemelkedik a fekete körfüggöny és *csodálatos Nofretete*-fej tűnik fel. *Ambró* Istvánné a »modell«, színesen csillogó egyiptomi fejdíszével. Néhány pillanat mulva *egyiptomi falfestmény* káprázató színei ejtik ámulatba a nézőt. *Hertelendy* Andorné herceg *Odescalchi* Károlyné. *Ugron* Éva, *Tahy* Klári és *Senyey* Márta bárónő a szereplői. Az eltünő egyiptomi képek és néhány összekötő szó után *a görög művészet remekeit* látjuk megelevenítve, egy görög vázacserépen *Bethlen* Éva grófnőt, *Vásárhelyi* Verát, *Villani* José bárónőt, *Ocskay* Gabriellát, a másik sarokban pedig *Széchenyi* Irma grófnőt, mint Pallas Athénét. Ezután pompéji freskók következnek...

Egymásután peregnek a képek, most *Rafael* Aragoniai Johannáját eleveníti meg *Vinci* követ felesége, azután egy felsőrajnai mester Édenkertjében pompáznak az arisztokrata hölgyek, Palma *Vecchio Barbaráját* varázsolja elénk *Rassay* Márta, hogy még egy képsor után *szünet* következzék.

Negyedórára megszakad a látomássor és a közönség a folyosókon, a dohányzóban, büfében sétál. *Páratlan divatrevü* ez a néhányperces szünet, amely után tovább folytatódnak a képek. Szünet után a filharmonikusok *Strauss Művészélet*-keringőjét játsszák, azután újra átveszi a szót *Bajor* és *Uray* és jönnek a megelevenedett képek. Jön az utolsó, a legnagyobb, a legszebb. *Szinyei Merse* Pál *Majálisa* betölti az egész színpadot. Lélegzetelállítóan nagyszabású, dekoratív ez a kép. *Szinyei Merse* Marianne, *Erdőhegyi* Lajosné, *Olgyay* Aladár, *Olgyay* Viktor és *Szinyei Merse* Pál a szereplői.

Hódolat az alkotók emlékének

A *Művész és a Múzsa* párbeszéde a kép közben ér véget. A Múzsa hirtelen eltűnik, hogy néhány pillanat mulva ő maga is élőképpé változzék. Fehér-görög ruhájában, amelyből rózsaszín árnyalatú bélés világlik elő, *a képpé vált múzsa, Bajor Gizi, az utolsó élőkép.*

Összemegy a függöny és Uray Tivadar lép elő. *Konrád Ferdinánd Meyer »Halottak kórusát«* szavalja el *Szabó* Lőrinc fordításában és *a költemény szavaival hódol a halott nagy művészek, zseniális alkotók emlékének.*

Pillanatokig tart, amíg a látomás csodás révületéből a közönség magához tér. *Hálás, lelkes tapsokkal köszöni meg a páratlan élményt, amiben része volt.*

Büfé-csodák

Tíz óra felé jár az idő, kigyúlnak a csillárok, *vacsoraszünet* következik. A közönség a büfébe vonul, illetőleg a büfékbe: öt helyen is vacsorát szolgálnak fel. Libamáj-tornyok, kocsonyázott szárnyasok, halak, vadak, ezernyi jó falat, ételcsodák táltömegei sorakoznak az óriási asztalokon. A tálakon az adományozók neve. Hétszáz üveg pezsgő hül a vödrökben, rengeteg magyar és külföldi bor, konyak, ürmös, likőr és külön szenzáció két hatalmas fahéncskosár színültig tele gyönyörű fügékkel. Minden darab külön arany és ezüst papirosba csomagolva. *A magánosok adományain kívül a budapesti vendéglátó ipar rengeteg ajándékkal járult hozzá a büfé felszereléséhez, még a virágdíszeket is ajándékba kapta a művészetpártoló mozgalom.*

A kormányzóné az első szünetben elhagyta páholyát. Vitéz *Darányi* Béláné, a vezető háziasszony kíséretében megtekintette a büfét. A büfé megszervezésében a vezető háziasszonyon kívül ifj. *Erney* Károlyné, *Pucher* Józsefné, *Perczell* Miklósné, gróf *Pongrácz* Jenőné, *Deák-Horváth* Dénesné, báró *Schell* Gyuláné és *Kovács-Sebestyén* Lászlóné buzgólkodtak.

A kormányzói család és gróf *Teleki* Pálék a kormányzói páholy szalónjában vacsoráztak. A nagy emeleti teremben *Berkes* Béla cigányzenekara játszik és megnyíltak a bárok is, változatos zeneattrakciókkal.

Meleg szeretettel, hálával beszél mindenki a *Főméltóságú Asszonyról, akinek kezdeményezéséből ez a nemes művészetpártoló mozgalom megindult és akinek támogatásával az estély létrejöhetett.* A kormányzóné személyes jelenlétével buzdította a fáradhatatlanul dolgozó rendezőket és szereplőket a próbákon és az operai estélyen ő állt az ünneplés középpontjában.

Éjfélfelé, a vendéglátás végeztével *újra megtelik a nézőtér.* A széksorok közt vezető folyosók végéről híd épült a zenekar fölé a színpadra. A zenekar helyét befedték, szétment a függöny és tapsvihar közepette *pompázó bálterem tűnik elő.* Külön emelvényen negyventagú dzsessz játszik, hátul pedig 8 méter hosszú óriási bárpult áll. A báltermi bár »személyzetében« *Andrássy* Ilona grófnő, gróf *Apponyi* Antalné, *Karg* Irma bárónő, *Zichy* Mária Eugenia és *Cziráky* Alice grófnő szorgoskodnak, mint bármixerek pedig J. de *Moraes* brazil követségi titkár, gróf *Szapáry* Antal, *Horváth* György, *Muzslay* István és *Jeszenszky* Ferenc működnek.

A legjobb hangulatban kezdi meg a táncot a páratlannul fényes báli közönség és a páholyban ülők, élükön a kormányzói párral, sokáig gyönyörködnek a színpadon nyüzsgő forgatagban.

Őskeresztény, 32 éves, szorgalmas, ügyes, sokoldalú magántisztviselő, doktor, jó levelező és adminisztrátor hosszú állami gyakorlattal, bankpraksszissal és remek üzleti érzékkel

megfelelő elhelyezkedést keres

Ajánlatokat »Nemesi származású« jeligére a főkiadóhivatalba kér.

Paul Keres a jövő sakkcsászára?

Sakkrapszódia az Euwe—Keres párosmérkőzésről

A Magyarország hírül adta, hogy Keres észt nagymester 14 játszmából álló páros mérkőzésben legyőzte Euwe dr.-t, a volt világbajnokot. A 9. játszma után Euwe még 5:4 arányban vezetett, ekkor azonban Keres három egymásutáni győzelmével megtörte ellenfele ellenálló erejét. A győzelemhez szükséges fél egységet Keres már a 13. játszmában megszerezte.

A sakkvilág újból fölfigyel *Keres* nevére. A holland exvilágbajnok fölött aratott kétségtelenül reális győzelmével Keres *Aljechin mögött a világranglista második helyére került.* Sokan már most jobbnak tartják a fiatalság acélos erejével fölfegyverzett észt nagymestert az ötvenedik éve felé közeledő világbajnoknál. Arra a kérdésre, hogy melyikük a jobbik, úgylátszik, sokáig hiába várunk feleletet. *Keres* az érdeklődő ujságíróknak kijelentette, hogy a világbajnoki mérkőzés nem aktuális.

*

Keres sakk pályafutása kétségtelenül a legérdekesebb a korunkban szereplő sakkcsillagok között.

1935-ben a varsói olimpián, húsz nemzet négyes csapatainak versenyén a kis Észtország négy olimpikonját amolyan sereghajtó szerepre szánták a benfentesek. Csupa tejfelesszájú gyerek, fiatal diák, de a sakktábla mellett halálos komolysággal ültek és hamarosan respektust szereztek Esztország színeinek. Éljátékosuk és kapitányuk éppen abban az évben érettségizett a narvai gimnáziumban. Paul Keres volt.

*

Amikor az olimpia első részében Észtország Angliával küzdött, hirtelen nagy csoportosulás támadt az első tábla körül, amelyen Keres harcolt a sok nemzetközi csatában megedzett Winterrel. A nézőszédülten figyelték az észt diák játékát, egyik áldozat a másikat követte a táblán, Winter meghajszolt királya hiába igyekezett biztos zugba menekülni, a tábla közepén mattba szorították. (Mint ahogy ez most Euwe-vel is megtörtént!) Ettől a jászmától kezdve a legnagyobbak is kínos gonddal vigyáztak, amikor vele kerültek szembe. A könnyen lelkesülők új Andersenről, új Morphyról beszéltek.

*

A kis Észtország erkölcsi tőkét kovácsolt Keres tehetségéből. A fiatal egyetemi hallgató a szó szoros értelmében »állami« sakkmesteri rangot és méltóságot nyert, a kultuszminisztérium fizetett titkárt osztott be melléje, aki árnyékként kísérte minden lépését. Keresnek nem volt más gondja, minthogy külföldi nagy sakkversenyeken játsszék és lehetőleg értékes helyezést érjen el. Amikor az 1936. évi müncheni olimpián találkoztunk vele, már nagymesteri rangja volt. Az 1937-es semmeringi versenyen nyolc nagymester küzdelmében — Flohr és Capablanca is játszott — Keres lett az első.

Közben megtörtént a »csoda«, Aljechin visszahódította trónusát Euwetől. Ki lesz a legméltóbb arra, hogy vele mérkőzzék? Erre a kérdésre várt feleletet a sakkvilág. A feleletet az 1938 végén érdekes körülmények között Hollandiában rendezett AVRO-verseny adta meg, amelyen a világ legjobb nyolc játékosának tartott nagymesterek vettek részt, négyen az öregebb nemzedékből: Aljechin, Euwe, Capablanca és Flohr négyen pedig: az amerikai Fine és Reshewsky, a szovjetorosz Botvinnik és Keres — fiatalok. A kétfordulós versenyt Keres nyerte. Észtországban örömmámorban úszott. Amikor Keres visszatért Tallinba, iskolai szünetet rendeltek el, a rádió reggeli istentisztelete alatt a fiatal bajnokot az észt ifjúság példaképének állították, a köztársasági elnök külön kihallgatáson fogadta és dedikált aranyórát nyujtott át neki és a revali egyetem ünnepélyes fogadást rendezett tiszteletére.

A múlt év júliusának végén az európai sakkcsapatok a Piriapolis hajón átkeltek az Óceánon. Augusztus 25-én kezdődött a buenosairesi olimpia. Még az elődöntőt sem fejezték be, mire Európában megdördültek az ágyúk. A sakkcsata sok viszontagság közepette mégis véget ért: *Németország nyerte a világbajnokságot Lengyelország előtt.* Keres az észt csapattal egy olasz hajón tért vissza és Hollandiába vitte az útja. Ez az ország immár egy évtizede a sakkozók Eldorádója. Versenyek, páros mérkőzések egymást követik, az elmúlt fél évtizedben új két világbajnoki mérkőzést és a nagy AVRO-versenyt itt bonyolították le. Így hát még a mai válságos napokban is nagy érdeklődés kísérte Euwe és Keres 14 játszmás páros mérkőzését. A hollandok Euwe győzelmében reménykedtek. Nem így történt. Keres jobbnak bizonyult, nemcsak a 15 esztendős korkülönbség, hanem boszorkányos taktikai készsége és most már teljesen megérett stratégiája szerezte meg a megérdemelt győzelmet. A mérkőzésnek mind a 14 játszmája a sakkozás maradandó értéke. Bemutatjuk az ötödik és a kilencedik játszmát. Az elsőben Keres mint nagyszerű stratéga mutatkozik be. *A második valóságos sakk-rapszódia, Andersen és Morphy legragyogóbb játszmáira emlékeztet.* Keres mind a két játszmában a sötét bábokat vezette.

*

I. 1. d2—d4, Hg8—f6. 2. c2—c4, e7—e6. 3. Hb1—c3, Ff8—b4. 4. Vd1—c2, 0—0. 5. Fc1—g5, h7—h6. 6. Fg5—h4, Hb8—c6. 7. e2—e3, Bf8—e8. 8. Ff1—d3, e6—e5! 9. d4—d5, c5—c4! 10. d5×c6, c4×d3. 11. Vc2×d3, d7×c6. 12. Vd3×d8, Fb4×c3+. 13. Vd8—d2, Fc3×d2+. 14. Ke1×d2, Hf6—e4+. 15. Kd2—e2, Fe8—e6. 16. Ba1—c1, g7—g5. 17. Fh4—g3, Ba8—d8. 18. Hg1—f3, c6—c5! 19. Bh1—d1, Bd8×d1. 20. Ke2×d1, g5—g4. 21. Hf3—g1? (Hd2), Bc8—d8+. 22. Kd1—e1, Bd8—d2. 23. f2—f3, Bd2×g2. 24. f3×e4, Bg2×g1+. 25. Ke1—d2, Bg1×c1. 26. Kd2×c1, Fe6×c4. 27. b2—b3, Fc4—d3. 28. Fg3×c7, h6—h5. 29. Kc1—d2, Fd3—b1. 30. Kd2—c3, h5—h4! 31. a2—a4, Fb1×e4. 32. Kc3—c4, b7—b6. 33. a4—a5, b6×a5. 34. Kc4×c5, Fe4—c2. 35. Kc5—b5, Fc2×b3. 36. Kb5×a5, Kg8—g7! 37. Ka5—a6, Kf7—g6. 38. e3—e4, g4—g3! 39. h2×g3, h4—h3. Világos feladta.

*

II. 1. d4, Hf6. 2. c4, e6. 3. Hf3, b6. 4. g3, Fb7. 5. Fg2, Fe7. 6. 0—0, 0—0. 7. Hc3, He4. 8. Vc2, H×c3. 9. V×c3, d6. 10. Vc2, f5. 11. He1, Ve8. 12. e4, Hbd7. 13. d5, f×e4. 14. V×e4, Hc5. 15. Ve2, Ff6. 16. Fh3, Be8. 17. Fe3, Vd8! 18. F×c5, e—d5! 19. Fe6+, Kh8. 20. Bad1, d×c5. 21. Hg2, d4. 22. f4, d3! 23. B×d3, V×d3!! 24. V×d3, Fd4+. 25. Bf2. B×e6. 26. Kf1, Ba8. 27. f5, Be5. 28. f6, g×f6. 29. Bd2, Fe3. 30. Hf4, Be3. 31. Vb1, Bf3+. 32. Kg2, B×f4!! 33. g×f4, Bg8+. 34. Kf3, Fg4+. 35. Ke4, Be8+. 36. Kd5, Ff3+ és matt.

V. Z.

Nyilttér

E rovatban közöltekért nem vállal felelősséget sem a szerkesztőség, sem a kiadóhivatal.

Egyik ügyfelem átvenni szándékozik

Az Est-lapok Színházjegy Irodája Kft. (Pest VII., Erzsébet krt 18-20) üzletét. Felhívom a nevezett cég hitelezőit, hogy különben fogvesztes terhe mellett velem szemben fennálló követeléseket irodámban három napon belül jelentsék be. Vitéz Szücs Dezső dr., Szent Imre herceg-útja 9.

HÁROM ARCKÉP A BELGRÁDI ÉRTEKEZLETRŐL

Metaxas, Szaracsoglu és Cincár-Markovics

A balkáni politika három érdekes egyénisége találkozik a balkáni értekezlet alkalmából a jugoszláv fővárosban: *Metaxas* görög miniszterelnök és külügyminiszter, az új Görögország megteremtője, *Szaracsoglu* török külügyminiszter, akiről az elmúlt hónapokban annyit és annyiszor írt a világsajtó és *Cincár-Markovics* jugoszláv külügyminiszter, aki már eddig is bebizonyította, hogy avatott irányítója országa külpolitikájának. Magát az értekezletet jónéhány nyilatkozat lefokozta már kellő jelentőségére: így a tanácskozásoknál sokkal érdekesebb ennek a három államférfiúnak a személye. Mindegyik színes és figyelemreméltó egyéniség, különösen az — már csak politikai karrierjénél fogva is — a görög kormányfő-külügyminiszter.

Aki legyőzte Venizeloszt

Metaxasról bizonyára számtalan könyvet írnak majd még a Balkán történészei, mert ő olyat tett, ami felér egy kisebb csodával: *új Görögországot teremtett!* Aki ismerte az elmult évtizedek görög történelmét, a rengeteg forradalmat és ellenforradalmat, felkelést és puccsot, a sűrű kormányváltozásokat, Venizelosz, az örök forradalmár és ellenzéke hosszú és meddő harcait, az tudja csak értékelni, *mit végzett ez a tábornokból lett diktátor-miniszterelnök.* És hozzá alig négy év alatt! 1936-ban lett kormányfő s azóta *új Görögország bontakozik ki a régi romjain.*

Már maga az is csoda, hogy *a forradalmak klasszikus hazájában egy miniszterelnök négy évig kormányon maradhasson.* Ha Metaxas *csak* diktátor lett volna és semmi több, kétségkívül már elsöpörte volna az anynyira »dinamikus« görög vérmérséklet. De ő társadalmi, politikai és gazdasági *reformátor is,* aki teljesen új irányt adott országának, új stílust, rendet és békét teremtett, viszonylagos jólétet, megszabadította az államot örökös pártharcaitól s — csodák csodájára! — a görög nép előtt soha nem látott népszerűségnek örvend. Szinte azt lehetne mondani, hogy *Metaxas politikamentes kormányzást vezetett be* s fő gondja a lakosság szociális és gazdasági viszonyainak emelése.

Míg magához nem ragadta a hatalmat, csak azt tudták róla, hogy *kitűnő katona, remek vívó, hű monarchista, jó szakminiszter* s hogy talán van egy kis — erélye is. Azután derült ki, hogy nemcsak hadügyminiszternek jó, hanem valóságos *népjóléti miniszter* veszett el benne.

A szociális téren erősen elmaradt Görögországban, mint a kormány elnöke, most már négy év óta szabadon kiélheti ezt a »szenvedélyét«.

Matematikus a külügyminisztériumban

A török külügyminiszterről kevesen tudják, hogy tulajdonképpen *matematikus, számtantanár.* Amikor tizennyolcéves korában beiratkozott a konstantinápolyi egyetemre, majd a szultán ösztöndíjával külföldi egyetemekre ment, nem igen gondolta az egyenletek és a magasabbfokú matematikai számítások közben, hogy egyik legválságosabb pillanatban *Kemal Atatürk,* az akkor még ismeretlen Musztafa őrnagy új Törökországának a külügyminisztere lesz.

Szaracsoglut különben mindig minden érdekelte: a matematika mellett sokat foglalkozott jogi és közgazdasági problémákkal, művelődési kérdésekkel, pedagógiával. Legtöbbet Franciaországban, Belgiumban és Svájcban fordult meg s a háború után olyan volt a helyzet, hogy végleg *Franciaországban telepedik le* s beházasodva egy francia családba az idegen nemzetiségü francia tanárok számát gyarapítja. De őt is elérte Kemál hívó szava s Szaracsoglu útnak indul. Rábízzák az ankarai kultúrintézmények megszervezését, az oktatásügy reformját, képviselő lesz, majd nemsokára Kemál megbízza a kultuszminisztérium vezetésével. Ekkor még alig 40 éves.

Egyik fontos tagja annak *a szellemi vezérkarnak,* amely a Gházi intésére gyors iramban változtatja át Törökországot s ad új arcot, új képet a volt szultáni birodalomnak. *Izmet Inonü* kormányrajutásakor vele töltik be a pénzügyminiszteri széket: tökéletesen rendbehozza az ország financiális ügyeit és rendezi a külföldi adósságok bonyolult kérdését. Azután az igazságügyminisztérium a következő állomása. Azt mondják, ő alakította át a török bírói és ügyvédi rendszert. Végre, a mult év januárjában, amikor *Rüstü Arras* utóda is lemond, a külügyi hivatal élére kerül. *Egy orvos* (Rüstü Arras) *után matematikatanár a külügyminisztérium vezetője.*

Működéséhez több döntő esemény fűződik: ő hagy fel Törökország semlegességi politikájával s előbb a franciákkal, majd az angolokkal köt szerződést. Alatta tér vissza *Hatay* a török nemzettesthez, majd szeptemberben neki kell Moszkvába mennie, hogy majdnem négy hétig tárgyaljon a Szovjet vezetőivel. Ügyességét mutatja, hogy — üres kézzel tért vissza hazájába.

Diplomata a Sárga házban

Cincár-Markovics a diplomáciai életből jött s aránylag síma, zajtalan pályafutás után érkezett meg a belgrádi külügyminisztériumba, az úgynevezett Sárga Házba. Azelőtt hosszabb időn át *a berlini követségen* szolgálta hazáját. Németországban osztatlan rokonszenvnek örvendett. Több helyen teljesített szolgálatot jugoszláv külképviseleteknél és odahaza is. Tudomásom szerint *Sztojadinovics kormánya küldte annakidején a német fővárosba.* Cvetkovics miniszterelnök valódi diplomatával akarta betölteni a Sztojadinovics távozásával elárvult külügyminiszteri széket s Belgrádnak a Berlin—Róma-tengellyel való, fokozódó jó viszonya miatt gondolt a berlini követre, akit megfelelő és ügyes diplomatának ismert.

Idestova Cincár-Markovics is évfordulót ül: mint török kollégája, ő is egy év óta tölti be a külügyminiszteri tisztet.

Cs. B.

Megérkeztek Belgrádba a Balkán-konferencia résztvevői

Belgrád, február 1. Pénteken délután formális üléssel kezdi meg tanácskozásait a Balkán-államok konferenciája. Az ülésen *Gafencu* román külügyminiszter elnököl. *Szaracsoglu* török külügyminiszter csütörtökön délután kíséretével Szófiába érkezett, ahol a pályaudvar külön várótermében *negyven percig tanácskozott Kiosszeivanov bolgár miniszterelnökkel.* A tanácskozás után a török külügyminiszter folytatta útját; *a bolgár miniszterelnök a jugoszláv határig elkísérte.* Elindult Belgrádba *Metaxas* görög miniszterelnök is. A két államférfi *Nistől együtt folytatta útját* a jugoszláv fővárosba.

Politikai és diplomáciai körökben úgy tudják, hogy a péntek délutáni tárgyalásokon az általános irányelvek mellett elsősorban *a Balkán szövetség tagállamainak gazdasági együttműködéséről* lesz szó. Felmerült az az ötlet, hogy ehhez az együttműködéshez igyekeznek *megnyerni előbb Bulgária, később Magyarország hozzájárulását.* A szombati megbeszélések programját *a magyar és bolgár problémák* fogják kitölteni. A külföldi sajtó azt a véleményt hangoztatja, hogy Románia *barátságosan* fogadta ugyan azt a jugoszláv tanácsot, hogy Bukarest tegyen engedményeket Magyarországnak és Bulgáriának, amióta azonban Németország fokozott érdeklődést tanusít a román olaj iránt, *nincs rá kilátás, hogy Románia a tanácsokat meg is fogadja.*

Cincár-Markovics jugoszláv külügyminiszter egy török lapban annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy *a szövetség tagállamainak barátságos viszonya a jövőben tovább fog fejlődni. Szaracsoglu* török külügyminiszter elindulása előtt ugyancsak nyilatkozott és kijelentette, hogy *Törökország nem semleges állam, csupán kívül áll a háborún.*

Négy új háborús intézkedés Angliában

London, február 1. Február elsejével *négy új háborús intézkedés* lép életbe Angliában:

1. A hajózási ipar teljesen a kormány ellenőrzése alá kerül.
2. A tengernagyi hivatal átveszi a kereskedelmi hajóépítés ügyét.
3. A gépkocsik sebességét elsötétítés idején óránként húsz mérföldre korlátozzák.
4. A földalatti villamoson megszüntetik az elsőosztályú kocsikat. *(MTI.)*

Szibériai csapatokkal új offenzívát kezdtek az oroszok

Helsinki, február 1. A finnországi harcok súlypontja csütörtökön új harctérre: *a Suomussalmitól délre fekvő kuhmói frontszakaszra és az északi harctérre tevődött át,* ahonnan már hosszú idő óta semmi katonai hír nem érkezett. A csatározásokban mindkét részen sítalpas osztagok vesznek részt. Finn megállapítás szerint az itt harcbavetett szovjetcsapatok *a jól kiképzett szibériai katonaságból valók.*

A sarkvidéken megtámadták a Höhenjärvi közelében kiépített első finn állásokat. *A finnek visszavonultak fővédelmi vonalukra és onnan ellentámadásba mentek át.*

Nagy orosz veszteségeket jelent a finn vezérkar

Helsinki, február 1. *A finn hadijelentés* február 1-én ezeket közli:

A szárazföldön a karéliai földszoroson a helyzet változatlan. Az ellenség a Ladoga-tótól északkeletre szerdán *több támadást intézett a tó környékén fekvő városok ellen.* A támadásokat mindenütt visszavertük. *Az ellenség veszteségei igen jelentékenyek.* A finnek a Lappföldön, Salalánál és Petsamo irányában *valamennyi ellenséges támadást visszaverték.* A keleti arcvonal egyéb pontjain felderítőtevékenység folyt.

A *tengeren* semmi különösebb esemény nem történt.

A *levegőben:* A szovjet repülőgépek bombázták Rovanimit és még több más helység felett végeztek repüléseket. Az ezideig szerzett értesülések szerint mintegy *20—30 polgári egyén meghalt és körülbelül 40 megsebesült. Két szovjetorosz repülőgépet lelőttünk.*

Általános mozgósítást jelent be Japán

Tokió, február 1. A japán parlament ülésén nagyfontosságú kormánynyilatkozatok hangzottak el. *Yonai* miniszterelnök azt hangsúlyozta, hogy *Japán nem akar belekeveredni az európai bonyodalomba* és minden erejét *a kínai kérdés megoldására* kell fordítani. *Hata* hadügyminiszter a kínai hadműveletek lefolyását ismertette, kifejtve, hogy feltétlenül szükséges *az általános mozgósítás* keresztülvitele a háború sikeres befejezése érdekében. [illegible] tását egy forgalmi kihágás ügyében.

ÚJ REVÜ
ARIZONA FOLIES 1940
Premier ma, pénteken az
ARIZONÁBAN

haditengerészeti miniszter közölte, hogy a japán flotta ellenőrzés alatt tartja az egész kínai tengerpartot és valamennyi kikötőjét. *Arita* külügyminiszter kijelentette, hogy a japán kormány az angol-japán barátságra való tekintettel az *Asama Maru* fedélzetéről leszállított német tengerészek azonnali szabadlábra helyezését kérte. Ugyánakkor *Tani* helyettes külügyminiszter újabb jegyzéket adott át *Craigie* angol nagykövetnek. A jegyzék tartalmát csak akkor hozzák nyilvánosságra, amikor Anglia már megvizsgálta az új helyzetet.

Uj nagy csata kezdődött Kínában

Sanghái, február 1. Japán rohamcsapatok Kvangszi tartomány délkeleti részén vasárnap óta *több támadást intéztek 24 kínai hadosztály ellen,* amelyeket *Paisungszi* hadseregparancsnok *Nanning* város visszahódítása céljából a várostól északkeletre összevont. A támadás a japán hadijelentés szerint *méreteiben felülmúlja a Dél-Kínában eddig végrehajtott hadműveleteket.* A japán csapatok a hétfői nap folyamán a kínai csapatok balszárnyának felgöngyölítése során *Nanningtól 60 kilométernyire átlépték a Nyugat folyót.* A japán támadás célja az, hogy azokat a kínai csapatokat, amelyek eddig tartózkodtak a nagyobbarányú hadműveletektől, *harcra kényszerítsék és bekerítéssel megsemmisítsék.*

Weygand Kairóba utazik

Az *Ahram* című kairói lap jelenti, hogy *Weygand* tábornok néhány nap mulva Kairóba érkezik.

Miért mondott le a belga vezérkar főnöke?

Amszterdami jelentés szerint *Van den Bergen* belga vezérkari főnök lemondott állásáról. Lépését az a véleménykülönbség idézte elő, amely közte és több más magasrangú katona között a legutóbbi riadókészültség elrendelésekor merült fel.

Repülőtilalmat rendeltek el Maltában

London, február 1. *(Havas.)* A polgári légiforgalom főigazgatója figyelmeztette a repülőket, hogy *Malta és territoriális vizeinek átrepülése minden repülőgép számára tilos,* kivéve az angol kormány vagy a szövetségesek szolgálatában alkalmazott gépeket, valamint a *rendszeres* légiforgalmat ellátó utasszállító gépeket. A kincstári légihaderő parancsnokának felhatalmazása nélkül a repülőgépek *éjjel Maltában nem szállhatnak le.*

Az amerikai szlovák liga állást foglalt Benes ellen

Pozsony, február 1. *(Bud. Tud.)* A szlovák parlament ülésén *Culen* Konstantin képviselő, aki legutóbb Amerikában járt, tolmácsolta a szlovák parlamentnek az amerikai szlovákok üzenetét. Ez üzenet a többi között kimondja, hogy: »*A szlovák liga* a szlovák sajátosságok érvényesülése mellett foglalt állást és *ellene Benes vállalkozásait.*«

A szlovák parlament különben *megtagadta Esterházy* János kiadatását egy forgalmi kihágás ügyében.

Liebermann: Lovasok a parton.

német mesterek között ő az igazán vérbeli kolorista, harsogó színei gyakran emlékeztetnek Vaszary János művészetére.

Ugyanakkor, midőn a franciák az értelem útján Cézanne művészetéből a teret rendező kubizmusig jutottak el, a németek a kifejezés érdekében mindent feláldoztak. Ez az új művészet az expresszionizmus, mely a természet formáin éppen úgy átlépett, mint a kubizmus, de más szándékkal. Ugyanoda jutott is el, a rideg absztrakcióhoz. De amíg ide eljutott volna, néhány jelentékeny művésszel ajándékozta meg a világot s ezek között első helyen áll *Oscar Kokoschka*, kinek működése főkép az arcképfestészet terén jelentékeny. Páratlan sorozatát festette a képmásoknak, melyek a lélek mélységeibe hatolnak le.

A német expresszionizmus nemsokára kiégett, s tanulságai nem kerültek át az új stílusba, mint a kubizmus esetében. Az új német művészetnek, mely egyelőre most teszi első és bátortalan lépéseit, ismét a klasszicizmus az ideálja. A forma, a vonal és a kontúr kultusza újból óriási, a kompozíciókban a ritmika éreztetése a legfontosabb. Ez az új művészet azonban ma még nem termelt ki oly kiemelkedő képviselőt, akiről külön meg lehetne emlékezni.

*

Az új *olasz* művészet, legalább is ami a XIX. századot illeti, az előző századok fényes tetteihez képest bizonyos bágyadtságot mutatott. A mult század olasz festői a második vonalban harcoltak

Leibl: Szinyei Merse Pál arcképe.

Lovis Corinth: Férfiarckép.

napi életének egyszerű körülményei között. Templomban imádkozó asszonyokat, kiskocsmák szögletében politizáló vidékieket ábrázolt, anélkül azonban, hogy a kínálkozó anekdotikus tartalmat kihasználta volna. Megmaradt elsősorban festőnek, higgadtan, elfogódástól menten adta elő mondanivalóit, nagy festői kultúrája sohasem csábította kilengésekre. Magyar szempontból említésreméltó az a nagyszabású, zamatosan előadott arcképe, melyet festőkollégájáról és jóbarátjáról, Szinyei Merse Pálról festett.

Leibl tulajdonképpen egyik iskolához sem tartozott. A század végén Németország kísérletezni kezdett az impresszionista elvekkel, amelyeknek letéteményese két művész, *Max Liebermann* és *Max Slevogt* volt. Mindketten szerették a mozgalmas jeleneteket, a mulatóhelyek és lóversenyek világát, mely érdeklődésük azonnal elárulja, hogy nem annyira Manet-től, mint Degastól tanultak legtöbbet. Liebermann pompás pólójátékosai a maguk idejében, a mult század végén, rendkívüli keresletnek örvendettek, hasonlóan Slevogt szinpadi jeleneteihez. Ez a kísérlet azonban rövidéletű maradt s a német impresszionizmus az epizódjellegű felvillanás után ismét helyet adott egyéb, jobban megfelelő irányzatoknak. Korunk egyik utolsó nagy német festője *Lovis Corinth* volt, aki a német lélekhez olyan kitűnően illő, kifejezésre törő *expresszionizmus* nagyhatású előfutára. Corinth rendkívül szenvedélyesen, szinte brutális erővel festette hatalmas kompozícióit és lélekbelátó, sohasem hízelgő arcképeit. Az újabb

Genthon István: Az új európai festészet. A Népművészet könyve. Bp. 1940.

nálánál megkapóbb költészettel ábrázolni. Jelentős mester még *Anselm Feuerbach*, akinek nemes művészetét a klasszikus világ ihlette meg.

A XIX. századi német festészet legnagyobb alakja *Hans von Marées*, aki az impresszionizmus ellen támadt mozgalom nagy francia mestereivel, így elsősorban Cézanne-al halad párhuzamosan. Reá emlékeztet abban, hogy a kompozíció jogait akarja visszaszerezni. Ez a törekvése azonban Németországban, hol az impresszionizmus sohasem jutott uralomra, nem olyan kézenfekvő, mint Franciaországban. Marées a berlini akadémiáról Olaszországba jutott, ahol képek másolásával foglalkozott. Összeférhetetlen természete miatt nehéz anyagi körülményei közül haláláig alig tudott kibontakozni. Hatalmas kompozíciói, melyek közül kiválnak a nápolyi állattani intézet számára festett freskói, a német művészetben egészen szokatlan előadási módon elevenedtek meg. Marées egyáltalán nem törődött a részletekkel, sőt azokat megvetően elhajította. Ideálja a nagyvonalú kompozíció volt. Nevezetes arcképeinek szép sorozata. Rembrandt hatása alatt, akit mindenekfelett tisztelt, a belső kifejezés megörökítésére törekedett.

Marées-vel egyidőben élt a német realizmus legtiszteletreméltóbb alakja, *Wilhelm Leibl*, aki képein főkép szeretett szűkebb pátriájának, a bajor vidéknek népét ábrázolta, minden-

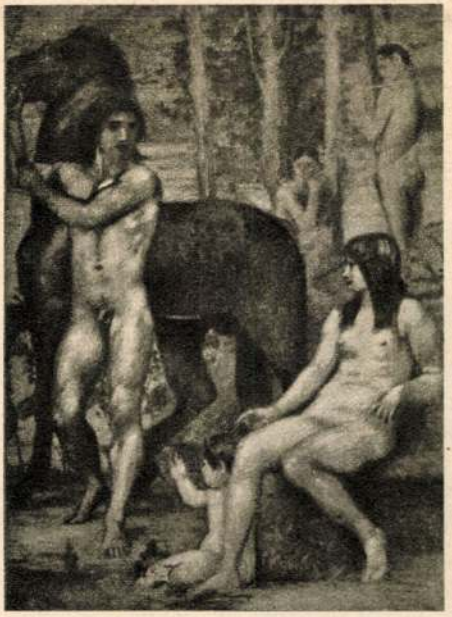

Marées: Lovas és nimfa.

Leibl: Imádkozó asszonyok.

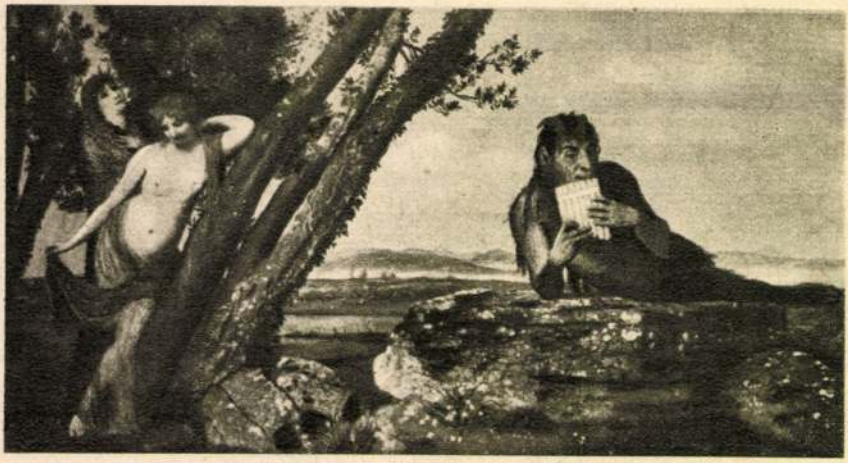

Böcklin: Tavaszi est. (Szépművészeti Múzeum.)

az új irány vívmányait csak későn és igen kis mértékben vette át. A svájci származású *Arnold Bocklin*, a kor festészetének egyik legnagyobb alakja például művészetében csaknem teljesen ment maradt az impresszionizmus szín- és formabontó törekvéseitől. Böcklin Düsseldorfban kezdte pályafutását, majd hosszabb ideig tartózkodott Rómában. Olasz benyomások hatása alatt festette a déli élet után sóvárgó mitologikus kompozícióit, melyekben nem annyira a forma jutott döntő jelentőségre, mint a színezés zománcos meleg összecsendülése. Mai szemszögből nézve művészete talán bizonyos mértékig elavultan hat, azonban el kell ismerni költői erejét s a romantikusokra emlékeztető hangulati mélységét. Az erdő csendjét, a vízinimfák játékait, a pestis iszonyatosságát, az árkádiai gyönyöröket és a Halottak szigetét senki sem tudta

Feuerbach: Medea.

Magyar Ünnep 1944. 9. 17.

esdekel segítséget. Dévényi megérti Máriát és int Juditnak, hogy csak menjen. Pistát pedig gyengéden visszanyomja a székbe :

— Maradj.

Judit érzi, hogy most majd érdekes dolgok történnek, szeretne is maradni, de nem mer ellenkezni Dévényivel, s azután tudja, biztosan tudja, ha itt marad, nem robban a bomba. Elsiet tehát. Pista nézi a kicsit vastag, de annál izgatóbb lábát, amint lemegy a lépcsőn. A lila balatoni esthajnalban dús, ifjú csípője még inkább hív, mint máskor.

— Pista . . . — remeg meg Mária hangja.

— Igen — fordul vissza gépiesen Tóth István.

Egy percig hangtalanul nézik egymást és olvassák az arcokat. Dévényi-Deutsch katedra-mozdulattal összeteszi a tíz ujját. Szinte azt várja tőle az ember, hogy így szóljon : hölgyem és uram, tisztelettel megnyitom a közgyűlést. Tárgysorozatunk első pontja . . .

— Először is — mondja műtős nyugalommal — azt kérem, hogy legyünk nagyon őszinték. Higyje el, Mária, hiddel, Pista, hogy a legjobb barát vagyok. Mindkettőjük, mindkettőtök legjobb barátja. Önzés csak annyiban vezet, hogy segíteni akarok mindhármunkon, mindhármunkat meg akarom gyógyítani. A három szereplő közül én azonban harmadrendű vagyok és minden erőmmel, minden önuralmammal azon igyekszem, hogy az is maradjak. Nemcsak vállalok, de vállalni is tudok minden áldozatot.

Mária meghatott hálája símogatja Dévényit :

— Lajos, maga olyan jó . . .

— Nem jó szeretnék lenni elsősorban, hanem okos. Vallott nekem és felhatalmazott arra, hogy beszélhessek, tehát nem titok többé az én számomra sem, amit eddig csak maguk ketten tudtak. Az asszonyi lélek kiszámíthatatlan és kiismerhetetlen, ne kutassuk tehát, hogyan zuhant ilyen mélyen ebbe a szerelembe, Mária. Pista előtt is megmondom nyiltan : próbáltam lebeszélni, próbáltam kigyógyítani, különösen azért, mert hiszen látni kell, hogy ez a vonzalom szerencsétlen és nem teremthet boldogságot. Mondhatnám : ez a szerelem megbocsáthatatlan tévedés.

Máriából felcsuklott a sírás. Az orvos megfogta a csuklóját és szelíd mozdulattal felemelte a fejét :

— Mária, Mária . . . hát nem ígérte meg, hogy erős lesz?

— Nem tudok az lenni, nem tudok erős lenni, Lajos ! Pista felállt, de úgy, mint aki éppen leesett, nagyon megütötte magát és fáj minden csontja. S Máriához lépett, egészen közel hozzá.

— És ha én kérem, Mária, hogy szedje össze magát ! Ne alázza meg magát és . . . és az Istenért, ne alázzon meg engem !

— Pista ! — szakadt fel a túláradó sikoly Mária ajkáról. S húzta le magához, kétkézzel. Csókolta.

A fiú előtte térdelt, s úgy borult rá.

Dévényi-Deutsch a száját rágta, sápadt volt és a sarokba húzódott.

Az alkony egyre mélyebben terült le rájuk.

— Mondd, rossz fiú, miért rohantál el, miért nem búcsúztál el legalább?

— Nem tudom, Mária.

— Hát nem érzed, mennyire szeretlek?

— Érzem, tudom, de . . .

Az orvos fejezte be a mondatot :

— Az Istenért, be kell látnia végre, Mária, hogy nem valók egymáshoz. Nagyon szép volt, nagyon jó volt . . .

Mária indulatosan kiáltott rá Dévényire :

— Hallgasson ! Kérem, ne avatkozzék a dolgunkba !

— Bocsánat, de hiszen maga kért, Mária, hogy . . .

— Menjen, ne beszéljen, most ne beszéljen, menjen ! Nagyon kérem, hagyjon magunkra.

Úgy látszott, hogy Dévényi elveszti nyugalmát és felszínes biztonságát :

— Kérem, Mária, nem ez volt a megállapodásunk Nem ezért hoztam el Pistát.

— Maga hozta el ! — kacagott fel majdnem eszelősen Mária. — Jött, mert szeret . . . ő is szeret, ugyanolyan halálosan, mint én őt !

Pista riadtan hallgatott. Soha még nem félt úgy Máriától, mint most.

Dévényi csendesen szólt, de nagyon megnyomta a szót. Ismételte :

— Mária, utoljára figyelmeztetem : nem ez volt a megállapodásunk.

Mária csak nevetett, ha bizonytalanabbul is, mint az előbb :

— Megállapodás ! Megállapodás ! Maga orvos, maga tudja, hogy önkívületben voltam és azt sem tudtam, mit beszél, mit tanácsol, mindenbe belementem, csakhogy . . . Dévényi hangja most már hűvös-gúnyosra fordult :

— Csakhogy Pistát láthassa — úgye, ezt akarta mondani ! Most legalább önmagát cáfolta meg, szerencsétlen asszony. Hiszen egy perccel előbb még arra esküdött, hogy Pista azért jött, mert halálosan szereti magát !

Pista szeretett volna szólni, szeretett volna felemelkedni, de Mária görcsösen szorította magához és arcát hullámzó mellébe temette. Körmei a fiú hátába vájódtak, s úgy kiáltotta Dévényi felé, mint a hímjét védő nősténypárduc :

— Menjen ! Menjen ! Csak azt kérem, menjen . . . ne beszéljen annyit, ne magyarázzon, ne vádoljon. Menjen ! Ha szíve van, hagyjon magunkra . . . ez a mi ügyünk, elintézzük magunk.

Dévényi meghajolt. Ha sötétebb lett volna, látni, hogy szikrázik a szeme.

— Kérem, Mária. Ahogy parancsolja. De azután ne sírjon és ne mondja, hogy miért engedtem . . . — Sóhajnyi szünet után : — A Grand Hotelben vagyok, ha mégis szüksége lenne rám. — S ment. Nyikorgott a cipője. Fájón, megbántottan.

Mária lassan elengedte Pistát. Felállt és szinte magával emelte a fiút.

(Folytatjuk.)

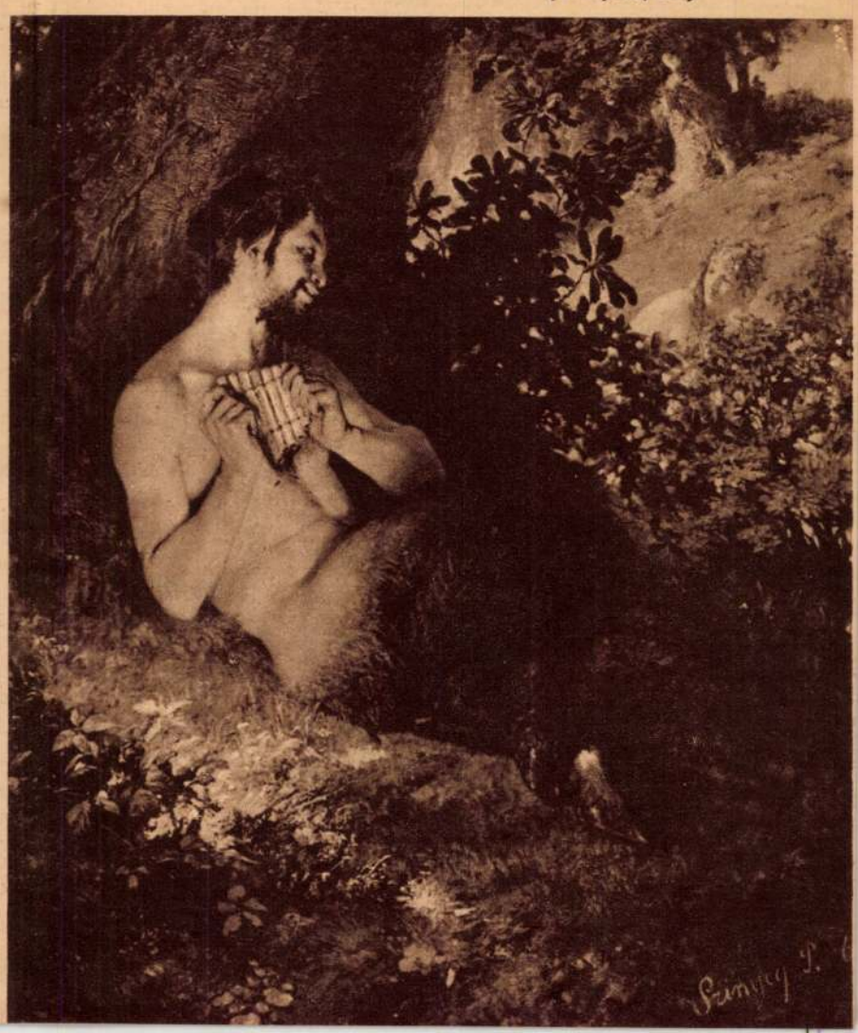

Szinyei Merse Pál: Faun és nimfa

EGÉSZSÉG
SZÉPSÉG
Csak a nőket érdekli

Egész testünket — talp és tenyér kivételével — hol finomabb pihe, hol durvább szőrzet (hajszál) borítja. A belsőszekréciós-mirigyek rendellenes működésére a pihés bőrfelület (kar, láb, áll stb.), szinte máról-holnapra megváltozik s a selymes piheszálak helyett, durva tapintású sötétszínű szőrszálak nőnek. Ez a szőrtultengés igen kellemetlen szépséghiba, mert igen gyakran férfias külsőt ad a legbájosabb hölgynek is (bajusz, szakáll, stb.), s ez a tudat sok esetben idegessé, ingerlékennyé, félszeggé teszi a nőket s ezzel lerontja megjelenésük tökéletes harmóniáját.

A felesleges szőrszálaktól kétféleképpen szabadulhatunk meg; ideiglenesen és véglegesen. Az igeiglenes szőrtelenítés, mely gyorsan és fájdalommentesen történik, azonnal megszabadít a felesleges szőrszálaktól. Nagy hátránya az, hogy bizonyos idő elteltével (1—3 hét) visszanő, sőt többszöri alkalmazás után a szőrszálakat megnöveszti, megerősíti. Végeredményben, ahelyett, hogy a meglévő szépséghibáit elmulasztaná, fokozza. A szőrteltávolító szerekhez, csak akkor nyúljunk, ha a hajszálak színtelenítése már nem hozza meg a kielégítő eredményt, vagy ha végleges eltávolításra nincs módunk.

A felesleges szőrszálak színtelenítése: veszünk 30 gramm 33%-os hydrogénszuperoxydot, ezt felhígítjuk ugyanannyi vagy félannyi (a szőrszálak erősségétől függ) vízzel és adunk hozzá pár csepp ammoniákot (szalmiákszesz), végül kaolinporral puha péppé keverjük és fapálcikára csavart vattacsomó segítségével a kar, láb vagy arc színtelenítendő bőr, illetve szőr felületére kenjük, mindig a szőr fekvése, illetve növése irányában. Ha a pép megszáradt — tíz-tizenöt perc, ha nagyon csíp, még előbb is — langyos ecetes vízzel lemossuk. Hűsítőkrémmel bekenjük, hintőporral behintjük és áttöröljük.

Ezt a műveletet két-három naponként megismételhetjük, mindaddig, míg a kívánt eredményt el nem értük, mert ha ez bekövetkezett, már csak nyolcnaponként szükséges az újabb színtelenítés ahhoz, hogy ez a kellemetlen szépséghibánk másnak is ne tűnjék fel. A színtelenítő folyadékot minden alkalommal frissen kell csináltatni vagy elkészíteni, mert már rövid állás után is elveszti színtelenítő hatását. A kellemetlen szőrszálak állandó színtelenítése a legártalmatlanabb eljárás az ideiglenes megoldásra, mert nem növeszti, nem erősíti és nem szaporítja a szőrszálakat.

Az ideiglenes szőrteltávolításra kellemetlenszagú (kénes) báriumszulfiddal készült szőrtelenítőszereket is használnak. Eltekintve attól, hogy kellemetlen szagukkal az egész környezet figyelmét felhívják a kezelésre s hogy igen gyakran bőrgyulladást okoznak — ezek a szerek már divatjamultak.

Ha már semmiképpen sem tudjuk a beavatkozást elkerülni, az ideiglenes szőrtelenítésnek egy modernebb, jobban bevált módját alkalmazzuk: A gyantával való szőrtelenítést. Ez az eljárás közvetlenül a haj, illetve a szőrhagyma felett tépi ki a haj., illetve a szőrszálakat, így a visszanövés csak öt-hat hét mulva, esetleg még később következik be. Az eljárás a következő: veszünk szőrtépő gyantát, azt vízfürdőn felmelegítjük s olyan melegen, ahogyan azt a bőrünk bírja, a szőrszálak növésének, illetve fekvésének irányában, lapos ecset segítségével fekenjük, majd teljes kihülés és megmerevedés után kis darabokban, ellenkező irányban letépjük. Ha esetleg egy-két szál elkerülte volna a sorsát, azokat csipesszel kitépjük, a bőrt hintőporozzuk és áttöröljük. Ha esetleg némi bőrpirosságot észlelünk, hűsítő krémmel kenjük be (lanolin, lucerin), esetleg borogassuk, csak azután hintsük be hintőporral.

Ha a hónalj szőrzetét akarjuk eltávolítani, legegyszerűbb, ha önborotvakészülékkel leborotváljuk. A művelet után meleg vízzel, szappannal mossuk le és 70%-os alkohollal töröljük át, s csak egy óra mulva használjunk kölnivizet.

A szemöldököt csak csipesszel formálhatjuk és csak a felesleges és rendellenesen nőtt szálakat távolítsuk el. A művelet előtt úgy a csipeszt, mint a szemöldökeinket 70%-os alkoholba mártott vattával áttöröljük (fertőtlenítés). A hajszálvékony szemöldök már nem divat, tehát a józízlésű, ápolt hölgy normális széleségű, szépen formált szemöldököt visel.

A kellemetlen szőrszálaktól végérvényesen csak szakképzett kozmetikus szabadíthat meg, mégpedig kizárólag elektromos kezeléssel. Ez az eljárás nagy gyakorlatot, tudást és türelmet igényel, de az egyetlen végleges és tökéletes megoldás. Ha tehát véglegesen meg akarunk szabadulni kellemetlen szőrszálainktól, ne sajnáljuk az időt és fáradságot, mert az eredmény nem maradhat el.

Keszeyné Edelényi Katinka

SZÉKELY LEGÉNY DALA

Sárgul a lomb,
hull a levél.
édes rózsám
hűtlen levél,

avart tapos
csizmám sarka
nem nevet rám
veres ajka,

bekecsembe
befú a szél
— emlékszem,
hogy megöleltél.

Akkor nyár volt,
forró, égő,
szerelmünkbe
égig érő,

most meg jő
a fagyos tél
s Te mán el es
feledtél.

Végigmegyek
őszi erdőn,
rád gondolok
epekedőn;

fatörzs hasad
fejsze nyomán . . .
visszatérsz még
hozzám talán.

Sárguló lomb,
őszi táj.
szívem érted
nagyon fáj! . . .

Kopasz Nárcisz

ÁLOM

Emlékszel? odaszállt egy lepke
A tenyeremre.
Néztük a lepkét, te meg én.
Az ég peremén
Kis felhő futott, repült tova,
Olyan ostoba
S olyan édes volt az egész . . .
Egy kicsit merész
S kicsit félénk szempillantással,
— De semmi mással —
Kigyúlt két szép fekete fáklyád.
Bolond találkát,
Adott egymásnak két szép szempár.
S mire újra magunkhoz tértünk
Az ég sötét volt és hideg,
A felhő úszott valahol
S a lepke nem volt már sehol.

Cholnoky Márta

Daloskönyv

RÁCZ VALI, aki most a Vidám Színházban *Szüle* Mihály *Romeo és Piroska* című darabjának egyik női főszerepét próbálja, a napokban megjelent a Zenei Központban, ahol lemezre énekelte a darabban előforduló egyik zeneszámot. A dalt *Fehér* István dr. szerezte. A darabban van egy jelenet, amikor *Rácz* Vali felteszi saját lemezét a gramofónra és élőhangján énekel hozzá. Eddig Magyarországon ezt a műfajt nem kultiválták, néhány évvel ezelőtt azonban Greta *Keller*, a világhírű német dizőz — amikor itt vendégszerepelt — kísérte élőhangjával saját lemezét a rádióban.

*

TANGÓHARMONIKAMŰVÉSZEK ha találkoznak . . . *Hidassy* Éva, az ismert harmonikaművésznő és ifjú *Jáhn* Antal tangóharmonikaművész eljegyezte egymást. Az esküvőn, a templom előtt sorfalat állnak majd a pesti tangóharmonikások és a nászindulót ők fogják játszani, amikor az ifjú pár kilép a templomból. Gyönyörű lesz!

*

ECHO-HANGADÓNAK nevezték el a Zenei Központ élőhangfelvevő studióját, ahol reggeltől estig veszik lemezre a jelentkezők „saját hangját". Az ötletnek igen nagy sikere van, mert ki ne szeretné megőrizni a *saját* hangját, különösen, ha ez nem ütközik különösebb anyagi akadályokba? Hallottunk egy házaspárról: a feleség vidékre készült és nehogy férjuram elfelejtse a tennivalókat, az asszonyka szépen hanglemezre vétette egy hónapra szóló háztartási és *hűség*-utasításait. Hogy a férj felrakja-e majd reggel, délben és este a lemezeket a gramofónra, erről nem szól a krónika, de a fiatalasszony mindenesetre nyugodtan utazott el. Ez is valami . . .

*

KEDVES MAGYAR ÜNNEP! Érdeklődéssel olvastam lapjukban a *Marnitz* Frigyessel folytatott beszélgetést. Nem vagyok illetékes annak megítélésében, hogy Marnitzot joggal vagy jogtalanul támadják-e. *Jazzparádéi és egyéb „művészi" estjei soha nem érdekeltek.* Azt viszont igazán nem lehet szemére vetni, hogy harmonikaeladásból akar megélni. *(Puszta művészetpártolásból még nem gazdagodott meg senki.)* Csupán azt a szerény ajánlatomat szeretném Marnitz úrral közölni, ha valóban — mint mondta — *a jobb, szebb és nemesebb zene művelésére törekszik*, ne Liszt-rapszódiát adjon ki (ezt eddig is megtették fölös számmal), hanem *Bartók*- és *Kodály*-műveket; mert e két valóban nagy és valóban őseredetien magyar zeneszerzőnk művei a forró külföldi sikerek és kiadások ellenére sem kapták még meg itthon a megérdemelt nyilvánosságot. Hasonlóképpen nagy szolgálatot tenne Marnitz az új magyar irányt képviselő fiatal zeneszerzők: *Farkas* Ferenc, *Pongrácz* Zoltán, *Veress* Sándor, *Viski* János, *Laurisin* Miklós, *Rajter* Lajos, *Mindszenti* Ödön műveinek közreadásával. És higyje el, Marnitz mester, *senki se szidná többé reklámverő nagydobját, ha a fentemlített magyar zeneszerzők érdekében is ütne rá egy egészen kicsikét.* Igaz magyar szeretettel és tisztelettel: *Berrár* Jolán, egyetemi hallgató.

Bartos Irén

Rimóczy Vera

Tóth Baba

KOLOZSVÁRI TÁNCMŰVÉSZEK

akik körbetáncolták tél Európát

A kolozsvári Nemzeti Színház és ennek operatagozata ma már egyik legfontosabb tényezője a főváros művészeti életének. Az estéről-estére szebb teljesítményekkel kirukkoló, fiatal együttes sikerének igazi tartóoszlopai, az elsőrendű drámai színészek és kitűnő énekesek mellett: nagyszerű magántáncosai. Egytől-egyig a legfiatalabb korosztályhoz tartoznak, de művészi multjuk komoly sikerekkel ékes.

Ime, lássa hát a pesti közönség, kik azok, akik *az érzelmek mozdulatokra váltott költészetével* segítik a kolozsvári opera előadásait az abszolút művészet színvonalára.

BARTOS IRÉN

Pesti lány, 7 éves korában került az Operaházhoz, annak falai közt nőtt fel s jutott a magántáncosnői kinevezésig. Tavalyelőtt *Kemény* báró meghívta Kolozsvárra vendégszerepelni s ennek sikere alapján szerződtették a következő esztendőben a kolozsvári Opera primabalerinájává. *Moravszky* mester mellett gyakorlatvezetőként ő foglalkozott az Opera táncosaival. A *Seherezade, Coppelia, Faust, Fábólfaragott királyfi* vezető szerepeiben töretlen fénnyel képviselte azt az iskolát, amelyet a boldog emlékezetű *Vera* Ilona emelt európai rangra. A művészi eszményképe természetesen *Vera* Ilona. Most Budapesten, mivel Moravszky mester Kolozsváron maradt, *ő végzi a balett oktatását és a magántáncosok beállítását.* A *Sylvia* nagy balerinaszerepe jelenti művészi álmainak csúcsát, egyebekben bízik benne, hogy a kolozsvári Operaház vezetősége rövidesen balettet is műsorra tűz, amelyben módjuk volna bemutatkozniok.

TÓTH BABA

Zárdai szelídségű, szerény szőke lány, végzett tanítónőképezdésnek nézhetné az ember, de semmiesetre sem balerinának. Nagy nemzetközi tánccsillagoknak díszére váló mult áll mögötte. Szabadkai születésű, Zágrábban a világhírű *Mia Slavenska* növendéke volt, aki félév mulva Párisba vitte magával. A *„Balett de la Yeunesse"* együttesébe *ötven jelentkező közül egyedül vették fel,* s 14 éves korában ennek *a világhírű tánccsoportnak a turnéjával beutazta Franciaországot, Belgiumot, Hollandiát, Angliát és a Közel-Keletet.* A turné után a *„Chatelet"* szerződtette magántáncosnőnek s olyan szerepeket táncolt, amelyek egyszeriben ismertté tették a nevét. A *Romeó és Júlia* címszerepe, *La Bien Aimé et l'amureuse,* a *Hattyúk tava* és az *Igor herceg* nagy primabalerina szerepei Páris kedvencévé avatják. A *Seherezade* és a *Hattyúk tava* főszerepét nem kisebb művész oldalán táncolja, mint Serge *Lifar,* aki *partnereként más alkalmakkor is fellépteti és oktatja.* A háború kitörésével hazament Bácskába, s onnan a belgrádi *Operaház*hoz szerződött primabalerinának. A Bácska felszabadulásával *Kolozsvárra* szerződik s ott a *Mosoly országa,* a *Fábólfaragott királyfi* tündérszólója, a *Seherezáde* jelentik sikerének állomásait.

KERESZTES KATALIN

Éjfeketeszemű, feketehajú, temperamentumos kis hölgy Keresztes Katika. Szatmárnémetiben született, de 5 éves korában már a kolozsvári opera növendéke volt *Moravszky* mester keze alatt. *Tizennégyéves korában Bukarest első revűszínházának a gyermekszkárja* és Flori *Capsali,* a román operaház balettmesternőjének kedvenc növendéke. A bécsi döntés után boldogan tér haza Kolozsvárra magántáncosnőnek és Moravszky mesternél folytatja tanulmányait. A *Traviata* cigányleányszólója, a *Mosoly országa,* a *Denevér,* a *Seherezáde* főszerepei és a *Faust* duója révén fogadja szeretetébe a kolozsvári közönség. Legbensőbb vágya a *Seherezáde* címszerepe.

Keresztes Kató

RIMÓCZI VIOLA

A kolozsvári Opera legfoglalkoztatottabb magántáncosnője a lobogó szőkehajú, mongol arcmetszésű *Rimóczi* Viola. A kolozsvári színház együttesének egyik legrégibb tagja, mivel már 4 éves korában az Opera öszöndíjas növendéke volt — magyar lány létére. A román megszállás utolsó éveiben már primabalerinai rangra emelkedett s az *Aida, Carmen, Faust, Coppelia* főszerepeit táncolta. A felszabadulás után ezekhez a szerepekhez még a *Seherezade, Traviata, János vitéz* szép feladatai járultak. A kis Rimóczi Viola egyébként már *a filmen is bemutatkozott,* a *Színház szerelmesé*-ben nemcsak táncolt, hanem — amire kiváltkép büszke — *beszélő szerepe* is volt.

SZABORAY ZOLTÁN

Tősgyökeres kolozsvári fiatalember, mozdulatainak plasztikus szépsége és kitűnő technikája a pesti szakemberek figyelmét is felkeltette. Szülei papnak szánták, de ellenállhatatlan vágyat érzett a színház után, s Kolozsvárott a *Vajda*testvéreknél tanult, majd még a román időkben a *Thália színház* magántáncosa lett. Nem sokkal később már a bukaresti királyi Opera vezetőtáncosa és Floria *Capsalitól,* valamint *Romanovskytól* tanul. A bécsi döntés után az elsők közt szaladt haza Kolozsvárra, jelentkezni. Bukarestben és Kolozsváron a *Kárpáti lakodalom, Játékdoboz, Karnevál, Seherezáde, Coppélia, Szerelem diadala, Traviata, Mosoly országa* stb. vezető férfiszerepeit táncolja. Táncos eszményképe *Harangozó* Gyula, aki a *Fábólfaragott királyfi* főszerepére oktatta.

Seffedin Seffket bey

Szaboray Zoltán

AMI MÁR A MULTÉ

DIVAT

IRJA: ENDRŐDY BÉLA

Ne menjünk vissza a krinolinhoz és a turnűrhöz, hiszen akkor akár nagyképű divattörténeti tanulmányt is írhatnánk. Induljunk el inkább attól az időponttól kezdve, mikor az író először kezdett ismerkedni a női divattal a család házivarrónője jóvoltából. A család idősebb hölgytagjai egyszerű asszonyok voltak, nagymama és a nagynénik nem dolgoztattak a híres Monaszterlynél vagy az előkelő Girardinál, akik akkoriban Pesten a divatot irányították. Tavasszal és ősszel eljött tehát a házivarrónő, aki kiszabta és megvarrta a szükséges női holmikat és ilyenkor természetesen egy halom legújabb képes divatlapot is hozott magával. Az író — mint kíváncsi gyermek — e divatlapokat úgy kezelte, mint a képeskönyveket.

— Jaj de szép néni! — rikkantotta egy puffosujjú és földet seprő szoknyában hivalkodó hölgyre mutatva, akit a divatkép szenvelgő mozdulatban ábrázolt.

— Bélácska, ne piszkold be a Modeblattokat! — zsörtölődött a nagymama és az író rövidesen megállapította, hogy a női divat egészen furcsa valami. Ősszel ugyanis Eszti, a házivarrónő még olyan ruhát szabott a nagynénének, aminek vállban puffos ujja volt. Tavasszal azonban világos kelméből az új ruhán a puff már nem a vállnál buggyant ki, hanem a csuklónál, ami a nagynénit elkeserítette, mert rossz válla lévén, a hibát a régi puff eltakarta. A hibás váll viszont most a csuklói puff következtében napvilágra került, a divatváltozás leleplezte. A nagynéni tehát fellázadt.

— Hiába minden! — rebegte Eszti. — A divat ellen nem tehetünk semmit!

Ekkor ismerkedett meg az író azzal az örök igazsággal, hogy a női divat a legszigorúbb diktatúra, amelynek parancsait alázatosan teljesíteni kell.

Ugyancsak ebben az időben ismerkedtem meg az „anstosschnur" szakkifejezéssel. Ez a szó porzsinórt jelentett magyarul, a földet seprő szoknya alsó szegélyére varrták be belül a porzsinórt, amely kissé recés, keményre szőtt anyagból készült. Három, négy, sőt öt méter is kellett belőle egy-egy szoknyára, minden színben és színárnyalatban rendelkezésre állt, mert a porzsinór a kövezetet seperte és gyorsan elkopott. Ugyanakkor az utcapor, amit felvert, nagymértékben hozzájárult a tüdővész terjedéséhez.

Mindössze effajta homályos fogalmaim voltak kezdetben a női divatról, aztán hosszabb szünet következett, mert a gimnáziumi évek során komoly ember nem ért rá női hiábavalóságokkal törődni. Az ember gombozott és golyózott, verekedett és intőt kapott, ezek mind nagy, félelmes és szent dolgok voltak, amelyek mellett a hölgyi ostobaságok eltörpültek. Érettségi küszöbén azonban a fiatalurak már kettőzött figyelemmel kísérték a női öltözködést, a selyem és a posztó fogását addigra megtanulták megkülönböztetni a tánciskolában és némelyik lány dereka páncélos volt. — Mi ez? — kérdeztük egymástól, amire a benfentesek azt válaszolták:

— A míder!

A míder, vagyis magyarul a fűző egyik legszörnyűbb kelléke volt a női divatnak. Arra, hogy egyáltalában létezik, a következőképpen jöttem rá. Volt egy szerelmem a tánciskolában, szőke és kövér, mint a legtöbb ifjú szerelem. Nagyon jóba voltunk s egyszer meghívást kaptam tőle: — jöjjön fel hozzánk estefelé! Felmentem hozzá, a lányszobában egyedül találtam fehérneműtornyok között. Nagymosás után bevasalták a ruhát és a szőke és kövér kislány épp azzal foglalkozott, hogy az ingeibe, a míderleibchenjeibe, a nadrágocskáiba és az alsószoknyáiba egy fordított hajtű segítségével rózsaszínű, kék és sárga szalagokat húzott be. Ez roppant körülményes művelet volt. Minden nagymosás előtt a szalagokat ki kellett fűzni a fehérneműkből.

— Nini! — mondtam én. — Mi ez a csipkés csoda? Ilyet én még sohse láttam.

— Jaj! — lelkendezett szerelmem. — most sem szabadna látnia! Ez kacér dolog! Ez a míderleibchen!

— Mirevaló ez? — érdeklődtem forrón.

— Felvesszük az inget, rája a míder, arra a leibchent — magyarázta a kis kövér. — Mindbe egyszínű szalag kerül, aztán az alsószoknyába is. Ez a „garnitúra".

— És mi az a míder? — érdeklődtem.

— Az adja a karcsuságot — felelte ő méla sóhajjal és nagyot fújt.

Ezt a fújást csak akkor értettem meg, mikor huszonhatéves koromban megnősültem és nagy estélyek, vacsorák előtt segédkeztem, mint férj, feleségem „befűzése" alkalmával. Ez csodálatos művelet volt! Néha a szakácsnőt is behívtuk, hogy húzzon egyet a fűzőzsinóron, mert egyedül már nem birtam.

— Hórukk! — vezényelt az öreg szakácsnő. — No még egyet! Hórukk!

— Kraccs! — reccsentette a fűzőzsinór és elszakadt, majd összekötöztük s előlről kezdtük az egészet.

— Irtózatosan viszket! — súgta később a díszvacsora után hitvesem, mikor feketekávénál összetalálkoztunk.

— Mi viszket? — érdeklődtem részvéttel.

— A bőröm. Az ing ráncos a míder alatt és a míder belepréseli a ráncokat a bőrbe.

Az ember hazament az estélyről és az édes otthon lépcsőházában a feleség előregaloppozott s kettőt-hármat ugorva, már rohanás közben bontogatta a ruhája alatt a fűzőzsinórt.

Szinyei Merse Pál: A művész nővére

— Phű! Phű! — fújtatta lihegve. — Phű, hála a jóságos Istennek!

— Phű! — hallatszott végre diadalmasan a hálószobából is, aztán felszabadult vakarózás következett:

— Ahh! Jaj, de jó!

Percek múlva igézö pongyolában jelent meg a felszabadult, már elfelejtette az egészet és azt mondta:

— Maga egy kissé tulontúl foglalkozik Tokodynéval. Kikérem magamnak!

Itt tértünk át a míderről a féltékenységre, de ez már nem tartozik szorosan a női divathoz. Ellenben az hozzátartozik, hogy mielőtt a hölgy felvette volna a míderi, megfésülködött. Ez abból állt, hogy a haját négy részre választotta, egy részt elől lógatott le az arca elé, kettőt kétoldalt, egyet hátul. Az elől lelógatott rész mögé felszerelte homlokára a „sopf" drótbetétjét és műhaját, arra rádobta elölről és kétoldalról a hajtömegeket, majd a hátsó hajrészből felcsavarta az egészre a kontyot. Mindezt apró dróthajtűk segítségével eszközölte, végül óriási díszcsonthajtűk betűzésével megerősítette az egész alkotmányt és aszerint, hogy látogatóba ment vagy vacsorára, roppant kalapot helyezett a kontyra.

Az ember most már megérti, hogy akkor a hölgyek soha nem tudtak pontos időre megjelenni sehol. Akkor születtek azok a kuplék is, amelyek arról szóltak, hogy a deli ifjú szívdobogva várja szerelmét az utcasarkon és mint agg Mikulás távozik ötven év múlva, de az ideál még mindig nem érkezett meg. Hogy is érkezhetett volna meg, mikor a fűző zsinórja elszakadt, a míderleibchen cérnagombja lepattant, a nadrágocska szalagdíszének színe nem egyezett a többi fehérnemű darabjaiéval, tehát cserélni kellett és az alsószoknyáról egyszerre csak kiderült, hogy hosszabb, mint a felső és kilóg.

Milyen egyszerű ma a nő dolga: csak megrázza a „dauerolt" haját s már kész is a frizura, csak felrántja a kombinéját és ráhúzza a cipzárral kapcsolható, egybeszabott ruhát, — már mehet is, nem kell segítség, pillanat s rendben van minden. Ma nem múlnak el szerelmek a várakozás miatt, ma minden hölgy pontos, rendes, gyors és megbízható. Ha azt mondja, hogy félhétkor értünk jön: félhétre ott van. Kivéve, ha közben félhétkor telefonon felhívja valaki és csak negyednyolckor teszi le a kagylót.

A női divat forradalma tulajdonképpen az első világháború utolsó éveiben zajlott le. A hölgyek addig felpáncélozva jártak, mindent eltakartak magukból, sok ruha, sok haj volt a divat, minden, ami kényelmetlen és célszerűtlen. Aztán egyszerre csak valaki észrevette, hogy a férfiak épp másfelé néznek, épp csak ezzel a kis világháborúval vannak elfoglalva, tehát szabad a vásár! És a hölgyek nyujtózkodtak egyet és eldobták a mídert, a szoknyájukat — szövethiánnyal mentegetőzve — térdig levágták, a komoly fehérneműk helyett pihekönnyű selyemalsókat rendeltek, a frizurájukból kirázták a betéteket és a hajtűket és megszületett a „bubi". Hogy e forradalom lendületében egyik-másik hölgy többet dobott le magáról, mint kellett és illett volna, az is természetes, de aztán az inga helyrelendült, — szóval a hölgyeknek igazuk lett.

Mint mindig és mindenben.

Szinyei Merse Pál

wód
z

Fenno-Ugrica
537. l.

III

796 (3796).
819 (57).

1908.

bruár 2-án. + Budapesten 1908.

g
enéző ~~Rambouillet-kos~~ a hátcsigo-
esen bekanyarodott szarvai ~~szétál.~~ L, melyeknek
hajlik L Teljesen nyiratlan és gyap-
ránczot. A háttérben balról takar-
szik. L, szétállnak.

81.4: 65.3 cm.
er 13-iki 123768 és az 1908. febru-
lapján 500 K-ért. -- Elszámoltatott
7, illetőleg május 2-án 763 szám a-

lban czimű és 3794 sz. nagyfestményhez.

ak Franczia országban elő állitott
ambouillet-kos).

339

Szinyei Merse Pál

Vrod.
2

A szépművészeti
könyve. Bp.
1940. 1068,
1069. l.

Kúposfejü bronzkovi disztü VII. 9, 10

Szinyei Merse Pál

l. Ybl Lotz

64. 375, 410,
423. l.

rázolt és jobbra fordulva arczélben lát-
AX.ANNO XXII. és T. MERCANDETTI F. MDCCCXXI,
. Ferencznek egyházi és világi előkelőségek-
FRANCISCI SEPVLCRVM GLORIOSVM, MDCCCXVIII

.: 4.1 cm.
terjesztés alapján (649/899) az 1900: II
, az 1900: II. 24-iki 15505 (82/900) és
900) sz. leiratok szem előtt tartásával
adománya 1902: VI. 5-én vétetett át.

Szinyei Merse Pál

l.

Dornyay Venczel

23. l.

Színyei Merse Pál

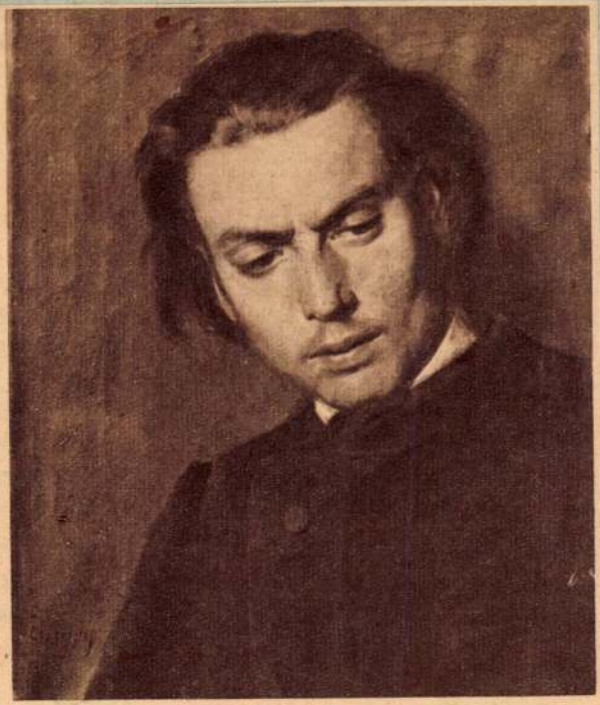

Színyei-Merse Pál: A költő

Magyar Ünnep

1944. 16. sz.

Szinyei Merse Pál

d.

Evk Deri 1941'

8. l.

Szinyei Merse Pál

l.

Évk. Dési 1941.

68, 69. l.

Szényei Merse Pál

mill. nagy érem

Közlezrkiáll

1266. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Patria" r.-t. Budapest — 485418

Szinyei Merse Pál

vőd

Elek Artur: Szinyei Merse Pál. Nyugat 1920. 3-4. sz. 222. l.

ADRIA MERITETT

Ezen legjobb anyagból

Szinyei Merse Pál

vród
2
Veres Péter: Mit
ér az ember ha ma-
gyar. Bp. é. n. 72. l.

Szinyei Merse Pál

l.

Mihalik Sándor

Benczúr Kassai -

Kassa 1944-

20. l. - 21. l. - 22. l.

25. l.

Szinyei Merse Pál

Lod
2

Lázár Béla dr.

Die Maler des Impressionismus. Zweite Auflage. Leipzig - Berlin 1919. 49. 50. l.
VIII. tábla

Fejérpataky László IX. 91.

Szinyei Merse Pál

Irod
2

Kőszegi László

A műélvezés művé-
szete

Bp. 1919.
205. l.

Fedő czüstből, római IX. 117.

Szinyei Merse Pál

Thieme Becker

XXXII. 378 l.

(Lyka)

Szinyei Merse Pál

wód
z

Ybl utolsó

45. l.

2145—2146. M. J. Sc

Sz. Grafenwörthben 1718 sze
szepter

2145. *Szent Flóriá*

Az előtérben jobbról
kezeiket tördelő károsultak
a felhők közt térdel, az an
a ki balkezét kinyujtotta
koszorúval feléje közeledő
egy szőke női angyal leb
kültek előtt megmentett hol
öltözete: sisak, rövid ujjú

Vászon, méretei 43·6 : 2
István hagyománya 1893 au
40 K. — Átvétetett 1902 j
A hagyományt elfogadta az
(340–902).

Hagy. 1902
Delhaes

Szinyei Merse Pál

rád

Lyka-Mutter

II. 256.1.

mintegy a szentek /alsó kép/ extáziás
apostolok csoportjába más alakokat is
szerepük van,mint pl.a nyavalyatörős
sok által köti össze a földön állókat
észrevenető Michelangelo hatása,a fel
de itt több liraiság van.-- A Kereszt
lia/ jelenete nem felelt meg az ő müv
változatos gesztusokkal,a főalak szin
benne lirai részek /Mária és Magdolna
zició az övé,de a kivitel nyers,Giuli
A különböző európai muzeumo
Rafael neve alatt,ezek azonban legfel
latai szerint készültek.Ilyen [illegible] i
Madonna del divin amore Nápolyban,stb

Szinyei Merse Pál

Park sarga virá-
gokkal c.
kepe repr.

Déry 1927

119. l

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Szinyei Merse Pál

l.

Déry 1927

Nevezetes

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Szinyei Merse Pál

Ivód
2

Farkaspeinthongr

10, 16 – 18. l.
20 – 22. tabla

Vasárnap, 1945 június 3

ÁRA 2 PENGŐ

KIS UJSÁG

A Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt lapja

A második menet

Irta: Dessewffy Gyula

A demokratikus új Magyarországért folytatott nagy csatában mi tizenötéves programunkhoz híven a magyar falu népének gazdasági, kulturális és társadalmi felemelését, a parasztság egyenjogosítását tartjuk egyik legfontosabb feladatunknak. A föld népének szabadságharcában már megtörtént az első döntő lépés. A magyar föld sok millió holdja paraszti kézre jutott. Ezzel túl vagyunk az első meneten.

De előttünk a második lépés, amely nem kevésbbé fontos. Mert a földművesnek nemcsak nevére kell íratni a földet, hanem módot kell adni arra, hogy azt valóban kihasználhassa, birtokolja, hogy a megfelelő termelési eszközök rendelkezésére álljanak s hogy az értékesítést és a beszerzést a népi szövetkezetek bonyolítsák le.

A földbirtokreform társadalmi, politikai és gazdasági eredménye, a falu életének átalakítása e második menet sikerétől függ. Eszményünk a saját földjét művelő szabad és független földműves család, amely elindul a kulturális emelkedés útján, résztvesz a népi szövetkezetekben, egyéni szabadságának korlátozása nélkül úgy gazdasági, kulturális, mint politikai felszabadulásának útján eléri az északi parasztállamok kulturális társadalmi, gazdasági és politikai színvonalát.

A magyar falu népének, új birtokos társadalmunknak legégetőbb kérdése napjainkban, hogy miként jusson hozzá a termeléshez szükséges eszközökhöz, az állatállományhoz, gazdasági gépekhez, hogy miként szervezendő be egy olyan népi szövetkezetbe, amely alkalmas irányítani, gondozni és ellátni, anélkül azonban, hogy egyéni szabadságát, kezdeményezőképességét korlátozná.

A magyar parasztságnak jól bevált szervezete a Parasztszövetség szinte kínálkozik arra, hogy az új birtokosok és a régi gazdák egységes érdekszövetkezetekép a parasztság szakszervezetét megteremtse. A Parasztszövetség jelentőségére, erejére világot vet az a tény, hogy a *Szójay*-kormány a magyarellenes politikája következtében szinte elsőnek tiltotta be ezt a szervezetet. Jól tudta, hogy ha áruló politikáját sikerre akarja juttatni, mindenekelőtt a parasztságnak ezzel az önálló szervezetét kell felszámolni.

Ma, amikor legfőbb feladatunknak azt kell tartanunk, hogy miképpen teremtsük meg a falu népének komoly szervezetét, szinte önként kínálkozik a Parasztszövetség, mint a magyar parasztságnak új szakszervezete. Ez lenne hivatott a mult rezsim egyik szociális alkotását, a vármegyénként működő közjóléti szövetkezeteket kezelésbe venni, irányítani és ezek segítségével a magyar parasztság szabadságharcának második menetét győzelmesen befejezni.

A közjóléti szövetkezetek lényegesen átalakítva, a multtal ellentétben nem felülről irányítva, hanem tényleg népi vezetés alatt álatakciók kezdeményezésével, gazdasági gépek juttatásával, vetőmagosztásával és ezerféle más tervszerű és szakszerű kezdeményezéssel szövetkezeti alapon rendkívül alkalmasak volnának arra, hogy megoldják az újonnan földhöz juttatott földművescsaládok legégetőbb problémáit.

Ha a magyar ipar begyujtási kölcsönkép másfélmilliárd pengőre tehetett szert, kérdezzük, hogy a magyar mezőgazdaság, mely az ország népének hatvan százalékát öleli fel, az újonnan földhöz juttatott százezres tömegek nem érdemelnének-e meg szintén egy hatalmas indítási kölcsönt. Ennek adminisz rációjával, szétosztásával, ellenőrzésével, a Parasztszövetségen keresztül a közjóléti szövetkezeteket kellene megbízni.

Hitelre van szüksége a magyar gazdatársadalomnak. De nem bankhitelre, hanem termelési eszközökre, állat-kölcsönökre, vetőmag-akciókra, a mezőgazdasági ipar megindítására, szóval olyan tervszerű megsegítésre, amely alkalmas arra, hogy a közjóléti szövetkezetek alapgondolatának megfelelően elindítsa a gazdasági vérkeringést a most önállósuló kisgazdatársadalomban. Szóval anyag, eszköz, vetőmaghitel kellene, amelyet nem pénzben fizetének később vissza, hanem terményben, állatban stb. Az ilymódon előállított javakat ismét át lehetne adni azokra a helyekre, ahol azokra a legégetőbb szükség van, ami újabb lehetőséget jelentene a termelési eszközökben hiányt szenvedőknek.

A közjóléti szövetkezetek a multban abból indultak ki, hogy termelési eszközök juttatásával lépésről-lépésre felemelték a nincsteleneket. Most az immár hála Istennek földhöz juttatott új gazdát a szövetkezet ellátná a birtokának kiaknázásához szükséges felszereléssel és ennek hozamából fizetné ki az adott állatban, termelvényben a szövetkezetet.

A múltban a közjóléti szövetkezet legnagyobb hibáját abban látjuk, hogy felülről irányított álszövetkezetek voltak. Állatot és házat akartak juttatni a teljesen nincstelennek, akinek nem volt meg az alapja, amelyből kiindulhatott volna a gazdasági felemelkedés útján. Ma megváltozott a helyzet. A földhöz juttatott parasztságnak van már mire felépíteni jövendő boldogulását.

Most már csak el kell látni az új birtokost a föld kiaknázásához szükséges eszközökkel. És még valamit. Irányítani kell, segíteni, tanácsolni, szóval át kell segíteni az indulás első nehézségein. Eggyé kell forrasztani a magyar falut, hogy a régebbi gazda, akit évtizedes tapasztalatok segítőtársul avatnak, hóna alá nyúljon az új birtokosnak, támogassa, bátorítsa és segítse, hogy a falu mint egy egészséges kis közösség oldja meg a termelés csatájának összes kérdéseit.

Ezt a hatalmas feladatot nivellálóan megoldhatná a Parasztszövetség. Különösen akkor, ha a közjóléti szövetkezeteket kézbevéve egy olyan szervezet birtokába jutna, amely a szükséges anyagiak felett is rendelkezik, hogy gyakorlati munkát végezhessen. Nemcsak szellemi irányításról, a parasztság egységbe szervezéséről van szó, hanem arról, hogy a Parasztszövetség, amely mint a parasztság igazi szakszervezete vállalná a parasztság irányításának és egységbeszervezésének nagy feladatát, egyúttal megoldhatná a termelésnek, az új földbirtokosoknak égető kérdéseit is és ezzel megnyerheti a földbirtokreform második menetét, a föld tényleges birtokbavételét.

A magyar televény csak akkor lesz igazán azé, aki megműveli, ha megadjuk a módját, a lehetőségét az új földbirtokosnak, hogy kiaknázza a kezébeadott magyar földet és a maga számára hasznosítsa a magyar rögöt. Csak akkor származhat áldás a földbirtokreformból, csak úgy várhat onnan a falu felemelkedése, ha a föld technikai felosztása után tervszerűen megoldjuk az új birtokosok termelési problémáit, ha tényleg önálló, független egzisztenciákat teremtünk, akik a szövetkezet gondolatának megfelelően felismerik az egységben rejlő erőt, de ugyanakkor egyéni, gazdasági és emberi jogaik legfőbb követelményét, szabadságukat is megőrzik. Éppen ezért a mai parancsa az, hogy tegyük képessé a földhöz juttatottat a kezére adott földnek kihasználására.

Tito és Groza nyilatkozata

a Kis Ujság munkatársának

„Dőljenek le a válaszfalak a népek, nemzetiségek, vallások és fajok között"

Bukarest, 1945 június. Romániában kellemes meglepetésként hat, hogy a legnagyobb román- és magyarnyelvű lapok a magyar külügyminiszter endrődi beszédével foglalkoznak. A *Scânteia* című bukaresti napilap *vezető helyen emlékezik meg Magyarországról és a romániai magyarságról*, amelynek nemrégiben lezajlott kolozsvári kongreszusáról azt írja, hogy *ez volt a romániai magyarság első szabad parlamentje.* Ugyanígy ir a többi román újság is.

Jelentkezünk dr. *Groza* Péter miniszterelnöknél, hogy *Magyarországot és Romániát érintő fontos kérdésekben* felvilágosítást kapjunk.

Groza Péter, ma Románia legelfoglaltabb hivatalnoka, mégis könnyű bejutnia hozzá mindenkinek. Nincs protekció, ceremonia és szívélyesen fogadja a *Kis Ujság* balkáni tudósítóját.

— *Őszintén, szívből örülök a magyar külügyminiszter úr endrődi beszédének, ha alkalma lesz rá, kérem ezt személyesen tolmácsolni* — mondja és nyílt tekintettel néz szembe velünk. Elmondja, hogy már a multból ismeri lapunkat. — A magyar kisgazdatársadalom lapja s ez nagyon *fontos misszió*, mert a két ország, *Magyarország és Románia* még abban a kérdésben is megegyezik, hogy *a paraszt sorsa az ország sorsa.*

— A magyar és román érdekeket érintő kérdésekben jöttünk a szomszéd országból miniszterelnök úrhoz — adjuk elő jövetelünk célját és arra kérjük, hogy nyilatkozzon lapunknak.

— Mindezekben a kérdésekben Románia álláspontja világosan mutatkozik nagyjában, mindazokkal kapcsolatban, amelyeket demokratikus kormányunk Észak-Erdély közigazgatási visszacsatolásával egyidejűleg tett és tesz még a jövőben is *a két nemzet boldogulása érdekében.* A magyar és román nép *meg van törve*, így talált egymásra, miáltal *a válaszfalak leomlottak és a két nép számára megnyílt az út a szabad fejlődés felé* — mondja dr. *Groza* Péter miniszterelnök.

Színtiszta magyarsággal beszél, hangjából érezzük *az őszinteséget és a lelkesedést*, amelyek egyes mondatoknál elragadják.

Elmondjuk, hogy nálunk Budapesten sokat beszélnek *az erdélyi szellemről*, amely *Magyarországnak* a századok folyamán, válságos időben adott éltető impulzusokat. Megkérdezzük:

— *Hogyan látja, miniszterelnök úr, lehet ez az erdélyi szellem összekötő híd Bukarest és Budapest között?*

— Erre már megadta a választ a Kolozsvárott most lezajlott nyolcnapos kongresszus, ez volt a Romániában élő magyarok első szabad parlamentje, az ott elhangzott beszédek és határozatok is azt bizonyítják, hogy *igenis lehet és kell is, hogy legyen.* Ennek bizonyítéka még a most megalakuló *magyar-román kultúregyesület*, ennek az alapszabálytervezete épp most van a kezemben. A célja általában, *román-magyar kultúrcsere*, amelyeket az egyes kultúrszakosztályok kezdeményeznek, ezek között külön megemlítésre méltó a történelmi szakosztály, amelynek a legelsőrendű feladata, hogy *egyszersmindenkorra*

szűnjenek meg azok a történelmi hazugságok, amelyek a népeket egymástól elválasztották.

Célja azonkívül a szellemi alkotások kicserélése, irodalmi, művészeti, színházi téren: a film, újság, könyv, látogatások, stb.

Dr. *Groza* Péter még felhívja a figyelmünket a *nemzetiségi minisztérium* munkájára, amelynek ugyancsak az a célja, hogy a *Duna-völgyében ne legyen többé kisebbségi kérdés.*

— Ezt a szót, hogy *kisebbség* egyszersmindenkorra *kitöröljük a szótárból* — mondja teli lelkesedéssel. — Tulajdonképpen a

amit mi most Romániában teszünk: nagy kísérlet, meglátjuk, hogy sikerül-e, én bízom benne, hogy igen. Eltöröljük a vámhatárokat, biztosítjuk a szabad közlekedést, emberek, szellemi termékek, árucikkek számára.

— Igen ez a kormányom és az új demokratikus Románia célja. *Dőljenek le a válaszfalak a népek, nemzetiségek, vallások és fajok között.* Hiszen *mi itt a Dunavölgyében mindnyájan kis dolgozó népek vagyunk: magyarok, bolgárok, csehszlovákok, románok, jugoszlávok, most mindnyájunk számára megnyílt az a lehetőség, hogy egy boldog nagy családban egyesüljünk.* Így látom szépnek a jövőt, véget kell vetnünk azonban örökre annak, hogy a féktelen imperiálizmus ezeket a népeket, saját céljainak érdekében valaha is egymás ellen kijátszhassa.

Így búcsúzik el:

— Bármikor jön, mindég szívesen látom — és bensőségesen fog kezet a *Kis Ujság* munkatársával *Groza* Péter, Románia miniszterelnöke, egyik építője annak a hídnak, amely a jövőben Budapestet a román fővárossal összeköti.

„Az újjáépülő Európában nem lesznek többé nemzetiségi kérdések"

Beograd, 1945 június. Az egész felszabadult Jugoszlávia ünnepli *Tito* marsall, jugoszláv miniszterelnök, teljes nevén *Tito Josip Braz* születésnapját. Jugoszlávia legendás hőse ugyanis most tölti be *ötvenötödik* évét. Úgyszólván éjjel-nappal dolgozik és állandóan utazik az országban. Van is eredménye, alig halkult el a fegyverek zaja, máris azt írják Jugoszláviáról a külföldi lapok, hogy *ez az ország a jugoszláviai nemzetiségek demokratikus konföderációja.* Mindez *Tito* marsallnak, aki személyesen igyekszik mindenről tapasztalatokat szerezni a testvérnemzetek kívánsága felől, köszönhető. Nem is találjuk meg őt *Belgrádban*, ahová csak azért jöttünk, hogy vele beszélhessünk.

Szerencsénkre *Smits* úr, az amerikai UNRA megbízottja, magával visz minket gépkocsiján. Tőle tudjuk meg, hogy *a marsall Zágrábba utazott* és talán még sikerül őt utólérnünk, bár azzal is biztat, hogy *Tito nem igen szereti a nyilatkozatokat, ő a tettek embere.*

Lesnicán találkozunk vele összeváratlanul egy szerb parasztház udvarán. Kimagaslik a sok ember közül. Nagy a sürgés-forgás körülötte. A marsall derűsen fogad és sajnálkozik, hogy kevés az ideje, *de hallandó* velünk elbeszélgetni.

Nincs rajta semmi titokzatosság, mint a többi katona, ő is *tábori egyenruhát visel*, csak a hajtókán lévő és a zubbony ujján ötágú csillagban találkozó tölgyfalevelek mutatják magas katonai rendfokozatát. Karcsú, magas férfi, arcán és magatartásán a katona és intellektuel szerencsés keveredése. *Középeurópa jövőjéről* beszélgetünk.

— Az utolsó évtizedekben a középeurópai népek között, önző imperialista érdekekből, készakarva ébrentartották a viszálykodást. Ennek immár örökre vége — mondja. Hiszem, hogy az üszkös romokon újraépülő Európában többé nem lesznek a régi értelemben vett nemzetiségi kérdések.

Még kérjük, hogy mondjon valamit, de az idő sürgeti. *tovább kell utaznia.* Míg a gépkocsiba száll, megtudjuk, hogy mint horvátszármazású, *1914-ben az osztrák-magyar hadseregbe hívták be frontszolgálatra.* 1916-ban orosz fogságba került. Oroszországban tevékenyen vett részt a *Lenin* melletti mozgalomban, itt ismerkedett meg *Leninnel* és *Sztálinnal.* Harcolt *Spanyolországban* is és 1941-ben került a jugoszláviai szabadságmozgalom élére.

Ádám T. István

Helyreállt a nyugalom Szíriában

London, június 3

Szíriában és Libánonban teljesen nyugodt a helyzet. A brit csapatok megszállták a stratégiailag összes fontos pontokat. Az általános sztrájk még tart, de vasárnapra már megszűnik. A francia csapatok visszavonultak körleteikbe. Damaszkusz bombázása során súlyos károk érték a várost.

A parlament épületének csak a külső falai maradtak meg. Súlyos pusztítást okozott a bombázás a középületekben is. Az emberéletben elszenvedett veszteségekről még nincsenek pontos adatok. Közzelkeleten igen elkeseredett a hangulat a franciákkal szemben. (MTI)

Angol hadihajók érkeztek Beirut kikötőjébe

London, június 3

United Press jelentése szerint Beirut kikötőjébe angol hadihajók futottak be. (MTI)

A Közelkelet és a Távolkelet
az események középpontjában

A Reuter Iroda diplomáciai munkatársának jelentése szerint a jóvátételi bizottság brit kiküldöttjének kinevezése újabb lépés annak a Jaltában kimondott döntésnek a megvalósítása útján, hogy *moszkvai székhellyel jóvátételi bizottságot létesítsenek.* Az orosz küldöttség és egyúttal a bizottság elnöke *Majszky* ván. *A szakértők most már rövidesen megérkeznek Moszkvába, úgy hogy a bizottság hamarosan összeül.* A moszkvai bizottság feladatai: eldönteni, hogy a jóvátételnek milyen formában kell megtörténnie, megállapítani *a követelendő összeg nagyságát,* továbbá azt az arányt, ahogyan az összeget a különböző jóvátételi igénylők között felosztják és gondoskodni a Moszkvában nem közvetlenül képviselt kerigénylő nemzetek érdekeinek képviseletéről.

Norvégia is résztvesz Németország megszállásában

A norvég kormány tagjai öt éves önkéntes számkivetés után visszaérkeztek Oslóba. A norvég főváros lakossága lelkes fogadtatásban részesítette a brit hadihajón hazaérkező minisztereket. *Haakon* király a jövő hónapban tér vissza országába. A *Times* jelentése szerint az angol külügyminiszter közölte, hogy a brit kormány felkérte a norvég kormányt, küldjön csapatokat Németországba. Ezek

résztvesznek Németország megszállásában,

abban az övezetben, amely a britek alá tartozik.

A brit megszállás alá tartozó Németországban jelenleg négy németnyelvű újság jelenik meg, de ha helyreállítják a német nyomdákat, több német ujság megjelenését is engedélyezik. A lapoknál német újságírók egyelőre nem dolgozhatnak. A brit-amerikai és az orosz megszállási övezet között Németországban naponta tizennégy vasuti szerelvény közlekedik. A vasutak egyelőre a deportáltakat szállítják vissza hazájukba.

Enyhült a levantei feszültség

A levantei válság enyhült: Damaszkuszban a francia csapatok visszavonultak laktanyájukba. A polgári lakosság közben ügyelte a francia csapatok mozdulatait.

Sir Bernhardt Paget, a középkeleten állomásozó brit hadsereg parancsnoka Beiruthba érkezett,

ahol meglátogatta a libanoni köztársaság elnökét. Magasrangú brit tisztek érkeztek Kairóból Szíriába, hogy ellenőrizzék a rend helyreállítását. A szíriai francia haderő parancsnoka azt az utasítást adta Párisból, hogy ne ellenkezzék a közelkeleti brit főparancsnok parancsaival.

A francia kormány minisztertanácsra ült össze, hogy megvitassa a szíriai helyzetet. Előzőleg *Duff Cooper* párizsi brit nagykövet látogatást tett *de Gaulle* tábornoknál. Az angol kormány is minisztertanácsot tartott a levantei helyzet megvitatása céljából. *Grew,* amerikai helyettes külügyminiszter Washingtonban kijelentette, hogy

Truman elnök helyesli azt a brit lépést, amelyet a francia kormánynál tett a sziriai és libanoni helyzettel kapcsolatban.

De Gaulle tábornok nyilatkozatot adott ki a levantei kérdésben. Ebben megállapítja, hogy Aleppoban, Homsban, Hamarban és Damaszkuszban a francia csapatokat május 8-ika óta fegyveres bandák támadják meg. Ezek a támadások akkor indultak meg, amikor *Beynet* tábornok azt a javaslatot tette a szíriai és libanoni kormányoknak, hogy kezdjenek tárgyalásokat azoknak az utasításoknak az értelmében, amelyeket a francia kormánytól kapott.

A francia csapatok kénytelenek voltak támadással válaszolni és *Damaszkuszban szükséges volt tüzérséget is alkalmazni.* Attól az óhajtól vezetve, hogy könnyítsen a helyzeten és kielégítse a brit kormány kívánságát, *a francia kormány utasította a Levantéban állomásozó francia csapatokat, hogy szüntesse be a tüzet, ami meg is történt.* A francia kormány véleménye, hogy ha lehetséges, *előnyösebb légkört kell teremteni* a további megbeszélések céljából.

Általános nagy támadás készül Japán ellen

A legutóbbi napok sorozatos légitámadásai következtében Tokió nagyrésze elpusztult és a japán rádió megállapítása szerint a főváros már nem ipari centruma többé Japánnak.

Oszaka is romokban hever

és a bombázott terület felett kilencezer méter magasak a füstoszlopok. Ugyanekkor három szövetséges légihaderő van útban Japán felé, hogy fokozza a szövetséges támadásokat Japán szive ellen. Amerikai közlés szerint a legutóbbi három hónap során a légierők 60.000 tonna bombat dobtak japán célpontokra és

az ország 43 legnagyobb hadigyárát szétrombolták,

főképpen Tokióban, Nagojában és Osakaban, ahová a legutóbbi légitámadás során 600 szupererőd 3200 tonna gyújtóbombát dobott. A Domei-iroda közölte, hogy 24 óra leforgása alatt több százmillió dollár érték pusztult el légitámadás következtében.

Ami a szárazföldi harcokat illeti, minden jel arra mutat, hogy a

délkeletázsiai szövetséges erőket újjászervezik és előkészítik a Japán ellen megindítandó általános offenzivát.

A szövetségesek egy újabb hadsereget állítanak fel Japán ellen, a 12. hadseregét, amely Rangoonra támaszkodva vesz részt a japánok elleni hadműveletekben. A tokiói rádió szerint *Suzuki* japán miniszterelnök a japán néphez intézett üzenetében hangoztatta, hogy

az okinavai csata döntő jelentőségű a háború szempontjából és kimenetelétől függ Japánnak és népének sorsa.

A miniszterelnök hozzáfűzte, hogy a csata rohamosan közeledik tetőpontjához. Angolszász közlés szerint

az amerikai csapatok Okinava szigetén áttörték a japán állásokat

és ennek következtében a japánok a sziget egész középső részén súlyos helyzetbe kerültek. A szigeten a japánok eddig több mint 61.000 halottat veszítettek és a még védekező 30.000 fönyi japán csapat tervszerűtlenül harcol. A Fülöpszigeteken és Új-Guineán a japánok kis erőkkel eredménytelen ellentámadásokkal próbálkoznak. A kinai csapatok is folytatják általános támadásukat és részt vesznek a japán állások ban.

Truman, amerikai elnök a kongresszushoz intézett üzenetében figyelmezteti a japánokat, hogy

az Egyesült Államok egy éven belül hetmilliós hadsereget vetnek be ellenük.

Nem szándékunk — mondotta az elnök üzenetében — hogy elpusztítsuk vagy rabszolgasorsba döntsük a japán népet, de *csakis a feltétel nélküli megadás óvhatja meg őket attól a pusztulástól, amely mint tolthattak Németországot érte azért, mert folytatta a hasztalan ellenállást.*

Az elnök ugyanakkor óva intette az amerikaikat, ne higyjék, hogy a japánok már beletörődtek sorsukba.

A japánoknak még négymillió katonájuk áll fegyverben,

háromezer harci repülőgéppel rendelkeznek, iparuk még mindig havi 1200–1500 repülőgép előállítására képes és több millió férfit még nem hívtak be katonai szolgálatra.

L.

A holttányilvánításokat csak 1946 december után lehet kérni

A honvédelmi minisztérium a közeli napokban *rendelettervezetet* terjeszt a minisztertanács elé, amely a szolgálatuk teljesítése közben meghalt zsidó munkaszolgálatosokról intézkedik.

Értesülésünk szerint a kisegítő munkaszolgálatot teljesített zsidókat ugyanúgy kell majd tekinteni, mint a *közérdekű munkaszolgálatot teljesített kereszténveket* és ennek megfelelően a szolgálatuk következtében *elesetteket,* vagy egyéb körülmények, nélkülözések, betegségek következtében *elhaltakat,* vagy a fasiszták által megölteket *hősi halottaknak* kell nyilvánítani.

A fenti intézkedéssel kapcsolatban sor fog kerülni az *eltűntek ügyének* rendezésére is. *Holttá* illetve *hősi halottá* való nyilvánításukat hozzátartozóik a tervezet szerint *1946 december hó 1. után kérhetik.* E határidőt az első világháború tapasztalatai alapján — amikor halottnak hitt eltűntek még a háború befejezése után elmult években is jelentkeztek — állapították meg.

Súlyos határozatokat hozott a pénzügyigazgatóság igazolóbizottsága

Csak nemrégen alakult meg a pénzügyigazgatóság igazolóbizottsága dr. *Beke* Géza elnöklete alatt és máris teljes erővel lezdte meg munkáját. *Tamássy* László miniszteri tanácsost, aki az elnöki osztály vezetője volt, vezető állásra alkalmatlannak nyilvánította, áthelyezésre ítélte és az előlépésből 2 évre kizárta, mert nem tartotta kellő éreilyel kézben ennek a fontos osztálynak a vezetését.

Állásvesztésre ítélt két tisztviselőt, egyiket azért, mert nyilatkozatában fontos adatokat hallgatott el, a másikat pedig azért, mert évek óta a legváltozatosabb módon minden időszerűnek mutatkozó politikai mozalomba résztvett, a jobboldaltól a baloldalig, s a bizottság megítélése szerint ilyen karakternélküli ember nem lehet az új Magyarország tisztviselőkarának tagja.

Ezeken kívül még több tisztviselőt fedett meg és tiltott el az előléptetéstől, vagy ítélt áthelyezésre.

A vakok ingyen utazhatnak a villamoson

A polgármester elrendelte, hogy a jelvénnyel ellátott *vakok a mai naptól kezdve ingyen utazhatnak a villamoson.*

— **Szádeczky-Kardoss Géza** és bogárdi *Mészöly Laura* ápr. 30-án házasságot kötöttek.

KIS ÚJSÁG
59. évfolyam, 51. szám
Felelős szerkesztő: DESSEWFFY GYULA
Szerkesztő: KLAMÁR GYULA
Főmunkatárs: LÁSZLÓ FERENC
Kiadja a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Eötvös-utca 12
Nyomatott a Független-nyomdában, Budapest, VI., Eötvös-utca 12

Soong felkeresi Sztálint

San Francisco, június 3.

Dr. Soong az új kinai miniszterelnök, hazautazása során meg átogatja Moszkvában Sztálin tábornagyot. Soong jelenleg a sanfranciscoi kinai küldöttség vezetője. (MTI).

Náci-szökevények érkeztek Buenos-Airesbe

Moszkva, június 3

(Tass) Montevideóból érkező híradás szerint újabban három fasiszta személyiség érkezett Buenos-Airesbe. Richard *Schröder,* egyike a hitleri úgynevezett „munkafront" élén állt Robert *Ley* legnevezetesebb munkatársainak Walter *Wilkening* és Wilhelm *Schrenbach,* a Gestapo egyik vezetője, aki Franciaországban és Spanyolországban tevékenykedett.

Mihelyt megérkeztek Argentina fővárosába, nyomban érintkezésbe léptek gróf Luxemburggal, akit a középamerikai német kémközpont vezetőjének ismernek. Ez a központ Argentinában ütötte fel főhadiszállását, aki legutóbbi időkig szorosan együttműködött Himmlerrel. (MTI.)

Fényes kiállítással ünneplik meg Szinyei-Merse Pál születésnapját

Nemsokára száz esztendeje lesz (1945 július 4-én), hogy *Szinyei-Merse* Pál, festészetünk büszkesége, *megszületett.* Ebből az alkalomból a *Szinyei-Társaság* kiállítást rendez a mester minden fellelhető magyarországi képéből. Kölcsön kérik a magánosoknál levő műtárgyakat is. Ugyanakkor a *Szinyei-Társaság* tagjai egy-egy képpel szerepelnek majd a kiállításon.

Szinyei-Merse Pált az akkori kritika nem értette meg. Amikor (a nyilasok által a télen ellopott) *„Pacsirta"* című képét kiállította, a képet a budapesti hivatalos bírálat főképviselője, *Kelety* Gusztáv *oktalanul lehordja.* A művész lesujtva tért vissza vidéki otthonába és *évekig nem is nyúlt ecsethez. Így járt „Majális"* című képe is. A magyar kormány később megvette ezt a festményt a Múzeum számára, ugyanazt, amelyet évekkel előbb *Szinyei* hiába ajánlott fel.

Illyés Gyula színjátéka a Nemzetiben

Major Tamás megvásárolta a *Nemzeti Színház* számára *Illyés* Gyula első színpadi művét. *„A tű foka"* a színdarab címe és a sorrendben következő újdonságok egyike lesz a *Nemzeti Színház* színpadán.

Szentiványi Lajos is megérkezett

Szentiványi Lajos, a *Független Kisgazdapárt* régi politikusa, a képviselőházi beszédeiből közismert szónok, ma reggel *egy évig tartó mauthauseni fogság után megérkezett Budapestre.*

Keresd a szolgálatot

Befejező előadásához érkezik hétfőn, június 4-én, a *Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt Politikai Akadémiája.* A demokratikus magyar politikai és szellemi közélet kitűnő értékeinek történelmi megvilágítása és iránymutató megnyilatkozásai végére kerül a tanulságokat összefoglaló záróakkord. Gyulai László a Politikai Akadémia lelkes és nagykészültségű szervezője és vezetője, „Magadban keresd az okot és az erőt" címmel foglalja össze a magyarság múltbeli hibás politikai magatartásának okait és tényezőit, és a jövendő egészséges fejlődés kívánatos és kötelező motivumait. Dr. Baeskay Zoltán főiskolai tanár, az új magyar közgazdasági és társadalmi elrendeződés egyik legkiválóbb gondolkodója „Keresd a szolgálatot" címmel bontja ki a valóban demokratikus és mélyen szocialista társadalomszervezés alapvető gondolatmenetét, amelynek lényege, hogy a maga élettevékenységét mindenki elsősorban a közösség szolgálataként fogja fel. A záróelőadás ugyanúgy mint az eddigiek, délután fél 4 órakor kezdődnek a Párt székházában, IV., Semmelweis-u. 1. I. emelet. Az előadás díjtalan.

Közbeszólás

Sok vita folyt az utóbbi időben nálunk az írók igazolásáról. Csattanó választ ad e vitában felmerült kérdésekre az a jelentés, amely szerint Knut Hamsunt, a nagy norvég írót Oslóban letartóztatták, miután a megszállás évei alatt együttműködött a németekkel. A letartóztatás után sem vitatja senki, hogy Knut Hamsun nagy író, a norvégeknek talán legnagyobb élő írója. A magyar közönség is ismeri északi hangulatú kitűnő regényeit, amelyekben mindenkor a szegényemberek, országúti csavargók és a norvég halászok írója volt. Annál nagyobb megdöbbenést és felháborodást váltott ki az egész művelt világban, amikor Knut Hamsun elárulta hazáját és azok mellé állt, akik nemzetét tönkretették és szolgaságba döntötték. A mű nem mentesíti az alkotót. Azt írót és az embert nem lehet kettéválasztani. Knut Hamsun, a nagy író egészen törpe, gyenge embernek bizonyult és ezért most felelősségre vonják. Okulhat ebből a példából minden „írástudó".

•

Megkülönböztető jelet kapnak azok a nyilasok, akiket közmunkára visznek, nehogy megismétlődjenek azok az esetek, amikor közmunkára rendelt munkások és polgárok csoportja ellen tüntettek az utcán abban a hiszemben, hogy nyilasok. A közhangulatnak ez a spontán kitörése, a nyilasok elleni utcai tüntetés a legjobban bizonyítja, hogy milyen izzó gyűlölettel viseltetik Budapest lakosságának nagy többsége az átkos Szálasi-rezsim ittmaradt embereivel szemben. Helyes, ha most megkülönböztető jellel hívják fel a figyelmet ezekre a jelentéktelenebb vagy nagyobb gonosztevőkre, azonban úgy véljük, hogy ez még egymaga nem elegendő. A most rendszeresített megkülönböztető jel csak külsőség. Szeretnénk „megkülönböztető" bánásmódot is látni ezekkel a letartóztatottakkal szemben. Ha valakit, mint nyilast, letartóztattak, annak bizonyára olyan sötét a multja és olyan bűnei vannak, hogy semmiesetre sem érdemli meg azokat a kedvezéseket, amelyekben nem egy közülük még ma is részesül. Csak vissza kell emlékezni a néhány hónappal ezelőtti állapotokra: az akkor letartóztatott baloldali meggyőződésűek közül senkisem fogadhatott a Margit-körúti katonai fogházban, vagy a Conti-utcában látógatokat, egyiknek sem lehetett élelmet bevinni, ellenkezőleg... Annyit igazán megkövetelhet a demokratikus magyar közvélemény, hogy legalábbis ugyanolyan módon bánjanak most a letartóztatásban lévő nyilas bűnösökkel, mint ahogyan azok viselkedtek ártatlanokkal, tisztán politikai meggyőződésük, vagy származásuk miatt. Nem kívánunk többet, csak egyenlő mérleket!

•

Egy rémhírterjesztő ellen indult meg az eljárás Budapesten. Csak helyeselni tudjuk, ha végre erélyesen eljárnak a hatóságok az ártó szándékú rémhírterjesztők ellen. Ez is átkos fasiszta örökség, amelynek nem lehet helye az új demokratikus Magyarországon. Emlékezzünk csak vissza, hogyan romboltak és bomlasztottak a fasiszta rémhírterjesztők hosszú éveken keresztül és milyen súlyos kárára voltak minden tisztességes szándéknak és haladó szellemnek. Lehetetlen, hogy ittmaradt nyilasok továbbra is megfertőzzék a közszellemet s hazug, állátszó tendenciájú mesékkel és vádaskodásaikkal pánikot keltsenek a gyenge kritikai érzékűek között. Vigyázzunk és óvakodjunk ezektől a rémhírterjesztőktől, mert sokkal többet ártanak, mint ahogy első pillanatban látszik. Rossz szándékúak és kártékonyak, ezért kíméletlenül el kell tiporni őket. László Ferenc

Aranyat aranypénzt, briliánst, ezüstöt veszek, eladok. Jegygyűrűt, ékszert készítek javítások megvárhatók. SCHWARZ, aranyműves, Dohány-utca 22. I. em. 4.

Hangszórók, erősítők gyors és szakszerű javítását vállalja „SUPERVOX" Liliom-utca 52.

Oranienburgiak! Ki. SACHSENHAUSEN ba Kolozsvárról deportált édesanyám özv. Stern Józsefnéről, bátyámról Incze Stern Vilmosról és annak feleségéről Fodor Lus gyógyszerésznőről aki hírt hoz, **magas jutalommal** rekonpenzálom. Budapest, VI., Andrássy-út 14. I emelet 1.

Bútorok belső berendezések, irodák, üzlethelyiségek, portálok és épületmunkák **javítását vállalja.** **Bútor és Faipari KFT.** Zugló, Telepes-u. 39. Működő gépüzem.

Böhm Hugó ékszer- és régiség szaküzlete a nb. ügyfeleknek ismét rendelkezésére áll IV, Városház-u. 10 (Pilvax-köz sarok)

TUCHTEN KÁROLY ékszerész ékszerkészítő-mester a régi helyén ismét **megnyílt** Király-utca 26. szám Bejárat a kapu alatt. Briliáns, arany, ezüst vétel-eladás.

TEHER ÉS TUSCHÁK diva'áru-textil NAGYKERESKEDÉSE megnyílt! IV, DEÁK FERENC-TÉR 4

Reményi HANGSZER ZONGORA GRAMOFON, HARMONIKA, RÁDIÓ vétel, eladás, javítás. KIRÁLY-UTCA 58. SZÁM

Pekk és Futor eredeti minőségben gyártelepünkön átvéve ismét kapható. **CHINOIN Rt.** Ujpest, Tó-utca 1—3.

Briliánst Aranyat Órát előnyösen **vesz** és elad IZSÁK MIKLÓS Wesselényi-u. 31

Fényképezőgépek és más fénytechnikai cikkek gyors és szakszerű javítását vállalja „SUPERLUX" Liliom-utca 52.

A DEBRECENI MÚZEUMBARÁTOK KÖRE ELNÖKSÉGE.

ÜGYVEZETŐ ALELNÖK A DÉRI MÚZEUMBAN. TELEFONSZÁM : 11-98.

MEGHÍVÓ

a műgyüjtők baráti asztaltársaságának f. év febr. hó 26 án délután 6-8 óráig, a Déri Múzeum tanácstermében tartandó **összejövetelére.**

Tárgy: Uj szerzemények. Szinyei Merse Pál élete és müvei a legujabb megvilágitásban. Tanácsterem 4 órától nyitva.

Debrecen, 1942 febr. hó 23.

SZÍVES ÜDVÖZLETTEL
az ELNÖKSÉG.

Városi nyomda, Debrecen. 1941—286.

NYOMTATVÁNY

Nagyságos
Méltóságos

Dr. S Z E N T I V Á N Y I G Y U L A titkár

úrnak, úrnőnek

B U D A P E S T, XI.

Lágymányosi-u.16.

Hivatalból
díj átalányozva.

DEBRECEN 42 II.23.14 915

DEBRECEN SZ. KIR. VÁROS DÉRI MÚZEUMA

Szinyei Merse Pál

Irod

Réti István:

Szinyei Merse, Ferenczy, Thorma.

Magyar Művészet

1938. 3 sz.

1925

VAR
SZET

ZTI

Y PÁL

œuvres du Père" .....
Ö. Moiret: Portrait de femme .....
Ö. Moiret: Portrait d'homme .....
I. Farkas: Au jardin .....
J. Barcsay: Deux gravures 91,

erman : Die Teppiche Ö. Szmrecsányi's 81
stleben 87
stliteratur 94

ERZEICHNIS DER ILLUSTRATIONEN :

inyei Merse vor dem Motiv der „Schnee-
melze". Photographie 66
inyei Merse : Schneeschmelze. Museum
r Bildenden Künste, Budapest 67
horma : „Auf, Magyaren !" 69
norma : Teile des Gemäldes „Auf, Magya-
n !" 71, 74, 75, 77
. Ghezzi : Drei Karikaturen. Museum
r Bildenden Künste, Budapest 79, 80
zmrecsányi : Der Schweinehirt. Teppich 81
mrecsányi : Rumänische Zigeuner. Teppich 82
zmrecsányi : Der Husarenrekrut. Teppich 82
zmrecsányi : Die Stadt. Teppich..... 83
Szmrecsányi : Gehöfte. Teppich 83
zőnyi : Am Bachesufer. Eigentum von
ajos Arányi, Budapest 85
zőnyi : In der Tiefe des Waldes 85
zőnyi : Zecher. Sammlung S. Szilágyi,
udapest 86
Moiret : „Es ist meine Nahrung, des Vaters
erke zu wirken" 88
Moiret : Weibliches Bildnis..... 89
Moiret : Männliches Porträt 89
arkas : Im Garten..... 90
arcsay : Zwei Kupferstiche 91, 92

Vas. Ujs. 1918. 152-l.

API UJSÁG. 10. SZÁM. 1918. 65. ÉVFOLYAM.

Szinyei Merse Pál

A cowboy felesége kések között.

„Megtudod, milyen erős vagy."

Ingyenes bemutató — csalogatónak.

Római tanácskozás

Bethlen István gróf — viaszból.

Nemzetközi tömegbörtön.

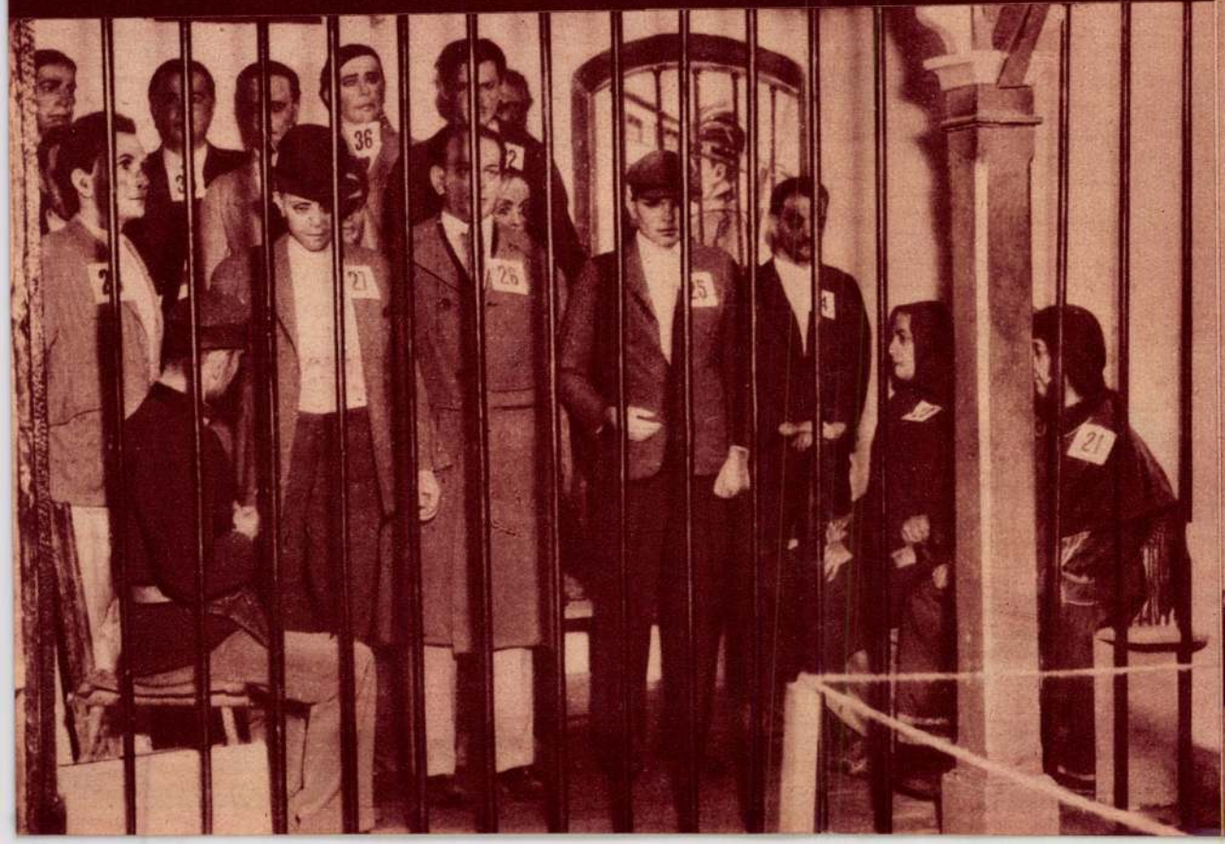

Szinyei Merse Pál:
A hinta.

Maurice Denis: Anyaság.

Új szerzemények a Szépművészeti Muzeumban

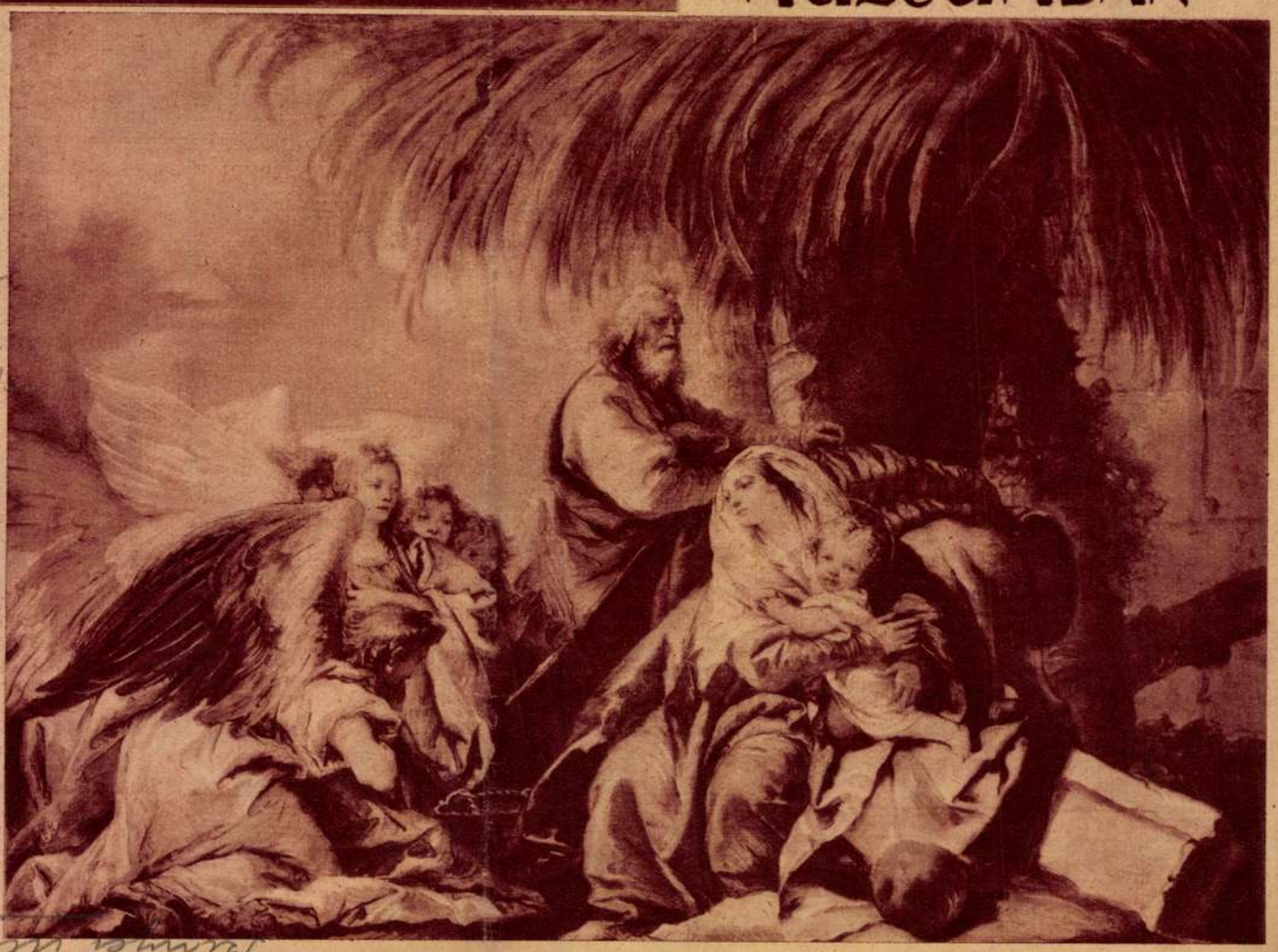

Domenico Tiepolo:
A pihenő Szent Család

Vasárnapi Ujság
A Budapesti Hirlap Képes melléklete
1934. jún. 17

Szinyei Merse Pál

1) Női akt, olajf. 1869.
Szépművészeti Múzeumban.
Életrajz- és irod.
Petrujszerz 1931–34. 22. l.

2) A hinta, olajf. 1869
Nemes Marcell hagyaté-
kából.
u. o. 22. l.

3. Kentaur és faunok, olajf.
1878
u. o. 23. l.

4) Szerelmespár, olajf. 1870
5) A művész feleségének képmása,
1880. u. o. 26. l. fordít

6.) A „Majális" szinvár-
lata, olajf.
n. o. 27. l

Szinyei Merse Pál

Képmása, fehér márvány
Ligeti Miklóstól.
Képművészeti Múzeumban.

Petujszerz 1931-34. 21. l.

15

Szinyei-Merse Pál

Lilaruhás nő c. képe.
repr.

Albuma A nyolcvanéves Pesti Napló ajándék —
1850–1930. 41. l.

1105. *IV. László.*

Derékig, kissé jobbraf
karimájú, de egyoldalú érme
ben liliomvégű jogart, felei
keresztű országalmát tart. F
bajusza és szakálla nincs, ő
fölött palást. Felirata a von
kel: »IV. (KUN) LÁSZLÓ 22-D

Ezüstözött rézvéset, átmé
— Értéke 30 K. — Havas (Hirs
30-án (787–907). — Átvétetett
(1950–909), az 1910 február 25-i
eln. sz. leiratok, illetőleg az 19
az 1910 márczius 23-iki (519–9
Bejelentetett 1908 január 31-én

Szinyei Merse Pál

Tanulmány a Hinta c. képhez. Készült Münchenben, részlettanulmányként a művész tervezett Hinta c. képének baloldali csoportjához.

Képművészeti Múzeumban
Életrajz -

Petrjszer 1921-24. 22. l.

tartott diszes keretű kerek medaillonban mellig látjuk ~~látjuk az~~ egyháznagyot. Gyűrűs bal kezében köny-
nor s mucetuma felett érseki palliumot, szalagon
keresztet visel. Haja rövid, bajusza és szakálla le-
~~ef~~ csillagját hordja, ~~H~~ karinge csipkés. A kép felett
yekkel s alatta az esztergomi basilika a két ka-
le figyelmünket. Az angyalok egyikénél papir
erkoszorú van irással. Felirata a kereten:

DNA ET DIVÉK-UJFALU CELS:
PISCOPUS STRIGONIENSIS Etc.

NCIPIS ALEXANDRI RUDNAY, PRIMATIS REGNI
PTÆ SUNT ORA=
INSTALLATIONIS STRIGONII ANNI MDCCCXX
ABITAE SUNT.

T. SEPT: ANNI MDCCCXXVIII.

~~[illegible]~~ medaillonnak 26·9: 27 cm.

70

140/95 № 273.

Szinyei Merse Pál

Gerő Ödön, London Elek

Modern magyar festőművészek. Budapest. é. n.

11. l, 13. l, 16. l, 17. l, 18. l. 59. l.

60. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Szinyei Merse Pál

írod

Petrovics Elek emlékkönyv-

Buda, 1934. 238. l. 239. l.

Szinyei Merse Pál

ind

Róna II. 693.1

Repülő lapok 58 szám.

L A U F F E R T

KERSTEN, Kurt	BISMARK UND SEINE ZEIT
LENHOFF, Eugen	POLITISCHE GEHEIMBÜNDE der grossen Verschwöru 560 Seiten. Lexikonforma
LUDWIG, Emil	WOHLFEILE, NEUE AUSGABEN Geschichte eines Mensch druckbildern. 743 Seiter
- " -	NAPOLEON. Mit 20 Bilder
- " -	BISMARCK. Geschichte ein fertiefdruckbildern. Lei
- " -	GENIE UND CHARAKTER. Sa Mit 19 Bildern. Leinen
MARKOW, Sergej	WIE ICH DIE ZARIN BEFRE graphien. Leinen
[illegible]	DER TIGER Clémenceaus U

Szinyei Merse Pál

Szép Ernő felolvasása Szinyei Merse Pálról a Szinyei társaság 1931 febr. 2-iki ünnepi ülésén

Magyar Hirlap 1931 január 31.

U 3040

Szinyei Merse Pál

1911. június 7.
megkapja a pécsi orsz.
kiállítás aranyérmét.

Az Ujság 1911. dec. 31.

U. 78.

Szinyei Merse Pál

Dr. Lázár Béla. Böcklin és Szinyei. Pesti Hirlap 1931 január 25. U. 3148.

Mikor Szinyei 1872-ben visszament Münchenbe, véletlenül műtermem szomszédja lett Böcklinnek, örök barátomtól.

— Esténként együtt ballagtunk ki a Franciskaner-Kellerbe s a habzó sör mellett kitárta előttem művészi elveit — írja Szinyei Böcklinnel folytatott barátságáról szóló emlékiratában.

Mikor Böcklin meglátogatta fiatal barátját műtermében,

tovább

meglepetve látta, hogy a fiatal m-
gyar már ösmeret-
ségük előtt hatása
alá Esült. A Bacchan-
nália, a Pogányság
s főleg a Pan és
nymfa Böcklin ha-
tása alatt keletkez-
zett, pedig Szinyei csak a Schack-
galériából ösmerte akkor még Böck-
lint.

— Életem legszebbé legbol-
dogabb kora az volt, írja
Szinyei, mikor ez igaz mű-
vészel, a mult szárad egyik legnagyobb
festőjével, benső barátságban és jó
egyetértésben élhettem.

Stb.

UTALVÁNY

1 DARAB KÖNYVNAPI AJÁNDÉKKÖNYVRE. ÁTVEHETŐ FENTI NAPON SZEMÉLYESEN, KÖLTSÉGMENTESEN.

személyesen hozzánk faradni és

jelen levelünket is magával hozni.

Ha fenti napon nem jönetne, szívesen rendelkezésére állunk 15-én, vasárnap 9 és 1 óra között.

Kiváló tisztelettel

KÖNYVTERMÉS

Budapest VI, Ó ucca 27

Szinyei Merse Pál

wod

R. D. dr. Lázár Béla

dr könyve Szinyei-Merse Pálról. Az Ujság

1911. júl. 2. U. 172

Könyvismertetés -

Szerző Szinyeit a plein-air előfutárjának állítja be. Ez erőszakos magyarázat. A Majális nem plein-air. Szinyei művészete egészen más természetű, és ha később festett is a szabadban szabadjáros, ilyen módon létrejött képei mégsem tipikus „plein-air" képek.

Szinyei Merse Pál

irod
z

Szinyei Merse Pál. egy német folyóratban. Az Ujság. 1912. dec. 4.

U. 36.

A Leipziger Illustrierte Zeitung 1912 dec. 1. (Szamos Lazár Béla dr. tollából nagy ci kket közöl Szinyeiről, a művésznek Ferenczy Károlytól való archéjével és szamos művének reprodukciójával – „Ez az első eset, hogy magyar mestert egy világlap ily monumentálisan mutat be.

Szinyei Merse Pál

Irod

Színházi Élet

1924. 51. szám

(Ismeretlen Szinyey-Képek federtek fel.)

U. 2317

Szinyei Merse Pál Mező cz. festménye

Muz. és Kvt. Ért.

V. 180.

Szinyei Merse Pál ifjúkori rajza

VIII. 198.

Szinyei Merse Pál

cród

—

Zádor Anna dr

Az erdő ábrázolása a magyar festészetben.

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. 615, 616. 622 l.

671/1937.

Szinyei Merse Pál

vod

Dömötör István –

Nyolc évtized magyar

művészete. Magyar

Művészet 1932. 65, 74.

l.

EXPOSITIONS AMBULANTES D' ARTISTES HONGROIS

DOLF, KOSZTA JÓZSEF, KUNFFY LAJOS,
VÁN, VASZARY JÁNOS, VASS ELEMÉR.

r festőművészek elhatározták, hogy
űvészeti kiállitásokat rendeznek
lesztik és terjesztik a magyar mű-
nül értékes részét. Ezen cél további
en elhatároztuk egyenkint kifestett,
ámozott, s mappába foglalt művészi
rebocsájtását. A 9 műlap famentes
ezeket magába foglaló sorszámozott
orgalomba nem kerülnek. Egy mappa
100 pengő.

y jelentőségü kulturális eseményt
tudomására adni szerencsénk van,

Szinyei Merse Pál

Lengyel Géza. A berlini kiállítás mérlege. Nyugat. 1910. ápr. 1.

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSOK
MAGYAR MESTEREK MŰVEIBŐL

CSÓK ISTVÁN, GLATZ OSZKÁR, FÉNYES A
PÉCSI PILCH DEZSŐ, SZŐNYI ISTV

A fentnevezett magya
egybetömörülve szépm
külföldön s eréven fej
vészet egy kétségtele
megvalósitása érdekéb
kézi szinezésü, sorsz
kőrajz gyüjtemény köz
papiron van nyomva s
mappák kereskedelmi f
ára 9 műlappal együtt
Midőn eme nem csekély
Nagyságod nagybecsü

Szinyei Merse Pál

vad
e

Feleky Géza: Béla
Lázár: Paul Szinyei
von Merse. Nyugat
1911. jul. 1.

Szinyei Merse Pál

vod

Végh Gyula

Múzeumbarátok kiállítása a régi Műcsarnokban.

Magyar Művészet

1934. 65. l.

A nap ang [illegible]
dombok fölött s fáradt fejét e dombok megett készült pihenőre hajtani . . . Legszívesebben ágynak dőltünk volna, hogy kialudjuk magunkat egyszer, de aki legény volt akkor, csatáznia kellett lelketlenül. Mert a jelszó ez volt :

— Észak felé!

Sejtettük, hogy messzi északról ugyanígy kerekedik föl ellenünk az ellenség. De mi mégis föllélekzettünk. Mert valami bizonyosat tudtunk végre . . .

Tudtuk, hogy vége az örökös menetelésnek, kimerültségnek, éhségnek és kínnak . . . Huszonnégy órán belül verekedni fogunk. Sokan, igen sokan mennek át majd a túlvilági csatateréke, csak holttesteik maradnak vissza a nyárvégi tarlón, a kerek erdők aljában vagy a másodszor kizöldült legelőkön s hanyatt terülve, avagy arcra borulva kitárt két karral fogják ölelni a hideg földet . . . A még élők továbbmenetelnek aztán, az elhulltak fölött pedig vadmadarak fognak keringeni. Magasan, igen magasan.

Szinyei Merse Pál

wód

Réti István

Tájékoztató –
Nyugat 1928.
junius 1.

Szinyei Merse Pál

IN MEM

RÉVAI ÖDÖN. Hosszú betegeskedés után március hó 28-án meghalt Budapesten *Révai* Ödön, a Révai Testvérek kiadócég egyik megalapítója és főnöke, a Szinyei Merse Pál Társaság meghívott (1920) tagja, 68 éves korában. A boldogultnak tevékenységéből itt csak azokat a vonatkozásokat emeljük ki, amelyek őt művészeti ügyeinkhöz fűzték s itt elsősorban rá kell mutatnunk arra a munkásságára, amelyet mint a Könyves Kálmán műkiadó intézet irányítója fejtett ki. Ez az intézet volt az első Magyarországon, amely nagyobb stílusban foglalkozott magyar festmények nagyrétű reprodukcióinak terjesztésével s ennek révén mestereink munkáinak hasonmásait oly helyekre is el tudta juttatni, ahol idáig alig vettek tudomást festőink munkálkodásáról. Egyebek közt az ő gondoskodása révén készültek Szinyei Merse Pál legtöbb festményéről is színes és fénynyomatú reprodukciók. Révai Ödön gondossága tette lehetővé azt is, hogy a Szinyei Merse Pál Társaság közrebocsáthatta a Szinyei Emlékkönyvet, amelynek értékes cikkei jelentékeny mértékben járultak hozzá e nagy művész megértéséhez. Mint a Szinyei Társaság meghívott tagja szorgalmasan résztvett a Társaság ülésein és szakavatott tanácsaival mindig készségesen állott rendelkezésére a Társaságnak, amely az ő emlékét kegyelettel fogja megőrizni.

NI UTCA SZEMBEN AZ ESTI NAPPAL

Szinyei Merse Pál

rod

Réau, Louis:
Histoire de l'expansion de l'art français.
Paris, 1924.

Magyar művészet
1928.659.l.

Szinyei Merse Pál

rőd

Peterkövelőd

V. 513. l. 514, 516 l.
521. l. 522, 523. l.

II. 2050. Szinyey Pál (von), 18 éves, szül. Jernyén, Magyarországon (tévedés), kath., atyja földbirtokos, antik osztály, 1864 ápr. 20., 1765 ápr. 6. megkapja a matrikelt.

Som 181. l.

felirata fölül jobbra kerek

enauer

hen Zeichnung

AD

städten,
der dazu
i-

in der von Kurzbeckischen Buchhandlung
dete: A. Die Wasser-Stadt és befejezése

m.

1938 szeptember 11

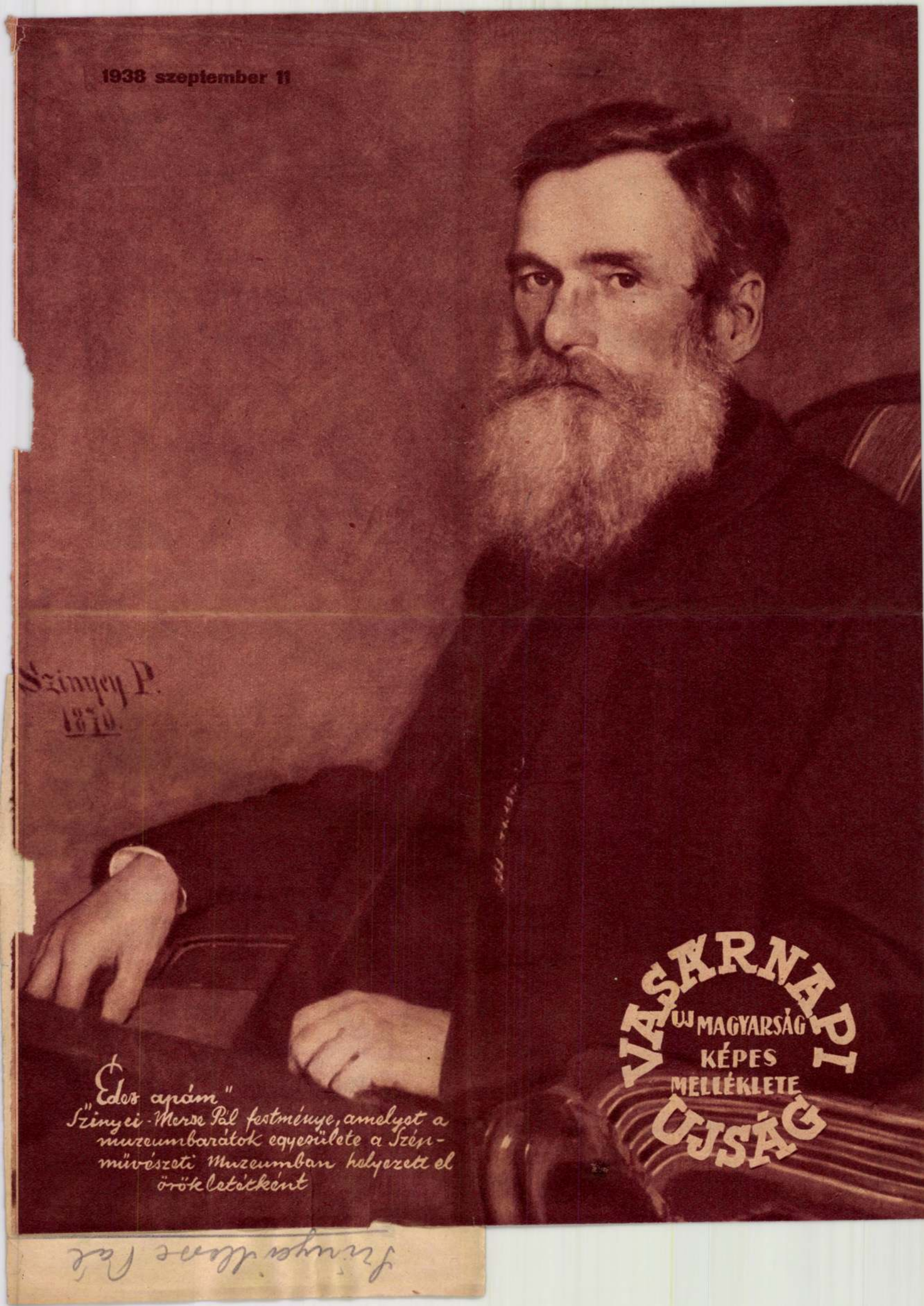

VASÁRNAPI ÚJSÁG

ÚJ MAGYARSÁG KÉPES MELLÉKLETE

„Édes apám"
Szinyei-Merse Pál festménye, amelyet a múzeumbarátok egyesülete a Szépművészeti Múzeumban helyezett el örökletétként

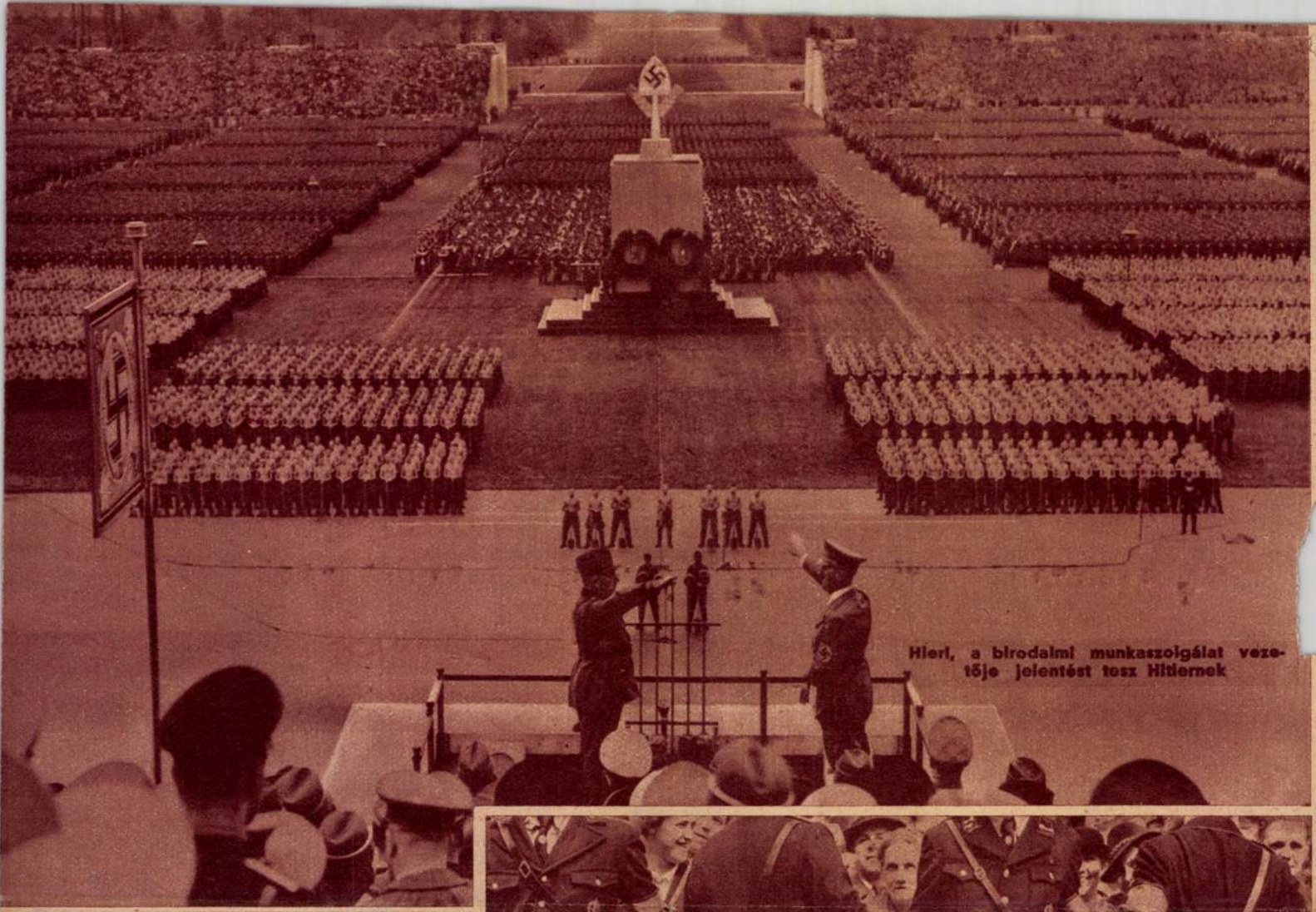

Hierl, a birodalmi munkaszolgálat vezetője jelentést tesz Hitlernek

A béke ásós katonái tisztelegnek HITLER előtt

A jövő munkásai

Ezerhatszáz munkáslány

kivitelben jutányosan és pontosan belvárosi modellek szerint készitek.

Ugyszintén férfi- és női-anyagok ernyők nagy választékban kaphatok.

Javitások, áthuzások gyorsan és pontosan saját műhelyemben készülnek

Méltoságos Asszonyom
Nagyságos Uram

támogatását előzékeny kiszolgálással hálálom meg és jóindulatu támogatását előre is köszönve maradtam

mély tisztelettel

VERMES képesitett szűcsmester.

Telefonhi 56-039.

Esetleges kedvezményes fizetési feltételek.

Felelős a kiadó.
Katz, Aréna-út 14

Budapest, 1938 — 89. évfolyam 103. szám — Szombat, május 7

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egy hóra .. 4.— pengő
Negyedévre. 10.80 pengő
Félévre .... 21.60 pengő
Egyes szám ára
Budapesten, vidéken és a pályaudvarokon. 16 fillér
Vasárnap .....32 fillér

PESTI NAPLÓ

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:
VII. ker., Rákóczi út 54.
Telefon: *145-559, *146-419
Jegypénztár, hirdetési-, előfizetési-, utazási- és könyvosztály:
VII., Erzsébet körút 18—20

A kontárság veszedelme

IRTA: MIKSZÁTH KÁLMÁN

Ezt a kifejezést valamikor Emile Faguet használta a »Culte de l'Incompétence« című munkájában a francia politika lesujtó jellemzésére.

Ezóta ez a baj nagyon elharapódzott. Ha ma írna Faguet és nálunk írna, jobban tenné, ha a kontárság ostorozása helyett, a politika alapvető fogalmairól szerkesztene kis könyvet, lehetőleg kérdés-feleletekben. A címe lehetne: *Kis Káté a nagyhirtelen államférfiakká serdültek számára.*

*

Mert itt van a komoly veszedelem forrása. Bethlen István azt mondta, hogy a politikában altisztek kerültek azokra a helyekre, ahol valamikor generálisok álltak.

Ez azonban a kisebbik baj volna. Napoleon marsalljai az altisztek sorából — léptek a világtörténelembe. A baj ott kezdődött, amikor az *altisztek szelleme* kezdte vezetni ezt az országot, amely csak hivatott generálisok vezetése alatt tudta helyét a népek sorában megtartani.

Ekkor tört meg az a tiszteletreméltó, komoly politikai vonal, amelyet ez a nemzet annyi nemzedéken keresztül, annyi nagy államférfiú során, annyi hivatottsággal és áldozatkészséggel fenntartott.

*

Eleinte a vonalnak megtörése és szomorú lekonyulása inkább *burleszkül* hatott. Mosolyt fakasztott. Az ország akkor még nem felejtett el mosolyogni. Később a megtöredezett vonal résein beszivárgott a kontárság. A kontárság nyomán megromlott a közéleti szellem. A kontár lármás. A lárma előzi a gondolatot. A kontár hetvenkedő. A hetvenkedés előzi a munkát. Gondolat és komoly munka nélkül a közélet elferdül. Az elferdült közéletben az eszmények és fogalmak eltorzulnak. Minden közéletnek, mint minden erdőnek megvan a muzsikája: hozzája tartozik, mint a fa, virág, illat, madárdal, harkály kopogása, a vadak kiáltása. Csak ez fejezi ki egészében az erdőt. Az intézményekhez hozzátartozik a közélet tiszta levegője. Minden alkotmánynak megvan a maga atmoszférája. Minden parlamentnek megvan a maga közéleti muzsikája. Ettől elválasztani nem lehet. *Csak mindez együtt adja ki azt, amit szabad, alkotmányos, emelkedett közéletnek* nevezhetünk.

A kontárság térhódításával a közéletnek muzsikája hihetetlen kakofóniává változott.

*

A parlamentben költözködés folyt. A régi közéleti etika rekvizitumai, mint »kuriózumok« leköltözködtek a földszintre a parlamenti múzeumba. Ezalatt odafenn az új szellem bizarrul keverte össze-vissza a frakciókat, felfogásokat, jelszavakat, elveket, világnézeteket. Egy rekeszbe szorította a farkast a báránnyal; a pandurt a szegénylegénnyel; a bohócot a tudóssal. Összekeverte az olajat a tűzzel, a vizet a szárazzal.

Olyan állapotok uralkodtak odafönn, mint a teremtés ötödik napján, amikor még a víz a száraztól nem volt elválasztva. *Senki sem tudhatta: pocsolyába lép-e, vagy mindent elnyelő örvénybe?*

*

Egészen különös tünetet lehetett észlelni. Elvonult államférfiak, a politikától távolálló nagy írók, gondolkodók egyszerre csak a politikai élet alapvető fogalmait kezdték elmagyarázni. Ami még jellemzőbb, a komoly közvélemény figyelme magyarázataikra összpontosult. Úgy érezte, hogy erre nagy szükség van, — elsősorban azok miatt, akik ezekkel a fogalmakkal a közélet kiemelkedő pontjairól olyan felelőtlenül, mint amilyen kevés tudással — politikai labdajátékaikat űzték.

Ravasz László Széchenyi emlékbeszédében azt magyarázta, hogy a nemzet nem faj, melynek fogalmát valamely politikai rendhez vagy földrajzi határhoz lehetne kötni. Máskor azt, hogy a faj érzelem és nem realitás. A nemzet nem nyáj, amelynek egy gondolkodó feje van s hogy nyolcmillió nép még nem nemzet. Nagy jogtudósok magyarázgatni kezdték, hogy a történelmi alkotmány nem archeológia, nem szimbolum, hanem egy nemzet életforrása, melyet megcsonkítani csak véres és veszélyes műtéttel lehet. Egy nagy államférfiúnak azt kellett megmagyaráznia, hogy a nemzetek számára a legnagyobb probléma nemzeti létük átmentése a jövő számára. Magyarázatra szorult, hogy a magyar alkotmány a politikai szabadságnak, jognak és áldozatnak, hazafiságnak és emberszeretetnek olyan történelmileg kifejlesztett egyéni rendszere, amelyet ez a nemzet csak úgy adhat fel, ha vele feladja elsőszülöttségi jogát is a Dunavölgyében, mert ezzel önmagának válnék utódállamává s vállalnia kellene azt a sorsot, amelyet Trianonban reászabtak. Így ment ez tovább; magyarázni kellett, hogy a nemzetnek éltető eleme a szabadság, mintha a halnak magyarázni kellene, mi a tiszta víz fogalma, a madárnak, mi a szabad légkör előnye.

Valósággal a kis káté lapidáris stílusában olyan fogalmak kerültek magyarázatra, aminőket más szerencsésebb népeknél csak az iskolák padjain szokás magyarázni.

Valami igézet üli meg a lelkeket. Az altisztek szelleme, a kontárság veszedelme, a hivatatlanok hetvenkedése, mely összetöri a tükröket, mert azok kevéssé tetszetős vonásaikat adják vissza.

*

De vajjon össze kell-e törni a tükröket, amelyeket finomkezű nemzedékek gonddal csiszoltak, mert olyanokat bocsátottak a belső termekbe, akiknek arcvonásait visszatükrözni politikailag legalább is nem esztétikus?

Vajjon százados intézmények, generációk munkájának közkincse semmivé válhatik-e azért, mert erőszak, rövidlátás és mérhetetlen gyűlölködés olyan légkörrel vette körül azokat, amelyekben ezek az intézmények épúgy nem tudnak prosperálni, mint ahogyan a diktatúra sem tudna, mert a »*Hivatatlanság*« állig páncélban és szuronyerdővel körülvéve, époly siralmas, mint az egyedül álló madárijesztő rongyaiban.

A légkörben van a hiba és nem az intézményekben. Ebből a szempontból kell nézni a szélsőségek veszedelmét is.

*

A veszedelmes szélsőség a kontárság ikertestvére.

A kontár mindig szélsőséges. A kontár mindig veszedelmes. A kontár tehát veszedelmesen szélsőséges. A demagógia a hivatatlanság közéleti uniformisa, épúgy, mint az üveggyöngyök és rikító tollak a félvadság örök divatja marad.

A veszedelmes szélsőségek elleni küzdelem csak *párhuzamosan* folyhatik a kontárság és hivatatlanság elleni küzdelemmel.

Amikor a veszedelmes szélsőségekről beszéltünk, ezzel nem azt akartuk mondani, hogy van olyan szélsőség is, amely nem veszedelmes. Annyit akartunk mondani, hogy van olyan szélsőség, amelyből ki lehet gyógyulni és van olyan szélsőség, amelynek vége a halál. Ez annak a népnek a struktúrájától, életkörülményeitől és életfeltételeitől is függ, amely ebbe a nyavalyába beleesett. Az a szélsőség, amely a kontársággal párosul, a legveszedelmesebb szélsőségek közé tartozik, merta a szélsőség is pusztít, a kontárság is pusztít: a kettő együtt egyenesen megsemmisít.

*

Ma kétségtelenül vannak nagy népek és országok, amelyek a történelem előtt többékevésbé indokolható nagy események nyomása alatt a szélsőségek tengerére sodortattak. De nem lehet tagadni, hogy ezek a nagy népek is a világot bámulatbaejtő nagy sikereik és eredményeik dacára is, súlyos bajokkal küzdenek s hogy népeik minden erőmegfeszítésére szükségük van, hogy ezeken úrrálehessenek. Szükségük van mindazokra a szellemi és erkölcsi erőtartalékokra, amelyek a nagy és fegyelmezett népeknek, amelyek sokmillió ember munkájával, verejtékével, lelkesedésével rendelkeznek, inkább állnak rendelkezésére, mint a maroknyi kis népeknek. De leginkább szükségük van Fortuna istenasszony segítségére, hogy amíg belső kiforrásukat önmagukban elvégzik, fejük fölül távoltartsa a sorsnak minden balfordulatát.

Ezeknek a nagy népeknek a sorsa, a szélsőségek dacára sem látszik olyan veszélyeztetettnek, mert számukra a lét vagy nem lét kérdése nincs olyan kategórikusan felvetve, mint például az olyan maroknyi nép számára, amely könnyelműen a szélsőségek tengerére bocsátaná a maga sajkáját, mikor annak a tengernek az egyik zátonyos partján a germán veszedelem, másik örvényes partján a szláv veszedelem fenyegeti.

*

Olyan népeknél, amelyek saját életformáik közt megtalálták önmagukat, ki tudták hozni önmagukból egy nehéz küzdelmes történelem során azt, ami az emberiség szempontjából nemzeti értéket, kultúrát, haladást, védelmet, jogot, törvényt, szabadságot jelentett — ott az idegen szélsőséges eszmék importálása már önmagában is mérgező és pusztító hatású lehet.

De egyenesen *megsemmisítő* a formáknak eszme nélkül való átszállítása, egyik országból a másikba, vámmentesen vagy vámkedvezménnyel, mert ez a kontárság szélsősége.

A kontárság szélsőségének jellemzője pedig az, hogy az üres formákban azoknak tudatlansága és hivatatlansága él, virágzik és pusztít tovább, akik azt a nyakunkra hozták.

*

A történelmi igazságszolgáltatás azt mutatja, hogy népeket, nemzeteket a földszínéről fegyveres erővel soha — csak mindig önfiainak gyávaságával, tudatlanságával, hivatatlanságával lehetett eltüntetni.

Ennek a történelmi igazságnak megerősítésére egy ezeréves nemzetet odadobni — példátlan bűn volna.

Rheuma, köszvény ellen

idegfájdalmaknál, fejfájásnál, tag- és izületi fájdalmaknál, gyorsan és biztosan hatnak a Togal-tabletták. Orvosok ezrei ajánlják a Togal-t, tehát Ön is bizalommal vásárolhatja. Tegyen még ma egy kísérletet. Kérje kifejezetten a kiváló hatású Togal-t. Teljesen ártalmatlan. Minden gyógyszertárban P 1.60.

A második gyermeknapi gyüjtés eredménye

Az Országos Gyermekvédő Liga gyüjtésének másodiknapi eredményei is örvendetesek. A gyüjtött összeg eléri a 120.000 pengőt. A nagyobbösszegű urnagyüjtések tételei a következők: *Darányi* Kálmánné 15.909 pengő, *Terstyánszky* Ákosné 13.600 pengő, *Bornemisza* Gézáné 8732 pengő, *Demény* Károlyné, dr. *Petri* Pálné és dr. *Sasz* Elemérné 7718 pengő, *Keresztes-Fischer* Ferencné 6678 pengő, *Röder* Vilmosné, *Sónyi* Hugóné, *Kárpáthy* Kamillóné és *Rátz* Jenőné 5627 pengő, *Bíró* Pálné 4358 pengő, gróf *Teleki* Tiborné 4012 pengő, gróf *Ráday* Gedeonné 3775 pengő, *Strache* Gusztávné 3563 pengő, *Láng Miticzky* Ernőné 2015 pengő, báró *Forster* Pálné és *Schreiner* Jánosné 2010 pengő, gróf *Bethlen* Istvánné 1655 pengő. A végleges eredményt holnap délelőtt közlik hivatalosan.

Letartóztatták Balla Ödön műkereskedőt

Szinyei-Merse egyik festményének árát elrulettezte

(Saját tudósítónktól.) Pénteken a rendőrségen *sikkasztás* miatt letartóztatták *Balla* Ödön 63 éves műkereskedőt. Balla letartóztatása a fővárosi művészek és a képkereskedők között érthető feltünést keltett, mert a kereskedő a legjobb körökkel állott összeköttetésben s igen nagy forgalmat bonyolít le.

Balla Ödön letartóztatásának középpontjában *Szinyei-Merse* Pál egyik kései festménye áll. A kép *tanyaudvart* ábrázol. A festmény hónapokkal ezelőtt *Tatrangi-Kovács* Sámuel festőművészhez, az ismert képrestaurátorhoz került. Tatrangi-Kovács a festményről leválasztotta a rárakódott port, piszkot, úgyhogy a kép teljes pompájában került napvilágra. A festőművész a kép értékesítésével Ballát bízta meg. Azt mondotta neki, hogy *3000 pengőt kér* a müért. Balla átvette bizományba a Szinyei-festményt és — többet nem jelentkezett. A restaurátor egy ideig várt, azután keresni kezdte a műkereskedőt, de eredménytelenül. Később megtudta, hogy *Balla a festményt eladta Donáth Pál műkereskedőnek 2500 pengőért.* Megtudta azt is, hogy *1800 pengőt készpénzben és 700 pengő értéket festményekben* vett fel. Feljelentést tett a főkapitányság bünügyi osztályán a műkereskedő ellen sikkasztás miatt. A detektívek *hiába keresték* Ballát, nem találták Tátra ucca 9. számú házban levő lakásán. Közben kihallgatták Donáthot, aki elmondotta, hogy miután Balla műkereskedő, nem kérdezte, *de nem is kérdezhette, hogyan, milyen körülmények között került hozzá a Szinyei-festmény,* nem tudott arról, hogy ez csak bizományban volt Ballánál, mint ahogy arról sem tudott, hogy a megbízóval nem számolt el. Megállapította a rendőrség, hogy a kép az Árverési Csarnok aukcióján *gazdát is kapott.*

Tatrangi-Kovács Sámuel is kereste mindenfelé Ballát, mivel mindenki tudta, hogy Budapesten tartózkodik, hol itt, hol ott látták. Csütörtök délután a restaurátor megtudta, hogy a műkereskedő *lakásán tartózkodik,* odament, *rendőrt hivott,* aki előállította a főkapitányságra. Itt — miután kiderült, hogy Balla rovottmultú, — a műkereskedő *beismerte, hogy a Szinyei-festményért kapott pénzt elköltötte saját céljaira.* Sírva mondotta el a rendőrségen, hogy szenvedélyes kártyás, imádja a rulettot és *az egész összeget rulettbarlangokban játszotta el.* Erősködött, hogy ez az utolsó eset, többet nem követ el bünc selekményt. Balla a 200-as cellába került, ahonnan szombaton az ügyészség fogházába kísérik.

Álunokatestvérek tolvajkalandja az áruházban

(Saját tudósítónktól.) Pénteken a Corvin-áruházban az alkalmazottak két elegáns, csinos nőt figyeltek meg: különböző holmikat *loptak.* Rendőrt hívtak, akik a nőket előállították a főkapitányságra. Itt az egyik azt mondotta, hogy *Horváth* Margit a neve, apját *Horváth* Józsefnek, anyját *Nyerges* Saroltának hívják. Társnőjéről azt állította, hogy *unokatestvére.* Amikor kihallgatták, az unokatestvér személyi adatait így diktálta be: neve *Poczek* Józsefné szül. *Horváth* Margit, apja *Horváth József,* anyja *Nyerges* Sarolta. Sehogysem értették, hogy a két unokatestvérnek hogy lehetnek azonosak a szülei, faggatni kezdték őket s akkor *az első számú unokatestvér bevallotta, hogy hamis nevet mondott,* valójában *Lizigocska* Aranka a neve. Mindkettőjüket lopás miatt letartóztatták.

44 éve a világot uraló eredeti **The Champion és Royal Star kerékpárokat** havi 14—20 pengős részletre, **kerékpáralkatrészeket** nagybani, gyári árban szállítunk. **Láng Jakab és fia,** kerékpár nagykereskedés, Budapest, József körút 41. Képes árjegyzék ingyen. Alapítva 1869

„Ha mások azt mondják, hogy az ő szavuk a kornak szava, a mi szavunk — az ezeréves magyar szó"

Gróf Dessewffy Gyula és Huszár Károly beszéltek a Dessewffy nemzetség összejövetelén

(Saját tudósítónktól.) A *Dessewffy* nemzetség pénteken délelőtt tartotta *első összejövetelét.* Az összejövetelen részt vett a nemzetség valamennyi ágának sok tagja s megjelentek más magyar nemzetségek képviselői is. A gyűlést szentmise előzte meg, amelyet *Dessewffy* Elemér püspökladányi apátplébános mondott a Bazilikában. Mise után az Országos Kaszinóban tartották meg a nemzetségi gyűlést, *Dessewffy* Árpád nyugalmazott kúriai bíró, a nemzetség szeniorja elnöklete mellett. Százötvenhatan jelentek meg, köztük grófok, nagybirtokosok, köztisztviselők, katonák, sőt egyszerű folyamőrök is. Megállapították, hogy a nemzetségnek számos tagja él *Franciaországban, Görögországban, Amerikában,* ezekkel felveszik a kapcsolatot.

Este vacsora volt a Pannónia-szállóban, amelyen meghívott előkelőségek is résztvettek. *Dessewffy* Sándor felolvasta a távolmaradottak üdvözlő leveleit, köztük *Dessewffy* Jakab levelét Párizsból, a nemzetség e Párizsba szakadt tagjának édesapja *Dessewffy Károly francia marsall volt.* Üdvözlés érkezett *Kelet-Indiából, Amerikából* is.

Idegen álomképek

Gróf *Dessewffy* Gyula üdvözölte a nemzetség tagjait és a meghivott vendégeket. Magyarázta a nemzetség szervezkedésének célját.

— Megmozdulásunkat szükségessé teszik a mai idők eseményei is — mondotta többek között. — *Megismétlődni készül történelmünknek az a felvonása, amikor a nemzetnek nem külellenség, hanem »önfia vágta sebét«.* Szinte példátlan az a jelenség, hogy a nemzet függetlensége ellen tervelt merénylet nem a határokon túlról, hanem *belülről* fenyeget. Magyar lelkünknek érthetetlen, hogy a nemzeti függetlenség gondolata egyesek előtt elveszthette varázsát. *Nekünk csak egy hazát adott a sors, nem kísérthetnek bennünket idegen álomképek.* Ezekben az időkben legfőbb kötelességünk, hogy felvegyük a harcot *a kishitűség és a gyászmagyarok belső árulása ellen.* Megbélyegezzük azokat, akik nem átalják magyarságukat alku tárgyává tenni. Ha akadnak egyesek, akikben az *idegen ősök* szólalnak meg, akkor nekünk is megvan a jogcímünk arra, hogy *országszerző és országmegtartó őseink nevében tiltakozzunk.* Ha mások azt mondják, hogy az ő szavuk a *kornak* szava, *a mi szavunk viszont az ezeréves magyar szó.* Ezzel korántsem akarom azt mondani, mintha a magyar nemzet államalkotó képletét a *vérben* és a *fajban* látnám. Magyar mivoltunk kritériumát *a sajátos magyar lelkiség birtoklásában és a nemzettel való teljes azonosulásban látom.*

„Testvéri jobbunkat nyujtjuk a magyar paraszt felé"

A nemzetségi szervezkedés másik célja az egészségtelen osztálypolitikának megszüntetése.

— A mi őseink a jobbágyságnak megadták az állampolgári jogegyenlőséget, amitől *szociális kiegyenlítődést* is reméltek. — mondotta. — A közjogi felszabadítást azonban *nem követte a szociális felszabadulás.* A magyar testvériség kialakításának utolsó terminusához érkeztünk. Nem tagadhatjuk, hogy a megújhodás elsősorban a *magyar falu őserejére* támaszkodhatik. A magyar nép millióinak felemelését és az ehhez szükséges társadalmi légkör megteremtését nekünk, törzsökös magyar nemzetségnek kell megkísérelnünk. Merem állitani, hogy az ellenünk folytatott rágalmazó hadjárat ellenére *ma is több hitelünk van a magyar nép millióri előtt, mint azoknak az alkalmi vezéreknek, akik politikai ugródeszkának akarják felhasználni a nép nyomorát* és különösen több hitelünk lesz akkor, ha a néppel való összefogásra irányuló szándékunk komolyságát szociális tettekkel fogjuk bizonyítani.

— Mi, a hajdani magyar nemesek méltatlan utódai testvéri jobbunkat nyujtjuk a magyar paraszt felé, aki *egyenlő velünk a törzsökös magyar származásban, e földnek szeretetében, a földhöz való jogunkban, a hazáért ontott vér áldozatában, nemzeti függetlenségünk védelmében és megtartásának elszántságában.* Anyagi függetlenségünk és társadalmi tekintélyünk nem öncél, hanem kizárólag eszköz a magyar milliók szolgálatára és nagy nemzeti hagyományaink megőrzésére.

Ki a magyar?

Huszár Aladár, az OTI elnöke mondott ezután pohárköszöntőt. Meggyőződése, hogy a nemzetnek sok baja és helyzetének sok visszássága éppen abból származik, hogy a magyar nemesi osztályt pótló középosztályunk nem az egészséges és a magyarság szempontjából kimondhatatlanul értékes *parasztság* kiváló és felemelkedett egyedeivel egészül ki, hanem a zsidóság és a városok német polgárságának képviselői pótolják a beállott kieséseket. Nehéz a határt megszabni, hogy hol kezdődik a magyarsághoz való tartozás és hol végződik. *Aki elismeri és magáévá teszi a magyar lélek szupremáciáját, aki meggyőződéssel és hittel a magyar történelmi tradíciók vonalán akar előre haladni — az magyar.* Akiből idegen lélek muzsikája szól, aki idegen intézményeket és berendezkedéseket akar a magyarságra erőszakolni, vagy rábeszélni — *az nem magyar.*

Most úgy látszik, hogy amennyit a magyar történelem ingája balra lengett, ugyanannyit kileng jobbra. Ennél a jobbra való lengésnél ismét *nem a törzsökös magyarság reprezentánsait* látjuk, hanem *idegen fajúakat,* az ő idegen lelkiségüknek jegyében. Mi nem akarunk faji elméleteken lovagolni, nem akarunk a törzsökös magyarok részére magyar numerus clausust követelni, *de nem akarunk saját hazánkban másodrangú polgárok lenni! Nem akarunk Lengyelország sorsára jutni; voltak lengyelek, akik addig hívogatták az oroszokat, míg a cár retette kezét a szabad Lengyelországra, s ezt az országot százötven esztendőre letörölte Európa térképéről...*

— Amikor a megmaradt csonka roncson nem feltétlen úr többé a magyar lelkiség, — mondotta — amikor idegenek a drága magyar föld értékeit, mint az árut, csere-berére kínálják, amikor *idegent, mint az eljövendőt* várják és éltetik, amikor idegen türelmetlen fajiságok az elszakított területeken Szent Bertalan éjszakájával fenyegetik szerencsétlen véreinket, *nehéz itt a magyar léleknek nem a halálsikoly kétségbeesését belekiáltani a magyar éjszakába...*

— Ragaszkodunk ősi alkotmányunkhoz, berendezkedéseinkhez és szokásainkhoz, — hangoztatta *Huszár* Aladár. — *Kívánjuk, hogy itt rend, nyugalom, békesség és munka uralkodjék és kívánjuk a belső erőgyüjtést nagy történelmi feladataink elvégzésére.* Szembeállunk minden forradalmi megmozdulással, ami csak elgyengít és képtelenné tesz erőkifejtésre. *Nekünk csak egy vezérünk van, az alkotmányos államfő, a kormányzó!*

A jelenvoltak viharos lelkesedéssel ünnepelték *Horthy* Miklós kormányzót.

— ... Mérhetetlen felelősséggel tartozunk gyermekeinknek és unokáinknak, akik *magyarok akarnak lenni és maradni e hazában* — így fejezte be *Huszár* Aladár nagy tetszéssel kísért pohárköszöntőjét.

Hadifogolycsalád a rendőrségen

(Saját tudósítónktól.) Érdekes vendégei voltak pénteken a rendőrségnek: huszonnégyévi hadifogság után Budapestre érkezett katona, aki Oroszországból magával hozta orosz feleségét és három apró gyermekét. Elmondotta a főkapitányságon, hogy 48 éves, *Henzsel* János a neve, *24 éves volt, amikor 1914-ben orosz fogságba esett.* Egy ideig a szibériai fogolytáborokban sínylődött, majd az 1917-es forradalom után *kiszabadult* és bejárta egész Oroszországot, földműves volt. Évekkel ezelőtt megnősült, most, amikor kis vagyont tudott gyüjteni magának, három gyermekével s az orosz asszonnyal útrakelt, hogy hazatérjen. Hatalmas batyút, katonaládát és egy *teáskannát* hozott magával. A rendőrségről a Henzsel-család a fertőtlenítő intézetbe került, ahonnan Szatmár megyébe utaznak, hogy megnézzék: mit csinál a 24 éve nem látott család.

— **Jelentés a főváros adóbevételeiről.** *Kleisz* Alajos adóhivatali igazgató elkészítette jelentését a főváros adóbevételeiről. Április végéig 220.000 pengővel több adó folyt be a főváros javára, mint tavaly ugyanezen idő alatt. Az emelkedés az év első három hónapjára esik, mert áprilisban az adóbevétel 164.000 pengővel csökkent tavaly áprilisi bevételhez viszonyítva. A költségvetési előirányzathoz képest már sokkal nagyobb visszaesés mutatkozik. A főváros javára ténylegesen befizetett adók összege 1,420.000 pengővel maradt alatta a várakozásnak.

Özv. Rosenberg Emilné Róza, Kalmár Gyula, Kalmár Sándor, Lantos Emilné Piroska, özv. Góth Henrikné Margit mély fájdalommal tudatjuk, hogy drága jó édesanyánk

özv. Kohn Lipótné

szül. Ehrenfeld Katalin

e hó 5-én 91 éves korában csendesen elhunyt.

Temetése vasárnap délután 3 órakor a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Gyászolják: menyei, vejei, unokái, dédunokái és a kiterjedt rokonság.

Minden külön értesítés helyett!

Szinyei Merse Pál

Alvó nő, a nemzeti
vázlatkönyvéből

Repr.

Hoffmann Edith dr.

A képzőmvészeti
Muzeum új szerzeményei

MAGYAR MUVESZET

1931.415.l

Szinyei Merse Pál

Szinyei Merse Pálnak (1844—1909) egyetlen oltárképét ismerjük, amelyet anyja kívánságára festett a jernyei templom számára a 70-es évek elején. A festményhez mulatságos anekdóta fűződik, amelyet Divald Kornél mesélt el annak idején. A festmény, úgy látszik, semmiképpen sem tetszett a jernyeiek nek, túladtak rajta s a Szinyei-féle oltárkép helyén jelenleg vadonatúj faragású, festett, aranyozott tiroli retabulum áll.

Rózsaffy Kerő
Magyar egyházi festészet
a XIX. században
A Műgyűjtő 1930.
177 l.

Szinyei Merse Pál

cikd

Magyar Művészet

1929. 294. l. (A magyar képzőművészeti kiállítás a norvég fővárosban)

Szinyei Merse Pál

röd

Morgenbladet (Oslo)

1929. jan. 9.

Szinyei Merse Pál

wód

Lyka Károly

A székesfehérvári

Képes-gyűtemény

Magyar Művészet

1930. 497. l.

Szinyei Merse Pál

Jeremiás Sándor:
Szinyei Merse Pál
emléke.

MAGYAR MŰVÉSZET
1930. 54, 57 l.

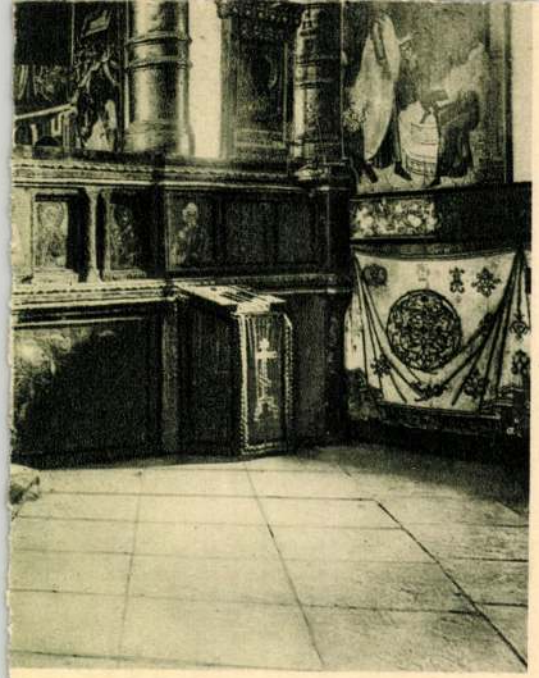

TEMPLOMA. XVII. század

oux

Szinyei Merse Pál

vod

Lyka Károly Művé-
szeti Krónika:
Magyar Művészet
1929. 293 l.

Szinyei Merse Pál

Tidens Tegn (Oslo)

1929. jan. 9.

A kiállítás szinte semleges példája — rövidítetten és némileg kisebbítetten — a magunk fejlődésének. Bólintunk és sok közös vonást ismerünk fel. A XIX. század sajátosságait. Ez a művészet is ugyanazon szilárd pontok körül forog: München, Düsseldorf, Barbizon, Párizs; az országok földrajzi helyzete a szilárd pontokhoz viszonyítva jóformán közömbösnek látszik. A nagy európai áramlatokat minden ország a maga módján fogadta be. A magyar hang nem erős, de hallható. Hogy a magyar művészet sajátosságát meghatározhassuk, bizonyára sokkal behatóbb tanulmányozására lenne szükség, mint amilyet e kiállítás áttekintése nyujthat. *A kiállításon a maga egészében rajta van a kultúra és a kvalitás bélyege. Az ember észreveszi a nemes hagyományt; és a kiállítást nagyon gazdagítja, hogy a mai magyar művészet elődei közül többen szintén eljöttek. Kiváltképpen áll ez háromnégy régibb festőre, például Szinyei-Merse Pálra,* kinek müncheni idejéből való bájos kis képei különös mértékben az egykorú Manet-re emlékeztetnek. A maga kora, sajnos, nem értette ezt a könnyed és kecses művészetét a színeknek; azt beszélik, hogy Szinyei csalódásában és elkeseredésében tíz évig nem nyult ecsethez, míg az ifjú festők Párizsból haza nem jöttek és az öreg félreismert festő művészetében mindazt meg nem találták, amit a franciáknál kerestek.

Szinyei Merse Pál

rőd

Petőfiről

zurück. Nicht nachsenden.

renvoyer en ajoutant la nouvelle adresse.

Not to be forwarded.

Szinyei Merse Pál

-

wód

2

Fürsthangos

50. P.

Szinyei Merse Pál

rod.

2

Csabaivégvári

95, 96. l. - 121. l.

lített s rekeszzománcos korongon kapcsolódó karkötő öt töredékes lemeze; két füllel bíró, gömbalakú kis gomb, valamennyi filigrános díszítésű; végül több kis felfűzött s eredetileg talán nyaklánccot alkotó síma gömböcske. — Nem meggyőző, amint ezek egy részéből LÁSZLÓ GYULA egy második királyi jogart rekonstruál (id. m. 538. l.), amelynek feltételezett többszögű nyele, nem román, hanem már gótikus alakú.

339 DANKÓ, id. m. 63—65. l.

340 FEJÉR, Cod. Dipl. IV. 3. 480.

341 Magassága 44, szélessége 38 cm. — CZOBOR BÉLA: Egy Árpád-kori diptychon. *Arch. Ért.*, 1890. 334— l. — A königsfeldeni krónika szerint Ágnes Magyarországból 800 ékszert vitt magával. (CZOBOR, id. m. 339. l.) — Az Ágnestől a königsfeldeni zárdának ajándékozott kincsek jegyzékét közli: STAMMLER, JAKOB: Der sogenannten Feldaltar Karls des Kühnen von Burgund im historischen Museum zu Bern. Eine altvenezianische Altartafel (Diptychon) aus dem Nachlasse der Königin Agnes von Ungarn und ihr Wert für Kunst und Geschichte. Ber, 1888.

Szinyei Merse Pál

Lexikon

Lázár: Művészet 1938

236, 329, 332, 335. l.

2072-909-6
Pincze.

882. Szekrény.

1 darab négy ajtós puhafa szekrény természetes színnel, két zárral, az ajtószárnyakon és oldalain két sima tükör közé foglalt kisebb mezőnynyel, fölül párkánynyal, belül pedig 17 polczczal.
Méretei 244 cm. magas, 245 cm. széles, 96 cm. mély.
Becsértéke..... 190 K.

Készitette Tikáts Adolf az 1902. márczius 2-iki nyugta alapján 190 K-án.-- Kifizettetett 1902. április 12-én 124 sz. nyugtára.-- Elszámoltatott 157 ex 903 sz. alatt.

Szinyei Merse Pál

erőd

Lyka határai

23. l.
24. l.
28 l.
34. l.

Szinyei Merse Pál

wód

Lázárirók

63. l.
90. l.
91, 92. l
93. l.
120. l
121. l. 122 l.
139. l.
159. l. 160. l.

Szinyei Merse Tál

wód

z

Lázármmjövöje

22. l.

24. l.

167. l.

Szinyei Merse Pál

l.

Lázárkisasszonok

157 – 160. l.

(Böcklin és

Szinyei)

k	-	12o.-
	-	12o.-
t	1	24o.-
	7	1.86o.-

elnök

Szinyei Merse Pál

l.

Lázárkisírások

218 — 222. l.

(Titokratos festmény)

a 3500/1

Szinyei Merse Pál

18 képe,
nyilvántartva

Jul

Szinyei Merse Pál

wód

Lyka képzőmtőrt

450, 451, l.

Szinyei Merse Pál

irod
z

Birókczék

289, 290-l.

Kaldeutok VII. 189.

Szinyei Merse Pál

A pársvármegyei Szinye-Ujfalun, 1845-ben született Szinyei Merse Pál a magyar Böcklin. Miután Eperjesen és Nagyrőcön középiskoláit végezte, nagy gyönyörűséggel gyakorolta magát a rajzolásban. Első rajztanítója, Mercsi Lajos festőművész tehetségét. Ez ő ajánlatára 1864-ben Münchenbe, ahol a Piloty iskola növendéke lett. De az iskola nem egyezett meg művészi céljaival s rövid idő múlva otthagyta. A porosz-francia háború kitörése után hazajött s csak a háború befejezése után tért vissza Münchenbe. Mikor Szinyei 1872-ben visszatért Münchenben egy évig

Benczúr műtermében dolgozott,
Benczúr ugyanis egy évre eltá-
vozott a bajor fővárosból és szi-
vesen engedte át műtermét.
Ugyan itt volt Böcklin mű-
terme is. ~~és~~ Szinyei és Böcklin
csakhamar szoros barátságot
kötöttek. Életük nagyon ha-
sonló volt, amennyiben el-
ismerésben mindkettőjük-
nek csak életük végén volt
részük. Legszebb képeit
Szinyei a „Majálist" és
a „Pacsirtát" 1872-ben München-
ben festette. Sikere azonban
nem volt, ezért hazajött
(vetik) műveit itthon
kiállította, Keleti Gusztár
azonban bírála-
tában kegyet-
lenül lehordta.
Ami annyira
elkeserítette, hogy hazament
apja birtokára gazdálkodni.
./.

Gerő Ödön, London Elek
Modern magyar festőmű-
vészek. Budapest. é. n. 131. l.

Zrinyi Ilona.
Derékig, kissé balra f
éke, nyakának dísze és karkö
vetetten viseli. Jelzése
alól balra: B.
Tusrajz, mér. 28: 20.2
Sz. n. 250-9
379-902-13

Szinyei Merse Pál

1. Azonban nem tudott beletörődni sorsába s. 1894-ben Kadocha Lippich Elek biztatására megjelenik újra egyik művével Budapesten. Kiállította a „Paesirtát" mely csakhamar vevőre talált. 1896-ban kiállította a „Majá~~lit~~lis"-t is, amelyet az állam vásárolt meg.

Szinyei Merse Pál a plein-air-festés első nagy magyar művésze.

Gerő Ödön, Londen Elek

Modern magyar festőművészek. Budapest é. n.

131. l

élyén jobbra zsebbe dugott kezekkel
nallgatja a csikos kendőt tartó gróf
iedermann, gróf Sándor és Raumer ké-
Lóri és Mimi alakjai bontakoznak
sebében zsebkendő van, a szemü-
között egy gyermek szalad tova s
Häufling és leányai meg Zampis is-
yén túl fák diszlenek.

9.6 cm.

Szinyei Merse Pál

vót

Lázmüvkérd

8, 9. l.

Szinyei Merse Pál

wód

z

Kár Erzsébet

4. l. } 29. l.

5. l.

42 IV. 8 11

Szinyei Merse Pál

l.

Petőfiek.

44. 67, 86, 107,
115, 129, 141. és
kav. ll. 171, 179 és
kav. ll. 206, 208. l.

Király – u 12

58 59 92

CL

Szinyei Merse Pál

wód
z

Tolnay Lapeint
6.1-

Beodra

16, 67–68,

CXLVI, CXLVII, CXLVIII

Szinyei Merse Pál

irod

Jbl képzőm

320. l.

329. l.

330. l.

HŐGYÉSZ Tolna vm.

HULL Bars vm.

Szinyei Merse Pál

úrod

Nékám

Kegyed

[illegible]

Budapest

IX. Hőtjes E. u. 10. – Kö.

Szinyei Merse Pál

Vrd

Herman Lipót: A művészasztal fénykora a „Japán"-ban. Pesti Napló 1933 jun. 4.

U. 3603

MÉRTANI ESZKÖZÖK
MÉRŐESZKÖZÖK

ŐSÉGÜK FOLYTÁN
VILÁGHÍRŰEK

ELSŐ ÖSSZKIAD

(eddigi 12 kötet helyett)

Hófehér famentes papír,
angol egészvászonkötés

Fűzve 14 P
Díszkötésben 18 P
Gyönyörű félbőrkötésben 2

Kapható minden könyvkereskede

ATHENAEUM KIAD

HENAEUM-FÜZETE

A művelt magyar közönség képes ismerettára. A szépség, a műveltség és a gyakorlati élet füzetei. Érdekes és lebilincselő szöveg. A legszebb illusztrációk, elegáns kiállítás, a legjobb papiros. Mindenki olvassa, mindenki gyönyörködik bennük.

KOPLALJ,
GY KARCSÚ
szépség kincsesháza
ra 1·80 pengő

VIGYÁZZ
A GYERMEKEDRE
Anyák tájékoztatója
Ára 1·80 pengő

TERÍTÉS
TÁLAI
Minden háziasszonynak legkit
tanácsadója. Ára 1 peng

EN ÍGY!
séges élet útmutatója

DÁMA
ÉS GAVALLÉR

A NŐI SZÉPSÉG ÉS IFJU
MEGŐRZÉSÉNEK ÚTMUT

Szinyei Merse Pál

Irod

Divfelséták 101 – 104. l

Dárda.

A TARDE EXTRAHITUR CITO
dasági szerektől körülvett kere
rókafogást ábrázol, két bőségsz
várát, hova balról karfás hid v

Rm., mér. a vk.28.7: 18.9

140-95.

VII. ÁGOSSÁG RT.

Feladó: Szinyei Merse Pál

MAGYAR MŰVÉSZET

(1930. 61.

Herman Lipót. Szinyei Majálisáról.

LEVELEZŐLAP

II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY.

Színyei Merse Pál

Irod.

Ybl Ervin: Színyei Merse Pál. Magyar Nemzet. 1912. máj. 11.

Ernst-muzeumbeli koll. kiállításáról

Viselet:

A diszes teremben, hol ~~bab~~
lyen két hölgy üdvözli egymást,
va, melyet körül a „Princesse"-,
anne"-, a „Mignonne"-, a „Pomp
tori"-, a „Valerie"-, s a „Marqueri
tan:

„Őszi és Téli Div
idényr
Alter és
magy. kir. udv
Pes
s alól balra: „Ny. Rohn és G
Könyomat, a pa,

Ltsz T. 4

Szinyei Merse Pál

röd

=

Magyar Hírlap

1912. máj. 12. (Az Ernst-Múzeum megnyitása. Zichy János gróf Szinyei Merse Pálhoz.)

U. 335 l.

Viselet:

Koronázási diszöltöny:

A jobbra fordult l
baljában a kantárt s
kettős keresztes pálczá
ka, casula elöl-hátul s
aranyrojttal, fekete atilla arany
gyar csizma paszomántpe
ujának csipke-kezelője láth
sarkaiban az ország czim

N° I

s alól jobbra: „Lith. u. z

Könyomat, szinez
National Trachten aus
nungszug. Lithograph
ky in Wien."

Ltha 4130

55/93 N

Szinyei Merse Pál

cikk

Budapesti Hirlap

1912. május 12.
(Szinyei Merse Pál ünnepélye.)
U. 334.

Viselet:

Koronázási diszöltöny:

A balra fordult
kalpag parduczprémből
góval; parduczprémes:
posztóból aranyzsinórza
csizma aranyrojttal és
zett. Feliratai a kép

N°

s jobbra alól: „Lith. ü. :
Könyomás, szi
National Trach
Krönungszug. Lithogr
tensky in Wien."
Ltfa 4132.

5.

Szinyei Merse Pál

vad

=

Malonyay Dezső:

Szinyei Merse Pál.

Budapesti Hírlap

1912. máj. 11.

U. 345.

Ernst Múzeumbeli

koll. kiállításáról

1906. XI. 30.

Orsz. tanácsnak. Bpest. Megküldetik a ffség nov. 15-i üléséről szóló jkönyvnek a közösen megindítandó folyóiratra vonatkozó része.

(1087/1906.)

Szinyei Merse Pál

csak.

Lázár Béla dr.

Tisza és Andrássy a
művészetről.

Budapesti Hírlap

1911. febr. 7.

U. 366.

Érkezett 1905 márc. 16.

216/1905 sz. (Nyitra, 1905 márc. 2. 5118 sz. a.)

Nyitra megye alispánja értesítése az áll. segélynek a múzeumi alappal való együttes kezelése és a múz. alap költségvetése és számadásai tárgyában. (Válasz III. 28.)

Szinyei Merse Pál

Majális c. Zepé repr

Milegyhalál

106 l.

Szinyei Merse Pál

lásd.

Feleky Géza: Szinyei Merse Pál. Adalék a művészeti forma mivoltához. Budapest, 1972.

Szinyei Merse Pál

A Balaton a tonyódi parton és

Háborgó Balaton.

c. képei repr.

Vas-Ujs. 1917. 63. l

MARIANUM
1938.
TÁRNOK-LIGETVÁROS

Szinyei Merse Pál.

Lila arckép,
repr.
Vas. Lap. 1917. 341 l.

Kőpnüveszeti
Múzeum
tulajd.

Terra-sigillaták, dombormüves

X. 52.

Szinyei Merse Pál

archeje, Wenediktow Nikolai hadifogoly orosz festőtől, repr.

Irod

Kürthy Emil:

Nikolai Wenediktow. Vass Ujs 1918.

202. l. (kappel.)

A x

861. *Férfi képe.*

Mellig, jobbrafordu
A nyakába vetett szalag
szemöldöke, bajusza és
kerek gallérja réteges,
vetett köpenyege feket

Viaszdombormű, mére
Értéke 50 K. — Átvétetett
tárától 1885 január 12-én é
Nº I : 15 és 15.), illetőleg 1
B : 12. *a.*).

Jegyzet. Visszaadatott

Szinyei Merse Pál

Irod.

Vas. Ujs. 1917. 804. l.

(Az „Tej művész-csoport" első kiállítása.)

Szép idő c. Lepe repr.

u.o. 805. l.

860.

nd jobbra fordulva teljes arcielben van
ját, bajuszt s szakált hord; díszes vértje
rendet szalagon viseli s palástja bal vál-
FERDINAND. D. G. RO. HVNGA. BO. REX. C".
ideken ülő DANVBIVS-t látunk, ki jobbra nézve
e Hámaszkodik, melyből víz ömlik; baljával
rata: IN. SPEM. PRISCI. HONORIS s ~~jobbra~~ a
nd két oldalon az érem szélén gyöngysor

us utánzat, átmérője 7.5 cm.
ndéka.

Szinyei Merse Pál

Madárdal c. rajza repr.

Vas. Lap. 1918. 152. l.

Szépmüv. Muzeum Antajdona

865. *Lovas csata.*

Az előtérben folyik,
és török lovasság heves
könnyű-vértes válik k
pusztítják túlnyomó elle
rogyott, de ők még mind
a keresztények lobogójá
amaz részben eltakar. H
lovaik fekszenek, csak
paripa a megsebesült h
térben balról erőd láts
ütközet többi részét sze

Vászon, méretei 61·3 :
tett 1891 szeptember 15
(135–891). — Kifizettetett
tatott 1892 február 12-én
hagyta az 1892 május 22-i
26716 sz. határozat (98–89

Szinyei Merse Pál

Az Est 1912 aug. 28.

(Arckép.)

Abból az alkalomból, hogy Sárós vármegye törvényhatósága ünnepelte Szinyeit. Vadász kiküldöttje rajzolta arcképével.

U. 470.

Színyei Merse Pál

nód

Magyar Nemzet

1912. aug. 27.
(Színyei Merse Pál
ünneplése.)

Az eperjesi diszköz-
gyülésről.

U. 472.

Szinyei Merse Pál

részletes tudosítás Sáros vármegye törvényhatóságának diszközgyűléséről, melyen Szinyeit ünnepelték.

Budapesti Hirlap

1912. aug. 27. (Szinyei Merse Pál szobra Eperjesen.)

T. i. a diszközgyűlés keretében leplezték le a vármegyeháza fenti erüstőrök bronz szobrát, melyet Ligeti Miklós készített

U. 471.

Színyei Merse Pál

Uod
=

Pesti Napló.
1912. aug. 27.
(A vármegye ünnepel.
Színyei Merse Pál és a
városiak.)

U. 473.

Szinyei Merse Pál

cvád

Dobay István dr.

Gavallérok. Budapesti Hirlap. 1912. szept. 1.

Arról szól a ~~[illegible]~~ cikk, hogy Sáros vármegye törvényhatósága ünnepelte Szinyeit. 3 nagy kitüntetése alkalmából.

U. 469.

m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztert

,811/1940. szám.

III.ü.o.

A Műemlékek Orsz. Bizottsága tek. Elnökségének.

Hivatalból.
szolgálati ügyben
Díj átalányozva.

Budapest.

IX.Hőgyes Endre-utca 10.s

Szinyei Merse Pál

wód

Népszava. 1912.
máj. 12. (Szinyei Merse Pál.)

U. 338.

Koll. Eiall. az Ernstben.

Viselet:

Koronázási diszöltöny:

Az ágaskodó s
prémkucsma piros bele
prémes ~~piros~~ megyszínű mente, zö
zsinórzással s sarkan
oldalán kard lóg. A l
iratai a kép alatt:

s alól jobbra: „Lith. u
Könyomat, szin
National Tracht
zug. Lithographirt un
Ltha 4135.

55/93 N=

Szinyei Merse Pál

Tisza István: Hűséges Korona. Magyar Hó. 1911. febr. 3. – U. az: Szegedi Hiradó. 1911. febr. 5.

U. 362

6874
T. 6438. -

lzett és aranyhimzéssel diszitett

ATIEN, ALBANIEN UND DER REPUBLIK
EP. VON CRATEY 1803.

C.
CHER THEIL
ON
ATIEN
P. SANTINI
F. A. SCHRAEMBL

Entdeckungen
v. CARNEA STEFFANEO
Post Routen
on
ATEY

scrip. V.

Szinyei Merse Pál

cród

Nagy Endre:

Pista gróf esztéti-
kája. Világ
1911. febr. 5.

U. 361. l.

Sebök Imre dr VIII. 249

Szinyei Merse Pál

Cséd

=

Lengyel Géza:
Szinyei Merse Pál.
Pesti Napló 1912.
máj. 11.
U. 342.

Ernst-műcsarnokbeli
koll. kiállításáról.

alolát tüntet föl kettel, ~~nyolcz~~ tizenegy külön-
, melyek az őszi s téli idényre szánvák, s a
dith"-, a „Mustapha"-, a „Cairo"-, a „Ma-
helia"-, a „Palmyra"-, a „Caprice"-, a „Ro-
le figyelmünket. Feliratai a kép a-

ivatkép 1869–1870.ki

re

is s

ri szállítók divatterméből"

n"

Grund, Pest"

a papiros nagysága 41.8 : 59.8 cm.

358.

112/93 № 224.

Szinnyei Merse Pál

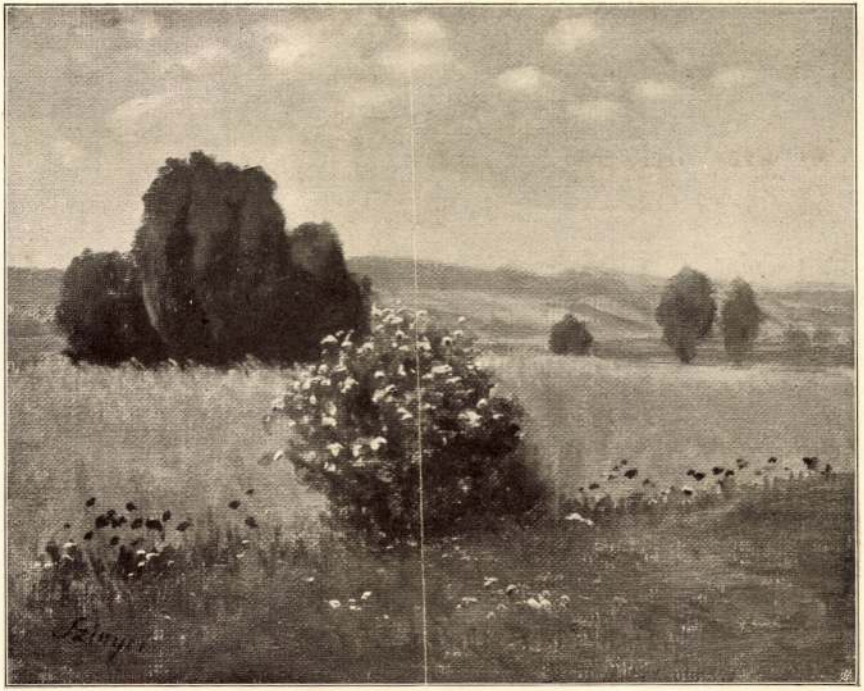

Szinnyei Merse Pál: Sárosi táj.

Ezt a lapot itt kérjük kiszakitani s a rovatokat kitöltve az „Orsz. Magy. Képzőm. Társulathoz“ Budapesten, Műcsarnok (Városliget) beküldeni, vagy a Műcsarnok pénztáránál erre a célra felállitott szekrénybe dobni.

Tagbelépési nyilatkozat.

Alulirott az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat rendes tagjai sorába lépek s a társulati alapszabályok értelmében kötelezem magam az 1909. évtől számított legalább három éven át, évenkint 20 koronát, Budapesten a Társulat pénztárába befizetni.

Névaláirás .....

Foglalkozás .....

Hely és kelet .....

Utca .....

KOSZTKA

Szinyei Merse Pál
Vas. Ujs. 1897. 881. p.

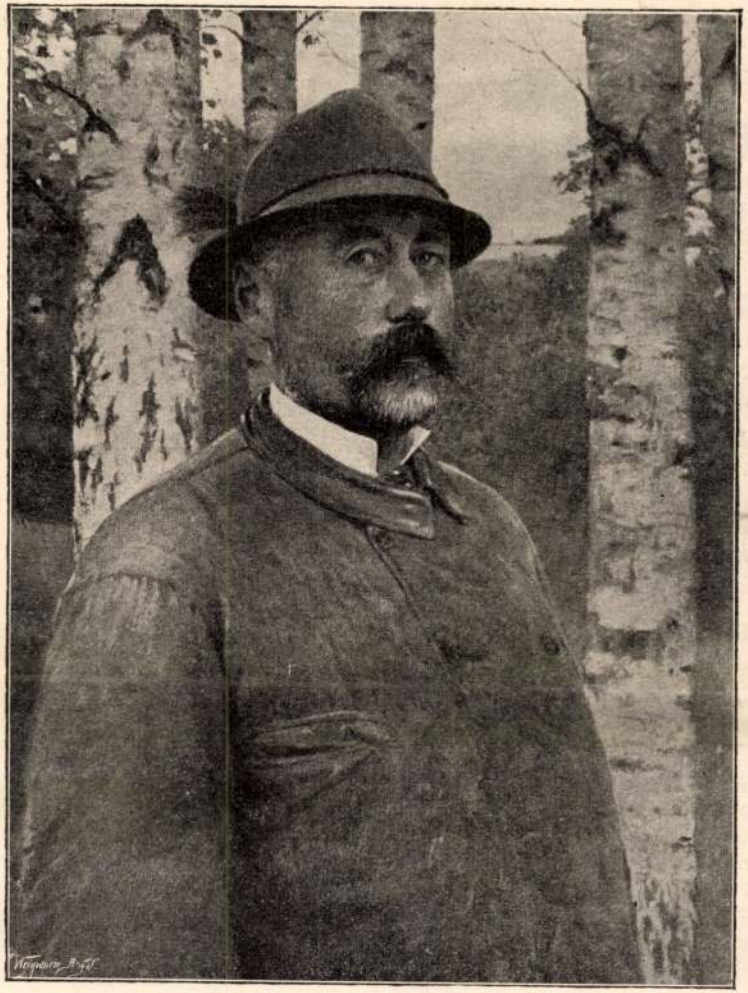

Szinyei Merse Pál: *Arczkép.*

Vb1—b5 † stb.

téK meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — ács J. — *Sárospatakon:* Gérecz Károly. — th Péter. — *Grébenben:* Kováts Ferencz. — k Sándor. — *Zsérczen:* Ronga Károly. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

A BŰV

KÖN

IR

TOLNA

Színyei Merse Pál

Vas. Ujs. 1894. 823. l.
(A Műcsarnok téli kiállításából.)

Színnyei Pál hosszú idő után most lép először a nyilvánosság elé. Négy képet állított ki, melyek mindegyike erőteljes szinezetével, üde frisseségével örvendezteti meg a nézőt. Három alakot látunk a «Rococo» czimün, a mint alkonyatkor a kertben találkoznak. Az esthangulat finom, erőteljes színei s az alakok ruházatának színbeli összhangja a legnagyobb mértékben megérdemli dicséretünket.

A TÁRSULATI TAGOK SZÁMÁRA TARTANDÓ SORSJÁTÉK SZABÁLYZATA

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat Választmánya 1915 február 13-iki ülésén elhatározta hogy a Társulat folytatólagosan két sorsolást rendez. Az elsőt a tavaszi-, a másodikat a téli kiállítás előtt és a tavaszi sorsolás nyertesei csakis a tavaszi-, az őszi sorsolás nyertesei pedig csak a téli kiállításon értékesíthetik nyereményértékeiket. Egyebekben a alább közölt, eddigi sorsolási szabályok maradnak érvényben.

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat alapszabályainak 4. § *c)* pontja értelmében évente, az évi költségelőirányzatban erre a célra felvett és az igazgatóság által különböző nagyságú nyereményértékekre felosztott bizonyos összeget sorsol ki tagjai között a következő feltételek mellett:

1. A kisorsolásra fordítható összeg az előző évben a tagsági díjakból befolyt bevétel arányában állapítandó meg.

2. A sorsolás mindenkor lehetőleg a tavaszi kiállítás megnyitása előtt, de legalább is a kiállítás első napjaiban tartandó meg. A sorsolásban a pártfogók 15, az alapítók 3, s a rendes tagok tagságuk első három évében 1 számmal, minden további három éve alatt pedig egygyel több számmal vesznek részt. Az alapító vagy az alapítóvá lett rendes (egyes) tagot ez a jog belépése idejétől számítva szintén megilleti, hozzáadva az alapítói minőségben őt megillető három számot. Testület, mint alapító, mindenkor csak három számmal játszik.

3. A tagsági nyereményértékek kisorsolása, mely a műcsarnokban kir. közjegyző, elnöljárósági kiküldött és a Társulat igazgatóság

Szinyei Merse Pál

Nyári virágrás c.
kepe repr. –
Vas. Ujs. 1913. 969. C.

Szinyei Merse Pál

az Ungarische Rundschau 1913. évf. ban

Berzeviczy Albert
cikke fentiről.

Említi
~~Ismerteti~~ Vas. Ups

1913. 196. l.

Szinyei Merse Pál

Wód
z

T. Gy: Szinyei Merse
Pál. Magyar Hirlap
1912. máj. 11.
U. 343.

Ernst-Muzeumbeli
Koll. Kiállításáról.

okszállási hajdú, jobb kezében
ít csipőjére támasztja. Öltözete
llérú ing bő újjakkal, melyek a
fogva, rövid mellény, zsinóros új-
szűk nadrág s magas szárú csiz-
n a „Vármegye Háza" kapuja lát-
. Jobbra bundát viselő földmíves
iratai a képalatt:
d' Arokszállás"
s jobbra: „Pl. VIII."
Valerio 1854", s a keretnél: „Imp. A.
foucon, 1."
eretnek 25.4: 16 s a rézlapnak 29.4: 18.8 c/m.

Szinyei Merse Pál

Elek Artur: Szinyei Merse Pál képei.
Az Újság. 1912. máj. 11.
U. 340.

Ernst-Museumbeli kiállításáról

Viselet:

E lapon, mely a háttérben p
féle hölgyöltözet van bemutatva,
melyet körül a „Ferrara"-, a „Ju
zarin"-, a „Metternich"-, az „Op
meo"- s a „Josefine"-felöltő köz
latt ~~négy~~ öt sorban:

„Őszi és téli Du
idény
Alter és K
magy. kir. udv
Peste
s alól balra: „Ny. Rohu és O

Szines könyomat,

Ltha T. 4.

Szinyei Merse Pál

Sztrakonicrky Károly
Szinyei Merse Pál. Alkotmány. 1912. máj. 11.

U 341.

Ernst-Múzeumbeli
coll. kiállításáról.

jobbról csigalépcső vezet az emeletre, me-
tizenegy őszi s téli ruha van bemutat-
a „Patty"-, a „Toilette de matin"-, a „Di-
adour"-, a „Sylphide"-, az „Elvira"-, a „Ris-
te" válik ki. Felirata a kép alatt öt sor-

atkép 1869–1870 ki

Kiss
vari szállítók divatterméből
ten."
Pund, Pest"
iros nagysága 46.1 : 63.7 cm.

357.

112/93 № 205.

Szinnyei Merse Pál: Roccoco.

Szinnyei Merse Pál
Vas. Ujs. 1894. 821. 1.

ha tagjaid ellankadtak.»

— «Nem jöttem én kendhez vendégeskedni, hanem kényszerítni kendet, hogy hordja el sátorfáját birtokomról. Távozzék jószántából, hogy ne kelljen keményebb eszközökhöz nyulnom!»

— «És micsoda eszközökhöz?» — kérdé a vén ember, pár árpaszemet vetve a kis madaraknak, melyek vetőmagját szorgalmasan tizedelték.

— «Ha más nem segít, hát kihajtatom kendet és porrá égettetem a viskóját!»

— «És én a legelsőt, a ki ezzel a szándékkal

ajánlatot, arra ne
Erik e beszéd
egyszerre megáll
— «Ez az utol
— «Hát azt hi
űzök az ily komo
lelkemnek mélyé
— «Őrült!» –
téve, ismét járka
tudta fölfogni,
visszautasítani.
— «Ha nem t
hátor voltál ki

P4

Kiscell

(3)

19

76-77 ához

Szinyei Merse Pál

Sárosi táj c.
Képe repr.

Vas. Ujs. 1913. 935. l.

Budapest szék

E-98 szám

1940-XVI. Meghívó.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Mü

Hivatalból
Közszolgálati ügyben
DÍJ ÁTALÁNYOZVA

Szinyei Merse Pál

Sárga virág c.
képe
repr.
Szalon lyszáj

1908. 1 sz. 7. l.

SZINYEI MERSE PÁL (1845–1920): Rokokó.
66×51 cm, olaj, jelezve lent balra.
A Nemzeti Szalon 1929 októberi kiállításán 52. szám

Szinyei Merse Pál

Színyei Merse Pál

Magyar festők Berlinben. Irta Szatmári Jenő. Budapest, febr. 6.

1910

(Művészet. 1910. 94. l.)

ÉBNER ÉS FIAI

butorkereskedők és lakberendezők

BUDAPEST VIII.

Főüzlet: **Karpfenstein ucca 2/a**

Raktárak: **Teleki-tér 3 Teleki-tér 5**

Erdélyi-u 19 Kun ucca 13

Üzem: Teleki-tér 3 ∞∞∞

TELEFON: 30-9-78 ALAPITVA: 1895

Ungp.

Kentiványi Iolán úrn

H

Budapest utca 10/c

Szinyei Merse Pál

vod

Erdély Árpád:

A magyar művészetek

külföldi értékelése.

Művészet 1936. I. évf

33. l.

Szinyei Merse Pál

Gordius László: A Szinyei Merse kiállítás. Nyugat 1912. jun. 1.

3
Kat. L. Teréz

Hétfő
4
Kat. A. Fer.
Ujhold 12 óra 58 p.

Kedd
5
Kat. Placid vt

Szerda
6
Kat. Brunó hv

Csütörtök
7
Kat. Rózsafüz

Péntek
8
Kat. M. Nassz.

Szombat
9
Kat. Dénes p.
Izr. 4 S. Noakh.

Szinyei Merse Pál

Őszi szinek c. Kepe
repr.

Zádor Anna:

Ősz a művészetben
Tükör 1935. okt.

3.80 pengőt pénztárunknál lefizetni, vagy a csatolt bef. lapon beküldeni sziveskedjék. A huzás napjáig ki nem fizetett sorsjegyek nyereményre igényt nem tarthatnak.

.....

.....

.....

Mellékelve:

sorsjegy
bef. lap
nyer. jegyzék

Teljes tisztelettel
BEIFELD JÓZSEF Bankháza

Ha a mellékelt szám előző osztálysorsjegyével nem egyezne, sziveskedjék azonnal tudomásunkra adni. Megtartani nem kivánt sorsjegyet, károsodásunk elkerülésére, sziveskedjék azonnal visszaküldeni.

Hedvig Imre nyomda Budapest

Szinyei Merse Pál

vőd

Lengyel Péra: A berlini kiállítás mérlege. Nyugat 1910. ápr. 1.

Szinyei Merse Pál

irod

Bei Paul Szinyei-Merse. Irta X. Y. Z. Pester Lloyd, máj. 8.

(Művészet 1910 271. l.)

Szinnyei Merse Pál

Irod

Idézőjeles esztétika. — Malonyai Dezső könyve Szinnyei-Merse Pálról. — Jeltelen cikk. Pesti Napló, máj. 29.

1910

(Művészet 1910. 312. l.)

fonalat nem engedi vegérgesen [illegible]
Delacroix, Daumier a modernista művészet küszöbéig
vezetnek.

Weisbach művének első kötete itt vénat ér, a második

Szinyei Merse Pál

Irod
=

(e. a.) A Szépművészeti
Múzeum évkönyve.
Magyar Művészet

1935. 280. l.

Moller Simon Szinyei
életrajzának ismerte-
tése.

Szinyei Merse Pál

Magyar hónap Berlinben. Irta Hatvany Lajos. Pesti Napló, febr. 2.

1910

(Művészet 1910. 96. l.)

Alapitva: 1892

HERZKA

KÁRPITOS ÉS

BUDAPEST, VIII., JÓ

(Spolarich és Baro

Telefon: 35-7-06.

T. CIM!

Jegyespárok és házasula
rendezik, okvetlenül látogassá
kárpitos üzletemet és raktára
nélkül, kedvező részletfizeté

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG HARMADIK KIÁLLÍTÁSA

Annak emlékezetére, hogy a Szinyei Merse Pál Társaság betöltötte pályafutásának tizedik évét, a Társaság tagjai kiállítást rendeztek az Ernst-Múzeum termeiben. Ezúttal a harmadikat s hogy ez csak éppen a harmadik, nyilvánvalóvá teszi, hogy a Társaság nem arra alakult, hogy tagjainak érdekében lépjen a nyilvánosság elé. Ellenkezőleg: a tíz év alatt mecénásaitól kapott jelentékeny összegeket kizárólag a legifjabb művész-nemzedék támogatására fordította s a rendelkezésére juttatott díjak odaítélésénél eleve kizárta azt, hogy azok valamelyik tagjának juthassanak.

A Társaság egy percig sem lett hűtlenné ahhoz az alapvető elvéhez, hogy minden erejét a telivér művészet kultuszára és a legifjabb művésztehetségek támogatására fordítsa. Szinyei Merse Pál neve, amelyet zászlajára írt, tagadhatatlanul tiszta művészetet jelent, az ifjúkorában ért méltatlan mellőzések pedig állandó intő jel maradnak arra, hogy mily csapást jelenthet művészetünkre, ha nem akad baráti kéz, amely a fiatal tehetségek pártjára áll. Ezt a programmot vallotta és vallja magáénak a Társaság.

Tíz év határmesgyéjén állva, talán nem lesz érdektelen az első év, az első hónap, az első nap emlékét fölelevéníteni. Adataim közt hever egy ceruzával hevenyészve írt cédula, amely 1920 február 27-ére, délután 5 órára megbeszélésre hív néhány művészt és írót azok közül, akiket meghitt barátság kötött Szinyei Merse Pálhoz. A Fészek-Kör zongoratermében azon a napon valóban össze is ült a mester néhány meghitt társa s ezen a délutánon mondották ki határozat formájában, hogy az a mindennapi asztaltársaság, amely egykor Szinyei köré csoportosult, továbbra is együtt marad, hogy hűségesen ápolja nemrég elhúnyt mestere emlékét. Tulajdonképpen ezen a délutánon született meg a Szinyei Merse Pál Társaság. A hivatalos alakuló közgyűlés egy hónappal később, március 12-én elfogadta az alapszabály-tervezetet s a Társaság nyomban megkezdte működését.

Körülbelül így alakult meg egykoron a Kisfaludy Társaság is. Az alapítók barátsága volt ott is az összekötő kapocs, egy ideális programm volt ott is a cél.

Hogy ez a cél ne maradjon árván az alapítók elhalásával: az új Társaság gondoskodott arról, hogy a szűk baráti kört záros szám korlátain belül meggyarapítsa olyan művészekkel, akikben a Társaság kis törzse nemcsak művészi tehetséget látott, hanem akik, ítélete szerint, valóban a legnagyobb komolysággal, minden más érdek kizárásával, odaadó lelkességgel igyekeznek megvalósítani művészeti ideáljukat.

Magyar Művészet
1931.

Tíz év alatt ezen az alapon bővült meg a Társaság rendes tagjainak száma. Nem csoda, ha ily okból a Társaság tekintélye és művészeti súlya is gyarapodott, hiszen örömmel lehetett látni, hogy legderekasabb tehetségeink mintegy művészi munkásságuk elismerését látták mindenkor a taggá való választásban. De épp oly megértően fordult a Társaság felé a műbarátok, gyüjtők, mecénások egész sora. Az ő barátságuk, buzgó együttmunkálkodásuk egész sereg fiatal tehetség gyámolítását, tanulmányutakra való küldését, kitüntetését s ezzel bátorítását tette lehetővé.

Az a körülmény, hogy a Társaság sohasem képviselt valamely meghatározott művészeti irányt, lehetővé tette, hogy új tagjait sohasem választotta valamely irány, hanem mindig a tehetség alapján. A művészek tehát, akik tagjai, igen sokfélék. Lehetővé vált ez azért is, mert a Társaságnak sohasem volt célja az, hogy kiállító-egyesületként szerepeljen. Létalapja, létjoga sokkal magasabbrendű célokon alapul.

Mostani kiállítása sem programmatikus. Csupán emlékeztető arra, hogy kerek tíz esztendő munkássága van mögötte. Ennek a tíz évnek történetét, bármily tanulságos is az, nem akarjuk itt a nyilvánosság elé vinni. Az más alkalomra vár. A „Magyar Művészet" hasábjain, amely szintén a Társaság alapítása, csak emlékeztetünk erre a dátumra s a kiállítás egy sor műtárgyát kötjük csokorba reprodukcióban s viszszük a Szinyei Merse Pál Társaság barátai elé.

LYKA KÁROLY

Szinyei Merse Pál

Szinyei-Merse Pál, az ember. Irta Sz. Z. Pesti Hirlap, ápr. 24.

Die moderne ungarische Malerei. Irta dr. Lázár Béla. Die Kunst (München), 1910. április.

Szinyei-Merse Pál. Irta báró Ostini Frigyes. Az Ujság, ápr. 3.

Paul v. Szinnyei-Merse in München Irta A. Latzkó. Pester Lloyd, ápr. 5.

(Művészet, 1910. 223, 224. l.)

München után. — Beszélgetés Szinyei-Merse Pállal. Jeltelen cikk. Egyetértés, ápr. 14.

Jegyzet

31 Vasárnap

1 Hétfő

2 Kedd

Március	Vasárnap	Hétfő	Kedd
31 nap	31	1	2
	Laetare	Hugó pk.	Paulai Ferenc

Jegyzet

Április

27 Szerda

28 Csütörtök

29 Péntek

30 Szombat

Paul de Szinnyei-Merse. Irta André de Hevesy. Revue de Hongrie, aug. 15.

Hirlap, szept. 17.

Benczúr és Szinnyei-Merse. Jeltelen cikk. Budapesti

Szinyei Merse Pál

A Képzőművészeti Társulat
1910. évi Közgyűlésén:

Végül a választásokat ejtette meg a közgyűlés. A választmány tagjaiul megválasztattak a művészek közül: Benczúr Gyula, Knopp Imre, Szinyei Merse Pál (új), Kosztolányi Kann Gyula, Innocent Ferenc (új), Kallós Ede, Mérő István (új) és Bálint Zoltán; a nem művészek közül: gróf Andrássy Géza (új), Bárczy István, báró Forster Gyula, Glück Frigyes (új), Kammerer Ernő, K. Lipthay Kornél, gróf Nákó Sándor (új), Rudnyánszky Béla (új) és dr. Szmrecsányi Miklós. A festészeti zsüri tagjai lettek: Benczúr Gyula, Dudits Andor, Éder Gyula, Fényes Adolf, Glatz Oszkár, Jendrassik Jenő, Kacziány Ödön, Kézdi-Kovács László, Knopp Imre és Udvary Géza; a szobrászati zsürié: Róna József, Zala György, Kallós Ede és Margó Ede; az építészeti zsürié: Hikisch Rezső, Korb Flóris, Kosztolányi-Kann Gyula és Messinger Alajos; a számvizsgáló bizottság rendes tagjaiul Gyulányi Béla, Simon Ignác és Csuka Lajos, póttagjaiul pedig Marton Alajos és Weigerth Károly küldettek ki.

Művészet, 1910. 177. l.

Budapest székesfőv

..... szám

193.....

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

dr. Genthon

a MOB el

Hivatalból
Közszolgálati ügyben

DÍJ ÁTALÁNYOZVA

Központi borítékok

Szinyei Merse Pál

irod

Művészet. 1910. 79. l.
(Magyar művészek
Berlinben.)

Kiállítás a berlini
Secessióban.

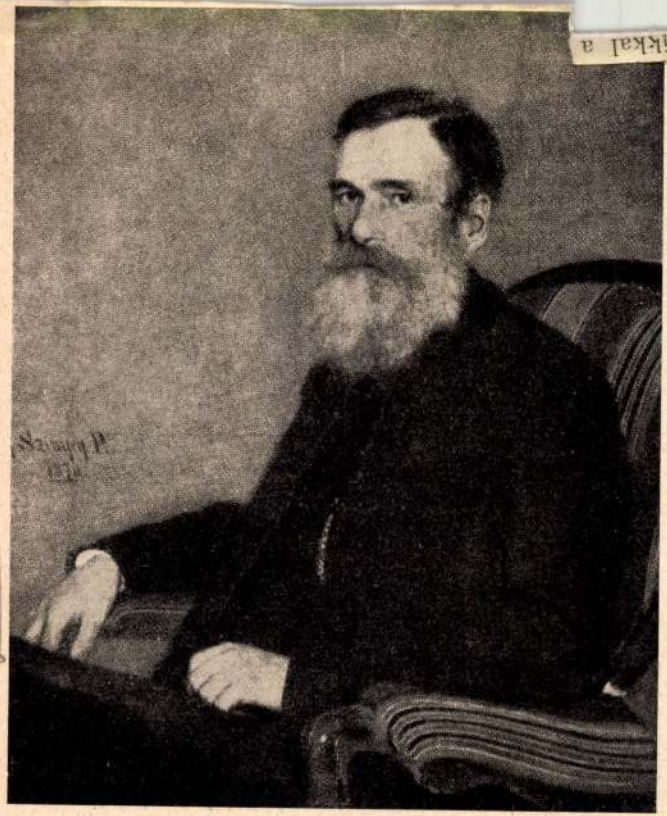

Szinyei Merse Pál: Édesapám (Budapest, Szépművészeti Múzeum)

Dessewffy József versaillesi hangon cseveg a bártfai fürdésről. A losonci Kármán József időelőtti fővárosi írónk s mennyivel választékosabb, mint később a divatlapok és évkönyvek pestbudai munkatársai! Nagyvárosi irodalmunkat a háború után is egy kassai kiszármazott, Márai Sándor szabadította fel.

Országok és nyelvek közt szabadon mozog, legtöbbje két nyelvű író, Mednyánszky Alajost, Pulszkyt s a kezdő Márait (a frankfurti ujságírót) németül is érdemes olvasni.

Polgári ösztöne, nyilt szelleme, realista kézműves hajlama a mágnásban, polgárban és plebejusban egyformán igényt tart a legmagasabb életformára, szép otthonra, jó könyvre, nemes tárgyra. Született gyüjtő. Idősebb Andrássy Gyula, Semsey Andor Kassáról, Fejérváry Gábor Eperjesről való. S mivel a régészet is tulajdonképpen gyüjtés, úttörő régészeink: Henszlmann Imre, Pulszky Ferenc, Rómer Flóris

könyökével a berg-
sárosi Rákóczi fészeknek támaszkodik. Ha az utolsó százötven évben láttál szlovákot, aki jenai vagy hallei diák volt, már tudtad, hogy Liptó, Zólyom, Turóc, Trencsén vagy Pozsony a hazája. De ha Rákóczi felfűzött tallérját láttad egy szláv parasztlány nyakában, tudtad, hogy valahová Vereckére valósi.

Ahol ennyi nép él, összebékítő emberi eszmét és egy jelképes fővárost keres magának. És ahogy a többnyelvű Erdély Bethlen Gáborra és Kolozsvárra talált, megtalálta a Felvidék is Rákóczit és Kassát. A fejedelem városánál végződik a nyugati magyar királyság és Erdély, az Alföld és a Kárpátalja. A kassai ember áll a Híd közepén. Ha felvidéki emberről beszélünk, félszemünk mindig rajta.

Az Ember

Régóta beszélnek «nyugati» és «keleti» magyarról, néha történelmünket is a kettő váltógazdaságával magyarázzák. A nyugati kijött ugyan a bécsi királlyal, de békés lankáin és szelíd erdeiben a szilaj Keletről álmodott, a keleti megalkudott Kelettel, de kőszikláján tétlenül Napnyugatra vágyott. Tapasztalat és vágy megfordult a két magyarban : a keletinek Kelet csak a züllött Bizánc, de Nyugat a műveltség háza, a nyugatinak Nyugat csak hatalmas szomszéd és veszedelmes barát, de Kelet a szent bölcső.

Az északi ember összeköti és kibékíti a két magyart, vérévé vált az európai-magyar ambivalencia. Megerőltetés nélkül magyar és európai, nem «kismagyar», a legtöbb dunántúli módján s nem görcsösen európai, mint az erdélyiek java. A keleti és nyugati magyar belső feszültsége a poézis feszültségébe kívánkozik, a közvetítő északi szellem a prózát szereti. A Felvidék adta a legkevesebb magyar költőt, de legpallérozottabb prózánkat is.

Békéltető magyar-európai magatartása földrajzilag is érthető. A Felvidék folyói kényelmes völgyekben mennek az Alföldre, hegyei jól járható kapukat nyitnak rá. Viszont jóideig Európa is észak s nem nyugat felé volt legközelebb hozzánk. Bécs pecsétviaszként elrekesztette a Dunát, csak Mátyás tudta egyszer feltörni. Az északi hágók ellenben kivittek Lengyelországba, ahol az Anjouk és Báthoryak századokra megcsengették a

— Hátha hazajön — mondta Veron, hogy vigasztalja az öreget. Sohasem látta még Miklóst, de már mindent tudott róla. Az öregnek a fia volt a legkedvesebb témája. Reggeltől estig el tudott róla beszélni. A gyerekkori dolgaitól kezdve végig az egész életét. Veron már tudta, mik a Miklós kedvenc ételei, melyik a kedves lova, hova szokott járni. Hogy táncol, hogy iszik, melyik menyecskének udvarolt a megyebálon.

Veron szórakozottan hallgatta ezeket a sokszor hallott adatokat, noha nem egyszer kíváncsi volt már reá. Szerette volna látni az unokafivérét. Amikor pedig az eső sokáig esett, hogy nem lehetett kimenni a házból: óhajtotta, bár csakugyan megjönne végre, hogy egy kis eleven életet hozna a hallgatag és komor szobákba s ő az öregúr hangján kivül más hangot is hallana! Mert az esőt nem szerette Veron. És itt a hegyek alatt az eső is valahogy egészen más volt, mint odahaza. Valami sötét szine volt és nagy ködök követték és fojtó nyirkosság, ami beleszállt Veron ruhájába, a hajába, sőt a bőrébe is. Ilyenkor a Gyuri bácsi pipái tűrhetetlen illatot árasztottak s az almáriumok mélyéből különös ódon levendulaszag áradt s a nagy szobák úgy ásítottak bele az esőbe, mint lakatlan sirboltok.

És Veron fölemelte az ágytakarót és a vánkosok alá rejtette a fejét, hogy ne hallja az eső hangos kopogását s az ereszről lecsurgó vízcseppek lármáját. A hátulsó udvarban a tyukok is olyan panaszos szóval beszélgettek ilyenkor és Nero ázott bundájával ki és bejárt a házba, mindenütt ott hagyva nedves lábai nyomát a fehérre surolt padlón, hogy Bori néni halállal fenyegette meg érte.

Ha esett az eső, Veronnak sirni kellett este az ágyában és a nagynénjére gondolt, aki bizonyosan imádkozott ilyenkor és talán éppen úgy nem birta el az esőt, mint Veron.

S ha esett az eső, Veron csak annál inkább kivánta, bár itthon lenne már Miklós és eggyel többen lennének! Néha garázda cigánybandákra is gondolt, akik éjszaka megrohanhatják a házat! A béreseket megkötözik vagy megölik. Kinyitják az ajtókat és mindent kirabolhatnak és Veronra is rátalálhatnak — mi lesz akkor! Mig ha Miklós itthon lenne, nem kellene félni semmitől. És ha Néró éjszaka olyan hosszasan elnyujtva vonít, nem reszketne úgy a szive és nem tünődne azon, hogy vajjon mit láthat az a kutya odakünn? És hogy nem jelent-e valami rosszat az a hosszú, panaszos üvöltés!

Veron sokfélétől félt, mert még gyermek volt, abban a korban, amikor a testvérei már hajadonok voltak, báloztak és diákudvarlókkal csevegtek estefelé, kihajolva az ablakon. Veron még szerette a bábukat is, bár sok olyan könyvet olvasott már, amiben nagy szerelmek voltak leirva és csókok és mindenféle izgalmas cselekedetek, amiket remegő szivvel este az ágyban még egyszer átgondolt s amelyeken keresztül megérezte a távoli életet. Jó lehet az, mikor valaki olyan nagyon szép és olyan okosan tud beszélni, mint a regények hősnői általában! Veron tudta, hogy ő sohasem tudna olyan okos lenni — ami pedig a szépségét illeti — hát nem olyan ő, mint egy fekete macska? Otthon is úgy hívták, a Gyuri bácsi is annak mondja! Lehet, hogy valamikor szép lesz, de mikor lesz az! Most még olyan soványak a karjai és a nyaka s a bőre olyan barna és az asszonyok, ha róla esik szó, azt mondják: A kis Vajdafy Veron majd csak tiz év mulva lesz szép igazán. Tiz év mulva! Még addig kell várnia! Hiszen az rengeteg idő! És ha meghal addig! Nem, most mindjárt elmond egy Miatyánkot azért, hogy ne haljon meg addig, mig a szépsége el nem jön.

Zelenkay kiverte a pipáját és megindult az ajtó felé.

Szinyei-Merse Pál ismeretlen festménye: Gyermekfej

— Szépen süt a nap odakinn — mondta — én hát járok egyet, amig be nem alkonyodik. Igaz ni! Hajnóczynál voltam, visszaadtam a látogatását. Téged tiszteltet. Azt mondta, átjön valamikor s hogy ne hozzon-e neked könyvet? Mondtam neki: azt ne hozzon, hord eleget a füleki barát. Meg, hogy a jövő héten Pestre utazik, nincsen-e szükséged valamire? Elhozza.

Veron meglepetve nézett az öregurra.

— Azt mondta, hogy Pestre megy?

— Igen.

— Elhozhatná nekem azokat a könyveket, amiket János atya mondott, hogy tanuljak belőlük.

— Mi az? Hát még mindég azon töröd a fejed, hogy tanítónő legyen belőled? Minek az?

— Anya írta, hogy most már arra is kell gondolni, hogy kenyér legyen a kezemben. Örökké csak nem maradhatok itt Gyuri bácsinál!

— Micsoda beszéd ez? — kiáltott vidáman az öregur — miért ne maradhatnál itt örökre? Örökre, bolond gondolat. Amig valaki beléd nem habarodik és el nem visz innen. Mit akar az a János barát? Mindég töri valamin azt a nyugtalan fejét. No, majd adok neki, csak elém kerüljön!

— De, Gyuri bácsi, neki igaza van — mondta Veron szeliden.

— Nincs igaza. Gyerek vagy, minek vennél gondokat a fejedbe. Amig én élek, lesz kenyered. Ha pedig meghalok . . .

Elhallgatott és kedvetlenül nézett maga elé. Nem szivesen beszélt a halálról. Általában nem nagyon szerette a komoly dolgokat.

— Ha meghalok — mondta megint — de bizony

Uj Idők 1924. XXX. 1-2.

eszembe sincs meghalni! Ez a kis aszthma csak őszszel, meg tavasszal kinoz. Egyszóval ülj nyugton és ne törődj semmivel.

Ezzel kinyitotta az ajtót és kilépett a tornácra, rákiabált Néróra, aki rögtön talpra ugrott és mellé somfordált, nagy farkcsóváló örömmel. Együtt kimentek a házból és megindultak a jegyző lakása felé, ahol egy kis kártyakompánia gyült össze ilyenkor, a délutáni órákban.

Veron egyedül maradt a nappaliban, melynek ablakai az udvarra néztek.

Arra gondolt, amit az anyja irt. Arra gondolt, a mit Gyuri bácsi mondott. Arra gondolt, hogy ki kellene mennie Bori nénihez a konyhába, aki már harmadik napja főzi a vadrózsa-lekvárt, egy kicsit segíteni neki. De Veron nem szeretett bibelődni a piros bogyókkal, amik belül szurósak és mindenhova odatapadnak.

Miközben ezekre gondolt, látta, hogy a kapu nyilik és belép rajta valaki.

Meglepetésében és ijedtében hirtelen elpirult s az első gondolata az volt, hogy elszalad a látogató elől. De már késő volt, mert az meglátta őt. az ablaknál állva és kalapját mélyen leemelve, köszönt neki.

Hajnóczy volt, az ördögbáró.

Hosszu lábaival hirtelen föntermett a tornácon és belépett a szobába, ahol Veron volt. Folytatjuk

Vasárnap este volt

Vasárnap este volt, hótól kavargó,
Az erdőn farkas kullogott, csavargó,
S a messzi vén hegyek közt szél dobolt;
A Kárpátokban két sír zárja csattant,
A sírból két közember talpra pattant.
Vasárnap este volt.

Vasárnap este volt, víg és viharzó,
Pesten ragyogva hömpölygött a korzó,
S az utcán két közember bandukolt;
Poros bakkancs volt mindakettőn rajta,
A hátukon nem volt se zsák, se csajka.
Vasárnap este volt.

Az egyik sarkon kis cselédi lányok,
Shymmit játszottak bent frakkos cigányok,
A másik sarkon fényes tükrü bolt;
És szólt az egyik közvitéz: Be furcsa! . . .
A másik halkan mondta: Nézd a Julcsa . . .
Vasárnap este volt.

És hallga, jött egy szép tündéri hintó,
Egy drága delnő szállt le róla kint ó,
S egy prémes-bundás úr belékarolt;
A két vitéz csak állt, bámult feléjek,
Oszt' szólt az egyik: Hej, csak szép az élet . . .
Vasárnap este volt.

Vasárnap este volt. Nem látta senki,
A két közember Pestről csendbe' ment ki;
S az óra bent tizenkettőt dobolt;
A Kárpátokba' fent, két sír kitárult,
S a két vitéz mögött a sír bezárult.
Vasárnap este volt.

Emőd Tamás

A nápolyi asszony

— Surányi Miklós regénye —

Surányi nagy regényének olvasása a művészi élvezet szép óráit szerezte nekünk. Mert hiszen a ragyogó magyar renaissanceot nyitotta meg előttünk, egész gazdagságában, ritka megjelenítő erővel. Mi a történelemből ösmerjük Mátyás királyt és Beatrix királynét. De Surányi két kötetében kikerülnek az oknyomozó történelem raktárából és élő emberekké válnak. És történelmi fogalomból élő emberré alakul át Kinizsy és Galeotti, Temesvári Pelbárt és Szapolyai és sorra mind azok az alakok, akik fényt vagy érdekességet juttattak Mátyás király budai vagy visegrádi udvarának. Cselekvő, erélytől duzzadó, ösztönök szilaj hevétől hajtott emberek társaságába kerülünk, egy részük a kor humánizmusának álarca mögül, más részük elemi mivoltában irányit sorsokat. Az ő eszük járása, cselekvése, amint itt elénk tárul, ritka gazdag képét adja annak, amit magyar renaissancenak nevezünk.

Ez már magában is érdekes. Rózsató, amely magyar földbe mélyiti gyökereit, de amelybe messzi délről hozott nemes galyat ojtottak. Ennek megvannak a maga pompás rózsái, de mellettük kihajtanak az anyatőből ágak, amelyek az ősi tő külön virágait bontják, különleges zamattal. Más a magyarországi renaissance az olasz képviselőiben, más az Italiát járt magyar humanista, más a renaissancekori magyar. Az elsőnek megtestesítője Beatrix, a nápolyi asszony, a másodiké Mátyás király, a harmadiké valamelyik Szapolyai.

Mint egy bűvös kép ragyog fel a nagy király budavári udvara. A legékesebb ékkő benne Beatrix. Mátyás is úgy akarja. Az akaratnak ez a hőse törvénnyé teszi, hogy Beatrix szinte hozzáférhetetlen magasságban tündököljön. Mert hisz ő Magyarország királynéja. Holott az utolsó csatlós is tud Beatrix éjjeli kalandjairól, mesteri fondorlatairól, élveteg természetéről. A pletyka viszi szájról-szájra a nápolyi asszony viselt dolgait, megdöbbentő szeszélyeit, ingatagságát. Az „elmaradt" magyar benne látja az olasz bestiát. Surányi jellemző ereje felfedi előttünk az ő élete titkát, amelyről udvarosai körében oly kevesen tudták levonni a fátyolt. Valóban, aragóniai Beatrix, a pompás Rubens-asszony, szinte maniakusává vált annak, hogy a természet makacsul megtagadta tőle az anyaság lehetőségét. Ez a gondolat válik sorsa intézőjévé. Ez készteti, hogy hihetetlen agyafurtsággal keresztezze a bálványozott Mátyás politikai terveit. Ez hajtja szeretőinek karjába. Ez viszi sötét babonákba, ez lobbantja lángra gyülöletét urának törvénytelen fia, Korvin János ellen. Ez szöveti vele a tervet, hogy Mátyás utódjául mást, önmagát vagy a cseh Ulászlót igyekezzék biztosítani. Emiatt nem retten vissza attól, hogy megkísérelje mérgek hatását, hogy föláldozza lovagjait, keresztülgázoljon környezete minden meghittjén.

Egy ember van csupán, akivel szemben nem tud szilárdan eltökélt álláspontot elfoglalni. S ez az egy ember az ura, a világverő Mátyás. Rettegve szerelmes belé. Féltékenyen bámulja politikai nagyságát. Benne versenytársra akadt, aki egyetlen kézlegyintéssel keresztezni tudja minden cselszövését. Ez a „barbár", akit szerető szívvel imád, a hősök hőse az ő szemében s egyben riválisa. Mert olthatatlan becsvágyban fogant tervei mind eltörpülnek Mátyáséi mellett. Mert szerelmes szívének látnia kell, mint hajt minden asszonyt ösztöne e páratlan, ez elérhetetlen férfi felé. Asszonyi intuiciójával megérzi annak a férfinek fölényét. Alapjában mind a ketten világot átformáló

Szinyei Merse Pál

vied
z

Karácsonyi könyv

1934.

(Majalis repr.)

SZENT IMRE HÁZIKONYHA

Budapest XI.. Bertalan-utca 24 földsz. 4.

Higienikusan

készült naponta változatos és ízletes

Ebédet főz

mindenkinek szájaize szerint és percnyi pontossággal házhoz szállít, a

Szinyei Merse Pál

Szinyei líráját Szinyei-éppszá dolgozza át a Szinyei-Merse Társaság. Nemzeti Ujság, febr. 1. Jeltelen cikk.

1925

Magyar Művészet

1926. 59-60 l.

Abel Pann, Nepszava, márc. 29. [illegible]
Abel Pann, Seine Bilder-Bibel im Nemzeti Szalon.
Neues Pester Journal, márc. 29. [illegible]

PAUL MERSE VON SZINYEI, ein Vorläufer der Pleinairmalerei. Irta dr. Lázár Béla. Leipzig, Klinkhardt u. Biermann. 39 műmelléklettel. 81 l. — Szinyei mesterművei nemcsak elismerést, hanem valósággal diadalt szereztek művészetünknek. Csak multkoriban adtunk számot róla, mily lelkesedéssel fogadták őt Németországban és Itáliában. S bizunk benne, hogy mentül ismertebbé válik munkássága a külföldön, annál inkább biztositja magának azt a műtörténeti rangot, amelyet már rég kiérdemelt. Örömmel vettünk tehát hirt egy német nyelven megjelenő Szinyei-ismertetés kiadásáról, mert ez is elősegíti mesterünknek országunk határain túl való megismerését, igazságos méltatását. Midőn az előkelő kiállitású kötetet végigolvastuk, ez az örömünk növekedett, mert a szerző pontosan és lelkiismeretesen gyűjtötte össze mindazokat az adatokat, amelyek Szinyei Merse Pál életére és művészetére vonatkoznak s mert a mester stílusának fejlődését, bélyegeit, jelentőségét és értékét találón, hozzá méltó módon adja elő. A „Művészet“ olvasói előtt nem ismeretlenek Lázár Bélának Szinyei-tanulmányai, hisz azok egy része épp e folyóiratban látott először napvilágot. A tanulmányokat egységes könyvvé formálta. Szeretettel, sőt lelkesedéssel adja nekünk egy nem köznapi művészet képét s világosan, behatóan elemzi és méltatja a legújabb magyar művészet legnagyobb mesterének élete művét. Finom vonása a könyvnek, hogy a szerző lelkesülése nem válik a külföldi olvasó előtt sem gyanússá, sehol sem kelti azt a benyomást, hogy monográfiája hősének érdekében másokat kisebbit, vagy hogy túllő a célon. Az idegent is meg fogja győzni ez a könyv, mert állitásai végig megokoltak s minden méltatásnál módjában van a jó reprodukciókban mellékelt képekre hivatkoznia. Azért meg vagyunk győződve, hogy ez a könyv helyesen és derekasan szolgálja célját s elviszi e nagy mester hirét és ismeretét oda is, ahova képei el nem jut-

Művészet 1911.
394, 395. l.

hattak. Viszont nem hallgathatjuk el, hogy a mű kitünő szolgálatot tehet azoknak a magyar olvasoknak is, akik a német nyelvet bírják s akik most először kapják itt Szinyei képeinek teljes gyűjteményét nagyon jó reprodukcióban.

Ezzel korántsem méltányoltuk a szerzőnek érdemeit. Ő többet tett, mint amennyit egy szép és jó könyvnek megirása jelent. Valóságos propagandát végez már évek óta a külföldön művészetünk ismertetése, igazságos megértése érdekében. Ő gyűjtötte össze hoszas vándorlásokon Paál László műveit s miután a magyar közönség számára felfedezte a már elfeledett mester, rögtön gondja volt rá, hogy értékének elismerésével a külföld se késlekedjék. Nemcsak magyarul irta meg Paál életrajzát és stílusának méltatását, hanem kiadta franciául is s Paál neve bevonulhatott a világirodalomba. Azután beható és pontos tanulmányokat irt Paálról, Munkácsyról s körükről, a velük összefüggő mesterekről, kivált Courbetről. Ezek jó része szintén belekerült a nemzetközi művészeti irodalomba. Bemutatta Szinyei eredeti képeit Németországban, előadást tartott róla, propagandát fejtett ki elismerése érdekében. S most újra egy oly nyelven adta ki Szinyei-könyvét, amelyet széles e világ minden műtörténeti kutatója ismer és olvas. Valóban csudálnunk kell ezt a fáradhatatlan munkát, e sok veszödséggel járó nemes buzgalmat, ezt a temperamentumot, amely ily jeles célokért ekkora erővel száll ki a külföldnek ily területen mindig gyanakvó és bizalmatlan műbarátai közé. E részben senkinek sem köszönünk annyit, mint Lázárnak, s szeretnők, ha ezt az üdvös és becses munkáját folytatná. A külföld tudatában művészetünk csak akkor fog egészen beleilleszkedni a nagy nemzetközi művészettörténetbe, ha ily jeles és buzgó propagátorai lesznek, mint a szerző, akinek ezt a szép Szinyei-könyvet köszönjük.

Az erdélyi országos múzeumnak létrejött dicső megalapításával én is bátorkodom ezennel magam csekély munkáim gyűjteményéből a főbbeket, mint szorgalmam zsengéit, művészeti legdrágább kincseimet az édes hazának legmagasztosb oltárára tölnyújtani, úgymint dicső Ferdinánd király, Széchenyi István gróf nagy hazafi és Vörösmarty Mihály elsőrendű magyar költész olajban festett mejjképeit.

Forró buzgalommal könyörgök ezek iránt a tekintetes Karoknak és Rendeknek, fogadják ezeket én tőlem, ez Erdély hazábani szegény székely rajztanártól oly kegyességgel, minő forró indulattal és készséggel, úgy hódoló mély tisztelettel ajánlom saját kezem munkáit az említett, hazánk ilyszerű dicső oltárára. Legnagyobb tisztelettel lévén

alázatos szolgája
Sz.-Udvarhelyi Ágotha János
a n. szebeni kir. főnormális oskolánál
festész tanár.

(Erd. 1841—43-iki országy. jegyzőkönyv 662. l.)

A Karok és Rendek az ajánlónak köszönetüket nyilvánították, az erdélyi nemzeti múzeum terve azonban akkor nem valósulhatott s midőn azt 1859-ben egyesületi úton létrehozták, Ágothának 1860-ban már csak Széchenyit és Vörösmartyt ábrázoló képei kerültek be. Ezeket jelenleg az Erd. Nemz. Múzeum régiségtára és könyvtára őrzi.

—425. KELEMEN LAJOS

MEZŐBÁNDI EGERHÁZI JÁNOS. I. Rákóczi György erdélyi fejedelem 1631 március 29-én Váradon címeres nemeslevelet adott Mezőbándi Egerházi, másként Képíró Jánosnak, általa öcsének Istvánnak, kik tudtával különben addig is nemesek voltak s mentesítette az adók és közterhek alól Marosszéken, Bándon levő házukat. A

i irodalom

A magyarhoni fibulák osztályozása. Irta dr. Márton Lajos. U. o.

Őskori emlékek a győri múzeumban. Irta Börzsönyi Arnold. U. o.

Brassai ötvösművekről. Irta Gyárfás Tihamér. U. o.

Iparművészetünk hanyatlása. — Az iparművészeti iskola megjegyzései. — Budapest, okt. 20.

Háromszáz év a pozsonyi ötvösség történetéből. Irta Mihalik József. Múzeumi és Könyvtári Értesítő, V. 2—3.

Pozsonyi ötvösjegyek. Irta K. Winkler Elemér. U. o.

A Rábaköz és Győr vidékének népművészete. Irta Pálos Ede. A Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának Értesítője. XII. 2—3. (Új sorozat.)

Újítások az iparművészeti iskolában. Jeltelen cikk. Rajzoktatás, XIV. 8.

Gróf Dessewffy Miklós barbár pénzei. II. 1910—1911. évi szerzemények. A Numizmatikai Közlöny külön melléklete. Budapest, Hornyánszky nyomda, 1911. XIX—XXIV. tábla és 27—29. l. szöveg.

A sárospataki ref. főiskola metszetgyűjteménye. Irta Harsányi István. Budapest, 1911. Különlenyomat a Múzeumi és Könyvtári Értesítő 1908—1911 évf.-ból. Stefaneum nyomda, 75. l.

VEGYES.

A Művészház kiállítását ismertették a napilapok szept. 3.

A magyarság és a rajzolás — Deák Geyza könyve. — Irta Paizs Ödön. Budapest, szept. 10.

A Nemzeti Szalon őszi kiállításáról írtak a napilapok szept. 10.

A müncheni szezón. Irta Láng Margit dr. Budapesti Hirlap, szept. 10.

Rajzoktatási kiállítás Hannoverben. Irta Erdőssy Béla. Rajzoktatás, szept. 15.

Italo Brass és Lándori Vilmos kiállítása a művész-

Szinyei Merse Pál

l.

Keleti = Művészeti dolg.

252 l

A ki tehát ilyen előzmények alapjá
várt, az antwerpeni tárlaton fényes el

Részletezni az antwerpeni tárlat os
ott találhatta a néző egy pontban öss
Kunstgewerbe-Verein együttes kiál
kiállítás nem csak teljes képét nyujto
méltó alakban is képviselte. A mi ezer
és kereskedelmi czikk volt vagy pe
Szóval meglepett bennünket egy üres
kedő bécsi Kunstgewerbe-Verein. A
egy intéssel az osztrák ipar legkitün
pedig oly impozáns módon, hogy n
nem is lehetett volna szólani! Hogy t
nak munkáján mindenek felett az Öst
hető, mindenkinek azonnal feltűnhet
illető muzeumban követett irányelvek

Említettük még a Niederdeutscher
E város hajdan híres asztalosokkal és
más helyen, idővel abba hagyták me
nyitni volt czélja az ottani közönség

zédjával s gyöngeségének nyilvánvaló
iggal vádolni a fogyasztó közönséget,
czikkekről lemondani tisztán azért,
ha meggyőző összehasonlítás alapján
ıknak az idegenekkel.

vannak különféle czímű muzeumok,
i műipar támogatására alakultak, ilyen
erreichischer Kunstgewerbe-Verein-
ogy valamennyi e fajta társulat alap-
ernők; de nem is tartottuk szükséges-
másúl veszszük azt a körűlményt, hogy
indenütt, kivétel nélkül, fő fontosságú
ő — hogy ez a «kellő» jelenleg nem
glalkozott, tudni fogja — javadalmat
n történhetik, ott a társadalom szoros
atok alakjában szolgáltatja a nélkülöz-
en tehetik, miután hozzájuk a szellemi
sereglett tagok nagy száma egyaránt
nek e mozgalomban. S ez az, a mit

SINGER ÉS WOLFNER
IRODALMI INTÉZET R.-T.
BUDAPEST
VI., ANDRÁSSY-ÚT 16

T. Könyvkereskedés

Műemlékek Országos Bizottsága

Budapest.

Aréna ut 41.

Szinyei Merse Pál

Szinyei Merse Pál festményeinek külön kiállítását ismertették a napilapok jan. 8-iki számai.

1905

(Művészet 1905. 7 l.)

Szinyei Merse Pál

FELHIVÁS ELŐFIZETÉSRE:

PAUL MERSE von SZINYEI

Ein Vorläufer der Pleinair-Malerei

Von Dr. Béla Lázár

Alulirott kiadócégnél 1911. február végén a fenti címmel a nagy magyar festőművészről Szinyei Merse Pálról egy diszesen illusztrált művészeti monografia jelenik meg, mely a mester legfőbb alkotásainak reprodukcióit közli és művészi fejlődésének teljes képét nyujtja. Szövegét **Lázár** Béla dr. irta, aki Sinyei sajátos állását a XIX. század európai művészetben kijelölni igyekszik, megállapitván a helyet, mely őt, mint a pleinair egyik úttörőjét megilleti.

A monografia gazdagon lesz illusztrálva, tonusnyomásu, egyszinü és többszinü reprodukciókkal és kétféle kiadásban jelenik meg, melyeknek **Falus** Ede adja meg újszerü tipografiai művészi formáját.

Díszkiadás: 1—75 ig, a mester által aláirt, számozott példányban, bőrkötésben, előfizetési ára 48 korona.

Általános kiadás: ára 18 korona.

Az előfizetés 1911 febr. 1-én megszünik, amikor a könyv ára 40%-kal drágább.

Minthogy a díszkiadás már háromnegyed részben elő van jegyezve, a megjelenés idején már aligha lesz kapható.

Kérjük a mester tisztelőit, hogy bármely könyvkereskedésnél vagy magánál alulirott kiadócégnél előjegyezni szíveskedjenek.

KLINKHARDT és BIERMANN LEIPZIG, Liebig-Str. 2.

BUDAPESTI HIRLAP NYOMDÁJA.

Kreutle Ferenc

Telefon: 77—44. **Budapest. Károly-u. 1., bolt 11.** **Központi városház**

Festővásznak, deszkák, kartonok, ecsetek és festőszerek. Gouache, goblin-, majolika-, porcellán-, selyem-, üveg- és zománcfestékek. Faégető készülékek mindennemü festendő tárgyak- és mintázó kellékekből.

Nagy raktár művészeti olaj- és aquarell-festékekből:
J. Blockx & fils Vieux-Dieu, Fritz Behrendt München, Lefranc & Co. Paris, Müller Testvérek Budapest, Keim-féle normalfestékek München, H. Schmincke és Tsa Düsseldorf, Dr. Fr. Schoenfeld & Co. Düsseldorf, Winxor és Newton London

Felülmulhatatlan

mert asszonyok, leányok, tiszta, fiatal, üde arcot kapnak pár nap alatt, ha a

:: máramarosi ::
LILIOM-arckenőcsöt

használják. — Nem szabadna oly háznak lennie, ahol este, reggel nem a csodás hatásu

:: máramarosi ::
LILIOM-szappannal

mosakodnának.

Kis tégely 1 korona.
Nagy tégely 2 korona.
Szappan —.80 fillér.
Liliom-pouder (3 színben) 1.20 K.

Egyedüli készitő:
Dr. Reisman Ödön gyógyszertára,
Máramarossziget, Erzsébet-főtér 14.

Postai rendelések még aznap elintéztetnek.

DIVATOS ÉS JUTÁNYOS NŐI FELÖLTŐK :: TOILETTEK, :: KOSZTÜMÖK

beszerzésére ajánljuk **Holzer** cs. és kir. udvari szállító. divatházát Budapest, Kossuth Lajos-u. 9.

Az Én Ujságom.

Képes heti gyermeklap. Szerkeszti Pósa Lajos. Negyedévre: 2 kor. 50 fillér.
Kiadóhivatal: BUDAPEST, VI., Andrássy-út 10.
Mutatványszám ingyen.

Köhögés ellen legjobb a CONTRATUSSIN BAYER

Kapható mindenütt. :: Pasztilla-alakban is kapható.

1 palack 1 K. 40 fill. 2 K. beküldése után bérmentve küldi az egyedüli készitő:

Vöröskereszt-gyógyszertár, Bpest, Andrássy-út 84.

Szinyei Merse Pál

cikk

A Szinyei Merse Pál Társaság Közgyűlése. Magyar Művészet 1936. 91–93. l.

A cikkben említve Varjas Jenő beszéde.

Szinyei Merse Pál

DOMBOLDAL
SZINYEI MERSE PÁL FESTMÉNYE

MŰVÉSZET

Művészet 1903. 4.

Szinyei Merse Pál

1905

FESTÉSZET

Mégegyszer Szinyei-Merse. Írta Mikszáth Kálmán. Az Ujság, jan. 10.

Szinyei-Merse Pál képeinek külön kiállítását ismertették a hetilapok jan. 15-iki számai.

Szinyei-Merse Pál. Írta Admirator. Művészeti Krónika, II. 1.

Szinyei-Merse Pál kiállítása. Írta dr. Hornyay Ödön. Felsőmagyarország (Kassa), jan. 25.

Művészet 1905. 141. l.

sos, a képtárgyat magával a képpel s politikai pártállásuk szerint ócsárolták vagy magasztalták. Nem mindegyik vászon bizonyult időállónak, de a Család (1898), vagy az Özvegy (1899, mindkettő a Szépművészeti Múzeumban) éles jellemzésén és meleg együttérzésén túl megkap tiszta, értelmes alakkifejtésével és sötét színeinek artisztikus összehangolásával.

Fényes 1903 óta nyaranta Szolnokon dolgozott s a népi élet meg a napsütéses zöld természet eleven közelségének hatása alatt megfeledkezett komor nagyvárosi gondolatairól s azoknak jellegzetes megjelenítési módjáról. Palettája megszínesedett. Eleinte népi zsánerképeket festett, mint az Egy legény és egy leány (1904, Budapest, Szépművészeti Múzeum), hol az alakok szintén betöltik a teret, de a tér világosabb, a figurák színesebb valóságban kelnek életre. Felfogása nem közkeletűen naturalisztikus, legalább is nem Courbet vagy Bastien-Lepage értelmezése szerint az, csak annyiban, hogy a látvány elemző szemlélete, tárgyilagos megfigyelése szerepet kapott megjelenítésében. A rajz és a forma pontos és artisztikus, csak lazább kötésű és színesebben összefog.

Szinyei Merse Pál

wód

Rippl-Rónai József: Emlékezési.

Bpest, 1911.

53, 54 l

97 l. 98. l.

106 — 110 l. 145. l

Szinyei Merse Pál

Lázár Béla dr. könyve Szinnyei-Merse Pálról. Irta R. D. dr. Az Ujság, júl. 2.

1911

Paul Merse von Szinyei. — Lázár Béla könyve. — Irta Bgy. Auróra, I. 14—15.

(Művészet 1911. 315. l.)

Akadémia, ~~Archív Academiae~~

~~VIII-135.~~

Szinyei Merse Pál
erről.

Lázár Béla: Courbet
und Szinyei. Pester Lloyd
1911. jun. 6.
(Művészet 1911. 276. l.)

ismeretlen festő.

századból.

é jobbrafordult. Az arany-
ros szalagon hordja. Göndör
a omlanak, szeme és szemöl-
sza leberetvált. Fehér nyak-
s inget, vállravetett piros
ndőöv szorítja. A háttérben
ik szemünkbe.

néretei 7·5 : 5·8 cm. — Lelt.
Átvétetett a Nemzeti Múzeum
n (97–888. rgst. sz. № 13.).
datok. 1894 : V. 204. *Ismeretlen*

Szinyei Merse Pál.

vrd

Szirmay - Pulszky:

Henriette von: Genie und Irrsinn im ungarischen Geistesleben. 1935.

Szabó László dr:

Lángész és őrület.

Pesti Napló 1935 dec. 3.

– ~~Korongrészlet IV. 37.~~

Szinyei Merse Pál

Szinyei-Merse Pál. Írta P. E. Huszadik Század, VI. 3.

(Művészet. 1905. 142. l.)

Ahány a képviselője, annyifelé indult. Harcosai abban valamennyien megegyeztek, hogy elvetették az önmagáért való természetábrázolást, akár tárgyias módon, akár optikai alapon történjék az, s a kifejezési eszközöket képzeteik irányában akarták rendezni. Legnagyobb hatású és messze legértékesebb mestere, Paul Cézanne az impresszionizmus optikai látását átvette s ezzel hajtotta végre a képelemek organikus rendezését, megszervezését, legfontosabb feladatul a tér viszonylatainak pontos megállapítását tűzve ki. „Az impresszionizmusból valami olyan szilárdat és tartósat kell alkotni, mint a múzeumok művészete" — mondotta. Vizsgálataiban egészen a geometriai alapformákhoz, hasábhoz, kúphoz és hengerhez nyúlt vissza s egyszerű kompozícióit azokból állította össze, hogy a valóság belső lényegét és szervességét éreztesse. Mások, mint Puvis de Chavannes vagy Gauguin a dekoratív egység alapján próbáltak új útra találni, visszaadva a formának és vonalnak az impresszionizmus által elrabolt becsületét. Ismét mások a szellemi kifejezést szubjektív erővel fo-

Szinyei Merse Pál

Szinyei-Merse Pál emlékünnep. Budapesti Hirlap, febr. 4. Jeltelen cikk.
Szinyei-Merse Pál emlékünnepély az Akadémián. Magyarság, febr. 4. Jeltelen cikk.

1925 1925

Magyar Művészet

1926. 59–60. l.

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Előfizetési ára
Félévre 8 korona

Szerkeszti Herczeg Ferenc

Előfizetési ára
Negyedévre 4 korona

XI. évfolyam. 1904—1905 | 1905 január 15 | 16. szám

ÁBEL ÉS ESZTER

Regény

Irta GÁRDONYI GÉZA Folytatás

A leány kezet nyujtott:

— Isten áldja meg, Ábel.

— Isten áldja meg, Eszter.

Elváltak. A fiu utána nézett, míg csak láthatta. A leány aztán az út végén visszafordult és a vadrózsalombbal intett búcsút még egyszer.

*

Ez az erdei sétálás aztán minden vasárnap és minden ünnepen megismétlődött.

A fiu minden vasárnap hazavitt egy virágot a mellén és egy könycseppet a szemében.

Mindig megfogadták, hogy nem beszélnek Eördöghről, de elváláskor mindig az jutott eszükbe.

Egyszer zivatar tört rájok, s ők egy terebélyes mezei juharfa alá húzódtak.

— Ha most a villám ide sujtana, — mondotta a leány.

— Bár ide sujtana, — felelte Ábel.

A leány Abelhez simult és minden dörgéskor megrettent.

— Fél? — kérdezte Ábel.

— Csak a dörgéstől.

Aztán komolyan, mélyen a szemébe nézet Ábelnak:

— Vigyázzunk, — mondotta, — hogy kisértetbe ne essünk! Nem szabad arra gondolnunk, hogy meghaljunk. Lássa magának is van öreg édesanyja, nekem is. Ha szenvedés van ránk mérve, viseljük anyánkért és egymásért. Hiszen a szeretet szenvedés.

Ábel átrezdülve nézett reá.

A leány a vállára hajolt:

— Ábel, szeretsz-e engem mindig, holtig?

— Szenvedni fogok érted mindig, holtig! — felelte Ábel.

Akkor tegezték egymást először.

*

Egy ünnep délutánján litániára is elkéredzett Eszter az anyjától. A cseléd ugyis bemegy a rokonaihoz a Vizivárosba: el fogja kiséri a templomig. Onnan aztán kocsin tér vissza: baja nem eshetik.

A jó mama nem ellenkezett.

Ábel már várta őt a templom előtt. A litániára persze nem mentek be. Elmentek sétálni nagyboldogan a Zugligetbe.

A liget tele volt kirándulóval. A gyepen iparos családok hevertek; a férfiak ingujjra vetkezve, a nők hajadonfővel. A fűben gyermekek henperegtek. Néhol zene szólt, néhol daloltak. Az erdei madarak is csicseregtek, fütyörésztek. Vidámság volt a világ.

A két fiatal szerelmes a fák között andalgott, mindig arra, amerre legkevesebb volt az ember.

Egy mohos fatörzsök állt egyhelyen a fák közt. A lapja akkora volt mint a malomkő. Sokszázados fa lehetett. Lefűrészelték. A törzsökét meg vagy ott felejtették, vagy tán később akarták elvinni, de ott maradt.

Eszter megállt. Abel látta, hogy le akar ülni, hát ráterítette a törzsökre a köpönyegét.

A leány leült. A virágot az ölébe rakta és összerendezgette.

Ábel elnézte azt a finom arcocskát, ahogy a napfény a falevelek közül ráaranylott. Eszter behunyta a szemét, s kissé odább ült.

— Üljön le maga is Ábelkám.

Ábel leült melléje és gyöngéden átölelte a vállát, mintha tartaná, hogy le ne essen.

Eszter kivonta a tűt a kalapjából s a kalapot a fatörzsre tette. Ábelnak a vállára hajolt, s úgy rakosgatta tovább csokorba a virágait.

— Mért nem lehet megállítani a világmindenség óráját, — mondotta Abel.

A leány átölelte, megcsókolta az arcát.

Aztán tovább rendezte a virágait.

A fák között nem messze tőlük, valami verklis muzsikált.

— Tud-e maga táncolni Ábel? — kérdezte a leány.

— Tudok, — felelte Ábel, — de nem szoktam. Diákkoromban olyan helyen laktam, ahol sok volt a leány. Azoktól megtanultam.

— Én is tudok, — szólt a leány, — de elhiszi-e, hogy sose voltam még bálban? még táncmulatságon se soha.

Letette a virágot a fatörzsökre és mosolyogva szólott:

— Táncoljunk!

Egy kis tisztás tér volt a törzsök előtt. A verkli hangja eléggé odajátszott. Polka szólt. Összefogóztak és táncoltak.

Aztán a verklis mazurkát húzott, aztán palotást. Végigtáncolták egyfolytában mind a hármat.

Egy iparoscsalád arra ment. Nevették őket, és tapsoltak nekik. Erre a leány abbahagyta a táncot és az arcát a két tenyerébe rejtve, befutott a bokrok közé. Nem nézett föl, csak amikor elmentek.

— Jaj, ha valaki megismert volna! — mondotta aggódva. — Menjünk haza, Abel.

A karját Abel karjába öltve, hozzásimulva sétált vele le a völgybe hazafelé.

*

Augusztusban már esténkint nem kilenc órakor találkoztak, hanem tíz tájban.

Eszter az anyját korán lefektette. Ő is lefeküdt vele együtt. Az ajtót mindig a leány zárta be kétszeresen. Persze az egyik csettenés befelé zárt, a másik kifelé. A kövér mama lélekzéséről mindig tudta Eszter, hogy mikor osonhat ki. Nesztelenül kelt ki az ágyából és felöltözött. Aztán kisuhant.

És beszélgettek néha éjfélig is.

Augusztus végén éjjel holdtölte volt. A tájat szinte kékesfehér lágy világosság árasztotta el. A lombokon harmat fénylett. A völgyben alvó csöndesség.

— Nézze milyen szép a harmat, — mondotta a leány.— Szeretnék járni a harmatos fűben. Futkosni benne, mint a gyermek, mezítláb.

— Hát jőjjön.

— Nem. Szégyelném maga előtt Ábel.

— Énelőttem? Nekem olyan maga nappal is, mint valami tündér, aki tréfából földi ruhába öltözik. Hát még holdvilágnál!

— Nem, nem. A ruhám is hosszu; csatakos lenne.

— Feltüzi.

— Nincs nálam gombostű. És igazán félek, hogy maga kinevet engem.

— Már hogy nevetném ki!

— Itt a völgyben van egy kis pázsitos rész. Korán reggel egyszer lementem mezítláb és végigfutottam rajta. De holdfényben szeretnék. Részeg vagyok mikor a holdat látom! Csak éjjel szép az élet Ábel! Éjjel mikor a hold süt, mintha más volna a világ! Ugy érzem mintha nem volna testem. Szállani szeretnék mint őszszel az ökörnyál! Olyan lengén, olyan fehéren szeretnék szállani a holdfényben a csillagok felé!

Aztán másról beszélgettek.

— Tudja-e, — mondotta Eszter, — hogy mióta kijár ide a zöldbe, megpirosodott.

— Nem igen nézek tükörbe.

— Mikor először láttam Ábel, olyan színtelen volt, szinte beteges.

— A bolti levegő.

— Bizonyosan. Kezdetben sajnáltam magát, hogy ilyen messzire kijár, de most már nem sajnálom: látom, hogy ez nemcsak a szívének jótétemény, hanem az egészségének is.

A következő napon tikkasztó meleg volt. Az éj utána még enyhébb. Az égen fátyolos felhők között világlott az égnek tejfényü lámpása. Eszter tíz órakor kisuhant a házból. Rövidebb fehér szoknya volna rajta, mint szokott lenni, testhez lengő lágy batiszt-szoknya. A vállán fehér kasmir-kendő. A haja csak úgy hirtelen egy csomóba kötve.

Kinyitotta a kertvégi ajtót, s kilebbent.

— Gyerünk sétálni.

Beleöltötte a karját Ábel karjába és lesétáltak a völgybe.

— Lássa, — mondotta, — ez volt a legutolsó rövid szoknyám. Nem nőttem azóta.

— A nőknek mindig rövid szoknyában kellene járniok. Mennyi szép formás láb lepleződik el a hosszu szoknyában! Magának is szép lába van Esztike.

És sóhajtott.

— Térjünk le a gyalogútra, — mondotta Eszter. — Itt a völgy közepén van egy szikla. Holdvilágnál olyan, mintha régi várnak az omladéka volna.

A táj néptelen volt, mégis susogva beszélt; susogva mint a nád, amelyen szellő suhan által. És a hangja szinte lázas volt, szinte borzongott a holdas éj gyönyörűségétől.

— Nézze mennyi harmat! milyen csodásan ragyogó tiszta gyöngyök!

És elkapott egy feléjök hajló lombot. Az arcát fölfelé tartotta. Odarázta az arcára:

— Most maga is harmatos virág! — mondotta Ábel.

A leány magához szorította, és Ábel arcához nyomta az arcát:

A Nemzeti Szalonból

SZINYEI MERSE PÁL: SZERELMES PÁR

— Legyen maga is az!

Ábel édes hevüléssel ölelte magához, de Eszter kifejlett a karjaiból.

— Sétáljunk, — mondotta csendesen.

Es andalogva haladtak az úton. Egy terebélyes bükk alatt megálltak. Kis pad volt ottan.

— Nézze, — mondotta Eszter, — itt az a selymes fű. Ülljön le ide. Itt akarok járni a harmatban.

És leült. Ledobta a cipőit. Levonta a harisnyáját. Befutott mezítláb a fűbe.

Abel utána indult, de a leány visszaintette:

— Maradjon, maradjon! Őrizze a cipőmet.

Es föl-alá futkosott, keringőzött. A sötétkék fűben szinte villogott a lába fehérsége. Valami dallamot is dúdolt. A két kezét szétterjesztette. A haja kibomlott és lengett. Aztán a kendőt is lekapta a válláról, és körbe lengette. Fürdött a harmatban, holdfényben. Aztán lihegve visszatért, és Abel mellé roskadt a padra:

— Oh, de jó volt!

Hátranyúlt, hogy visszakösse a haját csomóba.

— Hagyja úgy, — mondotta Ábel. — Nem is képzeli, milyen szép most maga!

A leány fölemelt keze erre Abel nyaka köré fonódott, s forró arca hozzásimult Ábelnak az arcához.

De csakhamar kifejlett Ábel karjából, és a harisnyájáért nyúlt.

— Jaj, — mondotta, — hogy huzom fel?

Lebocsátotta a kasmirkendőt a fűre, és arra tette a lábát, hogy letörülje.

Ábel eléje térdelt és a maga zsebkendőjével segített neki. Eszter lábát a térdére vette s gyöngéden felitatta róla a zsebkendőjével a harmatot.

A leány háttal a fának támaszkodva ült s álmadozva nézett Ábelra.

— Milyen szép lába van, — mondotta Ábel. — De milyen hideg. Nem fog meghülni?

És amint ott szárítgatta féltérdén a leány lábafejét, lehajolt és csókot nyomott reá.

— Ábel, — rebegte felocsudva a leány.

S elvonta a lábát. Gyorsan rávonta a harisnyáját s a cipőt. Aztán újra egymás karjába füződve sétáltak tovább.

Sétáltak a holdfényben, egymáshoz simulva, a holdárnyékos fák között. A beszélgetésük halk édes gügyögés volt, mint ahogy az alvó madár gügyög álmában a lombok között.

A Nemzeti Szalonból

SZINYEI MERSE PÁL: ANYA A GYERMEKEIVEL

*

Másnap szombat este volt. Ábel már tíz órakor ott állta a kaput, azonban Eszter nem jött. Pedig virágot is hozott neki. Öt szál liliomot. Útközben vette egy svábasszonytól a János-kórház mellett.

Már tizenegy óra elmult, a negyedek egymásután haladtak. Abel el nem tudta gondolni, mi történt?

Végre éjfélkor kisuhant a leány.

— Te még itt vagy! — mondotta a nyakába borulva. — Oh te hű angyal! Hát mért nem mentél haza? Én nem jöhettem ki. A mama ebéd után elaludt és este nem tudott aludni. Képzelheted, hogyan égetett engem

az ágy! Minduntalan rád gondoltam. S nem volt szabad megmozdulnom! Mert ha a mama meghallja, hogy forgolódok, beszélgetést kezd velem, s akkor nincs vége. Óh te szszegény jó lélek te! És te itt álltal a nedves hideg éjben! és vártál, vártál . . .

— Reggelig itt álltam volna, — felelte Ábel. — Nézd, egypár liliomot hoztam.

— Köszönöm édes. Minek hoztad? hiszen nekünk is van. De azért köszönöm. Holnap ezt teszem pohárba.

A leghosszabb szálat kiválasztotta. A többit letette a fűre. Aztán kilépett a kisajtón.

Ezúttal hosszu szoknyában jött ki, de a fehér kasmir-kendő volt rajta. Elindultak karonfogva a tegnapi úton, s beszélgettek.

Miket beszélget holdvilágnál két szerelmes fiatal? Valóban ha leírnák, elbámulna az ember, mennyi üres ostobaság. De az aki beszéli, annak a világ legérdekesebb olvasmánya lenne. Mert a sorok között érezné két szívnek a dobogását, a szaggatott mondatokban a mosolyt, a fejrázást, a kézszorítást, a sóhajtást; a pontoknál a csókot.

A hold elhalványult. Az éghatár világosodott.

— Szent Isten, — mondotta Eszter, — ránk virrad!

— Ne várjuk meg a napkeltét? — kérdezte Ábel.

— A napkeltét? Ez pompás gondolat! Tudod, hogy én még sose láttam a napot fölkelni!

— Annál szebb látvány pedig nincsen, azaz hogy van.

— Micsoda?

— Te magad, édes.

Eszter elmosolyodott.

— Menjünk föl a sziklára.

És fölmásztak a sziklára. Ábel elől, Eszter utána, Ábel kezétől segítve.

És nézték miként piroslik az ég, miként villan föl az első sugár.

De Ábel most is csak Eszter arcát nézte. Amint rásütött a nap, narancsszínü fénynyel öntötte el az arcát, és a fehér kásmir-kendőt. A kezében a liliom is olyan volt, mintha aranynyá változott volna. És a leány szemében is mintha két kis szikra égne.

— Sohse láttam ennél szebbet! — mondotta a leány a napra hunyorogva.

— Én se! — felelte a fiu a leányt bámulva.

II.

Egy szeptemberi napon Ábelnak el kellett utaznia. Özvegy édesanyja Pozsonyban lakott, s azt telegrafálták, hogy halálosan beteg. Ábel éjjel, vasuton utazott Pozsonyba.

Az öreg Nyékyné szívbajos asszony volt. Időnkint elájult, s napokig feküdt. De mivel magányosan élt, néha senkise tudott az ilyen bajáról. Most azonban a szomszéd asszonynál esett össze és az értesítette Ábelt.

Mikorra Ábel odaérkezett, az öregasszony magához tért.

Ábel hét éve nem látta az anyját. Tizenötéves korában már a maga erején élt. Gyermekeket tanított, aztán meg beállt könyves kalmárnak.

Az anyja lakását ismerte, de míg gyermek volt, a szegény butorzatra nem nyillott rá a szeme.

— Miből él maga édesanyám? — kérdezte elszorult szívvel.

— Megélek, ne törődj vele, — felelte a beteg. — Nekem kevés kell. Látod hogy van házam, kertem. Ez a kis kert eltáplál engem.

A ház bizony csak egyszobás viskó volt, a kert is kicsiny, tehát Ábel megnyugodott. Elvégre az apja vagyonából is megmenthetett az anyja valamit.

Mégis elgondolkodva ült az ágy mellett. Azon gondolkodott, hogy mihelyt lehet, a maga emberségére helyezkedik: ha csak akkora bolttal is, mint a szivarskatulya de megkezdi. És akkor magához veszi az anyját.

Mert gyöngéd szeretettel szerették egymást. Ábel minden vasárnap küldött az öregasszonynak levelet. Megírta benne az egész hétnek minden napját, hogy mivel foglalkozott. És az öregasszony is írt neki minden héten, de az ő levele jobbára csak tanácsolás volt, hogy vigyázzon az egészségére, az ingeit mindig olvassa össze és takarékoskodjék, mert a félre rakott pénz nagy biztonság az élet nehéz napjaiban.

Ábelnak bizony nem volt félretett pénze, egy hatosa se, de mindig igérte, hogy mihelyt ötven forint lesz a fizetése, gyűjteni fog.

Hát most aggodalmas szívvel ült a beteg édesanya mellett.

Az öregasszony megszólalt:

— Ha mégegyszer ilyen baj ér, nem lábalok ki belőle. Akkor eladhatod a házat is, a kertet is. Talán ezekért a rongy butorokért is kapsz valamit. Csak a Mária-képet ne add el. Vidd el magaddal, és akaszd be a szobádba. A Mária-kép alatt van Kossuth Lajosnak a képe. Olajfestmény. Azt vedd ki, ha majd lehet és tedd másik rámába.

Folytatjuk

Hívlak, Uram!

. . . Hívlak, Uram! Hívlak kicsiny hajlékomba,
Az örömbe' csak úgy, mint nehéz soromba' . . .
Fejemet lehajtom, porba roskad térdem
S kétségtől gyötörve panaszosan kérdem:
Mit írhattál, Uram, végzetem könyvébe?
Hogy csillag se ragyog ebbe a nagy éjbe'! . . .
Istenem! ki olykor örömet is adtál,
Sujtó két kezeddel de meglátogattál!

Vihar veri, tépi életemnek fáját,
Lefosztja a lombját, szaggatja virágát . . .
Hová lett tavaszom pompázó reménye?
Hová a nyári nap ragyogása, fénye?
. . . A hideg őszi köd mind . . . mind eltemette,
Süvöltő szél mondott búcsúdalt felette . . .
Istenem, ki néha sugarat is adtál,
Sujtó két kezeddel de meglátogattál!

Te tudod, óh Uram! mért sujtasz szolgádra,
Nem is nyilik ajkam Te ellened vádra . . .
Bölcsességed észszel ki tudná felérni?
Ki volna oly merész: útaidat mérni?
. . . Sujts le, Uram, sujts le! Oh, de csak a törzsre,
A levelét ne tépd, virágát ne törd le . . .
Istenem! ki egy-két boldog órát adtál,
Sujtó kezeddel most de meglátogattál!

. . . Hófehér kis ágyon: pihegő madárka —
Szivemből röppent ki a lombos faágra . . .
Csicsergő dalával kis tanyánk bezengte,
Szavát minden kis zug százszor visszacsengte . . .
Vergődő madárkám! de csöndes a fészek!
Nem hallik más benne, csak a — pihegésed . . .
Istenem! ki bajban soha el nem hagytál,
Sujtó kezeddel most de meglátogattál!

Nézz le, Uram! nézz le arra a kis ágyra,
Függeszd rá két szemed őrködve, vigyázva!
Szórd be jóságodnak arany sugarával,
Gyógyító kezednek áldott balzsamával!
. . . Fess mosolygó hajnalt a fehér párnára,
Pihegő madárkám halovány arcára . . .
Hozzád kiáltok, ki vele megáldottál:
Ne sujts, Uram, tovább! Eleget sujtottál.

DINGHA BÉLA

MAJÁLIS

OLVADÓ HÓ

SZINYEI MERSE PÁL KÉPEI A NEMZETI SZALONBAN

Este van

Elbeszélés

Irta Lovik Károly

A városligeti külső fasor végén, hársfákkal szegélyezett utcában, veteményes kertek és üres telkek közt, csinos nyaraló áll, amelynek takaros vaskerítése, sárga kavicsos utai és pontosan kimért, színes virágágyai mutatják, hogy gazdájuk nemcsak jómódu, de rendszerető ember is. sz van, de az utakon sehol egy sárga levelet nem lehet látni, a kerti padok olyan tiszták, mint a tavaszi nagymázolás után, a virágos dombokról a gazda keze azonnal eltávolítja a dércsipte muskatályokat.

A csinos kis nyaraló tulajdonosa Szalánczi Domokos, egy pirosarcu, fehérbajuszu öreg úr, aki maga végzi a kertészkedést, naphosszat öntöz, ojt és takarít, s olyan buzgalommal felel meg kötelességének, mint egykor hivatalos ügyeinek, amelyektől néhány éve hogy elbúcsuzott. Hogy ez idő szerint a jeles kertész nem tesz-vesz rózsafácskái között, annak oka, hogy vendége van, egy fiatalember rokona, aki családi ügyben jött nagybátyja támogatását kérni. Ketten ott ülnek a veranda piros szőlőlombjai alatt, míg előttük még egyszer minden szépségét kitárja az ősz. Délután van s a levegő tele hizelgő, lágy napsugarakkal, amelyek aranyos szinűre föstik a gyérülő lombokat s magukhoz emelik a görnyedezni kezdő virágokat. A sötétkék égbolton könnyü fehér foszlányok uszkálnak és egy félrevezetett sárgarigó teli torokkal zengi a nyár dicséretét.

A fiatalember hosszan beszélt s most kifáradva, föl is izgatva végigsimítja homlokát, amelyet korai ráncok árnyékolnak. Az öreg úr elgondolkozva hallgatta végig látogatója szavait s most rajta a sor, hogy feleljen. Az unokaöcscse, aki orvosnövendék volt, belészeretett egy fiatal leányba, de úgy az ő, mint a választottja szülei ellenezték a házasságot. Azok nem akarták a szegény leánynyal való frigyet, emezeknek nem tetszett, hogy a fiatalok közt nincs korkülömbség s a lánynak különben is egy gazdag gyáros udvarolt. A fiatalember a csöndes halandók makacsságával és elhatározottságával szerette a leányt s halk szavai mögött forró szenvedély lappangott, amelynek lázas pírja az orcáján ült. A küzdelem megviselte és megtörte, egy évtizedet öregedett, mióta szüleivel harcolnia kellett, és egyszerre szembekerülve az élettel, amelyet eddig nem ismert, megborzongott és kishitüvé lett.

Az öregúr elnézte fölhevült arcát, nyugtalan tekintetét és így szólt.

— Meg vagy róla győződve, hogy ez az érzelem komoly és megváltozhatatlan?

A fiatalember maga elé meresztette tekintetét és megbiccentette fejét. Egyszerre megjelent előtte a leány üde alakja, kék szeme és szenvedéstől halvány szája. Lezárta szempilláit és az arcán egy gyors könycsepp szaladt végig.

Az öregúr fölkelt és fel s alájárt.

— Akkor bizd magad rám, — szólt megállva látogatója előtt. — Majd megkísérlem szüleiddel megbeszélni a dolgot.

Az ifju alázatos, hálás tekintetet vetett rá s az ajka néhány értelmetlen, halk szót mormolt. Arcáról a pír eltünt és fakó, fáradt színnek adott helyet.

— Menj haza és pihend ki magadat, — szólt az öreg úr. — Holnap bejövök a városba és talán minden jobbra fordul. Légy férfi, — tette hozzá keményebben, látva, hogy öcscse még mindig lezárt szempillákkal ül székén.

A látogató fölkelt és elbúcsuzott. A házigazda elkisérte a fasorig s aztán csöndesen visszaballagott. Az őszi káprázat még tartott, a fák lombjai szerelmesen zizegtek és a nap deli árnyéktáncot járatott velök. Az ablaktáblák vérpirosan csillogtak, mintha kráter tüze forrna mögöttük.

Szalánczi bement dolgozószobájába és leült íróasztala mellé. Ugy emlékezett, hogy ezelőtt évtizedekkel a nála járt diák apja több ízben kétségbeesett leveleket írt neki, amelyekben lázas szavakkal ecseteli azt a szerelmet, amely unokaöcscse későbbi anyjához fűzte. Az az érzelem látszólag épp olyan reménytelen volt, mint most a fiué, száz és száz akadály gördült eléje s úgy látszott, hogy kettőjükből sosem lesz egy pár. De a hosszu harc végre mégis kedvező eredménynyel végződött, a nehézségeket az ifju leküzdte s oltárhoz vezethette azt, akit szeretett. Szalánczi az e küzdelmet leíró levelekkel fölfegyverkezve akart másnap a városba menni, hogy a csatát így unokaöcscse javára döntse el.

Az öreg íróasztal tele volt régi emlékekkel, szinehagyott írásokkal, idejüket mult följegyzésekkel, mindenféle lim-lommal, amelyről az ember később maga se tudja, mit őrizett meg rajtuk. Adókönyvek, eltört csecsebecsék, számlák, meghivók, arcképek, sőt szivarszipkák, száraz virágokkal és mosolygó fényképekkel kerültek össze fantasztikus halomba. A kutató mindenre rátalált, még az indexére és első párbajának jegyzőkönyvére is, csak azt nem tudta kifürkészni, amit keresett. Sorra nyitogatta az ódon szagot lehelő fiókokat; sehol semmi, amint az már sorsa annak, amit nyomozunk.

Fölkelt és a könyvszekrényéhez lépett; annak reteszében tartogatott egypár bizalmas levelet és emléket. Amint kihúzta a fiókot, elsőnek egy régi arckép akadt kezébe. Szalánczi jól ösmerte, fiatal leányt ábrázolt, a hatvanas évek kezdetének divatjába öltözve. Még deres fővel is, magános estéken gyakran nézte el e csöndes, panaszos vonásokat, de most, hogy a nap aranysugara esett rá a képre, az mintegy megváltozott, megifjodott s kilépett keretéből: a szép homlok körül dicsfény ragyogott s a fekete szemek kérdő tekintete eleven lett.

Félre akarta tenni az emléket, de aztán mégis a kezébe vette és az ablakhoz ült vele: a napsugár melegében jól esett elgondolkózni a multon. Ilyennek nem látta soha Agnest, csak negyven év előtt, első találkozásuknál. Kisigényü szépség volt, egyszerü, tiszta és szomoru, amilyennek a romantikus vonásu lelkek képzelik női eszményképüket és Szalánczi, akit minden szép meg tudott illetni, annak idején úgy érezte, hogy ennél bájosabb teremtménye nincs a világnak. Agnes azok közé a nők közé tartozott, akikről őszi éjszakákon azt álmodjuk, hogy betakarjuk őket palástunkba s a kezünkön visszük egy távoli, boldogabb országba ... Es Agnes fölemeli lecsukott pilláit és szomoru mosolylyal néz reánk vissza ...

Ez a bánatos kép később számtalanszor megelevenedett Szalánczi előtt. Ilyenkor lehunyta szemét és elábrándozott egy más világról, ahol minden szomoru, szép és hallgatag s a szines mesgyéken csupa olyan árnyék jár, mint Agnes. E határokon belül a szerelem ment minden földi vonástól s a fák között halk, szomoru zene cseng, amely könyet csal ki a szemből. Szalánczi utóbb még gyakran szeretett s szenvedélye férfias, szilaj volt, de a legédesebb mámorban is mindig meg-megjelent előtte a finom árnyék és csöndesen szembe nézett vele.

Vajjon hova is lett Agnes? Talán meg tudta volna találni, amióta elszakadtak, de Szalánczi soha sem kereste az eltünt lába nyomát. Idővel, átesve az első szenvedések évein s megedződve pályája küzdelmeiben, úgy rémlett előtte, hogy a panaszos, szomoruan szép idill nem is lett volna teljes, ha másként fejeződik be, annak nem volt szabad a harci-zajos, perlekedő, durva életbe átmenni. Lassan elhalt, mint egy távoli énekszó, amelynek végső akkordja a lelkünkben rezeg tovább s valahányszor visszaemlékezünk reája, a szívünk mindig szeretettel és édesen fájó bánattal telik meg. Agnes egy szép emlék volt,

valami kedveset és szépet, amit az a tisztelt úr mondott rólam, csöppenkint ereszti belém az édes mérget, hogy mikor kezdődik a roham, ne legyen bennem egy fabatkát érő ellentállóképesség, csak süppedjek narkotizáltan a karosszékbe és hunyjam le mind a két szemem minél erősebben.

Ujabb cigarettára gyujtott és bosszúsan hajítva félre a gyujtót, fölkacagott:

— Eh, de miért is firtatom!... Fogadok, hogy maga képes lesz azzal felelni: mindez az én érdekemben történik. Fogadok, hogy holnap elhiteti velem: ez a fekete rém, akit én látok, egy göndörhaju, drága, fehér angyal, akit istenke az én ótalmamra küldött.

Dühösen vetette bele magát a székbe. Elhallgatott.

Az asszony kissé összeráncolt homlokkal, elgondolkozva, olykor kitörésre készen, de behúzott karmocskákkal állta az attakot. Inkább ügyelt, hogy a másik taktikájában hol talál réseket, semmint átengedte volna magát a sértettség mohó ragadozóinak. Majd közelébb került hozzá.

— Nna!... Most talán megengedi, hogy én is mondjak valamit.

A férfi csak fújta a füstöt s vele együtt forrongó indulatait.

— Jól idefigyeljen, János. Az a tisztelt úr, ahogy maga nevezi, egy egészen szürke, jelentéktelen ember. De miért is mondom? Maga jól ismeri.

Amaz bólintott.

— No látja! — tette hozzá nyomatékkal és a karosszék támlájához dőlt. — Az a tisztelt úr, akit nem is kell hogy magának „véletlenül" bemutassak, amilyen ostoba a szegény, azt hiszi, hogy nálam célhoz ér.

— Tetszik neki, — mondta a férfi.

— Istenem!... — nevetett az asszony, — ha az ember komolyan venné azokat, akiknek tetszik!... És azután — folytatta rövid lélegzetvétel után, — nemcsak ostoba az a fráter, hanem roppant hiú is. Betegesen hiu. Mint egy rossz primadonna vagy egy szindarabíró.

— Ugyan mire? — kérdezte földerülten a férfi.

— Hogy mire? Hát a tekintélyére, a befolyására, a hatalmára. Arra, hogy amit ő akar, az megtörténik, arra, hogy neki minden sikerül.

János fölpattant.

— Mit mondasz, Bella?

Az asszony hirtelen a szék karfájára ült. Válla a férfi fejét súrolta.

— Hát ezt nem tudtad? — kezdett hirtelen élénkre perdülni az asszony szava s most már csengő aranyfolyamban zuhogott. — Bizalmas embere az államtitkárnak. A feleségeik összejárnak. A gyerekeik a legjobb barátságban vannak. A nyáron is együtt voltak az asszonyok a Balatonon, egy egészen kis fészekben, ahol az államtitkárné szüleinek a villája van.

János elcsudálkozott:

— Különös! A minisztériumban még sohasem láttam együtt ezt a két embert.

— Tudod, szivem, ez az egyetlen okosság attól az embertől. Befelé fordítva tartja a kártyáit. De amilyen ostoba, nekem elárulta. Nini, most jut eszembe. Rólad is beszélt.

A férfi kerekre tágult szemekkel, sürgetően várta a folytatást.

— Kiváncsi vagy rá? — mosolygott Bella és átkarolta János forró nyakát.

Ez csak a szemével intett.

— Nagyon hízelgően nyilatkozott rólad. Hogy milyen szorgalmas, lelkiismeretes, komoly, gyors és eszes hivatalnok vagy.

János felugrott.

— Igazán, Bella? Nem...?

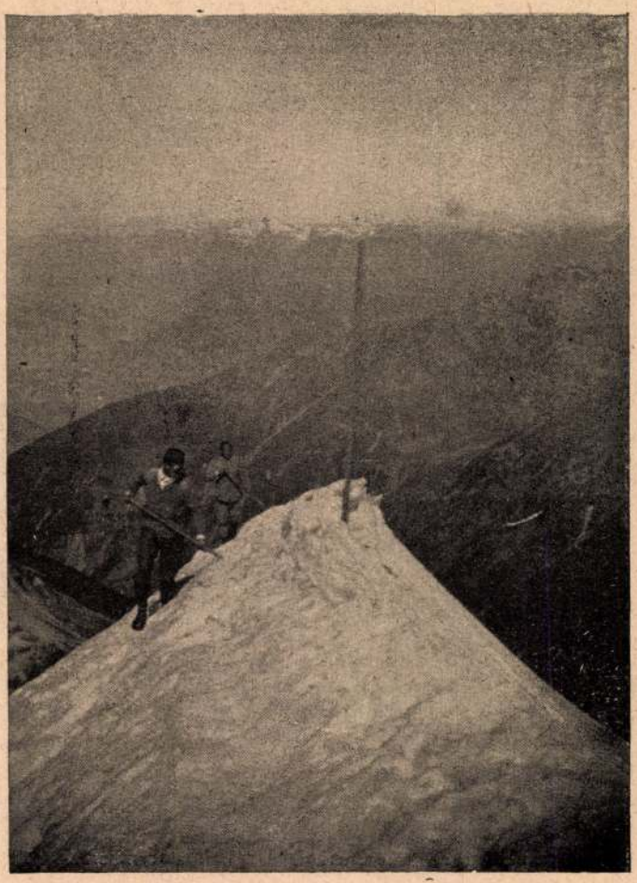

Az olasz harctér határhavasairól. Menet az Ortler-csúcsra. Romeiser hadnagy fényképe

Az asszony tekintete elárulta, hogy nem szabad kételkedni abban, amit mondott. A férfi arcán az öröm verőfénye lebegett. És a kielégült bosszúé is, mikor fölkiáltott:

— No, ez csinos tánc lesz. Képzeld csak el, mit fognak mondani az én áskálódó, intrikus kollégáim, ha egy szép napon...

Az asszony szeme biztatóan villant meg. Azt mondta ez a pillantás: ez a szép nap pedig el fog következni.

János megcsókolta a kezét, majd szótlan bűnbocsánattal arcán tapadt a nő szőke hajába. Ez megkönnyebbülten mosolygott befelé és magában mondta:

— Az ötödik állomás.

Uj Idők 1917. XXIII. 99. sz.

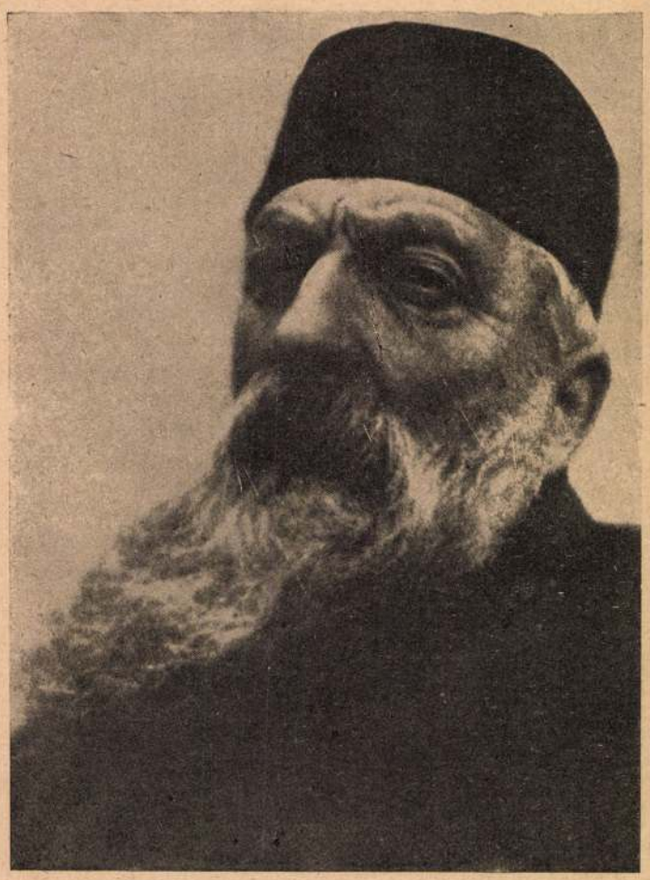

Rodin, a világhírű szobrászművész. Meghalt november 16-án

Rodin

Egy szelet brie sajttal, egy üveg vörös borral Rodin bekopogtatott hozzám a déli órákban Place Dauphine-i kis lakásomra.

— Munka közben, a Rue du Bac-ban, az az ötletem támadt, hogy ma önnél ebédelek, — mondotta kis kerek asztalomra helyezve a hosszúnyakú zöld üveget és a sajtot. — Egyszerű ebéd lesz, hamar megleszünk vele; mások idejét és munkáját épp úgy becsben tartom, mint az enyémet.

Megnyugtattam, hogy kész vagyok a heti munkámmal, magyar lapoknak, a B. H.-nak is elment a tudósításom. Akkor éppen azt írtam meg, — a francia sajtó is tele volt vele: — „Vajjon bigámiában él-e György angol király?" Rodin, akit a maga munkáján kívül a másé is érdekelt, apróra kikérdezett, mit írtam meg.

— Most pedig lássuk, mit főzött!? — nevetett jóízűen és elégedetten, — tudom, eléggé elfranciásodott nálunk, hogy ma, szombaton pat au feu-je, húslevese legyen.

— Az ám, még pedig egy szép velőscsonttal! — válaszoltam és már teríteni is kezdtem az asztalkát és közben kenyeret pirítottam a velőhöz. — És mit dolgozott a mester hétfő óta, amióta a műtermében jártam?

— Befejeztem azt a guggoló leányalakot, de nem vagyok vele megelégedve, azon még egy kis retouche hiányzik... A két képmáson is maszatoltam, — egy kis bosszúsággal legyintett a kezével, — de a mai munkámmal meg vagyok elégedve! Tudja, hogy a „Pokol kapuja"-mat megviselte az árvíz, hát ma Dantét és Beatricét teljesen rendbe hoztam! Egészen boldog vagyok, hogy ez a két főalakom úgy van meg, amint elgondoltam.

Asztalhoz ültünk a Szajnára néző nyitott ablak elé.

— Hogy ez a csalogató zöld viz mindennap a szemébe néz, — szólt Rodin az ablak előtt halványuló nyárfákon át a Szajnára tekintve, — sohasem fog tudni tőle megválni, úgy fogja szeretni Párist, mint édes anyát, szeretőt és hazát együttvéve... Páris! Ugy vonzott engem is mindég, mint a mágnes... Hogy dolgoztam Brüsszelben a börze kapuján, csak azért annyi fiatalos tűzzel: hadd élhessek mielőbb Párisban...

A velőscsontot Rodin készítette el „comme mon père", egy kis sót, borsot hintett rá, miután a kenyérre kente.

— A normandiak szeretik a velőscsontot, — mondta, — apám sokszor másfél órát is elgyalogolt a szomszéd faluba egy szép velőscsontért. Anyám a velőt mindég nekem adta, korholta is miatta apám. „Aug, — így hívtak otthon gyermekkoromban, — úgyis olyan, mint egy vasgyúró." Azt hittem kevés a velő, azért vonja meg magától anyám. Alig vártam hogy pénzem legyen. Nyolcéves születésnapomra egy ötfrankos ezüstpénzt, Lajos Fülöp képével, kaptam nagyapámtól. Anyám egy kék üveg cukortartóba tette, de én kicsentem onnan és elszaladtam a mészároshoz. Egy egész ökör-síncsonttal tértem vissza: „Na, anyám, a születésnapomon te is jóllaksz velővel", — mondtam, ámuló anyám elé rakva az óriás csontot.

Már a brie-t ettük, amikor öreg szomszédnőm, Madame Andois bejött.

— Hallottam, hogy a mester itt van és készítettem egy kis jó kávét az ő tiszteletére.

Az egyszerü öreg munkásnőt az asztalhoz ültettük. Rodin bort öntött neki és sajttal kínálta és jóízűen elbeszélgetett vele.

Az egyszerü embereket mindég szerette, bár nem vetette meg a nagyvilági társaságot és szerette, ha dicsőítették és ünnepelték. És hiába volt szavajárása: „egyszerű munkás vagyok", szívesen öltötte magára a frakkot és hízelgett a hiúságának, ha műtermét királyok felkeresték. Meudonban Konstantin görög király és György angol király jártak nála.

Ha együtt beszélgettünk, mindég szóbakerültek magyar dolgok is, csodálkozott, hogy nincs világhírű magyar szobrászunk, mikor ő a magyart a legjobb szobrászfajtának tekintette. Gróf Andrássy Gyulát említette néha, gondolom, egyszer járt nála és emlékezem, mikor rajzaiból kiállítást rendeztünk Budapesten, egyetlen feltétele az volt, hogy Andrássy írja meg neki a meghívó-levelet. Szinyei Merse Pált ismerte, egy szép délelőttöt töltöttünk együtt Rodin meudoni műtermében és nem felejtett el velem üzenetet küldeni neki, ahányszor Párisból hazajöttem. Most is elutazóban voltam, és amint lépkedtünk lefelé kis lakásom szűk és sötét lépcsőin, ahol pár év előtt Szinyei bácsi nehezen talált fel hozzám, megszólalt Rodin:

— Et votre Claude Monet, — így nevezte mindég, amint én magyaráztam meg neki Szinyei jelentőségét, hisz a nevét nem tudta kiejteni, de annál inkább emlékében élt az ember, mint egy feledhetetlen jelenség, — adja át neki üdvözletemet, ha Budapestre megy.

A térre értünk, a Place Dauphine-ra, melyet XIII. Lajos korabeli öreg házak szegélyeztek. A sarkon elhaladtunk Madame Roland háza előtt. Ezt a történelmi épületet nemrég szabadították meg elektelenítő vakolat-mázától és újra stilusos vörös tégla mezében állott előttünk. Rodin örült neki, hogy újra megmentettek valamit a mult architekturájából, melyet gyakran elcsúfítanak avatatlan kezek, örült a szép háznak

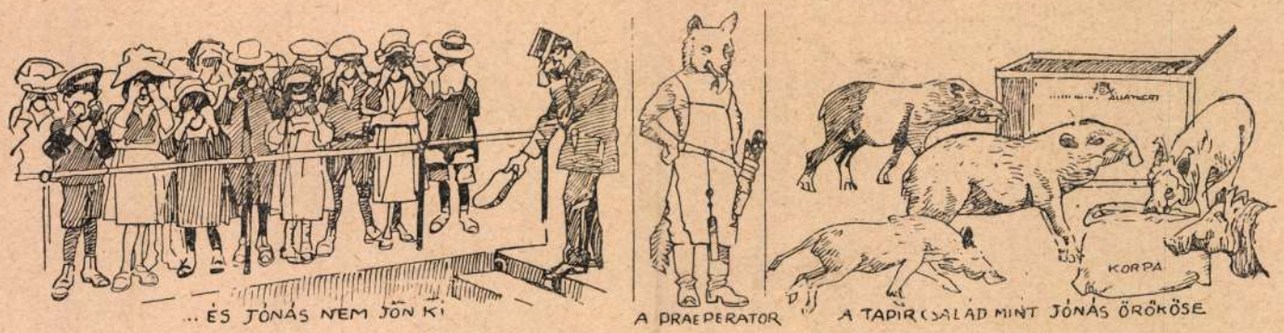

Jónás nincs többé

Mühlbeck Károly rajza

ő, aki francia katedrálisokat védett meg méltatlan sorsra kerüléstől.

A Pont Neuf-re léptünk, a hidak doyen-jére, Párisnak erre a legöregebb massziv hídjára, melyhez önkéntelenül hozzáképzeljük a várfokokat, a bástyákat, az egész középkori várost. Rodin a Notre Dame felé nézett és Szent Lajos szigetén pihent meg tekintete. Hajdan olyan volt a sziget, mint egy sétány, Rodin is sokat járt arra fiatal korában vasárnaponként. A híres állat-szobrász Barye-nak volt ott műterme, mely télen jól fűtve volt és munkára benne kapott menedéket az ifju Rodin. És sétálgatott is arra egy kis virágkészítő leánnyal, Rose Beurré kisasszonnyal, aki egész életén át hű társa és halála előtt pár hónappal felesége lett.

— Ha a Notre Dame-ra és a Szent Lajos szigete felé tekintek, — mondotta, — fiatalságom elevenedik meg előttem.

Nem tekint már eltünt ifjúsága után, elszállt már az élete is. Meghalt Rodin. Pár hónappal előtte meghalt felesége is, az egykori Rose Beurré. És mintha megint kialudt volna egy nagy fény, amely emlékeimet Párisba vitte. *Kémeri Sándor*

Ringass ó régi szerelem...

A fenyvesek mély titku csendje altat,
Elém idéz az illatos homály; —
Zenét, — milyet e szent erdő sugallhat,
Szivemben a szűzcsend halkan orgonál.

Dalt, amelynek ütemén repülve
Hótested száll, kit oly jól ismerek;
Most érzem: itt, ez erdő szűrte
Szavad zenéjét, s véste kőfejed.

S míg illatával részegít a gyanta,
Mintha arcom lágyszálu hajadba
Temetném: itt leng illatod.

Termőtalaján fenn az ősi hegynek,
Hol asszonytested gyönyörömre termett,
Gyermekszivvel bölcsődben vagyok.

Dutka Ákos

Megjelent Megjelent
A KORONÁS REGÉNYEK
második regénye
OHNET: „A VASGYÁROS"
című világhírű műve
Ára 1 korona Ára 1 korona

Jenő cigarettát sodor

(Nelly följegyzéseiből.)

Irta Zsoldos László

Első vasárnap.

Tizenhat esztendős vagyok, más szóval életem májusát élem (legszebb hónap!), mikor is a zsendülő tavasz leheletétől illatos a határ, s a kertben virágjában pompázik a remek szagú lila orgona. A lila orgonafürtökön ugyanekkor aranyzöld trakkos szitakötő piheg, illetve pihen (mert hallószervünk fejletlenségénél fogva nem foghatjuk föl e gyöngéd lény finom szuszogását), a fürtök körül pedig szerelmes méhek döngenek. Természetesen nem úgy, mint a kapu, mikor elromlott rajta a csengő és a záróra után hazasietö lakók döngetik, hanem lágy diszkrécióval. Mert a méheknél, akik virágról-virágra szállnak mézgyüjtés célzatával, fő a diszkréció. Kiváltképp, ha átvitt értelemben tekintjük őket, tudniillik mint virágról-virágra szálló férfiakat, más szóval fiatalembereket, akiknek főfoglalkozásuk az egyetemen kívül az udvarlás. Szent Isten, hogy kikapnék például én a mamától, ha e méhférfiak indiszkrécióra vetemednének legszentebb érzelmeik szempontjából, és ország-világnak, valamint gimnáziumunk szigorú igazgatónőjének kiáltó hangon adnák tudtára, hogy, — úgymond (helyesebben úgykiált):

— Ország-világ (vagy: igazgatónő), én szeretem Nellyt!

Mert ez vagyok én. Nelly. Nellyke. Legalább a szerető férfiak, tudniillik Garabos Jenő (mivel férfiakról beszélve csak róla van szó; rész az egész helyett, metonymia) röviden így szokták elrebegni bájos nevemet, hogy:

— Nellyke!

Garabos Jenő ugyanis az én diszkrét udvarlóm és titkos imádóm. Még csak tizennyolc éves, de már katona. Kiképzés alatt. Szegény Jenőkém, nemsokára ő is hős lesz! — és e gondolatnál úgy elszorítja a szivemet valami. Mily idegrázó, s egyben mily magasztos és fönséges lesz az, midőn majd az én Jenőkém is üldözi a futó ellent, és az ellenség fut, és ő üldözi, de nem tudja utólérni, úgy fut előle, és üldözés közben majd megáll a Pó síkságján, utána lő egyet, érző szívével pedig hátratekint Budapest felé, ezt dobogva magában, hogy:

— Nellykém!

De a bősz ellen nem áll meg a Pó síkságján, hanem tovább fut, és ő tovább üldözi, megáll Velencénél, utána lő egyet, érző szívével pedig ismét hátra tekint a Murányi-utca irányába, hűségesen megint csak az én nevemet dobogva magában, hogy:

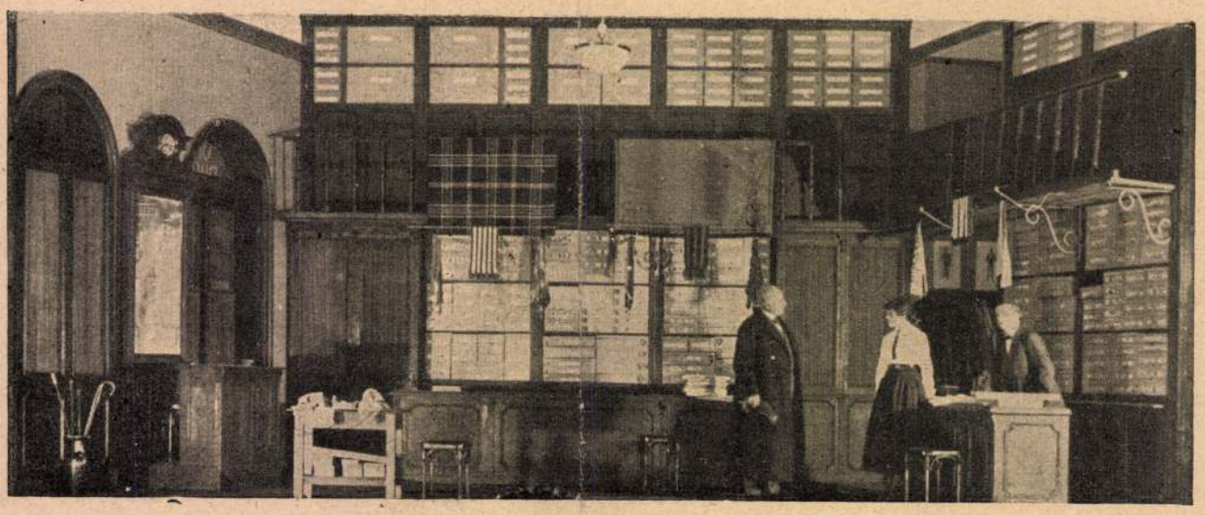

Molnár Ferenc „Uri divat" c. vígjátéka a Nemzeti Színházban. Jelenet az első felvonásból: A gróf (Gyenes), Paula kisasszony (Bayor Gizi) és Oszkár (Mészáros Alajos).

— Nellykém! — aztán futnak az ellenség után tovább:

— Nellykém...

Mondhatom, hogy orgonám lila fürtjeit még csupán most döngicséli körül az első fi-méh, de annyit máris napnál világosabban látok, hogy a legszebb égbekiáltó érzemény e földtekén te vagy, óh szerelem! Pont. Ennél többet nem adatott meg kifejeznem e tényről.

Mily kár, hogy a költészetbe dudvaként burjánzott be a drágaság és élelemhiány, minek folytán édesatyám minden szombat este átnyújt a mamának négy vagy öt csomag pipadohányt, mondván:

— No, Irma, ennyit ki tudtam nagynehezen verekedni. Add oda Nellynek, talán kap érte holnap a Garay-téren tojást, tejet, vagy árpát malátakávénak.

Tagadhatatlan. Vasárnap, iskolai szünnap lévén, mama helyett én járok ki bevásárolni a Garay-térre, ahol is ritka ember-, helyesebben parasztkofa-ismereteimnél fogva kivétel nélkül még mindig nagyszerű csereüzleteket sikerült kötnöm honnmaradt dohányos férjüknek kedvében járó falusi pórnőkkel, akik atyám négy-öt csomag pipadohányáért szívesen adnak tojást, tejet, árpát s más hasonló ritkaságokat. Ez a próza. A költészet benne, mint aranyszem a homokban: Jenőkém jelenléte a piacon, mint titkos találka.

Negyedik vasárnap.

Vége mindennek. Szegény Jenőkémet beosztották a menetszázadba, és mához egy hétre már indul a harctérre. Ma mondta a szomorú hírt a Garay-téren. Kaptam négy tojást, fél liter tejet, és félmeszely árpát = öt csomag pipadohány. Magasztos érzés, hiszen tudom. Nem a piaci csereüzlet, hanem a menetszázad. De azért mégis oly leverő. Tehát ő is megy. Indul. Leverő. És vad diadalkiáltással üldözi majd a futó ellent. Fölemelő. Az ellen fut, ő utána, s a Pó síkságán megáll, és dobogó szívével hátratekint a Murányi-utca felé:

— Nellykém... (Velencénél:) Nellykém! (És így tovább:) Nellykém...

Négy tojás, fél liter tej és fél meszely árpa. Öt csomag dohány. Menetszázad. Indul. Hős. Üldöz. Megáll. Visszatekint. Dobog... Olyan a fejem, mint az égő katlan, forr, forr, és nincs, aki levegye róla a fedőt! Szétrobbanok lelki izgalmaim feszítő erejétől, Jenő, szegény hős Jenőkém.

Szombat.

Este hétkor megvárt. Zenetanfolyam után. Hazakísért. Menetszázad. Megy. Indul. Hős. És azt mondta, hogy nem bírt cigarettát szerezni az útra. Arra az ő hosszú utazására, marhaszállító kocsiban nyolc lónak és negyven embernek, vagy hogy is van. Nincs neki cigarettája. Nem lesz neki cigarettája! A hadak útjára! Oh, Csaba királyfi, Csaba királyfi, mikor az én drágám mindennap elszív húsz cigarettát. Út nélkül; hát még úttal?! Mit tegyek, mit tegyek?

Atyám már átadta este a négy csomag dohányt. Épp mostan csak négy! Épp mostan! Mama holnap árpa helyett egy egész liter tejet akar. Egész litert, és öt tojást. És neki nincs cigarettája. És megy. Indul. Hős. Üldöz. És majd megáll a Pó síkságján, és hű szíve majd szemrehányón fog visszadobogni felém:

— Nelly, Nelly, nincs cigarettám a Pó síkságján!

Mert ott a nagy síkságon nincs trafik! Oh, Istenem! Öt tojás! Egy liter tej!!

Ötödik vasárnap.

Megtörtént. Elkövettem. Szegény hű szívem eljött a Garay-térre. Utoljára. És nekem nem volt szívem, — mind a négy csomag pipadohányt odaadtam neki:

— Vegyen hozzája cigarettapapirt, Jenő, és sodorjon... sodorjon belőle a hadak útján...

Az én parasztasszonyom csak úgy bukott volna rám a dohányért. Nem. A dohány elmegy a Pó síkságjára.

Öt tojás? Egy tojás? Egy liter tej? Egy pohár tej? Egy kávéskanálka tej?! Nem volt, nem adtak. Nincs!

— Szent Isten! — csapta össze a kezét a mama, mikor lesütött szemmel végre benyitottam a konyhánkba az említett élelmicikkek nélkül. — Nincs tojás? És... és — a tej?!

Lehajtottam a fejemet. És aztán sírva fakadtam és megvallottam mindent. Szidás, harag, most már mindegy. Ő megy. Indul. Hős. Üldöz, és majd megáll és hálásan dobog:

— Köszönöm, Nellykém. Sodrok... Sodrok...

A legolcsóbb ajándék a gyermekek számára a Milliók Könyve „Gyermekmese-száma". Huszonöt mese, történet, elbeszélés, valamennyi a legjobb magyar írók java írása, Mühlbeck Károly rajzaival. A Milliók Könyve „Gyermekmese-számának" ára csak 40 fillér.

A Műcsarnok téli tárlatából — Szinyei Merse Pál: A park — A Könyves Kálmán jogosításával

— Kicsoda maga? — kérdezte majdnem megdermedve a haragtól.

A kis leány összekulcsolta a kezeit.

— Ne tessék ily dühösen rám nézni, mert akkor nem merem elmondani, hogy miért jöttem! Én Fáy Tusi vagyok, most végeztem ki a sziniiskolát, s most arra akarom kérni a mestert: tessék szíves lenni és protezsáljon valamelyik színháznál, mert én magamtól sehová se juthatok be. Pedig eszem is van, tehetségem is van, de mit tetszik gondolni, ér az valamit, ha az embert egy nagyfejü nem protezsálja?

A kövér Doktor epésen bólintott.

— És én vagyok az a nagyfejü, akit erre a megtisztelő föladatra kiszemelt?

— Oh nem, Isten ments, én a mesterhez nem mint nagyfejühöz jöttem, hanem mint egy édes, jószívü, aranyos emberhez, akinek nincs is lelke ahhoz, hogy egy védtelen és jó kis leány kérését megtagadja . . .

Szemtelen kacérsággal nézett a vén kritikus szeme közé, aki azonban nem ült föl a hízelkedésnek, hanem gúnyosan fölkacagott.

— Gyermekem, — mondta kegyetlenül, miközben bajuszkötőjét egy erélyes mozdulattal eltávolította, — maga eltévesztette a címet: ezzel a kéréssel nem hozzám kellett volna jönnie, hanem valami fiatal kollégámhoz, akinek megvan még a kedve hozzá, hogy a magához hasonló kis zöldségekkel kikezdjen. Én egy rosszkedvü, útálatos, vén ember vagyok, akinek nincs időm az efféle szamárságokra, de ha volna is időm, akkor se állnék szóba ismeretlen pólyás hölgyekkel. Aki azt a tanácsot adta magának, hogy hozzám jőjjön, az megérdemli, hogy a szemét kikarmolja . . .

E szavak után a kabátját is magára vette, mintegy jelezvén, hogy az audiencia véget ért, de az „ismeretlen pólyás hölgy" nem ijedt meg az erélyes beszédtől, hanem arrogánsul közelébb jött a kövér Doktorhoz, s a kezét hízelkedve megragadta:

— Hiába tetszik mondani, hogy ilyen rossz szíve van, én tudom, hogy teljesíteni fogja a kérésemet . . . És hiába akarja azt is elhitetni velem, hogy egy útálatos vén embernek tetszik lenni, én érzem, hogy egy édes és drága ember, aki, ha engem megismer, szeretni

Uj Idők 1910–11. XVII. 8 z

hangon, — én nem engedem meg, hogy Magdával így beszélj.

Az öreg Markó hörögve küzdött a haragjával, a torkát fojtogató káromkodással. Ő is fölállott és fuldokolva lépett egyet előre. Egy másodpercre úgy tetszett, mintha meg akarná ütni Kádárt. Ilona fölemelte a könnyes arcát és sikoltott egyet. Az öreg ránézett és ellágyult az arca.

— Te nem tilthatsz meg nekem semmit, — mondta Kádárnak lehülten, komoran és keserüen. — Magda az én lányom.

Ilona sírva hajtotta le a fejét, Magda remegni kezdett.

— És ha te elég lelkiismeretlen, gyáva, hitvány és nyomorult voltál, hogy tönkre tetted, akkor tűrnöd kell, hogy itt előtted is elmondjam, hogy mit gondolok róla. Az semmire sem ad jogot nekem . . . jól van, abba belenyugszom, hogy az semmire sem ad jogot nekem, hogy az egyik lányomat el akarod hagyni, tíz évi házasság után, el akarod hagyni a gyerekeivel, a gyerekeitekkel . . . jól van, az semmire sem ad nekem jogot.

Kiegyenesedett. Fölemelte a hangját. A hangja megdördült.

— Hanem az, hogy mit tettél . . . itt az én házamban . . . alattomosan és csaló módra . . . az jogot ad nekem rá, hogy előtted mondjam meg neki is, amit róla gondolok és hogy előtte és mindnyájunk előtt megmondjam neked, hogy gazember vagy. Az vagy.

Az utolsó két szót nehezen taszította ki a torkán, fáradságosan biccentett a fejével, azután még kettőt bólintott és kimerülten leült. Ilona fölemelte a fejét és szólni akart. De Magda megelőzte.

— Meg kell mondanom, — szólt halkan, úgy, hogy alig lehetett hallani, — meg kell mondanom, hogy abban, ami történt, én éppen olyan mértékben . . .

Az öreg Markó újra felhördült.

— Te mersz beszélni? — kiáltotta rekedten.

Előrehajolt.

— Te még mersz beszélni? Neked hallgatnod kell, amíg itt vagy, amíg ki nem kergetlek . . .

Az öreg asszony sírva fogta a két kezébe a fejét.

Folytatjuk

Késői virágok

Későre hajtott ki az én éltem fája,
Későn a levele, későn a virága.
Későn lett virágos az én ifjuságom,
Akár az akácfa az alföldi tájon!

Járkálok sárguló, hervatag erdőben,
Száraz avar zörög lábam alatt bőven.
Mégis én az őszben gondtalan bolyongok . . .
— Zöldlevelesek még az ákácfalombok!

Áldjon meg az Isten késői virágok,
Tarka őszi rózsák, leveles ákácok!
Szines szivárvány e szintelen vidéken . . .
Nekem napsugaras, őszi reménységem!

Szabolcska Mihály

Tusi protekciót kér

Elbeszélés

Irta Szomaházy István

A Doktor Úr — nagy D-vel és nagy Ú-val, mert egész Budapest csak ezen a néven ismerte a kövér, öreg embert, — többnyire későn, délfelé ébredt, s ilyenkor halandó lénynek nem igen volt ajánlatos, hogy a közelébe merészkedjék. A vén agglegénynek ugyanis legalább harmadfél órára volt szüksége, hogy álomokozta kábultságából magához térjen, s idegeit a külső világgal való érintkezéshez preparálja.

— Ha délelőtt bebocsát hozzám valakit, akkor maga is rögtön összeszedheti sátorfáját, — mondta a Doktor Úr vésztjóslóan gazdasszonyának, egy szikár, rosszhiszemü vén nőnek, aki immár kerek harminc esztendő óta vezette szomoru legény-háztartását. De Bernáth kapitányné, — a gazdasszony egy gyalogos százados özvegye volt, — ilyenkor gúnyosan elnevette magát, s impertinensül így válaszolt:

— Azt bocsátom be, akit jónak látok, mert nékem bizony egyetlen félbolond se imponál. Elkerget? Én csak jól járnék, ha megszabadulnék magától, de maga ugyan kereshetne még egy bolondot, aki a szekaturáit kitartaná . . .

Mindezt előrebocsátva, némileg érthetővé válik, hogy Bernáthné egy téli nap délelőttjén bizonyos kárörömmel nézte végig azt a merész kis jövevényt, aki elszántan becsöngetett az előszoba ajtaján, s fontoskodva, sőt némi gőggel így szólott hozzá:

— Itthon van a Doktor Úr? Megjegyzem, hiába is próbálná, hogy letagadja, mert én bizonyosan tudom, hogy ilyenkor soha életében még nem ment el hazulról . . .

Tizenhétéves, bájos, de fölöttébb szemtelen kis perszóna volt, akin harminc lépésnyiről meglátszott, hogy most szabadult ki a sziniiskola padjai közül. Őszi kalapot viselt — bár odakünn már hó esett — esőköpönyegének gallérja hanyagul föl volt tűrve a nyakára, s a cipője kissé züllöttnek látszott a gyalogjárástól.

— Talán be akar menni a Doktor Úrhoz? — kérdezte gyanus szelidséggel a házvezetőnő.

— Eltalálta.

— Tessék, ott van az ajtó! A második szobába menjen, de vigyázzon, hogy föl ne bukjék egy könyvrakásban.

Az impertinens kis látogató most tétovázva megállott.

— Nem szükséges, hogy bejelentsen?

— Minek? Ha bejelentem, biztos lehet benne, hogy nem fogadja, de így kénytelen-kelletlen szóba áll magácskával . . .

A jövendőbeli művésznő — fitos orra után ítélve, csakis az operettben teremhetett számára babér — nyájasan megbólintotta szőke fejét, aztán merész elhatározással belépett az oroszlánbarlangba. Az első helyiség a híres kritikus dolgozószobája volt, beláthatatlan ujság- és könyvtenger borította az összes butorokat, képek, vázlatok, szobrok, pipák, szőnyegdarabok, porcellánok hevertek az íróasztalon és a székeken, míg a második szobában maga a Doktor Úr állott, ingujjban, felkötött bajusszal, kezében egy tengerzöld nyakkendővel, melyet épp türelmetlenül gyömöszölt a gallérja alá. Ez a munka annyira elfoglalta, hogy nem hallotta a közeledő lépéseket, s csak akkor riadt föl, amikor valaki egyszerre megszólalt a háta mögött:

— Kezét csókolom! Nem tetszik haragudni, hogy ilyen váratlanul berontok?

A kövér ember fölháborodva megfordult.

Szinyei Merse Pál

irod.

Elek Artur: Petrovics Elek. Magyar Csillag. 1943. II. 267–269. l.

Szinyei Merse Pál

VADÁSZ MIKLÓS (1881—1927)

114. Szinyei Merse Pál festőművész (1845—1920) képmása. Ceruzarajz. Jelezve lent jobbra :Vadász 1911. marc. 1.

Ernst Lajos tulajd.

Magyar Művészképcsarnok

ALELNÖKÖK

CSÓK ISTVÁN

GEREVICH TIBOR

HORVAI JÁNOS

FARKAS ZOLTÁN

IGAZGATÓ

HUBAY-CEBRIAN ANDOR

FŐTITKÁR

LEHEL BÉLA

TITKÁR

KANIZSAI NAGY ANTAL

Szinyei Merse Pál

LIGETI MIKLÓS (szül. 1871)

58. Szinyei Merse Pál festőművész (1845—1920) mellszobra. Márvány. — A művész tulajdona.

15

Magyar művészképen

1926 leer

A MAGYAR
AKVARELL- és PASZTELLFESTŐK
EGYESÜLETE

XII-IK KIÁLLITÁSÁNAK

KATALÓGUSA

SZINYEI MERSE PÁL (1845—1920).

121. *Vázlat a „Pacsirtá"-hoz.* 1882. — Ceruza.

18

SZINYEI MERSE PÁL (1845—1920).

124. *Vázlat a „Lilaruhás nő"-höz. 1874.* — Ceruza.

125. *Vázlat a „Pacsirtá"-hoz.* 1882. — Ceruza.

Szépm. Müz. graf. o.

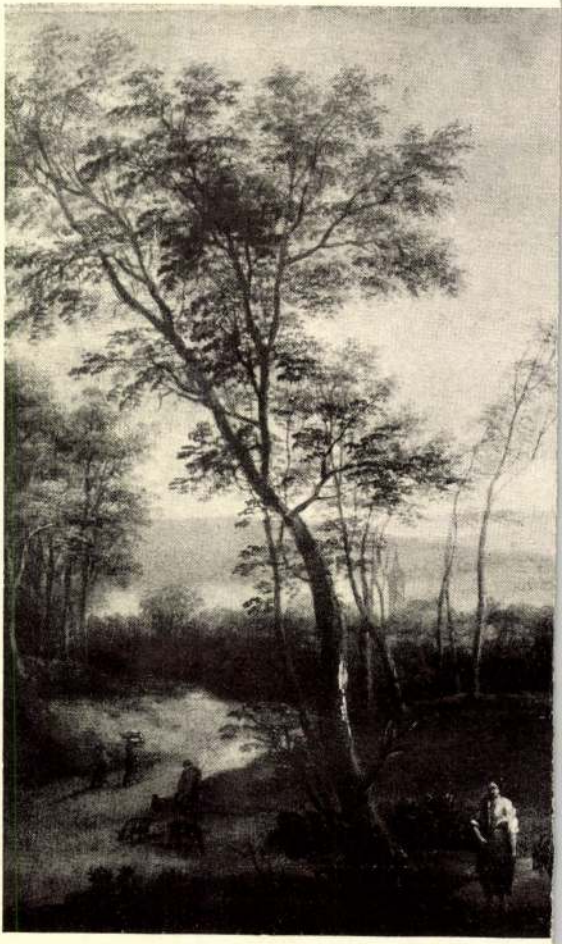

Szinyei Merse Pál

cvád

Birnbaum

g. l.

...tve arcvértes sisak, enyhén
ki ezt a felszerelést. Az egyenes,
ard is, sőt a Képes Krónika szerint
téneti Múzeum őrzi a Nagy Lajos-
Kálmán királyra vonatkozó felirata
n győri püspökre szokták érteni —,

István és Oppelni László hercegek
ett takaró borítja. A lovag sodrony-
s sisakot hord. A sisak kiképzését
ban még a valóságban is hordott

mester nevét ismerjük, Nyilgyártó
míg Pozsonyi János nyeregkészítőt
ével kapcsolatban a Képes Krónika
nellett Zsigmond korában hazánkból
is gondolunk, mint a hazai nyereg-

n díszített, arany- és ezüstszálakkal

Szinyei Merse Pál

---

wód

Petr Egy kimult

168, 170, 172. l.

ő telt be vele, ő menekült a mederből kilépő érzéki érzéshullámok elől, s most mégis... égett benne a hiú vereség. Dévényi-Deutsch és engedelmes szövetségese szinte az ujja köré csavarta: megigézett tengerimalac volt csupán a kedves, lefegyverző cselszövők akaratának kellemes narkózisában. Mária ifjú erejétől lenyügözve nyitotta ki előtte a szívét, teljesen és feltétel, gondolkodás és cél nélkül adta oda magát neki, Judit viszont körmönfont tudatossággal játszik vele. Ez a leány forró, csábító báb a tanár kezében. Tudja, hogy Dévényi Juditot valósággal ráuszította, hiába látta azonban világosan a játék minden ravasz mozzanatát, nem tudott tenni ellene semmit... és éhes szenvedéllyel húzta magához Judit kezét és nyomorultan remegett húsos, kegyetlenül kívánatos fiatal szája előtt.

Tudta: nem eléggé férfi — vagy talán nagyonis az? A szomjas, türelmetlen férfivágy elolt minden józan ítéletet, megdönti a kemény helytállást, s a szapora egér lelkét önti a hős oroszlánba is. Tóth István soha még úgy nem értette meg Napoleont, Julius Caesart és Antoniust, soha még olyan tisztán nem látta a történelmi nagyok mellékutcáit, mint most, ebben az égő és égető helyzetében. Megértette a férfit, aki ölni tud a nőért. S de sokszor milyen hitvány nőért, olyanért, akinél különbet találhatna talán az utcasarkon is.

Ebben a pillanatban egyetlen célja volt csupán, s emellett minden egyéb elhomályosult, Rembrandt és a művészi álmok, tervei, s az, hogy hónapok óta az anyja felé sem nézett — és ez a cél: Judit volt. Judit meghódítása, birtoklása.

Lázas fejjel rohant neki, mint valami szerelmes faltörőkos. A »fal« egy-egy másodpercre megingott — néha már úgy látszott, hogy veszélyesen megingott és elomlik, — de azután ismét régi áthatolhatatlanságában állt előtte. Virágot küldött Juditnak és térdrehullt előtte, s csak hitvány zsoldot kapott: megsimogatták a haját. Inkább némi gúnnyal és részvéttel, aligha szeretettel. Legalábbis így érezte.

A türelmetlenség hevében már odáig jutott, hogy öklével verte a homlokát. Miért nem veszíti el Judit ugyanúgy a fejét, mint ő, hiszen a féligcsókolt csókokba úgy belélángol, úgy beléremeg, hogy tartani is alig tudja? Most... most nem bírja tovább! Édes ájulásban zuhannak az ölelés gyepére... Nem! Judit felemelkedik, egyetlen mozdulattal kirántja magát a követelő karból és kiegyenesedik. Milyen meggyőző hűvösséggel tudja mondani:

— Pista, Pista... vad, könnyelmű gyerek! Szedje össze magát... ha ilyen esztelen lesz, nem maradunk jó pajtások!

Gyerek, ezt mondja neki, hogy gyerek, hát ez igazán a teteje mindennek, szemtelenség. Judit alig tizenhétéves és őt nevezi gyereknek!

Azt is megkérdezte tőle, hogy fél talán?

— Mitől féljek? — biggyesztette el fölényesen dús ajkát a leány. Olyan biztonsággal felelt a kérdésre kérdéssel, mint aki tul van már mindenen, akit nem érhet váratlan bánat. — Azt hiszi, nem ismerem pontosan az idevonatkozó irodalmat? Azt hiszi, túlzott álszeméremből nem mertem a kényes dolgokhoz nyúlni? Nem mertem Lajos bácsit vagy a jó Irénkét megkérdezni? Azt hiszi, Párizsban nem kutattam végig a legsötétebb kerekes antikváriumokat, hogy kielégítsem kíváncsiságomat és tanuljak, tanuljak, tanuljak, ezen a téren is minél többet tanuljak? Azt hiszi, nem ismerem Rabelaist vagy Barbusse Poklát, vagy sok minden mást, amit ki sem mondok maga előtt? De viszont talán éppen ezért ördög legyen a talpán, aki...

Most majdnem érzelmes húrra csapott át:

— Mindennek van határa. Az úgynevezett flörtnek, vagy ha akarja: erkölcstelenségnek is. Akármilyen halálosan szeretnék valakit, csak akkor lennék az övé, ha már a férjem lenne. És higyje el, ehhez az elvhez ugyanolyan görcsösen ragaszkodom, mint az életemhez. Pedig az életemet nagyon szeretem, azt tudja. Nincs kivétel és nincs olyan földi hatalom... nincs! — Ortodox erővel hangzott ez az utolsó mondat.

S azután újra egy kis hajsimogatás következett, amolyan kutyakegyelem.

Judit hangja mollban szólt, mintha azért neki is fájna a lemondás és mintha szügyét tépné a nagy önmegtagadás.

— Ezért mondom, Pista, hagyjuk ezt az ostobaságot! Maradjunk pajtások... — Most felhúzta a szemöldökét és felvillanyozódott a szava: — És különben is: mit akar tőlem? Hiszen maga Máriát szereti...

Judit most beszélt először Mária és Pista meghitt kapcsolatáról.

— Máriát? — nyilalt fel Pistában a keserű fájdalom. Elhúzódott Judittól: — Olyan biztos abban, hogy szeretem? Magát... magát... csak magát szeretem... — Nyelt egyet és gyorsan kijavította, ösztönösen, riadtan: — Magát kívánom, úgy, mint még soha senkit!

De most nem közeledett Judit felé, inkább szeretett volna elfutni tőle, szégyelve, hogy vallott.

Judit nagy, keleti szemében különös fény csillant meg.

— Lehet, hogy ez igaz. Valamit érzek is belőle. De Mária...

Pistából indulat csapott fel:

— Semmi »de Mária«, hagyja Máriát, ne emlegesse! Leszámoltam vele, nem érdekel.

Judit — aki Dévényi-Deutsch biztatására eddig hiába igyekezett megpuhítani Pistát, hogy jöjjön velük a Balatonra — érezte, hogy most megérett a pillanat, s lecsapott a fiúra:

— Ha Mária nem érdekli többé, miért fél tőle? Miért fél a találkozástól? És különösen miért fél attól, hogy a mi társaságunkban találkozzék vele? Mert azt még megérteném, ha négyszemközt, sötét erdőben nem szeretne találkozni vele... de ha mi is ott vagyunk?

Igy fegyverezte le Judit Pistát.

S most vitte őket a széles, kényelmes Buick a dráma felé.

Judit a kocsiban csupa szelídség, csupa ígéret, csupa vágy volt. Mintha feladta volna a pajtás-elvet. Majdnem, mintha az előbb esküdtek és a nász felé vágtattak volna. Szinte a fiúhoz símult. Egy-egy fordulónál melegen hozzátapadt. S Pista térdébe kapaszkodott.

Tóth István nem tudott gondolkozni agyát elködösítette a vágy.

(Folytatjuk)

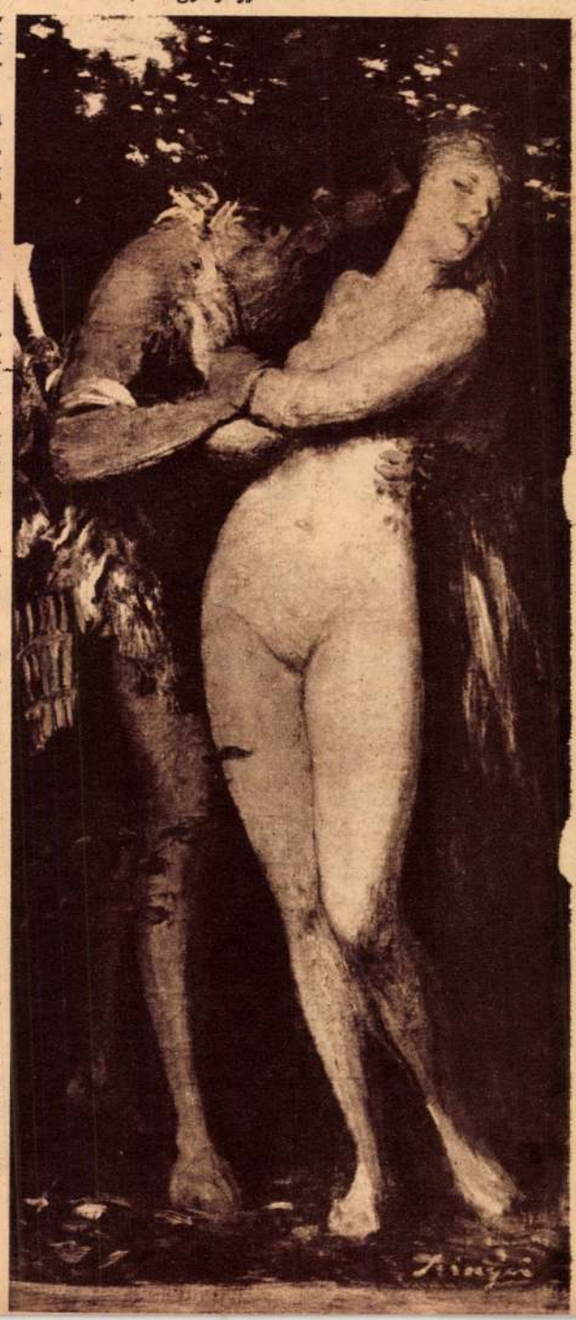

Szinyei Merse Pál: Pogány szerelem

HALLOD-E PAJTÁS...

BABAY JÓZSEF verse

KIVÁNSÁGKOTTA

BUDAY DÉNES zenéje

Élénken

ad lib.

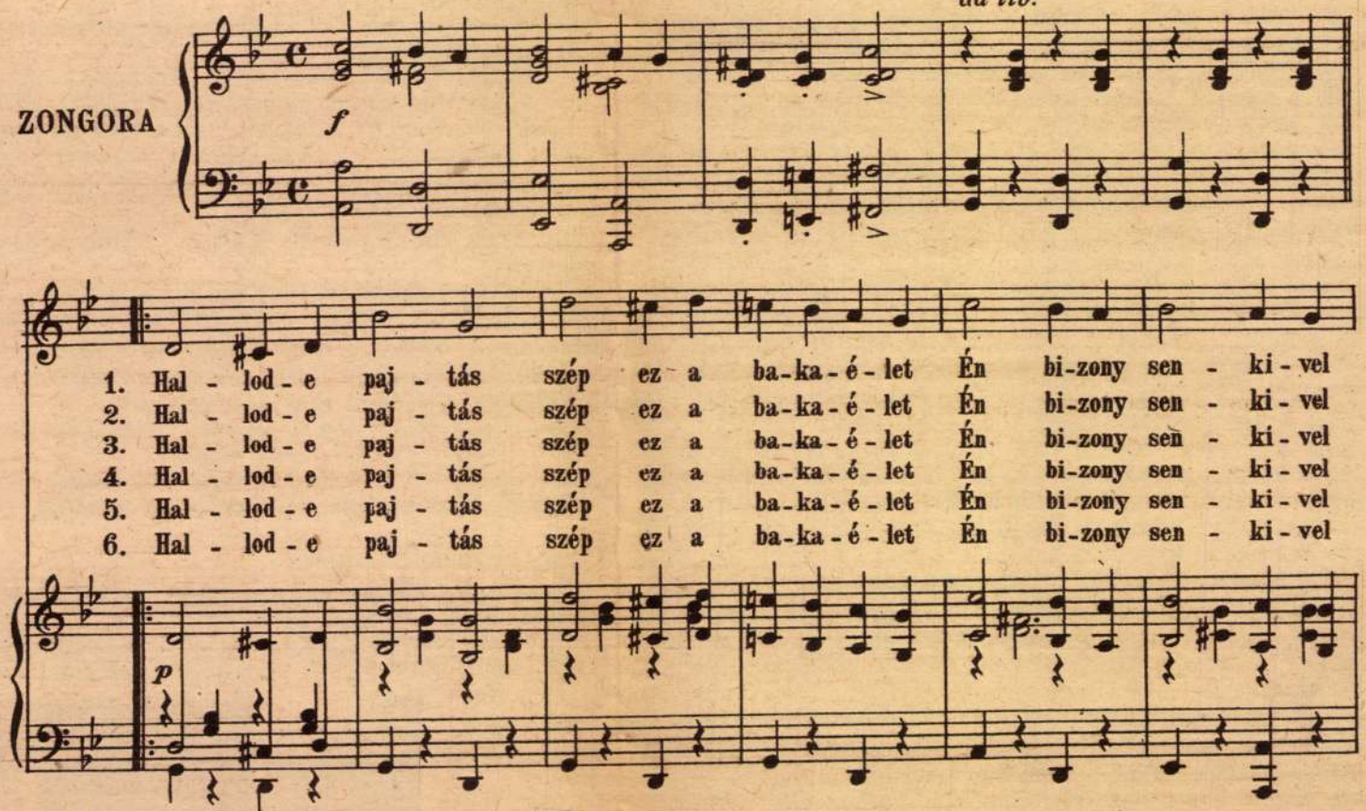

Daloskönyv

TURAY IDA, a Nemzeti Színház művésznője vette át a Vígszínházban a beteg *Kiss Manyi* szerepét. A művésznő egyébként néhány nap mulva lemezre énekli a *Mesebeszéd* című *Eisemann—Bókay—Somogyi*-operett énekszámait, amelyeknek kottája rövidesen megjelenik. Turay Ida nemzetiszínházi tagsága óta először énekel most lemezre. Hiába, nálunk mindig mindenki mást csinál...

SOLYMOSSY LULU és zenekara a legutóbbi napok egyikén a Mesterhang-studióban néhány kitűnő *jazz-számot* játszott lemezre. A lemezek már el is készültek és azok néhány nap mulva forgalomba kerülnek.

MEGJELENT a napokban a Zenei Központban az ismert, kitűnő slágerkomponista. Lerohant a studióba, ahol éppen egy zenekar próbált, lerakta a zongorára legújabb művét és kijelentette, hogy azt *most rögtön*, pillanatnyi habozás nélkül vegyék fel lemezre. Kérését nem tudták teljesíteni, mert nemcsak arra a napra, amelyen a zeneszerző jelentkezett, de a következő öt napra is percre be volt osztva a műterem munkája. *A zeneszerző halálosan megsértődött*, veszekedett, vitatkozott és fenyegetőzött, hogy többet nem dolgozik a Zenei Központtal. Véleményünk szerint minden elmúlik egyszer, a komponista haragja is. De akkor minek veszekedni?

A „HALLOD-E PAJTÁS" ma az úgynevezett kotta-*Bestseller*. A népszerű honvédszám kottájának részletét ebből az alkalomból közli a *Magyar Ünnep*.

EGÉSZSÉG
SZÉPSÉG
A száraz bőr ápolása

A száraz bőr szebb, de sokkal érzékenyebb a külső behatásokkal szemben (időjárás) és a fagygyúmirigyek elégtelen működése folytán korai ráncosodásra hajlamos. Szárazbőrű egyéneknél igen gyakran már 20—24 éves korban találunk szemalatti és homlokráncokat, melyeket azután helyesen megválasztott bőrápolószerekkel és megfelelő kezeléssel (masszázs, pakolás) teljesen elmulaszthatunk. Tehát a száraz bőrnek is — minden szépsége mellett — igen gondos ápolásra van szüksége, hogy szépségét, üdeségét megőrizze, illetve visszaszerezze.

A száraz bőr mindennapi ápolása: este lemosókrémmel, vagy növényi olajjal az arcot gyengéden átkenjük, néhányszor átsimítjuk, majd kis darab vattát vagy puha vászonruhát hideg vízbe mártunk, utána majdnem szárazra kinyomjuk és ezzel töröljük le az arra kent letisztítókrémet vagy olajat. Miután bőrünket így megtisztítottuk, száraz, puha ruhával vagy arctörlőpapírral mégegyszer áttöröljük, végül bekenjük valamilyen jól felszívódó bőrtápláló éjszakai zsíros (lanolinos) krémmel és ujjaink segítségével körkörös mozgást végezve, bőrünket gyengéden dörzsölgetve (két-három perc) meggyorsítjuk a krém felszívódását (így kevesebb jut a fejpárnánkra is). Reggel: amíg a bőrünk érdességét, érzékenységét el nem veszítette, addig a reggeli bőrtisztítás azonos az estivel. Tehát minden víz kerülendő.

Ha azonban mégis hiányzik a vízzel való mosakodás utáni frisseség, ne sajnáljunk egy kis fáradságot és a következőképen frissítsük fel az arcunkat: a már előzőleg krémmel vagy olajjal bekent arcra borítsunk puha vászonruhát, vagy frottír borogatóruhát, melyet előzőleg hideg vízbe mártottunk s majdnem szárazra csavartunk és — ha módunkban áll — kis darab jeget kezünkbe véve, dörzsöljük át az arcot két-háromszor egy-egy perc szünettel. Maga a jéggel való dörzsölés nem tarthat tovább fél percnél, mert ennél hosszabb ideig a jégkezelés nem ajánlatos az arcüregek érzékenysége miatt. A jégkezelést nyáron naponta kétszer is megismételhetjük.

Ha bőrünk száraz, de vízre nem túl érzékeny, reggel ajánlatos a vízzel való mosakodás, szappan nélkül, de minden esetben állott vízzel, mert a hideg víz ismét vörössé, érdessé, hámlóvá teszi a bőrt. Ha száraz bőrünk szemlátomást javul, megpróbálhatjuk az esti szappannal való mosakodást is. Először csak kétnaponként lanolin vagy bébiszappannal, ha nem tapasztalunk visszaesést, áttérhetünk a mindennapi langyos vízzel való mosakodásra. Mosdás után a bőrt azonnal szárazra töröljük és fél-zsíros krémmel kenjük be. Pár percnyi beszívódás után a bőrt puha vászonkendővel vagy arctörlőpapírral áttöröljük és tiszta vatta vagy púderpamacs segítségével átpúderezzük, de jelen esetben zsíros púdert használunk. Ha rúzsozni kívánjuk arcunkat, száraz bőrünkre csakis zsíros rúzst használjunk, amelyet az előbb bezsírozott, majd letörölt arcbőrre gondosan kenjünk el, majd a kontúrokat (széleket) befelé áttörölgetve, az egész arcot zsíros púderrel lehetetszerűen bepúderezzük.

A fentiekből megállapíthatjuk, hogy bőrünk mindennapi ápolása csupán perceket igényel, tehát még a legelfoglaltabb hölgynek is módjában áll arcbőrének szépségét megőrizni.

Keszeyné Edelényi Katinka

Szinyei Merse Pál

vázlatkönyve

Szépm. Muz. graf. o.

61. kiáll (1931)

Uj szerem

A KIÁLLÍTÁST DR. HOFFMANN EDITH,

A GRAFIKAI OSZTÁLY VEZETŐJE RENDEZTE, UGYANŐ

SZERKESZTETTE A JELEN LEÍRÓ KATALÓGUST IS.

ORSZÁGOS MAGYAR SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

A GRAFIKAI OSZTÁLY
LXI. KIÁLLÍTÁSA

ÚJ SZERZEMÉNYEK

Szinyei Merse Pál

Ernst Museum aukciói

XIII – XIV (1920) 501 – 503. sz.

Szinyei Merse Pál

vád

Barébtar

316, 317. 1 –

Képpel

J e g y z ő

mely felvétetett Budapesten 1937.
Bizottsága hivatalában az Istitut
rábai Egyesületének /Associazione
di Studi Romani/ alakuló közgyülé
Heinlein István,Alföldi András,Sz
egyetemi tanárok, Antonio Widmar

Szinyei Merse Pál

l.

Szirmay-Pulszky

120, 121, 122,

123 l.

128. l. 129. l.

Szinyei Merse Pál

P.

Kelp

82 – 92. P.

Verseczi bronzkori urnatanctö

VIII. 195.

Szinyei Merse Pál

l.

Hevesy impress

48,67 l.

Rafael már Firenceben is f
ezen a téren is sokat fejlődik,arcké
gasabb belső kifejezésüek lesznek,Po
tett,de ezek nem önállóak,hanem bele
Itt többnyire a pápák arcképeit fest
festészet legmagasabb szinvonalát ké
még öreg korában is igen erélyes,ene
arcképe.Kezében is kifejezésre jut m
eredeti a Pitti-ben van,de az Uffizi
képnek kellemes vörös tónusa van.Ugy
Tommaso Inghirani biboros arcképe./P
szült.A tudós férfi alakját érzékelt
embert,a tudós humanistát és költőt
lágy,puha fehár,fekete szürke tónusol
ra emlékeztet a krakkói Czartoryski k
arcképe.Csupa finomság,csupa liraisá
téka nihetetlen finomságokat rejt mag
a Donna Velata /Pitti/,mely kétes müv
A Pittiben van egy önarcképe,mely nem
Barberini/.Tul kemény,hiányzik belőle
lágysága,költői liraisága.Morelli Giu
Gyüjteményben őrzik a X.Leót két kard
Giulio de Medici/ ábrázolt hármas arc
ezen is a piros és fehér szinek domin

Rafael Rómában is foglalkoz
lémáival.Még firenzei Madonna-kompozi
szent péterváři Eremitage-ban őrzött
elhagyja a Lionardo hatása alatt alka
ve gula-kompoziciót.Tondóba komponál.
Madonna komolyabb,idősebb,mint firenz
nak érzete tükröződik róla.A megvilág
mint Firenzeben.

Szinyei Merse Pál

wód
z

Bund Gra
57 l.

Szinyei Merse Pál

Majális

vepr.

Pipics Zoltán dr

Igy nézd a népet!

Bp. č. n. 62. l.

Kisebb Közlemények III. 227

Szinyei Merse Pál

~~Vród~~

z

Emlkassaiegyhm

I. 364 és kv. 4.

képekkel

kora, melyből
a nemzet művészete.

A mult század második felében bek
nagy változások közvetlen kihatással bírt
vészetekre is. A régi módszereket újak
fel. A hajdani tiszta, áttetsző tónusok
anylinszínek váltják fel. De még lényeg
egész társadalom és egyidejűleg a művészet
kulása is. Megváltozott a nép érzése —
művészete is.

HIROSHIGÉT még két tanitványa köv
mindketten felvették nevét, de kiknek
messze hátramarad. KYOSAI-val látszik
a híres *Ukiyo-yé* mestereinek névsora
század második felével teljes művészi
állott be.

Az európai befolyás hatalmas rést ü
művészetén. Megváltoztatta a régi szok
alakította az életet, befolyásolta a gc
Hogy úgy mondjuk, más szemüvegen
nézni a világot Japán fiai. És mások lettek
is. Attól a perctől, hogy megváltozott
más alakot öltött az érzés kifejezése
az egész művészet.

Szinyei Merse Pál

wód

Csabai István

Az impresszionizmus kora. Ars Mundi - Bp. 1942. ~~Officina~~ 97 - 99. l. 90 sz. rép. IX. sz. szines tábla

40. HÉT

A serdülő ifjúság kincsestára: a Könyvbarátok Kis Könyvei. Évi előfizetés 10 pengő; egy-egy kötet bolti ára 3·80 P. Évente 4 új kötet jelenik meg: kettő karácsonykor, egy-egy húsvétkor és pünkösdkor. Részletes tájékoztatás: Egyetemi Könyvesbolt, Budapest, Kossuth Lajos-utca 18.

ősy Elek: Miska. A diadalmas készgondolat regénye.
nás István: Szabadkai Diákok. ény az elszakított terület ifjúáról.

HÉTFŐ

1

Remig, Malvin

ikó Béla: Vizen és vízparton. ényes természetrajzi útleírás.
ntgyörgyi Sándor: Vihar Buda tt. Történelmi regény a törökig végnapjaiból.

KEDD

2

Őrzőangyalok, Petra

ndy György: Testvérke Naplója.

SZERDA

Szinyei Merse Pál

vrád

Rózsaffy D.: Paul Merse de Szinyei. Paris, 1927.

Szinyei Merse Pál

plakettje Beck
Ö. Fülöptől
kiállítva

Unkari
Helsinki 1935

Szinyei Merse Pál

Vörösmarty

Farkas Zoltán:
Nemzetibb képzőművészetet?!
Magyar Csillag
1943. II. 292. l.

XXII.

1003.

SZINYEI MERSE PÁL

LILARUHÁS NŐ

MAGYAR ÜNNEP

I. ÉVFOLYAM, 8. SZÁM * 1944 SZEPTEMBER

Színyei Merse Pál

11. l. 12. l. 13. l.

vród Hoffmagyfest.

789. KORSÓ, népies fajánsz, stompfai

790. KORSÓ ónfedővel, népies erdélyi

791. KUPA, gmundeni fajánsz, ónfedő

792. SÓTARTÓ, népies osztrák fajánsz

793. HÁRMAS KORSÓ, népies fajánsz

794. KORSÓ, erdélyi népies fajánsz.

795. KORSÓ, erdélyi népies fajánsz.

796. KÉT KORSÓ, olasz majolika.

797. VÁZA FEDŐVEL, olasz fajánsz,

798. DISZTÁL, olasz majolika, gazdag poly v. Castelli.) XVII. sz.

799. DISZTÁL, olasz majolika, lapo „TATHVS". (Nápoly v. Castelli),

800. KÁVÉSKANNA, holicsi fajánsz, sc

801. CUKORTARTÓ, holicsi fajánsz, z

802. KÉT TÁNYÉR, népies magyar fa

803. KORSÓ, népies fajánsz, kék diszit

804. KÉT TÁL, népies magyar fajánsz.

805. KORSÓ, népies erdélyi fajánsz. Ol

806. KORSÓ, népies magyar fajánsz. 1

807. ÁLLÓ FÉRFI, virágzal kezében. S

nes alakokkal. 1840 k.

ány, szines mellképével. Biedermeier.

id és kir. vár látképével. Biedermeier.

templom látképével. 1820 tájáról.

ssel és négyszögletes aranykeretben, egy-egy vadász-

zitéssel: ives mezőkben Krisztus kinszenvedése. Bieder-

XVI. Lajos izlésü arany diszitéssel.

diszitéssel. Kelyhén medaillonban királynő mellképe,
jü sas. Cseh, XVIII. sz. Illustr. táb. XLIII.

kehellyel és köszörült diszitéssel: stilizált indák közt
Illustr. táb. XLIII.

kehellyel. Német, XVIII. sz.

lt diszitéssel: levélfüzérek és tájképes medaillon. A
vörös, zöld és aranycsikok. 1700 tájáról.
Illustr. táb. XLIII.

izlésü köszörült diszitéssel.

tos csiszolással.

illonnal. Biedermeier.

veg, arany csillag disszel. 1800 tájáról.

arcképes medaillonnal. Biedermeier.

Szinyei Merse Pál

Irod. Koll. kiáll.

Elek Artur: Az Ernst-museum csoport-kiállítása.

Az Ujság

1917. jan. 14.

10

Szinyei Merse Pál

Cikk
a
Az Ujság
1922. nov. 19.
(e.a.: A Szinyei-
Társaság első kiállí-
tása.)

Vászka a Majálishoz
repr.

V. 106

V. 11

Szinyei Merse Pál

nád
1

Pétár II

132. l.

133. l.

134. l.

135. l. Kappel

Szinyei Merse Pál

ivód

Leff Ung

53, 54, 55, 56. l.

képekkel

firenzei szobrász

Fiesole, Mino da, VIII. 220.

Szinyei Merse Pál.

írta

Ybl Ervin:

Paul Szinyei-Merse et la peinture de paysage hongroise.

Revue de Hongrie

1926.

~~Gyulafehérvári papnevelő intézet, régi~~

VIII. 133.

Szinyei Merse Pál

cród

„Kállai Ernő":

Medvyánszky László

Bp. 1943. 83. l.

V. Ferdinand megkoronáztatása:

A koronáza

A CROATIA zászlaj
~~baton a nevezett~~ ba
~~ben a lobogóval~~. A
a szerszám ~~meg~~ és a to
a czimer körül
– „Fuchsbraun" –
form" – „Gudre m

Aquarell

G

Szinyei Merse Pál

archépei

Zádor Istvántól

l.

Petr E M magyarországi

archépek

7-l.

Szinyei Merse Pál

archepei
Vadász Miklóstól

l.

Petr E M magy müvész
archepek

6. l.

21. l. kippel.

Szinyei Merse Pál

cród
2

Petr E.M. magy művészek
archepei

4 l -

LÁN. — PORZELLAN.

481—600.

soport, sziklás talapzaton ülve. A mezitlábas férfi térdén
öt nyujt. A nő ölében szőlőfürtök. Elöttük földön ülő kutya.
Porzellangruppe, auf Felsensockel sitzend, mit Trauben-

rocska, fatörzs mellett, rokokó ruhában. Meissen, 1755 k.
rzellan, in Rokokokleidung. Meissen, um 1755.

zobrocska, álló helyzetben. Meissen, XVIII. sz. m. f. —
ellanfigur, stehend. Meissen, e. H. XVIII. Jh.

ın, testén és az alján talpas edényből kinövő szines virág-
30 k. — Schale mit zwei Henkeln, Porzellan, mit Blumen-
ien, um 1730.

szines kinai modoru tájkép. Du Paquier-korszak. Bécs,
nit farbiger chinesischer Landschaft. Periode du Paquier.

ı. Kerek talapzaton zöld sziklatömbön ülő férfialak (fekete
kabátban, fején fekete kalap), baljával az előtte levő kanna
A kanna testén elől piros — en camäieu — szinben táj-
I mintázójegy. Bécs, 1744—49. Meisseni minta nyomán
. 566. sz. XXXVI. tábla. — Mann mit Kanne, farbiges
der linken Hand den Deckel der Kanne, die rechte Hand

Szinyei Merse Pál

l. Gentkonijmagyfest.

165–176. l.

Képmell.

39–41. n

490. POLGÁRMESTERNÉ, szines porcel
szalagfüzérrel diszitett, hosszu, sárga
fehér fejkötő, behajtott jobbjában le
1775—80. Irodalom: Ernszt-aukció.
meisterin, farbige Porzellanfigur
Schultertuch. Modell Grassi. W

491. HARLEKIN-CSALÁD, szines porcel
a férje szemüvegét levészi. Mindha
benyomott pajzsjeggyel. Bécs, 1744—
stellung, die Frau hält am rechten
Augenglas ihres Mannes. Die Figuren
1744—49.

492. TÁNCOLÓ PARASZTPÁR, fehér
pajzsjegy. Bécs, 1750 k. — Tanz
Wappenmarke. Wien, um 1750.

493. A MULATSÁG VÉGE, fehér porc
rajz nyomán. Kék pajzsjegy. A min
gruppe nach Teniers. Blaue Wappen

494. HARLEKIN-SZOBROCSKA, szines
előtt az élénk mozdulatu férfialak,
ban, sárga kabátban, baljával övéb

Szinyei Messe Pál

ívód

Lázár Béla

Tirenhárom magyar festő. Bpest. 1912
78, 79 l.

Szinyei Merse Pál

Szinyei Merse Pál. Irta Feleky Géza. Új Élet, VII. 18.

(Művészet 1913. 34. l.)

Szinyei Merse Pál

MŰVÉSZETI KRÓNIKA. Április hónapban új művészeti folyóirat indult meg Magister szerkesztésében. A programm szerint a lap évenként legalább hatszor fog megjelenni s előfizetési ára egész évre két korona. Az első szám ízléses tipografiai kiállításban 12 oldalnyi tartalommal jelent meg s egy mellékleten bemutatja Szinyei-Merse Pál egy sor képét. Ugyancsak Szinyeiről szól két cikk, egy harmadikat, nagyon érdekeset maga a mester írt önmagáról. A Krónika rovata ismerteti a budapesti kiállításokat s a műlap-ujdonságokat. Az új folyóirat képzőművészeti vonatkozású cikkeit esetről-esetre bibliografiai rovatunkban fogjuk számon tartani.

Művészet 1912. 206-l

tosította, hogy az általa kiadott könyvekben 10 éven át fogja részesíteni.

A berlini akadémián ez volt a legelső eset, hogy egy külföldi növendéket kitüntettek. De csak hamar újabb sikert aratott. Pár hét multva ugyanis egy, a Frankfurtban építendő hangversenyterem tervével, 26 pályázó közül — kik között Németország elsőrangú művészei vettek részt, — Szkalniczky az első díjat nyerte.

Persze ünnepelték is odakünn. A berlini egyetem Szkalniczky tiszteletére pompás lakomát rendezett, „míg a frankfurtiak tenyerükön hordozták s szinte megöltek szivességökkel, hogy tőlük úgy hellett magát ellopnia, míg a birodalmi és a kül-

Szinyei Merse Pál

Szinyei-Merse Pál. Irta —y. Művészeti Krónika, I. 1.
Művészek a művészetről. Irta Szinyei-Merse Pál. U. o.
Szinyei-Merse Pál új képei. Jeltelen cikk. U. o.

(Művészet 1912. 207. l.)

Artigas lovasszobrának tervére és mintájára hirdetett pályázat.

1912 július 15-én lejár a kaposvári vágóhíd és mel-

Szinyei-Merse Pál

A Művészház Szinyei-Merse díja. Jeltelen cikk. Magyar Nemzet, febr. 5.

1913.

Gyulai Múzeum fejlődése 1909-ben

IV. 121

Szinyei Merse Pál

cód

Lyka Károly: Budapest
magánképtárai. Művészet
1902. 333. l.

Pecsét a XVII. sz-ból, pesti ötvös-céhé

VI. 292

— XVIII. sz ból VI. 292

Szinyei Merse Pál

Folyó partja önzel
c. képének szines
repr.

A Pesti Hirlap Vasár-
napja. 1933 okt. 22.

Szinyei Merse Pál

Rokoko c. képének
nincs repr.

A Pesti Hírlap Vasárnapja

(1934. 25. sz.)

1934. jun. 24.

BUDAPEST

Szinyei Merse Pál

l.

Képm. Muz. Évk

VII 194. l

Többszöri

762

lra nézve. Hajá, nemöldöke, bajusza s körsza-
ume barna. Mellét kitüntetés díszíti: Paszománt
o, gombjai somalakúak s a gombház végén

zonra, méretei 71:57.8 c/m.
i ereklyemuzeumból. 107/95. № 169.

107/95 : 169.

131. REMETE SZT. PÁL (Pau
Vászon (Leinwand). 54×39

Dolci, Carlo, (1616—1686) után rég
132. MADONNAFEJ (Madonnen
Fa (Holz). 32×26 cm.

Domenichino iránya, (Richtung des
133. ZSUZSÁNNA A FÜRDŐBE
Vászon (Leinwand). 112×1

Dujardin, Karel, (1622—1678).
134. KECSKÉK ÉS BIRKÁK
Rézkarc (Radierung). 17×2

Dujardin, Karel, (1622—1678).
135. A BIRKA (Das Schaf). 16
Rézkarc (Radierung). 10×1

Dujardin, Karel, (1622—1678).
136. ÖKÖR ÉS BORJU (Ochs u
Rézkarc (Radierung). Bartsc

Dujardin, Karel, (1622—1678).
137. A CSATATÉR (Das Schlac
Rézkarc (Radierung). Barts

sch, II. Hälfte XVIII. Jh.)

'arkas Lőrinc.

II. Hälfte XVI. Jh.)

Jh.)
Herde).

Jh.)

Ende XVIII. Jh.)

—

SZELRÓZSA

CSANÁD MEGYE MAROSPARTI KÖZSÉGEIT a strandidény kezdetén a folyó partján levő fürdőhelyek kijelölésének problémája foglalkoztatja.

Tudvalevő, hogy a községek: Nagylak, Bökénypuszta, Magyarcsanád, Apátfalva, a Maros-part közvetlen közelében terül el, így a községek lakói a Maros folyó partján töltik el szabadságukat. Kérdést intéztünk a községek vezetőjegyzőihez, akik a következőket mondották a marosparti üdülők kijelölésével kapcsolatban.

— A felszabadulás óta foglalkozunk a fürdőhelyek kijelölésének problémájával, — mondotta Barabás Lajos községi jegyző — annál is inkább, mivel *a zavaros Maros évről-évre növeli az áldozatok számát. Megtörtént, hogy egy nyári szezónban ötven-hatvan fürdőző vesztette életét, csupán azért, mert a községek nem rendelkeztek kijelölt fürdőhellyel* és így a nyaralók, nem ismerve a folyó veszélyességét, életüket áldozták a strandnak.

— Kinek a hatáskörébe tartozik a községek strandfürdőinek kijelölése? — kérdezzük.

— A járási, illetőleg a vármegye vezetőségének kellene odahatni, hogy az említett községek mielőbb megkapják a kijelölt strandfürdő-helyeket, azokat ellátva mentőcsónakokkal és vízmélységi jelzőtáblákkal.

Az illetékesek figyelmét felhívjuk e csanádmegyei községek fürdőtelepeinek mielőbbi kijelölésére.

♣

AZ ATÓMENERGIÁVAL, mint olyan erővel foglalkoznak most a brit tudósok, mint amely mérhetetlenül áldásos lehet az emberiség számára. Az atómenergia jövőbeli alkalmazásának egyik lehetősége az, hogy az iparban a szén és az olaj helyett fogják felhasználni. A harveli atómkutató állomás már termel hőt kisebb mennyiségben. A kutatást végző tudósok jelenleg az atómoszlopból kiváltott hő lehetőségeit kutatják áramfejlesztő turbinák hajtására és a városok villamossági és hűtőberendezéseinél való felhasználásra. Becslésük szerint egy font uránium annyi hőt termel, mint 1500 tonna szén. A mezőgazdaság terén a rovarirtást, a növényi betegségek megelőzését és a műtrágya javítását tartják szem előtt a kutatások közben. Egyeseknek az a véleménye, hogy legalább 10 évig tart, amíg az atómeneriga nagyarányú ipari lehetőségeit kihasználhatjuk, mások sokkal korábbi időpontra teszik áldásos hatását az orvostudomány terén.

♧

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN most jelent meg az őskeresztény egyházatyák legújabb angol fordításának négy első kötete. A sorozatot, amely méltán tekinthető az amerikai könyvpiac szenzációjának, 72 kötetre tervezték. A terv Ludwig Schopp-tól ered, aki már 1936 vége óta foglalkozik azzal az eszmével, hogy modern, korszerű fordításban adja a közönség kezébe a kereszténység nagy egyházatyáit. A fordítás és szerkesztés munkáját a legkiválóbb amerikai tudósok végzik, vegyesen egyháziak és világiak, akik közül kettő jezsuita, egy ausgusztinus, egy pedig szentbenedekrendi.

♠

A ROMOS HÁZAK KÉRDÉSE. Május végével letelt a határidő, Budapest romos házainak ennyi időt engedett a minisztérium. Ha a háztulajdonos mindeddig nem intézkedett, az illetékes minisztérium saját hatáskörében végzi el az újjáépítés munkáját és lebontatja a romokat.

Ez a rendelkezés azonban több ezer pesti lakót is érint, hiszen legtöbb romházunk minősített épületben is akad néhány lakható helyiség. Szerkesztőségünket számos érdeklődő kereste fel és aggódva kérdezősködött, mi történik most velük, vajjon a határidő letelte után egyszerűen lebonthatják-e fejük felett a házat és az utcára kerülnek?

Az illetékes ügyosztály ezzel kapcsolatban ezt mondja:

— Az a szándékunk, hogy a jelenleg lakhatatlan házakat minél előbb felépíthessük. Ezért, ha a háztulajdonos nem intézkedik, vagy anyagilag képtelen az épület helyreállítására, a romépület sorsáról mi döntünk. A rendelet szerint, a háztulajdonos tulajdonjogának figyelembevételével módot adunk, hogy kellő hasznon mellett idegen vállalkozó végezze el az építkezéseket.

— A romházban jelenleg is bent lakó személyeket *az építkezés megkezdéséig meghagyjuk lakásaikban, és ha kiköltöztetésük szükségessé válik, esetről-esetre gondoskodunk, hogy megfelelő lakáshoz jussanak, és az építkezés befejezése után visszaköltözési jogaikat is biztosítjuk.* Senkinek sem kell félnie, hogy az újjáépítés miatt hajléktalanná válik. A kiköltözés és az új lakás semmiféle anyagi terhet nem ró az érdekeltekre, ezért nincs ok aggodalomra.

♣

NEM MINDENNAPI ESEMÉNY történt Tiszaderzs községben az elmult hetekben. Ifj. Józsa Lajos gazdálkodó írja a «Szélrózsának», hogy Kávé nevű tehene három teljesen fejlett és egészséges borjúnak adott életet. A három borjú közül kettő bika, egy pedig üsző. Úgy az anyatehén, mint a borjak egészségesek, fejlődésük szép és egyenletes. A borjak összsúlya a születés napján 73 kg volt.

♣

A FALVAK VILLAMOSÍTÁSA élénk tempóban folyik. Április—májusban 4.4 millió forintot használtak fel e célra. A munkálatok során eddig Egyek, Monok, 16 győrmegyei község, továbbá Zagyvarékás, Mátraszőllős, Szalap, Alibánfa, Orosháza, Rákóczitelep, Szendehely, Katalinpuszta, Nödincs, Rank, Tereske, Romhány, Kétbodony, Bér, Buják, Tác, Csősz, Fényeslitke, Mándok és még hat tiszazúgi község kapcsolódott be az országos villamoshálózatba. 1920-ban mindössze 200 villamosított községünk volt, ezek száma 1944-ig 1400-ra emelkedett. Ez a községek 42%-át jelentette. Az ország lakosainak 51 százaléka azonban kereken négymillióhétszázhatvanezer ember ma is villanyvilágítás nélkül él.

Az elmúlt év alatt a felsoroltakon kívül 41 községet kapcsoltak be a villamoshálózatba s a következő két év alatt további 200 község kerül villamosításra.

A tízéves villamosítási terv során elsőnek a hódmezővásárhelyi hálózatot kapcsolják át a szegedi központba. Még folyó év során összekötik az ajkai és a győri telepeket s megszüntetik Szombathely, Sopron, Kőszeg rossz hatásfokú villanytelepeit.

Ősszel dunavölgyi elektromos-konferencia lesz, melynek során alaposan megvitatják, hogy a környező országok vízierejének elektrifikálása hogyan oldható meg az egész Dunavölgy minden államát összefogó terv keretében.

A távolabbi terv a mezőgazdaság villamosítása, ami az intenzív gazdálkodási módszerek legmagasabb fokát jelenti. A legközelebbi feladat pedig a pestkörnyéki községek elektromos áramának olcsóbbá tétele. A rosszemlékű «TRUST» árpolitikája néhol többszörösére nyomta fel az árakat a budapesti árhoz viszonyítva. Ennek egyszintre hozása a pestkörnyék életproblémája.

♣

PALESZTINA ÚJ APOSTOLI NUNCIUSA Mgr. Testa, aki a Szentföldön folyó véres harci események miatt még mindig nem tudott Jeruzsálem városába bejutni, látogatást tett Abdullah transzjordániai királynál. Az apostoli nuncius kérdéseire a király kijelentette, hogy a maga részéről mindent megtesz a palesztinai szent helyek védelmében.

♧

A STRANDFÜRDŐK árának indokolatlanul nagyarányú emelését először a «Hazánk» tette szóvá. A közönség és a sajtó egy része később magáévá tette álláspontunkat s az erélyes tiltakozás most remélhetőleg eredményhez vezet. A főváros polgármestere ugyanis kijelentette, ha csak egy mód van rá, sor kerül a fővárosi fürdőiben a tarifák revíziójára. Szerintünk — a nemfővárosi strandok példája alapján — erre feltétlenül lehet módot találni. Ugyancsak a «Hazánk» mutatott rá először és többizben az élelmiszerhamisítványok nagyarányú elterjedtségére. Most a rendőrség a tisztiorvosok bevonásával ezen a területen sikerrel biztató akcióba kezd és rendszeres razziákkal próbálja felgöngyölíteni az élelmiszerhamisítók frontját. Személyes sikerünknek tulajdoníthatjuk azt is, hogy az egyetemi munkaverseny visszásságairól írott cikkünk hatására a «Fiatal Magyarország», az egyetemisták hivatalos lapja végre nyilvánosságra hozta a munkaverseny feltételeit és pontozási normáit. Ezek az adatok eddig csak beavatottaknak, hivatalosaknak és választottaknak álltak rendelkezésére s így a munkaverseny «sportszerűsége» erős veszélyben forgott.

♣

AZ ÚJ KÖZMUNKAIGAZOLVÁNYOK bevezetésével különböző rémhírek keringtek a fővárosban. Egyes jól értesült körök azt is rebesgették, hogy a közmunkaváltság rendszerét egészen új alapokra helyezik és az Építésügyi Minisztérium *munkaszolgálathoz hasonló rendeletet fogadtat el az országgyűléssel.* Felülvizsgálják a vállalatokat, hivatalokat, és a nélkülözhető embereket nyilvántartásba veszik. Szükség esetén pedig *katonai behívóval kirendelik különböző munkálatok elvégzésére.* Hír szerint elsősorban a Duna—Tisza csatorna építkezéseihez akarja felhasználni őket a minisztérium.

Természetesen meglehetős izgalmat váltott ki ez a rémhír. Az érdekeltek nem tudták, *hogy a nélkülözhetőség eldöntése milyen rendszer alapján történik, és kik minősülnek nélkülözhetőnek?*

Felkerestük a minisztérium illetékes osztályát, ahol csodálkozással hallgatták kérdéseinket.

— Ezek a rémhírek nekünk is tudomásunkra jutottak. De nem tudjuk, kinek áll érdekében, hogy ilyen hiresztelléseket terjesszen. *A közmunkaváltság rendszere nem változik, legfeljebb az ellenőrzés módja pontosabb.* Az elöljáróságok közmunkahivatalai feljelentik a késedelmesen fizetőket, s a pénzbüntetés mellett természetbeni munkára is kötelezik. Úgy látszik, ez az új, szigorított ügyvitel szolgált alapul a rémhíreknek. Az ügyosztály még csak tervbe sem vette, fel sem merült az ilyen irányú gondolat.

— Természetesen nagy súlyt helyezünk a közmunkaváltságok pontos fizetésére, mert csak így biztosíthatjuk az újjáépítés zavartalan ütemét. A minisztérium közeli tervei között az ezzel kapcsolatos feladatok célszerűbb kivitele szerepel, nem pedig katonai behívóval történő, kényszerű munkaszolgálat.

Eddig a hivatal felvilágosítása. Ezek szerint a pesti rémhírterjesztők szegényebbek lettek egy igen aktuális hireszteléssel.

♣

BUDAPEST KATOLIKUSAINAK egyik legszínpompásabb körmenete a Jézus Társasági atyák budapesti templomából, a VIII. kerületben levő Jézus Szíve templomból kiinduló körmenet lesz. Az idén a Jézus Szíve körmenetet június 6-án, vasárnap délután 5 órai kezdéssel rendezik meg.

♠

NÉHÁNY NAPJA egyik napilapunk rosszalólag nyilatkozott laptársáról, mert első oldalán vastag betűkkel hirdette: Nem lesz háború! Érvelésében kifejtette, hogy nemleges hiresztelés is felszínen tartja a kérdést. A Közvélemény Kutató Intézet legújabb kérdőívével csaknem a vila olvasásakor keresték fel bennünket s többek között a következő meghökkentő kérdéseket szegezték nekünk:

— Véleménye szerint lehetséges-e, hogy egy új, modern, totális technikai háború egész mai kultúránkat és civilizált világunkat megsemmisítsi?

— Tudna-e ön helyeselni egy bármilyen oknál fogva megindított háborút?

— Ha úgy érzi, hogy ön és küzdőtársai oldalán áll az igazság, helyesnek tartaná egy háború megindítását?

A reggeli lap a nemleges hiresztelések degizyalmától is óvja az emberiséget. Nos, az ilyen „közvetlen" kérdésekről mi a véleménye?

♣

A MAGYAR BÚTORIPAR, mely az elmúlt esztendő londoni sikerével öregbítette európai hírnevét, anyaghiánnyal küszködik s az aránytalanul magas anyagárak között fuldoklik. A durván kidolgozott, nem megfelelő minőségű anyag ára köbméterenként 1000 forint. Néha több is. Értékesebb fák, mint mahagóni, egyáltalán nem kaphatók, legfeljebb élelmesebb vállalkozó meggyfából utánozza. Denatúrált szesz, sellak szintén spekuláció tárgya. Az első 19 és 22 forint között, az utóbbi 45—65 forint között ingadozik. A furnérlemez sukkja 1 forint 50.

— Vegye még ehhez — mondja informátorunk —, hogy *a kollektív béreket mind túl kell fizetnünk, mert a kisiparos másként nem szállítja a rendelést.* Borítékban kijár még 100—150 forint hetenként.

— Ki vesz ma bútort?

— A kisember. Rendőr, gyárimunkás, bányász, kőműves. De többnyire típusbútort részletre. Jól bevált ez az akció, *csak a huzatokra van sok és jogos panasz.* Nagy megrendelők a gyárak nyaraltatási osztályai, melyek vasbútort vásárolnak a nyaralók számára, nagyobb tételekben.

— És a stílbútor?

— Meghalt. Nem kifizető, ki adhat ma 10 ezer forintot egy-egy szekrényért? Néhány régi akad még itt ott, áron alul, újat nem gyártanak. Érdeklődő volna bőven, az úgynevezett középosztály, de aztán, ahogy az árat hallja, tétova mozdulatot tesz, mosolyog és azt mondja: «*Holnap majd bejövök ...*» És soha nem jön többet. Otthon, romos bútorai között tervezgeti, hogy — *milyen jó lenne ...*

— Mit várnak a Nemzetközi Vásártól?

— Soha ilyen kiállítással nem vonult még fel a bútoripar. Reprezentálni akarunk, tartani a nívót. Tudjuk, hogy készkiadásainkat is alig fedezhetjük a vásáron. Három éve halódik már az ipar. De *talán a külföldi ízen a vásáron már megjelenik.* Az kihúzná a magyar bútoripart a bajból.

♠

EGYIK ELŐFIZETŐNK ÍRJA, hogy a «Cigarettát a hadifoglyoknak» feliratú dobozok összegyűjtéséről nyilván megfeledkeztek az illetékesek. A dobozok ma is a gyüjtőhelyeken vannak, s az összegyüjtött cigaretta idők folyamán elporladt, élvezhetetlenné vált. Kár az ilyen gyüjtéseket elhanyagolni, mert az embereknek ilyen körülmények között végleg elmegy a kedvük az adakozástól, miután látják, hogy senki sem veszi hasznát.

♣

A CSEKKFORGALOM ÉS A GAZDATÁRSADALOM. Egy kormányrendelet következtében, amely szerint a gazdák a terményeik ellenértékét folyószámlán fogják megkapni, élénk sajtópolémia fejlődött ki. Egyes sajtóorgánumok kifogásolták azt, hogy a gazda készpénz helyett csekket kapjon, melyet a falusi viszonyok között nem tud megfelelően készpénz helyett felhasználni. Mások viszont arra hivatkoztak, hogy a pénzkímélő forgalom kiterjesztésére szükség van a bankjegyforgalom nem kívánatos növekedésének elkerülése céljából.

Szerintünk középen van itt az igazság, az tény és való, hogy a pénzkímélő csekkforgalom növelésére szükség van és az is tény, hogy a csekk értéke elméletileg azonos a készpénz értékével, tehát senkit kár nem ér azzal, ha pénz helyett csekket kap.

Viszont az felesleges fáradságot jelent a gazdák részére, ha egészen kis tételeket kapnak meg csekk alakjában és kénytelenek időt eltölteni e kis tételek postai beváltásával. Leghelyesebb volna tehát e kérdést úgy megoldani, hogy a 100 forintnál nagyobb tételeket kapják meg a gazdák csekk alakjában, 100 forintnál kisebb tételeket pedig készpénzben.

Szépséghiba azonban, hogy a Postatakarékpénztár nem fizet folyószámla betétek után kamatot. Ezen segíteni kellene. Ha a magánbank fizethet így kamatot, miért ne fizethetne a Postatakarékpénztár is? Ebben az esetben a konzervatív felfogású gazda is könnyebben megbarátkoznék azzal a gondolattal, hogy «tele erszény» helyett jól dotált csekkszámlája legyen!

♧

AZ ÁSATÁSOK MUNKÁJA a centenárium évében nagy ütemmel indult meg. A buda Várban egyre többet tárnak fel Zsigmond király egykori palotájának maradványaiból. A múlt évben felfedezett Zengővárkony környéki antik faluból már eddig is számos értékes lelet látott napvilágot. Keszthely környékén is több rendkívül érdekes leletre bukkantak. A legújabb ásatások pedig Isaszeg Szent István korabeli települését hozta felszínre. Többek között előkerült a X—XI. században épült háromhajós templom maradványa, a környező házakkal és utcákkal. Az isaszegi ásatások színhelyén jelenleg erdő áll és az írtásnál előkerült edénymaradványok hívták fel a régészek figyelmét, hogy a fiatal erdő alatt egykori település rejtőzhetik.

♣

AZ ATÓMBOMBA ÁLDOZATAINAK EMLÉKÉRE templommal összekötött emlékművet terveznek Hiroshimában. Az eszmét P. Lassale jezsuita atya vetette fel azzal a megokolással, hogy Hiroshima lakóinak tömeghalála, amelyet az atómbomba idézett elő, véget vetett a háborúnak, amely különben talán még évekig pusztította volna az emberiséget.

♧

MAGYAR ZENÉSZEKET KERES A KÜLFÖLD — hallottuk minap. Ellátogattunk tehát a Zenészek Szakszervezetébe, ahol a levelezési szobában valóságos internacionális légkör uralkodik. *A világ legkülönbözőbb tájáról érkeznek levelek, amelyekben magyar zenészeket kérnek.* A négynyelvű levelező — amint belépünk — éppen egy Hollandiából érkezett levél fordítását diktálja: *magyar zenekart kér az egyik amsterdami mulató!* Azonnali választ kérnek s három héten belül már foglalkoztatni is kívánják őket. Az anyagi feltételek kielégítőek.

A fordító, akinek kezeiben naponta sok-sok ezer kilométerről érkezett levél fut össze, egy percre sem szabad. Kihasználjuk néma beleegyezését és magunk olvasunk el néhány levelet. Az eredetiek nyolcvan százaléka angolul íródott, csak kis százalék az, amelyet egy-egy ismeretlenebb nyelven írnak. Itt van például egy Ankarából keltezett töröknyelvű levél előttünk. *Derék levelező sokat törte fejét, mi sikerült megfejtetni valakivel.* Szép zengő, csupa ü, ö, u betűs szavak nagyon jó ajánlatot tartalmaznak: *cigányzenekarért fordulnak a magyar zenészszakszervezethez.* Július 1-re kérik a zenekart, előzőleg a zenészek neveit, fényképeit, hogy ezzel is — onnan — megkönnyítsék a beutazást.

Egy svédnyelvű levélben szimfonikusokat kérnek Malmöbe. *Kiemelik, mennyire sürgős.* Egy Oslóból keltezett, angolnyelvű levél *tiz főből álló magyar zenekart hív meg a norvég fővárosba, heti 200 koronás fizetéssel.* A *Benelux-államok* mindegyike képviseltetni magát. *Brüsszelből magyar rajkózenekart kérnek.* Hollandia — a híres egyetemi város, *Utrecht — szalónzenészeket kér, sürgősen.* Luxemburgban úgylátszik érdekelheti a közönséget a cigányzene, mert a levél, kissé naivan így hangzik: *Természetesen csak abban az esetben foglalkoztathatjuk őket, ha a cigányzenekar tagjai egytől-egyig cigány-magyarok!»*

De nemcsak Európa érdeklődik, — érdeklődik az exótikus világ is: Ceylon, Bombay, Colombó, Kairó, Marokkó! Táviratok, légipostai levelek, amelyek egy-egy út alatt olyan távolságot tesznek m—, mint sok ember egy életen át. Külön említést érdemel egy lehelletvékony papír, amely a *Jáva szigetéről, Bengoeng-ből érkezett és egyhónapos útján hozzávetőleg 11.000 kilométert tett meg!* A tulajdonos sokat hallott már magyar zenéről s ezért zenészeket kérne és egy tehetséges jazz-énekesnőt. Máris kap tog az írógép és holnap máris útba van a magyar zenészszakszervezet narancssárga színű légipostalevelében válasz.

A szakszervezet jól és tempósan működik, a kereslet igen nagy. Hírünk szerint emegy, *azaz menne a világban, az útlevélhivatal is olyan tempós működne ...*

Hazánk
A Demokrata Néppárt lapja
A szerkesztésért és kiadásért felel: dr BARANKOVICS ISTVÁN főszerkesztő.
Szerkeszti: PAPP ANTAL
Szerkesztőség és kiadóhivatal: IX, Üllői-út 19.
Telefon: 188—387.
Előfizetési ár:
egy hónapra 4 Ft, negyedévre 12 Ft.
jogi személyeknek egy évre: 150 Ft.
Postatakarékpénztári csekkszám: 15.996
Hirdetési díj: árszabály szerint
állástkeresőknek 50% engedmény.
Nyomatott: Hungária Hírlapnyomda Rt. Bpest, V Bajcsy-Zsilinszky-út 34.
Felelős: dr Bródy László.
Terjeszti a Globus hírlap- és könyvterjesztő vállalat. Budapest. Nagymező-u. 26. Telefon: 124-870

POLITIKA IS VAN BENNE

I.

— Mondja asszonyom, maga tényleg hozzá akar menni az albérlőjéhez?
— Igen. Olyan nagy összegekkel tartozik, hogy abból ketten kényelmesen megélhetünk.

II.

— Miért ülsz mindig a zongora mellett, hiszen úgy tudom, nem is tudsz játszani.
— Ez igaz! De amig én ott ülök, a feleségem sem játszhat.

III.

— Nem is gondoltam, hogy ennyit fogytam e héten!

Szellem és Élet

Jó szerencse, semmi más

Írta: Rónay György

ZRINYI MIKLÓS, a költő és hadvezér választotta jelmondatul magának, hogy «Sors bona, nihil aliud", vagyis „jó szerencse, semmi más». Hogy mit tartott szerencsének, «micsoda legyen a szerencse», azt is megmagyarázta «Vitéz hadnagy» című műve első részének hatodik szakaszában.

Olyan korban élt, amikor az emberek, a barokk kor fiai, az életet színpadnak, a világot óriási színháznak tekintették —, a «világszínház», «teatrum mundi» kifejezés megszámlálhatatlanul sokszor kerül elénk ezen idők legkülönfélébb irataiban, politikai eszmélkedéseiben, erkölcsi oktatásaiban, levelezéseiben, naplóiban —; a hős ezen a színpadon mozog, azon játssza el a maga jelenését, udvari formák, cselszövények és szabályok között — jellegzetes típusa az «udvari ember»; — és a sikerért küzdve, két láthatatlan hatalom kíséri lépteit és küzd érte: az egyik a Végzet, a Fátum, a másik a Szerencse, a Fortuna.

Ez a Fortuna szeszélyes és csalárd istenasszony, «érdemre nem tekint, szemtelen, vak», akit ma fölemel, holnap elejti, «ma kinccsel vár, holnap lenyomorít», hol édesanyánk, hol rossz mostohánk; ezért aztán — ahogyan a tizennyolcadik századi költő, Faludi Ferenc tanácsolja:

ortuna szekerén okosan ülj,
Így forgasd tengelyét, hogy ki ne dülj,
Ha szépen vezetett,
Ha miben kedvezett,
Ha miben kedvezett, meg ne örülj,
Fortuna szekerén okosan ülj.

Zrinyi Miklós «hadviselő ember» volt és nagyon jól tudta, hogy «egy hadviselő ember a jó szerencse nélkül semmi». De a puszta szerencse sem tesz még valakit talpigemberré, valóban naggyá. Zrinyi elfogadja a kor divatos szerencseszemléletét, de egybeforrasztja egy másik, a középkortól fogva hagyományos, mély és jellegzetesen magyar szemlélettel: azzal, mely a magyarság sorsát folytonos transzcendenciában látja.

MI ENNEK A MAGYAR SZEMLÉLETNEK, magyar metafizikának a lényege? Az a gondolat, mely akkor bontakozik ki teljes nagyságában, amikor a magyarság léte legnagyobb próbája elé kerül: mint a kereszténység vértanuja, mint Isten választott népe küzd a pogány törökökkel életéért, fennmaradásáért, hitéért, s azért a nyugati kereszténységért, mely súlyos küzdelmében végzetesen magára hagyta őt. Elhagyottan, árván kiben bízhatik? Senki és semmi másban, mint Istenben és önnön erejében. Az egykor «virágoskert» Pannóniára vajjon miért bocsájtotta Isten a török kemény csapásait? A nagy lelkiismeretvizsgálatban csak egy felelet adódik: bűneink miatt. Letértünk Isten útjáról, megtagadtuk választottságunkat, vétkekbe merültünk, a magunk esztelenségével, romlottságával fordítottuk el magunkról Isten irgalmát s hívtuk ki bosszuló haragját. Megromlottunk; romlásunk büntetése szenvedésünk. Hogy mik voltak bűneink? Jólétünkben elbizakodottságunk, víg sorsunkban közönyünk, az Úr törvényeivel, igazával való sokszoros szembeszegülésünk, hitbéli tévelygésünk — (vád, melyet katolikusok protestánsokra, protestánsok katolikusokra vetnek) —, s nem utolsó sorban vak kegyetlenségünk, mellyel a szegény jobbágy népet elnyomtuk — (beismerés, mely már nem sokkal a Werbőczi-féle törvények után felmerül s egyik ösztönzője a jobbágyság helyzetének némi enyhítését célzó törekvéseknek, így az örökös röghözkötöttség fokozatos, apró lazításainak).

DE HA SZENVEDÉSÜNK, VÉTKEINK következménye, bűneink megérdemlett büntetése, akkor bűnbánattal, megjobbulásunkkal ki is engesztelhetjük Istent, meg is enyhíthetjük haragját, ki is érdemelhetjük irgalmát. Sorsunk tehát végső fokon a mi kezünkben van, mirajtunk áll. A «sors» mifölöttünk nem vak végzet, nem véletlen: olyan lesz, amilyenné mi magunk alakítjuk munkánkkal, becsületünkkel, áldozatunkkal, erényeinkkel. Szenvedésünk így nemcsak kín és gyalázat, hanem érdemszerzés is; s a legteljesebb hit nem a sorsunkba való tétlen belétörődésre ösztönöz, hanem ellenkezően — és egyedüli keresztény módon — a legteljesebb, legodaadóbb, legbátrabb tevékenységre.

Ezt a „magyar metafizikát" kapcsolja hozzá Zrinyi Miklós a barokk szerencse-filozófiához. „Sors vagy szerencse — írja —, amelynek annyi dolgok és történetek tulajdoníttatnak, nem más, mint a mi elménknek szülése és operációja" — vagyis puszta jelkép. „Mi felettünk igazságnak világával rendelletnek mindenek, és az a vak istenasszony, akinek Fortuna nevet adtak az emberek, a filozófusoknak csak álma; a mi keresztény hitünk azt elrontotta, mert elrontotta a bálványozás... Isten igazságának törvénye az, hogy a jó cselekedetek, kiket e világon tettek, meg legyenek fizetve ugyane világon, szintén miként viszont azoknak, akik rosszul cselekszenek. De mikor aztán választ valakit, hogy e világnak vétkeit óáltala megorvosolja, vagy valamely országnak nyomorúságait megjobbítsa, akkor bizonyára magára veszi annak gondját, akkor ő talál neki okokat és alkalmatosságokat, hogy nagy dolgokhoz nyúlni szíves legyen, akkor ő önt a szívébe bátorságot, elméjébe értelmet, ő emeli föl az ő lelkének kívánságát, ő ad erőt és töredelmességet a véghezvitelhez, ő megtébolyítja az ő ellenségét és kézen fogva viszi őt a győzedelmekre. Ez a szerencse és nem más; az Istennek kezében vagyon annak az üstöke, oda teszi, ahová akarja; nem akarja pedig máshová, hanem aki maga is segíti magát. Szükséges, hogy mikor valami alkalmatosságot az ember lát, nyúljon hozzá; szükséges, hogy minden állapotokat, történeteket a maga dolgához s javához mesterkedjék szabni. Mert valamint nem áll a hajós ember hatalmában a szükséges szeleket előállítani és hozni, hanem azokkal, melyek maguktól jönnek, mesterséggel élni: úgy szintén, noha egy hadviselő embernek vagy akárkinek másnak nem áll hatalmában jó alkalmatosságokat teremteni, mindazonáltal azok, melyek maguktól jönnek, kell néki mesterkedni, hogy az ő hasznára és javára legyenek, hogy a maga állapotát az időhöz szabhassa. Egyszóval: kiki a maga szerencséjének a kovácsa". Szerencsénkhez kellenek a kedvező körülmények — igaz; de „a szerencsének formája és alkotmánya az emberben magában kovácsoltatik". És: „Sokféle jóságos cselekedetek vannak ... és ezek azok, akik az embernek szerencsét csinálnak. Bizonyára nagy hasonlatosságuk van ezeknek azokkal a sűrű csillagokkal, melyek az eget átkötötték, kiket deákul via lacteának hívnak. Ez a tejesút sok apró csillagoknak sűrűségéből vagyon; nem látom ugyan egyiket sem magányosan és külön, de együtt mindnyájuk fényességét láthatni. Szintén így a sok jócselekedet nem látszik magányosan az emberben, de az ő szerencséjének fényessége, mely ezekből származik, mindenek szemében tündöklik". Végül: bármennyi sikert hozzon is a szerencse véletlensége, az embert nem a siker igazolja végső fokon, hanem az az erkölcs, melyet tevékenységében tanusít. „Jobb jó és okos ok mellett veszteni, hogysem bolondsággal nyerni; mert ha veszt is az ember ok mellett, mégis az a gyönyörűsége főnnvagyon, hogy okát tudja adni cselekedeteinek; de ha bolondsággal nyer is, nem kérkedhetik sokat vele, mert nem az ő elméje munkája az, hanem a szerencséé."

ÍGY MÉLYÜL EL, így teljesedik hagyományosan és nagyszerűen magyarrá Zrinyi Miklós szemléletében a barokk szerencse-filozófia; így keresztelődik a szerencse gondviseléssé és férfias morállá, s így alakul az „udvari ember" európai típusa a magyar éghajlat alatt a helytállás, tisztesség és becsület hívő erkölcsi hősiességévé. S ez a mélységes és hagyományos magyar élmény mély és általános népi élményünk is, melynek vallomása ott zeng legszebb énekeinkben az „Ah, hol vagy magyarok", a „Boldogasszony anyánk" strófáiban. Amíg a magyarságban élt ez a hit, amíg átélte sorsának ezt a transzcendenciáját — azt a folytonos Istenhez-kötöttségét, mely önmaga képességeinek legteljesebb latbavetésére késztette —, addig megállta helyét lelkileg története legsúlyosabb zivataraiban is. Amikor ezt a meggyőződését föladta, amikor szemét elfordította ezekről a csillagokról: szükségszerűen következett be lelki elernyedése s az a tétlensége, melylyel saját sorsát tunyán rábízta az illúziók és ábrándok kalandos szeljárására. Zrinyi jól tudta, hogy nagyságunk forrása végtére is bennünk van, a mi Isten segítségét kiérdemlő jószándékunkban, személyes derékségünkben, mindannyiunk mindennapi egyszerű hősiességében — abban a „kicsiny útban", melyről századokkal később Lisieuxi Szent Teréz beszél: — jócselekedeteink, erényeink láthatatlan kicsiny csillagaiból sugárzik dicsőségünk fényessége. Amikor Boldogasszony népe mennyei Édesanyjához fohászkodott, ezért fohászkodott: erőt kért s kegyelmet ahhoz, hogy méltókká tudjunk lenni Isten segítő kezére:

Nyisd fel az egeket
sok kiáltásunkra,
Tégy méltóvá bennünk
régi gráciánkra...

Ünnepi percek

PÜNKÖSD UTÁN 3. VASÁRNAPRA

„Minden kegyelemnek Istene, ki meghívott minket az örök dicsőségre. Krisztus Jézus által, maga fog minket e rövid szenvedés után tökéletessé tenni, megerősíteni és megszilárdítani". Szent Péter apostol leveléből.

Hála, a Jóisten kereszteket küld ránk, lázongunk, panaszkodunk, tiltakozunk. Annyira irtózunk minden kedvünk ellen való dologtól, hogy azt szeretnők, bár mindig bársonnyal bélelt menedékhelyen rejtőzhetnénk; pedig tövisekkel bélelt lakásban kell laknunk. A mennyországba a kereszten át visz az út. A betegségek, kísértések, kínok: mind megannyi mennyekbe vezető kereszt. S mindez hamarosan elmúlik felőlünk...

A kereszt az ég lépcsőfoka. Mily vigasztaló tudat, hogy Isten színe előtt szenvedünk s hogy este, lelkünket megvizsgálva, azt mondhatjuk: lelkem, ma két-három órán át Jézus Krisztushoz lehettél hasonló! Megostoroztak, tövissel koronáztak, keresztre vontak vele együtt! Mily kincset szereztél ezzel a halálra! S milyen jó lesz meghalnod, ha kereszten éltél!

Mert akár akarjuk, akár nem: szenvednünk kell. Van, aki úgy szenved, mint a jobb lator s van aki úgy, ahogyan a bal. Szenvedni mindketten szenvedtek, de az egyik érdemszerzővé tette szenvedését, jóvátételként fogadta el s amikor a megfeszített Jézus felé fordult, hallhatta ajkáról a nagyszerű szavakat: még ma velem leszel a paradicsomban. A másik lator viszont üvöltözött, káromkodott s a legteljesebb kétségbeesésben halt meg.

Kétféleképpen lehet szenvedni: szeretettel és szeretet nélkül. A szentek türelmesen, állhatatosan és boldogan szenvednek, mert szeretnek. Aki nem szeret, az dühöngve, keserűen és kelletlenül szenved. Ha szeretjük Istent, szeretni fogjuk keresztünket is, örömünket leljük benne s abban, hogy szenvedhetünk Annak szeretetéért, aki a legnagyobb kínokat szenvedte el értünk.

Vianney Szent János.

JÉZUS SZÍVÉNEK ÜNNEPÉRE

Nekem, legkisebbnek adatott meg a kegyelem, hogy Krisztus kikutathatatlan gazdagságát a pogányok között hirdessem." Szent Pál apostol leveléből az efezusiakhoz.

„Isten mindenkinek hivatást adott; rajtunk áll, hogy kövessük ezt az utat, ezt a hivatást. S megadva hivatásunkat, a Jóisten bőségesen ad teljesítéséhez kegyelmet is; ha viszont elmulasztjuk hivatásunkat, elveszítjük a reá kapott kegyelmet s akkor igen nehéz megmentenünk magunkat."

Vianney Szent János.

Szeretném bejárni a földet, neved hirdetve s keresztedet tűzve ki a hitetlenség tájain, ó Istenem. De egyetlen misszióval nem érem be; szeretném ugyanakkor evangéliumodat hirdetni a világ minden vidékén, a legeldugottabb szigetekig. Szeretnék hithirdető lenni, de nemcsak néhány esztendőre, bár lehettem volna az a világ kezdetétől fogva s lehetnék az az idők végezetéig!

A szeretet adta kezembe hivatásom kulcsát. Megértettem, hogyha az Egyház különféle tagokból áll, nem hiányozhat legnemesebb és legszükségesebb szerve sem. Megértettem, hogy szíve van s hogy ez a Szív szeretettől lángol. Egyedül a szeretet mozgatja a tagokat s ha a szeretet kialudna, az apostolok nem hirdetnék többé az evangéliumot s a mártírok nem ontanák többé vérüket. Megértettem, hogy a szeretet minden hivatást magában foglal s hogy a szeretet minden. S akkor boldogságomban így kiáltottam fel: „Szeretett Jézusom, végre megtaláltam hivatásomat: az én hivatásom a szeretet!"

Lisieuxi Szent Teréz.

A Boldogasszony Anyánk

Kezdetű régi, kedvelt magyar népének szövegének egy részlete ellen emelt kifogást a napokban egyik tekintélyes vezető politikusunk; nehezményezte, hogy az ének harmadik sorában az «édes» szót «romlott»-tal cserélték föl, ügyesformán: «Magyarországról, romlott hazánkról — Ne feledkezzél el»... Bizonyára nem hiába való, ha ebben a kérdésben tárgyilagosan és elfogultság nélkül a legmegbízhatóbb tanút szólaltatjuk meg: a filológiát, irodalomtörténetet. Eszerint a tények a következők:

Az ének legrégibb szövege egy Pannonhalmán őrzött kéziratos énekeskönyvben, az úgynevezett Szoszna-kódexben maradt fönn, 1715—34 közötti időkből. Versfejei, vagyis a strófák első betűi egybeolvasva a «Bonifacius» nevet adják ki; ebből úgy véli a kódex legújabb ismertetője, hogy az éneket egy Lancsics Bonifac nevű bencés szerzetes szerzette. Ebben az ős-kéziratban a kérdéses részlet így hangzik: «Magyarországról, Pannóniáról, — Ne feledkezzél el árva magyarokról». Az ének hamarosan népszerű lett, mert népünk egy nagy, kollektív vallásos élményét fejezte ki. Mint ilyenkor általában történni szokott, a szövegen a sorozatos átvételek, tovább-közlések folyamán némi módosulások történtek, nem lényegesek, hanemcsak szavakra kiterjedők; akik a XVII—XVIII. század kéziratos világi és egyházi költészetével foglalkoztak, jól ismerik a «továbbírásnak» ezt a folyamatát. A nép a használatban a szövegeket rendszerint még jobban magához idomítja. Így került a harmadik sorba a «Pannóniáról» kifejezés helyébe, — bizonyára, mert ez a latin név kissé tudósnak hatott az éneklő ájtatos nép számára —, a közérthetőbb s agyanakkor melegebb, mélyebb «romlott hazánkról» kifejezés. Az eredeti után tehát ez tekintendő az ének hiteles szövegének. Később, amikor a tizenkilencedik század kompromisszumos magyarságában fokozatosan elhalványodott az a leki tartalom, mely az éneket sugallta, meggyöngült az a metafizika, mely sorsunkat úgy tekintette, mint lelki helytállásunk, jóra törekvésünk függvényét, — akkor a vallásos élmény korábbi keményebb, férfiasabb színezete is mind jobban megfakult. Ekkor vált divatossá a «romlott hazánkról» helyett az érzelmesebb, lágyabb «édes hazánkról». Vele párhuzamosan öntötték el zenei vonalon is a magyar egyházi éneket a régi szép magyar dallamok helyett az érzelgős németek. Amikor azután nemrégiben megindult az egyházi ének igen-igen esedékes reformja, mégpedig mind a zenei részt, mind a szöveget illetően, akkor a dallamokat is, szövegeket is megtisztították a sok sallangtól, cifraságtól, giccstől: visszatértek az igazi, valódi magyar egyházi énekhagyományokhoz. Ma már az országban általánosságban a «Szent vagy Uram» gyűjtemény valóban magyar énekeit éneklik. Magyar dallamot, a régi, eredeti szöveggel.

Ez a helyzet a «Boldogasszony anyánk» esetében is. Ezért énekelik a későbbi, lágyítottabb szöveg helyett az eredetibbet, népibbet. «Édes» hazánk helyett a «romlott» hazánkat.

Művészeti Élet

SZINYEI MERSE PÁL születésének századik évfordulóját, némi eltolódással, a szépművészeti múzeum emlékkiállítással ünnepli meg. Immár elfogulatlanul, az idő rostáján átszűrt tisztánlátással szemlélhetjük egy feltűnésekor észrenemvett, majd utóbb európaszerte elkésett kitüntetésekkel elhalmozott, fiatalkori világraszóló remekekkel végül is halhatatlanként felfedezett festőgéniuszunk életművét. Bizvást elmondhatjuk róla, hogy szerencsés életkörülmények közt a század angyali mosolyú festőküldöttje, egy új Correggióvá válhatott volna. Magyar sors, hogy a közöny és megnemértés ellenáramától szárnyszegetten letört, elkallódott teremtő lendülete.

A 28 éves korában festett «Majális» egyik legféltettebb, legbájosabb nemzeti kincsünk. Verőfényes öntudatunkra eszmélünk benne. Az első pillanattól elvehetetlenül a mienk. A természet vendégelő pompája és egy kis meghitt társaság ünnepélyes derüje: az élet mély rejtelmét rezzenti meg bennünk és szívdobbanással emlékeztet a makulátlan tisztán megőrzött valónkra. Remekmű, mert varázsos könnyedséggel adja vissza a lét kettősségét: az örökkévalóság lehell ránk egy múló pillanatban.

A kilenc évvel későbbi «Pacsirta», (mindkét mestermű Kákai Szabó György tisztitotta le avatott kézzel) a legsötétebb kék azurba felröppenő kis magyar madárral zeng hálaimát az élet kimeríthetetlen gyönyörűségéért. Szép heverő női aktja a dalos magasságba szegezett mélázó tekintetével: költői álom a boldogságról. És milyen szűzi, milyen vallásos ihletésű ez a tündéráom... Örvénylő, habfehér bárányfelhők záporozzák az örőm káprázatát.

«Lilaruhás nő»-je — fiatal felesége eszményített szépségében — talán a legtökéletesebb, felülmúlhatatlan festői remeklése. Mintha a szép madonnák festőjének, Giovanni Bellininek atyai pillantásától kísérve jött volna, mint csoda, létre. Giorgione mellett se vallana szégyent. Éppen ez a messzefénylő, belsőtűztől sugárzó, fenkölt eszmeiség indíthatta volna el Szinyei Madonna-sorozatát, egy megújhodó egyházi festészet sejlő monumentális arányaival.

A késői Szinyei festészete már csak részletszépségekben gazdag. Ám az átfogó, egyre újabb alkotásokra serkentő teljesség démoni tüze elhamvadt. Érdekes, gyöngéd, finom, sőt helyenként költői is („Pipacs a mezőn"), amit így alkot, de többé nem szükségszerű. Lángelméje még egy utolsót lobban, amikor 25 éves korában festett és Amerikából csak halála után visszaszerzett, álmodó «Szerelmes pár»-ját emlékezetből, egy félszázaddal később remekbe álmodja újra.

*

DIENER DÉNES RUDOLF pajzán könnyedségű pasztelljei vidáman és fürgén rögtönzött tájhangulatok. Tetszetősek, bohókásak, mint finom, pikáns, piciny sanszonok. Ez a ficánkoló éberség őszinte és közvetlen a pasztell-megnyilatkozásokban, de keresett, mesterkélt az olajfestményeken.

*

P. TAMÁS ALAJOS templomi hangversenyei változatlan érdeklődést keltenek. Legutóbb Corelli és Bach áhitatos karácsonyi zenéjét tolmácsolta a Kapisztrán-kórus és zenekar közreműködésével.

*

FARKAS FERENC liral kantátáját, a Dsida Jenő szerelmi költészetéből összeállított, hatszakaszos «Szent János kútja»: a hangversenyévad legkiemelkedőbb bemutatója. Tökéletes egységbe olvad forma s tartalom, szöveg és zene, érzés és kifejezés, dallam, ritmus és hangulat. A szerény, mélyérzésű Farkas tüneményes finomságú dalkomponista. Egy magyar Schubert. Ő talán az egyetlen önálló, őszintén sajátmondanivalójú magyar zeneköltő a Bartók- és Kodály-epigonok között.

H. G.

en 46 P 95 f-t, azaz Negyvenhat pengő
rkszámla terhére utaljon ki. Budapest,
iniszter rendeletéből: dr. Ybl Ervin

másolat hiteléül:

szteri irodatiszt.

Budapest, 1938. évi november hó 12-

A miniszter rendeletéből:

dr. Ybl Ervin s.k.

miniszteri tanácsos.

A kiadvány hiteléül:

Jónay

miniszteri irodatiszt.

< Szinyei Merse Pál >

Petrovics Elek:

< > Különlenyomat a Budapesti Szemle

1941. jul. száma

bol. – Bp. 1941

Csak a legkülönbek jutnak el a végső fokig, az élettörvények tragikus szükségszerűségének rezignált és heroikus belátásáig." (Uo.: 273.) Ezzel többé-kevésbé már itt is "A lélek és a formák" esszéihez hasonlóan került kimondásra, kit tart a fiatal Lukács "korunk tragikus hősének".

Ámde éppen ezért "a könyv főkérdése tehát ez: van-e modern dráma, és ha igen, milyen a stílusa?" (Uo.: 18.) Hiszen pl.: "Nem lehet véletlen, hogy Angliában, ahol a polgárság a legerősebb volt akkor, a Swiftek, Sterne-ök, Goldsmith-ek, Fieldingek, Smollettek, egypár izolált kísérlettől eltekintve, regényekben fejezték ki mondanivalójukat; a lényegesebbet csak regényekben. Nem véletlen az sem, hogy a polgári drámáért annyit küzdő Diderot drámái szárazak, hidegek, emberei élettelenek, pedig milyen élettől dúzzadó embert tud teremteni, mihelyt az tipikusan drámaiatlan lehet (Le neveu de Rameau)." (Uo.: 59.) Nem véletlen, mivel "az élet, mint a költészet anyaga[...] epikusabbá, vagy még pontosabban regényszerűbbé vált, mint valaha volt (itt persze a pszichológiai regényre gondolok, nem a primitívre)". (Uo.: 111.) Csakhogy, amennyiben modern dráma van egyáltalán, akkor annak polgári drámának kell lennie: "A modern dráma a polgárság drámája; a mo-

Szinyei Merse Pál

l.

Lykanemzromantika.

81, 88, 99, 143,
236, 260.

Szinyei Merse Pál

Nód

3

Kőszegi László:

Mi mindenről feledkeznek meg a modern művészet magyarázói?

Bpest, 1930.

Szinyei Merse Pál

Hoffmann Edith –

– Szinyei majálisa. Serlegbeszéd a Szinyei-Merse Pál Társaság ünnepi lakomáján, 1940. február 10-én. *Nyugat* XXXIII. évf. p. 124—126.

1940

Pátray Pál: Szinyei Merse Pál

16°, 24K, 22L, Budapest, 1941

Szinyei Merse Pál

Lázár, Béla: Paul Heyse von Szinyei

4°, K, L, Leipzig, 1911.

Szinyei, Heyse Paul

Szinyei Merse Pál

Zárár Béla: Szinyei Merse Pál

8°, 4K., 97L., Budapest, év nélkül (1913)

Malonyay Dezső: Szinyei Merse Pál

8°, K, L, Budapest,

Szinyei Merse Pál

Meller Simon: Szinyei Merse Pál

(Kny. Az Orsz. Szépművészeti Muzeum Évkönyvei.)
Nagy 4°, 63 L, 123 L, Bp. 1935.

Szinyei Merse Pál

Herman Lipót: A Majális és a későbbi művek mestere

kny. Pesti Napló
16°, 0K, Budapest, é. nélkül, 1930.

Szinyei Merse Pál

Szinyei Merse Pál

Rózsaffy, Didier: Un précurseur de la
Peintre moderne en Hongrie, Paul
Merse de Szinyei

kny. Gazette des Beaux-Arts
4°, 8 L, 16 L, Paris, év nélkül (1927)

Szinyei Merse Pál

Szinyei-emlékkönyv

8°, 46 k., 140 l., Budapest, év nélkül

Szinyei Merse Pál

4 7

MAGYAR MŰVÉSZET
1938. 288. l.

A MŰVÉSZETI MÚZEUMOK BARÁTAI EGYESÜLETE legutóbb ismét gyarapította a Szépművészeti Múzeumban őrzött értékes örök letéteinek számát. Legutóbbi választmányi ülésén megszerezte ugyanis Szinyei Merse Pál egyik kiváló portréját, mely a művész ~~anyját~~ ábrázolja. A kép eddig a család letéteként volt kiállítva a múzeum Szinyei-termében, ahova most az egyesület örök letéteként végleg bekerült. Megvásárolta még az egyesület Rippl-Rónai József: „Nő a konyhában" című kis képét is, mely a múzeum Rippl-Rónai kollekciójának értékes kiegészítéséül szolgál. Az egyesület e letéteivel újabb bizonyítékát adta a mai nehéz időkben is átérzett áldozatkészségének.

apját!

6.

8.

7.

Szinyei Merse Pál

cód

Héjjas János:

A Szépművészeti Múzeum két új képe.

MAGYAR MUVESZET

1938. 280. 281. l.

Édesapám c. képé-
nek (1870) repr. val

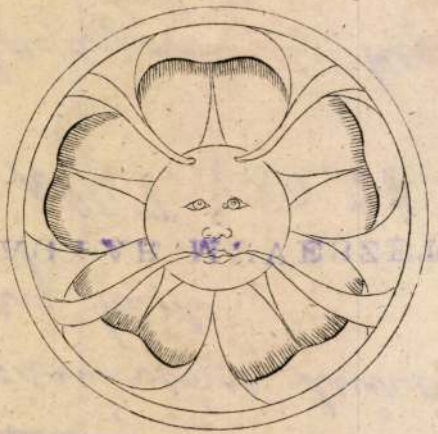

9.

5.

Szinyei Merse Pál

vód.

Hekler Antal szerlegbe-
széde Szinyeiről -

MAGYAR MUVESZET

1937. 98, 99,

100 l.

Szinyei Merse Pál

első izben 1869-
ben állít ki a Mű-
csarnokban.

Műcs. Kiá[illegible] tól
Pipics 98.l.

Szinyei Merse Pál

cród

Hoffmann Edith dr.

Szinyei viszonya
kortársaihoz.
Magyar Művészet
1937. 69–78. l.
kejiekkel.

Szinyei Merse Pál

A Faun c. Egy repr.

u/

MAGYAR MUVESZET
1937. 349 l

Hermann Lipót:
A Szinyei Merse Pál Társaság művésztagjainak hatodik kiállítása.

A MOST ÉPÍTETT FŐVÁROSI MUNKÁSHÁZAK A GRÓF-HALLER-UTCZÁBAN.

czár idegenkedve és ellenséges szemmel nézte a finn alkotmányos életet, mely sehogysem illett bele önkényuralmi rendszerükbe.

határozottságra hivta fel Bobrikovot. És most kezdődött csak igazán az önkényuralom tombolása Finnországban, mindenekelőtt a sajtó-

a közelmúlt napok történetéhez tartozik. A finn országgyűlés egyhangúlag megállapította, hogy e követelés törvénytelen. Voltak ugyan hangok — az ó-finn párt köréből, — melyek azt mondották, hogy most veszélyes kereken elutasitani ezt a követelést, mert könnyen felidézhetik azt a helyzetet, «hogy a finn nép nem lesz többé abban a helyzetben, hogy nézeteit választott népképviselői útján fejezze ki az uralkodónak.» Nem azért mondják ezt, — szóltak, — mintha kisebbre becsülnék Finnország jogát, mint a szélső ifjú-finn és svéd pártok, hanem azért, mert tartanak az erősebb fél romboló hatalmától, mely még nagyobb pusztitást is végezhet, mint azt, a mit eddig végzett. De az országgyűlés máskép határozott. Visszautasitotta a czár követelését. A hatalom készen állt a válaszszal. Feloszlatta a finn országgyülést. És Pétervárott kiadták a jelszót Finnország teljes és végleges beolvasztására. A terv erre nézve készen áll. A finn országgyűlés ezentúl csak tanácsadó testület legyen, mely csak az orosz kormány felszólitására adhasson véleményt és csakis oly kérdésekben, melyeket eléje terjesztenek. Finnország egy képviselőt küldjön az orosz birodalmi tanácsba és ötöt a birodalmi dumába. Az orosz birodalmi törvények terjeszkedjenek ki Finnország területére is, egyben pedig töröltessék el minden finn törvény, mely ellenkezik az orosz törvényekkel. S hogy Finnország ennyi jogtiprás ellen fel ne lázadhasson, az orosz kormány máris két hadtestet

Kissé elgondolkozott, fogta a poharát és koczczintottunk.

— Mondasz valamit . . . És . . . és — kérdezte kissé félénken, furcsa szemhunyorgatással — és hogy vagy . . . ha szabad tudnom — a feleséggel?

— Ezzel épen úgy vagyok, Tódorkám. Már én itt sem nézem az étlapot. Ezen a téren különben — de ezt csak mellékesen jegyzem meg — ugyanazt tapasztaltam, hogy a magyar nő ép úgy aránylik az idegen nőhöz, mint a magyar alma az idegen almához . . . Azt hiszem, Tódorkám, nem sokára gratulálhatsz . . .

— Ugyis, mint boldog vőlegénynek, úgy-e? — egészítette ki mondatomat Halupka és megint elgondolkozott.

Azután gyors egymásutánban kihörpintett két pohár szamorodnit, összegyűrte az étlapot s az asztal alá dobta. Majd fogta a kését s egy szokatlanul energikus, elszánt mozdulattal felvágta az egyik kezeügyébe eső, kaczéran rámosolygó piros almát . . .

*

Ez vagy két hete történt.

Tegnap pedig kis aranyszegélyes levélkét kaptam, melyen czifra szeczessziós, legújabb divatu betűk hirdetik a vidéki nyomdatechnika diadalát ilyenképen: «Halupka Tódor és Bczsey Bözsi — jegyesek».

Szinyei Merse Pál: Bodrog.

Szinyei Merse Pál

Irod
=

Meller Simon. Magyar festők kiállítása Berlinben. Vas. Ujs. 1910.
165. l.

állásokat, hogy a szerbek fedezékeiket kezdték elhagyni. A nagyváradi 37. gyalogezred azonnal rohamra indult, két egymásmögötti szerb állást elfoglalt és azokon túl még majdnem Ravnje szegélyéig jutott. A sikert azonban a szerbek pánikszerű menekülése dacára sem (az elhagyott állásokban 4 géppuska, 600 puska és nagymennyiségű kézigránát maradt vissza) lehetett kihasználni, mert a 37-esek pillanatnyi elhatározásból, megfelelő felkészülés nélkül rohamoztak és csak puskáikat, kevés lőszerrel, vitték magukkal." Ez a sikeres roham adta meg a lökést a szomszédos prágai hadtestnek, hogy három nappal később szintén rohamra menjen és a szerbeket kissé visszaszorítsa. Majd október 30-án megint a 37-esek rohamoztak, mire a szerbek a Macsvát feladták.

Mindezeket a részleteket csak azért említettük, hogy bizonyítsuk, miszerint a mi jó katonánk — és ilyen volt a szerb hadszíntéren a magyar, az osztráknémet és a horvát — semmiben sem maradt el az égig dícsért szerb harcos mögött.

Végül idézzük a szerb vezérkar művét a Drina-menti csatáról, amelynek elvesztését így indokolja:

„A nyugati hadműveleti arcvonal szárnyai ellen (vagyis a Macsvában és a Jagodina magaslat felől) gyakorolt erős ellenséges nyomás nem engedte, hogy a hadseregek megálljanak, rendbe jőjjenek és erősebb ellenállást fejtsenek ki. Egyik balsiker a másikat követte ... a szellem megrendült ... A köd, rossz időjárás, éjszakai menetelések, szakadatlan harcok ... a csapatokból a kötelességérzést kiölték. Egyesek, majd egész osztagok menekülése

kinek azért kell küzdeni, mert egy haszontalan familia jóravaló leányától eltántorítani nem engedi magát. Szabó László ez a legény, a ki az elzüllött Sirák suszternek Vicza lányát szereti, de szereti a lányt a bátyja, Vincze is. Az öreg Szabó nem szívesen látja a két fia hajlamát, s ráveszi a Vicza korhely apját, egyezzék bele, hogy Vincze és Vicza csakúgy balkézről éljenek együtt. László ezen felháborodik s a lányt az egész falu előtt jegyesének nyilvánítja. Eddig sok erővel indult a darab. Jön azután a bankóhamisítás. Kiderült, hogy a vagyonos Szabó Vincze bankót hamisít, mikor aztán a csendőrök elől menekűlni akar, ezek lelövik. Ily műsorába való fölvételét ajánlja. Azt fejtegeti, hogy a népszínmű, a Nemzeti Szinháztól távol, mind jobban elvesztette a drámai magot, a többi műfajjal való testvérjegyét s mindinkább néprajzi különösség lett belőle. Beöthy egyelőre három népszínművet akar a játékrendbe illeszteni: Gaál József hires «*Peleskei*

Szinyei Merse Pál: A falu alatt.

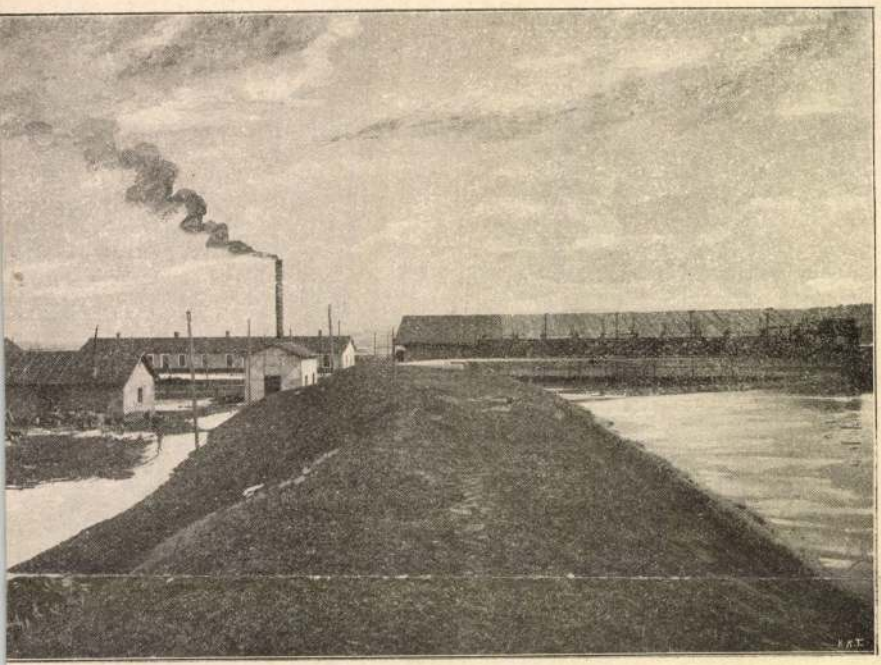

A VILLAMOS TELEP.

i kereskedelmi múzeum
al kiadta egy 350 lapra
czíme: «*Túl a tengeren*»,
Amerikáról, élete külö-
, a tengeri útról és min-
mber szeme ilyen úton
lusztrálja a könyvet, me-
yvnyomda csinosan állí-
rt 50 krajczárért, Győr-
y tapasztalatainak szak-
szus tárgyalásainak elő-
ni és iparkamara adta ki
. Ez 270 lapnyi kötetre

aesthetikus és műkriti-
pzma Ferencz l. tagnak
ban tartott fölolvasása.
sorában megjelent 112
A szerző ezeket mondja

től Amynanderig terjedő czikkek töltik be a füzetet, melyet 21 ábra és kép is érdekesít. Ára 1 korona. A folytatólagos füzetek minden hó 15-ikén megjelennek.

A Nemzeti Szalon tárlata. Május 12-én készült el a Nemzeti Szalon új tárlata, s *Hock* János, a társulat nagybuzgalmú igazgatója vezette körül a meghivott vendégeket. Másnap délben pedig *Wlassics* közoktatásügyi miniszter K. *Lippich* Elek miniszteri osztálytanácsos kiséretében tekintette meg, s ezzel nyílt meg a kiállítás.

A kiállításnak egyik érdekessége *Munkácsy Mihálynak* három ifjukori rajza. Itt van először kiállítva *László* Fülöptől a pápa arczképének rajzvázlata is, melyet lapunk is bemutatott közelebb. *Székely* Bertalannak egy régebbi érdekes képén kívül csupa fiatal festő és szobrász munkája szerepel a kiállításon. Számban és minőségben a tájképfestők uralkodnak. Van köztük nehány, kiváltkép *Katona* és *Kézdi-Kovács* munkái között, melyek finom szem-

A Kiss József ünnep a Petőfi-Társaságban. Hetven éves nagy költőnk megköszöni az ovációt. Müllner János fényképe az Uj Idők számára

ma a magyar nemzet kincsesházának igaz gyöngyei és gazdaggá, nagyszerűvé és mindannyiunk tulajdonává teszik Kiss József életét.

A költő útja meredek emelkedéssel fölérkezett a dicsőség hegygerincére.

És gyülölség, gáncs lassan elmaradt
Az eliramló bús évek alatt.
És az öklök marokká enyhülnek
S a vas marokban friss virág terem,
Megkoszorúzni késő énekem.

Igy énekel a költő, aki visszatekintve a múltjába, békés alkonyi fényben látja azt.

Mi pedig váltsuk valóvá jóslatát és koszorúzzuk meg friss virággal nemcsak késő énekét, de korai dalát is. Köszöntjük a költőt és köszöntjük életének minden nagy és szép pillanatát és köszöntjük küzdelmeit, fájdalmait és gondjait is, mert tudjuk, hogy ezek tették méllyé, emberivé és megkapóvá Kiss József költészetét.

A Kárpátok óriása

A havasormu erdős bérc tövében
Áll egy fehér leányszobor;
Fürödni készül a forrásba éppen,
Mely lábánál gyöngyözve forr.

Föut a sziklák közt óriás tanyázik,
Villámokkal küzd egyedül;
Esténkint lelopódzik a forrásig,
Ha szive megelevenül.

Nyíló havasi rózsából s gyopárból
Köt bokrétát ajándékul,
S leszáll a sas-fészkes zord sziklavárból
S a szép szobor elébe hull.

Csókolja hosszan, izzó szenvedéllyel,
Melyben egész pokol lobog;
Öleli reszkető, szűztiszta kéjjel,
Míg szive hallhatón dobog.

Olyan szivének minden dobbanása,
Mint egy-egy sziklazuhanás;
Olyan szemének minden lobbanása,
Mint éjjel villámvillanás.

Esténkint nem jön senki sem e tájra,
Mindenki párjához siet;
És szánva gondol a bérc nagy fiára,
Ki nem lel egy élő szivet!

Patyi István

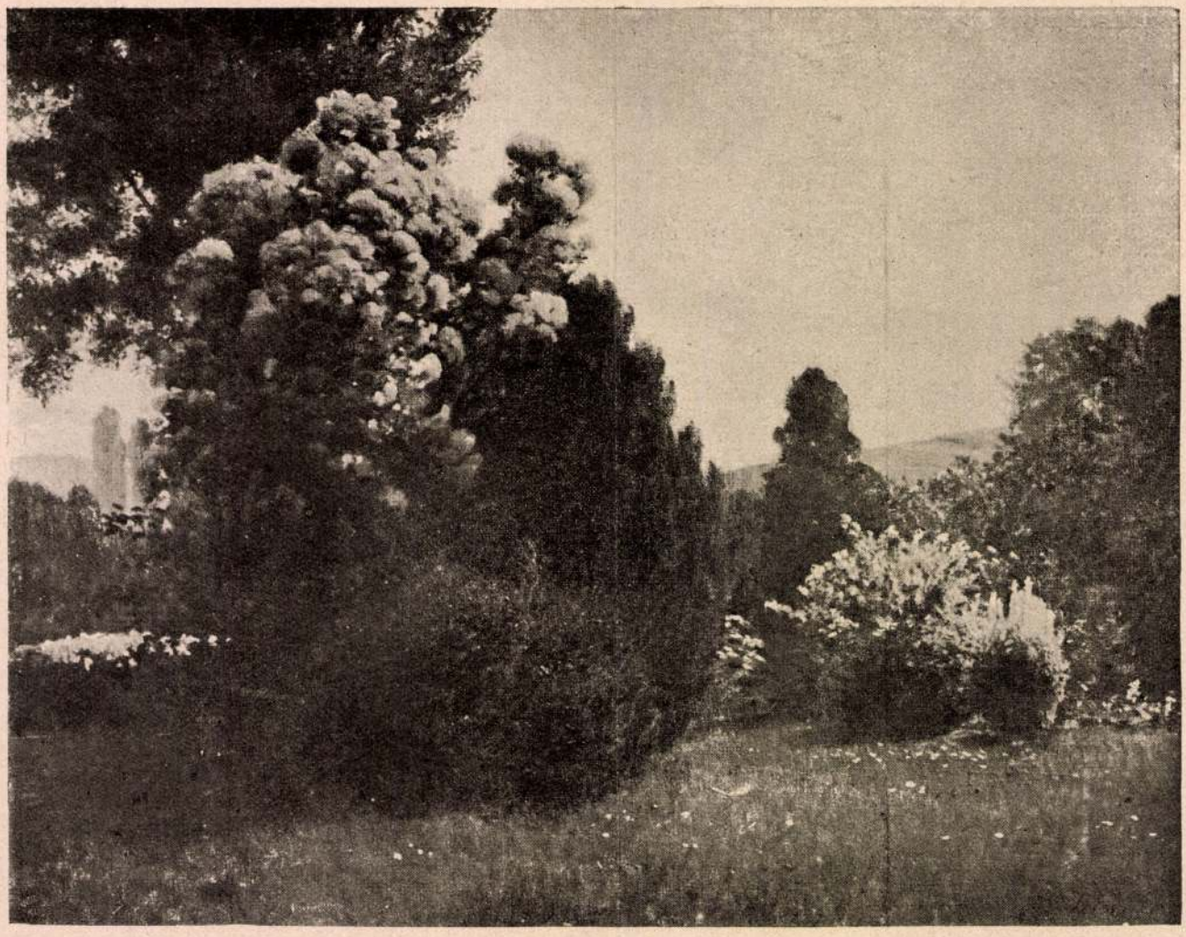

Az Ernst-muzeum kiállításából. Nyári virágzás. Szinyei Merse Pál festménye

Kiss József hetvenedik születésnapján

— *A Petőfi Társaság ünnepi közgyülésén elmondta*

HERCZEG FERENC

A költő képzelete, mint a prédára leső ölyv, állandóan ott kereng a hétköznapok fölött, hogy le-lecsapva, az élet egy-egy jelenségét fölragadja és magával vigye felleghazájába.

Szédítő magasságban a földrajzi Magyarország göröngyei fölött, a fantázia ölyvei összehordtak már egy egész új országot, összehordták a költészet Magyarországát, ahol magyar tájak, magyar városok és falvak, magyar emberek, események és érzések élnek a mulandóság porától megtisztult életet.

Ebben a fellegországban ma is ragyog még Petőfi alföldi napja, az ország címerének védelmében ma is forgatja még öklelő rúdját Öreg-Toldi, Himfy a gitárját pengeti, Jósika leventéi csodadolgokat művelnek, Jókai delnői csoda szerelmeket éreznek, ebben az országban a töprengés redőket von Eötvös báró hőseinek tiszta homlokára, Mikszáth jó palócai szántanakvetnek és Kiss József Simon Juditjának fájdalma még egyre zokog.

Ha egy világraszóló végítélet elsöpörné a föld színéről a politikai Magyarországot, — a költők Magyarországa azért még évszázadokig folytatná magányos csillagéletét.

A költők Magyarországát hódító igába nem hajthatja, áruló el nem adhatja, az büszkén, hozzáférhetetlenül és szabadon tündöklik a világirodalom egén.

Ez a ködország, ez a délibáb-birodalom nemcsak irodalmi, hanem politikai hatalmat is jelent, mert a világ szemében az egységes és oszthatatlan magyar kulturnemzetet képviseli. A magyar költészet nemcsak ékessége, de erőssége is a nemzetnek. És aki az arra méltó költőt ünnepli, az a nemzet halántékát övezi babérral. Ez a tudat adjon országos jelentőséget a mi ünnepünknek.

Összegyülekeztünk egy mélabús őszi vasárnapon, hogy a tisztelet babérjával és a szeretet virágaival koszorúzzunk meg egy hetven esztendős életet. Egy életet, amelyben több volt a sóhajtás, mint a mosoly. Több a lemondás, mint a mámor. Egy életet, amely gyakrabban visszhangzott küzdelmek zajától, mint győzelmek ujjongásától. Szóval: egy emberi életet.

Útja sokáig az ismeretlenség homályában kanyarodott. Gyakran szürkére festette a közömbösség ráhulló pora. Olykor babérerdők vagy virágos kertek felé indult és kopár tarlókhoz érkezett, ahol mások, boldogabbak, már learattak minden termést. Az útszélén pedig támadásra készen ott leselkedtek a kenyérgondok. Szóval: egy költő életútja volt.

A magányosság félelme, vagy egy-egy szabad és boldog perc mámora dalra ösztökélte a vándort. Ezek a dalok, a tüzes zománcu, gyöngéd, keleti fényü dalok

Uj Idők 1913-14, XX. 11. f.

1021 1970 FEB

SZINYEI MERSE PÁLRÓL

halálának 50. évfordulóján

Többször írtam már Szinyeiről. Életműve mindazoknak, akik a magyar művészet sorsa fölött időnként elmerengtek, mindig adott valami figyelmeztetőt a rangra, a festőnek mértéket, néha buzdítást nagyobb erőfeszítésre, de ugyanakkor és mindenkinek rendkívül szeretetreméltó emberi tartalmat is sugallt.

Halálának 50. évfordulójához érkeztünk. Szívesen teszek a folyóirat kérésének eleget, hogy emlékezzem meg róla. Nem mintha újat tudnék mondani művéről és jelentőségéről. És az alkalom se olyan természetű, hogy mindenáron tudományos mezt kellene ölteni a róla szóló írásnak.

Talán kötetlenebbül lehetne beszélni ebből az alkalomból, elmondva az eddig el nem mondottakat és a közben felmerülő gondolatokat, amik ha szigorúan nem is lesznek tudományosak, de mégis őt érintik, körülötte forognak.

*

Kezdő koromban, a fiatal festők körében elvétve olyan nézet is akadt, hogy nincs szükség művészettörténeti műveltségre. Nincs szükségük „lelki múzeumra", melyet aztán alkalmasint fejleszthetnének magukban, hogy legyen állandó igazodásuk a művek rangja terén. Az ilyen „múzeum" árt a festő önállóságának, befolyásolhatja „irányát", tévelyeg. Mindenkinek „önmagát kell megtalálnia". Így mondták ezt azok a mokány és rabiátus fiúk, fiatal festőbarátok. Meglepett akkoriban, hogy ilyen fiatalon, ilyen mélységes dolgokban tudósok. Lassan persze kiderült, hogy ez a „lelki múzeum" sorskérdés, meg hogy az önállóságot nem is olyan nagyon teszi próbára.

Nagyon korán, nagyon fiatalon hallottam Szinyeiről. A Rippl család egyik ágánál nevelődtem, így ezen nincs mit csodálkozni. Nevelőapám: Rippl Rónai Ödön gyűjteményében volt egy Szinyei rajz. De egyik híres festményét is láttam ez idő tájt. „Tíz magyar festő" címmel egy szép kiállítás került le Kaposvárra. A Megyeháza nagytermében rendezték meg, Szinyei, Rippl, Vaszary, Kernstok műveiből — hogy csak azokat a neveket említsem, amelyekre biztosan emlékszem. Szinyei műve egy tujafát ábrázolt, pázsit és bokrok körzetében. Rendkívül tetszett a kép.

S ha most vizsgáztatom magamat, hogy az akkori kiállítás tíz magyar festője 50—60 műve közül melyikre emlékszem, meg kell sajnos mondanom, hogy senki máséra, csak Szinyeiére. Egy-két Vaszary és Kernstok rajz felrémlik még, de nem ábráik, csupán modernizmusuk szokatlansága miatt. Még Rippl képeire sem emlékszem, noha őhozzá akkor már személyes kapcsolatok fűztek.

És ha most ezen az őskori történeten elmerengek, mégha legszigorúbban kerülni

is akarom a később kialakított ítéletek visszahatásá
gát abban látom, hogy szelid bensőséget és egy nem
közvetíteni.

Sok évtizede már ennek. A figyelő festő, aki minden kor „végső" igazságot akar tenni saját „lelki múzeumában", mindent elkövet, hogy megfelelő helyre rakja „múzeuma" tárgyait. Megtettem ezt időnként az említett Szinyei képpel is. Nagy általánosságban osztottam az életrajzírók nézetét, mely szerint Szinyei a néma évtizede után már nem tudta elérni régi beszéde rangját. Az említett kép pedig millennium utáni mű, tehát amikor Szinyei már újra ecsetet vett a kezébe. Ha időközben reprodukcióban elém került az említett tuja kép, hányszor, de hányszor mondtam magamban: „túl édes", és gyorsan zordabb égtájakra vetettem figyelmemet. „Nemcsak édes... még valami van itt..." – folytattam a néma marcangolást. Majd aztán – öregen – „hisz éppen ezért az édességért lehetek hálás neki!" – tűnődtem.

A szeretetreméltóságnak ilyen fokát, mint amilyen a tuja képből is sugárzik, nagyon könnyű célbavenni. A nagy művek mind fenségesek, zordak, komolyak, tömör hangúak, szenvedélyesek, tévedhetetlenek, példamutatók, hatalmasak, megfontoltak, igazak, igehirdetők, megtámadhatatlanul őszinték, *de sohasem édesek!* Ezért nehéz Szinyei édességéről a fagyott arcúaknak beszélni. A figyelő szemek mindig élesre állnak be, ha ilyen kerül eléjük. – Hohó! – mondják – vigyázat! Édes!

Egyetlen igaz és „édes" nagymester volt: Raffaello. Négyszáz évig nem vették észre, hogy „édes". Nem bántotta ez a vonás a szemeket. Mígnem a századforduló körül fölneszeltek rá. Detronizálták is azon nyomban. (De hát ebbe nyugodtan beletörődhetünk – majd újra fölfedezik.)

Egy-két „édes" kisebb mester még tartja magát: Guardi, Watteau. Csak észre ne vegyék ezt a vonásukat! (Könyvespolcomon tartok egy levelezőlapnyi színes reprodukciót Guardi egy velencei lagúnás képéről. Eredetije a milánói képtárban található. Mintha Szinyei festette volna!)

*

S végül hadd zárjam ezt a megemlékezést egy kis történettel.

A harmincas évek elején Petrovics Eleknek, a Szépművészeti Múzeum akkori főigazgatójának meghívására ellátogatott Budapestre Julius Meier-Graefe, a neves német művészettörténész.

Tekintve hogy Graefevel még az 1931-es berlini kiállításom alkalmával megismerkedtem, pesti tartózkodása alatt én kalauzoltam.

Szinyei művészetét ő már régtől fogva ismerte, sőt becsülte, és ennek az ő nagy újabbkori művészettörténetében (Entwicklungsgeschichte der modernen Kunst, 1914, új kiadása 1966) nyoma is van.

Ahogy a múzeumban a Majális elé érkezünk, Graefe csak ennyit mond rá (helyesebben: csak ennyire emlékszem): – *Zu bunt* (túl tarka).

Ez a megjegyzés a Majális Böcklin nyomaira vonatkozott. Böcklin, Graefe számára a művészet visszája volt. Csak fojtott gyűlölettel tudott beszélni róla. A század elején, a német Böcklin-láz korában Graefe képes volt felolvasó körutat tartani Böcklin ellen, oly mértékig veszélyesnek látta szellemét a kor művészetére.

Ez a szenvedélyesség, ez a veszélytudat pedig onnan származott, hogy a múlt századvég legnagyobb német művészettörténésze, Jacob Burckhardt, minden céhtradíciók ellenére kiállt egy kortárs-művész: Böcklin mellett. Ez sarkantyúzhatta Graefet. Joggal súlyosnak ítélhette a böcklini ízlés áradását. Ő, az említett nagy művében a német századvég embereit: Menzelt, Leiblt, Trübnert, Liebermannt (sőt még

Munkácsyt is!) Courbet-n és Manet-n vizsgáztatja. Ő Manet Déjeuner-jén és Cézanne-on nevelkedett, s ezek régióiba Böcklin nem fért bele.

Szinyei igazi jellegét azonban csak súrolja a német (Böcklin) hatás. (Erősebben ez a felesége arcképében mutatkozik.) Olyan kép, mint a *Majális*, a *Hinta*, vagy a *Ruhaszárítás* igazában elképzelhetetlen kora német földjén. Az ő szelid ragyogása, könnyed teltsége és a mindenfajta feltűnéstől való irtózása csak egy szerény nemzet jó értékeiből származhatott.

BERNÁTH AURÉL

SAINTE-BEUVE ÉS AZ UTÓKOR

A francia irodalmi élet, amely szinte állandóan a megújulás és az emlékezés, a hagyomány és az avantgarde végletei közt áramlik, annyi sok évforduló mellett alig-alig vett tudomást a legnagyobb francia kritikus halálának századik évfordulójáról. Mentségül szolgálhat elsősorban az évfordulók zsúfoltsága, hisz ugyanebben az esztendőben jelent meg a múlt század egyik legszebb regénye, a flaubert-i *Érzelmek iskolája*, s ugyancsak akkor született a mi századunk első felének egyik jelentős írója, André Gide – másrészt az a körülmény, hogy a francia kritika ma egészen más úton halad, mint a Sainte-Beuve-é. Sainte-Beuve, a felvilágosodás és a romantika neveltje, ritka, szinte páratlan egyensúlyt tudott tartani az elvont, az elemző, az ésszerű szempontok s módszerek és az ösztönös, az érzelmi, a személyes és közvetlen átélés között; költő volt és regényíró, történész és lélekbúvár, s az alkotóban is az embert, a műben is az életet kereste. *Volupté* című nagy regényéből a mi *Karthausinkra* is hullott pár sugár, verseivel mélyebben hatott Baudelaire-re, mint Victor Hugo – s tanulmányai, tárcái és nagy monográfiái a szépíró hevével s a krónikás hűségével adtak számot, amíg élt, nemcsak a régi nagyokról s a korabeli óriásokról (barátja volt Balzacnak, Stendhalnak, Flaubert-nek, George Sand-nak, krónikása Chateaubriandnak, vetélytársa Hugónak, mestere Taine-nek s a századvég majdnem minden kritikusának), hanem az elfeledett, a félreismert, az egykönyvű „szerzőkről" is, az „enyhe magaslatokról" is a fennkölt hegycsúcsok mellett – s írásait ma úgy is olvashatjuk, mint századok szellemi életének sűrített és élvezetes kivonatát. A francia kritika, amely ma olyan megható igyekezettel lépdel a tudományok nyomában, s az irodalom lényegét a nyelvészet, a filozófia, az etnográfia, a szociológia segélyével próbálja megközelíteni, nem méltányolja eléggé Sainte-Beuve legjobb tulajdonságait, esztétikai érzékenységét, lélektani finomságait, bámulatos erudicióját, s az alkotókkal egyenrangú, már-már proteuszi hajlékonyságát, s ehelyett inkább korához és személyéhez kötött gyengéit és hiányait emlegeti. Mindezt, bókot és bírálatot, egy csokorba fűzve találhatjuk a *Revue des Sciences Humaines* című folyóirat külön Sainte-Beuve-számában, amely egész kistérképe a mai francia kritika különböző régióinak: van benne akadémikus méltatás, „strukturális" műelemzés, pszichoanalitikai értekezés az író állandó képeiről, egynéhány visszhang és kiegészítés az író egykor oly híres polémiáihoz, korabeli tanúságok s kiadatlan levelek – csupa oly tanulmány és adat, ami újraéleszti a Sainte-Beuve-kedvelők olvasó éhét s esetleg lefegyverezheti harcias fiatal ellenfeleit...

Gy. A.

FRANTIŠEK HALAS, A TRAGIKUS ÉLETÉRZÉS KÖLTŐJE

Csehszolvákia irodalmi fórumain mostanában emlékeznek meg František Halas (1901–1949), a jeles cseh költő halálának 20. évfordulójáról. Halas, aki századunk első felében a cseh líra kimagasló mestere volt, éppúgy, mint két jó barátja és legjelentősebb költőtársa, Jiři Wolker és Vítězslav Nezval, Morvaországból származott, s pályájának kezdeti szakaszában a poétizmus avantgardista formanyelvén a proletariátus forradalmi vágyainak és törekvéseinek igyekezett hangot adni. A munkáskörnyezetben felnőtt Halas mindvégig megőrizte szolidaritását a dolgozókkal és általában a szegényemberekkel, de költői tematikájában egyre láthatóbban a bölcselkedés elemei és szeszélyes változatai kerültek előtérbe. Rövid átmeneti szürrealista kísérletezés után véglegesen a költői realizmus útjára lép, de ez a realizmus elsősorban az élet tragikumának, társadalmi és természeti ellentmondásainak, az elmúlás kijátszhatatlanságának felmutatásában jut kifejezésre. Tragikus életérzése ellenére költészetének félreismerhetetlen hajtóereje egyfelől a hit az ember és az emberiség pozitív értékeiben, másfelől a szinte csillapíthatatlan vágy a kendőzetlen, a kegyetlenségig teljes igazság megismerésére. Pazarlón egymásra halmozott metaforái mindig választékosak, újszerűek, meglepőek, a csak érintett gondolati sor folytatására és befejezésére késztetik az olvasót.

A nálunk viszonylag kevéssé ismert, 48 éves korában elhunyt kiváló cseh költő fontosabb verseskötetei: „Szépia" (1927), „A kakas halált riaszt" (1930), „Arculat" (1931), „Encián" (1933). Legismertebb és legelismertebb műve az 1935-ben megjelent és állami díjjal jutalmazott „Öreg asszonyok" című versciklus, amelyet 1937-ben Anton Straka, a budapesti csehszlovák követség akkori kulturális attaséja, a csehszlovák–magyar irodalmi kapcsolatok buzgó istápolója és fejlesztője „Anyókák" címmel magyarra fordított. (Straka a második világháború végén a német fasiszták egyik koncentrációs táborában pusztult el.)

A Halas-évforduló alkalmából – egy emberöltővel Straka fordításának létrejötte után – új magyar fordításban nyújtjuk át e kitűnő cseh költő legjellegzetesebb alkotását.

V. D.

ÖREG ASSZONYOK

Bánatos vasárnap-délutánok,
öreg asszonyoktól bánatosak,
akik az ablakhoz tipegnek
a szőnyegen kitaposott régi úton,
a régi uton
asztal és ágy között,
tükör és fényképek között,
majd az ablakdeszkára könyökölve
letekintenek az utcára,
ezért oly vigasztalanok
a vasárnap-délutánok.

*

MÁRK LAJOS.

AZ életben egyike a legvidámabb embereknek. Tele van bohém-tréfákkal s jókedve gyakran megnyilatkozik művészi formáiban is: pompásabbnál pompásabb karikaturákat szokott papirra vetni barátai mulattatására. Ezeknek a karikaturáknak is művészi értékük van, habár maga sohasem kérkedik velük s rendesen oda is ajándékozza valamennyit valamelyik jóbarátjának. Ernszt Lajosnak például egész gyűjteménye van a Márk-féle híres karikaturákból. Csak azért említem meg a művésznek ebbeli tulajdonságát, hogy annál jellemzőbben állithassam mellé — ellentét gyanánt — másik tulajdonságát: a munkában való komolyságát. Ez a vidám ember, ez a villámgyors kezű karikatura-rajzoló egész lelkében mélységesen megkomolyodik, ha kezébe veszi az ecsetet s alkotni kezd. A művészetben nem ismeri a tréfát. Magával szemben szinte túlságosan szigoru s képeit minden aprólékosságra kiterjedő gonddal szokta megfesteni. Terveinek megvalósításában nem igen habozik, — erdélyi ember s kemény akaraterő lakozik benne.

A bércek honából hozta magával az ellanyhult fővárosi életbe ezt a székelyes akaraterőt. Rettegről — ott született 1867-ben — kora ifjúságában került a mintarajziskolába középiskolai tanulmányainak bevégzése és önkéntesi évének kiszolgálása után. Már ekkor igen jó rajzoló volt s amikor néhány év mulva Münchenbe ment Hollósyhoz és Herterichhez, tanárai és művésztársai nagy jövőt jósoltak neki. Két évfolyamot töltött a művésznövendékek híres városában s azután Párisba ment. Otthagyta Münchenben egyik feltűnést keltett, életnagyságú aktját; a festőakadémia vásárolta meg ezt tőle. Párisban nagy szorgalommal tanult s egyik legkedveltebb növendéke volt a Julien-akadémiának. Ma is látható ott egész sereg karikaturája, amelyeket kollégáiról rajzolt.

Nagy feltűnést keltett itthon festett képei közül gróf Teleki Samu portréjával. A zanzibári szultanéhoz hasonló jelmezben ábrázolja ez a kép a grófot. Hasonlóan becses képe a „Kisértés" című is, amely egy mulatóhely külön szobájába került ifjút állit elénk életteljes humorral. A lázbeteg vizióit ábrázoló „Láz" című hatásos képét az állam vette meg, valamint a „Műteremben" címűt is. Leghatásosabb kompoziciói közül való a Párisban kétszer — 1890-ben aranyéremmel — kitüntetett „Küzdelem a férfi bírásáért" című nagy festménye, amelyen ötven kecsesen megrajzolt nő rajongja körül a büszke pózban ülő férfit. Egész sorozatát festette meg az arcképeknek is s ezek közül a Hevesi Angeláéval megnyerte a Képzőművészeti Társulat 4000 koronás nagydiját. Párisban kiállított „Volupté"-jéről nagy elismeréssel nyilatkozott a műkritika s ezzel a képével megnyerte itthon a Lipótvárosi Kaszinó nagydiját. Meg kell emlékezni arról is, hogy dekorativ festményeivel is szép sikert aratott. Jellemző, hogy a művészetben nem kedveli az iskolákhoz való ragaszkodást. Kövesse minden festő keble istenét; fessen úgy, amint tehetsége és egyénisége vezérli ecsetjét, akkor mindig hű marad magához és művészetéhez — ez a meggyőződése. Egyébként a nagy kompoziciókat és az arcképfestést kedveli legjobban. Igen szorgalmas festő s majdnem minden nap ott ül vászna mellett; a munka nem fáradság számára, hanem valóságos élvezet.

A VÉN TROMBITÁS

RAJZOLTA GARAY ÁKOS

SZINYEI MERSE PÁL.

MAGYAR Böcklin-nek nevezték el sokan Szinyei Merse Pált. S valóban sok rokonvonás van a két művész között — pályájuk még abban is hasonlatos egymáshoz, hogy mindkettőjüknek csak későn, sok esztendei várakozás után adatott meg a teljes elismerés. A sárosvármegyei Szinye-Uj-Faluban, 1845-ben született Szinyei Merse Pál s mialatt Eperjesen és Nagyváradon középiskoláit végezte, nagy gyönyörűséggel, sőt valóságos szenvedélylyel gyakorolta magát a rajzolásban. Első rajztanítója, Mezei Lajos azonnal felismerte kiváló tehetségét. Az ő ajánlatára 1864-ben maga az apja vitte Münchenbe Szinyei Merse Pált, aki azután a Piloty-iskola növendéke lett. De ezt az iskolát, minthogy a benne túlnyomó részben kultivált történeti festés nem egyezett meg művészi céljaival — rövid idő mulva otthagyta s önállóan igyekezett tovább tanulni a szabad természetben. A porosz-francia háboru kitörése után hazajött s csak a háboru befejezésekor tért vissza ismét Münchenbe. További pályájáról a következő érdekes intimitásokat közli életének egyik alapos ismerője: Ernszt Lajos.

Hogy a véletlen sokszor milyen nagy szerepet játszik, bizonyítja az elmondandó eset is. Mikor Szinyei 1872-ben újból visszatért Münchenbe, természetesen műteremre volt szüksége s ez okból felkereste Benczur Gyulát, akinek műterme a Böckliné mellett volt. A jó véletlen úgy akarta, hogy Benczur éppen akkor készült eltávozni egy esztendőre a bajor fővárosból, amikor Szinyei őt felkereste. Persze készséggel átengedte neki műtermét távolléte idejére. S ez döntötte el a fiatal művész jövőjét. Csakhamar szoros barátság fűzte össze Szinyeit és Böcklint, aki kétségkívül egyik legnagyobb és legeredetibb művésze volt a tizenkilencedik századnak.

Ez az egy esztendő, amelyet együtt töltöttek szorgalmas, lelkes munkában, telve a legszebb ideákkal és a jövő művészetébe vetett bizalommal, eltörölhetetlen nyomokat hagyott Szinyei Merse Pál művészi fejlődésében. Nemes ambicióval telve munkálkodtak, bízva a jövőben, hogy teljes elismerés fogja koronázni munkájukat. De csalódtak mind a ketten: Böcklin is, Szinyei is. Az előbbi csak élete utolsó éveiben érte meg, hogy művészetét általánosan elismerték; Szinyei is csak jó későn talált a jól megérdemelt elismerésre.

Legszebb képeinek egyikét, a könyvünkben is bemutatott „Majális"-t s másik híres művét a „Pacsirtá"-t 1872-ben Münchenben festette meg Szinyei, de itt sem akarták elismerni. Az utána következő évben hazajött, azt remélve, hogy itthon majd megértik; de csalódott itt is. Műveit kiállította, de az akkori idők legszerencsétlenebb műbirálója, Keleti Gusztáv vette tollára Szinyei művészetét s kegyetlenül lehordotta. Keleti ugyanis mindenkit felmagasztalt, aki az ő akadémiai modorában festett s az ilyen piktorokat megtette a jövő embereinek, de mindenkit lehordott, aki újabb, szabadabb irányban mert dolgozni. Szinyeit ez az újabb csalódás annyira bántotta, hogy otthagyta a festészetet és hazament atyjának birtokára, ahol csupán a gazdaságnak szentelte életét. Művészlelke azonban nem tudott beletörődni a sorsba. 1894-ben Kadocha Lippich Elek biztatására megjelenik újra egyik művével Budapesten. Kiállította a „Pacsirtá"-t, mely csakhamar vevőre is talált. 1896-ban kiállította a „Majális"-t is, amelyet az állam vásárolt meg.

Ez időtől kezdve a sikerek láncolata az ő művészete s miután a modern művészeti mozgalmak hullámai, amelyek Európát meghódították, hozzánk is eljutottak: Szinyei Merse Pál a plein-air-festés első nagy magyar művésze szintén részesülhetett végre abban az elismerésben, amelyet nálánál sokkal kisebb kaliberű művészek már évtizedekkel előbb élveztek.

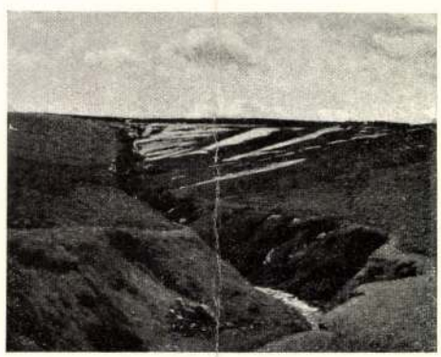

HÓOLVADÁS FESTETTE SZINYEI MERSE PÁL

MAGYAR KULTURSZEMLE

A MAGYAR KULTURA KERESZTMETSZETE

Szerkesztőség:
Budapest, IV., Kecskeméti-u. 13
Telefon: 380—441
Kiadóhivatal:
Budapest, IX., Hőgyes Endre-u. 13
Telefon: 187—269, 183—742

SZERKESZTI:
Dr. BAK JÁNOS

Megjelenik havonként
Előfizetési ára:
Egész évre 4·80 P, félévre 2·60 P
Postatakarékpénztári csekkszla: 43.382

1939 szeptember II. évf. 6. szám

A magyar festészet fejlődése.

A MAGYAR FESTÉSZET alig több, mint száz éves multra tekinthet vissza. Ennek természetes magyarázata történelmünk súlyos csapásaiban rejlik. A százötven éves török uralom és az ezt követő kuruc-labanc háborúk megakadályozták a művészet szerves fejlődését, sőt egyes időszakokban egyenesen lehetetlenné tették. A XVIII. század Magyarországában hatalmas művészi élet pezsdült fel, de az alkotó művészek nem magyarok. E behívott mesterek magyar megrendelők számára dolgoztak, akik a műalkotásokat kétségtelenül a maguk magyar ízléséhez szabták. Az így készült művészi emlékek tehát feltétlenül beletartoznak műveltségünk keretébe. De csakis megrendelő és nem az alkotó szempontjából. E jobbára osztrák festőket, bármennyire is igazodnak hazai mecénásaik művészi felfogásához és ízléséhez, mégsem tarthatjuk maradéktalanul magyar művészeknek. Még sokkal kevésbbé tehetjük ezt azokkal a festőkkel, akik — bár magyar földön születtek — tökéletesen elszakadtak hazánktól és honi művészetünktől *(Kupetzky János, Bogdán Jakab).*

A XIX. században mindenütt előtérbe tolul a nemzeti gondolat, mely a művészetnek is új lendületet ad. Hazai műveltségünk is friss fejlődésnek indul. Az irodalom már a XVIII. század végén kezd kibontakozni, de igazi átütőereje csak *Kazinczy Ferenc* fellépésével robban ki. Kazinczy azonban nemcsak az irodalom, hanem az egész magyar művelődés fejlődését tartotta szem előtt. Ő a nemzeti művészet első, tudatos szószólója is, aki szóval és tettel egyaránt agitál e nemes cél érdekében. Az eredmények persze csak fokozatosan mutatkoztak. E szempontból a Nemzeti Múzeum alapítása és gyarapodása, a Pesti Műegylet megalakulása és Marastoni festőiskolája valóban nagyjelentőségű események. Az országban lassan-lassan megindul a művészi vérkeringés, Pesten kiállításokat rendeznek s 1847-ben megnyílik a Nemzeti Múzeum gyönyörű palotája is. A harmincas években kezdenek feltünedezni a művésznevek és a század derekán már kifejlődött a biedermeier-stílus magyar változata.

Ez a biedermeier festészet polgári ízű és szerény igényű. Természetesen még nem független. Bécs művészete erősen befolyásolja formában, színekben, hangulatban egyaránt. A császárvárosnak, mint jelentékeny kultúrközpontnak ez a nagy irányító hatása érthető, hiszen ez az idő a magyar festészet első lépéseinek és tapogatózásának ideje. De tárgyban és művészi kifejezésben már ekkor is felbukkannak egyéni sajátságok. A festők mind gyakrabban merítenek ihletet a nemzeti történelem dicső és fájdalmas emlékeiből. A történeti festészet gyökerei már a biedermeier korban felismerhetők. *(Kovács Mihály, Molnár József, Kis Bálint, Orlai Petrics Soma.)* A kifejezésmód sem teljesen azonos a bécsivel. Természetesebb, nem annyira érzelgős és tömörebb. Hiányzik belőle az a könnyedség, de több benne az igazság. Ez az eltérés nem valami határozott, de mégis érezhető, talán elsősorban az arcképeken. Ez a műfaj érte el a legnagyobb művészi értéket az ekkori magyar festészetben. E téren *Barabás Miklós* és *Györgyi Alajos* a vezető mesterek. Bittó Istvánné arcképe (Székesfővárosi Képtár) nemcsak Barabás legfinomabb alkotása, hanem az egész magyar festészet valódi értéke. Az életkép festészet nem érte el ezt a színvonalat, de ebben a tárgykörben is működött néhány jó festő *(Borsos József, Molnár József).* A tájkép műfaja elsőben *Markó Károlynak* és fiainak nevéhez fűződik. Ők azonban Itáliában éltek s így csak laza szálak fűzték őket otthon maradt honfitársaikhoz.

Mialatt a biedermeier festészet az ötvenes és hatvanas években még javában virágzik, gyors és biztos lendülettel ível felfelé egy egészen másfajta művészegyéniség: *Madarász Viktor.* Végigküzdötte a szabadságharcot s forrongó lélekkel ment festeni tanulni először Bécsbe, majd Párisba. A francia főváros az akkori európai művészetnek legelső, legerőteljesebb középpontja. Madarász az első forrásból merített és a francia hatásokat átszűrte magyar meglátásán és temperametumán. Kitűnő alkotások kerültek ki keze alól. A biedermeier történeti festészet felett egyszerre erőtől, szenvedélytől duzzadó, új festői értékeket kiaknázó, európai színvonalú festmények jelentek meg: Hunyadi László siratása, Zrinyi Ilona a vizsgálóbíró előtt, Zrinyi és Frangepán. Ezek a magyar romantikus történeti festészet csúcsai, melyek 1861-ben Párisban arany érmet nyertek. Ime a magyar festészet első európai elismerése.

A vérbeli romantikus festészet sajnos Madarász pályájának tragikus törésével megszakadt. Másik nagytehetségű művészünk: *Zichy Mihály* a cári udvarban süllyedt el. A magyar festészet nem ápolta Madarász szerencsés kezdeményezését: a francia kapcsolatot. Fiatal festőinket München és Düsseldorf vonzotta magához. Szinte kötelező lett a müncheni akadémia, melynek magas technikájú, de külsőséges festési módja elhomályosította előttünk a XIX. század igazi vezető művészetét: a franciát. Festészetünk tehát már a hatvanas évektől kezdve másodlagos forrásból táplálkozott. Müncheni hatásra kialakult nálunk a historizmus. A technikai készség kétségtelenül megerősödött. A müncheni iskolából olyan kitűnő festők kerültek ki, mint *Székely Bertalan, Lotz Károly, Benczur Gyula* és még mások, akik mind fölényes mesterei lettek az ecsetnek. Meggyőzően bizo-

nyítják ezt pl. Lotz hihetetlen könnyedséggel festett freskói vagy Benczur híres kompozicióí (Vajk keresztelése). A tartalom, a mondanivaló súlya és átélése azonban nem növekedett arányosan a technika fejlődésével. Legjobban látszik ez Székely Bertalan küzdő művészetében. A vázlataiban és kisebb alkotásaiban lobogó tüzes szenvedély és közvetlen elhitető erő nagyobb művein lehül, elhomályosodik, nem tud vagy nem mer megnyilatkozni. Az akadémizmus elfojtja a lélek őszinte kitöréseit.

Külön kell szólnunk *Munkácsy Mihályról*. Szintén német iskolázottságú, de életének nagyobb részét Párisban töltötte. A francia művészet mégsem hatott rá valami feltűnően. Igen érdekes művészegyéniség, a XIX. század egyik legnagyobb festőtehetsége. Magyar temperamentum, lelki meglátás és kitűnő festői képességek jellemzik. Micsoda fojtott szenvedély és tragikus sötétség üli meg a „Siralomházban" című képét! milyen nagyszerű, friss erő ömlik el Haynald bíboros és Liszt Ferenc arcképén! milyen isteni fenség a fehérruhás Krisztuson! Mint minden igazi nagy művész a lelket, a belső kifejezést és tartalmat kereste. Szürkés-barnás tónusából hiányzik a hivalkodó külsőség-hajhászás. A körülmények mégsem engedték meg egyéniségének kívánatos fejlődését. Madarász után ő a második magyar művész, akit Európában ismertek és értékeltek. De ez a hír ártott neki. Hatalmas reklámot csináltak művészetének s újabb meg újabb feladatokkal árasztották el. E megrendelésre készült szalónképek és kompozíciók azonban nem feleltek meg tehetségének és szárnyalását lassankint végleg megakasztották. A hajsza felőrölte idegeit, festői lángelméje elborult. A Munkácsy-kérdés igen szövevényes, e helyen nem térhetünk ki rá bővebben. Bizonyos azonban, hogy az ő művészete még torzóban is a mult század magyar, sőt európai festészetének legértékesebb eredménye.

1873-ban csodálatos festmény készült Münchenben, melynek azonban semmi köze nem volt az ottani akadémiához. Annál több kapcsolatot mutatott az akkor virágzásba borult francia impresszionizmussal, pedig alkotója *Szinyei Merse Pál* nem járt Franciaországban és az új francia művészi törekvést sem igen ismerte. Szinyei Münchenben tanult, de függetlenítette magát az ottani szellemtől. Gondos és mégis merész előtanulmányok után gazdag, színes képzelettel, frissen szívből festette meg a „Majális"-t. Ez a bájos, levegős, üde kép a magyar festészet örök büszkesége marad. Szinyei magától jutott el az akkor legmodernebb művészi hivatáshoz: az impresszionizmushoz. Még hozzá olyan környezetben, melynek törekvései több tekintetben homlokegyenest ellenkeztek az új művészi meglátással. Szinyei jelentőségét akkor tudjuk csak igazán értékelni, ha meggondoljuk, hogy a „Majális" ugyanakkor keletkezett, mikor Edouard Manet diadalmasan emelte fel az impresszionizmus zászlaját. A „Majális" az első magyar festmény, mely minőségében és „modernségében" egyaránt az európai festészet élére helyezhető. A magyar fejlődés e pillanatban elérte a nyugati festészet vezető harcosait. Hogy ezen a színvonalon nem tudta magát fenntartani, az Szinyei és a magyar művészet közös tragikuma. Tudjuk, hogy Szinyeit elkedvetlenítették s mire ismét kezébe veszi az ecsetet, nem tud már többé a „Majális" magaslataira felemelkedni. Mégis ő marad a magyar impresszionizmus első, korszakalkotó alakja. — Ez a művészeti irány Münchenből indul ki, de hazai földön Nagybányán erősödik meg és fejlődik magyarrá. A nagybányai festőiskola tagjait már magához láncolta a magyar táj. A müncheni jellemvonások elhalványodnak, a színek, a formák, a levegő és a képzelet elszakadnak a műteremtől és az élő magyar természethez fonódnak. A népi témák, a tájképek és kompozíciók friss élmények eredményei lesznek. Kezdik felfedezni a magyar tájak sajátos szépségét és a magyar ember sehol máshol meg nem található egyéniségét. A magyar festészet Nagybányán eresztette gyökereit először magyar talajba. Igy teremtettek a nagybányaiak *(Hollósy Simon, Thorma János, Réti István, Ferenczy Károly* stb.) XX. századi festőinknek értékes magyar hagyományt. Ez a legnagyobb érdemük.

Századunk elején a magyar festők egy része ismét Franciaország felé fordult. Ezek közül legegyénibb *Ripp-Rónai József*. Különös zamatú fejlődése a vonal és a szin egyik legnagyobb magyar mesterévé emeli. Ő és *Csók István* a franciás impresszionizmus legkitűnőbb, bár késői képviselői hazánkban.

A tizes években válságba jutott az európai művészet. A legkülönbözőbb irányok ütötték fel fejüket és különösen a festészet szinte a lehetetlenségek határán tántorgott. Az expresszionizmusból kifejlődött legkülönbözőbb „izmusok" főleg Németországban és Franciaországban tombolnak. Művészi értékű alkotások ekkor sem hiányoztak teljesen, de a festészet általános képe mégis zavaros és beteg volt. A művészet kísérletezéssé aljasult. — Érdekes és egyben jellemző, hogy a magyar festészet nem követte ezt az utat. Még az expresszionizmust is csak egy festő tette igazán magáévá: *Csontváry Tivadar*. De még ő is mérsékeltnek hat egykorú franciák és németek mellett, pedig elmebajos volt. A magyar festők túlnyomó része soha nem szakította el teljesen azokat a szálakat, melyek őket a valósághoz fűzik. Ez nemzeti művészetünk egyik alapsajátsága.

Háború után a magyar festészet biztató lendülettel tört előre. Többen megmaradtak a régi naturalista és impresszionista utakon, de a fiatalok új ösvényeket kerestek. A nagybányai iskola tanulságai még ezeknél sem mentek veszendőbe *(Szőnyi István)*, de az új festőnemzedék mégsem rekedt meg az elődök eredményeinél. Az ú. n. „római iskola" ismét a latin szellem felé irányítja festőink egy igen jelentékeny és tehetséges csoportját *(Molnár C. Pál, Kontuly Béla, Aba-Novák Vilmos, Medveczky Jenő)*. Ez a neoklasszikus irány jótékonyan hat az újabb magyar festészet kialakulására s megint lehetőséget nyújt a monumentális falfestés kibontakozására. E mellett a magyar táj és élet kimeríthetetlen kincsei ismét hatalmukba kerítették a művészek képzeletét. Erre legjobb példát *Szőnyi István* és a még nem egészen kiforrott, „Magyar képírók" csoportja mellett az erdélyi művészek nyújtanak. A Nemzeti Szalon ez év eleji nagysikerű kiállítása mindenkit meggyőzhetett erről. A sajátos népi kultúrából eddig ők merítettek a legtöbbet *(Simon Béla, Nagy Sándor, Gy. Szabó Béla stb.)*. — A mai magyar festészetet teljes tárgyilagossággal még nem lehet értékelni. De annyit már kétségtelenül meg lehet állapítani, hogy ma már festészetünk Európa legjobbjai közé tartozik. Erre méltán büszkék lehetünk. Hogy ez nem túlzás , bárki előtt világossá válik, ha figyelemmel kíséri a hazai és külföldi modern művészeti kiállításokat.

Nagyjából áttekintettük a magyar festészet fejlődését. Megállapítottuk, hogy a mult századi német hatást a kilencszázas években inkább francia majd a háború után bizonyos mértékig az olasz művészi befolyás váltja fel. Kérdés most az, hogy lehet-e festészetünkben sajátos magyar vonást felfedezni. — Szinyei mondotta egyszer, hogy a művészet is olyan, mint a billiárd: csak akkor érvényes a lökés, ha egyik lábunkkal a földet érintjük. A magyar festő — amint már említettük is — soha nem tért le teljesen a valóság útjáról. Ettől visszatartotta józan világszemlélete. Ezért lett Szinyei mondása az egész magyar művészet hitvallása. Szóltunk azonban Madarásszal, Munkácsyval és Szinyeivel kapcsolatban temperamentumról is. A magyar embert a józanság mellett temperamentum is jellemzi. A józanság megóv a szertelen túlzásoktól és keresetlen, természetes szemléletre tanít, a temperamentum viszont erőt, tüzes lendületet ad. A magyar lélek e két jellemvonását többékevésbbé egész művészetünk fejlődése visszatükrözi. Örömmel monhatjuk, hogy e sajátságok újabban mind erőteljesebben érvényesülnek. Az igazi műremekek a magyar lélek e két, valójában ellentétes jellemvonását kiegyensúlyozva magasabb harmóniába foglalják, mint Madarász Hunyadi László-ja, Munkácsy Siralomháza, Szinyei Majális-a, hogy csak a régieket említsük. Az értelemnek és szívnek ez a kiegyensúlyozása az a sajátos nemzeti vonás, amely művészetünket európai szempontból érdekessé és értékessé teszi épen azért, mivel új szint és zamatot jelent az egész európai szellem számára.

Entz Géza.

1920
4. szám

S mi az arany-lanton zengett,
Messze múltak legendája:
Prófécia lesz az ének,
A költőnek bűvös álma.
Nézzétek! a múlt csodái
Föltámadnak, tettre kelnek —
Újra fölkél László király
Körösvíznek partja mellett:

»És megindul, ki a térre,
És irányát vészi jobbra,
Hol magasan felsötétlik
Érctül öntött lovagszobra.
Jobb kezében, mint a villám,
Forgolódott csatabárdja:
Nincs halandó, földi gyarló
Féreg, aki azt bevárja . . .«

Elszakadott testvéreink!
Nem bucsúzunk mindörökre!
Imádkozva, reménykedve
Boruljunk az ősi rögre.
Úgy várjuk az Igazságunk
Husvétját, a szent győzelmet!
Hallja László a templomban,
Körösvíznek partja mellett . . .

14

Szinyei Merse Pál

Írta: Lyka Károly

Művészete minden előzmény nélkül, váratlanul bukkant fel, magánosan ragyogott az ékkő tüzével s hirtelenül égett ki. Különálló és elszigetelt jelenség nemcsak művészetünkben, hanem a művészet világtörténetében is. Nem hagyott maga után iskolát, holott feje volt egy művészeti akadémiának. Nem hatott képíróink stílusára, holott soha festő feltűnése mélyebben meg nem hatotta művészeinket, mint az övé 1896-ban, amikor tetszhalottaiból föltámadva, deres fővel új és ifjú művészetét eléjük tárta.

Február másodikán halt meg ősi birtokán, Jernyén, messze tőlünk. Ezzel mindenkorra eltűnt a napi élet aktualitásainak sorából. Ömaga a múlté, művészetét gazdag örökségkép veszi át a jövő.

*

Ez az örökség nem terjedelménél, hanem belső értékénél fogva nagy. Majdnem azt mondhatnók, hogy hosszú életén át alig festett többet, mint más kezdő-piktor öt-hat év alatt. Ennek több okát ismerjük. Az egyik, hogy maga Szinyei nem volt mozgékony, tevékeny természetű. Hű fia volt földjének, annak a felvidéki gentrynek, amelyből származott, s örökölte annak kényelemszeretetét, a fölös tevés-vevéstől való húzódását, a munkaszerű tevékenységtől való vonakodását is. Vidéki úr volt abban az értelemben is, hogy tervszerű munkabeosztás helyett úri kénye szerint töltötte óráit. Volt idő, amidőn éveken át kezébe sem vette az ecsetet. Járta búzaföldjeit, nézte kertjében a lomb őszi lángolását, kilovagolt a tarlóra. Más képíró ecsetje bezzeg megsínylette volna az ilyen életet, amelynek egyetlen elve az *otium cum dignitate*. S íme Szinyei, ha csekély tíz-tizenöt évig hevertette is palettáját, egyszeribe frissebb, erősebb, mélyebb lett, mint volt a hosszú szünet előtt. Mert ki tagadná, hogy az 1894-ben festett klasszikus szépségű *Hóolvadás* nem hatalmas fejlődés az 1880 körül festett képeihez képest? A rejtély nyitja nyilván az, hogy a sárosi vadász akkor is festett, csakhogy ecset nélkül: szemével, szívével. Annyira festő volt, hogy nem is tudott az adott világgal másként szembehelyezkedni, csak művész módjára. Teleszívta magát az ő környezetének szépségeivel, sohasem elemezgetve azt, hanem pantheista módjára magába olvasztva a természet nagy egységét. Akkora készlet gyülemlett fel benne ily módon, hogy tájképeit nem is a természetről festette, hanem műteremben. Még pedig már kezdő-korában is. A *Majális*, amely bizonyára fő-műve, 1872—73. telén virult ki egy müncheni szobában, mégis csak úgy

buzog belőle a május friss erjedése. Utóbbi éveinek balatoni képei Budapesten keletkeztek, egy műteremnek nem nevezhető Andrássy-úti földszinti szobában, ahova a világosság is már csak kormos reflexekkel tele ér el. E tekintetben ama másik pantheista, Mednyánszky, hasonlítható hozzá. Mind a ketten telten-tele voltak természetadta élményekkel, amelyeket már csak le kellett tenni a vászonra. S ezért mind a ketten aránylag gyorsan festettek, hisz a kép készen élt bennük. Készen, de átalakulva abban a kohóban, amelyben a műremekek százféle benyomásból egységgé ötvöződnek: a művész lelkében. Kettejükben csak ez a lélek volt különböző: Szinyeié maga a piros-derűs optimizmus, Mednyánszkyé finoman-fanyar borongás, áttűzdelve a világ nagy fájdalmaival.

Szinyei tehát a látszólagos tétlenség napjaiban is művész maradt. Csak épen nem öntötte teremtményeit a többi ember számára látható jelekbe.

Sajátságos, hogy egy oly optimista lélek, mint ő, oly hosszú időszakokon át félig-meddig elzárkózott a világtól. Ennek titka részben az, hogy családi életében is csalódás érte, más oka az a fogadtatás, amelyben az egykorú kritika az ő zsengéit részesítette. Őmaga főképen ezzel az utóbbiva okolta meg hosszas elvonultságát.

Valóban, a kritika úgy elbánt vele, hogy bajos volna hamarosan más képírók életrajzából hasonló eseteket kiböngészni. Már 1872-ben, midőn a müncheni Kunstvereinben kiállította egyik képét (*Ein lauschiges Lieblingsplätzlein*nek nevezi a katalogus), azt írta róla egy bíráló, hogy »a kép ege veresrépa-szósz«. A *Majális*sal, amely ma a külföldtől irígyelt gyöngye Szépművészeti Múzeumunk modern osztályának, még csúnyábban bántak el. »E kép előtt, ha csak nem akar szatirát írni, tanácstalanul áll a kritika« — írja a bíráló. — »Egyszerűen hallgatással mellőznők, de elvi kérdésről lévén szó, ítéletet kell mondani, ha még oly elítélőt is. Nincs szó, mely megfelelne ezeknek a szemet sértő rikító színeknek«. Egy harmadik »piszok-irány«-nak minősíti. Így a külföld. Idehaza tetézi a támadások sorát az akkori műbírálat vezető-mestere, »delirium colorans«-ról beszélve. Tehát Kelety Gusztáv is, ennek az epithetonnak szerzője, azon a ponton támadta Szinyeit, amelyen külföldi társai. Nem csodáljuk. A szintől való írtózás akkor a levegőben volt. S azonkívül: lehet-e nagyobb ellentétet elképzelni, mint a tájfestő Szinyei s a tájfestő Kelety? Az egyik a csupa ösztön-költő, a másik a festészet szolgálati pragmatikájának, egy rendszer szabályainak hű és erélyes őrzője. Ők ketten körülbelül úgy viszonylottak egymáshoz, mint Kazinczy valamely hű követője a *Bánk bán* szerzőjéhez. S mint a hogy Kazinczy tudomást sem vett a magyar tragédia főművének megjelenéséről, úgy bizonyára Kelety sem vett volna tudomást Szinyeiről, ha műbíráló feladata erre nem kényszeríti. Bármint

legyen is egyébként, az eset maga eléggé megvilágítja az okot, mely kedvét szegte Szinyeinek. Azontúl tehát a szíve számára festett, a szemével.

Persze, másként is történhetett volna, ha Szinyei e támadásokat nem fogja fel túlságos tragikusan. Ő csak épen a gáncsokat látta s megfeledkezett azokról a dicsérő szókról, amelyekkel Piloty, Böcklin s a fiatal művészek egy sora kedveskedett neki. Még Kelety is elösmerte tehetségét. Mindez egyszerre semmisnek tűnt fel előtte a *delirium colorans* olvastára. Ámde nagyon érthető épen ezzel a kritikával szemben való, betegesnek látszó érzékenysége. Mindjárt látni fogjuk, hogy az épen nem volt beteges. Mert mit érhetett neki annak megállapítása, hogy tehetséges festő, amidőn annyi helyről épen *művészi ideáljának* szűz kincsét nevezték el piszoknak, deliriumnak. Azt, amit egészen magából, lelke mélyéből épített ki a drága sárosi emlékek alapján, azt, ami új volt, ragyogóvá fejleszthető, aminek ő volt első, egyetlen fölfedezője. A szűz szín, a tiszta ragyogó szín, amely makulátlanul, új harmóniába olvadva teremt meg egy a művészetben eddig még nem látott világot. Ez egészen benne fogant, ez ő volt, ezt ő alkotta, egész életét, lelkének nagyszabású optimizmusát ebbe kristályosította, s épen ezt minősítették őrületnek, részegségnek, piszoknak.

A sebzett oroszlán haragjával vonult vissza barlangjába. A sárosi oligarchák fia semmit sem akart többé tudni a plebsről, a művészet nyilvánosságának fórumairól.

E néhány vonás talán megvilágítja azt is, mennyire törzsökös fia volt fajának. S pedig ép a sárosi gentrynek, anmelyek oly sok kitűnő emberünket köszönjük. A gentry fia volt egykoron Barabás is, Szinyei kortársai közül pedig Székely Bertalan, Mészöly Géza, Zichy Mihály, Paál László — megannyi oszlopa művészetünknek — csak épen vérmérsékük színe-zamatja más. Szinyei természete elüt az övéktől: azokban az északi halmokban gyökerezik, amelyekből eredeti művészetét szívta, s amelynek legnagyobb költője.

A botanikusok ösmernek bizonyos talajjelző növényeket. Szinyei is ilyen volt; élete, eszejárása, s ami legfontosabb: művészete elárúlja a *locus classicust*, amelynek televényébe gyökereit mélyeszti.

*

Már gyermekkorában völgyek-halmoknak volt kószálója. Más világ az, mint az Alföld. A nyirkos rétek telt zöldjében lángol a pipacs, a búzavirágok serege, a forrásos berek és írtás szélén a bokrok buja lombja más-más formációban, más-más árnyalatban zöldel, s ha jön az ősz, a lomb még soká megmarad a fán, citromsárga, rozsdaveres, bíbor és szederjes tűzben ég, csattanó ellentétben a levegő kékjével s a rajta úszkáló felhők ezüstjével. Aki ebben a

színjátékban benne él s annak nem csupán egyszerű túristája : felejthetetlen emlékeket visz magával.

Ilyen emlékekkel megtelve próbált a fiatal Szinyei a müncheni akadémián a festés elemeivel megbirkózni, 1864-től fogva. Rövid ideig Piloty tanácsaival élt, még pedig szerencséjére. Mert Piloty ugyan rögtön s végérvényesen rabszolgájává tette a közepes tehetségeket : ám a rendkívüli talentumokat nem fogta pórázra, csak buzdította. Menjen a maga útján. A többit *lege artis* kioktatta, meg is tanulták, még pedig jól, a mesterséget ; a kiváltságosakat magukra szerette hagyni. Szinyeit is.

Ennélfogva Szinyei ifjúkori vásznain egy-kettőre nagyobb erővel kezdtek érvényesülni ama sárosi természet-emlékek, mint az akadémiai rendszer. Gyöpöt, eget, felhőt talált az Isar mentén is s megállapíthatta, hogy még itt sem oly fakó s nem oly konvencionálisan aszfaltos a gyöp meg a kő meg fatörzs, mint a korabeli müncheni képeken. Mert e képeket a rendszer festette, de hisz őt szerencsére nem nagyon gyötrik vele. Azonban mégis, kinek van igaza : az akadémiának-e vagy az ő sárosi élményeinek ? Ha ez a dilemma feltolult az elméjében : akadt, aki biztatta, hogy inkább önmagának higgyen, mint a rendszernek. Egyik műterem-szomszédja, Böcklin Arnold — szintén a *delirium colorans* betege, csak más kiadásban — látva ifjabb pályatársának színszomját, váltig bátorította. Nem sokat tétovázott tehát, odavetette a gyeplőket s belevágott a színbe, a tiszta, ragyogó, töretlen színbe. S talált módot, amellyel mintegy versenyre késztette színeinek tüzét. Mert amidőn így már elvetette a kockát : kidobott palettájáról minden közömbös tónust, mindent, ami átmenet vagy félhang, vagy összekötő, egyeztető árnyalat : helyébe színt, igazi színt, mély tűztől ragyogó, belső feszültségű színt ültetett, s ha valahol legyűrte az egyik színfolt ereje a másikat, a harmoniát nem az uralkodó szín letompításával állította helyre, hanem a többinek erejét, tüzét fokozta magasabbra. A szín itt most már egészen más jelentőséghez jutott, mint amilyennel odáig bírt : Szinyei kezén nem volt többé puszta velejárója a formáknak, nem volt többé, hogy úgy mondjam, kérge a testeknek, textúrajelzője az anyagoknak, hanem igenis testté sűrűsödött színes fény, amelynek tiszta ragyogásából, bűvös harmoniájából egy új, odáig vásznon még nem látott világ született meg. Ez is »a valónak égi mása«, de oly igaz mása, amelynek minden porcikája a természetben gyökerezik.

Körülbelül ugyanezen időtájt vesződött ugyanily természetű problémákkal, jó messzire Szinyei tanyájától, egy párizsi festő, Edouard Manet. A francia is rájött a titok nyitjára s amit ennek alapján fejlesztett, azt később impresszionizmusnak nevezték el. Valóban, Manet hatása alatt utóbb a festők egész köre vetette magát erre a problémára, amelynek megoldása nemcsak egy sor remekműnek adott létet, hanem megváltoztatta a forma szerepéről, a kompo-

zició lényegéről való felfogást is. Szóval rendkívül megbővítette, meggazdagította a képírás amúgy is gazdag birodalmát. Mindez később történt s függetlenül a sárosi gentry-ifjú müncheni felfedezéseitől.

És Szinyei? Vajon ő is a festők ama körébe utalható, akiket a sommázó művészettörténet impresszionistáknak nevez?

Ez a kérdés egy ekkora művész esetében fölöslegesnek látszik. Itt vannak mesterművei: a *Majális*, a *Hóolvadás*, a *Lilaruhás nő*, *A pacsirta*, *Oculi*, a *Pipacsok*, *Rokokó*, *Parkban* és így tovább, érjük be vele, hogy új és nagy értékeket vitt velük a képírás történetébe. A vignetta nem fontos.

Ha nem is fontos, mégis tanulságos lehet a párizsi és a sárosi újító hatásának egybevetése. Manet kezdeményezése Franciaországban a képírás egy gazdag ágazatú iránya számára vetette meg az alapokat. Szinyei hatástalan maradt. Köréje nem csoportosultak más festők. Neki nem akadt Zolája, aki hévvel, sugalló tehetséggel megértő és élvező embereket gyűjtött volna az új fenomen köré. Őt lehurrogták s ő elvonult. Amit ő kezdett, nem szélesbülhetett iránnyá. Egy festő magában véve még nem irány. Megmaradt arisztokratikus unikumnak; sem nem impresszionista, e mesterszó általánosan elfogadott értelmében, sem nem plein-air-festő, hanem az egy, egyetlenegy Szinyei. Hasonlatos a millió nyírott fűszál szőnyegéből kimagasló ama *solitair*-fák egyikéhez, amelyek a jernyei parkban állnak s amelyeket oly igen szeretett festeni.

*

A palettához oly hosszú önmegtartóztatás után egy véletlen vezette vissza, képírásunk nagy szerencséjére. Idegenből fiatal festők jöttek haza, új festői felfogással, újfajta célokkal. Körülbelül oly barátságosan fogadta őket a közvélemény, mint egykor Szinyeit. A vignetta, amellyel képeik a közönség elé kerültek, az impresszionizmus, a plein-air szókat mutatta. 1896-ban egy egész csapatjuk telepedett le Nagybányán. A sárosi vadász ekkor fölneszelt. Mert íme azalatt, míg ő éveken át puskásan járta az ugart és magába itta a jernyei ősz rőt pompáját: künn a világban egy egész művészeti hitvallás épült fel oly művészi érzéseken, amelyeket először ő sűrített tökéletes kristállyá. A világ íme, húsz évi szüntelen rohanással, utólérte őt. Most már együtt haladhattak.

Szinyei ott folytathatta, ahol egykor abbahagyta. Semmi űr sem választja el kései műveit a korábbiaktól, változást csak annyiban állapithatott meg a kiállitások közönsége, hogy az ősz mester művei most már nem hatottak vadidegenül az ifjabb művészek képei közt. Igaz: nagysága, súlya most is elkülönítette őt, de csak annyira, amennyire egy hegy elkülönödik a szomszéd halmoktól, holott mind egyazon ős-gránit alakulásai. Azok

az ifjú festők, akik természet-élményeikre építették stílusukat, hazatelepedve a hazai természetnek váltak tanulmányozóivá és tolmácsaivá: idegenből csak a művészet iránt való komoly lelkesedést és a szabadságot hozták. Képeik ennélfogva hamarosan helyi zamatot, magyaros zománcot kezdtek felmutatni. Szinyei, aki valóban a Felvidék természetének volt költője, öntudatlanul és már kezdő-kora óta ugyanezt cselekedte hasonló eredménnyel. Semmi elvi különbség sem választotta el ifjabb jeles pályatársaitól, csak épen az eltérő egyéniség. Az az egyéniség, amely Szinyei mesterműveit minden külföldi kiállításon is rögtön elkülönítette a francia vagy német hasonló hitvallású képíróktól.

Ha most ennek az egyéniségnek összetevőit keressük, amint az a képeken jelentkezik, eleve tisztába kell jönnünk azzal, hogy magvát, velejét, hímes zománcát a nyelv eszközeivel kimeríteni nem tudjuk. A művészeti kritika e tekintetben sokkal nagyobb nehézségekkel kénytelen megküzdeni, mint az irodalmi kritika, amely legalább annak az előnynek örvendhet, hogy ugyanazzal az anyaggal és szerszámmal — a nyelv anyagával és szerszámával — dolgozik, mint az író, akinek alkotását vizsgálja és méltatja. A képzőművészeti kritika a mesterműi imponderabiliáit csak sejtetheti, csak körülírhatja; még jó, ha az olvasó intuicióját helyesen odaterelgetheti a közvetlen élvezéshez és közvetlen felismeréshez.

Ily körülmények közt legalább néhány jellemvonásra szeretnénk rámutatni, amelyek Szinyei egyéniségét talán egy s más oldalról megvilágítják. Azt, hogy művészi világszemlélete lelkének derűs optimizmusában gyökerezik, már említettük. Ez az optimista lélek a maga legerősebb benyomásait a magyar Felvidék természetétől kapta s nem egy másoktól kigondolt vagy gyakorolt rendszertől. Amit így kapott, annak formába öntése sem alapul valamely eltanult rendszeren. Élt benne a felvidéki úrnak az a makacs akarata, hogy hâ már az adott világban épen az örömsugaras szín ragadta meg leginkább: félrevetve mások módszereit oly formát talált ki, amely a szín-örömet a legtisztábban, a leghathatósabban engedte érvényesülni. Az érzésekhez és élményekhez megtalálni a legsugallóbb formát: valóban telivér művészi tehetség adománya. Szinyeinek oly teljességben sikerült ez mindjárt ifjúkora főművén, a *Majális*on, mint kevés másnak, úgyhogy művészi munkásságának későbbi folyamán sem kellett rajta változtatnia. Aki méltányolni tudja azt, mit jelent egy új művészeti eszme kifejezésére rögtön megtalálni a legjobban kifejező formát és előadási módot: csodálni fogja az ifjú Szinyei hatalmas intuicióját, festő-ösztönét, akaratának erejét.

De még egyebet is. Hasonló újító szellemek a tudatos kísérletezések, módszeres felkészülések mindenféle fogásával, gyakran verejtékes gyötrődések közepett, csalódások s összetört ábrándok romjain jutnak el nagy-

sokára odáig, hogy a lelkükben élet után sóvárgó ideált látható jelekkel kifejezzék, neki adaequat formába öntsék. E gyötrelmes kísérletek, a fáradság verejtéke hiányzik Szinyei művészi munkásságából. A sárosi vadász kapásból lőtt, mathematikai, mechanikai, optikai segédeszközök alkalmazása nélkül, s célba talált. Hogy ez így van, az könnyen leolvasható műveiről is. Azok főjellemvonásai közé tartozik a meglepő egyszerűség. Nyoma sincs rajtuk a tétovázásnak, a töprengésnek, a kapkodásnak, a félúton való fáradt megállásnak, de még az önkorrektúrának és óvatos retouchenak sem. Egyetlen jelét sem látjuk az idegeskedésnek, ami a kísérletezésnek rendesen hű kísérője. A gyönyörrel való alkotás mosolyát érezzük a képen. Rajt' rezeg az ő egyéniségének optimizmusa. Mily érdekesnek kínálkoznék ily szempontból egybevetni az ő alkotásait Munkácsy vagy Lotz vagy Székely Bertalan alkotásaival! Ezt azonban nem engedik meg e kis méltatás keretei.

Munkássága mindvégig megőrizte ezeket az alapvető vonásokat. Hogy hajlott korában is friss maradt a művészete, azt talán annak is köszönte, hogy élete második szakában a világ is másként fogadta, mint amakelőtte. A millenáris kiállítás óta osztatlan elismerés vette körül. Jöttek a medáliák, múzeumi vásárlások, rendjelek, címek, rangok, hatáskörök, a Kisfaludy-Társaság koszorúja, mely őt Benczúrral együtt a legnagyobb élő magyar festővé avatta, de jött valami, ami fontosabb: megértés, szeretet, sőt rajongás. Életének szép ősze hozzá stilizálódott ama meleg, mosolygó, csupa-derű őszi képekhez, amelyeket egykor ő teremtett sárosi élményei nyomán. Hetvenöt évet adott neki a sors (született 1845-ben, Szinye-Ujfalun), művészetünkben örök életet már ő maga biztosított magának.

3. SZ. 1905. (52. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, JANUÁR 15.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt { egész évre 24 korona, félévre 12 „ | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre 16 korona, félévre 8 „ | A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) { egész évre 10 korona, félévre 5 „ | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

SZINYEI MERSE PÁL.

Sok év telt el addig, míg Szinyei Merse Pál érdeme szerint érvényesült nálunk, míg annak tudatára juthattunk, hogy kiváló helyhez van joga nemcsak a magyarok, hanem az egész világ festészetében. Előharczos volt, mint Manet és Böcklin, de osztotta is az úttörők keserű sorsát; tapasztalatokat kellett szereznie arról, mi az, ha kénytelenek vagyunk legjobb és legbecsületesebb törekvéseinkkel részvétlen s talán elfogult birálók elé lépni. A csalódások évei azonban hál' istennek, már messze megettünk vannak és Szinyei Merse Pál hazájában, valamint külföldön is, a tisztelők oly válogatott csapatában lelheti örömét, mely benne Magyarország egyik legjelentősebb tehetségét látja.

A sárosmegyei Szinye-Újfaluban született 1845 julius 4-ikén. Atyja Szinyei Merse Félix, a későbbi főispán. Már gyermekkorában is szivesen rajzolgatott és első oktatását a művészetben egy Mezei Lajos nevű festőtől nyerte. Eperjesen és Nagyváradon folytatott gimnáziumi tanulmányainak befejezése után atyja a müncheni akadémiára küldte 1864-ben. Öt év mulva Piloty tanítványa lett. Az akkor annyira kedvelt történelmi festészet azonban semmi vonzó erőt sem gyakorolt rá; a tájkép sem, a hogy azt azon időben tanították. Magával ragadta a szabad természet varázsa, csak azt akarta látni; megfigyelni és ábrázolni, akadémiai szabályok nélkül. München környékén folytatott tanulmányai a természet után nemsokára oly kép («Anya gyermekeivel» 1869) alkotására ösztönözték, mely főbb pontjaiban már jelzi az ifjú művészi irányát. Zöld gyep, rajta egy veres szőnyeg és azon egy kedves ifjú nő, galambszürke ruhában, két gyermekkel. Enyhe tavaszi napfényben fürdik a szép csoport, az ünneplő természet, a virágzó gyümölcsös. Még egy kép keletkezett azon időben: a «Szerelmes pár.» Ebben is összeolvadt kimondhatatlan finomsággal a szinek varázsa és a romantikus, rajongó tartalom. De az emberek akkor nem voltak még elég érettek ily dologhoz. Figyelemre sem méltatták a művészt. Szerencse, hogy barátsága Böcklinnel, kinek műterme az övé mellett volt, nemcsak a szinek iránti szeretetét táplálta, hanem enyhítette a félreismerés felett érzett fájdalmát is. Vigasztalásra lelt nagy barátjában, ki gyér sikereinek daczára is, nyugodtan haladt pályáján és lassanként győzelemre juttatta a természet soká megtagadott igaz szineit. Azon időben (1872—1873) festette Szinyei Merse Pál a «Majális»-t, a modern festészet egyik legeredetibb alkotását. Szép, árnyas helyen heverésző kis társaság a réten. Zöld alapon élénk veres kendők; rajtuk színes ruhába öltözött társaság. Itt egy rózsaszinű hölgy, amott egy barna bársonykabátos úr, ki kedélyesen hasrafekszik és hátat fordít a szemlélőnek. (Tréfásan jegyzé meg egyszer a művész, hogy az ő maga és azok számára helyezkedett így el, kiknek az ő képe nem tetszik.) Apró fehér felhőktől borított gyönyörű kék ég borúl a vidáman csevegő és lakomázó társaságra. Fény és árnyék játszadozik a szelid domboldalon; épen ez árnyék emeli ki a kép világító erejét. Oly ellentét, melynél finomabbat el sem képzelhetünk. És ki hinné, hogy a művész teljesen kudarczot vallott ezen festményével Münchenben úgy, mint Bécsben és Budapesten? Bécsben a legroszabb helyre akasztották, Budapesten kiméletlenül lehordta egy akkori tekintélyes kritikus és mindezeknek betetőzéseül, midőn képét nagylelkűen felajánlotta a Nemzeti Múzeumnak, visszautasították! — Letette az ecsetet és a palettát. Visszavonúlt birtokára, hol húsz éven át úgyszólván semmit sem festett és csak a gazdálkodásnak élt. Az ezredévi kiállítás alkalmával a «Majális» nagy sikert aratott és megvette az állam. Az 1901-iki müncheni nemzetközi kiállításon jogos feltűnést keltett és a nagy arany érmet is megnyerte. Szinyei Merse Pálban újra felébredt a kedv a festészethez. Új erővel és elevenséggel alkotott azóta sok remek művet, melyek mindannyian magukon hordják határozott egyéniségének bélyegét.

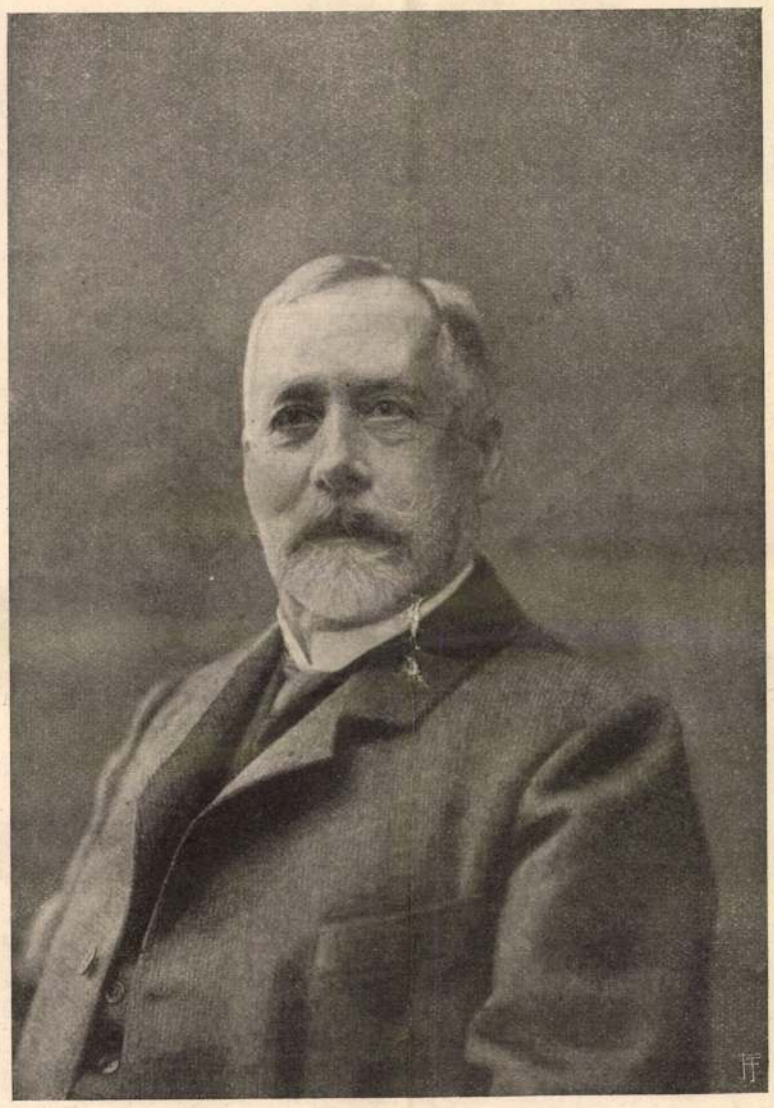

SZINYEI MERSE PÁL. *Kossak fényképe után.*

Ernst Lajosnak, a Nemzeti Szalon buzgó igazgatójának érdeme, hogy ezúttal a művész alkotásairól egységes képet nyerhetünk. A mesternek a Nemzeti Szalon termeiben rendezett gyűjteményes kiállítása bemutatja festőnk minden korszakát a müncheni évektől kezdve egészen napjainkig. Együtt van mondhatni minden képe, nehány kivételével, melyek külföldre (leginkább Amerikába) jutottak. Első korszakából (1864—1869) valók az érdekes tanúlmányok és arczképek, melyek közül

kitűnik két fivérének képmása egyszerű, de nemes felfogásával. Azon időből való egyik testvérének képe is veres sapkában, a mint kényelmesen szivja pipáját. Nagyon eredeti egy női aktja. A mester nagy tudását, a test természetes szinét, a rendkívül szigorú természetű kivitelt csodálhatjuk benne. Egy 1874-ből származó arczkép szintén nagyon érdemes a néző figyelmére. A művész neje zöld gyepen ül a szabad természetben. Arczvonásainak gyengéd tónusait hangsulyozza a kitünően festett ibolyaszinű ruha, mely hatásos ellentéte a virágos mezejével Böcklinre erősen emlékeztető tájképnek. Nagyon Böcklinszerű a nimfát rabló kentaur, «A pogány» és a «Harczoló kentaurok és nimfák» vázlata. Igazi Szinyei Merse Pál és a kiállítás valódi gyöngye a dr. Kohner Adolf tulajdonában levő «Pacsirta». Főfeladatának a művész a virágzó mező felett ékeskedő, bárányfelhőktől borított sötétkék eget tekintette és ez az ég szuggesztivebb, mint a világ minden virágzó fája. A láthatár szélén foszladozó felhők langyos, szeszélyes szelet hirdetnek. A kék végtelenség, melybe újjongva [illegible]melkedik a pacsirta, olyan mint a nyár sejtelme. Csodálatraméltó szinérzékének jó példája nehány vázlat: «A hinta», «Ruhaszáritás», «Séta» (az ifjú művész nejével és rokonaival), úgyszintén a «Rokkoko-idill», a «Bacchanalia» vázlatai és az előmunkálatok a «Majális»-hoz. Mindmegannyi diadalma a szineknek. A legnagyobb ellentétekig merészkedik és mindeniket sikerrel oldja meg. Sohasem elégszik meg a legkülönbözőbb szinek egymás mellé helyezésével. Csodálatraméltó, hogy ő, ki az első franczia plainairfestők és impresszionisták műveit csak 1869-ben látta először, sugallatától vezetve modern útakon haladt már évekkel azelőtt és lépést tartott, minden befolyástól szabadon, a szomszéd országban végbemenő mozgalommal. Tagadhatatlanúl érzékeny hiányokat jelent művészetében azon idő, melyet a művész falusi visszavonultságában, vagy politikai küzdelmek közt töltött. De a ki nem tud ezen szünetről, — mely, sajnos, évtizedekig tartott, — nem is veszi azt észre, mert új korszakából (mintegy 1894-től) való képei következetesen vezetnek a mester régi modorából az utolsóba, melyet jogosan nevezhetünk magyar korszaknak. Ide tartozik például a Majovszky Pál gyűjteményében levő gyönyörü kép: «Az ősz» Sárosmegyében, a művész szeretett szükebb hazájában. Kellemes, halmos vidék, tiszta őszi világításban, melyben még a leggyöngédebb ködfátyol is nagy valótlanság gyanánt hatna. De mily szinek ezek! Hogyan világít a veres bokor és mellette a sárga falevél; hogyan sugárzik az egész szinharmónia felett a kék ég! A kiállítás egyik gyöngye az Andrássy Gyula gróf tulajdonában levő «Hóolvadás», mely a legnagyobb mértékben magán hordja a művész utolsó korszakának jellemző vonásait. Nagy szerepet játszik műveiben a pipacs, melylyel sok festményén találkozunk, de a mely legszebben és legbujábban azon képén virit, melyen egy asszonyt látunk, a ki piros kendővel fején, szük gyalogösvényen halad. Igazi veres nyári hangulat. Lefestette nehányszor a tengert is, de nem zivataros napokon, hanem akkor, midőn tiszta ég alatt hömpölyögteti aczélkék hullámait. Nemrég egy hatalmas szurkosfenyőt is festett («Fa-portrait»), melyet a vihar hajtogat. Törzsét élesen világítja meg a napsugár.

Láthatjuk tehát mindezekből, hogy Szinyei Merse Pál 60 éves korának és ezüstösszürke hajfürtjeinek daczára sem öregedett meg. Hódolatunkat régi vidámságában és épségében fogadja, mint a szinek nagymestere, kinek megadatott, hogy megérje teljes munkaerejében a rég óhajtott és annyira megérdemelt győzelmet.

Dr. Térey Gábor.

JÓKAI EMLÉKEZETE.*

Túl, hol az élet zajló zavarossa
A földdé-lettek néma földjét mossa:
Egy kis sziget van s azon egy halom.
Isten keze fehérbe vonta mára,
S áll mint az oltár, áldozatra várva, —
Oda kivánkozik ma el dalom.
Az orgonázó szeleket követve
Jertek velem ti is a szent ligetbe,
Ott a felhantolt friss halom felett,
Ott lesz a mai istentisztelet.

*

Volt egy ember, — álomvilágban élő;
Egy más csillagzat küldte tán alá;
Ki nem is élt, az egész életét csak
Szelid mosolylyal végig álmodá.
A föld göröngyén s mégis tőle messze,
Égszin szemekkel járt-kelt révedezve,
Félénk jósággal nézegetve szét, —
Álomvilága fogta, tartogatta,
Csak akkor ébredt fel egy pillanatra,
Mikor örökre lecsukta szemét.

Virágos kis sajkáján meghuzódva
Míg azt álmodta magáról, hogy él,
Nyilt tengeren halálos veszedelmű
Szirtek közé hányszor dobá a szél!
S hol összetört sok erős, büszke gálya,
Álomvilágnak koszorus királya
Dudolva ringott a szirtek között,
Úszott, úszott kormánytalan a sajka,
Míg egyszer ő s a boldogsága rajta
A túlvilág partjába ütközött.

Volt egy ember, — egy örökifjú ember,
A kin a kor nyom nélkül elhaladt;
Kinek kertjében rózsák, gyöngyvirágok
Nyiltak decemberi hóleple alatt.
Örök májusként ragyogott a lelke,
Rózsája volt és dalolta, ölelte,
Ruhája fodrát rímmel szegve lenn, —
S mint bajvivókkal öreg Toldi tette,
Legénykéket taníta vitézkedve,
Hogy mi is az az ifju szerelem!

A szerelem! Homályos lelki zsongás
Fel-felhullámzó vezérdallama.
Átkot, mennydörgést keresztül hasító,
Szivek legmélyén suttogó ima.
Szent titkodért hány szivet meggyötörnek,
Mint kagylót a gyöngyéért összetörnek,
S igaz gyöngyöd közt van hamis, de hány!
Hányszor könny csillan szögén egy mosolynak,
A boldogságról is hányan dalolnak,
Szakadó szívvel, mint a csalogány!

Volt egy ember, — a kinél ragyogóbban
A boldogságról senki nem dalolt.
Vallotta, irta, hogy szive egének
Elválhatlan tündöklő napja volt.
Napnak miénk csak az ő ragyogása,
Foltja van-e: szem ne nézze, ne lássa,
Messze van az és talán nem is az, —
Ha boldogságát zengte annyi ének,
Áldás, békesség porladó szivének:
A hogy ő mondja, legyen úgy igaz!

Oh nőszivek, rezdüljetek meg érte,
A lovagért, a legszebb lovagért,
Ki lánylelkek s virágok otthonában,
Regevilágban, valaha csak élt. —
Lesz másnak is majd álma és imája,
Rezgő virága, asszony ideálja,
De mégse lesz az, mégse lesz az ő, —
Kinek kezén oly fehér volt a rózsa,
S fehér rózsánál fehérebb a nő.

Szive, ez a nyitott könyv, mindhalálig
Egy aranykapcsos imakönyv maradt,
Nem volt abban más, csak hit és rajongás,
Csak áldásosztás és jóakarat.
Minden magasztost, jót esküdve hinni,
Minden keresztet mosolyogva vinni,
S holtig bizni, eszmények, bennetek:
Ilyen kátéval mások dehogy mentek,
Legfölebb csak a bibliai szentek
És az örökkévaló gyermekek.

Volt egy ember, — de nincs már. Messze innen
Hol nem bántják a többi emberek,
Ezüst csillaggal hintett szemfedőjét
Magára huzva békén szendereg.
Hullámzik, rajzik most is körülötte
Mesevilága sok titán-szülötte,
Tovább álmodja sorsukat alant, —
Ott hervadoz a mult emlékeképen
Szivére hulló, lekulcsolt kezében
Az árva iris és az amarant.

Majd virághimes puha zöld selyemből
Sző takarót rá nemsoká' az ég,
Gondolkozó márvány ül homlokához
Napsugaras lesz körülte a lég.
Majd levilágít sírja éjjelébe,
Dicsőségének örök fényessége,
Szent, régi titkok megkörnyékezik, —
Úgy érzi majd, hogy lent nagyon is árva,
S álmai második könyvét lezárva
Egyszer csak ébred, — s érczbe öltözik

Feltámadáshoz orgonáznak akkor
Ünnep-nyitót a harsogó szelek,
Mi fejedelmünk elfoglalja trónját
A zúgó-zengő áradat felett.
Így van megírva százszorszép mesében,
S a valóság is így hozza meg épen,
Nap is lenyugszik, az is felderül, —
Mi napunk is leszállt, míg újra felkel,
Csak járunk, járunk, koronátlan fejjel, —
Utazunk mi is egy sirdomb körül.

Szávay Gyula.

* Felolvastatott a Petőfi-Társaság január 6-án tartott nagygyülésén.

KOZSIBROVSZKY ÜZLETET KÖT.

Elbeszélés. (Folytatás.)

Irta **Mikszáth Kálmán.**

Általában zajos nap virradt fel Trimóczra. Míg Kozsibrovszky a csibukját szítta, elevenedni, népesedni kezdett az egész udvar. Szekerek jöttek mindenféle holmival, livrés cselédek innen-onnan. Egy csomó hintó és homokfutó üresen.

Baptiste ki-kiszaladt és váltig jelentette, hogy ez jött, az jött.

— A kölcsönkért hintók, — morogta Kozsibrovszki.

Ezeket egy társzekér követte, megrakva gyönyörű paraszt leányokkal, egy másik szekér férfinépet hozott, egy harmadikon czigánybanda szorongott brácsecsal, hegedűkkel, czimbalommal.

— Hát ezek mire valók? — kérdé Styiriverszky.

— Ezek az udvari czigányaink. Vidd be őket a kamrába, ott vannak a ruhák, a miket a bukott kassai szintársulat árverésén vettem, öltöztesd fel őket. De most már ideje, hogy fölkeljek.

Lassan, óvatosan öltözködött. Miközben borotválkozott, ki-kitekintett az ablakon, mert minden perczben történt valami. Mintha egy szindarab folynék odakünn, a hol az előre kiczirkalmozott jelenések, felvonulások kellő időben történnek.

— Ah, — szólt megelégedetten az újjait petyegetve, — megjött a földmivelésügyi miniszter.

De már erre Styiriverszky is odaugrott az

ablakhoz. Egy miniszter Trimóczon nem olyan közönséges dolog, hogy az embert fel ne izgassa.

— Hahaha, — nevetett Styiriverszky, — hisz ez a Szlamcsik fiskális Homonnáról.

Az volt, a Szlamcsik fiskális; de már akkorra be is nyitott és kirázta a nagy szakálláról az útközben ráragadt port, békanyálat s egyéb oda nem való gezemiczét. Szépen volt öltözve, ünneplő feketében, mintha templomba jött volna.

— Jó reggelt grófocskám, dusicskám, itt vagyok pontosan, mint a szmrty, mint a halál. Adjon az Isten jó munkát!

— No hát ülj le Leopold és igyál egy kis szilvóriumot. Aztán láss hozzá a dolgok elrendezéséhez, süssetek, főzzetek, míg én a vasúthoz megyek a vendégért.

— Mikor jön?

— Az egyóraival.

— Kik jönnek?

— Ő és a titkárja.

— Szakemberek?

Kozsibrovszky vállat vont.

— A báró vadászati könyvet is irt.

— Az a jó, barátocskám, — újjongott Szlamcsik, — mert a miben a német szakember, abból nem tudja semmit. És milyen korú ember?

— Úgy a hetven felé tart.

Szlamcsik a tenyereit dörzsölte örömében.

— A legjobb évek. Már intelligitur nekünk, nekinek nem. Intelligitur majom-évek.

— És a titkárja milyen idős?

— Az egy Hanck nevű fiatal rokona, vagy huszonöt éves.

— Tapintatatlan ficzkó lesz. Vagyis kecskebak-évek. Jó lesz neki a Komelik Ancsurka. Betanítok őtet.

— Miféle hieroglifekben beszélsz te az évekről?

— Hát úgy, hogy minden ember valami években van.

— Nos, és te milyenekben vagy?

— A róka-években, barátocskám.

— Te Szlamcsik, ne igyál többet abból a szilvoriumból, mert te már ittál ma valahol. Érzem a beszédeden.

— De bizony azon nem érzelsz. Mert ez csak egy régi mese. És okos mese. Régibb a szilvóriumodnál. Iszom még egygyel. Egészségedre grófocskám. Hogy azt mondja... tudniillik a mese mondja: Isten megharagudta Ádámra, a miért az almából evett. Látod, én azóta Istenfélő ember létemre soha se nem eszem almát. És nem iszom almabort. Hát mondom... hol is hagytam el? Isten lecsapta földre embert, hogy halálnak halálával haljon meg. De egy még hátra maradt, hogy mikor haljon meg Ádám meg az Éva. A terminus volt kérdéses. Az úr gondolta, hadd éljenek huszonnégy évig. Addig éri élet valamit. Az ember azonban keveselt eztet, eljött Istenhez panaszkodni. Isten mondja neki: Nye mozsem Ádámko, daj mi pokoj! Nem tehetek Adamko, hagyjál nekem békét, éveket mind elosztogattam teremtmények között. Az ember addig nyöszörögte, hogy így, úgy nem igazság, hiszen husz éves koráig nő, hát mire való az a nagy készülődés, azért a potom négy esztendőért? Isten belátta, és szólt: habes rectum, de már most honnan vegyem éveket? Ejh, ha magamnak nincs, kérek kölcsön. (Ebből tanulta meg gentry adósság csinálást.) Elhivta hát az Isten az ott közel álló állatokat, először a kecskebakot és ettől kölcsönözte ember számára öt esztendőt, aztán odaszólította a rókát, az is átadott az éveiből tiz esztendőt, már akkor volt az embernek negyven éve. Isten ráhunyorított Ádámra: «Elég-e Ádám?» Az rázta az övé fejit: Nem elég, dehogy elég. Ekkor az ökörtől kért kölcsön az úr tiz esztendőt. Az is adott (hiszen azért ökör). «Ezekben az években — mondta az úr Ádámhoz — ép úgy fogod vonni az igát, mint az ökör. Hát kelle-e még több?» Ádám mondta, hogy kell. Most már a szamártól vett el tiz esztendőt az úr. Az ember még mindig többet kivánt, de már nem volt ott a közelben más állat, csak a majom, hát attól kellett elkölcsönözni a többit. No most már értettél grófocskám, hogy mit beszéltem?

PATAK MELLETT.

— Mondjuk, hogy értelek. És igen örülök, hogy épen a róka-években vagy. Hanem azért eszeden légy Leopold és el ne felejtsd, hogy te miniszter vagy, a ki azalatt itt toppantál látogatásomra, míg én odajártam a vendégekért.

— Oh persze, hogy el nem felejtem. Egész életemben egy szép emlék lesz.

— Az ebédnél te ülsz a jobboldalamon.

— És hány órára rendeled az ebédet?

— Négyre. A vasutról egyenesen az erdőbe viszem az urakat és mielőtt még nagyon messze mennénk, Styiriverszki, ki a nyulak eleresztésénél működik, lóháton utánam nyargal jelenteni, hogy megérkeztél. Mindennek klappolni kell, úgy a hogy megbeszéltük.

Kozsibrovszky fölkészült, négy vasderes lova már nyugtalanul toporzékolt künn. Két szép puskát tétetett fel a kocsira. Kijött, széttekintett az udvaron, a hol a gazdasági épületek közt ott állottak a gépek költői rendetlenségben, imitt-amott egy uri kocsi, mintha csak véletlenül lenne ott felejtve. A konyhában a Pestről jött szakács sürgött-forgott a kuktával és szedegette a ládákból a magával hozott delikateszeket, hizott ludakat, uborkát, két dinnyét, egy hizott ürügerinczet, halat, kaviárt és az ördög tudná elszámlálni, mi mindent.

A szolgáló künn a konyhaajtóban tördelte kezeit: «Oh Jézuskám, Jézuskám, mi lesz itt ma?»

Künn az ambituson gyönyörű parasztleányok üldögéltek, vihánczolva, ingerkedve a férfinéppel.

Az egyik tót legény megemelte a kalapját:

MAJÁLIS.

SZINYEI MERSE PÁL FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL

SZERELMES PÁR.

— Hát velünk mi lesz, méltóságos gróf úr?

— Ti, édes fiaim, megkapjátok a napszámot becsületesen, esztek-isztok és szépen viselitek magatokat. Ennyi az egész. Mikor pedig megjövök, hát szétszéledtek, ki a kertbe, ki az udvarra és úgy tesztek, mintha dolgoznátok valamit. Hogyha pedig hívni találnálak és azt mondanám, hogy tánczoljatok egy kicsit, hát tánczolni fogtok. Mert voltaképen azt akarom bemutatni egy külföldi nagy úrnak, mi módon mulat a magyar ember. Ez az egész, a mit tőletek kívánok. Hát ti mennyi napszámot kértek ezért? A jegyző úr nem alkudta ki?

— Nem szólt semmit, csak ide rendelt.

Összenéztek, sugdoztak egymás közt, végre így szólt a legidősebbik.

— Az a kérdés, méltóságos uram, hogy hány napig fog ez tartani?

— Nevetséges! Ma délután egy-két óráig. Ha az idegen uraság elmegy, ti is elmehettek.

A parasztember a fejét vakarta. Nem tetszett neki, hogy csak egy napig tart az elfoglaltság.

— Hát Amerikában — mondá kedvetlenül a foga közűl, — két tallért fizetnek napjára, a mi több mint négy forint.

Kozsibrovszky összevonta a szemöldjeit.

— Jó, jó, de mi nem vagyunk Amerikában, barátom, hát nekem ne szemtelenkedj Amerikával. Aztán ez nem is rendes munka!

— Hiszen épen az, — ellenveté a nép szószólója, — hiszen ha rendes munka volna, egy szót se szólnék. De hát az ember nincs az ilyenhez szokva.

— Telhetetlen tótok vagytok! — pattant fel Kozsibrovszky indulatosan. — Hej, Baptiste, Baptiste, jöjj kérlek elő és lőjj le közülök egy nehányat!

Erre a fenyegető rikácsolásra aztán nagy ijedten gágogni kezdtek a szemenszedett szép paraszt menyecskék és leányok. A férfiak pedig engesztelő húrok pengetésére fanyalodtak.

— Ne tessék rá hallgatni, kérem alásan. Tudja is az? A pálinka beszél belőle. Elfogadjuk, a mit ad a méltóságos úr.

— Az asszonyok kapnak három koronát, a férfiak két koronát, — döntötte el Kozsibrovszky.

De már ez ellenkezést szült.

— Hogy lehet az, kérem alásan. Hogy kaphatna az asszony többet?

— Mert az asszonyok szebbek! — felelte Kozsibrovszky.

(Vége következik.)

A «KUBINSZKI»- ÉS «PECSOVICS»-VILÁG TOLNA VÁRMEGYÉBEN.

Irta Bodnár István. (Folytatás.)

A kisebb nemességnek felvirradt, ekkor — aratott! Örökös dinum-dánum volt mindenfelé. Mert a kubinszkiak sem maradtak hátra. A kormánypárt hallatlan erőszakoskodása és vesztegetése láttára ők is tömörültek. *Perczel* Mór, mint később is megmutatta, kitűnő szervező tehetség volt. Ma itt, holnap ott csapott rá az ingadozó kis nemesekre, biztatta, lelkesítette s összetartotta őket. A vagyonosabbak megnyitották erszényeiket is s a választás költségeit a tehetősebb urak ugy adogatták össze, sőt ki is vetették maguk között.

A pártnak *Augusz* Antal, a később bárónvá s a budai helytartótanács alelnökévé lett főjegyző volt a pénztárnoka. Az általa készített s kezeim közé jutott számadásokban nagyon sok kortörténetileg érdekes adat van, de most csak annyit említek fel belőle, hogy körülbelől 50 ezer forintra mentek a kubinszki-párt összes választási költségei. Ebből a következők adtak nagyobb összegeket: Magyari *Kossa* Sámuel 6000, *Csapó* Dániel 5000, *Bezerédj* István és Pál 4900, *Szankovánszky* Imre 2500, Magyari

ANYA A GYERMEKEIVEL.

SZINYEI MERSE PÁL FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

ROCOCO.

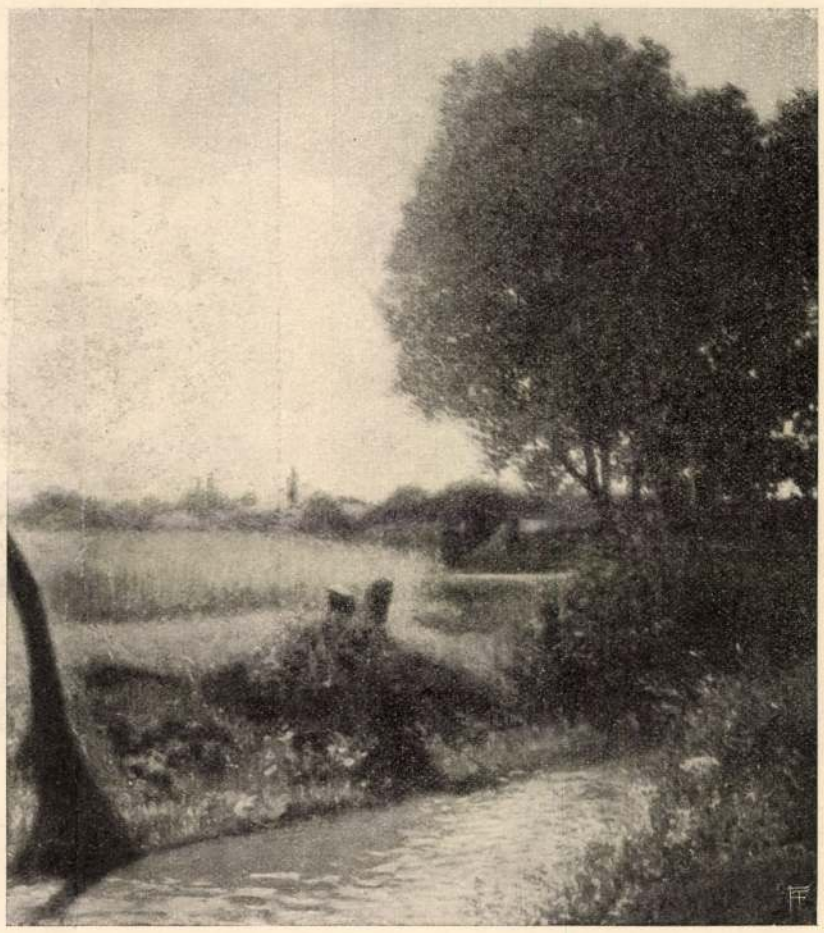

ÚTSZÉLEN.

Kossa József 4000, *Augusz* Antal 2200, *Tahy* Károly és Ádám 4000, *Perczel* Mór 2000, *Gindly* Antal és Rudolf 1400, *Kapolnay* Károly és Ignácz 2000, *Kapuváry* János 700, *Rosty* Albert 500 forintot. Az ő részükről akkor nemes tűz, hazafias lelkesedés, önzetlen honszeretet hozta ezeket az összegeket össze. Ennek igazolására álljon itt *Bezerédj* Istvánnak *Augusz*hoz irott leveléből ez a jellemző pár sor:

«A fenforgó nagy, üdvös és nem a mi személyeink külön hasznát, vagy bármely külön javát tárgyazó állapotban igenis a *pénzbeli hozzájárulást* is a becsülettel egyezőnek, sőt azzal járónak tartjuk összesen és egyenként és így fizettünk és fizetni is fogunk nyiltan, titkolódzás nélkül, nem szégyenelvén, sőt becsületnek tartván azt és a teljesített polgári kötelesség megnyugtató érzetét nyervén jutalmul.»

A két párt legelső mérkőzése 1839 május 8—9—10-ik napján történt. *Esterházy* főispán erre a napra tűzte ki a követválasztást Szegszárdra, különösen hangsulyozván, hogy «a vármegye részéről érett itéletű, férfias mérsékletű és honismerettel biró követek küldessenek.»

Mintha csak a fehér rózsa—piros rózsa harcza ismétlődnék, a pecsovicsok *fehér*, a kubinszkiak pedig *piros* sapkával vonultak fel. A Kubinszki-pártnak csak a vörös sapkái és kucsmái 2066 forintba kerültek. Zászlóját *Boros* akkoriban jónevű akadémiai festő festette. Körül arany cziráda vette körül, közepén koszoru és felirás, felül pedig Magyarország és Tolnavármegye czimere volt rajta.

A gyülésen maga gróf *Esterházy* Károly cs. kir. kamarás elnökölt. Ott volt a vármegye minden számottevő ura s a kisebb nemesek közül körülbelül 1500-an. Hatalmas szám ez, mert Tolna nemessége sohasem volt több 1800—2000-nél, mig például Zala 12 ezer, Komárom 8000 szavazóval vonúlt fel a választási harczokba.

A vármegyeház nagyterme be sem tudta fogadni a sok embert, a főispán tehát a megye a ház kapuja melletti pitvarból nyitotta meg gyülést. A királyi leirat kihirdetése után *Jeszenszky* János kir. táblai biró vezetésével szavazatszedő választmányt küldtek ki s jól jegyez

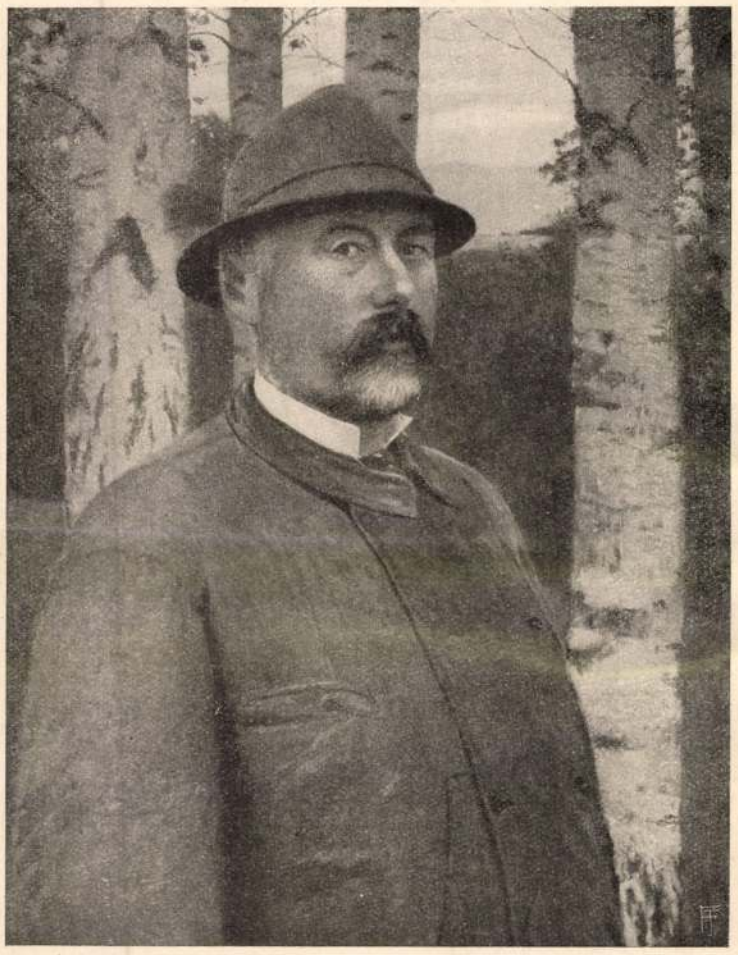

A MŰVÉSZ ARCZKÉPE.

FÜRDŐHÁZ.

SZINYEI MERSE PÁL FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

Edit *(Csillag Teréz):* «Kegyelmes uram! Kiütött a mi krizisünk, a mi külön kis miniszterválságunk!» *(I. felvonás.)*

Fekete Berti *(Gál Gyula):* «Nem akarok miniszter lenni.»
Edit *(Csillag Teréz):* «Sokan mondták ezt, de mikor a tárczát meglátták elevenen . . .» *(I. felvonás.)*

Pisztráng *(Rózsahegyi).*
Pisztrángné *(Rákosi Szidi):* Nagy ember léssz, gazdag feleséggel.» *(I. felvonás.)*

BERCZIK ÁRPÁD «MINISZTERVÁLSÁG» CZÍMŰ VIGJÁTÉKÁNAK NEMZETI SZINHÁZI ELŐADÁSÁBÓL — Jelfy Gyula fényképei.

zük meg: különös utasításul adták, hogy 16 éves nemes ifjú már szavazhat s hogy a *megbizó levelek is figyelembe vétessenek.* A szavazás felekezetek (pártok), szerint történt. A szavazókat egymásután bocsátották be a kapu mellett való pitvarba s miután leszavaztak, bent kellett maradniok az udvaron. Ezután került csak sor a másik pártra.

Először a kubinszkiak éltek alkotmányos jogukkal. Győzelmük egészen bizonyosnak látszott, a pecsovicsok tehát cselhez folyamodtak. Egész esti 7 óráig tartózkodtak a voksolástól, de akkor, bár már sötétedett, nagy tömegekben járultak az urnához. A kubinszki-párt másnapra akarta hagyni a szavazást, a pecsovicsok azonban erőszakoskodtak. Szedték tehát szavazatukat még gyertyavilágnál is, de egyszerre csak betódult az egész tömeg, — erre a bizottság a sötét miatt is, a megyeház nagy terme melletti szobába vonult, a szavazókat pedig bezárták a nagy terembe. Egy darabig aztán még folytatták a szavazatszedést, de a nagy terem ajtaját a kortesek valamelyike kinyitotta. Nagy zajt és lármát idézett elő a kubinszkiak sorában, midőn hire futott, hogy a már *leszavazott pecsovicsokat a főispán lakosztályából kötélen leeregetik,* hogy aztán újból bekerülvén a kapun, ismét szavazásra jelentkezzenek. Ezért kellett a nagy terem ajtaját kinyitni. A kubinszkiak erélyes sürgetésére újból bezárták ugyan az ajtókat, de a benszorult pecsovicsok látván, hogy tervük nem sikerül, a teremben levő nagy hőséget vetve okul, a szavazatszedő szoba ajtaját támadták meg. Recsegve, ropogva engedett az a nyomásnak, mire a tömeg betódult. Igy a bizottság este 10 órakor beszüntette a szavazatszedést.

Persze csakhamar hire futott a városban a pecsovicsok mesterkedésének. A kubinszkiak látva kijátszatásukat, elkeseredésükben talán keresték is az alkalmat az összetűzésre. A hajlam megvolt erre mindakét párton, annyival inkább, mert az alsóbb nemesség között józan ember alig lehetett.

A kubinszkiaknak boldogult *Halász* József (1848-ban őrnagy, *Perczel* Mórnak hadsegéde és titkára) volt a szállásmesterük. Ő gondoskodott ellátásukról. 48-ban soha meg nem futott az ellenség elől, de most a kubinszkiak őt is megszalasztották. Mivel nem adatott nekik fekete kávét, halálra keresték, úgy hogy szégyen nem szégyen, egy hatalmas mosótekenő alatt keresett menedéket.

Nagyon érdekes a kubinszki-párt számadási iratai között *Perczel* Móricznak sajátkezű följegyzése is. Így a május 8—9-iki követválasztási napon 600 nemes választó 288 akó bort ivott meg 2632 frt értékben. Továbbá 600 embernek 2 napra ebédre, vacsorára, reggelire 3000 frt, lövöldözésre 52 frt, zabra 613 frt, szénára 220 frt, zászló kontó 206 frt, kvártélyra 200, sátorra és edényre 500 frt, összesen 4801 frt kellett. Ezen kívül *Perczel* Mór még hozzáteszi: «Mivel a societásban is csakugyan nagyon sok pap és egyéb urak többszörösen fizetés nélkül ettek, tehát lehet átaljában 300 váltot adni, mint pótlást.»

Itt említem meg, hogy a május 23-iki közgyűlésen 400, a junius 17-ikin 600, a julius 8-ikin 500 ember szintén derekasan fogyasztott, úgy, hogy a szegszárdi ellátás költsége összesen 17529 frtra rúgott.

Persze érdekes lenne a másik párt számadását is látni. Ott lehetett még csak derekas eszemiszom! Arról tudnak még csak mesélni a régi öregek!

Így természetesen fordultak elő kisebb mérvű rendzavarások, fejbeverések. Egy pár pecsovics kortes megkaphatta részét az ütlegekből. Új cselvetésre használták fel tehát az alkalmat. Másnap május 9-én reggel *Bogyay* Vincze és *Gál* Eduárd kijelentette a pecsovics-párt nevében, hogy «mivel a személyes szabadság megzavarása miatt sokan hazatávoztak, a további szavazástól tartózkodnak, s *királyi biztost* kérnek.»

A közgyűlés *Daróczy* Mihály kanonok és *Berecz* Mihály esküdt utján kérlelni akarta őket, de hallani sem akartak a szavazásról, míg végre délután három óra után a főispán bejelenté a közgyűlésnek, hogy neki sikerült mégis a *Dőry* és *Perczel* pártot *személyes közbenjárásával* szavazásra birni. *Perczel* Mór erélyesen tiltakozott s *különösnek* találta, hogy ismét az esti órákig halasztgatták a voksolást, de a szavazatszedő bizottság megkezdte működését, esti tiz óráig foglalatoskodott, úgy hogy másnapra már csak egy pár elmaradt szavazat beszedése s a *megbizó levelek* számbavétele maradt volna.

Esterházy gróf főispán azonban most mutatta ki nagy hatalmát, túljárt a kubinszkiak eszén, nem hiába kifogásolták később részrehajlását, s törvénytipró eljárását.

10-én reggel félnyolcz órára gyűlést hivott össze annak eldöntése végett, hogy «miután az élőszóval való szavazás megtörtént, a megbizólevelek számbavétele nélkül is kihirdetheti-e az eredményt?» Véleménye szerint, ha a többség kivánja, ez azonnal megtörténhetik, «*mivel ugyanazonegy közgyűlés korábbi végzéseit utóbb módosíthatja, sőt megváltoztathatja.*»

A java részben ekkor már haza széledt kubinszki-párton óriási felháborodást keltett a főispánnak eme kijelentése, a mely egyenes útmutatás volt a visszaélésre. Tiltakoztak tehát, folytattatni kivánták a szavazást s követelték, hogy a megbizó leveleket is számba vegyék, «mert nemcsak az egyoldalu többségnek, de még az egész közönségnek sem áll jogában, hogy a megbizók szavazati jogát megsértsék.»

A felülkerekedett pecsovics-párt azonban körbe fogta a választási elnököt s zajongva követelte, hogy az eredményt rögtön hirdesse ki. Az elnök előadta, hogy az élőszóval beadott szavazatokról adhat csak jelentést, a megbizó leveleket még eddig nem volt idő számba venni. Beadatott pedig *Dőry* Gáborra 734, *Perczel* Istvánra 722, *Bezerédj* Istvánra 708, *Tahy* Károlyra pedig 696 szavazat. Még be sem fejezte szavait, a főispán sietett *Dőry* Gábort és *Perczel* Istvánt *személyes szótöbbséggel* megválasztott követeknek kijelenteni.

Dőryt és *Perczelt* vállra kapta a tömeg s a terembe hozta s mindketten «hálásan megköszönték a részükre ekép zálogolt kitüntetést.»

A főispán pedig még meg is dicsérte a «Tettes karok és Rendek jeles, valóban nemes magukviseletét», bucsut vett, de előbb még a követi utasítások végleges kidolgozására május 16-ikát, a jegyzőkönyv hitelesítésére pedig 23-ikát tűzte ki határnapnak.

Hanem ezt a két gyűlést már meg sem lehetett tartani, mert ezután jött még csak az igazi háborúság!

A választási visszaélések s a főispán részrehajlása miatt elkeseredett kubinszkiak keményen szervezkedtek. Nemsokára széltében-hosszában járta a nóta:

«Nem kell nekem pecsovics már.
Roszabb az, mint török, tatár,
Vörös kucsmát hordok én,
Igaz úton járok én . . .

A görbői sűrű berek,
Ott terem a derék gyerek
Bezerédj lesz követem,
Perczel Mór az én vezérem.»*

Valóban *Perczel* Mór mindent elkövetett, hogy a visszaélésekért boszút álljon. Szóval és tettel előljárt. A felajánlott összegen felül valami 4—5 ezer forintot áldozott, hogy az ideoda húzódozó nemeseket összetartsa. Lett is eredmény, mert a fentebb említett közgyűlést meg sem lehetett tartani. A közgyűlési jegyzőkönyvben csak annyi van megjegyezve, hogy a főispán eredmény nélkül feloszlatta.

Junius 16-ikán azután már komolyabb szinezetű zavargás történt. Valóságos zendülés. Hógyészen a «meggondolatlan káplán» (egyik királyi leirat nevezi így) kiadta a templom-kulcsot, mire *Feczer* Ferencz, *Kál* György és *Mayer* Pál a toronyba rohantak, félreverték a harangokat. Erre az egész város németsége kaszára, kapára, vasvillára kapott s a megyegyűlésre készülő

* Perczel Mór feljegyzése.

SIPOS BÉLA:

SZINYEY-MERSE PÁL

Tizenhét esztendeje, hogy a modern művészet nagy alakja örök pihenőre tért a csöndes jernyei temetőbe. A viharfelhős, nyugtalan idők közepette neve és a köréje kristályosodott fogalomkör lassan feledésbe merül. Ugyan ki gondol vajjon manapság a »Majális«-ra; hol van az a gondtalan, multbamerengő kortárs, kinek lelke nyugalmasan ábrándozhatna el a háború előtti évtizedek művészi problematikáján?

Az alkotásaiban rögzített géniusz tovább éli a maga asztrál-életét, de a fizikai élet, e mállékony szubsztancia, elszáll, elillan. Pedig Szinyey élete, e fénylő ormokkal teli sugárzó pálya, melynek alján sötét tragikumok hullámai harsognak, ez a csodálatos, nagyszerű dokumentum nem merülhet el nyomtalanul az idők sodrában...

A Bach-korszak sötét éjszakájában, a sárosi mezőkről kélt útra egy szőkesörényű, kékszemű nemes ifjú, hogy meghódítsa a világot: álmainak délibábos ezeregyéjszakáját. Münchenbe, a művészetek akkori Mekkájába ment a tizennyolcesztendős Szinyey. A meddőn szendergő XVIII.-ik század Münchenje volt a kor művészetének — különösképen a festészetnek — centruma, a százados hagyományok szent őrhelye, a modern elindulások szülőhelye. Afféle új Firenze. Ma, az időtávlat átértékelő és tisztító aszpektusában már végérvényesen megállapíthatjuk, hogy ez a müncheni újrenaissance valójában csak egy vakító, káprázatos görögtűz volt, melynek szürke pernyéje nyomtalanul, jelentőség nélkül hullott alá a kultura tovahömpölygő árjába.

Az »Isarparti Athén« nem is lehetett a művészi tradíciók őrhelye. Elsősorban mert ilyen hagyományok tulajdonképen nem is léteztek.

Az ujkori Európa nagyszerű, de egyúttal egyetlen művészi manifesztációja a renaissance volt. A XVII.-ik század barokkja — minden magasrendű részleges eredményei mellett is — már csak a nagy renaissance erőfeszítés hanyatló korszakának tekinthető: egy formalizmusba menekülő vénülés, a tűnő teremtőerők összes csalhatatlan ismérveivel. A XVIII.-ik században egyre gyérülő kései fellobbanások kísérete mellett a renaissance végleg kiéli önmagát. Az egész XVIIII.-ik századot a művészi ernyedtség és meddőség jellemzi; a nagy erőfeszítések nyomában járó fáradtság kora volt ez. Új kulturimpulzusok még nem születtek, így azok apriori művészi megnyilvánulásairól sem lehetett szó. Ennek a kornak látszólagosan élénk művészi tevékenysége csak a teljes tehetetlenségből fakadó, széleskörű, horizontális eklekticizmus volt: a hagyományok üres formáin való szorgalmas kérődzés. És jellemző, hogy eklekticizmusukban sem az európai kultura ősforrásához — a görög világba — menekültek, hanem annak csak hideg, civilizációba dermedt, formális parafrázisához, a római művészethez. A kor teljes művészi vakságára mi sem jellemzőbb, minthogy annak kétségtelenül legnagyobb kulturalakja, Goethe sem képezett e tekintetben kivételt, az ő láthatára sem terjedt túl a Winkelmanni sorompón. Csak az »Italienische

Tatra 1937. I. 8. szám

Reise«-t kell gondosan elolvasnunk! Erre az utazásra éveken át úgy készült Goethe, mint élete legnagyobb eseményére. Azt hihetnők, hogy ez a nagy férfiú, akinek lelkében Hellas ősi fényei villantak fel, a görög művészet forrásaihoz és szent emlékeihez készül zarándokutat tenni, avagy a renaissance szépséges emlékei után érez olthatatlan vágyat. Minderről szó sem volt! Goethét csak a császári Róma hűvös márványemlékei, csak az Impérium nagyságát sugárzó kolosszális romok érdekelték. Hiszen Assisiben oda sem fordult Szent Ferencz temploma felé, a trecento bimbózó művészetének minden tavaszi bája, a szent költő megható poézise, mely e százados falakból áradt, mitsem szólták hozzá; lihegve, zakatoló szívvel csak a Minerva-templom felé sietett: egy harmadrendű, jelentéktelen római emlék romjaihoz.

Lessing, a nagy humanista, a modern dráma megteremtője sem emelkedett magasabb művészeti elvek kilátópontjaira. A »Laokon«, mely a művészetek örök érvényű evangéliumának készült, valójában csak fakó, vértelen gondolatok roskatag tömege, egy porlepte doktori disszertáció, melynek semmi köze az élő művészethez. Es ugyanarra a sorsra jutottak Winkelmannak, a klasszicizmus nagy kodifikátorának írásai is... Így a kor nagyjai!...

A vérszegény eklekticizmusból lassanként egy különös, az élettől és művészettől messze eltávolodott doktrinär piktura alakult ki: az akadémizmus. Recipék, önkényesen megállapított képletek és mértani szabályok szerint festettek hatalmas történelmi és mitológiai jeleneteket, vásznak és márványok mérhetetlen tömegei kerültek ki serény nagyszakállú professzorok bársonydrapériás műtermeiből. Körülbelül ez volt a XVIII.-ik század művészete. A művészeti iparnak eleinte Düsseldorf, később a müncheni festőiskola volt a centrális telepe. Münchenbe sereglett az ó- és újvilág minden tanulnivágyó művésznövendéke, kritikusa és képvásárlója.

Ebbe a zűrzavaros Bábelbe, a művészetek fekete mágiájának boszorkánykonyhájába került bele az ábrándos, színes festői álmoktól megejtett ifjú Szinyey. Vitathatatlan dicsőségére szolgál, hogy serdülő művészi énje nem esett rabul hamis próféták tanainak, hogy kivételes géniusza a művészetek eme ködös és csalárd világában is fénylő szárnyakat bontogatva diadalmas szépséggel teljesedett ki ama rövid 8 esztendő alatt, amely az első tétova lépések és a »Majális« megalkotása között telt el.

Alig került ki az akadémiából, már megszületik a »Pogányság«, ez a merész, szenvedélyes vászon; ezt nyomon követi egy finom naturalista élmény: »Anya és gyermeke« s utána gyors iramban a »Majális«. Bűvösen szép, szinte érthetetlenül rejtélyes e fénylő nyolcesztendős csillagpálya, melynek zenitjén a XIX.-ik század egyik legszebb alkotása tündököl.

A modern művészet kezdeti megmozdulása és első forradalmi megnyilvánulása látszólag szintén Münchenben történt. Látszólag! Mert amint az akadémizmus sem volt igazi, életerős művészet, úgy annak ellenhatásaként jelentkező, (főként azonban a korszellem kóbor hirnökeként megjelenő) »Secessio« és »Jugendstil« sem voltak a modern művészetnek igazi első fecskéi. Mindaz a nagyhangú izga-

tott lárma, amely Münchenben a forradalmi megmozdulás képében jelentkezett, végeredményében ugyanarra a sorsra jutott, mint az akadémizmus. Böcklin, Stuck, Herterich, Putz, a két Seidl és a többiek ma már époly semmitmondó nevek, mint az akadémikus Rahl vagy Piloty. Az igazi útjelzők és határkövek másutt állanak. Az igazi forradalmi megmozdulás francia földön történt, onnan kélt útra. Már jóval a »Secessio« megindulása előtt Delacroix, Coubert és a barbizoni erdő remetéi szép csendben elvégezték azt a nagy pionírmunkát, amely előkészítője volt a Manet-k, Renoir-ok és társai eljövetelének. Minderről azonban Münchenben mitsem tudtak. Courbet robusztus erejű verista pikturája époly ismeretlen volt Münchenben, mint Rousseau szélespátoszu, zengő természetszemlélete, nem tudtak Manet »Déjeuner sur l'herbe«-jéről (a francia »Majális«-ról), sem Corot ezüstszürkében imbolygó, párás tájairól.

Mi volt ennek a francia földön termett forradalmi megmozdulásnak igazi jelentősége, lényege és értelme?

Az akadémizmusban kimult újkori művészetnek lélektani főirányát a renaissance kultura szabta meg. Ez az irány egyértelmüen humanisztikus volt. Ennek a humanisztikus világszemléletnek vetülete a művészet síkján is az emberkultusz alakjában jelentkezett. Az újkori művészet egyetlen centrális tárgykomplekszuma az ember volt, az ember a maga sokirányú és rétegződésű problematikájával: a szenvedő, küzdő, megváltást áhítozó ember, a szakrális világ, az Istenember mitosza, a harc, a női szépség, az ifjuság kultusza. **A homo** fogalma körül kijegecesedett hatalmas problémakör volt az egyetlen terület, amelyre a képzőművészet tárgyi kapacitása kiterjedt. **A homo** primátuszával, sőt kizárólagosságával szemben a természet fogalomköre csak alsóbbrendű járulékos eleme, arabeszkje volt a művészetnek. Soha természeti elem e művészetben domináló szerephez nem juthatott. Ne higyjük, hogy Claude Lorrain vagy Poussin tájképei igazi természetszemlélet produktumai voltak. Ezek a romantikusan heroikus, konstruált tájak csak emberi indulatok jelképes hordozóinak tekinthetők, semmiesetre sem a természet közvetlen átélésének. És Watteau légiesen könnyed mitológiai tájai is csak a pasztorális akció bájos keretei, aminthogy a korai német iskola mestereinek képein is megérzik, hogy az aszkétikus keménységgel felépített táj nem korrelatív tényezője a figurális viziónak, hanem annak csak utólagos kiegészítése. És minél előbbre haladt az újkor művészete az elkerülehetetlen végső lehanyatlás felé, annál tudatosabban küszöbölte ki önmagából a természet formális és alkotó elemeit.

A XIX.-ik század művészi forradalmát legelsősorban a természet rehabilitása jellemzi: a természet felé való tudatos, egyirányú, vehemens közeledés, a természet jogainak visszaszerzése, a természet egyeduralmának megteremtése, diktatórikusan elhatározó jelentőségének inaugrálása. Szinte ellenállhatatlan erővel menekül a művészet a **homo** marazmuszba fagyott fogalomköréből, a meggyűlölt, dohoslevegőjű műtermek áporodott levegőjéből az újrafelfedezett természet fénybenúszó világába. Megittasodva a napfény, az atmoszféra mámorító, frissen özönlő szépségétől megszületik az új evan-

gélium, amely a teremtés optikai manifesztációját emeli a művészet legfőbb és egyetlen problematikájává. Lomtárba kerülnek a tervszerű kompozíciók, az emberprobléma, az ateliervilág minden tárgyi eleme, csak a természeti élmény fontos ezentúl, csak az optikai átélés lesz az egyetlen elhatározó kritériuma a művészetnek. Már elégséges a természet egy jelentéktelen sarka is, egy deszkakerítés mellett meghuzódó napsütötte fa is önálló művészi létjogosultságot nyer, hacsak az egyedül üdvözítő napsütés, a kékesviolákban ragyogó levegő sugározza azt be harsány, kiáltó fényeivel. A művészet rendeltetésének Zola-i formulázása pontosan elárulja ennek a forradalomnak irányát és célját. (»L'art est un coin de la nature vue par le tempérement de l'artiste.«)

Valljuk meg: minden jelentékeny és immár végérvényesen közkinccsé vált értéke ellenére is, a naturalizmus és pleinair a lét felszinén mozgó érzéki művészetszemlélet volt csak, amely végleges megváltást nem hozhatott a XIX.-ik század kátyubajutott művészete számára. Ma, túl a naturalizmus rövid életü korszakán megállapíthatjuk, hogy ez a forradalom tulajdonkép egy negatívum volt csak, amely egy még meg nem született új kultura idetévedt heroldjának köntösében tünt fel a XIX.-ik század horizontján. S mindama nyomában jelentkező tétova kísérletek, amelyek a legújabb időkben is annyira jellemzik az európai művészet anarchiáját, csak azt igazolják, hogy programmatikus művészet nem hozhat radikális megoldást, hogy egy még elkövetkezendő új kultura betetőzéseként önmagától alakul ki majd igazi új művészet, amely korunk legmagasabbrendű törekvéseinek lesz végső szintézise, felsőbbrendű, időálló szimbóluma.

De amint a győzelemittas ifjú harcos ujjongó diadalútján nem arra gondol, mi lesz vele öreg, podagrás korában, a mámorosan előretörő ifjú naturalizmus sem érezte még erőtől duzzadó testében a korai halál csíráit.

A sebesen terjedő forradalmi szellő forró hullámai — kissé lehűtött hőfokon — Münchenbe is eljutottak a hetvenes évek elején s az ifjú Szinyey vehemens lendülettel azonnal az új irány zászlajához szegődött. A művészettörténészek és kritikusok azonban helytelenül könyvelik el Szinyeyit a modern művészet egyik úttörőjeként. Szinyey rehabilitása érdekében szükséges, hogy e tévedést helyreigazítsuk. Mert nem úttörő volt Szinyey, hanem betetőző. Nem pionír, nem az első csapások téveteg, vérmesen túlzó harcosa, hanem felülemelkedve a kor egyoldalu beállításán, az időálló értékek felismerésével és felhasználásával a naturalizmus maradandó értékeit kivételes szépségű szintézissé egyesítette az ősi emberprobléma komponensével. Élete főművének és legmagasabbrendű alkotásának a »Majális«-nak ez az abszolut értéke és jelentősége. A »Majális« tiszta harmóniáiban együttzeng az ember és természet szent ősi dala, a belső élmény és formai megoldás ritka, tökéletes összecsendülése pedig a legnagyobb művészi teljesítmények polcára emeli ezt az alkotást. Túl a kor múló problematikáján itt az örök szépség kivételes megnyilatkozásával állunk szemben. A »Majális« nem egy kor művészetének reprezentatív alkotása, hanem az időtöl független szépség

szent himnusza. Eme legelsőbbrendű értékén felül a »Majális« fölött ott lebeg Szinyey koloritjának nemes lírája, ünnepélyes derűje. Csodálatosan élénk és mégis nyugalmas zöldjei fölött bársonyosan meleg ég kékje dalol s ama halványlila ruhába öltözött nő — ifjú szerelmének fényben úszó alakja — felejthetetlenül ottragad emlékezetünk fényérzékeny lemezén. A vágytalan beteljesülés boldogító, férfias emléke ez a kép. Ritka szerencsés órának szivárványos visszfénye. Olyan, mint egy napsütötte görög párkány, mint Palesztrina vagy Bach egy égbehajló, Istennel békességben ölelkező, szeplőtlen kantilénája.

És nekünk sárosiaknak még ennél is többet jelent a »Majális«. Hiszen Jernye, a szépséges szülőföld dicsérő éneke ez a kép, fénylő glória az áldott, virágbaborult ősi mezők fölött.

A tüneményes út, mely az elindulástól a »Majális«-ig vezetett, elérte csúcspontját. E vakító magasság ormairól már lefelé, tragikus meredélyek irányába vezet az út... Az élet nyárelején a végzet borus intelmei jelentkeznek...

A »Majális«-nak nem volt sikere. Amint a kép 1872-ben elkészült, Szinyey először Bécsben állított ki. A makartizmus bizarr pogány pompájában tobzódó császárváros azonban teljesen érzéketlen volt a bensőséges művészet minden megnyilatkozásával szemben. Szinyey megbukott. Hazájában sem volt több szerencséje. A hetvenes évek reménytelenül sivár művészi ugarán hiába is kísérletezett volna Szinyey. — Keleti Gusztáv, az akkori teljhatalmu művészi perzekútor mindenható tollával könyörtelenül elintézte a »Majális«-t, s a finom kulturájú Pulszky Ferenc pedig szelíd jóakarattal utasította el a Nemzeti Múzeumnak felajánlott képet.

Mellőzés, értetlenség minden vonalon. A megbántott művész, a sértődött nagyúr, haraggal és keserűséggel szívében hátat fordított Budapestnek, Jernyére vonult vissza. Időközben meg is házasodott, a lilaruhás, szépséges leány immár a felesége. Két gyönyörű gyermeke születik. Gazdag, független úr Szinyey, ott él újra az ősi családi birtokon, a napsütötte sárosi faluban, művészete elapadhatatlan forrásának tövében. Azt hihetnők, hogy e békés, nyugodalmas élet enyhe, zsongító környezetében pikturája további új csodálatos hajtások felé sarjadzik. De nem így történt. — A sötét tragikum, mely nyomában leselkedik, titkon már bontogatni kezdi szürke denevérszárnyait. A »Majális«-hoz vezető sugárút végetért, Szinyey maradéktalanul megalkotta, elmondta mindazt, ami számára elrendeltetett, eljutott erejének és képességeinek legfelsőbb határához, a végső stációhoz. Vannak művészek, akik ennek az izzó, égbetörő útnak emésztő tüzében elégnek, akik életének minden ereje felperzselődik az emberfeletti küzdelem lélekzetrabló ütemében. Szinyey csillagútja nyugalmasabb, egyenletesebb volt, hatalmas szervezete ellenállt a nyolcesztendős egyre növekvő erőfeszítésnek. A művész befutotta sorsszerű pályaútját, géniuszának szárnyai lehanyatlottak, de az ember megtartotta hatalmas ifjúi erejét. A művészi elmúlás és az egészségesen lüktető vegetativ élet közötti kiegyenlítetlen, marcangoló ellentét egy mélységes tragikum csiráját termesztette Szinyey lelkében. Halkan, észrevétlenül lopódzott be

a kór a lélek rejtekébe, ott élt ezentúl csendes alattomossággal, szívós konoksággal. Ha nyugalmas életében nem merül fel semmi bántó, gyötrelmes, eruptiv esemény, talán csöndes rezignációban kiegyezkedve a feledés enyhe lapályaira tért volna életének eme második korszaka. De a végzet csakhamar kegyetlen kézzel markolt bele Szinyey megtámadt lelkébe: imádott felesége, a lilaruhás asszony, egy szép napon elhagyta. Eltünt és soha többé nem tért vissza. Ez a súlyos csapás szíven találta Szinyeyt. A hatalmas, életerős ember esztendőkre megtorpant, a művész pedig halálos sebet kapott. Elvetette az ecsetet és 28 esztendeig nem vette többé kezébe. Rejtélyesen tragikus, szinte példátlan eset egy művész életében!

Így járt-kelt az ősi Jernyén, hosszú 28 esztendőn át a halálrasebzett Szinyey, összetört szívvel, magával vonszolván élete nehéz keresztjét. Elhagyottan, egyedül. Sokszor láttam őt gyerekkoromban, amint a jernyei park bokrai között feltünedezett ez a nagy darab magányos ember, viharvert bőrkabátban, vállán vadászfegyverrel és tengerkék szemeiben mélységes bánattal...

A hosszú, 28-esztendős vértanúságnak a modern művészet diadala vetett végett. Amikor 1902-ben a nagybányai művészcsoport első nagy kiállítását rendezte Budapesten és rohammal foglalta el a fővárost, a modern festészet győzelme is véglegessé vált. A művészet hivatalos feje abban az időben már nem az egykori Keleti volt, hanem egy finomlelkű, erős művészi kulturáju úr: Lippich Elek. Ő kutatta ki a jernyei remetét és ügyes csalafintasággal ő csalta ki odujából Budapestre. A tehetséges Zempléni Tivadart azzal az utasítással küldte fel Jernyére, hogy ott szorgalmasan festegessen és ezzel a módszerrel csábítgassa vissza Szinyeyt a művészet berkeibe. Így is történt. A deresedő, gyógyuló szívü Szinyey fiatalos érdeklődéssel kísérte Zempléni piktúráját és maga is egyre erősbödő vággyal sandított a régen porosodó paletta felé. Egy szép napon újra hozzáfogott a festéshez. Mire eljött az ősz, Szinyey friss tervektől tüzelve Zemplénivel együtt Budapestre utazott, ahol közben már készülődött egy retrospektív Szinyey-kiállítás. A legnagyobb fáradság és igen jelentékeny költségek árán (Szinyey képei még müncheni korában legnagyobbrészt Amerikába kerültek el) sikerült is a mester összes jelentékeny műveit egybegyűjteni, s a csodálatos nyolc esztendő káprázatos aratása nemsokára együtt volt a Nemzeti Szalonban. Reveláció volt ez a kiállítás, örökké emlékezetes a magyar művészet és kultura történetében.

A nagy rehabilitációt persze a tisztelet és elismerés utólagos szépségflastromai is nyomon követték.

A gyógyult és megifjodott Szinyey békességgel szívében, életének kései virágfakadásán megtalálta lelkének elveszett egyensúlyát, újra festeni kezdett. Nyaranta felvonult Jernyére, míg a telet Budapesten töltötte. Ott trónolt naponta a Japán-kávéház művészasztalánál a művészek koronázatlan királya.

Persze, az újrafeltámadt Szinyey már nem a »Majális« ifjú festője volt. Életének nagy mondanivalóját már régen megörökítette. A törés, mely egykor művészi énjét érte, behegedt ugyan, de lelkének harangszava nem csendült meg többé régi ezüsthangján.

Ez a kései fellángolás már csak őszi másodvirágzás volt. Itt-ott kicsillant még újabb műveiből az egykori nagy kolorista, színeinek csodálatos mágiája fel-felragyog egyes parkrészleteiben és a »Pipacsok a búzában« című képében, de vénülő szárnyai már nem érnek fel a »Május« régióiba.

1920-ban halt meg Jernyén. Egyszerű sárosi parasztok vitték vállukon Apolló fiának hült tetemét és helyezték örök pihenőre az imádott anyaföld napfényes, szépséggel és termékenységgel áldott ölébe.

KÖZÖTTETEK

Úgy állok itt e mámor-karneválban
— fohászkodva, hogy tudjak hinni —
mint csorba pohár asztal peremén,
amelyből nem mer senki inni.

ÁSGÚTHY ERZSÉBET

BÜSZKESÉG

Csak egyszer fordúlj vissza és
ledőlnek a falak.
S mint kemény kötelen a makacs görcsöt,
puha ujjal enyhén feloldalak.

ÁSGÚTHY ERZSÉBET

IGYATOK SZOMJAS SZEMEIM

Tágultra szakadt öleléssel
a szépség roppant tengeréből
szemeim ha mindent
felisznak —
Nem enyhül úgy a szomjuk, mint ha
megrebben pillám,
s alája csuklak.

ÁSGÚTHY ERZSÉBET

KODOLÁNYI JÁNOS:

FINN TANYA

(FOLYTATÁS)

Napjaim munkával és tanulással telnek. Közben figyelem a házigazdámék életét. H. úr az erdőre jár, délben hazajön enni, két órára ismét munkába megy s hatkor tér haza. Hatkor van az ebéd. A két asszony egész nap énekelve, tréfálva, nevetve dolgozik, sohasem türelmetlenek, sohasem haragosak, nem pörlekednek, még csak nem is vitatkoznak. A finnek példátlan szabadságérzése épen azért példátlan, mert beleszívódik a legegyénibb életükbe is. Önként teszik a dolgukat s a máséba nem avatkoznak. Pedig, itthoni emlékeimen okulva, tartottam tőle, hogy kellemetlen órákban lesz részem a parasztok között. Bezárva az erdők közé, távol a lakott helyektől, összezsúfolva s egy anyóssal súlyosbitva él itt egy család s én részese leszek ennek az életnek. Felrémlettek bennem a rettenetes, faluhosszat hallatszó csatázások, késhegyig menő gyűlölködések, országvilág előtt való személyeskedések, mocskolódások és káromkodások.

Azt kell mondanom, hogy soha életemben én olyan úri, finom, előkelő, tapintatos, gyengéd, csendes, okos, sőt bölcs emberek között nem voltam, mint **Padasjokiban** a finn parasztok között. Végigkutathatom az életem során közelembe került legelőkelőbb, legtanultabb, legműveltebb embereket s alig találom párjukat. Üdülés, felfrissülés, boldogság volt számomra közöttük élnem s odaadnám életem egy itteni évtizedét két ottani esztendőért.

A fiatalasszony már egészen polgárosult nő, nagy a különbség közte és az anyósa között. Az öregasszony például még a bibliai égi madarakkal vígasztal, amikor rosszkedvű vagyok, azt hivén, hogy kenyérgondok bántanak. Az idézetek **Agricola** vén fordításában csergedeznek az ajkáról, mintha nálunk **Károli** Gáspár szavait idézné valami református öregasszony. A fiatalasszony már nevet ezen s azt mondja, hogy »Agricola nem tudott finnül« és szégyenli a naiv szavakat.

Ruházata egészen városi. Egy nap az ura, a »szegény« paraszt, berándúl a száz kilométer távolságra levő városba s ajándékokkal tér haza. Az ajándékok »csodálatos szépek«, mint a fiatalasszony büszkén, csillogó szemmel mondja. Rózsaszínű és halványkék selyemkombinék, selyembugyogók, finom melltartók, selyemharisnyák, szóval mindaz, amitől nálunk, némely nagyeszű szociológusunk szerint az **egyke** terjed. Munkához azonban prémes bekecset, meleg keztyűt, sapkát és csizmát húz és a távoli tópartról hordja szánon a vizet egész délelőtt.

Sok víz kell pedig, mert minden finn háznál van »sauna«, azaz gőzfürdő. (Ez az, amit a svédek évszázadok folyamán sem tudtak megszokni Finnországban.) Szerdán és szombaton fűti be az öregasszony. Ez az ősi szokás megköveteli, hogy ő, az öreg végezze kellő körültekintéssel és áhitattal. Már délután füstöl a kis faház kéménye az ablakom előtt, de füstöl az idelátszó tanyákon is. A néni fát ha-

1915. ápr. 16.

KÉPZŐMŰVÉSZET.

Szinyei-Merse Pál jubileuma.

— *Saját tudósitónktól.* —

Szinyei-Merse Pál, a világhirü nagy magyar festő, ebben az évben lesz hetven éves s ugyancsak ebben az esztendőben üli meg müvészi pályafutásának félszázados jubileumát. Ez alkalomból az Országos Magyar Képzőmüvészeti Társulat választmánya, a melynek Szinyei-Merse Pál régi tagja, a mester tiszteletére és megünneplésére Andrássy Gyula gróf elnöklésével ma délután az Országos Szépmüvészeti Muzeumban diszülést tartott.

Az ünnepségen résztvett a kormány képviseletében Jankovich Béla dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter, Hosvay Lajos és Madách Emánuel dr. államtitkarok, az ünnepelt mester családja, Szinyei-Merse Félix országgyülési képviselő, a mester fia, Szinyei Merse Rózsi leánya, özvegy Szinyei Merse Béláné, Szinyei Merse Anna és férje Radisics Elemér dr. A Képzőmüvészeti Társulat választmányának tagjai közül jelen voltak: Forster Gyula báró és Hauszmann Alajos alelnökök, Benczur Gyula, Bosznay István, Bruck Miksa, Dudits Andor, Ferenczy Károly, Hikisch Rezső, Hültl Dezső dr., Istók János, Jendrassik Jenő, Karlovszky Bertalan, Kézdi Kovács László, Kemény Ménytfi Jenő, Kisfaludi Strobl Zsigmond, Málnai Béla, Róna József, dobai Székely Andor, Telcs Ede, Vágó József, Harkányi Frigyes báró, Batthyány Lajos gróf, Bárczy István dr., Dessewffy Aurél gróf, Egger Gyula, Glück Frigyes, Léderer Sándor, K. Lipthay Kornél, Majovszky Pál dr., Molnár Viktor, Petrovics Elek, Szmrecsányi Miklós dr., Wágner Géza dr. A Képzőmüvészeti Főiskola tanári kara részéről Várady Szilárd igazgató vezetésével a következők jelentek meg az ünnepségen: Aggházy Gyula, Badics Ferencz dr., Bottka Miklós, Dörre Tivadar, Erdőssy Béla, Glatz Oszkár, Havranek Ferencz, Hekler Antal, Kovách Géza dr., Nádler Róbert, Neogrády Antal, Olgyai Viktor, Pilch Dezső, Radnai Béla, Raksányi Dezső, Réti István, Révész Imre, Székely György dr., Tardos Krenner Viktor, Weszely Ödön dr. és Zemplényi Tivadar.

Az ünneplők a muzeum palotájában gyülekeztek, a hol a háziur, Petrovich Elek dr. miniszteri tanácsos, igazgató és Lesskó János, a Mücsarnok titkára, az ünnep rendezője, fogadták őket. Jóval öt óra előtt egészen megtelt a tavaszi tárlat pompásan diszitett kiállitási terme, az emelvényen Andrássy gróf elnök mellett Forster és Hauszmann alelnökök, zólyomi Wagner Géza igazgató, Jendrassik Jenő és Róna József foglaltak helyet. Forster Gyula báró titkos tanácsos vezetésével küldöttség ment Szinyei mesterért. A küldöttség tagjai voltak: zólyomi Wagner Géza dr. és Jendrassik Jenő. A mikor a küldöttség a jubiláló mesterrel a terembe érkezett, az ünneplő közönség lelkesen éljenzett. Az ovácziő elcsendesedése után Andrássy Gyula gróf üdvözölte a megjelenteket, a diszülés jegyzőkönyvének hitelesitésére Benczur Gyula dr. festőmüvészt és Szmrecsányi Miklós dr.-t kérte fel. Ezután felolvasta a társulat védnökének, *József* királyi herczegnek táviratát, a mely igy szól: »A mai szép ünnepélyen lélekben közöttük vagyok és igaz benső üdvkivánataimat küldöm a nagy mesternek, üdvözletemet az összes ünneplőknek. *József* kir. herczeg«.

A messze harctérről küldött táviratot lelkesedéssel fogadták és melegen ünnepelték József királyi herczeget. Ezután a legnagyobb figyelem közepette fogott beszédébe *Andrássy* Gyula gróf.

A nagyszabásu beszéd gondolatmenete a következő:

Jól esik a jelen borzalmai, öldöklése és élethalál tusái között a kulturáról, a szépről, az igazról és a müvészetről beszélni. A magyar kultura ereje, önállósága igazolja, mintegy megszenteli harczunkat, a mennyiben bizonyitja, hogy az emberiség és a haladás érdekében is van önálló és erőteljes fejlődésünk és hogy mi is egyik munkás és hasznos tagja vagyunk az emberiségnek. A mai ünnep, Szinyei-Merse egyéniségével való foglalkozás valóban alkalmas arra, hogy önérzetünket fokozza. Szinyei-Merse a képzőmüvészet terén való hivatottságunknak egyik élő bizonyitéka. Szinyei-Merse minden izében egészséges, erőteljes festői tehetség. Közel áll a barbizoniakhoz különösen Bastien Lepagehoz, közel áll Böcklinhez, közel Manethez, az impresszionizmus megteremtőjéhez, de egyiknek se utánzója.

Olyan sarkcsillaghoz hasonlit, a mely a maga tengelye körött forog. Látása, egész lénye egészséges, üde, friss, józan, tiszta. Ment minden elméleti okoskodástól és kereséstől; a dramatikus mélységtől és a póztól. A magyar faj józansága, még primitiv fiatalsága, egyensulyozott volta nyilvánul meg benne, az, a mi egy Benczurban, egy Mészölyben van, semmi sem látható benne a magyar másik jellemvonásaiból, abból a komor mélységből és szomoruságból, a mely Paalt, vagy Munkácsyt jellemzi, semmi a francziák sokszor már a dekadenczióig nüanszirozott tulfinomságából. Képei életkedvre és jó humorra vallanak. Tiszta levegőt, tiszta, ép, friss zöld fát, üde, élénk virágokat ecsetelnek, olyan milieut, a melyben az élet kellemes és egészséges, a hol a levegő éltet és ózonos, a föld termékeny és kiés, nincs képeiben sehol vészt hozó felhő, nincs meglepően érdekes világitás, ritka szinhatás, borongós fantáziára ható napkeltek, vagy tragikus naplementék. Müvészete nem izgat, nem nyugtalanit, hanem békit, erősit, üdit.

Szinyeit a sikertelenségek sorozata érte, mig végül e nagy müvész elvesztette kedvét, a mint később mondta, aprehendált és letette az ecsetet. Stilszerüen cselekszik ebben is. Az a derüs életkedv, mely nála mutatkozik, nem birná el ezt a küzdelmet, ezt az állandó visszautasittatást, eredménytelenséget, a melylyel reá nézve az ár ellen való uszás járna. A küzdelemben elvesztené müvészetének alaphangját, az életkedvét. Azért inkább visszavonul. De azért nem szünik meg müvészien látni, érezni, itélkezni, és a pihenés közben is csak megszilárdul müvészi krédója. A természet mindig szines maradt előtte, bármit tartson, bármit mondjon a kritika, bármint festettek legyen a hollandiak, bármit tanitson az iskola. S ő csak azt tartotta érdemesnek s érdekesnek festeni, a mit lát, a mi neki tetszik, nem pedig a mit mások már megfestettek és a mi másoknak tetszett. A sikertelenségek hatása alatt nem keres uj utat, nem veszti el önbizalmát, nem vesz erőt rajta a kétely, az alkotás e nagy ellensége, nem lesz bussá, érzi, hogy másképpen és jobban sohase tudna festeni, mint a hogy tette. S ezért az marad, a mi volt, s mikor kitavaszodik számára a világ, ott folytatja munkáját, a hol abbahagyta előbb.

A mese világából valónak látszik Szinyei esete. A jószivü tündér megjutalmazta, mert becsületes maradt, hü volt szive választottjához: a szinhez és a naphoz, s ezért fáradtság és küzdelem nélkül győzelemhez segitette. Mig ő pihent, a kor szelleme dolgozott, az ő érdekében is. A müvészet lassacskán átalakult: a szin, a nap, a világosság, a plein-air győzedelmeskedett. Szinyei magából meritette meggyőződését, de meggyőződése lassu, de biztos folyamatban a kor meggyőződésévé is vált.

Kétségtelen, hogy Szinyei korában a világosnak, a szinnek renaissance-ára nagy szükség volt, mert tultengett az atelier-világitás. És kétségtelen, hogy az ő korában szükség volt forradalomra, uj igére, mert több volt az etikai elmélet, mint originális alkotó tehetség és a müvészet a mult nagyságának békója alatt görnyedezett.

A Szinyei korában való átalakulás azonban csak akkor lesz valóban üdvössé, ha azzal a következménynyel jár, hogy megtörött az egyeduralmi rendszer, megtörött a nagyközönség, a laikus, a hozzá nem értő müvésztelennek uralma a müvész önállósága, szabadsága felett, s ha az a nagy veszteség, a melyet a világ müvészete az által szenvedett, hogy Szinyeit a sablon uralma husz évig tétlenségre kárhoztatta, azt a meggyőződést teszi általánossá, hogy a kemény itélkezés, a szabályokhoz való merev ragaszkodás, az uj és szokatlan üldözése vandalizmus lehet, müvészetirtás lehet.

Az ünnepi beszédet többször szakitotta félbe a tetszés, a taps, s annak végeztével hosszu ovácziőban részesitették az illusztris szónokot. Ezután Róna József üdvözölte a mestert, végül *Bosznay* István tolmácsolta a Képzőmüvészeti Főiskola tanári karának üdvözletét. *Szinyei* mester meleg szavakban mondott köszönetet a gyönyörü ünneplésért, a mely — a mint ő mondta — boldoggá teszi őt. A jelenvoltak harsányan éljenezték meg az ősz jubilánst, s ezzel a szép ünnepség véget ért.

*

Jankovich Béla dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter ma délelőtt Majovszky Pál dr. miniszteri tanácsos kiséretében meglátogatta a képzőmüvészeti főiskolában levő mütermében Szinyei-Merse Pált és a kormány nevében üdvözölte a mestert ötven éves müvészi jubileuma alkalmából.

Hubay Jenő, Szabados Béla, Szendy Árpád és Tarnay Alajos, Wéhner Géza és Zsámboky Miklós. A hangverseny sikere érdekében pedig a főváros előkelő hölgyei vállalták a lady-patronessek tisztét. Jegyek Rózsavölgyi és Társa czégnél kaphatók, a felülfizetéseket *Az Ujság* nyugtázza. Müsor: 1. Bossi *a)* Théma et Variations, *b)* Intermezzo liriquo, Wéhner Géza; 2. Liszt F.-Liebestraum, Polonaise, Thoma József; 3. Strauss R. Befreit Rékai N. Szerelem, Rózsakert, M. Medek Anna; 4. Beethoven: Kreutzersonata (közkivánatra), Hubay Jenő dr., Szendy Árpád; 5. Losatelli: Adagio, Fauré: Sicilienne, Popper: Tündértáncz, Zsámboky Miklós és Tarnay Alajos; 6. Gajáry István: Farsang (két zongorára), Hegyi Emánuel és Szabados Béla.

* **Magyar szinészet Fiumében.** Öt esztendei hallgatás után végre ujra megszólalt Fiumében a magyar muzsa. Polgár Károly, a pozsonyi szinház kitünő igazgatója, husvétkor kezdte ott meg müködését az ujjáépitett Fenice-szinházban, a hová nagy és elegáns közönség gyült egybe, élén Wickenburg István gróf kormányzóval és családjával. A lelkes közönség soraiban tulnyomórészt olasz anyanyelvüek voltak, a kik a magyarokkal együtt valósággal ünnepelték a magyar szót és a magyar dalt, a mely a szinpadról elhangzott. Nagyjelentőségü kultureseménynyé nőtte ki magát a magyar szinészet térfoglalása Fiumében, s a megnyitó óta lefolyt előadások során a fiumeiek meleg szeretetökbe fogadták a kitünő müvészgárdát, a melyben ott vannak Pásztor Ferike, Beleznay Margit, Pintér Böske, Harmath Jenny, Várnay Janka, Bánhidy Irén, Szabó Irma, továbbá Bálint Béla, Béreczy, Somogyi, Sarkadi, Ladányi, Fischer karnagy és a kitünő kórus is. Polgár Károly szintársulatával most jelentősebb missziót teljesit Fiumében, mint valaha, a miért a legmesszebbmenő pártolást is megérdemli.

* **Das grobe Hemd.** Karlweis életképe kerül szinre csütörtökön a Vigszinházban a Deutsches Volkstheater második előadásául. Tyrolt Rudolf, a ki az előző estén a Lolos Vater czimszerepét játszsza, ebben a vidám darabban is parádés alakitást mutat be. Kis munkásból felcseperedett gazdag iparost személyesit, a ki aranyos humorral száll szembe fiának nyegleségeivel. A kaczagtató ujdonság másik főszerepét Kramer Leopold adja. A Volkstheater harmadik estéje: a Hinter Mauern (Falak mögött) czimü dán szinjátékkal ismerteti meg közönségünket.

* **A Tiszavirág 25-ik előadása.** A Tiszavirág, szerdán, e hó 21-én ori el 25-ik előadását.

* **Gyermekszinház.** Vasárnap közkivánatra Hamupipőke czimü bájos varázsregét adják. Jegyek már válthatók VI., Révay-utcza 18. szám alatt, a Gyermekszinház helyiségében.

* **Vizsgálati hangverseny.** Szabadi Aranka, a vezetése alatt álló »Zuglói zenede« növendékeivel e hó 18-án, vasárnap, este a VII. ker. Egressy-uti községi elemi iskola tornatermében a »Zuglói polgárok hadsegélyző bizottsága« javára, érdekes müsorral jótékonyczélu vizsgálati hangversenyt rendez.

Füsttelen nap! Május elseje a rokkantaké!

TUDOMÁNY. IRODALOM.

(-) **A Történelmi Társulat ülése.** A Magyar Történelmi Társulat ma délután igazgató-választmányi ülést tartott, a melyen Csánki Dezső dr. elnöki megnyitó beszédében elparentálta Bunyitay Vincze olchini czimzetes püspököt, a napokban elhunyt jeles történetirót, a társulat igazgató-választmányának tagját, a ki különösen a nagyváradi püspökség történetére vonatkozó tanulmányaival örökitette meg nevét. Bejelentette, hogy a társulat czéljaira a király magánpénztárából 4000 koronát adományozott, az utóbbi két hónap alatt pedig egyszerre tizenketten léptek be uj alapitó tagokul: Lajos bajor király, Jenő kir. herczeg, a balkáni haderő főparancsnoka, Bécs város, Batthyány-Strattmann László herczeg, Burián István báró közös külügyminiszter, Berzeviczy Albert v. b. t. t., a M. Tud. Akadémia el-rendes tagok száma tizenkettővel szaporodott. Gyalokay Jenő tüzérőrnagy, r. tag mutatta be ezután A perlaszi tábor megvétele czimü tanulmányát, a napirend többi pontját pedig a pénztári kimutatás és a folyó ügyek tárgyalása foglalta le.

(-) **Egyházi énekek és himnuszok.** Ez a czime *Fridrich* Sándor nógrádverőczei plébános vallásos tárgyu verskötetének. A hivatott tollu egyházi költő értékes költeményekkel gyarapitotta a vallásos énekek számát és alkalmas anyagot nyujt verses kötetében az egyházi zeneköltésnek. A füzet megrendelhető a Katolikus Kántor egyházzenei szaklap kiadóhivatalában, Eger, Gimnázium-u. 3. Ára füzve 70 fillér, kötve 1 korona.

(-) **A »Vadász- és Versenylap«**, a Magyar Lovaregylet hivatalos lapja, a mai száma közli a Magyar Lovaregylet tavaszi 5 napos versenyeinek feltételeit. Ezenkivül még számos érdekes szakczikk és gazdag hirrovat élénkiti a lapot.

(-) **A Petőfi-Társaság ülése.** A Petőfi-Társaság e hó 18-án, vasárnap, délelőtt tizenegy órakor tartja meg rendes felolvasó ülését a Tudományos Akadémia I. emeleti ülésteremében, Herczeg Ferencz elnöklésével. Az ülés tárgysorozata a következő: 1. Elnöki megnyitó. 2. Titkári jelentés. 3. Novella, irta és felolvassa: Pekár Gyula r. tag. 4. Költemények, irta és felolvassa Jakab Ödön r. tag. 5. Novella, irta és felolvassa Móricz Zsigmond r. tag. 5. Háborus szonettek, irta Barabás Ábel vendég, felolvassa Pakots József r. tag. A felolvasó ülést zárt ülés követi.

FŐVÁROS.

(**Katonai felügyelet a villamosoknál.**) Ugy a közuti, mint a városi villamos vasut arra kérte a kormányt, hogy helyezze üzemüket katonai felügyelet alá, mert munkásaikat elcsalogatják.

(**Változás a kenyérgyár vezetésében.**) A kenyérgyár volt igazgatójának, Werner Mihálynak lemondásával uj rend lépett életbe a kenyérgyárban. A tegnap és ma sütött kenyér sokkal jobb és izletesebb, mint az eddigiek voltak. A bemutatott és szakértőileg megvizsgált kenyér szép sima felületü, s jól van kisütve. A kenyérgyárban a régibb időkben sütött kenyér majdnem mindig savanyu volt. Az ujabban sütött kenyérnél ez nem tapasztalható. Ugy látszik, az élesztőben volt eddig a baj. Ez az élesztő Werner találmánya, s ugy látszik, ez sem vált be.

(**A virilista névjegyzék megállapitása.**) Az igazoló választmány ma délelőtt Kunz Jenő dr. elnöklésével ülést tartott. Előadó Bukovszky Viktor dr. főjegyző volt. A választmány a székesfővárosban legtöbb adót fizető 1200 választó 1915. évi ideiglenes névjegyzékét megállapitotta. Az idei névjegyzék, a tavalyival összehasonlitva, igen lényeges eltérést mutat, mert mig tavaly az első virilista 52.376 korona 19 fillérrel, az utolsó pedig 1866 korona 90 fillérrel szerepelt, addig az idei névjegyzék első virilistája, Taffler Kálmán, 88.528 korona 97 fillér adót fizet, mig az utolsó, névszerint Havass Pál, 3101 korona 56 fillérrel zárja a sort. A határok ilyen eltolódása következtében 307 uj név került a névjegyzékbe, vagyis a régieknek több mint negyede kimaradt. A névjegyzéknek ily módon való megállapitása következtében, ha az érvényben marad, tiz rendes virilisjogon választott bizottsági tag és négy póttag veszíti mandátumát. A bizottság a névjegyzéket ideiglenesen az előadó által javasolt formában megállapitotta és elhatározta, hogy a névjegyzéket abból a szempontból is átvizsgálja, nem került-e idegen honos az 1200 virilista közé, mert ha igen, ugy a felebbezések során jogorvoslattal fognak élni ezeknek a névjegyzékből való törlése érdekében. Elhatározta azután a bizottság, hogy az ideiglenes névjegyzéket április 28-tól május 5-ig közszemlére teszi ki, s ez alatt az idő alatt jogorvoslattal lehet élni a névjegyzék megállapitásai ellen.

(**Pályázat kiházasitási segélyre.**) A főváros tanácsa kiirta a pályázatot az Ignatovits-féle, Mahovszky-féle és a Falvay-féle kiházasitási alapitványi segélyekre. Az első alapitványnál két 420 koronás segély, a másodiknál egy 700 koronás és a harmadiknál egy 200 koronás segély kerül kiosztásra. Az Ignatovits-féle alapitvány csak a Tabánban lakó, erkölcsös és szegény görög-keleti szerb leányok részére szolgál. A Mahovszky-féle segély is elsősorban Budapesten lakó görög-keleti vallásu, erkölcsös és vagyontalan hajadonokat illet, de ha ilyen pályázó nincsen, ugy más keresztény vallásu leány is megkaphatja a segélyt. Végül a Falvay-féle alapitványt, vallás-különbség nélkül, budapesti illetőségü, erkölcsös szegény leányok nyerhetik el. A pályázati kérvényeket május 8-ig kell beadni.

VIDÉK.

∞ **Az eperjesi ort. izr. hitközség** legutóbb megtartott tisztujitási választásnál a következők lettek megválasztva: elnök Zahler Ignácz, alelnök Szántó Zsigmond, templomgondnok Fenféder Lázár, pénztárnok Preisz Lajos, ellenőr Reisz Salamon, iskolaszéki elnök Fischgrund József, szegényügyi gondnok Amster Salamon.

A NÉP NAGY ALKOTÁSAI

Mindennapi életünk egyre szebbé válik. A párt és a kormány intézkedései gondoskodnak arról, hogy utunk felfelé vezessen, a még jobb, még kulturáltabb élet felé. De a mai élet megszépítését szolgáló tettek mellett egy pillanatig sem feledkezünk meg — a holnap, a ragyogó jövendő alapjainak lerakásáról. Aki az országban jár, meg-megújuló örömmel látja, hogyan valósulnak meg népünk szép tervei, hogyan nőnek ki a földből az új városok, vaskohók, vizierőművek, csatornák, kombinátok. Ezek az óriási építkezések nagyerejű emberi alkotómunka, tervezőmérnökök számtalan átvirrasztott éjszakája, munkások lelkes és eredményes újításai, napról napra végzett szívós munkája, a nyersanyagot, berendezéseket szállító üzemek közös erőfeszítései és nem utolsósorban mérhetetlen anyagi áldozatok összességén alapulnak.

Ma még építőállványok közül, gépek, daruk, teherautók, nyüzsgő építő- és szerelőmunkások közül tűnik elénk a jövendő. De néhány év — és benépesülnek a városok, működnek a vizierőművek, életet adó víz folyik a csatornákban és fehéren izzik a vas az új kohókban — hogy szolgálja az embert és hirdesse a szocializmus győzelmes, lebírhatatlan erejét.

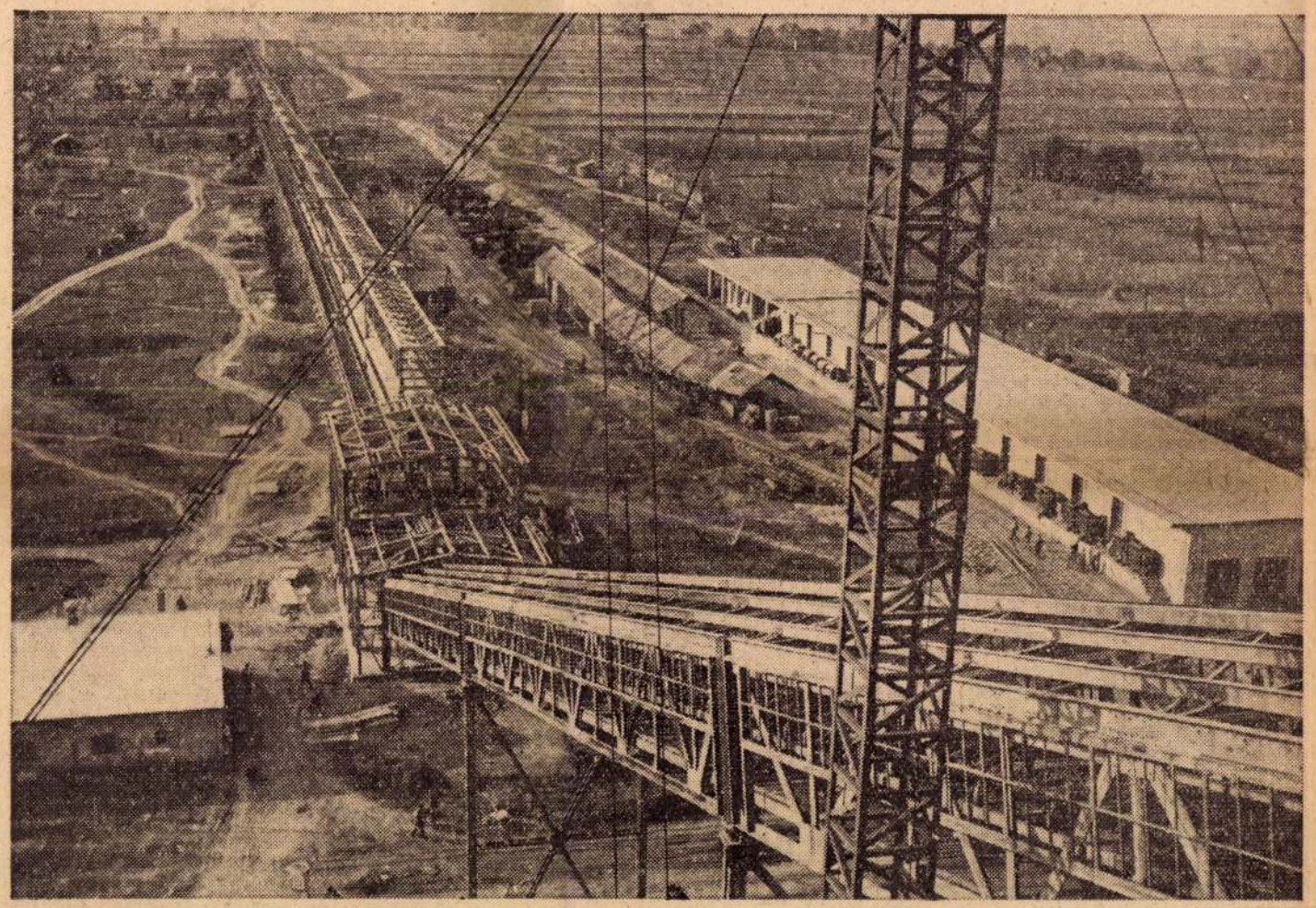

Berentén hatalmas méretekben bontakozik ki a borsodi hőerőmű építkezése. Képünk a szénszállító szalaghidat ábrázolja, melyen a környék bányáinak szene az osztályozóból a kazánházba jut majd el.

(Kéri Dániel felvétele)

Erőmű épül a Sajó völgyében

(Tudósítónktól.)

A bányák osztályozóépületei, vasúti vagonok sora, az aknatornyok csúcsai — megszokott kép a Sajó völgyében, a lágyvonalú zöldelő völgyek, hegylankák között. De ezek mind eltörpülnek hazánk legnagyobb széntüzelésű erőműve, a Berentei Erőmű már felépült részeinek arányai mellett.

Épül az erőmű — a csaknem száz méter hosszú gépház négy emelet magas épületében nemrég fejezték be a két 50 tonnás gépházi daru szerelését. A daruk a gőzturbinák szereléséhez nyujtanak nélkülözhetetlen segítséget. A többmázsás alkatrészeket ezeknek a daruknak a segítségével szállítják a szerelés helyére. Ez a gépház egyelőre két gépegység számára készült.

A kazánház csaknem negyven méter magas épülete is készen áll a négy kazán beszereléséhez. A 4-es kazánállvány vasszerkezetére csütörtökön húzták fel a kazándobot, az 1-es számú kazán 15 köbméteres dobjának pedig már a nyomáspróbáját tartották másfél héttel ezelőtt. A próba eredményessége igazolta a szerelők alapos, lelkiismeretes munkáját.

A kapcsolóházban is serény munka folyik. A kapcsolótermekben a kapcsolócellák falait betonozzák. A legutóbbi dekádban Dodé András 18 tagú brigádja 168 százalékos eredményt, a Palóci betonozóbrigád pedig 154 százalékos eredményt ért el a cellafalak betonozásánál. A két brigád tagjai megfogadták, hogy október 20-ra befejezik a 3000 és a 400 voltos cella falainak betonozását, hogy akkorra helyet adjanak a szerelővállalat munkásainak.

Legjobban a vízlágyító-berendezés szerelése haladt előre, ennek több mint háromnegyed része már elkészült. A kazánokba szükséges vizet a dusnokszirákí vízműtől kapja majd az erőmű. Tizenkétkilométeres szakaszon 40 centiméter átmérőjű öntöttvascsöveken szállítják a vizet a vízlágyítóüzemig. A hatalmas kazánok hűtővizét pedig a Sajó adja. A hűtővíz betonesatornájának építését is befejezték már.

Az erőmű vasanyagának nagy részét a baráti Német Demokratikus Köztársaságból, Lipcse, Berlin üzemeiből szállítják hozzánk. A vízlágyítóműbe a vizet szállító vascsövek a Lengyel Népköztársaságból érkeztek. A csőanyag többi részét a Rákosi Mátyás Művek Csőgyára készíti, s az Április 4 Gépgyár is jelentős mennyiségű anyagot szállít ide.

De nemcsak az erőmű berendezése adott hűfőkről a szomszédos baráti országok segítségéről. A Német Demokratikus Köztársaság szakmunkásokat is küldött hazánk e büszkeségének felépítéséhez. Az erőmű szerelését 150

ÚJ MARTINMŰ SZÜLETIK

(Tudósítónktól.)

Az épülő martinmű a legfestőibb része a Sztálin Vasmű hatalmas építkezésének. A nagyolvasztómű szomszédságában magasbameredő vas- és betonoszlopok, rendezett téglamáglyák már az első pillantásra elárulják, hogy valami szokatlan méretű gyárórás van itt születőben.

A főépület betonalapjai már elkészültek. Ez a martinmű szíve; a legfontosabb technológiai folyamatok játszódnak majd le itt: az acél beolvasztása, kikészítése, öntése. A vasbetonalapokról már 30 méter magasba nyúlik a vasszerelés. A vasból szőtt, egyre sűrűsödő hálóból mind tisztábban rajzolódnak ki az épület fő részeinek: a kemencecsarnoknak, az öntőcsarnoknak és az adagolócsarnoknak a körvonalai. Az építés üteme állandóan fokozódik. A MAVAG szerelői négy napja kezdték meg a vasszerkezetek szerelését, s tervet dolgoztak ki a csaknem egyhónapos elmaradás behozására. Úgy határoztak, hogy elsőnek a III. számú martinkemence vasszerkezetét fejezik be, mert így lehetővé válik, hogy a különböző munkálatokat

nákat és rövidesen megkezdik a hídon áthaladó vasútvonalak építését is. A híd környékén műhelyek és raktárak sora épül.

A hídról a messzehúzódó elegytéri töltésre jutunk. Itt áll a faállványok közé fogott mész- és dolomit-égetőmű vasbetonváza. Már elérte a 20 méteres szintet — jelenleg a betonvázat falazzák, a bunkereket betonozzák. A töltés közepén áll a kettős vasbetonoszlopsorból álló, görög oszlopcsarnokra emlékeztető elegytér. Itt a tetőszerkezet már el is készült, a lemezfedési munkákat azonban nem tudják megkezdeni, mivel a szükséges lemezanyag nem érkezett meg. Odébb a darabolóüzem pillérei állnak, mellette a hulladéktörőt alapozzák. A robbantómű innen mintegy félkilométernyire készül. Ott zúzzák, robbantják szét majd a nagyobb, salakos acéltömböket, a «medvéket».

Jónéhány vállalat dolgozik a martinacélmű építésén. Súlyos hiba azonban, hogy nem jó közöttük az együttműködés. Gyakori eset, hogy egyes vállalatok semmibeveszik a többiek igényeit, kívánságait. Rendszerint nem jelzik előre, hogy milyen munkálatokba kezdenek és ezzel akadályozzák a többi

A „SZINYEI-ALBUM"

A Képzőművészeti Alap kiadása

Művészeti könyvkiadásunk egyik nagyon fontos feladata, hogy képzőművészeti hagyományaink legkiválóbb képviselőinek fő műveit szép műnyomatos albumokban népünk közkincsévé tegye. Elsőként a Kultúrkapcsolatok Intézete kezdeményezésére a Munkácsy Mihály-album jelent meg (Művelt Nép, 1952) nemrégiben pedig a Képzőművészeti Alap *Szinyei Merse Pál* műveiből adott ki egy különleges kötetet, tipográfiájában igen ízléses kötetet.

A magyar művészettörténeti irodalom régi hiányt pótolt a színes műnyomatokkal díszített Szinyei-kiadvánnyal. Szinyei Merse Pál, festőművészetünk egyik legnagyobb alakja, «*Majális*»-a a magyar festőművészet egyik legragyogóbb alkotása. Szinyei optimizmusa, valóságlátása, az élet minden apró dolgában szépséget felfedezni és láttatni tudó szeme, mély érzésvilága és humanizmusa megragadó benyomást kelt minden múzeumlátogatóban. Festőinknek pedig valóságos kincsesbánya Szinyei életműve, hiszen a derűs, színekben pompázó festésre, az előadás szépségére, tartalmasságára nevel, többek között arra is tanít, hogy kis témából is lehet jelentős művet alkotni, csak szeretet, elmélyülés kell hozzá.

A Szinyei Merse-album kivitelezése azonban igen fogyatékos. Így a színes műnyomatok minőségének színvonala egyáltalán nem kielégítő, még megközelítő képet sem adnak az eredeti művekről; az eredeti színek csaknem valamennyi reprodukción teljesen elváltoznak. Például a «*Majális*»-on nyomát sem leljük a különféle zöld színeknek, valami fátyolos szürkeség borítja az egész műnyomatot. A «*Szerelmespár*» viszont túlságosan is színes, az eredeti hátteret túlságosan felerősítették. A «*Pacsirta*» ege — Szinyei Merse művészetének kiemelkedő teljesítménye — a műnyomaton derűs kék helyett erősen lilaárnyalatú. De így lehetne sorolni a többi hibás reprodukciót is. A «*Lilaruhás nő*» az egyetlen kivétel, ez a műnyomat jól sikerült.

Zavarja az album hatását az is, hogy a tizenhat műnyomat között hat — érthetetlen okból — szüntelen. Hibákat követett el a képszerkesztő is, amikor teljesen önkényes sorrendben helyezte egymásután a műnyomatokat, anélkül, hogy legalább az aláírásoknál megjelölte volna a keletkezési évszámot. Nem ad errevonatkozólag útbaigazítást a reprodukciók jegyzéke sem, ahol pedig a művek méretét és lelőhelyét feltüntették. (Bár a méretek adatai sem pontosak, így például a Majálisé.) Kisebb hiba, de szintén zavar, hogy a képcímek a műnyomatok háttlapján, a következő oldalon lévő reprodukció szomszédságában vannak elhelyezve.

Mindezek a hiányosságok azt bizonyítják, hogy a Szinyei-album kiadását nem készítették elő elég gondosan. Az utóbbi időben készült más művészettörténeti kiadványok műnyomataiban is sok a hiba, akár a Zichy-könyvre vagy a Mészöly-monográfiára gondolunk. Ez arra figyelmeztet, hogy kiadóinknak nagyobb felelősségérzettel kell hozzáfogniok ilyen munkákhoz. Nem mindegy, hogy a hazai vagy külföldi olvasó értékes vagy rossz műnyomatokból kap képet festészetünk nagyjainak alkotásairól.

Az album bevezetőjét *Rajnai Miklós* írta. A Szinyeiről szóló szép, tartalmas és jól felhasználható irodalom eredményeit összefoglalta, értékelte Szinyei jelentőségét, képzőművészetünk haladó hagyományában elfoglalt helyét. Összefoglaló munkáját Rajnai általában jól végezte és szerencsésen használta fel a Szinyei-irodalom legfontosabb megállapításait. Nem ártott volna azonban, ha bátrabb, önállóbb állásfoglalásra törekedett volna.

Fogyatékossága azonban a bevezetőnek, hogy midőn Szinyei Merse nagy festészeti tettéről, a fénytől beragyogott tájnak valósághű megfestéséről (*plein-air*) ír, nem mutatja meg: milyen művészeti törekvésekkel szemben érte el Szinyei Merse ezeket az eredményeket, milyen volt abban az időben a magyar és az európai festészet állapota. Nem tárja fel eléggé azt az ellentétet sem, amely a művész lelkében dúlt: a feudális tradíció és a festészetet forradalmasító, szabadságvágyó művész-szemlélet közötti küzdelmet. Ugyanígy határozottabban kellett volna rámutatnia arra, hogy Szinyei művészete milyen mértékben lázadás a konvenció ellen, mennyire elitélt a valóság igazi arculatának feltárására. Néhány képleírása sem elég színvonalas. A «Pipázó fiú» elemzése kissé iskolás, a «Vitorlás a starnbergi tavon» című kéné pedig erőltetett; az ilyen népszerűsítő művészettörténeti munkáknál pedig nagyon fontos a jó képleírás.

Rajnai Miklós bevezetője egészében hasznos munka. Olvasásakor érezni, hogy a szerző nemcsak tudásának legjavát adta, de azonosul is a témájával. Ez az érénye annál vonzóbb, mert nem egy, mostanában megjelent ismeretterjesztő művészettörténeti írásban valami nyeglén ítélkező hang szólal meg. Olyan vulgár-marxista hangnem, amellyel a szerző megpróbálja a maga merev elképzeléseit — mint valami rosszulszabott köntöst — ráerőszakolni az írásművében népszerűsített alkotóművész munkásságának értékelésére. Művészettörténetünkben még szívós harcot kell folytatni az ilyen merev, szektáns értékelések ellen.

Végvári Lajos

Átadták „A magyar költészet antológiája" szovjetunióbeli kiadásait a magyar költőknek

A Magyar-Szovjet Társaság országos vezetősége baráti találkozón látta vendégül a magyar irodalom képviselőit a Magyar-Szovjet Társaság művészeti és tudományos klubjában. A találkozón sokan jelentek meg a magyar irodalom kiváló képviselői közül. Jelen voltak: J. N. Csernyakov és N. N. Szikacsov, a Szovjetunió budapesti nagykövetségének első titkárai és M. D. Boriszov nagykövetségi attasé, valamint V. Z. Kuzmenko, a VOKSZ magyarországi képviselője és a szovjet sajtó képviselői.

Kelen Béla, az MSZT főtitkára átadta «A magyar költészet antológiája» szovjet kiadásainak példányait azoknak a költőknek, akiknek művei az antológiában megjelentek. Ezután Aczél Tamás Sztálin-díjas és Kossuth-díjas író az MSZT országos vezetőségének tagja átadta az MSZT aranykoszorús jelvényét Benjamin László, Devecseri Gábor, Illés Béla, Kardos László, Kónya Lajos, Kuczka Péter, Szabó Pál és Veres Péter íróknak és költőknek.

Kiváló traktorosaink versenye

Szinyei Merse Pál

VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

SZABAD NÉP

A MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJÁNAK KÖZPONTI LAPJA

XI. ÉVFOLYAM, 270. SZÁM — ÁRA 60 FILLÉR — VASÁRNAP, 1953 SZEPTEMBER 27

A MAI SZÁMBAN

A nép nagy alkotásai (2. oldal)

A «Szinyei-album» — A Képzőművészeti Alap kiadása (2. oldal)

A Szovjetunió Minisztertanácsának és a Szovjetunió Kommunista Pártja központi bizottságának határozata az állattenyésztés továbbfejlesztését szolgáló intézkedésekről (3. oldal)

A Magyar Népköztársaság honvédelmi miniszterének parancsa (3. oldal)

Delcsák László tizedes — Elbeszélés (3. oldal)

A koreai fegyverszünet és a nemzetközi biztonság más kérdései az ENSZ közgyűlése előtt (4. oldal)

A szovjet sajtó hasábjairól: «Mérnökök, technikusok, gépészek — a kolhozokba, a gépállomásokra» (4. oldal)

Franciaországban növekszik az ellenállás a német militarizmus újjáélesztésével szemben — A «Szabad Nép» franciaországi tudósítójától (4. oldal)

A nép hadserege – a béke hadserege

Százöt éve annak, hogy a fiatal magyar honvédsereg a fejérmegyei Pákozdnál szétverte Jellasics bánnak több mint kétszeres túlerőben lévő zsoldosseregét. A pákozdi hősök csatája a szabadságharc vitéz nemzeti hadseregének első nagy tűzkeresztsége – győzelme pedig az öntudatra ébredt néppel szorosan összeforrott hadsereg nagyszerű győzelme volt.

Harmadik éve már, hogy a pákozdi csata évfordulóján megünnepeljük a pákozdi hősök méltó utódának, a mi néphadseregünknek ünnepét. Az egész nép szeretete, bizalma és büszkesége árad ezen a napon hű fiai, békéjének és szabadságának erős védelmezői felé.

A magyar történelem számtalan példája tanuskodik arról, hogy népünk akkor vallotta magáénak a hadsereget, amikor az a szabadságért harcolt. Ezért élt és él elevenen a nép szívében Rákóczi kurucainak emléke. Ezért nem tudta az évszázados reakciós agyonhallgatás és elferdítés sem kitépni emlékezetéből Kossuth, Petőfi, Bem katonáinak vitézségét. S a nép az ellenforradalom negyedszázada alatt is megőrizte szívében 1919 hős vöröskatonáinak emlékezetét.

Népünkben mindig elevenen izzott a szabadság és a függetlenség szeretete. Mindig drága volt szívünknek a szabadság és a függetlenség — de napjainkban különösen az lett. A magyar nép visszavonhatatlanul kiragadta sorsát hazai és külföldi urai kezéből és hatalmát az egész nép jólétének emelésére használja föl. Napról napra több dolgozó érti meg városon és falun, hogy mindaz, ami körülöttünk történik, alakul, épül — elsősorban és közvetlenül őérte van, az ő jólétét, életkörülményeinek megjavítását szolgálja. Látja azt is, hogy a jövő útja a további felemelkedéshez, a még boldogabb Magyarországhoz vezet. Népünk ezért ma még inkább a magáénak érzi hazáját, mint valaha — s egyre inkább magáénak érzi azokat is, akiknek erős karja és jó fegyvere keményen és éberen vigyázza határainkat, biztonságát, építésünk nyugalmát, békénket.

A Szovjetunió vezette béketábor nagy erőfeszítései következtében az utóbbi hónapokban jelentősen enyhült a nemzetközi helyzet feszültsége. A békéért vívott lankadatlan harc egyik legnagyobb győzelme volt, hogy sikerült kioltani a koreai háború lángját; a fegyverszünet kérdésében megegyezésre kényszeríteni az imperialistákat. Az enyhülés ellenére is világosan látnunk kell azonban: *a háború veszélye nem hárult el véglegesen, az emberi életek ka'márai nem tettek le véres terveikről.* Az amerikai imperialisták szinte a fegyverszünet megkötésének másnapján megkezdték a koreai béke, sőt egész Ázsia békéje elleni merényleteiket. Tovább fokozzák mesterkedéseiket egy új háború európai gócának megteremtésére Nyugat-Németországban, a német militarizmus és revansizmus újjáélesztésével. Ezek a körök a fegyverszünet megkötésére is csak azért kényszerültek, mert a koreai nép hősies harcával és a Szovjetunió segítségével nem sikerült elérniük céljaikat. Most azonban, hogy a fegyverszünet megkötésével felszabadult erőiket a nemzetközi feszültség fokozására összpontosíthatják, a háború veszélye fokozottabban fenyeget.

Ezért a béke hadseregének, a mi néphadseregünknek ma is, mint mindig, a legfőbb feladata a béke védelme. Ezért a mi hadseregünk is, mint a szovjet hadsereg, a békeharc vitéz katonája. Ezért a mi hadseregünk is, mint a szovjet hadsereg, a nép szeretetét és bizalmát élvezi. Ezért a mi hadseregünk is, mint a szovjet hadsereg, a nép fiaiból, munkás- és parasztfiúkból, értelmiségiek fiaiból áll. Ezért a mi hadseregünk is, mint a szovjet hadsereg, a nép fiainak iskolája, amely a dolgozók fiaiból igazi hazafiakat, a szocializmus építésének harcosait nevelik.

Hadseregünk a nép hadserege, mert a nép fiai alkotják, mert a nép fiai vezetik, mert a nép fiai fegyelmezik, képzik, nevelik. Hadseregünk a nép hadserege, mert a nép fiai lelkesítik, segítik társaikat. Parasztságunk szeretettel őrzi szívében annak a szíves, baráti segítségnek számos megnyilvánulását, amelyet a katonák munkájukban, például az aratásban nyújtottak.

A magyar nép a multban félt a katonaságtól. Idegen, nyakára kényszerített fegyveres erőt látott benne, s rettegett attól, hogy fiait, férjét «elviszik katonának». Még a népdal is megörökítette ezt a keserű rettegést: «Sírhat az az édösanya, Kinek két fia katona — Összeborul mind a kettő — Úgy sír, mint a sebös eső». Ma viszont ezernyi tanujelét adják dolgozóink a hadsereg iránti szeretetüknek, bizalmuknak. A nép büszkeséggel telt szívvel szereti katonáit, tudja, hogy azok mind egyek vele, tudja, hogy az egyszerű honvéd őrhelyétől a tábornok posztjáig és hadseregünk legfőbb vezetéséig mindenütt a nép fiai, munkások, parasztok, értelmiségiek állnak. Ezeknek a katonáknak az összessége sohasem szakadhat el azoktól, akik a hadseregbe küldték őket. És népünk tudja, hogy mint életünk minden megnyilvánulásában, fegyveres erőinkben is pártunk vezetése érvényesül — s ez a legfőbb biztosítéka annak, hogy a néphadseregnek sohasem lehetnek más céljai, mint a népnek. Mindez megerősíti a népnek a hadseregbe vetett bizalmát.

Néphadseregünk erejének másik forrása: hogy a dicsőséges Szovjet Hadsereg példáira s hadituddmánya alapján fejlődik. A magyar dolgozók azt várják hadseregünk tagjaitól, hogy úgy szeressék a hazát, úgy védjék a népet, olyan bátrak legyenek, mint a szovjet katona, hogy feleszék ki magukban azokat a nemes tulajdonságokat, amelyek az intervenció és a fasizmus feletti világtörténelmi győzelmekre segítették a Szovjet Hadsereget.

Hatalmas erőforrása hadseregünknek, hogy a mi katonáink tudják, miért harcolnak. A kiképzési munkának, a gyakorlatoknak eredményességét az biztosítja, hogy minden egyes harcos tudja, miért verejtékezik, fárad, miért kell leküzdenie gyakran nagy nehézségeket. Mérhetetlenül nagy fölényt biztosít ez minden olyan hadsereggel szemben, amelynek katonái nem látják harcuk céljait, mérhetetlen fölénybe emeli ez hadseregünket a multbeli hadsereggel szemben is. Az urak érdekeiért vérző, sötétségben tartott, valóban «vakon» és «alázattal» engedelmeskedő magyar katonáról írta Ady az első világháborúban: «Miért? kiért? mikor?: erősön állták, mert így rendelteték el». Ma tisztán áll a magyar katona előtt a cél: a béke védelme, a nép védelme. Hadseregünk óriási gondot fordít katonáink tájékoztatására, politikai és kulturális nevelésére. Az oktatónevelőmunkának kiemelkedő jelentősége van hadseregünk fejlesztésében. Ezért rendkívül fontos a nevelőmunka állandó javítása a hadseregben. Önálló napilap, saját irodalmi és művészeti központi színház, nagy műkedvelő mozgalom, a tehetséges katonák tanulmányainak támogatása, a legjobb katonák jutalmazása, a kitüntetések rendszere, a katonai fegyelem szilárdítása, a katonák jólétének állandó javítása – mind-mind azt szolgálja, hogy hadseregünk a nép igazi hadserege legyen, hogy a nép fiai szívesen szolgáljanak benne, hogy a nép fiai a hadseregben is a nép ügyét szolgálják.

Hadseregünk a nép hadserege, mert a nép fiai alkotják, mert a nép fiai vezetik, mert a nép fiai fegyelmezik, képzik, nevelik. Hadseregünk a nép hadserege, mert a nép fiai lelkesítik, segítik társaikat. Parasztságunk szeretettel őrzi szívében annak a szíves, baráti segítségnek számos megnyilvánulását, amelyet a katonák munkájukban, például az aratásban nyujtottak.

A magyar nép a multban félt a katonaságtól. Idegen, nyakára kényszerített fegyveres erőt látott benne, s rettegett attól, hogy fiait, férjét «elviszik katonának». Még a népdal is megörökítette ezt a keserű rettegést: «Sírhat az az édösanya, Kinek két fia katona — Összeborul mind a kettő — Úgy sír, mint a sebös eső». Ma viszont ezernyi tanujelét adják dolgozóink a hadsereg iránti szeretetüknek, bizalmuknak. A nép büszkeséggel telt szívvel szereti katonáit, tudja, hogy azok mind egyek vele, tudja, hogy az egyszerű honvéd őrhelyétől a tábornok posztjáig és hadseregünk legfőbb vezetéséig mindenütt a nép fiai, munkások, parasztok, értelmiségiek állnak. Ezeknek a katonáknak az összessége sohasem szakadhat el azoktól, akik a hadseregbe küldték őket. És népünk tudja, hogy mint életünk minden megnyilvánulásában, fegyveres erőinkben is pártunk vezetése érvényesül — s ez a legfőbb biztosítéka annak, hogy a néphadseregnek sohasem lehetnek más céljai, mint a népnek. Mindez megerősíti a népnek a hadseregbe vetett bizalmát.

Néphadseregünk erejének másik forrása: hogy a dicsőséges Szovjet Hadsereg példáira s hadituddmánya alapján fejlődik. A magyar dolgozók azt várják hadseregünk tagjaitól, hogy úgy szeressék a hazát, úgy védjék a népet, olyan bátrak legyenek, mint a szovjet katona, hogy feleszék ki magukban azokat a nemes tulajdonságokat, amelyek az intervenció és a fasizmus feletti világtörténelmi győzelmekre segítették a Szovjet Hadsereget.

Hatalmas erőforrása hadseregünknek, hogy a mi katonáink tudják, miért harcolnak. A kiképzési munkának, a gyakorlatoknak eredményességét az biztosítja, hogy minden egyes harcos tudja, miért verejtékezik, fárad, miért kell leküzdenie gyakran nagy nehézségeket. Mérhetetlenül nagy fölényt biztosít ez minden olyan hadsereggel szemben, amelynek katonái nem látják harcuk céljait, mérhetetlen fölénybe emeli ez hadseregünket a multbeli hadsereggel szemben is. Az urak érdekeiért vérző, sötétségben tartott, valóban «vakon» és «alázattal» engedelmeskedő magyar katonáról írta Ady az első világháborúban: «Miért? kiért? mikor?: erősön állták, mert így rendelteték el». Ma tisztán áll a magyar katona előtt a cél: a béke védelme, a nép védelme. Hadseregünk óriási gondot fordít katonáink tájékoztatására, politikai és kulturális nevelésére. Az oktatónevelőmunkának kiemelkedő jelentősége van hadseregünk fejlesztésében. Ezért rendkívül fontos a nevelőmunka állandó javítása a hadseregben. Önálló napilap, saját irodalmi és művészeti központi színház, nagy műkedvelő mozgalom, a tehetséges katonák tanulmányainak támogatása, a legjobb katonák jutalmazása, a kitüntetések rendszere, a katonai fegyelem szilárdítása, a katonák jólétének állandó javítása – mind-mind azt szolgálja, hogy hadseregünk a nép igazi hadserege legyen, hogy a nép fiai szívesen szolgáljanak benne, hogy a nép fiai a hadseregben is a nép ügyét szolgálják.

Bő termésért – virágzó termelőszövetkezetekért

Új belépők a kecskeméti Győzelem tsz-ben

(Tudósítónktól.)

A kecskeméti Győzelem termelőszövetkezetben lassan haladt az őszi munka. Az elmaradás egyik oka hogy a szövetkezetnek eddig hat tagban volt a földje. Az állami tartalékföldekből most a szövetkezet részére két tagban hasitottak ki területet. Igy könnyebben tudják igénybevenni a gépierőt. Az elmaradásnak azonban más oka is volt. A szövetkezetben több munkakerülő rontotta a légkört — és a szövetkezet jóhirét is. A legutóbbi taggyűlésen eltávolitották ezeket. Kizárták Zubek Gábort és családját. Zubek Gábor kertész — munkáját olyan hanyagul végezte, hogy a szövetkezetnek körülbelül 60 ezer forint kárt okozott. Kizárták Karkas Józsefet és feleségét is. Karkas azelőtt a városföldi földművesszövetkezetben volt alkalmazva, onnan pénzügyi szabálytalanságok miatt bocsátották el. A kizárás óta nemcsak a szövetkezetben javult a munka üteme, az egyénileg dolgozók előtt is megnőtt a tsz becse. Rigó Ferenc elnökhöz többen azzal a kérelemmel fordultak, hogy be szeretnének lépni a szövetkezetbe. belépett Aczél Albert, Ács József harmadmagával, Molnár József negyedmagával. Aláírta már a belépési nyilatkozatot ifj. és idős Szoráth József is. Az ifjú másodmagával, az idősebb Szoráth negyedmagával lép be a csoportba. Gyarapodik tehát a Győzelem tsz és új lendülettel fog az őszi munkához.

Az őszi munka lázában a kabai Dózsa-tsz tagjai

(A «Szabad Nép» hajdúmegyei tudósítójától.)

A kabai Dózsa termelőszövetkezet mintegy 180 tagja közül ezekben a napokban csaknem mindenki a rizsföldeken van. Egy-két nap és a szorgalmas tagok végeznek az 57 hold learatásával, amelynek minden holdja több mint 25 mázsa terméssel jutalmazza a jó munkát. Megkezdődött a szövetkezet földjein a kukorica, a napraforgó betakaritása és a végefelé közeledik a cukorrépa felszedése is. A négy növénytermelő brigád egymással versenyben végzi a szántást, vetést, betakarítást. Hetvenöt holdon földben van már a tükarmánykeverék, mintegy 150 holdon pedig az őszi árpa magva. Szabó Gyula, Husi József, a Vörös Csillag brigád tagjai és még többen a tagok közül megfogadták, hogy vasárnap is vetnek, mert azt akarják, hogy a kétszáz hold keresztsorosan vetett őszi árpa magva minél előbb a földben legyen és hozzáfoghassanak a búzavetéshez — hiszen már többszáz hold búzavetésre előkészített föld várja a vetőgépeket. A kabai Dózsa termelőszövetkezetben mintegy 800 hold búzát vetnek az idén és nem is akárhogyan, hanem keresztsorosan. Ugy tervezik, hogy október 15 után már nem sok vetnivaló marad.

Pár héttel ezelőtt nem ment ilyen jól a munka a Dózsa termelőszövetkezetben. Rövid időre a hangoskodók, a dologkerülők szava még a legszorgalmasabb tagokat is megzavarta. Azóta azonban volt egy csoportgyűlés, ahol a szájhősöknek — akik közé tartozott például Kupás Ambrusné is, hét munkaegységével — kitették a szűrét a szövetkezetből. A szövetkezet leghűségesebb tagjai pedig fáradhatatlanul magyarázták: itt az ideje, hogy hozzálássanak az őszi munkához, mert csak így várhatják, hogy jövőre az ideinél is gazdagabban teremjenek a földek, és így érik el, hogy egyre több olyan tag legyen, akinek a jövedelméből nemcsak az egészévi kenyérre, ruhára jut, hanem — mint az idén is több tagnak — még házvételre is telik. Palotai Ambrus, Mile Sándor már meg is vették a házat. Borbély Gyula, a Vörös Csillag brigádvezetője is megbeszélte már feleségével: ők is új házba költöznek. S ugyanezt tervezi Husi Ambrus is. Többen — akiknek eddig nem volt tehenük — azt határozták el, hogy most megveszik a háztáji tehenet. Ezt tervezi például Husi Géza, idős Molnár Sándor és még többen «Hiszen — mondják — most már a sok kedvezményen kívül az is növeli a jövedelmünket, hogy a háztáji tehén után nem lesz tejbeadás».

S a Dózsa termelőszövetkezetben már arra is gondolnak, hogy jövőre hogyan tegyék még jövedelmezőbbé a gazdaságukat. Ezért már azt is elhatározták, hogy az idei 57 hold rizs helyett jövőre 100 holdon vetnek — 100 holdon pedig halastavat létesítenek.

Márkus Mihály

HORNYÁK MIHÁLYT MEGGYŐZTÉK A TÉNYEK

(Tudósítónktól.)

A nyirtassi Szabad Nép tsz-ben néhány héttel ezelőtt még ingadozott a tagság nagy része. Arról vitatkoztak, hogy az egyéni gazdálkodást válasszják-e, vagy a szövetkezetben maradnak. A tagság nagy része ma már arra az elhatározásra jutott, hogy nem hagyja el a szövetkezetet. Hornyák Mihály feleségével akkor határozta el magát, hogy nem lép ki, amikor a rádióban hallgatta az országos tanácskozás határozatait. A tsz-ben kiszámították, hogy a rövidlejáratú hitel elengedése 9 forinttal növeli az egy munkaegységre jutó jövedelmet. Hornyáknak feleségével 500 munkaegysége van. 4500 forintnyi többletjövedelemhez jut így. Ezért Hornyák a napokban meg is mondta a szövetkezet vezetőségének, hogy gyerekes meggondolatlanság lenne tőle, ha otthagyná a szövetkezetet. Hornyák Mihály tavaly még 9 holdon gazdálkodott. Terméséből sokkal kevesebb maradt neki, mint amennyi gabonát most kapott. Hizója sem volt. Most két hízót hizlal, háztáji tehene van, amely után október 1-től tejet sem kell beadni. Csupán háztáji földjéről 20 mázsa kukoricát és két mázsa babot takarított be, ezenkívül több mázsa burgonyára számol. Mindez a közös jövedelmen kívül van. Amióta egyre jobban látják a tsz tagjai a szövetkezeti gazdálkodás előnyeit, sokkal serényebben dolgoznak. A dohánytöréssel már végeztek, most legtöbben a dohány csomózásán és füzésén dolgoznak. A napokban kezdik meg a burgonya szedését. A műtrágya és a gépi munka előnye meglátszik burgonyatermésükön is. Géppel vetették a burgonyát, azzal is akarják felszedni. Legalább 110 mázsára számítanak holdanként. A tsz földjén eddig már csaknem 110 holdat szántottak fel. A traktorok mellett lóval is szántanak, hogy minél hamarabb földbe tegyék a vetőmagot. «Igyekszünk a vetéssel — mondja Kovács János növénytermelési brigádvezető — mert csak úgy számíthatunk jövőre gazdag aratásra, ha korán vetünk. A tanácskozás előtt 10—12 hold vetésünk volt. Azután a tagság teljes erővel hozzálogott a munkához. Rozsunkat és őszi árpánkat már elvetettük».

A nyirtassi határban 23 hold keresztsoros őszi árpa és 40 hold zöldelő rozs hirdeti a Szabad Nép tsz jó munkáját. Most kezdték meg két vetőgéppel a búzavetést. Megfogadták, hogy október 10-ig minden őszi kalá-

Szertefoszló kulákálmok

(A «Szabad Nép» borsodmegyei tudósítójától.)

Az utóbbi időben megnőtt a kulákok szerva a borsodi falvakban. Nem egy helyen egyszerűen szét akarták hordatni a szövetkezet közös vagyonát, a gyűléseken is nyiltan uszitottak a termelőszövetkezetek ellen. Kihasználták, hogy nem egy dolgozó parasztban — különösen azok között, akik nemrég léptek be a szövetkezetbe — felmerült a gondolat: «Hátha mégis többre mennék, ha egyénileg folytatnám?» A kulákok teljes erejükkel próbálták az ilyen ingadozókat maguknak megnyerni.

Egyenként kezdték megkörnyékezni a dolgozó parasztokat, mint «igaz: jóakarójuk», még «segitséget» is igértek azoknak, akik készek lennének kilépni a szövetkezetből. Ej, milyen jó szive lett egyszerre a kuláknak. Több kulák arról kezdett beszélni, hogy «lépj csak ki nyugodtan a szövetkezetből, majd én adok neked munkát, lesz ahol dolgozzál». Néhány nappal ezelőtt Alsódobszán Hejczei Jánoshoz elment napszámba Zsebesi Tibor, akinek apja a szövetkezet tagja, s ő maga is a szövetkezetben dolgozik. Hejczeinek 23 hold földje van, ebből két hold szőlő. A multban állandó cselédet tartott, napszámosokkal dolgoztatott. Egyszercsak odaszól Zsebesihez: «Aztán, ha felszlik a szövetkezet, hát hozzám bármikor eljöhettek dolgozni, nálam meglesz a kenyeretek». Hogy milyen kenyérről beszélt Hejczei, azt nemcsak a multból tudta Zsebesi Tibor, amikor egy kőcsög aludtejért vagy három kiló hároméves babért járt egy apja, meg ő maga is napszámba — már amikor

A kommunisták fellépése megfordította a hangulatot

(A «Szabad Nép» veszprémmegyei tudósítójától.)

A Bakony északnyugati részén van Szücs község. A multban még a megyében se nagyon hallották hirét ennek az istenhátamögötti kis falunak, az országút is elkerülte. A községben főleg burgonyát és rozsot termelnek, más növényt alig ismertek. Az utóbbi egy-két évben azonban már sokat lehet hallani a megyében Szücs községről. Itt dolgozik a Tolbuchin tszcs. Mióta csoport van a faluban, új növényfajtákat honosítottak meg, virágzik a dohány, elterjedt a búza, a kukorica termelése. Az idén munkaegységenként már több búzát osztottak ki, mint rozsot.

Szeptember 9-én estefelé a kommunisták taggyűlésre gyűltek össze s megvitatták a csoport ügyeit, megbeszélték a Központi Vezetőség határozatát. Közben váratlan dolog történt. A csoport egyik tagjának, Tükének házában másfajta gyűlés folyt le. Ezen a gyűlésen egyellen napirendi pont szerepelt: «a szövetkezet feloszlatásának a kérlelése». Titokban, orvul szervezték meg a támadást. A gyűlésre csak azokat hívták meg, akikről úgy tudták, hogy elégedetlenek a szövetkezettel.

Am még ebben a szűk körben is akadt olyan, aki védelmezte a szövetkezetet. Péter Jenőné pártonkívüli tszcs-tag körömszakadtáig kiállt a csoport mellett. És amikor tiltakozása ellenére a

A CONCORDIA-TEMPLOM GIRGENTIBEN.

A «Szirének hazája» czimű közleményünkhöz.

A SÍROK UTCZÁJA SIRACUSÁBAN.

Giergl fest a kártyákra. A donácziók elúsztak az ember látta őket még egyszer a «Budapesti Közlöny» utolsó oldalain felcsillanni s azzal eltűntek egymás után.

A mit a magyar gentry a királyoktól kapott, hisz az is ért valamit s fénylett vele sokáig, de sokkal több az, a mit az istenektől kapott és azt még nem folyósította. Oly tehetségek pihennek itt parlagon, a melyek nyilvánvalóvá teszik, hogy ennek az osztálynak nem kell szükségképen eltűnnie, mint valamely cadavernek, a mely az élő világba nem való, hanem inkább fel kell tűnnie, mert a lovazás és politizálás léhaságai helyett kénytelen lesz a belső fiókjába nyúlni, a hol az Istentől nyert donácziók vannak.

Csak úgy nagyjában nézek szét. Ott van Konkoly Thege Miklós volt képviselőtársam, a kiváló csillagász, a klubban pikettiroz Sréter Alfréd, volt képviselőtársam, a ki úgy játszik a zongorán, hogy amerikai körútra indulhatna és több pénzt szerezhetne össze, mint a menynyit az ősei elhánytak; ott van, hogy csak a Lorándokat említsem, Fráter Loránd és Szunyogh Loránd, a kiknek a torkában több ércz van, mint Klondykeben, a magyar nóta sziveket ringató édes zamatának két megenni való képviselője.

Ösmerek egy szenvedélyesen agarászó tekintetes urat, a ki egyszersmind vegyész. Franczia szakszemlékbe irja a tapasztalatait, meghivták egyetemi kathedrára Párisba, de nem fogadhatta el, mert hát kire hagyja a gazdaságát? (Az egész háromszáz hold.) A vén kuriák ódon fedelei alatt mindenféle nagy talentumok éldegélnek csöndben és homályban; heraldikusok, mathematikusok, természetbúvárok és nyelvészek, kikről az akadémia nem tudja, hogy mit tudnak, de a kik tudják az akadémiáról, hogy mit nem tud.

A gentry életrevalóságának egy ilyen élő bizonyítványa *Szinyei Merse Pál*, kit a király e napokban nevezett ki az országos mintarajziskola igazgatójának.

Szinyei Merse Pált nem kell már fölfedezni a mi olvasóinknál, a «Vasárnapi Ujság» csak nemrég közölte az arczképét s életrajzát abból az alkalomból, mikor a Nemzeti Szalonban kiállított képeivel egy karikacsapásra elbájolta a közönséget és a kritikát.

Azóta valamivel fiatalabb lett (mert a siker és dicsőség fiatalít). Az új arczképnek tehát van értelme, de az életrajzában nem változott semmi, minélfogva új életrajzot adni fölösleges lenne. Hiszen azóta nem nyiltak az almafák és a pipacsok a mezőkön, a melyeknek ő a hivatott festője!

Hát az bizony csak úgy volt, hogy az 1896-iki országgyűlésre egy distingvált külsejű, magas termetű, kedves arczú, nyájas öreges úr jött be egy sárosmegyei kerületből. A sárosi embernek majd mindnek jó modora van, hát fel se tűnt, elvegyült a többiek közt. De nem is akart ő feltűnni. Szerényen elhúzódott minden szereplés elől, beszédeket nem tartott. társaságokban szót nem vitt, egy-két év kellett, míg valahogy észrevették, — hiszen még kamarás se volt. S a kik észrevették, ha bővebben kérdezősködtek felőle, megelégedtek azzal a válaszszal, hogy «egy jernyei volt földesúr», mint a hogy «sztregovai földbirtokos»-nak mondták valamikor Madáchot a nógrádiak. A bővebben beavatottak még azt a különös ismertető jelt kapcsolták hozzá, hogy «festeni is tud.»

De ez csak afféle szóbeszédnek látszott, mint a minő ezerszer suhan el a fülek mellett. Hiszen itt a parlamenti homokon nem képeket kell tudni csinálni, hanem csak nagy képeket. Mert a nagyképüsködés imponál. Vagy legalább hizelegni kell tudni, hol fölfelé, hol lefelé. Szinyei Merse Pál egyiket se tudta, hát kimaradt a következő választáson. A becsületes sárosi tótok kibuktatták. Bizony nagy jót tettek a magyar kulturának.

Restelte a bukást, elvonult bánatában az emberek elől kis falujába s festegetett búfelejtésül. Lefestett ligeteket, erdőket, pipacsvirágos buzaföldeket, orgonabokros parkrészleteket, lefestette majdnem az egész jernyei határt, a hajdani földjeit és eladta őket még egyszer, csakhogy most jobb árakon.

De a gentrységen kívül más tényezők is közbejárultak, hogy ez elsőrendű művészünk csak ilyen későn került a megérdemelt elismeréshez. «Majális» czimű képét még 1872-ben festette. Ez a kép bizonyítja a Szinyei Merse festői geniejét a legjobban, azt a csodás ihletet és látást, mely nem tudjuk, honnan jön és miképen. A «Majális» valóságos filius ante patrem. A plain air iskola egyik pompás példánya, de még az iskola előtti időkből. A kép akkor nem tetszett, a kritikusok (e többnyire rövidlátó filiszterek) lerántották és Szinyei Merse elvesztette kedvét, ecsetjét letette, a képet pedig felajánlotta ajándékul a Nemzeti Muzeumnak. De annak mint ajándék sem kellett.

Ugyanez a kép húsz év múlva, miután ezalatt más mesterek is rátértek a Szinyei-Merse Pál methodusára s az divatba jött, a müncheni 1901-iki kiállításon megnyerte a nagy aranyérmet s a magyar állam sietett megvenni azt, a mit előbb ingyen se fogadott el.

A «Majális» tehát megkapta végre, a mi őt megillette, de honnan kapja vissza most már Szinyei Merse Pál a maga elpusztult húsz esztendejét? (Azt bizony a kultuszminiszter se utalványozhatja ki.)

Noha mi is hivei vagyunk annak a theoriának, hogy egy, mondjuk két hónapos macska jobban elfogja az egeret, mert rászületett, mint a legvirgonczabb ember, ha húsz évig tanulja is az egérfogást, mégis bohóság volna hinni, hogy Szinyei Merse Pál csak úgy a lóhátról szállt le fiatal korában néha festeni, odadobván a kantárt a lovászának, vagy azt, hogy eltanulta valahogy, mint Szunyogh Loránd az éneklést; ellenkezőleg, végig csinálta a komoly studiumokat alfától omegáig, volt a müncheni akadémián, tanítványa lett Pilotynak, de a legtöbbet mégis a természettől tanult. Mert háromféle festő van: egyik, a kinek csak keze van hozzá, másik, a kinek szeme van hozzá, a harmadik, a kinek lelke van hozzá. Szinyei Mersében meg van mind a három.

És mégis csak oly későn érvényesült. Igen, mert kortársainál nagyobb volt, és mert a kritikának ólomlába van.

De mindegy, ha későn is, jobb, mint soha. Hiszen hányan temettetnek el nyomtalanul, végképen az emberi rövidlátás szemfedőjével letakarva. — Ő mégis diadalmaskodott.

Oh, milyen szép alkony ez! Az ő alkonya. A nap szemvakító udvarral látszik az ég legalsó peremén, meggyulasztva az égboltot egy darabon. Lemegy, de ha nem tudnád, hogy délután van, azt kellene hinned, hogy feljön. Távolban megszakadozott bárányfelhők úsznak sebesen, pipacsos vetések között a barázdán egy szép leány lépdel a falu felé és kopogtatni fog a jernyei kis műterem ajtaján.

— Eressz be!

— Ki vagy?

— Én, a Dicsőség vagyok.

Hát összetalálkoztak. Hatvan éves korában kellett ennek megtörténnie, hatvan éves korában és akkor, midőn a népszerűség eltünése miatt volt boldogtalan. Milyen fölséges perspektiva nyílik most meg előtte a művészetek tündérvölgyébe. De hát mit ér, hiszen már alkonyodik . . . Ér vagy nem ér, mind ez nem történhetett másképen. Meg kell benne nyugodni. Szinyei Merse Pál

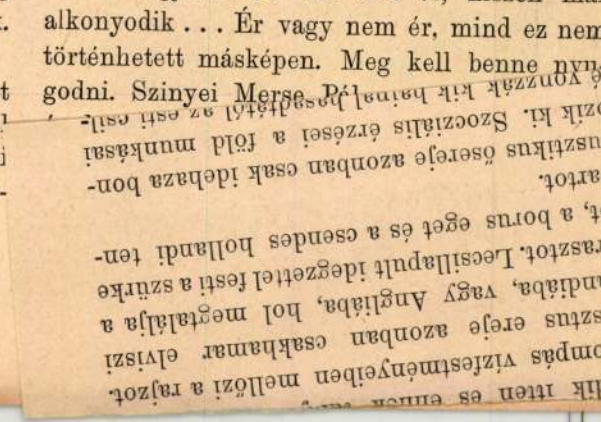

kül? Micsoda embernek tartsz te engemet? Námény úgyis egy óra járás ide, szépen oda érsz, ha meg is vacsorázol.

— Hm... Hát bemenjek a faluba?

— Már hogyne jönnél! Emlékezzél rá, hogy a parolámat adtam. Csak megvacsorázol épen, aztán majd én küldelek be Náményra valami megbízással. A lovaknak is kell egy kis etetés, kár megkínozni őket.

— Az már igaz!

Igy aztán be ajtottak szépen a Pap Gábor udvarára. Az asszony nagy örömmel jött elő a szekér zörejére. Aztán gyorsan visszafutott, hogy kihozza a tornáczra a vacsorát: jó tejfeles babot és frissen sült kapros lepényt. Pap Gábor unszolni kezdte a legényt:

— Hát csak ülj az asztalhoz. Jól megéheztünk mind a ketten.

A legény lesujtott fejjel somfordált a helyére. Evett, de a világért sem mert volna fölnézni.

Csak vacsora után szólalt meg az asszony:

— Megkapta-é a pénzt?

— Megkaptam. Kifizette mind a háromszázat.

— Hál'istennek. Már megint levél jött a fiunktól. Sürgeti a pénzt.

— Hm. Pedig hiába sürgeti, úgysem kapja meg.

Az asszony aggodalmasan állott föl.

— Történt valami?

— De bizony történt. Útközben, a mándi lápnál elvették tőlem a pénzt.

Az asszony fölsikoltott:

— Jézus Mária! És ki vette el?

Pap Gábor kurtán válaszolta:

— Elvették... Különben Pista is ott volt. Hát nem igaz-é, Pista fiam?

A legény úgy tett, mintha meg akarna fulladni egy harapás lepenytől. Kinlódva nyögte:

— De igaz ám! Úgy volt!

Az asszony sírni kezdett.

— Jaj, hogy ne legyen nyugton se földön, se égen! Elvette a keserves keresményünket! Már most mi lesz az én szegény fiammal! Megírta, hogy kiteszik az iskolából, ha el nem küldjük neki a pénzt. Jaj, hogy az a jó Isten ne adjon...

— Hallgass, asszony! Az Isten akaratja volt az, kár lázadozni ellene.

Most Pista felé fordult Pap Gábor:

— Nézd, Pista fiam, ülj vissza a szekérre, hajts el Náményre és jelentsd be a dolgot a csendőrségnél.

Titkosan feléje hunyorítva kérdezte tőle:

— Megértettél?

A legény lehajtott fejjel válaszolta:

— Megértettem, gazd'uram!

Piros arczczal vánszorgott a hátulsó udvar felé a lovakhoz, de oda is elhallatszott az asszony jajveszéklése. Befogta a lovakat, a kapu felé hajtott és Pap Gábor még utána kiáltotta:

— Aztán vigyázz, Pista fiam, hogy bajod ne essék... Talán fáklyát is vihetnél magaddal.

A legény tompán válaszolta:

— Nem szükséges, gazd'uram, eltalálok én úgy is.

— Akkor hát vezessen az Isten... És ne felejtsd el, a mit mondtam.

— Nem felejtem el, gazd'uram!

A szekér elgördült, eltűnt a sötétben. Az élettársak magukra maradtak és komoran néztek a sötétségbe. Az asszony sem faggatta többé az urát. Tudta, hogy kevés beszédű és kérdezés nélkül is elmond annyit, a mennyit jónak lát. Csak föl-föl sohajtott olykor:

— Szegény fiam!

— Eh, majd szerzek pénzt holnap valahonnan. Hiszen az a háromszáz forint nem a világ!

De néhány percz mulva újra hallatszott a szekérzörgés. A szekér befordult a kapun és a harangozó fia ugrott ki belőle. Egy bugyellárist tartott a kezében.

— Gazd'uram, a Pista küldi, azt mondta, hogy csak adjam át gazd'uramnak. Elmegy ő gyalogosan is Náményra.

Egy tiz forintos bankó hiányzott csak a bugyellárisból. Azt magának tartotta meg a Pista...

SZINYEI MERSE PÁL MŰTERMÉBEN.

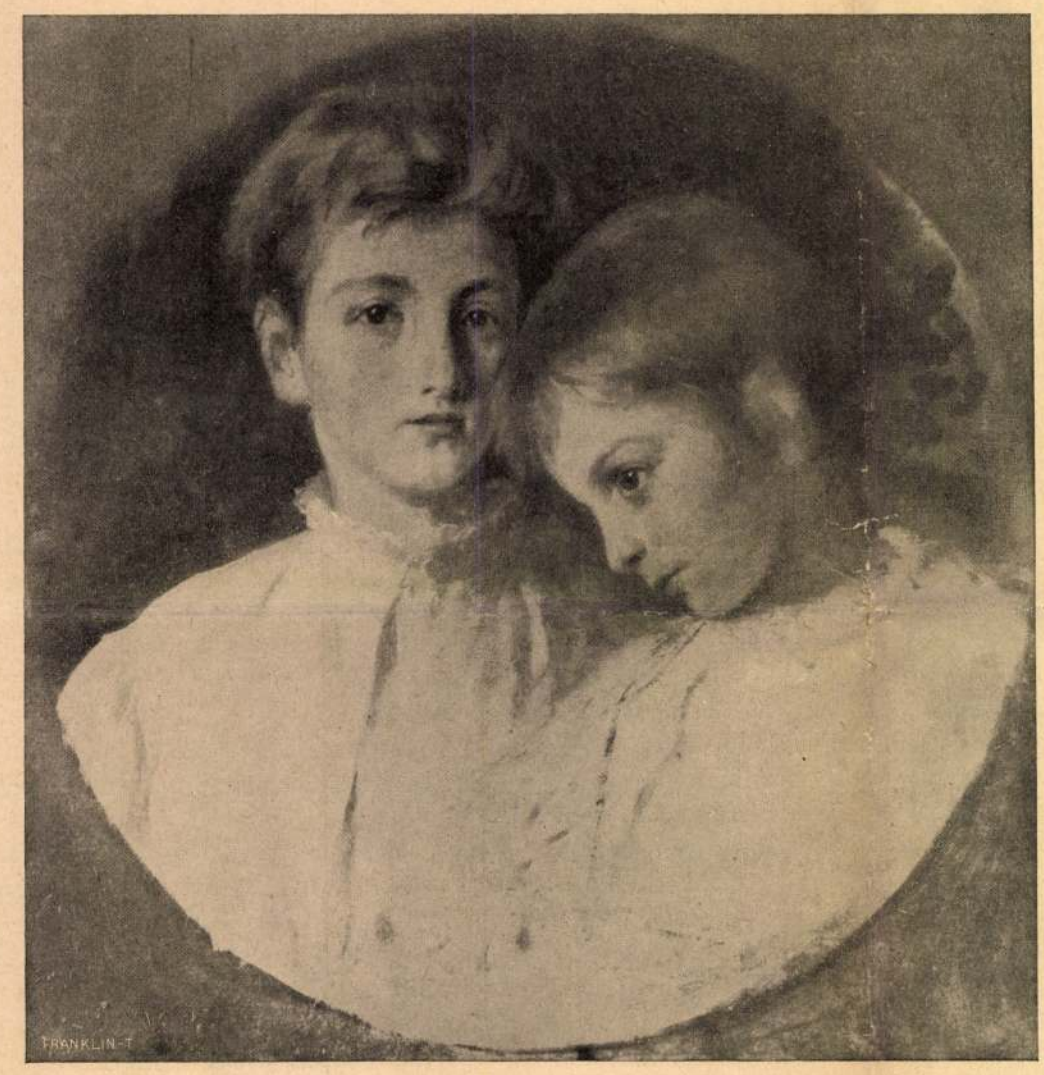

LEÁNY-ARCZKÉP.

SZINYEI MERSE PÁL FESTMÉNYEIBŐL.

SZINYEI MERSE PÁL.

Mint valami werklin agyonkoptatott nóta, hallik minduntalan: «pusztul a gentry». Krokodil-könnyek elsiratják lapokban és könyvekben.

No, én meg azt mondom, hogy nem pusztul és nem is fog elpusztulni. Azt, a mit egykor a királyoktól kapott, elpusztította, az igaz. Leginkább megint a királyokkal. Azokkal, a kiket

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HIRLAP

SZINYEI-MERSE PÁL

1965. JAN 22

1021

A legszebb magyar kép

A MAJÁLIS BUKÁSA ÉS TÜNDÖKLÉSE

A természetben minden más • Nem kell a múzeumnak
A feldolgozott tárgy rémítően prózai • Európai diadalút

Százhúsz éve született — negyvenöt esztendeje halt meg a magyar festészet egyik legkiválóbb alakja: Szinyei Merse Pál.

A Felvidéken, Erdélyben diákoskodott, majd (Magyarországon akkor még nem volt főiskola) a müncheni akadémiára jelentkezett. Ajánlólevelet Buttler Jánostól, Mikszáth hősének örökösétől kapott a tanárhoz, Pilotyhoz, aki maradi piktor, de nagyszerű pedagógus. Ő tanácsolta Szinyeinek, *„fessen tájképet!"* A fiatalember próbálkozásairól naplójában így ír: *„Sehol sem találtam olyat, mint amilyet a képekre festenek, mert a természetben minden egészen más, sokkal egyszerűbb, de mégis sokkal, sokkal szebb."*

Courbet tolmácsa

Első, ma is értékes munkája: öccse portréja, piros sapkában, csibukkal. 1869-ben a bajor fővárosba látogató Courbetnek, a hétköznapi témák harcosának tolmácsa. 1872-ben fogadja barátjának a nagy hírű, tizennyolc évvel idősebb svájci, Böcklin, akinek biztatására az akkor készülő Majális pázsitjának zöldjét frissebbé tette. A kompozíción a takarón hason fekvő, csirkecombot evő alak — Szinyei Merse Pál.

Képét a müncheni Kunstvereinben állította ki. *„A Majális a derűs tavaszi napon a napsütötte domboldalban a képmezőn már kivüleső fa napfény tarkázta árnyékába letelepedett kiránduló társaság üde látványa, nemcsak Szinyei, de a magyar festészetnek is fő műve, sőt az európai művészetnek is egyik legjelentősebb állomása —* állapítja meg e héten megjelent könyvében Pataky Dénes. — *A kép a legszebb magyar kép, értelem, rend, derű árad minden ecsetvonásából... A 28 éves Szinyei... ugyanoda jutott el, ahová a franciák, noha más úton, s útját függetlenül, egyedül, saját erejéből tette meg."*

A Majális az 1873. áprilisi tárlaton nem aratott sikert. A bécsi világkiállításon is helyet kapott, Munkácsy Éjjeli csavargók-ja mellett. *„Csupa tűz, csupa élet* — tudósít a Pesti Napló —, *a lángész vakmerősége hullámzik át a képen. Kár, hogy a feldolgozott tárgy rémítően prózai* — teszi hozzá —, *modern pantallóban, zubbonyban, felöltőben mulatozó emberek! Egy modern majális! Lehet-e közönségesebb dolog a világon?"* A festményt a magyar osztályról át is vitették a müncheni terembe, rossz helyre akasztották. Szinyei, mikor meglátta, levetette. A Majálist a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajándékozta — a múzeumnak azonban nem kellett, az igazgató nem fogadta el.

A Lilaruhás nő elmegy

A művész az évben nősült, haza — Jernyére — költözött. Asszonyát festette meg a Lilaruhás nő és a — befejezetlen! — Feleség sárga ruhában — című képein. Majd hosszú ideig abbahagyta a munkát, ritkán vette kézbe az ecsetet. *„Minek is fessek?* — kérdi önéletrajzában. — *Jobbat a Majálisnál úgysem tudok, az meg senkinek sem kell."* 1882-ben kezdett az ismert Pacsirtához. Feleségé 1887-ben elhagyta. (A Lilaruhás nő modellje 1952-ben 101 éves korában halt meg.

Szinyei Merse Pál a millenniumi kiállításra beküldte több művét, a Majálist is. Az ötvenegy esztendős „fiatalt" felfedezték. Ünnepelték. A művészeti ízlés megváltozott, sikere volt. Szinyei megbékélt. Ismét dolgozott, festett — a természet után. Ellátogatott Nagybányára, megismerkedett az induló ifjakkal. 1905-ben kinevezték a Képzőművészeti Főiskola igazgatójává. Először Ferenczy Károlyt, majd Réti Istvánt és Lyka Károlyt hívta, fogadta tanárnak.

Megkésett felfedezés

Képeinek külföldi bemutatása az 1900-as párizsi, az 1901-es müncheni, az 1910-es berlini és az 1911-es római kiállításokon európai diadalúttá alakult — az új, 23 színes reprodukcióval s négy rajzzal illusztrált biográfiából idézünk. — Mindenhol a megkésett felfedezésnek ugyanaz a döbbenete s ugyanaz a lelkesedés fogadta, mint itthon. *A kitüntetéseknél, a berlini és müncheni aranyérmeknél is jobban esett neki, hogy a római nemzetközi művészeti kiállításon kapott nagydíj mellett, az Uffizi képtár a halhatatlanok galériája részére elkérte 1897-ben festett önarcképét.*

Télen Pesten lakott, Japán kávéházi asztala a művészeti élet központja. Nyarait jernyei pátriájában töltötte. Utolsó képét, a Csendet 1918-ban festette. *A XIX. század művészetének egyik legjelentősebb mestere* — állapítja meg Pataky Dénes. — *Neki köszönhető, hogy a magyar festészet — ez kevés nemzet művészetéről mondható el —, nem külföldi importból ismerte meg az impresszionizmust.* Festői nagysága jelentőségében túlnő az országhatárokon, s Szinyeit *az európai művészet legnagyobb mesterei* közé emeli.

(László)

lyam. 18. szám

anuár 22. péntek

lap

ILAP

Bizottsági ülések a Parlamentben

Ma délelőtt az országgyűlés két bizottsága — a kereskedelmi és a mezőgazdasági — tartott ülést a Parlamentben. A bizottságok megtárgyalták a belkereskedelmi és a külkereskedelmi tárca, illetve a földművelésügyi, valamint az élelmezésügyi minisztérium 1965. évi költségvetésének tervezetét. (MTI)

ENSZ-HÍREK

Újabb Fedorenko—U Thant találkozó

Csehszlovákia állandó ENSZ-képviselete hivatalosan tiltakozott amiatt, hogy U Thant főtitkár jelentésében Csehszlovákiát is az eladósodott tagállamok között sorolta fel. Amint a tiltakozó levél rámutat, *Csehszlovákia mindig teljesítette anyagi kötelezettségeit*, és minden tagsági díját megfizette, de nem hajlandó *az alapokmánnyal ellentétes* ENSZ-akciók költségeit fedezni.

Fedorenko állandó szovjet ENSZ-megbízott csütörtök este *U Thant* kérésére felkereste a főtitkárt. A megbeszélés — nem hivatalos hírek szerint — jórészt az ENSZ pénzügyi helyzetével foglalkozott. Más ENSZ-jelentések szerint Indonézia hivatalosan is kilépett a világszervezetből. *Palar* indonéz ENSZ-képviselő csütörtökön felkereste a főtitkárt és átnyújtotta neki Subandrio külügyminiszter levelét, amely *hivatalosan bejelenti a kilépést.*

érkezett Varsóból

(MTI-foto — Vigovszki felv.)

ügyminiszter-helyettes, és *dr. Gál Tivadar*, a Minisztertanács titkárságának vezetője fogadta. Ott volt a fogadáson *Jan Kiljanczyk*, a Lengyel Népköztársaság budapesti nagykövete. (MTI)

Jugoszlávia a nemzetközi vásárokon

Belgrád, január 22.

A jugoszláv vállalatok az idén 25 külföldi vásáron és árubemutatón vesznek részt.

A szövetségi gazdasági kamara által elfogadott terv szerint a jugoszláv vállalatok 17 általános mintavásáron vesznek részt Kelet- és Nyugat-Európa városaiban, így *Párizsban, Milánóban, Lipcsében, Budapesten, Bécsben, Poznanban, Brnóban, Utrechtben, Triesztben, Szalonikiben* és másutt. Az idén első ízben állítják ki a jugoszláv árucikkeket a New York-i vásáron.

Ezenkívül a jugoszláv vállalatok részt vesznek az ázsiai és afrikai országokban rendezendő árumintavásárokon, így *Kampalában, Algírban, Bombayban, Tuniszban* és *Damaszkuszban.*

A MERÉNYLET UTÁN...

A miniszterelnök jó

AZ IMPRESSZIONIZMUS ÉS A „MAJÁLIS"

Harminckét évvel ezelőtt — az idő hogy eljár! — a bécsi Szecesszió palotájában kiállítást rendeztek, amelynek célja volt bebizonyítani, hogy az impresszionizmus voltaképpen nem hozott semmi újat, lényegeset, hogy az már régtől fogva megvolt. „Was man Impressionismus nennt, — olvashattuk a katalógus előszavában — hat es zu jeder Zeit gegeben. In der Gothik, in der Renaissance lassen sich vereinzelte Anläufe zum Impressionismus nachweisen." Ennek a tételnek bebizonyítására — meg kell vallanunk — nagyon hézagos, hevenyészve válogatott anyagot állítottak össze. Ott volt Vermeer híres festménye a Cernin-képtárból, egy Tintoretto-arckép a bécsi akadémiai képtárból, Rubensnek két kompozíciója, egy Greco- és egy Velasquez-festmény, néhány Goya, továbbá Corot, Delacroix, Daumier, Monticelli munkái stb. Nagyobbszámú művel voltak képviselve a francia impresszionisták. Manettól ott volt többek között a „Kanapén ülő hölgy", amely ma a Szépművészeti Múzeum tulajdona, Renoir-tól a „Színházi páholy" (ma a londoni National Gallery-ben). De ott voltak e mesterek későbbi követői is, az úgynevezett neo- és postimpresszionisták, nem szólva egyes szobrászokról, mint Carpeaux, Rodin és Meunier stb. és a japán fametszet főbb képviselőiről.

Az impresszionizmusról nagyon különbözőképpen gondolkoznak még ma is. Vannak rajongói, de vannak, akik támadják és elítélik, mások viszont lekicsinylik. Ehhez a lekicsinyléshez — el kell ismernünk — modern festőink egy része is hozzájárult. Ezek a festők megtagadták saját szülőapjukat, ami egyáltalán nem számítható erényes és szép cselekedeteik közé.

Háromnegyed század mult el azóta, amióta Manet és társai felléptek. Ma már — hetven és néhány esztendő távlatából — fogalmat alkothatunk magunknak e mozgalom jelentőségéről, amely kétségkívül alapvető fontosságú az újabbkori szellemi áramlatok történetében. Mi a lényege ennek a mozgalomnak, amely Franciaországból indult ki, ott bátor és elszánt harcosokra talált, akik csodálatraméltó következetességgel és kitartással küzdöttek érte, kifejlesztették és győzelemre vitték? Ebbe a mozgalomba elég korán belekapcsolódtunk mi is, Szinyei Merse Pál nagyszerű fellépésével, majd később a nagybányai iskola, elsősorban Ferenczy Károlynak, kiváló munkássága révén.

Az impresszionizmus keletkezését az 1863-i Salon des Refusés-től szokás számítani, ahol Manet híres festményét, amelyről annyit írtak és beszéltek a „Dejeuner sur l'herbe"-et, amelyet a Salon jury-e visszautasított, először kiállította.

Amikor impresszionizmusról van szó, ügyelnünk kell arra, hogy azt össze ne tévesszük a divizionizmus-, vagy másként pointilizmussal, amely belőle sarjadt, későbbi keletkezésű, a nyolcvanas évek közepén jelentkezik először és mint főhordozóit Seurat-t és a nemrég elhunyt Signac-ot szokás megjelölni. Mi a különbség a kettő között? Az impresszionizmus ösztönös festői eljárás volt, egyáltalán nem elméleti megfontolásokból indult ki, amint azt némelyek tévesen írták. Manet és társai, az impresszionisták, másképpen éreztek és láttak, mint közvetlen elődeik, vagy a régi mesterek, ezért igyekeztek másképpen festeni, Seurat és Signac ellenben — felhasználva Chevreul és Helmholtz tanításait — az optika törvényeire támaszkodva igyekeztek új festői eljárást kitalálni, amelynek mesterséges alkalmazása apró színfoltok szinte mechanikus egymás mellé helyezéséből állott. Ez nem volt más, mint az akadémizmusnak egy neme, az impresszionizmust ezzel lejtőre vitték, aminek részbeni ellenhatásaként keletkeztek azután a XX. sz.-ban újabb és újabb festői irányzatok, amelyeket ismertetnünk nem tartozik előadásunk keretébe.

Lássuk tehát, mik az impresszionizmus főbb ismérvei, hozott-e ez a festési irányzat valami újat, vagy összefoglalója, újabb kiadása-e csupán annak, ami régtől fogva megvolt, azelőtt is létezett, amint azt a bécsi Szecesszio kiállítása bizonyítani akarta.

„Az impresszionizmus a festésnek nemcsak technikai részét újította meg, hanem a külvilágról való felfogásunkat és azzal együtt látásunkat is... Courbet példáján indulva kizárja a mithologiai, vallásos és anekdotikus ábrázolásokat, amint azt Dávid és követői, továbbá a romantikusok művelték és a festés célját a modern élet ábrázolásában látta...

1

Magyar Művészet
1936. 4. füz.

A realisták — vagyis Courbet és társai — követve elődeik eljárását a műterem hűvös, mesterséges világításában festik az arcképeket, sőt tájképeket is, az impresszionisták, szakítva a hagyományos gyakorlattal, ehelyett kimennek a szabad levegőre festeni. Ezt nevezik plein-airizmusnak."[1]

„A Courbet-t követő nemzedék levegősebb, világosabb festésre törekedett, olyan festésre, amely a természet mulékony, pillanatnyi jelenségeinek visszaadására alkalmas. Ebből a törekvésből a festőművészet történelmének egyik legnagyobb forradalma született, az impresszionizmus. Ez a forradalom teljesen francia, következményeiben annyira gazdag, eredményeiben annyira termékeny, mint volt a gótikus építészet keletkezése, amelyhez fogható kisugárzásának, elterjedésének mérvét tekintve."[2]

Ezeket írja Louis Réau a Michel-féle nagy művészettörténelmi munkában, ugyanabban, amelynek utolsó kötetében a „Majális"-ról is olyan szépen és tárgyilagos méltányossággal emlékezett meg.

Ha egyrészt tapasztaljuk, hogy az impresszionista festmények ára milyen nagy mértékben felszökött, ha azt vesszük észre, hogy az európai és tengerentúli múzeumok szinte egymással vetélkedve igyekeztek biztosítani maguknak az impresszionista festők legkiválóbb alkotásait, amelyek ma féltett kincseik közé tartoznak, akárcsak a Tizianok, vagy a Rembrandtok, ha másrészt azt látjuk, hogy az impresszionista festészet tanulságai valóban eljutottak mindenüvé és megtermékenyítették valamennyi, még a legtávolabbi népek művészetét is, akkor igazat kell adnunk a kiváló francia művészeti írónak és elmondhatjuk, hogy Manet-nak büszke, öntudatos jelmondata, a *„Manet et manebit"*[3], nemcsak az ő egyéni művészetére vonatkoztatható, de áll társai művészetére is, az impresszionizmusra általában. És bármilyen festészeti irányzat következzék a jövőben, az a festőnemzedék, amely az impresszionista festészet nagy tanulságait meg nem értés folytán mellőzné, elveszettnek tekinthető, mert a fejlődés vonalával kerül ellentétbe.

Már most elénk tolakodik a kérdés, ennek a mozgalomnak, amelyet a francia műtörténész joggal tart olyan nagyfontosságúnak, voltak-e előfutárai és ha voltak, kik azok, hol kell keresnünk őket? A francia impresszionista mozgalom nem önmagából lett, nem egy ember volt az elindítója. Ennek a mozgalomnak is meg voltak a maga előkészítői. Ilyenekül két kitűnő tájképfestőt szokás megjelölni az egyik Jongkind (1819—1891), a másik Boudin (1824—1898)[1]. Mindkettő tevékenységének gerince a század közepére esik. Ha Manet művészetének kiindulópontját Goyánál, illetőleg Courbet-nél kell keresnünk, a fiatal Claude Monet fejlődésére viszont Jongkind és Boudin voltak nagy hatással a japán fametszeteken kívül. Jongkind, aki származására nézve hollandi, főleg akvarellfestéssel foglalkozott. Rendkívül könnyedén odavetett, levegős tengerparti tájképei a festői látás, érzés, színezés friss közvetlenségét mutatják. Ő volt a honfleur-i születésű Boudin-nek a mestere. Monet, noha Párizsban született, gyermekkorát Havreban töltötte, ott nevelődött. Ott ismerkedett meg Boudin-nel, aki a felhőzet és égbolt kitűnő festője volt, ezért nevezte őt Corot „az egek királyának". Boudin volt az, aki felfedezte Monet-ban a tájképfestőt. „Ha festő lettem, Boudin-nek köszönhetem", mondotta Monet. A normandiai tengerparton Havre, Honfleur és Etretat környékén dolgoztak Jongkind és Boudin a fiatal Monet-val 1864-ben. Ott született a plein-air, amelyet e két mester segített életrekelteni Monet palettáján.

A tájképfestők régebben is festettek odakinn a szabadban, de csak azért, hogy kisebb tanulmányokat, vázlatokat, jegyzeteket készítsenek, amelyeket a műteremben felhasználtak, továbbfejlesztették és azután többnyire megsemmisítettek. Az impresszionisták, a plein-air festők azonban nagyobb vásznakkal is kimerészkedtek a szabadba, ahonnan a kész festményekkel tértek haza. Ezeken a festményeken nem változtattak, nem is igen igazítottak többé. Az ecsetvonások közvetlensége, eredetisége, látszólagos tökéletlenségeivel együtt, adja meg ennek a festési módnak báját, zamatját.

A szabadban való festésnek számos fizikai akadálya van, amelyet a műteremben való festés nem ismer. Áll ez főképpen akkor, ha a normálisnál nagyobb vásznakról és figurális festményekről van szó, amely esetben a nehézségek fokozódnak. Egy-két modellt még be lehet állítani, de egy nagy társaságot ismételten kivezényelni a szabadba és ott ugyanazon helyzetben hosszabb ideig együtt tartani, majdnem lehetetlennek látszó feladat. A fiatalságot heve, lendülete gyakran elragadja. Claude Monet-val is így történt, amikor 25 éves korában plein-airben megfestette a maga „Dejeuner sur l'herbe"-jét 1865-ben, a műteremben készült híres Manet-féle képnél csak két évvel később.[2] De míg a Manet-féle Dejeuner szigorúan meg van kom-

[1] V. ö. Michel, Histoire de l'Art Tome VIII. Part. 2. 578—579. l.

[2] Id. munka. 577. lap.

[3] Az újabb kutatás szerint ez a mondás nem is Manet-tól származik. V. ö. Tabarant, Manet, Paris. Montaigne 1931, 277—278. l.

[1] Monticellit (1824—1866) is hozzájuk szokás számítani.

[2] Az 1865-ben készült festménynek csak töredéke maradt fenn, ez ma a frankfurti Múzeumban van, a moszkvai kép egy évvel később készült.

Szőnyi István: Kapáló asszonyok MFI, Petrás felv.

ponálva, — tudjuk ma már milyen sémát használt fel a művész — addig Monet a fontainebleu-i erdő egyik tisztásán elhelyezkedett tizenkét tagú társaságával, bizonyára készített előzetesen néhány ceruzavázlatot, azután felállította óriási vásznát és hozzálátott a festéshez. Erről a festményről, amely ma az egyesített Tsukin- és Morosoff-gyüjteményben van Moszkvában, Boudin írja egyik levelében: „Monet achève son énorme tartine qui lui coûte les yeux de la tête".[1] Vagyis nagy nehézségekkel küzdve fejezte be óriási vásznát. Egy csepp csodálkozni való sincs azon, ha a húsz évvel idősebb tapasztalt Courbet nagyot nevetett e munka láttára. Monet utóbb lövészárokszerű mélyedést ásott, amelybe magaalkotta csigaszerkezettel bocsátotta le vásznát, ha történetesen annak felsőrészén akart dolgozni. Minden fiatalos energia dacára, elképzelhető, hogy az ilyen vállalkozás nem mindig járt sikerrel. Az időjárás változása, vagy egyéb mellékkörülmények folytán az ilyen nagyméretű vászon gyakran befejezetlen maradt. Ez történt állítólag a „Femmes dans un jardin"-el (amely ma a Louvre-ban van) és amely ugyanabból az időből származik és amelyet a művész a rákövetkező télen állítólag a műteremben fejezett be. Ez a körülmény nem nagyon fontos, mert a befejezés itt nem veendő a régi akadémikus értelemben és a festmény lényeges részében mégis csak a szabadban készült, még akkor is, ha a vászon netán üresen maradt foltjait a művész később a műteremben födte be festékkel. Monet a figurális festéssel utóbb szakított és kizárólag a tájképfestésre adta magát. Megelégedett a középnagyságú vásznakkal, amelyek a plein-air festés műfajának inkább megfelelnek.

Amikor a plein-air atyját, a 68 éves Claude Monet-t, 1908-ban giverny-i tuszkulánumában meglátogattam, a kiváló mester, aki akkor sikereinek teljében állott, örömteli büszkeséggel mutatta meg pompás kertjét, tarka virágaival és a magalétesítette tavat, amelynek fölszínén a különböző színárnyalatú tavi rózsák százai díszelegtek, megmutogatta készülő vásznait is, amelyek a tó partján sorakozó állványokon voltak felállítva.[2] Egy-egy vásznon, magyarázta akkor, egy negyed vagy legfeljebb félóráig dolgozott, azután egy másik elé állott, hogy ott folytassa az előző nap abbahagyott munkát. Másnap, harmadnap ugyanahhoz a motívumhoz ugyanazon időben mindig visszatért, mindaddig, míg a festmény el nem készült.

Az eddig elmondottak alapján úgy hiszszük, sikerült elég világosan megjelölnünk azokat a szempontokat, amelyekhez az impresszionizmus legfőbb elemei igazodnak, most már áttérhetünk a „Majális"-ra, a magyar kultúra és a modern magyar festészeti iskola eme büszkeségére és vizsgáljuk meg, milyen viszonyban van ez a kiváló alkotás az imént ismertetett irányzattal.

Ha az előadottak után valaki feltenné a kérdést, impresszionista festmény-e, plein-air festmény-e a „Majális", Szépművészeti Múzeumunknak eme remeke, mindkét kérdésre, magától értetődőleg, nemmel kellene válaszolnunk. A „Majális" több, mint impresszionista festmény és nem szorítható semmiféle kategóriába.

Meller Simon a Szépművészeti Múzeum Évkönyveinek 7. kötetében megjelent, kiváló alapossággal megírt Szinyei-tanulmányában a „Majális" keletkezéséről írván a következőket mondja: „A „Majális" ideáját Szinyei kettős impresszióból merítette. Münchenbe visszatérve a régi emlékek egyszerre feleleve nedtek, s a két éves jernyei lét mintegy álommá halványult. Új élete ott folytatódott, ahol két éve abbanhagyta. Legutolsó nagy művészeti élménye Courbet „Kőtörői" ismét világosan állottak szemei előtt. Hogy bámulta ő akkor annak hátterében a zöld pázsitot, melyre a fák kékes árnyékfoltokat vetettek! Ez a motívum — faárnyék a pázsiton — izgatta most újra képzeletét, s ebből a magból alakult ki fantáziájában a „Majális" napsütéses, faárnyékos csodaszép tájképe . . ." Gundelfingen-ékkel többször kirándult a starnbergi tó környékére — írja tovább — s egy ilyen piknik képe kapcsolódott össze képzeletében a Courbet faárnyékos pázsitjával, mikor a „Majális"-t először elgondolta.[1]

A „Majális"-t a képzelet szülte. Benső festői elgondolás eredménye, ennek köszönhető kompozíciójának, színezésének bámulatosan kiegyensúlyozott egysége. Az impresszionista festményeken mindig vannak a valóságadta helyzetekből származó esetlegességek, ezek adják meg gyakran e festményeknek érdekességét, a „Majális"-on nincs semmi esetleges, ez adja meg viszont ennek a remekműnek tökéletes szépségét.

Monet-nak a fontenaibleau-i erdőben készült nagy festményén az előtér jobb sarkában egy ormótlan platánfa törzse terpeszkedik. E fa előtt a fűben ül Bazille, a festő, hosszú lábait a képsíkkal majdnem párhuzamosan előre nyujtva. Egyáltalán nem előnyös helyzeti adottság, esetlegesség, amellyel a plein-air festőnek számolnia kell. A „Majális"-on is van egy hasonló alak, az, amelyik hason fekszik és amelyet a művész — mint Meller írja — fizetett modell után festett. Milyen jól illeszkedik ez az alak a képbe, mily szervesen odatartozik, átlós vonalával milyen szépen viszi hátra a jelenetet.

[1] V. ö. R. Regamey. Gazette des Beaux-Arts 1927 69. l.

[2] V. ö. Művészet 1908. évf., Látogatásom Claude Monet-nál 306—316. l.

[1] Szépművészeti Múzeum Évkönyvei 7. kötet 88. l.

Szőnyi István : Öreg révész MFI, Petrás felv.

Szőnyi István : Szürke Duna MFI, Petrás felv.

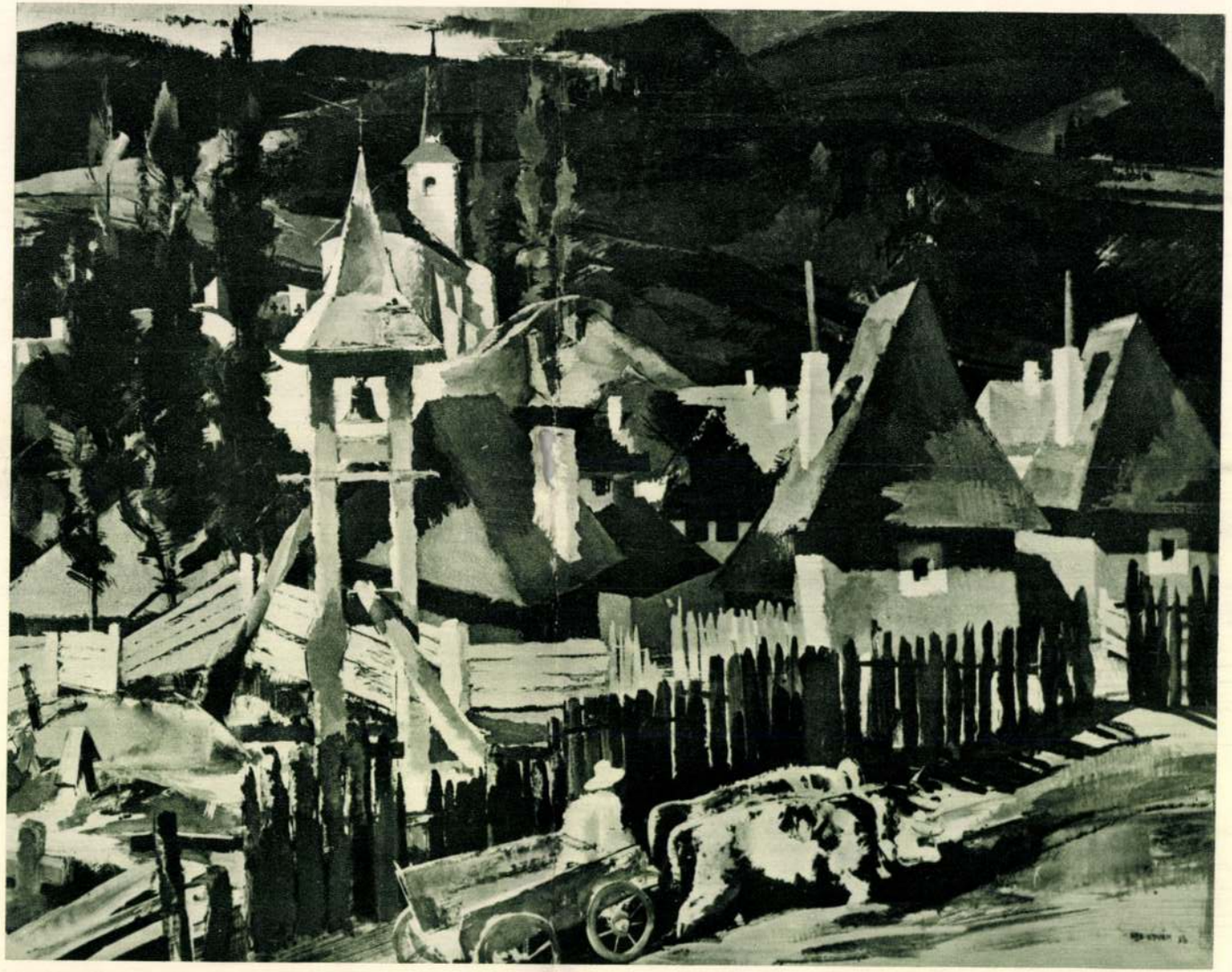

Aba-Novák Vilmos : Zsögödi cinterem

Zilahy I. felv.

Aba-Novák Vilmos : Tiszai kompátkelés Zilahy I. felv.

Aba-Novák Vilmos : Malomudvar Zilahy I. felv.

Szinyei képzeletében 1872-ben a művészi ihlet egy szerencsés pillanatában megfogant a „Majális" eszméje, elkészítette műtermében a festménynek magántulajdonban lévő ismert pompás vázlatát és ettől a vázlattól alig tért el, legfeljebb színezésben, kompozícióját egészben megtartotta. Ceruzavázlatokat, tanulmányokat készített az egyes alakokhoz, mozdulatokhoz, ruhákhoz. Előkészítő munkája ennyiből állott. De képzeljük el, mi történt volna, ha Szinyei hat tagú társaságával, modelljeivel, akik részben baráti köréhez tartoztak, Monet példáját követve, kivonul München környékének lankás dombvidékére, hogy ott fesse meg a „Majális"-t. Egy impresszionista festménnyel talán több lett volna, de a „Majális" sohasem jött volna létre. Ezt a festményt minden jellemző vonásával úgy, amint van, amint csodáljuk és szeretjük, csakis a műteremben lehetett megfesteni.

Van példa arra, igen tanulságos példa, mi történik akkor, ha a festő a műteremben elkészíti kompozícióvázlatát és azután a szabadban plein-airben akarja megvalósítani, megfesteni. Példa erre a magyar impresszionizmus kitűnő mesterének, Ferenczy Károlynak „Ábrahám áldozata" c. festménye, amely az Andrássy-úti Új Magyar Képtárban látható. Ferenczynek nem egy ilyen vallási tárgyú ábrázolását ismerjük. Művészi egyéniségének ez a kettőssége, hogy egyrészt köznapi témákat fest, amilyenek a „Napsütötte délelőtt", „Október", „Márciusi est" stb., másrészt vallási tárgyú kompozíciókkal is foglalkozik, amilyenek a „Józsefet eladják testvérei", „A Háromkirályok", „A sírbatétel", a már említett „Ábrahám áldozata" stb. — mondom művészi egyéniségének ez a kettőssége — különös jelenség. Itt tulajdonképpen belső ellenmondás van, amelynek lélektani indokaira hosszas volna ezúttal kitérni. A francia impresszionistáknál ilyesmi nem volna képzelhető, Manet-nak hasonlótárgyú művei fiatal korából származnak, kivételek, amelyek a szabályt vannak hivatva megerősíteni. Az impresszionizmus lényegében, mint láttuk, a mythologiai, vallási és egyéb elvont tárgyú ábrázolásokat kizárja.

Visszatérünk az „Ábrahám áldozatához". Ezt a festményt Ferenczy nem így képzelte, ő maga mondotta, hogy amikor odakünn a természetben, az erdő lejtős mélyén az alakokat beállította, mert ez a kép is a szabadban készült 1902-ben és nem a műteremben, az előre elkészített kompozíciósémát vagy vázlatot kénytelen volt félredobni. És az eredmény? Egy drámai téma van ábrázolva minden hijjával a drámaiságnak, az alakok benső összefüggés hijján szétesnek, ellenben gyönyörködünk a színek és valőrök pompás játékában.[1]

Ha Szinyei Merse Pálnak eszébe jutott volna a „Majális"-t künn a szabadban megfesteni, körülbelül hasonló eset állott volna elő. Az ég ettől megóvott. A „Majális" a műteremben készült, több hónapi odaadó gondos munkával és amikor azt olvassuk Meller írásában, hogy: „a párisi plein-air elveivel Szinyei festése csakugyan nem egyezett, ő egészen más úton jutott rokoneredményhez, a színek világos ragyogásához, a fények rezgésének visszaadásához, ezt is el kell fogadnunk."[2]

Amikor pedig a többször idézett író összegezi véleményét és azt mondja, hogy Szinyei „saját módján megteremtette az impresszionizmus magyar változatát", noha a mondat talán kissé diplomatikusan van fogalmazva, összeegyeztethető a „Majális"-nak Réau által adott értékelésével, amely szerint az „zseniális hozzájárulás az impresszionizmus fejlődéstörténetéhez".

A „Majális" ma többet jelent, mint valaha és még többet fog jelenteni a jövőben, nemcsak azért, mert az impresszionizmushoz közel áll, hanem azért is, mert azt már születésének pillanatában túlhaladta.

[1] V. ö. A Műbarát II. évf. 1922 „Emlékezés Ferenczy Károlyra és Nagybányára." 40. l.

[2] V. ö. Szépművészeti Múzeum Évkönyvei 7. kötet 100. lap.

RÓZSAFFY DEZSŐ

Magyar asszonyok náci-máglyán

Rádió-műsor

VILÁG

984 SZÁM * ÁRA 60 FILLÉR — Főszerkesztő SUPKA GÉZA DR. — 1948 SZEPTEMBER 12 · VASÁRNAP

Fogságból hazatért törzstisztek névsora

Ujabb kihallgatást

kérnek Molotovtól a nyugati hatalmak képviselői

A Szovjet hozzájárult a négy nagyhatalom párisi értekezletéhez

Queuille pénteken este 155 szavazat többséggel megkapta a nemzetgyűlés hozzájárulását a kabinet megalakításához. A kormány tagjainak névsorát előreláthatólag már a mai nap folyamán közzéteszik.

Queuille

miniszterelnök az alkotmány értelmében pénteken délután bemutatkozott a nemzetgyűlésen. Beszédében az összes »köztársasági elemek« összefogását kérte *a legfenyegetőbb veszély, a pénzhigulás* ellen. Bejelentette, hogy *átveszi Reynaud volt pénzügyminiszter pragramját*, illetve ennek egyes részeit, így az állami segély korlátozását, az államosított üzemek újjászervezését és az év végéig jelentős költségvetési megtakarítások végrehajtását. A nemzetgyűlés hosszabb vita után *351 szavazattal 196 ellenében felhatalmazást adott Queuillenek a kormány megalakítására.*

A sztrájkmozgalom közben egyre nagyobb méreteket ölt Franciaországban. A pénzügyminiszterek és velük együtt a gazdasági tervek sűrű változása súlyos nehézségek elé állította a kincstárt, ennek jellemző tünete, hogy a bankjegyforgalom egy hét alatt 32 és fél milliárddal, vagyis több mint három százalékkal emelkedett.

Moszkvában

a három nyugati nagyhatalom megbízottai a berlini rádió jelentése szerint ismét megkezdték tárgyalásaikat. Az amerikai nagykövet fogadta a francia nagykövetet, majd utána a brit különmegbízottat.

Bevin brit külügyminiszter pénteken a minisztertanács ülésén részletesen beszámolt a moszkvai tárgyalásokról és a berlini eseményekről. Az ülés után nem adtak ki hivatalos jelentést. Illetékes körök szerint *Bevin szerdán az alsóház ülésén nyilatkozni fog.* Arra számítanak, hogy az ellenzék a beszámoló kapcsán élénk külpolitikai vitát indít.

A berlini rádió londoni jelentést ismertet, amely szerint a Sir William *Strang*-ból, Lewis *Douglas* londoni USA nagykövetből és René *Massigli* londoni francia nagykövetből álló úgynevezett »berlini bizottság« az utolsó simításokat végzi a három nyugati nagyhatalom moszkvai megbízottainak küldendő utasításokon. Hitelt érdemlő forrásból származó értesülések szerint a Moszkvában tárgyaló három nyugati megbízott utasítást kap, hogy *vasárnapra vagy hétfőre újabb találkozót kérjenek* a szovjet külügyminisztertől.

Németország

amerikai megszállási övezetében *amerikai fellebbviteli bíróságot* létesítettek. A bíróság — állította meg *Clay* tábornok — példás amerikai igazságszolgáltatást és védelmet biztosít nemcsak az amerikaiak és szövetségeseik, hanem *minden német és »hontalan személy« számára is.* A fellebbviteli bíróság a *Telepress* megállapítása szerint módot ad arra, hogy *a nürnberi nemzetközi bíróság ítéletei is felülvizsgálják;* a német jogászok máris emlékiratot nyújtottak be, hogy indításának vizsgálata ot a nürnbergi és dachaui tárgyalások ügyében s módosítsák az ítéleteket.

A volt olasz

gyarmatok kérdésében a külügyminiszterhelyettesek londoni tanácskozása nem járt eredménnyel. Erre a szovjet kormány a külügyminiszterek tanácsának sürgős egybehívását javasolta, hogy a vitás kérdéseket szeptember 15-e, vagyis a békeszerződésben megállapított határidő lejárta előtt tisztázzák. Anglia a tanácskozás helyéül Párist ajánlotta, amihez a moszkvai kormány hozzájárult és azt indítványozta, hogy az értekezletet szeptember 10-re tűzzék ki.

Az Egyesült Államok kormánya szintén hozzájárult a külügyminiszterek tanácsának egybehívásához és szeptember 13-át javasolta, de figyelembe véve a külügyminiszterhelyettesek nézetei között támadt nagy eltérést, annak a véleményének adott kifejezést, hogy *ez az értekezlet nem biztat eredménnyel, hacsak a szovjet kormány nem terjeszt elő új javaslatokat.* A washingtoni kormány azt javasolja, állapodjék meg a négy érdekelt kormány abban, hogy jegyzékben tudassák az Egyesült Nemzetek Szervezetének főtitkárával, hogy az Olaszországgal kötött békeszerződésben megállapított időpontig a szóbanforgó területek feletti rendelkezés dolgában nem sikerült megegyezésre jutni.

(Folytatás a harmadik oldalon.)

Vallás és demokrácia

(S. G.) A héten érdekes levelet hozott a posta. Irója egyetemi orvostanár az egyik vidéki egyetemen. A levél így szólt:

Kedves Főszerkesztő Ur!

Rapszódikusan zavarom néhány szóval. Lélekemelő volt, midőn olvastam, hogy Orbutay miniszter elrendelte az iskolákban a tanítás előtt és után az imádkozást, sőt a katolikusoknak a keresztvetést is. Nem olvastam azonban, hogy elrendelte volna a tanév alatt a vasárnapi és nagy ünnepi (pl. Urnap) templombajárást a tanulóknak. Ha elrendelte, a támadókra atombombaként hatna. De még a mai napokban is egyik páciensem — táblabíró özvegye — könnyezve panaszolta, hogy elveszik a vallását.

Én pedig, mint jó katolikus, a vallást féltem. Isten előtt boruljon le mindenki.

Minden ember az élveszületésének első pillanatától kezdve elkerülhetetlenül a halál martaléka. Periodusai: tudatalattiak és tudatosak. Nincs az életben megrendítőbb, megborzasztóbb, mint a halál, százféle félelmetességével. Amikor már senki és semmi nem segít, a vallás mennyei ajándéka az Istenhez fordulás. Tőle még remélhet. Ha csak ezt az egyetlen reményt ójtjuk az ember lelkébe az istenhívással, már segítettünk az élet legsötétebb borzalmain. A vallás eszerint is az élet legnagyobb jótéteménye.

Tudja ezt Ortutay miniszter . . . Ha elrendelte a templombajárást az iskolákban, akkor bölcsen cselekedett. Ha még nem állott módjában elrendelni, kedves Főszerkesztő Uram, kopogtasson az ajtaján.

Nagyrabecsülő hive
aláírás

Az ilyen meghatóan szép a lélek mélységeiből fakadó írással szemben nehéz a cikkíró feladata.

Világosítsuk fel a professzor urat hogy a halálnak ez a sötét, reménytelen beállítása szerencsére az emberiségnek csupán egyik, éspedig kiebbik részére vonatkozik? Mert hiszen a nagyobbik rész — főként a buddhisták, moszlimok és sinto vallásúak — a halált egyáltalán nem ebben a döbbenetes formájában ismeri, inkább a megnyugvást, a megbékülésnek szüntelenül visszatérő lehetőségét vagy éppenséggel a földöntúli gyönyörök örök forrását látja és reméli a nagy *au-delà-ban.*

Kérdjük-e meg a professzor úrtól hogy ő, akinek hivatásánál fogva a saját tudományában kell keresnie az *euthanasia*, a szép halál útjait, hogyan tudja hivatástudatával összeegyeztetni a halálnak ilyen félelmetes elképzelését? S ha már ilyen »megborzasztó« elképzelése van a halálról, miképpen bírja a gondozására bízott, halálra vált betegét biztos tudattal átsegíteni az élet tulsó kapuján?

Ami mármost a levél lényegét illeti, nem bírtunk a közoktatásügyi minisztériumtól határozott és autentikus felvilágosítást kapni arra nézve, vajjon a miniszter csakugyan kiadott-e ilyenfajta rendeleteket. Kérdésünkre a válasz az volt, hogy az ezeket az imákat előíró rendelet még 1936-ból származik s annak érvényét ezidőszerint hallgatólagosan ismeri el a minisztérium. S hogy egyébként az egész kérdés most van tárgyalás alatt.

Meg kell mondanunk, hogy a magunk részéről őszintén hibáztatnók a minisztert, ha ilyesfajta rendelkezést kiadna, mert ez az állam közvetlen beavatkozását jelentené a hitéletbe. Már pedig ha ennek utat nyitunk, akkor egykettőre a cezaropapizmusnál kötünk ki, ahol az állam beleszól még a ritus légkisebb kérdéseibe is, az imakönyv szövegébe vagy akár a hittételek tartalmába is.

Tessék csak az annyiszor hivatkozott Prohászka Ottokárt elolvasni. 1919 júliusában.

— *Nem akarom politikához kötni az egyház sorsát... Szabadságot az egyháznak s ne kombináljuk az egyházat nagyon a nem-szabadság elvével, a hatalommal... Mi lesz kormányformák változtakor? S jó benyomást tesz-e az, ha az Ecclesia minden úrhoz szegődik?... Gondolom, hogy amennyiben ez azt jelenti, hogy az egyház hivatalosan ne politizáljon, egyre jobban meggyőződünk ez irány helyességéről: de más tekintetben is, tudniillik, hogy lehetőleg el az államtól, ez is átszürömködik a történelmi nézetek és vélemények ködén...*

Tehát az állam ne rendeljen el a vallási kultusz terén semmit: se keresztvetést, se templombajárást, sem imádkozást, sem imaszíjhasználatot, sem úrvacsorát. Bízza ezt a feladatot a hitoktatókra. Meglátja majd mindenki, mennyivel bensőségesebb, őszintébb lesz a hitélet. Ragaszkodunk ezen a téren is a nagy Eötvös József elvéhez: szabad egyház a szabad államban.

Nézzék csak meg, hogy Spanyolországban, ahol a katolicizmus a fasiszta kormány melengető karjai között érzi magát, minő eredménnyel járt ez a törvénytelen viszony az egyház és állam között. A spanyol püspöki konferencia csak pár hete adott ki egy közös pásztorlevelet a »spanyolországi protestáns propaganda« ellen. A protestánsok ugyanis azzal a követeléssel álltak elő, hogy ők is tarthassanak istentiszteleteket.

— *A szabadság kérdése* — feleli a püspöki körlevél — *és az istentiszteletek elűrésének kérdése nem politikai, hanem dogmatikai és egyházközjogi kérdés, amelyet a pápai enciklikák oldottak meg és ezeket a megoldásokat minden államban a körülményekhez képest kell valóra váltani. Spanyolország egységes katolikus állam. A nemkatolikus hitű spanyolok, mindenekelőtt pedig a nemkatolikus felekezetek tagjai számszerint olyan kevesen vannak, hogy rájuk mint társadalmi csoportra nézve nem lehet különleges törvény által figyelemmel lenni.*

Ime, a spanyol püspöki kar megítélésében a hit problémája egyszerű számtani műveletté egyszerűsödik: ott az isteni igazság, ahol a többség, — a kisebbség pedig némuljon el s ne merje követelni, hogy a maga hite szerint imádhassa az istenét. Ilyen kuriózumokra vezet az, ha valamelyik vallás maga mögött tudja az államhatalmat és nem gondol arra, amire Prohászka okosan mutatott rá: mi lesz a vallással, ha netán a kormányformák változnak?

Nem, és százszor nem. Tessék — éppen a vallásos éspedig a bensőséges vallásos élet érdekében — az államot a legszigorúbban elválasztani az egyháztól, s ennek első jeleképpen a közoktatásügyet a vallásügytől teljesen szeparálni. Ám legyen vallásügyi miniszter: ennek a szerepe azonban nem lehet más, mint hogy az 1946. I. teikk értelmében ügyeljen az emberi szabadságjogok egyik legfontosabbikának, a vallás szabad gyakorlatának védelmére, nem annyira az államal szemben, mint inkább a különböző vallásfelekezetek torzsalkodásaival szemben. És legyen külön oktatásügyi miniszter, aki azonban tisztán a laikus állam, a haladó tudomány és a tömegnevelés feladatait tartsa szem előtt, függetlenül minden — bármely vallásfelekezet részéről jelentkező — behatástól.

Farkas Mihály átvette a honvédelmi minisztérium vezetését

A honvédelmi minisztérium katonai és polgári dolgozóinak jelenlétében tegnap délben vette át hivatalát Farkas Mihály, az új honvédelmi miniszter. Pálffy György altábornagy üdvözlő szavaira Farkas Mihály válaszában utalt arra, hogy a Magyar Dolgozók Pártja programnyilatkozatában fektette le:

függetlenségünk és szabadságunk biztosítására erős, jól felszerelt hadseregre van szükség.

A legnagyobb éberséggel kell küzdenünk — mondotta a honvédelmi miniszter — a belső és külső ellenség ellen.

A tábornoki kar élén Sólyom László altábornagy üdvözölte az új minisztert, mint a dolgozó nép fiát, aki egész életét a munkásosztály, a dolgozók, az elnyomottak felszabadítására szentelte.

A honvédelmi miniszter hangsúlyozta, hogy ezen az új poszton is a magyar dolgozó nép nagy harcos pártjának és bölcs vezetőjének, Rákosi Mátyásnak utasításai szerint akar haladni és dolgozni, a munkásosztály, dolgozó népünk és az egész ország javára. Farkas Mihály beszédét, amelyben utalt arra is, hogy a honvédelmi minisztérium katonai minisztérium és szükséges, hogy

a katonai fegyelem szelleme hassa át.

mely éberen ügyel arra, nehogy a magyar szabadság ellenségei beférkőzhessenek soraikba — hosszas taps fogadta.

Öt vonalon sürítik a villamosforgalmat

Pótkocsit kap a 10-es

Az autobusztarifa mérséklésével megnövekedett forgalom csak az autobuszok számának növelésével bonyolítható le. Ez időszerint már 190 autobusz fut az utcákon, a jövő hónap folyamán újabb 26 autóbuszt ad át a NIK a Beszkártnak. A hatalmas autobuszpark garazsirozása már gondot is okoz, a Domonkos-utcában 40—50 kocsit az udvaron kénytelenek parkirozni. A hamzsabégiúti garázs az ostrom alatt súlyosan megrongálódott. Gyors ütemben folyik ennek a helyreállítása és október végére a hamzsabégiúti garázsba már beköltözhetnek az autóbuszok. Ott 200 kocsi számára van hely.

A Beszkárt a villamosközlekedést is javítani fogja. Kedd től kezdve a 8, 25, 30 és 37. valamint a 61-es villamosok járatát sürítik. A 10-es pótkocsival fog járni.

A megélhetési költségek emelkedése a betétállomány lemorzsolódására vezet. Az utolsó 22 héten az angol takarékpénztárak által kifizetett összeg 17 és fél millió fonttal múlta felül az új betétek összegét.

Lederer női kézitáskák
őszi újdonságok
kizárólag a készítőnél
Práger Ferencné bőrdíszműves, Pétőfi Sándor-u. 3
ELSŐ EMELETEN!

Kötöttruha, pullover
méret után, hozott anyagból is. Gulyás kötöde, Belgrád (Ferenc J.)-rakpart 16.

MA Szept. 11-12 **100** ÉVE

Batthyány miniszterelnök a dinnyési vármegyéket rögtöni felkelésre szólítja fel. — Stratimirovics Ákel a Tiszán és véres harcban elfogja Elemért és Aradaczot. Kiss Ernő ezredes ezére kiveri a felkelőket, akik azonban addigra már teljesen feldúlták Kiss Ernő emeleti kastélyát. — Esterházy herceg, a király személye körüli magyar miniszter beadja lemondását, mert a jelenlegi viszonyok közt céltalannak látja működését.

Meghalt Ferdinánd volt bolgár cár

Kóburg, szeptember 11. Szász Kóburg Gothai Ferdinánd, Bulgária volt uralkodója pénteken éjjel szívgyengeség következtében, 87 éves korában meghalt.

Ferdinánd 1861-ben született Bécsben. A Jászságban volt katonatiszt egy magyar ezrednél. Orth János segítségével — akit később kiutasított palotájából — került a trónra, noha Ferenc József ellenezte. Támogatta Ferdinándot Viktória angol királynő is, aki férjének rokonait szívesen látta európai államok élén. Orth János t Ferenc József megfosztotta rangjától, rendjeleitől és kitaszította a Habsburg-házból, de évek mulva — megbocsátott Ferdinándnak. A bolgár uralkodó 1918-ban mondott le fia javára a trónról. Gyengéd szálak fűzték egy magyar festőművésznőhöz, aki néhány évvel ezelőtt halt meg. Ferdinánd az utóbbi időben spiritizmussal és madártenyésztéssel foglalkozott bajorországi kastélyában.

HÖLGYEKNEK GYENGÉLKEDÉSNÉL
MAYA egészségügyi öv
nélkülözhetetlen

Megalakult a Magyar Értelmiség Nemzeti Bizottsága

Tegnap délután számoltak be a magyar közvéleménynek a wroclawi értelmiségi világkongreszus magyar kiküldöttei. Az értékes és rendkívül érdekes beszámolók után a magyar értelmiség szakszervezetei azt javasolták a nagygyűlésnek, hogy a béke megvédése, országunk függetlenségének biztosítása, nemzeti kultúránk megmentése és továbbfejlesztése céljából mondja ki

a Magyar Értelmiség Nemzeti Bizottságának megalakítását.

Tolnai Gábor miniszteri osztályfőnök olvasta fel a határozati javaslatot, melynek lényege, hogy a magyar értelmiség tiltakozik minden imperialista merénylet ellen, mely a népek békéje és szellemi értékei ellen irányul. A magyar értelmiség nem lehet közömbös az új, fenyegető veszedelemmel szemben, nem szemlélheti közönnyel az amerikai imperializmus háborús uszításait és készülődéseit. A magyar értelmiség éppen ezért tiltakozását fejezi ki és a háborús uszítókkal szembeszegezi szilárd békeakaratát és kimondja hogy

szolidaritást vállal a világ békeszerető és demokratikus erőivel,

a kultúra és a civilizáció megőrzése érdekében.

A lelkes hangulatu nagygyülés ezután megválasztotta a Magyar Értelmiség Nemzeti Bizottságát, melynek 40 tagja van, köztük a tudományos, szellemi és művészeti élet kiválóságai.

Január 1-én új közmunka-rend lép életbe

A gazdasági Főtanács úgy határozott, hogy az építés- és közmunkaügyi minisztériumtól a közmunkaváltság kezelését a jövőben a pénzügyminisztérium veszi át. A rendelettervezet most készül a pénzügyminisztériumban. A jövőben mentesítik a házmegbízottakat a közmunkapénzek beszedése alól s a váltságot a többi adóval együtt kell majd befizetni. A vállalatok alkalmazottaik közmunkaváltságát a többi adókhoz hasonlóan fizetik majd be, az egyéni adózók pedig csekk-befizetéssel.

Mint értesülünk, a tervezet szerint a közmunkát ezentúl nem lehet ledolgozni, s a kirótt közmunkát csak pénzben lehet megváltani. A közmunkafizetés új rendszere 1949. január elsejével lép életbe.

SZŐRSZÁLAK
szemölcsök végleges nyomtalan eltávolítása 100%-os garanciával. Körnerné kozmetikai intézete Teréz-körút 1/a. Tel.: 428-586.

Eltűnt egy fiatal kispesti nő

Rejtélyes körülmények között eltűnt néhány nappal ezelőtt kispesti lakásáról *Bárdos* Teréz 25 éves leány. Eltűnésekor világoskék bőrt és sötétkék szoknyát viselt. Utoljára Kocsér községben látták. A rendőrség kéri mindazokat, akik a fiatal lányról tudnak valamit, jelentség az eltűnési osztályon.

Akikkel találkoztam

Irja Relle Pál

Szinyei Merse Pál

1873-ban festi *Szinyei Merse* Pál a »Majális«-t, az új színek és fények felfedezésének, s az életörömnek ezt a remekművét. A fagyos közöny és gúny azonban, mely a kiállított képet fogadja, kedvét szegi a 28 éves mesternek, aki ezután vagy kilenc esztendeig alig-alig nyul újból az ecsethez. Művészi önérzetén ejtett mély sebével visszavonul sárosi jószágára, Jernyére, ahol a gazdálkodásban keres felejtést. 1882-ben családi okokból Bécsbe megy, ahol az ihlet fellobbanó pillanatában megfesti a »Pacsirtá«-t, életének második főművét. A megnemértés a közöny, s a gúny azonban konok árnyékként kíséri a színek és fények álmodóját, aki most már végső elkeseredéssel hajítja el magától a palettát, s az ecsetet. A magyar képzőművészeti közvélemény elmaradottsága, s az akadémikus rosszindulat 22 esztendőt tépett ki a talán legtöbbre hivatott magyar művész életéből, az egész magyar festőművészet századvégi fejlődésének időmenetéből.

1894—95-ben terelődik a figyelem végre Szinyei Merse Pálra, akkor, amikor az impresszionizmus felfedezésének párisi diadalhírei — *Manet* és *Monet* festői bizonyítékaival együtt — eljutnak hozzánk is. Amikor én megismerkedem Pali bácsival, már túl volt ezen a huszonkétévi megpróbáltatáson. 1905-ben rendezett gyüjteményes kiállítása nemcsak a döntő sikert hozta meg a magyar művészet legnagyobb üldözöttjének (*Lechner* Ödön mellett), hanem a teljes elégtételt. Talán még többet is: idehaza sokan már arról beszéltek és írtak, hogy az impresszionizmus ulajdonképpeni úttörője nem Manet és Monet, hanem Szinyei Merse Pál, aki időrendben is megelőzte a nagy művészettörténelmi korszak francia elindítóit. Ez persze többé-kevésbé túlzás volt, bár a csábító adatok egész sora ringatta tévedésbe nemzeti elfogultságunkat. Amennyire tudom, maga Szinyei Merse még szerencsére szerénykedésből sem adott ápot ennek a túlbuzgó hazabeszélésnek.

Amikor a Japán kávéház híres törzsasztalánál Lechner bácsi bemutatott az ősz mesternek, már a Képzőművészeti Főiskola igazgatója volt, a modern magyar művészet vezérlője, önmagának élő szobra. Megvallom: bemutatkozásom nem hatott valami üdítően ifjúi kedélyemre és önérzetemre. Szinyei Merse Pál a kávéház ablaka előtt hullámzó emberáradatot figyelte, engem egy tekintetére is alig méltatott. Jobbjának három ujját is inkább érintésre, mint kézszorításra nyujtotta felém. Leforrázva kullogtam a hosszú márványasztal túlsó végére, ahol csak az alkalmas pillanatra vártam, nehogy gyors távozásom a megfutamodás »látszatát« keltse. Nem tudom ma sem mivel magyarázni, de a nagy művésznek ez a hüvös tartózkodása, majdnem elutasító magatartása irántam ezután sem változott. Sokat panaszkodtam emiatt *Lechner* bácsinak, *Málnai* Bélának, *Pólya* Tibornak és még többeknek a művészasztal törzstagjai közül, mind azzal vigasztaltak:

— Ne törődj vele. Az öreg nem szereti a kritikusokat.

Amiben eljesen igaza volt. Néhány kivételtől eltekintve, jórészt a kritikusok a felelősek elsősorban azért a 22 esztendőért, mely ennek a kimagasló nagy festőnek az életéből elveszett. Velem szemben csak azért volt igazságtalan, mert ha tudomásul vette, hogy képzőművészet kritikával foglalkozom, tudomás kellett szereznie arról is, hogy nem tartozom, már csak fiatal koromnál fogva semmiképpen sem tartozhattam a »fekete listán« szereplő kritikusok közé. Amin hogy tudomást kellett szereznie arról is, hogy már az első nyomdafestékre mélatott sóhajom is művészi igazáért álltam csatasorba. Mindegy. Tény, hogy Pali bácsi soha, ezután sem tudott felmelegedni irántam.

1914-ben, az első világháború kitörése előtt úgyszólván a tizenkettedik órában kerültem haza Párisból. A Japán művészasztalánál, persze, teli szájjal beszéltem élményeimről, Páris háborús, illetve háborúellenes hangulatáról, néhány nagy emberről, mint például Anatole *France* és *Briand* miniszterelnök véleményéről. Szinyei Merse közben egyik estilap margójára rajzolgatott valamit, ami nagyon lekötötte a figyelmét vagy öppenséggel nem kötötte le. Emellett vall az a kurta kis ásitás, amit alig tudott magába fojtani. Lehet, hogy nem is volt ásitás, túlérzékenységemben csupán én képzeltem annak. Illemtudóan abbahagytam elbeszélésemet.

— Bocsánat, — mondtam — úgy látom, Pali bácsit untatja . . .

— No, nem untat, — felelte Szinyei Merse kényszeredett udvariassággal — mindössze . . .

Nem fejezte be a mondatot. Magam egészítettem ki, amihez nem sok fejtörés kellett:

— Mindössze nem érdekel.

Ez fájt.

Gondolam, abbahagyom az egész mesemondást, felállok, megyek. De az ördög visszatartott. És folytattam:

— El kell még mondanom: beszéltem Rodinnal is. Nemcsak nagy művész, nagyszerű ember is. Ahogyan előadta, mi vezette rá az »impresszionista szobrászat« felfedezésére — életem nagy élménye volt. Majd rátért az impresszionista festésre. Melegen méltatta Manet és Monet érdemeit. Különben, — fordult hirtelen felém — mit magyarázok! Ugy tudom, az az impresszionizmus illeti, ebben a kérdésben maguk magyarok majdnem illetékesebbek, mint mi franciák. Van maguknak egy nagyszerű művészük, bizonyos Monsieur Paul Szinyei . . .

Pali bácsi abbahagyta a rajzolást: kérdő tekintetet vetett rám. S a hangjában több melegséggel, mint valaha, sürgetett:

— No és . . . és . . .!

De engem már fogott az ördög és nem engedett. Igaz: beszéltem Rodinnal, de az egész mesét az impresszionizmusról, Szinyei Merséről az ördög sugta a fülembe. Hazudtam. De ha már erre vetemedtem, ma is szánom-bánom, mért nem kerekitettem ki gonoszul kiagyalt mondókámat a végéig. — »A ki nem elégített kíváncsiság a művész legnagyobb büntetése« — duruzsolta a fülembe az ördög. Ő parancsolta, hogy az órámra nézve felügorjak a helyemről és: — »Teremtőm, a feleségem várja csatakiáltással kirohanjak a kávéházból.

Néhány nappal később kitört a háború. Én pedig, egyéb elfoglaltságom miatt, évekig nem jártam kávéházba. Legkevésbbé a Japánba.

Jó öt év multán, 1920 januárjában Bécsből valahogyan ismét elkerültem Párisba. Itt megismerkedtem *Maioll*-al, a konstruktiv szobrászat nagy francia kezdeményezőjével. Arról beszélt, hogy az impresszionizmus a szobrászatban zsákutcába jutott, ellentétben a festőművészettel . . . Majd nem várt kérdéssel fordult felém:

— Mondja, barátom, hogy van Monsieur Paul Szinyei Merse? Nagy művész, úgy tudom, ő az, aki a mi impresszionista előharcosainkat megelőzte. A felelősséget persze szegény, boldogult Rodinra háritom. Tőle hallottam . . .

Elvörösödtem.

Még három napig maradhattam volna Párisban, de nem birtam tovább. Az első vonattal rohantam haza. Emlékszem a napra: 1920 február 2-án izgatottan siettem be a Japánba. Pali bácsit kerestem. Alig várakoztam félórát, amikor Jernyéről megrendítő hir tört be a kávéházba: Szinyei Merse Pál meghalt.

Könnyek ódultak a szemembe. Nem vallhattam be Pali bácsinak, hogy az ördög akkor négy-öt évvel ezelőtt, csúnya játékba kergetett. Igazat hazudtam.

Mozik műsora

BEMUTATÓ FILMSZINHÁZAK

ATRIUM: Kigyúlnak a fények. 1, ½7, ½9. **CORSO:** Kigyúlnak a fények. 4, ½7, ½9. **CORVIN:** »Ő« a korbácsos ember. 4, 6, 8. **FORUM:** Karaván. 4, ½7, 9. **LLOYD:** Kigyúlnak a fények ½5, ¾7, 9 v. ü. ½3. **OMNIA:** Kigyúlnak a fények. ½5, ¾7, 9. **ROYAL APOLLO:** Karaván. ½5, 7, ½10. **SCALA:** Puskás ember. ½5, ¾7, 9. **URANIA:** Puskás ember. 4, 6, 8. **VÁROSI:** A végzet lovasai. 4, ¼7, ½9.

MÁSODHETES FILMSZINHÁZAK

ADMIRÁL: Molekula. ½5, ½7, ½9. **ADY:** St. Jeani szerelmesek. 4, ½7, ½9. **BELVÁROSI:** A pohár kicsordul. ¼4, 6, ½9, sz. v. ü. ½3. **BETHLEN:** Miss Joan nem hagyja magát. 4, 6, 8. **BODOGRÁF:** Jön a kanyar. ½5, ½7, ½9, v. ½3. **BUDAI VIGADÓ:** Miss Joan nem hagyja magát. 4, ¾7, ½9. **CAPITOL:** Professzor úr, válasszon! ½5, ¾7, 9, sz. v. ü. ½3. **CITY:** Megszöktem az esküvőmről. ½1, ¾6, 8. **DÉCSI:** Professzor úr válasszon! ½5, ¾7, 9, sz. v. ü. ½3. **ELIT:** Uborka, a repülőtér gyöngye. ½5, ½7, ¾9. **FORTUNA:** Az élet újra szép. 11, 1, 3, 5, 7, 9. **IPOLY:** A pohár kicsordul ½5, ¾7, 9. **JÓZSEF ATTILA:** Jön a kanyar. 4, ¼7, ½9. **KAMARA:** Megszöktem az esküvőmről. ½11, ½1, ½3, ½5, ½7, ½9. **KOSSUTH:** St. Jeani szerelmesek. ½5, ¾7, 9. **KÖRÚTI HIRADÓ:** Umfi hiradó. Francia világhiradó. Magyar világhiradó. Királyi gőzmosoda. Kossuth Akadémia. Harmonia harmonika. Északi sarkfény. Folyt. egyórás előad. reggel 9-től este 11-ig. **KRISZTINA:** Nő az ablak mögött. ½4, ½6, ½8, v. ü. ½2. **MARX:** Szürke sátán. 4, ½7, ½9. **NAP:** A másik. 4, ½7, ½9, v. 2. **OLYMPIA:** Emberek között. ½11, ½1, ½3, ½5, ½7, ½9. **PALACE:** San Angelo. 11, 1, 3, 5, 7, 9. **PÁTRIA:** Uborka, a repülőtér gyöngye. 4, ½7, ½9. **PHÖNIX:** Emberek között. 11, 1, 3, 5, 7, 9. **RÁDAY:** A költő ifjusága. ½5, ½7, ½9, v. ½3. **ROXY:** Tigriscsapda Texasban nincs mese. 11, 1, 3, 5, 7, 9. **SAVOY:** Uborka, a repülőtér gyöngye. 4, ½7, ½9. **STÚDIÓ:** Lógósok királya. ½2, ¼4, ¾6, 8. **SZABADSÁG:** Uborka, a repülőtér gyöngye. ½5, ¾7, 9. **TINÓDY:** Uborka, a repülőtér gyöngye. 5, 7, 9. **TURÁN:** Miss Joan nem hagyja magát 5, 7, 9. **UGOCSA:** Diktátor. ½4, ¾6, 8. **VESTA:** Tigriscsapda Texasban nincs mese. 10, 12, 2, 4, 6, 8.

Olcsó, szép, jó! Ezeket a tulajdonságokat egyesíti magában a *Meteor* csillár. Podmaniczky-u. 27.

Uj Állatkerti Szinpad
ma este ½8 órakor
évadzáró díszelőadás.
Rigoletto
Gyurkovics Pallo, Járay, Palánkay, Benczc, Tóth. Vez.: Lukács.

SZINYEI MÜNCHENI ÉVEI
(ISMERETLEN LEVELEK ALAPJÁN)

II.

Szinyei már kezdettől fogva érezte a maga lelki különvalóságát és a szerint válogatta meg müncheni barátait. Benczuron kívül más magyarral alig érintkezett. Viktor Müller, Gabriel Max, s főleg Wilhelm Leibl lettek barátai. Elsősorban Max. Pedig úgy testileg, mint szellemileg erősen különböztek. A kicsi Max, a miszticizmusra hajló Max és a nagytestű és éleseszű Szinyei erős ellentétek. Tehát kiegészítették egymást. Müller csupa szellem, Leibl hatalmas fizikai és szellemi erő, — ez a triumvirátus tökéletes egység. Élénken bizonyította ezt az 1910-iki találkozás. Szinyeinek müncheni kollekciója alkalmából felkereste a már betegeskedő Maxot. Ott állott előttem a két öreg. A gigászi alak és a kistermetű álmodozó. A találkozás megható volt. Szorongatták egymás kezét és néztek egymás szemébe. Mikor helyet foglaltak a kis kerek asztal mellett, úgy néztek egymásra és hallgatták egymás szavát, mintha csak tegnap váltak volna el. A harminchét év nem számított. Ott folytatták, ahol elhagyták. Csak a sok halott zavarta őket, Vili, Böcklin, Viktor halála. Az idő egy percre megállott fölöttük. És néztek egymás szemébe. És szorongatták egymás kezét...

A régi és az újabban felbukkant levelek azt is megmutatják, mint alakult ki a későbbi Szinyei már az akadémián, egyre-másra találkozunk már a levelekben olyan vonásokkal, melyek a későbbi Szinyeinél kiterebélyesedtek. Elsősorban *az anyagiak iránt való érzékével*. Pontosan beszámol apjának minden krajcárról, melyet elkölt. Mert tudja, hogy erős az áldozat, melyet apja érette hoz. Nem pazarol tehát, hanem a fogához ver minden fillért, noha a szükségest nem vonja meg magától, szükséges pedig az, ami szellemi fejlődését előmozdítja. Egyébként számol a helyzettel. Ösmeri apja vagyoni helyzetét. Megmaradt apjának egy levele, nem hozzá írt, hanem bátyjához, aki könnyelműségre hajlamos és apja feddő levelében annak a szívére beszél. Valóságos parainezis. Kölcseytől abban különbözik, hogy nem absztrakt elgondolás, nem egy elképzelt ifjúhoz intézett, hanem adott körülményekhez szabott, saját fiához írott, — de abban megegyezik a két intelem, hogy tele van bölcs és magasztos gondolatokkal, fenkölt érzésekkel, tiszta erkölcsi felemelkedéssel. Inti fiát, hogy szálljon magába, igyekezzék emberré lenni. „Megszűnt már a nemesi kiváltság — mondja a hosszú levél egy szakaszában — az már többé nem nyújt jogot hivatalokra, — erre egyedül a műveltség és tudomány szerez igényt, de hidd el fiam, a régi időben is, a születésen kívül egyéb tulajdonok is kívántattak erre — sőt, ha valaki kellő képesség nélkül megyei hivatalba jutott családi összeköttetéseinél fogva, igen nyomorult szerepet játszott akkor is, az előmenetelre nem igen tarthatott számot. Most pedig ez még inkább áll". De az ilyen gyakorlati érveken kívül magas erkölcsi meggondolásokkal is találkozunk. Ime: — „akinél egyszer a becsületérzés hiányzik, menthetetlenül veszve van. — Pedig édes fiam, a becsületérzés, a tiszta, szilárd jellem nemcsak legfőbb, de egyedüli útja a fiúnak, bírjon bármily fényes, csillogó tulajdonokkal, legyen dúsgazdag, magas pályát foglaljon, legyen bármennyire eszes, tudós, ildomos, bámultatni fog, hízelgő körülözöndi, sőt a romlott kedélyűek irígyelni is fogják, — de ha jellemén folt van, s becsü-

Magyar Művészet 1935. 4. 17.

letessége nem áll minden kételyen és gyanún felül, soha a jók tiszteletében nem részesülend, soha becsültetni nem fog — ellenben a tisztalelkületű, kinek jellemén soha árnyfolt nem létezett, még ellenei által is, akaratlanul, becsültetni fog s érjék őt tán a sors legsúlyosabb csapásai, ha lelkiismerete szennyetlen, nyugodtan viselendi — s még a legszélsőbb nyomorban is büszke leend, jelleme tisztaságának öntudatában".

Az ilyen apa szavai nem egyszer megrendítették a fiatal Szinyeit és mélyen belevésődtek lelkébe. Annál is inkább, mert apja nyiltan beszélt vele anyagi viszonyairól is. Ugyanezen levélben írja idősebb fiának, de Pali is tudott róla: „Gondold meg fiam, hogy az én vagyonom fele Laci bácsit illeti, ő azt bármikor követelheti, — s azzal szabadon rendelkezhet. De feltéve, hogy ez nem történik, s mindenem együtt marad, nyomasztó adósságaim kamatjai s egyéb számos terhek és kiadások jövedelmemet felülhaladják s így vagyonom nem növekszik, sőt ellenkezőleg apad. — A felmaradandó pedig köztetek nyolc részre fog eloszlani, természetesen nemcsak a javakban, hanem a rajta fekvő terhekben is fogtok osztozni. Édes fiam, az ilyen részlet jövedelméből nem lehet urasan élni, de tisztességesen, s csak úgy, ha szorgalommal takarékosságot fogsz párosítani".

Hogy mit jelent Laci bácsi jóindulata a családi vagyon összetartása szempontjából, azt is tudta Szinyei. „Leveledben mondád, — írja Szinyei úgy 1867 táján, (datálatlan levél) — hogy nekem vagyoni állapotunkról nagyon fellengős fogalmaim vannak. Az igaz, hogy tisztán nem tudtam, csak hozzávetőleg gondoltam, hogyha mostani szép vagyonod nyolc részre feloszlik, marad mégis mindenkinek annyi, hogy egyszerűen megélhessen és hidd el, hogy nekem nagyobb igényeim nincsenek". De azért erősen érdekli, 1873-ban, mikor Laci bácsival az új szerződés megkötésének ideje elérkezik, — hogy megtörtént-e már a megegyezés, aláírták-e az új szerződést? S mikor hallja, hogy akadályok merültek fel, aggódva írja (1873 február 16-án): „Meg nem foghatom, hogy Laci bácsi még mindig nem akarja belátni, hogy ezer skrupulusaival magának keseríti el leginkább életét, melyet oly szépen és gond nélkül tölthetne el, ha irántad bizalommal viseltetnék. Szomorú dolog, hogy a legjobb testvér szívét így elkeseríti".

De végül is meglőn az egyezség és újra helyreállott a béke a családban.

Egy másik jellemvonása is élénken kiviláglik e levelekből: az *őszintesége,* ha ez ellen apja előtt vét, erős lelkiismereti kérdést csinál belőle.

Adósságokba bonyolódik, melyeket apja előtt eleinte elhallgat, de végül is színt kellett vallania, ami miatt aztán igen körülményesen magyarázkodik. Az adósságának összege (1866 június 7-én kelt levele szerint) ugyan csak 50 forint, de ösmeri apját, s tudja, hogy ez milyen puritán jellemű, s így azon van, hogy őszinte beismeréssel nyugtassa meg őt. „Ha hibámat és könnyelműségemet még most (ez egyszer) megbocsátod, igérem, soha többé nem okozok Neked bút és gondot, s különösen azon leszek, ezen hibámat jóvátenni s mielőbb magam pénzt szerezni, mit hiszem, hogy legalább is egy év alatt képes leszek tenni. Most természetes, hogy még nagyon is korai volna ezt főcélnak kitűzni és a komoly tanulmányt mellőzni. Még egyszer kérésemet megújítva, bocsánatért esedezem hibám miatt, mely által magam valóban keményen meg vagyok büntetve, elhagyatva lévén távol a hazától, idegen földön, idegen emberek között, valóban siralmas helyzetbe jutottam".

De azért később, 1868-ban is, újra igen kínos helyzetbe jut, megint nyomják az adósságok és végül is megint csak a nyilt vallomás segít. „Jelenleg — írja — adósságaimnak elhallgatása némileg indokolva volt, látván ugyanis, hogy fiatalabb társaim is képesek munkájuk által magukat önállóan fenntartani, mert szüleik nem képesek segélyezni. Ezen példa által megszégyenülve, serkentve éreztem magamat, legalább is

Szinyei Merse Pál: Vázlat a Hintához

Szinyei Merse Pál: Vázlat a Hintához

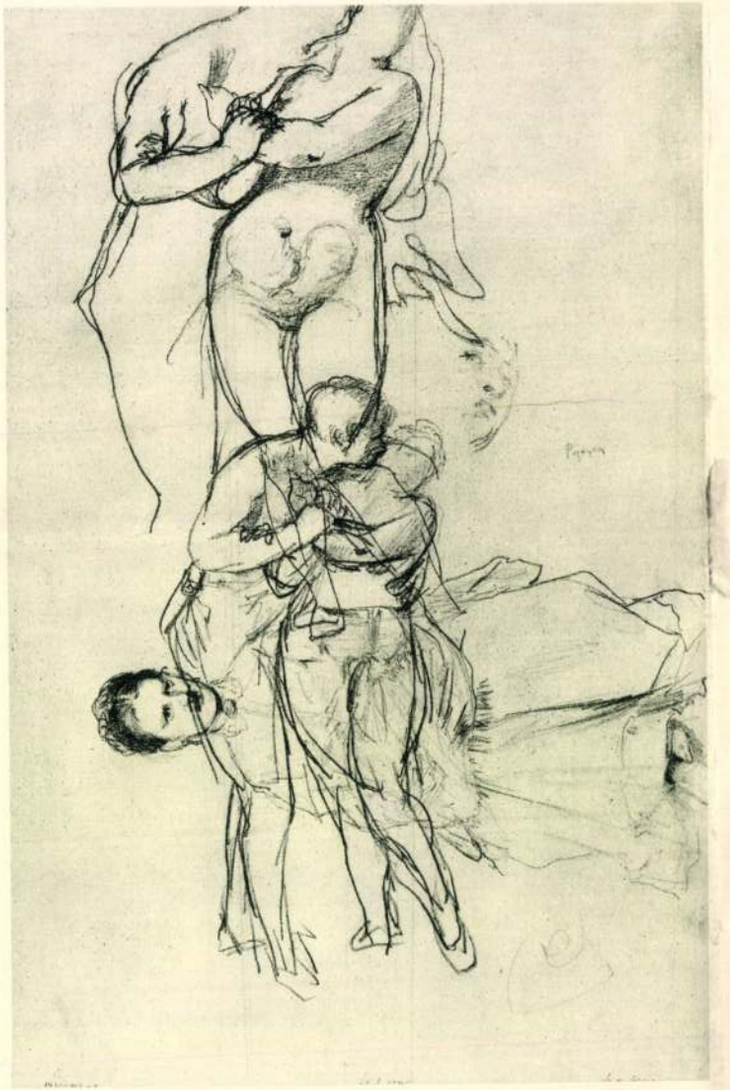

Szinyei Merse Pál: Vázlat a Pogánysághoz

Szinyei Merse Pál: Vázlat a Méregkeverőnőhöz

havi pénzemet meghaladó kiadásaimat e módon fedezni". Csakhogy nem tudta képeit eladni és így újra apjától kért segítséget, amit az nem is tagadott meg.

Most egy pillanatra, — tudja az ég, hogyan — Munkácsyra gondolok, ki ezidőben megy ki Münchenbe, csekély ösztöndíjjal, nehezen jut be még Wagner Sándorhoz is és kénytelen képeket fabrikálni, hogy megélhessen, szegényesen él, nélkülözve, s maga írja egyik levelében, hogy volt olyan pillanat, mikor a kenyérmorzsákat, melyeket társai ott a műteremben radirozás közben elhullajtottak, sóvárogva nézte, olyan éhes volt. Persze, hogy Szinyei és Munkácsy művészi fejlődésének útjai is mások lettek! Persze, hogy a nagy szellemi távolság, neveltetésük különbözősége, helyzetük a kartársak között, elért művészi eredményeik más-más foka mind hozzájárult ahhoz, hogy elválassza őket. Nem a Piloty-iskolának dölyfös előkelősége, nem tehetségük más és más jellege vonta tehát meg a korlátot kettejük között, — ahogy azt életíróik feltüntetik. Hiszen ezidőben, — 1866-ban, 1867-ben — Szinyei sem volt Pilotynál.

Oda nehezen jutott be ő is, Piloty nagyon megválogatta a növendékeket. Pedig Szinyei az akadémikus kurzust alaposan végigjárta. Már az első hónapokból értesíti apját, hogy „a rajzolás meglehetősen megy, most már a krétával való rajzolást is jobban tudom és ezért kedvem is nőttön nő." De nemcsak a kézügyességre, sokoldalú szelleme fejlesztésére is gondosan ügyel. Régebben ösmert leveleiből tudjuk, hogy művészettörténetet, az anatómiát, mindent, mire szüksége volt, szeretettel tanult, újabb leveleiben azt olvassuk, hogy megválogatta olvasmányait, sokat jár az operai előadásokra is, „mert az a jó zene, — írja — melyet ott hallhatok, finomabb ízlésem kifejlesztését bizonyosan nem gátolja." 1864 december 24-én már gordonkázni tanul, „mert, — mint írja — jó hallásom és némi hajlamom van a zenéhez. Ma kezdődtek a karácsonyi szünnapok, s ezeket olyanképen fogom felhasználni, hogy Benczurral és Salamonnal fogunk nálam rajzolni, illetőleg festeni egy modellt."

Benczur révén, ki már ekkor Piloty osztályában van, összeismerkedik a Piloty-növendékekkel és mint régebben ösmert leveleiből tudjuk, egy tájkép kompozíciójával felkereste a rettegett mestert, Pilotyt, „aki nagyjában nem rosszallotta a kompozíciót", csak a természet tüzetes tanulmányozására buzdította. Ezidőben került Anschütz tanár festőosztályára, amiről apját május 17-én kelt levelében értesíti: „Én magamról hála Istennek jó híreket mondhatok, mert végtére fel vagyok véve a *Malschuleba*. Ez nehezen ment, mert nagyon szigorúan jártak el a felvételnél, úgy, hogy szokás ellen próbarajzot kellett készíteni, de ez nekem sikerült hál Istennek s így feljutottam, mit pedig annyival inkább szerencsének tarthatok, mivel azon nyolc antik terembeli közül, kik velem egyidejűleg tették a próbát, csak én és Salamon Géza jutottunk fel. Mostan már hétfő óta fenn dolgozom, első hetekben csak még rajzolgatok ott a természet után, később majd festek." Sokáig azonban nem maradt Anschütz osztályában, hanem a fiatal segédtanárhoz, Wagner Sándorhoz került, amint ezt 1866 június 7-én kelt levelében olvassuk: „Passzióval és kedvvel dolgozom mostan, szép modelljeink vannak s tovább is ülnek, mint ezelőtt, s ezért jobban kidolgozhatjuk, miért többet is tanulok rajta, nagyobb változatosság is van s többnyire igen nagyban festjük, egész alakot életnagyságban. Wagner tanárom eddig meg volt elégedve mind szorgalmammal, mind előmenetelemmel, mit ugyan szemtelenségnek tartanék magamról írni, ha ő több ízben előttem nem nyilvánította volna megelégedését. Különben nem akarok dicsekedni, mert „Propria laus sondet."

Ekkor azonban mindjobban megerősödött benne a vágy, bejutni az akadémikusok Eldorádójába, Pilotyhoz. Egy 1866 június 2-án kelt levelében olvassuk, hogy Piloty ekkor már megengedte neki, hogy osztályában egy tanulmányfejet barátaival együtt festhessen, de

Pátzay Pál: „Budapest"

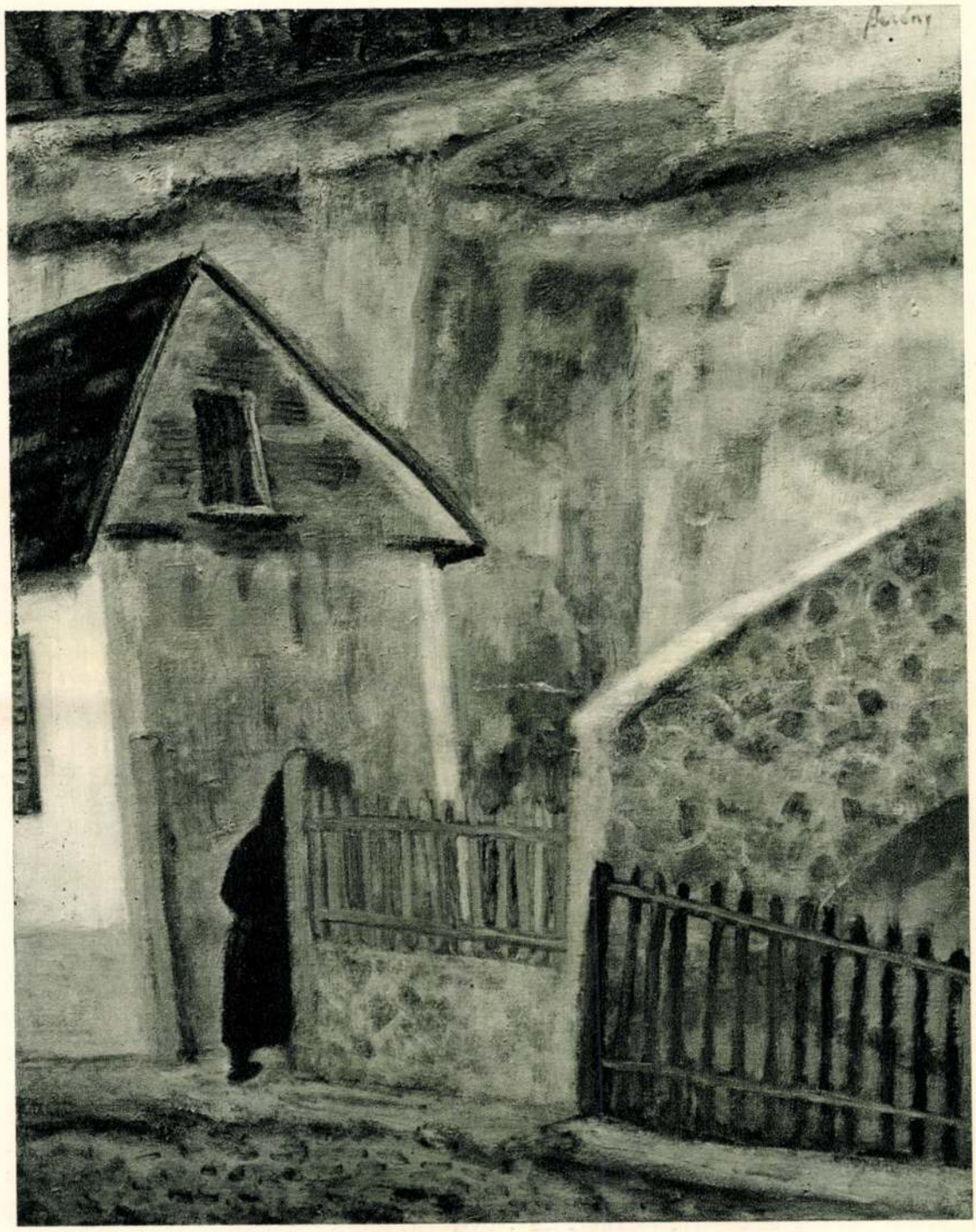

Berény Róbert: Magas part

azon megegyezéssel, hogy még azért iskolájába nincs felvéve, „mi igen természetes, — írja haza Szinyei — mindamellett olyan célzással, mintha a felvételem közelebb lenne, mint valaha csak álmodni is mertem volna." Tudtuk azt is, hogy kompozíciókat gondolt ki, hogy legyen mit Pilotynak bemutatni, „agyonkínoztam magamat — írta nagybátyjának — (1866 június 27.), hogy valamit összehozzak, de hasztalan." Pilotyt nehéz kielégíteni. Ekkor keletkeztek vázlatai. Társai segítik, tanáccsal látják el. Egyik kompozícióját, egy Faust-skiccet megmutatott Makartnak — szintén pilotysta — „neki, — írja levelében, — a fődologban tetszett, csak némi tanácsokat adott, ennek következtében egy új skiccet kezdtem." Ez már általánosságban jobban tetszett és erősen reménykedik. Aztán egyszer csak (1868 elején) ezt jelenti haza: „Végtére amire oly soká várakoztam, megtörtént, tudniillik Piloty felvett iskolájába. Ezen külső forma megtörtént, de mostan minden erőmet össze kell szednem, hogy várakozásának megfeleljek. Nagy feladat nyílik mostan meg előttem, de alkalom is, nagyon sokat tanulni és az eddig tanultat értékesíteni. Szerencsét kívánok magamnak új pályámhoz, mert ha tulajdonképpen nézzük, csak mostan lettem festővé s az maradok, míg egy csepp vér folyik ereimben. S ha öntudatom nem csal, küzdésem nem lesz sikertelen... Több tárgyat próbálgatok mostan, s majd amellyel *tanárom* leginkább meg lesz elégedve, azt viszem ki. Gyermekes örömet mutatok ugyan, ezen esemény miatt, de kérlek, bocsájtsátok meg ezt, látom, előre, keserves sorokat is fogtok még tőlem olvasni."

Mily öntudatos ember ez az ifjú! 1868 — és ekkor 23 éves, első álma teljesül, bekerül az akadémia legfőbb osztályába, de előre látja, hogy jön a keserves sors. Ha hátratekintő jóslásba bocsátkoznánk, azt magyarázhatnók ki e sorokból, hogy már érezte a szokványostól eltérni vágyó, eredetiségre törő érzéseit, ami kétségtelenül küzdelmekkel jár, ő ezt előre látta. Lehet, bár nem valószínű. Csak szerénysége szólalt meg, amint ez egy másik, ezidőből való (datálatlan) leveléből kitűnik:

„Azt én nagyon világosan láttam, mert magam iránt is elfogulatlannak vélem magamat, — hogy én tehetség és észre nézve csak köznapilag vagyok a természettől ellátva. De ha mégis sikerülend a köznapiságon felülemelkedni, egyedül Nektek köszönhetem (kedves Szüleim), hogy korán felismerve bennem, inkább kedvemet, mint tehetségemet a festészetre, ezt kiművelni igyekeztetek."

Ezt a szkeptikus hangulatot az magyarázza, hogy ekkor a Piloty-iskolában a *Faun*-on dolgozott, Piloty erősen szorította, folyton többet és többet követelt, mert ha már beleegyezett abba, hogy nem történeti kompozíciót, hanem a maga érzése szerint, amolyan böcklines antikizáló tárgyat dolgozzon fel, akkor azt a figurát késszé kell fejleszteni. Tudjuk, hogy minekutána a *Faun*-t befejezte, 1869 nyarán, sorozásra haza kellett mennie, de mikor kimenekül a katonakötelezettség alól, siet vissza, Bécsen át, Münchenbe. Bécsből (1869 július 8.) írja apjának:

„Meglátogattam előbbi kollégámat Makartot, aki mostan itten igen fényes állást foglal el s az udvari körökben nagy protekciója és befolyása van. Őt nem vakítá el ezen dicsőség és nem felejtkezett el előbbi barátairól, kik sorába én is tartozom, de megigérte, hogy rövid időn belül minket is ide fog magához venni, mert kilátásban van egy nagyszerű megrendelése, tudniillik az itteni *Hof-Burgot* fogják újra építeni s a legpompásabban kidíszíteni képekkel, amivel Makartot fogják megbízni. Ezen roppant munkát ő maga nem lesz képes kivinni s ezért segítségre lesz szüksége. Ezen esetre már engem felszólított, hogy segítsek neki, mit én örömmel megigértem, ha képes leszek megfelelni. — Ez ugyan pár évig megtarthat, míg létrejön, de azért szándékom még előbb idejönni, letelepedni."

Ebből persze nem lett semmi, sem a Hofburg átépítéséből, sem Szinyei bécsi

Burghardt Rezső : Napsütés

Iványi-Grünwald Béla : Kecskeméti cigánytanya télen

Csánky Dénes : Bujkáló nap

Basch Andor : Tornyos villa

letelepedéséből. Münchenbe megy vissza, ahol az egész művészvilágot nagy izgalomban találja. Egy újabb (1869 július 19-én kelt) levelében írja:

„Szerencsésen ide érkezvén, itten mindenkit a közeli kiállítás előkészületei közt találtam, aki csak ecsetet tud kezében tartani, mind kiállított, — én majd kimaradtam volna, ha Benczur nem lett volna oly szíves a Faunomat kiállítani, minek annyiban inkább örülök, mert azt mondják, hogy jól néz ki, hát miattam próbálja mégegyszer a szerencsét. Másik képem a műkereskedőnél van, újonnan kértem ugyan a kiállításra, de nem akarja adni, mostan különben meglehetős kedvező kritika jelent meg a Berlini Kunstzeitung „Dioskuren"-ben, melyet ide mellékelve küldök. Piloty nagyon szívélyesen fogadott. Képet még nem kezdtem, skicceket csinálok, de nemsokára elhatározom magamat valamire, úgy, hogy legalább megkezdett legyen, mielőtt hazautazok."

A másik kép, mely a műkereskedőnél volt, a *Szerelmes pár*, mely mostanság került haza Amerikából. Mikor a kiállítás megnyílt, s Courbet személyesen Münchenbe jön, ahol lázas izgalomba hozza a kedélyeket, Szinyei ezalatt az „Anya és gyermeke" című képen dolgozott, melyről Piloty is kedvezően nyilatkozott, s társai is igen dicsérték, „Originell és kolorist lettem. Megvallom, társaim bátorítása jól esett", — írta Szinyei. Ez a képe máig Amerikában lappang.

Ezidőben utazik Olaszországba, de nem jutott el tovább Velencénél. Hazajött és újult kedvvel dobta ki magából álomképeit. Még pedig önállóan, mert társaival, Leibllal, Müllerrel, Max-szal kiléptek a Piloty-iskolából, demonstrative, Courbet mellett tüntetve. Ekkor készültek híres vázlatai, a *Hintázók*, a *Ruhaszárítás*, stb. Ezek közül a vázlatok közül egypárat kiállít a Kunstvereinban, azt írják róla: „Einer von der äussersten Linken!" „Bravó, — kiált fel memoárjában — bravó! Hiszen már észrevettek." Felfrissült erővel dolgozik. „Ki kell pótolnom, amit elmulasztottam", — írja haza utazására célozva, melyet akkor elvesztegetett időnek vélt, — „sok a dolgom, szeretném, ha még egypár kezem volna, pénzt kell szereznem, mert a nyáron lakást kapok atellier-m mellett és ezt be kell bútoroznom és kedélyessé és lakályossá tenni, mert úgy ahogy mostan vagyok, kellemetlen és idő és pénz vesztesség."

Egyszer csak, éppen e lázas munkában, jön a hír, hogy apja súlyos beteg, siet újra haza. — Szerencsére a hír túlzott volt és ő visszatért Münchenbe, hol megkezdett munkái, főleg műkereskedője várják. Látogatót kap, a kedves Laci bácsit, akivel rajnai utat tesz, mikor egyszerre csak kitör a francia-német háború, édesanyja nyugtalan és így kénytelen újra hazamenni.

Genthon István most megjelent könyvében (Az új magyar festőművészet története, 168. l.) ez időről ezt írja: „Nem teljesen érthető, hogy a *Szerelmes pár* szép eredménye után miért költözött haza a felvidékre, két évre megszakítva fejlődő művészetének vonalát."

Egészen érthető az anyai szív nyugtalansága, ki fiát a háborúban álló országban nem akarta otthagyni. Különben is nem volt két évig odahaza, mert a háború befejezése után, 1872 tavaszán, már újra Münchenben találjuk. Aztán odahaza nemcsak széleskarimájú művészkalapot hordott, de megfestette apja, nővére arcképét, egy csomó természettanulmányt, a *Remete szent Antalt a pusztában*, s mint a *Majális* igazolja, e kényszerű pihenés egyáltalán nem ártott képzeletének.

DR. LÁZÁR BÉLA

KÉT GRASSI-PORCELLÁNSZOBROCSKA AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

A Művészeti Múzeumok Barátainak Egyesülete újabban két értékes darabbal gazdagította az Iparművészeti Múzeum porcellánplasztikai gyüjteményét. Az Egyesület legutóbbi vásárlása révén megszerezte „*A divathősök*" (Les incroyables) néven ismeretes két porcellánszobrocskát, melyeknek mintáit Anton *Grassi*, a bécsi porcellángyár kitünő hírnévnek örvendő modellmestere készítette 1780 körül.

Amidőn a XVIII. század utolsó harmadában a porcellánplasztika Meissenben gyors hanyatlásnak indult, ugyanakkor Bécsben ennek a művészetnek újabb fénykorát látjuk, mely Grassi nevéhez fűződik. Anton Grassi 1778-ban szegődött a bécsi porcellángyárhoz és művészetének jellemvonásai olyan határozottak, hogy munkáit a másokétól egészen világosan meg tudjuk különböztetni. Grassi mint nagyplasztikus kezdte művészi tevékenységét és munkáin mindvégig félreismerhetetlen az a hatás, melyet mestere, Wilhelm *Beyer* gyakorolt reá. Mint ez utóbbinak tanítványa, részt vett a Bécs melletti schönbrunni park szobrainak mintázásában. Az a mérsékelt klasszicizmus, a kifejezés természetességére és a történeti valószínűségre való törekvés, melyre Beyer őt tanította, önálló munkáira is döntő befolyással volt. E mellett azonban a korabeli francia képek és metszetek ábrázolásai is nagy hatással voltak Grassi művészetére. Innen merítette a vonalak eleganciáját, alakjainak könnyed és előkelő magatartását és erre a francia befolyásra vezethető vissza az, hogy alkotásaiból egy igen fínomult, magas kultúra szelleme árad felénk.

Grassi művészetének fent vázolt vonásai bizonyítják, hogy a divathősöknek nevezett és itt képben is bemutatott szobrocskák mintái az ő kezétől erednek. A fiatal hölgy alakja, a klasszicizmus túlnyomólag száraz és unalmas alkotásaival szemben, rendkívül kecses, könnyed mozdulataival a veleszületett előkelőség hatását kelti, ruházata pedig fínomult ízlésről tanuskodik. A fiatal gavallér alakja fesztelen testtartásával, a mozdulat természetességével és az utolsó divatnak minősíthető ruházatának mégis fínom eleganciájával tűnik fel. Grassinak eme két szobrocskáján kellemesen domborodik ki az a franciás báj és könnyedség, mellyel gondolatait kifejezéshez juttatja. Igazi remekei a kisplasztikának, melyek ezenfelül kor- és kosztűmtörténeti szempontból is figyelemreméltó darabok.

Csodálatos, hogy Grassi, ki mint nagyplasztikus kezdte művészi pályafutását, milyen tökéletesen tudott a porcellánanyag és a kis méret követelményeihez alkalmazkodni és mennyire össze tudta egyeztetni a plasztikát a színes festésre támaszkodó hatással. 1792 után feltűnő változást állapíthatunk meg Grassi művészetében. Olaszországi tanulmányútjáról visszatérve, az ott nyert benyomások hatása alatt, szorosabban iparkodik a szigorú klasszicizmus irányához csatlakozni. Szobrocskái most már túlnyomólag festetlenül kerülnek ki a gyárból és mindinkább az antik művészet klasszikus mintáira támaszkodnak. Ez az irány kevésbbé felelt meg Grassi egyéniségének és ennek hivatottabb művelőit inkább tanítványai körében találjuk meg.

Fölötte örvendetes, hogy az Iparművészeti Múzeum Grassinak két olyan alkotásához jutott, melyek előkelő művészetének lehető legjobb képét nyujtják. A Művészeti Múzeumok Barátainak Egyesülete pedig ismét bebizonyította, hogy kulturális tevékenysége megérdemli áldozatkész, művelt társadalmunk teljes bizalmát.

DR. LAYER KÁROLY

A MŰVÉSZI KÉPZELET

A művészet alapproblémáját a művésznek a természethez való viszonyában keresvén, minden kor esztézise e viszony kutatásának körén belül jelölte ki a képzelet szerepét. A természettudományban győzedelmeskedő evolució-tan hatása alatt a művészettudomány is megállapított egy ú. n. munkahipotézist, mely egy egységes fejlődési sor megalkotását követelte, melyben fokról fokra, a természetnek minél pontosabb visszaadására való törekvést figyelhetünk meg, s a művészi képzelet szerepét a természetábrázolásban való közreműködésben jelölte ki.

Ez a föltevés azonban hovatovább nagy ellenmondásokhoz vezetett. Észrevették, hogy vannak egész korok, amikor a művészek törekvése nem illeszthető be a természetábrázolás fejlődési sorába. Ezeket egyszerűen munkaszünetnek jelentették ki, arra nem is gondolva, hogy ilyenkor talán a művészet nem is törekedett természetábrázolásra.

Ez a jelenség pedig igen gyakori.

Majd minden korban találkozunk ugyanis e kettősséggel, azzal, hogy a naturalisztikus törekvések mellett ott találjuk az antinaturalista törekvésű, absrakt művészetet, amit ha észre is vettek, de rosszul magyaráztak. Az egyiptomi szobrászat monumentális abstrakcióit pl. nem lehetett eltitkolni, de forma-egyszerűsítéseiket primitiv tudásnak, vagy az anyaggal folytatott küzdelemben a kezdetleges eszközöknek tulajdonították. (Soldi.) A hieratikus egyiptomi szobrászat monumentalitása mellett és egy időben találtak azonban megdöbbentően mozgalmas és részletező szobrászatot, melynek realizmusához csak a mykenei és krétai falfestészet optikai képegységet visszaadó naturalista művészete fogható. Egységes és állandó művészetről lehet-e itt beszélni? Így a művészet egész történetén át kimutathatjuk a fejlődési sor párhuzamos voltát. (aminthogy egy, legközelebb a strassburgi Heitz cég kiadásában megjelenő „Die beiden Wurzeln der Kruzifixdarstellung“ c. munkánkban a példák egész sorára hivatkozhatunk). Mi adja e jelenség magyarázatát? E két törekvést faji tulajdonságra, a környezet hatására, vagy más materialisztukus okra sem lehetett visszavezetni. A végső magyarázatot csakis lélektani alapon kereshetjük. A művész képzeleti képeit objektiválja mindkét irányban, s az ellentét bizonyára azon a módon alapszik, ahogy a művész belső képének kialakulásához jut, melynek formájához keresi a kifeje-

Művészet 1912.

1. VÁZLAT A MAJÁLISHOZ
SZINYEI MERSE PÁL VÁZLATKÖNYVÉBŐL
A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

zési eszközöket. A művészi alkotás lényege a belső kép formálása. Ez lehet aztán kétféle. Mi formálja a belső képet? A művész képzelete. Fel kellett tehát tennünk, hogy kétféle művészi képzelet van, más-más célzattal és más-más ideállal. Nincs tehát egységes esztétika, mert kétféle művészi törekvés van a kétféle művészi képzeletstruktura miatt, amely a művészi sor kétféle kialakulását idézi elő.

Azt, hogy kétféle művészi akarat van, többen észrevették. Riegl és Woringer magyarázni is próbálták, de a végső forrás: a kétféle művészi képzelet, az abstrakt és konkrét, mely befolyásolja az egyes művészi akaratot, irányítja is, meg is szabja.

Megfigyelhettük e jelenséget nemrég két kiváló mesterünk kiállításán, Székely Bertalan hagyatéki kiállításán a Műcsarnokban és Szinyei Merse Pálén az Ernst-múzeumban. Most két poláris ellentétű képzeletstrukturájú művész képzeletmechanizmusába pillanthattunk be, főleg ismert munkáikhoz készült előkészítő rajzaiknak tanulmányozása közben.

Lássuk ezt két jellegző példában.

Szinyei Merse Pál képzelete a tiszta konkrét képzelet típusa, tele szemléleti képpel, melyet emlékezetében elraktározott, ezek közül egy a szokottnál mélyebb benyomást kelt benne, s ez az érzése kiváltja belőle a képzeleti képet, s minél mélyebben hatott rá a percepció, annál jobban módosul a képzeleti kép, mint a nyugtalanul mozgó víz tükörképe. Ez a tükörkép — ez a lelkében támadt belső kép — egy pillanat alatt magába szív száz meg száz elemet, egyre gazdagszik részletben, de ott él, ott marad a lelkében, csak be kell húnynia a szemét és látja maga előtt a képét.

Ilyen volt Szinyei képzelete, aki télen műteremben festette a Majálist, mert látta maga előtt a kép minden elemét és az egészet, színben és a színek egész orchesztrális hatását, az alakokhoz modelleket is használva, de egyre összehasonlította a lelkében élő képpel, melyben kezdettől fogva le volt téve az egész, vizionáriusan felfogott egységben, úgy, ahogy azt a természetben nyert élmény sugalta, érzése megformálta és a természet gazdagította.

Ezt a természetadta benyomást, mely extázisba kergeti a művészt és megteremti képzeletében a benyomás művészi formáját, ezt az első impressziót megőrizni, a természet véletlenségeit, pillanatig tartó mozzanatait visszaadni a szín és atmoszféra változó hatásában, ezt keresi egy olyan konkrét képzeletstrukturájú művész, minő Szinyei.

2. VÁZLATOK A MAJÁLISHOZ
SZINYEI MERSE PÁL VÁZLATKÖNYVÉBŐL
A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

Az Ernst-múzeum Szinyei kiállitásán ezt igazoló intim vázlatokat mutathattunk be, rajzokat, melyek képzeletműködését jellemezték. A rajz nála sohasem játszott lényeges szerepet. Mint Munkácsy, akinek műtermében „félrerakott, használatlan holmik között" bukkant rá Rippl-Rónai néhány kartonjára. Első szóra neki adta őket Munkácsy, mert hiszen az ilyesmi csak az „emlékezet támogatója, reggeli, de hol van még az ebéd, meg a vacsora!" (Rippl-Rónai: Emlékeim, 19. lap). Szakasztott ez volt a felfogása ezekről Szinyeinek is. Hiszen ő sohasem csinált rajzot a rajz kedvéért, ő mindig színben gondolkozott, rajzai nagyrészt csak diszpozíciótanulmányok, részletkérdésekre adott válaszok, első ötletek, melyeket csak azért jegyzett fel, hogy emlékeztesse őt a képzeletében élő képre; a rajzra, bármily hiányos is, csak rá kellett tekintenie, hogy egyszerre egész színpompájában lássa maga előtt képét.

Tintoretto a Scuola di San Rocco freskóihoz színvázlatokkal versenyzett — amiért a többi, kartonnal jelentkező művésztársa megorrolt —, de Tintoretto azzal védekezett, hogy ő színben látja a világot, ő festés közben rajzol. A jernyei régi műterem poros szögletében fetrengő régi mappák vázlatai is színben gondolt, de soha meg nem festett, megálmodott tájképeket is őriztek, vagy öt darabot közlünk belőlük, mind néhány firkantás, inkább diszpozíció tanulmány, de a fiatal Szinyei látta őket napfényes szépségükben. Ugyanebben a rajzmappában — talán Böcklinnel folytatott művészviták visszhangjaképp egy németnyelvű önvallomást találtunk, az se rajzproblémára vonatkozik, hanem a pleinair részletkérdése, s így hangzik: „Én a lokális

3. VÁZLAT A MAJÁLISHOZ
SZINYEI MERSE PÁL VÁZLATKÖNYVÉBŐL
A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

színeket kivétel nélkül igaz értékükben és teljes hangzásukban csak a napfényben látom. Itt a különböző helyiszínek a legélesebben elkülönülnek." Ez a megállapítás 1872-ben, amikor e bejegyzés történhetett, döntő fontosságú megismerés lehetett a szétszórt világítás problémájával viaskodóra. Egyszerre vakmerővé és öntudatossá tette. Így lát, így érez ő, ezt a nagy kvalitását figyelte meg és igyekezett azt kifejezni.

Ez volt Szinyei gondolatainak anyaga, egészen más, mint az abstraktképzeletű Székelyé; őt a természet optikai benyomása izgatta és ihlette. A tárgyak közt hullámzó levegő különböző színes fokozatait figyelte, a levegő különböző színértékeit, a színeket váltó árnyalatokat, fokozva a színek tüzét, kikeresve a megfelelő kiegészítő színeket, melyek érvényesülnek az árnyékokban is. A természet nagy színcsodája érdekelte. Új színharmóniákat látott meg a természetben. Majálisán a zöld, kék és piros alapszínből indult ki, melyeket egy szivarskatulyára ráfestett, s ebben a néhány színfoltban adva volt harmóniájának minden eleme. Első nagyobb színvázlatában igyekezett az összes színárnyalatokat meghatározni azon belső kép után, mely lelkében élt.

Ezenközben készült egypár rajza, mind

4. VÁZLAT A MAJÁLISHOZ
SZINYEI MERSE PÁL VÁZLATKÖNYVÉBŐL
A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

olyan, amelyet a végleges műben nem használt fel, mert ő csak akkor rajzolt, ha valamely részletet nem látott tisztán lelki szemével, s csak azt rajzolta le, amit a részletből nem tudott, vagy nem jól tudott. Még legtöbbet a szőke, rózsaszínruhás nőnek deklamaló feketekabátos férfi foglalkoztatta és a borospalackot a földbe állító guggoló férfi alakja. Az elsőt (1. ábra) előbb kinyujtott lábbal a fűre heverészve látta, de mert talán átvágta volna a rózsaszínű ruhát, vagy elnyúlt volna a hasonfekvő alakig, vagy hogy a csoport egységesebb legyen, mindenesetre megváltoztatta és most felhúzott lábbal ül a lány mellett. (2. ábra). Érdekes, hogy mily hirtelen kapta meg a mozdulatot! E vázlat egypár vonala teljes egészében belekerült a színvázlatba, de sokkal világosabban a kész műbe. Ugyane lapon a rózsaszínruhás nő mozdulatát és redőzetét külön is feljegyzi, de nem tartja meg, csak mint egész, a mozgás-motivum maga él tiszta formában képzeletében.

A guggoló férfi alakja legtöbbet foglalkoztatta, erről az alakról négy-öt vázlata maradt, kettőt közlünk (3. és 4. ábra), de egyiket sem fogadta el. A vázlaton azon gondolkozik, hogy ne inkább lehajló, a palackot lába között, vagy jobblába mellett földbetoló mozgásban ábrázolja-e? Mind teljesen jelentéktelen részletkérdés — s mégis a végső forma a legjobb megoldás minden esetben —, s mindez csak azt bizonyítja, hogy ő eleve készen volt művével még festés előtt, melynek tovafejlesztése tulajdonkép nem is egyéb, mint ahogy Rousseau írta, a képzeletben kikerekedett festményről a fátyolnak fokozatos leszedése.

Érdekesen illusztrálja ezt a Rococo első ötlete (5. ábra). Még 1872-ben írta fel néhány tollvonással, igazán csak emlékeztetőül, de úgy, ahogy az teljes készségében megjelent lelke

előtt. A hölgyeket üdvözlő úr hátrahajtott kalappal bókol itt; a kis színvázlaton előretólja kalapját, de a kész képen újra visszatér

MEG NEM FESTETT TÁJKÉP
SZINYEI MERSE PÁL TOLLRAJZA

az első ötlet formájához, ahogy az legelőször bukkant fel képzeletében.

A Pogányság is csak mint színprobléma érdekelte, a női és férfi testszín ellentéte, de

MEG NEM FESTETT KÉP
SZINYEI MERSE PÁL TOLLRAJZA

első felbukkanásában volt valami irodalmi sallangja is, amint a kis Ámor a nőt a férfihoz tolja (6. és 7. ábra), s a vázlatokon az alakok lábtartása volt még valamelyest bizonytalan. De mihamar a színprobléma lett egyeduralkodó, amint azt az újonnan megtalált színvázlatok igazolták. A konkrét képzeletű művész egyszerre szín és fényhatásában látja meg az egységes összképet, a vázlat csak az egyes emlékképnek a képzeleti képbe való beleillesztését segíthette elő, a részlet-

MEG NEM FESTETT KÉP
SZINYEI MERSE PÁL TOLLRAJZA

tanulmány sokszor csak tanakodás afölött, hogy nem lenne-e jobb egy újabban elképzelt részlet, mint például a Pacsirtának női akttanulmányai, melyek közül azonban egyik sem adta a végleges formát (8. ábra), mely valószínűleg az első vizió megőrzése volt. A lila arcképhez készült redőzet-vázlat talán az egyetlen kivétel (9. ábra). Ez valamivel rész-

MEG NEM FESTETT KÉP
SZINYEI MERSE PÁL TOLLRAJZA

letesebben kivitt tanulmány, majdnem rajz, de tulajdonkép csak emlékezetsegítő azért ez is...

Nemcsak Munkácsynak, de Paál Lászlónak is ilyenfajtájú volt a képzeletstrukturája, a természeti benyomás érzésvihart támasztott lelkükben, mely felverte a képzeleti képet, a maga erős vizionárius erejében. Minden változtatás csak arra szolgált, hogy ezt az ere-

deti képzeleti képet minél intenzívebben ábrázolhassák.

A konkrétképzeletű művész képzeletének ez az erős érzéki színezete mennyire elüt a szimbólumokkal viaskodó, eszméket formáló abstraktképzeletű művésznek értelmi élményeken alapuló látományaitól!

Itt tehát két szépség-ideál, más-más kvalitásokat kereső művészi törekvés, tehát két esztétika van. Böcklin és Leibl, Ingres és Delacroix soha meg nem érthették egymást, éppen úgy, mint ahogy Székely és Munkácsy sem. Ez az ellentét minket meg nem lephet, oly természetes ez a maga hitében bízó, a maga képzeletének alkotásába szerelmes alkotó művésznél. De a műértőnek a kvalitásokat mindkét szépségideálnál felfogni, átérezni és méltányolni kell. De ez nehéz, mert a műélvezőnek utánérzésre fogékony képzeletstrukturája is egyik vagy másik formájában adatott, s ez megmagyarázza nemcsak azt, miért akad a művész vele együttérző közönségre, de azt is, miért nem képes, vagy csak nehezen, a közönség a másirányú művészi alkotást élvezni, elfogadni s értékét méltányolni. Ez bevilágít a művészi küzdelmek lélektanába.

Dr. Lázár Béla

MEG NEM FESTETT TÁJKÉP
SZINYEI MERSE PÁL TOLLRAJZA

A FUTURISTA FESTŐK MOZGALMA

Mielőtt a futurista festők mozgalmát ismertetném, célszerűnek tartom egyik legjellemzőbb kiáltványukat közölni.

Kérem az olvasót, vegye ezt a kiáltványt úgy, mint egy „kiáltványt"; az esetleg erősebb kifejezéseket tekintse mint egy plakát túlzásait és rikító színeit, melyek hivatása figyelmünket megragadni.

Talán szokatlannak, idegenszerűnek fog első pillanatra feltünni, ha egy művészi mozgalom ilyen szinte üzleti hangot használ. De ez a kor megnyilatkozása; és a futuristák minden tekintetben, még eszközeikben is modern embereknek mutatkoznak.

A futurista festőművészek kiáltványa így szól:

1910. év március hó 8-án a turini Chiarella színház színpadán, 3000 emberből álló közönség — művészek, íróemberek, diákok és kíváncsiak előtt hirdettük ki első kiáltványunkat, egy heves és lelkes támadást, mely magában foglalta minden utálatunkat, mélységes megvetésünket és lázadásunkat a közönséges ellen, az akadémikus középszerűség ellen és mindennek az őrült kultusza ellen, ami régi és ami szüette.

Ez jelentette a mi csatlakozásunkat a futurista költők mozgalmához, melyet egy évvel ezelőtt F. T. Marinetti a Figaro hasábjain megindított.

A turini csata legendás hírű maradt. Majdnem annyi ökölcsapást, mint eszmét cseréltünk itt, hogy megmentsük az olasz művészet zsenijét a végzetes haláltól.

És íme ezen rettenetes küzdelemben egy pillanatra elhagyjuk a csatateret, hogy műszaki szabatossággal terjesszük elő tervünket a festészet megújhodásáról, melynek fényes és diadalmas tanújelét adta a milánói futurista képkiállításunk.

A mi folytonosan növekvő igazság iránti vágyunk nem elégedhetik meg többé a formával és színnel oly értelemben, mint ahogyan azt eddig felfogták.

A mozdulat, amit mi vászonra festeni akarunk, nem lesz többé az egyetemes mozgásnak egy megrögzített pillanata, hanem egyszerűen maga a mozgás érzete.

Lényegében minden mozog, minden rohan, minden változik a legnagyobb gyorsasággal. Egy körvonal sohasem áll mozdulatlanul előttünk, hanem szünet nélkül majd feltünik, majd elvész és a recehártyán a képnek egy állandó benyomását adja, a tárgyak mozgás közben megsokszorozódnak, egymást követve eltorzulnak, mint a gyors rezgések a térben, melyet befutnak. Eszerint egy vágtató lónak nincs négy lába, hanem húsz és mozgásuk háromszögalakú.

A művészetben minden megállapodásszerű. Semmi sem feltétlen a festészetben. Az ami igazság volt a tegnap festői szemében, máma nem egyéb, mint tévedés. Példának okáért kijelentjük, hogy egy arcképnek nem kell szükségképen hasonlítania eredetijéhez és hogy a festő magában hordja a tájképeket, melyeket vászonra akar festeni.

Hogy egy emberi alakot megfessünk, nem kell őt magát lefestenünk; hanem meg kell neki adnunk az őt burkoló egész légkört.

A tér nem létezik többé. Valójában az utca esőtől ázott burkolata a villamos lámpák fényében, mérhetetlenül egész a föld közepéig vájódik. Kilométerek milliói választanak el a naptól; ez azonban nem akadályozza meg, hogy az előttünk álló ház ne legyen a nap korongjába foglalva.

Vajjon ki hisz még a testek átláthatatlanságában, most midőn kiélesedett és megsokszorozódott érzékeink már felfedték a médiumok homályos jelenségeit? Miért feledkezzünk meg műveinkben látásunk megkétszerezett erejéről, mely hasonló eredményeket képes felmutatni, mint az X sugarak?

Elegendő, ha a számtalan példa közül csak néhányat választunk, állításaink igazságának bebizonyitására. A 16 személy mely Önök körül van egy robogó autobuszban, egyidejűleg egynek, tíznek, háromnak, négynek tünik fel; mozdulatlanok és mégis helyet változtatnak; jönnek, mennek, rohannak az utcán, hirtelen elnyeletve a nap sugaraitól, majd visszatérnek, helyet foglalnak Önök előtt, mint az egyetemes mozgás állandó szimbolumai.

Hányszor látunk az ember arcán akivel beszélgetünk egy lovat, mely messze az út végén halad. Testünk besülyed a pamlagba, melyen ülünk és a pamlag testünkbe hatol. Az autobusz belehatol a házakba, amelyeket útjába ér és viszont a házak az autobusz felé szaladnak és összeolvadnak vele.

A képek szerkezete eddig ostoba módon hagyományos volt. A festők a tárgyakat és személyeket mindig előttünk beállitva ábrázolták. Mi ezentúl a szemlélőt a kép közepébe helyezzük.

Valamint az emberi lélek minden birodalmában a tisztán látó egyéni kutatás előzte a dogma sötétségét, úgy kell, hogy a tudomány éltető árja minél előbb a festészetet is megszabadítsa az akadémikus hagyománytól.

Mi minden áron be akarunk hatolni az életbe. Napjaink diadalmas tudománya megtagadta multját, hogy annál jobban megfeleljen korunk anyagi szükségleteinek: azt akarjuk, hogy a művészet is megtagadva multját végre megfelelhessen a bennünket éltető szellemi szükségleteinknek.

A mi megújhodott felfogásunk arra késztet bennünket, hogy az embert úgy tekintsük, mint az egyetemes élet központját. Az ember fájdalma épp úgy érdekel bennünket, mint egy villamos lámpa fájdalma, mely szenved görcsös feljajdulásaiban és kiált a színek legszivettépőbb kifejezésével. A korunkbeli ruhák vonalainak és redőinek összhangja épp oly megkapó és szimbolikus erővel hat érzékeinkre, mint ahogy a meztelen test hatott a régiek érzékeire.

Egy futurista kép új szépségeinek a felfogásához és megértéséhez szükséges, hogy a lélek megtisztuljon, kell, hogy az emberi szem letépje magáról az atavizmus és a kultúra fátylát, hogy végre mint az egyedüli ellenőr a természetet tekintse és ne a múzeumokat.

Mihelyt ezen tényt elfogadják, könnyű lesz belátni, hogy a barna színek sohasem alkották bőrünk elemeit; belátják, hogy a sárga ragyog a húsunkon, a vörös fellángol benne és zöld, kék, ibolya millió kedves és gyönyörteljes bájjal lejtenek rajta.

5. VÁZLAT A ROCOCOHOZ
SZINYEI MERSE PÁL VÁZLATKÖNYVÉBŐL

6. VÁZLAT A POGÁNYSÁGHOZ
SZINYEI MERSE PÁL VÁZLATKÖNYVÉBŐL

7. VÁZLAT A POGÁNYSÁGHOZ
SZINYEI MERSE PÁL VÁZLATKÖNYVÉBŐL

Hogyan is lehet még az arcot rózsaszínűnek látni, midőn életünk az éjszakázás által megkétszereződve megsokszorosította színérzékünket.

Az emberi arc sárga, piros, zöld, kék és ibolya. Egy asszony sápadtsága, aki egy ékszerüzlet kirakatát bámulja, sokkal élénkebb színpompával bír, mint az ékszerek csillámló tüze, melyeknek ő az elbűvölt pacsirtája.

Felfogásunkat a festészetben nem hallgathatjuk el tovább. Azt akarjuk, hogy ezentúl táncoljon és ujjongjon vásznainkon, mint a süketítő győzedelmes harsonák szava.

Félhomályhoz szokott szemeink nemsokára megnyílnak, a világosság legnapsugarasabb látványától. Az árnyékok, amiket mi fogunk festeni, ragyogóbbak lesznek, mint elődeink fényei és képeink a múzeumok képeivel szemben felragyognak, mint a vakító nap ellentétben a sötét éjszakával.

Levonjuk a következtetést, hogy manapság nem létezhetik festészet divizionizmus nélkül. Nem egy eljárásról van szó, melyet tetszés szerint el lehet sajátítani és alkalmazni. A divizionizmusnak egy modern festő számára veleszületett komplementárizmusnak kell lennie, melyet mi lényegesnek és szükségesnek nyilvánítunk.

Valószínűleg azzal támadják majd művészetünket, hogy dekadens és kínosan mesterkélt. De egyszerűen az a válaszunk, ellenkezőleg mi egy új, megszázszorozódott érzékenységnek az úttörői vagyunk és a mi művészetünk duzzad a természettől és erőtől.

Kijelentjük, hogy:

1. Meg kell vetni az utánzás minden nemét és dicsőíteni az eredetiség minden formáját;

2. Fell kell lázadni „az összhang“ és „jóízlés“ szavak zsarnoksága ellen, e túlságig nyulékony kifejezések ellen, melyekkel Rembrandt. Goya és Rodin műveit is könnyen szét lehet rombolni;

3. A műbírálatok fölöslegesek, sőt károsak;

4. El kell vetni minden mostanáig használt módot, az acélos, gőgös és sebesség lázában forrongó életünk kifejezésére;

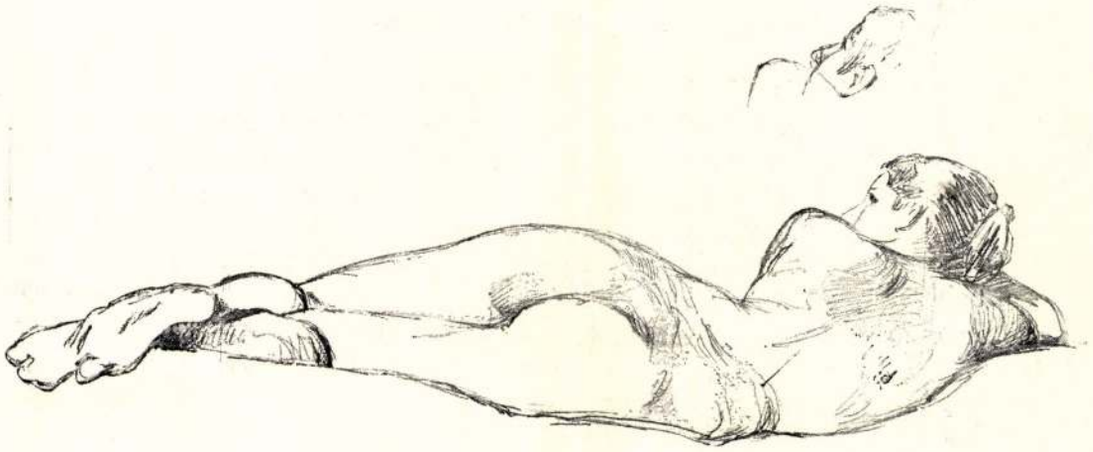

8. VÁZLAT A PACSIRTÁHOZ
SZINYEI MERSE PÁL VÁZLATKÖNYVÉBŐL

5. Az „Őrült" elnevezést, mint megtisztelő címet kell tekintenünk, mellyel elnémítani igyekeznek minden újítót;

6. Az emberrel veleszületett komplementárizmus feltétlen szükséges a festészetben, mint a költészetben a szabad vers és a zenében a polifonia;

7. Az egyetemes mozgás úgy ábrázolandó a festészetben, mint a mozgás érzete;

8. A természet visszaadásának módjában mindenek fölött az őszinteség és szüziesség szükséges;

9. A mozgás és fény a testek anyagiasságát megsemmisítik.

Harcolunk:

1. Az aszfalt-színek ellen, melyekkel az idő patináját igyekeznek kierőszakolni modern képeken;

2. Laposan festett, felületes és elemi archaizmus ellen, mely utánozza az egyiptomiak vonalas modorát, lealacsonyítva a festészetet egy erőtlen, gyerekes és nevetséges sintézissé;

3. A szecesszionisták és a függetlenek hamis kultusza ellen, mely új akadémiákat létesített, melyek csak oly részletezők és modorosak, mint elődeik;

4. A meztelen ellen a festészetben, mely szintén oly undorító és unalmas, mint a házasságtörés az irodalomban.

Magyarázzuk meg az utolsó pontot. Semmit se tekintünk mi erkölcstelennek; a meztelen egyhangúsága az, amely ellen harcolunk. Azt állítják, hogy a tárgy mellékes és minden az előadás formájában rejlik. Helyes. Mi is elismerjük. De ez ötven évvel ezelőtt volt csak feltétlen és megtámadhatatlan igazság, de ma többé nem az; azon pillanattól kezdve, mióta a festők, megszállva az őrületes vágytól, hogy maitresseik testét közszemlére állítsák, a meztelen műtárlatainkat rohadt sonkák vásárjává tette.

Mi követeljük tíz éven keresztül a meztelennek a festészetből való teljes kiküszöbölését.

Umberto Boccioni Milano
Carlo D. Carra Milano
Luigi Russolo Milano
Gino Severini Páris
Giacomo Balla Róma

*

Egész sereg új perspektivát tár fel e kiáltvány; tiszteletet kelthet a benne nyilvánuló meggyőződés. Talán hibás és túlzott, de ők az előttük feltünő igazságokat oly heves iramban igyekezetek elérni, hogy nem csoda, ha egyik másik ponton túlrohantak rajtuk.

A mult század találmányain, azaz új igazságain és tévedésein tesznek túl. Minél nagyobb igazság birtokába jutottunk, annál nagyobb tévedéseknek vagyunk kitéve; ez a nem exakt találmányok természetszerű tüneménye.

A mult század hetvenes évei nagy feltalálóinak, az impresszionistáknak igazságai szülték a temérdek tévelygőt. Ez a tévelygés addig szokott tartani, míg az emberiség meg tudja érteni az új nagy igazságokat, azok vérévé válnak és egészséges vérkeringését

többé nem zavarja a tévedés. Minél nagyobb és értékesebb az új igazság, annál hosszabb az idő, míg ez az új igazság az emberiség természetévé, világfelfogásává vált, anélkül azonban, hogy exakt alakot vett volna fel.

Manapság rendelkezésünkre áll egy új műszer, a tudomány, melynek segítségével exakttá tehetjük a képzőművészetek új igazságait is.

Ma, midőn életünk annyira megsokszorozódott, megfigyeléseink annyira túlfinomodtak, érzékszerveink felmondják a szolgálatot és a tudományt kell segítségre hívni, hogy szerveinket fokozott finomságú megfigyelésekre képesítsék.

A teremtő zseninek alapját és lényegét képezi az egyén rendkívüli érzékenysége és felfogási képessége a természet és élet nyilvánulásaival szemben, ezt kiegészíti a teremtő erő.

Ma a tudomány lett a műszer a zseni kezében, mely rejtettebb igazságokhoz vezeti teremtő erejét. Nem tagadom a zseni hatalmát, hiszen grafostatika nélkül építették meg az épületek remekét, a görög templomokat, ma azonban a vasszerkezetek és vasbeton korában a tudomány műszere, hogy ne mondjam új érzékszerve a zseninek, mely nemcsak óvja a tévedésektől, hanem új művészi lehetőségek felé vezeti.

A filozófia a matematikusok és természettudósok monopóliuma lett és senkinek sem jut eszébe, hogy orvosi tudományok ismerete nélkül hozzá merne nyulni a pszichologiához. A képzőművészetek esztetikájának műszere a természettudomány, mely nélkül valódi esztetikát nem lehet teremteni. Nagy természettudósok hozzányultak e kérdéshez, de sajnos, saját bevallásuk szerint esztetikai és műtörténeti ismereteik hiányos volta miatt csak nagyon bátortalanul mozogtak e téren. Nem úgy mint társaik, akiket a természettudományok ismeretének teljes hiánya legkevésbbé sem gátol új igazságok mérlegelésében, sőt teremtésében.

Szép, de csak kétes értékű lehet az esztetika természettudományok ismerete nélkül, sőt néha még a művészet bizonyos fokára is emelkedhetik, amit mi az esztetika annyira elterjedt lirájának, vagy a műtörténészek által kultivált epikájának nevezhetünk, azonban sohasem emelkedhetik a tudományok tudományává, a művészetek művészetévé: filozófiává.

BITTERA JENŐ

ROTTERDAMI MOTIVUM
CSÁNKI DÉNES RAJZA

9. VÁZLAT A LILA ARCKÉPHEZ
SZINYEI MERSE PÁL VÁZLATKÖNYVÉBŐL

A TIZEDIK NEMZETKÖZI KIÁLLÍTÁS VELENCÉBEN

Az olasz művészetnek szentelt negyven terem, hat külföldi nemzet ugyanannyi pavillonja, ötvenkét kollektiv kiállítás, ezer és ezer kép, többszáz szobor: ez a most záruló tizedik velencei kiállítás számok szerinti mérlege. E kiállításoknak annyi fényes próbát kiállott szervezői évről évre új programmot tudtak adni, új feladatokat állítani. Az ezévi kiállításnak a kollektiv gyűjtemények adják meg sajátos jellegét. Félreértett művészi törekvések jutnak igazsághoz, elfeledett nagyságok érnek feltámadást, érett művészek mutogatják izmaikat, ifjú tehetségek lépnek a deszkákra.

Az új programm már a nagy kiállítási épület hatalmas centrális termében, az egész épület belső művészi kiképzésének kiindulási pontján elevenen domborodik ki. Az oldalfalakon, amelyeken azelőtt Giulio Aristide Sartorio hirdette a maga generációjának művészeti hitvallását, egy fiatal velencei festő, Pieretto Bianco dicsőíti most a lagunák városának tevékeny újraébredését. Négy óriási vásznon és tíz kisebb mezőn szólaltatja meg a harsonát. Velence munkás jelenéből két jellemző képet ragad ki: a régi műemlékek lábraállítását — mintegy kísérő zenéül az új campanile nagyszerű feltámadásához — és a régi Velence becses hagyományaként ma újra virágzó kereskedelmet és ipart, dicsőítve azt a Velencét, melynek kikötőjében egykor az Európába hozott összes keleti árúkat megvámolták, s melynek hajógyáraiban ma a reményteljes déli vizekre induló kolosszusok acélpáncéljait kovácsolják. Velencéről az ifjú velencei szinte áradozással nyilatkozik meg, aminek patetikus színezés a főhordozója. A vén falak izzanak a lenyugvó nap sugarainak tüzében, s előttük deklamálva kiabálnak a munkások vörös, sárga és kék zubbonyai. Kár, hogy a formák nincsenek összhangban a színezéssel, egyhangúak, a csoportok nem mozgalmasak, csak szaggatottak. A programmot adó s egyúttal díszítő szerepet betöltő nagy vásznak azonban kétségkívül biztató igéretet rejtenek magukban, amit különös örömmel kell üdvözölni oly országban, hol a nagystílű díszítő festészet mostoha sorban sínylődik.

Két olasz művész retrospektiv gyűjteményét foglalja magában a kiállítás, a Cremonáét és az Avondoét. Az egyik forradalmár a figurális festészetben, a másik újító a tájképfestésben.

Ideje volt, hogy a Tranquillo Cremona művészetét hiteles és összhangzatos kollekcióban mutassák be az olasz fiataloknak és az idegeneknek. Cremona az olasz művészet

MŰVÉSZETI ÉLET ÉS IRODALOM

SZINYEI MERSE PÁL EMLÉKE

Preszly Elemér Szinyei-serlegbeszéde az 1933. év február hó 7-én tartott Szinyei-lakomán:

Soha nem kívántuk, szomjuhoztuk jobban az ünnepnapokat, mint a mai siralmas időkben, amikor a szürke hétköznapok tele vannak bajjal, gonddal, válságban van a lélek és a létért, a mindennapi kenyérért való küzdelem a legszörnyűbb emberi ösztönöket, gonosz indulatokat is szabadjára engedi.

Nem lelki pihenés-e, felfrissülés, ha Szinyei Merse Pál emlékéhez menekülünk, hiszen képei lehelik a derűt, a tavaszt, a napfényt, az élet optimizmusát, élete a feltámadás reményét példázza.

Nagy emberek élete sokoldalú: közeledhetünk feléjük különböző szempontok szerint, mindig újat, mindig mást mondanak.

Szinyei Merse Pál élete is sokoldalú élet.

A nevét viselő társaság Szinyei példáján, negyedszázados mellőztetésén, tehetségének fel nem ismerésén okulva, fiatal magyar tehetségek felkarolását tűzte ki legfontosabb feladatául.

És már itt megragadom az alkalmat, hogy szembeszálljak egy szerintem téves felfogással, mely Szinyei életét tragikus életnek tünteti fel.

Nem ismerték fel Majálisának kivételes értékeit — halljuk a siránkozást — és emiatt huszonhárom évig nem nyúlt ecsethez.

De mikor ismerték fel a korát megelőző lángészt a kortársak?

Nem festett huszonhárom évig, keveset termelt, nem baj, de örökéletű, remekműveket teremtett.

Nem jobb-e a késői elismertetés, mint a korai elfelejtkezés, sírbaszállás még az életben?

Tudjuk, hogy a tömeget véleményében nyájszerűleg terelik: ritka eset, hogy az első kudarc után, melyet a közvélemény sietve megpecsétel, a megbukott műről megváltozzanak a vélemények.

Szinyei Merse Pál élete azért szép élet, mert negyedszázaddal első nagy kudarca után mégis diadalmasan beérkezett, beérkezett azzal a művével, amelyet előbb mindenki ócsárolt, amelyet Bécsben a tárlaton magasra akasztottak.

Si quis toto die currens, pervenit ad vesperam, satis est. Aki egész nap küzdve, fáradva, estére beérkezik, elég.

Szinyeinek a sors szép délutánt tartogatott, gyönyörű naplementét, van-e nagyobb öröm, mint a csalódások után, az önbizalom elvesztése után, tehetségünk elismertetése, a siker habzó italának szürcsölése. Nem tragikus élet az ilyen, sőt valóságos felmagasztosulás.

De ez, amit eddig mondtam, csak mint embersors kedves, megkapó, megható.

Szinyei Merse Pál életében azonban olyan tanulságok is vannak, amelyek közösek magyar nemzetével, magyar fajtájával, örök érvényüek.

Szinyei élete példázza a magyar sorsot: megvetni lábunkat a magyar talajon, szívósan ragaszkodni nyelvünkhöz, hazánkhoz, ősi tulajdonságainkhoz, faji erényeinkhez, keletről hozott értékes sajátságainkhoz, megőrizni önállóságunkat, eredetiségünket, hagyományainkat, de ugyanakkor mindig nyugat felé figyelve, felfogni, magunkba olvasztani minden értékes újítást, folyton tanulni, folyton művelődni, folyton haladni, hirdetni a világ előtt, hogy a nyugathoz tartozunk és azért rendelt a sors ide a nyugat kapujába, hogy még vérünk hullásával is felfogjuk a balkáni barbárság támadó rohamait.

Szinyei Merse Pál ősi magyar udvarházban született.

Régi nemes családból származom, mondta ő maga a kérdezősködőknek, nemes egyszerűséggel.

És ez az ősi magyar nemes fiú, főispán, alispán fia lesz a modern magyar művészet megteremtője, zászlóhordozója, harcos lobogója.

Nem nagyszerű-e, édesatyja beleegyezik, hogy fia festő legyen, érettségi után a jernyei kastélyból elküldi a müncheni festőiskolába.

Hány magyarnak kellett már a századok folyamán nyugatra menni, hogy a modern műveltség, tudomány kincseit hozza haza árva nemzetének.

A magyarságnak mindig áldozatot kellett hozni, hogy hivatását betölthesse, de csodálatos tanulékonysága lendítette a sorsát előre.

Nem kellett-e elhagyni ősei hitét, hogy a kereszténységet felvegye, de már Szent István a nyugat felé irányította a magyar tekinteteket és a pogány magyar alig egy század mulva már szenteket ad a katholikus egyháznak, átvesz a magyar művészetekben is minden új stílust, minden eszmeáramlatot, azért megmarad magyarnak.

Szinyei Majálisa a szépség himnusza, a színek költészete, modern volt keletkezése idejében, friss még ma is.

És nem magyar táj, magyar élet, magyar szín, magyar levegő, magyar lélek árad, sugárzik-e Szinyei magyar képeiből?

Nem érezzük-e kétszeresen magyarnak Szinyei képeit ma, a szomorú jelenben, amikor a képein ábrázolt, megörökített tájak

MAGYAR MŰVÉSZET
1933.

TORNYAI JÁNOS: A TISZA TÉLEN. Olajfestmény
A Kéve művészegyesület jubiláris kiállításáról

KÁROLYI LAJOS (1877—1927): RÓZSÁK. Olajfestmény
Szablya János úr tulajdona. A Kéve művészegyesület jubiláris kiállításáról

idegen imperium alá tartoznak, de tudjuk, hogy Szinyei képei is a magyar hazához fűzik őket örökké.

Magyarság és modernség nem lehetnek egymással ellentétben.

Hiszen ma már vitán felül álló igazság, hogy a történeti festészetnek csak külsőségeiben nyilatkozó magyarsága után Szinyei és a Nagybányaiak, szóval a modern művészet hozta az igazi magyarságot a festészetben.

Amikor a természetet utánozva magyar tájat, magyar alakokat festettek a szabadban, amikor képeiknek magyar lelke volt és ez a magyar lélek sugárzott és kelt életre ecsetjük nyomán, akkor teremtették meg ők igazán az önálló magyar művészetet, mert ne felejtsük el: a külföld a magyar művészektől magyar sajátságokat, magyar zamatot, eredetiséget vár.

Petrovics Elek a napokban állapította meg, hogy minél nívósabb lett a magyar művészet európai értelemben, annál inkább vált igazán magyarrá.

Nagy tanulság ez a jövőre is. Hát lehetséges volna az, hogy amikor olyan korszakban élünk, hogy minden gyökeresen átváltozik, változik az utca, a közlekedés, új színek, fények jelennek meg, akkor a művészet ne fejlődjék, érzéketlen maradjon a jelen iránt, zárkózzon be az elefántcsonttoronyba?

Nem az a fontos, régi, vagy modern művészet, csak valódi művészet legyen. Adja mindenki tehetsége javát, fessen, alkosson, ami a lelkéből jön, ha igazi tehetség, modern köntösben is tud és fog maradandót alkotni.

A túlzások majd letompulnak, a zagyvaságok eltűnnek hirtelen, ahogyan jöttek és a régi kánonokhoz ragaszkodó művész megférhet a modern mellett.

Ez szolgálja a nemzet érdekét, a művészbékét, azt a gyönyörű gondolatot, amit Magyarország Kormányzója ajánlott a művésztársadalom figyelmébe.

De van Szinyei Merse Pálnak még egy nagy hivatása és jelentősége. Amikor 1909-ben Münchenben, 1910-ben Berlinben és 1911-ben Rómában kiállították műveit, mind a három helyen, mint kellemes fölfedezést, meglepetést karolta fel ezt a kiállítást a külföldi sajtó.

Azóta azonban elfelejtették a nevét, mint ahogy szeretik agyonhallgatni a magyar művészetet.

Különösen a németek gyakorolják ezt valósággal tervszerűen.

A legnagyobb német művészeti kiadványban, a Propyläen-Kunstgeschichteben alig esik egy-két szó a magyar művészetről.

Ami esik, jobb volna, ha nem volna.

Szinyeit — Munkácsyt például pár szóban, mint német festőket mutatja be, nyilván müncheni tanulóéveikre utalva.

A Szinyei Társaságnak legyen egyik elsőrendű feladata, uraim, hogy a magyar művészet külföldi elismertetését, méltó helyét, önállóságát éppen Szinyeinek nevével kiküzdje.

Beszédem végéhez értem.

Szinyeinek halála is szép volt. Carlyleban olvassuk, hogy haldokló vén királyok hajóba feküdtek, kifeszített vitorlákkal, lassan égve a hajót betaszították, hogy amint kiér a tengerre, lángra lobbanjon, s ily módon méltóképp temesse el az öreg hőst egy füst alatt az égbe és tengerbe.

Szinyei elment haza Jernyére meghalni. Elvonulva a világtól adta vissza a lelkét teremtőjének azon a földön, melyet ecsetjével halhatatlanná tett.

Legyen áldott emléke!

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG ez évi rendes közgyűlését január hó 31-én tartotta meg, melyen *Pátzay Pál* szobrászművészt a Társaság rendes tagjául választotta, meghivott tagjai közé pedig *dr. Hoffmann Edith* úrnőt és *Némethy Károly* urat iktatta. *A Szinyei-jutalmat Czóbel Bélának*, a *jánoshalmi Nemes Marcel-féle alapítvány Szinyei Merse Pál-tájképfestészeti díját Derkovits Gyula* festőművésznek, a *Zichy Mihály — grafikai díjat* pedig *Istokovits Kálmánnak* ítélte oda. Február hó 2-án, Szinyei Merse Pál elhúnytának tizenharmadik évfordulóján rendezte a Társaság a Magyar Tudományos Akadémia ülésztermében a Szinyei Merse Pál emlékünnepet. *Csók István* elnöki megnyitója után *Sidló Ferenc* szobrászművész terjesztette elő főtitkári jelentését a Társaságnak mult, 1932. évi tevékenységéről, *Farkas Zoltán* r. tag pedig a kiadott díjakról szóló, alább szószerint közölt jelentését. Az emlékünnepen olvasta fel *Meller Simon* rendes tag Szinyei művészete című tanulmányát. Az ünnepet február 7-én este a Fészek-klubban rendezett Szinyei-lakoma követte. A serlegbeszédet, amelyet szószerint közlünk, *Preszly Elemér* meghívott tag mondotta.

Ezt előzően *Csók* István elnök kegyelettel emlékezett meg *Apponyi* Albert gróf elhúnytáról. Szavait a közönség állva hallgatta végig.

Farkas Zoltán jelentése a díjkiosztásról a következő volt:

A Szinyei-jutalmat társaságunk idén *Czóbel* Bélának ítélte oda. Ezzel az elismerés koszorúját olyan művésznek nyujtotta, akinek nagy jelentőségét nemcsak mi méltányoljuk, hanem a külföld is, hiszen ha odakint a mai művészet kialakulása kerül szóba, Czóbel Bélát ott is az elsők között emlegetik.

Czóbel Béla a mai magyar festészet élén haladóknak kétségtelenül egyik legérdekesebb egyénisége. Befelé tekintő művész, akit nem nagyon foglalkoztat a közönség ízlésének állandó hullámzása, hanem mindig csak saját lelkének hajlamai irányíta-

CSÓK ISTVÁN: NIRVÁNA 1907. Olajfestmény

CZÓBEL BÉLA: CSENDÉLET. Olajfestmény
Mindkét kép Fruchter Lajos úr gyüjteményében

SZINYEI-MERSE PÁL

A Képzőművészeti Társulat választmányának április 15-iki díszülésén elmondotta grof Andrássy Gyula:

Jólesik a jelen borzalmai, öldöklése és élethalál tusái között a kulturáról, a szépről, az igazról és a művészetről beszélni. Jólesik ezt tenni, mert az embernek ilyenkor különösen szüksége van nemesítő és békés szellemi táplálékra is, amit pedig a legjobban a művészet képes nyújtani. De jól esik az olyan ünnepnap, mint aminő a mai, azért is, mert a magyar géniusz alkotóképességgel való foglalkozás erőt ad azon titáni harcra, amely ma minden jóraváló magyar hazafi legfőbb gondját képezi.

A magyar kultura ereje, önállósága igazolja, mintegy megszenteli harcunkat, amennyiben bizonyítja, hogy az emberiség és a haladás érdekében is van önálló és erőteljes fejlődésünk és hogy mi is egyik munkás és hasznos tagja vagyunk az emberiségnek.

Mi érezzük, tudjuk ezt ugyis, tudjuk, hogy a magyar többre is képes, mint amit eddig mostoha viszonyok között elérni birt, de bíztatóan hat fajunk szellemi képességéről újból meggyőződni épen a mostani kemény megpróbáltatások és galád támadások perceiben, amikor a világ legnagyobb hatalmai át akarnak rajtunk gázolni.

És a mai ünnep, Szinyei-Merse egyéniségével való foglalkozás valóban alkalmas arra, hogy önérzetünket fokozza. Szinyei-Merse a képzőművészet terén való hivatottságunknak egyik élő bizonyítéka. Egyénisége s pályafutása egyaránt érdekes, tartalmas és bíztató. Erősítő és becses, amit elért, munkásságának pozitiv eredménye, egyéniségének művészi értéke; s bíztató és tanulságos életének történelme is.

Szinyei-Merse minden ízében egészséges, erőteljes festői tehetség. A legelsők közül való olyan, akit a Condviselés csak jokedvében teremthetett. Milyen irányhoz tartozik, milyen iskolának tagja? Azt hiszem nem lehet őt egykönnyen beosztani a táborok közé. Közel áll a barbizoniakhoz, különösen Bastien Lepagehez, közel áll Böcklinhez, közel Manethez, az impresszionizmus megteremtőjéhez, de egyiknek se utánzója. Szinesebb és világosabb, mint a barbizoniak, akik nagyrésze még a sötétszürke és barnaszínű palettákat használta. Többet rajzol, több részletet lát, mint Manet, akire a természet főleg szín és fényfoltokban hat. Több az eleven, élénk szine, couleur localeja, mint az impresszionistáknak, akik a formákat és szineket egybeolvasztó, kiegyenlítő atmoszféra és napsugarak tanulmányozásába merültek. Sokkal intimebb és világosabb, mint Böcklin, ez a dramatikus és dekorativ óriás és nagy colorista, a mély és erős szinek e ritka virtuoza.

Egyszóval Szinyei olyan sarkcsillaghoz hasonlít, amely a maga tengelye körött forog. Nem egy impulzust nyer ugyan nagy kortársaitól, közel áll egyes iskolákhoz, de nem olvad beléjük. Önálló, egyöntetű és egyéni marad mindig. Azon iskola ellentétjévé vált, amelyben tanult, másrészt maga nem alapított új irányt. Ehhez hetven éve ellenére nagyon is keveset festett, nagyon is kevéssé volt harcias és lármás, úgy, hogy a kort megelőzve, belső összhangban több más nagy reformátorral, ő nevét a művészet történelmének egész külön lapjára irta.

Szinyei naturalista, mert csak azt festi, amit lát és ahogy látja; mint Courbet, egyik első eszményképe, ő is a természetben látja művészetének alapjait, de ideálista is, mert látása erős művészi egyénisége által és a természetnek, s különösen a vele homogén tájképnek, intenzív szeretete által van befolyásolva. S mint az ideálista Corot vagy Diaz, ő is csak azt festi, ami tetszik neki, ami érdekli, ami lelkében visszhangot kelt, s ezzel ő is ideáljaihoz alkalmazza a külvilágot. Ebben nem olyan, mint Courbet, aki csak azért, hogy egy nehéz problémával megbirkózzék, izléstelent is fest.

Kedves mesterünk látása, egész lénye egészséges, üde, friss, józan, tiszta. Ment minden elméleti okoskodástól és kereséstől, a dramatikus mélységtől és a póztól. A magyar faj józansága, még primitív fiatalsága, egyensúlyozott volta, nyilvánul meg benne, az, ami egy Benczúrban, egy Mészölyben van, semmi sem látható benne a magyar másik jellemvonásából, abból a komor mélységből és szomorúságból, amely Paált, vagy Munkácsyt jellemzi, semmi a franciák sokszor már a dekadenciáig nüanszirozott túlfinomságából. Képei életkedvre és jó humorra vallanak. Tiszta levegő, tiszta, ép, friss,

Művészet 1915.

zöld fák, üde, élénk virágokat ecsetelnek, olyan milieut, amelyben az élet kellemes és egészséges, ahol a levegő éltet és ózonos, a föld termékeny és kies; nincs képeiben sehol vészt hozó felhő, nincs meglepően érdekes világítás, ritka színhatás, borongós fantáziára ható napkelte vagy tragikus naplemente. Művészete nem izgat, nem nyugtalanít, hanem békít, erősít, üdít.

Melyik művészet tökéletesebb: az ő derüje, egészséges egyensúlya, vagy egy Munkácsy dramatikus ereje? Talán nehezebb a nyugodt és harmónikus természetet megeleveníteni, érdekessé tenni, mint a mozgása, rendkívüli hatások által megkapóvá tett természetet vonzóan ecsetelni, de semmiesetre se kisebb művészet a természet jótevő, normális erejét, frissítő és üdítő tulajdonságait jellemezni tudni, mint a fantáziára ható rendellenességeit. Az egyszerűből kevés eszközzel nagyot alkotni, a művészet netovábbja. S mindenesetre szerencséje a magyar nemzetnek, kedvező jel reá nézve, hogy az egyensúlyban levő, egészséges, józan művészet nála egyik legkitünőbb képviselőjére talált, mert ez a nemzetnek magának ifjú és egészséges erejéről tanuskodik.

De elég volt Szinyei-Merse egyéniségéről, s nézzük pályafutását.

Szinyei élete a festészet történetének tanulságos és érdekes lapja marad mindenkor. Biztató, lelkesítő lapja a történelemnek, mert bizonyítja, hogy az igazi erő győz a közöny felett.

És Szinyei életpályája érdekes, mert belsőbb összeköttetésben áll az európai művészet történetének egy nagy horderejű átalakulásával, amelynek Szinyei nem úttörője, nem előharcosa, de talán legelső hirnöke volt.

Szinyei az atelierviligítás, a barna, sötét alaphang korában és iskolájában tanult. De a természetet ő nem látta sötétnek, hanem világosnak, szinesnek és ezért csak így akarta és tudta azt festeni. A közönség a régi iskola nagymestereinek varázsa alatt állt és nem méltányolta az újat, a szokatlant, a természet ölében élt ugyan, de hangját még sem érti meg.

Szinyei a sikertelenségek sorozatán megy át, míg végül a nagy művész elvesztette kedvét, amint később mondta, aprehendált és letette az ecsetet. Stilszerűen cselekszik ebben is. Az a derűs életkedv, mely nála mutatkozik, nem bírná el azt a küzdelmet, azt az állandó visszautasíttatást, eredménytelenséget, amellyel reá nézve az ár ellen való úszás járna. A küzdelemben elvesztené művészetének alaphangját, az életkedvét. Ezért inkább visszavonul. De azért nem szűnik meg művészien látni, érezni, itélkezni és a pihenés közben is csak megszilárdul művészi krédója. A természet mindig szines maradt előtte, bármit tartson, bármit mondjon a kritika, bármint festettek légyen a hollandiak, bármit tanítson az iskola. S ő csak azt tartotta érdemesnek s érdekesnek festeni, amit lát, ami neki tetszik, nem pedig, amit mások már megfestettek és ami másoknak tetszett. A sikertelenségek hatása alatt nem keres új utat, nem veszti el önbizalmát, nem vesz erőt rajta a kétely, az alkotás e nagy ellensége, nem lesz bússá; érzi, hogy másképpen és jobban sohase tudna festeni, mint ahogy tette. S ezért az marad, ami volt, s mikor kitavaszodik számára a világ, ott folytatja munkáját, ahol abbahagyta előbb.

A mese világából valónak látszik Szinyei esete. A jószívű tündér megjutalmazta, mert becsületes maradt, hű volt szive választottjához: a színhez és a naphoz, s ezért fáradtság és küzdelem nélkül győzelemhez segítette. Míg ő pihent, a kor szelleme dolgozott, az ő érdekében is. A művészet átalakult: a szín, a nap, a világosság győzedelmeskedett. Szinyei őseredeti tehetségéből merítette meggyőződését, de meggyőződése lassú, de biztos folyamatban a kor meggyőződésévé is vált.

Festészetét a nálánál erélyesebbek, ha nem is hűbben és következetesebben, érvényre juttatták. Az atelier ablakait betörték mindenütt; a plüsöket, a sötét bársonyokat félretolták és műhelyeikbe a festők bebocsátották a napfényt, a melegítő, az éltető sugarakat. S a közönség szeme is átalakult, megértette, hogy másképis lehet festeni, mint ahogy festettek a múlt nagyjai. Szinyei győzelmesen vonult be abba a birodalomba, amelyet nem hódított meg, amely azonban meghódolt előtte. Derűs jókedvvel megbocsátott az ellene vétkezőknek, szuverén biztossággal folytatta abbahagyott munkáját s kezdte meg újólag alkotásainak sorát. Annyi sikere lett, mint előbb kudarca volt, egyik elismerés a másik után következett. Vele örült, neki tapsolt mindenki.

A HETVENÉVES SZINYEI FERENCZY KÁROLY RAJZA

NOVEMBER
BOSZNAY ISTVÁN FESTMÉNYE

ÁLLAMI MŰVÉSZETI
KIS ARANYÉREM NYERTESE

A MŰCSARNOK
TAVASZI TÁRLATÁBÓL

Miben áll ez érdekes pályafutás tanusága, s nagy győzelmének állandó nagy áldása! Talán abban, hogy győzedelmeskedett a művészi igazság, az ő iránya, hogy győzött a világosság és igazabb szín az atelier felett? Hitem szerint nem, mert abszolut igaz művészi irány nincs. A művészetnek vannak abszolut értékű és teljesen értéktelen egyes alkotásai; vannak egyes határozott kellékei, de legjobb, egyetlen jó iránya és egyedül üdvözítő iskolája nincs. Minden őszinte művészi érzés és látás kifejezése jogosult és haladást jelent. Helyes, ha minden művész a maga egyéni látását csalhatatlannak hiszi, azonban kétségtelen, hogy a legkülönbözőbb és legellentétesebb művészi korokban és irányokban mérhetetlen sok érték és kvalitás van az értő számára elraktározva és hogy azért végtelen a művészet, mert végtelenül sokféle és gazdag. A fő azt tartom, mindig a művész egyénisége, tehetsége, őszintesége, tudása; mellékesebb az irány, amelyet követ, az elmélet, amelyet hirdet.

Ne felejtsük el, hogy a sötétfestésben is nagy érzéseket és nagy igazságokat lehetett kifejezni. Rembrandtnak tájképei barnával és szürkével megkapóan fantasztikusak és igazak. Rousseau Millet, Munkácsy sötétek voltak s mégis megértették a természet fölségét és úgy tudták a maguk komor nyelvezetével azt kifejezni, hogy más is tanult belőle.

Kétségtelen, hogy éppen Szinyei korában a világosnak, a színnek renaissanceára nagy szükség volt, mert túltengett az atelier-világítás. És kétségtelen, hogy az ő korában szükség volt forradalomra, új igére, mert több volt az etikai elmélet, mint originális alkotó tehetség és a művészet a múlt nagyságának békója alatt görnyedezett.

Böcklinre, Claude Monetra, Segantinire és a többi szines mesterre nagy szükség volt, nélkü-

MIMI
FRANK FRIGYES FESTMÉNYE

A HARKÁNYI-DÍJ
NYERTESE

A MŰCSARNOK
TAVASZI TÁRLATÁBÓL

lük szegényebb maradt volna a művészet, tökéletlenebb lett volna a természet látása. A plein-air és világos festészet egyes alkotásait örök érdemeiknek tartom. De azért mégse a világosság uralmában és győzelmében látom a Szinyeire nézve olyan szerencsés átalakulás lényegét. A szín renaissancejában nem látom a modernség győzelmét a maradiság fölött, hisz a colorismus, a színesség nem a modern kornak specialitása. Minden korban küzdöttek egymással azok, akik a színben látták a természet legérdekesebb és legmegkapóbb vonását, azokkal, akik az érzés kifejezését könnyebben és jobban vélték a sötéttel elérhetni, mint a sok színnel. Nemrég voltam Berlinben és élveztem az odavaló gyönyörű múzeumokat és azt a megfigyelést tettem, hogy a nagy kolorista, a modern Böcklin ottani remekművei tulajdonképpen színtelenek Boticelli mellett, akinél tisztább és erősebb szineket senki sem mert használni.

Csaknem minden kornak voltak nagy koloristái, a Dávidok és Prud'homok mellett is voltak Delacroixok, a legmodernebb Manet nem teremtett új fölfogást, hanem Velasquezt és Goyát folytatta.

Egyáltalában egy iskola, egy irány, egy uralkodó nézet megbukása s egy újnak uralma legfeljebb csak momentán előnyt jelenthetne és nem biztosíthatná a művészi haladás alapfeltételeit. A klasszikus festészet, a modern irány, a sötétség, vagy a világos festészet egyaránt jogosult, ha a festő egyéniségének, látásának szabad és természetes megnyilvánulása, de egyaránt akadályozó és káros kolonc, ha kívülről reá erőszakolt dolog. A művészet lényege az egyén érvényesülése, a belső, őszinte, igazi izlés, látás, érzés kifejezése. Amint a sötét uralmát a világos uralma váltaná akként fel, hogy az új divat megkövezné azokat, akik eltérnek tőle, hogy a mesterek és nagy művészek átérzéséből és bámulatából levont szabályokat a hozzá nem értő közönség kegyetlen szigorral alkalmazná minden új kisérlettel szemben, akkor legfeljebb zsarnokot cserélnénk, legfeljebb azt lehetne mondani, hogy le roi est mort, vive le roi, de igazi javulásról szólni nem lehetne.

A Szinyei korában való átalakulás csak akkor lesz valóban üdvössé, ha az azzal a következménnyel jár, hogy megtörött az egyeduralmi rendszer, megtörött a nagyközönség, a laikus, a hozzá nem értő művészietlenek uralma a művész önállósága, szabadsága felett s ha az a nagy veszteség, amelyet a világ művészete azáltal szenvedett, hogy Szinyeit a sablon uralma húsz évig tétlenségre kárhoztatta, azt a meggyőződést teszi általánossá, hogy a kemény ítélkezés, a szabályokhoz való merev ragaszkodás, az új és szokatlan üldözése vandalizmus lehet, művészetirtás lehet.

De végzem szavaimat, végzem azzal, hogy a választmány nevében üdvözlöm Szinyei mestert, művészetünk díszét és indítványozom a t. Választmánynak, hogy a közgyülésnek javasolja, hogy a Képzőművészeti Társulat dísztagjának válassza meg.

MADONNA SOLVENS

KACZIÁNY ÖDÖN KIÁLLÍTÁSÁBÓL

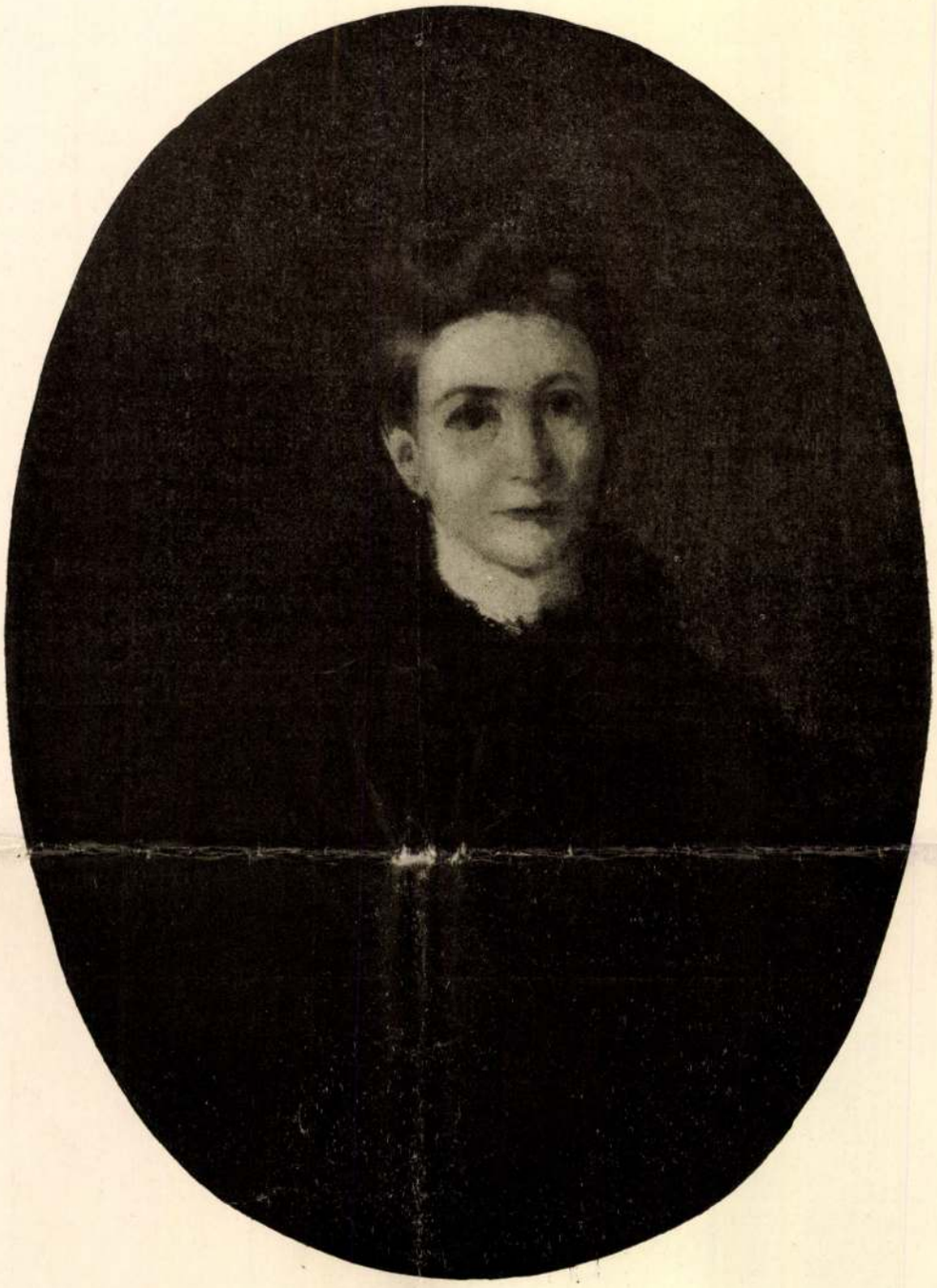

NŐI ARCKÉP

KACZIÁNY ÖDÖN KIÁLLÍTÁSÁBÓL

MŰVÉSZETI ÉLET

SZINYEI MERSE PÁL EMLÉKE.

CSÓK ISTVÁN SERLEG-BESZÉDE AZ 1926. ÉVI SZINYEI-LAKOMÁN.

Úgy érzem magam, mint az a turista, akire reábízták az Északi Sark fölfedezését. Érdeklődéssel nézi ő is az örök jég birodalmának csodáit, elbűvöli az északi fény szépsége, de hogyan mérje meg ő a tenger mélységeit, hogyan számoljon be küldetése tudományos eredményeiről, ha bizalmatlan az arra való készültsége és eszközeinek teljessége tekintetében. Épp ezért elnézést kérek, hogy ebben az ünnepélyes pillanatban nem méltatom nagy mesterünk emlékét úgy, mint azt egy egészen kiválóan nagy esztétikus tehetné, hanem ehelyett visszaszállok a multba és onnét elevenítek fel egy emléket, mely azt hiszem, méltó lesz arra, hogy belekerüljön Szinyei emlékezetének kincseskamrájába.

A millénium évében történt, Báthory Erzsébet című képem előtt. Egy előkelő megjelenésű úriember vonta magára figyelmemet, ki hosszan tanulmányozta a képet. Érdeklődésén látszott, hogy nem közönséges műértő. Egyszer csak megszólított — nem tudom, honnan tudta, hogy én vagyok a kép festője — és igen elismerő szavakban adott tetszésének kifejezést. Annyi szakismeret és művészi érzék nyilvánult meg szavaiban, hogy nem lepett meg, mikor végül is megjegyezte, hogy valamikor ő is festett. „Igen, ifjú barátom, — így szólt — valamikor én is azt hittem, hogy majd fogok merészet, dicsőt alkotni; az én álmom, vágyam is azonos volt az önével, csakhogy ön megvalósította álmait, míg én abbahagytam a festést." Nem bírtam türtőztetni kíváncsiságomat és megkérdeztem, kihez is van szerencsém? „Oh, — felelte az én ismeretlenem, nagyot sóhajtva — ha megmondanám is, hogy ki vagyok, úgy sem fogja tudni, hiszen engemet már régen elfeledtek." Annyi lemondás, szomorúság rezgett a hangjában, hogy megilletődve kértem őt újra, mondja meg a nevét és én sohasem fogom elfelejteni, kinek köszönhetem ezt az emlékedett szempontú szép kritikát.

„Na jó, legyen a kívánsága szerint, — felelte. — Szinyei Merse Pál vagyok."

Nem akartam hinni fülemnek. „Bocsánatot kérek, — dadogtam — a ‚Pacsirta', a ‚Majális' festőjével beszélek?" Most ő rajta volt a csodálkozás sora. „Hogyan, hát van még aki emlékszik reám? Különösen ilyen fiatal ember mint ön? Hiszen a fiatalok, különösen ha a siker elkápráztatja őket, nem szokták észrevenni idősebb kollegáikat."

De most már én kezdtem beszélni. Áradozó szavakban, ifjúi rajongó lelkesedéssel beszéltem neki arról a hatalmas impresszióról, melyet ezek a képek vagy tíz-tizenkét évvel ezelőtt tettek reám, mikor mint kezdő művésznövendék első ízben láttam azokat a Műcsarnok kiállításán. Felejthetetlen élmény volt ez számomra és mikor évek mulva már senki sem emlegette azokat, én még mindig beszéltem róluk, de hiába tudakozódtam, senki sem tudta, hogy hova kerültek. Erre Szinyei megjegyezte, hogy beküldte a millenáris tárlatra és kíváncsi a jury döntésére.

Én rohantam ki az új Műcsarnokba, hol a képek juryzés előtt rettenetes összevisszaságban a falak mellett hevertek. Hosszú keresés után az óriási tömegből kihalásztam a „Majális"-t. *Thorma János* barátom, kit az „Aradi vértanuk" című képe révén mint új csillagot emlegettek, épp ott volt. A képet kellő világításba helyezve, oda kiáltottam Thormának: „Gyere csak ide, egy igen tehetséges kezdőt fedeztem fel."

Thorma hosszan nézi a képet, azután reám néz kérdőn, majd újra a képre: „Te, ki festette ezt a képet? — kérdezi. — Milyen üde! Talán még azon nedves, ahogy lekerült az állványról."

„Nézd csak meg az aláírást." Thorma hangosan olvassa „Szinyei Merse 1873". Nem szóltunk egy szót sem, megilletődve álltunk ott. Harmadnapra nagy bankett volt Szinyei tiszteletére. Ez volt az első Szinyei-lakoma.

Hogy azóta mi történt, azt mindenki tudja. Azt is tudja, hogy már hat esztendeje hó borítja az ő sírját. Mi pedig várjuk a fölkelő napot, mely le fogja olvasztani a havat az ő megszentelt hantjáról.

Szinyei emlékében, Szinyei serlegével üdvözlöm a felkelő magyar napot!

A SZINYEI-TÁRSASÁG EMLÉKÜNNEPE. Február második *Szinyei Merse Pál* halálának évfordulója, a Szinyei Társaságnak emléknapja. Ezen a napon számol be az elmult évi tevékenységéről és ezen a napon kezdi meg új munkaévét. Az idén is a hatodik évforduló köré csoportosította működésében lehetőleg mindazt, ami alkalmas ennek az évfordulónak

Magyar Művészet
1926.

KOSZTA JÓZSEF: DINNYESÁTRAK.

KOSZTA JÓZSEF: VIRÁGCSENDÉLET.

a maga történetében való emlékezetessé tevésére. Január 24-én nyitotta meg második budapesti kiállítását az Ernst-Múzeumban. Január 30-án tartotta évzáró közgyűlését, melyen rendes tagjai sorába választotta *Szüle Péter* festőművészt és külföldi levelező tagjául *Alessandro de Stefani* írót, a magyar művészet olaszországi lelkes propagálóját. Meghívott tagok *Bartóky József, Baumgarten Nándor, báró Herzog Mór, Mauthner Zoltán, Szmrecsányi Miklós, dr. Tóth István, Ugron Gábor* lettek, a Szinyei Társaság Barátai Körének vezető tagjai. A közgyűlés a régi elnökséget három évre újból megválasztotta és döntött az 1925. évi díjak kiadásáról is.

Február 2-án délután folyt le a Magyar Tudományos Akadémia üléstermében a hagyományos emlékünnep, melyen *Csók István* elnöki megnyitója után nagyszámú, díszes közönség előtt számolt be *Jeszenszky Sándor* főtitkár a Társaság elmult esztendejéről. E beszámolót a mult számunkhoz csatolt Szinyei Társasági Értesítőből ismerhetik meg olvasóink. *Farkas Zoltán* p. tag olvasta fel *Lyka Károly*-nak a díjbizottság nevében a kiadott díjakról szóló jelentését, melyet szószerint közlünk. *Ybl Ervin* r. tag felolvasása „Szinyei és a magyar tájképfestészet"-ről szólott. A tanulmányt e számunkban hasonlóul közöljük. A Szinyei-Társaságnak nagy hetét február 5-én este a Hungária szállóban rendezett *Szinyei-lakoma* fejezte be. Ezen kétszázan vettek részt az ország minden részéből, vezető tényezői szellemi életünknek élükön gróf *Klebelsberg Kunó* kultuszminiszterrel. A serlegbeszédet *Csók István* mondotta.

LYKA KÁROLY JELENTÉSE:

Szinyei Merse Pál emlékünnepét kezdettől fogva azzal kívántuk az ifjabb művésznemzedék legjobbjai számára emlékezetessé tenni, hogy ezen a napon nyujtjuk át nekik a Társaság rendelkezésére álló jutalmat és díjakat. Ezidén esedékes a Szinyei-jutalom, a Nemes Marcell-féle Szinyei tájképfestészeti díj és a grafikai díj. A három díj odaítélésének előmunkálatait két díj-bizottság végezte s ennek javaslatát a Társaság közgyűlése elfogadta és határozattá emelte.

Szabályzatunk értelmében e díjakat csakis Társaságunkon kívül álló művészek kaphatják.

A Szinyei-jutalom odaítélésénél a szabályzat tekintetbe kívánja venni az illető művész egész működését és fejlődésképességét, nem valamely meghatározott *mű*, hanem egy művészi *munkálkodásnak* értékét akarja kiemelni és az elismerés koszorújával díszíteni. Midőn Társaságunk e célból szemlét tart a magyar művészet mai termelésén, semmi oka sincs arra, hogy ilyen vagy olyan művészeti irány programmja értelmében végezze kritikai munkáját. Az irányok ugyanis változnak, el is múlnak s ha mégis marad belőlük valami maradandó, akkor ez nem azért maradt meg, mert valamely irányt repraesentált, hanem azért, mert kimagasló tehetségnek mesteri megtestesülése. A Társaságnak minden gondja az, hogy a tehetség szempontjából mérlegelje a termést. De maga a puszta, nyers tehetség bizonyára nem jelenti még egy művészi munkálkodás értéktartalmát: kell még egy erkölcsi erő, amely a művészben oly irányban hat, hogy sorsadta tehetségét a leglelkiismeretesebben kiművelje és őszintén átérzett célok felé kormányozza. Oly szempontok, amelyeket bizonyára aláír minden művész, bármily irányhoz szítson is.

Ily alapon a közelmult időkben egy oly festőre irányult a Társasag figyelme, akinek munkái ismételt csoportos kiállításokon a komoly elmélyedés jóleső képét adták. Ez a művész *Szüle Péter* festő, akinek képsorozatai legutóbb a Műcsarnokban és az Ernst-Múzeumban voltak láthatók. E többnyire szerényméretű munkák aránylag szűk tárgykörben mozognak: magános alakok, interieurök, alföldi tájak. Emberein azonban, túl a modellfestésen, művészi módon tudta velünk éreztetni az élet erejét, amely a bánat, a gond, a komor sors jegyeit írja egy arcra, egy alakra. Interieurjei mélyre hangolt képek, egyszerű emberélet meghitt tanyái, tájai pedig az intím tájak ama fajából valók, amelynek fő ereje a formai igénytelenség. Mindezek a tárgyak azonban magukban véve még nem jelentenek sokat, csak éppen arról számolnak be, hogy a művészt ezen a nagy világon mi kötötte le. Fontos az, hogy mily meggyőzően tudja velünk közölni mondanivalóját. Szüle Péter munkálkodása elején még nem egy elfogultságot mutatott: elmélyedő tanulmányai révén ezt az elfogultságot egyre nagyobb közvetlenség váltotta fel, ami fontos egy oly művésznél, akinek alaptermészete erősen lírai s akinek képei nem formális megoldások, hanem bensőséges vallomások. Nyomról-nyomra megfigyelhettük előadóerejének izmosodását, készségének fejlődését, az előadás egyszerűsbödését. Fejlődését nyilván elősegítette az, hogy hamar tisztába jött önmagával, fölismerte tehetsége mirevalóságát s az annak legjobban megfelelő utat választotta. Innen képeinek az a vonása is, hogy egészen őszinteknek érezzük s hogy alig látjuk bennük nyomát annak, mintha külső szempontok, külső hatások irányítanák munkaközben.

Ezeket a művészi sajátságokat, az őszinte törekvést és elmélyedést kívánta a Társaság a Szinyei-jutalom odaítélésével nyilvánosan elismerni.

Más feladat előtt álltunk a *Szinyei Merse Pál tájképfestészeti díj* fölött való döntésnél. A szabályzat szerint ez a díj csakis egy meghatározott műre adható ki. Még pedig oly tájképre, amely ebben az évben került a nyilvánosság elé s „önálló, művészi becsű, érett alkotás". Az egész lefolyt évben kiállításra

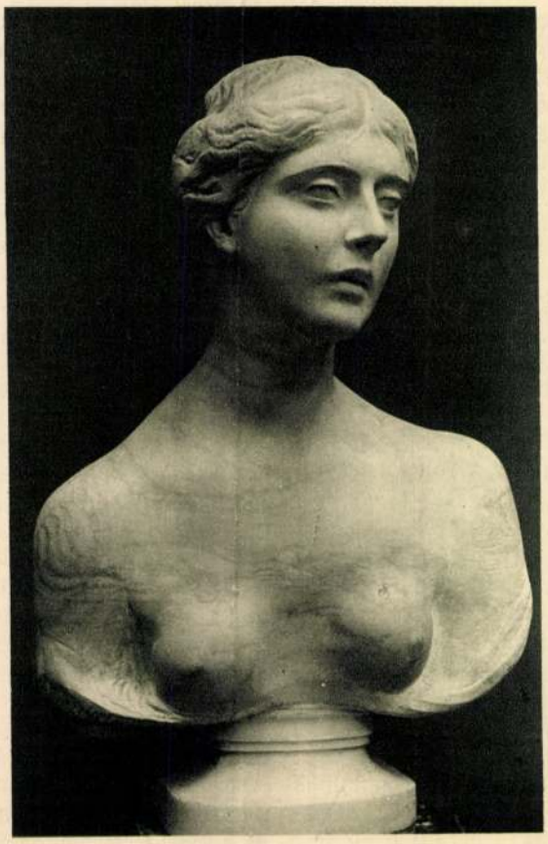

LIPTÓUJVÁRI-STROBL ALAJOS: LEÁNYFEJ.
Magántulajdon.

került nagyszámú tájkép értékeinek meglatolása után a Társaság úgy döntött, hogy ezt a díjat *Csánky Dénes* „Trágyahordás" című tájképének adja ki, amely novemberben volt kiállítva e művész gyüjteményes kiállításán a Nemzeti Szalonban. A kép szerzője a fiatalabb festőgárdából való s eddig főkép virtuóz vízfestményeivel vonta magára a figyelmet. A készség, amely akvarelljeinek annyi barátot szerzett, olajfestményein is megvan, de meglehetősen háttérbe szorul más, jelentékeny művészi értékei mellett. A díjazott kép első hatása az, hogy a művész meg tudja velünk éreztetni a magyar föld sajátos hangulatát egy ilyen egészen igénytelen tárgy keretén belül. A helyi levegő, a helyi zamat kétségtelen értéknek látszik, hiszen ez is egyik módja annak, hogy a kép vallomást tegyen hovátartozóságáról. Ezen a hatáson kívül értékeljük az előadás erejét és közvetlenségét, a finom változatok iránt való fejlett érzéket, az olcsó hatásokról való lemondást, a festőiség kifejlett ösztönét, a kép harmonikus egyöntetűségét. Csánky is ama művészeink közé tartozik, akiknek tehetsége egészen lírai s tehát nem a formális kompozíció, nem a képszerkesztés, hanem a világból magukba fogadott érzések kötetlen és szabad alakítása az igazi kifejezésmódjuk. A Társaság e munka kitüntetésével mintegy serkenteni szeretné annak szerzőjét, hogy kedvvel és szeretettel munkálkodjék tovább e neki való irányban.

Harmadik díjunkat, a grafikait, ebben az évben *Aba-Novák Vilmos* egyik rézkarcának, a „Savonarola" címűnek ítélte oda Társaságunk. Aba-Novák a legújabban értékes szerephez jutott fiatal grafikus-gárda tagja s egyszer már kitüntető elismerést és külföldi tanulmányúti ösztöndíjat kapott Társaságunktól. Mai újabb kitüntetésére rászolgált komoly művészi munkájával s a benne megnyilvánult fejlődéssel. A díjazott műlap kiválóan tanuskodik tehetsége erejéről, amely szinte viharosan feszül bele komorra hangolt művébe. Egyéni sajátsága, hogy a vonal ritmusa, a forma választékossága helyett inkább a szinte drámaian szaggatott, kemény erő-ellentétekkel interpretálja mondanivalóját. Ő is egyike azoknak, akiknek további fejlődése elé reményteljesen tekint a Társaság.

Ezzel beszámoltunk az ezidei kitüntetésekről s e helyen is köszönetet mondunk a művészet ama barátainak, akiknek áldozatkészsége lehetővé tette, hogy a Társaság elismerését díjak formájában is kifejezésre juttathatta.

SZINYEI-MERSE PÁL IFJÚKORI LEVELEI

A modern művészet kezdeteiről e folyóirat tavalyi évfolyamában megjelent tanulmányom megjelenése után végre napvilágra kerültek Szinyei-Merse Pálnak régóta kutatott ifjúkori levelei. — Most már közvetlen és beszédes bizonyítékok állanak rendelkezésünkre, melyek azonban csak mindenben megerősítik a művész fejlődésének tanulmányozásából kiolvasottakat. A korán fellépő hajlam első megnyilatkozását figyelhetjük meg, amint még Nagyváradra érkezte előtt, mint eperjesi diák magamagától kezd festegetni. Nagyváradon a véletlen Mezey Lajos festőhöz vezeti, akinek bátyjánál lakik, együtt van vele s természetesen festői hajlamai kinyílnak. Már első levelében, 1862 nov. 9 én írja apjának: „Ha nem esnék terhedre, igen kérnélek valamire, ugyanis arra, hogy azon két képet, melyet otthon festettem, elküldenéd ú. m. azt, melyen a borospalack, kenyér stb. van lefestve és a cigány családot, a harmadikra nincs szükségem, mert annak eredetijét látta Mezey és ez meglehetősen hasonló az eredetihez. Erre azért kérlek, mivel Mezey úr igen kivánná látni, mert ő azt mondja, hogy az reám nézve nagyon hasznos volna, ha ő ezeket megtekinthetné, mind hibái, mind jó részei felett felvilágosítást és magyarázatot adna." Apja a képeket elküldi s úgy látszik Mezey igen biztatta, mert most Mezey Mihály — házigazdája — írja apjának (1863 febr. 19.), hogy szorgalmasan és nagy előmenetellel fest, de a tanulmányok iránt sem közönyös egészen. Mindjobban megerősödik abban a vágyában, hogy a festői pályára lépjen. Nagybátyja révén megismerkedik Szlávy Viktorral, aki bemutatja Kudelka altábornagynak, Kaulbach müncheni akadémiai igazgató jóbarátjának s kap tőle ajánlatot, minekutánna akkor festett dolgait is nagyon megdicsérte. „A nagy kincs tehát birtokomban van", újjong apjához irt levelében s küldi haza szorgalma bizonyítékait, miközben hozzá fog egy új képhez, „mely a Vezuv kitörését ábrázolja és ez rövid időn fog elkészülni, ezentúl egyes fejeket fogok festeni, mi előkészülésemhez elkerülhetetlenül szükséges, a Vezuv különben már alá van festve s így hiszem, hogy legtovább két hét mulva el fogom küldhetni." Eközben Mezey Lajos a következő levelet írta apjának (1863 jún. 8.)

„Nagyságos úr!

Palinak két új képét, a még otthon festettekkel együtt ma pakkoltuk be, annálfogva jelen soraimmal egyalkalmilag érkezendnek haza. A két elsőről bírálatot mondanom szükségtelen, de szabad megjegyeznem, miként

Művészet 1909. évf.

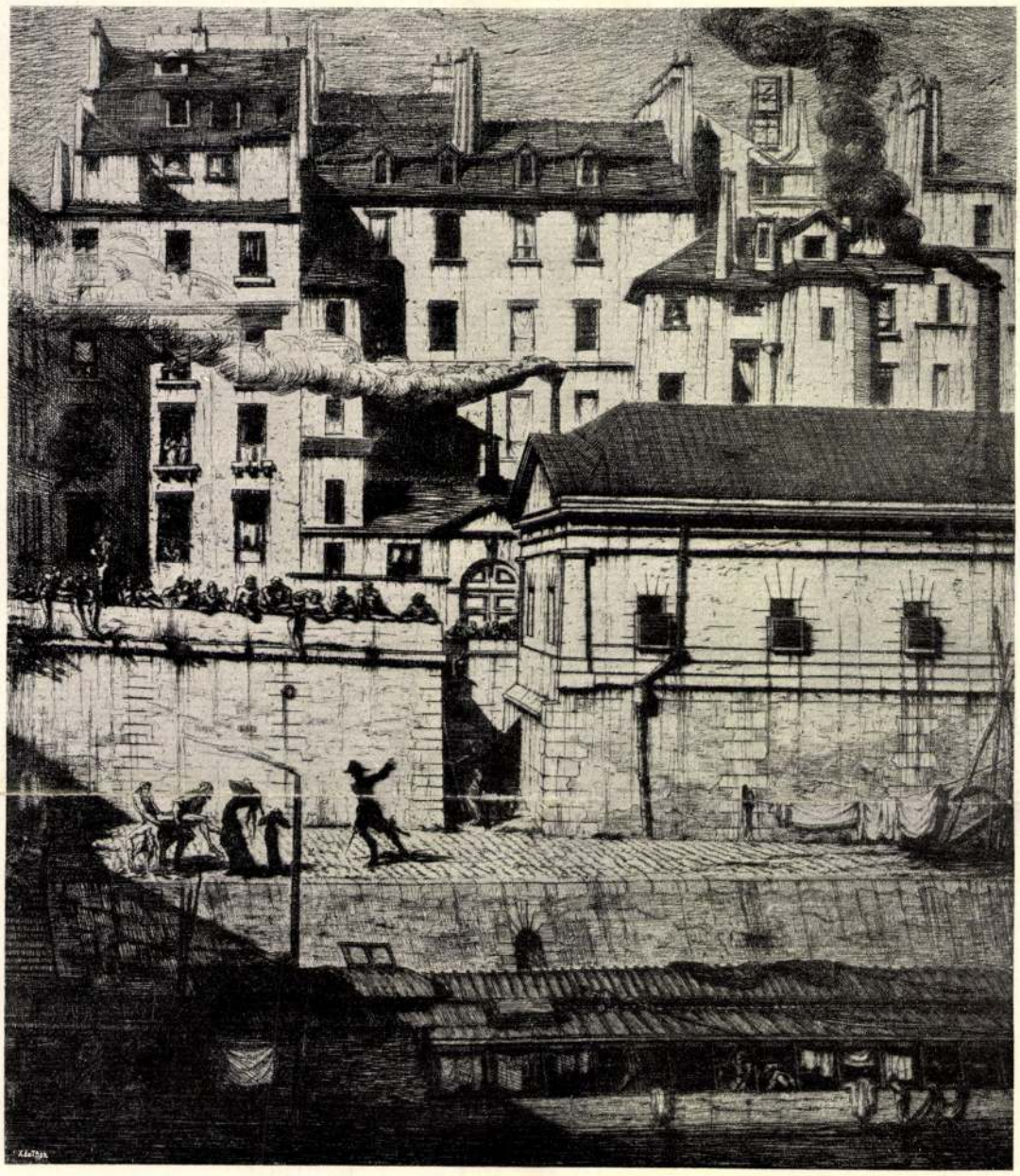

A PÁRIZSI MORGUE
CHARLES MÉRYON RÉZKARCA

rajtuk ismét haladás látszik, amennyiben a harmoniát most már könnyebben hozza létre Pali mint eddig. A két otthon készültek, bárha gyengébbek is, szintoly becsűek, mivel azokat önállólag festé s örömmel láttam bennük s találtam nyomait oktatásaimnak. Szép emléke lesz az a multnak jövőben, s Pali tudni fogja a csekélységekből is kiismerni volt mesterének némi alapos ismereteit. Ha így haladna iskolai tanulmányaiban is, nem lenne legkisebb aggodalmunk az érettségi iránt; ámbár örömmel írhatom, hogy a képek előbb haza küldethettek volna, ha néha szabad idejét úgy használta volna, mint azelőtt; de mostanság rendesen azt szokta mondani: „megyek, mert tanulnom is kell," — s ez jó jel.

Ezután még csak egy pár elkezdett képet fog festeni, azontúl csak studiumokra kell szánnunk a hátralevő kevés időt, hogy annál tisztultabb nézetekkel bírjon majdan Münchenben s az akadémiai kezdet se legyen előtte ismeretlen; meg vagyok győződve, hogy ő minden évben könnyen fog haladni, mert társalgás útján igen sok fogalmakat oltottam bele, melyek nézetem szerint dúsan és gyorsan fognak oly művészeti városban fejlődni, sőt ha Pali szorgalma nem lankadand s a végtelen, előtte nem is gyanítható nehézségek el nem csüggesztendik, hanem inkább búzditandják, lehetetlen, hogy csak középszerű festész váljék belőle, s oly jól esik azon meggyőződésem, hogy talán szülőinél is nyugodtabban nézek jövője elé.

No de mit dícsérgessem én Palit? azaz miért ne? Midőn oly örömem telik benne! S ki fogná dicséretemet forróbban lelkébe szívni, mint szülői? Azért képes volnék a fárasztóságig róla írni, de hogy hosszas ne legyek, csak még magamról tartom kötelességnek köszönetem egyszerűen fejezni ki azon megtiszteltetésért, mely a jernyérei meghívás által reám árad . . . stb."

Mezey Lajosnak e szép levele döntő fontosságú volt Szinyei-Merse sorsára. Mikor néhány hét mulva jelenthette, hogy az érettségi vizsgát jó sikerrel letette, érezte, hogy „szabad ember s az út céljához nyitva áll." Még ott marad Váradon, „mivel az iskolai dolgok többé nem köteleznek, van időm elég a festésre és ezért, miután Lajos bácsi szíves volt megengedni, hogy mindennap nála festhetek, evvel foglalkozom most mindég."

A következő év tavaszán Münchenbe kerül, ahol a próbarajza alapján Strähuber antikosztályára veszik fel, a mester igen szives hozzá s nagy elhatározások ébrednek benne. Járni fog esti aktra, könyvtárba, meglátogatja Adam-ot, Piloty-t, ajánlólevelekkel. „Különösen érdekelnek az előadások, névszerint mostan a műtörténet és perspektiva, mindegyikből egy óra hetenkint." Hogy a németben gyakorolja magát, apja kérte, hogy német leveleket írjon. „Szorgalmasan rajzolok és nagy kedvvel, most aktunk is van naponkint reggel 7—9 közt és ezt nagy passzióval rajzolom. Este olvasom Winckelmann műtörténetét, ami nagyobb örömet okoz nekem, mint valami üres regény." Egyszerre úgy érezte magát, mintha Tündérországban élne. Álmai beteltek. Művészszé képezheti ki magát. Azt írja az anyjának, hogy nagy a hideg, átfázott. „De nem tesz semmit, én mindamellett megelégedett vagyok és nem cserélnék egy királylyal!" Ez időben még főleg a magyar festőnövendékekkel volt együtt, de barátainak köre mindegyre tágult. Apja szerette volna, ha társaságba jár, de hát ez nem megy olyan könnyen, mint otthon, ahol mindenki ismeri. „Itten az életmód nem olyan társas, a családok elzárkózva önmaguknak élnek, úgy hogy különös ajánlás vagy rokonsági összeköttetés nélkül lehetetlen oda bejutni." Azért folyton pallérozza magát. Francia társalgásban gyakorolja magát egy olasz társával és tervezi az angol és olasz nyelv tanulását is.

Igen fontos egy ezidőben (1865 jan. 16-án) írt német nyelvű levele, melyben hivatásának felismerése a legvilágosabban megnyilatkozik:

„Elismerem szavaid igazságát a történeti és tájképfestészetre vonatkozólag s elismerem az előbbi felsőbbségét. De egyre arra törekszem, hogy önmagamat vizsgáljam, megítéljem s szerintem több érzékem van a tájképfestés, mint a historiafestés iránt s mivel ez az igazság, azt hiszem egy elhibázott élet volna a történetifestést forszirozni s vagy elbuknék e nagy nehézségeken vagy legjobb esetben középszerűségig vergődnék fel. Míg

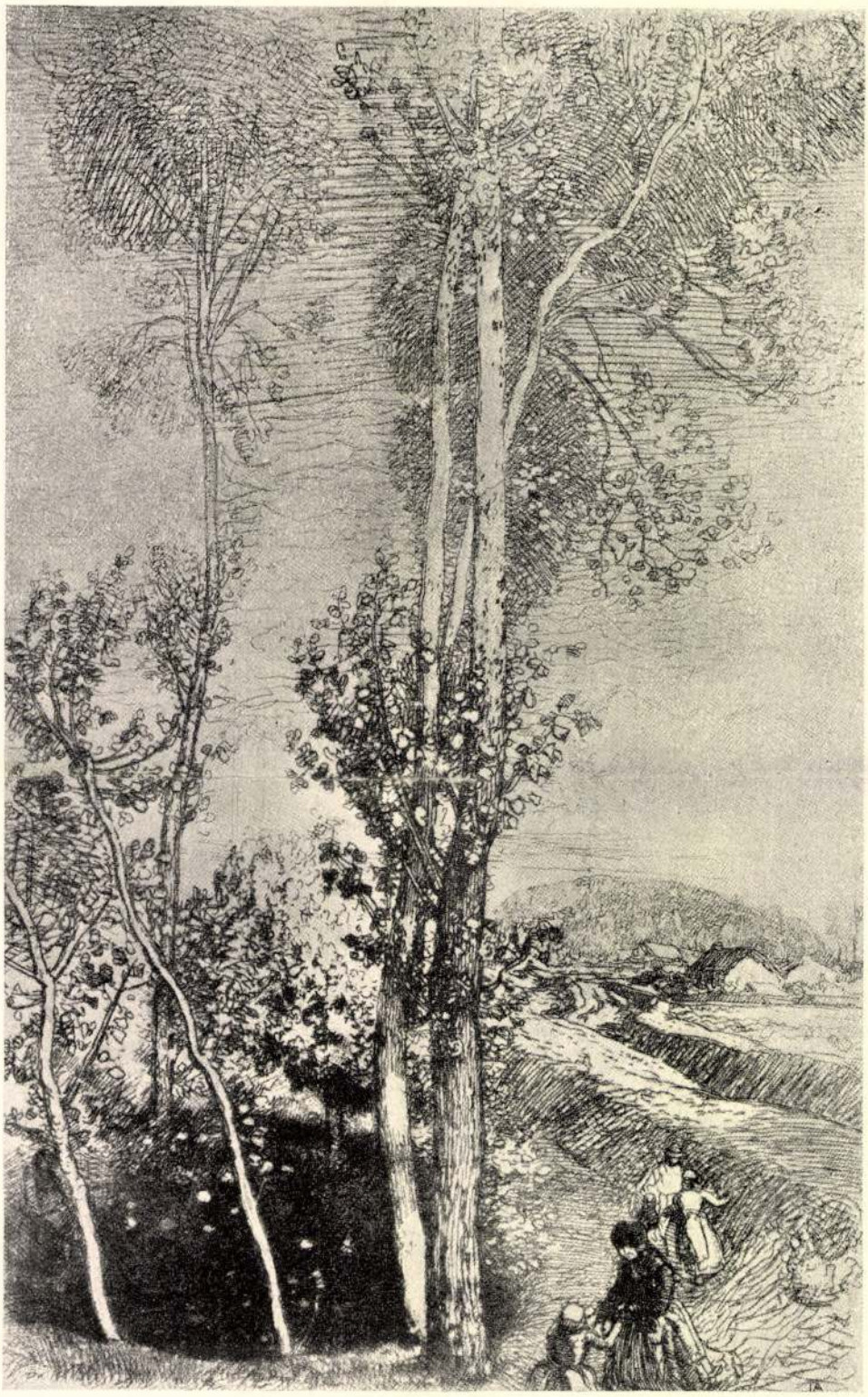

ÚTSZÉLI FÁK
AUGUSTE LEPÈRE RÉZKARCA

ELŐKELŐ HÖLGY
UTAMARO FAMETSZETE

a tájképfestésben valami magasabb rendűt remélek elérni. E nézetemben megerősít egy nemrég előfordult eset: a karácsonyi szünidőben tájképi kompoziciót kíséreltem meg s egy kis színvázlatot csináltam, melyet elvittem Pilotyhoz, hogy véleményét halljam. Nagyjában nem rosszallotta a kompoziciót, de azt mondta, hogy tájképi tanulmányokat fessek szorgalmasan természet után, s lehetőleg egy jó festő társaságában menjek ki a hegyek közé. Erre én hajlandó vagyok és lehet, hogy a nyáron nem is megyek haza, mert a legtöbb festő ebben az időben megy ki vidékre. Minthogy tehát maga Piloty bátorított, hogy a megkezdett úton tovább haladjak, el is határoztam, hogy komolyan hozzáfogok a természeti tanulmányokhoz." Az utóirat igen jellemző: „Máskor csak mégis magyarul fogok írni, mert csak jobban és szívélyesebben tudom magamat kifejezni."

Márciusban írja apjának: „Az antik teremben dolgozván, a napokban végeztem be egy nagyobb munkát, a Laokoont, melyen sokat tanultam és mások ítélete folytán dicsekvés nélkül mondhatom, hogy nagyot haladtam. Ezen munkámat bemutatván Anschütz professzornak, a festőiskola tanárának, kértem tőle húsvétrai felvételemet iskolájába, mit ő meg is ígért azon feltétel alatt, hogyha iskolája, mely mostan túl van terhelve tanítványokkal, kissé megürül, különben táplálok reményeket a feljutáshoz." Csakugyan felveszik s ott több kedvvel és még nagyobb szorgalommal dolgozik, modell után, majd gipsz után festve. De amikor teheti, megy ki a szabad természetbe vagy tanulmányfejet fest, amivel meg van elégedve. A következő évben már vágyik Pilotyhoz. „Én már tökéletesen beleszoktam az itteni életmódba, a dologhoz komolyan hozzáláttam. Pylotyhoz eljárok, ki félig-meddig megígérte, hogy felvesz osztályába, ha a kellő előhaladást megteszem, melyre mostan alkalmasint tér is fog nyílni, mert az akadémiai testület belátta, hogy a mostani Malschule — Anschütz tanár vezetése alatt — elégtelen arra, hogy jól meglehessen tanulni festeni s a Componir-schuléba általmenni. Most egy új, mintegy közvetítő osztályt akarnak felállítani Wagner Sándor hazánkfia tanársága alatt." Azt hiszi, hogy ha ez az osztály megnyílik, oda biztosan felveszik. De ez a reménye nem válik be, ő később, egyenesen Pilotyhoz kerül, akinek tanítványaival különben is jó viszonyban volt. „Ezek a legjelesebbek az Akadémián, írja 1866 január 12-én, s velük nagyon barátságos lábon állván, esténként összegyülünk, hol víg tréfa, komoly olvasmányok, művészet feletti disputatiókkal töltjük a hosszú téli estéket, azonkívül van a társaságnak heti közlönye, melybe mindnyájan írunk, különböző tartalmú élceket és értekezéseket." Természetesen legfőbb vágya, hogy ő maga is bejusson Pilotyhoz, aki buzdítja egyre, de kompoziciót követel tőle. Ez pedig nehezen megy, „mert Pilotynak osztálya a legkitünőbb egész Németországban, akihez a legjava festők igyekeznek bejutni, tehát a tanárnak van miben válogatni, s ezek közt a legjobbat veszi fel." Egyelőre a biztatás is jól esik neki. Kezdi magát tehát a komponálásban gyakorolni, megkísérel egy „Attila halálát", hogy Pilotynak bemutathassa. De törekvései meddők maradtak. 1866 június 27-én írja nagybátyjának: „Agyonkínoztam magamat, hogy valamit összehozzak, de hasztalan. Egyetmást bemutattam Pilotynak, de nem volt megelégedve, másokkal meg én nem voltam, azokat egyszerűen eldobáltam. Ez sok időbe került, minden eredmény hiján. Közben barátom Max Gabriel hazajött Párisból és kértem őt őszinte véleménymondásra. Ő nyíltan megmondta, hogy szerinte még korai, hogy képhez fogjak, mert egész csomó előtanulmány hiányzik még nálam, amit most kell behoznom, mert később nehéz lesz vagy egyáltalján lehetetlen. Azt tanácsolta, hogy főleg rajzoljak, minden formák megismerése céljából és hogy emlékezetemet fejlesszem. E célból az embereket az utcán, sétányokon, ahol járnak, állnak, ülnek, mozognak gyorsan levázoljam, aztán kosztümöket tanulmányozzak és rajzoljak, meg anatomiai preparatumokat, meg más dolgokat. Mindezt addig csak felületesen tettem, mert főleg fejfestéssel foglalkoztam s mivel ott jó eredményeim voltak, azt hittem, hogy rátérhetek a képfestésre. De ekkor rájöttem, hogy a fönt elsoroltak mind hiányoznak, mert az akadémiai rendszer szerint nem

sajátíthattam el őket, mert ott a többi tanulmány rovására igen egyoldalúan csak fejstudiumokkal foglalkoznak. Most ezt tehát mellékesnek fogom tekinteni és egész komolyan azon leszek, hogy a metszetgyűjteményben, könyvtárban, amit lehet, elsajátítsak."

Ez a levél meggyőzően mutatja, amit műveiből kiolvastam s tanulmányomban kifejtettem, hogy a mesterkélt komponálás nem kenyere s hogy csak azért próbálkozott kompozíciókkal, hogy Pilotynak kedvébe járjon. Évégből kezdett komoly olvasmányokkal is foglalkozni, nevezetesen Goethe és Lenau Fausztjával s a népkönyv Fausztjából komponált egy jelenetet, „Mikor Fauszt kalandjaiból hazatér, az első, mit Mainz szülővárosa előtt talál, fia az akasztófán, azt leveszi és saját kezével ásott sírba eltemeti. A téma borzasztó, de fájdalmas és megható. Körülbelül ezen időben, mikor ezt befejeztem, felszólított Makart és Benczur, hogy mivel náluk a Piloty-iskolában, mivel sokan elutaztak a vakációk alatt, elég hely van, használjam fel az alkalmat és dolgozzak náluk. Piloty ugyan nincsen itten és nem tud róla semmit s én ezért vonakodtam ezen ajánlatot elfogadni, de ők megnyugtattak, hogy a tanárnak ez nem lesz ellenére, mivel ugyis félig-meddig fel vagyok már véve, így tehát elfogadtam az ajánlatot és a hó eleje óta fent dolgozom. A fenti kompoziciót megmutattam Makartnak, neki a fődologban tetszett, csak némi tanácsokat adott, ennek következtében egy új skizzet kezdtem, melynél a tárgyat az alapeszmében megtartottam, de a nevet elhagytam, egy historiai jelenetre travesztáltam minden bizonyos historikus név nélkül, ami nem szükséges; ha találok nevet, jó lesz, de egyelőre csak egy szerencsétlen fiatal embert, kit felakasztottak politikus véleményeért néhány barátai szürkületkor lopva az akasztófáról levesznek s magukkal viszik méltóbb helyre eltemetni.[1] Ezen skizzem sokkal jobb lett, mint az első, mindenkinek tetszik, tehát reménylem, hogy a tanár is meg lesz vele elégedve s felvesz végkép iskolájába. No csak lassan, még elbizakodol öcsém! Nem én, soha; nagyon jól tudom, mily sok hiányzik még nekem, de igazán roppantul örülök, hogy végtére valamit összehoztam. Most nagy kedvvel és szorgalommal dolgozom s rózsaszínben látom az egész világot."

Piloty csakugyan felvette iskolájába és ott jött össze Leibl-lal és Max-al, két jó barátjával, akikkel együtt maradt a következő években. Itt Pilotynál festette meg Faunját, melyet az 1869-iki müncheni kiállításon is bemutatott. Apjához írt leveleiből értesülünk viaskodásairól, amit a különböző vázlatokból kiolvastunk. Mikor a vázlatokkal készen volt, hozzáfogott a nagyobb alakban való megfestéshez. De előbb erőt gyűjteni kimenekült a szabad természetbe. „A pünkösdi szabad napokat — írja apjának — arra használtam fel, hogy a starenbergi tóra mentem Max-al és több barátommal. A falusi élet különös varázszsal bír reám nézve, gyermekkori emlékeim felélednek és feledem ezen édes álomképekbe merülve a sokban prózai jelent..." Elmondja aztán, hogy mennyit változtatott a képen, hogy belefáradt, de mikor faluról visszajött, újult erővel fogott hozzá. De Piloty „nagyon szigorúan veszi feladatát, — írja egy későbbi levelében, 1868 július 6-án, — nem bocsátja ki az embert, míg valamit ki tud belőle sajtolni, úgy hogy az embert kényszeríti önmagát felülmulni, mint mondani szokás. Már mikor gondoltam, hogy készen leszek, a tanár egészen kiforgatott, új fejet kell rátenni, ez nem ér semmit, itt is ott is még egészen másnak kell lenni s ezzel elutazott falura, azon ígérettel, hogy minden pénteken be fog jönni korrigálni. Most tehát itt ültem. Eddig emlékezetből komponálgattam a fejet, de miután a többi a képen természet után volt csinálva, az egészen elütött, de hol találjak az itteni sörös tökfilkók közt egy faunfejet? Ekkor egy fiatal görög festő segített ki a bajból, ki eddig majdnem neheztelt reám, hogy én Faunt festek és őt nem kérem fel, hogy nekem üljön, mert ő szinte büszkének látszik lenni faunkarakterszerű fejére. Ezt nagyon jól használhatom s midőn a tanár mult pénteken itt volt, meg volt elégedve."

[1] E vázlatot, melyet a Művészet tavalyi évf. 292. lapon közöltünk, a mester előadása után úgy magyaráztunk (294. lapon), hogy guillotine-ra hurcolást ábrázol, — az egykorú levél kitanít, hogy akasztófáról levétel volt tervezve.

BRITA ÉS ÉN
CARL LARSSON RÉZKARCA

A Faunt Piloty kívánságára előbb Bécsben, aztán Pesten, végül Münchenben állította ki, de nem adta el. Édesanyját értesíti sikeréről, mondván, hogy Bécsben az a vélemény róla, „hogy jól van festve, de a tárgy nem olyan, mely a nagy publikumnak tetszenék... az Ungarischer Lloyd kedvezőleg ír róla; a „Műcsarnokban" ezen szavakat olvastam: „Szinnyei Pán és nimfája biztosan kezelt és egészséges színezetű kép." Jövő képemnek jobbnak kell lenni, ez feltett szándékom s keresztül viszem minden áron, minden erőmet összeszedem, hogy oly jó legyen, hogy a párisi Szalonba küldhessem."

Ez időben sűrűbben levelez édes anyjával, a ki költői lelkületű hölgy, Vörösmarty, Arany és Petőfi lelkes tisztelője, aki művészfiát a művészet szeretetében, az élet költői felfogásában megerősíteni igyekezett. Egyik ilyen meleg érzéstől áthatott levelére írja a művész (1868 július 26-án): „Nem tudom mivel köszönjem és viszonozzam azon gyöngéd anyai szívből ömlő gyöngysoraidat, gyöngének érzem magamat az érzést, melyet okozott, szavakkal leírni; csak azt tudom, hogy kebleimben nagy változást idézett elő, gyermeknek éreztem magamat újra: tavaszzöld gyep — napsugár... ez szép álom volt! — Toll nem az én mesterségem, leírni nem tudom, de ecsettel fogok igyekezni ezt visszavarázsolni!..." Mily mély pillantást enged vetni ez a pár sor a művész teremtő képzeletének működésébe. Már ekkor, (1868-ban) a napsugár vonzza... az érzés egyszerre vizionarius erővel képpé alakul előtte... látja a érzését... színné, formává alakul az át lelkében, derűs, napfényes képpé, aminthogy ebből az érzésből fogant a zöld gyepre terített piros pokrócon fekvő anya kis gyermekével, amint a nagyobbacska lány virágot szór a babára, amely művét, sajnos, csak reprodukcióból ismerjük, (Művészet II. 229) Psikologiai szempontból rendkívül becses, szinte naplóvallomásként hat ilykép ez a levélrészlet!

Következik a nagy esztendő, az 1869-iki nemzetközi tárlat, a Leibl-lal, Max-al, Liezenmayerrel, Makarttal való szoros barátkozás, a Piloty-iskola uralkodása. Barátjainak egyik része önállósította magát, de azért együtt maradtak,

GRANBERG ASSZONY
ANDERS ZORN RÉZKARCA

a régi jó viszonyban. Apja azonban hívja haza. De ő kézzel-lábbal kapálózik ez ellen, de hasztalan, haza kell mennie, a sorozást nem lehetett kikerülni. Azonban sikerül magát a katonakötelezettség alól kimenteni, siet vissza Münchenbe, ahol a kiállítás rendkívüli hatással van reá. 1869 augusztus 9-én írja haza apjának: „Az itteni kiállítás rendkívül nagyszerű, a várakozást felülmulta, reám nézve nagy fontossággal bírt, mert mostan volt csak alkalmam az ittenit más iskolákkal összehasonlítani és a franciák kétségbevonhatatlan győzelmét látni. Különösen láthattam az iskoláknak káros hatását, mely ugyan egyideig szükséges, sőt elkerülhetetlen, de később elöl minden originalitást, a művész legnagyobb kincsét, melyet féltékenyen kell őrizni, mert legkönnyebb elveszteni. Elevenen emlékeztem szavaidra, hogy tovább kell szétnéznem a világba, nem elég egynél maradni. Nagy igazságot mondtál. Elhatároztam ennélfogva a Piloty-iskolából kilépni s ezután csak egy tanárt követni, mely engem legjobban fog vezérelni s ez a tanárom a természet. Egyelőre itten veszek fel ateliert, mert szükséges, hogy legalább egy félévig nyugodtan dolgozhassam, mit itten tehetek leginkább. Szükséges, hogy a sok új benyomást, melyet az utolsó félévben bevettem, mostan nyugalommal megemészthessem, mert ha ismét új utazással szaporítom, khaosz lesz belőle, miből semmi hasznom, sok károm volna. Tehát falura megyek vagy egy hétre studiumokat festeni . . .“ Ime mily határozottan látja egyszerre maga előtt a jövőt! Mily biztosan ismeri fel a hatást, melyet kapott és az utat, melyet követnie kell. Apja hívja haza, de nem megy, mert „a kiállitás — írja egy későbbi levelében — annyira kihozott sodromból, hogy csak nézni, bámulni, tanulni, de képemen dolgozni nem voltam képes. Jelenleg azon stádiumban vagyok, hogy minden exaltación túlesve, képhez akarok fogni, még melegébe, hol a benyomások még frissen emlékezetemben vannak, hogy ezeket értékesíthessem.“ Terve, hogyha eladja újonnan festendő képeit, Párisba megy. „Hazautazásom, bármennyire vonz szivem, csak félbe szakítana munkámban s azon kedv, sőt szenvedély, mely mostan serkent, talán soha vissza nem térne ily mértékben.“ Ime a müncheni nemzetközi tárlat hatásának egy újabb ékesen szóló bizonyítéka!

Most használja először a modern szót is, s egészen Courbet szellemében. Egy 1869 október 12-én kelt levelében arról beszél, hogy Humpelmeyer képkereskedőnek képet fest. „A tárgy egyszerű, ismét egészen modern, nők és gyermekek egy gyümölcsös kertben mulatva, hintázva, stb Nyolc-kilenc alakkal. Már belekezdtem.“ Majd kisebb utazásokat csinál, jár Bécsben, jár Olaszországban, de azért szorgalmasan dolgozik. Közben kitör a francia-német háború, szülei aggódnak, hívják haza, de ő egy darabig megnyugtató leveleket küld, mert erősen munkában van, tájképeket fest s most már megrendelései is vannak.

Szüleit azonban nem tudja megnyugtatni s haza megy. Következnek a jernyei napok, semmittevésben, de ő vágyik vissza Münchenbe, hívja a hivatása A következő évben, 1872-ben vissza is megy. Ekkor lesz Böcklin atelier-szomszédja. Az 1873-iki bécsi nemzetközi kiállításra készül mindenki. Apja azt szeretné, ha a magyar osztályban állítana ki, de Faun-ját Pilotynak ígérte, a ki ragaszkodott ahhoz, hogy tanítványait bemutathassa. Ám valamelyik új képét a magyarok közt fogja kiállítani.

1872 nyarán nagy németországi utat csinál nagybátyjával, visszatérve, szorgalmasan dolgozik, egészen modern irányban, most már tudatosan keresve önmagát. Egy november 10-én kelt levelében olvassuk: „Becses leveledet megkapván, nagy örömmel olvastam, hogy az a kis eredmény, melyet eddig (Faunommal) felmutatni bírtam, oly örömet okozott nektek. Ez új tettekre bátorít, ha ti bíztok bennem s képességemben, akkor nem bánom, a többiek gyalázhatnak, amennyit akarnak. Ez jövő képemnél, mely már majdnem kész, valószínűleg nem fog elmaradni, mert ebben kissé éles oppozicióba helyeztem magamat az itten uralgó iránnyal, ezt meg nem bocsátják nekem az öregek, kik a tért elfoglalták, de én azt nem bánom, simfeljenek, leginkább bosszantana az ignorálás, mely szintén lehetséges.“ De nem így történt. Tíz nappal később írja az apjának: »Képem e héten

ki van állítva s feltünést okozott, dícsérik és gyalázzák, éles kritika nem fog elmaradni, ha megjelenik, mindjárt küldök nektek, mulassatok rajta. Csak annak örülök, hogy közönyös nem maradt a publikum, igaz, némelyek már tökéletes bolondnak deklaráltak, nagyon mulattat." Magát a képet így írja le: „A kép tárgya igen egyszerű: egy merengő nő, egy fekete rigó s piros esti alkonyat, a kőasztal studiumba belefestve." Csupa szín. Itt már érezzük, hogy Böcklin közelében vagyunk!

Aztán, több kisebb munka után, hozzáfog nagy képéhez. Januárban írja: „Nagy képemen most teljes gőzerővel dolgozom s munkámban találom az egyetlen vigaszt, szórakozást, mulatságot. Hogy mit mond majd hozzá a világ — azzal nem törődöm." Tavaszra elkészült a Majális-sal s elküldte a bécsi kiállításra. Ő maga pedig Bécsen át hazajött.

És következett a nagy kiábrándulás. Csak biztatgatta magát azzal, hogy a világ véleményével nem törődik. Bizony törődött. Ezért aztán sutba dobta az ecsetet, beállott gazdának. Jó darabig csak azt irogatta az apjának: „A cséplés jól megy, de az égetés napról-napra rosszabbúl "

Bizony, bizony. Az ő megégett sebe sokáig sajgott.

De aztán jött a feltámadás.

Dr. Lázár Béla

DANTE
GAÁL ISTVÁN PLAKETTJE

TÁRCA

PAPIRSZELETKÉK

KÖZÖNSÉG

A közönség úgy nézi a műalkotásokat, mint a gyermek a képeket: hogy kissé fölviduljon.
Emile Zola

*

A közönség megtapsolja a tűzijátékot, de a napkeltét soha. Fridrich Hebbel

*

A közönség akkor érzi magát a legjobban, ha középszerűség szól hozzá. Oscar Wilde

*

A közönség, mint a koldus, aprópénzhez van szokva és megszeppen, ha a lángész valami nagy pénzzel áll elő. E. J. Hähnel

*

Mélyen és komolyan gondolkodó embereknek nehéz a soruk a közönséggel szemben.
Goethe

*

Biztosak lehetünk benne, hogy a marhakiállításon a közönség legszívesebben az ötlábú marhát nézi. Alfred Stevens

*

Mikor a tömegnek szabad a választása, azt választja, ami vele rokon: a közönségeset.
E. J. Hähnel

*

A tömegnek mindig az fog tetszeni, ami a szó korlátolt és rosszul fölfogott értelmében természetes.
Joshua Reynolds

*

A közönség rendszerint csak olyan dolgokban gyönyörködik, amelyek befogadására az idegei már be vannak rendezve. Carl Justi

*

Szép az, amitől a közönség ösztönszerűen elfordul. Goncourt

*

A közönség legnagyobb része a szeme helyett az agyával lát, s képzetei inkább az olvasottakból, mint a látottakból alakulnak. Innen van az, hogy manapság a legtöbben hírlapi beszámolók útján végeznek a művészettel. Otto Knille

*

Úgy látszik, mintha a közönség képtelen volna arra, hogy a jó festést a rossztól megkülönböztesse; pedig nem, nagyon is jól megkülönbözteti a jó festést a rossztól, csak rendszerint a rosszat becsüli többre. George Moore

*

A nagy és ítélőképesség nélkül való tömeg mindig azt szereti, amitől irtóznia kellene és mindig azt becsmérli, ami a legnagyobb dicséretre volna érdemes. Így azután nem csoda, hogy a festés dolgában — annak a művészetnek a dolgában, mely csak kiválasztott szellemeknek adatik meg, — mindig tévúton jár. Michelangelo

*

A közönségnek az a közmondásos butasága, amellyel egy-egy nagy művészt első föllépésekor félreismer, semmi egyéb, mint az, hogy egy olyan nyelvet, amelyet még nem tanult meg — nem értett meg. Max Liebermann

*

A tömeg sokkal inkább becsüli a sikert, mint a képességeket; és igaza van, mert a sikert meg tudja mérni. Otto Weisz

*

Ha jól vesszük, úgy a festők a vakokból, a zene a süketekből és a költészet a hülyékből él. Természetesen csak olyan vakokról, süketekről és hülyékről van szó, akiknek, ellentétben azokkal a szerencsétlenekkel, akik iránt e fogyatkozásaik révén szánalmat érzünk, érzékeiknek és lelküknek erről a fogyatékos mivoltáról a legkisebb fogalmuk sincsen. Sőt inkább abban a szilárd meggyőződésben élnek, hogy mindennemű műélvezetnek ezekkel a szükséges föltételeivel a legteljesebb mértékben rendelkeznek. Hogy ezt a hizelgő meggyőződésüket az egész világ színe előtt érvényesítsék, tömegesen látogatják a klasszikus drámák és klasszikus zene-

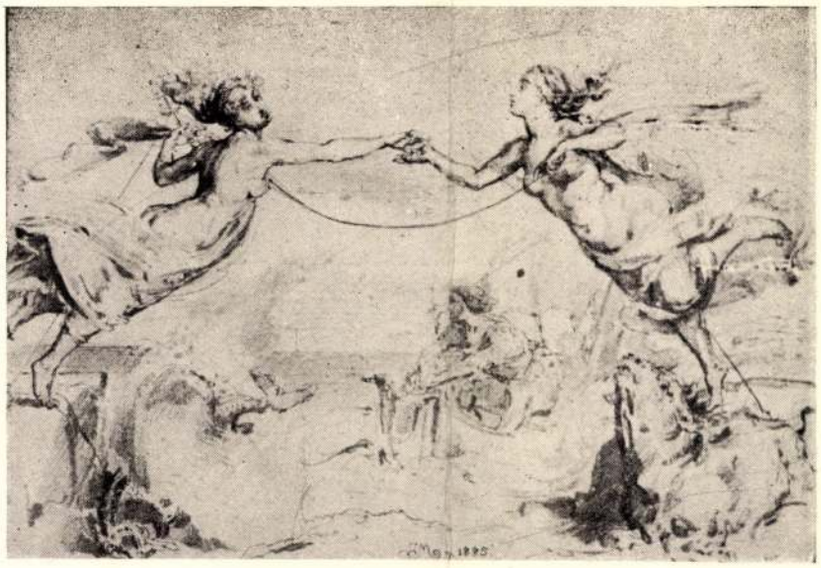

Foto G. R.

Matejko: A távíró feltalálása
A Szépművészeti Muzeum lengyel kiállításáról

SZINYEI EGYÉNISÉGE

Irta: GERŐ ÖDÖN

Február második Szinyei Merse Pál halálának évfordulója. Hivatalosan is megemlékeznek róla ezen a napon, de emlékezzenek meg róla nem hivatalosan is a magyar művészek. Hatalmas egyéniségéről, amely a magyar univerzalitást gyarapította: többet adott neki, mint amenyit merített belőle. A néplélek és az egyén viszonyában az a fontos, hogy melyik adott a másiknak és melyik kapott a másiktól többet. Hogy hogyan befolyásolják egymást. A magyar energiát is ez a kölcsönösség táplálja. Az egyéniség csak egyszer van, csakis egyszer levő, van és megszünik, de a néplélek az állandó: van és megmarad, éppen csak változik, vagy fejlődik. Szinyei és a magyarság viszonya olyan mint a meteoroké és a Napé. Azt mondják, hogy a meteorok belezuhannak a Napba és fokozzák a hevét. A Szinyeiek a magyar Nap tűzforrásai. És ugyanúgy van a művészet is az egyéniségekkel: napok és meteorok találkozása. A művészet az egyéniségek révén örökéletű. Ime, harc indult, mely az egyéniség ellen az egyformaságot akarja diadalra juttatni, de ennek az egyformaságnak nincs köze az egyenlőség politikai és jogi ideáljához. És az egyformaságot is csak nagy egyéniség tudja érvényre juttatni.

Rubens: A betlehemi gyermekgyilkosság

Művészet. 1937. 5 m.

Az egyenlőségből lelkesség fakad, de az egyformaságból apátia. Az apátia pedig az akarás ellensége, az egyformaság tehát nem életprincipium, nem lehet a művészetnek sem principiuma. Mert az élet merő akarás, a hatalomnak, a szépségnek, az igazságnak és a megismerésnek akarása. A művészeté a szépség akarása. Néha-néha be'ekapcsolódik az igazságnak is az akarása, amikor felülkerekedik a naturalizmus, a valóság fanatizmusa. A művészetnek pedig kedvesebb a valótlanság, ha szépséget produkál. Szinyei a természeti valóságnál többre becsülte a természet áhitatát. Az áhitat nem magában a természetben rejlik, hanem azokban, akik a természetet látják. A természet-áhitat az egyéniség lelkületi megszólalása.

Szinyei tájfestése azt vallja, hogy a természetben mindennek van lelke. Az ő természetről való felfogása az idők folyamán szembekerült a tájfestők konvenciójával, pátoszával és stilizáltságával. Majd pedig a természetet megtagadókkal is, akik, nem tudnak helyébe mást hozni. Hiszen nem lehet mást festeni. csak azt, ami a természetben van. Mint ahogy nem lehet mást elképzelni, csakis azt, amit láttunk.

A sokaság számára a természet magától értetődik: benne él, de nem veszi észre, mint ahogy nem érzi a levegőt. Csak hárman vesznek róla tudomást, a természettudós, a természetfilozófus és a művész. A tudós a valóságait kutatja, a filozófus az elméleteit szüri le. a művészt a viziói ragadják meg. Az egyik megállapít, a másik összefoglal, egységesít, a harmadik, a művész folytatja a teremtést. A természettudós keresi tárgyilagosan a konkrétumot, a természetfilozófus az összefüggéseken töpreng, de a művész lefoglalja a maga egyénisége részére a természetet. A természet őbenne van és őbelőle nyilvánul meg. Az, hogy az ő szépséghez és igazsághoz való akarása hogyan fér meg egymással, hogyan rontja le vagy hogyan egészíti ki egymást, ez határozza meg a valósághoz való viszonyát. Igy lesz a plein-air, a naturalista, a romantikus, az impresszionista, az expresszionista és a többi festés. Igy lesz a dinamikus festés, amelyben a természet erők, mozgások és rezgések játéka. Vagy lesz statikai festés, amelynél a természet csupa eredő és harmónia.

Szinyei Merse Pál: Önarckép

Szinnyei átesett mind a kettőn. Mint Böcklin társa és Manet problémáinak osztályosa, dinamikus festő volt, sárosi visszavonultságának alkotásai pedig statikai festés. Böcklin társa, Manet osztályosa! A művészi egyéniségek egymásra hatása olyan, mint a tűz terjedése. Nem az egymás követése ez a hatás, hanem egymás lángralobbantása. Mennyi magyar művésznek és mennyi művészetmegértésnek gyujtott világot a Szinyei-láng lobogása! Á

Járnak és tévelyegnek a művészek a másolás, az átélés és a szépség formálásának útjain. Csak az egyéniség tör maga utakat. Az egyéniség, amely nem tipusa sem kora művészetének, sem kora műveltségének. Leküzdi az irodalmi és lirai megterhelést is. Most új teher akaszkodik beléje: a tipus. Amely azt vallja, hogy a művészi alkotás már ne legyen a jelenségeket megértő egyéniség élménye, hanem keletkezzék a mindenki tudatából. Csakis az *én* teheti magáévá a jelenségek szépségét, a mindenkik éppen csak elhiszik, csak megtanulják a szépségről való tudást.

Nagy küzdelem vár a művészetre: az egyszer levőt, az örök keletkezőt, az egyéniséget, detronizálni akarja a konstans, az általános, az egyforma, a tipus. Valamikor a konvenciókkal kellett szembeszállni, most a tipus az ellenség. Szinyei valamikor a szokásokat győzte le, most művészetére az „általános" fenekedik.

Csak a művészi egyéniség élteti a művészeti felfogásokat és egymást kergető irányokat. Minden felfogást és minden irányt. Hitet tesz a teremtő természet, a natura naturans mellett, és hitet tesz érte a gép és technika hatalma ellen. Mert tudja meg a festőművészet, hogy mozgósít ellene a feltaláló. A gép és a technika, amely elképzelhetetlenségeket valóra vált és a hétköznapok tartozékává teszi. A gép és a technika urrá lesz az ábrázoláson: a természet, a dolgok és jelenségek ábrázolásán. Reprodukálásuk ma még csak az elején van, de ki tudja, hogy mit hoznak holnap a találmányok, mit eszelnek ki a feltalálók. Csak egyet nem fognak hozni soha sem, a művészi egyéniség áhitatát. Soha sem lesz gép, amely meg tudja szólaltatni a Vajda János vaáli és a Paál Lászlók fontainebleaui erdejének lelkét. És nem lesz gép sem, amely illusztrálni tudja azt, hogy „Über allen Gipfeln ist Ruh." De Szinyei megfestette.

S a művészi egyéniség átéli korának életét is. Ha kell, szembe is száll vele. Akciók hordozója, s ha kell, reakciók lelke. Megszólal benne a világ szenvedése is és megszólal benne mindig a művészet szenvedelme. Megragadja azt, ami csak egyszer van és kiformálja belőle az időtlen szépséget. Ez a kiformálás a hellén és reneszánsz művészet törvénye. És ez a szépségideál csakis a művészi én kegyelméből élhet. A görög nagy univerzális szépség-hagyatékot is a nagy egyéniségek hagyták ránk. A Szinyei Merse Pálok föllázadtak a művészeti szokványok ellen és áttörték őket. És megvédik a művészt a feltaláló ellen. Ok az örök keletkezés ágensei, a profétáik és hordozói. Művészetük sorsa pedig az örök megmaradás.

SZINYEI MERSE PÁL EMLÉKE

Réti István Szinyei-serlegbeszéde az 1934. évi február havának 14-ik napján tartott Szinyei-lakomán.

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Minden esztendőben ezidőtájt a művészek nemzetsége itt összegyűl és ünnepet ül.

A földi teremtmények között az ünnep tudata csak az embernek adatott.

Ünnepet érezni az emberi lélek isteni adata, szellemi származásunk ismertető nemesi jegye.

Az emberi szellem isteni eredetének ez a nemesi márkája nem ékesíti azt, aki, ha testi formája ember is, csak a maga pillanatnyi létére eszmél, aki csak a maga jelen állapotát éli.

Mert a szó magasabb értelmében embernek lenni annyi, mint valamely nagyobb szellemi közösségbe tartozni.

Csupán az tudhatja lelkét az emlékezés által fölemelni, aki annak a közösségnek, amelyhez tartozik, az életét bensőleg együttélni képes, s annak a multjába merítve lelki gyökerét, jelenét és jövője akartát úgy tudja érezni, mint a saját testi-lelki valóját.

A művészet is ilyen szellemország, híveit a világszemléletük, természetük és törekvéseik és akarásaik közössége egy nemzetként fogja össze. Emberi sorsuk is egy mederben folyik.

Ma ennek a nagy és örök szellemi birodalomnak a hű alattvalói ünnepelnek, megemlékezvén Szinyei-Merse Pálról, aki elment és Szinyei Merse Pálról, aki velük maradt.

Megilletődéssel és félelemmel vállaltam el a Szinyei-Társaság részéről a nagy megtiszteltetést, hogy a mai alkalommal e serleget én emeljem fel és én szólítsam Szinyei szellemét közénk.

Hogy ez a megtisztelő megbízatás megilletődéssel töltött el, — természetes. Hiszen még ily időtávolból is fáj idézni a személyi elválás gondolatát azzal kapcsolatban, akivel az ember éveken át, naponta órákat töltött együtt, a baráti, vagy jobban mondva fiúi érintkezés meghitt közelségében.

De: bármennyire kivételes jelenség volt is számunkra Szinyei, mint ember; — bármily nagy élményünk is volt a mindennapi együttlét évek során át Vele — és bármennyire ki vagyunk is téve a kísértésnek, hogy ilyenkor főleg személyi és megható emlékeinkkel foglalkozzunk, mégis el kell fojtanunk most magunkban a megilletődést s az örök elválás gondolatának elégikus hangulatát, mert ezeken az emberi érzéseken és személyi szempontokon messze túlemeli alakját az a felismerésünk, hogy az élő embernél többet jelent már nekünk s a művészetnek Szinyei neve. Mert ma már ez fogalommá nőtt, eszmévé szellemült.

Emberi halála után, a hátráló idő messzeségéből egyre fénylőbben demonstrálja az igazságot, hogy a szellemi életben nem érvényesek az anyagvilág törvényei. A szellemi perspektíva törvénye szerint az emberi nagyság távolodva nő. Szellemi hagyatéka pedig, a matematika törvényétől eltérőleg, abban az arányban lesz egyre több és gazdagítóbb, minél többen osztozkodnak benne.

Ez a felismerés megenyhíti és eltűnteti a testi elmúlás szomorú gondolatát és Szinyei életének, sorsának, művészetének eszmei jelentősége és tanulságai felé fordítja elménket.

De éppen erre gondolva, joggal s okkal fog el az aggodalom, mit tudhatok én ezekről most újat mondani, amivel mélyen tisztelt Hallgatóságomnak a figyelmét fárasztanom érdemes?

Hiszen ezen a helyen, ebből az alkalomból, engem megelőzően már tizenkétszer emelték e serleget Szinyei emlékére Társaságunk legkitűnőbb szellemű tagjai. Hiszen ezek a nagytudású, ékesszavú, szellemes szónokok már annyi oldalról rávilágítottak a tanulságokra, amelyekhez hasonlókat minden géniusz élete és alkotása oly bőségben ajánl az utódoknak s amelyeket oly ritkán szívlel meg a mindenkori jelen. Felsorakozott e beszédekben Szinyei művészetének s életének minden oly momentuma, ami gyönyörűség, okulás és intelem.

Elemezték művészetét. Méltatták — valamennyien — Szinyeiben a különleges, érdekes, nagyvonalú embert. Volt, aki a meggyőződése mellett rendületlen Szinyei erkölcsi példáján buzdította harcra a ma fiatalságát és volt, aki ugyanazon a példán a társadalom kötelességeire mutatott rá a művészekkel szemben. Mindnyájan pedig mély aggódással néztek fel a mai fenyegető, fekete nemzeti égboltra és elégikus sóvárgással gondoltak Szinyei korára és művészetére, amely fölött még sütött a nap, kék volt az ég és „enyhe a lég".

Végtelenül igaz és meghatóan igaz mindez és minden, amit e serlegszónokok elénk vetítettek, mint hangulatot s mint tanulságot. Ezen a mezőn a tallózás már kevés magot ígér.

Azonban a sok igaz méltatás és mély elemzés után elménkben mégis egy kérdés bontakozik ki lassan, amelyet eddig — tudtom szerint — határozott formában fel nem vetett senki s amelyre ennélfogva a feleletet megfogalmazni sem próbálta senki.

Ez a kérdés röviden: mi hát az oka, hogy éppen Szinyei élete és művészete érdekli és

Magyar Művészet
1934. 2. sz.

télen" című költeményeket illusztrálta, valamint a „Király eskűje" című költeményt is. Deák Ébner Lajos 65 évre terjedő művészi munkássága alatt a nagyértékű művészi alkotások egész sorával gazdagította nemzeti kultúránkat. Ez alkotások közül többet a Szépművészeti Múzeum, valamint budapesti és vidéki magánosok őríznek, de művészi pályafutása elejéül alkotott művei nagyrészt Franciaországba, Németországba és főleg Angliába vándoroltak. Így külföldön hirdetik művészi érdemeit és a magyar művészet dicsőségét. Intenzív művészi munkásságát a háború szakította ketté, amely híveitől, a külföldtől elválasztotta. A világtörténet szomorú eseményei, a háború utáni években a művészi oktatástól is elválasztották, ahol mint a női festészeti iskola tanára, később igazgatója 1885—1922-ig működött és szerzett érdemeket. Művészi érdemeit a következő díjak odaítélésével jutalmazták: Aranyérem 1885-ben Antwerpenben „Vásári baleset" című művére; Ráth György-díj 1883-ban „Ujoncok" című művére; Társulati díj 1885-ben „Zöldséges vásár" című művére; Ipolyi-díj 1886-ban „Tatárjárás" című művére; Társulati díj 1927-ben „Selmeci vásár" című művére és végül összes művészi munkásságára 1930-ban. a Nagy állami aranyérem. *P. G.*

YBL LAJOS. Hosszas betegség után 78 éves korában meghalt *Ybl* Lajos lovag, nyugalmazott császári és királyi várkapitány, okleveles építész. A régi békeidők jellegzetes, előkelő alakja szállt vele sírba. Édesapja, idősb Ybl Lajos lovag, a váltótörvényszék elnöke, külföldi műegyetemeken, Bécsben és Stuttgartban neveltette fiát, aki mint fiatalember rövid ideig nagybátyja, Ybl Miklós irodájában is dolgozott. Később udvari szolgálatba lépett és már 1895-ben I. Ferenc József budapesti és gödöllői várkapitánnyá nevezte ki. Az akkor nagyon jelentős és igazi kényes tapintatot kívánó állásban különösen Erzsébet királyné bizalmát érdemelte ki. A várépítési bizottságban az udvartartást képviselte és neki köszönhető, hogy elhárultak az akadályok a vár teljes kiépítése elől. 1899-ben Hauszmann Alajos műegyetemi tanárral, a királyi palota akkori építőjével hivatalos megbízatásból nagy európai körutat tett, hogy helyszínen tanulmányozza az egyes külföldi udvarok életét, a paloták berendezését. 1901-ben saját kérelmére nyugalomba vonult és ettől kezdve a háború kitöréséig építészi gyakorlatot folytatott. Még régebben tervei szerint épült a hatalmas tornyú hódmezővásárhelyi városháza és a nagyszabású temesvári Millenium-templom. Ő építette az egész országban a gyermekmenhelyeket, úgy Budapesten, mint tizennégy vidéki városban, valamint a Fehér Kereszt kórházakat, a selmecbányai főgimnáziumot. Ő vett részt — köztudomás szerint legjobb tervvel — annak idején a szegedi Fogadalmi templom építési pályázatán. Több budapesti bérház és villa dícséri tervezői készségét. Még fiatal korában lett a Vaskoronarend lovagja, a souverain máltai lovagrend I. osztályú keresztjének és számos külföldi kitüntetésnek, köztük a német vörös sasrend középkeresztjének tulajdonosa. Felesége és egyetlen fia, dr. Ybl Ervin lovag, kultuszminiszteri osztálytanácsos, egyetemi magántanár, a kiváló művészeti író, a Budapesti Hírlap belső munkatársa és folyóiratunk, a Magyar Művészet kitűnő tanulmány-írója gyászolja. Temetése január 26-án volt a Kerepesi-úti temető halottasházából.

FOERK ERNŐ. Január 26-án hirtelen halt meg Budapesten *Foerk Ernő*, aki főleg mint templomépítő szerzett magának nevet. Foerk jobbára történeti stílusban tervezte épületeit, melyek közül a román stílusban épített szegedi fogadalmi templom a jelentékenyebb. Foerk Ernő jeles pedagógus is volt, aki tanítványainak közreműködésével a műemlékfelvétel ügyében eredményesen tevékenykedett.

Foerk Ernő Temesvárott született 1868 február 3-án. A bécsi építészeti mesteriskolán *Schmidt Frigyes* tanítványa volt, azután *Steindl Imre* irodájában az új országház belső kiképzésén és berendezésén dolgozott. 1898-tól a felső építőipariskola rendes tanára volt. *Sándy Gyulával* társulva, 1903-ban építette a zágrábi postapalotát s 1904-ben a diószentpáli Tüköry-kastélyt. 1907—1911-ig a kalocsai érseki főegyházmegye területén Petrovácz Gyulával közösen számos templomot épített. Foerk restaurálta és bővítette a kalocsai székesegyházat, tervezte ugyanitt az új főoltárt és az érseki sírboltot. 1912-ben nyert megbízást a temesvári emléktemplom, a püspöki palota és szeminárium építésére, a következő évben pedig Szeged város bízta meg fogadalmi templomának építésével. Az utóbbi *Schulek Frigyes* kivitelre már régebben elfogadott terveinek felhasználásával 1913—1930-ig épült. 1914-ben Foerk építette a nagyszombati gimnáziumot, 1922—1924-ig restaurálta az ócsai románkori templomot, majd tervezte és építette az újpesti állami fa- és fémipari szakiskolát (1929), a budapesti Tomori-úti, Szent Mihályról elnevezett plébánia-templomot (1930—1931) és a Szent Kvirinus vértanu püspök emlékének szentelt szombathelyi szalezianus templomot (1932—1933). Foerk irodalmi művei közül megemlítjük az „Árpádkori templomaink típusa" című dolgozatát, melyet a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet 1927-ben a Hollán-díjjal tüntetett ki. Tanítványaival együtt hazai műemlékekről készített felvételeit 1917-ig 6 füzetben adatta ki a felső építőiparískolával. *Sz. Gy.*

foglalkoztatja egyre jobban, egyre mélyebben az elméket, holott épp az Ő nemzedéke — 10 évvel előtte s utána született kortársait számítva ebbe — annyi sok nagy művészt adott nemzetünknek.

Hiszen Munkácsy is páratlan, világnagysága művészetünknek. Paál László a barbizoni mesterek egyenrangú társa. Itthon Székely, Lotz, Benczur oly nagyságok, akikre méltán büszke nemzetünk és művészetünknek éppoly lelkes hívei vannak, mint Szinyei művészetének. A személyi érintkezés varázsa pedig a Hollósy körül csoportosult fiatalok szeretetét és bámulatát mesterük iránt szinte szektárius rajongássá fokozta annak idején.

Hogyan van hát mégis, hogy Szinyeiről több megemlékezés, kisebb-nagyobb tanulmány és könyv jelent meg már, mint a többiektől, akiket említettem, talán együttvéve is?

Miért alakult épp Szinyei neve alatt egy tevékeny társaság, amely az Ő emlékét őrzi és szellemi hagyatékát dolgozza fel és terjeszti kitűnő elmék munkásságával több mint egy évtizede?

Feleletül még csak művészeti ideáljaira sem igen hivatkozhatunk, mert ezidő szerint kevés ponton találkoznak ezek a mai művészet nyugtalan, sokirányú stíluspróbálkozásaival.

Tehetsége, zsenije az Ő egyéni sajátja volt, ezt nem kapta senkitől, nem adhatta át senkinek.

Csupán egy eszmét látunk, amely minden idők igaz művészeivel testvéri kapocsként örökre összeköti Őt, — a művészi szabadság eszméjét.

Ezt Ő képviselte a maga korában a legnagyobb tehetséggel s a legnagyobb erkölccsel. És éppen, mert oly nagytehetség volt, benne támadta meg ezt a kor közönye és megnemértése a legkirívóbban.

Ez a megnemértés nem jelentett aggresszív ellenszenvet. Nem mondták rá, hogy vad újító, hogy forradalmár, ezt a fogalmat annak a kornak a közönsége nálunk a művészetben nem ismerte. Egyszerűen azt hitték, hogy nem jó, amit csinál.

És valóban, Szinyei nem is volt forradalmár fiatal korában sem, ezt a jelzőt egy későbbi ideológia hívei adták neki. Sokkal logikusabb, sokkal szilárdabb építésű elme volt Ő, hogysem forradalmár lehetett volna.

Ő maga mondta egyszer nekem, hogy nem hozott Ő tulajdonképpen semmi újat, egyebet, minthogy észrevette, „hogy a fű-zöld és hogy az ég-kék". Ez azonban nem kevesebbet jelent, minthogy tiszta, saját intuiciója volt a természetről, festőelődei és kollegái képeinek befolyásától mentes volt a látása.

Egy német író, ha jól emlékszem, Feuerbach szerint, a genie az, aki meglátja, ami az orra előtt van. Költők megénekelték már régen, csak éppen a festészet nem vett még róla tudomást, hogy „mi kék az ég, mi zöld a föld" ... Szinyei aztán megmutatta a Majálison ezt az egyszerű igazságot, de jó húsz évbe tellett, amíg elhitték neki.

Hanem ez a hitetlenség, ez a közöny, amint tudjuk, mérhetetlen kárt okozott a magyar művészetnek: Szinyei másfél évtizedig hátat fordított a festészetnek és amikor újra festeni kezdett, a tűzhely, a szív, bizony már egy kissé kihűlt, lángját oly magasra szítani, ahogy kezdetben lobogott, többé nem sikerült.

Azt hiszem, hogy Szinyei ecsetének ez a hosszú önkéntes szünete művészetének s életének központi problémája. Emberi és művészi életútjának a legtöbb kérdése ebbe torkollik, s itt kereshet feleletet.

A közvetlen okok mindenesetre lelki természetűek voltak s csak nagyon kis mértékben külső eredetűek.

Hogy a Majális hideg fogadtatása, a tudákos, kioktató hírlapi kritikák elkedvetlenítették — ez valószínű. Senki sem örül az ilyesminek.

Hogy közvetlen környezetében a nyilvános siker elmaradása következtében talán megingott a bizalom az Ő elhivatottságában, ez is meglehet és bizonyára ez is fokozta az elkedvetlenedését. De mindez együtt pusztán mégsem elég ok arra, hogy az ecsetét egy életre letegye egy oly Istentől megáldott nagy művész, aki emellett oly öntudatos és oly meggyőződött az igazáról, mint Ő volt.

Szinyei sokkal erősebb, férfiasabb természet volt, sokkal kevésbbé szentimentális, hogysem egy ilyen félsiker miatt élethosszíglan lemondani akarjon a festésről.

A hírlapi bírálatok abban az időben egy cseppet sem kényeztették el túlzott dícséretekkel a debüttáló fiatal művészeket. A művészek maguk pedig általában edzettek a megnemértéssel szemben s a közönség s a kritika ítéleténél mindig többre becsülték a művésztársaik elismerését. És Szinyei nem volt gyengébb, mint társai.

Közönség és hivatásszerű kritika, két oly fogalom, amely a XIX. században keletkezett s amelyet nem ismertek az előző századok. Épp így a megnemértett festő is a polgári rend társadalmának a művésztípusa s ezt az előbbi két új művészeti faktort, a közönség s a nyilvános kritika termelte ki.

Az előbbi korokban a művészetkedvelő egyház és a művészetkedvelő nagyurak, fejedelmi udvarok a művészek megrendelői is voltak egyszersmint s részüket érezték a műalkotások létrejöttében. Büszkék voltak rá, de a műalkotásokat *mint saját tulajdonukat* élvezték és bírálták — és: aki valamiért állandóan pénzt ad, lehetőleg meg is tanul hozzá érteni.

Amióta nyilvános képtárak s nagy időszaki kiállítások vannak, a művészet mindenki birtoka lett, azóta van „közönség" és azóta van

Szinyei Merse Pál

„kritika", és azóta a művész helyzete a társadalommal szemben megváltozott.

A művész sorsának irányítása a mindenki, a társadalom kezébe került. A művész szabadon termelhet ugyan, kedve szerint, de termelése értékét és elhelyezhetőségét ingadozó konjunktúra szabja meg. Nem csupán gazdasági konjunktúra, hanem a közvélemény konjunktúrája is.

Az új mecenás, a polgári társadalom, nem megrendelője többé a művésznek, csak alkalmi vevője. A műalkotásnak belső kapcsolata a megrendelő tulajdonossal, helyet adott egy hidegebb, felületesebb ambuláns művészetkedvelésnek: a képtár vagy a kiállítások termeiben, vasárnaponként. Az új mecenás ítélkezése dialektikájában haladottabb, de követelőbb is. A belépő díjért megkívánja, hogy ízlését kiszolgálják.

Így került szembe a művész sokszor fejlettebb, de mindenesetre önállóbb művészi szemlélete és akarása a társadalom, a közönség s a kritika ízlésével. Ez a viszony teremtette aztán meg a megnemértett, a koránérkezett művész típusát.

Én azt hiszem, hogy az itt vázolt körülményekben kereshetjük a mélyebb gyökérszálait a lelki motívumoknak, amelyek miatt Szinyei hátat fordított, tulajdonkép nem is a festésnek, hanem az új mecenásnak.

Ő, mint művész előtte járt korának, műveltsége magasrendű és haladott volt, de a nemzet egy ősibb, mélyebb rétegének lelkistrukturáját, érzésanyagát, indulatait és erkölcsi igényeit hordta magában, mint a körülötte épp kialakulóban volt polgári társadalom.

Szinyei származása szerint az úgynevezett történelmi osztályhoz tartozott, amely az új, demokratikus irányú átalakulásban külső kiváltságait nem tarthatta ugyan meg, ezekről önként mondott le, de amely osztály akkor még félszázaddal előbb is egyedül jelentette a történelmi faktort, a politikai nemzetet.

Ebből az osztályból kerültek ki a mult század első kétharmadának nemzetépítő nagy államférfiai, nagy arisztokraták és nagy táblabírák, akik osztályuk és maguk érdekei ellenében, önzetlenül dolgoztak és harcoltak nemzetük haladásáért és modern állammá való átalakításáért. Nemes szellemük, nagy képességeik és önzetlen jellemük erkölcsi hatása még eleven, közvetlen volt az utánuk következő nemzedékre, amely részben személyesen is ismerte még őket.

Ez az ősisége érzetét és a nemes erkölcsi faj kényességét öntudatlanul magával hozó magyar úr típusa sokakban testesült meg még akkor több-kevesebb tisztasággal. Szinyei is egyik méltóságos példánya volt ennek a típusnak, nagy egyéni képességekkel és nagy kultúrával felruházva.

De ugyanez a kinemesedett történelmi magyar úri típus hordott magában egy bizonyos rezignáló passzívitást, olyast mint Madách Ádámja az „Ember tragédiájában". A 49. utáni magyarság szenvedő, lemondó passzívitását.

Hiszen ha Madách Ádámját mélyebben értelmezzük, benne is a minden jóra, nemesre fellelkesülő s minden csalódástól könnyen elcsüggedő, a lázongó, de a megváltozhatatlannak magát megadó magyar urat láthatjuk gyönyörűen, az egész emberiség sorsfordulatain keresztül vezetve.

Ebből a lelkiségből, ebből a történelmi, tehát faji eredetű passzívitásból és úri erkölcsi kényességből, érzékenységből meg lehet érteni, hogy miért tette le Szinyei aránylag kis külső okból az ecsetet. Ha a Madách-párhuzamot folytatni akarjuk: pillanatnyi csüggedését kihasználva, Lucifer súgta ezt neki.

És egyéb emberi tulajdonságainak, megnyilatkozásainak érdekessége és szépsége is ezekből a nem külsőséges, mélyen jellemző magyaros lelki elemekből alakul ki szemünk előtt. Lassanként úgy bontakozik ki tudatunkban alakja, mint reprezentatív magyar, nemes történelmi lelki hagyaték gazdag birtokosa.

Nemcsak művészi szemlélete és erkölcse, de emberi magatartása talán még felötlőbben fejezte ki ezt a lelkiséget.

Csak nem régiben hallottam egyik legközelebbi hozzátartozójától, a jellemző és megható történetet az öreg tót szolgáról, aki 65 éven keresztül több nemzedéken át szolgálta a Szinyei nemzetséget, s legutóbb hosszú-hosszú éveken át a mi nagymesterünket, hűséggel, ragaszkodással. Az öreg szolgával tótul beszéltek otthon, mert annak, bár tudott magyarul, ez könnyebben esett. És amikor meghalt, hat szálfatermetű óriás, hat Szinyei, a Merse nemzetségből, közöttük a mi mesterünk is, vitte a vállán az öreg hű szolga koporsóját gyalog a falun keresztül a temetőbe.

Nem szimbolikus erejű-e ez a kép? Nem a magyarság lelkületét, szívét, nagyszerű gesztusát mutatja-e a testvérül fogadott nemzetiségekkel szemben? Épp azt, aminek ellenkezőjével annyiszor rágalmazták meg nemzetünk!

De nem folytatom tovább. Elmondani valómhoz képest rövid, de meghallgatni belőle ennyit is, tudom, hogy igen hosszú volt ez az idő, ameddig igénybe venni bátor voltam mélyen tisztelt Hallgatóságom figyelmét.

Szinyeit ünnepelve önkéntelenül terelődött gondolatom az Ő szép magyarságára, mert én ebben is szeretném látni egyik fő okát az emléke iránt egyre növekvő érdeklődésnek és szeretetnek.

Én hiszem, hogyha az elizeumi mezőkön egykor találkozunk, nem fog korholni ezért a gondolatért, mert a művészet mellett nemzete is legbensőbb, mondhatnám, a végre gondolva, véresen szívügye volt Neki.

Szálljon felé, a csonka ország határán túl, ahol nyugszik, a hő óhajtásunk, hogy ne kés-

ször oká a pillanat jamdan saját Rabod magyar földön koszorúzhatjuk emlé. Kés nagy egyénisége a történelmi értelemben vett, emelem e szálegét az Ő nevével: Nagy-Magyarországért és a nem — vissza.

EMLÉKEZÉS SZINYEI MERSE PÁLRA

FELOLVASTA A SZERZŐ AZ 1931. ÉVI FEBRUÁR HÓ 2-ÁN TARTOTT SZINYEI MERSE PÁL EMLÉKÜNNEPEN

Hölgyeim, Uraim!

Volt egy kávéházunk az Andrássy-úton abban a kedvesebbik időben: a Japán kávéház; fehér majolika falai teli pingálva bambusszal, krisantémmel, vázákkal, álmodott madarakkal. A kávéház ma is nyitva van, az időt bezárták. Akik oda jártunk a Japánba, talán messzibb mentünk, mintha Japánba mentünk volna; távolibb exotikum volt az a kávéház, mint a fehér lotusz, a zöld tea, s az arany Buddha világa: mert a Japán kávéház az ifjúság tündérhazája volt. Oda mentem délután, elhanyagolva regényolvasást, lóversenyt, meg szerelmet is néha; a barátkozás az élet friss idejében olyan szent szükséglete a léleknek. A Japán-asztalnál ültek azok a művészek és műértő jó barátok, akikből a mai Szinyei-Társaság kerekedett. A Szinyei-Társaságnak, hogy mindjárt megmondjam, azért vagyok tagja, hogy képviselve legyenek azok is, akik a hazában nem értenek a képekhez. Ebben a jelentésemben egy impozáns sokaság képviselőjeként merek a Társaság kedves vendégei elé ülni és itt hangosan beszélni.

Ó az az ozsonaideji nagy Japán-asztal az Andrássy-útra néző tükörablak előtt, melyről Pólya Tiborunk pingálta derült csoportképet már őrizetbe vette az Ernst Múzeum; mennyi tréfa esett ott minden Istenadta nap, mennyi napsütött históriát meséltek ott a párizsi, müncheni, meg a nagybányai piktorság életéből; s viták perdültek és szenvedély kürtölt... vallomások lelkendeztek, mikor, a byroni szavakkal élve: a mennybe látni sok vidám és tiszta gondolaton át. Igaz, csalódásnak, fájdalmaknak a gordonka hangjai is sötétlettek... Ma minderre a nevetségre, vitára, véleményre, sérelemre, lázadó haragra emlékszik és nem emlékszik az ember; úgy, mint egy társaságos est témáira, úgy, mint zenére, mely elhangzott, melyből vissza-visszajövő hangulat, föl-fölébredő ekhó lesz, míg egy elmult ünnep hangzik vissza a lélekben, ifjúság, ifjúság ünnepe, művészek és művészet ifjúsága.

Volt egy korszak az antik világban, Hölgyeim, Uraim, mikor Théba állam egy király helyett kettőt választott. Plutarchos úgy jegyzi ezt a kort, mint Théba legszebb, legvirágzóbb idejét. A székek közepett, amelyek azt a híres-nevezetes Japán-asztalt körülvették, két karszék trónformává nemesedett a mi szemünkben: az a két karszék, amelyekben Pali bácsi, meg Papszi foglaltak egymás mellett helyet. Szinyei-Merse Pál és Lechner Ödön. A geniális piktor és a geniális építész. Két szabadsághős, két álmodó; két idealista és két ideál. Szellemben, hivatásban, érzületben, sorsban összesímult két élet; két fényes öreg, akik együtt ragyogtak, mint a páros csillag az égen, együtt jártak, mint valami óriásnak a két lába s úgy együtt éreztek, mint két összenőtt iker, akiknek egyetlen szív adatott. Mind a kettő orcái gyengéd pirosak, olybá tűntek ősz hajaikkal, mint két rózsaszín rózsa, melyeket nyár derekán meglepett a havazás. Se Pali bácsi, se Papszi nem tartottak tekintélyt abban a pazar művészkompániában. Hanem én világéletemben sehol se láttam, hogy fiatalok fehér hajat, férfiak érdemet, emberek embert úgy tiszteljenek, oly közelről, oly igazán, mint ez a szabad művésznép tisztelte Szinyei Merse Pált és Lechner Ödönt. Mi különbség volt mégis e két Büszkeségünk közt, akiknek szelleme, lelke annyire egyezett? Édes Istenem, testmagasság, izom, hang, és természet... Papszi a mosoly volt, Pali bácsi a hahota. Az oroszlán, ha nevetni tudna, az hallatna olyan hatalmas hahotát, mint Pali bácsi, ha jól mulatott. Pali bácsi férfias volt, Papszi szinte lányos, Pali bácsi hős volt, Papszi angyal. Pali bácsi arisztokrata, Papszi demokrata; az egyik annyira nem kevély, amennyire nem köznapi a másik. Tökéletesen kiegészítették egymást. Csak

Magyar Művészet
1931.

STOCK, JOHANN Martin (1746-ban Nagyszebenben született, Pozsonyban élt és 1800-ban halt meg): NŐI KÉPMÁS
Orsz. M. Szépművészeti Múzeum
A Művészeti Múzeumok Barátai Egyesületének örök letéte

DORFMEISTER ISTVÁN (1729 körül—1797):
A SZENTLÉLEK ELJÖVETELE
Olajvázlat a soproni Szentlélek-templom oltárképéhez
Orsz. M. Szépművészeti Múzeum
A Művészeti Múzeumok Barátai Egyesületének örök letéte

egyetlen olyan különbségre emlékszem, amely e két szomszéd életében áthidalhatatlan szakadék gyanánt szerepelt. Arra pedig, hogy Pali bácsi dohányos volt, pihenő nélkül szívta egyik vaskos cigarettjét a másik után, Papszi fehér bajuszát pedig soha se szivar, se cigarett füstje nem sárgította. Ezt nem tudtam megérteni. Ma sem értem. Lemondok róla, hogy valaha is megérthetem.

Szinyei Merse Pálnak, az uralkodó úrnak, a fejedelmibb fejnek az emlékünnepére jöttünk, Hölgyeim, Uraim. A Japán-asztalról emlékeztem: a Japánban kerültem szemtőlszembe a nemes nagy emberrel, ott szívtam egy füstöt a legendás Szinyei Merse Pállal, akinek a Pacsirtáját, meg a Pipacsait gyermekkoromban néztem otthon, s néztem diákszemekkel a vidék városaiban azokban az otthonokban, ahol megfordultam; és mikor fölkerültem Pestre, elnéztem a Könyves Kálmán kirakatában a két országos képet, azután meg a harmadikat, a Majálist, megállva egy porció ábrándra, gyönyörűségre. Szinte velemszületett emlékké, világommá vált a Pacsirta, meg a Pipacsok, meg a Majális, úgy mint a zsoltárok lélekzetévé válnak a kebelnek s öntudatlan gondolattá válik az elmében egy-egy Petőfi-vers. És elzarándokoltam azóta múzeumba, tisztelni a Szinyeiek Szinyeiét: az elunhatatlan, vénülhetetlen, halhatatlan Majálist. Istenem: mi van ezen az öt néma személyen a dombtetőn, ami vonz és visszavonz, amitől a nézőben elalszik az élet és ocsudik az álom; mi van ezen a bizalmas reggeli ünnepen, ami a szívet megédesíti és megfájítja; mi az, amitől az üldöző csalódás elmarad az ember mögött és az ember andalodva indul a lét következő órája felé, s ittas reménnyel néz szét a földön, mintha soha erről a világról nem hallott volna? A zöldnek, pirosnak, rózsaszínnek, fehérnek, vörösnek, kéknek és barnának micsoda titkos szövetsége, kompozíciónak, ecsetkezelésnek, fény- és árnyék alkujának, a természet formái követésének, vagy elhagyásának, micsoda festői mesterkedésnek a bűvölete, hogy hallgatózom sóváran s hallok nevetős halk beszélgetést a dombon, azt hiszem, el tudom majd mondani, de szórakozottság lep meg, s Majális társaságának témái osonó rózsafelhőkké foszlanak a szemem előtt, homlokomban a fogalom betűi mozarti hangjegyekké varázsolódtak, valóság és mese hintáltatják az életemet... nem tudom magamat kifejezni: boldog vagyok.

Mindig megcsókoltam azt a jobbkezet, melyet köszönéskor nyujtott Pali bácsi, azt a kezet, amely a Majálist pingálta, azt a kezet, amelytől a Pacsirtát, meg a Pipacsokat kaptuk, a Lilaruhás nőt, a Hintázókat, meg a Pogányságot, meg a Labdarózsákat, mind a Szinyeit, a Léghajó bizarr kis szeszélyéig. Az egész Szinyei-oeuvre azt a csudás fellélegzést adja a léleknek, azt a szerelmes szabadságot, azt az üdvöt, amelynek a titkát a napsugaras vízen lessük és füleljük a megbújt rigó füttyeiben. Tanulhatatlan csuda az, csak az Isten kiszemelt gyermekei tudják, a festék, a betű, a kotta, s a kő, meg a márvány poétái. Ők a mi legáldottabb tanítóink: a boldogságra oktatnak.

Soha hódítóbb harmóniát, mint amit a Szinyei Merse Pál neve jelent az eszméletemben. Vagy ki tud mestert, aki ennyire hasonlatos lett volna művészetével? Ki látta szebb találkozását egy alakban a férfinek, a magyarnak, a művésznek? Akinek a jelenvalóságát, mint a korona pántjai a királyi főt, úgy fogták körül szépség, erő, egészség; becsület, igazság, szabadság, mindaz, ami az életet méltóvá teheti a lélekhez. Mintha majálisra gyültek volna férfikor, ifjúság, öregség abban az őszhajú, nefelejtskék szemű daliában, akitől mi az élet szerelmét és a művészet imádatát tanultuk. Ajándék volt országnak, dísz a földnek az ő itt való vendégsége. Merengve, gyönyörködve áll a nagy világ látogatója az Uffizi-fal alatt, a hatalmas szelíd vadász arcképe előtt. Az idegennek arc és tekintet szépsége jutott, nékünk szavának, szívének meleg emléke is, pályafutásának hőskölteménye, s e nagyságos, szépséges élet kibékítő sugalma, világító álma: mint a Szinyei Merse Pál műve halhatatlan, úgy a Szinyei Merse Pál élete is szinte egy az örökkévalósággal. A termő, virágzó gyönyörű egész esztendő is, melynek tejes rügye, égő pipacsa, napsütött lombesése s tiszta havazása van: nem annyi vajjon, mint az örökkévalóság?

Szinyei Merse Pál. Mint az édes szeder, olyan lesz mindétig az ajkamnak ezt a nevet ismételni. Boldogsága az életemnek, hogy Szinyei Merse Pált ismerhettem. Köszönöm Nektek, Szinyeisták: testőrei, édes öccsei, fiai, örökösei, drága barátaim, az én Istenem áldjon meg Benneteket. *Szép Ernő.*

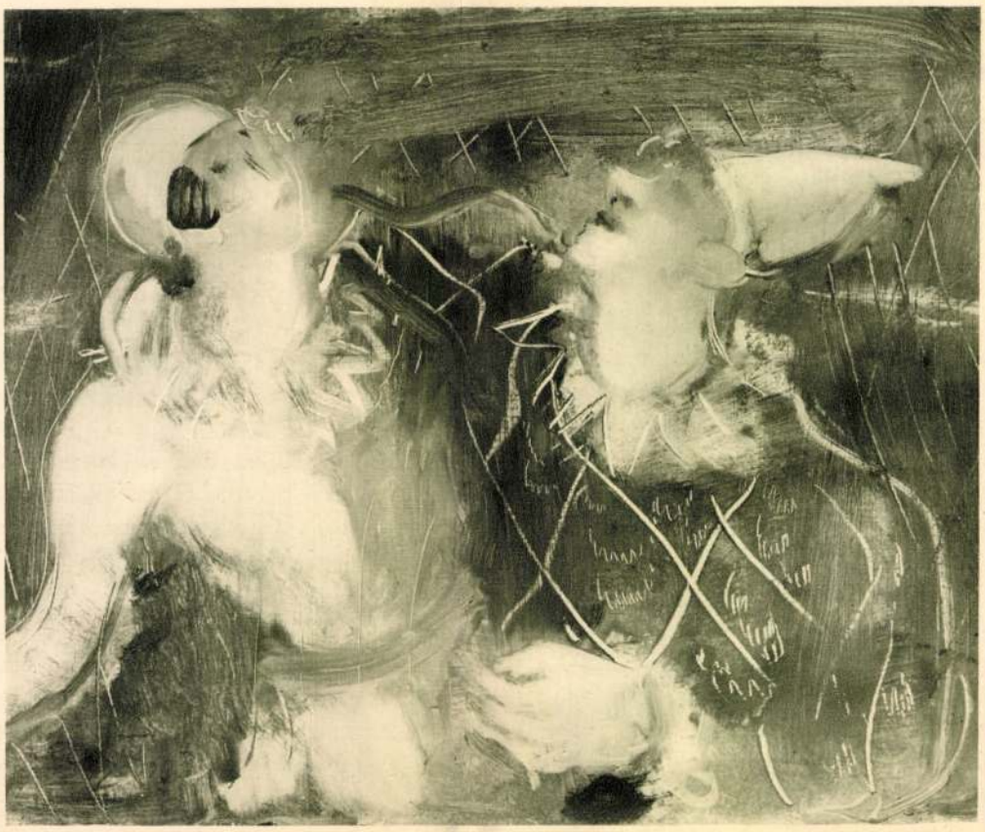

MÁRFFY ÖDÖN: BOHÓCOK

MÁRFFY ÖDÖN: CIRKUSZBAN

CZOBEL BÉLA: GYÜMÖLCSÖK
Fruchter Lajos úr tulajdona. A Tamás-galéria kiállításából

CZOBEL BÉLA: FENYVESEK ALATT
Orsz. M. Szépművészeti Múzeum. Fruchter Lajos úr ajándéka

MŰVÉSZETI ÉLET ÉS IRODALOM

SZINYEI MERSE PÁL EMLÉKE

SIDLÓ FERENC SZINYEI-SERLEG-BESZÉDE AZ 1931. ÉV FEBRUÁR HÓ 9-ÉN TARTOTT SZINYEI-LAKOMÁN.

Gondterhes, nehéz órákban idézem Szinyei-Merse Pál szellemét. Az eljövendő idők méhében rejtőző válságokra kell gondolnom, s ez a gondolat borút vet bennem erre az ünnepi órára. Pedig milyen jóleső lenne, csak örülni tudni annak, hogy egy messze világító érték hódolatában ma este összegyűltünk itt, kiemelkedni vágyva a hétköznapokból, hogy emlékezni és gyönyörködni tudjunk egy fényes emberi pálya repülésében. Milyen megnyugtató lenne, teljesen elmerülni tudni egy felidézett arcban. A föld, a nap, a levegő gyermekének nagyszerű formákba cizellált arcában, aki a természettel való ölelésében egyazon élet volt azzal az egész közösséggel, amelyből kinőtt, örök kifejezőnek. Ha nem is tudom magam gondtalanul átadni az emlékezésnek, mégis az a tudat, hogy olyan dúserejű delej áradt ki ebből a földből, mely teljesen elönt minden belőle született életet, oly hitetadó érzés, hogy még a mai napok ólomnehéz atmoszférájában is, — amikor csupa komor életkérdőjelek imbolyognak körülöttünk, — arra indít bennünket, hogy bíznunk kell ennek a magyar földnek történelmi hivatottságában.

Az ünnepeink, a magyar nagyságok ünnepei, ha *nem is* lehetnek el soha az aggodalomnak, a komorságnak egy-egy árnya, a fájdalomnak egy-egy hangja nélkül, mégis jók és szükségesek arra, hogy a *sokszor fogyó* és lankadó hitünket erősítsék. És ma, a múló napok bizonytalanságában, még jobban megnő a jelentősége a Szinyei Merse Páloknak, mert ők megtermékenyítik a jelent, s utat mutatnak a jövő felé. Ma *nemcsak azért* idézzük őket, hogy egy szívbeli, benső kötelességérzés nyomán ünnepeljük az emlékezetüket, hanem azért is, hogy az ő *egyetemes* magasságokra lendült nagyságuk példát mutasson nekünk *arra*, miként igyekezzünk felhozni a *legmélyebb jelentését* annak, ami az életben szépség, befejezettség és összhang, és száz egyéb olyan tényező, mely hitetadó erővé duzzasztható a magyarság felmozduló életakaratát.

Hölgyeim és Uraim. Mi, akik ennél az asztalnál a művészet szeretetében, a nagyság tiszteletében, a magyar és emberi erények hódolatában, egy messzevilágító érték magasztalásában ma este itt összegyűltünk, halkabbak vagyunk az ünnepi hangulatban és halkabbak az örömben, mint máskor.

És amikor én ezt bevallom, bevallom azt is, hogy a bizonytalanság aggodalmával várom a holnapot. Mert, ami ma hullámzik körülöttünk, az *nemcsak a Trianoni* árnyék, mely a vigasztalan ködével reáborult a nemzetre, de egy aggodalmat keltő zavara az egész fennálló világrendnek, amelyben a gondolatok, formák és fogalmak úgy egymásra torlódtak, hogy *végzetes* hiba lenne, a körülöttünk mozgó dolgok optimista tudomásulvételével — szellemi és lelki passzívitásban kényelmeskedve — a történendők kibontakozását bevárni.

A művész tekintetének is körül kell futnia a jelenségek horizontján, talán azért, mert sok köze van a mához, és még több a holnaphoz, és talán azért is, mert nem élvén bent a dolgok forgatagában, nem homályosulnak a jelenségekről kapott képzetei. „Klarer sieht wer von ferne sieht, und nebelhaft, wer Antheil nimmt." Ezért érzem azt, hogy nekünk művészeknek *talán éppen olyankor*, amidőn a Szinyei Merse Páljaink emlékezetének hódolunk, ki kell lépnünk a Splendid Isolation fellegvárából, s a művészetre irányított világszemléletünk le kell kalandozzon a körülöttünk folyó élet síkságai felé is, hogy tudomást vegyünk arról, miként készülődik fel a magyar nemzet, az állami gondolat mostani demarkációinak kiszélesítésére, s hogy számot vet-e mindama tényezőkkel, melyek az európai színpadon megjelentek, s vajjon látja-e már mindama dinamikus erőket, amelyek az élet kérge alatt az emberi lélek minden világtájáról gyülekeznek, a végből, hogy a történések törvényszerűen bekövetkező órájában feltörjenek s a fizikai tekintetünk előtt megjelenjenek. Nekünk meg kell mondanunk néha-néha, hogy *hogyan* látunk és *mit* látunk, s nekünk figyelmeztetni kell egyszer s másszor arra, hogy *nem szabad illúziókat* táplálni nemcsak a *mai* állapotok felől, de arról a *hiányos* felkészültségről sem, amellyel a kibontakozásban még ismeretlen, de mindenesetre mélységesen villámterhes jövő felé indulunk. Európa mai testének a feje, szerkezetileg valóban nem nyugszik

sziklaszilárdan az évezredes kultúrájú fehér emberszobor törzsén, s a magyarság léte bizony nincsen a Mount-Everest s a Gauriszankár csúcsaira beágyazva, amelyeknek borzalmas tömegükkel sikerülni fog, a földiember életét kiböjtölniök.

Mindaz, ami Európában történt s történik: *nem* epizód s *nem* múló zavar, de egy *olyan mérvű* megrázkódtatás, amelyből csak *rettenetes* erőfeszítéssel lehet a kontinens évezredes kultúrájának a színvonala alá süllyesztett szellemet a jövőnek átmenteni. Európa ma *nemcsak* egy történelmileg exponált gazdasági krízisben él, de egy *erkölcsi* és etikai világszemléleti krízisben agonizál. A gazdasági nyomorúság csak okozat; fejleménye annak az erkölcsi és etikai zavarnak, amelynek a következményei az ember történetének *minden* ilyen katasztrofális korszakában megdöbbentőek voltak. Bizonyossággal tudjuk, hogy a krízist javulás követi: a gazdaságit éppen úgy, mint a szellemit. El fog jönni egy korszak, mely a jelen idők hátborzongató zavarában *kíméletlenül* rendet fog teremteni. Rendet az emberi *agyak*-ban, s rendet a nemzeteknek az általános emberi gondolathoz való viszonyában. Ez a korszak nem azért fog eljönni, mert a mérgekkel elbódított Élet testén szétszórva tengődő emberbogarak sinylődve várnak egy új világot, — amelyből *már nem kell* menekülniök, — hanem el fog jönni azért, mert magasabb törvények kényszere alatt egyszerűen *el kell* jönnie. De *éppen*, mert ezt a törvényszerűséget *tudjuk*, minden erőnkkel fel kell készülnünk reá, hogy erősen álljon a magyar! Mert legyünk tisztában *azzal*, hogy a nagy életkerék felfelé lendülése idejében egy *világverseny* fog elindulni az élet *minden síkján*. Az ember, az emberközösségek, a nemzetek *százszoros* erővel akarják majd pótolni a magtalan meddőségbe zuhant tegnapot és a sejtjeik *minden megfeszítésével* fogják az önmaguk legjobb boldogulására kiépíteni akarni a virágborulásba induló holnapot. *Ha* előkészületlenül talál bennünket az az új nagy építő folyamat, *ha* nem tudjuk a bekövetkezendő eseményeket a saját javunkra és boldogulásunkra kikényszeríteni, akkor *semmiféle ezeresztendős* ragyogó történelmi mult *nem ment* meg bennünket attól, hogy a nemzeti életjogokért folytatott *nagy* versenyben *alul* ne maradjunk.

És hogy legelsősorban szellemileg kell engardeba állnunk, az valóban nem lehet vita tárgya, mert az egyéneknek és a nemzeteknek *minél tökéletesebbé* kiformált benső kultúrája fogja eldönteni az *egyéni* és *nemzeti* élet kvalifikációit. *Minden* ember és *minden* nemzet körül egy tartalmasabb vagy tartalmatlanabb szellemi valőrök nyomán kiépült *igazsághorizont* van, mely a *megérdemelt* életet termeli neki. A döntőbb és magasabbrendű formákra jogosító igazság az, amelyik *minél* messzebb viszi a szemet, s amelynek a horizontjába *minél több* ember, *minél több* gondolat, s *minél több* alkotó energia fér el.

Hölgyeim és Uraim. *Csak a kultúra* fegyverei maradtak meg számunkra, az új idők pallosaként, nemzeti és történelmi önvédelmünkre. A magyar nemzeti kérdés megoldása ma azért mindenekfölött kulturális természetű, mert egyrészt az egész világzavar kibontakozása a benső szellemi erők és értékek új élet- és világszemlélete nyomán fog kialakulni, másrészt pedig azért, mert a nemzeti kérdés ezer esztendőn keresztül *mindig csak* karddal oldatott meg.

Amikor azt mondom, hogy a magyar nemzeti kérdés megoldása *mindenekelőtt* kulturális természetű, s a mai viszonyokból való kibontakozásnak az egyetlen útja, akkor *meg kell állnom* egy pillanatra, hogy hangosabb szóval megrajzoljam a mai közéleti gondolkozásnak a keresztmetszetét. A közéleti elgondolásban arról, ami van, s arról, ami lesz, egy *végzetes* tévedés kezd formává alakulni. A *szörnyű* tévedése annak a gondolatnak, hogy amiért mi Trianon-sujtotta szegény Lázárok vagyunk, *nagyzási* mánia, a *szertelen* magasbatörés minden olyan jelenség, mely a csonka országhoz viszonyítva úgynevezett *túlméretezett* kulturális törekvéseket tűz ki célul.

Hölgyeim és Uraim. Egy kiváló férfiú, aki a sors rendeléséből az ország legfőbb kulturális irányításának a *nagy* felelősséggel terhes szerepét tölti be, aki az *első* perctől kezdve *tisztán* látta, hogy a jövőt nem szabad megkötnünk *sem* a multtal, *sem* pedig a jelennel, aki tisztában volt azzal, hogy a jelen *meddő* marad, ha nem tud *utat* mutatni a *jövő* felé, aki felismerte, hogy a körülöttünk mesterségesen felhízlalt határú államoknak *lázas tempóban* folyó *szellemi* és *művelődési* felkészültsége *arra* kell indítson bennünket, hogy a magyar nemzetnek a kultúrájában fölényes síkját egy *céltudatos* és a *jövőbe* vetített szellemi munkaprogrammal kell fenntartani és *biztosítani*, aki nyitott szemmel és nyitott lélekkel szemlélve az egyetemes haladó erőket, azt hirdette: hogy minden szellemi és művelődési stagnálás, — *tekintet nélkül* annak okaira — csak keserves bánatpénzzel pótolható, mert az univerzális életzuhatagban *minden* dolgoknak az *arca* a jövő felé fordul, mert hiszen az élet *minden* percben tovább van, mint az előzőben, ez a nagy célokat fölépítő férfiú évről-évre mind nehezebb küzdelmeket folytat a *túlméretezett* kultúrának elnevezett szomorú közéleti tévedéssel, és *minden* előre lendített mozdulását és *minden* előre indított lépését nehéz harcok árán kell kiküzdenie.

Ez a közéleti tévedés olyan arányokat kezd ölteni, hogy lehetetlen fel nem figyelni reá. E tévedés egy kultúrközönnyé, egy kulturális és *művelődésellenes* indulattá kezd elbetegeskedni. És én félek, hogy ez az indulat el fog

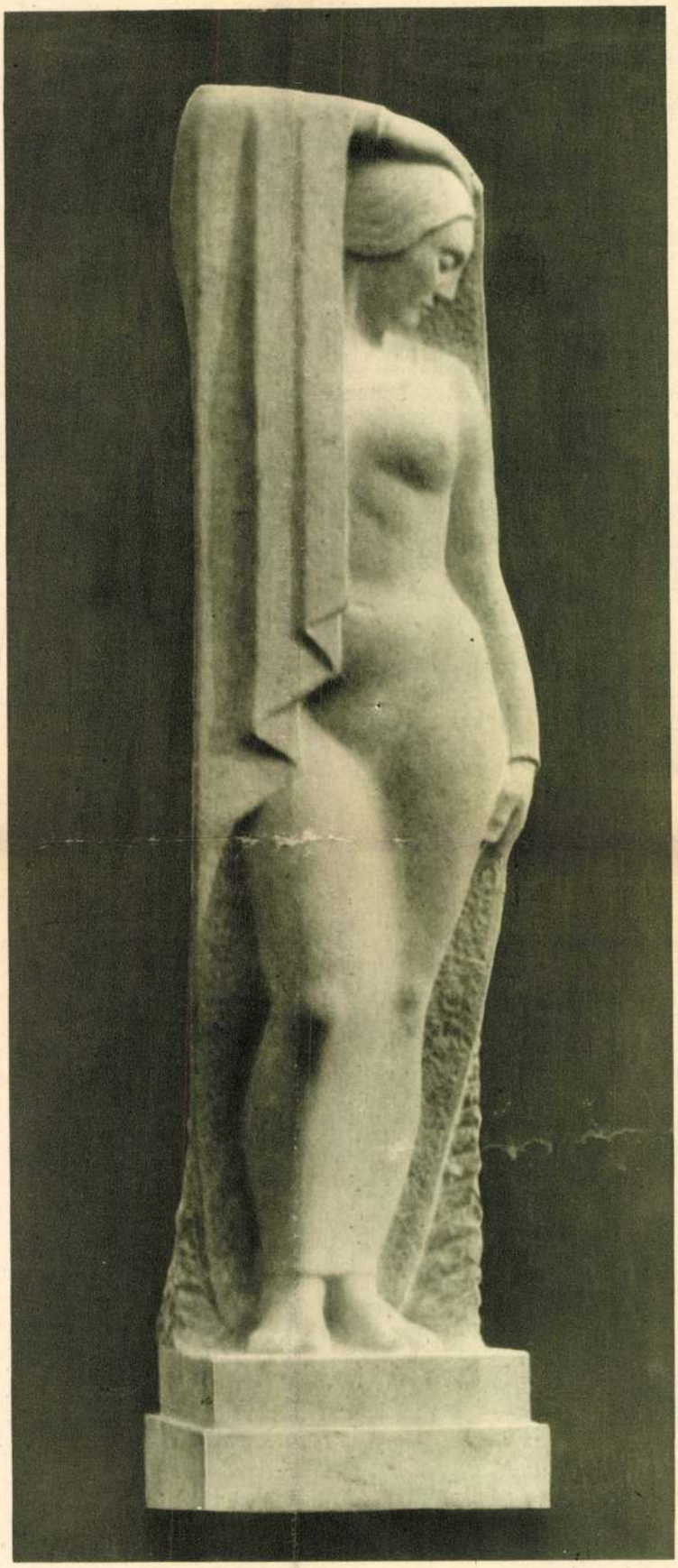

CSORBA GÉZA: THÁLIA (Pethes Imre síremléke. 1930.)

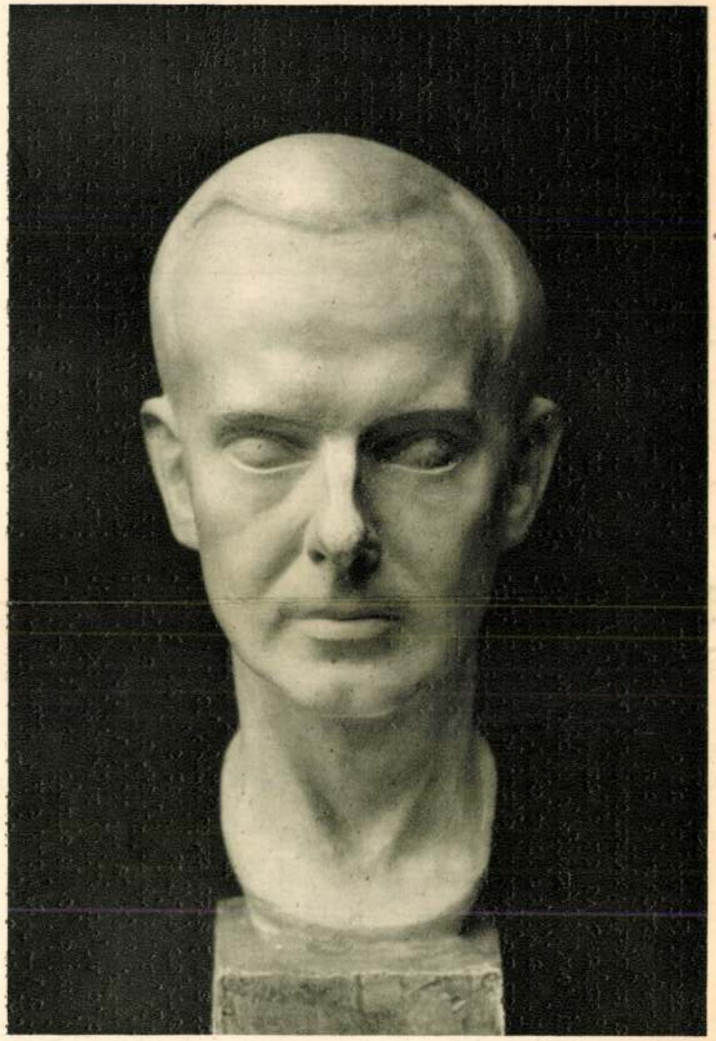

CSORBA GÉZA: BARTÓK BÉLA

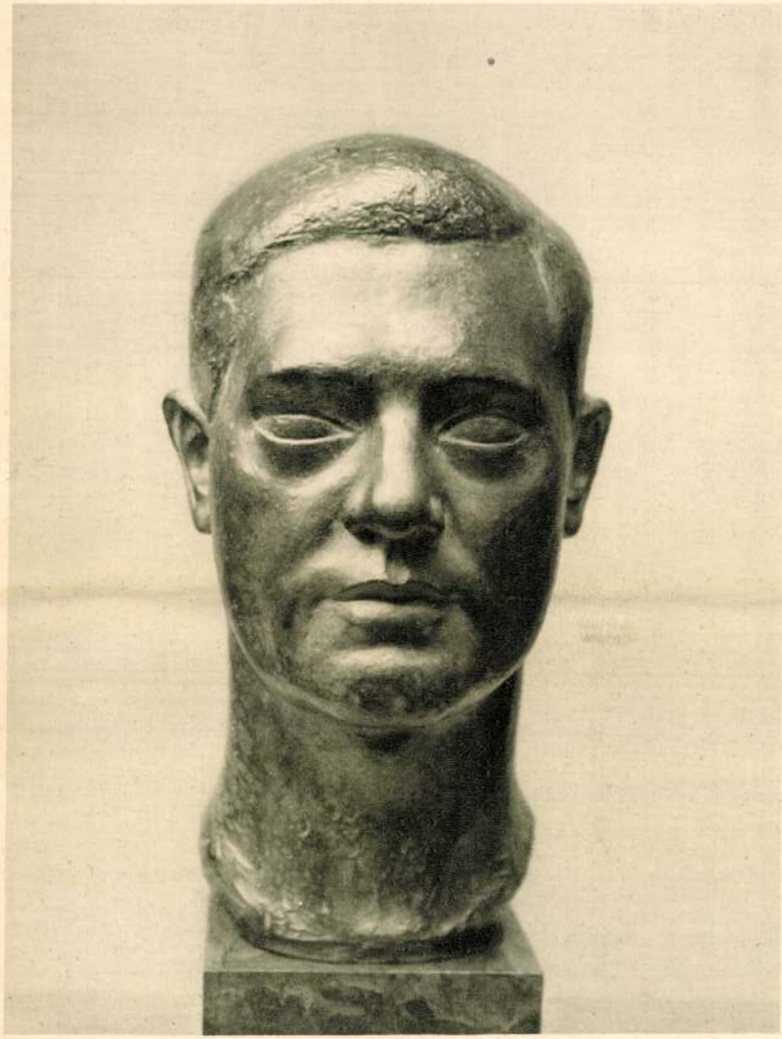

CSORBA GÉZA: FÉRFI-FEJ. Bronz

Szinyei Merse Pál

hatalmasodni és el fog kórosodni rajtunk, és ezt a félelmemet nehéz valóságok táplálják. És énnekem *fel* kell emelnem a hangomat, talán erősebbre és élesebbre, mint ahogy azt ennek az ünnepi órának a méltósága megengedné. De az aggódásaim arra indítanak, hogy mindaz, amit elmondandó vagyok, e terem falain *túlra* is kicsengjen. Figyelmeztetni szeretnék arra: *ne* akarjunk megint a magyar történelem tragikus képleteinek örök ismétlése elé állani, a mult hibáinak be nem látásához, a mulasztásokon való okulni nem akaráshoz, az eljövendő dolgok fel nem ismeréséhez, s a belépő életküzdelmekre való fel nem készüléshez. Ne akarjunk megint ott állni, hogy a magyarság jobb szellemének kapkodnia kelljen a levegő után, látván, miként térnek vissza a hibák, miként támad föl újból az erkölcsi gyengeség, miként marad megint hézagos a nemzeti műveltség.

A Trianon okozta nyomorúsága az életünknek nem lehet ok arra, hogy ebben az országban megálljon minden szellemi életfolyamat. Szinyei Merse Pálnak is volt Trianonja. Az ő életét is amputálták. Az ő egészséges és kerekre szabott művészi organizmusából is elvettek *virulens* életrészeket, *hosszú* meddőségre kárhoztatott esztendőket, és neki mégis volt elég erkölcsi ereje a revíziót kivárni. S a magárahagyatottság kietlen éveiben a lelke mélyén tovább szőtte az alkotó szellem aranypalástjának fínom fonalait, a várakozás csendjében tartalommal töltve és lélekornamensekkel gazdagítva az aranykötöst, hogy egy eljövendő korban sziporkázva ragyoghasson. Szinyei olyan egész, olyan teljes és kerek öntudattal élte a maga igazságát, hogy a művészi lelkiismeretével való hiánytalan összhang és az állandóan *befelé* élt művészi *továbbkészülődés tökéletesen* betöltötték nála a lélek akusztikáját. Ebben a megjelenésében *valóban* példázni lehet őt a trianoni nemzetre. Ilyen *állandó* szellemi *továbbkészülődéssel*, ilyen tényezők eredményeiből született lelki akusztikával kellene a magyarságnak is bevárnia a jobb sorsra való fordulását.

Hölgyeim és Uraim. Mi magyarok már elég végzetes hibát követtünk el, a magyar faj értékeinek lekicsinylésével, a mentális erőnk föl nem használásával, a nemzeti Géniusz föl nem ismerésével. Évtizedeknek kellett lefolynia, amíg arra eszméltünk, hogy milyen elmúlhatatlan értéket jelent számunkra Szinyei művészete; és 1873-ban, mikor a Majális-t először állította ki, nem volt senki, aki fölismerte volna úttörő működésének horderejét, és *mi akkor* is elmulasztottuk *beleharsonázni* a világba, hogy egy *magyar* festő az, ki fölfedezte a plein-airt. Pedig *újjongani* kellett volna, amiért a nemzeti Géniusz *ismét* virágba borult, és *újjongani* kellett volna, amiért e virágbaborulás a Szinyei ecsetje nyomán a *magyar* földnek az *illatát* lehelte. Az ő úttörő művészetének a magyar volta az a büszkeségre dobogtató kincs, amiért az ő emléke nekünk oly mindenekfölött nagy, szép és örömökkel teli. Az ő művészete évszázados mélységű gyökerekkel ereszkedett bele a honi földbe, s a megnyilatkozásának újszerűsége azért viselte magán az úttörő bélyegét, mert fölfedezte azt, miként kell vászonra vetni *minden* spekuláció nélkül *azt* a világot, melynek mosolygó égboltja a Jernyei-park fölött hajolt le reá kora ifjúságától kezdve. Szinyei mélységesen szerette azt a földet, amelyből született, s ahol az ősei éltek. *Szerette, ismerte* és *gyönyörködött* benne. „Sehol sem találtam én a természetben olyasmit, — írta memoárjaiban, — amilyent az iskolában a képekre festettek. A természetben *minden* másmilyen volt, *sokkal* egyszerűbb, *de* sokkal szebb." És én azt hiszem, itt van az ő úttörő művészetének a titka. Az ő művészete volt, dalolni tudni kényszer és előírások nélkül. Szabadon, boldogan, a lélekből kifelé.

Ha a gondolkodás fegyelmezettsége, a dolgok való értékeinek a meglátása, s a lélek előkelősége egy magasrendű értelmezésben *kiváltképpen* arisztokratikus tulajdonságok, és leginkább alkalmasak arra, hogy egy arisztokratikus mesterséget alátámasszanak, akkor *soha* megfelelőbb ember nem állt *megfelelőbb* poszton, *mint* amikor a származásnak, a gondolkodásnak, az érzületek etikájának és az *Istentől* megáldott tehetségnek ez *az arisztokratája* az ecsetje nyomán a világ elé tárta a magyar földet, a nagy hallgatag magyar földet, a dalos, virágos magyar mezőt, a síkokat, amelyeken nóta terem, a zúgó erdőket s visszhangos hegyoldalakat, amelyek között még nem halt ki egészen a régi tárogatók hangja, s a magyar levegőt, amelyben egy ezeréves nemzet ezeréves panaszai és sóhajtásai susogva, jajgatva, fohászkodva szállnak.

Hölgyeim és Uraim. A Szinyei-Merse Pál nagyságára való emlékezés ezen *vigasztaló* és *ünnepélyes* órájában hinni akarok abban, hogy annak a *nagy* erőömlésnek, amelyet a magyar művészet mutat, megvan a *magyar* életre *ható* ereje is. Hinni akarok abban, hogy nemcsak a művészet *magánügye* az az eredmény, mely új eszközökben, új formákban és megsejtésekben nyilatkozik meg dús kiáradásban, hanem hogy mind ennek a szeretete és féltően gondozó ápolása, *közéleti tudattá* fog fínomulni és erősödni.

Hinni akarok abban, hogy a tovatűnő napoknak alkotásokba boruló fínom szenvedései, értékes álmai és erőktől robbanó nekilendülései nem fognak örökre elveszni, úgyhogy megint a történelem távlatán kelljen őket új életre érezni. Hinni akarok *abban*, hogy a művészet benső szükségességét *öntudatosan* fölismeri a magyar közélet, s fölismeri *azt:* hogy az alkotás *értéke egyet* jelent a *nemzet* értékével, és explozív erejénél fogva arra képesít, hogy átlendítsen egy *egész* tár-

a befejező 15 sor
lásd a komplett
példányban

SZINYEI MÜNCHENI ÉVEI
(ISMERETLEN LEVELEK ALAPJÁN)

III.

Münchenben nagy az öröm. Az ujságban megjelenik a hirdetés: „Der Páli ist wieder da!" Nagy kedvvel kezd dolgozni, előbb Benczur műtermében, október végén pedig a sajátjában, abban a műteremben, mely sorsfordulatot jelentett a számára, mivel Böcklin lett a szomszédja, aki őt, — minekutána már ösmeretlenül is, műveivel erősen hatott rá — most, hogy személyesen összeismerkedtek, egészen bűvkörébe vonta. Ezidőben, olvassuk egy (1872 október 7-én kelt) levelében: „nagy képemmel szépen haladok, mert ezenkívül még egyet kezdtem s így lassan igyekszem az elmulasztottakat helyrehozni. Sok szemrehányást teszek magamnak, hogy ismét oly soká hír nélkül hagytalak és talán aggodalmat okoztam Nektek. Hála Istennek semmi bajom és pénz dolgában, habár egy ideig megszorulva voltam, de miután képemet, a *Starrenbergi fürdőházat* 700 forintért — s egy másik, két évig nyakamba maradt kis képet, a *gólyával* 100 forintért Fleischmann, itteni műkereskedőnek eladtam, rendben vagyok. Adósságaim fizetésére s holmi szükséges bevásárlásokra 400 forinton felül elment, s a fennmaradt pénz elég lesz addig, míg jövő képemet elkészítem, ugyanis a kőasztalhoz, melyet otthon festettem, egy ábrándozó nőt festettem, evvel nemsokára készen leszek."

Nagy képével, a *Majálissal* szépen haladt. Ezt 1872 júliusától 1873 márciusáig festette, — mint egy 1896-ban írt levelében olvassuk — a természet behatható tanulmányozása alapján, de műteremben. — „A kép nem is ábrázol sem egy bizonyos vidéket, sem megtörtént eseményt, az alakokhoz ugyan nagyobbrészt ismerőseim ültek, sőt a hasonfekvő alakban magamat ábrázoltam", — s hozzáteszi, hogy „a kép egy szép tavaszi napot ábrázol, melyet városból kirándult víg társaság élvez."

Valóban tömörebben nem lehet a *Majális* tárgyát leírni. A tavaszi napot élvezni annyit tesz, mint a gondtalan derűt, a napfényt, az örömet, a boldogságot, a lelki harmóniát, minden bú és bánattól elvonatkozott életet élvezni. Ezt a szellemiséget csak olyan valaki fejezheti ki, aminő a fiatal Szinyei, a lélekben üde, a testben ép, az érzékeiben egészséges. Mindannak, amit leveleiből eddig megösmertünk, gondtalan helyzetének, életvágyának, ösztönei szabad kifejtésének, kacagó jókedvének az eredője a *Majális*. De a képnek nem a tárgy a lényege, hanem a szelleme, a világ láttatása, s a megálmodott belső kép tökéletes kifejezése, ahogy azt Herman Lipót már kifejtette. Csakhogy ez a komplett egység, mely a *Majális* örök igazsága, fejlődéstörténeti jellegét nem mossa el. Genthon István új könyvében (i. m. 175. l.) ezt határozottan leszögezte, de akadtak olyanok, kik a *Majális* fejlődéstörténeti szerepének másodlagos voltát igyekeznek hangsúlyozni, sőt olyan is akadt, aki határozottan tagadta a *Majális* jelentőségét a plein air törekvések fejlődésútján. — Nem itthon, hanem a franciáknál, akiket pedig „Courbet et son influence à l'étranger" című könyvemben igyekeztem erről meggyőzni. De Rózsaffy Dezső a Gazette des Beaux-Arts-ban hangsúlyozza: „Le tableau est daté de 1873. *Remarquons-le bien*, ce n'est pas une peinture de plein air." Szóval, jegyezzük meg jól, ez nem egy plein air kép, 1896-ban tehát az

Magyar Művészet
1935.

1873-as dátumot a nagybányai festők hiába csudálták, 1902-ben a müncheni festők az 1873-as dátumért hiába adtak neki nagy arany érmet, 1910-ben a berlini jury fölösleges módon tüntette ki az aranyéremmel, 1911-ben kár volt Rómában a tízezer lirás díjat neki adni, remarquons-le bien, ce n'est pas une peinture de plein air, még nem is előfutára annak, csak afféle modern kép, amilyent azidőben Párizsban és másutt tucatszám festettek. Úgy-e, — ezt jegyezzék meg jól a franciák!?

És mire alapítja ezt a nézetét Rózsaffy Dezső? Arra, hogy nem a szabadban festett a művész, hanem a műteremben,[1] nincs tehát rajta a szétszórt világítás forma szétbontása, amit tíz esztendővel később Monet-nál találunk. Például a roueni székesegyház kapujáról festett képeken. Szinyei csak elképzelte maga elé a szabad levegő színáramlását s visszaadta a fénybe borult szabad levegő hatását, dehát nem ez a lényeg? Ki törődjék azzal, hogy hol festett? Pincében, mezőn vagy műteremben? A hely a lényeg? Nem az, hogy milyen hatást idéz elő? Adja-e a szétszórt világítás napsugaras ragyogását? Szinyei maga beszélte: „Ezidőben, amikor egy piros virág alakját igyekeztem magamban felidézni, s véletlenül a puszta falra tekintettem, annak zöld silhuette-jét láttam, vagyis a kiegészítő színt, melyet erős nézés után érzékel csak az ember." Igen, a közönséges ember, de az ő kolorisztikus vizionárius ereje, a kiegészítő színnel *együtt* látta az elképzelt színt magát. Hát kell az ilyen színfantáziának künn dolgoznia a szabadban? Egy ellenpélda. Aki a Szépművészeti Múzeumban a Biedermeier-terem, a Székely-, Lotz-, Munkácsy-, Paál-termeken át kerül hirtelen Szinyei Majálisa elé, egyszerre csak úgy érzi, hogy a nap arcába süt, az ablak kitárul, s azon át a napfényes természet teljes színpompájában bontakozik ki előtte. E ragyogás, e színkacaj hatása alól soha senki se tudta magát még kivonni. Remarquons-le bien, c'est un précurseur du pleinair — ezt kell írni a franciáknak, mert ez a tény. De Rózsaffy Dezső cikkének az a címe, hogy „Un précurseur de la peinture moderne." Modern? Mi az, hogy modern? 1927-ben, mikor ez a cikk megjelent, a kubizmus volt a modern. Még azt gondolná az olvasó, hogy a *Majális* a kubizmus előfutára. Ime, a nem szabatos beszéd átka! Milyen igaza volt Szinyeinek, mikor egy még 1907-ben, az első, a *Művészetben* közölt tanulmányom előtt kelt levelében ezt írta hozzám: „Tisztelt Tanár úr, — ezúttal is fogadja hálás köszönetem, hogy oly intensive belemélyedt a témába, szenvedéllyel csinálja a dolgot, — de jó lesz-e leleplezni, hogy a Majálist nagyrészt hasból festettem?" Bizony, ha az ember a Rózsaffyak cikkét olvassa, azt kell mondanunk, hogy nem volt jó.

Bizonyítja ezt az is, hogy Focillon új műve (La Peinture, XIXe et XXe siècles. Paris, Laurens kiadása 1930. II. 66. l.) idézi ugyan (a bibliographiában) könyvemet, de Rózsaffynak kezeügyében levő cikke alapján a *Majálisban* ő is a „modernség" kifejezését látja. De hozzáteszi: „Il ne semble pas qu'il ait connu Manet. Il y a là, non pas influence, mais accord, et c'est remarquable!"

Hát még ha nem bonyolították volna össze a kérdést s nyiltan hangoztatták volna az igazságot a Majálisról.

Az a francia író, aki látta a *Majálist*, — tehát annak közvetetlen hatása alá került — Louis *Réau*, a Michel-féle nagy műtörténet (VIII.) pótkötetében határozottan ellentmond Rózsaffynak.

„Bár Szinyei, írja, a *Majálist* műteremben festette, de azért a kép a plein air benyomását keltő", ezzel elismeri, hogy a fény meghódításában a *Majális* határozottan állomást jelent. Igy folytatja: „a zseniális magyar festőt nem lehet tehát mellőzni az impresszionizmus felé haladásban való szerepléséért." (VIII. 1010. l.)

Egy franciának kell tehát megvédeni Szinyeit a magyar szakíróval szemben!

[1] Igazi pleinairista — szerinte — Szinyei csak élete vége felé lett, mikor „s'installa avec son chevalet dehors, en plein campagne, ou dans son parc." Paul Merse de Szinyei. Gazette des Beaux-Arts, 1927. 16. l.

De sebaj, — az igazságot nem lehet véka alá rejteni, tudjuk, hogy mi lett a sorsa a *Majálisnak,* s amikor ötvenéves lett, kimutattam a sok egymásnak ellentmondó kritikát[1] attól az időtől kezdve, hogy a kép először a müncheni Kunstvereinban kiállíttatott. Egy 1873 április 2-án kelt levelében olvassuk: „valahára bevégeztem képemet, — pár nap óta ki van állítva és örömmel mondhatom, hogy az itteni publikum lármát üt vele, sokat beszélnek róla, dühösen gyalázzák és dicsérik, minden oldalról gratulálnak, bár ennek örülök, de azért mindez el nem vakít, mert ismerem a publikumot és szeszélyeit, sőt *ismerem saját értékemet* és tudom azt is, hogy sok munka, sok komoly tanulmány vár még rám, ha némi elégedettséggel akarok életemre visszatekinteni."

Ezt pedig egy 26 éves fiatalember írja, de már a *Majális* szerzője és értékének biztos öntudatával. Más fából faragott embert ez az öntudat minden támadás, lekicsinylés, gúny, semmibevevés ellen felpáncélozott volna. De Szinyeinek napsugár kell. Ha beborul, akkor leroskad.

Az is ösmeretes, hogy apja szerette volna, ha a *Majális* az 1873-iki bécsi kiállítás magyar osztályában kerül kiállításra. Azonban, — írja Szinyei apjának:

„Piloty valahogy megtudta, hogy én a Majálist a magyar osztályban akarom kiállítani, mult alkalommal rámtámadott, szemrehányásokkal és mindennemű kapacitációkkal, úgyhogy végtére kénytelen voltam neki megigérni a müncheni osztályban kiállítani."

Ott, azután felhúzták a magasba, mert mint Telepy írta neki, a tigrist nem lehetett a macskák közé bocsájtani, mert mind megette volna. Ez Szinyeit nagyon lesujtotta. Pedig ettől ő nagyon félt. „Mire vezetne, — (írja apjához, 1873 február 16-án kelt levelében, tehát még a *Majális* festése közben) a sikertelenség? Elkedvetlenedném mindentől s ismét apátiába süllyednék vissza, pedig tudom, hogy ettől kell leginkább óvakodnom — ezt tudom tapasztalatból."

Ez rendkívül fontos vallomás. Szinyei pszichológiájának kulcsa. Ahhoz, hogy természetes hajlandóságát az apátiára, az oblomovizmusra legyőzze, érzéseinek állandó izgalmakra, serkentésre, buzdításra volt szüksége. Mikor Max és Leibl vállát veregették, felcsillant a szeme, ami vele Bécsben történt, letörte. Egy darabig tudott még ellene küzdeni, mert a lelket benne egy új érzés tartotta. Felébredő szerelme.

Mialatt ugyanis a *Majálison* dolgozott, Böcklinnel naponként együtt volt, elkezdett jövőjéről gondolkozni. Egyszer csak azt olvassuk egyik levelében, hogy úgy érzi „rámnézve égető szükséggé vált és óhajtott az olaszországi út, ha lehet, végképeni ottmaradásom is megvalósulna talán." Más alkalommal már határozottabban beszél. Mivel a *Majálist* kiállította a Kunstvereinben és nem adta el, „sőt itten — írja (1873 május 12.) — senkisem kérdezte, hogy szándékom-e eladni a képet, vagy sem? Talán azt hiszik, hogy én képeimmel az itteni filiszteréket akarom bosszantani vagy mulattatni, — egye meg őket a —. De nem akarok hálátlan lenni irántuk, mert csakugyan nekik köszönhetem, hogy Münchent meguntam, s visszavonhatatlanul elhatároztam, Florencbe átköltözni októberben."

Ez új, de ha meggondoljuk, hogy az Olaszországért rajongó Böcklinnel együtt iddogáltak naponta s az csakugyan Firenzébe tette át a lakását, Szinyei érzései érthetők. Ehhez azonban még egy körülmény járult. Egy 1872 őszén kelt szüleihez írt levelében azt olvassuk: „Gundelfingeréket illetőleg hála Istennek egész nyugodtak lehettek, mert amennyire az illem csak engedi, kerülök minden közeledést, néha meglátogatom őket, de semmit tovább. Különben már pár hete nem is láttam őket."

Gundelfinger Gyula festőművészről van szó, ki ezidétt Münchenbe költözött. Nem tudom hogyan, miért, — apja óva intette a Gundelfingerrel való nagy barátkozástól. Csakhogy Gundelfinger el-

[1] Az ötvenéves Majális. Műbarát. 1923. 115. l.

hozta feleségét és szépséges sógornőjét is, a lőcsei Probstner kisasszonyt s az óvás nem sokat használt. Mert hiszen lehet-e a lepkét óvni a gyertyafénytől? Ösztöne arra kényszeríti, hogy keringjen körülötte, amíg szárnyát meg nem perzseli, aztán lehull és ott vergődik a porban. Amit Szinyei haza írt, hogy „semmit tovább", az valóban eleinte így is volt. De nem számított a nők titokzatosságára, rejtett, rejtelmes gondolataikra, — hogyan, a sárosi főispán fia Münchenben van és kerüli a híres lőcsei Probstner lányt? A főispán fia egy szép napon — hogyan, mikép? — úgy látta, hogy igenis gyakran együtt van a szép leánnyal és mire képe kész lett, s a tavaszi virágok kivirultak, 1873 május 23-án már ezt a levelet írta édes szüleihez:

„Mamácska kedves levelére válaszul örömmel a boldogsággal telt szívemet tárom fel előttetek. — Én Probstner Zsófikát, kit határtalan, kioldhatatlan szerelemmel szeretek, s kinek egész szívét s leghőbb viszontszerelmét bírom, megkértem, mert mi egymás nélkül nem élhetünk. — Esedezve kérem áldástokat s beleegyezésteket, mert csak evvel lehet boldogságom teljes, tudom, hogy ezt meg nem tagadjátok tőlem, mert nem akarhatjátok fiatokat egész életre szerencsétlenné tenni. — Júniusban hazajön Krompachra Gundelfinger Gyulával s nejével, s akkor megismeritek, mily angyali lény s ekkor őt nem félve, de büszkén vezetem ölelő karjaitokba. Gundelfinger Gyula és neje előtt nem maradhatott titokban s ők örömmel adták beleegyezésüket. Dobogó szívvel nézek válaszotok elé s kérlek, ne tagadjátok meg tőlem áldástokat, mivel a legboldogabb emberré tehettek.

Kezetek csókolja szerető fiatok:

Pali."

Mialatt ez a szerelem kivirult a lelkében s ő aggály, kétség közt hánykódott, félve, hogy otthon elleneznék szíve vonzalmát, önkéntelenül is belekapaszkodott az olaszországi letelepedés gondolatába, melyre Böcklin buzdíthatta. Persze minden attól függ, mi lesz a *Majális* sorsa?

A várt siker helyett jött a katasztrófa, a bécsi bukás, a hazatérés, az osztály, megkapja a részét, gazdálkodni kezd, a magáén és édes szülei arra gondoltak, hogy Palit az apátiából talán ki lehet ragadni, sietve beleegyeznek hát a házasságba és minden úgylátszik, hogy Szinyei sebei hegednek. Egy évvel később megfesti a *Lila arcképet*. Aztán tíz évig alig dolgozik. A széleskarimájú művészkalap lekerül a fejéről és felveszi a kis, zergeszakállas, lehajtott karimájú vadászkalapját; azt viseli újabb tíz évig, apátiája meg nem szűnik, csak itt-ott szakadoz, egyszer-kétszer ha kezébe is veszi az ecsetet s Bécsben, Pesten kísérletez, ami újabb és újabb csalódásokkal jár, házasélete is felborul (1887), bizony el is hisszük, nagyon nehezen tudta jó gyomrát és humorát megőrizni. De aztán jött a szép ősz, ami bevonta aranysugarával a felegyenesedett óriást.

Ime ez újabb levelek, ha nem is forgatják fel tudásunkat, de sok pontban jobban megértették velünk Szinyei emberi, s az ezen alapuló művészi karakterét.

Dr. LÁZÁR BÉLA

A 25 éves Szinyei Merse Pál arcképe. (W. Leibl festménye.)

„Hóolvadás"

Szinyei Merse Pál 1845–1920

Most, hogy amerikai emigrációjából hazaköltözött a „Hóolvadás", a Szépmüvészeti Muzeumba, kerek és teljes lesz a Szinyei Merse-gyüjtemény, Szinyei Merse Pál életének csaknem minden jelentős állomása itt ragyog friss és élő tündökléssel a legméltóbb helyen. Erre nem gondolt volna soha. Mint ahogy fiatalkorában álmodni sem mert volna arról, hogy önarcképe az Uffiziba kerül. Hiszen szemében a legnagyobbnak, Böcklinnek az önarcképe sem jutott el ide s ez annyira meghökkentette, hogy amikor Firenzében járt, csaknem felelősségre vonta a múzeum igazgatóját. Nos, a kései Szinyei-remekmü ma az Uffizi halhatatlanjai között van, ritka drágakő, az érett esztendők magtalan idejének kirobbanó alkotása. De a fiatal, szeles, pazar művészélet páratlan bőségü kincstermése olyan műveket sorakoztat fel a budapesti muzeumfalak között, ami hiánytalanul adja vissza Szinyei Merse Pál fiatal korszakát. Fiatalkorában, huszonnyolcesztendős sem volt még, midőn a „Majális"-t meg merte festeni, azt a képet, amely egyes műtörténészek szerint ugyanolyan jelentős köve a XIX-dik század festészetének, mint Manet „Magvető"-je volt. Vajjon mi oka annak, hogy Szinyei nem tudta egész lélekkel kivárni az elismerést, elkeseredett a hazai és külföldi vicclapok rosszizü csipkelődése miatt, amelyek bután és műveletlenül belemartak a *Majális*-ba. De ne vétessenek ki a mérlegből a kritikusok sem, akik csak huszonhárom esztendővel később ismerték fel a *nagy művet*. Ha világosabb szemmel már egy évtizeddel előbb rájönnek erre, Szinyei nem megy el Jernyére gazdálkodni s a nyitrai gabonakereskedőkkel való veszekedés helyett még néhány *Majális-ra* futotta volna zsenijéből. A talaj, ahonnan jött, az erő, amit magával hozott, biztositotta volna művészetének termőképességét. Most utólag nem lehet a kort, amelyben élt, felelősségre hivni. De ha valaki rossz időben született, akkor az ő volt. Tele szinekkel, zöld rétek, a rőtarany őszi erdők, a szivetütő kék ég szivárványos palettájával állitott be a Kaulbach ur és az egész düsseldorfi, müncheni olymposi kulimászbarna monoton birodalmába. Ebben az időben pápai átok gyanánt sujtott a tanári kar minden forradalmárra, aki szineket mert a vászonra kenni. Ha festmény, legyen komor és sötét, barna, szürke, fekete és még igy is fedje a bitumen, amely a politurozott nachtkasznik porosz harmóniáját fegyelmezte a világosabb foltokra. Hogy is ne botránkoztak volna meg az öreg Böcklinen, aki miként Galilei, kimerte mondani a szörnyü tényt, mégis mozog a föld, azaz hiába dörög a porosz akadémia, az ég mégis kék és a tenger, fehérhabos mélyzöld hullámokkal ostromolja a lángpiros korállszirteket. Ezt a forradalmi elvet vallotta Szinyei is és igy találkoztak össze a nyomorgó Böcklinnel. Havi 60 forintot kapott hazulról Szinyei és boldogan vitte az öreget sörözni a müncheni kocsmák lugasa alá. *Az „öreg kótyagos meg a fiatalabb"*, mutattak rájuk tisztelettelteljes távolból a polgárok, akik Böcklint, mióta a patkóját reparáltató kentaurt megfestette, végképp elveszett embernek tartották.

Böcklinnek köszönheti másodsorban Szinyei, hogy művészete az lett, ami. Elsősorban, legelsősorban az apjának, akinél megértőbb, gyengédebb, igazságosabb és igazabb apát nem ismer a művészettörténet. „Én csak egy prózai ember vagyok", irja egyik levelében. Aki szereti a művészetet, de nem ért hozzá. Uristen, hogy levelez egymással az apa és fiu! A sokszor maradinak itélt magyar gentry, milyen gyengéd, baráti és atyai egyszerre. Fia, a szemében már tizenhatéves korban sem gyermek, hanem férfi és *művész*, akit zsengeségében irányitani kell. És később is mennek a levelek Münchenbe *„nem bánom, merits ha kell ihletett a sörőskancsók mélyéről . . . Azonban intlek a gondtalan sőt inkább gondolattalan társaságtól"*. Művészeti kérdésekről leveleznek, az apa megbirálja a hazaküldött festményeket, rajzokat. Nincs életüknek olyan területe, ahol az apa ne simulna össze gondolatban fiával. Mecenás, műbarát, vigasztaló és örök erőforrás, apa egyetlen személyben.

Szinyei mikor eljönnek a hideg csillogásu őszi eszten-

Ünnep. 1935. 33. sz.

A második osztály *általános* biológiai kutatásokat végez: *élettani, gyógyszerhatástani, öröklődéstani, biokémiai* kísérleteket. Nincs leszögezett, fixre kitüzött cél, mint például a rákkutatásnál — a buvárkodás témaköre szinte végtelen és kimerithetetlen.

Laboratóriumról laboratóriumra járunk és mindenütt rejtélyes gépek, csövek, szines folyadékokat csillogtató epruvetták... itt egy kutya bélmüködésének kardiogrammja — olyasféle, amilyent az emberi szivről szoktak késziteni — ott anyagcserevizsgálat, tejanalizis, a vitaminkisérletek külön műhelye. Egyes állatokat olyan kosztra fognak, amelyből hiányzik például a *b. vitamin:* szegény galamb a *beriberi* nevü betegségbe esik és kórtünetei kényelmesen tanulmányozhatók, akár a hasonlóképen felidézett skorbutnál vagy rachitisnál.

Rendkivül élénk élet folyik mindenfelé az Intézetnek nyár a főszenzonja és szállóépülete tele van olasz, osztrák, német, angol, svájci, amerikai vendégtudósokkal. A közös ebédlő hosszu asztala zsufolt, s a munkahelyeken is fehérkabátos sziluettek hajolnak mindenütt a nagyitók fölé — mily nagyjelentőségü, hogy minden szakmabeli, ha komoly anyagja és eszméje van, eljöhet ide és kidolgozhatja a legkomplikáltabb kérdést is, a rendelkezésére bocsájtott műszerekkel!

A izom- és idegélettani laboratórium különösen népes.

Itt csupa-csupa béka a szenvedő alany, valóban a tudomány martirjai! Éterrel elkábitva, hason terpeszkednek a tudósok előtti kis fadeszkákon és moccanás nélkül türik elevenen való szétboncolásukat. Őszinte részvéttel bámultam egy agymütét alatti barnapettyes varangyékost s egy spárgán lógó békaszivet, amely a testen kivül is tovább élt, vert, működött: a *digitális* hatáserősségét tanulmányozták rajta.

Aktuális problémája is van idén az Intézetnek: a *Dreissensia*-inváziő, amelyről most annyit beszélnek a Balaton körül. A dreissensia, azaz *vándorkagyló,* háromszögletes kis toboz, amely kövekre, fákra, kagylókra, hajófenékre százával rátapad, olyan szorosan, hogy csak erőfeszitéssel lehet letépni. A Dunáról hurcolta be egy ócska vasuszály a *Sió*-csatornába ezt az élősdit, amelynek hazája a Fekete-tenger s árvizszerü szaporodása akár a vándorpatkányé. Ujabban a rákokra is rátelepedik. *Méhes professzor* kihalász az egyik akváriumból egy testes rákpéldányt, amelynek hátpáncélján már négy-öt *dreissensia* ül. Ha elszaporodnak, megölik a rákot, mert az se mozogni, se vedleni nem bir evvel a sullyal.

*

Vége-hossza nincs a látnivalóknak — egy háromórás séta alatt is csak kóstolót lehet kapni a biológia-analfabéták számára is oly izgalmas titkokból!

Milyen miszterium például az *átöröklődéstan* szobája, a polcokon sorakozó, befőttes üvegként lekötött, száz és száz *muslica-tenyészettel,* amelynek szaporodásából, a más-más faju apa és anya milliárd ivadékából annyi mindenre lehet következtetni... irányitani, kiszámitani lehet az utód-kérdést, s ennek jelentősége — egyelőre a mezőgazdaságban — óriási... hát ha majd az emberek külső és belső tulajdonságait lehet generációról-generációra átvinni!

Bucsuzóul egy pillantás az üvegházba, ahol terebélyes paradicsomok zöldelnek. Ezek is kisérleti nyulak szegények, egyikük kövér, pattanóan-duzzadt, a másik mellette üszkös daganatokkal, fekete gumókkal elektelenitett, aszerint, hogy külön kis üvegcsöveken tápláló hormonokat szivatnak-e vele, vagy beoltották a mérges növényrákkal, amelynek ellenszereit figyelik...

Minden a hétszer szent tudományt szolgálja itt, még a tojásain ülő kotlós is, amelyik egy lépcsőalj homályából mereszti utánam sárga üvegszemét.

Amilyen tyúkesze van, látom, fogalma sincs róla, hogy ő se más, mint átöröklődéstani kisérlet.

A dreissensia vizalatti hinárt, kagylót, fadarabot belep

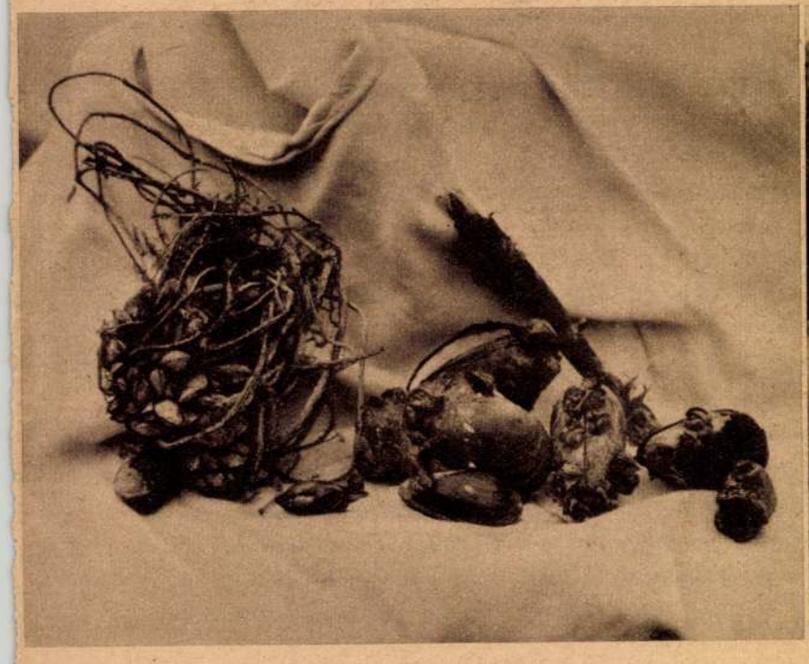

A „bünös", az öreg vasuszály, amely a vándorkagylót a Sióba hozta

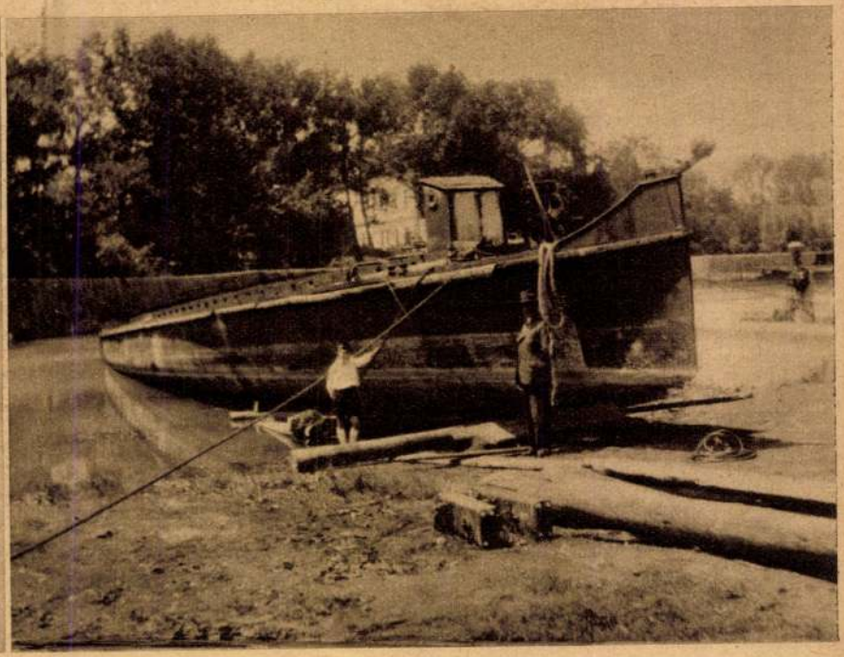

Szinyei Merse Pál: Hóolvadás.

dők, mikor a jemjei magyaros barokk-kastély fehérfalu egyszerü szobájának ablakából meddő szemmel nézi a hervadó kertet, sokszor gondol fiatalkorára. És ha már nem nyul palettájához régi éveinek adatait gyüjti. Tudja, hogy fiatalsága lezárt korszak volt, s amit ekkor alkotott, lezárt művészi körbe tartozik. Gyüjti apjával való levelezését, elolvassa a régi sorokat, amiknek gyengéd tiszta fényét nem fátyolositotta el a semmibe hulló idő. Ott ült gyertyaláng-nál a végtelen őszi estéken, a téli kandalló sziszegve lobogó vörös fahasábjainál s talán még egyszer meghallotta a régi apai biztatást.

1884, február eleje volt. Felnyitotta a porosfedelü festékeskazettát és rövid bundáját magárakapva elindult ki a havas kertbe. A kopár ágakat csalóka februári napfény aranyozta, a fagyos, fehértakarós göröngyökön cinkék ugrándoztak. Kifeszitette vásznát és déli tizenkettőtől egyig dolgozott a hattyudalon. Ekkor jött a kis cseléd és behivták ebédelni.

Igy született meg a „Hóolvadás". Ennek az esztendőnek egyetlen müve. Befejezetlen szimfóniaként, de mégis ujuló, tüzet adva a hamu alatt eltemetett régi fiatalságnak.

1896-ban Csók István állt a fiatalokkal élére ennek a művészeti mozgalomnak, amely véget vetett Szinyei Merse Pál emberi és művészi számüzetésének. Hangjuk, harsogásuk felnyitotta az álmos közvélemény szemét, lelkismeretét s a tény, hogy Európa egyik legjelentékenyebb festője itt él a magyar glóbuszon, most már nem volt elhallgatható. Egyszeriben vállára kapta a nemzet, képeit sorozatosan vásárolta az állam és az öreg Szinyei Merse Pál *beérkezett*.

De hogy örült volna ennek a késői elismerésnek, igaz, mély nyomát, tanujelét nem tudjuk meglelni ebben a huszonnégy esztendőben, amit még élt. Született néhány képe, hivőinek tábora ugy nőtt, ahogy kevés napjai fogytak. Pontosan az idén lesz kilencven éve, hogy a világra jött. Ebből a kilencven évből hetvenötöt ért meg. 1920 február tizenkettedikén hunyta le szemét.

A „Majális", barnabársonyzekés alakjában önmagát festette meg. Ilyen, ragyogó fiatalnak kell nézni őt ma is. Érdemes megállni a muzeumban előtte, nemcsak látni de érezni is lehet müvészetét, illata van s aki teleszivja magát vele, részese lesz annak a fiatal boldogságnak, amelynek jegye alatt a „Majális" megszületett.

György László

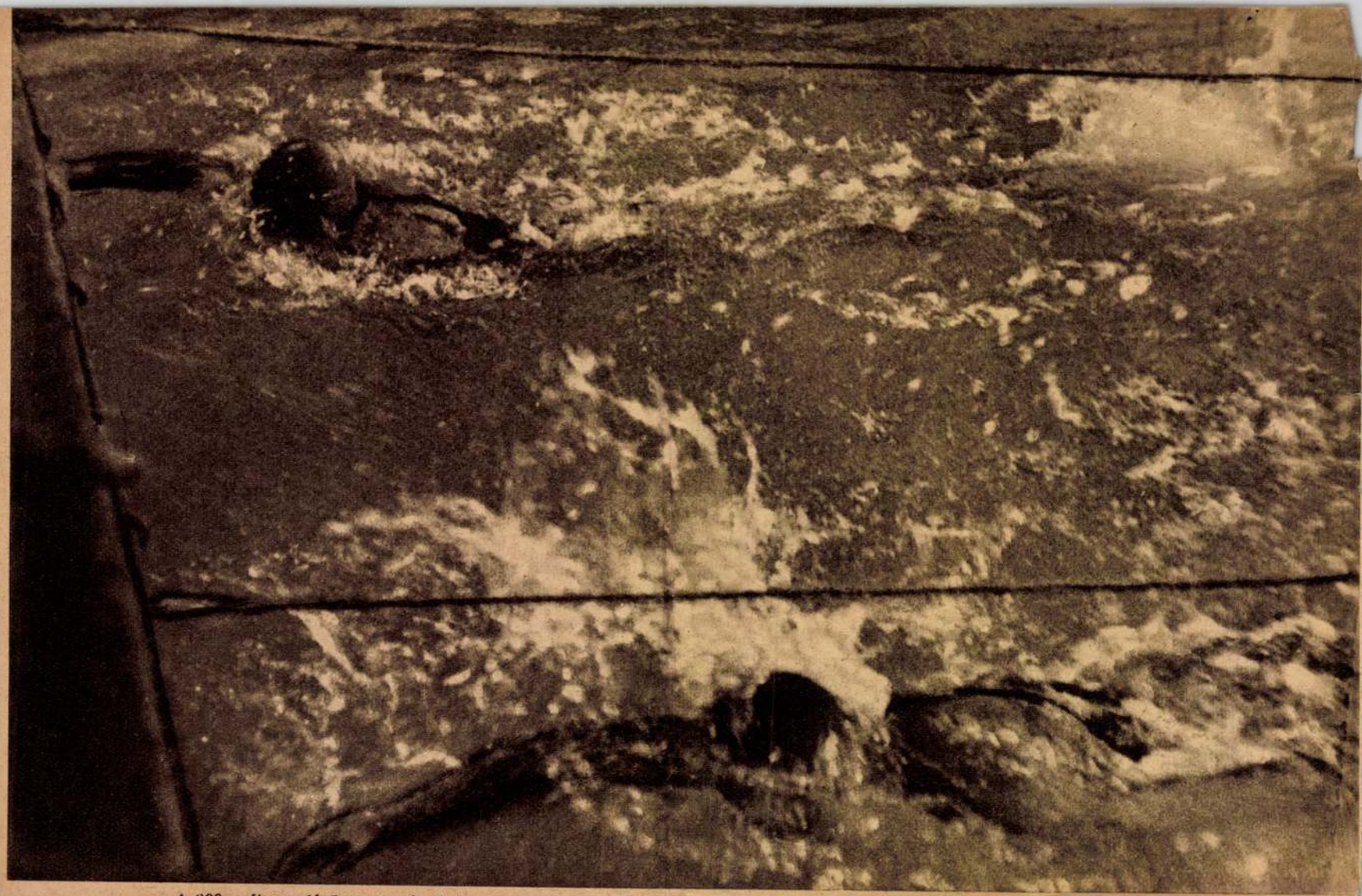

A 200 méteres férfigyorsuszás finise. E versenyszámnál óriási botrány tört ki, mert a közönség Gróf Ödönt látta győztesnek (a képen a felső alak). A jury Csiket hirdette ki győztesként, mert állitólag a viz alatt elsőnek nyult be a célba (a képen az alsó). Képünkön Gróf tiszta elsősége látszik. Iskolapéldája e kép annak, hogy az elsőbbség eldöntése sokszor milyen nehéz feladatok elé állitja a célbirákat.

Magyarország 1935 évi úszó és athletikai bajnokságai

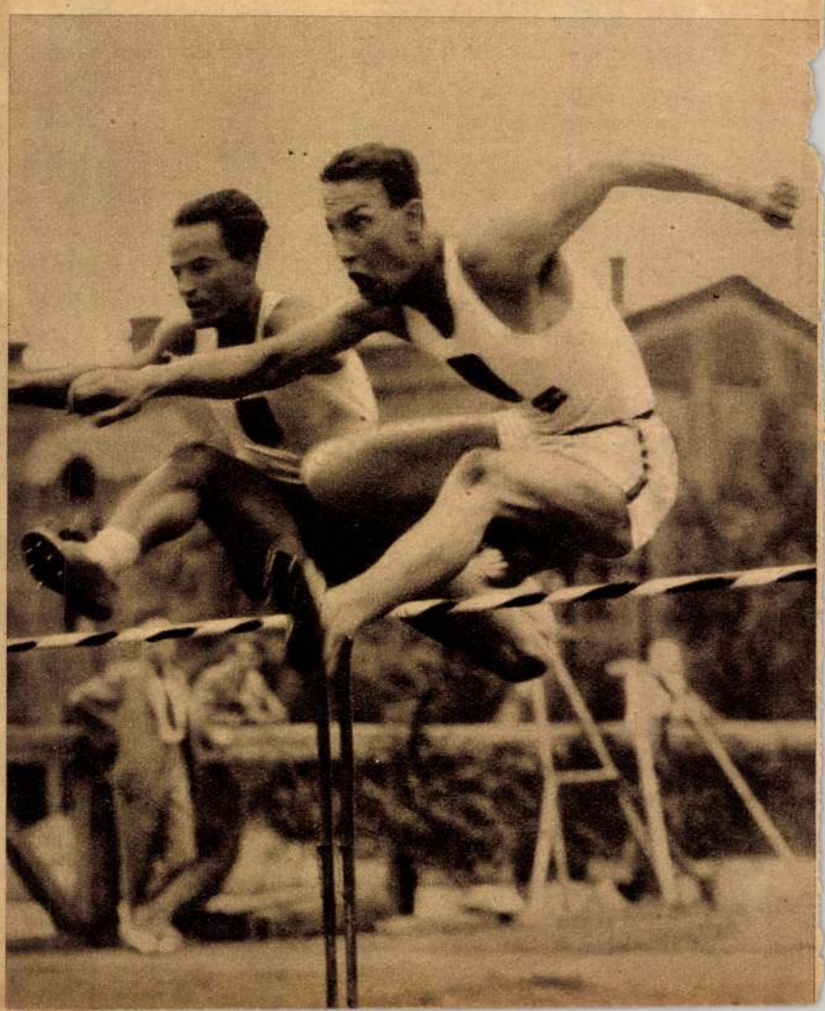

Kovács József (jobbszélen) a 110 méteres és 200 méteres gátfutás országos bajnoka.

MŰVÉSZETI ÉLET

SZINYEI MERSE PÁL EMLÉKE.

MOLNÁR GÉZA SERLEGBESZÉDE AZ IDEI SZINYEI-LAKOMÁN.

Öt éve, hogy Szinyei Merse Pált elvesztettük. És körülbelül ugyanannyi ideje, hogy szellemi hagyatéka mellett őrt állunk. Képei ott vannak elszórva különböző falakon, de ha arra az erkölcsi tőkére gondolunk, amely egész életéből tanulságképpen adódik az utókor számára, akkor talán nem vagyunk szerénytelenek, ha úgy hisszük, hogy ez az erkölcsi tőke a mi társaságunknál van letéve és mi őrizzük hűséggel, szeretettel.

A mi tiszteletünk és odaadásunk nemcsak Szinyei látható alkotásainak kultuszát jelenti, a mi megbecsülésünk szól Szinyei művészi jellemének, életfelfogásának, szól a gondolkozó és érző ember legszemélyesebb elveinek. Mi elmerülünk Szinyei jellemének szemléletébe, mint ahogy a művész elmerül a természetnek, az örök nagy mintának figyelésébe. Hiszen Szinyei maga is egy darab természet volt, oly friss, egészséges, izmos. Hogy örömünk teljék benne, nem kell őt akármily gyengédséggel is átstilizálnunk. Ha szigorú természethűséggel állítjuk magunk elé, így is és éppen így látjuk benne egyik legérdekesebb élményünket. Egy élményt, amely állandóan foglalkoztat, amely izgatja az emberek körül kalandozó képzelmünket, amely a mi elménkben és szívünkben megmaradt, mert már az élmény születésekor úgy éreztük, hogy a nagy találkozások fuvallata csapja meg lelkünket.

Ha erre a nagy találkozásra gondolunk, akkor a mi emlékmezőnkön újra kihajt minden, ami azon az élettől duzzadó törzsön egykor sarjadt, és újra gyönyörűséggel nézzük minden rügyező ágát. Mi érezzük Szinyei egész frisseségét, de mellette ott látjuk a komolyságnak olyan rendkívüli készletét, amelynek tanító ereje van, amely a keresztúton álló új nemzedéknek irányt jelöl. Látjuk, hogy mily elmélyedéssel, mily aprólékos gonddal dolgozott. Látjuk, hogy e mellett a részletező pontossága mellett valamikor mily bátor és önálló volt. És amire szeretnék különösen utalni, látjuk, hogy szépségvágytól elárasztott lénye mennyi okosságot is rejtett. Mondhatni, lelkének üdeségével párhuzamosan ment az agynak kultúrája. Az agy szigorú bírálatának élét néha elvette a derű feloldó varázsa, azé a derűé, amely szintén odatartozott Szinyei lényéhez — mégis ma úgy áll előttünk, mint kritikai elme, valami lenyűgöző bölcsességgel. És ilyen módon a hetvenes éveknek merész újítója egyúttal óvatos, körültekintő és messzire ellátó fantázia volt. Hisz akikben Szinyei bízott, éppen azok váltak be a művészi közéletben. Ők a legjobbjaink az alkotásban, ők a mi nagy értékeink a Szépművészeti Múzeum igazgatásában, a főiskolai oktatásban. Aki ennyire tisztán látott, annak csillaga nem futott le az éjszakában, az ma is világít nekünk. De amikor fénye irányt mutat, hogy el ne tévedjünk, akkor éppen Szinyei szellemével kerülne összeütközésbe az, akinek eszébe jutna, hogy őt utánozza a festő-állvány előtt. Mert aki oly eredeti volt, aki annyira kerülte a taposott utakat, mint Szinyei, az senkit sem taszít függőségbe. De igenis, példát mutat nekünk Szinyei erkölcsének nagyvonalúsága. Az ő tiszta művészete és az ő tiszta etikája az, amiért ragaszkodunk hozzá. Ezért szőjük tovább és ápoljuk a vele való érzelmi közösséget, ezért ragad meg minket annyira az ő intelmeinek pátosza. Ezért koszorúzzuk meg lelkünkben az ő emlékét évről-évre. Beszélünk róla fiataloknak, új embereknek, akik már nem ismerték, összegyűjtünk minden adatot, amely vele összefügg és idézzük életének minden eseményét. Így dolgozza fel a mi társaságunk Szinyei líráját a nagy Szinyei-eposszá.

Ennek az eposznak egyik kezdő állomásán, a hetvenes években a helyzet más volt, mint ma. Akkor Szinyeinek át kellett törnie a meg nem értés sűrűségén, amit még sokáig hasztalanul kísérelt meg, akkor megtépték a bírálók tüskéi. Ma a tövisbokor nem a kritika többé, hanem a gazdasági létharc számtalan gondjával. De ma sem szabad elvesztenünk a lelki egyensúlyt. És ha nincs is együtt minden anyagi eszköz, amely a célok megvalósításához szükséges, magáról a célkitűzésről nem szabad lemondanunk. Mint ahogy van olyan kép, amelynek értékét nem is technikai fogyatékossága szállítja le, hanem az, hogy aki festette, még mielőtt a technikai

Magyar Művészet
1925. 1. f.

megoldáshoz fogott, nem látott elég élesen, épp úgy a kultúrmunkában a gazdaság-technikai eszközök hiányánál is végzetesebb, ha nem látjuk tisztán, ha nem ismerjük fel világosan a nagy feladatokat. Gazdasági válságok idején talán jobban meggondolunk, jobban megfontolunk mindent, lassítjuk a tempót — de nem szabad elszakadnunk ábrándjainktól. A nemzeti kultúrának igazi művésze az lesz, akiben megtaláljuk Szinyei művészi lényének alkatelemeit, a színes látomásokat az elképzelésben és a mérlegelő logikát a megvalósításban.

Ha emlékezésünk ebben az irányban indul útnak, akkor találkozunk a harcos Szinyeivel, aki az utolsó években semmit sem gyűlölt annyira, mint a defetizmust. Hirdette, hogy nem szabad félreállani, lemondani, elfáradni — talán éppen azért, mert maga egykor visszavonult és utóbb mégis be kellett látnia azt, hogy régi bátor munkája nem veszett kárba. A mai művészi munka eredménye is azt bizonyítja, hogy nincs ok a túlzó sötétlátásra. Egyes művészek kiállítása meglepő sikerrel jár. A mi Szépművészeti Múzeumunk gazdaságilag súlyos esztendőkben is új kincsekkel gyarapodik. Emberbarátok támogatják a fiatalságot. A mi társaságunk tevékeny figyelemmel kíséri az új művésznemzedéket, külföldi kiállításra készül, folyóiratot indít. Ha elolvassuk a mi főtitkárunk évi értesítőit, megtaláljuk bennük, hogy művészeink hányszor hány helyen szerepeltek és hogy műtörténészeink tollából a nagyérdekű dolgozatoknak milyen sora került ki éppen az utolsó esztendőkben. Tehát érdemes tovább dolgoznunk. Dolgoznunk a fiatal Szinyei bátorságával és az őszbe hajló Szinyei hitével. És ezt a hitet át kell vinnünk a művészet szűkebb köréből a magyar közélet egész területére. Parttalan révedezés, talajtalan sóvárgás helyett erős munka közben kell várnunk, amig végleg kitavaszodik, várnunk valamire, ami emlékeztet Szinyei képeire és derűjére, várni a Majálist és a Pacsirtaszót...

Valóban, ha Szinyeire gondolunk, akkor napsugaras déli fény tör elő a felhők közül, és oszlik aggodalmunk. És ilyenkor ez a sokrétegű ember, a fiatal újító, azután a dacos büszkeséggel elvonuló és végül a meg nem alkuvó kedvét újra visszanyerő Szinyei egységbe forr és mint egyetlen márványtömbből faragott alak áll előttünk. Ünnepies tartása megacélozza akaratunkat, a reá való emlékezés edző és üdítő. Mert a jelentős egyéniségek művészi és erkölcsi hagyatéka olyan, mint a Parsifalban a Szent Grál. Itt is fénylik, itt is kisugárzik valami a vérükből. Ilyen művészi és erkölcsi hagyaték is erőforrás, amely megszilárdít a hitben. Ha ezt a hitet sikerül lelkünkben elültetni és ott megtartani, akkor jó ösztöneinken és komoly munkánkon rajta lesz Szinyei szellemének áldása, akkor megértettük őt teljesen, megértettük nemcsak a művész megnyilatkozását, hanem az ember kinyilatkoztatását is.

Szinyei sohasem vallotta magát szónoknak. És íme, életének és művészetének együttvéve mégis szónoki ereje van. És mert ilyen felemelő erővel, ilyen érces hangon szól hozzánk nehéz napokban is: most fokozott mértékben vagyunk boldogak, hogy egykor a közelében lehettünk és fokozott mértékben érezzük a vágyat, hogy szellemének közelében maradjunk. A reá való emlékezés, ez a maradandó együttlét eltölt hálával és bizalommal. És én ezzel a hálás kegyelettel és ezzel a bízó, hivő lélekkel köszöntöm ebben az ünnepi órában Szinyeinek mindnyájunkat irányító géniuszát.

A HŐSI EMLÉK AKCIÓ.

Miután sem nagy szoborpályázatok, sem építőszobrászat nincsenek ma s a gazdasági válság következtében a kisebb plasztikai művek iránti kereslet is megcsökkent, a magyar szobrászművészek figyelme újabban még erősebben fordult a hősi emlék akció felé, mely jó ideig komoly kereső lehetőségeket fog nyujtani a szobrászművészeknek.

Ez az akció nálunk csak most van kialakulóban. Ha a legtöbb községben és városban nem a művészet iránti lelkesedés ösztönzi is a községeket a hősi emlékmű megörökítésére, ez az akció mégis igen jelentékeny, művészi szempontból is, mert a hősök emlékének megörökítése olyan művészi feladat, mely úgy emberi, mint nemzeti szempontból — különösen Magyarország tragikus sorsát tekintve — megköveteli a művészi átérzést és felemelkedést.

Dacára, hogy már 1917. évben törvény kötelezte a községeket és városokat a hősök emlékének megörökítésére, egészen a legutolsó időkig tapogatódzás és kísérletezés volt a hősi emlék akció. Mindenesetre egy tanulság kialakult az akció során, hogy bármennyire elítélték sokan a többféle alakban megismétlődő katonákat, a nép a hősi emlékben mégis a *katonát* akarja látni: a maga fiát, apját, urát, de katonát, ennek a rettenetes kornak tragikus héroszát.

A hősi emlék-törvény gyakorlati végrehajtása a belügyminisztérium, illetve a kultuszminisztérium kezében van letéve. Nemrégen megjelent belügyminisztériumi kormányrendelet gondoskodik arról, hogy a községek és városok művészi színvonalon álló, ár és anyag tekintetében is megfelelő hősi emlékhez jussanak. Csak olyan hősi emléket lehet felállítani, melynek tervét a *Magyar Országos Képzőművészeti Tanács* kebelében működő *Hősi Emléktervek Bíráló Bizottsága* kivitelezésre elfogadott.

A hősi emlékeket alkotó képzőművészek és iparművészek egy belügyminiszteri ren-

SZINYEI MERSE PÁL POLITIKAI IDEÁLJAI.

Szinyei Merse Pál gyakran politikusnak mondta magát. A szó köznapi értelmében ugyan nem volt politikus, még képviselő korában sem ; de ha politikusnak nevezzük azt, akinek képessége és érdeklődése van ahhoz, hogy egy egész társadalom életének multját és jelenét egybe tudja vetni és ebből következtetéseket, meggyőződést tud levonni a jövőre, akkor Szinyei mégis politikus volt. A művészek politizálását általában az ideális eszmékért való lelkesedés, lobbanékony szenvedélyesség és az élet valóságai iránt való érzéketlenség jellemzi. Szinyei egészen más volt ; az ő politikai felfogását a guvernementalitás jellemezte, mely számol a meglévő állapotokkal és erőviszonyokkal, az emberi természettel, valamint a tömegek képességével és hajlandóságával. Ez nála öröklött képesség és leszűrt bölcseség eredménye. Amint művészetében sohasem távolodott el a természettől és szerette a valóságot, mert az benne a szépség impresszióját tudta kelteni, éppen úgy a társadalom életének szemléletében is a valóság problémái és nem a fellegekben járó utopizmus érdekelték. Egész életén át éber figyelemmel kísérte az ország sorsát. Otthonának s magának nap-nap után kialakuló hangulatát nemcsak a család sorsa és élete, hanem az ország sorsa, a politikai események is befolyásolták. Derüjét fokozta, ha jó híreket kapott a politikai helyzetről és gondterhessé lett, ha aggodalmasnak látta azt. Természetes tehát, hogy Szinyeinek művészi ideáljai mellett, politikai ideáljait is meg kell ismernünk, hogy hű képet kapjunk az ő rendkívüli egyéniségéről.

Három és féléves volt Szinyei, mikor 1849 február 6-án az anyai kar ablakba emelte, hogy lássa a branyiszkói hősök-

Budapesti Szemle
1929 április

A félreértés azonos a fentebb idézettel. Nem arról van itt szó, hogy a szem «ablakát becsukja», hanem a szem retesze lezárul; mint mikor a halál kioltja az élet világosságát. Nem is «onnan», mert ennek az «onnan»-nak az eredetiben nincs megfelelője.

Végül ugyanebben a jelentésben él a window szóval Charmian is Cleopatrától való megrendítő búcsújában:

> Down windows close,
> And golden Phoebus never be beheld
> Of eyes again so royal.

A magyar Shakespeare-ben:

> Záruljatok be, selymes ablakok,
> A napsugárnak aranyát soha
> Nem látja többé ily királyi szem!

Downy nem selymes, hanem lágy, pelyhes. És windows itt nem ablakot jelent, hanem reteszt. Nem a szemről, hanem a szemhéjról van szó. Az zárul le, mint a faretesz, amely estére kelve, a fáradt kereskedőt felmenti a dologtevés alól és biztosítja a tolvajoktól és betörőktől.

A kép merész mind a három idézetben. De nem merész-e másutt is a költők költője, ha képzeletét csak megérinti egy kép, egy látomás? S nem hozzá hasonlóan vakmerők korának nálánál kisebb tehetségű költői is? Szürkét megszokott szemünk káprázik ettől a színpompától. Logikára nevelt agyunk sajog e bakugrásoktól, bukfencektől, kecses és szabálytalan szökellésektől. Fejünket csóválva állunk meg ez idegen világ vad, barbár, ösztönös, de elragadó, hatalmas, vérmes emberpéldányai előtt, akiket Shakespeare nyilvánvalón a tulajdon képére teremtett, mint Isten az embert. Idegenül állunk ez idegen világ előtt, de annál jobban izgatnak rejtelmei, problémái, különösségei, amelyek bronzfallal vannak elreteszelve mohón kíváncsiskodó szemünk elől. S hacsak egy kis rés nyílik, nem is ablaknyi, máris boldogan lessük meg azon keresztül Shakespeare műhelyének titkait.

Sebestyén Károly.

nek, Guyon honvédjeinek bevonulását Eperjesre. Vallomása szerint ez volt az első esemény a külvilágból, mely mély benyomást gyakorolt reá. Az a lelkesedés, mely körülvette a honvédeket, átragadt a gyermekre és a kis Szinyei Merse Pál ekkor eszmélt arra, hogy magyarnak született. E benyomás megszilárdult lelkében és ehhez fűzött hozzá a fejlődő gyermek mindent, amit megtudott a multból és amit a jelenben látott. Ő maga beszélte el, hogy később nagyon nehezére esett elismerni azt, hogy a szabadságharc hadiényei között mégsem Branyiszkó volt a legfontosabb. Azonban egész életén át, ha a hazaszeretet vagy hősiesség fogalma jutott eszébe, mindig felmerült emlékezetében az a tépett, barna attilájú, bekötött fejű honvéd, aki közvetlenül az ablakuk alatt ment el és felmosolygott reá. Ezt az embert sohasem felejtette el.

A Szinyei-család annyira kitette magát a magyar ügyért, hogy az oroszok elől Pestre kellett menekülnie. Szinyei édesanyját, Jekelfalusy Valériát, mert a sebesült honvédek ápolását vezette, az oroszok in contumaciam ötven kancsukaütésre ítélték. Nagyapját, Szinyei Merse Lászlót, Sáros vármegye volt nagyérdemű alispánját, majd az eperjesi váltóbíróság elnökét, perbefogták és Pestre internálták. Itt halt meg internáltságban pörének befejezte előtt, 1850-ben. Szerepe nem volt a szabadságharcban, de leánya Dessewffy Arisztid honvédtábornoknak, az aradi vértanuk egyikének volt özvegye és ez már elég volt akkor az állandó üldözésre.

Minderről a kis gyermek pontosan nem értesült, de a helyzet hangulata reánehezedett az ő lelkére is. Környezetének arcáról leolvasta a borút, édesapján és annak barátain észrevette a tétlen várakozás fojtott izgalmát és már egészen természetesnek találta, hogy a jernyei házban édesapja évszámra jár fel és alá, mintha várna valakire vagy valamire. A férfiak számára nem maradt más, mint ez a néma tüntetés. Már az asszonyok tevékenyebbek lehettek. Szinyeinéről tudva volt, hogy nem hajlandó az osztrák hivatalnokokkal, katonákkal, sem a Bach-huszárokkal és muszkavezetőkkel felvenni a társadalmi érintkezést. És míg ezeknek társaságától megóvta magát, házát és családját, tüntetőleg csak kimondottan ma-

gyar érzelműekkel érintkezett. Nevezetes esete volt, mikor gróf Csákyné szalónjában nem kerülhette el, hogy Dheim osztrák generálist be ne mutassák neki. Ez a Dheim generális vesztette el Görgeyvel szemben a branyiszkói csatát. A helyzet kínos volt, mert mindenki ismerte Szinyeiné szigorú elveit és maga Szinyeiné is zavarba jött. A tábornok e nehéz pillanatokat egy közömbös kérdéssel akarta áthidalni. «Hol lakik, asszonyom?» — kérdezte. «Oh, tábornok úr bizonyára jól ismeri azt a vidéket, — felelte Szinyeiné — Branyiszkóval átellenben.»

Ilyen elmeéllel, engesztelhetetlen szigorral és lelkes hazafisággal teremtette meg gyermekei körül a hamisítatlan magyar légkört. De múltak az évek, Pali fiának iskolába kellett menni s előbb Eperjesen, majd Nagyváradon tanult. Amit az iskolában tanítottak, sokban ellentétes volt azzal, amit a szülői házban hallott. Különösen édesanyja őrködött, hogy az iskola bele ne csempészhessen gyermekei lelkébe olyat, ami megronthatná magyarságukat. Ekkor eszmélt Szinyei arra, hogy egy levert és halálraítélt nemzet gyermeke. Beszélni nem volt szabad, jobb volt óvatosan hallgatni. Erre gyakran figyelmeztették és többször a tanárain is észrevette, hogy szeretnének mást tanítani, mint ami a könyvekben van. E titkolódzás közepett ismerte meg az elnyomást, a terrort, mely ellen nem volt más fegyver, csak a passzív ellenállás. Ez nem volt kellemes állapot, különösen nem olyan gyermek számára, ki szeret tisztán látni és szereti nyíltan kimondani azt, amit gondol. Hogy esztendőkön át ebben a légkörben növekedve, nem lett úrrá lelkén a megszokás és tudatára ébredt, hogy ez nem így volt és nem szabad így maradnia, azt elsősorban a branyiszkói hősök emlékének és édesanyjának köszönhette. Az anyáknak megvan az a varázsuk, hogy az élet legerősebb impresszióival szemben is meg tudják óvni gyermekük lelkének érintetlenségét, melyet sokszor csak egy-egy elejtett szóval vagy tekintettel formálnak és irányítanak. Ebben az időben Szinyeinével együtt még sok százezer magyar anya gyakorolta ezt a csodálatos lélekformáló hatalmát. Bécsben a Thun-féle közoktatási rendszertől nem kevesebbet vártak, mint egy új gondol-

kodású magyar nemzedék fölnevelését, mely nem fog passzív ellenállásba burkolódzni, hanem az élni, boldogulni akarástól sarkalva, az összmonarchia tevékeny polgárává lesz. Ez a terv a magyar családok, elsősorban a magyar anyák ellenállásán szenvedett hajótörést. A magyar ifjúság az iskolákban megtanulta azt, ami neki hasznos volt, de hű maradt apáihoz és megmaradt azon az úton, mely csak a kiegyezéshez vezethetett. Ez lett nyilvánvaló 1861-ben és az összmonarchia reményei összeomlottak.

Reményteljesebb időkben, 1864-ben fejezte be iskolai tanulmányait és ment ki Münchenbe, hogy festővé legyen. Erős német műveltsége volt és lelkesedéssel töltötte el az új művészi környezet. Hamar barátságba került német pályatársaival és a lelkek mélyén itt is óriási várakozásokat, nagy idők elérkezésében bízó reménységeket talált. Ezután gyorsan következtek az események: 1866-ban a németek königgrätzi győzelme, 1867-ben a magyar kiegyezés, 1870—71-ben a diadalmas német-francia háború és a német egység. Valóban, Szinyeinek gyönyörű tavasza volt. A huszas években — mikor az ember a legnagyobb várakozással néz az élet elé és friss önbizalommal minden ideáljának és vágyának megvalósítására képesnek hiszi magát — hazája sorsának nagyszerű fordulata és a barátilag megismert németség vágyainak beteljesülése úgy megszilárdították benne azt a hitet, hogy az élet az igazságok megvalósulásának, a kiválóságok érvényesülésének s a szép és jó diadalának folyamata, hogy az ettől nyert lendület sohasem fogyott ki belőle és ez az optimizmus végigkísérte egész életén. Így lett ő a magyar derű festőjévé.

E sikerek után azonban nem következett el az egyéni siker. A *Majális* fogadtatása nem volt olyan, hogy e munkája megalkotásánál érzett belső diadalának visszhangjául tekinthette volna. Talán nem tudta, de egész bizonyosan érezte, hogy a *Majális* nemcsak életének főműve, hanem művészettörténetileg is jelentős alkotás, a magyar géniusz művészi megnyilatkozásának egyik fontos eredménye. Csak ezzel lehet megmagyarázni, hogy e kép elismerésének elmaradása letétette vele, közel két évtizedre, az ecsetet. Nagy lelki-

válság lehetett ez nála, de itt bontakozott ki egész lelki nagysága is. Fájdalmas egyéni veresége semmit sem változtatott életfelfogásán, egészséges kedélyén s tiszta, szép optimizmusába nem vegyült egy keserű csepp sem. Bár szomorú vesztesége a magyar művészetnek e tétlen esztendők, ezek Szinyei elmélyülésének, kimüvelődésének esztendeivé lettek. A jernyei egyhangú napoknak megvoltak az eseményei és a megszokott környezet a jó megfigyelőnek meglepő újságok egész sorozatát tárta fel. Jó könyvek és gondolkozásra, elmerülésre való idő alakították ki azt a Szinyeit, akit mi ismertünk. Ez az idő volt az, amelyben mindazt, amit fiatalságában kész megállapításként kapott, átvizsgált, a mélyére hatolt és teljességgel birtokába vette. Ez a felülvizsgálás jól ütött ki, nagyjában megmaradt régi felfogása mellett és alaphangulatául továbbra is végig az optimizmus töltötte el lelkét. Erre az időre biztosan következtethetünk későbbi beszélgetéseiből és vitáiból. Általában nem volt bőbeszédű és köznapi beszélgetésekben inkább passzív volt, ellenben, ha a legkülönfélébb körökből való bonyolultabb, nehezebb témákra fordult a beszéd, Szinyei egyszeribe kész frazeológiával szívesen beszélt. Látszott, hogy készen találja a téma, otthon van a mélyenfekvő általános összefüggésekben és a mély, nagy igazságokat oly biztos kézzel ragadja ki a kérdések tömkelegéből, mint aki maga élte át, maga fedezte fel azokat és nem csupán egyszerű átvétel és tanulás útján jutott el hozzájuk. A világfelfogásnak ilyen egységes kialakulása kétségtelenül az önkéntes száműzetés idejére esik.

Ebben az időben a magyar politikai közvélemény két táborra oszlott: hatvanhetesekre és negyvennyolcasokra. A délibábos Alföld volt a negyvennyolcasok hazája, hol számontartották a multnak még meg nem torolt sérelmeit és örök bizalmatlansággal voltak Bécs iránt. A felvidéki magyarság, mely nemzetiségek közé ékelődött és vezetőszerepét csak szellemi fölényével tudta megtartani, nem engedhette meg magának az érzelmi politikának ezt a fényűzését. Neki pozitívumokra, törvényes alapra volt szüksége, hogy megtámaszkodhassék. Ez a törvényes alap pedig a kiegyezés volt és ezért a felvidéki magyarság hatvanhetes. Szinyei Merse Pál is felvidéki

és már családi hagyományból is — apja alispán, majd főispán volt — ehhez a párthoz csatlakozott. De a kiegyezés hívévé lett saját maga átgondolásának eredményeként is. Látta azt a hatalmas fejlődést, mely 1867 óta mind politikai, mind szellemi és gazdasági téren ezt az országot előrevitte. A nemzet tehetségének ilyen gyönyörű kibontakozása a legszebb reményeket keltette benne és a 67-es kiegyezésben egy új évezredet látott megalapozva. A magyarság jövőjét a monarchián belül képzelte el. Tudta, hogy a Habsburg-birodalom már a lejtőn halad lefelé, de szükségesnek tartotta fenntartását és azt hitte, hogy a magyarság friss vért fog adni ennek az elöregedő szervezetnek. Remélte, hogy a magyarság fokozatosan átveszi majd a vezető szerepet. Nagy tehetsége révén képesnek hitte a kis magyar nemzetet, hogy az egész monarchia uralkodó elemévé fejlődjék és a magyarság nemzetközi érvényesülése érdekében is kívánatosnak tartotta a nagyhatalmi pozíciót. A helyzetnek ezt az optimista megítélését teljesen igazolják azok az események, melyeket Szinyei átélt. Az elnyomatásból fölemelkedő nemzet a königgrätzi válságból emeli ki Ausztriát, idősebb Andrássy Gyula új alapokra helyezi a monarchia külpolitikáját, a berlini kongresszus, a hármas-szövetség mindolyan eredmények, melyeket a magyarság közreműködése nélkül Ausztria sohasem érhetett volna el.

A nyolcvanas évek elején kapcsolódott bele a vármegyei életbe, mikor István öccse megyei szolgálatba lépett. István öccsét végtelenül, szinte atyai gyöngédséggel szerette. Teljesen egygondolkozásúak voltak és ezért Istvánt második énjének tekintette. Ő volt legbizalmasabb barátja és közéleti kérdésekben a legmérvadóbb tekintély előtte. Együvétartozásuk érzése különösen akkor erősödött meg, mikor István első főispánsága idején a megyei ellenzék István személye ellen éles harcot hirdetett és a harc egyik vezére testvérük, Béla lett. A testvéri támadás Pál és István között a testvéri szereteten túl emelkedő, felbonthatatlan baráti szövetséget létesített. Az első nevezetesebb közéleti esemény, melyben szerepelt, az egyházpolitikai küzdelem volt. István már alispán, kire nézve igen nehéz feladat a túlnyomóan katho-

likus vármegyében támogatást szerezni a kormány javaslata számára. Szinyei a javaslat támogatói közé állott s egyik legrégibb és legtekintélyesebb katholikus család feje lévén, fellépésének különös súlya volt. A liberális nagygyűlésen is résztvett Sáros megye küldöttségében.

Nagyjelentőségű esemény következik ezután, mely optimista világnézetét még jobban megerősítette. A millenium-kor legbensőbb énje is megérte a győzelmet. Festői sikere, a *Majális* elismerése, új korszakot jelent életében. A siker, az elismerés e késői bekövetkezte megingathatlanná tette hitét a tehetség verhetetlenségében és abban, hogy maga az élet a legbiztosabb kiválasztó folyamat, mely előbb vagy utóbb felszínre hozza az értéket, a jót, az igazságot. Sőt barátja lett a küzdelemnek, mely edzi, fejleszti és tökéletesbíti a tehetséget és neveli az akaratot az érvényesülésre és hatalomra. Így került ő némi rokonságba Nietzschével, kinek műveit gyakran és sok helyesléssel olvasta. Eddig inkább befelé élt, ezután tényező lett és belekapcsolódott a művészi életbe. Ezt a bekapcsolódást egyelőre meglassította képviselősége. Az 1896. évi általános választások alkalmával a héthársi kerületben nagy harc készült, melyet mindenik jelölt reménytelennek látott. Végre létrejött a megegyezés, a jelöltek visszaléptek és Szinyei köztiszteletben álló személyében mindenki megnyugodott. Így lett szabadelvűpárti képviselővé és Bánffy Dezső erőskezű magyar politikájának őszinte hívévé. Mint képviselő nem szólalt fel és nem is szerepelt a nyilvánosság előtt. Tudott engedelmes közkatona is lenni. Előbb ugyan megvizsgálta, hogy ki a vezér; de ha beállt táborába, tüzön, vizen át követte. Felhasználta az alkalmat arra, hogy mozgalmat indítson képzőművészeti nevelésünk reformja érdekében. Nyílt levelet is írt Wlassics kultuszminiszterhez a Julien-akadémia szabadrendszerű oktatásának bevezetése tárgyában. Ebbeli törekvéseit akkor nem értették meg vagy nem volt alkalmas megvalósításukra az idő. Tény az, hogy e munkáját csak sokkal később méltányolták, mikor Lukács György közoktatásügyi miniszter a Minta-rajziskola élére állította. A párton belül Szilágyi Dezső társaságához tarto-

zott. Ez az elhelyezkedés azonban nem volt politikai jellegű, mert mikor Szilágyi kilépett a pártból, hogy Bánffy ellen tüntessen, Szinyei nem követte és talán ő volt az egyetlen ember, akinek Szilágyi megbocsátotta a «Bánffy-huszárságot». Szinyei a művész gyönyörűségével élvezte Szilágyi hatalmas elméjét, ezt az önmagáért való észt, mely jókedvében hajlandó volt bármit megcáfolni. Ez a fölény a kiválóság tisztelete volt nála. Szilágyi éles judiciuma viszont hamar felismerte kevésbeszédű barátjának kiváló lelki értékeit és hálás volt azért, hogy általa eddig kevéssé kultivált, gyönyörűséges világra, a művészet világára hívta fel figyelmét. Érdekelték, tetszettek neki Szinyei művei, együtt nézegették a képeket, beszéltek róluk és Szinyei azon kevesek közé került, kiket ez a rideg ember becsült és megszeretett.

E közben politikai téren Bánffy bukásával nagy változás állott be. A kiegyezéstől idáig az alkotó munkára való kezdeményezés az országgyűléstől és a kormánytól eredt. A nemzet tettereje e gyönyörű fejlődési időszak alatt annyira megnövekedett, hogy többé ezt a kezdeményezést nem akarta elfogadni. A helyett azonban, hogy társadalmi és gazdasági téren használta volna fel önállóságra vágyó tetterejét, a parlamenti harcot választotta a kormányok és Bécs ellen, mely felfújt jelentőségű közjogi és kardbojt affairekben csúcsosodott ki. Parlamentünkben végeszakadt a tekintélyek korának és lejárt az az idő, mikor ott a szavazatokat nemcsak számolták, hanem mérlegelték is. E helyett elkövetkezett a parlament technikája, mely nem kedvezett az értékeknek, az obstrukció, a parlament lázbetegsége, mely tiltakozás minden alkotás, minden fejlődés ellen, azonban kezdeményező ereje nincs. Az új miniszterelnök, Széll Kálmán, meghátrált a reá váró harc elől. Azt hitte, hogy az engedékenység békét fog teremteni és a helyett, hogy tekintélyét és magas állásának felelősségét szegezte volna a támadások ellen, engedte a felelősséget áthárulni elődjére, minisztereire és alantasaira. Ettől aztán vérszemet kapott az ellenzék és a pártoskodásra amúgy is hajlamos magyar közvélemény. Minden vármegye, város, község hangos lett a politizálástól és a személyi hajszáktól. Széll minden áron békét akart a

parlamentben és ezzel politikai harc színterévé tette az egész országot.

Így látta ezt Szinyei is, kinek e téren személyes tapasztalatai voltak. Sáros vármegyében a miniszterelnöknek paktuma volt azzal a párttal, mely az ő főispánja, Szinyei István ellen harcolt. Érezve azonban ennek a helyzetnek lehetetlen voltát, mégsem akarta őt elbocsátani, úgyhogy végül Szinyei Istvánnak valósággal erőszakolnia kellett elbocsáttatását. Szinyei ekkor felajánlotta öccsének mandátumát, de az ezt az áldozatot nem fogadta el. Ez valóban áldozat lett volna Szinyeitől, mert szerette a képviselőséget. Annyira szerette, hogy 1901-ben, az általános választásokkor újból fellépett, pedig akkor már nem fűzték olyan személyi kötelékek a párthoz és a vezérben sem látott olyan garanciát, mint 1896-ban. Szilágyi Dezső már nem élt, a miniszterelnök híveit engedelmes mamelukoknak tartotta, egyedül az öreg Tisza Kálmán és belsőbb híveinek felfogása felelt meg ideáljainak. A választáson, ellenére nagy anyagi áldozatainak, megbukott. Nem a kerületben bukott meg, Budapestről gáncsolta el a választásokat vezető Gulner államtitkár, ki a kerület örök ellenzéki jelöltjét, Bornemissza Lajost támogatta. Ez nagyon fájt Szinyeinek, de a magyar művészetnek haszna lett belőle. Ekkor kapcsolódott bele erőteljesebben a művészi életbe, melyre szüntelen jelenléte oly jótékonyan hatott, hogy annak hatását most is érezzük.

Szemét azonban nem vette le a politikai életről ; aggódva figyelte az obstrukció folytonos kiújulását és a politikai harcok miatt tétlenségre kárhoztatott, egymást felváltó kormányokat. Ő, aki a hatvanhét után következett idők alkotó munkájához szokott, megütközve látta a pangást, sőt visszaesést, a meg nem hozott és végre nem hajtott törvényeket. Különösen közművelődési és mezőgazdasági állapotainkkal volt elégedetlen. Többször mondta, hogy Berzeviczy Albert munkájára, kit kora leghivatottabb kultúrpolitikusának tartott, legalább egy évtizeden át szüksége lett volna az országnak és mégis rövid másfél év mulva elsodorta őt a kultuszminiszteri székből a politikai válság. Darányi mezőgazdasági tevékenységének félbeszakadását is aggasztónak

ítélte. Tapasztalt gazda volt, nagyrabecsülte a földmívelés hagyományait és szerinte az volt a jó gazda, ki egyéni megfigyelései révén rájön azokra a természeti igazságokra, melyek ezekben a hagyományokban kövesedtek meg. Imponált neki a modern tudományos alapon való gazdálkodás is, azonban megvetette és kifigurázta az általa úgynevezett félmívelt modern gazdákat, akiknek sem az ösztönük, sem a tanultságuk nincs meg a gazdálkodáshoz. Az ország különböző részeiben tett utazásaiból visszatérve, nem egyszer aggodalommal mondta, hogy itt már nem tudnak gazdálkodni és mindjobban hiányzik az érzék és az ismeret a helyes földmívelésre.

Ebben az időben új problémák merültek fel, melyek között a szocializmus és az általános választójog verte a legnagyobb hullámokat. Politikai gondolatvilága ezekkel az új eszmékkel szemben sem volt készületlen, mert felülemelkedett az összes izmusokon, legfeljebb egynek hódolt, az optimizmusnak. Kétségtelen, hogy erős arisztokratizmus volt benne. Büszke volt származására, régi családjára. A nemességben, mely ezt az országot ezer éven át meg tudta őrizni, a helyes kiválasztódást látta, fejlődést az ideális ember felé. De az egyénnek sohasem bocsátotta meg, ha csak származásban volt nemes és nem volt az lélekben, jellemben vagy tehetségben. Tényleg neki csak a tehetség imponált és az ő arisztokratizmusa valójában szellemi arisztokratizmus volt, mely szerint a tehetségnek mindent szabad és a tehetségtelenek tömege, már saját jól felfogott érdekében is, engedelmes szolganép legyen. Ezt a gondolkozását kellően megvilágítja a következő eset. Egy időben az angol és francia forradalom történetét párhuzamosan olvastam és naponta beszámoltam neki a feltűnő hasonlóságokról és ellentétekről. Nagyon érdekelte ez és egy napon azután kutatni kezdte, hogy mi is a forradalom fogalmi meghatározása. Rövidesen húsz, harminc változatot készítettünk, míg végre kilyukadtunk oda, hogy a forradalom az alacsonyabb értelmiség lázadása a magasabb értelmiség ellen. Szinte tomboló lelkesedéssel fogadta ezt a megállapítást: ez az, — mondta — nem kell tovább menni. És későbbi beszélgetéseiben is gyakran vissza-

tért erre. Meg kell jegyezni, hogy ez 1916-ban történt, mikor a nemzeti és szabadságforradalmak gondolatvilágától távol voltunk, ellenben a növekvő szenvedés és kimerülés egy szociális forradalomra engedett következtetni. Hajlandó volt tehát ekkor a politikai ellentéteket értelmi színvonal-különbségeknek tulajdonítani. Ebből azonban bizonyos liberalizmus is következett: utat adni a tehetségek boldogulására. Nemcsak a magyar nemességet, hanem magát a magyar népet is rendkívül tehetségesnek tartotta, sőt a tehetség jelét látta azokban is, kik e kiválasztott fajba bele tudtak olvadni. Az érvényesülést a magyar életben, nem ok nélkül, rendkívül nehéz próbának becsülte. Ellenére ennek, minden jogkiterjesztéssel, szocializmussal, választójoggal szemben konzervatív volt. Tagadta azt, hogy megfelelő értelem nélkül bárki akár a köz, akár a maga hasznára fordíthatná politikai jogait. Mikor a tömegek előtt az általános választójogot az ő jobblétük és boldogulásuk feltételeként hirdették, azt úri huncutságnak mondta, melyből megszülethetik a demagógia hatalma, de a népet irtózatosan becsapják. Sokszor vitatkozott erről művészek között is és mikor egy utópista minden érvére újabb és újabb utópiás képtelenséggel állott elő és már egészen a végletekbe ment, a kávéház ablakán kimutatva, így szólt: «Szóval, azt akarod, hogy ott, az az utcaseprő üljön ide be a kávéházba a mi helyünkre és mi menjünk ki utcát söpörni.» E jóslat beteljesedését — mely 1913-ban szertelen túlzásnak látszott — az egész társaság megérte a kommün alatt. Egy véleményen volt Taine-nel, hogy a nép tudja, mire vágyik, mit akar, csak azzal nincs tisztában, hogy mire van szüksége. A demokráciát benne a lovagiasság és a patriarchális jószívűség helyettesítette, mely a kicsinyeknek, a védteleneknek és elnyomottaknak nem kétesértékű jogokat, hanem igazságot és segítséget akar nyujtani. Szigorú erkölcsű volt; azt a hatalmat, mely a gyengék kárára van és nem a közérdek vezeti, erkölcstelennek tartotta. Míg lefelé ilyen kegyes, addig a másik irányban sokkal szigorúbb. Arisztokráciánkat nem szerette, főleg azért, mert nem vette ki részét nagy vagyonának megfelelően a művészetek és kultúra támogatásából, más-

részt pedig azért, mert azonosította őket azzal a mágnáscsoporttal, mely Bánffy alatt disszidált és a magyar politikában évtizedeken át a tagadás szellemét képviselte.

Közben nagyot változott a világ. Az a magyar közvélemény, mely az exlextől való ijedelmében elejtette Bánffyt és gróf Tisza István első rendcsináló kísérleténél egész a végletekbe csapott, teljes bizalommal segítette győzelemre a munkapártot és annak vezérét, Tisza Istvánt. Szinyei nagy lelkesedéssel fogadta ezt a változást, egy pillanatig arra is gondolt, hogy esetleg fellép, majd letett erről Felix fia érdekében, ki már az előző országgyűlésen is képviselte szülőföldjüket mint alkotmánypárti. Tisza volt Szinyei számára az az államférfi, akiben legjobban megbízott. A magyar gondviselés megtestesülésének látta őt. Nem tartotta politikusnak, mert ennél többre értékelte. A politikus ügyeskedéseit, zseniálitását kicsinyesnek vélte Tisza méreteihez, aki a meggyőződés és őszinteség monumentuma volt. Egy férfi, akinek a szava már maga a tett, minden gondolata a lelkiismeretben születik és az akarattal fonódik egybe. Így látta Szinyei Tiszát és minél tovább szemlélte politikai harcait, háború alatti tevékenységét, annál több új értéket fedezett föl benne. Lassanként a Nietzsche-féle hatalomra született ember, az ész, a fölény ideálja és végül a honszeretet és hősiesség fogalmát képviselő barna attilás, branyiszkói honvéd mindjobban kezdett Tisza Istvánhoz hasonlítani és Szinyei elérkezett politikai ideáljainak beteljesüléséhez.

Reményteljesen nézett a jövő elé. Az elmult évtizedet múló incidensnek tartotta, mely után újból folytatódni fog a 67-es korszak építőmunkája. Pedig a munkapárti uralomnak első három éve nem a nyugodt építőmunka ideje lett, csak gyors összefogása a nemzet erőinek, arra a kikerülhetetlen nagy küzdelemre, melyben a helyét ellenségei már előre kijelölték. Megkezdődött a nagy háború. Szinyei gondolkodásmódjától nem volt idegen a háború ; ő olyan háborúkat élt át, amelyek diadalmasan végződtek és amelyeket béke és nagyszerű fejlődés követett. Meggyőződése volt, hogy ez is olyan lesz. Helyes ösztönnel megérezte, hogy a világháborút az nyeri meg, aki tovább bírja lélekkel és

reménnyel. Ezért tudatos apostolává lett az optimizmusnak. A rossz híreket szinte titkolta önmaga előtt is, indulattal kelt ki a kishitűség, a defaitizmus ellen. Tisza István és a nagyszerű haditények voltak szent optimizmusának támasztékai. A nemzetiségek szereplése a háború elején szintén megnyugtatta. A magyarok és nemzetiségek vállvetett harcára célozva mondta, hogy nincs jobb ragasztószer a vérnél. A nemzetiségi kérdést a sárosmegyei tótokon keresztül nézte. Szerette és becsülte ezt a népet, beszélte nyelvét. Meggyőződése volt, hogy a tótság a magyarság nélkül nem élhetett volna meg, mert bármilyen más uralom alatt, akár önállóságban vagy szomszédságban, már rég beolvadt, megsemmisült volna. Itt azonban, a magyarság mellett, képvisel valami olyan adományt, amely belőlünk hiányzik és reánk nézve érték. A tótság a magyar glóbusznak valami különös érdekességet és több színt ad.

A mindinkább súlyosbodó helyzet, mikor az egyéni szenvedés és nyomor valóságos torlaszokat emelt az optimizmus elé, megviselte idegzetét és mindjobban indulatba hozták a panaszkodók és a rosszindulatú pesszimisták. Az első csapás, mely megrendítette, Ferenc József halála volt. Bízott bölcseségében és Tisza iránt való bizalmában. Ő, aki a nagy királynak majdnem egész uralkodását a kortárs intimitásával látta, az önmegtagadó és hivatásának magát teljesen átadó ember mintaképét látta Ferenc Józsefben, ki elveit, érzelmeit és érdekeit, szóval mindent, ami az egyént ellenkezésbe hozhatja, alárendelte uralkodói higgadt belátásának, mely válogatás nélkül levonta mindennek következményeit. Csupán egyben nem ismert eltérést és az a férfiú becsülete, az úr lovagiassága volt. Eképpen vélekedett uralkodójáról, kinek elhúnytával őt is nyugtalanítóan kerítette hatalmába a bizonytalanság az uralkodói politikát illetőleg. Rossz sejtelmei hamar valóra váltak: Tisza megbukott. Mikor hírét vette, hogy az új kormányban jóformán az egész ellenzék résztvesz, kétségbeesetten kiáltott fel: «Hát majd honnét akarja venni a király a háború utáni kormányát, talán az utcáról?» Némileg megnyugodott, mikor a kipróbált képességű Wekerle került kormányra és azt remélte, hogy Tiszá-

val együtt találnak valamilyen nemzetmentő kiutat. De ekkor már optimizmusa fáradt szárnycsapásokkal mind alacsonyabbra ereszkedett.

A forradalom kitörésének és Tisza meggyilkolásának híre Jernyén találta. Azok a golyók, melyek kioltották Tisza életét, az ő éltető optimizmusán is halálos sebet ejtettek. Rettenetes sebesülés volt ez. November végén jött fel Budapestre. Hiába várták mindennapi asztalához a Japán-kávéházba. Oda többé nem ment el. Nagyon sokan jártak oda, sokat küzdött ott a defaitizmus ellen és félt, hogy valami gyöngédtelen szó feltépi a hegedni alig tudó sebet és szótlan szenvedését még fokozni fogja. Izent néhány meghittebb emberének, kiknél ettől nem kellett tartania, hogy a Vigadókávéházban várjanak reá. Tulajdonképpen ezzel az ő kiválogatásával jött létre az a baráti kör, mely később a Szinyei-Társaságot megalapította. Az első találkozás alkalmával megilletődve láttuk arcán a szenvedés és kétségbeesés nyomait. Először egyéni viszonyaink iránt érdeklődött, majd művészetről beszéltünk búfelejtőül, végre új hírek után tudakozódott. Látszott, hogy tápot keresett valami reményre, de nem volt ilyen. Pár hét alatt azonban mintha beleszokott volna ebbe a helyzetbe. Igyekeztünk a forradalmi kormány kapkodását komikus színben tüntetni fel előtte, amire, sajnos, elég sok alkalom volt. Így azután valami keserű humor ütött tanyát közöttünk. Január végén, februárban, a bolsevizmus réme merült fel. Ez nagyon felizgatta. Meg volt róla győződve, hogy ha a bolsevizmus meghódítja Európát, az egész kultúra és civilizáció elpusztul. Nem lesz munka, megszűnik a társadalom, a városok elpusztulnak, a házak összeomlanak és az emberiség pincékbe, barlangokba húzza meg magát, a troglodita állatiasságába süllyedve vissza. Valósággal fellázadt a sors ellen : hát nem elég, hogy hazája omlik össze, az emberiség, a művészet, a szép, az igazság is mind pusztulásra van ítélve? Február vége volt. Szinyei a kávéház asztala mellett ült, künn a Vigadó előcsarnokában zúgott a tömeg. Kún Béla tartotta talán első kommunista gyűlését. Szinyeit rettenetesen felizgatta ez az esemény. Próbáltam megnyugtatásul emlékeztetni a forra-

dalmak láztáblájára. Ekkor mondta, úgy emlékszem reá, mintha tegnap történt volna: «Te még fiatal vagy, talán megérsz még valamit, én azonban teljes reménytelenséggel megyek a sírba.»

A kommün kitörése után beteg lett. Az elmeszesedett erek nem bírták lelkének óriási megterheltetését. Keserves lehet bárkinek ereje fogytán arra eszmélni, hogy búcsúzni kell az élettől, de ugyanekkor elviselni még azt a tudatot is, hogy minden, amiért élt, a haza, a művészet, a kultúra, összes ideáljai mind összeomlanak, rettenetes lehetett. A kommün bukása nem vigasztalta meg, mert jött a román megszállás. Ez elől Jernyére menekült, ott, a régi házban, minden a régi boldog időkre emlékeztetett. És ott is mintha üldözték volna, Branyiszkó felől nem a barna attilás honvédek, hanem a cseh legionisták masíroztak. Ott élte leánya, fia és István öccse társaságában utolsó napjait és most kilenc esztendeje, hogy ez a szép, nemes magyar élet befejeződött.

Két rettenetes dátum, 1849 és Trianon között, mint gyönyörű szivárvány ível Szinyei optimizmusa. Oly hatalmas, oly szép, hogy a távoli utókor gyermekeiben is reménykeltő gyönyörűséget ébreszthet. Ő iránta kegyetlen volt a sors, mert nem hagyott megérnie egy pitymalatnyit sem abból a hajnalból, mely hozni fogja a napot és amelynek eljövetelét mi a tőle tanult szent optimizmussal várjuk.

Jeszenszky Sándor.

SZINYEI MERSE PÁL NÉZETEI A MŰVÉSZETRŐL.

Írta: *Petrovits Elek.*

Szinyei mindig erélyesen szembeszállott azzal a régi keletű és művészkörökben még ma is kísértő felfogással, hogy a művészet kérdéseiről, különösen pedig a művészi alkotások értékéről csak művészek tudnak helyesen ítélni. Az alkotó képességet jól megkülönböztette a bíráló képességtől s nem egy példát tudott felhozni, hogy ez a két adomány nem jár szükségképen együtt. Ő maga azonban ragyogó példája volt annak a művésznek, aki ítéletében is kiváló és nagyszabásu.

Szenvedélyesen érdeklődött minden komoly művészeti jelenség iránt. Sohasem sajnálta a fáradságot, ha érdekes művészi látnivalóról volt szó, noha egyébként — tudjuk — nem szívesen áldozta fel mindennapi szokásait és kényelmét. Ha kiváló ujdonság került a múzeumba, senki sem sietett jobban megtekinteni azt, mint ő. Külföldi útjain szorgalmasan járta a képtárakat s jellemző érdeklődésére, hogy utolsó nagy betegségében egyedül azért mozdult ki budapesti lakásáról, hogy megnézze azt a kiállítást, melyet a Műcsarnokban az úgynevezett szocializált képekből rendeztek. A művészet kedvenc témája, érdeklődésének mindvégig főtárgya volt; általános művészeti kérdésekről épen olyan szívesen beszélgetett, mint egyes kiváló mesterekről.

Hogy a régi és a modern művészet egyaránt érdekelte, mondani is felesleges, — hiszen ez nem is lehet másként annál, aki eljutott a művészet lényegéhez. Szabad és fölényes szelleme minden kornak termelésében egyedül a művészi kvalitást kereste s ebben nem feszélyezték a hagyományos értékelések, de ezért nem ejtette el a történeti szempontot sem, melyet az olyan nagy műveltségű bíráló, amilyen Szinyei volt, önkénytelenül is számításba vesz ítéletében. Már müncheni tanuló korában azt írja atyjának, hogy a műtörténeti előadások igen érdeklik s hogy esténkint Winckelmann-t olvassa.* Érdeklődése a

* Lázár B.: Szinyei Merse Pál ifjukori levelei. Művészet, 1909. évf. 122. lap.

Almanach

Szinyei Merse Pál : Önarckép.

történeti fejlődés kérdései iránt mindig megmaradt. Különösen méltányolta azokat, akik új szépségekkel gazdagították a művészetet. Giorginót, akit az olaszok között legjobban szeretett, rendesen ki szokta emelni, hogy milyen nagy újító volt, hogy elődeihez képest milyen hatalmas, csak genietől telhető lépést tett előre.

Szinyei Merse Pál: Mare Azuro.

Ítéletét minden kicsinyességen felülemelkedő, nagyszabásu felfogás jellemezte. Mindig a mű egészét markolta meg, az alkotás lényegét kereste és méltatta. Részleteknek nem tulajdonított nagyobb fontosságot, mint aminőt érdemelnek. «A hibás részletekre nem sokat adok, ha az egészben elemi erő van», — mondta egy ízben, midőn Greco Magdolná-járól volt szó. Sőt tovább ment. Nemcsak elnézte, hanem szerette is a művészben, ha volt bátorsága még hibázni is azért, hogy jobban fejezhesse ki magát. Itt ismét Greco-ra hivatkozott, «aki sokszor hibázik, de mindig kivágja magát». Bizonyára

jobban örült, ha a művész anélkül érte el célját, hogy hibáznia kellene, de fontosnak a célt tartotta s méltatlannak vélte a köznapi korrektség mértékét alkalmazni ott, ahol rendkívüli erények vannak jelen.

Amint megbocsátotta a részletek hibáit, ha az egész hatását nem rontották le, vagy épen előmozdították azt, úgy viszont nem volt hajlandó kegyelmezni egy-két sikerültebb részlet kedvéért olyan műnek, amelyet alapjában elhibázottnak tartott. Felfogásának módjára, mely mindent alárendelt az alkotás egységének, igen jellemző az, amit egy ízben a rajzról mondott: «A rajz — mondta — tulajdonképen malum necessarium, — szükséges rossz. Nem lehet festeni nélküle, de a rajznak nem szabad külön érvényesülnie a képen, nem szabad lármáznia, hanem szépen el kell vegyülnie az orkeszterben. Nem a rajz az első, hanem a piktor».

Épen olyan kevéssé szerette a technika tolakodását s mindig óvakodott attól, hogy a technikát összezavarja a művészettel. Becsülte a művészi munka szolidságát, csodálta a régi mesterek technikai tökélyét s épúgy érdeklődött eljárásuk fortélyai iránt, mint nagy barátja, Böcklin. Természetes követelménynek tartotta a mesterség alapos tudását. «A mesterséget jól meg kell tanulni, akármilyen kínnal jár is, hogy akkor, mikor elérkezik az ihlet órája, az, amit Nietzsche «gesteigerter Zustand»-nak nevez, módjában legyen az embernek kifejezni azt, amit akar. Ilyenkor már nem szabad azon töprenkednie a festőnek, hogy milyen színeket keverjen, merre húzza a vonalat, stb. Akinek ezekkel kell vesződnie, az nem tudja kihasználni az alkotás pillanatát.» Az előadásbeli technika bravurjait azonban, amelyeket épen művészek hajlandók néha túlbecsülni, Szinyei sohasem tartotta sokra. Fölényesen nézett el tekintete mindazon, ami nem tartozik a művészet lényegéhez s biztosan hatolt abba a mélységbe, ahol eldőlnek a művészet értékelésének végső kérdései.

Legtöbbre a naiv, friss látást becsülte. «Hiába állítják ma a naivitásról, hogy nincs szükség rá, hogy csak mondvacsinált fogalom, melyet a németek találtak ki, semmi egyéb» — mondta. — «Ez a gyémántja a művészi kvalitásoknak. Lehetetlen, hogy ne teremtsen jóravalót, aki elfogulatlan szemmel néz bele a természetbe, feltéve persze, hogy van hozzá tehetsége is.» Tehetség alatt azonban nem puszta ügyességet értett, hanem sokkal többet ennél: emberi értéket, az átérzés képességét és logikus ítéletet. Különösen hangoztatta a logika fontosságát, mely ellenőrzi a fantáziát és nem engedi, hogy a képtelenbe tévedjen. Erre vonatkozó nézetét szokott magvas és

Szinyei Merse Pál: **Faun.**

szabatos módján így formulázta: «Amit a logika képtelennek mutat, az esztetikailag sem lehet jó.»

A természetet, mely a naivan látó szemnek megnyílt, alaposan át is kell kutatni. «A természet minden művészre nézve egy darab sötét Afrika, vagy ha úgy tetszik: res nullius, melyet mindenkinek joga van meghódítani. De meg is kell kívánni minden művésztől, hogy meghódítsa, még pedig a maga erejéből, nem pedig másokba kapaszkodva.» Ezt a témát Szinyei igen szerette fejtegetni; sarkalatos és ma különösen aktuális igazságnak tartotta, hogy mindenkinek végig kell járnia a természet megismerésének iskoláját. Az úgynevezett neoimpresszionizmust [1] főként azért tartotta veszélyesnek, mert eltéríti a fiatalságot ettől az igazságtól és felületes munkára csábít. «Verseket akarnak írni, mielőtt még ismernék az ortografiát és tudnának mondatokat csinálni.»

Meggyőződése volt, hogy új értéket csak a természetből lehet meríteni, «de nem megvetéssel kell közeledni hozzá, hanem kalaplevéve, imádattal». Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a tökéletes naturalista ábrázolásban látta volna a művészi alkotás netovábbját. Ezt fel sem lehet tenni Szinyeiről, aki pályája első felében, mikor még nem volt szegve szárnya, maga sem épen a tiszta naturalizmus útját járta. Ha későbbi éveiben mindinkább a természet hű festésére tért is át, ha 1903-ból való önéletrajzi jegyzeteiben [2] lelkes hangon hirdeti is a gyökeres naturalizmus elveit, azért a művészet legmagasabbrendű nyilvánulásait mindvégig azokban a régiókban kereste, amelyek túl feküsznek a hű természetleírás határain. Nem a művészettörténet tipikus realistái voltak a kedvencei, hanem az olaszok közül Giorgione és Tizian, a németalföldiek közül pedig id. Pieter Brueghel és Rembrandt, — mind olyan mesterek, akik mélyen gyökereztek a természetben, de abból, amit a természetből merítettek, képzeletük formáló erejével alkottak remekeket. Csak ezt a négy művészt nevezte meg akkor is, mikor a kommunizmus idejében a «művész-kataszter» készítői többek között azt is tudakolták a festőktől, hogy melyik öt festőt tartják a legkülönbnek? Az ötödikre nézve nem tudott magával

[1] Ezzel az — eredetileg merőben más jelentésű — elnevezéssel illették nálunk azt a mozgalmat, amely körülbelül 15 évvel előtt, főként a sziguró konstrukció és az anyagszerűség elvét hangoztatva hadat üzent az impressoinista művészetnek.

[2] Malonyai D.; Szinyei Merse Pál. 1910. (21—22. l.) — Ezeknek az önéletrajzi jegyzeteknek a stílusában és hangjában különben sok olyan vonás van, amely idegen Szinyeitől, s nyilván valaminé «átstilizálás»-nak eredménye.

Szinyei Merse Pál: Jernye.

megállapodni. Lionardora gondolt leginkább, de aztán úgy vélekedett, hogy akármilyen zseni is volt Lionardo, mégsem volt telivér festő abban az értelemben, mint a nevezett négy. (Lionardora különben nagy panasza volt: «Fra Angelico és a többi primitivek már tudták, mi a plein-air, de aztán jött Lionardo és elrontotta a dolgot. Az ő mesterséges barna árnyékait csak nagysokára sikerült megint lekaparni.»)

Még a realizmus legsajátabb területén: az arcképfestésben sem Velasquezt, vagy Frans Hals-ot, a realista ábrázolás nagy mestereit kedvelte legjobban, hanem Tizian-t. «Frans Hals arcképei pompásak; igazán csodálatos, milyen frissen és könnyen *írta le* őket a festő — de emberein mindig érezni azt, hogy hozzá *ültek* a képhez. Olyan hetykén kacsintanak ránk, mintha azt mondanák: úgy-e jól pingált le ez a Hals? Tizian emberei elgondolkodók, magukba mélyedők, a festő mintha megleste volna őket, amint önfeledten néztek maguk elé. Nemesség és komolyság ömlik el rajtuk.» Tintoretto arcképeinek különösen nagy igazságát dicsérte, mely századok mulva is meggyőzi a nézőt. «Az egyetlen arcképfestő, — mondta róla, — akinek mindig elhiszem, hogy emberei csakugyan olyanok voltak, amilyeneknek festette őket.»

A primitivek tiszta és ragyogó művészete is közelállott szívéhez. Hiszen olyan két erényt talált meg bennük, melyeket ő különösen nagyrabecsült: a naivitást és a színezésnek romlatlan tisztaságát és erejét. Midőn 1911-ben Münchenből visszatért, útja legnagyobb művészi benyomásának Fra Angelico-nak azt a képét mondta, melyen Szent Kozma és Demjén vértanukat a tengerbe dobják. A drezdai képtárban nem győzte élvezni és magasztalni Botticellinek azt a képét, mely Szent Zeno életének négy jelenetét ábrázolja. Egész körét a múlt művészetének át tudta ölelni, talán csak a barokk-kor festészete melegítette fel kevésbbé, beleértve még Rubenst is, a nagyot. Mikor egy ízben id. Pieter Brueghelt magasztalta s művészetét «bámulatosan egyszerű, de egyszerűségében legmagasabbrendű» művészetnek, őt magát pedig a legnagyobb flamand festőnek mondta, valaki Rubens nevét említette. «Rubens? — mondta Szinyei — Rubens Brueghel mellett majdnem úgy hat, mint valami katonabanda egy finom szimfonikus zenekar mellett.» Ebben a véleményében nemcsak az ifjú korában uralkodó ízlésiránynak lehetett része, hanem annak is, hogy a barokk-szellem túlságosan messze esett az ő művészi ideáljaitól amelyek között semmi hely sem jutott a pathosznak s annál több a naivitásnak és őszinteségnek. A modernek közül Böcklinben találta

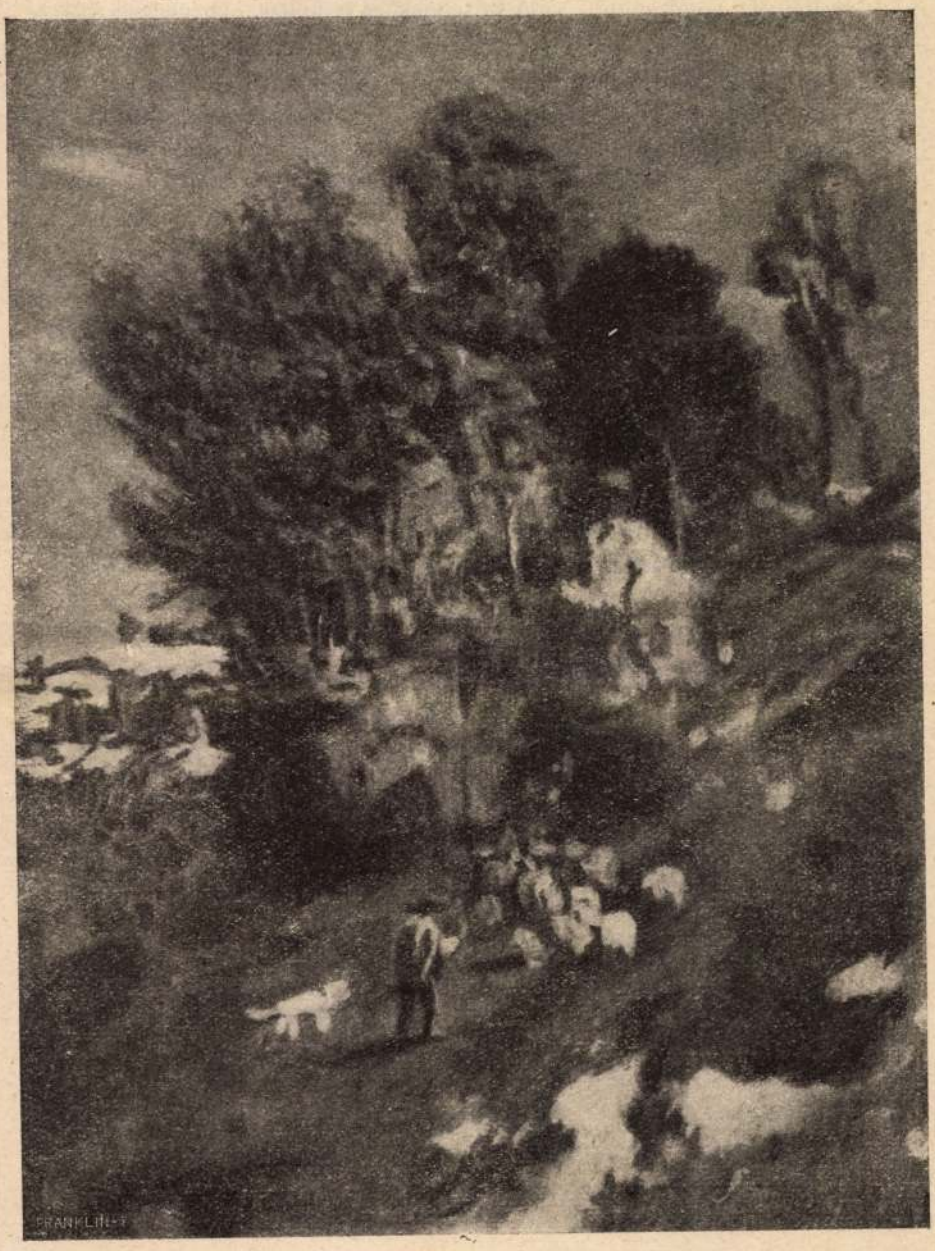

Szinyei Merse Pál: Domboldal.

meg legjobban azt a földben gyökerező, de a földről felemelkedő szellemet, a valósághoz való hűségnek és a költői képzeletnek azt a vegyülékét, mely minden jel szerint legjobban felelt meg az ő eszményének. Ha Böcklin mellett Courbet-t és Leiblt, a naturalizmus két nagy képviselőjét tartotta legnagyobbra a modern művészek között, ez csöndes megállapítása volt részéről annak, hogy a legjobb modernek a naturalizmus magasságában elsőrendűt tudtak teremteni, de nem jutottak fel oda, ahol szerinte a művészet legmagasabb csucsai fekszenek.

Sehogysem volt megbékülve az impresszionizmusra következő reakcióval, amely a «neoimpresszionista», majd az «expresszionista» mozgalom alakjában jelentkezett. Nem hitte, hogy a természettel büntetlenül lehetne szakítani olyan mértékben, mint a legújabbak teszik. «A művészetben is úgy vagyunk, — mondta — mint a billiardjátékban: csak akkor érvényes a lökés, ha a játékosnak legalább egyik lába a földet érte.» Cézanne óta, akit becsült, semerre sem látott kiemelkedő és bíztató jelenséget. Legkevésbbé Cézanne utánzói között, akik csak külsőségeit lesték el, nem pedig mélységét és komolyságát. Az volt a nézete, hogy ma nagy apály van Európaszerte, a festészet zsákutcába jutott, melyből csak úgy menekedhetik, ha visszatér a természethez, minden hanyatlás ősi gyógyszeréhez.

Legmélyebb hálám, tiszteletem és szeretetem az orvosaké. Olyan benaadóságosan, tisztán és azzal a felemelő tudattal szeretnék szinészkedni, ahogyan egy orvos teszi azt, amikor egy menthetetlen betegnek azt mondja, hogy már jobban van és sokáig fog élni.

Gyárfás Miklós

DER SÄUERLING

Von Mathes Nitsch

Obwohl schon die Ägypter beim Bau der Pyramiden den Wein genossen, den damals die Phönizier aus seiner Heimat südlich des Kaspischen Meeres frachteten: opferte Romulus den Göttern noch Milch, und Numa Pompilius verbot es, im Hinblick auf die Kostbarkeit des neuen Getränks, mit diesem die Leichen zu besprengen. In seinem noch nicht zu häufigen Vorkommen sollte sich dieses Getränk viel lieber den Lebenden für ein gesundes Räuschchen aufsparen, als sich auf die Toten zu verschwenden, denen ja die heilige Glut im funkelnden Becher nichts mehr bedeutete, als eine sanfte Abwaschung mit dem Wasser des Tibers.

Viel heiteres Gut gewannen die Griechen und die Römer von der Rebe, so den pramnischen und den maroneischen Wein, den Falerner und den Rhätier. Und schon die beiden Völker erfanden Mittel, um ihm in den Tongefäßen, auch in den Schläuchen aus Tierhäuten, in denen sie ihn aufbewahrten, eine längere Dauer zu verleihen. Sie halfen besonders durch Terpentin nach, weshalb man am Thyrsusstab, diesem Gehbehelf der Taumelnden, einen Tannenzapfen als Knauf anbrachte. Holzfässer bauten erst die Gallier zur Lagerung des Traubensaftes. Bald verbreitete sich dieser dann über die ganze gesitteteWelt. Karl d. Gr. brachte die ersten Reben nach Rüdesheim.

Auch in vielen Gegenden Ungarns wuchsen Reben mit dem süßen Behang in den Gärten und wurden fein gepflegt. Große Herren pflanzten sie und ließen dabei auch das geringe Volk gewinnen.

Wie aber mein Onkel Paul auf seinem Hausacker zu den Reben kam, ist mir nicht klar. Der Hausacker eignete sich nämlich zu allem eher als zum Weinbau. Soweit ich mich erinnere, waren diese Reben immer da. Gleich hinter dem Friedhof, zwischen der Einfassungshecke und der Eisenbahn. Es liefen die langen Reihen hin, eine neben der andern, wohlgepflegt, mit Bast an den Pfahl gebunden und mit einer Blausteinlösung berieselt.

Mein Onkel pflegte sich schon im verdienten Ruhestand. Er hatte seine Felder in Pacht gegeben, außer dem kleinen Hausacker. Die paar Joch sollten in verringerter Gestalt die Verbindung mit seinem ehemaligen Wirkungskreis aufrechterhalten und seine Glieder vor dem Einrosten bewahren. Täglich wanderte er in den Weingarten, um nach dem Rechten zu sehen und selbst auch mit Hand anzulegen, daß der Garten wieder für ein Jahr den Haustrunk hergebe und den bescheidenen Rest für die Gäste. Seine Mühe war rührend. Sie übertraf jede andere Verrichtung. Hätte sich sein Hof nicht genau an die Kirche gelehnt, wäre er auch zum Sonntagsgottesdienst in den Wingert gepilgert.

Waren dann die Trauben, zum beginnenden Oktober, so weit reif, daß sie gelesen werden konnten, begann erst ein rechtes Treiben um die Rebstöcke. Burschen und Mädel aus drei Nachbarschaften wurden aufgeboten. Das sang und jauchzte um die Eimer, die von Trauben überquollen, und die Puttenträger standen hoch im Ansehen der Leute an diesem Tag.

Selbst der alte Flurschütz hatte sich irgendwo eine mottenfräßige Flinte ausgeborgt und sie mit Bändern und Blumen geschmückt. Aus ihr gab er einmal am oberen, das anderemal am unteren Ende des Rieds einen blinden Schuß ab. Er hatte geschlitzte Augen und war schier ein handgefertigter Abklatsch jener chinesischen Feldhüter, die es den Langfingern mit lautem Gongschlag anzeigen: „Achtung! der Pfirsichgarten unseres Meisters Je-Hanpu ist augenblicklich mein Standort. Stehlt darum anderwärts, ihr Herren Diebe! Jetzt immer anderwärts!"

Dann wurden die Trauben gepreßt und in blitzblanken Fässern auf die Kanterhölzer gelagert. Wie brave Schienen liefen die Kanter im gleichbleibenden Nebeneinander von einem Ende des Kellers zum anderen.

Um diese Zeit war es gefährlich, die paar Steinstaffeln hinabzusteigen wegen der betäubenden Ausdunstung des gärenden Mostes. Darum legte mein Onkel ein festes Schloß vor die Tür. Das Schloß ließ er dann auch später dran, von der süßen Vorstellung befangen, sein Eigenbau vom Hausacker könnte Liebhaber anlocken.

Bewahre! Das war wirklich eine müßige Einbildung. Denn der Wein war ein Säuerling wie selten einer, rein ein Schreckmittel gegen Diebe.

Mit dieser seiner Eigenschaft aber hing mein Leid zusammen, eines der größten Leidwesen meines jungen Studentendaseins. Denn so oft ich in die Ferien heimkam und meinen Onkel besuchte, führte mich der brave Mann in sein Studierstüberl, in dem Hops, der Spitz, den Bücherwart und Mietz, die Katze, das Stubenmädel mimte, sagte nach altem Brauch: „Bedeck dich, Bub!", was soviel hieß, daß ich den abgenommenen Hut wieder aufsetzen sollte, und holte Kellerschlüssel und Weinkrug vom Rähmnagel. Ich sprach mir im Stillen Mut zu und rief mich im heimlichen Feldgeschrei auf, tapfer zu sein. So sauer war der Wein. Angst und bang konnte einem vom bloßen Gedanken an ihn werden. Meine Mutter pflegte zu bemerken, der Wein des Onkels Paul habe Haltung. Wahrhaftig. Er wußte sich nicht nur selber aufrecht zu halten, sondern brachte diese seine Haltung auch andern bei. Kerzengerade richtete er jeden Gekrümmten auf, daß dieser wie des Königs Majestät selber erschien, auch wenn er den fertigen und noch so arg krümmenden Katzenjammer in sich hatte.

Onkel Paul lobte seinen Tropfen nie. Er erwartete es auch nicht, daß man ihn lobe. Bloß seine eigene Meinung hatte er von dem Gut, nämlich, daß dieses gesund sei. Und das war es ja auch. Soweit eben der Essig auch nicht ungesund ist. Ein Waschen oder Süßen seines Eigenbaus, oder auch nur irgendein Verschneiden mit einem anderen Gut kam nicht in Frage. War der Wein auch kein Burgunder oder Tokajer, so war er doch einer vom Hausacker. Natürlich war er danach auch dem wenig gerechten Rebengrund gemäß. Die Saliterei befand sich nicht weit, wo Salpeter gewonnen wurde. Möglicherweise lag auch der ganze Wingert längelang auf einer Salpeterader.

Onkel Paul kannte die Eigenschaft seines Trunkes. Er entschuldigte sie auch, und zwar ein Jahr damit, daß er die Lese zu früh gehalten hätte, das andere Jahr wieder damit, daß die Lese zu spät gefallen wäre. Zum Verbessern des Sausers verstand er sich nicht. Höchstens, daß er ihm etwas Holunderblüten zusetzte, um sein Bukett zu kräftigen.

Cabanis will gefunden haben, daß die Menschen in Weinländern allgemein heiter, geistreich und gesellig sind. Zu dieser Sorte gehörte mein Onkel. Wenn er aus dem Keller zurückkehrte, füllte er die Gläser — es waren zum Glück winzigkleine Gläschen — und trank dem Studiosus lachend mit der immer wiederkehrenden Aneiferung zu: „Lern, Stier, sonst wird ein Ochs aus dir!"

Der Tropfen schimmerte gründlich und perlte weich moussierend wie die hellste Wagenschmiere. Dennoch sah ich die ganze Stubendecke voll goldgelben Sternen funkeln, wenn ich ihn trank. Mit heroischer Selbstüberwindung schluckte ich ihn und würgte anstandshalber das Lob hervor: „Der Wein hat heuer einen Körper, noch gewichtiger als sonst, kommt mir vor."

„Beileibe!" sagte mein Onkel. „Der könnte noch viel gewichtiger sein, der Körper, wenn ich nicht zu früh gelesen hätte diesmal."

Ich dachte: „Gott sei schon dieses Gewicht geklagt!"

In Erkenntlichkeit für das Lob schenkte mein Onkel gleich nach. Beim zweiten Glas schnitt ich jedem weiteren Lob wohlbedacht die Bahn ab, und lenkte das Gespräch, um schier in Gedanken zwischen Sauer und Süß einigermaßen auszugleichen, auf die diesjährige Honigtracht der Bienen.

Jedesmal, wenn ich den Onkel besuchte, spielte mir sein Säuerling die gleiche Weise vor, daß ich mich zuletzt nachgerade scheute, das sonst so anziehende Studierstübel mit seinen lebenden und toten Schätzen an Weltweisheit zu betreten.

Einmal aber, wohl nur ein einzigesmal blieb mir der Zutrunk mit dem Säuerling bei einem Besuch erspart. Das war eine besondere Gelegenheit und für die Wiederholung unerwünscht. Im Wagenschuppen des Onkels war Feuer ausgebrochen. Kinder hatten Erwachsene gespielt, sich von den Schnittreben des Onkels kleine Stücke als Zigarren ausgebeten. Dabei geschah das Unglück. Der Rebenstoß geriet in Brand, was an sich noch kein zu großes Übel gewesen wäre. Allein die Flammen leckten rasch höher, ergriffen mit eins die Dachbalken des Schuppens und drohten, auch aufs Haus überzugreifen. Dabei war das Jahr eben ein Trockenjahr, nicht zu sagen. Die Roßschwemme eine einzige Hartlette voller Risse und Sprünge. Der Zuflußkanal sandtrocken. Die Brunnen beide Häuserzeilen entlang versiegt, bis auf zwei oder drei am ferneren Dorfend oben. Was ließ sich da tun? Das Haus abbrennen lassen? Mein Onkel holte den Kellerschlüssel von der Rähm. Aber den Weinkrug ließ er am Nagel hängen. Dafür drückte er der Hilfsmannschaft die Löschkübel in die Hand und gebot: „Stellt euch an, Mannder!" Damit schlug er die Zapfen in die blanken Fässer und drehte auf. Im ununterbrochenen Fluß ging die Kübelkette von den Weinfässern zur Brandstätte und zurück. So wurde denn das Feuer auch gedämpft. Freilich war bis dahin auch der ganze Säuerling gar geworden.

Als ich dann nächstens wieder auf Besuch kam, ließ Onkel Paul nicht nur den Weinkrug, sondern auch den Kellerschlüssel am gewohnten Ort hängen. Ich wollte den Hut manierlich abnehmen. Er drückte ihn mir wieder an. „Bedeck dich, Bub!" Dann blickte er eine ganze Weile auf mich herab, etwa bis zu dem Augenblick, in dem sonst noch vor dem Verbeißen des ersten Säuerlinggläschen sein Spruch fällig war. Nun sagte er, wie gewöhnlich, lachend: „Lern, Stier, sonst wird ein Ochs aus dir!" Und ich muß gestehen, in diesem Augenblick fehlte mir schier etwas zu dem gewohnten Text Gehörendes: das Gläschen Säuerling und das folgende.

DIE GEBURT DES MÄRCHENS

Das will ich hauptsächlich jenen Leuten erzählen, die den Autor immerzu fragen: Ist das auch alles wahr? Der Autor blickt betroffen auf, betrachtet die Zimmerdecke, denkt darüber nach: ob es auch wirklich so war? Und weiß es selbst nicht mehr.

Mein Freund Andreas — insgesamt vier Jahre alt — unternahm mit seinem Vater einen Ausflug nach dem Dreihotterberg. Die Einzelheiten der Tour berichtete der Vater; das Märchen selbst hat nur Andreas erzählt.

Es war ein schöner Ausflug, reich an Abenteuern und interessanten Erlebnissen, die schon bei der Kirche von Ujlak, diesseits der Ziegelei begonnen haben. Da kam vor allem einmal ein betrunkener Onkel des Weges, der fuchtelte herum, taumelte und sang, mit einem Wort, er belustigte Andreas. Das war aber noch gar nichts. Weiter oben schloß sich ihnen ein zottiges, schwarzes Hündlein an, das überaus freundlich sich von Andreas an den Ohren ziehen ließ, und dem Kleinen sogar erlaubte, auf seinem Rücken zu reiten. Es war mit einem Wort bestrebt, durch allerlei Hundesachen zum Erfolg des Ausfluges beizutragen.

Wenn man aber einen richtiggehenden Hasen trifft, so ist das noch fabelhafter. Um Andreas zu unterhalten, tauchte hinter dem Gebüsch ein Hase auf, sah ihn an, bewegte die Löffel, ganz wie in den Bilderbüchern, um dann, wie es sich einem Hasen aus Väterchen Grimms Märchenbüchern gehört, plötzlich einen Sprung zu machen und über den Abhang, davon zu laufen, indem er Andreas sein winziges Schwänzlein wies.

Es sollte jedoch noch besser kommen. Sie begegneten einer ganzen Ziegenfamilie, Vier Ziegen. Die meckerten und sprangen umher, offenbar vom Schicksal zum Vergnügen des kleinen Andreas hinkommandiert. Es war wundervoll.

Kann man aber eine Ziege mit einem Reh vergleichen? Beileibe nicht! Das wäre ja, als würde man einen ganz gewöhnlichen Sonntag mit Weihnachten in einem Atem nennen. Bald kamen drei junge Reh daher, die ein Weilchen desselben Weges gingen. Zuweilen blieben sie stehen und sahen Andreas lange an. Dann liefen sie ein bißchen vor ihm her. Sie waren riesig nett und benahmen sich im allgemeinen so, als hätten sie vorher alles mit dem gottseligen Onkel Andersen besprochen.

Gegen Mittag kamen sie bei dem felsigen Abgrund an. Eine großartige Gegend, zwischen den roten Felsenwänden und den von Gestrüpp bewachsenen, schroffen Höhen scheint es mir selbst immer, als müßte mit einem Male Falkenauge oder Winnetou auftauchen und fragen: „Was suchst du hier, Bleichgesicht?" Andreas ist jedoch noch zu klein um etwas über Winnetou oder Falkenauge zu wissen. So schlich er denn auf den Zehen zum Eingang der Höhle, lauschte und flüsterte:

„Pst... Da brummt ja etwas."

Der Vater guckte auch hinein, und hörte ebenfalls das Brummen.

„Was mag das nur sein?"

Der Kleine geht behutsam näher, und meldet strahlend:

„Ein riesiger Eisbär sitzt drinnen."

„Nein, sowas!"

„Ja, ganz bestimmt. Hörst du was er sagt? Er sagt: Grüß dich Gott Andreas, ich habe dich sehr lieb."

Und Andreas schleicht sich noch näher heran und antwortet:

„Ich habe dich auch sehr gerne, du mächtiger Eisbär."

All das habe ich vom Vater gehört. Jetzt will ich es aber vom Kleinen selber hören.

— Komm her Andreas, erzähle mir einmal, was gab's auf dem Ausflug?

Und Andreas erzählt kein Wort, weder vom Besoffenen, der so lustig anzusehen war, noch vom guten kleinen Hund, von den Ziegen oder den freundlichen Rehen. Andreas mag die sachliche Wahrheit nicht, Andreas beginnt sogleich mit dem Bären:

„Da war eine riesige Höhle, und darinnen saß ein furchtbar großer Eisbär. Der sagte: Grüß dich Gott Andreas, ich habe dich sehr lieb! Da sagte ich: Ich habe dich auch sehr lieb, du Bärenkönig. Darf ich zu dir in die Höhle hinein? Nun, sagte der Bär, komm nur mein lieber kleiner Junge, ich habe dich gerade erwartet."

„Und gingst du hinein zu ihm?"

„Selbstverständlich. Ich habe ihm einen Kuß auf die Nase gegeben."

„Ist das auch alles wahr, Andreas?"

Da blickte er mir offen in die Augen:

„Natürlich ist es wahr, es ist ja ein Märchen."

Alexander Török

Henrik Pontoppidan

(1857—1943)

Unlängst erhielten wir die Nachricht vom Tode des berühmten dänischen Schriftstellers Henrik Pontoppidan. Mit ihm ist einer der letzten Zeugen jener krisenhaften, aber an Schöpfungen doch so reichen Zeit verschieden, die man heute bereits auch in der Literaturgeschichte als „die Moderne" bezeichnet. Auch er verdankt seinen Weltruhm vor allem jenem Interesse, das sich am Ende des vergangenen Jahrhunderts immer stärker den nordischen Ländern, der Heimat Ibsens, Björnsons, Lagerlöfs, Brandes', Hamsuns zuwandte. Denn das Tiefste und Wesentlichste seiner Schöpfung wird wohl sicherlich nur ein Däne richtig verstehen und beurteilen können. Die Anerkennung der außerdänischen Welt, des höchsten Forums der „Weltliteratur" des 20. Jahrhunderts fiel ihm zu, als er 1917 mit seinem Landsmann Jellrup zusammen den Nobelpreis erhielt; einige seiner Schöpfungen, — so z. B. der viel gelesene Roman „Hans im Glück" — wurden in alle Weltsprachen übersetzt, sein Ruhm konnte aber den Ibsens und der ersten Stars der „nordischen Mode" nicht mehr erreichen. Er strebte auch gar nicht nach diesem Ziel, denn war er auch ein Vorkämpfer des Modernismus, der gesamteuropäischen Literatur in seiner Heimat, so galt seine Aufmerksamkeit vor allem den Problemen des dänischen Volkes und der dänischen Nation, zu deren schärfsten Kritikern er gehört.

Ein Skeptiker von jenem oft erwähnten „Doppelblick", d. h. von der Neigung, die Probleme von mehreren Seiten als gleich richtig zu beleuchten, rang er sich doch zu einer durchaus ethischen Haltung empor. Auch er gehört zu den großen Moralisten der Zeit und ist an diesem Punkt vielleicht am stärksten mit dem nordischen Riesen Ibsen verwandt, wie dieser hielt auch Pontoppidan strenges Gericht über sich selbst, als er über seine Zeitgenossen richtete. Was ihn von den Moralisten anderer Zeiten unterscheidet, ist die Gebundenheit an die eigene Zeit und Gesellschaft. Er stand mitten in seiner Zeit und hielt ihr den Spiegel der Dichtung vors Gesicht. Sein Hauptwerk, ein umfangreicher Romanzyklus, gibt ein breites Rundbild der dänischen Gesellschaft der Jahrhundertwende. *„Das gelobte Land"* (1891—1895) führt den Leser in das Dänemark der achtziger Jahre, *„Hans im Glück"* (1898—1904) in die neunziger Jahre und *„Totenreich"* (1912—1916) in das folgende Jahrzehnt. Diese Romanreihe ist für die Geistesgeschichte Dänemarks von außerordentlichem dokumentarischen Wert, sie hat aber auch dem ausländischen Leser viel zu sagen, denn Pontoppidan versteht es, in seinen Gestalten allgemein menschliche Charakterzüge zu erfassen und aufzuzeigen.

Er ist ein Realist, der aber nicht mehr bei der naturalistischen Häufung von menschlichen Dokumenten, bei der „ungeschminkten" Enthüllung der Wirklichkeit stehen bleibt. Er verstand es auch, in der scheinbaren Gestaltlosigkeit des Romans die inneren Gesetzmäßigkeiten und die große Form der Kunst zu finden. Seine skeptische Ironie verleiht ihm die Kraft der künstlerischen Distanz, er steht nicht nur inmitten seiner Gestalten, sondern auch über ihnen. Er schrieb einen klaren, einfachen und kräftigen Stil, sicherte sich einen angesehenen Platz nicht nur in der Dichtung seiner Heimat, sondern auch in der modernen europäischen Prosa. Einige seiner Werke wurden auch ins Ungarische übertragen.

—y

DER MALER DES „PICKNICK"

Persönlichkeit und Werk von Paul Szinyei Merse in neuer Beleuchtung

Bedeutende Künstler von wahrhaft ursprünglicher und entschiedener Eigenart des Stils lehren uns, die Natur mit ihren Augen zu sehen. Sie lassen uns auf Motive aufmerken, an denen wir bis dahin achtlos vorbeigingen, und die uns jetzt auf einmal überraschend schön und fesselnd, völlig im Lichte der neuen bildnerischen „Entdeckung" erscheinen. Diese Suggestion kann so eindringlich sein, daß wir bestimmte Dinge gar nicht anders als durch ihre „Spezialbrille" zu betrachten vermögen. Allerdings, je klarer und plastischer wir in einem Kreis von realen Erscheinungen stets das gleiche künstlerische Vorbild erblicken, um so näher liegt die Gefahr, daß wir rückschließend unwilkürlich dieses Vorbild selbst auf seinen uns besonders geläufigen Stil festlegen, und die Kunst des Meisters mit einigen stereotypen Vorstellungen gleichsetzen.

So ertappt sich der Schreiber dieser Zeilen an jedem heiteren Frühjahrssonntag dabei, daß ihm die von frischem Grün bedeckten, sanften, blumigen Abhänge hinter dem Schloß von Kiscell mit den bunten Scharen der Ausflügler stets genau so erscheinen, als wären sie aus einem Bilde von Paul *Szinyei Merse* ins leibhaftige Leben getreten. Ebenso ergeht es ihm mit manchen Ziersträuchern und Blumenbeeten der Margareteninsel, wenn sie unter blauem Himmel im grellen Sonnenlicht prangen. Diesen Sommer kam er auf den Fonyóder Hügeln öfter an einer Partie vorbei, die ihm durch die Vielfalt und üppige Pracht ihrer dichten Baumbestände ins Auge fiel. Zu den Füßen der Baumstämme, auf dem stark gewellten Boden, breitete sich ein verschwenderisch reichbemusterter Teppich von Feldblumen aus: ein zartes Lichtgeflirr von Farben, das, zusammen mit dem saftigen Grün der Laubmassen und dem tiefleuchtenden Himmel, ein Bild von schönheitstrunkenem heidnischen Sinnenzauber, einen echten, typischen Szinyei Merse ergab — zumal, wenn von der azurblauen Höhe der feierliche Glanz einiger blendendweißen Wolken herniederstrahlte.

Es wird wohl nicht nur mir, sondern gewiß auch anderen Kunstfreunden geschehen, daß sie in der ungarischen Landschaft auf malerische Freilichtwirkungen genau im Stile von Szinyei Merse treffen. Der Meister hat durch Werke wie *„Picknick"*, *„Schneeschmelze"*, *„Altweibersommer"*, *„Kientanne"*, *„Thuja"*, *„Klatschmohn"* eine Reihe von typischen landschaftlichen Schönheiten unserer Heimat zum ersten Male in einer ihnen wesensgemäßen und künstlerisch ebenbürtigen Weise bildhaft dargestellt. Er hat diese Schönheiten bildnerisch entdeckt und sie damit in unser aller optisches Bewußtsein gerückt. Seither lacht aus der ungarischen Landschaft in unzähligen, stets von neuem beglückenden Wiederholungen und Abwandlungen die helle, genießerische Daseinsfreude seiner Bilder auch uns entgegen.

Doch je geläufiger wir diese Art von landschaftlicher Schönheit mit seinen Augen sehen, um so dichter und enger summiert sich das Bild seiner Kunst zu einer feststehenden Einheitsvorstellung, eben im Sinne jener klaren, fülligen, gesättigten Freilichtharmonie. Szinyei Merse hat nach seinem ersten, vollendet gemeisterten, genialen Wurf im Pleinair-Stil, nach dem bestrickend anmutigen und duftigen „Picknick" fast ein Vierteljahrhundert warten müssen, bis er, zunächst nur in der Heimat und nur von einem kleinen Kreis junger Künstler, seiner Bedeutung entsprechend, als kühner Vorläufer der Freilichtmalerei gewürdigt wurde. Aber so spät diese Anerkennung erfolgte, so siegreich sollte die Kunst des bereits Fünfzigjährigen in der Folge nicht nur zu hohen offiziellen Ehren, sondern auch zur Popularität gelangen. Sobald das Publikum sich erst einmal an die schlichten Landschaftsmotive des Naturalismus und an die zunächst befremdlichen Farbenstimmungen der Freilichtmalerei gewöhnt hatte, fand die augenfällige, einschmeichelnde Schönheit der Bilder von Szinyei Merse auch in weiten Kreisen der Ausstellungs- und Museumsbesucher begeisterte Liebhaber. Ein untrügliches Zeichen dieser breiten Volkstümlichkeit waren die billigen Buntdrucke in Postkartenformat, die nach seinen Gemälden angefertigt wurden. Doch dieselbe Leichtverständlichkeit und -genießbarkeit, die besonders seine Spätwerke so populär werden ließ, bot sich auch der kritischen Betrachtung als bequeme Handhabe dar, Szinyei Merse etwas summarisch, nach den offenkundigsten und mit der Natur am dinglichsten korrespondierenden Zügen seiner Kunst zu beurteilen. Seine Gestalt schien eindeutig: er war der Naturalist und Pleinairist der Landschaftsmalerei, der in jungen Jahren auf diesem Gebiet einiges von genialer, bahnbrechender Kühnheit schuf, um nachher bis zu seinem Lebensende auf diesen von ihm niemals wieder erreichten Leistungen zu ruhen.

Seine Gestalt in neuer Beleuchtung

Wie in allen summarischen Vorstellungen, ist auch in diesem Begriff ein Kern von Wahrheit enthalten. Doch dieser Kern stellt gleichsam nur das dürre Skelett des Künstlerporträts von Szinyei Merse dar. Es gehört schon eine um vieles differenziertere, psychologisch vertiefte Betrachtung dazu, um dem Wesen und dem Werdegang dieses bedeutenden Malers gerecht zu werden. Die Szinyei Merse-Literatur ist ziemlich umfangreich, sie hat auch manchen wertvollen Beitrag (vor allem die früheren Monographien von Béla *Lázár* und Simon *Meller*) aufzuweisen. Doch eine zutiefst gültige, den Meister in allen Schattierungen und Problemen seines Schaffens bis auf den Grund durchleuchtende, seine Stellung innerhalb der zeitgenössischen europäischen Kunst mit vollendeter Klarheit bestimmende Studie liegt erst neuerdings vor. Sie stammt von der Leiterin der *Graphischen Abteilung* im *Museum der Bildenden Künste* zu Budapest, Dr. Edith *Hoffmann*.*) Ohne die geläufigen, summarischen Vorstellungen über Eigenart und Wert seiner Kunst zu entkräften, hat die Verfasserin um diesen simplen begrifflichen Kern gleichwohl ein nuancenreiches, durch meisterhafte Tönung der Lichter und Schatten plastisch-lebenswahres und fesselndes Bild entwickelt, in dem alle Akzente der Kritik und Würdigung mit feinstem Takt abgewogen sind. Dieser Szinyei Merse, den uns Edith Hoffmann vor Augen stellt, war uns im großen und ganzen bereits bekannt, doch nur aus einer teils respektvollen, teils kritischen Entfernung. Nun wird diese Bekanntschaft durch die hervorragende Monographie der namhaften Kunstgelehrtin bis zu einem Grade intimster geistiger Vertrautheit vertieft, der schon einer neuen Beleuchtung gleichkommt. Erst jetzt hat die Gestalt des Meisters ihr angemessenes Relief und ihre lebendige Atmosphäre erhalten.

Diese endgültige Klärung und Abrundung seiner Charakteristik gründet sich zum Teil auf wichtige Werke, die erst in jüngster Zeit auftauchten, zum Teil auf solche, die der Forschung auch bisher zugänglich waren, doch von dieser entweder überhaupt nicht oder nur ungenügend beachtet wurden. Schon diese Auswahl der zur näheren Betrachtung herangezogenen und reproduzierten Bilder zeugt von besonderer Kennerschaft und von erschöpfender Einsicht in das widerspruchsvolle, problematische Wesen Szinyei Merses. Man muß aber die Darlegungen der Verfasserin lesen, um dieser Persönlichkeit auf den zwiespältigen Grund zu dringen und von hier aus die verhängnisvollen Schwankungen, Unterbrechungen und Rückfälle ihres Künstlerweges zu begreifen. Die Schilderung, die Edith Hoffmann von dieser malerischen Laufbahn entwirft, liest sich bei aller kunstwissenschaftlichen Sachlichkeit der Darlegungen wie ein spannender Schicksalsroman.

Westlicher Geist, östliche Herrennatur

Charakter und Milieu des Künstler werden einer genauen psychologischen Analyse unterzogen. „Seine Tragik: daß er auf der östlichen Hälfte Europas geboren, seinen Verhältnissen und seinem Temperament nach östlich, seinem Geiste nach jedoch fortschrittlich und westlerisch war." Er mußte im Ausland studieren, da das Kunstleben Ungarns damals noch arg in den Anfängen lag. Doch er brachte nicht die Kraft auf, sich in der Fremde, den Widerständen des Beginns zum Trotz, durchzukämpfen. Als er sich in seinen Hoffnungen auf Erfolg getäuscht sah, warf er die Flinte ins Korn und fuhr nach Hause. Eine unglückselige, verhängnisvolle Charakterschwäche, diese Empfindlichkeit gegenüber der Kritik, ein verhängnisvoller Mangel an Selbstvertrauen und innerer Sicherheit. Bis zu einem gewissen Grade mochte es auch die Verwöhntheit des Herrensohnes sein. Der Rückzug wurde ihm auf jeden Fall erleichtert: er gehörte einer der ältesten ungarischen Adelsfamilien an, die Besitzungen seiner Eltern erstreckten sich auf die Gemarkungen von zwölf Gemeinden. „Mit der Erinnerung an so viel Grundbesitz" — schreibt E. Hoffmann —, „mit einem siebenhundertjährigen Stammbaum kann man unmöglich das Schicksal eines Fremden im Ausland auf sich nehmen. Eine Familie kann man nur zu Hause gründen, um das Gut zu übernehmen, muß man nach Hause kommen. Bei seiner gesellschaftlichen Lage war schon das eine große Sache, daß er sich überhaupt der Künstlerlaufbahn widmete."

Nun, *Mednyánszky* ist ein Beispiel dafür, daß ein unbändiger geistiger und menschlicher Freiheitsdrang selbst solch uralte, aristokratische Bindungen zu sprengen vermag. Szinyei Merse hatte nicht dieses Zeug in sich. Er war ein Sonnenkind, als Mensch und als Künstler eine heitere, liebenswürdige Genießernatur. Er konnte und wollte es nicht ertragen, wenn das Leben, und sei es bloß in Gestalt einer ungünstigen Kritik, ihn einmal rauh anfaßte. Er wollte immer nur freundlich angestrahlt und gestreichelt sein.

So kam es, daß er sich jedesmal entmutigt und gekränkt in die provinziale Abgeschiedenheit des väterlichen Herrengutes in Jernye und in eine mehr oder minder völlige, zuweilen jahrelang währende Unproduktivität zurückzog, so oft er mit seiner Kunst in München, Wien oder Budapest auf Verständnislosigkeit und Ablehnung stieß. Natürlich konnten diese Jahre der Passivität nicht ungestraft vorbeigehen. Er mußte jedesmal unter großen Schwierigkeiten wieder bei früheren Stufen seiner Entwicklung anknüpfen, die mittlerweile vom Strom des allgemeinen europäischen Kunstgeschehens an sich schon überholt waren, ihm aber in ihrer ursprünglichen Frische und Schwungkraft gleichwohl unerreichbar blieben. Gewiß blieb er noch immer ein tüchtiger und kultivierter Maler, doch seine Kunst fiel zurück. Szinyei Merse starb 1920, doch die Abbildungen in der Monographie Edith Hoffmanns hören mit dem „Altweibersommer" von 1904 auf. Was noch folgte, war im Vergleich zu den Höhen früherer Jahre ein Abstieg, dessen bildnerische Dokumente die Verfasserin aus guten Gründen lieber unreproduziert ließ. Welche Ironie des Schicksals, daß Szinyei Merse erst dann in seiner ursprünglichen Bedeutung erkannt und in Berlin, Paris, Rom als genialer Bahnbrecher in der malerischen Erschließung des Sonnenlichts, als großer Kolorist und „wunderbarer Ungar" gefeiert wurde, als seine Kunst nur noch ein schwacher Abglanz der eigenen Herrlichkeit von einst war.

Ein Vorläufer der Freilichtmalerei und des Impressionismus

Im Jahre 1873 (man beachte das Datum!) malte Szinyei Merse das „Picknick." E. Hoffmann führt die Worte an, die L. *Réau* im zweiten Band seines großen Werkes *„Histoire de Expansion de l'art français moderne"* über dieses in München entstandene Bild äußert: „Es bedeutet einen unstreitbaren Sprung im Kampf um das Licht. Keine einzige Geschichte der europäischen Kunst dürfte diesen genialen Beitrag außer acht lassen." Hören wir auch, was die Verfasserin selbst über das „Picknick" zu sagen hat:

„Das kühne, beinahe blendende und dennoch musizierend angenehme Ensemble der Farben, die Freiheit und die bei Pleinair-Bildern so ungewohnte Geschlossenheit der Anordnung, die überlegene Sicherheit des Vortrages, der gleichwohl so weich und liebenswürdig erscheint, die vornehme Anmut und zugleich lässige Haltung der Gestalten, die Glut der Empfindung, die gleichwohl leicht und in heiterer Zurückhaltung bleibt, die Schönheit der Komposition, die an den Traditionen festhält und durch ihre Pleinair-Lösung dennoch individuelle, neue Wege beschreitet, der kristallklare Gedanke und der großzügige seelische Gehalt des Bildes üben auf den Betrachter eine überwältigende Wirkung aus. Von den vielen Eigenschaften des Ungarn sind die gewinnendsten Charakterzüge verdichtet in diesem einzigen Bilde enthalten."

Szinyei Merse war mit diesem Werk dem München der siebziger Jahre weit voraus. *Böcklin*, der ihm in seinem Bestreben nach sonniger Farbenhelligkeit nahe stand und dessen mythologisierender Romantik der junge Ungar in Stunden der Unklarheit über den richtigen eigenen Weg zuweilen nacheiferte, Böcklin also wußte mit der echten, von Freilicht übersprühten Naturseligkeit des „Picknick" nichts Rechtes anzufangen. Das Bild gefiel ihm zwar, doch, wie es bei Hoffmann zu lesen steht, äußerte er die Hoffnung, „daß der Künstler nun endlich etwas Ernsteres malen würde". Er wollte nämlich die Natur auch in den Bildern des ungarischen Malers mit einer pseudo-heidnischen, literarischen Mythologie verbrämt haben. *Leibl* aber, der damals immer mehr zu einem peinlich genauen, nüchternen, sachlichen Naturalismus kam, wandte sich angesichts des „Picknick" vollends vom Freunde ab.

Wäre Szinyei Merse um die selbe Zeit nicht in München, sondern in Paris gewesen, so hätte er in den Anfängen des französischen Impressionismus geistesverwandte Bestätigungen der eigenen Ziele gewinnen können. Die Pariser Atmosphäre hätte ihn zu noch kühneren malerischen Schwingungen begeistert. Mehrere brillante Farbskizzen aus den Jahren 1868/69 und 1870, desgleichen einige duftige Studien, die unmittelbar auf das „Picknick" folgten, zeigen Szinyei Merse in verblüffender Nähe jener jäh entflammten, impressionistischen Augenblicklichkeit der Darstellung, die selbst von *Monet* und *Manet* erst mehrere Jahre später gewagt wurde. Doch der Münchner Mißerfolg des „Picknick", der sich kurz darauf in Wien und zehn Jahre später noch einmal im Münchner Glaspalast wiederholte, entmutigte den Künstler. Er verirrte sich auf Böcklinsche Gefilde, und als er wieder zur reinen Pleinairdarstellung der Natur ohne romantisch-mythologische Thematik zurückkehrte, konnte er sich nicht mehr zur früheren Kühnheit und Frische der Konzeption und Ausführung emporschwingen. Sein Stil wurde gegenständlicher, naturalistischer. Es gelang ihm noch manch großartiger Wurf, doch nun reihte er sich, der ehemals an der Spitze der europäischen Entwicklung marschierte, einer bereits überaus breiten, mittleren Front der Malerei ein, um später noch mehr nachzulassen und zurückzufallen. Ein Landschafter und Porträtist von hervorragender Bedeutung, dessen Schaffen einige glanzvolle Höhepunkte aufweist, der aber nur einen Bruchteil jener malerischen Leistungen verwirklichen konnte, zu denen er vermöge seiner Fähigkeiten berufen gewesen wäre.

Es ist geradezu aufregend, dem Verlauf dieses Künstlerweges, der uns besonders im Lichte seiner verspäteten Triumphe so tragisch erscheint, in der Monographie von Edith Hoffmann Schritt für Schritt zu folgen. Zunächst geht alles gut. Mit unfehlbarer Sicherheit findet der junge Künstler den Weg seiner eigenen Persönlichkeit, der aus der Kulissenwelt der Schule von Piloty und dann von den literarischen Idealisierungen Böcklins ins Freie, buchstäblich in das freie Sonnenlicht und zur schlichten, innig beseelten Harmonie der Natur führt. Doch es folgen die „falschen Weichenstellungen", die sich aus den Tiefen der Entmutigung und der inneren Schwankungen ergeben und den Helden des Buches von seinen eigentlichen hohen Zielen abbringen. Es gibt Momente bei der Lektüre, da man ihm warnend zurufen, ihm die wahre Richtung weisen möchte. Am Schlusse angelangt, legt man das Buch mit einem resignierten Seufzer aus der Hand...

Die fesselnde Studie wird durch einen chronologisch geordneten Katalog sämtlicher Ölgemälde des Meisters und durch 64 schöne Bildtafeln ergänzt.

Ernst Kállai

*) Hoffmann Edith: *Szinyei Merse Pál.* Budapest, 1943. Az Országos Magyar Szépművészeti Múzeum kiadványa. Dritter Band der vom Ungarischen Landesmuseum für Bildende Künste veröffentlichten Schriftenreihe über ungarische Kunst.

Heinrich Lenkei: *Képek a multból (Bilder aus der Vergangenheit). Budapest, Kalász, 1943.* Heinrich *Lenkei*, der unlängst verstorbene Schriftsteller und Übersetzer, gibt hier einen Band von Porträts, kleinen Skizzen, Antlitzen berühmter Leute. Karl *Markó*, der Maler Arkadiens, Baron Nikolaus *Jósika*, Paul *Ányos*, *Ovid*, *Dürer* (in Antwerpen), *Gutenbergs* Gestalt, *Aretino*, *Goethe*, *Schumann*, *Napoleon*, *Defoe* und *Swift*, *Balzac* und Jenny *Lind* ziehen an uns vorbei. Die Auswahl hat keinen gemeinsamen Gesichtspunkt, der Autor würfelt diese Menschen nach seinem Gutdünken zusammen. Die Art ihrer Analyse und Darstellung ist etwas veraltet; Lenkei zeichnet durch dramatische Szenenfolgen, nicht durch psychologische Details, seine Darstellungsart ist lyrisch-impressionistisch, aber immer lebendig und packend. Den Schluß des Buches bilden eine Reihe von Gedichten des Autors, zarte, kluge Verse, die jedermann gern lesen wird.

C. M.

BEZUGSPREISE DES PESTER LLOYD

Morgen- und Abendblatt: Vierteljährlich 29.— P, monatlich 10.10 P. Nur Morgenblatt: Vierteljährlich: 16.— P, monatlich 5.60 P. Nur Abendblatt: Vierteljährlich 13.— P, monatlich 4.50 P.

AUSLAND:

Morgen- und Abendblatt vierteljährlich 42.— P, monatlich 14.— P.

EINZELNUMMER:

In Budapest und in der Provinz: Morgenblatt an Wochentagen 20 Fillér, an Sonntagen 40 Fillér, Abendblatt 16 Fillér.

VERLAG: PESTER LLOYD-GESELLSCHAFT

Chefredakteur und für die Schriftleitung verantwortlich — — — Georg Ottlik

Stellvertretender Chefredakteur und für den Verlag verantwortlich Béla Pogány

Druckerei des Pester Lloyd — — Árpád Kertész jun.

Erscheint täglich zweimal, mit Ausnahme von Sonntag nachmittag und Montag früh

Redaktion, Administration und Druckerei: Budapest, VI., Eötvös-ucca 12 Telephon: *220—440*

A MŰCSARNOKBÓL

SZINYEI-MERSE PÁL JUBILEUMA. Szinyei-Merse Pál, az európai hirű tájfestő művész, ebben az évben lesz hetven éves s ugyancsak ebben az esztendőben üli meg eredményekben gazdag művészi pályafutásának félszázados jubileumát. A Társulat választmánya, amelynek Szinyei-Merse Pál régi illusztris tagja, a kettős évforduló alkalmából, a mester tiszteletére és megünneplésére, Andrássy Gyula gróf elnöklésével, április 15-én délután az Országos Szépművészeti Múzeumban dísz-ülést tartott.

Az ünnepségen résztvettek a kormány képviseletében: Jankovich Béla dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter, Ilosvay Lajos és Madách Emánuel államtitkárok, az ünnepelt mester családja részéről: Szinyei-Merse Félix országgyülési képviselő, a mester fia, Szinyei-Merse Rózsi, a mester leánya, Szinyei-Merse József dr. közigazgatási bíró, özvegy Szinyei-Merse Béláné, Szinyei-Merse Anna és férje Radisics Elemér dr. művészeti író. A Társulat választmányának tagjai közül jelen voltak: Forster Gyula báró és Hauszmann Alajos alelnökök, Benczúr Gyula dr. tiszteleti tag, Bosznay István, Bruck Miksa, Dudits Andor, Ferenczy Károly, Hikisch Rezső, Hültl Dezső dr., Istók János, Jendrássik Jenő, Karlovszky Bertalan, Kézdi Kovács László, Keményffi Jenő, Kisfaludi Strobl Zsigmond, Málnai Béla, Róna József, dobai Székely Andor, Telcs Ede, Vágó József; a nem művészek közül Batthyány Lajos gróf, Bárczy István dr. polgármester, Dessewffy Aurél gróf, Egger Gyula, Glück Frigyes, Harkányi Frigyes báró, Léderer Sándor, K. Lipthay Kornél, Majovszky Pál dr., Molnár Viktor, Petrovics Elek dr., Szmrecsányi Miklós dr. tiszteleti tag és zólyomi Wágner Géza dr. társulati igazgató; a Képzőművészeti Főiskola tanári kara részéről: Várdai Szilárd igazgató vezetésével megjelentek: Aggházy Gyula, Badics Ferenc dr., Bottka Miklós, Dörre Tivadar, Erdőssy Béla, Glatz Oszkár, Havranek Ferenc, Hekler Antal dr., Kovách Géza, Nádler

EURYONE
MARQUIS FRANZ V. BAYROS RAJZA

A SZENT-GYÖRGY-CÉH
XXII. AUKCIÓJÁBÓL

Művészet 1915-

egyébként nehezen megjelölhető határra, amelyen innen az épület még a «bon sens» terméke, azontúl már kevésbbé.

A nádor-utcai irodaháznál sem mondható például, hogy a tervezők csupa plebejus-anyag alkalmazására voltak kényszerítve. Az épület külső anyaga t. i. kő, s ezenkívül ugyancsak itt, a homlokzat nagy ablak-kiképzésein, valamint a kapun, az olcsónak épen nem nevezhető mahagonifa kapott szerepet. Bent pedig, a földszinti bankteremben a stukko és az amerikai diófa. Mennyivel más azonban ez épület összhatása ahhoz képest, amit az újabb bankstilus ad egynémely termékében! Ez a stilus ugyanis valóságos vára akar lenni a jóféle anyagoknak. Annyit vesz belőlük és úgy kezeli őket, hogy az épület, minden tagjával messzire észrevehetően hirdesse ezt a jelmondatot: itt a bank építtetett, a hatalmas és reális alaptőke. Ám az eredmény az, hogy a különben kitünő anyagból való súlyos masszák nem annyira erőtől dagadoznak, mint inkább bizonyos parvenü vonástól. Nem monumentálisak igazán, hanem csak ál-páthosszal rendelkeznek. S végső konkluzióként róluk inkább juthat eszünkbe egy modern maharadzsa székháza, semmint az, hogy falaik mögött egy polgáremberekét kiszolgáló pénzintézet sürgő-forgó élete folyik.

Mindettől elütő tulajdonságok teszik rokonszenvessé a nádor-utcai új bank- és irodaházat. Falai szinte a puritánságig egyszerűek. Az ablak és a párkány a maga elsősorban fontos, konstruktiv jelentőségében érvényesül, nincs gyöngítve azzal, hogy ok nélküli díszítések halmazának célpontja legyen. Viszont e tompítottság ellenére is az épület nem rideg, mint valami malom, vagy csupasz gazdasági épület. Ami ettől megóvja, először a burkoló kő materiális szépsége, s az ebbe raffináltan illesztett fa-dekoráció. A kapu, a földszintet és első emeletet összefoglaló portál-kiképzés, amely a diszitő kedélynek annál gazdagabb játékot enged, s a sima, egyszerű háttérből annál teljesebb hatással emelkedik ki. Ez a fa-portál egyébként a régi idők boltkapuzatainak szépségére emlékeztet, s határozottan artisztikus fölényre mutat, a ma városszerte lábra kapott — alkalmazásukban jellegtelen és sivár — fémportálokkal szemben. Itt, valamint az épület egyéb dekorativ-részeinél, a reneszánsz angol változatának motivumaival éltek a tervezők. Általában e bank- és irodaház, véleményünk szerint, azt a benyomást kelheti a szemlélőben, hogy minden darabja, kezdve a tér praktikus kihasználásától, ama cél felé tör, amit jellege, rendeltetése ir elő. Vonzó hatásának titka felépítésének logikusságában, az anyagok stilszerű kezelésében s a mértékkel kellő pontokon alkalmazott diszítésben rejlik. Ami mind arra vall, hogy ha az épület újszerű is, azért nem «forradalmi», hanem sokkal inkább alapul a tradiciók tiszteletén, a belőlük levont tanulságokon.

Haasz és Málnai másik műve egy kerti feljáró s bérház a Tátra-utcában, amely a régi Pest architekturájának emlékét kelti fel. A Hild korának ízét. Amikor bőven rendelkezünk a külföldi divatosság kopiáival: jó és örvendetes ilyesminek a megállapítása.

DIMITRINO

SÍRÓ NŐ
LIIPOLA YRJÖ MÜVE

A MŰCSARNOK
TAVASZI TÁRLATÁBÓL

Róbert, Neogrády Antal, Olgyai Viktor, Pilch Dezső, Radnai Béla, Rakssányi Dezső, Réti István, Révész Imre, Székely György dr., Tardos Krenner Viktor, Weszely Ödön dr. és Zemplényi Tivadar.

Az ünneplőket a muzeum palotájában a háziúr, Petrovics Elek dr. miniszteri tanácsos, igazgató és Lesskó János titkár, az ünnep rendezője fogadták. Jóval öt óra előtt egészen megtelt a dísz-ülés színhelye, a tavaszi tárlat egyik pompásan diszített kiállítási terme. Emelvényen foglalt helyet Andrássy Gyula gróf elnök, mellette ültek Forster báró és Hauszmann Alajos alelnökök, Wágner dr. igazgató, Jendrássik helyettes igazgató, Dudits, Róna és Vágó igazgatósági tagok. Külön fenntartott helyen ült Jankovich miniszter, Ilosvay és Madách államtitkárokkal, míg az első széksorban foglaltak helyet a mester családtagjai.

Andrássy gróf elnök inditványára Forster Gyula báró alelnök vezetésével küldöttség ment Szinyei mesterért, amelynek tagjai voltak: Wágner dr. igazgató és Jendrássik helyettes igazgató. A mikor a küldöttség a jubiláló mesterrel a terembe érkezett, az egybegyültek percekig lelkesen tapsolták és éljenezték. Az ünnepelt az elnökkel szemben, jobb oldalt, díszes karosszékben foglalt helyet, s mire az ováció elcsendesült, Andrássy gróf elnök megnyitván a dísz-ülést, üdvözölte a megjelenteket, a jegyzőkönyv hitelesítésére Benczúr Gyula dr. és Szmrecsányi Miklós dr. tiszteleti választmányi tagokat kérte fel, annak vezetésével Lesskó János titkárt bízta meg.

Ezután felolvasta a Társulat védnökének, József királyi hercegnek a harctérről érkezett alábbi táviratát:

«A mai szép ünnepélyen lélekben közöttük vagyok és igaz benső üdvkivánataimat küldöm a nagy Mesternek, üdvözletemet az összes ünneplőknek. József kir. herceg.»

A művészlelkü királyi herceg táviratát az ünneplők lelkesen fogadták és melegen ünnepelték a Társulatnak a harctéren küzdő védnökét.

Nagy figyelem közepette fogott most ünnepi beszédébe Andrássy Gyula gróf elnök, amelyet többször szakított félbe a tetszés s a beszéd befejezése után az ünneplők ismét percekig tapsolták és éljenezték a jubiláló mestert és az ünnepi szónokot.

(Andrássy grófnak mély tartalmú, gyönyörű beszédét lapunk elején egész terjedelmében közöljük.)

Az ünnepi szónoklat után Róna József szobrászművész, mint a Magyar Képzőművészek Egyesületének elnöke, a következő beszéddel tolmácsolta a jubiláló mester előtt a művészek összességének üdvözletét:

«Ha visszatekintünk a magyar nemzet ezer éves történetében, keresve a nemzeti kultura és a magyar művészet fejlődését, azt látjuk, hogy a nemzet csak aránylag kevés időt szentelhetett kulturális törekvéseinek. Mert a sors arra szemelte ki nemzetünket és országunkat, hogy mint Európa védőbástyája, örökös harcokban védje meg a nyugat kulturáját.

Csak az e harcok közötti rövid szünetekben vehette fel újra és újra saját kulturális törekvéseinek sokszor elvesztett fonalát.

CIGÁNYLEÁNY
VASTAGH GYÖRGY
FESTMÉNYE

A SZENT-GYÖRGY-CÉH
XXII. AUKCIÓJÁBÓL

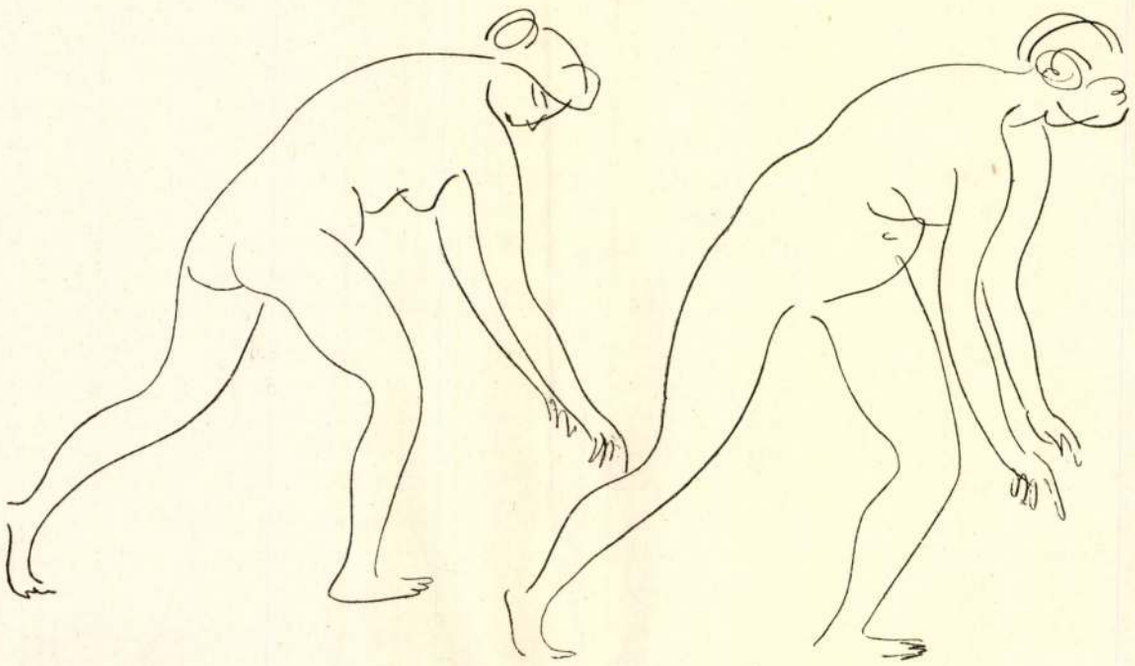

AKTOK VASZARY JÁNOS RAJZA

De mint a sokáig parlagon hevert föld dúsabban hozza a termést, úgy e rövid szünetek alatt a magyar kultura talajából is csodálatos talentumok fejlődtek ki, költők, tudósok, akik ragyogó műveikkel ép úgy mint kardjukkal szolgálták e hazát.

Most is, amikor itt összejöttünk, hogy e magyar őstalajból fakadt nagy művészt ünnepeljük, a magyar nemzet szine-java megint teljesíti történelmi hivatását.

A Kárpátokat, édes hazánk e kapuit az ellenség milliói döngetik megint oly ádáz dühhel, a milyenre a világtörténelemben példa nincsen. És a mi fiaink, a mi testvéreink ott állnak rendületlenül, mint maguk a kárpáti sziklák és mint őseiknek méltó utódai küzdenek és harcolnak e drága hazáért.

Mi, akik itthon rekedtünk, bízó aggodalommal figyeljük e gigászi harcot és minden idegünkkel minden gondolatunkkal ott vagyunk.

És ha e harci zajban mégis összejöttünk békés ünnepségre, annak csak nagy oka lehet: Szinyei-Merse Pált ünnepeljük!

Hogy ki Szinyei, azt Andrássy Gyula gróf ragyogó szavakkal ecsetelte nekünk, ahhoz hozzátenni valónk nincsen.

Csak néhány szót akarok hozzád intézni Szinyei mester!

Nekünk művészeknek Te vagy az örökké ifjú művész szeretett példaképe, akinek legutóbbi képein is ott ragyog a fiatalos báj és szépség! — Ma a magyar nemzet szeretete és tisztelete ragyogja be ősz fejedet. Mi is itt vagyunk, hogy veled örüljünk és kívánjuk, hogy mindannyiunk szeretetét még sokáig élvezhesd! Isten éltessen!»

Végül a Képzőművészeti Főiskola tanári karának nevében Bosznay István festőművész az alábbiakban hódolt illusztris igazgatójuk előtt:

«A Képzőművészeti Főiskola nevében üdvözöllek téged Mester s átadom jókivánatainkat.

Adja Isten, hogy ősz fejjel, de nem lankadó frissességgel szőhesd tovább színes álmaidat, melyeket a mi kedves magyar földünk inspirál. Hadd érezzük a Te műveiden keresztül ennek a földnek színét, illatát. Hadd gyönyörködjünk ké-

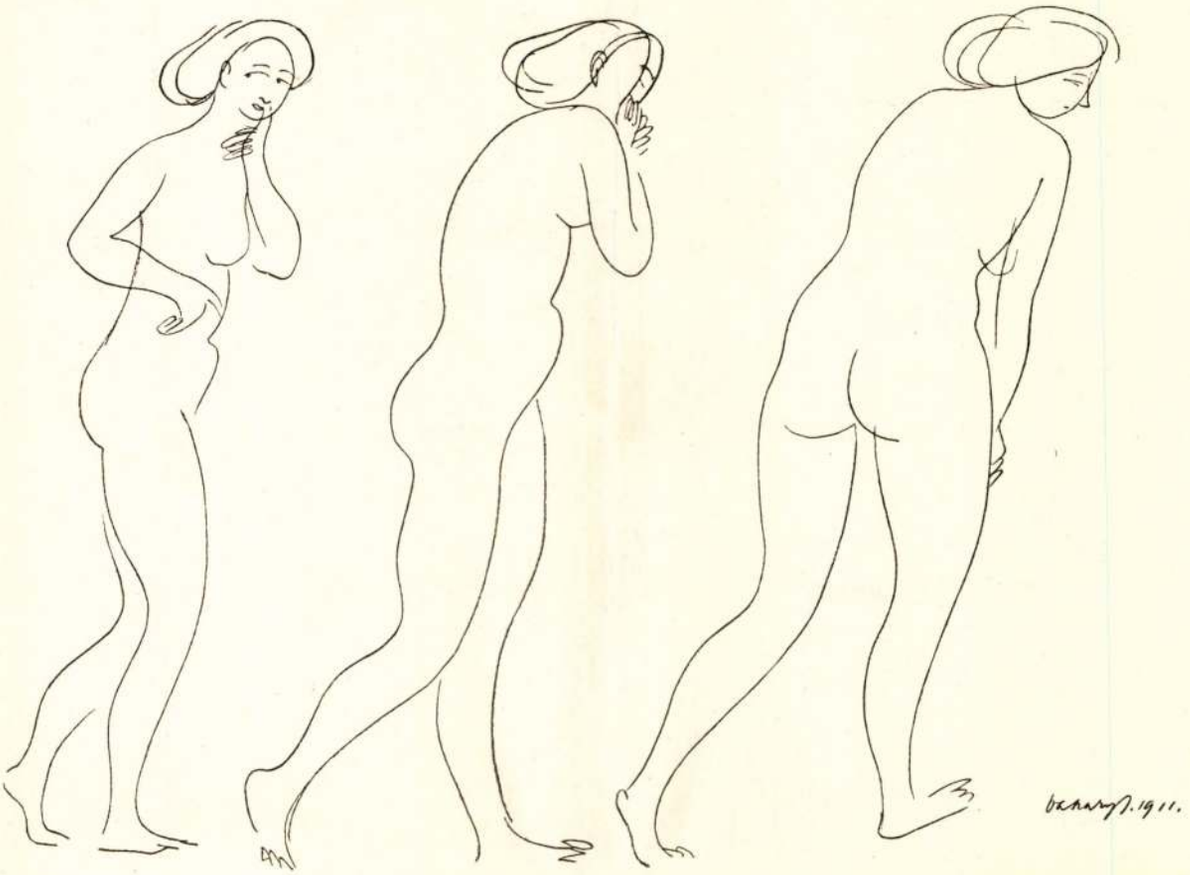

AKTOK

VASZARY JÁNOS RAJZA

peiden a kék ég mélységeiben, bárányfelhőid ezüstjében, az ősz melankóliájában, aranyos búcsúfényében!

Maradjon meg sokáig a Te derült világnézeted, alkotó erőd, a munkáid hirdessék a magyar föld szépségét s a magyar genius őserejét. Művészeted itt nőtt nagyra, magyar mint magad vagy — egészen a miénk.

Terebélyes nagy fa! Virágoztál dúsan, nemes gyümölcsöket érleltél, még teremsz vigan, virulj tovább is!

A hirtelen nőni akarás és múló sikerek korában ünneplünk Téged, ősz Mester, ki hetven éves korod dacára is, piktor kedvvel alkotásra készen állsz; adjon Isten esztendeidhez esztendőket, sikereidhez sikereket: fess még sokat a magad gyönyörűségére s a mi örömünkre. Élj sokáig!»

Az üdvözlések után az elnök nagy tetszés közepette kimondotta, hogy a választmány egyhangú lelkesedéssel azt a határozatot terjeszti a közgyűlés elé: válassza meg a közgyűlés Szinyei-Merse Pált, soha el nem évülő érdemeinek szerény elismeréseül a Társulat tiszteleti tagjává.

Általános figyelem közepette állott fel szólásra most az ünnepelt mester és meghatottan a következő néhány meleg szóban mondott köszönetet:

«Hálásan köszönöm az uraknak azt a megtiszteltetést, amelyben kegyesen részesíteni méltóztattak. Meg lehetnek győződve, hogy boldog lennék, ha tudnám azt, hogy művészetemmel csakugyan tettem valami szolgálatot az országnak és a magyar kulturának. Fogadják még egyszer szívből jövő köszönetemet.»

Szinyei-Merse Pált köszönő szavai után ismételten soká éljenezték, mire a dísz-ülés véget ért.

A dísz-ülésről a választmányi tagok közül távolmaradásukat halaszthatatlan kötelességük miatt kimentették: Berzeviczy Albert dr., Kohner Adolf dr. báró és Gárdos Aladár szobrászművész, valamint az ünnepelt fivére, Szinyei-Merse István sárosi főispán, ki a háború miatt nem jöhetett el megyéjéből. Mindannyiok üdvözletét Andrássy gróf elnök tolmácsolta a mester előtt.

*

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM DAUMIER-KIÁLLÍTÁSÁBÓL

GUIZOT KÉPMÁSA

A jubiláló mestert a díszülés napjának reggelén a Képzőművészeti Főiskolában lévő műtermében meglátogatta Jankovich Béla dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter, Ilosvay Lajos államtitkár és Majovszky Pál dr. miniszteri tanácsos, a művészeti ügyosztály főnökének társaságában. A miniszter tolmácsolta a mester előtt a kormány jókívánságait, s ezután az urakkal hosszasan gyönyörködött Szinyei örökszép alkotásaiban, majd megtekintette a főiskolában berendezett hadikórházat.

*

Szinyei-Merse Pált élete kettős nevezetes évfordulójának alkalmából az ország minden részéből, sőt a külföldről is elárasztották üdvözlő sürgönyökkel és levelekkel, amelyek mindegyike egy-egy babérlevele Szinyei örökéletű művészete dicsőségének.

Széll Kálmán volt miniszterelnök a következő táviratban gratulált: «A remek alkotóképességgel megáldott érdemdús nagy művészt a nevezetes kettős évforduló alkalmából az egész magyar társadalom fényesen ünnepli. Hervadhatatlan koszorúdhoz legmelegebb üdvözletem jeléül én is örömmel fűzök egy babérlevelet. Az Isten adta ihlet ritka szikrája még sokáig aranyozza be mesteri ecsetedet, melynek szépművészetünk, a nemzeti közművelődés és nemes eszményekért való buzdulásunk már annyi ragyogó, értékes művet köszönhet. Széll.»

Szmrecsányi Lajos dr. titkos tanácsos, egri érsek távirata így szól: «Művészi jubileumod

ünnepén rokoni édes örömmel ünnepellek én is, üdvözölve a nagy művészt, akinek úttörő diadalmas irányához kitartó ragaszkodása fényes igazolást, nagy sikere csodálatot kelt mindenütt. Szmrecsányi érsek.»

Irásbelileg üdvözölték a mestert az Országos Szépművészeti Múzeum igazgatóságának nevében Petrovics Elek dr. miniszteri tanácsos, igazgató, a Nemzeti Szalon művészeti egyesület nevében Déry Béla igazgató, a Magyar Építőművészek Szövetsége nevében Spiegel Frigyes első mester és Málnai Béla titkár, a Kéve művész egyesület nevében Szablya Ferenc elnök, a Könyves Kálmán műkiadó társaság részéről Horváth Géza és Révai Ödön igazgatók, az Országos M. Kir. Iparművészeti Iskola részéről Czakó Elemér dr. igazgató, a Lipótvárosi Casinó részéről Ruszt József udvari tanácsos, alelnök, továbbá Dessewffy Emil gróf és neje, Lukács György volt kultuszminiszter, Dessewffy Arisztid, Kunwald Cézár, Körösfői Kriesch Aladár, Möller István, Koszta József, ujpesti Wolfner Gyula, Schiffer Ambrus, Barcsay Gábor, Ott János, ids. Kéry Gyula békési főispán, Sághy Gyula egyetemi tanár, Piller Dezső, Rainer Károly építész, Bánó Géza, Fuhrmann Andor az aranyosmaróthi törvényszék elnöke, Hornyai Ödön dr. biró és festőművész, Edvi Illés Aladár, Ráth Péter, Bárdossy Jenő és neje, Beer József kir. tanácsos, Térey Gábor dr. a Szépművészeti Múzeum régi képtárának igazgatója, Thorma János, Szirmai Balamér, Ardó Elek dr., Mattyasovszky Gábor, Grünwald Vilmos és neje, Löwengard János és neje, László Mihály képviselő, Deák Ébner Lajos az állami női festőiskola igazgatója, Balassa József dr., Grünwald Mór építész, Hermann Lipót, Innocent Ferenc, Piller Kálmán, Sámuel József, Fehér Jenő városi főmérnök, özvegy Velits Antalné, Vaskovits Erzsi stb.

A TÁRSULAT KÖZGYŰLÉSE. A Társulat 54-ik évi rendes közgyűlését április 30-án tartotta meg, Forster Gyula báró elnöklésével a Szépművészeti Múzeum palotájában. A közgyűlésen a fővárosban időző művészek csaknem teljes számban megjelentek és igen sokan vettek részt a közélet kitűnőségei közül is. A kultuszkormányt Klebelsberg Kunó gróf államtitkár és Majovszky Pál dr. min. tan., a művészeti ügyosztály főnöke képviselték, míg a sokaságban ott voltak: Berzeviczy Albert dr. a Tud. Akadémia elnöke, Szmrecsányi Miklós dr. társulati tiszteleti tag, Bárczy István polgármester, Nemes Antal dr. püspök, Molnár Viktor ny. államtitkár, Dessewffy Emil gróf, Szalay Imre báró a Nemzeti Múzeum igazgatója, Petrovics Elek dr. a Szépművészeti Múzeum igazgatója stb. Az elnök megnyitván az ülést, üdvözölte az egybegyűlteket, a jegyzőkönyv hitelesítésére Berzeviczy Albert dr.-t és Radnay Béla szobrászművészt kérte fel, annak vezetésével pedig Lesskó János h. titkárt bízta meg.

A formaságok elintézése után Forster báró elnök nagyszabású, mély tartalmú beszédet mondott a művészetről, röviden vázolván azt a nagy kulturális munkát, melyet a társulat a mai nehéz időkben végzett. Beszédét a következőkkel fejezte be:

«Ez a háború komoly magábaszállásra indítja az embereket. És erre szükség van minden irányban, mert össze kell szedni úgy a szellemi, mint az anyagi téren minden erőnket, hogy megküzdhessünk a reánk tóluló nehézségekkel és biztosíthassuk a második évezredre azt, amiért a nemzet már ezer éven át küzdött: a szellemi, az anyagi önállást, a szabad fejlődést. Szükség van erre a művészet birodalmában is, melyben a Franciaországból kiindult irányzattal, bár a morál törvénye a művészeté is, néha a szabadosság nyer tért és a divatos áramlatok és az újság ingere száműzni kívánja a múltból átöröklött nemes hagyományokat, a magasztos eszményeket és le akarja dönteni, mint Bode mondja, a vallás- és erkölcsnek terhes korlátait. Ezen irányzat képviselői előtt a költészet képtelenség, az eszmény hazugság, a képzelet bárgyuság. Hála Istennek minálunk művészeink mértéket voltak képesek tartani és nem feledkeztek meg sem arról, mit Millet mondott, hogy szép csakis a lélek szépsége, sem Göthe szavairól, hogy minden művészet kezdete és vége a feldolgozott tárgynak belső tartalma.

Ámde új és komoly munkára kell kelnünk. Ezt kivánják azok az óriási áldozatok, melyeket a nemzet hozott, azok a mérhetetlen veszteségek, melyeket szenvedett, azok a sírok, melyekből jobb és biztos jövőnek kell feltámadnia. Ha áll a nagy német nemzetre az, hogy a háború villámpörölye óriási ütéssel egygyé for-

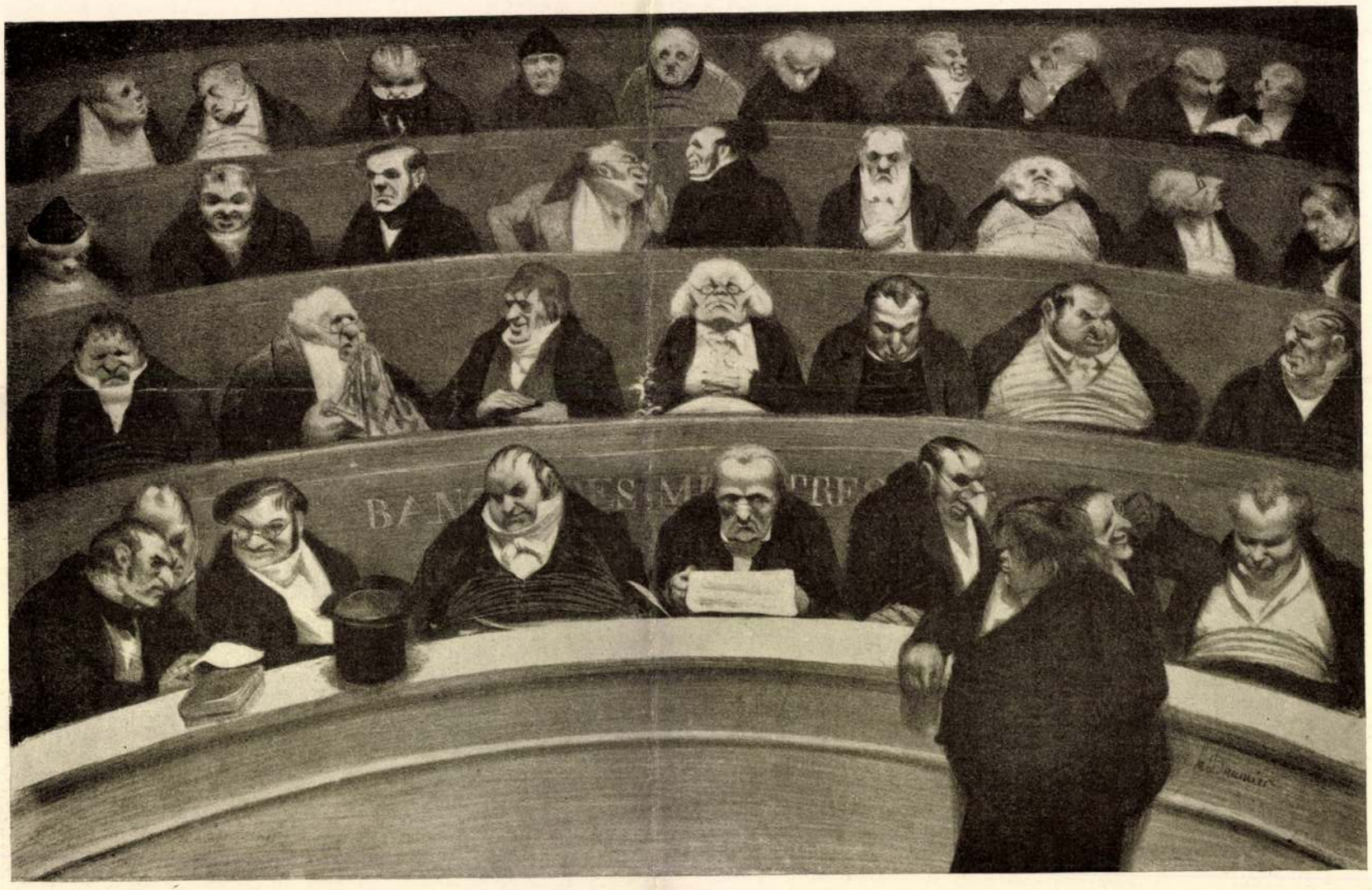

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM DAUMIER-KIÁLLÍTÁSÁBÓL

A TÖRVÉNYHOZÓ HAS

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI KISKÖNYVTÁR

RAJNAI MIKLÓS

SZINYEI MERSE PÁL

MŰVELT NÉP KÖNYVKIADÓ

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI KISKÖNYVTÁR

RAJNAI MIKLÓS

SZINYEI MERSE PÁL

MŰVELT NÉP KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 1953

SZERKESZTETI:
A NÉPMŰVÉSZETI INTÉZET

Felelős kiadó: Lukács Ernőné
Felelős szerkesztő: Fischer Ernő
Műszaki felelős: Löblin Imre
Megjelent 1500 példányban, 1.5 A/5 ív terjedelemben
a MNOSz 5601—50Á szabvány szerint

Budapesti Szikra Nyomda, V., Honvéd-u. 10. — 13209
Felelős vezető: Lengyel Lajos igazgató.

A múlt század második felében bő szüretje volt a magyar képzőművészetnek. A termés minden várakozást felülmúlt. A Műegylet 1840-es első kiállításának látogatói nem is sejthették volna, hogy az ott látott zsenge kezdetből néhány évtized múlva az lesz, ami lett. Pedig ekkor részben már éltek, részben egy-két év múlva megszülettek azok a mesterek, kik úgyszólván máról-holnapra egysorba emelték képzőművészetünket olyan nemzetekével, melyek többszáz éves zavartalan művészi múltra tekinthettek vissza. 1830-ban születik Madarász Viktor, 1835-ben Székely Bertalan, az 1840-es években Munkácsy, Mészöly, Benczur és Paál László. Ebben az időben — 1845-ben — születik Szinyei Merse Pál is, Munkácsy mellett a magyar festészet legnagyobb alakja.

Művészetünk e nagyarányú felvirágzásának gyökerei a magyar társadalom és gazdasági élet kapitalista átalakulásában találhatók meg. Az 1848-as forradalom utáni félszázad ugyanis az egyre nagyobb iramú kapitalizálódás folyamatát jelenti hazánk számára. Ez a folyamat eleinte — a kiegyezésig — meglehetősen lassú, mivel a feudális maradványok és a gyarmati helyzet súlyos gátakat állítanak a fejlődés elé. A bécsi abszolutizmus Magyarországot teljesen alárendeli az arisztokráciával szövetkezett osztrák burzsoázia érdekeinek és ennek értelmében intézi az ország sorsát. Így a vámhatárok eltörlésével egyrészt monopóliumot biztosít a monarchia területén az osztrák ipar számára és gátolja a magyar ipar kifejlődését, másrészt szabad utat biztosít mezőgazdaságunknak a birodalom piacaira, vagyis oly előnyt, melyet az, tőke és hitel hiányában, egyelőre nem tud kellőképpen kihasználni. Mindezek ellenére, ha lassan is, de mégis csak megindul a mezőgazdaság kapitalizálódása, sőt a vele kapcsolatban álló ipari ágak is mutatnak bizonyos fejlődést. Ebben az időben rakják le alapjaikat például a Ganz, Schlick, Vidats, Gschwindt, Röck stb. gyárak.

Az uralkodó osztályok egyezkedéséből születő 67-es kiegyezéssel ezt a lassú folyamatot sokkal erősebb ütemű fejlődés váltja fel. Bár a vámközösség továbbra is fennáll, a külföldről meginduló tőkebeáramlás most már elegendő hitellehetőséget nyújt arra, hogy a birtokos osztály ezt a számára pillanatnyilag kedvező állapotot ki is tudja használni. Hatalmas bankok alakulnak óriásinak mondható alaptőkével s általában „a 70-es években a pénzintézetek alapítása példátlan arányokat ölt".

Ebben az időben megy végbe a nagybirtokos arisztokrácia és a pénzarisztokrácia összefonódása, főkép oly módon, hogy az ipari vállalatok, vasúttársaságok és pénzintézetek igyekeznek a „történeti nevek" viselői közül egyet-egyet beválasztani vezetőségükbe, hogy ügyüknek közvetlen politikai hatalommal rendelkező képviselője is legyen. „A nagybirtok és nagytőke szövetségében" ugyanis „a nagybirtoké volt a vezetőszerep".

A múlt század második felének magyar társadalma erre a gazdasági alapra épül és dióhéjban ismertetve a következő képet mutatja: a politikai és gazdasági helyzet ura a nagybirtokos osztály s szövetségese a nagyburzsoázia és a megyei középbirtokos nemesség (dzsentrik), velük szemben állnak a kizsákmányoltak: az osztályegységében megbontott parasztság agrárproletárrá váló nagy tömegei és a most bontakozó, első szervezeteit most alakító munkásosztály. Közöttük — kizsákmányolók és kizsákmányoltak között — helyezkedik el a haladó értelmiség és kispolgárság, kik polgári radikalizmusukkal, az 1848-as eredmények továbbfejlesztéséért vívott harcukkal ebben az időben még a haladás erői közé tartoznak.

Az itt röviden ismertetett gazdasági és társadalmi helyzet alkotja képzőművészetünk gyors felvirágzásának bázisát. Az előző félszázadban úgyszólván kizárólag csak főuraink részéről jelentkező művészi igényt még túlnyomóan Bécs elégíti ki, most azonban a nemzeti ellenállás az abszolutizmussal szemben — mely a bécsi kultúrára is kiterjed — valamint a fokozott polgárosodás megteremti a fejlett hazai művészet szükségletét. A hivatalos művészet természetesen az uralkodó osztályok ízlésének megfelelő, a valóságot elkendőző, illetve akadémikus sémákba merevítő művészet. Ennek

az iránynak nem egyszer komoly tehetségű kiszolgálóival szemben ott állnak azonban igazán nagy mestereink, kik realista alkotásaikkal a jövendő útját jelzik. Az utóbbiak közt találjuk Szinyei Merse Pált is, aki megtagadva saját osztálya igényeinek kielégítését, merészen valóságízű, optimista lendületű művészetével szolgálja a haladás ügyét.

*

Szinyei gazdag sárosi nemes-család sarja. Apja, Félix, a megye alispánja, majd főispánja, anyja, Jekelfalussy Valéria, irodalom- és művészetrajongó, minden nemes ügyért lelkesedő asszony. A család a szabadságharc alatt a nemzet ügye mellé állt. Szinyei nagyapja osztrák internálásban hal meg, anyja pedig csak menekülve tudja elkerülni azt az ötven kancsuka-ütést, melyre a sebesült honvédek ápolásának vezetéséért ítélik a bevonuló cári csapatok.

A gyermek Szinyei kilenc éves koráig szülőhelyén, Szinyeújfaluban él, majd 1853-ban szüleivel együtt Jernyére költözik át. Ez utóbbi dombos-lankás vidéke nagyon hozzánő szívéhez. Később, nagyszerű művei megalkotásánál is az erről a tájról szerzett benyomások, élmények és emlékképek irányítják ecsetjét.

Hivatásának tudata korán kialakul benne. A rajzolgatás szeretete végigkíséri diákéveit. Mikor a gimnázium felső osztályainak elvégzésére Eperjesről Nagyváradra kerül, Mezey Lajos helybeli arcképfestőnél végzett tanulmányait már úgy tekinti, mint jövendő pályájára való előkészületet. Mezey felismeri fiatal tanítványa tehetségét s nagy igyekezettel iparkodik neki átadni szerény tudását.

A szülők osztályuknál haladóbb, polgáriasult világnézetét bizonyítja, hogy nem gördítenek akadályt az ifjú Szinyei pályaválasztása elé. Pedig ebben az időben — a 60-as évek elején — nemcsak az ő társadalmi osztályuk, hanem a polgári családok legtöbbje is mindent elkövet, hogy művészi pályára vágyakozó fiait arról lebeszélje s valami biztosabb és szemében előkelőbb mesterség révébe juttassa.

Szinyei 1863-ban végzi be a gimnázium nyolcadik osztályát s a következő év tavaszán már a müncheni akadémián

találjuk. Tanulmányai itt az iskola megszokott rendje szerint folynak. Egy évig gipszeket rajzol az antikosztályban, ismét egy évet természet utáni rajzolással, és előbb gipsz- majd modell-utáni festéssel tölt. A harmadik évben ugyancsak modellfestés a főtárgya, de most már nehezebb feladatokat kell megoldania: az előző év kis arcképtanulmányaival szemben most egész alakot fest életnagyságban. 1867-ben végül teljesül vágyainak netovábbja s bekerül az akadémia legfelsőbb osztályába, a híres Karl Piloty iskolájába.

Szinyeinek az akadémián elért minden eredményéhez kitartó és lelkiismertes munka fűződik. Egy évi lankadatlan munkájába kerül míg megszerzi a végleges felvételt az akadémiára. Ugyanígy jónéhány eredménytelen kísérlet, kompozíció-témákon való töprengés és megoldásukon való fáradozás kíséri azt az utat, melyen végül bejuthat Pilotyhoz.

Fáradozásait azonban komoly eredmények követik: alapos művészi felkészültségről tanúskodó művek.

Nézzük pl. harmadik akadémiai évében készült egyik munkáját, Zsiga öccsének arcképét (1). Ennek a képnek már nemcsak azért van jelentősége, mert egy állomás Szinyei fejlődésében, hanem önmagában, csupán művi értékeit tekintve is figyelemre méltó alkotás. Ezek az értékek: a vékony fiatal arc kitűnő jellemzése, a hibátlan és biztos rajz és az a mértékletesség, mely színben, formában, részletekben egyaránt csak annyit ad, amennyi az ábrázolást szolgálja. Mindehhez járul még valami kedves, csöndes derű, melyet az öreges beállítás és a sapka vidám pirosának ellentéte érezteti velünk.

A következő évből, 1867-ből való a *„Vitorlás a starnbergi tavon"* (2) című tájképe. Ebben már igazi énje, a tájképfestő szólal meg, későbbi alkotásaihoz is méltó módon. Az ezüstös színhatású kis tanulmány a tó egy részletét ábrázolja. A vitorlást pontosan a képfelület közepén helyezte el Szinyei, amivel egyrészt biztosította a kompozíció egyensúlyát, másrészt aláhúzza és hangsúlyozza a csöndes víz méltóságteljes nagy nyugalmát. A középpontba-állítás merevségét a vitorla bizarr, szabálytalan foltja tökéletesen ellensúlyozza. Tőle balra, a háttérben előbb egy csónak, még messzebb egy fürdőházikó áll a vizen, melyek a vitorlásra vetődő tekintetet szinte vezetik a kép mélye felé. A jobb háttérben a part

egy darabját látjuk fák között álló és azokkal együtt a vízben visszatükröződő emeletes házzal. A kép arányai, vagyis az ábrázoltaknak egymáshoz és a képfelület nagyságához viszonyított méretei olyan harmonikusak, hogy ebből a szempontból a „Majális"-on kívül kevés hozzáhasonlítható műve van Szinyeinek.

Míg az ember- és tájábrázolásban ily nagyszerű eredményeket mutat fel növendék festőnk, ugyanakkor egy-egy jelenet keretében több alakot mozgató vázlatai csupa verejtékes, kínlódva készült alkotások. Nem mintha tehetsége vagy felkészültsége lenne elégtelen ezekhez, hanem mivel Pilotynak tetsző témákat kell választania. Csak akkor remélheti ugyanis a legfelsőbb osztályba való felvételét, ha egy ilyen vázlata elnyeri az ő elismerését. Márpedig lehet-e nagyobb felfogásbeli szakadékot elképzelni, mint amilyen a hazug, elképesztő és könnyfacsaró történeti jeleneteket festő tanár és a realista látású, a valóság szépségét minden kiagyaltságnál többre becsülő Szinyei között tátong. Sok sikertelen kísérlet után végül az *„Akasztott elszállítása"* (3) című vázlata révén jut be Piloty iskolájába. Ez a vázlat — bár pl. a kifejezésteli mozdulatokban sok dicsérnivalót találhatunk — teljesen idegen Szinyei igazi énjétől, aminthogy ebben az időben készült hasonló témájú próbálkozásai is azok.

Már mint Piloty-növendék festi első nagyobb igényű művét, a *„Faun és nimfá"*-t (4). A kép, mely sok átfestés, javítgatás közben lassan születik meg, mindannak a tudásnak teljes birtokában mutatja festőnket, amit abban az időben a müncheni akadémián el lehetett sajátítani. Életízét tekintve azonban mögötte marad e korbeli igénytelenebb alkotásainak. A német Böcklintől kölcsönzött hitregei téma és alakok, bármennyire is igyekszik hús-vérből valókká tenni azokat, nem felelnek meg festői alkatának. A „Faun és nimfa" tökéletes, mint egy Piloty-tanítvány munkája, mint Szinyeié azonban mind szerkezetét, mind táji részleteit tekintve, erőtlen.

Mennyivel üdébb, közvetlenebb és igazabb pl. a *„Fürdőházikó fiúval"* (5) című kis képe, melyet ugyanebben az időben fest. Nincs rajta semmi pózolás, mitológiai sallang: egyszerű táj, két, a tájra jellemző alakkal: horgászó halászgyerekkel és egy fürdőzővel. A kis mű meghitt hangulata és a

halászfiú jól megfigyelt alakja igazolják, hogy nem kiagyalt ötlet, hanem átélt élmény, látott és megfigyelt valóság került itt vászonra. És éppen ez — az élmény melege — teszi oly vonzóvá számunkra.

Amint láttuk, Szinyei egyéni felfogása eddig csak szerényebb igényű képein és tanulmányain érvényesült. Első nagy alkotása, a „Faun és nimfa" még az akadémia sablontudásának szülötte. Tanulmányainak utolsó évében, 1869-ben azonban már teljes hangerővel zúg fel tisztacsengésű hangja. Ekkor festi meg az *„Anya és gyermekei"* (6) című képét, mely munkásságának egyik legnagyszerűbb darabja. A kép tartalma: a zsendülő természet megkapó szépsége előtti hódolat, karöltve egy mélyen emberi témának, a gyermekeiben gyönyörködő fiatal anyának bensőséges és átérzett ábrázolásával. Elképzelhetjük, hogy az ifjú természet és az ifjú emberi életek remek összhangja mily derűt, optimizmust, ragyogó egészséget sugározhatott.

Az „Anya és gyermekei" röviddel elkészülte után Amerikába került és ott elkallódott. Szinyei emlékezésén alapuló leírását és reprodukcióját azonban ismerjük. Ezekre támaszkodva, Szinyei egyik életírója így ismerteti a képet: „A színek teljesen világosak voltak: szürkés ég, virágokkal tarkított világoszöld mező, hátrább virágzó tavaszi fák és fehér villa. Az anya világosszürke ruhában, derekán átkötött fekete selyemkendővel ül a vörös plaiden, mellette mint nemes gonddal festett csendélet sárga szalmakalapja és lila napernyője. A nagyobbik gyermek kis szalmakalapjában virágot hoz s a kis pólyásbaba játszva kapkod utána. Esemény nincs a képben, csak a tavaszi levegő ragyog, a fák könnyed árnyékokat vetnek a virágos gyepre, a kis pólyás kedvesen kapkod a levegőbe, a nagyobbik lányka komolykodó gonddal tartja kalapját s a bájos fiatal anya boldog figyelemmel tekint le rájuk".

Az „Anya és gyermekei" megfestésének évében komoly hatás éri Szinyei művészetét, mely a megkezdett út következetes folytatására bátorítja. A müncheni nemzeti kiállításon találkozik a nagy francia realista festőnek, Courbet-nek számos alkotásával, sőt személyesen is megismerkedik a francia mesterrel. Courbet nem pihenteti ecsetjét müncheni tartózkodása alatt sem s így Szinyeinek alkalma nyílik,

hogy azon melegében, munka közben tanulmányozhassa alkotásmódját, technikáját. A látottakat aztán felhasználja. Két műve is van ebből az időből Szinyeinek, melyek Courbet stílusára emlékeztetnek. Ezek: a *„Vadgesztenye-tanulmány"* és az *„Alvó nő."*

A „Vadgesztenye-tanulmány" (7) ragyogó napsütésben álló, dúslombú fát ábrázol. A fa alatt, a levelek között behulló fénytől megszaggatott, napfoltos árnyék terül el. A nedvbő zöldek gazdag változataiból alakított tanulmány hűen tükrözi azt az örömet, ami az élettől duzzadó természetrészlet megfestése közben eltöltötte Szinyeit.

Courbet hatására visszavezethető másik műve az „Alvó nő" (8) más jellegű alkotás. Itt a meztelen emberi test valósághű és festői ábrázolásával birkózik meg tökéletes eredménnyel. Ezt a képet is, mint az előzőt a Courbet műveire emlékeztető tónusfestés jellemzi, vagyis az, hogy egy főszín keretein belül, ennek árnyalatain épül fel a kép színessége, illetve a csekély számban használt egyéb színek is a főszínhez vannak hozzáhangolva.

Ugyanebben az időben készül két kisméretű színvázlata: a *„Ruhaszárítás"* (9) és a *„Hinta"* (10), melyek befejezetlenségükben is megragadó szépségű darabok. Ha Szinyei képpé érleli őket, a „Majális" méltó párjait alkothatta volna meg bennük. Minden sablontól mentes, kötetlen és mégis szilárd szerkezetük, az elnagyoltságukban is kiválóan jellemzett alakok és mozdulatok, a színek összecsengő vidám ragyogása, mind hozzájárulnak a kis vázlatok elbűvölő hatásához.

Művészünket rendkívül segíti munkájában nagy természetismerete és bámulatos emlékező-tehetsége. A természet színeit és formáit az európai művészettörténet legnagyobbjai közül is kevesen ismerik úgy, mint ő. E színek és formák oly frissen maradnak meg benne, hogy ebben az időben festményei táji részleteit kizárólag emlékezet után festi. Így készül — a tanulmányokat kivéve — valamennyi előbb említett műve. Tudjuk pl., hogy az akadémia utáni első évben festett *„Puszta gólyamadárral"* (11) című képének is csupán egy vonatból látott táj emléke volt a kiindulópontja. Ennek ellenére ez a kép, a táj laposságát csak még jobban aláhúzó alacsony, hosszú házaival, a tócsa szélén álldogáló gólyával

és a láthatárig nyúló virágos mező mély zöldjével, oly zamatosan valóságízű, hogy ha az utolsó ecsetvonásig a táj előtt készül, akkor sem sikerülhetett volna jobban.

Az 1870-es év több kiváló művel zárul. Ezek között a legnagyszerűbb és egész munkásságának egyik legszebb darabja: a *„Szerelmespár"* (12).

Szinyei ezúttal az emberi érzelmek nagy tárházából választ témát s a megoldást, képpé formálást a beleélés teljes melegével adja. Az eredmény még azok után az előzmények után is, melyeket fentebb tárgyaltunk, megdöbbentően szép és nagyszerű.

A „Szerelmespár" két fiatal teremtés bensőséges kapcsolatának, egymásiránti szerelmének költői kifejezése, mely a magyar líra legszebb darabjaival is felveheti a versenyt. A kép minden egyes eleme: a kompozíció, a színek és a táji környezet hangulata, az ábrázolni kívánt érzelem minél hívebb, minél megragadóbb kifejezését szolgálja.

Művészünk a „Szerelmespár"-ban kedvelt kompozícióformáját, az alakok nagyjából szív, illetve levél alakot mutató egybeszerkesztését használja. E kompozíció-formát előbb tárgyalt művei közül a „Hintá"-n figyelhettük meg, a következőkben pedig a „Majális"-on fogunk még találkozni vele. A „Szerelmespár" két alakját ez a szerkezet tökéletes egységgé forrasztja, mely egységen belül minden változtatás lehetetlennek tűnik. Mindezt pedig oly bravurosan éri el Szinyei, hogy az alakok elhelyezkedése, testtartása és mozdulatai a legnagyobb természetességgel hatnak. A jó szerkezetnek azonban nemcsak a formák, mozdulatok ízléses kombinációjának kell lennie, hanem nyelvnek is, mely a kép mondanivalóját tolmácsolja. Nyugodtan elmondhatjuk, hogy a „Szerelmespár" kompozíciója ebben a tekintetben is tökéletesen megállja a helyét. Képünk alakjainak formai kapcsolata ugyanis kitűnően szolgálja a köztük lévő érzelmi kapcsolat kifejezését.

A kép színei az ábrázolt jelenet bensőséges hangulatával összhangban: gyöngéd, halk színek. Nem önállósítják magukat, nem kiabálnak, hanem szolgálatkészen simulnak a mű mondanivalójához.

Körülbelül ugyanezt mondhatjuk a táji környezetről is. A friss szénarakásokkal borított hatalmas rét a kép tárgyá-

hoz oly jól illő csöndes nyárdélután hangulatával járul hozzá a tartalom, a szerkezet és a színek remek összhangjához.

A részletek gondos és szeretetteljes megfigyeléséről tanúskodó mű a megfestés technikáját tekintve is elsőrangú alkotás.

Ugyanebben az évben, 1870-ben készül a művész atyjának, Szinyei Merse Félixnek és testvérének, Ninonnak képmása. Ezek az arcképek, mint kiváló jellemfestőt mutatják Szinyeit. Mindazzal, amit már Zsiga öccsének képmásán dícsérnivalónak találtunk, most újra találkozunk, csak még érettebb, még kiforrottabb alakban.

A művész atyjának képmása (13) tökéletesen egybevág azzal a leírással, melyet erről az energikus férfiről, alakjáról és jelleméről a család egyik őt ismerő rokona adott. Az alak ülésének jellege valóban tevékeny emberre vall: nem süpped bele, nem terpeszkedik el ülőhelyén; hanem pihenés közben is mindig felállásra, munkája folytatására kész. A fej a természetesnél előbbre nyúlik, amiből kissé görnyedt vállakra következtethetünk, ami szintén födi az előbb említett leírást. E mellékesnek tűnő részletek mind fokozzák a széles, sima homlok, a szikár arc, az élénk kutató tekintet jellemző erejét. Megfestésével, eleven realizmusával ez az arckép, akárcsak a „Vadgesztenye-tanulmány" és az „Alvó nő", Courbet festésmódját idézi.

Az előbbivel minden tekintetben egyenrangú műve Szinyeinek, a testvéréről, *Ninonról festett portré* (14). A képről szimpatikus fiatal nő tekint le ránk. Arca szabályos, finom vonású, gyöngéden összekulcsolt kezei ölében nyugszanak. Ruházata oly bő, hogy a test formáit nem hagyja érvényesülni, hanem szerkezet nélküli tömeggé mossa össze azokat. Szinyei ennek ellenére bravurosan tudja érzékeltetni, hogy a bő ruha vékony, törékeny női testet takar. A háttér, éppúgy, mint az előző arcképen, semleges, az ábrázolt alakról semmi sem vonja el a figyelmet.

E két portréból egyébként egy nagyon érdekes tanulság vonható le. Mégpedig az, hogy Szinyei képein a járulékos, mellékes részletek is tudatos megfontolás eredményei. Ha ugyanis pl. összehasonlítjuk a két arcképen az alakok ülőhelyeit, észrevehetjük, hogy az idős férfi komoly, súlyos fotelben, a lányos alakú fiatal nő viszont egy vékony fonatokból

alakított, inkább dísztárgyként, mint használati eszközként ható széken helyezkedik el. Láthatjuk tehát, hogy művészünk mily gazdaságosan alakítja műveit, mennyire a lényeget, a mondanivalót szolgálja minden, amit ecsetje odateremt alkotásaira.

Szinyei most tárgyalt két képe odahaza, Jernyén készül. Otthon tartózkodását az előző évek szokásaihoz híven most is csak egy-két hónapra tervezi, körülményei azonban úgy alakulnak, hogy csak két év múlva — 1872-ben — tér vissza Münchenbe. A Jernyén töltött idő meglehetősen munkátlanul telik el. A hazatérése utáni első hónapokban — atyjának és nővérének arcképével — még jelentős eredményt mutathat fel, az 1871-es év termése azonban csupán egy kis vázlat s egy „Szent Antal" oltárkép a jernyei templom számára.

Utóbbi művével, a *„Szent Antal"*-lal (15) érdemes lesz röviden foglalkozni. Nem annyira a képnek, hanem a hozzáfűződő és Szinyeire nagyon jellemző néhány mozzanatnak a kedvéért. Az oltárkép megfestését csak édesatyja kérésére, az ő heves unszolására vállalta és végig kedvetlenül dolgozott rajta. Ennek megfelelően a kényszeredetten festett mű befejezése sem a jól végzett munka örömét, hanem egy kellemetlen nyügtől való megszabadulás érzését jelentette számára.

Szinyeinek ez az állásfoglalása mindabból, amit az eddigiek róla elmondottak, természetesen következik. Hiszen tőle, a modern embertől a valóság és életöröm festőjétől legalább oly távol állnak az ily fajta témák, mint annak idején Piloty — érzésben, felfogásban egyaránt hazug történeti kompozíciói.

De nemcsak a keletkezési körülmények jellemzőek a realista Szinyeire, hanem az a mód is, ahogy szokatlan feladatát megoldotta. Ez pedig úgy történt, hogy a nagyjából keletinek ható táj elé odafestette egyik öreg vadászukat, megfelelő pózban és ruházatban ugyan, de teljes arcképi hűséggel. Így azután a jernyei hívők hosszú éveken át egy jól ismert falubéli képmása előtt végezhették ájtatosságaikat.

Két kevés termésű év után, 1872-ben Szinyei visszatért Münchenbe. Munkakedve feléledt és azonnal a régi lelkese-

déssel fogott munkához. Ekkor festette a *„Fürdőház a starnbergi tavon"* (16) című művét. Már ezelőtt néhány évvel is festett hasonló témájú képet, a „Fürdőházikót fiúval", művészi fejlődése azonban hatalmas léptekkel haladt előre azóta. Míg régebbi képét inkább a fürdőházikó alakjához igazodva, álló formára festette, addig a mostanin a táj karakterének megfelelő alacsony, hosszú képformát választ. Ennek megfelelően azzal, hogy jobban oldalról nézi, a fürdőházikót is széltében megnyújtja és hosszúra nyúlik a hozzá vezető korlátos hidacska is. A hídon három, az 1870-es évek értelmében vett modern ruhás alakot látunk. Az egyik nő nagyszerűen megfigyelt mozdulattal éppen a kabin ajtaján kopogtat, a másik néhány lépéssel hátrább a kopogtatás eredményére figyel. Mögötte egy gyermek hajlik át a korláton s botjával a vízben játszogat. A fürdőház tetejének vízfelé eső szélén kíváncsi fej kandikál az újonnan érkezettek felé, jobbról pedig egy fürdőző válla és feje bukkan elő a vízből.

A jelenet üde valószerűsége, a természet jelenségeinek, pl. a tárgyak vízben tükröződésének szeretetteljes megfigyelése, valamint a kép szerencsésen választott arányai egyaránt komoly értékei ennek az alkotásnak.

Még ebben az évben kezdi el, de csak 1873-ban fejezi be Szinyei életének legnagyobb alkotását: a *„Majális"*-t (17), amivel fejlődésének csúcspontjára s a művészetnek oly magasára jut, hogy oda már soha többé nem sikerül visszatérnie. Műve mind a magyar, mind az európai festőművészet multszázadi történetének egyik legkiválóbb teljesítménye.

A „Majális" az élet örömét zengő festett költemény. Élmény alapját Szinyeinek művész-barátjaival a starnbergi tó környékére tett kirándulásai alkotják, karöltve azzal a gazdag emlékanyaggal, mely a jernyei tájról raktározódott el benne.

A „Majális" domboldalon, a képen kívüleső fák napfoltos árnyékában heverésző művésztársaságot ábrázol. A hat alakot, négy férfit és két nőt, a már említett nagyjából szívalakot mutató szerkezet fogja egybe, anélkül, hogy elhelyezkedésük, mozdulataik természetességét a legkevésbbé is gátolná. Az alakok közül csak az egyik nő hivatásos modell. A hasonfekvő férfi maga Szinyei, a baloldali sötéthajú nő egyik barátjának felesége, a starnbergi kirándulások állandó rész-

vevője, a másik három férfi Szinyei barátai, művésztársai. A „Majális" közvetlen hatásához bizonyára nagy mértékben hozzájárul ez a tény is.

A lejtős rét, ahol a kiránduló társaság tanyázik, csaknem teljesen betölti a kép felületét. A tájképi rész és az alakok, illetve az alakok csoportjának méretarányait úgy választja meg Szinyei, hogy egyik sem nyomja vagy kisebbíti a másik hatását, a képen betöltött szerepét. A „Majális" rétje nem csupán háttér az alakok mögött, viszont megfordítva, a kirándulók csoportja sem csak a kép hangulatát növelő másodlagos elem, hanem ketten együtt, egymást támogatva és tökéletes harmóniában összecsengve hordozzák a kép mondanivalóját.

A „Majális" ecsettel komponált szimfónia, az élet nagyszerűségének, szépségének költői szárnyalású, elragadó erejű dícsérete. Erről beszél az alakok és a táj harmóniája és erről szólnak a színek is: a mosolygó tavaszi ég üde kékje, a rét fűszőnyegének sárgás-zöld ragyogása, a mezei virágok ezreinek mesés pompája. Csupa fény, ragyogás, vidámság ez a kép. Még az árnyékok sem élettelenek: kékes árnyalatú, mély csillogású zöldjükkel azok is részt kérnek és részt vesznek a színek orchesterében. De ez sem elegendő Szinyeinek. A kép közepére odavarázsolja a rét legnagyobb és legszebb virágát, a kirándulóknak különböző pirosak, rózsaszínek, sárgák és bársonyos mély barnák színeiből alakított bájos csoportját.

Szinyei „Majális"-a mindezen felül egy új harci eszközzel gazdagítja a valóság minél hívebb ábrázolására törekvő festészeti irányzatot. Ezen a művén ugyanis maradéktalanul sikerült éreztetnie a táj fölött és az alakok körül vibráló levegőt, méghozzá oly kitűnően, hogy képe a plein-air festésnek, egyik legnagyobb és legbravurosabb tette. A magyar művészettörténetben ő a legelső, az európaiban pedig a legelsők egyike, aki e problémát oldja meg.

Nem lenne teljes a „Majális" ismertetése, ha nem szólnánk néhány szót készültének körülményeiről és technikai megoldásáról. A „Majális" Benczur Gyula műtermében készült, melynek szomszédságában Böcklin dolgozott, ugyanaz a német mester, kitől annak idején a „Faun és nimfa" téma-

ját kölcsönözte Szinyei. A két művész szoros barátságot köt és Szinyei most ismét idősebb társa hatása alá kerül. A hatás azonban ezúttal rendkívül szerencsés, mivel nem Szinyei felfogásával szemben, hanem azzal egyirányban működik. Böcklin ugyanis csak annyiban befolyásolja művészünket, hogy mesterségi tanácsaival, gazdag tapasztalataival segíti a „Majális" technikai megoldásában. Szinyei „az ő tanácsára az egész domboldalt újrafestette; kadmiumból és kremzi-fehérből kevert sárgával aláfestette és fél-lazurokkal festette be zöldre. Az eget tiszta fehérrel, az alakokat kissé szürkésfehérrel festette alá s az egészet szintén féllazurokkal fejezte be. Böcklin receptje szerint vízszínű firnisszel tette áttetszővé a fedőfestékeket". (A lazurfestés egyébként nagymultú festőmódszer; azt az eljárást értjük alatta, amikor a felső festékréteget oly vékonyan és áttetszően rakják fel, hogy az alsó réteg színhatása is érvényesülhessen).

A „Majális" technikai kivitelezéséről még csak annyit jegyzünk meg, hogy a tájat ezen a képen is emlékezetből festi meg Szinyei; vázlatokat, tanulmányokat csak az alakokhoz készít.

A kép fogadtatása: megnemértés, közöny, részvétlenség. Az 1873-as bécsi nemzetközi kiállításon a rendezőség méltánytalan helyre akasztja, úgy, hogy Szinyei kikéri a képet és egy műkereskedőnek adja oda. Mivel azonban hosszabb idő után sem talál vevőre, végül is hazaküldi Jernyére. Később még egy kísérletet tesz, felajánlja megvételre a Nemzeti Múzeumnak. Szinyei remeke azonban annak sem kellett.

E mellőzés, e sikertelenség nem lehet a véletlen műve. Okát abban találtuk meg, hogy az az osztály, mely hatalma és pénze révén az elismerést megadhatta volna, nem értette, de nem is érthette meg Szinyei „Majális"-ának kacagó, piros-pozsgás egészségét, túláradó optimizmusát. Nem érthette meg ugyanazért, amiért az öreg nem érti meg a fiatalt, a roskatag a daliást. Ennek a társadalmi osztálynak Szinyei életereje, őszinte természet-látása idegen volt, neki erre már nem tellett, csak hazugságra. Nem felemelő, friss erejű művek kellettek neki, hanem olyanok, melyek léte jogosultságát bizonygatták, léte időszerűtlenségét takargatták. Bársonyok, brokátok, aranyak és drágakövek zuhatagában tobzódó történeti művek időszaka ez és nem a Majálisoké. Nem a mezők

üde illatú virága, hanem a melegházak dísznövénye illik a kastélyok fülledt légkörébe.

A „Majális" után nemsokára Szinyei is megérkezik Jernyére. Fiatal feleségével, kivel ebben az évben köt házasságot, ideiglenesen a szülői házban telepszik le. Tervük az, hogy néhány hónap múlva Firenzébe költöznek. Elhatározásuk azonban nem valósul meg. Különböző családi okok ismét és ismét eltolják az elutazás időpontját, a vidéki dzsentri-élet iszapja egyre jobban körülfolyja a fiatal művészt. Szinyei akaraterejét a jernyei környezet mindinkább megbénítja, s közel tíz év telik el, míg egyszer végre megkísérli a szabadulást.

Az otthon töltött évek terméketlenek, kivéve közvetlenül a hazaérkezésük utáni hónapokat. Az első időben ugyanis a „Majális" sikertelensége ellenére nagy munkakedvvel dolgozik. Ekkor készül — 1874-ben — egyik legszebb alkotása, a „*Lilaruhás nő*" (18), mely a művész feleségének tájképi környezetben ábrázolt egészalakos képmása. A boldog ifjú férj szép fiatal felesége iránti egész szeretetét belefesti ebbe a képbe. A „Lilaruhás nő" ünnepélyes, színessége ellenére is komoly hangulata híven tolmácsolja azt a meghatottságot, mely az ábrázolttal szemben eltölti Szinyeit.

A kép virágos mező horpadása szélén ülve ábrázolja a művész feleségét. A kedves szép fej vállra omló, dús hajával, a finomvonalú kezek, valamint a testtartás nemes bája rendkívül megnyerő teremtésként jellemzik a fiatalasszonyt. Mind az alakon, mind a tájon csöndes, mozdulatlan, nagy nyugalom ömlik el. A kép központi és uralkodó színakkordja az egyszerűségében is hatásos szépségű ruha lilája, melynek komolysága nagyban hozzájárul a „Lilaruhás nő" ünnepélyes hatásához.

Az alakot szobában, pamlag szélére ültetve festi Szinyei s így a tájat is ennek megfelelően alakítja. Úgy formálja a rét felületét, hogy az a pamlagon elfoglalt ülőhelyzetet lehetővé tegye. A balszélen álló két fa mintegy az ülőhely háttámlájául szolgál, míg alsó gallyaik baldachinszerűen nyúlnak a szép fej fölé.

A „Lilaruhás nő" célzatában és megoldásában is más jellegű alkotás, mint a „Majális". Minthogy ez a festmény képmásnak készül, Szinyei úgy választja meg az alak elhe-

lyezését, méreteit és színeit, hogy a főhangsúly rajta legyen. A táj itt csak háttér, szolgája az alaknak, nem pedig vele egyenrangú főszereplő, mint a „Majális"-on.

Szinyei ezzel a képével az otthontöltött évek legszebb alkotását teremti meg. Később csupán vázlatok, kifogástalan, de szerényebb értékű családi portrék kerülnek ki ecsetje alól.

1882-ben végre sikerül kiszabadulnia nyomasztó, munkakedvét sorvasztó környezetéből. Ebben az évben ugyanis családjával együtt Bécsbe költözik. Itt festi meg a „Majális" mellett legtöbbet emlegetett művét, a *„Pacsirtá"*-t (19).

Ez a kép a 80-as évek magyar képzőművészetének java alkotásai közé tartozik. Szinyei művészetének is igen jelentős állomása, méltó párja a „Lilaruhás nő"-nek, a „Majális"-sal azonban, melyhez pedig témáját tekintve a legtöbb rokonság fűzi, nem vetekedhet.

A „Pacsirta" gondos részletezéssel, botanikus hűséggel megfestett mezőrészletet, s rajta meztelen fiatal nőt ábrázol. A nő kényelmes fekvőhelyzetben, fejét jobb karjára támasztva a levegőben röpködő pacsirta énekét figyeli. Balról virágzó bokor, jobbról gabonatábla széle keretezi a vékony mezősávot. A horizont vonalát szokatlanul alacsonyra veszi Szinyei, úgy, hogy a képnek csupán kb. egyötödét foglalja el a táj, a képfelület többi részét pedig az ég tölti be.

A „Pacsirta" elemei nagyjából ugyanazok, mint a „Majális"-éi: gyönyörű tavaszi nap, virágzó rét, ragyogó színek, ember és táj harmóniája. Ez az együttes azonban már nem a „Majális" szétválaszthatatlan, megbonthatatlan egysége. Ebben az együttesben az egyes elemek kelleténél több önállóságot követelnek a maguk számára: nem azért vannak együtt, mert egy lendület hevében születtek, hanem mivel egymás mellé rakosgatták őket. Példa erre a „Pacsirta" rétje, melyen minden fűszál, növény önmagában akar hatni s így ez a rét inkább növényegyedek összesége, mint az a pompás s éppen egységével ható pázsitszőnyeg, melyet a „Majális"-on láthattunk. De a „Pacsirta" témája sem oly üdén természetes, mélyen reális, mint a „Majális"-é. A szabadba kiránduló társaság mindenesetre sokkal valóságízűbb téma, mint a szabadban pacsirta énekét hallgató meztelen nő. Ezen a képen alak és táj egysége tehát nem oly belülről fakadó, nem oly

magától értetődő, mint a „Majális"-on, ami annak a következménye, hogy míg a „Majális" Szinyei sokszor átélt élményeinek műalkotássá sűrűsödése, addig a „Pacsirtá"-n egy elképzelést, egy kigondolt témát formál képpé a művész.

Összhatás tekintetében tehát a „Pacsirta" nem mérhető össze a „Majális"-sal, részleteiben azonban sok szépséget találhatunk. Ezek között első helyen áll a kép legnagyobb részét betöltő, kitűnően megfestett égbolt. A föld dús páráiból úgyszólván a szemünk előtt látjuk összesűrűsödni a bolyhos, puha bárányfelhőket, melyek azután laza tömegű felhőnyájjá tömörülnek fenn az ég magasában.

A „Pacsirta" sikere visszaadhatta volna Szinyeinek régi munkakedvét s újabb Pacsirták felé lendíthette volna akaraterejét. Az állandó és rendszeres festői gyakorlat, az alkotás öröme és munkája nyomában járó elismerés minden bizonnyal egyre magasabb lángra szították volna teremtő erejét és minden új művével egy lépéssel előbbre jutva ismét a „Majális" nívójára emelkedhetett volna. A siker azonban elmaradt. A kritika támadta a „Pacsirtá"-t s Keleti Gusztáv, ennek az időnek legnevesebb műbírálója „delirium colorans"-ot (színező őrület-et) emlegetett Szinyei műveivel kapcsolatban. Művészünk mélyen megbántódva visszaköltözött Jernyére, s most már véglegesen és védekezés, tiltakozás nélkül megadta magát környezetének.

Ez a környezet a földbirtokos és megyei tisztségeket viselő nemesség soraiból tevődött össze. Közöttük a művészetek és tudományok szeretete, művelőinek megbecsülése épp oly idegen volt, mint az eszkimó számára a trópusi meleg. Szinyei műveit nem is tartották másnak, mint érdekes bolondságnak, úri hóbort eredményeinek. Mert hát normális ember-e az, aki napokon, hónapokon át pepecsel egy-egy vásznon, olajos, piszkos festékekkel, mikor pedig a vadászatok, sétalovaglások, egymáslátogatások, cigányozó eszem-iszom mulatságok oly maradéktalanul ki tudják tölteni az ember életét, hogy — sajnos — még dolgozni sem marad ideje. Ilyen volt Szinyei környezete s habár abból a társadalmi osztályból alakult ki ez, melyhez születése révén maga is tartozott, nyugodtan elmondhatjuk, hogy művészete gyakorlására és továbbfejlesztésére alkalmatlanabbat és ellenségesebbet keresve sem találhatott volna.

A hatás nem maradt el. Művészünk ecsetje egyre ritkábban szántotta a vásznat s megtörtént az, mit elképzelni sem tudtunk volna, hogy az egész szívével-lelkével festő Szinyeiből úgyszólván csak szórakozásból, pihenésképpen festegető Szinyei lett.

Kevésterméső és egészen terméketlen évek hosszú sora következett. Tespedéséből csak 1894-ben rázta fel egy fiatal művész, ki Jernyére jött tájképet festeni. A festői tevékenység láttára Szinyei munkakedve feléled, előveszi régtől porosodó, félbehagyott vásznait, befejezi őket és újabb képek festésébe is belekezd. A téli tárlatra beküldött munkáiról a kritika elismeréssel szól, úgy hogy Szinyei nekibátorodik s a következő évben ismét jelentkezik néhány képével a kiállításon. Ezek között van a *„Hóolvadás"* című, elragadó szépségű kis képe is.

A „Hóolvadás" (20) csak a „Majális" festőjének szívében foganhatott. Nem azért, mintha bármi külső jel utalna a két kép rokonságára, hanem amiatt az életerő miatt, ami más és más formában benne feszül mind a kettőben.

A kompozíció egyszerű. Az ég egy vékonyabb, a táj szélesebb téglaformájú részt foglal el a képből. A két rész közé a horizont egyenes vonala von éles határt. Ennek kihangsúlyozott vízszintese az ég és föld mértani szabályosságú foltjával együtthatva a méltóságteljes nyugalom érzetét kelti a szemlélőben.

A táj mindenki előtt ismerősnek tűnő, bármelyik falu határában megtalálható szántóföld-részlet. Nem régen még téli álmát aludhatta, a vidám koratavaszi nap azonban felcsiklandozta álmából, leszaggatta róla fehér hó-subáját s csak itt-ott hagyott rajta néhány hófoszlányt, fehér foltokat. Embernek nyoma sincs sehol, az életet az a néhány madár képviseli, melyek egy oszladó dögön lakmároznak a vízmosás medrében.

A tájat — ha azt vesszük, hogy csak csupasz föld és néhány hófolt, amit rajta láthatunk — kopárnak, élettelennek mondhatnók. Szinyei ecsetje azonban csodát művel. Nála az élettelen anyag, a puszta, meztelen föld is életről, bőségről, buja termékenységről beszél, még pedig meggyőzőbben, mint sok más festőnél, akár a kalászoktól aranyló búzatábla, akár bármiféle más, dús vegetáció ábrázolását

feltételező téma. A „Hóolvadás" zsíros, barna termőföldje nem maga az eleven élet ugyan, de az eleven életek milliárdjainak lehetőségét hordozza magában, s Szinyei éppen azzal tette ezt a kopár tájat a termékenység szimbólumává, hogy a földnek ezt a legértékesebb jellemvonását, óriási teremtőerejét maradéktalanul sikerült éreztetnie.

A szürke reprodukció persze mindebből keveset, illetve jóformán semmit sem tud visszaadni. Pedig ezen a képen inkább, mint Szinyei bármelyik más alkotásán, az egész mondanivaló a színek nyelvén szólal meg. A kép uralkodó két színe: a tavaszi ég világos, hideg kékje s a szántóföld rozsdás, meleg barnája, melyek kellemes ellentétet alkotva, egymás hatását fokozva csendülnek össze.

Meg kell még jegyeznünk, hogy a „Hóolvadás" Szinyei régen elkezdett és félbehagyott vásznai közé tartozik. 1895-ben csak az eget festette át rajta, egyébként már 1884-ben kész volt. Így tehát nem tekinthetjük teljes egészében újabb munkássága eredményének.

A „Hóolvadás" befejezését követő évben végre felfedezik a „Majális"-t. Szinyei egyhamar, máról-holnapra híres, ünnepelt festő lesz. Magyar és külföldi aranyérmek, különböző kitüntetések zuhognak felé, 1905-ben pedig őt nevezik ki a Képzőművészeti Főiskola igazgatójává.

Tehát újra dolgozhat, festhet, alkothat kedve szerint. A sikertelenségtől sem kell már félnie: képeinek árát súlyos pénzekkel méri a műkereskedelem. De hiába... A régi Szinyei nem támad fel többé. Igaz, hogy újabb művei között is sok kiváló akad, de valami mégis hiányzik belőlük. Az idő eljárt Szinyei felett: lelkében, művészetében egyaránt megöregedett. A sivár, munkátlan évek elapasztották erejét, s a valóság alapján teremtő festőből idők folyamán egyre inkább a valóságot másoló festő lett.

Élete utolsó két évtizedének termésével nem foglalkozunk részletesen. A *„Pipacsok"* (21), *„A tuja"* (22), *a „Szurokfenyő"* (23), s újabb működésének valamenyi jobb darabja megérdemli ugyan elismerésünket és becsülésünket, de ezek végeredményben mégsem többek, mint különböző tájrészletek nagy természetismerettel és szeretettel megfestett képmásai. Kétségtelen azonban, hogy megfestésük pompás technikai megoldása, egy-egy tájrészlet, fa vagy bokor karakteré-

nek nagyszerű visszaadása, életörömöt sugárzó ragyogó színességük így is jelentős értéket biztosítanak számukra.

Szinyei öregkori csendes munkálkodásának 1920-ban vetett véget a halál.

Ha Szinyei életének és művészetének ismertetését rövid értékelésben összegezzük, a következő eredményre jutunk: bár Szinyei odáig már nem jutott el, hogy művészetét harcosan beállítsa a társadalmi küzdelmek sodrába, azzal, hogy megtagadta osztálya sikert és elismerést jelentő kiszolgálását, s forradalmian szakított az uralkodó osztályok zsoldjában álló konzervatív akadémizmussal, a haladás, az egészséges továbbfejlődés ügye mellé állott. Alkotásainak nagy része a valóságfestés remeke, s mint ilyen, a múltszázadi magyar kultúra legszebb eredményei közé tartozik. Művészetének bőven áradó optimizmusa pedig ép napjainkban nyert igazán nagy értéket. Szerves továbbfejlesztése ugyanis most lett építőn időszerűvé művészetünkben, mely jelen életünk optimista jellegét kívánja tükrözni.

KÉPEK JEGYZÉKE:

1. Szinyei Merse Zsigmond arcképe, csibukkal
2. Vitorlás a starnbergi tavon
3. Az akasztott elszállítása
4. Faun és nimfa
5. Anya és gyermekei
6. Fürdőházikó fiúval
7. Vadgesztenye-tanulmány
8. Alvó nő
9. Ruhaszárítás
10. Hinta
11. Puszta gólyamadárral
12. Szerelmespár
13. Szinyei Merse Félix
14. Szinyei Merse Ninon
15. Szent Antal
16. Fürdőház a starnbergi tavon
17. Majális
18. Lilaruhás nő
19. Pacsirta
20. Hóolvadás
21. Pipacsok
22. A tuja
23. Szurokfenyő

Ára: 1.50 Ft

A

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI KISKÖNYVTÁR

eddig megjelent füzetei

M. Abonyi Arany: A szovjet festőművészet ..... 2.— Ft
Dr. Maksay László: Székely Bertalan ..... 1.20 Ft
Dr. Maksay László: A kompozició ..... 2.— Ft
Oelmacher Anna: Munkácsy Mihály ..... 1.— Ft
M. Kiss Pál: Velasquez ..... 1.20 Ft
Genthon István: Ferenczy Károly ..... 1.20 Ft
Rabinovszky Máriusz: Leonardo ..... 1.20 Ft
Vayer Lajos: Rembrandt ..... 1.20 Ft
M. Kiss Pál: I. J. Repin ..... 1.40 Ft

MŰVELT NÉP KÖNYVKIADÓ

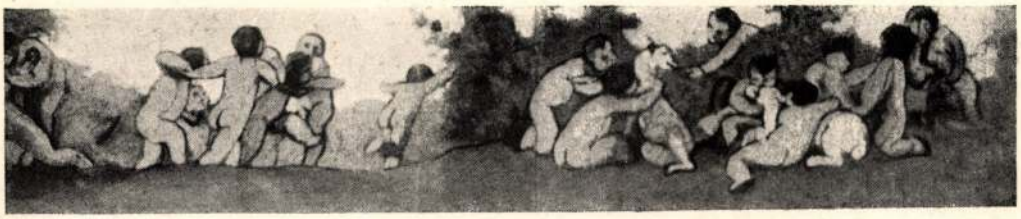

Székely Bertalan freskóvázlata

I.

Ide stova tizenkét esztendeje annak, hogy egy zimankós téli napon megjelent a Japán-kávéházban a müncheni Heinemann, a *Galerie Heinemann* egyik főnöke, azzal a kérdéssel, ismerem-e Piloty-nak magyar tanitványait?

— Nos — mondottam — egyet s nem a legutolsót menten bemutatok Önnek. Az öreg Szinyei Merse Pál ott ül az asztalfőn, ő most már a Képzőművészeti főiskola igazgatója, a MIÉNK elnöke és igen szivesen fogja fogadni.

Ugy történt. Heinemann azt beszélte el, hogy ő a tavasszal egy Piloty-iskola kiállitást akar rendezni és az volt a kérése, tegyük lehetővé, hogy a mester és a többi magyar Piloty-tanitvány műveit kiállitás céljára megkaphassa.

Szinyei azt felelte:

— Nagyon örvendek, ez igen jó idea. Meglátja, hogy nagy sikere lesz vele, mert ki fog derülni, hogy Piloty milyen kitünő tanár volt. A legkülönbözőbb művészegyéniségeket nevelte. Hiszen csak a magyarok között tanitványa volt Benczur, Székely és én, — igazán nem lehet bennünket összecserélni.

— Hol láthatnék e korbeli munkákat?

Összenéztünk. Ilyen hely csak egyetlen egy van Pesten, de ott azután igen gazdagon van képviselve, legalább is Székely és Szinyei. Szinte egyszerre mondottuk:

— Wolfner Gyulánál.

Mentünk Wofner lakására és a német képember ámulatba esett, mert mintha csak egyenesen az ő céljaira gondoltak volna, a gyüjtő Wolfnernél együtt

Lázár Wolfner gyüjt.

találta Székely és Szinyei müncheni idejebeli intim műveit, sikerült neki azt néhány Benczur és Székely képpel kiegésziteni és a gazdag zsákmánnyal sietett haza.

Április havában megnyilt a Piloty-iskola kiállitása és azon éppen a magyarok, Székely és Szinyei, a Wolfner-gyüjtemény kincsei aratták a legnagyobb sikert. Ez volt Wolfner Gyula gyüjtési módjának első hangosabb, külföldről jövő elismerése. „Érdekelni fogja önt, ha hallja, — irta neki Heinemann a kiállitás bezárása után, — hogy az ön tulajdonában lévő képek aratták a legnagyobb elismerést, ugy a közönség, mint a sajtó körében, s mi magunkat az ön jóságos előzékenységeért, mely lehetővé tette, hogy Székelyt és Szinyeit oly jellegzetes képekkel mutathassuk be, különös hálára kötelezettnek érezzük." Ezzel a nyolc képpel pedig még csak izelitőt sem lehetett adni, sem Székely, sem Szinyei nagyságáról és igy magától vetődött fel a gondolat, hogy Székely és Szinyei művészetét teljesebb formában kell a külföldnek bemutatni. Tudvalevőleg ez Szinyeinél sikerült is, de a kiinduló pont ez a Piloty-iskolai kiállitás volt!

Mi volt az az oly erősen hangsulyozott *jellegzetes* Wolfner Szinyei-képeiben?

Hogy e kérdésre felelhessünk, vissza kell mennünk a gyüjtő müködésének kiindulási pontjához és fel kell őt keresnünk első lakásán, a New-York palotában, ahol a gyüjtés, noha eleinte csak mint lakásdiszités, megindult. Első szerzeményei közé tartozott Mednyánszky László és annak fiatal barátja Katona Nándor. Mednyánszkytől megvett egy dunajeci partrészletet, ahol felszálló vizpárákba olvad a magas sziklás partnak szinekben gazdag kőzethomlokzata, — Katonától egy ködös táját, benne apró kis figurákkal, amint az élet fuldokol az ellenséges atmoszferában. Eleinte nem volt a vásárlásoknak semmi jelentősége, mindössze annyi, hogy kezdett képek iránt érdeklődni. A képek a falon valami sajátságos érzésátvivő erejüek. Künn ragyog a napsugár és egy pillantás a falra, a ködös tájra, egyszerre megfogja az ember lelkét, minden elborul, a napsugár elfakul, a levegő sürüsödik, a ködök kezdenek a képből felénk szállani és az az odavetett nehány ecsetvonás megelevenül, párás világban érezzük magunkat, a káprázat elfog . . . nehány lépés, a napsugár egyet kacag, s mi ujra látjuk az ablakon át beözönleni a szobába . . . Az együttélés, a veleérzés e mindent magával sodró érzékenysége nem mindenkinek adatott. De akinek megadatott, annak a művészet több mint puszta látvány, lassankint darabja életének, kiegészitő része, fájdalom-csillapitó és öröm-felfokozó. Wolfner Gyula valahogy ilyesmit érezhetett, öntudatlanul, lassankint jött rá, hogy a művészi alkotások, melyeket egyenkint

szedett össze és melyeknek száma idővel harmincra szaporodott, nem szobadiszek számára többé. Eleinte ugyan vegyesen a magyaron kivül idegen művészeket is vásárolt, Leon Abry francia katonafestőtől, Palmié müncheni tájképfestőtől, s egy angol vizfestőtől, Wilson Georgetól (1848–1890). Mily nagy volt tehát a meglepetése, mikor 1902-ben a budapesti orvosszövetség megbizván dr. Elischer Gyulát, hogy az egylet árvaalapja javára egy műkiállitás anyagát szedje össze, őt is meglátogatta és képei láttán elragadtatva kiáltott fel:

— Uram, akinek ilyen harminc kép a gyüjteményének alapja, abból kiváló gyüjtő lesz . . .

Gyüjtő? Erre igazán nem gondolt. De az, hogy dr. Elischer azonnal elkérte gyüjteménye több darabját, mindenesetre szeget ütött a fejébe. A lavinának csak meg kell indulnia és aztán görög az tovább, feltartózhatlanul. Már ekkor — első vásárlásainál — szóhoz jutott az az ösztönszerü hajlama, hogy a kisebb méretü képeket előnyben részesitette a nagy vásznakkal szemben, mert . . . Mért kell ezt megindokolni? Sokkal mélyebben kell leszállni az emberi lélekbe, semhogy az ilyen ösztönös hajlandóságokat megmagyarázhatnók. A kicsiben meglátni a nagyot, a képzeletre bizni annak kiteljesitését, egy ilyen apró vizfestményben megérezni a természet valamely hangulatának megrögzitését s ha megéreztük benne, akkor erős a hitünk, hogy a művész kifejezte azt, amit akart, tehát erős legény, még ha mások kételkednek is itéletünkben, — mindez és sok más egyéb csak külső megokolása annak, amit az ösztön elemzés és részletezés nélkül, egyszerre és biztosan megmarkol. A mi hitünk a mi erősségünk. De azért nagyon jól esett neki, magát erősitette vele és emberi vonás, hogy örült, amikor a mosolygókat elnémithatta, eladván Wilson egyik aquarelljét, melyhez az idétt potom áron jutott, Wilson egy angol amatőrjének jó áron. Ez időben ugyanis az eddig ismeretlen — legalább erre mifelénk soha nem hallott nevü vizfestőnek munkáiból Londonban kiállitást rendeztek, melynek katalógusába John Todhunter előszót irt. Ennek a Todhunternek, aki Wilson-gyüjtő is egyszersmind, ajánlotta fel a maga Wilsonjait. A próba sikerült, az orvosszövetség kiállitásán a bemutatott vizfestmények ujra letették a vizsgát. Egészen jelentéktelen epizód, Wolfner Gyula mosolyogva emlegeti, pedig az emberi lélek kissé finomabb elemzése azt igazolja, hogy az ilyen apró diadalok döntő fontosságu eseményekké nőnek. Az öntudat megerősödés próbája volt és most már szabadabban hallgatott benső lényegére. Megkezdődött a képekkel való intenzivebb foglalkozás. Az első felismerés ezenközben az volt, hogy a művészek

éppen olyan összetett lények, mint azok az emberek, kiket közelebbről megismert. A teljesen érzésének kiszolgáltatott ember, változó hangulatai közepett, főgyönyörüségét épen ebben, az érzések, hangulatok folyamatos változataiban, e változatok gyors egymásutánjában találja. Annál is inkább, mert ezek az impressziók támadnak és eltünnek, felbukkannak az öntudat küszöbéig, s alig hogy ott feltüntek, máris elmerülnek, megsejtve és elillanva, de csodás vibrációjuk emlékét épen hagyva hátra az emlékezésnek. Mikor az impresszió képe egy-egy pillanatra felbukkan, viziónárius erővel, a művész lelke előtt, s az ott lebegő képet gyors és futó jegyzet alakjában odarögziti egy-egy deszkadarabra, nemezpapirra vagy vászonrongyra, homályos, elmosódott szinben felcsillogó álomképként, mint ahogy a felhőfátyol közt hirtelen egy-egy pillanatra kibukkan a hold, hogy majd ujra ráomoljon a felhőlepel, — az ilyen viziók látása, mely rejtelmes titkokat árul el, izgatja a képzeletet, felgyujtja azt továbbmunkálkodásra, együttalakitásra, kiegészitésre és kiteljesitésre, az ilyen impressziókba való belemerülés lett Wolfner Gyula művészi gyönyörködésének legmélyebb forrása. Mikor Szinyei ezt a művészi fogékonyságot észrevette, mondotta neki: „festő vagy te tulajdonkép, aki nem fest". Szinyei korai műveinél jelentkezett ez legfőkép.

Sógora beszélte ugyanis, hogy van egy képviselő barátja, Szinyei Merse Pál, aki egyszersmind festő is. Igen originális, derüs kedélyü ember, maga a szükszavuság, de ha aztán mond valamit, fején találja a szeget. Sógora ajánlatára felkereste a művészt Kossuth Lajos-utcai műtermében, hol aztán kedvére válogathatott éppen az apró kis impressziókban. A szinek felcsillogtak s zománcos fényben ragyogtak rajtuk. Semmi sem volt teljesen kifejezve, de minden átérezhetően sejtetve. Itt érezte magát elemében, most már duskálhatott a képzeletéhez szóló szintitkokban. Belépett Szinyei ifjukori álmai közé és megkezdődött az az évtizedes kutatás, melyet Wolfner azóta a magyar mesterek régi, elillant, a homályos multba tünt, tudatosan az öntudat alá fojtott álmai után megindított. Nemcsak Szinyei, de Mednyánszky, Paál, Székely, Lotz, Liezen-Mayer, Deák-Ébner, hogy csak a főbb neveket emlitsem, lett ilyetén szorgos érdeklődésének tárgya, ami egyetlenné, páratlanná, egyedülállóvá teszi Wolfner gyüjteményét. E kutatások története, látni fogjuk, egész regény. Mednyánszky irja neki egyik levelében, mikor egy ilyen régi művét, hosszas kutatás után felhajszolta: „igazán eltévesztetted pályádat, te lepipáltad volna a világ valamennyi detektiv kirláyát." Ez a sajátságos vágy, melyet oly kevesen értettek meg, éppenség-

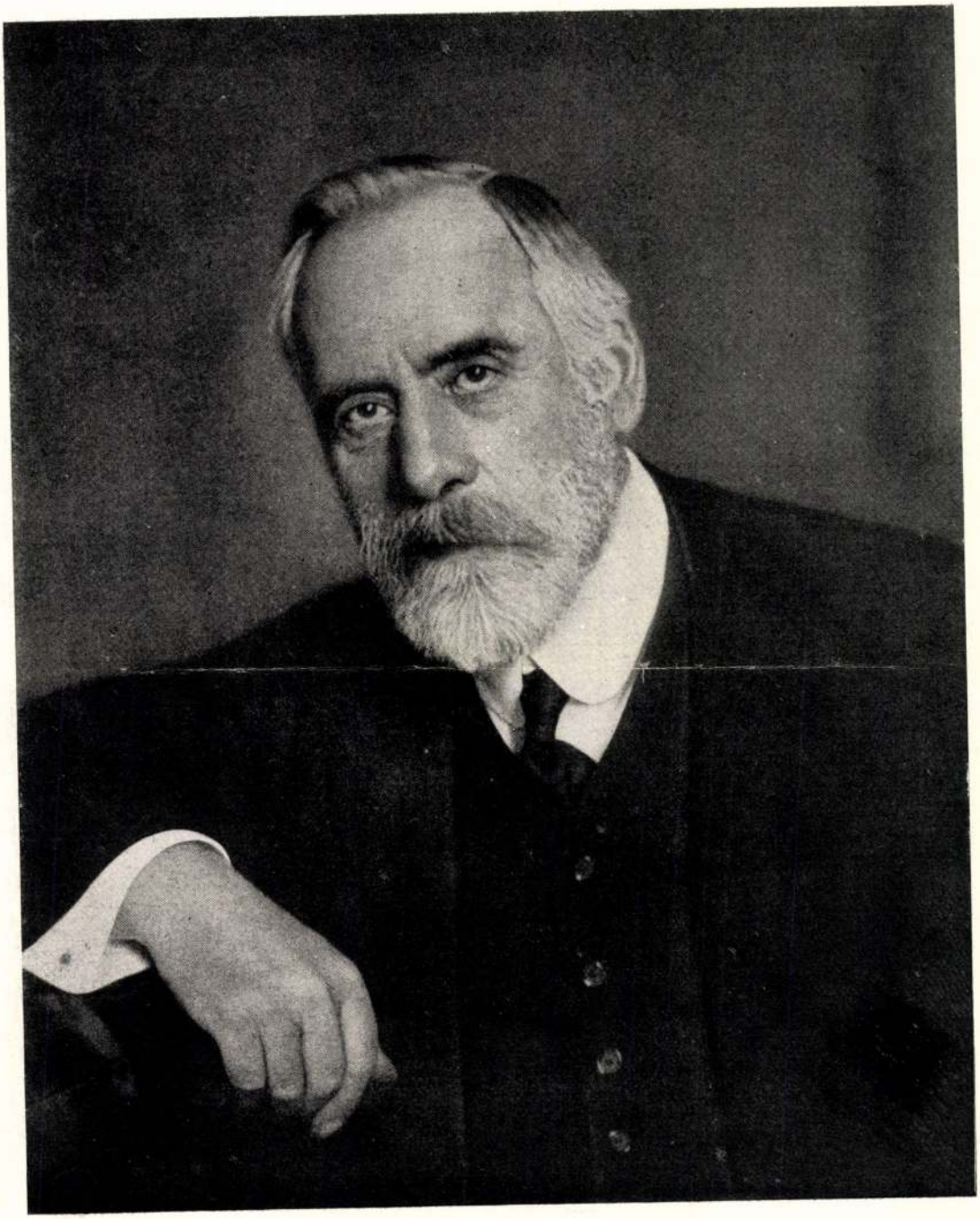

Szinyei Merse Pál arcképe.

gel nem a detektiv kutatásának hajlandósága, ez a művészálmokban való elmerülés vágya, az ismeretlen világok utáni sóvárgás, a titokzatos és elsülyedt emlékek utáni leküzdhetetlen nostalgia, — csupa irracionális elem, melyért eleinte csak lenéző mosolyban volt része. Környezete, barátai nem értették. Mennyi időt, pénzt, munkát, energiát pazarol ezeknek a jelentéktelen kis vázlatos irka-firkáknak megkeritésére, — mért éppen azt keresi, amit más, még maga a művész sem becsül sokra, ami senkinek sem kell, amit senki nem ért? Itt van ez a Szinyei-vázlat — ez a ruhaszáritás, — mondogatták. Hát mit akar a művész ezzel a kötélhez nyuló lánnyal, akinek fejét egy szürke körrel jelzi, — ha legalább a fejet belerajzolta volna, az arc formáit éreztetve, — de hogy lehet egy képet ilyen stádiumban félbehagyni?

Hogy lehet? Wolfner Gyula állott a kép előtt és éppenséggel nem érezte, hogy itt valami félbe volna hagyva. A kosár előtt guggoló asszony vörös fejkendőjének fénye szemébe csapott, a sárgaszalmakalapos férfi a tarka kutyával oly hetykén áll a ruhát teregető lány előtt, kinek kék köténye, a kék szinek gazdag fokozatában, a zöld füvel oly éles szinakkordban csengett össze, mi van ezen félbehagyva? A szinek muzsikája teljes. Látja a felhős égbe nyuló fák lombkoronájának veres, zöld, kék foltjait, amint belemarkolnak érzéseibe és a nyári halleluja zsolozsmájává fokozódnak, — mi az, ami az érzések e szüziesen tiszta fellobbanását zavarná?

Azonban a környezet rossz tanácsadó és addig-addig kellett hallgatnia a vázlat tulságos elnagyoltságát, mig egy napon Szinyeihez fordult, kérve, hogy tegyen még néhány ecsetvonást a vázlaton.

Szinyei erre — szokása ellenére — azonnal válaszolt. A levél, mely több tekintetben jellemző a művészre, igy hangzik:

„Igen tisztelt uram! Nagyon sajnálom, hogy kivánságát nem teljesithetem.

Az a bizonyos vázlat (farbenskitze) ugy érdekes s talán értékes is, érintetlenül, — ugy, ahogy van — azaz, ahogy 1869-ben van festve. Ez a tény képezi főértékét.

Ha tehát én a legcsekélyebb retouche-al is átfesteném egyes részleteit, mindjárt 1904-ben befejezett művemmé válnék, s teljesen elvesztené műtörténeti becsét. Minthogy én azt hiszem ebben érdekeink azonosak, hagyjuk érintetlenül a *vázlatot*.

Ez a vázlat (mert nem kész kép) nekem bizonyitó dokumentum, hogy én már 35 év előtt ugy festettem, mint a mai modern festők. Önnek mint a képecske birtokosának szintén ugyanezért becses s gyüjteményében ez a körülmény teszi érdekessé.

Reménylem belenyugszik tisztelt Uram ezen érvelésembe, s talán sikerült is Önt argumentatióm helyességéről meggyőznöm.

Nagyon kellene csalódnom, ha nem ugy volna, mert azt hiszem, ha előbb nem, hát halálom után akár az orsz. képtár, akár más gyüjtő szivesen meg fogja adni dupla árát ezen *1869-ből* származott vázlatnak.

Szivélyes üdvözlettel, maradtam igaz hive

Budapest, 1904 március 14.

Szinyei Merse Pál."

Szinyei ekkor az első kollektiv kiállitására készült, melyet az év végén nyélbe is ütött. Március közepén tehát, mikor e levelet irta, telve volt nagy elhatározással. Tudta, hogy milyen erős nyár várakozik rá, tudta, hogy sorsdöntő perceket él át, tudta, hogy a tervezett kollektiv kiállitáson dől el — a Szinyei-kérdés.

De tudta azt is, hogy éppen ezek a vázlatok azok, melyeknek „műtörténeti becsével" tehát már akkor tisztában volt, melyek az ő előfutárságának döntő fontosságu bizonyitékai, itt, ezekben a 35 év előtt festett szincsudákban előzte meg az európai festészetet. Öntudatosságának ez a levél minden kétséget kizáró dokumentuma.

A levél Wolfner Gyulát nagy örömre hangolta. Odavághatta a gunyolódóknak és ment tovább, a maga utján, annál is inkább, mert most egy olyan mester erősitette meg érzésében, aki néhány hónappal később a *Nemzeti Szalonban* rendezett kiállitásán és részben éppen ezen, az ő tulajdonában levő képei alapján lett általánosan elősmert mestere a plein-air festésnek, természetesen csak a kritika és némely műbarát szük körében, még a művészek zöme sem fogadta el ezt a megállapitást, a nagyközönség pedig azért sem, mert ezidőben maga a plein-air festésen is, mint jelentéktelen és tulzó szecesszionista ujitáson, vállvonogatva mosolygott, amiben persze a régi akadémisták siettek megerősiteni a közönséget. Mit jelentett tehát ezeknek a szemében Szinyei vázlatainak „műtörténeti becse"? De az igazság utban volt s az 1905-ben elért sikert nyomon követte Szinyeinek főiskolai igazgatói meghivatása és ami ennél is több, az az, hogy a

Mienkbe tömörült mesterek vezérükül fogadták, elnökükké választották, s azt, amit 1909-ben, a Piloty-iskola kiállitása révén, külföldön is kezdtek felismerni, hogy t. i. éppen e vázlatok révén Szinyei kitágitotta a művészi kifejezés eszközeit, mert érzése viharzó szingazdagságát a tiszta szinek művészi akkordokba foglalásával ki tudta fejezni, a magyar művészeknek a *Mienk* köré csoportosult része minden fentartás nélkül itthon is elismerte. Mindez tehát tökéletesen összhangzott Wolfner Gyula érzésével is, aki nagy örömmel látta, hogy érzése nem csalta meg, hogy ösztöne jó utra vezette, hogy amikor lelke titkos érzéseinek megfelelő szinálmokat keres össze, a legfáradságosabb munkától sem riadva vissza, tulajdonképen nemzeti munkát végez, a magyar műtörténetnek értékes fejezetét segiti megalkotni, annak pacemaker-jévé lesz, s ha kell, a művészek ellenére is, de mindenesetre az ő fejlődésük megösmerésének és megösmertetésének biztositását szolgálja. Ez időben Wolfner Gyula magának gyüjtési tevékenységül éppen a mesterek ilyen elkallódott, külföldre került, ismeretlen helyen lappangó képeinek megmentését, felkutatását és összegyüjtését tüzte ki célul s közben derekas eredményeket, néhány valóságos gyöngyöt, egy pár kétségtelen chef-d'oeuvre-t fedezett fel, melyeknek hazahozatalával és nemzeti tulajdonba vételével nemcsak a maga gyüjteményét kerekitette ki, hanem a magyar műtörténetnek is becses szolgálatokat teljesitett. Elösmerték ezt a művészek is igen szivesen. Szinyei müveinek *Nemzeti Szalon*-beli kiállitása idején Kürthy Emil beszélte el (az Egyetértésben, 1905. jun. 14), hogy amikor a kiállitást Endrődy Sándor, Szinyei társaságában, végigjárta s egyik korai vázlatát, a *Nőrabló Faunt* nagy előszeretettel nézte, hirtelen kedvet kapott a vételre, belepillant a katalógusba, hogy megnézze az árát és bosszusan dörmögi:

— Wolfner Gyula tulajdona . . .

— Az biz a Wolfneré, — mondja a művész — meg is érdemli, hogy az övé legyen. Sokat fáradt, mig hozzá jutott . . .

— Hogyan?

— Annak története van.

Beszéljük el ezt a történetet: Szinyei egyizben olaszországi utazgatása közben Capri-szigetén megpihent, ahol a véletlen egy régi müncheni ösmerősével, Wéber Ágosttal, a caprii Strandpension akkori tulajdonosával hozta össze. Ez az ur fia volt a müncheni Staatsrathswitwe Maria von Webernek, akinek házánál Szinyei müncheni tartózkodása idején gyakran megfordult s amikor az időközben pensiótulajdonossá felcseperedett fiával Capriban összejött, szivesen

elevenitette fel müncheni emlékeit. Szinyeinek egyáltalán az okozott legnagyobb gyönyörüséget, ha müncheni emlékeihez visszamenekülhetett. Hazajövet említette ezt a Wéber-fiut Wolfnernek, akinek persze az volt az első kérdése:

— Nem maradt annál régi képe?

— Nem lehetetlen, felelte a művész, mert azidétt, ugy tudom, a család birtokába került nem egy vázlatom.

Wolfner azt hitte, hogy a kép Capriban van és sietett kérdezősködni Wébernél, de annak leveléből kiderült, hogy a kép, melyet anyja egy művészünnepélyen rendezett sorsoláson nyert, nővérénél, férjezett Philips Máriánál maradt. A kép egy horgászó fiut ábrázol, aki a starenbergi tó egy fürdőháza előtt éppen beveti a vizbe horogját. A finom ezüsttónusu kép a mester hangulatrajzainak egyik legkiválóbb darabja, a levegő mindent egybefoglaló erejét a holland tájképfestő mesterek, a van Goyenek erejével adja vissza. Wolfner persze sietett Philipsnéhez fordulni és meg is szerezte a képet.

Érdekes azonban a Wéber-fiu levelének azon részlete, mely távoli fényt vet Szinyei müncheni idejére s megvilágitja azt a helyet, melyet az akkori fiatalok között Szinyei elfoglalt. Wébert meglepi ugyanis az, hogy Szinyei vázlatai után kutatnak, s arra gondol, hogy a művész talán meghalt, amit nagyon sajnálna, mert életének egy darab emléke szállt volna vele sirba. Azután ezt irja: „Harminc évvel ezelőtt Piloty egyik legtehetségesebb tanitványa volt s felkereste volt őt egyszer az akadémiában is, ahol éppen első képét, egy modern dámát gyermekével egy park zöld gyepén ülve, festette."

Hogy éppen ez a kép, melyet pláne kétszer is megfestett, lappang még ma is!

A Wéber-fiu levele azonban bizonyiték arra, hogy Szinyei Münchenben, még a távolabbi ismerősök körében is, erős hatást váltott ki s első kisérletei révén, mint a világot uj szemmel látó művészre, figyelemmel lettek mindenek.

Wolfner később, ugyancsak Philipsné közvetitésével, még egy korai Szinyei-vázlatot szerzett meg, mely nemezpapirnak mindkét oldalára volt festve és kettévágva, ilykép két képet adott. Az egyik, a *Nő-rabló Faun*, a másik az *Esthajnali csillag*. Mikor ezt a szerencsés kutatási eredményt közölte Szinyeivel, még a *Nemzeti Szalon*-ban rendezett kollektiv kiállitása előtt, Szinyei nagyon örvendezett. A levélre azonban, noha még augusztusban kapta kézhez, most csak december elején felelt. Hja, azon a nyáron égett a keze között a munka! Készült a kiállitására és igazán dolgozott. Szinyei levele igy hangzik:

„Igen tisztelt Uram! Mindenekelőtt kérem, sziveskedjék nekem megbocsájtani, hogy nyárban hozzám intézett igen becses levelére csak most válaszolok, mert magamnak annál kevésbbé tudom megbocsájtani ezen hanyagságot, mivel szives közleménye rendkivüli örömet szerzett nekem. Hát az én kis faunom megvan? és jó kezekbe van!!

A hátlapon festett alkonyat nem klastrom, csak müncheni külvárosi házak.

Most már nagyon jól emlékszem az egészre — mindakettő tőlem van 1869-dik évből, lehet, hogy a kis faun 68-ból ered.

Ha nevem rajta van, akkor bizonyosan valakinek ajándékoztam, de már nem emlékezem, kinek?

Nagyon köszönöm, hogy szives igéretét kaptam s ezt is átengedi kollektiv kiállitásomra. Reám nézve nagyon fontos, hogy 68—69-ből ezt is bemutathatom. Ezen időben Böcklint még személyesen nem ismertem.

E napokban feljövök már Budapestre január 6-án megnyiló kiállitásomat előkésziteni, magammal hozok vagy 36 darab mindenféle képet és skitzet, ezek közül majd kiválaszthatunk valamit, ami Önt érdekelni fogja s amivel Önnek cserébe adósa vagyok.

Amint látom, lakása most egész közel van hozzám, s igy nemsokára személyesen leszek oly bátor kedves szomszédomat felkeresni.

Maradtam kitünő tisztelettel

1904. december 6-án.

Szinyei Merse Pál."

Ebben az eddig ismeretlen levélben is rábukkanunk egy olyan fontos megállapitására, melyet ugyan én is kellően hangsulyoztam Szinyei-biografiámban, de csak most és itt derül ki, hogy Szinyei e körülmény fontosságával menynyire tisztában volt. Azt irja, hogy „reám nézve igen fontos, hogy 68—69-ből ezt (t. i. a Faun képet) is bemutathatom. Ezen időben Böcklint személyesen még nem ismertem." Tehát ő is tudta, hogy Böcklin kétszer hatott rá, 1868—1869-ben közvetve, müveivel, melyeket a Schack-galériában ismert meg és később, 1872-ben közvetlenül, mikor műteremszomszédja lett. A Faun-vázlat igazolja ezt a közvetett Böcklinhatást. Szinyei nemcsak teljesen világosan látta a maga művészi fejlődését, de tisztában volt annak jelentőségével is. Ilyen dokumentumok mellett aztán egészen eltörpül az a törekvés, mely Szinyei uttörő jelentősé-

gét kicsinyelni akarja, vagy amelyik nem akarja elismerni az uttörés fontosságát, pedig a magyar művészet európai jelentőségének kérdése épp azon dől el, hogy ki tudjuk-e mutatni a magyar művészet szerepét az európai művészet fejlődésében? Megtudjuk-e jelölni helyét az európai áramlatok körében ugy, hogy abból *egy* derüljön ki, az, hogy *a magyar művészet gazdagitotta az európai közösséget* vagy azzal, hogy tartalmilag, azaz érzésben, ideális felfogásban hozott ujat vagy azzal, hogy mesterségbeli tudással, uj kifejezési eszközökkel tágitotta a kifejezési lehetőségeket, avagy, — és éppen ez az igazság — mindkét irányban. A technikai kifejezés gazdagodásában kellett kétségtelenné tenni Szinyei érdemét, ami végül is sikerült. Szinyei érdeme a pleinair körül bekerült a tudományos köztudatba. Most hátra van a másik, a még nagyobb feladat, kétségtelenné tenni azt, hogy nem volt olyan forma-problémája a nyugati művészetnek, melynek megoldásából ki ne vette volna részét a magyar művészet és ne segitette volna, nemzeti sajátosságának megfelelően kolorisztikus irányban, a végső eredményhez, — ha ezt igazolhatnók, a magyar kultura jelentőségének európai elismertetéséhez a magyar műtörténet nagyban hozzájárulna.

Ezt várja tőlünk a magyar közvélemény, annál is inkább, hogy ellenségeink fojtogató gyürüje torkunkat szorongatja, miközben azt kiáltja, hogy tolvajok vagyunk, mert az ő zsenijüket, a nemzetiségek erejét, kizsákmányoltuk, hogy ami kultura itt termett, nem magyar tőből fakadt, s mit tegyünk mi ezzel szemben? Micsoda munka várna itt a magyar kultura munkásaira!? Pedig a döntő ellenbizonyitékok egész sora vár feldolgozásra, melyek élénken igazolnák a magyar művészet nagy jelentőségét az európai fejlődésben. Ott lappanganak ezek a magángyüjtemények és a muzeumok falain, csak szem kell hozzá, mely meglássa őket. Egy ilyen apró nemezpapir, melyre Szinyei a maga első vizióját megrögzitette, oly időben vonva be azt a tiszta szinek ragyogó sugárözönével, mikor mindenütt másutt még tompán borultak el az aszfaltos szinek és omlottak össze a szintelen árnyékok, de amikor Szinyeinél már a fény mindent feloldó egységében ragyogtak a szinné vált és a reflexektől átitatott árnyékok, egy ilyen dokumentum, napfényre hozva, a kellő megvilágitásba állitva a magyar nemzeti művészet jelentőségének kérdésében perdöntő lehet.

Ebben látom én Wolfner Gyula Szinyei felkutatásainak jelentőségét, annál is inkább, mert mint kiderült, épen az ilyen korai vázlatok azok, melyek a Szinyei-kérdést eldöntötték.

Már a Piloty-kiállitás kapcsán felvetődött az a kérdés: ki ez a Szinyei, honnét vette az erős, meg nem tört szinek bátorságát, optikai élményeinek friss, közvetlen visszaadására való erejét? S Worringer (Cicerone. 1909. 262. l.) e kérdéséhez azt tette hozzá egy másik műtörténész (Uhde-Bernays): „Ki ez a hallatlan magyar, a Piloty-iskola enfant terrible-je, aki 1869-ben képeket fest, melyeknek technikája és szinellentétjei vakmerőségben az ez időben a Szajna mellett végzett kisérletezések legjobbjaival is állja a versenyt?" Mások konstatálják: „A kiállitás meglepetései közé tartozik két magyar, Székely Bertalan női tanulmányfeje és koloritban igen kultivált táncosnője és Szinyeinek egész kis kollekciója, mely igen alkalmas arra, hogy a műtörténészt zavarba hozza. Egy egyenesen zseniális koloristát ösmerünk itt meg, ki nagy odaadással sokféle irányban küzd a szines kifejezésért és igen hasonló eredményekhez jut, mint Manet — de akit akkor nem ösmert! Finomabbat, mint Szinyei „Sétáját", vagy „Mosónőit" Manet aligha festett . . ." (Münchener Neueste Nachrichten).

Ezek után a legközelebbi lépés az volt, hogy bemutatták Szinyeit Berlinben a Secessióban rendezett magyar kiállitás keretében, melynek anyagát Meller Simon válogatta össze és ott Szinyei már 20 képpel szerepelt, (ezek között volt Wolfner öt képe), a kiállitáson Paál (5), Munkácsy (12), Ferenczy, Csók, Perlmutter, Iványi-Grünwald, Fényes, Kernstok, Hatvany, Kosztolányi, Körösfői-Kriesch, Strobentz, Vaszary is résztvettek, (a nyolcasok kisérletezései mellett). A kritika ujra konstatálta, hogy a meglepetés Szinyei. Mivel ott már a nagy eredmény, a *Majális* is ki volt állitva, természetesen az érdeklődés központjába az került. De mellette a vázlatok, „a delikát tanulmányok violából, aranyból, rózsaszinből, világitó esti ég, melynek zöldjén vörös felhők vonulnak át, álmodó alkonyszinek kis tájakon — ó, ez a Szinyei többet jelent, mint pillanatnyi örömet a napi kritika számára: ez a XIX-ik század művészettörténetének egyik hóditása." (Berliner Morgenpost) Vagy: „Kis vázlataiban — a hetvenes évek elején — eléri a teljes könnyed világosságot és nagy izléssel hangolja össze világos női ruhák tarka szineit." (Berliner Tagblatt) Ez volt a bevezető taktusa a müncheni (igen gazdag, 31 számot magábanfoglaló) Szinyei-kiállitásnak, melyet a Heinemann-galériában nem sokkal később rendeztem. Itt aztán Szinyei végleges sikert aratott. Ostini báró bevezető tanulmányt irt a katalógus elé, melyben teljes műtörténeti készültséggel jellemzi a mestert. A Wolfner-gyüjtemény képei itt is igaz elismerésben részesültek, az *Esti*

csillag, a *Faun*-képek az érdeklődést itt is magukhoz ragadták. Ostini kijelenti, hogy „hangulatlan bensőségesebb képeket ezeknél a barbizoniak sem festettek."

Főbb műveinek egymásmellé sorakoztatása által megkapó képet kaptak a németek Szinyei erejéről. A „Frankfurter Zeitung" tragikus művésznek nevezi, noha ő maga csupa derü. A kis vázlatok és szincsudák mindenkit elragadnak. Ha ezeket, véli a „Post", *konzekvensen* tovább fejlesztette volna, a művészet uj korszakát nyithatta volna meg, a fejlődést husz évvel megröviditethette volna. A „Postzeitung"-ot is a vázlatok ragadják el: „Micsoda tonushatás! Minő uj büvös rokokó! Minő viritó könnyed szines álmok! S minő művészileg biztos kézzel van mindez odairva. Az egész impresszionista fejlődés, Monet vagy Renoirtól kezdve a legujabb franciákig, ha csak a fődolgokat vesszük számba, megelőzöttnek látszik nála. S mindez 1869-ben, mikor Szinyei még Pilotytanitvány volt . . ."

Mikor azután a nyáron a berlini nemzetközi nagy Jahresausstellung megnyilik, elkérik oda is Szinyei *Majálisát* és odaitélik neki a nagy aranyérmet. A berlini kiállitáson kétezer műtárgy között Szinyei vezet. A kritika most, hogy ujra látja, még nagyobb elösmeréssel fogadja.

Egy évvel később Rómában a nemzetközi kiállitáson, 19 képpel külön termet nyert Szinyei, s azon ujból megjelentek a Wolfner-gyüjtemény remekei, hogy segitsenek megszerezni az elösmerést, felösmerni azt a jelentőséget, melyet a mester művészete az általános művészi fejlődésben elfoglal. A római Circolo artisticoban tartott előadásomat az olasz művészek megértő helyesléssel fogadták. Az eredmény teljes volt. Szinyei megkapta a tizezer lirás dijat, s az Uffizi-be való meghivást önarcképével. Ugy a róla szóló nagy monografiámban, mely (1911) Lipcsében jelent meg, mint a lipcsei Illustrierte Zeitung gazdag Szinyei-számában (1912) a Wolfner-gyüjtemény darabjai vezető szerephez jutottak, s a *Mosónők*, az *Idill*, a *Séta Tuzingban* c. művét szines reprodukciókban jelentethettem meg. Szinyei sietett Wolfnernek a maga meleg közvetlenségével megköszönni: „Igazán nagyon hálás vagyok, hogy a skizzeket saját költségeden sziveskedtél Lipcsébe küldeni, nagyon, igen nagyon köszönöm."

Ekkor ugy látszott, hogy a tulajdonos most már zavartalanul gyönyörködhetik a Szinyei-képekben, de 1912-ben az Ernst-muzeum megnyitó kiállitásakép rendezett Szinyei-kiállitáson ujból közszemlére kerültek, ahol azok klasszikus jelentőségét most már minden tényező elismerte. S még egyszer jutot-

...Eddig a cikk s mi csak azt tesszük hozzá: hogy ha ilyen szellem fogja áthatni tótságunkat, amilyen ebben megnyilatkozott, úgy sem a magyar állam egységét féltení nem kell, sem a tót népnek nem lehet legkisebb aggodalma sem az iránt, hogy tőle az egységes állam keretében bárki is elvegye nyelvét, elrabolja hitét, letörje faji sajátságait.

IRODALOM · MŰVÉSZET

MAGYAR-TÖRÖK ALMANACH. SZERKESZTI MEZEY ISTVÁN.

A turáni eszmének odaadó közkatonái voltunk és vagyunk mindig. Örömmel látunk minden olyan mozgalmat, minden olyan lépést, amely közelebb viszi a mi legszebb álmunkat a megvalósulás felé.

Ha a mostani nagy világháború az általános elerőtlenedés jegyében fog is véget érni, ha talán nem fogja is azokat a mélyreható változásokat eredményezni, amelyeket a küzdő felek reméltek, az kétségtelen, hogy a nagy turáni eszme megéréséhez egy fél századnak az érlelő erejét adta ez az esztendő. A háború váratlanul korán tört ki, az északi és a távol keleti kapcsokat nem volt már időnk megkovácsolnunk, de megértő barátunk lett a bolgár és nyílt, vérrel megpecsételt szövetségesünk a török. És jó barátok ők ketten, akik élet-halál harcot vívtak egymással oly rövid időveI előbb még. Idegeneknek a támadása egymás keblére vezette a három testvért, akik mióta elhagyták a közös tűzhelyet, folyton ellenségként állottak szemben egymással.

A Magyar-Török Almanach cikkei egytől-egyig ennek a testvéri viszonynak végzetszerű felújjulásáról beszélnek. Örömmel látjuk, hogy közéletünk és irodalmunk legjelesebbjei fogtak tollat, hogy a legkülönfélébb oldalakról világítsák meg a kérdést. Kunos Ignác a padisahnak a szavait tolmácsolja, amelyeket „magyar testvéreihez" intézett, Berzeviczy Albert a portának örökre nagyszerű magatartását ismerteti, amikor Abdul Medsid szultán inkább veszni volt kész, de becsülettel, mintsem Kossuthékat kiadja, Pekár költői lelkét a közös jövendő nagysága ihleti meg, Ignotus az izlám szabagságharca felett elmélkedik, ebben az izlám reneszanszát látva, míg Kenedi az iszlám modern föléledését az európai műveltség szempontjából is szükségesnek tartja. Lóczy a kínai mohamedánságot ismerteti, Cholnoky meg a Dardanellák jelentőségét világítja meg, Kovács Gyula arról a rendkívül fontos szerepünkről ír, amely reánk Törökország gazdasági fellendítése körül vár. Pröhle a török szabadságünnepről közöl reflexiót, amelyen Nogi tábornok is részt vett, Felvinczi Takács a turáni kultúrát és művészetet ismerteti. Strausz Adolftól meg a török hadsereg ujjászervezését tanuljuk meg, míg Vincze Frigyes az ozmán nemzeti szellem ébredését teszi tanulmánya tárgyává. Germanus Törökország közelmultjának néhány nevezetes lapját mutatja

be, elvezetve Abdul Azizon, Midhat pasán, Muradon, Abdul Hamidon keresztül Mehemed Resan szultánig. Akcsura Oglu Juszuf bej, a mi régi igaz török barátunk a magyarok és a törökök szerepét állapitja meg a Turánságban, Mezey Abdul Hamidnak, a zseniális zsarnoknak a képét rajzolja meg, aki minden alkalmat felhasznált, hogy magyar rokonszenvének kifejezést adhasson. Lakos Bélától arról értesülünk, hogy Anatoliaban a turáni eszme mennyire gyökeret vert már, Sassy Nagy Lajos a szumir-etruszk-turáni rokonság erkölcsi tőkéjéből való további épitkezésre buzdit.

Ezekből és több más cikkéből is az Almanachnak kitünik, hogy méltóan szolgálja a nagy eszmét, nagyon alkalmas ennek népszerűsitésére. Mezey István derekasan megoldotta feladatát s a kötet a Vörös Félhold javára remélhetőleg nagyobb összeget fog jövedelmezni. *b. ny.*

SZINNYEI-MERSE PÁL.

Boldogult Zichy Jenővel nézegettem egyszer egy képkiállitást. Megállottunk a „Rokokó" cimű kép előtt. „Ezt a Szinnyei Palit nagyon szeretem mint képviselőtársamat, de a művészetét nem valami sokra taksálom" — mondta a gróf, s továbbsétált a teremben. Pedig már ez abban az időben történt, amikor Szinnyei-Mersét felfedezték. De még csak a beavatottabbak fogták fel az ő nagy jelentőségét, s a közönség még bizonyos idegenkedéssel nézte szokatlanul szines, plain air képeit, amelyeken nem rendszer szerint csoportosulnak a fák, a tónus és árnyékbeosztás nem sablonos, s az alakok nincsenek beépitve a környezetbe. Azalatt a húsz év alatt, amig Szinnyei-Merse nem fogott ecsetet a kezébe, a Keleti Gusztávék kritikája megdőlt, de még nem hangzott el a franciák nagy igazságszolgáltatása a mester művészete felett.

Milyen szerencse, hogy a természet vas egészséggel, szervezettel áldotta meg Szinnyeit. Hogy kibirta azt a lelki kint, amit neki a kritika és a világ bánásmódja okozhatott, amikor tudta, érezte, hogy neki van igaza. Mást sirba visz a kálvária eme keserves útja, más megbomlott aggyal hempereg ilyen csalódás után embertársai között. És Szinnyei be tudott állani földesúrnak, akinek nincs más szórakozása, mint a szarvas lábanyomát keresni, meg rágódni a napi apró pletykákon, amiket bőven termel a falu is. Húsz álló esztendeig. És amikor diadalmenetben tért vissza a művészet birodalmába, miként a hősök a száműzetésből, friss, ifjúkori szellemi erővel foglalta el méltó helyét. Folytatta ott, ahol két évtized előtt elhagyta, mintha ez a hosszú idő egészen nyomtalanul suhant volna el felette.

Befejező sorok Pásztor János csomagjában.

A Cél 1915.

Szinyei Merse Pál: A hinta

MFI. Petrás felv.

gyogó napsütést jelző fényfoltok a falombon keresztül csillogva (körülbelül háromszög alakban a kép felső sarkában)? Miért van éppen a képnek közepén a legsötétebb folt? (Az ülő nő fekete csipkekendője.) S miért tér ez vissza a bal alsó sarok piros drapériájának árnyékában?

A gyermekkocsi sötétjéből már logikusabban emelkedik ki a kisgyerek szőke koponyája a rajta levő magas fénnyel. De miért következnek azok a világos fények szintén átlós vonalban a hintát ellökő nő szoknyája alól kibuggyanó világossággal, folytatódván a gyermekkocsi fehérneműjén, jelentkeznek a széken ülő nő fehér alsóruháján s mutatkozik a bal sarokban valami fehér selyemernyőféle szöveten. Van-e benne összefüggés, hogy a falravetett fény foltjának vonala a bal felső sarokból indulva a kép jobbszélének közepéig átlószerűen s onnan — mint már elmondtuk — háromszöget alkotva megy a kép alsó balsarkáig. Így utólag konstatálhatunk geometriai vonalakat. Van is jelentőségük éppen úgy, mint a balról számított harmadik nő napernyője *lila* bélésének. Ez a gyönyörű szín egész biztosan tudatosan tevődött oda. Ezáltal egy izgalmas központja támadt a képnek, egy szín, mely körül a többi színek csoportosulnak. Intenzitásánál fogva oly mérték, mihez itt minden viszonylik. Valamilyen rendszereket kereső agy itt már teóriát állíthatna fel, ám mit ér ez, ha csupáncsak erre az egy képre áll. Egy ilyen vázlatosan tartott s azért foltjaiban erőteljesen ható műre. Ugyanezek az elvek egy nagyobb és részletekben bővelkedőbb, komplikáltabban fejlesztett alkotásra már nem volnának alkalmazhatók. E lila színfolt már nem lehetne ilyen laza és könnyű, mint e kisterjedelmű felületen, tehát egészen más szerepe volna mint most. Mind e körülírás azt célozza: egy remekműnél milyen fontos a *méret*, a foltok nagysága, színnüánsza, lazasága vagy kötöttsége, a részek egymással való kiegyenlítettsége — egyszóval, az a harmónia, ami éppen így és nem másképpen alkotódott.

E képecskén hiányzanak azok a részletek, melyeket a laikusok kevésbbé műértő része megkövetel s melyekkel a művészeket gyötri. Nincsenek az arcocskákba belefestve a szemek, az orr, szájacska, nincsen gondosan plasztikussá téve árnyékolással az áll, az arc, a nyak. Kell-e magyaráznunk, hogy mindez nem futotta a művész szusz-ából, mert annyira igénybevette a figyelem a nagyobb foltok egymáshoz való hangolásához. De kell-e állítanunk, amit ma minden képeket szerető s néző ember tud, azt az optikai tételt, hogy egy másfélcentiméter nagyságban ábrázolt arcocskán, ha részletekkel fel van bontva, színében nem hathat oly erőteljesen s főleg festőien, mint egy jól kikevert általános színtónus. Ezzel el is jutottunk a *festőiség* lényegéhez. Ecsettel, festékkel — ezek természetét tartva szem előtt, ahogy a faktúra adódik az olajos szín gyors odakenésével (e síma felületű papírlemezen), mindez involválja *stílusát* az ilyen előadásnak. Követheted az anyag s az ábrázolás törvényét, ha már egyszer harmónikusan megvan; azt, hogy logikusan, okosan, bölcsen, sőt *zseniálisan* van megoldva. De ha az egészet nézed, *érzed*, hogy itt sikerült egy mesterműnek megszületnie. Ami nagy gyakorlattal bíró művészeknél is csak csodás sugallattal jöhet létre.

Képünk kompozíciója majdnem primitív. (Ez Szinyei más festményein is karakterisztikus!) Talán túlegyszerű, mi a figurák elhelyezését illeti. Nincsenek valami szellemes elképzelések, nem raffinált egymásbafonódások, meglepő átmetszések. A kiegyensúlyozás is meglehetősen egyszerű. Mégis miben rejlik hát a képnek rendkívüli hatása? A valeurök s színek frappáns voltában. A természeti elképzelés optimistán színességében. Ezt a hatást az egyszerű kompozició s rajz természetes módon még csak jobban kiemeli. Nem hatna olyan derültnek, színesnek, egyszerűnek, ha a rajza s formája komplikáltabb, részletezőbb volna.

Végül a kép együttes hatása az, ami már szemünkben a legnagyobb értéket adja, mikor ismételten elébeállunk s nézzük, annyira egységes, érezzük e hatást, egy művészkedély derült életmeglátását, melyet íme itt e képen visszasugároz, hogy lehetetlen mélységes varázsa alól szabadulnunk. Csak zseni volt képes ezt a lágy színességet, e pompás harmóniát, levegősséget (mely azonban a képszerűség határait nem lépi túl) itt ábrázolni. Most hirtelen feltárul előttünk annak magyarázata, amit a művész ösztönszerűen belülről, a mély és legértékesebb öntudatalattiságból és ösztönszerűségből prezentál. És azért olyan szűkszavú a részletekkel, hogy az egész együtt hasson, egységes képhatást adjon. (Ez már a művészi értelem és intelligencia dolga.) Szinte ínyünkkel élvezzük gusztusságát ezeknek a kellő bőséggel traktált színfoltoknak, melyek mintha színes lámpácskákként ragyognának, sugároztatván a nekik kiosztott feladatot.

A kötöttségben s mérsékletben lévő erő, a visszafojtott hév teljessége szolgálja a magas célt.

Hevesi Lipót:

JEGYZETEK A KÉPÉLVEZÉS MÓDJÁHOZ

SZINYEI MERSE PÁL: A HINTA*

(50.3—41.5 cm)

Lehet rajta elmélkedni, hogy a kor ízlése ért-e meg ehhez a képhez, vagy fordítva történt-e. Annyi bizonyos, hogy a mai képélvező igen sokra tartja ezt a vázlatot. Talán többre, mint amenyire az esetleg elkészült nagy képet becsülné. Mert ma általánosan elterjedt elv a műértők körében, hogy az *ösztönös érzés*, mely az ilyen vázlat alkotásánál fontos szerepet tölt be, döntő jelentőségű faktor egy jó kép létrejövetelében. Az egész impresszionizmus értéke nagyrészében az, hogy a festő hagyván magára hatni a természeti jelenséget — azt, míg az érzéki izgalom teljesen hat — gyors, szabálytalan ecsetvonásokkal igyekszik visszaadni. Szinyei e vázlata létrejövetelénél még keveset tudhatott ez elvről (mit természetesen mi is csak utólag konstatálunk). De valószínűleg teljes erővel érezte. Bár csak segítőeszköznek tekintette a megfestendő nagy kép előtanulmányául, mégis már a *lényeget* örökítette itt meg. Ma már ezt jobban tudjuk, mint ő annakidején. Bizonyítja a képecske „pályafutásának" későbbi története is. A vázlatot nem túlsokra becsülve, odaajándékozta Rippl-Rónainak cserébe valami kisértékű japán fametszetért. A képet, mint remekművet, tulajdonképpen Rónai fedezte fel, hirdetvén nagyon kiváló alkotásnak. (Szinyei nekem panaszkodva mesélte, hogy Rónai az ő kérésére nem adta oda a képecskét 4000 márkáért, mikor a müncheni „Neue Pinakothek" meg akarta vásárolni. — Nem válik meg tőle semennyiért — mondván. De aztán Nemes Marcell 15.000 koronás ajánlatának mégsem tudott ellentállni. Igy aztán végül nemrégiben Nemes hagyatékából a mi múzeumunkba került.)

Ma már sejtjük, hogy azoknak a színfoltoknak harmóniáját, melyeket ezen a *vázlaton* sikerült a művésznek elképzelni, összehangolnia s teljes ihlettel visszaadni, egy bármilyen gondosan mérlegelt nagyobb festményen, melyen a részletek természetszerűleg jobban volnának magyarázva, nem sikerülhetnének jobban. E *szerencsés* létrejövetelhez hozzátartozik a kép kis mérete. Éppen ilyen erőkifejtés, egy ilyen kis felületen való uralkodási lehetőség, az a gyorsaság, ahogyan ebben a méretben az elképzelt színfoltot oda lehet tenni, a játékosság, az a hozzávetőlegesség, amivel a formák itt éppen csak jelezve vannak, — mindezek szerencsés vegyülete adván azt a bájt, könnyűséget; a színfoltok ilyen harmóniáját, melyeket aztán hiába keresünk sok nagyobb, kidolgozott és befejezett festményen.

A baloldalt ülő nő lilásszürke szoknyája, a mellette álló három alak piros, fehéresszürke, sárgás szalagok rózsaszínű ruhán a fekete-barna, a szőke hajaktól koszorúzott arcszínek, — a zöld fű, falomb feketészöldje, a hintázó nő kékesszürke — már tónusban levő szoknyájának foltja, az egész jelenetet hátravivő — elől a gyermekével játszó sárgaszoknyás, feketekendős ülő nő; a kompozíciót nagyszerűen kiegyensúlyozó *gyermekkocsi* sötét színeiből kivilágító színes holmijaival — mindezek milyen ökonomikusan egészítik ki s ellensúlyozzák egymást. A jó képen minden foltnak, színnek, tónusnak megvan a szerepe, mellyel az egységes hatást szolgálja. De egy részletformának gondos természetutánzata, elszórakoztató részletrajza — bármennyire meglepőnek hangzik ez — elleplezhet festői hiányokat. De e vázlaton minden kis színfoltnak fontos és döntő szerep jutott, mert szűzen hatva teljesíti feladatát. Éppen úgy, mint egy szűkszavú, tömör mondatban minden jelzőnek sokszoros a fontossága — s hatnia kell.

Az ilyen vázlatban kifejezésre jutott remekmű alkotórészeit nehezebb követni, mert a remek hatás itt van, de szinte definiálhatatlan részekből állították össze. Egy természetfölötti (vagy nagyon is természetes!) sugallat vezeti a kezet s ez létrehozza mind e nagyszerűségeket. A festő logikájával nem is igen ad számot magának: mért ez a szürke árnyékos fal a képecske bal felső sarkában s a ra-

* Színes reprodukciója a Magyar Művészet 1928. III. évf. 2. számának műmellékleteként jelent meg.

Sidló Ferenc : Árpádházi Boldog Margit. 1934

nek alakjában, gesztusában, arckifejezésében kifejeződik *Az ember tragédiájának* eszmei mélysége. A portréhűséget szimbolikus kifejezéssel párosította. A puritán nyugalom, a formai nagyvonalúság a lélek belső izgalmát takarja, az alak szinte széjjelrobban a feszültségtől, de a formák abroncsa összetartja a tömeget. Csak a kezek beszéde kér szót itt is, az egyik az ég felé mutat, a másik a földre utal. Az ember természetének kettősségét, a lelket és a testet fejezik ki. Az expresszió nem öntudatlan mélységeket revelál, de olyan titkokat, amelyeket csak a zseni legéberebb gondolkodása sejt meg. Sidló Madách lánglelkét formálta meg kivételes plasztikus tömörséggel, magyar hittel, mint ahogyan szobrászi erő, faji érzés szól hozzánk *Toldi Miklós* kitűnően megkomponált, lendületes, kerek domborművéből és az *Ősmagyar harcosok* turáni emlékeket idéző, ritmikus kettőséből is.

Sidló művészete az utóbbi években ismét a természet fölé emelkedett.

YBL ERVIN

Szinyei Merse Pál

önarcképe az Uffizi-
ben Firenzében.
A kép 1897-ben készült.

Balog, Árpád:

Artisti ungheresi alla
Galleria degli Uffizi.
Rassegna Dannbiana
1942. 412. l. képpel.

REGGEL

Szuroksötét fekhelyről bujtatott ki hajnalom.
Kapukat tárt a derengésbe és a gyűrt alom
párolgatt utánam. Az álom szállt el összetört
szárnnyal közös fészkünkből, verdesve az éltetőt.

Gyorsan vonult előre a reggel, én is siettem.
Eléje szökkentem, rámborult. Egy kicsit ketten
futottunk, de egy pillanat elég volt meglátnom,
merre visznek az ösvények, hová fut mind a lábnyom.

A harmat mosdatott, még rajtam gyöngyei. Félig
vizben a nap karimája is. Ez jó. Estélig
sokat kell járnia és világánál iszonyat
nélkül viselhetem a tényeket és magamat.

Egy gyűszűnyi hűvös leng a vetések felett.
Nehéz már fáznom és fejemet lecsüggesztenem.
És (mondani se kell) szájamat összerágva
benézek és belépek a sanyarú világba.

CSAVARGÓ

Szellős bocskor vagy durva irhájú
bakancs lábán a lábbeli.
A csípős szél átjárja bőrét,
csontjait és alig árt neki.
Amerre jár kacéran emeli
szárnyát az útmenti házfödél.
Legyint. Ilyeneket mormog:
„bagó kéne", s „mért nem vagyok kövér"?

CSERES TIBOR

KÖNYVEK

Könyvek hosszú sorban: piros-sárga-kékek,
kis-oktáv, ki bátyját: vén fóliót követi,
katonás sorozat, fűzött, nyűtt termékek
s régi nyomdák öreg, páncél-hordó hősei!
Könyvek, tudtok nékem mondani ma szépet,
valami vigaszos melegítő jó igét?
Avagy nincs ma hozzám, nincs szavatok semmi?
Könyvek, könyvek, társaim!
Gondolatlan csöndben álltam előttetek,
versek, prózák, számok, s keresgéltem, mi is kell...
Melyikben buj a szó, amitől e beteg
gyógyul, életre kap? Melyiktek lesz orvossa?
Egy lusta délután faggattam szívetek...
S néztetek, s z ó m e g s z ó, megértőn néztetek,
de némultan énrám, kinek e g y az unt sorsa
tiveletek, könyveim...

KUBINYI DÉCSE

Könyvek Szemléje

SZINYEI MERSE PÁL.*

A magyarság egyik legelőkelőbb családjának sarja Jernye Bánk bánék, illetve már több mint félezer éve a Szinyeiek szűkebb hazája. Amikor a festő születik, két megye tizenkét községében még ők az urak. Vizuális benyomásait innen, az ő földjeikről, faluikból viszi magával. Nemes művészi felfogása, művészetetikai álláspontja a szülői házban gyökeredzik. Figyeljük csak meg annak a szakállas úrnak, apjának tiszta tekintetét, akit először vet vászonra (1865) síma színességgel. Nézzük csak meg Zsiga öccséről festett, barokk barnásvörös tónusú, gyengédséggel teli arcképét (1865), a daliás, ideális, de feltétlenül realizáló szándékkal készült Szinyei Merse Lászlót (1868), és a rokonok, barátok egész soráról készített portréit, mennyi úri magatartás sugárzik róluk.

Környezete kétségtelenül döntő hatással volt Szinyei Merse Pál művészetére, amit már festészetének elején felismerhetünk, így: Ophelia tragédiája a szélesen festett misztikus képén valahol Jernye táján játszódik le (1867), a pogányos Faunt (1867) is a maga erdejében látja, a lírával teli Anya és gyermekén (1868—69), az izzó színekkel festett, nedves zöld Vadgesztenye tanulmányán (1869), a bájos, szentimentális Szerelmespár (1870) és hátterén, a festészet felett aratott teljes győzelmében készült Majálisán (1873), az üde Tavasz ébredésének (1878) nevető egén, a Pacsirta (1882—1883) füvén, hullámzó vetésén a hidegszagú, fehérfoltos Hóolvadásán (1895), a cirógató tavasz által elővarázsolt Almavirág (1894), a bolthajtásos mennyezetű kastély ablakán betekintő Szurokfenyő (1904) s az ugyanez évben készült Vénasszonyok nyara tájképén, amelyen nem csupán a vörösre vált bokrok az ő kertje bokrai, de amelyeken a jernyei templom harangja is ott cseng.

Szinyei Merse Pál nem tudott, nem is akart elszakadni attól a talajtól, amelyből kinőtt. Képein a vér nem vált festékké. Ez az öntudatlan ragaszkodás, amely minden ecsetvonásával ráíródik alkotásaira, minden bizonnyal ez teszi emelkedetté, a mi számunkra valahogy ünnepélyessé alkotásait, amelyeken meglátjuk mindig őszintén kifejezve azt, hogy miért lelkesedett, mi az ideálja, mi a szívügye ennek a különösen szemérmes, nagy magyar festőnek, aki az európai művészet egyik újítója s aki nem tartozott a XIX. század ama művészei közé, akik a festést közömbös lélekkel csinálták. Ezért s csak ezért történhetett meg, hogy amikor — mert nem értik meg — nem biztatják, évekre leteszi az ecsetet. A Szinyeiben élő festői szellemi magatartást, célkitűzéseit a magyar művészi környezet mintegy két évtizedig, a hatvanas évektől a nyolcvanas évekig nem méltányolja. Azonban ezt megértjük, ha arra gondolunk, hogy kibontakozása a ferencjózsefi korszaknak arra az idejére esik, amikor Lotz, Benczúr, Székely Bertalan, Lietzenmayer és követőik szolgálják a közízlést. Kit érdekel ebben az időben nálunk a pleinair festés, amikor a történeti festők napról-napra, gigantikusabbnál gigantikusabb nemzeti szerencsétlenségeket festenek és a gyengébb idegzetűek számára az életképfestők novellát alakítanak képpé. Mennyi vívódás, önmagával folytatott harc, bensejében lejátszódó tragédia keseríthette meg életét ennek a zárkózott embernek. Nem hisszük, hogy mindezért kárpótolta a sok kitüntetés, elismerés, aranyérem, amiben részesült, amikor Zemplényi Tivadar újra felfedezte. Nem kárpótolta a festőt s bennünket sem késői munkássága, amellyel nem pótolhatta már a nagy veszteséget, a meg nem festett képeket.

A Szinyei Merse Pál-irodalom igen terjedelmes. Legtöbben mint újítót magasztalják. Vitáznak arról, hogy pleinair vagy impresszionista festő volt-e? Hoffmann Edit nem polemizál, tényekkel igazolja állításait és lezárja a Szinyei körül keletkezett bizonytalan kérdéseket. Könyvének — azonkívül, hogy szorgalmasan és szeretettel hordta össze az anyagot — éppen az a legfőbb érdeme, hogy dokumentálásával most már pontot tesz a Szinyei-vita végére. A festményekhez fűzött reflexiók alapján Szinyei Merse Pál élete korán érett, tehetséges ifjúságától kezdve az elismerésig, művészete, emberi mivolta bontakozik ki lépésről lépésre előttünk. Hoffmann Edith élvezetesen megírt könyvében a művészi boncolást igen jól egészíti ki a hiánytalan oeuvre-katalógus.

Hoffmann Edith könyve nemcsak a műtörténészt, hanem a művelt olvasót is érdekli. Szinyei Merse Pál festészetének minden mozzanatát képek kísérik a műben, amelynek átlapozása — valljuk meg — a legtisztább örömet, gyönyörűséget kelti bennünk.

Az Egyetemi Nyomda tipográfiai és nyomdatechnikai szempontból egyaránt kifogástalanul ízlésesen kiállított művel ajándékozta meg a magyar művészet iránt érdeklődőket.

JAJCZAY JÁNOS.

* Hoffmann Edith: Szinyei Merse Pál (1845—1920). Kir. Magy. Egyetemi Nyomda. (Magyar Művészeti Írások.)

Már esedékes
a Magyar Könyvbarátok előfizetésének második részlete!

Diárium, 1943. 7. hán

Gergely István: Víziók a művészkávé-házban. Képzőművészet 1932. 55. sz.

Egy alkalommal a kávéházi asztal óriási márványlapjára rajzolt egy Erzsébet királyné emlékmű tervezetet, bámulatos művészi rögtönzést, távlatosan beállítva a vár és a budai hegyek kontúrjaiba. Az általános sopánkodás közepette: mennyire kár, hogy holnap hajnalban a takarítónő le fogja mosni a remekművet, *Nemes* Marcell megszólalt: — Kérem a tulajdonost!... és rögtön megvásárolta az egész asztalt. Ez a márványlap ma is ott díszeleg a müncheni gyüjteményben. Ez a világhírű marchand amateur, aki egy nagyvonalu mecénás allürjeivel dolgozott, a Japán asztal törzstársaságában kezdte meg karrierjét. Úgy történt, hogy egy szép napon a művésztársaság szomszédságában egy villogó szemü, eszes homloku férfi foglalt helyet, akárcsak Berbemuche Murger bohémkávéházában, odahallgatózott a művésztársaság ide-oda villózó társalgására. Mosolygott, nevetett, helyeselt, csodálkozott. Egyszerre csak belenevette magát a társaságba. És úgy vásárolt, mint valami mecénás. Első szerzeménye *Strobentz*: *Könyvtárban* cimü képe volt; ezt a képet megtartotta babonából akkor is, amikor később magyar képeinek legnagyobbrészét eladta és régi képek gyüjtésére és eladására specializálódott. Amikor már látszólag dúsgazdag ember volt, hűségesen ragaszkodott a Japán-társasághoz. Világszerte már mint nagy műgyűjtőt ismerték, amikor maga is festeni kezdett- Egy fogadás következtében. Történt pedig ez a következőkép: *Hermann* Lipót egy este panaszkodott, hogy nem tud dolgozni, kimerült, ideges és gondjai vannak. *Nemes* ellenkezett, hogy ez részben lustaság, részben affektáció, mert a festészethez nem kell jó idegzet, se derült kedély, se jólét, hanem elsősorban vászon, festék és ecset. Inspiráció, hangulat fölösleges.

— No csak próbálja meg! — gúnyolódott a festő.

— Meg is próbálnám — jelentette ki *Nemes* Marcell — csakhogy lusta vagyok, hogy bevásároljam a rekvizitumokat. De mondok Önnek valamit. Vásárolja meg számomra az egész szükséges anyagot és ha nem tudok festeni, öné minden, — a festék, az ecset, a vászon!

Hermann Lipót nem volt lusta és elképzelhetni, mi mindent nem vásárolt össze. A legfinomabb, a legdrágább külföldi anyagot, úgy vélte, hogy mindez az ő műtermébe kerül. De nagy meglepetés érte. Nemes Marcell tényleg festeni kezdett. Eleinte fantasztikus virágfantáziákkal lepte meg festőbarátait, majd porcellán-csendéletekkel, végül komoly aktstudiumokkal is foglalkozott. Mindezt rögeszmés odaadással, nem minden siker nelkül. Rejtelmes ember volt ez a különös mecénás...

Szinyei Merse Pál, az asztal másik mestere, egészen más természetü ember volt, mint *Lechner* Ödön. Óriási le-

PÓLYA TIBOR: A MŰVÉSZKÁVÉHÁZ TÖRZSASZTALA 1910-BEN

vente, hatalmas homloka alatt igazi piktorszempár, mint valami ágyúszerüen beépitett optikai apparátus, szálasvállas magyar nemesúr minden ízében. Nem beszélt sokat, mindig pontos ítéletét egy-egy szóval, egy-egy jelzővel fejezte ki, miközben erős kezével mintegy megformálta a szót a levegőben. Arisztokrata tapintatosság egyesült benne az oligarchák zsarnoki hajlandóságával, ami olykorolykor nagyon kedvesen tört ki belőle, egyáltalán nem fontos alkalmakkor is. Például: a billiárd asztalnál, vagy dominózás közben, kedvelt kávéházi szórakozásában, télvíz idején. Jaj volt annak, aki kizárta az ő duplanyolcasát, meglehet, hogy ilyenkor ősi nemzetségének pallosjogára gondolt...

Mentől öregebb lett, annál inkább hasonlított halhatatlan testvérére és jóbarátjára, müncheni fiatalságának megértő részesére: *Böcklinre.* Ez a hasonlóság annyira frappáns volt, hogy egyszer a velencei városi gyüjteményben meglepődve álltam meg *Szinyei Merse* szobra előtt és csak a katalógusból tudtam meg, hogy *Böcklin* képmásáról van szó.

Szinyei Merse Pál

K.

KÁLMÁN TICHY ROZSNYI: SZÁMŰZÖTT KIRÁLY

előtt, amikor ebédelni ment a Vampeticsbe, a mai Gundel vendéglőbe és körünkben keresett asztaltársat. De hát túl voltunk az ebéden, egyedül kellett távoznia. Ugyancsak megállott olykor-olykor éjfél után is ama konfliskocsi a Japán előtt és ilyenkor az elpusztíthatatlan életörömtől sziporkázó nagy komédiás társakat akart verbuválni ősbuda számára.

— Késő van, mi már hazamegyünk, holnap délelőtt munka vár — mentegetőztünk, amikor lemondtunk az öreg bohém bűbájos társaságáról. Erre *Ujházy* dühbegurult és vésztjósló hangon fenyegetőzni kezdett:

— Jó, jó, csak menjetek haza, csak aludjatok, majd meglátjátok, mi lesz a vége. Csak aludjatok, lajhárok, tegyétek tönkre egészségteket, hízzatok el, hülyüljetek meg, korán fogtok megvénülni és végül megüt a guta benneteket... Dohogva szállt be konflisába, szivarcsutkáját szája jobb szögletéből balra tólva. (Most jut eszembe, nem emlékszem, láttam-e valaha amikor Ujházy egész szivarra gyujtott volna...)

És döcögött a konflis, mig el nem tünt az Andrássy-ut forgatagában, a puhakalapu, gömbölyű hátu Crampton mesterrel. Most már elment körünkből mind a három mester és amikor csodálkozva tekintünk magunk körül, észrevesszük, hogy velük együtt magunkból is eltemettünk valamit. A legszebbet, a visszahozhatatlant, a magunk fiatalságát.

Szinyei Merse egy nyári vakáció idején elhatározta, hogy meg fogja látogatni nagynevü festőtársát, *Gabriel Maxot, Bencur* sógorát, a régi müncheni művészkompánia tagját. Húsz esztendő óta nem találkoztak. Akkor *Gabriel Max* már teljesen elmerült a hivő spiritizmusban és egyik vezérembere lett az okkultizmusnak Németországban. Amikor *Szinyei Merse* a tegernseei villa kertjében hirtelen a háziúr elé toppant, *Gabriel Max* visszatántorodott, majd összekulcsolt kézzel igen halk hangon suttogta a váratlan jelenség felé:

— *Böcklin..: Böcklin... Böcklin...*

Kisértetnek nézte vendégét, hazajáró léleknek, aki a túlvilágból érkezett. *Szinyei Merse* meglepődve torpant vissza. Majd próbálta megmagyarázni a félreértést. Hiába. Végül mentőötlete támadt. Ama művészkompániának volt egy igen groteszk jeligéje annakidején, nem türi a nyomdafestéket, de mint Götz-idézet közismert. *Szinyei Merse* mindenekelőtt kirivalta ama bohém üdvözlést, majd bemutatkozott:

— *Ich bin der Báli (Pali) der Báli...*

Meghatottság, könnyezés, ölelkezés. *Gabriel Max* magánkivül volt örömében, hanem azért, mint *Szinyei Merse* mondta, titokban egy kissé rossznéven vette, hogy nem vagyok *Böcklin* a túlvilágról, hanem csak a *Báli* az eleven életből.

Volt még egy harmadik mesterünk is, aki arról volt nevezetes, hogy sohasem foglalt helyet asztalunknál. *Ujházy* Ede. Délután négy órakor megállította konflisát a kávéház

VIRÁGH GYULA (Munkács): TANULMÁNY

1021

Képzőművészet

Szinyei

„Édes valóság"

A modellpiac

„Szinyei Majálisa a derű, a közvetlenség és az édes valóság kedves megfogalmazása... a nemzet szellemének jellegzetes letéteményese... öröm látni, ha ilyen királyi követek maguk indulnak el országot járni, és meleg beszédükkel közvetlenül munkálják és formálják azt a szellemet, melyből maguk is vétettek" — írta Bernáth Aurél. „A Majális a sajátos magyar eszményt nemcsak kifejezi, hanem művészi minőségének erejével egyenesen sugalmazza." — Ez Pátzay Pál véleménye a szóban forgó képről.

Egyszeri bravúr

E néhány mondatot az egykori úgynevezett Gresham-kör képviselőinek, illetve a Szinyei Társaság hangadó művészeinek írásaiból idéztük. Szinyei Merse Pál, kiváltképp pedig a főműve, a „Majális" kulcsszerepet játszott a két jeles mester normatív esztétikájában. Nem érdektelen, ha alaposabban — és hangsúlyozottan a jelenkor szemszögéből — foglalkozunk Szinyei művészetével, mert a felszabadulás utáni hazai képzőművészet egyik legéleterősebbnek bizonyult művészi csoportosulása, a Gresham, meghatározó tényezője volt a művészeti közéletnek.

A kör művészeinek szubjektív értékítéletei az 1950-es évek sajátos társadalmi-művelődéstörténeti helyzetében a hivatalosan elfogadott, kimondatlanul is számon kért követelményeivé váltak, s közvetlenül formálták, befolyásolták a képzőművészet alakulását.

Másrészt a tanulmányait és pályáját 1945 után kezdő — az egyik kritikus által „Munkácsy-díjas nemzedéknek" elnevezett — úgynevezett középgeneráció művészetére, világnézetére jelentős hatást gyakoroltak a Képzőművészeti Főiskolán tanító Gresham-művészek (Berény, Bernáth, Pátzay, Szőnyi). Olyan örökséggel látták el ezt a nemzedéket, amelynek kritikus számbavétele éppen napjaink egyik időszerű művészettörténeti feladata.

Megvizsgálandó: min nevelkedett, mit tanult és milyen hagyományt örökölt a kortárs képzőművészet e nem kis létszámú csoportja; továbbá, mennyiben és miként lehetséges ezt az örökséget — a közművelődési irányelvekkel összhangban — egy új típusú, közösségi művészet kibontakoztatásakor kiindulási alapnak tekinteni. A hagyomány és korszerűség, ha úgy tetszik, a megszüntetve megőrzés problematikájáról van tehát elsősorban szó. Ezért is érdekes Szinyei művészete.

Sokszor és sokféleképp boncolgatták már műkritikusok a kérdést,

SZINYEI MERSE PÁL: MAJÁLIS (1873)

Hason fekve, amint éppen egy jókora csirkecombbal foglalatoskodik

vajon a „Majális"-t miért nem követték hasonló színvonalú képek, s miért bizonyult e mű egyszeri, megismételhetetlen bravúrnak. Mielőtt erre az izgalmas kérdésre választ keresnénk, érdemes részletesebben is foglalkozni Szinyei életével és korával.

1845-ben született Szinyeújfalun, gazdag nemes család gyermekeként. Talán nem véletlen, hogy Mészöly Géza, Munkácsy Mihály, Benczúr Gyula (1844) és Paál László (1846) születési éve, majd munkássága egyazon időszakra esik. Ennek, a többi közt, az a magyarázata, hogy Magyarországon nagyjából ekkorra tehető a nemzeti mozgalmakkal párhuzamos polgárosodás, ami a művészet területén elsőbbséget teremtett a maga sajátos kulturális termékének, a magánműélvezésre szánt táblaképnek.

A Piloty-iskolában

Szinyei apja a királypárti Sáros vármegye alispánja, majd főispánja, édesanyja pedig nemzeti érzésű, kultúrakedvelő, romantikus nagyasszony volt. A Szinyeiek ősi birtokán a jernyei kastély volt Szinyei boldog, gondtalan gyermekkorának színhelye, és haláláig (1920) otthona.

Szinyei rajztehetségét a nagyváradi cisztercita gimnázium rajztanára fedezte föl, az érettségi után egy évvel, 1864-ben, a fiatal földesúr — apja beleegyezésével — Münchenbe utazott, hogy a nagyhírű Piloty-iskolában sajátítsa el a festészet fortélyait. (Sok magyar festőjelölthöz hasonlóan a fiatal Munkácsy is Münchenbe, az akadémizmus egyik fellegvárába zarándokolt.) Mit tanulhatott itt? Mielőtt a kérdésre válaszolnánk, érdemes röviden áttekinteni a reneszánsztól a XIX. századig az európai táblaképfestészet alakulását.

Mint arra egy tanulmányában Fülep Lajos rámutatott, a formának a tartalomtól való látványos elválása az általunk belátható történelemben legutóbb a reneszánsz idejére esik. Az ezt megelőző időszakok művészetében — pontosabban alkalmazott művészetében — ugyanis nem véletlenül ismétlődtek bizonyos motívumok, jelek, ha úgy tetszik, nemzetközi alapképletek. Ezek kiváltképp az időegységek váltakozását, az élet szakadatlan lüktetését jelképezik, s a hétköznapi létnél tágabb, összetettebb és fontosabb törvényszerűségek megszemélyesítésére voltak hivatottak. A művészet nagy témái — „Madonna gyermekkel", „Pieta", „Jó Pásztor", „Faun és nimfa" stb. — csakúgy, mint a mindenkori népművészet motívumai mögött, az esetek többségében tudatosításra szánt égi mozgásrendszerek húzódnak meg.

E témák — amelyek a létezési mód hű tükrei, egyszersmind próbái — nem az alkotó egyéni lelemények vagy a pillanatnyi érzelmeinek a vetületei; nem pusztán a történet kedvéért vagy a megrendelő kívánságára örökítődtek meg évezredeken át. Az alkotás tétje az ember, az egész közösség sorsát irányító, meghatározó egyetemes léttörvény volt.

Az alkotó személyisége, mesterségbeli tudása és az ábrázolt személyek lélektani jellemzése lép előtérbe. Nem az egyéni sorson túlmutató mondanivaló az érdekes, hanem a táblakép keretébe "gyömöszölhető" valóságdarabkának, az „édes valóságnak" a pillanatnyi látvány szintjén történő megörökítése, azaz kimerevítése. Másként fogalmazva: a reneszánsztól kezdve napjainkig végigkövethető az a művelődéstörténeti folyamat, amelynek során általánossá válik a különlegesen tömör mondandót megtestesítő jelek tetszetős átfordítása az időközben meglehetősen elszegényedett köznapi képnyelvre, amely mindent a maga leltárszerű egyediségében, életkép mivoltában akar megragadni.

Ez a folyamat a XIX. század végén érte el tetőpontját, ami a művészeti akadémiák szerepváltozásaiban is tükröződik. Az akadémiákra ebben az időszakban tör be a romantika, ez azonban csak formai változással járt: a panoptikum-figurákká merevedett gipszbőrű antik isteneket és mitológiai hősöket fölváltották a középkori lovagok, s a történelmi nagyjelenetek, valamint a rémtörténeteket elmesélő, hatalmas méretű, színpadias tablók.

Gál György Sándor „Majális" című könyvében szemléletesen írja le a müncheni akadémiát körülfogó légkört. Szinyei a bajor fővárosban akkor már otthonosan mozgó Benczúr javaslatára ellátogat az „emberpiacra", hogy megfelelő modellt találjon, aki „nemcsak a festő haladását szolgálja, hanem a magányos fiatalember női társaság iránti igényét is". „A modellvásár mindenekelőtt az akadémia feljárati lépcsőjén folyt, ahol a kínálkozó hölgyek és urak kedvenc kosztümjükben ültek, hevertek vagy álldogáltak. Volt itt tiroli vadász, spanyol táncosnő, pedrett bajszú huszár, torreádor, világvándora tengerész, pajzsos-sisakos római gladiátor, jövendőmondó cigányasszony, bibliai próféta és minden más, ami szobrász, festő, rézkarcoló elméjében és fantáziájában felbukkanhat. Az akadémia lépcsőzete az első számú modellpiac.

A második a városháza árkádjai, oszlopai és kapuzata körül található. Amott a romantikus festők keresték és találták meg hőseiket. Itt a realisták... Ők jelennek majd meg a vásznakon mint ínséges Jób, kőkoporsójában kiterített Krisztus vagy a Jó Pásztor... A magukat kínáló hölgyek és urak függetlenítették magukat a reájuk aggatott kosztümöktől. Jób kártyázott a spanyol cigányvajdával, Spartacus Tell Vilmossal és a Belvederei Apollón... a rabbinussal..."

Manet „Reggeli a szabadban" című képe például egy évvel Szinyei Münchenbe érkezése után keletkezett, miközben az akadémián tombolt az udvari művészet, amelynek tipikus termékei a monumentális tablók (lásd Benczúr megbízásait) és az európai nagyvárosok utcaképét máig meghatározó emlékművek voltak. A túlméretezés, a kulisszaszemlélet, a szertelen fényűzés, a részletek naturalizmusa, a patetikus gesztusok vallanak a kor világnézetéről. Csak ezen az államilag pártfogolt művészeten lehet lemérni azoknak a művészeknek a jelentőségét és teljesítményét — így Szinyeiét egy meghatározott időszakban —, akik e fülledt művészi kórust elutasították, s sokszor a legnagyobb egyéni áldozatok árán alkották azokat a műveket, amelyek végül is a XIX. század művészetét képviselik. (Az persze más kérdés, hogy az ekkoriban született izmusok eredményei is szükségszerűen csak töredék jellegűek lehettek: a művészi összegezés meghaladta erejüket.)

Szín és fény

A festészetben a döntő ösztönzés Franciaországból indult ki. Az impresszionisták és a naturalisták jóvoltából a városiasodás térhódításával a szociális mondanivaló erősödött föl, illetve a szín és a fény vált a képek építőanyagává. (Érdemes megemlíteni, hogy Szinyeit nem nagyon érdekelték a művészetben bekövetkezett változások — Munkácsyhoz hasonlóan, aki csak élete végén keveredett el véletlenül a párizsi előkelő negyedből a Quartier Latinbe —, ő csak 63 éves korában ment el Párizsba.)

Szinyei is, bár nem volt ínyére, a történelmi tárgyú képszerkesztéssel váltotta meg a belépőjegyet az akadémiára. „A magyar nemzet története" című könyvből az apja által kijelölt történelmi események, valamint a klasszikus mitológiából és a német balladai költészetből vett jelenetek megfogalmazásával bajlódott, miközben a benne már régóta fogalmazódó téma megfestésére határozta el magát. 1869-ben el is készül az „Anya és gyermekei", amelyet még befejezése előtt a Vimmer és Társa műkereskedés igazgatója 1000 forintért azonnal megvett, azzal a kikötéssel, hogy nem lehet kiállítani. A kép rövidesen Amerikába vándorolt, sőt a műkereskedő másolatot kért, amit Szinyei némi változtatással meg is festett. E mű a „Szerelmespár"-hoz hasonlóan, szintén Amerikába került. Mindkét kép jelentős állomás a „Majális"-hoz vezető úton. „Pénzem volt tehát elég, de képeimet senki sem látta, ennek káros hatását nagyon éreztem később" — írta emlékirataiban Szinyei. Így aztán a kritika nem figyelhetett föl tehetségére, a képek

Felnőttoktatás

Tanulás, munka után

A „szellemi jóvátétel" időszaka

Újabb, korszerű formák

A felnőttoktatás szervezett formában 32 évvel ezelőtt kezdődött, és ez alatt, a becslések szerint, mintegy 800 000-en végeztek a dolgozók iskolájában. (Pontos adatok ugyanis csak 1960 óta állnak rendelkezésünkre, s ezek szerint 17 év alatt az általános iskolát több mint 250 ezren, a középiskolát pedig több mint 200 ezren járták ki munka mellett.) A felnőttoktatás tehát egyidős a felszabadulással. A népi demokrácia egyik első ténykedése volt az iskolás koron túliak mindhárom szintre — alap-, felső- és középfokra — kiterjedő szervezett oktatásának megteremtése.

A korabeli szóhasználat szerinti „szabad művelődés" megszervezése már kezdetben kettős célt szolgált. Elsődleges feladata volt a munkásosztály és a parasztság évszázados tanulási és művelődési lemaradásának megszüntetése, az elemi erővel feltörő tanulási vágy kielégítése. Ahogyan a baloldali pártok egyik 1945 őszén kelt beadványukban megfogalmazták: „a szellemi jóvátétel". A másik fontos cél a népi hatalomhoz hű, képzett, új értelmiség kialakítása volt. Ebben a vonatkozásban a felnőttoktatás az új Magyarország politikai harcainak színterévé is vált.

Szakérettségi

A baloldali pártok, közöttük elsősorban a kommunista párt, ugyanis kezdettől szorgalmazták, hogy a felnőttoktatásban meghatározó szerepe legyen a politikai képzésnek; ezen kívül jelentősen csökkentsék az oktatási időt, mert a kezdődő államosítások miatt szinte egyik napról a másikra szükségessé vált számottevő képzettséget igénylő vezető tisztségek betöltése megbízható, a népi demokratikus hatalomhoz hű munkásokkal, parasztokkal. A Baloldali Blokk azt is javasolta, hogy hozzák létre a Paraszt- és Munkásoktatási Tanácsot, amelyet országos hatáskörrel külön kormánybiztos irányítson. Azonban ezt az indítványt, amely megkülönböztetett figyelmet szentelt volna a felnőttoktatásnak, elvetették.

Az első felnőttoktatási rendelkezés jól tükrözte a korabeli politikai erőviszonyokat, és a polgári elképzelések mellett érvényt szereztek a baloldali javaslatoknak is. Ez elsősorban a felnőttoktatás képzési idejének megrövidítésében, a továbbtanulás megkönnyítésében és sajátos oktatási formák megszervezésében nyilvánult meg. A tanulási lehetőségek kihasználása szempontjából méltatlanul háttérbe szorított munkás- és parasztrétegek „szellemi jóvátétele" megkezdődött. A Horthy-Magyarország álszent jótékonysága helyett a szervezett közművelődés és minden iskolatípusra kiterjedő felnőttoktatás volt kifejlődőben.

Az első három évben sok minden ellentmondásos volt. Az 1945 őszén hozott első felnőttoktatási törvény — bár a 8 osztályos általános iskola elvégzését általánossá tette, s ez annak idején óriási horderejűnek ígérkezett — meghagyta a korábbi népiskolai és polgári iskolai formát a felnőttoktatásban is. (A régi rendszerű gimnáziumi és polgári iskolai oktatás helyébe csak 1947. szeptember 1-től léphetett a nyolc osztályos általános iskola.) Az ország első dolgozók általános iskolája, külön miniszteri engedéllyel, Csepelen, az akkori Weiss Manfréd gyárban alakult meg.

A felnőttoktatást nehezítette, hogy a munka melletti tanulás nagy erőfeszítéseket követelt a legtöbbször teljesen megalapozatlan előtanulmányok és a tanulmányi kedvezmények hiánya miatt. Számottevő segítséget a felnőtt tanulók 1945 és 1948 között csak a Csepel Művekben, a postánál és a fegyveres erőknél, valamint néhány további államosított nagyüzemben kaptak. A felkínált tanulási lehetőség azonban még így is vonzó volt. A tanulók a felnőttoktatás kezdeti szakaszában ugyanis évente két osztályt végezhettek el, heti ötnapos foglalkozások árán; a népiskolát vagy polgárit végzettek középiskolai oktatására pedig létrehozták a gyorsított középiskolai tanfolyamokat — egyszerre igyekeztek pótolni a hiányos elméleti alapokat és megadni az új ismereteket.

AZ ORSZÁGOS VEZETŐKÉPZŐ KÖZPONT ÉPÜLETE
Ijesztő méreteket öltött az iskolázatlanság

A magyar felnőttoktatás legnagyobb vívmánya azonban a szakérettségis tanfolyamok megszervezése volt. Ezek keretében a 17—32 év közötti munkás- és parasztfiatalok egyetemi előkészítését igyekeztek, gyorsított ütemben megoldani. Az első időben egyéves, később kétéves sűrített fölkészítés után tehettek a hallgatók szakérettségit. A szakérettségis tanfolyam, minden gyermekbetegsége ellenére, igen eredményes forma volt, hiszen nem egészen tíz év alatt 20 000 új értelmiségit nevelt a néphatalom számára. A szakérettségi tanfolyamok pedagógiai, műszaki, orvosi és jogi szakokra készítették fel hallgatóikat, és a szakérettségit tett munkás- és parasztfiatalok zöme sikeresen fejezte be egyetemi tanulmányait is.

Tananyag

Az elmúlt három évtizedben a felnőttoktatás megítélése, támogatása több esetben a pillanatnyi gazdasági helyzet és az oktatáspolitika ismétlődő reformjainak függvényében fejlődött. Túljutva az útkeresés évein, az 50-es évek elején vált általánossá. Nem volt egyszerű dolog a dolgozók iskolájának mint új iskolatípusnak ellátása egységes szemléletű tankönyvekkel. Főként a középfokú oktatásban erős ellenállást kellett leküzdeni annak érdekében, hogy a dolgozók középiskoláiban ne a gimnáziumi tananyag kivonatát tanítsák, hanem vegyék számításba az érettebb korral járó élettapasztalatokat is. A képzés színvonalának emelése, az egyenértékű érettségi bizonyítvány megszerezhetősége a tananyag tartalmi és módszerbeli átdolgozását is megkívánta.

Nehezítette a helyzetet, hogy az ország gyors iparosítása ugrásszerűen megnövelte a szakmunkásigényt. 1951-től, a technikai minimum-vizsga bevezetésétől kezdve a szakmai átképző és továbbképző tanfolyamok egyre jobban elvonták a szervezett iskolai oktatás hallgatóságát. Az 1948 és 1958 közötti tíz esztendő alatt közel kétmillió felnőtt végezte el az átképzős tanfolyamokat és szerzett szakmát. (Ennek ekkor még nem volt előfeltétele az általános iskolai végzettség.)

Selejtszépítés?

A felnőttoktatás újabb fellendülése az MSZMP 1958. évi művelődéspolitikai irányelveinek hatására következett be. Az oktatás tömegessé válását elősegítette, hogy a szakma megszerzését az általános iskola elvégzéséhez kötötték, másrészt a felnőttoktatásba bekapcsolódtak a mezőgazdasági dolgozók is.

De a hazai közoktatásnak egyik legnagyobb gondját továbbra is a nyolc osztályt nem végzett felnőttek „újratermelése" okozza. Egyes megyékben az általános iskolai tanulmányait félbehagyó felnőttek részaránya elérte a 20 százalékot, a betanított és segédmunkási rétegben pedig még ennél is ijesztőbb méreteket öltött az iskolázatlanság. Ebből a szomorú helyzetből fakad az a cinikus vélekedés, hogy a felnőttoktatás feladata pusztán a nappali tagozat selejtjének „megszépítése". Erre azonban rácáfol a felnőttoktatás három évtizedes eredményessége, a szocialista brigádmozgalom 1 800 000 résztvevőjének fokozódó tanulási kedve, és a szaporodó, változatos oktatás-továbbképzés sokféle — egyre több embert vonzó — lehetősége.

A felnőttoktatás megújulását, társadalmi szerepének, rangjának helyreállítását is segítette a párt 1972. évi oktatáspolitikai, majd 1974. évi közművelődési határozata és az 1976-ban elfogadott, egységes közművelődési törvény. Nyilvánvalóvá vált, hogy a fejlett szocialista társadalom felépítése nem nélkülözheti a jól képzett, művelt és tudását szakadatlanul megújító munkások, értelmiségiek tömegeit. Az iskolai keretek nem adhatnak egész életre szóló, befejezett ismeretanyagot, ezért a tudás kiegészítésére, korszerűsítésére, alap-, közép- és felső fokon egyaránt elsősorban a felnőttoktatás hivatott.

Kirajzolódik a jövő

A korszerű, szocialista műveltség megszerzése és továbbfejlesztése csak szervezett, intézményes keretek között képzelhető el.

Minderre egyedül nem elégségesek a szakmai tanfolyamok, technológiai továbbképzések. Korszerű, új felnőttoktatási formák alakultak ki, köztük például a tantárgycsoportos oktatás, az üzemekbe kihelyezett, intenzív vizsgaelőkészítő tanfolyam és többféle kötetlen tanulási lehetőség („Mindenki iskolája" stb.).

Az oktatási intézmények, a dolgozók önálló iskolái mellett teret hódítottak a vállalati fórumok, a művelődési intézmények szervezett tanfolyamai. A gyermekgondozási segélyt igénybe vevő kismamák általános iskolai oktatására például népszerű a „kismamák klubja", ahol az iskolai tananyag elsajátításán kívül, a vizsgára való felkészítéssel párhuzamosan, a kötetlenebb művelődésre, sőt szakma elsajátítására is nyílik lehetőség. Új forma a szakmunkások szakközépiskolája is; a dolgozók középiskolájában már régóta nem a gimnáziumi, hanem a közgazdasági és a műszaki-gépészeti szakok a legnépesebbek.

A tanulási kedv föllendülésében — a műszaki-technikai haladás mellett — elsősorban a társadalmi ösztönzés, a vállalati támogatás általánossá válása és a felnőttoktatás személyi-tárgyi feltételeinek, eredményességének gyors javítása játszott nagy szerepet. Mindezek eredményeként, az oktatási, művelődési intézmények és a vállalatok együttműködésének jóvoltából kirajzolódik a jövő: megteremthető a kötetlenebb, változatos formájú felnőttoktatás, a szervezett önművelés és továbbképzés sokrétű lehetősége.

ZSIDAY CSABA

pedig ismeretlen helyre kerültek (az „Anya és gyermekei II." például 1975-ben bukkant föl váratlanul Massachusetts államban).

A kezdeti sikerek és a francia festők (Corot, Courbet, Manet, Millet stb.) 1869-es müncheni kiállításának hatására Szinyei búcsút mondott a Piloty-iskolának, formálisan is szakítva a wagnerizmus bűvöletében tobzódó müncheni művészettel. De Szinyei egész pályafutása során sohasem tudta végérvényesen függetleníteni magát környezetétől. Ezt igazolja a kissé hosszúra nyúlt hazalátogatása során a jernyei templomba 1871-ben festett oltárkép is, melyet apja unszolására vállalt. A keleties tájba egyszerűen belefestette a család Jóska nevű öreg vadászát, mint Remete Szent Antalt, méghozzá szinte fényképszerű hitelességgel. A jernyei hívők így aztán a mindenki által ismert falubeli „szentképe" előtt ájtatoskodtak.

Derűs álharmónia

Tudomásunk szerint Szinyei nem tanúsított különösebb érdeklődést esztétikai vagy művészeti problémák iránt. A szülői házban legföljebb néhány biedermeier kori vándorfestő portréja és a nagyváradi templom meglehetősen híg barokk festményei előtt tünődhetett el a művészet mibenlétén. Münchenben sem nagyon látogatta a képtárakat, ami persze inkább hasznára vált, mint kárára, hiszen mit is tanulhatott volna ott? A reneszánsz előtti művészet valódi lényegéről pedig, kortársaihoz hasonlóan, föltehetőleg nem voltak ismeretei.

Szinyei tehát nem volt sem forradalmár, sem elemző alkatú, sokkal inkább afféle tűnődő, szemlélődő, nem mindennapi érzékenységgel megáldott művész, aki — mint azt képei is tanúsítják — a pillanatnyi hangulatrezdülések ünnepélyes rögzítésében jeleskedett. A Pilotyval való szakítás után elhatározta, hogy ezentúl csak egyetlen tanárt fog követni, „mely engem a legjobban fog vezérelni, s e tanárom a természet". Innen ered az a félreértés is, hogy Szinyei impresszionista volt. Csakhogy merőben más az impresszionisták természetszemlélete, mint Szinyeié. Ennek igazolására a legalkalmasabbnak a „Majális" elemzése látszik. Ezt a művét 1873-ban fejezte be.

A témaválasztás nem volt újszerű. Már a biedermeier festők is szívesen örökítették meg a „romlatlan" gyermekeket, a falu népét, de nem munka közben, hanem vasárnapi környezetben, amint belemerülnek az élet apró örömeinek élvezésébe. Előszeretettel mutatták be azokat a meghitt mezőket, ahová a városlakók kirándultak. A „Majális" ötlete is egy ilyen München környéki kiránduláson született. Szinyei akkoriban ismerkedett meg leendő feleségével, akinek egyik rokona és az ő barátai szolgáltak a kép modelljéül. A szerelmes Szinyei magát is ráfestette a pikánsan megszerkesztett képre, hason fekve, amint éppen egy jókora csirkecombbal foglalatoskodik. A társaság szemmel láthatólag mintha örökre birtokba vette volna a természetet, amely, mint ismeretes, az emberrel egylényegű. Szinyeinél ez a kisajátítás még azon a határon mozog, amely idillel, derűs álharmóniával igyekszik áthidalni a nyilvánvaló ellentmondást.

Szinyei — mint ezt képei is igazolják — elsősorban esztétikus viszonyt igyekezett teremteni az egyéniség s az emlékezetében erőteljesen élő élmény között. A legegyénibb érzelmeknek a kivetítése a

EGY MÁSIK SZINYEI-KÉP: PACSIRTA (1883)
Az ő arisztokratizmusa valójában szellemi arisztokratizmus volt

külvilág látvány szintű jelenségeire; ennek a sajátos beleélésnek a társadalmi háttere azonban olyan harmóniaélmény volt, amelyet nyugodtan nevezhetünk szűk látókörűnek. A XIX. század végének látványos kapitalista fejlődése teremtette ugyanis Nyugat-Európában azt az illúziót, mely szerint a személyiség harmonikus kibontása csakis a polgári rend keretei között lehetséges. (Hogy a Courbet-képekről ismert munkások, parasztok miként eszményítették a természetet, valószínűleg nem nyugtalanította a majálisozókat.)

A Nietzschét olvasó Szinyei ezirányú nézeteire éles fényt vet közeli barátjának, Jeszenszky Sándornak 1929-ben kiadott könyvéből (Szinyei Merse Pál politikai ideáljai) vett idézet: „Kétségtelen, hogy erős arisztokratizmus volt benne. Büszke volt származására, régi családjára. A nemességben, mely ezt az országot ezer éven át meg tudta őrizni, a helyes kiválasztódást látta, fejlődést az ideális ember felé... az ő arisztokratizmusa valójában szellemi arisztokratizmus volt, mely szerint a tehetségnek mindent szabad és a tehetségtelenek tömege, már saját jól felfogott érdekében is, engedelmes szolganép legyen... Egy időben az angol és francia forradalom történetét párhuzamosan olvastam... Nagon érdekelte ez, és egy napon azután kutatni kezdte, hogy mi is a forradalom..., míg végre kilyukadtunk oda, hogy a forradalom az alacsonyabb értelmiség lázadása a magasabb értelmiség ellen. Szinte tomboló lelkesedéssel fogadta ezt a megállapítást: ez az — mondta — nem kell tovább menni."

A „Majális" kapcsán tehát nemcsak arról kell szót ejteni, hogy milyen esztétikai-filozófiai alapon született, hanem arról is, hogy a dzsentri Magyarország szellemének jellegzetes képviselője és egy letűnőben levő, felhőtlen-derűsen soha meg nem valósult életformának a nosztalgikus ábrázolása is egyszersmind. Méghozzá a kiegyezés idejére már önmagával meghasonló, kétlaki osztálynak, az elszegényedő, szellemi és kulturális téren hontalanná váló dzsentrik napfényes ábrándvilágának hű tükrözője. Azé, amivé ez az osztály válni szeretett volna, de ebben kíméletlenül megakadályozta az új rend, a polgárság.

A „Majális" festőjének francia kortársai, az impresszionisták — ha nem is világnézetileg, mert hiszen ez az izmus is a pozitivizmus talaján született meg, hanem egzisztenciálisan és erkölcsileg — gyökeresen szakítottak társadalmukkal. De a birtokaitól, családjától végérvényesen elszakadni nem tudó Szinyei, már csak eredendő passzivitásából fakadóan is, sorsközösséget vállalt ezzel az individualista ábrándvilággal.

Varrógép fölé

Jellegzetesen kétlaki életet élt ő is, hiszen benne sohasem tudatosodott a művész elhivatottsága, felelőssége oly mértékig, mint például Csontváryban, Cézanne-ban, vagy Gauguinban. Nemesi önérzete nem tudta elviselni, hogy sem itthon, sem külföldön nem aratott azonnal sikert; egyetlen kritikus megjegyzés, elutasítás vagy a közönség értetlensége elég volt ahhoz, hogy évekre eldobja magától az ecsetet, és visszavonuljon a birtokára vadászni és mint képviselő politizálni.

A „Majális" azért is volt megismételhetetlen teljesítmény, mert éppen azok, akikről és akikhez szólt, képtelenek voltak — a tárgy prózaisága miatt — fölfogni üzenetét, mert ízlésük időközben azonosult a Benczúr- és Munkácsyféle akadémizmussal. E kép külföldön sem arathatott sikert, hiszen a közhiedelemmel ellentétben a régi mércével mérve sem a legkorszerűbb nyelven szólalt meg. Mi sem állt távolabb Szinyeitől, mint az impresszionizmus személytelenné válása, töredék jellege, a színek egyenletes szétosztása és a témát magán átszűrő egyéniségnek a semlegesítése.

Akkor hát hová sorolható Szinyei? A kérdés megválaszolására érdemes idézni Bernáth Aurélnak a „Majális"-ról írt egyik írásából: „A műértőkön kívül néha egész széles néprétegeket varázslatában tart egy-egy mű, s úgy a művészetet ismertető tudományos kiadványok, mint a varrógépek fölé akasztott színes levelezőlapok is bizonyságai annak, hogy közmegegyezés történt: a nemzet valamit közkinccsé avatott."

Igen, egy valamit magára adó polgári otthonban a varrógépek fölé leginkább biedermeier stílusban fogant levelezőlapokat szokás akasztani. Elengedhetetlen az idill, a pipacsos rét pacsirtával, halványkék gomolyfelhőkkel vagy lilaruhás nővel, más szóval a „gyengéd és mégis férfias báj". Tetszik, nem tetszik, ez a kispolgári szemlélet próbálta meg a biedermeier naturalizmus jellegzetes letéteményesét, a „Majális"-t sajátos magyar eszménynek elfogadtatni. Olykor olyan művészek, mint például Csontváry, Nagy István, Derkovits rovására, vagy a munkásmozgalommal és az antifasizmussal összeforrott hazai avantgard törekvések, valamint a népművészet lejáratása árán is. Pedig ez eleve reménytelen vállalkozás, hiszen nemzeti jelleget csak kiemelkedő művekben keresni — legyen az még oly festői erényeket csillogtató is, mint a „Majális" — önmagában is ellentmondás.

Miután a „Majális" senkinek sem kellett, és Szinyei nagyon jól tudta, hogy jobbat festeni nem képes, visszavonult. Bár a „Faun és nimfa" (1868) után még ezt írta: „... ha jól meggondoljuk, tulajdonképpen csak most lettem festővé, és az is maradok, míg egy csepp vér folyik ereimben."

Elvonulva a világ zajától, már csak merev kompozíciók festésére tellett erejéből. A millenniumi ünnepségekre készülő ország adta meg az elismerést neki.

A Japán kávéházban

A Japán kávéház híres törzsasztalánál ültek azok a művészek és műbarátok — élükön a „művészfejedelem" Szinyei —, akikből 1920-ban a Szinyei Társaság megalakult. A háború és a Tanácsköztársaság alatt Szinyei meglehetősen rezignált volt. Ebben öregsége mellett az is szerepet játszott, hogy az általa öröknek hitt Monarchia szétthullott, s a művészetben is olyan törekvések jelentkeztek, amelyekkel már képtelen volt eszmei közösséget vállalni.

Szinyei művészete — Munkácsyéhoz hasonlóan — nem vert gyökeret a korabeli társadalomban, mert mindketten elszakadtak „a művelhető talajtól". Munkácsy az anyagiak hajszolása közben égette föl maga mögött a talajt, Szinyei pedig alkotói teljében olyan osztállyal azonosult, amelytől az annyira óhajtott erkölcsi elismerést nem kaphatta meg. Alapvetően hiányzott belőlük a közlés szenvedélye, ezért vitathatatlan festői tehetségükből csak néhány ihletett pillanatban született remeklésre futotta. Szinyeire pedig kiváltképp jellemző Babits önvallomása: „... a mindenséget vágyom versbe venni, / de még tovább magamnál nem jutottam."

MENYHÁRT LÁSZLÓ

LEHEL

LIZENZE BOSCH HAUSGERÄTE

160

Az Ady Endre Könyvesbolt részletkönyvszolgálata ajánlja

... pld. Féja Géza: **VISEGRÁDI ESTÉK** . . . . . 28,50 Ft
... pld. Illyés Gyula: **KORA TAVASZ — MINT A DARVAK** . . . . 30,— Ft
... pld. **KÖRKÉP.** Huszonnégy mai magyar elbeszélés, 1976 . . . 36,— Ft
... pld. Németh László: **IRGALOM.** 30 év sorozat . . . . . 43,— Ft
... pld. Németh László: **MEGMENTETT GONDOLATOK — MAGYAR MŰHELY — ELVÁGOTT KÖTELÉK — AZ ELHALLGATÁS EMLÉKEI** . . . . . 44,— Ft
... pld. Szerb Antal: **A PENDRAGON LEGENDA** . . . . . 31,— Ft
... pld. Tatay Sándor: **A SIMEON CSALÁD.** 1—3. kötet 30 év sorozat . . . . . 112,— Ft
... pld. Tersánszky Józsi Jenő: **KAKUK MARCI.** 1—2. kötet 30 év sorozat . . . . . 74,— Ft
... pld. Friedrich Dürrenmatt: **DRÁMÁK.** 1—2. kötet . . . . . 100,— Ft
... pld. Ödön von Horváth: **DRÁMÁK** . . . . . 55,— Ft
... pld. Arthur Miller: **DRÁMÁK** . . . . . 47,— Ft
... pld. Alekszandr Puskin: **JEVGENYIJ ANYEGIN — DRÁMÁK** . . 36,— Ft
... pld. Jean-Paul Sartre: **DRÁMÁK.** 1—2. kötet . . . . . 64,— Ft

A LYRA MUNDI SOROZATBÓL:

... pld. **JOHN KEATS VERSEI** . . . . . 27,— Ft
... pld. **LI TAJ-PO, PO CSÜ-JI, TU FU VERSEI** . . . . . 29,— Ft
... pld. **MAJAKOVSZKIJ VERSEK** . . . . . 14,— Ft
... pld. **FRANCE PRESEREN VERSEI** . . . . . 12,50 Ft
... pld. **SI KING DALOK KÖNYVE** . . . . . 21,— Ft

A felsorolt kötetek egyenként is megrendelhetők. Postán, utánvéttel szállítunk, magánszemélyeknek 200 Ft felett portómentesen. 400 Ft felett négyhavi részletfizetési kedvezményt adunk, és a portó-, valamint a 3 százalék kezelési költséget felszámítjuk. Tekintettel a korlátozott példányszámra, a könyveket a megrendelések beérkezési sorrendjében postázzuk. Kérjük, szíveskedjék a megrendelőszelvényt kitölteni és borítékban címünkre elküldeni.

Címünk: Állami Könyvterjesztő Vállalat
Ady Endre Könyvesbolt
részletkönyvszolgálata

1046 Budapest IV., Reviczky utca 36.
Egyesült Izzó lakótelep

A megrendelő neve: .....

Pontos cime (irányítószámmal): .....

Személyi igazolvány száma (részletfizetésnél): .....

.....
saját kezű aláírás

KERESSE FEL KÖNYVESBOLTUNKAT, GAZDAG VALASZTÉKKAL VÁRJUK!

Szinnyei Merse Pál

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, VIII., Blaha Lujza-tér 3
Telefon: 139-292

1957 MÁJ 28

ÉSZAKMAGYARORSZÁG

MÁJUSI VIRRADÁS

TÁRCA

Meglestem a májusi virradást. Félig álmodva könyököltem az ablakban, úgy lestem meg. Gyönyörű volt... A nap a hegy mögül lövelte első sugarait az alvó város fölé, az égre. A felhők szélében ütköztek meg. A habfodrok elnyelték őket és az izzó sárga sugarak feloldódtak az égszürkésen borongó palettáján. Előbb halványan derengett az égbolt, mint a rózsaszínű álom. Aztán egyre erősebben derengett... A szivárvány ívét követve, hajnalszínű lett a horizont. Erre a hajnali ívre gondolhatott Schiller, amikor egyik versében a szépség hajnalkapujáról írt.

Lent, a hegy lábánál, a kertben, a homály dunyhája alatt még aludtak a színek. Pihegtek a szellőringatta lombölcsőben. Először a ház sarkánál lévő ezüstfenyőre imbolygott egy fénycsóva. Körülragyogta sziluettjét, aztán megfürösztötte a tülevelek ezüst élét a fiatal fenyő mélyzöld tavában. Utána a háztetőre csavaroghattak a sugarak, mert nem láttam őket egy darabig. Majd a fehérkeretes ablaküvegre vetődött egy sorozat. A sugárvonalkák pattanva hullottak le az éjszínű szürkeségből hajnali zöldbe virradó kertbe. Megborzongott tőle az elernyedt álmosság. Álmos levelüket a nap felé nyitották a fák.

A színeket a madarak szerenádja ébresztgette tovább. A gerlepár szürke búgásába csengve keveredett megannyi madárszoprán. Csak a sárgarigó nem füttyöngetett, a kedvelt sárgarigóm. Hangtalan suhant fáról-fára. Itt volt a fészke a kertben, egy öreg fűzfán. Kivágtak az öreg fűzfát és a sárgarigó most nem füttyönget. Otthon nélkül maradt. Még nem tudta elhatározni, hogy az idegen fák közül melyikre rakjon új fészket, azért szálldos olyan búsan a szegény madár.

A madarak szerenádját hallgatva, észre sem vettem, hogy a virradás nesztelen léptekkel becsempészkedett szobámba. Lopakodva körülszimatolt mindent. Az ágyam fölött egy képen akadt meg a szeme. Szinyei Merse Pál: a „Lilaruhás nő". A kép alsó balcsücskében egy kis pöttyös bogár telepedett meg. Katicabogár. Kertre nyílik az ablakom, hát meg vagyok áldva a bogarakkal. Este, villanygyújtás után valóságos rovargyűjtemény a szobám. A fény odaszívja őket, mint a jóillatú virágszirmok a méheket. Lenge, könnyű, gyorsan libbenő árnyak mellett nagypotrohú lepkék ütődnek a villanybúrához, aztán pörögve hullanak le, mint az elszabadult kis pörgettyűk.

A kis katicabogár is így röppent valahogy ide a világ-ürből és éppen ennek a képnek az alsó balcsücskében telepedett meg. A „Lilaruhás nő". Kár. Ha legalább a „Majális" volna. Így azt fogják mondani, hogy csak a kontraszt kedvéért röppentette oda a fantáziám. Pedig én a harmóniát kedvelem, a disszharmónia kimondottan zavar. A „Lilaruhás nő" csodálatraméltó alkotás, de nem csodás. Megfog a lila ünnepélyesség, a fönséges szépség nyugalma, de sántikál az arányérzékem. A „Lilaruhás nő" körülrakva természettel. Röppenjünk inkább a „Majálisra". Odateszem a kis bogarat valamelyik fehér foltra. A fehérnek a zölddel való találkozásához. Nem, mégsem. A képen kívül, az alsó balsarokban meghúzódhatsz kis katicabogár.

„...ecsettel komponált szimfónia" — írják róla. Szójük tovább a gondolatot: a derű szimfóniája. A legnemesebb derű színekben kifejezve. Fehér, rózsaszín, zöld, égővörös, — tisztaság, derű, hangulat, élet. Színkeverés, — derű kavargás. A szálas napsugarak nem pásztázzák át meg át a képet. Szemérmesen vibrálnak a két lányarcon, lejjebb a szalmakalapon. Az árnyék leheletnyi finoman omlik le a fény előtt. A napsugarak nem pásztázzák át meg át a képet, de ott vannak a kép minden pontján, ott simulnak a fűszálak élén, és ott pihennek a lányruha egymásraomló fodrában. Az egész kép a kelő nap friss derűje, — harmatos derű.

Ma a műértők és a laikus közönség egyaránt csodálják, értik a „Majálist" — ki-ki aszerint, hogy milyen rejtekhelyek vannak a lelkében a művészet befogadására. Nem így Szinyei közönsége. Értetlenül álltak a mű előtt. Egy keveset viszolyogtak, amikor a mester 1873-ban Bécsben kiállította, aztán elfelejtették. A brokátos, bársonyos megszokás pöffeszkedve kerülte a „pórias" egyszerűséget és a póriasnak tartott egyszerű, igaz derűt. A kiállításon még csak vevőre sem akadt a kép. De idehaza sem volt nagyobb sikere: a Nemzeti Múzeumnak sem kellett. — Szinyeit nem értette meg osztálya, mintahogy a fiatalt nem érti az öreg, vagy mint a daliát nem érti a görnyedt. — Az egyik „bíráló". Keleti Gusztáv „delirium koloránst" emlegetett a Szinyei képek láttán. A „bíráló" hallgatott és beszélt a measzokás. Szinyeit nem kapta szárnyára a divathóbort, hát visszavonult. A jernyei süppedős, dzsentri világban keresett menedéket, amelyben majdnem végleg elsüllyedt. Évtizedek feledtették a művésszel elhivatottságát, tehetségét.

Generációk váltották egymást. Fiatalon elaggott ifjúság követte az aggastyánokat, míg a századforduló, a történelem „új" generációt nem szült. Ady is köztük volt. A megváltó hittel porondra lépő ifjúság újjongva fedezte fel a derűt, a művészetet, a „Majálist". A viharzó új leszaggatta a brokátokat, s a „Majális" méltó helyére került. Az elfeledett Szinyei élete alkonyán felfedezett, ünnepelt művész lett. Hatvan éves korában kinevezték a Képzőművészeti Főiskola igazgatójának, Keleti Gusztáv utódjaként.

Hová juthatott volna ez a kivételes tehetségű művész, ha... Világklasszis mércéjével lett volna csak mérhető. De a megszokás... A megszokástól aligha van nagyobb úr az emberi társadalomban. A megszokott világ tabú, melyet istenes félelemmel őriznek a megszokott emberek. A megszokás inkább élve eltemeti magaszülött gyermekét, csak uralkodóvá ne izmosodjék az új, mignem keserves vajúdás után az mégiscsak életre nyitja szemét. A legdaliásabb ember is megöregszik egykor. És ha az új kerekedik felül? — megszokássá válik és ereje nagyrészét arra pazarolja, hogy gátat emeljen a legújabb elé. Íme a történelem: feudalizmus, kapitalizmus, szocializmus.

Az élet örök eleme, a művészet fejlődésének legfőbb törvénye az örök harc. Kivont karddal, vagy halk töprengéssel harc a maradiság ellen, a régi ellen. Akkor is, ha a művészt nem értik, megvetik, mellőzik. Ő értse magát, értse az újat. A megalkuvás minden, — esetleg letűnt életbölcselet, vagy volt átkos gyakorlat, — csak nem művészet. Tehát mindenfajta művészet elsődleges hivatása és jellemzője az új szolgálata. És azok az elismert nagy művészek, akik egy múlt világból nézve ostorozzák az újat? Létezne valamiféle pozitív konzervatizmus? Már a két szó egymáshoz illesztése is paradox. Ostorozzák az újban a rosszat, de nem az újat. A végcél: az új megjavítása, tehát szerepük vitathatatlanul pozitív és előremutató. Nem bírálhatjuk az újat a jövendő új nézőpontjáról, mivelhogy a múltból jövünk. Tehát az új bírálata esetleg a régivel keveredő látókörből nem mondható egyértelműen konzervatívnak. Hisz az új nem adott valami, nem isten fejéből kipattant világ, hanem formálódó és változó élet.

Fogytán a hajnal, elkáprázik a gondolat. A hegy mögül egyre több izzó sárga sugár érkezett és végül előbukkant a nap égőn-mosolygó koronája. Megszűnt az árnyék és a fények sejtelmes harca. A világosság ült a trónra.

NAGY ZOLTÁN

munkaegységes beosztása van. Növelte önbizalmát és az Új Élethez való ragaszkodását az a tény, hogy rábízták a vagyontéró káposzták őrzését.

NEM HIÁBA féltették annyira! Gyönyörű káposztája volt ebben az esztendőben a göncölpusztai Új Életnek. Egyformák, dagadóak, szépek voltak, mint a glédába állított regruták. Csodájára járt ennek mindenki, s aki csak meglátta, nem állhatta meg, hogy dicsérő jelzőkkel ne illesse a csoport növényápoló brigádját. Megért ez a tábla káposzta szemrenézve is legalább hatvanezer forintot. A tagok már előre számolgatták, mennyi jövedelem jut belőle egy embernek, s amikor Petri délután határátáját elindult vigyázó körútjára, tüzen is a lelkére kötötték:

— Úgy vigyázz te hörcsöghuszár, hogy ha csak egy fej káposzta is elvész, a te fejedet vesszük le, s adjuk el helyette!

— Egyetse féljetek! — felelte Petri huncutkás mosollyal és az istálló melletti fészerből egy deszkalapra szerelt drótcsapdát hozott elő.

— Hát ez mi? Talán ez is hörcsöghogó? — kérdezték az emberek.

— Az — felelte Petri — ... csak nagyobb.

Olyasformája volt ennek, mint két egymással szembenéző hold a lőfarkas török zászló rúdján. Csakhogy fogazott holdak voltak és a kettőt egy erős rúgó rántott össze, amikor Petri a kitámasztó pecket egy darab fával elmozdította. Nahát, csudálatos egy szerkezet volt! Úgy megfogta a fát, hogy két ember sem tudta kihúzni belőle, csak Petri, amikor egy csövecskével a zárat alul kinyitotta. Csak azt nem tudta eltalálni senki, hogy mire akarja használni. Mert állatok csalétek nélkül nem mennek bele. Arra meg éppen senki sem gondolt, hogy embernek készítette. Ugyan, bolondság! Ki lépne bele? Talán csak nem a káposztatolvaj? Elég nagy a határ, majd éppen arra megy, amerre a csapda van... Kár hadd játszodjon magának. Legalább nem unatkozik éjszaka.

PETRI azonban nem ok nélkül készítette el a csapdát. A káposztaföldet három oldalról vizesárok övezi: tele van piócával, békafüvel, szittyónáddal, meg éleslevelű sással. Éjnek idején két-három fej káposztáért ezen nem gázol át senki. Másik oldalról keskeny gyalogút választja ketté a határt: jobb oldalt az Új Élet káposztái bámulják a holdvilágot, emitt pedig már a szomszédos Alkotmány földjei terjednek. A tolvaj — merthiszen éppen Bertók elvtárs mondta, hogy csoportbeli ilyet nem tesz — ... tehát csak innen jöhet. Itt helyezte el a csapdát, aztán hazament és lefeküdt.

Végeredményben nyugodt volt a lelkiismerete!

GYÖNYÖRŰ, holdvilágos este volt, járhatott úgy tíz óra körül az idő. A langy, szénaillatú augusztusi estében millió tücsök ciripelt: muzsikáltak, versengtek egymással; egy nagy koncertterem volt az egész világ, melynek pódiuma a mező, s mennyezete a végtelen égbolt. Az emberek az ablak mellett hallgatták a csodálatos esti muzsikát, szinte sajnáltak elaludni. Egyszóval csodálatos volt minden, ennél alkalmasabb napot nem is választhattak volna Benedek Ica eljegyzésére. Együtt ült a roskadásig terített asztaloknál a nagy vendégsereg: ott volt az Alkotmány fele tagsága, csak a gyerekek maradtak otthon és a fiatalok tekeregtek összebújva a templom melletti akácosban. A fő helyen, az örömapa mellett Bertók elvtárs mesélte immár tizedszer Petri Gábor megtértését. Dehogy engedték el! Egész este ott kellett maradnia, s mikor végülis elindulhatott, a jó szilvapálinkától úgy összezavarodott benne a világ, hogy azt se tudta biciklin jött-e, vagy csatahajóval? Gyalog vágott neki a hazafelé vezető útnak arra, amerre rövidebb: végig a kigyózó gyalogúton a káposztaföldek irányába. Igaz, ez ellen lázadozott egyensúlyérzéke, ám Bertók elvtársat nem útirányt, mintha hadgyakorlaton lenne, s még dúdolt is mellé. Aktuális nótát:

Kerek a káposzta,
csipkés a levele...

A holdvilág felhő mögé bújt, árnyék vetődött az útra. A tücsökbanda is szünetet tartott, készültek az újabb felvonásra. Elcsendesedett a táj, odahaza Göncölpusztán a fal felé fordultak az emberek és végre aludni próbáltak. Ám ekkor előbb csak egy meglepett felkiáltás, aztán pianóban kezdődő és fortissimóba csapó fájdalmas ordítás verte fel a csendet. Szinte megdermedtek az emberek.

— Segítsé... ég! Segítséég!

— Úristen, kit ölnek?

KIUGRÁLTAK ágyaikból az új életbeliek, az utcára tódultak, nyikorogtak a kiskapuk, mindenki a másiktól kérdezte, mi történt, mintha az többet tudna. Végre Bakos Lajos — neki jutott leghamarabb eszébe — kiáltott végig az utcán:

— A káposztaföldekre szaladjatok, Petri bizonyosan nem bír a tolvajjal!

— Tényleg, a csapda! — kaptak észbe az emberek. Megfogott valakit, megvan a veszedelmes tolvaj. Gyerünk! — kiáltoztak össze-vissza — ... emberek, kapára, kaszára!

Szaladt mindenki. Megmozdult az egész Göncölpuszta.

Hej, de nagy volt a megrökönyödés, amikor a vélt káposztatolvaj helyett tulajdon elnöküket látták Petri csapdájában vergődni. Hárman is segítették talpraállni, de minden kísérletnél újabb fájdalmak nyilallták Bertók elvtárs bokájába, szorította, már az eleven húsba vágott a veszedelmes félhold. Végülis úgy kellett két embernek ölbe hazacipelni, mert Petrit nem találták a közelben, hogy kinyithassák az ördöngös szerkezetet.

Ám, a haddelhadd még csak ezután jött, amikor odahaza Bertókné asszony vette kezelésbe az Új Élet derék elnökét. Hanem ez már magánügy, s ennélfogva nem tartozik ide.

A kiállításon bemutatásra kerülnek bronzkori eszközök, történelmi oklevelek, eredeti és fotókópiák, pénzgyűjtemény (Kossuth-bankók is), népművészeti tárgyak (kerámia, 1700—1800-as évekből).

Az ősi pákászélet eszközei, műemlékké nyilvánított terítők (1600—1700-as évekből). Az úttörők rajzai és festményei (olajfestmények), s még sok más.

A kiállítás az úttörőcsapat első [illegible] számára nemcsak példaképp, hanem úttörőmunka is, amit mi végzünk. Bár eldugott a mi kis falunk, de itt is lehet kulturális életet teremteni.

Sz. S.

A HANGOK FÉNYKÉPÉSZÉNÉL

— A jövő héten nősülök. Szeretném az esküvőt hanglemezre felvetetni. Lehetséges?

— Természetesen.

— Kérem szépen, a kisfiam hangját szeretném elküldeni külföldre a rokonokhoz. Lehetne arról hanglemezt készíttetni?

— Hogyne, tessék feljönni a gyerekkel.

Naponta tesznek fel ilyen kérdéseket Kardos Ottó hanglemezkészítő kisiparosnak Miskolcon a Hunyadi-utca 4. szám alatti kis műtermében. Néhány hónapja dolgozik itt a ritka foglalkozású kisiparos és máris közkedveltségnek örvend a miskolciak körében, akik a legkülönfélébb hangfelvételi megrendeléseikkel fordulnak a hangok fényképészéhez. Mint már az elhangzott párbeszédekből is kitűnik, nagyon sokan nemcsak esküvői fényképet készíttetnek, hanem az egész esküvői szertartást megörökítik a gyerekek, az unokák, vagy talán a dédunokák számára. Igen sokan kisgyerekeik hangját vetetik fel, de nem egy műkedvelő zenész, énekes is akad, aki saját játékát, énekét »konzerválja« az időt legyőző bűvös fekete lemezen. Sokan ritka lemezeket hoznak és azokról kérnek másolatokat, vagy kiválasztanak néhány jó számot Kardos mester repertoárjából és azokról kérnek felvételt. Van bőven választék, 240 kitűnő könnyűzene szám közül választhat az érdeklődő és a leghíresebb énekesek hangjait viheti magával otthonába. A hanglemezkészítő kisiparos mikrobarázdás hanglemezeket vág és egy lemezen 10—12 szám is elfér. Természetes dolog, hogy vannak keresettebb számok, amelyekből sokkal többen rendelnek, mint másokból, de kétségtelen tény, hogy az elmúlt hónapok legnépszerűbb darabja a »Honvágy« dal volt. Ebből többszázan kértek felvételt — nem egyet azzal a céllal, hogy külföldre juttassák.

Kardos Ottó, a hangok mestere az OTP által folyósított kisipari kölcsönnel indította meg tevékenységét, amelyet a nagy érdeklődés miatt eredményesen is folytathatna tovább. Van azonban egy bánata: eredeti hanglemezhez egyáltalán nem jut hozzá és regenerált hanglemezt is csak nagyon keveset, átlag kéthavonta 100 darabot kap a Magyar Hanglemezgyártó Vállalattól. Emiatt kénytelen számos miskolci zenebarát vagy más érdeklődő kérését elutasítani. Érdemes lenne ezen az anyagproblémán segíteni, hiszen tevékenységével nemcsak egy egyre növekvő közigényt elégít ki, hanem a ritka lemezek újrafelvételével a művelődést is szolgálja.

1963 MÁR 3
1021

Magyar Nemzet

Ismeretlen Szinyei Merse-festmény került elő:

„A lilaruhás hölgy" – sárga ruhában

— Ha nagyon akarnak lakást, majd segítenek magukon! *Legfeljebb eladják az Ómamát!* — Alig tudtam az ellesett telefonbeszélgetés végét kivárni. Micsoda Ómama az, akinek forgalmi értéke egy lakáséhoz méltó?

De azt remélni sem mertem, hogy *őróla* van szó: a *Lilaruhás Hölgyről.*

Szinyei Merse Pálnéról, aki még 102 éves korában is maga volt a bűbáj, a női rejtelmesség és intuíció. »*Ugye, ha egy asszony már se nem lát, se nem hall, csak emlékszik, az nagyon szomorú?!*« Többek közt ez a mondata is örökké fülembe cseng. Hát még a tekintete... Az opálszínű szeme, melyről akkor azt hittem, a hályog tette ilyenné!

De tegnap délután rájöttem: ezek a szemek ilyenek voltak valóban. Violaszínűek, zöld tüzekkel... Talán ezzel tartotta varázslatában a festőférjet — akit ő hagyott el egy romantikus cigányzenés estén, talán nagyon is józan meggondolások alapján, örökre.

Éppen ezért még most is van egy kis zavar a családban, ha róla esik szó. A család: szűk, bútorokkal túlzsúfolt lakásban sovány, ősz hajú, finom nagymama, férjnél levő dolgozó lány, Éva, kedves mérnök férj, két tündéri apró gyerek. Egy kisebbik lány, aki még egyetemre jár és műtörténésznek készül; s egy otthon lakó nőtlen fivér, aki valahogy a genius locit jelenti, úgy látom, és leginkább hasonlít nagy homlokával, távol álló kék szemével a dédapjára. És mindezek fölött a falon: *az Ómama.*

Nem *lila*, hanem *sárga* ruhában. Itt van, jelen van és részt vesz a család életében. A legkisebb itt sír most kis rácsos ágyában alatta. A hatodik nemzedék.

De Probstner Zsófika körül a múlt század impresszionista kék ege nyári felhőkkel... Két karján csak jelezve van az árnyék. Könnyedén egymásba fonja őket, fejét picit félre fordítva elmondhatatlanul könnyed és kényes mozdulattal hátra veti, a válla felett, így áll, érezvén, hogy a férje nézi és festi és becézi őt az ecsettel — és ő ezt módfelett élvezi, de nem vallja be. Csak néz és mosolyog alig érezhetően kinyíló, halványrózsaszín szájával és a szeme csillogóan, átlátszón violaszínű, távoli tavak hajnali árnyalatával... nyakán médaillon emeli ki tearózsahalványságát, mely szinte kromatikus közelségben a ruha színéhez, mégis fényében virtuózan különbözik tőle —, áll és mosolyog Szinyeiné a jernyei nyárban és mosolya semmivel sem kevésbé sokértelmű, mint Mona Lisáé — mert ebben a mosolyban is valami halvány hűvös gúny van és egy csepp sajnálkozás; azé, aki nem képes annyira szeretni, ahogy őt szeretik.

— Mi is néha órákig állunk itt — mondja Éva, az asszonylány. — Gyerekkorunk a kép alatt játszódott le. Nagyapa adta nekem, amikor férjhez mentem. Nagyapa — Szinyei Merse Pál, a művész Félix fiának fia volt. Néki a festő nagyapja volt, akire jól emlékezett: vitte a palettáját, nézte, hogyan keveri a színeket és asszisztált, amikor nagyapja fényképezte a Balaton hullámait, stúdiumként.

Mi van itt még olyan tárgy, ami a festőé volt?

A művész apjának portréja. A jernyei ház — lila és rózsaszínű virágai, a világos lombok tele azzal az utánozhatatlan fénnyel, amit Szinyei (a francia impresszionistáktól függetlenül) és őket még nem ismerve, fedezett fel. S ez a fény, mely azóta közkincs lett — nála még mindig és örökké új marad!

Itt van a *Szalonnás csendélet* is. A fiatal Szinyei németalföldiekre emlékeztető tárgyilagossággal festett képe s egy másik, egy ismeretlen: a felesége mályvák közt; egy egész piciny kép, ahol az asszony és a mályvák egyformán karcsúak — szinte hasonlítanak egymásra, s az egész olyan mint egy végtelenül gyengéd bók...

És vannak itt tárgyak is: egy szekrény Jernyéről — aranybarna finom fekete berakásokkal a biedermeier utáni kor egy kedves kis remeke —, egy agyonkoptatott barna íróasztal, amelyen nem cserélték ki a piros posztót, mert ezt az ő keze koptatta ki. Egy díszes barokk tükör, amely a műteremben lógott, s amelyből önportréit festette, s egy sétabot nádból, elefántcsont fejjel, melyet a festő még a maga nagyapjától kapott, és nagyon szeretett, mert erre támaszkodva tudott vázlatot rajzolni állvány nélkül.

S itt van még a főkötős *Zsófika-portré* is, ahol az asszony már nem az a lenge virágszerű leány, mint a sárgaruhában, hanem szép komoly, kicsit szigorú és gondterhelt.

Van itt egy későbbi portré is róla; öreg korából. Jó, szinte kegyetlen. Nem, ez már nem a szerelmes férj műve — hanem a lányáé, Szinyei Erzsébeté, aki apja árnyékából sohse ért ki a nyilvánosság fényére —, pedig tehetséges volt.

— Nem könnyű egy ilyen névvel élni — mondja ifj. Szinyei Pál — elgondolkozva...

— És milyen érzés ilyen remekművekkel együtt lakni? — kérdem.

Éva felel:

— Kötelez. Sok szeretetre — formákra, összetartásra: utóvégre mindannyiunknak kötött még zoknit a dédanyánk — még 90 éves korában is. És nekünk ők jelen vannak és sugároznak, mint bizonyos fémek... Nagyon nehéz volna tőlük megválni.

— Egy szép lakásért?...

Éva elpirul: — Talán — mondja. — De csak, ha múzeumba kerül, ahol azért meglátogathatjuk!

Fedor Ágnes

BESZÉLGETÉS

ovszky Endrével

vel, sem pedig annak gazdasági lebonyolító tényezői.

— A szakmán belül a legkülönbözőbb alkotó művészek egymással teljesen ellentétes álláspontot álltak, a művészetről alkotott képzeteiket illetően. Egy emelkedettebb szintnek a kialakulását végül hátráltatta az anyagi érdekek erőteljes jelentkezése. Ha majd a szövetség elérkezik oda, hogy minden elfogultságot félretéve a művészet szintjét, a minőségi értékrendet tartja elsődlegesnek és ennek az alapján bírál, akkor az a mérhetetlenül sok vitás kérdés, amely a munkaelosztás és a zsürizés területén vés, amely egyeduralomra tört, vagy művészetünk gyakran kétes értelmezésű széles útjának a leszűkítésére törekedett, az anyagi javak kisajátításának hátsó gondolatával jelentkezett.

— A művészi kifejezés valamennyi területén fellelhető művészeink becsületes és jószándékú alkotói törekvése. Munkájuk értékelésének a rendjében a művészi minőség mellett kell álláspontunkat egyértelműen leszögeznünk. Művészetünk széles területén kell biztosítanunk szakmáink kultúrájának folytonosságát és meg kell teremtenünk a stabil értékmérés rendjét. Biztos vagyok abban, hogy a szakma kultúrált képviselője egy ragyogó jelképet éppen olyan elragadtatással tud szemlélni és értékelni, mint egy nemesen fogalmazott életképet.

Kritika, közönség

A képzőművészeti kritika kérdését nem e sorok írója vetette fel. Domanovszky mester emelte ki különleges hangsúllyal a sajtó szerepét.

— A szövetségnek abban a rendkívülien nehéz állapotában — abban a helyzetben, amelyben az előbb említett kérdések nagy erővel jelentkeznek, s ahol meg kell küzdenünk saját soraink rendezésével is — a kritika és a sajtó teljes támogatását kérjük. Azoknak az elveknek az érvényesítését, amely a különböző kifejezési formákkal szembeni türelmességre, az értékelés rendjének az érzékeny mérésére, a műalkotások nagyságrendjének a megközelítően pontos helyretételére törekszik.

— A sajtó szövetségünkkel együtt a maga következetes álláspontjával és magatartásával segítse rendezni népünk vizuális művelődésének jelenlegi bizonytalan állapotát. Napjainkban, mikor vizuális kultúránk a közoktatásban nem kap méltó szerepet, a sajtó — ha ezt teljesen pótolni nem is tudja — igen sokat tehet ennek a vizuális műveltségnek a szolgálatában. A közönség — éppen kritikánk bizonytalansága, egymásnak néha teljesen ellentmondó véleménye és a szubjektívizmus eluralkodása miatt — nem tud tájékozódni, ez a légkör a helyes értékítélet kialakulását is akadályozza. Társadalmunktól, a közönségtől pedig azt kérjük, hogy a szubjektív és a spontán tetszés-nemtetszés megnyilvánításán túl művészetünk különböző formái és alkotásai felé türelmes készséggel közeledjék és hozzáállását a megérteni-akarás vezérelje.

A jövő

— Szövetségünknek, amely elvi eszmei irányító testület

A M

KÉPES

Jelentés és

Négyezernél többen vannal Amikor azt kérdeztem, miko csökken ez a szám, azt vála szolták, 1965-re körülbelül k lencezer lesz, ha nem töb Négyezer képesítés nélküli ne velő. Oktatási reform, megné vekedett igény a pedagógu sokkal szemben és képesíté nélküli nevelők. Egy nép ku túrszintjének emelése és ké pesítés nélküli nevelők!

Aztán rádöbbentem: éppe *a megnövekedett művelődé igény következtében van ig* Hogy felemelték egy eszten dővel a pedagógusképzést é ilyenformán 1962-ben a tanár képző főiskolák nem adtak ne velőket. Hogy állandóan nö vekszik a tanulólétszám é több a tanterem is. Hogy újabb és újabb tanulócsoportokat hoznak létre. Hogy körzeti iskolákat szerveznek, amelyek elszívják a pedagógusok javát. Hogy a rohamosan fejlődő középiskolai hálózat az általános iskolák felső tagozatából von el tanárokat. Hogy ma számos népműveléssel foglalkozó hivatal és intézmény is éppen a jobb vezetés, a színvonalasabb munka érdekében pedagógusokat alkalmaz.

S itt vannak az anyagi okok. Minden évben több ugyan a főiskolai, egyetemi tanító- é tanárszakos hallgató, de e még kevés. Van új tanárképző főiskolánk Nyíregyházán, d ez is kevés. A felsőoktatási intézmények gyorsabb fejlesztése viszont horribilis összegeket igényel. Gondoljunk csak arra, hogy az 1963-as évben

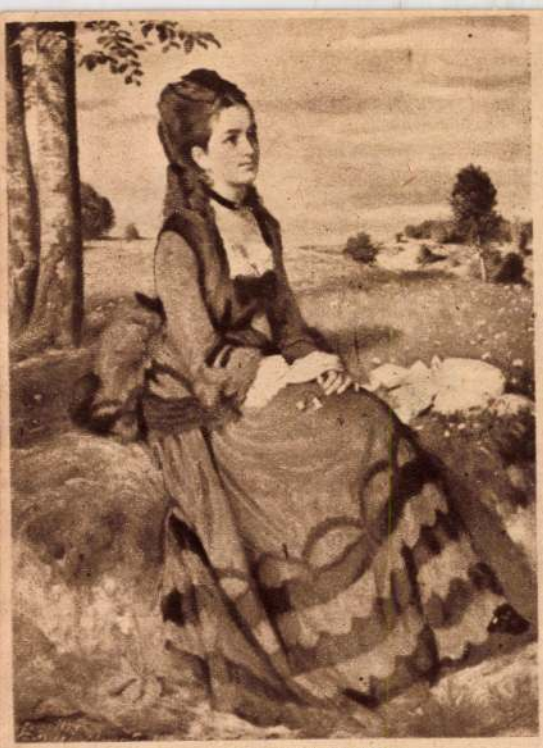

Lilaruhás nő (1874)

A kép tárgya egyszerű: egy kiránduló társaság letelepedett egy domb oldalának friss zöld pázsitjára, és élvezi a május ragyogó pompáját. Személyes emléke a művésznek, maga is részt vett egy ilyen kiránduláson, egy szép májusi napon. Mióta tanítóul fogadta a természetet, sohasem festett kigondolt képet, csak olyant, amit maga látott, ami személyes élménye volt. Ez is új vonás társainak sok mesterkélt kompozíciója mellett.

De nem ez a kirándulás az igazi tárgya e műnek, hanem a tavasz verőfényének, boldogító üdeségének, friss pompájának ünneplése. A képnek minden része himnusz az újjáéledt és teljes virulásban tündöklő májusnak örömére. A tavaszi nap fényfoltokat vet a gyepre, a nők rózsaszínű és fehér ruhájára, egy cinóberpiros terítőre, egy nagy sárga szalmakalapra, a férfiak barna ruhájára: óriási csokra a legerősebb színeknek, a pázsit zöldjébe tűzve. S ezek a színek felfokozott erővel világítanak, egymással szinte versenyre kelve s mégis harmonikus együttest adva. A tavasz üdeségét, frisseségét ilyen közvetlenséggel és ilyen költői erővel nem festették meg sehol és soha.

Szinyei a Majálist kiállította Münchenben a Kunstverein nevű művészeti egyesületben. Néhány festő érdekesnek vélelmezte. Legtöbbjüket és általában a laikus látogatókat felháborította a kép „közönséges tárgya" és főképpen a „rikító színek." Egy művészeti szaklap a sárga földig leráncolta ezt a „pacsmagolást". Egy kritikus „gyalázatos naturalizmusnak" minősítette. A kép alaposan megbukott. Költői szépségeit, merész, új stílusát s ennek jelentőségét nem értették meg.

Főképp nem értették meg új festői felfogását.

Mert Szinyei ezen a képen minden tónus igénybevétele nélkül töretlen tiszta színekkel operált, ami hallatlan merészség volt ebben az időben, amikor mindenki csak egy általános „generális" tónusból fejlesztette ki színharmóniáját. Szinyei, aki ilyesmit nem tapasztalt a szabad természetben, merészen lemondott erről az akadémikus segédeszközről, s elérte vele képeinek csodálatos üdeségét, eredeti zamatos színjátékát. Ezen a téren ő volt a későbbi impresszionizmus legkorábbi kezdeményező mestere.

A fiatal mester vegyes érzelmekkel tűrte képének ezt a különös fogadtatását. Nyilván az uralkodó nyárspolgári szellem űzhette vele ezt a csúnya játékot. Miután itt megbukott, elküldte a Majálist a bécsi kiállításra. Ott talán megértik, hogy mit akart.

Csalódott, mert a kép úgy megijesztette a rendező bizottságot, hogy zavarukban a legfelsőbb és legsötétebb helyre akasztották. Mikor Szinyei erről személyesen is meggyőződött, leakasztatta a képet, és hazaküldte Jernyére, s megbántva, sértődötten letette az ecsetet. Hiányzott belőle a kemény dac, a konok kitartás igaza mellett. Viszont megvolt benne a vidéki földesúr kényelemszeretete és bizonyos fölényérzés is, ami azt sugallta neki, hogy ne törődjön a mindenfelől ólálkodó ellenfeleivel.

Így zajlott le a Szinyei-dráma, amely hosszú hallgatásra késztette a mestert. S a pihenőnek az lett a következménye, hogy művészetünk szegényebb lett, mint lehetett volna, ha nem száműzi magát önként a festőműhelyből. Szerencsére nem végleg.

Mert közben a 80-as években nagyritkán mégis előveszi ecsetjét, s így keletkeztek felesége arcképei, közte a színpompás lilaruhás képmás, és keletkezett a „Pacsirta" című, színben és tájrészletekben gazdag mű és itt-ott kisebb képek is. De 1896-ig inkább gazdálkodó, mint festő.

Majális (1873)

amit olyan jól ismert gyermekkora óta, ami annyi örömmel jutalmazta: a szabad természet szépségében.

Éppen ott tartott tanulmányaiban, hogy most már bejuthat Piloty osztályába. Ehelyett a következőket írta haza atyjának:

„Elhatároztam az iskolából kilépni, s ezután csak egy tanárt követni, amely engem a legjobban fog vezérelni, és e tanárom a természet".

Ez a felismerés lett alapja egész művészetének.

Ilyen merész programot meg is valósítani nagy bátorságra vall. Az egyszer már jól megtanult akadémikus festést fölváltani olyan művészi előadással, amelyre alig van példa, amelyre nincs pontos útmutatás, nincs szabály, s amelyben legalább annyi szerepe van az érzésnek, mint a megfigyelésnek, mint a meglátásnak, legalábbis szokatlan, s ezért csak nagy tehetség próbálhatja meg sikerrel. Szinyei ilyen nagy tehetség volt.

Erejét kipróbálta a „Ruhaszárítás" című vázlatos festményén. Ennek tárgya egészen mellékes: egy nő a frissen mosott ruhát aggatja ki a kert fái közt a nyári verőfényben. A képnek igazi hőse azonban a tűző napsugár, amely mindent színjelenséggé változtat át. Mintha nem is ruha lógna itt, hanem erőteljes kadmiumsárgák, a kobalt azúrja, patyolat fehér, tüzes piros fürdik itt a napfényben, súlytalan tisztaságban, mint könnyed látomás. Ilyesmit senkitől sem tanulhatott, így festeni csak új tanára, a természet taníthatta.

Merész vállalkozásában bátorította a szomszédságában dolgozó Arnold Böcklin, ma híres, de akkoriban lenézett svájci festő, aki messze elkülönödött müncheni társaitól, és maga is színproblémákkal foglalkozott. Ilyen tiszta színharmóniát azonban nem kísérlett meg Szinyein kívül sem Böcklin, sem senki más egész Münchenben, sem egész Európában.

E kísérletek alapján teremtette meg 1872—73 telén főművét, a Majálist.

ŐSVILÁG a gyantacsöppben

A Keleti-tenger partvidékének borostyánköve legkeményebb az összes jelenkori és ősi gyantaféleség között. Keletkezése idején, a földtörténeti harmadkorban, mintegy 45 millió évvel ezelőtt legalább olyan folyékony volt, mint a mai fenyőgyanta. Csak így magyarázhatjuk meg, hogy szorosan körülvette a legfinomabb virágszirmokat, a lepke szárnyának apró pikkelyeit vagy a pár milliméteres bogár szőrözetét és fésűs csápját. Folyékonyságának azért is sokat köszönhetünk, mert nemcsak a fákon mászkáló rovarokat zárta körül, hanem az erős napsütésben még tovább lágyulva, súlyos csöppekben hullott alá a talajra, és a talaj növényeit, a földön futkározó gyíkocskát vagy a katonás rendben menetelő hangyacsapatokat is elborította. Sok tízezer darab őrizte meg így — zárványként — az ősvilági élet egy-egy foszlányát, s az átlátszó, tiszta borostyánkőben oly természetesen szemlélhetjük mindezt, mintha csak ma élő növényt vagy állatot vizsgálnánk.

A borostyánkövet ősidők óta ismeri az ember. Martialis (Marciálisz) Valerius, a legnagyobb római epigramma-költő, aki időszámításunk kezdete után 40 körül született, és 104 körül halt meg, megénekelte a borostyánkőbe zárt állatkákat.

Sétálván Phaëton hűs árnyán egy pici hangya,
Gyantának ragadós csöppe ölelte körül.
S így, noha életében mindig kicsinyelve, lenézve
Járt, temetésében megbecsülésre talált.

Martialis kortársa, a történetíró Tacitus azt mondja, hogy a borostyánkő nem egyéb gyantánál. „Ugyanis gyakran láthatók benne csúszómászó és szárnyas állatkák. Ezek a folyékony anyagba kerültek s bennrekedtek, mikor megszilárdult. Ha közelebbről vizsgálva a borostyánkövet tűzzel érintjük, füstölve és erős illatot árasztva ég, mint a fenyőszurok." A rómaiak tanítómestere, Arisztotelész görög bölcs és természetbúvár félezredévvel előbb márt azt írta, hogy az „elektron" — így nevezi a borostyánkövet — fák gyantája, s dörzsölve apróbb tárgyakat magához ránt. A mai technika elektromos jelenségei is Arisztotelész „elektron"-járól, azaz borostyánkövéről kapták a nevüket.

A borostyánkő már a kőkorszakban becses ékesség volt. Az ősember és a történelem előtti ember apró bálványszobrokat faragott és gyöngyöt csiszolt a cserekereskedelem útján birtokába jutott borostyánkő-szemekből. Boroszló egyik külvárosában, Hartliebben az 1906-ik esztendőben 8—10 mázsányi nyers borostyánkő-tömeget találtak egy gödörben. 1936-ban ismét rábukkantak egy borostyánköves gödörre, s 5,5 mázsa nemes anyagot ástak ki. Valamivel később egy harmadik gödörben 12 mázsa borostyánkőre akadtak. Ezeket annak idején, az időszámításunkat megelőző első évszázadban a sziléziai vandál néptörzs fiai „raktározták" el a földbe, mert a borostyánkő-halmok mellett megtalálták a vandálok edénytöredékeit is. A borostyánkövet tehát csereke-reskedelemmel messze északra, nyugatra és délre elhordták, s így került Görögországba és később Rómába is. A görögök hittek a borostyánkő isteni eredetében. A rege sze-

Mintha üveg alatt látnánk az ősvilági rovar mintapéldányát

Szerelmes pár
(1870)

Ez az év Szinyei föltámadásának, dicsőségének, messze földön való elismertetésének éve. Ebben az évben mutatta be régibb fontosabb műveit az Ezredévi Kiállításon, és a hozzáértők körében osztatlan tetszést aratott. De ebben frissül fel alkotó kedve is, ekkor értesül a nagybányai művésztelep megalakulásáról és arról, hogy ezek a festőművészek ugyanolyan elvek alapján alkotják műveiket, mint ő, anélkül hogy egymásról tudtak volna. Örömmel kereste föl az ifjú társaságot, megismerkedik fiatal mestereivel. Példájuk, kitartásuk, bátor küzdelmük föllelkesítette a már őszülő mestert, aki most nagybányai barátaival egyetemben a modern magyar művészet úttörő, vitathatatlanul legfontosabb csoportját jelenti, amelynek élén Szinyeié a vezérszerep.

1897-ben Sáros vármegyében országgyűlési képviselővé választották. Jellemző, hogy sem a kormány tagjai, sem képviselőtársai nem is sejtették, hogy voltaképp festő, csak éppen vidéki gazdálkodó számba ment. De már az Ezredévi Kiállítás alkalmával is nagy meglepetés volt megjelenése. Senki sem ösmerte. A kiállítás megnyitása napján fiatal festők lelkendezve beszéltek arról, hogy ezen a kiállításon megjelent egy teljesen ösmeretlen fiatal festő csodálatosan szép, újszerű képekkel. A fiatalnak mondott festő a már deres hajú Szinyei volt, az új képek közt pedig ott volt még a Münchenben festett Majális. Ennyire ösmeretlen volt a nagy művész itthon.

Most már bőven jutott neki az elismerés. A Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre megválasztotta elnökké. Ez az elismerés a művészek részéről jutott neki. Kinevezték a Képzőművészeti Főiskola igazgatójává; ez a kitüntetés a kormány részéről jött. Képeinek egy-egy gyűjteményét kiállították Münchenben, Berlinben, Rómában. A kritika osztatlan és kitüntető elismeréssel fogadta. Ez az elismerés a külföldi kritika részéről jött. Most már nem volt oka panaszra.

A művészi kör, amelyben élt, a szeretet és tisztelet minden jelével elhalmozta. Ez kedvet gyújtott az öregedő mesterben a festésre. Ekkor keletkeztek szép balatoni képei és azok, amelyeket jernyei birtokán festett haláláig (1920).

Szinyei Mersében rendkívüli tehetség jelent meg művészetünkben, aki költő szemével nézte a művészetet, költő szívével fogadta magába, amit az élet eléje tárt, és mesteri módon tudta ki is fejezni azt, amit látott és érzett. Ezen fordul meg jelentősége.

Ez tette naggyá, és ez biztosít művészetének el nem múló értéket.

Lyka Károly
Kossuth-díjas

Tudvalévő, hogy a nagybányai mesterek új fordulatot adtak művészetünknek, valóban magyar rőghöz kötötték és új utakra térítették festészetünket. Ebben a munkában részt vett Szinyei is. Jelentősége tehát nemcsak az, hogy a művészet világtörténetében mint első ütött meg új és modern hangot, és a maga tehetségének erejéből teremtett egy új stílust, hanem az is, hogy hazai művészetünk föllendülésének hathatós tényezője lett.

Mindezek csak a végső eredmények, egy érdekes művészélet epilógusa. Minket azonban egy ilyen gazdag örökség láttára az örökhagyónak, magának a nagy mesternek kezdetei is érdekelnek.

*

A kezdet szép és zavartalan pályát látszott ígérni. Az ifjút a nagyváradi gimnázium elvégzése után az atyja a rajztanára biztatására Münchenbe vitte, ahol beíratta a művészeti akadémiára. Ott rajzolt és festett 1864-től fogva, mint a többi tehetséges fiú.

Ennek az akadémiának igazgatója, irigyelt csillaga akkoriban Piloty volt, messze földön ünnepelt mester, tanárai azonban meglehetősen közepes festők, akik hidegvérrel folytatták rég elavult módszerük oktatását. A módszer, amelybe az ifjú Szinyeinek is bele kellett kóstolnia, megkívánta, hogy a kép alakjainak körvonalait, az árnyékokat, a mélységeket barna festékkel kell a vászonra felrakni, ebbe aztán belehúzni az egyes színeket. Ennek a kaptafa-eljárásnak az lett a következménye, hogy a képen végül átütött a barna szín, és barnás tónus lett az uralkodó.

A tehetségesebb növendékeknek, így Szinyeinek is, sehogy sem ízlett a festésnek ez a módja, és mindegyikük minden módon igyekezett mielőbb Piloty osztályába jutni, amely nagyobb szabadságot ígért. Szinyei különösen érezte, hogy amit az akadémia előírt, azt sohasem látta a valóságban. Visszagondolt Jernyére, apai birtokára, a dúsan virágbokros nagy kertjükre, a zöld pázsitos halmokra, a bokros, erdős, virágdíszes sárosi tájak üde virulására, ahol sohasem észlelhetett ilyen általános barna harmóniát, amilyent az akadémia megkívánt. Mint néhány barátja, például a később nevezetessé lett Leibl, ő is unni kezdte ezt a sablont, és szorgalmasan kijárt a közeli mezőkre, az Isar buja zöld partjaira, a Starnbergi-tóhoz, ahol nyoma sem volt annak a „barna természetnek", amivé a valóságot az akadémián alakították. Egyre jobban érezte, hogy az nem igaz: a természet egészen más, sokkal dúsabb, sokkal igézőbb, sokkal frissebb, s a művészethez méltóbb ebben keresni a szépséget.

Ruhaszárítás (1869)

Eközben, 1869-ben Münchenben nagy nemzetközi kiállítás nyílt meg, amelyben egy sor modern francia kép is szerepelt. Egyebek között Courbet néhány műve, sőt maga a hírhedt Courbet is, az akadémiák réme, a sablonok goromba üldözője, a realizmus zászlóvivője is. Eljött és mennydörgött új müncheni fiatal barátai körében minden művészet ellen, amely nem alapul a valóságon és természeten. Kiült velük a szabadba, ott festett egy darab mezőt, hogy megmutassa, hogyan kell megközelíteni a természet szépségeit, s hogy a szépség tulajdonképpen a valóság.

E francia művészek képei csakúgy, mint Courbet megjelenése és lelkesítő izgatása felzavarta az akadémia tanárait, az ifjúságot, a kritikát, a művészet barátait. Hatalmas viták indultak meg az iskolában, mind a már önálló festők műhelyében. Ebben a kevés beszédű Szinyei nem vett részt, ellenben igazoltnak látta, amit eddig csak sejtésképp érzett, hogy a művészet igazát ne keresse az akadémián, hanem amihez szíve vágya vonzza,

Szinyei Merse Pál

Élet és TUDOMÁNY

XII. ÉVF. 3. SZÁM 1957. JANUÁR 23

A TÁRSADALOM- ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNYI ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT HETILAPJA

A TARTALOMBÓL:

Szinyei Merse Pálról — Ősvilág a gyantacsöppben — A toll — Így készül az Élet és Tudomány — Mezőgazdasági üzemszervezés és szövetkezeti élet Dániában — Repülőgépek téli ruhában

SZINYEI MERSE PÁLRÓL

A cikk szerzője, művészettörténészeink nesztora, Lyka Károly professzor e napokban töltötte be 88. életévét. Ez alkalomból szeretettel köszöntjük Őt, és kívánunk Neki jó erőt, egészséget, további lankadatlan munkakedvet.

A SZERKESZTŐSÉG

Van a Szépművészeti Múzeum magyar osztályában egy festmény, amely tele van szépséggel, sorsa, története viszont csupa hitvány és bosszantó ostobaság. Ragyogó örömöt sugároz, de szerzőjének csak keserűséget okozott. Első kiállításakor csúnyán „lerántották" Münchenben, negyedszázad múlva lelkendezve magasztalták ugyancsak Münchenben. A budapesti Műcsarnokban nem kellett senkinek, legkevésbé a Múzeumnak, ma ugyancsak a Múzeumnak egyik féltett gyöngye. Olyan esetek sorozata, amelyek révén ez a történet szépen beilleszthető az emberi ostobaság gazdag és változatos kódexébe.

Szinyei Merse Pál Majálisáról van szó. Gombolyítsuk le történetének fonalát, s látni fogjuk, mi történhetik egy remekművel egy negyedszázad alatt, s mi történhetik ugyanakkor egy rendkívüli művésztehetséggel, ha oktondi emberek avatkoznak a sorsába.

A kiváltságos nagy mesternek nem a Majális az egyetlen remekműve. Bár éppen ennek első nagy kudarca miatt két évtizeden át alig festett valamit. Vidéki földesúr létére egyszerűen felmondta a barátságot minden néven nevezendő kiállításnak, kritikusoknak és múzeumoknak. Festés helyett szalonkahúzáskor puskát tett a vállára, szántáskor kiment földjére, gyümölcséréskor a kertjébe, télen benézett az istállóba.

Egy szép kora nyári napon aztán olyasmi történt, ami ebből az agrárius életrendből kizökkentette. Kertje közelében megpillantott egy festőt, aki éppen azon fáradozott, hogy vászonra vigyen egy csalitos tájrészletet. Szinyei — mint „egykori kolléga" — egy darabig csak nézte. De aztán nem állhatta meg, hogy ne ereszkedjék beszédbe a piktorral, akiről kisült, hogy Zemplényi Tivadar, egy ideig nagybányai festő. Beszélt Nagybányáról, az ott dolgozó Hollósyról, Ferenczyről, Rétiről, Thormáról, arról a fiatal festőgárdáról, amely merészkedett megtenni a nagy lépést a bizonytalanba, egy új és nálunk ösmeretlen művészi stílus fejlesztése, terjesztése, religiózusan hő ápolása szolgálatában.

Kisült ebből a beszélgetésből, hogy a nagybányai művésztelep fiatal mesterei ugyanolyan útra léptek, amelyen Szinyei egykor elindult.

Szinyeit megragadta ez a váratlan hír. Meg is látogatta nagybányai „utódait". Holtig tartó fegyverbarátság lett ennek a találkozásnak gyümölcse.

CINYEI MERSE Pál

Az MSZP szorosabb kapcsolatot akar a megújuló szakszervezetekkel

Megértik az MDF bojkottfelhívását

Még tárgyalt a megyei lapok helyzetéről tegnap késő délután az MSZP elnöksége, amikor az MSZP székházában sajtótájékoztatót tartottak.

Kósa Ferenc, az elnökség tagja ismertette a Magyar Szocialista Párt elnökségének megállapításait a tömegkommunikációs intézményekről. Elmondta, hogy azok az elmúlt évtizedekben *egyetlen hatalmi központ fennhatósága* alatt működtek. A diktatórikus rendszerből a demokratikus jogállamba történő békés átmenet megköveteli ezen intézmények struktúrájának, működési gyakorlatának haladéktalan és gyökeres átalakítását. Az MSZP elvi ajánlása leszögezi, hogy *a televízió, a rádió és más tömegkommunikációs intézmények nem valamely párt, hanem az egész társadalom, a nemzet tulajdona.* Az MSZP elnöksége ajánlással fordul a kormányhoz: hozzon létre *társadalmi bizottságot*, amelyben a jelentősebb pártok és társadalmi szervezetek képviselői kapnának megbízást a telekommunikációs intézmények demokratikus átalakításának és működésének felügyeletére.

Tóth András, az országos iroda vezetője tájékoztatása szerint eddig körülbelül 40-45 ezer tagja van pártjuknak. *Az elnökség elhatárolja magát a hitelüket vesztett vezetőktől, mindazoktól, akik törvénytelenséget követtek el, akik bizonyítottan visszaéltek hatalmukkal.* Tóth András *neveket nem említett*, de megjegyezte: a kérdésre december 16-án még visszatérnek. Kifejtette, hogy *a megújuló szakszervezetekkel szorosabb kapcsolatra* törekednek,

Tóth András elmondta: az elnökség úgy foglalt állást, hogy a párt háttérintézményeiként működő politikai főiskola, valamint a Társadalomtudományi Intézet kerüljön állami kezelésbe. A népszavazással kapcsolatban leszögezte: az elnökség álláspontja e kérdésben *nem változott.* Hozzátette ugyanakkor, hogy az SZDSZ nagy vehemenciával folytat propagandát, s kérdés: *vajon honnan van nekik erre ennyi pénzük?* Lapunk munkatársának kérdésére válaszolva elmondta: *az MDF bojkottfelhívását megértik, érveiket osztják.* Az MSZP azt akarja, hogy *tényleg a nép döntsön*, s mielőbb legyen köztársasági elnök.

Cs. A.

Az SZDSZ szerint

Barátságtalan lépés az MDF bojkottfelhívása

Nagyon barátságtalan lépésnek minősítette az MDF elnökségének népszavazási bojkottra felszólító, keddi nyilatkozatát *Pető Iván*, az SZDSZ szóvivője. Hozzáfűzte: eddig is tisztában voltak azzal, hogy e kérdésben nem vág egybe az MDF és az SZDSZ álláspontja, ám a Magyar Demokrata Fórum véleménye az eltérés ellenére korrektnek tűnt. A keddi MDF-nyilatkozat azonban nemcsak a pártkapcsolatokat fogja a kívánatosnál nagyobb mértékben rontani, hanem *más kedvezőtlen hatása is lesz.* Úgy vélem ugyanis — mutatott rá Pető Iván —, hogy a bojkott, mint politikai eszköz a mai helyzetben *megengedhetetlen.* Egy demokratikus rendszer indulásakor — amikor a lakosság óvatos, távol marad — ilyen eszközzel élni nagyon kockázatos.

(MTI)

A népszavazásra szánt 200 milliót adják a kisnyugdíjasoknak

A Magyar Demokrata Keresztény Párt azzal a felhívással fordul az ország népéhez, hogy az 1989. november 26-án rendezendő népszavazásra ne menjen el egyetlen állampolgár se!

A Magyar Demokrata Keresztény Párt felhívja a kormány figyelmét arra, hogy a népszavazásra szánt 200 millió forintot adja oda a kisnyugdíjasoknak, kis jövedelmű családoknak, vagy fordítsa az egészségügy javítására. Egyúttal felhívja a kormány figyelmét, hogy a tiltakozást vegye fontolóra, és ne sújtsa újra a magyar népet fölösleges kiadásokkal. *(OS)*

11 ezer szavazókör, 60 ezer aktivista

(Folytatás az 1. oldalról)

lasztók listáját, szavazókörzetenkénti beosztásban. Továbbá elküldték az *értesítéseket* is a nyilvántartásba való felvételről. Ez utóbbiból tudja meg a szavazópolgár, hogy melyik szavazókörzetben, mikor szavazhat. Sőt az értesítő *hátoldalán* tájékoztatást kapnak arról, hogy mely négy kérdésről kell dönteni.

A szavazatok összesítése és az előzetes eredmény megállapítása idején, 1989. november 26-ról 27-re virradó éjszaka, a *megyékben*, a *fővárosban*, valamint a *Parlamentben* a választási bizottságok munkáját *számítógépes rendszerrel* segíti az ÁNH.

A *11 013 szavazókörben* a szavazatszámláló bizottságok jegyzőkönyvbe foglalják a leadott szavazatok számát és megoszlását. A *népszavazás napján* az azt kezdeményező szervezetek, így például a Fidesz, az SZDSZ, minden választókörzetben *egy-egy tagot delegálhat* a választási bizottságokba. A jegyzőkönyvek adatait a megyei, fővárosi választási bizottságok mellett működő munkacsoportok számítógéppel egyeztetik és továbbítják a Parlamentbe. Feltehetően, az előzetes eredmény első adatai 26-án, éjfél körül jelennek meg. Ettől fogva folyamatossá válik az *előzetes eredményjelzés*, amely egyebek mellett tartalmazza a választójogosultak számát, az *érvényesen* szavazók számát, valamint a szavazatok *megoszlását*. A szavazókörök jegyzőkönyveit a végleges eredmény megállapítása érdekében, az *ANH számítóközpontja* 27-én reggeltől az előbbiekben említett számítógépes rendszertől *függetlenül* dolgozza fel, és erről *28-án délelőtt* fogja tájékoztatni az Országos Választási Bizottságot.

A sajtótájékoztatón elmondták: a népszavazás akkor lesz eredményes, ha a szavazásra jogosultak *több mint 50 százaléka* él jogával. Ezen belül *egyszerű többség* dönt az egyes kérdések sorsáról.,

A *Népszava kérdésére* az Országos Választási Bizottság vezetője, *Csiba Tibor* elmondta, hogy bár a központi költségvetés *200 millió forintot* utalt át erre a célra, a népszavazás azonban ennél *jóval többe* fog kerülni. Hogy mennyibe, azt *utólag* tudják csak megállapítani, az összeget azonban *nyilvánosságra* fogják hozni. Annyi azonban bizonyos, hogy a 200 millió forint *nem fedezi* a népszavazásban közreműködő *tanácsok költségeit* sem. S az ÁNH munkája egyedül *100 millió forintot emészt fel.* Most mintegy *60 ezer társadalmi aktivista* segítségére számítanak, a jövőben ezt a kört egyrészt megtartani, másrészt pedig *bővíteni kívánják.* Annál is inkább, mert a korábbiaktól eltérően, a jövőben a választások és a népszavazások lebonyolítása *nem lesz kifejezetten tanácsi feladat.* Kéry András elismerte, hogy a tanácsokra most *többszörös súly* nehezedik, hiszen nagyobb feladatot kell ellátniuk, s nem egyszeri, hanem egy esztendős feladatra kell felkészülniük. A gépi és kézi adatszámlálás és összesítés, illetve ennek keveredése ma még inkább nehézséget, mint könnyebbséget jelent számunkra. Az ÁNH azonban a költségvetési támogatással is élve, mindent elkövet, hogy a választási mechanizmust mind teljesebb körben gépesítse.

A sajtótájékoztatón elmondták, hogy a népszavazás *zavartalanságáért* mindenütt a szavazatszedő bizottság elnöke lesz a felelős, aki *hivatalos személyként* járhat el. *Korteskedésnek* helye aznap már nincs.

(mezővári)

Ahogy a tanácsiak látják

Hajsza hajnaltól éjfélig

Népszavazás, népszámlálás – alulnézetből

Népszavazás, időközi helyhatósági választás előtt áll az ország — még ebben az évben. Január 3-tól népszámlálás, január 7-én pedig talán köztársaságielnök-választás is lesz. Ezeknek a lebonyolítása a helyi tanácsokra hárul: nagy kérdés azonban, *mennyire felkészültek erre a hatalmas munkára. Nagy Balászné dr. Kis Irén*, a pesterzsébeti tanács megbízott vébétitkárának véleménye:

— Ez állami feladat, s a tanácsi apparátusnak kell elvégeznie. *Mese nincs.* A plusz terheket el kell viselni. Minden osztályunk részt vesz ebben a munkában, mivel rengeteg a dolog. Kerületünkben 66 körzet van, s mindegyik helyre egy tanácsi dolgozót kell küldenünk, aki a jegyzőkönyvet vezeti. A körzetekben azonban szavazatszámláló bizottság is működik, 5—5 taggal. Tehát oda is emberek kellenek.

— Kik végzik majd a népszámlálást?

— Egy kérdezőbiztosnak körülbelül 450 lakost kell felkeresnie. Tehát 333 emberre van szükségem, akik a körzeteket végigjárják.

— Egyelőre különféle helyekre írok leveleket, hogy kik vállalnák el. Gondoltam apparátusunk dolgozóira, pedagógusokra, vállalatok munkatársaira. Egyébként nagyon keveset tudnánk fizetni: 450 ember megkérdezésére, ennyi kérdőív kitöltésére csak 2800 forintot adhatunk. *Ennyi pénzzel vajon ki elégszik meg?*

Dr. Szénási István, a Szolnoki Városi Tanács vébétitkára:

— *Ilyen túlterhelés az utóbbi időben még nem volt.* Amellett ugyanis a szokásos hatósági munkát is el kell látnunk, ami most alaposan *megszaporodott*, s szintén *nem tűr halasztást.* Év végén mindig több a dolgunk. Apparátusunk 80 százaléka ugyanakkor nő, gyerekük van, különféle okokból aránylag gyakran *kiesnek a munkából.* Nem csodálom, hogy most *idegesebbek.* November 26-án, vasárnap, a népszavazáskor hajnaltól éjfélig dolgoznak majd, másnap azonban újra munkába kell állniuk. Természetesen kipihenten, *türelmesen* kell fogadniuk az ügyfeleket. *De bírják-e majd?* Egyáltalán nem vagyok biztos abban, hogy jó szívvel végzik majd el ezt a plusz munkát — minimális, vagy semmilyen ellenszolgáltatásért. Magam is küszködöm: *olyanra kell biztatnom őket, ami nekem is nehezemre esik.* De azért igyekszünk helytállni.

(csarnai)

A bírók nem bírják...

A jogállamiság követelményei túlterhelik az igazságszolgáltatást

A *jogállamiságot* szolgáló törvények életrekeltése önmagukban *kevésnek* bizonyulhatnak, ha épp az érvényesítésük és gyakorlásuk eszközei és feltételei *hiányoznak.* E *fáziskésés* terheiről s következményeiről beszélgettünk *dr. Szepes András*sal, a Budai Központi Kerületi Bíróság elnökhelyettesével.

— *Ön egyetért azzal a paradoxonnal, miszerint a formálódó jogállamiság épp a bíróságokat, a bírókat sújtja leginkább?*

— A jelenlegi körülmények közepette pontosan így van. Mostanában egyre többet hangoztatjuk, hogy az európaiság felé haladunk. Kétségtelen, hogy törvényeink ebbe az irányba hatnak, ám a bírók az iszonyú *leterheltség* és *mostoha körülmények* miatt nem hogy az európai, de a *hazai joggyakorlatban sem képesek elmélyülni.* Se módjuk, se idejük rá. Ez pedig előbb-utóbb beláthatatlan károkat okoz. Bíróságunkon például mintegy *1400 büntető eljárás* van folyamatban, s ez *tíz büntetőbíró* között oszlik meg. A normális, évi 50—60 eljárás *háromszorosával* kell megbirkózniuk, mégpedig lehetőleg kifogástalanul. A *kezdő bíróknak* valaha lehetőségük nyílt arra, hogy ha a felkészülésben megakadtak, tanácsot kérjenek idősebb és szakmailag *gyakorlottabb* kollegáiktól. Ma már erre sincs remény, de nem a segítőkészség hiányzik. A 18 vagyonjogi bíróból nálunk három rendelkezik *háromévesnél nagyobb gyakorlattal.* Panaszunk és elégedetlenségünk korántsem öncélú, hiszen a budai bíróság 650 ezer lakos szolgálatában áll.

— *Jogállamnak, s az abban szerveződő hatalomnak elsőrendű érdeke, hogy igazságszolgáltatása gyorsan és szakszerűen dolgozzon.*

— Ma már köztudott, hogy az igazságszolgáltatást az elmúlt évtizedekben tudatosan *lezüllesztették.* Egyrészt azért, mert a pártállamnak *nem volt érdeke* a fejlesztése. Abból a tévesnek bizonyult leninti tézisből kiindulva, hogy az állam előbb-utóbb elhal, nem sok értelmét látták annak, hogy a bíróságokra, rendőrségekre és egy sor más intézményre *pénzt költsenek*, gondot fordítsanak. Csak egyetlen adat érzékeltetésül: az ötvenes években az országban még *2500 bíró* dolgozott, ma csupán a *fele.* Másrészt az is tagadhatatlan ma már: csupán *papíron* létezett a *törvény előtti egyenlőség.* Vagyis volt a társadalomnak egy olyan rétege, amely a *hatalom részeseként* szinte bármit elkövethetett, mert *nem kellett tartania* a törvényes *felelősségre* vonástól. Nincs mit csodálkozni azon, hogy hidegen hagyta őket: miként funkcionálnak a bíróságok.

— *A személyes szabadság jogtalan korlátozása ellen újabb garanciát jelent, hogy januártól sem ügyész, sem rendőr nem tartóztathat le senkit, ahhoz bírói döntés szükséges. Miként hat ez a törvény a budai bíróság munkájára?*

— A helyzet várhatóan a következőképpen alakul. A *tíz büntetőbíróból* jövőre egy szülési szabadságra megy. Egy bíró kifejezetten a kerületi rendőrségi ügyekkel foglalkozik majd. Egy másik pedig a Gyorskocsi utcai eljárásokkal. Ugyanis néhány hete oda költözött az Országos Rendőr-főkapitányság és a Budapesti Rendőrfőkapitányság vizsgálati osztálya. A törvény azt írja elő, hogy az *őrizetbevételt* mindig a *fogva tartás helye* szerinti *bíróság* illetékes elrendelni. A *tízből tehát hét bíró* jut majd a folyamatban levő büntetőeljárásokra. Ez *fejenként 200 tárgyalássorozatot jelent évente.* Fizikailag szinte képtelenség lesz teljesíteni. Aligha segít majd rajtunk, hogy jövőre az Igazságügyi Minisztérium engedélyével országosan újabb 77 *bírói státus* betöltésére nyílik lehetőség. A bírók *alulfizetettsége, társadalmi tekintélyének* több irányú *csorbítása* elriasztja e pályától a jogi végzettségűeket. Azt hiszem, jövőre a helyzet úgy változik majd, hogy a jelenlegi *négy betöltetlen* büntetőbírói státus *hétre emelkedik.* Ezt pedig megsínyli mind az igazságszolgáltatás, mind pedig a budai lakosság.

— *Teljesen tehetetlenek?*

— Egyhamar nem várhatunk változást. Az *épület*, amelyben ma a bíróság működik, iszonyúan *leromlott* és zsúfolt, elmélyült munkavégzésre *alkalmatlan.* Megoldásként számításba jöhet a bíróságnak szervezeti *kettéválása*, ám ez a procedúra, s a költözködés újabb *féléves hátrányt* jelentett. Márpedig ma is előfordul, hogy a *tett* elkövetése után csak *évekkel* kerül sor egy-egy ügy tárgyalására, s a jogerős *ítélet* kihirdetésére. Ez az akaratlan de kényszerű időhúzás az igazságszolgáltatással épp ellentétes érdekeknek kedvez, a hosszú eljárási idő a *vádlott javára* írandó enyhítő körülmény, s ez jelentősen hozzájárul a büntetéskiszabások *elbagatellizálódásához.* Hogy helyzetünk mennyire tarthatatlan, úgy szerettük volna bemutatni az országgyűlési *képviselőknek*, hogy meghívtuk a *jogi bizottság* tagjait: soron következő *ülésüket* — amelyen a bírósági szervezeti törvény módosítását tárgyalják — *tartsák a bíróságunk épületében.* Eddig azonban még csak *válaszra sem* méltattak bennünket.

Mezővári Gyula

Részvénytársaság magán-betegbiztosításra

Két újabb magán-részvénytársaságot alapít *a Radius—Hungaricus Rt.*, az új részvények jegyzését szerdán kezdték meg a Mezőbank Rt. fiókjainál.

Az *Alfa—Omega Betegbiztosító Rt.* alaptőkéje *1,1 milliárd forint*, ebből félmilliárdot az anyacég jegyeztet, míg hatszázmillió forint értékű részvényt tízezer forintos címletekben magánszemélyek és vállalatok jegyezhetnek. Az új részvénytársaság az ország *első magánbetegbiztosító* vállalkozása lesz, a tervek szerint európai színvonalú betegbiztosítási rendszert és betegellátást alakít ki.

A *Diameter Fejlesztő-Befektető Bank Rt.* egy új típusú bankrendszer első tagja lesz.

Az új magánbank célja a privatizáció elősegítése oly módon, hogy a dolgozók a vállalat vagyonából *ingyen* kapjanak egyharmad tulajdonrészt részvény formájában.

(MTI)

Új szín a palettán... Beleillik a képbe, szokták ilyenkor mondani. Jó is, hogy lesz magán-betegbiztosító. Jó mindenkinek, aki képes megfizetni. Mert hogy nem lesz olcsó, az biztos. Ingyenes ellátáson ugyanis ritkán sikerül meggazdagodni. Tiszta szívből csak azért nehéz örülni is a választékbővülésnek, mert félő, hogy a (nehezen) működő egészségügyi hálózat gondjait nem enyhíti. Sőt az átvállalt feladattal nem lesz arányban az odavonzott munkaerő, orvos,- nővér száma, minősége. Annyit azonban bízvást felhozhat mentségére majd a legális magánszanatórium, hogy — egyik-másik „gebines" társával szemben — nem állami intézményt működtet magánzsebre.

(l. m.)

Ígéret pedagógusbéremelésre

A Pedagógusok Szakszervezetének elnöksége a jövő évi költségvetés közoktatást érintő vonatkozásait vitatta meg szerdán.

A meghívott *Stark Antal* művelődési államtitkár „kríziskölségvetésnek" nevezte az 1990. évi állami költségvetést, amelyből — mint mondta — nem tudják az előzetes terveknek megfelelően finanszírozni az oktatásügyet. Ám a pedagógusok helyzetének valamelyes javulása így is remélhető. *1990. január 1-jétől a közoktatásban és a felsőoktatásban dolgozók 16 százalékos béremelést kapnak*, amelyet — a tárca álláspontja szerint — úgy kell elosztani, hogy ebből a pedagógusok 20 százalékban részesüljenek, az intézmények technikai munkatársai pedig 5—7 százalékban. Az elnökség csütörtökön folytatja tanácskozását.

(MTI)

Kilátásunk van 150-180 millió dollár megtérülésére

(Folytatás az 1. oldalról)

A kereskedelmi miniszter mind Kuvaitban, mind Jemenben előnyös megállapodásokat készített elő, illetve írt alá. Kuvaitban az olajügyi és pénzügyminiszterrel magyar—kuvaiti beruházási egyezményt írt alá, a beruházási hivatallal pedig 100 millió dolláros magyar alap létrehozásáról tárgyalt, amely zömmel kuvaiti bankok és beruházó vállalatok részvételével alakulna meg. Ebből a magyar beruházási alapból különböző cégek részesedhetnek és hajthatnak majd végre Magyarországon beruházásokat. A kuvaiti partner lehetőséget lát arra is, hogy Algériában, Szíriában vagy Irakban az immár mintegy *150—180 millió dollárt kitevő befagyott magyar követeléseket bizonyos ellenszolgáltatásokért behajtsa.* Ha ez sikerül, jelentős tőkeerőforrásokhoz jutunk — tette hozzá a miniszter.

180 helyről hatvanezer géppisztoly

Leltározzák a munkásőrség vagyonát

Befejeződött a munkásőrség fegyvereinek elszállítása a honvédségi raktárakba. Ezt *Markovics Ferenc*, a Minisztertanács védelmi irodájának vezetője, a munkásőrség felszámolásával megbízott kormánybiztos közölte az *MTI* munkatársának kérdésére. Elmondta, hogy 180 helyen *60 ezer géppisztolyt, 53 ezer pisztolyt, 4700 gólyószórót és 600 géppuskát vettek át.* A fegyverek sorsáról a kormány dönt.

Jelenleg a munkásőrség vagyonát leltározzák. *Felmondják a tanácsi bérleti szerződéseket*, a saját tulajdonban levő épületekre, különböző értékekre pedig pályázatot írt ki a Pénzügyminisztérium. Az a cél, hogy ezek minél több pénzért keljenek el.

A kormánybiztos elmondta azt is, hogy *a 617 hivatásos munkásőr fele nyugdíjba vonult*, miután erre a fegyveres erőknél 25 év szolgálat után törvényes lehetőség van. Jó néhányan a rendőrségnél, a honvédségnél, illetve a büntetésvégrehajtásnál helyezkedtek el. A többiek egy évig kapják a fizetésüket, s ez idő alatt kereshetnek munkahelyet. Mint mondta, a több mint *300 polgári alkalmazott elhelyezése gondot jelent*, mert nem jár nekik nyugdíjkorkedvezmény, s felmondási idejük mindössze 6 hét. Az Állami Bér- és Munkaügyi Hivatal azonban, lehetőségeihez képest, megpróbál segíteni rajtuk.

Végezetül arról szólt, hogy a felszámolást előre meghatározott munkaterv szerint folytatják.

A hét filmjei

A RÉMÜLET ÉJSZAKÁJA

A félelem ellen a leggyógyítóbb szer: a félelem. Nem állítom, hogy a gyógyítás (a gyógyíradagolás) ilyesfajta szándékával készült *John Carpenter* legújabb filmje. De a végeredmény mégsem kétséges. Legalábbis a film vége felé, amikor már *„halálra ijesztgettek" A rémület éjszakája* kísérteties fordulataival, amikor az elmebeteg gyilkos harmadszor kél fel halottságából, hogy véglegesen végezzen kiszemelt áldozatával — már csak röhögni tudtam a korábbi mozifélelmeken. A riogatás, az ijesztgetés jelenetről jelenetre fokozódó halmazatán, változatán.

Mert John Carpenter amerikai rendező — *Hitchcock, Polanski, Corman* legkészségesebb tanítványa — a film első felében tényleg mesterien keveri, alkalmazza a félelemkeltés, a horror jeleneteit. Hosszú, kitartott várakozás, a kamerával együtt lopakodó, araszoló félelem jellemzi már az első jelenetet is, az alig hatéves *„gonosz"* első támadását. (Mert *A rémület éjszakája* azzal kezdődik, hogy Michael, az amúgy rendes gyerek, teljesen váratlanul halálra vagdossa nővérét egy hatalmas konyhakéssel.)

Ezek után — snitt. Tizenöt év múltával Michael kitör az elmegyógyintézetből, és ahogy a nagykönyvben írva vagyon, visszatér (visszaautózik) a tett színhelyére, s halálig késeli az egykori nővérkéhez hasonlító, gyanútlan ifjú lánykákat és a hozzájuk csapódó ifjú udvarlókat. (Mert, mint minden rendesen megmunkált horrorban, *A rémület éjszakájában* is szerepet játszik a gyerekkori szexuális elfojtás.) Mindehhez hozzájárul még az is, hogy a történet *Mindenszentek* éjszakáján játszódik, amikor is *Illinois* tájain, különböző játékokkal, álarcos kísértetjárásokkal próbálják elűzni-ijesztgetni a halált.

Csak az a vég... csak a végső „röhögést" tudnám feledni. Mert *John Carpenter* az éppen ügyeletes amerikai sztár, *Jamie Lee Curtis* társaságában, és *Dean Cundey* operatőr bravúros fényképezésével (ugyanis a kamera rendszerint az őrült gyilkos álarcos szemszögéből követi a kiszemelt áldozatot) valóban tökéletes technikával, ügyes-félelmetes elemekből építi fel a horror *„palotáját"*. És aki kedveli a horrort — mert miért ne lehetne kedvelni ezt az ősi műfajt? —, joggal bosszankodik a befejezésként kínált irracionális marhaságon.

METRÓ

Lenni, annyi mint tenni. Tenni, annyi mint lenni... *Szókratész* bölcs szavai vezetik fel (illetve le, a föld alá, a párizsi metróalagút zegzugos sötétjébe) *Luc Besson* francia rendező meglehetősen titokzatos tennivalójú hőseit. Például a kopott, hidrogénszőkévé csúfított *Christophe Lambert-t* — aki ugyan *„van"* a történetben, de hogy *„lenne"* is, az igazi „filmlétezés" szempontjából

Középütt: Michel Galabru a Metróban

—, az már kétséges. Amint-hogy az is eldöntetlen, hogy mit tett, s tesz valójában, s miért üldözi föld felett, s föld alatt a fekete öltönyű, marcona gengszterek serege? (Persze, szó esik a filmben ellopott, kompromittáló papírokról, meg zsarolásról, pénzről... De mintha hősünket kizárólag a boldogtalan, ámde gyönyörű *Isabelle Adjani* bájai érdekelnék. Mert van itt kérem némi szerelmi bájolgás, mármint a titokzatosan bájos hölgy részéről is.

Belátom, avatag kritikusi magatartás, ha az ítész valamiféle *„tenni-lenni"* oksági összefüggést keres a hangzatos bölcselettel ellátott filmtörténetben. Hiszen manapság már nem az a fontos, hogy miről szól a film, hanem az, hogy *„mi jut eszébe"* a kritikusnak. Nos, *Luc Besson Metrójáról* nekem nem jut eszembe semmi! Illetve csak azt regisztrálhattam, hogy *Besson* (nem tévesztendő össze *Bressonnal*) felfedezte a párizsi metró alagútja alatti alagutat.

S ez az alagút valóban zegzugos, érdekes. Az összeviszsza kanyargós zugokat, folyosókat, csövekkel behálózott, fortyogó, bűzös gőzöket árasztó csatornák titkait csak az itt élő *„föld alatti figurák"* ismerik. A szédült görkorcsolyás. (Micsoda pompás reflektor ékeskedik a görkorcsolyás bakancsorán!) A lepusztult alkoholista, és a többiek. Itt aztán igazán csupa szórakozás az élet. Kivált, ha beáll a záróra, s már nem felügyeli a rendet a meglehetősen ostoba metrórendőrség. *(Michel Galabru* felügyelője pont olyan hülye, mint a francia felügyelők a francia filmekben általában.) Ilyenkor aztán durran a pezsgősüveg dugója, ömlik a whisky, tálalódik az éjjel is ropogósan friss francia kenyérből készített hatalmas szendvics. (Mert záróra után is friss a szendvics a metróalagútban.)

Apropó: nálunk van-e alagút a metró alagútja alatt? Ha lenne, szívesen alászállnék. Már egy igazán friss zsömléért is!

Gantner Ilona

A nemzeti televíziót ne veszélyeztessék belső harcok

A Televíziós Dolgozók Szakszervezetének elnöksége szerdai ülése után a következő állásfoglalást juttatta el lapunkhoz:

A Magyar Televízióban meglehetősen feszült helyzet alakult ki a televízióval kapcsolatos politikai csatározások, a kölcsönös személyi vádaskodások és gazdasági visszaélések gyanúja következtében. Az idén önállóvá vált Televíziós Dolgozók Szakszervezete erről és az MTV jövőbeni működéséről az alábbiakban foglal állást.

Szakszervezetünk csak a hivatalos vizsgálatok eredményét tekinti hitelesnek, amely egyedül döntheti el, hogy történtek-e gazdasági visszaélések. A TVDSZ felelős azon tisztességes televíziósok becsületének megőrzéséért, akik a műsorokat valójában készítik, sokszor napi 10—16 órás munkával — nemegyszer emberhez méltatlan körülmények között. A TVDSZ minden erejével azon lesz, hogy a belső, személyeskedő harcok és a rohamosan romló feltételek ne tegyék működőképtelenné a Magyar Televíziót. A veszélyesen labilis átmeneti állapot az MTV szétzüllésével fenyeget. Valamennyi párt és szervezet alapvető érdeke az MTV lábon maradása. S mert a kormány irányító testületet készül kijelölni az intézmény felügyeletére a nemzeti jelleg és tulajdon kinyilvánításának érdekében, le kell szögezni a következőket:

Bármilyen megoldás szülessék, ez többé nem lehetséges a gyakorlati szakemberek, a televíziósok képviselőinek meghallgatása és állandó képviselete nélkül.

Szakszervezetünk a létrejövő felügyelő-irányító testületben nem tud elfogadni olyanokat, akiket személyi érdekek befolyásolnak vagy elfogultságuk bizonyítható.

Amennyiben — józan értékelésünk szerint — a nemzeti televízió érdekét, vagy a hozzáértő, becsületes kollégáink életbe vágó érdekeit veszélyeztető megoldás születne, minden törvényes eszközzel törekedni fogunk ennek megakadályozására.

Akkor támogatjuk a kormány stabilizáló megoldását, ha ez szakértelmünk felhasználásával és közreműködésünkkel történik. Ez áll teljes összhangban az alkotó erőket felszabadító demokratikus, plurális társadalom kialakításával.

Jubilál az Édosz férfikar

Száz év nem nagy idő

Száz év nagyon szép kor, de azért nem a világ. Különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a most jubiláló Édosz férfikar tagjainak jelenlegi átlag életkora hetven év. Mielőtt tehát én most távoli múltról beszélnék, azonnal abba is hagyom, hiszen aki ennyi idősen még rendszeresen, fegyelmezetten énekel (s az együttes hangzás fényes, tisztán csengő), biztos, hogy megőrzött valamit a fiatalságából — talán a kedélyét. Az emlékezet természete is olyan, hogy az idő múlásával egyre közelebb jönnek a távoli dolgok. Alighanem ez tartja együtt a kórust még ma is.

A száz év természetesen ünnepi évszám. A hűségért sokaknak köszönet jár (az ünnepi közgyűlésen néhányan kitüntetés formájában át is vehetik), és kijár egy nagy díszhangverseny, népes vendégsereg előtt, ahol be lehet bizonyítani, hogy a színvonal a másik összetartó erő — és kijár ilyenkor a taps, minden művészi teljesítmény legfőbb dicsérete.

Az Édosz Központi Énekkara a legrégibb, még működő együttes. A pékek alapították, majd csatlakoztak a cukrászok, a molnárok. Első összejövetelüket a Tyúkketrec nevű vendéglőben tartották. Kezdetben a hagyományos dalárdák modorában működött a férfikar, ám abból a szempontból is hagyományt teremtett, hogy nehéz időkben ide lehetett menekíteni a mozgalmi életet, az összefogás, a szolidaritás eszméjét és gyakorlatát.

Mindazonáltal sohasem *csak* a harcok titkos terepe volt ez a dalárda. Nagyon hamar találkoztak *Bartók* és *Kodály* szigorú művészi követelményeivel. Azaz: nemcsak a komoly éneklési kultúrát, felkészültséget követelő művekkel, hanem pedagógiai módszerükkel is. Kodály rendkívül nagyra becsülte a munkáskórusokat, ugyanakkor következetesen figyelmeztette őket az egysíkúság veszélyére. (Még arra is, hogy próbák után ne sörözzenek oly lelkesen.)

Pődör Béla érdemes művész, Liszt- és SZOT-díjas karnagy erről egyszer azt mondta:

— Kodály a kórust is zenekarnak tekintette. Úgy gondolta, ha csak férfikar számára komponál, az olyan, mintha egyetlen hangszercsoportot akarna megszólaltatni. De hát ő maga is írt igen nehéz műveket egynemű kórusra. Mi pedig úgy gondoltuk, már csak hagyománytiszteletből is megtartjuk ezt a ma már valóban ritka „felállást". A zeneirodalom bőségesen kínálja a repertoárt a preklasszikusoktól Kodály: Felszállott a páva című műveig.

Akkor, úgy tíz évvel ezelőtt, arra kért Pődör Béla, hogy kívánjak neki sok fiatalt. Fiatal azonban azóta is alig-alig érkezik a kórusba. Amikor az Édosz munkatársától, *Bogyó Lászlótól* megkérdezem: lesz-e még egyszer száz év, meglehetősen szomorúan mondja:

— Szinte kilátástalan helyzetben vannak a szakszervezeti amatőr együttesek. Mi azonban ezt a kórust mindenáron fenn akarjuk tartani. De gondolja meg: hetvenéves emberekről van szó. Legalább addig...

Ne folytassuk. Nem való az ünnephez. Száz év, meg mégegyszer száz év, nem nagy idő.

K. J.

Elfelejtett és ismeretlen Szinyei-dokumentumok

Bár a képzőművészek fő kifejezési formája a szobor, a festmény vagy a rajz, a művészettörténet és a műértő közönség számára nem érdektelen az alkotók írásos hagyatékának, valamint az életüket és életkörülményeiket illusztráló fényképanyagnak a megismerése. Az ilyen forrásból nyert adatok kulcsot adnak egyéniségük, emberi kapcsolataik, élettörténetük pontosításához, megvilágítják a művek keletkezésének indítékait. Festőklasszikusunk, *Szinyei Merse Pál* esetében ezt a megismerkedést teszi lehetővé az a nagyszabású dokumentumgyűjtemény, amit *A majális festője közelről* címmel a közelmúltban jelentetett meg az *Akadémiai Kiadó*. A kötetet, amely a festő levelezését, akadémiai reformtervezetét, klüönböző korokból származó és más-más célból készült önéletrajzait, továbbá családtagjainak visszaemlékezéseit tartalmazza, *Szinyei Merse Anna*, a művész dédunokája állította össze és látta el kritikai jegyzetekkel.

Jóllehet, tudományos igényű forráskiadványról van szó, a könyv rácáfol a műfajjal kapcsolatos hiedelmeinkre: élménydús, izgalmas és érdekfeszítő olvasmány. A színesség oka *Szinyei* rendhagyónak mondható egyénisége és életpályája. Hosszú életének szinte minden mozzanatában szembekerült korának hivatalos nézeteivel és értékrendjével, amellyel ugyanakkor szakítani sem tudott, mert környezete és származása révén mélyen átitatódott osztálya, a tradícióira büszke középnemesség gondolkodásmódjával. Emberként is, művészként is ellentmondások között őrlődött, ami nemcsak alakját, de művészetét is rejtélyessé tette már a kortársak előtt is.

Minden bizonnyal ez lehet a magyarázata annak, hogy *Szinyei* levelezése és önéletrajzi vázlatai már a század legelején felkeltették a művészetével foglalkozó kritikusok figyelmét. Első monográfusai és elemzői, így *Lázár Béla, Malonyay Dezső* és *Meller Simon* többször is idéztek ezekből a dokumentumokból. Fennmaradásuk elsősorban a művész leányának, *Szinyei Merse Rózsinak* köszönhető, aki példátlan buzgalommal gyűjtötte és gondozta a terjedelmes iratanyagot. Minden elővigyázatossága ellenére jó néhány irat így is a második világháború áldozata lett. Egy, a Szépművészeti Múzeum pincéjében elhelyezett bőrönd ugyanis megsemmisült az ostrom idején.

A kötetben Szinyei által írott, illetve mások által neki küldött 333 levél található, tehát lényegében a *teljes fellelhető hagyaték* feldolgozásra került. A levelekből kiviláglik, hogy *Szinyei* milyen kemény küzdelmet folytatott emberileg liberális, de világfelfogásában és erkölcseiben meglehetősen konzervatív apjával művészeti tanulmányai érdekében, s hogy a későbbiekben is mennyire megszenvedte családjának választott hivatásával szembeni előítéleteit. Más levelekből a müncheni tanulóévekre vonatkozóan kapunk felbecsülhetetlen adalékokat, ismét másokból a fiatal festőt foglalkoztató témákról és alkotáslélektani problémákról. Az utolsó *Szinyei* levél 1919 nyarán kelt és *Csontváryhoz* íródott; benne az akkor már elismert mester küldi jókívánságait a János kórházban fekvő nagybeteg kollégájának.

Szinyei akadémiai tervét 1897 januárjában vetette papírra. Afféle nyílt levélről van szó *Wlassich Gyula* kulturális miniszterhez a főiskola megreformálása tárgyában. Tervének lényege: szabadiskolai, *akadémiai kurzust* javasol a rajztanárképzőben kitűnt tehetségek művészképzésének előmozdítására. A gondolat, bár sokan támogatták, megfeneklett a parlament ellenállásán, s ezt *Szinyei*, aki Sáros megye országgyűlési képviselője volt, nemcsak művészi, de politikai kudarcként is értelmezte. Részben ez késztette arra, hogy visszavonuljon a nyilvános állásfoglalások elől.

Szinyei 1917-ben, Fonyódon

A kötet második része *Szinyei* önéletrajzi vázlatait veszi szemügyre. A korai, rövid változatok mellett itt jelenik meg először teljes terjedelmében az 1903-ban, *Malonyay* felkérésére írt hosszabb (memoár. Ezekben nemcsak életrajzi adatokról olvashatunk, de a mester művészi felfogásáról, hitvallásáról is. Többek között kifejti, hogy mint festőt mindig is a *„természet érdekelte"*. Plein-air szemlélete azonban — tudjuk — megelőzte korát, és éppen a kor meg nem értése miatt kényszerült belső emigrációba majd' negyedszázadig.

Leányának és unokájának, Rózsinak és Pálnak a visszaemlékezései elsősorban intim, életrajzi vonatkozásaik miatt érdemesek figyelmünkre. Képet kapunk belőlük *Szinyei* érdeklődési köréről (pl. az írók közül *Mikszáthot* kedvelte), munkamódszeréről, művészeti nézeteiről, tanítási elveiről, valamint a *Szinyei* család múltjáról, társadalmi helyzetéről és vagyoni viszonyairól. Itt esik szó — igaz, közvetve — a mesternek és feleségének válással végződő konfliktusáról. A sikerekhez szokott *Probstner Zsófia* nem tudott megbarátkozni férjének sorozatos balszerencséivel. Sehogysem tudta megérteni azt, „ha valaki nem tudja a tetszést, a sikert kivívni".

Az írásos anyagot kísérő fotódokumentumok a művész életének minden fontosabb helyszínére és eseményére kitérnek, s azokkal együtt lényeges kiegészítői egy, a mester életútját és művészetét taglaló — reméljük, rövidesen megjelenő — nagymonográfiának.

Tasnádi Attila

Az MTA és a tudományos információk

Elébe ment az információigényeknek a Magyar Tudományos Akadémia könyvtára: *sokkal több tudományos információt szolgáltat, mint amennyit jelenleg kérnek.* A világ szakmai újdonságairól tájékoztatja a kutatóintézeteket, egyetemeket, csakúgy, mint az üzemeket, vállalatokat, magáncégeket, egyre bővülő számítógépes szakirodalmi információs szolgálata. Az új könyvtár avatása óta eltelt egy esztendőben tovább bővítették információs szolgáltatásaikat. Újabban biokémiai, biotechnológiai, molekuláris biológiai, genetikai információkat is nyújtanak. A Philadelphiai Információs Intézet adatbázisáról hetente lekérik, hogy az adott témáról *milyen közlemények jelentek meg az utóbbi időben.* Floppy-lemezre rögzített információt is szolgáltatnak az előfizetőknek, akik ezáltal, ha megfelelő számítógéppel rendelkeznek, személyi adatbázist alakíthatnak ki.

Jól működnek korábbi szolgáltatásaik is. Az úgynevezett CD-ROM lézerlemezes adatbázis révén a kutatók áttekinthetik az Amerikai Egyesült Államok, Kanada és Nyugat-Európa jelentős egyetemein *az utóbbi öt évben megvédett doktori disszertációk bibliográfiai adatait, kivonatait.* Ezek teljes szövegéhez is hozzájuttatják az igénylőket.

Az MTA Természettudományi Publikációs Adatbankja a philadelphiai Tudományos Információs Intézet információi alapján nyújt szolgáltatást. A magyar kutatók mikroszámítógépen visszakereshetik azoknak a cikkeknek a bibliográfiai adatait, amelyeket a világon megjelenő, mintegy *3300 természettudományi, és csaknem 1200 társadalomtudományi folyóiratban az 1980—1985-ös években közöltek*, és szerzőik legalább egy magyarországi intézményt jelöltek meg munkahelyükként. Megtudhatják azt is, hogy kik és hol idéztek ezekből a cikkekből.

(MTI)

Magyar zenemű ősbemutatója Párizsban

Kis Csaba, az MTI tudósítója jelenti:

Nagy érdeklődés mellett tartották meg szerdán este Párizsban a Trinité templomban *Lendvay Kamilló*, a Franciaországban is jól ismert magyar zeneszerző legújabb műve, a *Via Crucis* bemutatóját. A kálvária stációinak történetét felelevenítő alkotás a párizsi egyházzenei fesztivál felkérésére készült, s azt a karácsonyig tartó fesztiválon adták elő első ízben. A Via Crucis vegyeskarra és hangszeres szólistákra íródott, *Michel Picqemal* vezényletével adták elő, a szerző jelenlétében, nagy sikerrel.

Lendvay Kamillót *Marcel Landowski* ismert francia zeneszerző kérte fel a fesztivál nevében a mű megírására. A magyar zeneszerzőt a premier előtt ő mutatta be a párizsi Magyar Intézetben a szaksajtó és a zenei élet képviselőinek. Az intézetben levetítették Lendvay két operáját, a Sartre műve nyomán írt *„A tisztességtudó utcalány"*, és Karinthy Frigyes írásából született *„A bűvös szék"* című alkotások videofelvételeit.

C. Monet: Reggeli a szabadban. 1866

SZINYEI VISZONYA KORTÁRSAIHOZ

Szinyei pályafutását a hirtelen, lökésszerű fordulatok teszik érdekessé s a nagy ellentétek, melyek között kedélye és munkái ingadoznak. Önállóbb és eredetibb tehetség, mint bárki müncheni társai közül, noha folytonos keresése és kételyei hajlamossá teszik arra is, hogy idegen ötletekkel kísérletezzen. De míg mások könnyedén öltik magukra a kölcsönruhát, ő kényelmetlenül feszeng benne s az ilyen vállalkozás inkább csak arra jó, hogy a meddő eredmény jobban hozzásegítse tulajdon területének felismeréséhez. Jelentékenyet csak akkor alkot, mikor teljesen egyéni hajlamainak enged.

Első müncheni évei eltelnek avval, hogy az iskola szellemében igyekszik dolgozni. Vázlatkönyveiből jól ismerjük mindazokat az erőfeszítéseket, melyeket történelmi vagy legalább kosztümös tárgyak elbeszélése irányában tesz. A francia forradalomból vagy az Apáca életéből vett témák, Hero és Leander, Faust és egyéb érzelgős tárgyak töltik ki ezeket az éveket. Sőt nagyobb és mozgalmasabb csoportképek tervezésére is vállalkozik, mint például A király esküje. Valóságos vergődés ez, telve elszánt akarattal, de alkalmazkodni nem tudással. Egyéniségét lassan találja meg s egyelőre tanulni akar mindenkitől. Vázlatai folytonosan más és más művész munkáit juttatják eszünkbe. Attila halálának vázlata feltűnően emlékeztet Rethel egyik kompozíciójára s épúgy Hero és Leander egyik változata Feuerbachnak éppen 1864-ben festett Francesca da Rimini című képére ; noha nem valószínű, hogy láthatta ezeket a műveket. Inkább csak az látszik, hogy általánosabb kompozíciós sémákat igyekszik elsajátítani. Más lapokon viszont Wagner Sándor szellemében próbálgat menetelő parasztszekeret rajzolni vagy magyaros ízű sátoros és muzsikáló cigányok foglalkoztatják. Fölmerül egyszer egy Brünhilda- vagy Agrippina-szerű nő méltóságteljes alakja is, — engedmény Piloty szépségideáljának.

Ebből a sok jó szándékból csak néhány olajvázlat született meg, befejezett képig nem jutott el Szinyei. Mindez annyira nem felelt meg természetének, hogy nem volt képes többet kierőszakolni magából. Teljes határozottsággal csak annyit látunk e munkákból, hogy sem a történeti festészet, sem általában az elbeszélés nem az a terület, melyen a fiatal

Magyar Művészet
1937. 3. szám

C. Monet: Parkban. 1867

művész sikereket fog elérni. Ebben az időben rajzainak legmakacsabbul visszatérő témái éppen azok, melyeken a legkevesebb a cselekmény: csak két alak szerepel rajtuk, s azok is mindig valami csendes összeborulással. Későbbi munkáinak legnagyobb bája és legnagyobb ereje, a cselekménynélküli puszta lét ábrázolása, tehát már ezeken a korai vázlatain is kezd mutatkozni, erős ellentétben mesterének mozgalmas és patétikus munkáival.

Érdekesebbek azok a kísérletei, melyekben már az élettel keres kapcsolatot. Mint rövid lélekzetvételek, úgy hatnak a historizmus fullasztó légkörében azok a kedves lapok, melyeken egy padon ülő fiatal nő van gyerekkel ábrázolva, háttal a néző felé vagy dolgozó munkások, vagy játszótér gyerekekkel és padon ülő öreg emberekkel. Végül kétszer próbálkozik egy család képével a szabadban, hol a legkisebb gyereket járni tanítják. Lehet, hogy ebben a

V. Cabianca : Napon. 1866

E. Manet : Kertben. 1870

tervezetben az Anya és gyermeke című kép csiráját kell felismernünk, míg a földön hason fekvő fiú figurája a Majálist kapcsolja össze e zsenge próbálkozásokkal. Szinyei egy-egy ötletéhez éveken át ragaszkodott. Ezek a témák azonban feltűnően különböznek attól az iránytól, amelyet későbbi munkái jelentenek. Még telve vannak elbeszéléssel s valamennyire emlékeztetnek e kornak egyéb zsánerszerű munkáira. Nem történelem van bennük, de mégis történés s ezt a történést kellett Szinyeinek teljesen és tökéletesen kiirtania, hogy művészete újszerű lehessen s egyéni mondanivalóját fejezhesse ki.

Szinyei inkább játékot s talán gyakorlatot is láthatott ezekben a kis ötletekben s legalább eleinte nem tudta, hogy bennük kezdtek éledezni legsajátosabb képességei. Ettől fogva két párhuzamos vonalban halad munkássága: az egyiken ragyogó eredményeivel mindig az európai művészet élén jár, a másikat lényegesen kisebb jelentőségű s kevésbé előretörő művek jelzik. Sokszor szinte úgy tűnik fel, hogy két ember munkáiról van szó, kik nem is tudnak egymásról, az egyik nem is sejti, hogy a másikat mi foglalkoztatja. S ha lélektani magyarázatot akarnánk adni e szinte megmagyarázhatatlan kettősségnek, azt mondhatnók, hogy a ragyogó vonal mentén az önmagában bizakodó Szinyei termelése halad, aki tisztában van vele, hogy magából és csak magából meríthet táplálékot, mert tudja és hiszi, hogy hozzá fogható tehetség nincs környezetében, a másik vonalon pedig annak a Szinyeinek a munkái fognak, akinek hite megingott magában és helyesnek véli másokhoz fordulni támaszért. Égi derű és önbizalmatlanság váltják fel egymást kedélyében s ezeket a változó hangulatokat szinte képletszerű tisztasággal tükrözik vásznai. Csodálatos és őszinteségében úgy hiszem, egyedülálló lelki berendezkedés.

Szinyei művészetének legjellemzőbb tulajdonsága az átmenetnélküliség. Míg Manet vagy Monet lépésről lépésre haladtak előre felfedezéseikben, a képek tömegét hozva létre, Szinyei a lehető legkevesebbet festett, s egyéni jellegű műveinek csaknem mindegyikén egy-egy ugrást tett előre. Ez bizonyára onnan van, hogy idegei villanásszerűen reagáltak minden érintésre.

Ilyen érintést először Böcklintől kapott. Faun című képe volt az egyetlen eset fejlődésében, mikor az idegen beavatkozás jelentékeny és igen hasznos eredménnyel járt. Jellemző reá, hogy ez volt az első olyan kompozíciója, amit végül be is fejezett. Bizonyos, hogy alapjában véve majdnem olyan idegen volt ránézve az antik tárgykör, mint a történelmi, de itt egészen másról volt szó, mint puszta tárgyról. Az antik tárgyon keresztül egyszerre váratlanul lehetőség nyílt számára az élet, a természet ihlető hatásának befogadása felé. Böcklin képeiben az erdő, a nap, a napfoltok és a fény fogták meg őt s nem is eresztették el többé. Életének nagy problémája itt merül fel teljes tisztaságában.

A Faun befejezésének évében, 1868-ban Makart, a következő évben Alfred Keller s kívülök még kisebb müncheni művészek, mint Richard Zimmermann is próbálkoztak a böcklini tárgykörrel. De ezek csak a puszta témát vették észre. Szinyei az egyetlen, aki a téma mögött a szellemet, az új lehetőségeket is meglátta Böcklin törekvéseiben. S nagyon természetes, hogy míg a többiek semmire sem mentek a témával, ő a továbbiakban is következetesen haladt azon a csapáson, amelyre Faun képével bátortalanul rálépett. Ebben megmutatkozott ösztönének egész céltudatossága. Nem is érthette meg a böcklini művészetet az, akinek, mint az említett művészeknek, minden érdeklődését az emberi alak kötötte le. Csak Szinyeinek jelentett ez a találkozás életre szóló felszabadulást, mert neki, mint későbbi munkái igazolják, a táj legalább olyan fontos volt, mint az emberi alak.

Az európai művészet vezető tehetségei, a franciák és Waldmüller is, már több évtized óta naturalisztikus törekvéseik központjába állították a napfény problémáját. A Fontainebleauból jövő francia hatásokat Spitzweg közvetítette a müncheni művészetnek. Vele együtt a németek közül Böcklin is már régóta foglalkozott az újszerű természetábrázolással, amit saját művein kívül mindazok munkái is bizonyítanak, kik weimari tanársága idején közelében lehettek. De az 1868-as év Böcklin működésének is fontos időpontja volt. Ekkor talált rá Liebesfrühling és Frühlingsreigen című képeiben a világosfestésnek legidőszerűbb problémájára s egyben oly tökéletes megoldására, melyhez képest későbbi képei az atmoszférafestés tekintetében határozott visszaesést mutatnak. Böcklin megállásának legmélyebb oka abban rejlett, hogy mindvégig ragaszkodott természet-szimbolizmusához, a mitológikus tartalomhoz. Mert igaz ugyan, hogy Ideale Frühlingslandschaft című képén 1870-ben modern ruhákba bujtatja nőalakjait, de a nyári napon remegő levegő érzékeltetésére, mélyebb tanulmányok helyett, még is csak alkalmasabbnak tartotta a levegő kis szőke géniuszainak segítségül hívását.

Szinyei, aki nálánál már koránál fogva is sokkal modernebb felfogású volt, tisztábban

G. v. Max: Tavaszi mese. 1872

látta a haladás útját. Anya és gyermeke című képében 1868-ban, hirtelen ugrással ő is rátér a világos festésre, mert ez természetes következménye volt a Faun-képen felvetett kérdéseknek. De ő egészen magától értetődőnek érezte azt is, hogy ezt a határozott lépést a naturalizmus felé nem természetszimbolizmus útján kell végrehajtania, hanem minden mitológikus cicoma nélkül egyszerűen magával a természetessel. Nem nímfákat és faunokat kell ábrázolnia, hanem modern ruhájú modern embereket; s evvel a felismeréssel átlépett Böcklin művészetén.

A modern táj vonta maga után a modern alakokat, a modern alakok modern értelemben vett természetet és levegőt kívántak. Ez volt a művészet álláspontja akkor Párizsban; a modern alak mintegy feltétele volt az előre-

haladásnak. Gondoljunk csak Courbet Demoiselles de village című képére 1851-ből vagy a pár évvel későbbi Les demoiselles au bord de la Seine című festményére. De Szinyei nem járt Párizsban s inkább néhány szóbeli közlés igazította útba, vagy helyesebben igazolta saját elhatározását. Courbet-nak csak 1869-ben látta nehány képét Münchenben. Courbet képével szemben az övén új volt a világos festés, de egyébként ez a kép novella nélküliségével, modern ruháival, világos festésével, új szándékaival, csak a müncheni festészetben oly nagy jelentőségű: az újabb francia vagy az ő hatásuk alatt álló olasz művészet eredményeihez képest még nem ad újat. Hiszen mindezeknek a kívánalmaknak megfelelt Claude Monet Déjeuner sur l'herbe című képe 1866-ból, amit nyomon követett a Dans le parc, egy egészen világos festmény, az első ecsetvonástól az utolsóig szabadban megfestve. Monet egyetlen problémája ettől fogva a plein air és az atmoszféra meghódítása a festészet számára. Olaszországban pedig az 1862-ben megalakult firenzei kis festőcsoport, az ú. n. macchiaiolik már szintén teljes lendülettel dolgoznak e kérdések megoldásán. Közülök csak Vincenzo Cabianca Al sole című képét említem 1866-ból, Silvestro Lega vagy Edoardo Borranni munkáit. Az olasz művészeti irodalom ezeket a munkákat — teljes joggal — mint a plein air közvetlen elődeit tartja számon. Mindez egy-két évvel előzte meg a Szinyei-féle Anya és gyermekét.

Az említett művészekével rokon törekvések Németországban is mindenfelé mutatkoznak. 1868-ban Feuerbach hasonló szándékkal festi tavaszi képeit, divatos ruhába öltöztetett nőalakjaival, ha kellő megoldáshoz nem is jut velük, mivel a modernség legfőbb követelménye, a könnyűség hiányzik belőle. Modern nőalakjai úgy ülnek jobbra balra, mint súlyos Medeák. Csaknem ugyanakkor a berlini Albert Hertel Landschaft mit Reifenspielern című képén szintén ebben az irányban tapogatódzik, de ő viszont a tájban annyira nem tudott új hangot megütni, hogy képe inkább divatrevű benyomását kelti, semmint tájkompozícióét.

Általában, mintha a levegőben levő új természeti és megvilágítási problémák, a színek világosabb, gyengédebb kezelése kívánná a tavaszi képeket, egyre-másra tavaszi képek keletkeznek. Témát nem véletlenül választ valaki, annak rendszerint igen mély értelme és fontos előzményei vannak.

Mindezekhez a megoldási kísérletekhez, mint említettem, Szinyeinek még nem volt új hozzátennivalója. De önmagában az, hogy képén az európai művészet legújabb problémáját vetette fel, már szinte hihetetlen teljesítmény volt. Müncheni tanulótársai noha mind idősebbek nálánál, messze elmaradnak mögötte és még Thoma is, a német tájfestés egyik úttörője, csak pár évvel később érkezik meg ugyanide, igaz, hogy akkor teljesebb naturalizmussal.

Most egy kis jernyei epizód következik s közvetlenül utána festi a Hintát és a Ruhaszárítást. A legnagyobb tévedés azt hinni, hogy müncheni évei közé ékelődő hosszabb-rövidebb jernyei tartózkodásai ártalmára lettek volna Szinyei művészetének. Igaz, hogy ott nem igen dolgozott, de a kéz tétlensége még nem mindig jelenti a szellem tétlenségét is. Inkább azt kell megállapítanunk, hogy neki nagyon jót tett az, ha időnként kikerült a ránézve most már csak hátráltató müncheni környezetből. Friss magabízással megtérve, a Hintában és a Ruhaszárításban megdöbbentően új hangot ütött meg. Csaknem azt hihetnők, hogy egy ugrással belevetette magát az impresszionizmusba. Még a téma is egészen impresszionisztikus, például Manet pár évvel később, Le Linge című képén a Ruhaszárításhoz nagyon hasonló tárgyat dolgozott fel. A képek megtévesztésig impreszszionista munkáknak hatnak, de ezt a csodálatos és megfoghatatlan benyomást csak azért teszik, mert vázlatok maradtak. Elkészülve, hatásuk kétségtelenül régiesebb volna, körülbelül olyan, mint az Anya és gyermekéé. Ha ezek a képek Párizsban keletkeztek volna, nem vázlatnak, hanem képnek számítanának s ebben az évben, 1869-ben, beleilleszkednének a fejlődés menetébe. Ez az az év, melyben Monet kiköltözött Argenteuilbe, hogy egész idejét a Szajnán töltve, szüntelen szabadtéri természettanulmányokat végezhessen.

Szinyei vázlatkönyvei arról tanuskodnak, hogy az ez évben kivitelezett vagy legalább is vázlatban elkészült festményeken kívül, még néhány témát forgatott fejében. Ezek később két főművének gondolatává jegecesedtek ki: egy petrence aljában alvó parasztlány és ezenkívül egy szénarakáson ülő pár a Szerelmes pár című képpé változott át, viszont két fűben ülő nő, továbbá egy fűben ülő férfi képe a Majálisban forrott ki utóbb. Más ötletek a Madárdalban nyertek végleges formát. Úgy látszott, hogy Szinyei most már teljes önbizalommal dolgozik, csupa kezdeményezés és csupa új ötlet. De ekkor egészen váratlanul, egyszerre csak beáll a kételyek időszaka, mely ismét a böcklini témakör felé tereli. Hirtelenül a Pogánysággal, a Bacchanáliával és a Nőrabló faunnal lep meg minket. Ezek a képek noha

A. v. Keller : Wyk fürdő. 1872

önmagukban nagyon szépek, erős visszaesést jelentenek a fénykutató Szinyei munkásságában. S meglepetve állunk meg vázlatkönyveinek annál a lapjánál, melyen egy kompozíciókomplexum oltárképszerű felépítésében, az egyik oltárszárnyon a Pogányságra ismerünk. A triptychon középső részét egy bacchanália foglalja el, Pánhermát koszorúzó bacchansokkal, oly képötlet, mely egyszerűbb formában a vázlatkönyvekben többször felmerül. Valószínű, hogy a Szépművészeti múzeum Bacchanáliája változat ehhez a középrészhez. Hogy a jobboldali szárnyra milyen kompozíció volt tervezve, nem lehet világosan kivenni. Talán egy táncoló alak, talán a Nőrabló faun, a harmadik mitológikus tárgyú képe ennek az időnek. De talán nem is alakult ki még egészen a kép gondolata s ezért van csak homályosan jelezve. E hármas képet súlyos, nagy, széles talpú keret foglalta volna össze, a predellaszerű alsórész közepén plasztikus faunhermával, jobbról-balról két kis festett mezővel, melyeket füzérek kötnek össze a hermával. Impozáns felépítésében csaknem klingeri gondolat, de ámulva kérdezzük, hogy is juthatott Szinyeinek, az igazi természet, az igazi nap bővérű rajongójának ez a hűvösen kieszelt és külsőségesen felépített természetszimbolizmus az eszébe? Hát lehetséges, hogy ennyire nem tudta máris elért eredményeinek nagy fontosságát? Megható szerénység és szinte példátlan. Mindenesetre érdekes, hogy evvel a plasztikus kerettel még ebben az idegen világban is egészen új ötletet termel és elébe vág a szecessziónak.

Szerencsére egy újabb jernyei tartózkodás kirántotta ebből a mitológikus világból. Amikor 1870-ben újra Münchenbe jön, telve van munkakedvvel és modern témákkal. Néhány apróságot fest, aztán az Anya és gyermeke második példányát és végül a Szerelmes párt. Manet ebben az évben festette meg Au jardin című, első teljesen szabadban készült képét. A mi a problémát illeti, a Szerelmes pár nem tesz jelentékeny lépést előre. A figurális rajzban fölényesebb tudás látszik, a mozdulatok bonyolultabbak lettek, a színezés talán még gyengédebb, még világosabb, az érzés még melegebb. Az atmoszférikus hatásoknak azonban nincs nyomuk az alakokon, legföllebb a tájkép enyhe és szürkés zöldjén. Szinyei tájképei, noha műteremben szokta őket festeni, máskor egészen természethű benyomást keltenek, de ez a tájképe mostan, kedvesen kirakosgatott szénabogyáival, inkább viseli magán egy hazavágyódó és símogató emlékkép benyomását, mint szabadban készült természeti tanulmányét. Manet az ő szabadban készült képével ebben az évben tehát elébe vágott. Az alakok sincsenek eléggé összeforrasztva a tájjal. Egy évvel később Thoma összehasonlíthatatlanul meggyőzőbb tájképpel áll elő Bergrücken mit Rinderheerde című festményén. Szinyei e képét később is különösen szerette s bizonyos, hogy többet is jelentett, mint bármi, amit München ebben az évben termett, nem is beszélve a Párizsjárta Viktor Müllernek hozzáképest gyerekes plein air kísérleteiről. Mégis világosan érezte, hogy képének egyenletes bágyadt színezéséből éppen az hiányzik még, amit ő pár évvel azelőtt elindult keresni : a nap. Ezt a kétségét magával vitte Jernyére, hol most hosszabb tétlenségbe süllyedt.

Szinyeinek erre a holt évére, 1871-re esik Monet legnagyobb jelentőségű élménye, angliai utazása és szembetalálkozása Turner művészetével. Végre megkapta a döntő irányítást arra nézve, hogy milyen módon keresse az atmoszféra befolyását és hogyan férkőzzék a probléma megfejtésének közelébe. Iránya ettől fogva pontosan meg van szabva s következetesen halad a maga útján. Szinyei tehát egyelőre lemaradt. A napfoltok problémáját igyekszik otthoni magányában megoldani. Képének címe : Madárdal. A megoldás nem sikerül kielégítően, de a siker vagy sikertelenség kérdése nem is jön számba amellett a tény mellett, hogy éppen otthon és éppen ezt a problémát kutatgatja. Ime tehát valóban az otthoni bolyongások a napon és a mezőn, s Courbet hatásának lassú felszívódása és érlelő feldolgozása kellett ahhoz, hogy a Szerelmes páron otthon gondolkozva, hiányait megérezze. Nem biztos, hogy Münchenben maradva, megtalálta s úgy találta volna meg a megoldást, mint a Majálison. Nem számít, hogy Manet a következő évben már a longchampsi lóverseny száguldó lovainak pillanatnyi impresszióját rögzíti meg ; a plein airrel, az atmoszférával még ő sincs egészen tisztában. Az sem számít, hogy 1872-ben két müncheni társa is elérte őt fejlődésében ; Gabriel Max Frühlingsmärchen, Keller Seebad Wyk című képével. Keller festménye még utól is érte a Szerelmes párt, mert az is a nap problémájával foglalkozik s nem is egészen sikertelenül. Sőt ez is pikniket ábrázol, fűben ülő fiatalokkal, s evvel veszedelmesen közelébe jutott a Majálisnak. Izgató versenyfutás, melynek láttán még a higgadt történész szíve is gyorsabban ver. Leibl az ő józanabb naturalizmusával nem vett részt ebben a versenyben.

Szinyei ez év nyarán érkezett vissza Münchenbe, szívében és fejében az otthoni napos domb-

Szinyei Merse Pál : Tanulmányok a „Hintá"-hoz. 1869

K. Spitzweg : Az utazás időszaka

oldalak ragyogó emlékével. Nem tudjuk, Keller mikor fogott bele képébe, mikor készült el vele, mindössze az évszámot ismerjük. Képzelhető, hogy a pikniken már dolgozott, mikor Szinyei Münchenbe érkezett s a Majális gondolatát Szinyei tőle vette. De az is lehet, hogy ő fogott bele a képébe akkor, mikor Szinyei vázlatai már készen voltak. Végül az is feltehető, hogy nem is tudtak egymásról, hiszen a Déjeuner ötlete önmagában, mint tudjuk, nem volt már akkor új. A lényeg az, hogy Keller kompozíciója széteső s úgyszólván érdektelenül egymás mellé biggyesztett kis csoportokból áll. Elvesznek a nagy tájképben, melyhez voltaképpen semmi belső közük nincs. Szinyei Majálisa pedig, mellyel 1873-ban készült el, az összes francia Déjeunerket is beleértve, a legsikeresebb fogalmazása a témának. A Majális nemcsak a legszebb magyar kép, hanem egyáltalában a legszebb kép, melyet ezekben az években az egyetemes művészet létrehozott. S ezt nemcsak a kompozíciója teszi, hanem a megfestés módja is. Evvel a képpel Szinyei mindent visszahódított, amit pozíciójából az utolsó két évben elveszteni látszott.

Mikor a vázlattal elkészült, aggályai támadtak az alakok és a tájkép egymáshoz való arányának helyessége felől; Idill című vázlatában máskép próbálta tehát az arányokat elosztani. S mintha csak azért tenné, hogy önbizalmának ingadozásáról vallott felfogásunkat megerősítse, ezúttal Spitzweg modorával kísérletezik, Spitzwegnek még alacsony és széles képformátumát is megtartva. Az alakok szinte elenyésznek a nagy tájképben. Vázlatkönyveiben is akadunk egy-két ilyen spitzwegi kompozícióra, melyek valószínűleg mind ebből az időből valók. De szerencsére hamar legyőzi kételyeit, belátja, hogy eredeti elképzelése adta a helyes, sőt ideális arányt és hozzáfog a nagy kép kiviteléhez.

A Majális vázlata, bármily szép, még nem sejteti a befejezett kép igazi jelentőségét, mert a színek még részben mások, részben sokkal tompábbak. A Majális színeinek tündöklő pompája, mondják, Böcklin nógatására érte el ezt a legteljesebb erejét. De ez a rábeszélés nem magyaráz meg semmit. Böcklin nem is álmodott arról, hogy a képből az is lehet, amivé lett. Amire ő gondolt, ameddig az ő képzelete nyúlt, legföllebb olyasmi volt, mint a későbbi Lila portré (1874); hogy azon túl ilyen fokozás lehetséges, azt ő nem is sejtette. Mert mi is történt hát ezen a képen? Nem régen nagy vita folyt arról, hogy vajjon a Majális plein air kép-e vagy sem? Ha semmit sem tudnánk keletkezéséről, a kérdés fel sem merülhetne. Senkinek eszébe sem jutna, hogy ez a szó pedáns értelmében nem pl in air kép, azaz nem kinn a szabadban készült. Szinyei jernyei magányában annyira teleszívta magát nappal és szabad természettel, hogy úgy írta le a látottakat, mintha szeme előtt volnának. Manet Au jardin című képe, Monet Dans le parc-ja utolsó ecsetvonásig kinn a szabadban készültek. Akkor tehát plein air képeknek nevezzük ezeket? csak mivel a festőállványt a művészek kivitték magukkal? noha a hatásuk legkevésbé sem az. Atmoszférikus forma és színtöréseknek még nyoma sincs rajtuk. Bizonyára játék ez a szavakkal.

Manet argenteuili képeinek, a művész főműveinek, melyek a Majálisnál egy évvel későbbiek, közkeletű értelemben tiszta plein air hatásuk van, de a probléma megoldásához mégsem jutnak közelebb, mint a Majális; Monet pedig a színek nyugtalan felbontásával, zseniális, de mechanikus megoldással egyezik ki.

A kérdést tulajdonképpen csak Szinyei oldotta meg. De ez oly megoldás volt, mely nem általánosítható, nem állandósítható. A nyári pára enyhén feloldja a formák, a rajz éles körvonalait s a levegő, ezt határozottan érezzük, mintegy felszívja magába az alakokat, egyetlen nagy egységbe foglalva tájat, embert, levegőt, árnyékfoltokat. De amire a hatás legfőképpen építve van, az nem *a színek* páratlan ragyogása, hanem a pázsit zöldjének oly sajátságos színösszetétele és felfokozása, ami valami különös optikai és lélektani hatással van a nézőre: amellett, hogy végtelenül kellemes, szinte megvakítja, úgy hogy vibrálni érzi a szeme előtt az egész mezőt s rajta az alakokat. Pontosan úgy, mint a szabad természetben. Nem bontja fel a színeket, hanem a néző szemléletében idéz elő oly elváltozást, melynek folytán máskép látja a dolgokat, mint teszem borus, őszi napon. Ez volt Szinyei nagy tette. Ezáltal soha nem képzelt közösséget teremtett kép és szemlélő között.

A Majális visszhangjában ért csalódása Szinyeinek végtelen fájdalmat okozott. De emberi szenvedések, csalódások, hanyatlás semmit sem számítanak ahhoz a legnagyobb kegyhez képest, hogy megadatott neki a Majálist megalkotnia.

DR. HOFFMANN EDITH

SZINHÁZ MŰVÉSZET

Minden nemzet tánccsoportja magyar csárdást járt

a nemzetközi néptáncünnep zárójelenetében

LONDON, júl. 20.

A londoni nemzetközi néptáncünnepségek fénypontja a Regents Parkban, London legnagyobb nyilvános kertjében tartott szabadtéri előadás volt. Gyönyörű zárójelenete a magyar néptáncművészet megkapó dicsőítése jegyében zajlott le.

Az előadás nemzetközi műsorát a magyar csoport tánca fejezte be, majd a magyarok táncolva kivonultak a szabadtéri színpadról, de a magyar cigány az angol közönség kívánságára tovább játszott. Aztán újra bejöttek az összes nemzetek táncoscsoportjai és valamennyien magyar csárdást jártak óriási tánckarban a közönség leírhatatalan lelkesedése közben.

A magyar csoport ugyancsak nagy sikerrel szerepelt a londoni Albert Hallban tartott táncünnepségen is.

Bécsi mozaik

BÉCS, júl. 19.

Herrman *Röbbeling* igazgató a *Burgszínház* jövő évi műsortervébe fölvette *Ibsen* hatalmas drámájának, a *Császár és a galileus*-nak előadását. Ernst *Lothár* rendezi a darabot. Ibsennek ezt a művét *még nem játszották Bécsben.*

A hatalmas dráma előadása nagy nehézségek elé állítja a rendezőt. Ernst *Lothar átdolgozta Ibsen darabját és a tíz felvonást egy este keretében* állítja színpadra. Julianus császárt Raul *Aslan* játssza a *Burgszínház* előadásában.

Ernst *Lothar* egyébként, mint a *Burgszínház vendégrendezője*, még két darabot állít színpadra a jövő évadban, *Anzengruber Negyedik parancsolatát* és *Grillparzer Urának hű szolgája* című drámáját.

A *Burgszínház* egyébként az őszi évad elején felújítja *Shakespeare Antonius és Kleopatráját.* Kleopatrát Ida *Roland* játssza, aki ezzel a szereppel tér vissza első nagy sikereinek színházához. Ida *Roland* érdekes nyilatkozatot adott arról, hogy felfedezte *hasonlatosságát Tutankhamen fáraó feleségéhez, Nefretetéhez.* Ezt a hasonlatosságot fel fogja használni *Kleopatra-alakításában. Nefretete* királynő szobrához hiven, megcsináltatta annak a ruhának és fejének mását, amelyet a királynő *három-négyezer évvel ezelőtt hordott.*

*

Leo *Slezák* világhírű operaénekes a következő érdekes nyilatkozatot adta:

— *Búcsút mondok a színpadnak.* Operaelőadásokon nem fogok többé fellépni. A bécsi állami Operaház nyugdíjas tagja vagyok és bevallhatom őszintén, csak azért mentem nyugdíjba, mert másképpen nem tudom elfogadni azt a sok filmajánlatot, amellyel elhalmoznak. *A filmkomikusok* öserdejében, úgy látszik, *egyedülálló jelenség* vagyok.

Utólérhetetlennek mondanak „vén trotlik" alakításában. Igy hát végképpen *megmaradok filmkomikusnak.* A *Liebesmelodie* című új filmben, amelyet valamikor *Clo-Clo* néven, mint *Lehár-operettet* ismert a közönség, szintén *öregedő férjet* játszom, mint eddig igen gyakran. Egyetlen bánatom a filmmel kapcsolatban, hogy az óriási melegben kénytelen vagyok állandóan *frakkban játszani,* amig a rendező és a fölvételvezető *kényelmes ingujjban dolgozik.* A filmeket nagyon szeretem. Van olyan, amelyiken sírok, s van olyan, amelyiken nevetek. Igazán keservesen, szivemből azonban *csak egy filmnél sirtam,* amikor a vállalkozó *nem fizette ki a fellépti díjamat.*

A jóhumorú filmkomikust igen gyakran látja a budapesti közönség is, filmeken. Bizonyára azok is, akik még jó emlékeznek *Slezákra,* mint a budapesti Operaház *vendégénekesére.*

*

Max *Hansent,* a holland származású színészt és filmsztárt, a bécsi *Theater an der Wien szerződtette* a jövő évadra. Hans *Müller* és Ralf *Benatzky* új operettjének, a *Bécs város leggazdagabb emberé*-nek férfi főszerepét, egy *bécsi hentest* játssza majd Max *Hansen* a *Theater an der Wien* színpadán.

*

A *Theater in der Josefstadt* évadnyitó bemutatója *Herczeg* Géza és Karl *Farkas Botrány a hangversenyteremben* című új revüje lesz, amely — a *Csodabárhoz hasonlóan* — részben *a nézőtéren játszódik.* A színházat *hangversenyteremmé alakitják át.* A férfi főszerepre tenoristát keresett az igazgatóság. Először Jan *Kiepurának* ajánlották fel a szerepet, de a népszerű énekes *egyéb szerződései miatt nem vállalhatta.*

Az igazgatóság ezután Louis *Graveur*-rel tárgyalt. A kitünő énekes, akinek nevét mostanában gyakorta emlegetik, feleségének, Camilla *Hornnak elitéltetésével* kapcsolatban *elfogadta az ajánlatot.*

Az amerikai tenorista, aki régebben *baritonhangon* énekelt s csak újabban tért át a magasabb fekvésü szerepekre, *nem akar többet Berlinben fellépni felesége elitéltetése miatt.* Camilla *Hornnál* ugyanis *a némercschszlovák határon valutát találtak* és ezért *súlyos börtönbüntetésre ítélték* a kiváló német filmszínésznőt.

Louis *Graveur* a *Botrány a hangversenyteremben* főszerepének eljátszása után *visszatér Amerikába.*

A mozgalmas revü női főszerepét Hortense *Raky* játssza, aki az elmult évadban *Budapesten is szerepelt a Theater in der Josefstadt* társulatának vendégjátéka alkalmával. A revü komikusa Ottó *Wallburg* lesz.

---

* **(Pityu.)** Jelentettük, hogy Fedák Sári a *Magyar Színház* szinpadán kezdi meg őszi fellépéseit és Bruno *Franck Vihar egy pohár vizben* című darabjában. A kedves vígjátékot *Török* Rezső *Pityu* címmel ültette át magyar színpadra. Igy hívják a darabban *Fedák* Sári kutyáját, amely miatt *Fedák* Sári — darabbeli szerepében, mint pestkörnyéki kofaasszony — szembeszáll a város polgármesterével, akit *Rózsahegyi* Kálmán alakít. *Szeptember első felében* lesz a *Pityu* bemutatója.

* **(Reichsvolksoper lesz a berlini Theater des Westensből.)** A Theater des Westens, amelynek színpadán már az elmult évadban is gyakorta játszottak operákat, jövőre új névvel nyílik meg. *Reichsvolksoper* lesz a neve és Erich *Orthmann* főzeneigazgató vezetésével nagyszabású operaelőadásokat játszanak majd színpadán. Az új berlini birodalmi népopera *szeptember 15-én* kezdi meg évadát.

* **(Felfedeztek egy szigetet.)** Érdekes darabot fogadott el ezzel a címmel a bécsi *Raimund-színház.* Meséje szerint egy teljesen ismeretlen szigeten csaknem egy emberöltő óta élt egy család, távol a kulturától, a civilizáció és a technika eredményeitől. A szigetre filmexpedíció érkezik s a mai technikai csodák és a világtól elmaradt család felfogása közötti összeütközés adja a darab konfliktusát. Az érdekes színmű *álnéven érkezett* a színházhoz. Az ismert bécsi ügyvéd, aki *a szerző nevében megállapodást kötött a Raimund Theaterrel,* közölte a színházzal, hogy a szerző *csak a bemutató után hajlandó leleplezni magát.* A színlapon a szerző igazi neve helyett ez a titokzatos álnév fog szerepelni: *K. Alexander.*

* **(A Magyar Színpadi Szerzők Egyesületének igazgatósági ülése.)** A Magyar Szinpadi Szerzők Egyesülete *július 22-én,* hétfőn, igazgatósági ülést tart a *Fészek Klubban.*

A Nemzeti Szinház tatarozásához a kultuszkormány a fővárostól hozzájárulást kér

Németh Antal dr., a *Nemzeti Színház* igazgatója nemcsak művészi téren frissíti fel a színházat, hanem az épületet kívülbelül alaposan *kitataroztatja,* úgy, hogy a *Nemzeti Színház* az új szezonban mindenképpen felfrissülve kezdi majd meg működését.

A tatarozási program végrehajtása *157.000 pengő költséget igényel.* Ebben az összegben a színpadtechnikai átalakítások és újítások költsége is bent van.

A kultuszkormány azonban ilyen nagy összeget nem tud a *Nemzeti Színház* rendelkezésére bocsátani. *Hóman* Bálint kultuszminiszter átirattal fordult a polgármesterhez, mint a *Népszínházi Alapítvány* elnökéhez és rámutatva arra, hogy a tervbe vett beruházások *a Népszínház épületének értékét növelik* s igy az átalakításokkal és tatarozásokkal *az alapítvány gazdagodik,* kérte, hogy a szóbanforgó beruházások költségeihez *a Népszínházi Alapítvány 100.000 pengővel járuljon hozzá.*

Ebben az ügyben a hétre ülésre hívta össze a főváros a népszínházi bizottmányt és annak állásfoglalásától függ a *Népszínházi Alapítvány* hozzájárulása, ami, tekintettel a célra, *nem lehet kétséges.*

TILL EULENSPIEGEL — POLITIZÁL

A flamandok érdekes vándor színházában, mint Brüsszelből jelentik, néhány napra megállt a színház a belga fővárosban is. Ez a nevezetes vándor népszínház, amerre csak jár, mindenütt rendkívüli sikert arat. Párisban is ünnepelték a társulat tagjait és különös, furcsa művészetüket, de sikerük volt Hollandiában sőt Amerikában is. Városról-városra járt a társulat, olyanformán, mint a vándorcirkuszok. Megtelepedik a városka főterén, rendszerint vásárok alkalmával. Felépiti kis deszkabódéját, bár sokszor csak a színpadot állítja fel és megkezdi előadásait. Ezek az előadások szerezték népszerűségét. Mert habár a művészi szinjátszást nem is éppen ennél a vándor szintársulatnál kell keresni, annyi bizonyos, hogy műsoruk érdekesebb, mint várná az ember, sőt sokszor versenyre kelhetnének az igazi városi kőszínházak darabjaival is. A középkor flamand misztériumait mutatja be ez a vándorszínház. Különös hangú, furcsa példázatokat, groteszk játékokat, ódon népies darabokat játszik. A régi szövegeket azonban felfrissitik és aktuális vonatkozásokkal szövik át a színészek. Egészséges észjárású megjegyzéseket tesznek a gazdasági, politikai viszonyokra, eseményekre, a nép bölcseségét képviselik, s minthogy az ízes, flamand nyelvjárást használják, mondanivalóik pompás zamattal csúfolják ki mindazt, ami manapság groteszk társadalmi, vagy politikai kérdés, legnagyobb sikerük a „Tijl, ami nem más, mint az ismert flamand népfigura, a teliszájú, csúfondáros csirkefogó, a Till Eulenspiegel. Van der Veldes dolgozta fel színpadra Till kalandjait, s nem feledkezett meg arról sem, hogy aktuális vonatkozásokkal fűszerezze az ismert kópé csínytevéseit.

---

* **(A Hopp Ferenc-Múzeum újra megnyílik.)** A Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múzeum (VI., Andrássy-út 103.), amely tatarozás miatt több hétig zárva volt, július 21-től, vasárnaptól kezdve, újra nyitva áll a nagyközönség részére. Látogatási idő, mint eddig is: vasárnap, kedden, szerdán, szombaton délelőtt 9-től 1-ig. Belépés vasárnap díjtalan, az említett hétköznapokon 40 fillér.

* **(Wedekind lánya a berlini állami színház tagja.)** Gustaf Gründgens, a berlini *Staatstheater* intendánsa, szerződtette Pamela *Wedekind*-et, az író leányát. Gustaf *Gründgens* hét évvel ezelőtt lépett föl először Berlinben és szereplőtársa Pamela *Wedekind,* valamint Thomas *Mann két gyermeke,* Klaus és Erika Mann voltak. Csak Gustaf *Gründgens* ért el színészi karriert. Pamela *Wedekind ritkán lépett föl.* Kabarészínpadokon szerepelt néány *Wedekind-dalkl.* Most Gustaf *Gründgens* egykori szereplőtársát ismét fölfedezi a színpad számára.

* **(Magyar zeneszerző a londoni rádióban.)** *Frid* Géza, a Hollandiában élő magyar zongoraművész és zeneszerző, július 30-án, kedden este 8 .rakor, a londoni rádióban előadja zongorára és vegyeskarra irt művét a, British Broadcasting Corporation világhírű kórusának kíséretével.

Szinházi konfetti

A salzburgi ünnepi játékok óriási anyagi siker jegyében indulnak. Toscanini hangversenyeire és operavezényléseire már minden jegy elfogyott. Az ünnepi játékok rendezőbizottsága, minthogy Toscaninit nem tudta rábirni, hogy többször lépjen fel a játékok során, mint eredetileg tervezték, a prózai előadások számát igyekszik szaporitani.

*

Haraszthy Emil, a kitűnő magyar zenetörténész a brüsszeli egyetemen előadást tartott Liszt Ferencről.

*

Csütörtökre halasztotta a *Budapesti Hangversenyzenekar* keddre tervezett margitszigeti *Trubadur* előadását, melyben *Németh* Mária és *Anday* Piroska együttesen lépnek fel. Manricot, a *Verdi*-opera főszerepét Kurt *Baum* prágai német tenorista énekli.

*

Jób Dániel, a *Vigszínház* igazgatója, *Gasteinba* utazott háromhetes nyaralásra.

*

A *Budai Színkör* nagysikerű operettjének, az *Aki mer, az nyer*-nek pénteken lesz az *ötvenedik előadása.*

*

Compagnie Thèatrale címmel fiatal színészekből és szerzőkből művésztársaság alakult *Párizsban.* Alkalmi előadásokban eddig még színre nem került fiatal írók darabjait akarják játszani.

*

Lányi Viktor, a kitünő zenekritikus és operafordító, szövegkönyvet irt *Szép* Ernő *Azra* című mesejátékából. *Zádor* Jenő zenésitette meg az opera szövegét. A szerzők már átadták darabjukat *Radnai* Miklósnak, az *Operaház* igazgatójának.

*

Noel Coward, a kitünő angol színpadi szerző, közösen ir darabot Rip-pel, a francia revüiróval. Coward angolul irja a darab egyes jeleneteit, Rip pedig franciául. Az előadás érdekessége lesz, hogy az eredetileg két nyelven készült darabot eljátszani is két nyelven fogják. Párizsban és Londonban is színrekerül a nagyszabású zenés-táncos revü. A szerzők számitanak rá, hogy az angol és francia közönség egyformán élvezni fogja a kétnyelvü előadást.

*

Arturo Toscanini, Wilhelm Furtwängler, Huberman Bronislav, Pablo Casals, Alfréd Cortot, Wladimir Horowitz, Milstein, Arthur Schnabel és Marian Anderson novemberben Budapestre jönnek. A kilenc nagy név nevezetes hangversenyei egy hónap alatt kerülnek sorra a magyar fővárosban.

*

Ladányi Ilona, az Operaház fiatal énekesnője, nemrégen kapott ösztöndijat. A tehetséges, fiatal énekesnő Ausztriába utazott. Hamburgban képezi tovább hangját és végignézi a salzburgi ünnepi játékokat is tanulmányképpen.

*

Az erdélyi és elsősorban a kolozsvári magyarság melegen bucsuztatja közkedvelt színészét, Tompa Bélát, aki a közel jövőben Budapestre érkezik, hogy a magyar fővárosban működjék tovább. Tompa Bélát húsz esztendő óta ismeri Erdély közönsége és mint a régi nagy „komédiások" utódját ünnepli most, amikor búcsúelőadásait tartja Kolozsváron.

*

Pauker Ödön a leghiresebb newyorki színházi kiadó Budapestre érkezett, magyar darabokat vásárol Amerika számára. A napokban érkezik Budapestre Gilbert Miller, amerikai színházi vállalkozó is hasonló céllal. Pauker egyébként Elmar *Rice*-el, a Budapesten is ismert amerikai szerzővel tagja lett *Newyork város kultúrbizottságának,* amely nemrégen alakult meg. *Pauker* most az európai fővárosok *városi kultúrális intézményeit* tanulmányozza, hogy tapasztalatait Newyorkban értékesítse. Budapesten a *Városi Színház, a Székesfővárosi Zenekar* és a hasonló művészeti intézmények *szervezetét* tanulmányozza.

*

Gárdos Kornéliát a *Pesti Színház, Majláth* Arankát a *Bethlen-téri Színház* szerződtette tagjai sorába.

*

A weimari Goethe-parkban nagy sikerrel fejeződtek be a szabadtéri ünnepi játékok, amelyeknek során Schiller-tragédiák kerültek előadásra. Az egyik előadáson megjelent amerikaiakat meginterjuvolta egy ujságiró. Egyikük röviden foglalta össze véleményét a szabadtéri előadások színhelyéről, s ez a vélemény erősen amerikai:

— Kár, hogy székeket helyeztek erre a gyönyörű pázsitra! Remekül megfelelne — golfpályának!

„AMUNDSEN megköszönte játékomat“

Bartók Béla unokahuga a bergeni rádió zongoraművésznője

BERGEN, július.

A bergeni rádióstudió kiváló tehetségű zongoristája, Ilonka *Bartók-Kopsland*, mint a keresztneve mutatja, *magyar származású*. *Bartók-Kopsland* asszony a kiváló magyar zeneszerzőnek, *Bartók Bélának unokahuga* és a *budapesti Zeneművészeti Főiskolán szerezte zenei kiképzését*. Férje, *Kopsland* úr *Bergenben* lakik, ahol Bartók Béla unokahuga működik a rádióban, mint *szóló-zongorista, kamarazenész és zongorakisérő*.

Tíz éve él Bartók-Kopsland asszony Bergenben és kifogástalanul beszél *norvégül*.

Igy mondja el, *hogyan került Norvégiába:*

— A háború utáni viszonyok nem voltak alkalmasak arra, hogy pályámat otthon kezdjem meg. Éppen befejeztem tanulmányaimat, amikor egy *kamaratársaság meghívott zongoristának. Igy kerültem Bergenbe és azóta — sajnos — nem is voltam otthon Magyarországon. 1930. óta dolgozom a bergeni rádióban.*

— Azt mondják, hogy a norvégek *nem olyan muzikálisak, mint a déli népek*. Az én tapasztalatom szerint *az északiak is legalább annyira zeneértők, mint a déliek*. Mindössze az alkalom hiányzik, hogy kellőképpen kiképezhessék hallásukat. Magyarországon például a gyerekek már az iskolában kezdik meg az ének- és zenetanulást. Norvégiában és általában az északi országokban ez nincs így. Amióta azonban feltalálták a rádiót, nyilvánvaló, hogy itt is rendkívül fokozódott a hallgatók zenei érzéke. A rádióhallgatás következtében az emberek *kedvet kapnak a zenére*, nem sajnálják a fáradságot a tanulásra, hogy minél kellemesebbé tehessék otthonukat.

— Nekem az a benyomásom, hogy *a studióban zavartalanabb az előadóművész, mint a közönség előtt*. Mindenesetre elkerüli a közönség zavaró megnyilatkozásait, *önmagának játszhat* és jobban elmélyedhet a zeneműszellemében. Azonfelül a közönség minden személyi tekintettől mentesen, *csak a zenét* kapja a mikrofón közvetítése útján és így minden külső benyomástól függetlenül adhatja át magát a mű élvezetének.

— A mikrofon előtt *egyszerűen, szárazon szeretek játszani, igen kevés pedálhasználattal*, mert a zongora a legérzékenyeb hangszerek egyike a rádióban *s a túlerős játék, a hangszer zengetése* károsan befolyásolja a mikrofón érzékenységét.

— Nagyon *sok kedves és szép napot* töltöttem el tíz év alatt ebben az országban. Egyik legkedvesebb emlékem, hogy amikor Roald *Amundsen* visszatért a *Norge* hajón *Bergenbe, én játszottam a tiszteletére rendezett ünnepélyen. Magyar és norvég szerzők műveit* zongoráztam. Boldogult emlékű *Amundsen* odajött hozzám a hangverseny végén és *nagyon melegen megköszönte a játékomat*. Ez volt az életem egyik *legnagyobb* öröme.

Bartók-Kopsland asszony augusztusban *Budapestre* jön és a magyar rádióban is hangversenyt ad.

Nem a Majális balsikere okozta Szinyei visszavonulását

A Szépművészeti Muzeum évkönyve

Még *Petrovics* Eleknek, a Szépművészeti Múzeum volt főigazgatójának érdeme a Szépművészeti Múzeum Évkönyve hetedik kötetének közrebocsátása. A vaskos kötet a múzeum utolsó négy évének működéséről számol be. Megállapíthatjuk, hogy az intézet egyes osztályai a nehéz pénzügyi viszonyok ellenére is milyen fontos alkotásokkal gyarapodtak. Ezekre az évekre esik az Ausztriával kötött velencei egyezmény végrehajtása is, amelynek értelmében számos magyar vonatkozású és egyéb műkincs, köztük Mátyás királynak és Beatrix királynénak régóta joggal áhított és követelt márvány domborműve, került a múzeum birtokába.

Nagy a tudományos értéke az évkönyv művészettörténeti dolgozatainak. Első közöttük *Meller* Simonnak régóta várt munkája, melyben Szinyei Merse Pál életéről és művészetéről számol be dokumentáris hitelességgel. Mióta Malonyay Dezsőnek és Lázár Bélának Szinyei-könyvei megjelentek, nevezetes, Szinyei ifjúságát, művészi fejlődését mindenképpen tisztázó levelek kerültek napfényre és ezért időszerű volt a magyar festőművészet egyik legérdekesebb problémájának hivatott tudós által való újabb megvilágítása. Most már Szinyei művészetének is megvan a szükséges történeti távlata, most már a róla szóló írásoknak is tárgyilagos ténymegállapításoknak és megfontolt értékeléseknek kell lenniök. Szinyei nimbusza csak nyerhet azzal a reklám zsunalizmus túlzásaitól.

Erre a feladatra különösen hivatott Meller Simon. Higgadt, gondosan mérlegelő, mindig tartalmas, sohasem föllengő és fölületesen kongó írásmodora plasztikus és hiteles képet rajzol a nagy festőről, akiben a nyugatra tekintő művészzseni és a magyar vidéki társadalomban gyökerező zsentriség oly szerencsésen ölelkezik, de egyszersmind végzetesen birkózik is egymással. Megtudjuk a Meller által írt életrajzból, hogy nem a *Majálist* ért balsiker, a meg nem értettség késztette Szinyeit a visszavonulásra, hanem nemesen felfogott családi kapcsolatai, fiúi kötelessége, földbirtokosi mivolta. Meller sok ilyen reárakodott, romantikus művészérdekességtől tisztítja meg Szinyei emlékét, hogy annál határozottabban rajzolódjanak meg igazi egyéniségének körvonalai. Mindig a nagyszámban fennmaradt levelekből indul ki, melyeknek szószerint való idézetében szinte előttünk nő fel, férfiasodik, bontakozik ki a festő kivételes talentuma. Ezek a levelek alkotják a könyv igazi és hiteles liráját, mely mögött a szerző megbúvik a tudós szemérmetességével. Az a néhány kritikai állítás, mellyel Szinyei műveit jellemzi és értékeli, a maguk egyszerű tömörségében többet mondanak oldalaknál.

Meller tisztánlátását jelzi az is, hogy az ifjú korában természeti és hangulati emlékekből dolgozó,, poétikus festőzsenit szembeállítja a későbbi naturalistával, aki ekkor már mindig a szabad természetben festi tájképeit. A belső festői víziónak ez a halványulása bizonyára Szinyei zsenijének fakulását jelenti és ezért az utóbbi 30—40 év dúsabb termése is kevésbbé jelentős ifjúsága csodálatos önmagára találásánál. Dícséretére válik Meller Simonnak, hogy idegen művészeti kérdésekben való elfoglaltsága ellenére is, ilyen nagy szeretettel és elmélyedéssel foglalkozott a kizárólag magyar, de európai jelentőségű Szinyei-problémával.

Három tanulmányt találunk ezenkívül még az évkönyvben. Az egyikben Giuseppe *Fiocco* paduai egyetemi tanár a bresciai és begamoi hatásokat feldolgozó Marcello Fogolinonak tulajdonítja a Szépművészeti Múzeumnak Pulszky Károly által vett három remek reneszansz freskóját, amelyet Niccolo Orsini condottieri életéből örökítenek meg három nevezetes mozzanatát, a másikban dr. *Hoffmann* Edith folytatja az emlékanyag kivételes ismeretén nyugvó rajzmeghatározásait, a harmadikban pedig dr. *Rózsaffy* Dezső közli mondanivalóit Jan van der Heydennek a Szépművészeti Múzeumban levő csendéletképéről.

A gyönyörű illusztrációkkal ellátott, hatalmas kötet ára 30 pengő és megrendelhető a Szépművészeti Múzeum számvevői hivatalában.

YBL ERVIN

* **(Saljapin a bécsi Operában.)** A súlyos betegségéből nemrégiben felépült Saljapint Felix *Weingartner*, a bécsi Állami Operaház igazgatója vendégszereplésre szerződtette. *Saljapin* aláírta a szerződést, amely szerint két legjobb szerepében, *Faust Mefisztojában* és a *Boris Godunov* címszerepében lép fel. *Boris Godunovot* a színház *Saljapin kedvéért* ujitja fel.

* **(Csökkentették a francia állami színházak szubvencióját.)** Párizsból jelentik: A kultuszminiszter rendelete szerint az új évadtól kezdve *10 százalékkal kevesebb támogatást kapnak az állami színházak*, mint eddig. Az intézkedés egyformán érinti a *Comedie Francaiset*, amely nemrégen nagyobb arányú épitkezésekhez kezdett, és az *Opera Comique*-t, amely anyagi nehézségekkel küzd.

TUDOMÁNY, IRODALOM

Amerika új lírája

Tábori Pál antologiája

Az az Amerika, amelyet ebből a vers-antológiából megismerünk, egészen más világ, mint a filmek és hatalmas könyvek íróinak, Lewis *Sinclairnek* és Theodor *Dreisernek* Amerikája. Az amerikai költők világa sokkalta idegenebb, sokkalta kialakulatlanabb, ismeretlenebb, de kevésbé érdekes világ. Akinek verseiből eredeti hang szólal meg, azok színes költők, mint Countée *Cullen*, Langston *Hughes*, James *Johnson*. Se megrendítő hangot, kinyilatkoztatásszerű mondanivalót nem találunk se a férfi-költőknél, se az asszonyköltők legnagyobbjainál, Emily *Dickinsonnál*, vagy Amy *Lowellnél*. A férfias amerikai líra úgylátszik Walt *Whitman* óta nem hozott nagyobbat s a *Whitman-követők*, élükön H. *Trauberrel* még mindig eredetiebben hatnak, mint J. H. *Weaver* slang-es sanzonformájú versei, Robinson *Jeffers* eredetieskedő zavaros metafizikája, Clinch *Calkins* „hardboiled" jazzsége. A kötet bemutat néhány figyelemreméltó egyéniséget, megzendít egy-egy szokatlan hangot, helyet ad néhány zavaros, érthetetlen verselőnek is a teljesség kedvéért, — *Tábori* Pál mindenesetre jó munkát végzett az amerikai líra tolmácsolásával. Fordítását ott érezzük a legjobbnak, ahol a versek kötetlenek és rímnélküliek.

(—cent.)

* **(Lányok és asszonyok.)** Booth Tarkington amerikai író kitünően ismeri mindazt, amiről, illetve azokat, akikről ír: a többnyire fiatal mai lányokat és asszonyokat. Alapos „tárgyismerete" persze csak írói szempontból előny, mert a nők szempontjából már kevésbbé volna előnyös, ha minden férfi — Booth Tarkington lenne. Szerencsére Tarkington megfigyeléseinek biztonsága az életfelfogás derűjével egyesül. Alakjait nemcsak leleplezi, hanem megérti s oly kedvesen és szeretetreméltóan bánik velük, hogy egész bizonyosan maguk a nőolvasók fognak legtobban mulatni ennyi „hölgyismereten". Egy amerikai város jómódú, előkelő társadalmának leány- és asszonyalakjai vonulnak fel a regényben. Szokott értelemben vett „főhőse" nincs a könyvnek, mert mindegyik fejezetben más alak kerül Tarkington vetítőkészüléke elé és lép elő — főhössé. Ami alakjaival történik, abban nincs romantikus rendkivüliség; élik hétköznapjaikat, mint rengeteg hasonló leány és asszony a föld különböző pontjain. Unatkoznak és szórakoznak, kicsit pletykálnak, sportolnak, táncolnak, szerelmesek lesznek, olykor kiábrándulnak s máskor boldogan férjhezmennek. Ezek a nem rendkivüli dolgok azonban számukra mégis jelentősek, s az olvasó számára érdekesek, mert embert, lelket tükröznek. A jóizü, mulatságos regény *Singer és Wolfner* kiadásában jelent meg.

Magyarország a nemzetközi politikában

A *Magyar Külügyi Társaság* fennállásának tizenötéves fordulója alkalmából *Eöttevényi* Olivér és *Drucker* György szerkesztésében közel 400 oldal terjedelmü *francianyelvü* munkával lépett a külföldi intelligencia elé. A könyv francia címe: *Le Hongrie dans les relations internationales* és célja annak a munkának a külföld elé tárása, amely Magyarországon a nemzetközi jog, a tudományos külpolitika és egyéb rokon tudományok terén folyik, egyben pedig bebizonyitása annak, hogy Magyarországon az időszerü nemzetközi kérdések iránt nemcsak érdeklődés, de nagyfokú megértés is van.

A munka mindenekelőtt *általános érdekü* tanulmányokat közöl a magyarság szerepéről Európában, helyzetéről a világgazdaságban, a nemzetközi együttmüködésben stb. *Eöttevényi* Olivér, *Moravek* Endre, *Horváth* Jenő, *Zelovich* László, *Drucker* György és *Czakó* István tollából. Külön fejezet foglalkozik a *Nemzetek Szövetsége* időszerü problémáival és Magyarország viszonyával a Nemzetek Szövetségéhez. Ezeket a tanulmányokat, amelyek között néhai *Apponyi* Albert grófnak a Nemzetek Szövetsége válságáról Bécsben, közvetlenül halála előtt, megtartott nagyszabású beszéde is helyet foglal, *Paikert* Alajos, *Lutter* János, *Gratz* Gusztáv és *Buza* László irták. Magyarországnak a *Nemzetközi Munkaügyi Szervezethez* való kapcsolatait *Pap* Géza ismerteti. Magyarországnak az *Interparlamentáris Unió* és a *Népszövetségi Ligák Nemzetközi Uniója* munkásságában való részvételéről *Berzeviczy* Albert és *Pekár* Gyula irtak értekezéseket. A békeszerződések *reviziójáról*, a *kisebbségi kérdésről* és a *leszerelésről Lukács* György, vitéz *Nagy* Iván, *Oszwald* György és técsői *Móricz* Kálmán számolnak be.

A nemzetközi jog egyes *különleges* kérdéseit, igy a kiadatás, a légi jog, a nemzetközi magánjog, a nemzetközi biráskodás, a jogrendszerek egységesitése stb. problémáit *Szendy* Viktor, *Sillay* Aladár, *Réthey* Ferenc, *Szászy* István, *Váli* Ferenc és *Kürthy* Sándor tárgyalják. A tetszetős kiállitásu munka, mely mint a Magyar Külügyi Társaság által fenntartott és Időszerü Kérdések című kiadványciklus VII. kötete látott napvilágot, kétségtelenül alkalmas lesz arra, hogy a külföldi tudományos és politikai körök figyelmét a magyarság jogos törekvéseire és nemzetközi értékére felhívja.

(*) **Hat hónap munkája.** Most jelent meg a nagy magyar író legújabb könyvével, a kiváló esztétikus, *Császár Elemér*. *Harcok és harsonák* a cime *Herczeg Ferenc* legújabb kötetének, amelynek megjelenése: eseménye a magyar irodalomnak. *Császár Elemér* tanulmánya az *Uj Idők* mai számában jelent meg. A magyar úri családok évtizedek óta legkedvesebb hetilapjának gazdag tartalmából kiemeljük még *Bónyi Adorján* ötletes, fordulatos regényének folytatását, *Bokor Malvin* költői szépségü regényének befejezését. *Komáromi János* aranyos humorú és *Dániel Anna* elmés elbeszélése mellett *Falu Tamás* és *Nehánszky Lajos* verseiben gyönyörködhetik az olvasó. *Czakó Elemér* az előmagyarokról irt értékes tanulmányt, *Náday István* egyetemi tanár az ideges gyermek neveléséről nyilatkozik. Időszerü képek egész sora, külföldi elbeszélések, divatcikk, divatképek, a változatos ceruzajegyzetek és a népszerü rovatok egészitik ki az *Uj Idők* mai számát, amelynek kiadóhivatala, Budapest, VI., Andrássy-út 16. szám, bárkinek küld díjtalan mutatványszámot. Az *Uj Idők* előfizetési díja egy negyedévre 6 pengő 40 fillér, egyes szám ára 50 fillér.

(*) **Herczeg Ferenc a tudós és az ember.** Mélyenjáró, magvas tanulmányban foglalkozik a *Buvár* júliusi száma s ebben *Lambrecht* Kálmán, a szerkesztő, visszatekint a Franklin-Társulat e nagyszabású folyóiratának első félesztendejére. Beszámolójából megtudjuk, hogy ennek a gyorsan népszerüvé vált tudományos magazinnak 85 iró háromszáz cikke vetette meg az alapját. Négyszáz lapon több mint 500 képet közölt a *Buvár*. A júliusi szám minden tekintetben méltó a *Buvár* hirnevéhez. Tartalmából idézzük *Petróczy* István ezredes és *Szilády* Zoltán múzeumigazgató cikkeit a légvédelemről, *Tárczy-Hornoch* Antal egyetemi tanár beszámolóját a magyar bányászati oktatás jubilumáról, *Benedek* András interviuját L. de *Broglie* herceggel, a Sorbonne Nobel-díjas fizika-professzorával.

1000 lóerő,
100% biztonság
10 óra időmegtakarítás
1-edül álló kényelem!
REPÜLŐGÉPEN
a WÖRTHI
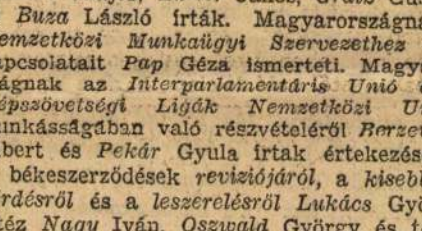
tóhoz!
MALERT, VÁCI U. 1. TEL.: 80-8-88

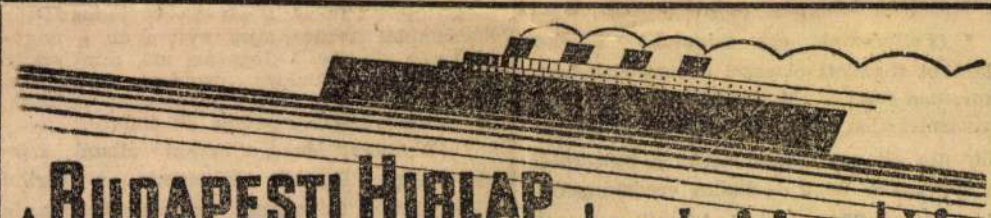
A BUDAPESTI HIRLAP utazási irodája
Magyar Nemzeti Bank engedélye alapján.
1935-ös utazási szezon meglepetései
9 NAPOS LONDONI UTJAINK
Helyek biztosithatók: aug. 13—21. szept. 2-től szept. 10.
aug. 19—27. szept. 9-től szept. 17.
aug. 26-tól szept. 3.
útjainkra.
Részvételi dij: Budapesttől – Budapestig 7 napos ellátással 204.— P.
Kérje 7 oldalas speciális ismertetőnket.

Országos Képtár termét. Ott kell hálát adni a sorsnak, mely nekünk ezt a művészt s ennek a művésznek, a lelke egészéből való teremtés, rövid, de annál szerencsésebb idejét adta. Ennek az időnek fennmaradt nagyszerű tanúja: A majális.

Ha a fiatal festőnemzedék a Majálisra hivatkozva mesterének vallja Szinyei-Merse Pált — ez csak annyit jelent, hogy a művészetben az a legjobb tanítvány, aki mint Szinyei-Merse Pál legkevésbbé emlékeztet mesterére: aki legeredetibb, legőszintébb, magából legtöbbet merítő, mástól legkevesebbet függő s a publikumnak vagy akár az iskolának legkevesebb engedményre hajlandó.

De Tisza István nem a Majális szent ihletésű mesterét állítja a mai festők elé, hanem a dolgok valóságának szomorú félreismerésével Szinyei-Merse művészi pályáját mondja jóleső látványnak, fölemelő és örvendetes példának. Pedig alapjában nincs lesujtóbb látvány ennél a derékon tört művészi karriérnél.

Szinyei-Merse Pál egész élete egy nagy adósság. Nem is az ő személyes adóssága, hanem inkább az országé. A későn (s mint Tisza mutatja, későn is rosszul) méltánylók, valósággal az utókor országa vagyunk, mely a jelenét sohse veszi tudomásul. Ez a jó magyar sajátság törült ki Szinyei-Merse Pál művészi életéből egy negyedszázadot. Ő maga, sajnos, sokkal magyarabb volt, semmint környezete ernyesztő hatásának ellenállni tudott volna.

Vétkezett. A legnagyobbat vétette, amit művész csak véthet. Abbahagyta a festést.

Amikor végre eljött az ő napja is, amikor újra kezdett festeni, sikerült ugyan keserű tétlenségben elbágyadt művészi készségét, nagyszerű épen megőrzött tehetségével és nekibuzdult szorgalmával fölfrissítenie, de a fények és színek Majális-korabeli remegő és meleg áldása sohsem borult többé vásznára.

Szinyei-Mersét nem tudta egészen letörni a környezete — oly körülmények, melyek mindenki mást vadul elkeseríttettek volna, őt szeliddé, finommá, enyhévé, bölccsé tették. Ezt a bölcseséget mosolyogja derűs, öreg arca. Panaszát sose hallottuk. De vajjon szabad-e fiatal művészek elé követendő példaképp odaállítani Szinyei-Mersének, a korai csüggedésből rezignált kifinomulásba vezető, s minden emberi tisztasága és szépsége mellett is, a művészet külön ethikája szerint erkölcstelen, mert a legszentebb, a tehetség ellen vétő pályafutását?

HATVANY LAJOS

POGÁNY WILLY RAJZAI

Végig lapoztam azokat a meséskönyveket, melyeket Pogány Willy Londonból hazaküldött. A könyvek gyerekek részére készültek. Ez a tény kissé körülményessé teszi a rajzok értékelését, mert a gyerek eleven és egy ütésre száz hangot adó fantáziája kellene ahhoz, hogy a felhőből gyúrt alakokkal, csodaállatokkal telirajzolt könyv a rendeltetése szerint megbecsülhető legyen.

Vagy pedig bele kellene vetíteni magunkat a gyerek eszmekörébe és meg kellene érteni elképzeléseinek irányát, mértékét. Ez pedig csak a legkitünőbb pedagógusnak, vagy a legkitünőbb anyának sikerülhet csak Egyik sem vagyok és más utakat kell keresnem, hogy a meséskönyvek illusztratív részét értékelhessem.

Mindenekelőtt az a kérdés foglalkoztat, vajjon szükséges jó-e az, hogy illusztrációkban megismétlődjék a szövege egy olyan könyvnek, mely tartalmánál fogva (mesékről van szó) úgyis egész képtömeget sodor a gyerek felé.

Azonban e kérdésen hamar túlte-

Pál nevű piktor nem volt Magyarországon, hanem nagyságos Szinyei Merse Pál földbirtokos és néha országgyűlési képviselő.

Úr volt, magyar úr volt, aki nem tartotta illendő dolognak, hogy akár itthon, akár külföldön verekedjék, maga köré neveljen fiatalokat, akikkel együtt kiverhette volna sáncaiból az ellenségeit. Inkább elszegődött búsmagyarnak és (a lexikon szerint) csak „barátai unszolására" vett újra ecsetet kezébe.

Ez volt a bűne és amikor tehette volna, amikor elég hatalma volt, akkor is egyre tágította azt a távolságot, amely közötte és a fiatalság között egyre nagyobbodott.

Erről a fiatal piktoraink sokat beszélhetnének.

Gondoljunk csak az igazi nagy művészekre, a fanatikus igazhívőkre, akik életüket teszik kockára, gondoljunk Gauguinre, aki multját, kulturáját dobta oda egy nagy igazsága kedveért.

Nem kell külföldi példákat idézni. Volt nálunk is, aki verekedett, aki állta a harcot, a meg nem értők röhögését, de ezt nem Szinyei Merse Pálnak hívták, hanem Rippl Rónai Józsefnek és gondoljunk egy másik nagy verekedőre, ezt is másképp hívják: Kernstok Károlynak.

Hogy a fiatal magyar piktura európai magaslatra emelkedett, azt sok más okon kívül leginkább e két verekedő embernek köszönhetjük.

Szó sincs róla, Ferenczy is, meg többen is sokat lendítettek a pikturánkon, de a verekedés az más.

De azért Szinyei Merse Pál mégsem érdemli meg Tisza Istvántól, hogy az ő legkedvesebb gyermekénél előbbre helyezze késői öregségének vergődését, a „Parkot."

Nagy a gyanúm, hogy Tisza István nem is látta a „Majálist"; valószínűleg összetévesztette Telepi Károly valamelyik képével. BÁLINT ALADÁR

TISZA ISTVÁN A MAJÁLISRÓL*

Vannak szemeim, amelyek látnak. Jöttem ki már képkiállításból dobogó szívvel, mámoros fővel, az élet viharosan fölpaskolt örömével — jöttem ki így és szerettem volna beszélni örömömről. De a feltörekvő szót lezárta ajkam. És én, aki megszoktam, hogy irodalmi benyomásaimról a legapróbb részletekig beszámoljak, némán állok a képek előtt.

Evvel a néma áhítattal, minden öntudatlan rezzenést a tudatosba átvezető lelkemnek ez utolsó naivitásával és illetetlen szűzességével lépek e terembe, ahol egy kitünő művész gyüjtötte össze fiatal életének már eddig is oly jelentékeny művét.

S ha némaságomat most mégis megtöröm, nem azért teszem, hogy Pór Bertalan művébe merült gyönyörűségemről adjak számot.

Más a mondanivalóm. Van egy panaszos szavam, melyet el nem fojthatok többé. Nemcsak a magam fölhorzsolt szépkultuszának, de ez ország megsértett minden szépségének nevében szeretnék szót emelni.

Egy tiszteletlen szó esett lelkünk lelkéről, szemünk fényéről, Szinyei-Merse Pál M a j á l i s á r ó l — és én úgy érzem, hogy ezt a tiszteletlenséget minden remekmű, melyet magyar valaha alkotott, sérelemnek érzi. Én, az irodalmár, a M a j á l i s sérelmét, Petőfin, Aranyon, Jókain keresztül érzem.

Amikor Tisza István a magyar művészi teremtő erő legtisztább megnyilatkozását, Szinyei-Merse Pál M a j á l i s á t „legalább is problématikus becsűnek" mondja s annak sikerében a m ű i z l é s e l f a j u l á s á t látja a fiatal magyar művészeknek és minden magyar művészet iránt érdeklődőnek, ott kellene találkozniok, ahol ez a kép ünnepiesen betündökli az

*Elmondatott Pór Bertalan kiállításán, a Könyves Kálmán-társulat helyiségeiben.

álitást, amely új vért ömleszt a megbénult, összezsugorodott tagokba.

A magyar piktura utolsó ötven esztendejére gondolok, arra a tradicionélküli pikturára, amelynek kezdete a bécsi és müncheni akadémiák dicstelen korszakával esik össze. Egy csöppet sem kell tehát csodálkozni azon, ha ennek az iskolának neveltjei az abszolut pikturát, a becsületet, a multat, az utolsó ötven-száz esztendő elsatnyult művészetében látták.

Apró mozaik-távlatok, zavaros fejlődési vonalak elfödték a nagy eredményekkel, kész értékekkel súlyos történelmi távlatokat és ha multra gondoltak, legfeljebb tanítómestereik inasesztendeivel összeeső időpontig birtak visszalátni (a termékeny multra, az öt-hatszáz esztendőre való visszatekintés is csak a legfiatalabbak erénye.)

Ezzel magyarázható meg az is, hogy a plain-air, egykor zászlóraírt szent jelszó volt. A lényeg, a meggyőződés. Volt idő, mikor a széles festési modor egyértelmű volt a fiatalos felbuzdulással, a bátrak igazságérzésével.

Ha valaki történetesen másképpen festett, mint az elődeik modorába süppedt félemberek, az tekintet nélkül fajsúlyára, tartalmára, egyfelől „modern" és az akkori értelmezés szerint jó művész volt, másfelől pedig kipusztítani való anarkista. De hát ezek ismert dolgok.

A fontos az, hogy a revizió bekövetkezett. Ezzel egyidejűleg egynémely monopólium összeroppant a látszólag egymással szembenállók és másirányuak egy sutba kerültek és akiket egyivású és egymáshoz tartozónak véltek, azok közül többen más-más helyre terelődtek, más osztályba sorozódtak az újjáértékelés bekövetkezésével . . .

*

Képzőművészetünk rövidke történetében kétségkívül rezervált hely illeti meg Szinyei Merse Pált. A fejlődését irányító erők szerencsés harmoniája folytán körülbelül negyven esztendővel ezelőtt olyan képet festett, melyet még ma, a forradalmiságának leviharzása után sem ért meg egyik barátja. Hogy 1873-ban idehaza sem itt, sem egyebütt nem értették meg ezt a képet, azon nincs sok csodálni való, Barabás és Than voltak az akkori művészi élet legtipikusabb vezéremberei, de azóta mégis csak történt valami ebben az országban. Tisza István nem tartja kötelességének, hogy észrevegyen olyan dolgokat, amelyek nem éppen kedvére valók, sőt Szinyei Merse Pál nevének helyes leírásával sem törődött, szerencsétlen írásbeli dolgozatának összeállítása alkalmával.

Cikke azért nem volt haszonnélküli. Egyrészt megmagyarázták neki, hogy ez nem magyar politika, ahol minden jogot végzett vagy nem végzett dilettáns valakivé fuvakodhatik, másrészt alkalmat ad arra, hogy megállapitsuk, vajjon Szinyei Merse Pál csakugyan az a kovász-e a magyar képzőművészetben, ahogy túlságosan buzgó rajongói világgá hirdetik.

1873-ban festett „Majális" című képe, Szinyei Merse fiatalságának legszebb hajtása, csakugyan figyelemreméltó kép. Még nagyobb kulturájú ország művészetében is egy nagy emelkedési fokot jelentene.

Nem is erről van szó. Szinyei Merse Pál a Majális után már megállt. Ez nem azt jelenti, mintha nem festett volna még ugyanebben az időben jó képeket. Festett, csakhogy egy lépéssel sem haladt tovább.

Szinyei Mersét mellőzték, képeit visszautasították. Ez igaz. Csakhogy napjának felvirradása után ugyanazt festette (persze gyengébben), amit húsz esztendei hallgatása előtt festett. Elfelejtette azt, hogy amit elért, az csak megkezdés volt és noha mértföldekkel előbbre jutott kortársainál, a megállás hanyatlással volt egyértelmű. Húsz esztendeig Szinyei Merse

Érzékelésének közvetítője a szeme: nézéssel látása, látással tapintása. Motivumai objektumok a térben. Tehetsége a szemével érzékelteket vizióvá szervezi. Ez a szervezés mindenki számára megközelíthetlen. — Eredménye az a rendezettség (ha úgy tetszik harmonia), melyben pikturáját összetevő előbb felsorolt faktorok bizonyos proporciókkal viszonylanak egymáshoz. Minderre nincsen szabály (hacsak nem a fiziológiai processzusé); mindezt a tehetsége determinálja és az amit a tehetség determinál, az a szépség; ahány tehetség ugyanannyi szépség.

Képeinek szinessége nem a motivumok objektumainak szinessége. Ezt a tónusok teszik. (Ha nincs így, ha a motivum objektumainak szineit szervezéstelenül másolják, akkor az a kép tónustalan és rendszerint kirakatrendezői intellektusok produkciója. A tónusa a legkomplikáltabb jelensége a festménynek. Összetevődik a szinek egymáshoz mért sötét-világos, hideg-meleg, egymást kiegészítő (komplementer) viszonylataiból, abból az érzékelésből, amit úgy mondottam, hogy látással-tapintás és abból az érzésből, mely a formák térbeliségét nem „árnyékolással" kivánja kifejezni, hanem a formaerotika fejeztet ki formákat: a festő fest, elhelyez szineket oly intenziv formamegérzéssel, hogy a kép „se modèle tout seul". A tónust így érzi Pór, másvalaki esetleg egészen másképp.

A tájképeit nem fogják félreérteni, inkább a háromaktos nagy képét. Amit ebben anatómiásnak néznek, az nem anatómiai atlaszból tanult bölcsesség elrecitálása. Annyira nem az, hogy e képből igazán nem lehetne valóságos anatómiát tanulni. Amilyenek azok az aktok, olyan érzései voltak Pórnak, érzékelvén az aktokat a természetben. Ime: e képben a formaerotika a domináns. A szín által választja megkülönböztethetővé objektumait, kelti a térben levésük érzetét. A testek dagadó formáinak kontrasztjai a föld- és erdőshegyalakulatok egyhangúan ismétlődő ívrekeszei. A jobbszélső álló férfiakt térbeli elhelyezkedésének iránya tartja erős egyensúlyban a nőakt hátrahajlását és a középső férfiakt Z betű irányú helyzetét. E nagy képet időben megelőzte a két kis terv (a kiállításon a nagy képtől jobbra, balra az elsők), melyben a színkontrasztok érzése a legerősebb.

Ez az aktos kép, mint a csoportarcképe úgynevezett kompoziciók. Ami a folytonos kifejezés által kialakult, annak hatása az az eredő (ha úgy tetszik harmonia), melyet a képen lévő összes faktorok összetesznek. Ha ezt az eredőt a megvalósítás előtt érzi a festő és ez eredő megvalósításához keresi a megfelelő összetevőket: ez a komponálás. Ez alatt nem szépséges szinek összeválogatását, sem objektumok „izléses" gruppirozását, sem előre elhatározott „vonalakba" — rendezést ért Pór és minden valamire való művész, hanem, — mint mondám — érzésében a kontrasztfeszültségek intenzitása él és keresi azokat a kontrasztokat, melyek ezzel az intenzitással feszülnek. A kompozicióknál a szervezettség megelőzi a szervezést, — mindenkor máskor a szervezés a szervezettséget.

BERÉNY RÓBERT

SZINYEI MERSE PÁL MÉRLEGE

Egész sereg szó, programm, amiről valamikor azt hittük, hogy örök-tüzű elkophatatlan, kiégve, jelentőségben értékben megfogyatkozva, az elhasznált jelszavak lomtárában hever. A legtöbbnek reménye sincs arra, hogy relikviasorsát eleven értékre váltsa, hiába várja azt a — ki tudja honnan jövő — hullámcsapást, aktu-

Nyugat. 1911. febr. 16.

HÚSZEZER KORONA

> A társadalom a művészt néha irányítani és vezetni akarja, holott a helyes helyzet az, hogy a művész vezessen és ha a művész ezt nem teszi, hanem fut a közönség után, akkor úgy jár, mint a vezető államférfi, aki nem saját meggyőződését követi, hanem a közvélemény által irányíttatja magát.
>
> Gróf Andrássy Gyula.

Tisza István gróf, ki nemrég a képviselőház pénzügyi bizottságában a húszezer koronás képvásárlási tétel kapcsán utasítani kívánta a közoktatási minisztert, hogy az állam nevében és számára csak igazán művészi, csak valóban becses, tehát mindenekfelett egészséges művészetű képeket vásároljon: Tisza István gróf most cikket is írt erről a kerek summáról, s arról, hogy ő mit tart egészséges művészetnek.

Ez mélyen érdekelhet mindenkit, aki tartja közét a művészethez és csügg a magyar művészet ügyén — nemcsak, mert az ország egyik legkiválóbb emberéről s annak nézetéről lévén szó, már ennél fogva is érdekes, hanem mert a magyar művészet sorsára és fejlődésére nem közömbös, mint gondolkoznak dolgában a politikusok, a politikában pedig nem közömbös, mint gondolkozik Tisza István. Nem közömbös — hanem lehet örvendetes, lehet fájdalmas. S a húszezer koronás cikk után azt kell mondani, hogy amily örvendetes, hogy az eddig egészen egyéb tereken foglalatoskodott kiváló embernek figyelme most a művészetek dolgára is ráterelődött, annyira fájdalmas, hogy ezekről való vélekedései nem vallanak arra, mintha Tisza István a művészetek dolgát ugyanannyi, ugyanolyan mély, ugyanoly mindenfelől való átgondolásra méltatta volna, mint például a készfizetését vagy a házszabályokét vagy a perszonáluniós avagy kiegyezéses politikáét.

A valóság az, hogy Tisza István grófnak, legalább egyelőre, a művészetről nincsenek gondolatai, csak érzései. Tisza István gróf nem szereti az újabb magyar festőművészetet, s ennélfogva azt érzi, hogy az nem nekünk való s nem egészséges. Amily természetes a politikusnál, hogy minden saját érzésében közérzést érez s az ennek irányában való cselekvésből közkötelességet formál a maga számára: annyira kötelessége ugyancsak a politikusnak (és senki e kötelességet oly puritán kérlelhetetlenséggel nem hangoztatja, mint Tisza

Nyugat. 1911. febr. 16.

István) cselekvés előtt a gondolkodás kövén kipróbálnia érzéseit. Az érzelmi politika szép politika, de (ezt senki kérlelhetetlenebbül nem hirdette, mint Tisza István) rossz, sőt veszedelmes politika. Ez áll a közjogi politikára, de áll a művészetire is.

Mit tesz Tisza István gróf az ő érdekes cikkében?

Mindenekelőtt: leleplezi Szinyei-Merse Pált s leleplezi a fiatal festőket. Leleplezi a fiatal festőket, hogy egészen másképp festenek, mint Szinyei-Merse Pál — betegesen s hazugul festenek s nem oly egészségesen s őszintén, mint ez a nagy festő — mégis úgy tesznek, mintha Szinyei-Mersében látnák, tisztelnék és szeretnék vezérüket. S leleplezi Szinyei-Merse Pált, hogy az öreg úr valójában undorodik a fiatalok mázolmányaitól, de végre sem rúghatja ki őket maga alól, mikor paizsukra emelik.

Hát ez igen pikáns leleplezés s van oly mulatságos, mint a Lukács László s a Justh-párt közt folyt szeretkezésnek levetkeztetése. De Tisza István gróf téved, ha azt hiszi, hogy ezzel senkitől nem tudott dolgot mond el, vagy hogy ez az elmondás avagy az abban leleplezett valóság valótlansággá bélyegezné azt az állítást, hogy Szinyei-Merse Pál igenis vezére a fiatal magyar festészetnek, — vagy erkölcstelen képmutatásnak bélyegezné azt a viszonyt, melyben a nagy öreg s a kis fiatalok állanak egymással. A Szinyei-Mersék mindenkorra vezérei maradnak minden fiatalságnak, mert munkájukban, küzdelmeikben és diadalaikban azt a művészi igazságot személyesítik meg, hogy a fiatalságnak mindig igaza van az öregséggel szemben, s a művész munkájának semmi más ura nincs, mint a saját egyénisége és meggyőződése. Amily közhelyes általánosságokat vetnek ma a Szinyei rajongói a fiatalok mázolmányai ellen, ugyanoly hahotázó értetlenség fogadta volt fiatalságában a Szinyei konok sajáteszüségét — s amily utálatos előtte, a magába fogult nagy művész előtt, a fiatalok különködése, oly idegenül, kelletlenül, oly lenézően s művészete becsületességében is kételkedve fogadták volt az ifjú Szinyeit fiatal korának legérdemesebb s legértékesebb öreg művészei. A művész csak egy igazságot ismer jól és ismerhet el igazán: saját magát. Mikor Szinyei-Merse Pál ezt vallotta s a maga számára jog gyanánt követelte: ezzel vált, s nem impresszionista voltával, a később eljövendők vezérévé. Az impresszionizmus csak annyiban örökkévaló igazság, amennyiben voltak nagy művészek, kik örökkévalóan szép impresszionista képeket festettek. De voltak nem impresszionista nagy festők is, és éppoly örökkévalóan igazuk van, mint az impresszionistáknak. A Szinyei vezérségének története igen egyszerű s egy csöppet sem képmutatásos. Mikor nálunk — ennek idestova másfél évtizede — új festészet ütközött föl s követelte a

számba, még pedig komoly, igaz és művészet számba való vétetést, rámutathatott s rá is mutatott egy nagy magyar festőre, kinek majd egy emberöltővel azelőtt az értetlenség kiütötte volt kezéből az ecsetet, de kit azóta a világművészetnek fejlődése s a közönségnek ehhez hozzáfejlett átlátása ime igazolt. Ez a nagy magyar festő volt Szinyei-Merse Pál — s ha azóta a festészetnek más irányai bukkantak föl, s mai mivoltuknál fogva kiütköznek a most jelentkező festőnemzedékben, s ha ennek a nemzedéknek művészetbeli hitvallása más, mint a Szinyei művészegyéniségében testet öltő: azért sem erőltetettség, sem képmutatás nincs a Szinyei művészetpolitikai vezérletében, melynek az a jeligéje, hogy: boldoguljon kiki a maga hitvallása szerint.

S mit mond Tisza István gróf annak kapcsán, hogy leleplezi Szinyei-Mersét? Szép és vonzó általánosságokat a természetről és annak szeretetéről, mellyel különösebb erudició s a festés tehnikumába való belelátás nélkül is gyönyörűsége telhetik az ép érzékű nézőnek a Szinyei-Merse képeiben, különösen a mostaniakban — mert fiatalkori munkássága, kivált az azóta világszerte remeknek elismert s a művészet történetébe belekerült Majális kép nem tetszik ennyire Tisza Istvánnak.

Ezzel szemben kettőt lehet és kell is mondani.

Elsőbb is azt, hogy volt már a világon festőművészet, még pedig magasrendű s maradványaiban nyilván Tisza István előtt is szépnek tetsző, még mielőtt akár a festők, akár közönségbeliek ráeszméltek volna, hogy természet is van a világon s hogy a természet szép, — pláne: hogy ideálja a művészetnek.

Másodszor: hogy a természetet meglátni, mint látni és gyönyörűséggel látni a festők tanították meg az embereket s mi olyannak látjuk a természetet s azt látjuk meg benne, ahogy az előttünk járt festők látták s amit az előttünk járt festők vettek benne észre. A megszokott festőmódokon ábrázolt természet tetszik ma nékünk a természet úgynevezett hű, igaz és valóságos képének; ez az, amiben egyfelől erudició és tehnikumhoz való értés nélkül is el tudunk gyönyörködni, vagy amihez, másfelől, a művész titkaiba való belelátást gyerekkorunkból hozzuk magunkkal. Mikor azt mondjuk a festőnek: fesdd híven a természetet — voltaképp azt mondjuk neki: légy szolgalélek; ne a magad szemével nézd a dolgokat, hanem azokéval, akik előtted jártak — sőt még azokéval sem, hanem azoknak az erudició s a művészet velejébe való belelátás nélkül néző embereknek a szemével, kik a művész látásával szemben úgy hivatkoznak a maguk egészséges szemére, mint ahogy a tudós tudományával, az államférfi magasabb bölcseségével szemben a piaci szónok a maga egész-

séges paraszteszére hivatkozik, vagy a maga veleszületett hazafiságának természetes sugallatára.

S ez az, amit meg kell mondani még Tisza Istvánnal, még az ő nagy eszével, nagy tudásával, kiváló tehetségeivel szemben is. A közönségnek, természetesen, éppúgy joga van tehnikai és egyéb hozzáértés nélkül is nézni vagy nem nézni képet, mint ahogy joga van élni a banknótával, akár tudja, akár nem, mi fán terem a devizpolitika. De belebeszélni abba, hogy önálló legyen a bank vagy közös: nem lehet, nem szabad annak a jogán, hogy ilyesmiben különösebb erudició s tehnikumba való belelátás nélkül is itélhet az épérzékű ember. Dehogy itélhet! Azaz hogy: megteheti; itélhet, szavazhat, obstruálhat; éltetheti a nemzeti bankot, s nevezhet hazaárulónak minden Tisza Istvánt, aki nem azt tartja, hogy jobb a függetlenség fekete kenyere a közösség kalácsánál; hogy mikor még a rác is szabad nemzet, csak a magyar legyen osztrák rabszolga? . . . és így tovább. Ha Tisza István a közjogi s a gazdasági politikában s úgy ítélne, mint művészetiekben, akkor ma nemcsak Szinyei-Merse bátyánkkal értene egyben és másban egyet, hanem Papp Elek bátyánkkal is együtt obstruálná meg a bankjavaslatot. Semmivel több joga, semmivel több oka nincs a fiatal művészek becsületes, meggyőződéses és mindenfelől megtermékenyült művészetét beteges és rosszhiszemű idegenségnek kvalifikálnia, mint amennyivel olyik függetlenségi nagyszájú nevezi hazaárulásnak és bécsi kedvlesésnek az ő felvilágosodott, átgondolt és nagyvilági dualista politikáját.

Furcsa, hogy ezeket még külön meg kell írni nálunk. Furcsa, hogy olyasmiket, amik minden művész és műértő számára maguktól értetődő közhelyes igazságok, figyelmeztetés gyanánt kell leírni az ország egyik legműveltebb emberének igen határozott állásfoglalásával szemben. Furcsa, hogy az embernek köny áll a szemébe a meghatottságtól, olvasván viszont a finom és megértő sorokat, melyekkel Andrássy Gyula üdvözölte nemrég, a Székely-emlékkiállítás megnyitásán, József főherceget, s melyekben a műbarát, a műveltség, a művészetek emberének megértésével követelt teljes szabadságot, sőt uraságot a művésznek. Ezek elvégre maguktól értetődő dolgok — de hogy cselekedetszámba megy a kimondatásuk, azt a Tisza István húszezer koronás cikke mutatja. Tisza István gróf szinte naiv magától értetődéssel képviseli a közönségnek azt a naiv igényét, hogy a művésznek diktáljon. S amily természetes ezzel szemben Andrássynak művészi álláspontja: minálunk még egyáltalában nem természetes, hogy természetes legyen, ami természetes.

IGNOTUS

AZ INASOK ELLEN

A szűrtérinasok, a szabóinasok, a lakatosinasok, az asztalosinasok, a pékinasok, egyszóval, az iparosinasok ellen panaszkodik az Iparostanonciskolai Tanárok Országos Egyesülete és az iparosmesterek társadalma. A panaszok igen sulyosak és követelik, hogy komolyan és alaposan foglalkozzék velük az állam, a társadalom és a sajtó. A mesterek azt panaszolják, hogy a tanoncokban nincs kötelességérzet, hivatásszeretet, munkájukat rosszul végzik és nem lehet belőlük jó iparosokat nevelni. Az iparostanonciskolák tanárai szerint hanyag, lelkiismeretlen tanulók, s az iskolák képtelenek eredményes munkát végezni. A szülők és a mesterek nem kisérik figyelemmel a gyerekek iskolai haladását. Igy aztán az iparostanoncok erkölcsi irányitása és szellemi müvelése kicsuszik a tanárok kezéből. A gyerekek tehát — a mesterek és a tanárok panasza szerint — sem a mesterségüket nem akarják komolyan és alaposan megtanulni, sem azokat az ismereteket nem hajlandók elsajátitani, amelyek nélkül a mai világban a legegyszerübb ember sem boldogulhat az életben. Nagy baj ez és követeli, hogy alaposan megvizsgálják, hogy hamarosan és alaposan orvosolhassák. Elsőrendü közérdek, hogy az országnak kitünő iparosai legyenek. És pedig ne csak olyan iparosai, akik a mesterségüknek mesterei, hanem olyanok, akik egy bizonyos müveltséget is szereznek, szellemi és gyakorlati tudást. Az iparos ne csak a szerszámjait szeresse, hanem a könyveket is kedvelje. Legyen benne a tudás éhsége és szomjusága. Ezek nélkül nem tud felemelkedni a műhely piszkából. Éljen benne erkölcsi kényesség, komoly, nemes büszkeség, mert az iparosság szép rang az emberek társadalmában.

Mindezt bele kell nevelni a tanoncokba. Ez a szülők, a tanárok és a mesterek dolga. A szülők ne büntetésből küldjék fiukat az ipari pályára. „Rossz vagy, nem tanulsz, semmire sem vagy jó, elmégy inasnak.“ Ne érezze a gyerek lefokozásnak, megalázó büntetésnek, ha inasnak adják. A mesterek pedig bánjanak velük emberségesen, szeretettel. Jó szivvel, igaz lélekkel adják át nekik tudásukat. Ne tekintsék azt a fejlődő gyereket páriának, aki kényre-kedvre ki van nekik szolgáltatva. Legyen közöttük a viszony a mester és a tanitvány viszonya. Türelemmel, szeretettel oktassák a tudatlan kezdőt. Tartsák szigoru fegyelem alatt, de ez a szigoruság emberséges legyen. Milyen inasokat látunk az utcán szaladgálni! Rongyos, piszkos, elvadult külsejü, csont és bőr, torzonborz kis vadembereket. Felnőttnek is nehéz terhet cipelnek, tulságosan megrakott kocsikat vonszolnak, majdnem megszakadnak szegények. Az ilyen látvány igen gyakori. Mit eszik egy ilyen gyerek, hol lakik, milyen levegőt szív egész nap gyenge tüdejébe? Igen, ezt a részét is vizsgálják meg a problémának. A tanonckérdést meg kell oldani, de teljes egészében, minden részletében. Mielőtt az inast elnadrágolják, helyezzék emberi körülmények közé. Védelem jár neki, mert gyerek, istápolás, mert gyerek, türelem, mert gyerek, ősság, mert gyerek. És mindenből dupla adag, mert szegény gyerek.

Beszéljünk higgadtan

Irta Fodor József

Szomoru vita alakult legujabban József Attila körül. Beszéljünk higgadtan a dologról. Adva van a költő, ki szellemi kiállásában azokat az eszményeket képviselte, amelyek — hogy egyszerüen fejezzük ki — az ember, a nép felemelését szándékolják; vagyis, ahogy egy költőtől elvárható is volt, az ugynevezett haladást szolgálta. Emberileg nézve nem volt hizelgő modoru, őszintesége feltétlen. Önérzete visszatartotta attól, hogy a bármilyen formáju hatalmon lévőknek számitóan kedveskedjék. Életében megalkuvás nélkül azok az elgondolások vezették, amelyek a szellemi igény, az emberi becsület, a tiszta eszményekhez való hüség kiválasztottjait jellemzik. Az ilyen ember kivétel, ritka; embernek tehát nagyon eredeti volt József Attila. Mint költő: a különös meglepő asszociációk, a lélek sokzengésü hurjait, a tömegek lelkét kristálytiszta formában megszólaltató, egészen ujhangu, nemes versek költője volt. Nyugodt lélekkel merem leirni: *nagy költő*. Egyike a magyar lira legnagyobbjainak. Ezt a véleményt nem hinném, hogy megcáfolná az idő.

Becsületes ember volt József Attila és nagy költő. Rövid életét a legsötétebb nyomoruság árnyékolta be. Gyenge, törékeny szervezetét lassan aláaknázta a sokféle inség és szétrobbantotta az irtózatos küzdelem, mely a kiválasztottakra hárul. Nyomoruság, közöny, félreismerés, mellőzés, visszahatottak a lélek ellenálló izomrendszerére, mely véres sebeivel szaggatottan mind magasabbra szárnyalt. Mint Hölderlin, vagy A vén cigány Vörösmartyja. A szépség szent démona vitte a küldöttek Illés szekerén: de a földi világ rossz szelleme is ott volt a hátsó ülésben s egy nekivaló pillanatban ledobta a költőt a mélybe. A tiszta, haladó magyarság ügyét stigmaként viselő nagy lirikus a vonat elé feküdt. Emlékezzünk. Sirtunk mindnyájan.

Azt hittük, legalább is, hogy mindnyájan sirunk. Hisz van pont, az önmagamegszállottságától legtulfütöttebb emberben is, ahol megszünik a rivalitás alacsony érzése. Ahol csak a döbbenet kap szavakat. A farkas, mikor leütik társát a falkából, fájdalmasan üvölt. De legyünk higgadtak. Nem birálni akarunk, csak elmondani. A végső dolgokat az Isten látja. És a lelkiismeret.

A költő a vonat elé feküdt. A csillag, a lélek sötét zenekarának grandiózus megszólaltatója, lehullott. Utána nem maradt más, csak az önvád, mely mindnyájunkban feldöbbent: Miért nem tettünk meg mindent érte, amit tehettünk? Maradt egy becsületes, hősi élet emléke. S egy hatalmas verseskönyv, mit szivünkre szoritunk, mint testvér az örvénybe fultnak parton maradt ruháit. Valaki elment, akivel szemben csak tartozásaink vannak. Gondoltuk: csak gyászolnunk lehet, és tartozásainkat éreznünk a költővel szemben, aki annyit adott nekünk és tőlünk nem kapott semmit. Nem kapott semmit, csak a megrendülés, a késői elismerés szavait, amiket ő már nem hallhat.

Nem tudtuk, nem tételezhettük fel, hogy van ember, akinek más érzései vannak a tragikusan elhunyt nagy lirikussal szemben. Szemrehánynivalót, rágalmai, elitélő, gyerekes és szánnivaló vádjait. S ha valamerről, — onnan bukkant volna fel a vádoló, ahol a tehetségtelenség, a meddőség, az érdemet érthetően gyülölő jelentéktelenség penészgombája izzik, megértettük volna talán. De az ember, aki a süvöltő vádakat a szomorusággal vegyes émelyt támasztó rágalmakat és csak a féltékenység, az irigység által alátámasztható értékbeli lebecsmérlést szórja a mindjobban ragyogó nevü elhunyt költőre, az egy másik költő: Erdélyi József. Ide irom a nevét, hiszen ő akarta, hogy ebben a viszonylatban kitünjön.

Érdektelen volna számunkra, mondom, ha valaki más szürke emberről volna szó a vádoló, a halottbecsmérlő személyében. De Erdélyi József költő, higgye el nekem a világ, a mostani szereplése után mind kevésbbé hiszi is: nagyon kiváló költő. Ez igy van. Nagyon kiváló költő, mondjuk meg, mert tárgyilagosságot fogadtunk és nem leszünk tanitványai neki, a tagadhatatlan érdemek lebecsmérlésében. Mondjuk meg azt, hogy régi versei tiszták, gyakran tündöklően emberiek, sok remek van köztük: de azt is, hogy ujabb s e cikkben is illusztrált szereplése nem méltó ahhoz a valakihez (hogy finoman fejezzük ki magunkat), aki Erdélyi régi verseit irta. Mint ahogy a mai költő sem méltó régi önmagához. Ujabb versei gyengék, régi hiveiben kinos érzést támasztanak. Minél hangosabb Erdélyi, az ember, annál halkabb lett benne a költő. És nem túdjuk letagadni az összefüggést a hanyatló költő és a mások érdemei ellen támadó ember között.

Talán ezért fáj neki a kristályként ragyogó, csak emelkedést mutató József Attila életműve? Mert mit vét neki a sirban alvó József Attila? Miért fájnak neki a szegény Attila késői sikerei? Miért harcol a halott ellen, akivel szemben csak alul maradhat? A költők összevetését bizzuk másokra — nem esztétikai összehasonlitás a célunk —, az emberrel szemben azonban Erdélyi alul maradt. József Attila sohasem alkudott meg.

De fejezzük be. Erdélyinek sulyos vádjai vannak József Attilával szemben. Olvassuk el a vádakat. Gondolkozzunk el, ki volt József Attila és olvassuk el mégegyszer az Erdélyi cikkeit. És sajnálkozzunk őszintén. Mert van egy pont, ahol már csak sajnálkozni lehet, de vitázni nem.

SZÉPSÉG ÉS BOLDOGSÁG

lett e menyecske osztályrésze

A család csufja voltam régebben és remény nélkül éltem. 30 éves koromban most mégis férjhez mentem. János azt állitja, hogy üde arcbőröm vonzotta hozzám... Bevallom, hogy régebben nem ápoltam bőrömet. Mások példáján okulva beláttam, hogy nagy hiba az arcápolás elhanyagolása. Próbát tettem tehát fehér, nem zsiros Tokalon-krém rendszeres használatával és boldogan láttam, hogy bőröm fokozatosan tisztult, üdébb, bárányosabb lett. Egyik barátnőm is azt mondja, hogy bámulatosan rövid idő alatt mutatkozott arcom ápolásának az eredménye.

Gyászistentisztelet Hevesi Simon emlékére

Impozáns részvét és megható kegyelet jegyében folyt le *Hevesi* Simon dr. vezető-főrabbi temetésének templomi gyászszertartása a dohányutcai templomban, ahol az elhunyt főpap csaknem negyven éven át hirdette az Igét. Ezrek és ezrek gyültek egybe, hogy utolsó bucsut vegyenek tőle. A gyászpompába boritott templom oltári emelvényen helyezték el a koporsót, amely körül az elhunyt családja és a pesti izraelita hitközség és pesti szentegylet elöljárói, továbbá az egyházak képviselői és a zsidó felekezeti intézmények vezetői helyezkedtek el. Az ország összes hitközségei elküldték a gyászszertartásra papjaikat és képviselőiket. Pontosan tizenegy órakor vonult be a szentély elé a rabbik kara, közel száz fővárosi és vidéki pap.

A templomi énekkar gyászdalával kezdődött a szertartás, amelyen *Kornetzky* Bernát és *Abrahamson* Manó főkántorok gyászzsolozsmákat énekeltek, majd *Hevesi* Ferenc dr. pesti rabbi, az elhunytnak fia lépett a szószékre és sirástól elcsukló hangon vett bucsut édesapjától, a nagy főpaptól, családja, tanitványai, temploma és hivei nevében. Fogadalmat tett, hogy hüségesen fogják követni azokat az eszméket, amelyeket *Hevesi* Simon hirdetett és megvalósitott életében. Ezután *Groszmann* Zsigmond dr. pesti rabbi a rabbiság nevében mondott imát, amelyben fohászkodott az elhunytnak lelki üdvösségéért, hirdetve azokat a nagy érdemeket, amelyek *Hevesi* Simon életét magasztossá tették és imádkozott az ittmaradottakért.

A hitközség összes felekezeti intéz-

Elveszett évek?

A Szinyei Merse Pál Társaság ünnepi ülése. Szinyei Merse Pál halálának huszonharmadik évfordulóján

Irta Tápay-Szabó Gabriella

Vigasztalan, egyre nagyobb tócsákat dagasztó eső, soha szünni nem akarón pergő, kabátba, cipőkbe, csontokba szivárgó. De az Akadémia épülete előtt sapkás portás siet elébe a kocsin érkezőknek, a lámpák felgyujtva mind az előcsarnokban és lépcsőfeljárónál s bent a terem halkan és diszkréten nyüzsög. Feketekabátos, csikosnadrágos férfiak, sötétnyakkendősen ünnepiek. Feketeruhás elegáns hölgyek. Festők, irók, ujságirók, a modern festőművész vöröshaju szép holland felesége s a dijnyertes Kmetty Jánosé, amint ragyogó sötét szemével izgatottan nézegeti az urának gratuláló barátokat, hiveket. Egry József különös, aszketikus arca világlik az egyik padsorból, tulnan Tasnádi Nagy András ezüstös feje, az emelvény melletti padsorból vitéz Haász Aladár szénrajzból életrekelt barna bőre, sötétfekete haja, bajusza. Gömöry Laiml, Hoffmann Edit dr., a Szépmüvészeti Muzeum igazgató-őre, Gömöri Jenőék, Beck Ö. Fülöpék, Stuhlmann Patrik premontrei főigazgató fehér reverendásan, derekán a rend világoskék moaréselyem cingulusával, Jajczay János könyvtári felügyelő s hófehér hajukkal, szakállukkal a Szablya méltóságosok vidáman, készségesen és mindenkihez szivesen. Minisztériumbeli urak, mütörténészek, muzeumi és könyvtári emberek. Feltünően elegáns, decens, karcsu, magastermetü szép hölgyek csoportja. S valaki azt sugja halkan: „a család! A Szinyeiek“.

Az emelvényen Csók István, Petrovics Elek s Pátzay Pál szobrászmüvész, a Társaság titkára, aki éppen az évi jelentést olvassa, megemlékezvén a küzdelmes időkről, melyekben most a magyar képzőmüvészek munkakészségük olv páratlan és csodálnivaló tanujelét adták, mint még soha. Végigmegy az év történetén, kezdve a Társaság Tavaszi Szalonjánál, a velencei Biennalén aratott sikerekig, Rudnay csodálatos hatására utal s Molnár C. Pálra, kitől több képét megvásárolta az olasz állam. Idehaza a Társaság tagjai közül Bernáth Aurél kiállitása hozott megérdemelt osztatlan elismerést, valamint Petrovics Elek szenzációs Rippl-Rónai-könyve. Köszönetet mond a Társaságnak felajánlott Wolfner- és Káldy-féle nemesszivü adakozásért. (A nagydijat, az évi 1500 pengőt Weiss Fülöp alapitványa fedezi, a többi adományból a Tavaszi Szalon fiataljait segitik a Nemes Marcell-dijon kivül is mindenképpen. A huszéves Társaság idáig vagy másfélszáz esetben nyujtott tehetséges és erre rászoruló fiatal müvészeknek számottevő anyagi segitséget. Mindezt pedig altruisztikus alapon — hiszen csakis és kizárólag azok kaphatnak dijat, vagy segitséget, akik nem tagok, a Társaság ötven tagja nem fogad el semmit.) Néhány szó a Szinyei Társaság érmét s érméhez járó nagydijat nyert Kmetty János, e jellegzetesen XX. századi festő stilustörekvéseiről, müvészi kiválóságáról.

Majd az első ünnepi szónok: Jeszenszky Sándor lép a zöld előadóasztalhoz, hogy Szinyei Merse Istvánról emlékbeszédet tartson. Szinyei Merse Pál édestestvéréről, a politikusról, ki a kiegyezés utáni korszak vármegyei életének olyan reprezentánsa volt, akár a reformkorszak Felsőbüki Nagy Pálja, Kölcseyje, vagy Bezerédj Istvánja. Róla, a többszörös főispánról, első világháborubeli kormánybiztosról, a Szent István-rendet viselő felsőházi tagról izgalmas politikai pályafutása dacára könnyü volna sematikus, hüvösen korrekt, szakszerü beszámolót tartani, óvatoskodót és mégis dicsérőn tulzót, hiszen itt ül, jelen van a család. Jeszenszky Sándor azonban emberin, meleghanguan — egy mosollyal kezdi. Egy mosolyt felelevenitő emlékkel, egy mosolyéval, amivel Szinyei Merse Pál nézte testvéröccsét: — „mint mikor hirtelen kisüt a nap, szemében öröm ragyogott, ajkán mosoly“. — Mindez testvérnek szólt, kinek életpályája messze esett ugyan a müvészettől, mégis Jeszenszky kimutatja, hogy az egész élete része Szinvei Merse Pál életének és a két testvér életrajza alig választható szét. A család az első sorokban meghatottan figyeli vérei ezuttal szavakkal felvázolt portréját, s a szivvel felépitett előadás következetes szó- és gondolatfüzései nyomán kialakuló képeket.

A magasabb küldetés elszólitotta idősebb testvér — magyarázza az előadó — ugy érezte magát, mint az apa, ki meghiusult reményeit és vágyait figyelheti, mint élednek ujra a fiában. Mikor tizenhét évvel fiatalabb öccse, István a vármegye révén bekerült a közéletbe — ettől fogva politikai nézetben egy volt István és Pál, s a közéleti pálya minden sikere, veresége és tapasztalata, csalódása és keserüsége nemcsak Istvánnak, de Pálnak is személyes élménye lett. Mesterünk profilja mögött — mondja —, mint kettős érmen, ott van István nemes arcéle is.

Ezért tehát az ünnepség keretében megtartott kegyeletes megemlékezés, mely akár igazi ötvösmüvészet lehetne, ugy kalapálja egyre és egyre plasztikusabban kialakulóan a testvéri sorsközösség hasonlatául szimbolikusan oly szépen kiválasztott „érmet“.

Mindkét testvér élete folyásában — utal rá Jeszenszky — megtaláljuk a tetterőt megbénitó félreismerést s az önbizalmat próbára tevő várakozást. De amig mindez Pálnál aránylag csendben ment végbe, Istvánnál folytonos küzdelem volt, állandóan fel-le hullámzó viharos pálya. Mindkét testvér világnézetének, gondolkozásának alapja azonban a törhetetlen hit volt a jóban, nemesben. Ezt az optimizmust nem ingathatta meg semmi, s az Pál verőfényes müvészetében, István lankadást nem ismerő tevékenységében, ujrakezdéseiben nyilvánult meg.

Jeszenszky komoly kulturhistóriai széljegyzetekkel kiséri végig a fiatal sárosi alispán pályafutását, ki meggyőződésén felül már családi tradiciók miatt is kormánypárti, de annak kell lennie mint egy nemzetiségi vármegye vezetőjének is. Ezt akkor nem mindenki értette meg — magyarázza az előadó — s a politikai életben keresve kerestek ürügyet a megoszlásra, hogy igy a kormány helyzetét gyengitsék. Fényes neveket, jó hazafiakat, kitünő tehetségeket vert meg az Isten azzal, hogy mindig más véleményen legyenek, nem is mást, hanem mindent máskép akarjanak, nem is annyira elvi, mint inkább személyi ellentéteket szitsanak. Valóságos lernai hydrája volt ez közéletünknek. Ezzel a hydrával küzdött egész

pénye nevében *Stern Samu* elnök vett búcsút a halottól.

Három magasztos cél hevítette — mondotta az elnök beszédében — Hevesi Simon élete munkáját. A kultusz, a kultura és a karitász. A hit kultuszának lángja égett a lelkében, amely hitre tudta heviteni és bizodalomra tudta erősiteni a mi sziveinket. A kultura lángja sugárzott szellemében, amely a haladás utjait világitotta be és a karitász lángja lobogott szivében, amely jóságot árasztott szerte.

Nagysága nemcsak abban nyilvánult meg, amit csaknem negyvenéves pesti papi pályáján értünk tett és cselekedett, hanem az önmagát felemésztő odaadásban is, amellyel az utóbbi években vigaszt, biztatást, reménységet öntött csüggedő lelkünkbe és ébrentartotta a jobb jövőbe vetett hitünket.

Hevesi Simon nagy volt, mint pap, nagy volt, mint szónok és nagy volt, mint tudós. Az ékesszólás művésze, a tudomány mestere, buvára, aki bölcsessége mélyéből el nem muló szellemi értékeket hozott felszinre. Méltó volt a mult nagyjaihoz, régi nagy rabbik emlékéhez, de egyben példakép az eljövendő uj papi nemzedék számára. Példakép az ő papi és emberi erényeiben egyaránt. Példakép az ő hüséges magyarságában, melyet vallott és tanusitott odaadó hazaszeretettel utolsó lehelletéig.

Igy volt Ő példa nekünk és igy legyen példakép az eljövendő uj papi nemzedék számára! Mily megnyugvás volna felekezetünknek, ha e nemzedékből Hozzá hasonlóval áldana meg bennünket Isten!

A szertartás a kórus gyászdalaival ért véget, amely után a hivek tömött sorokban zarándokoltak búcsura a koporsóhoz.

Hevesi Simon temetése csütörtökön déli 12 órakor lesz a rákoskereszturi temetőben.

Nincs türelmi idő a vendéglátóhelyek zárórájánál

Az esti 11 órás zárórát a vendéglátóipar köteles pontosan betartani. A hatóságok a legszigorubban ellenőrzik, vajjon a vendéglősök, kávések pontosan eleget tesznek-e a záróra előirásának és a legcsekélyebb mulasztást példásan megbüntetik. A vendéglátóipar részéről több alkalommal tettek kisérletet a korlátozások enyhitésére. Kérték a záróra kitolását és amikor nem sikerült eredményt elérni, kérték, hogy legalább enyhébben birálják a hatóságok ellenőrzési közegei a zárási időt és 15 perces türelmi időt engedélyezzenek a helyiség kiürítésére. A belügyminiszter a kereskedelmi miniszterrel egyidőben értesitette az érdekeltségeket, hogy a 11 órás záróra percnyi pontossággal történő betartásához továbbra is a legszigorubban ragaszkodik és e tekintetben semmiféle türelmi időt nem hajlandó engedélyezni. *(Magy. Tud.)*

Devizagazdálkodásunk eredményei a Magyar Nemzeti Bank főtanácsa jelentésének tükrében

A devizabevételek 1942-ben 1.375 millió pengőt, a devizakiadások pedig 1.209 millió pengőt tettek ki

A Magyar Nemzeti Bank főtanácsa közzétette jelentését az 1942. év üzletviteléről, amely áttekinthető képet nyujt az elmult év nemzetközi helyzetéről és részletesen foglalkozik a magyar gazdasági helyzettel, a mezőgazdasággal, az iparral, a külkereskedelemmel, az áralakulással, a hitelélettel és az államháztartás helyzetével. A főtanács jelentésének legfigyelemreméltóbb fejezete a devizagazdálkodásról szól.

Eszerint a háboru hatása devizagazdálkodásunkban is egyre jobban érezhető. Devizaforgalmunk kizárólag az európai kontinens országainak fizetőeszközeiben bonyolódott le és a forgalomnak csak csekély töredéke esett szabadon átváltható devizákra.

A magyar-német fizetési forgalom

A magyar-német fizetési forgalomban mutatkozó tartós egyensulyhiány és az ország márkaköveteléseinek ebből eredő emelkedése további megállapodásokat tett szükségessé. A Magyar Nemzeti Bank és a magyar pénzintézetek már *1941-ben pengő-előleget bocsátottak a Deutsche Verrechnungskasse rendelkezésére, abból a célból, hogy a Verrechnungskasse a magyar exportőrök követeléseit kiegyenlithesse.* Exportköveteléseink további emelkedése következtében az év tavaszán *a maggyar pénzintézetek ujabb százmillió márka összegü pengő előleget adtak a Deutsche Verrechnungskassenak. Ezzel együtt 500 millió márkára, vagyis 500 millió pengőre emelkedett az az összeg, melynek finanszirozásáról a jegybank és a pénzintézetek közvetlenül gondoskodnak.* Az intézetek a szóbanforgó pengőelőlegek nagy részét folyószámlahitel igénybevétele utján refinanszirozták a Magyar Nemzeti Banknál, amely az intézeteknek ezen a cimen folyósitott összegeket — a bank által a Verrechnungskassenak közvetlenül folyósitott előlegekkel együtt — „az alapszabályok 57. cikkének g) pontja alapján a külföldnek pengőben nyujtott hitel" elnevezésü külön tételben mutatta ki.

A Németországgal augusztusban létrejött ujabb megállapodás alapján az év második felében *az állam is bekapcsolódott a márkakövetelések finanszirozásába.* A kincstár az év végéig összesen *225 millió márkát vásárolt meg a magyar-német devizakompenzációban* Ezek a vásárlások részben meghatározott fizetések teljesitéséhez szükséges márkaösszegek megszerzését, részben pedig *a devizakompenzáció tehermentesitését célozták.* A kincstár által kifizetett vételár a pénzintézetek által a Verrechnungskassenak nyujtott pengőelőleg részleges visszafizetésére szolgált, az intézetek pedig a befolyt vételár legnagyobb részét a banknak adták tovább, ami átmenetileg a bank-kimutatás idevágó tételének csökkenésére vezetett. A csökkenés csak átmeneti volt, mert az intézetek — a fennálló összesen 200 millió márka hitelkereten belül — a magyar exportkövetelések kiegyenlitése céljából ujabb pengőelőlegeket folyósitottak és ezeket jórészt ismét a banknál finanszirozták.

A márkavásárlásokhoz szükséges pengőösszegeket a kincstár kincstárjegyek kibocsátása utján szerezte meg, melyek nagy részét az intézetek viszontleszámitolásra benyujtották a bankhoz. Azokat a kincstárjegyeket, amelyeket a kincstár a devizakompenzáció tehermentesitése céljából — tehát lényegileg a külfölddel való fizetési forgalom finanszirozására — bocsátott ki, a bank nem a váltótárcában, hanem a refinanszirozott pengőelőlegekkel együtt mutatja ki. Ennek folytán a heti kimutatás idevágó tétele december 7-től kezdődően „a külfölddel való fizetési forgalom céljára az alapszabályok 57. cikkének g) pontja alapján nyujtott hitelek" elnevezéssel szerepel a kimutatásban. Tekintettel arra, hogy a bank az exportőrök márkaköveteléseit, valamint a kincstár által átvett márkaösszegeket az „egyéb követelések" tételében, a megfelelő kötelezettségeket pedig az „egyéb tartozások" tételében tartja nyilván, ezek a müveletek időnként ezekben a tételekben is nagy eltolódásokat idéznek elő.

540 millió márka magyar tulajdonban

A kincstár által megvásárolt márkatételek az év végéig nem kerültek teljes összegükben felhasználásra. Az év végén *a magyar tulajdonban lévő márkaállomány, valamint a Deutsche Verrechnungskassenak nyujtott pengőelőlegek együttes összege 540 millió márkára rugott és 357 millió márkával volt nagyobb az 1941 végén fennállott megfelelő összegnél.* Rendkivüli és olyan fizetésekre, amelyekre rendes körülmények között nem került volna sor, a kincstár 137 millió márkát használt fel. E fizetések nélkül márkaállományunk az év végén még nagyobb lett volna.

1941-ben Olaszországgal is kötöttünk megállapodást az odamenő kivitelből származó exportköveteléseink finanszirozása céljából. E megállapodás szerint a Magyar Nemzeti Bank és a magyar pénzintézetek — a Németországgal fennálló megállapodáshoz hasonlóan — pengőelőleget nyujtanak a magyar-olasz fizetési forgalmat lebonyolitó olasz intézménynek abból a célból, hogy a magyar exportőrök követeléseit kielégithesse. Az Olaszország rendelkezésére álló hitel igénybevételére csak december második felében került sor. Az év végéig e hitel keretében a Magyar Nemzeti Bank *összesen 16 millió pengő összeget folyósitott,* amely összeg benne van a heti kimutatásnak a külföldi fizetési forgalom céljára nyujtott hiteleket feltüntető tételében.

Devizabevételek

Devizagazdálkodásunk számszerü eredményeiről — hivatalos árfolyamon, felár nélkül számitva — a jelentés a következőket mondja: a Magyar Nemzeti Banknak a külföldi bankoknál vezetett devizaszámláira és valutaszámláira *1942-ben 1.741 millió pengő folyt be, az egy év előtti 1.103 millióval szemben.* Ezek a számok magukban foglalják az ugynevezett loro-bevételeket is, amelyek nem a bankot, hanem más személyeket illetnek meg. Saját készletébe a bank 1942-ben 1,375 millió, 1941-ben pedig 388 millió pengő értékü devizát és valutát vett át. Ezekben az összegekben nincsenek bent a Külföldi Hitelek Pénztárának a bevételei. A bankhoz befolyt devizákon és valutákon kivül 1942-ben 141 millió 1941-ben pedig 142 millió volt a bank által ellenőrzött olyan bevételek összege, amelyek nem a bank devizaszámláin folytak be, vagy pedig kompenzációk utján számoltattak el.

Devizakiadások

A banknak külföldi bankoknál vezetett deviza-számláiról, valamint valuta-számláiról *1942-ben 1209 millió pengő értékü fizetés történt, az egy év előtti 869 millióval szemben.* A bank saját készletéből 1942-ben 1360 millió, 1941-ben pedig 813 millió pengő értékü devizát és valutát utalt ki. A bank ellenőrzése alatt álló, de nem a bank deviza számláiról történő devizaeladások 1942-ben 121 millió pengőt tettek ki, az 1941. évi 97 millióval szemben.

A bank számláira szabadon átváltható devizákban és valutákban befolyt bevétel, valamint a bank ellenőrzése alatt álló egyéb ilyen természetü bevétel csak kis mértékben emelkedett; 1942-ben 119 millió pengőt ért el az egy év előtti 110 millióval szemben és mindössze 6.3 százalékát tette ki az összes devizabevételeknek. A szabadon átváltható devizák és valuták a bank számláiról történt eladásokban, valamint a bank ellenőrzése alatt felhasznált devizaösszegekben 1942-ben 123 millió, 1941-ben pedig 114 millió pengőt tettek ki. Az eladások tehát mind 1942-ben, mind 1941-ben 4 millióval haladták meg a bevételeket.

A Főméltóságu Asszony felhivása alapján a losonci Népmüvelési Bizottság a losonci Kármán József Irodalmi és Müvészeti Társasággal a honvédcsaládok felsegélyezésére a halhatatlan iró születésének 120. évfordulója alkalmából Madách-ünnepélyt rendezett, amely iránt igen élénk érdeklődés nyilvánult meg. A honvédcsaládok érdekében megszervezett gyüjtés január 31-én indult meg Losoncon. A várost 53 körzetre osztották be. A gyüjtés technikai lebonyolitására a nőegyletek tagjai vállalkoztak, hogy utcai gyüjtést is rendeznek perselyekkel.

A nagykanizsai segélyező bizottság január havában a rászorult szegény honvédcsaládok között teljesen diftalanul kiosztott tiz vagon tüzifát, hatvan métermázsa burgonyát, 550 méter flanelt, 300 darab mosószappant, három métermázsa őrölt malátakávét, öt métermázsa babot és más közhasznu cikket.

Az Ujság gyüjtése a honvédcsaládok részére

1361.— pengőt adományozott az „Intercontinental" szállitmányozási és közlekedési rt. tisztviselői kara.

500.— pengőt: Stölzle C. Fiai Rt.

200.— pengőt: Pényes Miklós, Frommer Miklós.

150 pengőt: Mellinger Zsigmond.

100 pengőt: Rebenwurzl Salamon Rt.

50.— pengőt: Vasas Deutsch Zsigmond, Ernst Béla, Grüner Jenő, Sós Árpád, Szabó György, dr. Vas Frigyesné.

40.— pengőt: Krieschen Mór, Rotter Sándor.

20.— pengőt: Rázmüves Izsó, Dombos Béla, Gyulai Noé Hugó dr., Haasz Bertalan dr., Harnik és Fiai, Hochner Artur, Hun Ferenc, Schill Imre dr., Szőnyi József.

15.— pengőt: Beke Lajos.

10.— pengőt: Bosanec Mátyás és neje, Brodmann Gyula, Freud Ferenc, Hirsch Éva, Keller Róbert, Krausz Ernő, Lederer Gyula, Leichter Gábor, özv. dr. Mohr Mihályné, Neu Ignác, Porter Ede, Reichenberg László, Ringwald Henrik, Schwarcz László állatorvos, Szemere Dezső.

5.— pengőt: Bárdos Aladár, Bertl Dezső, Breszler József, Faragó Sámuel dr., Färber Manó, Gábor Jenő dr., Glück Zoltán, Halász Elemér, Kelemen Ignác, Keller Miklós, Korein Vince, özv. Kohn Vilmosné, Milch Bertalan, Szabados Géza dr., Rácz Ferenc, Szécsényi Adolf, Zilzer Béla, Quittner Béla.

4.— pengőt: Erdősi Lipót, Reisz Miksa, Róna Lajosné és Práger Miksáné.

3.— pengőt: Besztercei Bernát, Blau Mór, Cicin Elvira, Horovitz Miklós, Keleti Henrik, Keppich Frigyes dr., özv. Kramer Ferencné, László Istvánné, Szőllősi Béla.

2.— pengőt: Beregi Imre, Havril Julia, Kenéz Jenő dr., özv. Keppich Hermanné, Klein H. Jakab, László Antal, Martos Mór, Münzer Jenő, Schwarz Ármin, Schweiger Rezső, Szántó Károly, özv. Willinger Adolfné, Zélig Henrik.

1.50 pengőt: Eisen Dávid.

1.— pengőt: Klein Károlyné, özv. Kincs Adolfné, Mannaberg Albert Róna Alfréd, Salamon Viktorné, Vadas Béla, Varga István.

Mai gyüjtésünk	**P 3.399.50**
Előző kimutatásunk	**P 10.320.50**
Összesen:	P 13.720.—

Az adakozók névsorának közlését legközelebbi számunkban folytatjuk.

KÖZELLÁTÁSI TUDNIVALÓK

Mit kapunk a husjegyekre?

A főváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy a február 5-től 11-ig érvényes husjegyek közül csak az A 26, B 27, B 28 jelü szelvényeket lehet beváltani, ezenkivül a B 29 is beváltható, de kizárólag lóhusra.

közéleti pályafutása alatt Szinyei Merse István, ennek lett számüzöttje, mikor mint a bukott Bánffy-kormány felmentett főispánja gazdasági szaktudósitóként négy esztendeig Szentpéterváron élt. Tisza István alatt ismét felivel pályája, de Árva, Sáros, majd Zemplén főispánja, a kormánybiztos, felsőházi tag és valóságos belső titkos tanácsos fáradt, kiábrándult emberként mond le a Nógrádverőcére vonul vissza, hol „pihenése" esztendeiben megirja 1894—1917-ig terjedő közéleti szereplése történetét és emlékeit. „Érdekes, de elszomoritó olvasmány, a gelf és ghibellin küzdelmeket juttatja az ember eszébe" — kommentálja az előadó.

Szinyei Merse Istvánnak vagyona is teljesen elpusztult. Nem volt pedig sem könnyelmü, sem pazarló, de hivatala sokszor akadályozta, hogy birtokával foglalkozhasson, családi bajok adták elő maguk, s végül az örökölt birtoktól meg kellett válni. Nem nősült meg, családja nem volt, vád tulajdonképpen senki részéről nem érhette, hogy vagyonát nem tudta megőrizni, de ő maga rendkivül szigoru volt önmagával szemben: — „... azon halálos bünt, hogy nem tudtam fenntartani az örökölt vagyont, sem igazolni, sem menteni semmivel nem lehet", irja emlékiratai végén —. „Ez a legnagyobb bün családommal és nemzetemmel szemben is. Anyagi kálváriám, melyet egész közszereplésemen át végig kellett szenvednem, megérdemelt büntetésem volt!" Még fel sem ocsudott a hallgatóság a drámai befejezés hatása alól, már szólitja is az elnök Kmetty Jánost, hogy a Társaság Beck Ö. Fülöp készitette emlékérmét, ezuttal a köriraton az ő nevével átnyujthassa. A rövid ünnepség pedig az ünnepség másik előadója, Kárpáti Aurél következett „Hagyomány és haladás" cimü előadásával. Témája impulzusát egy miniszteri nyilatkozat elvi jelentőségü fontossága adta — vallja elöljáró szavaiban. „A magyar kultura legfőbb őre" igy aposztrofálván a család soraiban jelenlévő minisztert, ki „a legeurópaibb magyar müvészt adó Szinyei-nemzetség tagja". Kihangsulyozottan ismétli, mint emelte ki a miniszteri nyilatkozat a nemzeti hagyomány ápolásának és az európai haladástörekvések befogadásának szükségességét.

Kárpáti a szigoru kritikus, csendes hangja, szelid egyénisége dacára hatásos, rutinos előadóként hat. Egyetlen mondattal zárja le a miniszteri nyilatkozattal való behatóbb foglalkozását. — „Mennyire igaz."

Azzal elkanyarodik önálló fejtegetései utjára. Hid elmélete kapja meg először a közönséget. Most áll be az a bizonyos, maga és minden másról feledkezett, lélekzetvisszafojtva figyelő csend.

Az idő folyamatossága, az a poláris ellentétü, éltető biztositék, mely egyrészt a mult értékeinek felhasználásában, másrészt a jövő utjainak megalapozódásában éleződik ki. Ilyen értelemben tehát az igazi müalkotás mindig a hid szerepét tölti be a tegnap és holnap között. Más szóval: hagyomány és haladás szembenfekvő partjait köti össze egymással. Ennek a hidnak az egyik pillére az addig elért közös eredmények változatlan szilárd talaján nyugszik, — másik a kibontakozó egyéni tehetség eleven felszin-formációjára támaszkodik.

Képzőmüvészeti életünknek — hozta fel példaképpen — kevés olyan kimagasló képviselője van, ki életmüvével meggyőzőbben példázná a kettős egységbe záruló elméleti tétel gyakorlati igazságát, mint Szinyei Merse Pál.

Ezekután a Majális stilustörténeti jelentőségét érdekesen, lenyügözően fejtegetvén a továbbiakban az épigonizmus és az igazi hagyománytisztelet közötti különbséget a hagyomány és haladás szintézisének rendkivüli fontosságát, a hagyomány képviselte, bensőleg átélt, nemzedékekre átszálló közös lelki örökség mibenrejlését, s a haladás megkövetelte egyéni kiteljesedést, s a magyar müvészet európai egyetemes közösségbe való bekapcsolódása biztositásának nagy problémáját tárgyalta.

A kritikus szaktudása mellett, a szenvedélyes szeretet hangján megirt értekezés nagy hatást váltott ki a hallgatóságból. A taps sokáig zugott, s az egybegyültek sokáig körülvették az ünnepség mindkét szónokát, valamint együtt örvendeztek a két dijazott, Kmetty János és Hrabéczy Ernő festőmüvészekkel.

Végezetül csak ennyit: Szinyei Merse Pál 1901-ben kapta meg végre az 1873-ban elkészült Majális-áért a kitüntető aranyérmet. Ő maga ezt irta erről:

„Életemnek javaidejét, azt a keserüségbe veszett huszonnyolc esztendőt, azt vissza nem adja többé senki. Huszonnyolcéves koromtól ötvenhatesztendős koromig."

Az elvesztett, vissza nem kapott, sajnos, vissza nem adható évek helyébe jó volna, ha utána lehetne üzenni ilyen dijkiosztásos ünnepnapokon. Ilyeneken, mint ez volt, az emléket idéző két remek előadással, amik ugy olvasztották az emberi szivek köré könyörtelenül odafagyott jeget — mint ahogy ő láthatta odahaza, mint ő festette a hóolvadáskor tavaszin, zudulón nekiinduló jernyei patakokat, vizeket.

A magyar hagyomány és az európai haladás szintéziséről beszélt Kárpáti Aurél a Szinyei-emlékünnepen

A nagy magyar festőművész halálának 23. évfordulóján, szerda délután tartotta meg a *Szinyei Merse Pál Társaság* a Tudományos Akadémia ülésztermében szokásos emlékünnepét. Az ünnepségen megjelent *Szinyei Merse* Jenő kultuszminiszter, *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke, a Szinyei-család több tagja és sokan mások a magyar művészeti, társadalmi és közélet kiválóságai közül. *Pátzay* Pál, a társaság titkára bejelentette, hogy *Réthy* István festőművészt a társaság tiszteletbeli tagjává választotta, továbbá, hogy *az idei Szinyei nagydijjal egyhangúlag Kmetty Jánost tüntette ki.* Utána *Jeszenszky* Sándor tiszteleti tag tartott érdekes előadást Szinyei Merse Istvánról, a társaság tavaly elhúnyt tagjáról, a nagy művész öcséről. Végül *Kárpái* Aurél, a társaság meghívott tagja olvasta fel *Hagyomány és haladás* című tanulmányát.

Kárpái Aurél a kultuszminiszter legutóbb tett nagyjelentőségű nyilatkozatából kiindulva, kifejtette, hogy a magyar festészet Mányokytól Paál Lászlóig, Szinyei Merse Páltól Ripp-Rónaiig mindenkor együtt haladt Európa korszerű művészetével.

— Az új külföldi impulzusok mindig termékenyítőleg hatottak művészetünkre és nyomukban mindannyiszor dús virágzás támadt. Olyan köztudomású művészettörténeti tény ez, amelyet mindenki ismer és nyilván a mostani kultuszminiszter — történetesen maga *is a legeurópaibb magyar művész adó Szinyei nemzetség tagja* — méltányol a legjobban. Ezért szinte természetesnek találjuk tőle, hogy a *magyar hagyomány* gondolatát szorosan egybekapcsolja az *európai haladás* gondolatával, amelyet — mint mondotta — »a magyar szellem sajátosságai szerint kell átélnünk és magunkévá tennünk«. Legjobb művészeinknél így volt ez a multban, így van ma és így lesz a jövőben is. Ezentúl immár — reméhetőleg — *hivatalos megértés és elismerés mellett.*

Kárpáti Aurél ezután a hagyomány értelmezése körül keletkezett félreértésekkel foglalkozott. *Az igazi hagyomány lelkiadottságokban gyökerezik*, eredője a mult, de összetevője rendkívül sokszálú. *Az igazi haladás* a művészetben mindig az egyéniség jövőbelendülő kibontakozásának az eredménye. A művészet eleven folyamatosságát *csak a kettőnek szintézise biztosíthatja.* A művészi hagyomány — mondotta — egyet jelent a nemzeti karaktervonások teljességével és állandóságával, művészetünkben a hagyomány ily módon lesz *a változatlan magyarság kifejezője*, míg a haladás, mint egyéni megnyilatkozás, *európai viszonylatunknak koronként meg-megújuló szakadatlanul változó megnyilatkozása.*

— Hagyomány és haladás úgy találkozik össze Szinyei művészetében olyan természetes és mégis kényszerű adottsággal, mint a jernyei völgyben *(Majális)* összefutó patakok. Az egymásba ömlő hullámok egybekeveredve és egymást duzzasztva segítik előre az egyesült ár hömpölygését. Mert *hagyomány és haladás nem ellentétes*, de kiegészítő, életbentartó kettős eleme minden művészetnek. A helyesen értelmezett *hagyomány* képviseli itt azt a bensőleg átélt, nemzedékekre átszálló közös lelki örökséget, amely végső soron mint nemzeti jelleg fejeződik ki művészetünkben.

— A *haladás* pedig azt az egyéni kiterjedést, amely mennél erősebb művészi egyéniségen keresztül érvényesül, annál ösztönszerűbb biztonsággal tájékozódik a külföldi áramlatok sodrában s úgy szívja fel magába a korszerű törekvések minden termékenyítő értékét, hogy *a magyar művészet európai, egyetemes emberi közösségbe való bekapcsolódását biztosítja* általa. A nagy példa erre itt van előttünk, Szinyei csodálatos életműve, — fejezte be *Kárpáti* Aurél értékes emlékbeszédét, amelyet *a kultuszminiszter mindvégig rendkívül nagy érdeklődéssel kisért.*

A harmadik „férj" sem tud a táncosnő gyilkosáról

A bekecses, kucsmás férfi még nem került elő

Ma délben két főkapitányságí detektív Budapestre érkezett azzal *a miskolckörnyéki nyugalmazott MÁV kalauzzal*, akinek vallomásától igen sokat várt a rendőrség a *Schwartz-Fábián* Ilona Julia-féle gyilkossági ügy nyomozásában. Nem gyanusították tettességgel ezt a volt vasutast, akiről közben kinyomozták, hogy *sokáig együtt élt egy Miskolc melletti kis faluban a romantikus életű volt táncosnővel*, — de szinte bizonyosnak látszott, hogy mint Shwartz-Fábián Ilona Julia volt élettársa, sokat tud majd mondani azokról, akikkel az utóbbi időben érintkezett a szerencsétlen sorsú nő. Még vasárnap rátaláltak a Pálinkás-csoport Borsod megyébe küldött tagjai, de hiába hallgatták ki a miskolci rendőrségen, *vallomása nem világosította meg a gyilkosság rejtélyét*, homályos részleteit.

Ezt a volt MÁV-kalauzt azért sem lehetett gyanúsítani, mert rögtön *alibit* bizonyított. Most ugyanis képkereteket ad el, ügynököl a borsodi falvakban és amikor kérdezték tőle, hol volt január 14-e és 21-e között, pontosan igazolta tartózkodási helyét. Schwartz-Fábián Ilona Júliát 1940-ben ismerte meg *egy Teleki-téri vendéglőben*, ahol nagyon megtetszett neki az érdekes nő és mivel ő külön élt feleségétől, elhívta magához Miskolcra. Akkor még szolgálatot teljesített s egy esztendeig éltek együtt. Ő volt az a *bizonyos harmadik férj*, akiről az áldozat hozzátartozói beszéltek. Tulajdonképpen nem éltek törvényes házasságban. Utoljára a gyilkosság előtt két hónappal váltottak levelet. Azóta nem tudott semmit »Ilonáról«.

Változatlanul azt a *bizonyos kucsmás férfit keresi* a rendőrség, akit első pillanattól kezdve hajszolnak. Az Örömvölgy-utca 18. számú házban *egy szatócsra* találtak, aki határozottan emlékezett rá, hogy január 14-én kora délután üzletében járt Schwartz Fábián Júlia a bekecses, kucsmás férfivel és emlékezett rá a kereskedő, hogy még ott az üzletben *elvette a nő retiküljét és a hóna alá csapta.* Távozóban ezt mondta az ittas nőnek:

— *Jobb helyen van nálam, mert ha eladom, engem nem csapnak be, mint téged, hiszen már nem is látsz...*

Ezért a kucsmás legényért most tűvé teszik az egész várost. A közeli napok titka, hogy milyen eredménnyel. Holnap lesz *három hete*, hogy Schwartz Fábián Ilona Júliát »ismeretlen tettes« a gyömrői úton meggyilkolta és borzalmasan összeszabdalt holttestét betemette hóval. Egy héttel utóbb fedezték fel a gyilkosságot, amelynek nyomozása *két hete* éjjel-nappal folyik. Az utóbbi időben ilyen nagy kriminalisztikai feladata nem akadt még rendőrségünknek, mert a legnagyobb szabású gyilkosság az angyalföldi feleségdarabolás tettese, 48 óra alatt, felbujtójával együtt a főkapitányság őrizetében volt.

Télisportlehetőségek Kelet-Magyarországon és Erdélyben

Hefty Gyula Andor tanár szerkesztésében a Kelet-Magyarország és Erdélyrészi Fürdők Szövetsége hasznos zsebrétű tájékoztatót adott ki, amely végigkalauzolja az érdeklődőt hazánk keleti részének valamennyi télisport vidékén. Ismerteti a téli használatra is alkalmas menedékházakat, leírja a legfontosabb kirándulásokat és útmutatót ad a síport terepeken kívül a jégsport, szánkósport, sijöringezés és szánkókirándulások lehetőségeire. Megismerteti az ellátási helyeket és viszonyokat, az időjárási, vasúti és országúti adatokat. A legfontosabb télisportvidékekről áttekintő térképvázlatokat ad. A hazai sportirodalomban úttörő könyvecske most került könyvárusi forgalomba.

Metropol kávéház

délután: **MARIA de RIVO** énekel
olasz és spanyol dalokat

este: **ORBÁN SÁNDOR** énekel
CSORBA GYULA és cigányzenekara kíséri.

Két tündérmese, amely szóról-szóra megtörtént

Anya és fia — A két nővér — Csodálatos találkozások

Két kis történet a mai vérzivataros időkből. Ugy hangzik, mint valami tündérmese, pedig *szóról szóra igaz.*

Z. Anatol 16 éves korában került hozzánk. *Oroszországból*, a cári összeomlás után kellett menekülnie. Az egyedülálló, mindenéből kifosztott fiatal orosz Krimből *Törökországba* került, végigélte az emigránsok szomorú életét, majd *elvetődött hozzánk és mint napszámos kereste kenyerét.* Csakhamar tökéletesen elsajátította nyelvünket. Nappal gyárban dolgozott, éjszaka a könyveket bujta. Jóakaratú emberek segítségével mint magántanuló elvégezte középiskolát, *leérettségizett*, majd beiratkozott a műegyetemre és félévtized alatt *mérnöki diplomát szerzett.* Ekkor már magyarrá lett nemcsak nyelvében, de érzésében is. Állást is kapott, közszolgálatba lépett s jelentős szerepe volt abban a nagy sikerben, melyet technikusaink elértek a *dédai* vasút építkezésénél.

Haza már csak ritkán gondolt, pedig *otthon hagyta édesanyját, akiről biztosan hihette, hogy nincs az élők sorában.* De a véletlen, ez a csodálatos regényíró, másként rendelkezett. Amikor a németek bevonultak *Kievbe*, felébredt benne a remény hogy talán viszontlátja édesanyját. A mieink is odakerültek, többek között egy fajtájabeli, *M.* Viktor, ugyancsak orosz emigráns gyerek, aki viszont az *Állatorvosi Főiskolán* kapott diplomát. *Kievben elszállásolták egy orosz tanítónő házában*, aki beszélgetés közben elmondta, hogy *neki is van egy fia*, de nem tudja, hol él, valahol Európában, vagy talán már nincs is az élők sorában.

M Viktor meglepetve hallgatta az asszony elbeszélését *Anatolról* és már az első pillanatban tisztában volt azzal, hogy *kebelbarátjának édesanyjával áll szemben.* Nem merte hirtelen közölni a nekikeseredett anyával, hogy fia megvan, él, boldog, sőt kitűnő állása van, mert félt, hogy a sokat szenvedett asszonnyal valami baj történik, ha közli vele az örömhírt. Lassan adagolva, biztatva beszélt fiáról, mesélt a kegyes sorsról, hogy minden jóra változhatik, majd azzal búcsúzott el tőle, hogy ő, aki *Magyarországról* jött, *módját tudja eiteni annak*, hogy a szerte a világban szétszóródott orosz emigránsokról hírt kapjon.

Hetek múltak el ezután. *M.* Viktor hallgatott. Néhány héttel ezelőtt azután *fénykép érkezett az anya címére*, amelyet egy szabadságos katona vitt Kievbe. Z. Anatol fényképe volt. Az anya a férfivá serdült vonásokban *rögtön felismerte fiát.* Ekkor már *M.* Viktornak sem volt oka többé titkolózni: *megmondta, hogy a fiú Budapesten él, mérnök* és most Erdélyben nagyszerű állásban van és már tud róla, alig várja a boldog viszontlátást.

A többi már aránylag könnyen ment. Sűrű levélváltások után *Z. Anatol édesanyja tegnap leszállt a keleti pályaudvar egyik másodosztályú kocsijából*, ahol várta fia és negyed évszázad után egymás keblén sírtak a boldog viszontlátás örömére.

A másik történet

A másik történet *Vinyicén* játszódott le, a szintén megszállás alatt levő ukrán földön. Él *Budapesten egy özvegyasszony*, aki a harmincas évek elején érkezett hozzánk s akit kislányával együtt a *vörösök* — mint nem szovjet állampolgárokat — kiutasítottak. Az asszony orosz származású, *férje magyar hadifogoly volt, a charkovi orvosi egyetem előadó tanára.* Mint magyar származású entellektuelt, a vörösök állandóan figyelték. Egy alkalommal megbízták, hogy utazzék Lengyelországba, ahol valamilyen tudományos összejövetel volt. A magyar orvos meg is érkezett *Varsóba*, de Oroszországba való visszatértekor *elfogták, a GPU bebörtönözte és — soha többé nem került elő.* Felesége egy *halotti levelet* kapott útlevele mellé és kislányával megérkezett *Magyarországra, kivégzett férje szüleihez.*

Itt él azóta is Budapesten, nyelvleckékből tengeti életét. Annakidején *Vinyicén* éltek, ahol most magyar katonák vannak. Egy akadémikus, volt tanítványa, aki tökéletesen megtanult oroszul, szintén *Vinyicére* került, már mint főhadnagy és egy úriházban szállásolták el. Kitűnően értette a nyelvet, *megismerkedett a háziasszonnyal, akinek férje valamikor igen magas állásban volt*, de a vörösök kivégezték. Amikor az orosz asszony megtudta, hogy lakója budapesti, nyomban közölte vele, úgy hiszi, hogy *tes.vére* is ott él és megmondta a nevét. A meglepetés nem maradt el: *a pesti hölgy azonos volt a főhadnagy egykori nyelvtanárnőjével, a kivégzett magyar orvostudós feleségével.*

Most az összeköttetés ismét helyreállt: a testvérek leveleznek és ha nem gördül akadály az út elé, akkor a sokáig elszakadt nővérek *Budapesten viszontlátják egymást.*

Kussinszky Endre

A Budapesti Tanügyi Hivatásrend Központjának beszámoló gyűlése

Február 1-én nagyszabású beszámoló gyűlést rendezett a Budapesti Tanügyi Hivatásrend Központja a MÉP városházutcai helyiségében, amelyet zsúfolásig megtöltöttek a fővárosi tanítók és tanárok. *Dongó* Orbán tanügyi főtanácsos elnöki megnyitó beszédében kegyelettel idézte *a hősi halott tanítók emlékét.* A Hivatásrend céljait fejtegette, amelyek között a legfontosabb az, hogy összekapcsolja az oktatókat a szeretet hídjával, a kenyéradó iskolafentartóval. Vitéz Szeberényi Gyula ügyvezető elnök az évi jelentést terjesztette be és kiemelte, hogy a Hivatásrend az oktatók ezreit jobb helyzetbe juttató státusrendezésért köszönetet mond dr. *Horony-Pálfi* Aurél közoktatásügyi tanácsnoknak, vitéz dr. *Fraknói* József tankerületi főigazgatónak, *Hegedüs* István tanfelügyelőnek és a közoktatási ügyosztály lelkes gárdájának. Dr. vitéz *Fraknói* József főigazgató elismerését fejezte ki a Tanügyi Hivatásrendnek és meleg szavakkal értékelte azt a munkát, ami ebben a szervezetben a szilárd belső front megteremtéséért folyik. Dr. *Donáth* György országgyűlési képviselő a nagy magyar sorskérdésekről tartott beszédet. A gyűlés után a Wolff Károly klubban üdvözölték a legutóbb kinevezett tanárokat és tanítókat.

Amputáltak figyelmébe

ajánljuk a könnyű, modern

„ANATOMIC" MŰLÁBAT

Kérjen díjtalan „L/g." árlapot.

+ KELETI J. +

orvosi műszerész,
IV., Petőfi Sándor-utca 17.
Telefon: 188-013.

Doenitz vezértengernagy

Kleist vezértábornagy

v. Weichs vezértábornagy

Busch vezértábornagy

Örvendetes esemény az olasz királyi családban

Róma, február 3. *(TP) Maria Jose* olasz trónörökösné kedden reggel a Quirinal-palotában egészséges *leánygyermeknek* adott életet. Az újszülött hercegnő a trónöröksparnak *negyedik gyermeke* és a *Beatrice* nevet kapja.

Mussolini a királynak és a trónörökösnek szívélyes üdvözlő táviratot küldött. Az örvendetes esemény megünneplésére elrendelték, hogy *február 4-én* a középületeket fel kell lobogózni. A Duce továbbá rendeletet adott ki, hogy az olasz hadsereg tagjainak *minden fegyelmi büntetését elengedjék* és »*Principessa Beatrice*« néven gyermekotthont állítsanak fel. A miniszterelnökség erre a célra *egymilió lírányi* alapot létesített.

MAGYARORSZÁG KISKIRAKATA

Vadonatúj **kvarclámpa** Ulvir **napfénylámpa** és új **gyermekmérleg**
bérelhető: **PETRASS** mérnök, Budapest, IV., Irányi-utca 18. Tel.: 380—055.

Perzsaszőnyegért
legtöbbet fizetek, **Behár József** szőnyegüzlet. IV., Petőfi Sándor-u. 2, félem. T.: **388-088.**

Lakásában aludhat
közvetlen a féregmentesítés után.
Új, endszerű gázzal tökéletes eredmény. Irtunk (Nem cián.)
„Totál" vállalat, Révay-utca 25, (az Opera mellett). Tel.: **120-829**
Takarítást is vállalunk!

Eladó saroktelek
760 □-öl **Zugligetben,** Kútvölgyi-úttól 40 lépésre. Telefon: **296-450.**

Gyapjúfonalat
vásároljon meleg kosztüm, pullover, kabát stb. kötéséhez. Prima minőségű fonalak nagy választékban Akadémia-utca 7. **BOB FONALBOLT**

Bélyeget
magas áron veszek
Csepreghy, Eskü-tér 8. Telefon: **189-309.**

Csillárt vegyen béreljen **Vogel** csillárüzemnél
Károly-körút 28 (Városháza), Mária Terézia-tér 1

Olcsó teherszállítás!
200 kgr terhelésig óránként 2.80 pengő. Telefonáljon CENTRUMNAK: **149-842, 137-745**

Egy ezüstróka- és kékrókakabát
sürgősen eladó. Vilmos császár-út 7, IV. 31. szoba Pensió, d. e. 1/2 12-ig, 5—1/2 8-ig.

Teljesen új, modern szállodai szobák kiadók
Városligeti gyógyszálló, XIV., Külső Andrássy-út 135, I. 2. Hermina-út sarok.

A „Balilla" ára és a tortadrágító szerelem

Elítélt a törvényszék két árdrágítót

A büntetőtörvényszéken *Math* Ferenc egyesbíró előtt ma *két árdrágítási ügy* vádlottai szerepeltek. Az egyik ügynek a vádlottja *Frank* Józsefné szül. *Harcsa* Júlia, a *Royal Apoló* büfféjének volt bérlője. A bűnüggyel kapcsolatban a bíróságnak azt kellett eldönteni, hogy közszükségleti cikk-e vagy sem a *Balilla* nevezetű ital, amit *Frankl* Józsefné a Royal-büfében egyik alkalmazottjával, *Seemann* Andrással együtt a megengedett *44 filléres ár helyett 60—80 fillérért* árusított. A vádlottak védője azt fejtegette, hogy a kérdéses ital nem közszükségleti cikk. A bíróság azonban megállapította, hogy igen és a terhelő adatok alapján *Franklnét 1000 pengő* pénzbüntetésre, *Seemannt* pedig *150 pengő* pénzbüntetésre ítélte.

A cukrászdai édességek és a pénz

A másik ügy vádlottja *Krisztics* Miklós *Rákóczi*-út 26. szám alatti cukrász volt. *Ő a tortát adta a megengedettnél drágábban.* Krisztics a bíróság előtt meglepően szépenhangzó, romantikus magyarázattal szolgált árdrágításával kapcsolatban. Előadta, hogy üzletét legnagyobbrészt *fiatal szerelmespárok látogatják.*

— Kérem szépen, — folytatta védekezését — ezek a mai fiatalok beülnek a cukrászdába délután 4-kor és *órákat töltenek ott* egy-egy szelet torta mellett. Nekem *a rezsiköltséget valahogyan be kell hoznom rajtuk* . . .

A bíróság azonban nem vette figyelembe, hogy a szerelmesek inkább egymással foglalkoznak, mint *Krisztics* tortaszeleteivel és ezért a vádlottat *hathónapi börtönre*, 300 pengő pénzbüntetésre és 300 pengő vagyoni elégtétel megfizetésére ítélte. Az ügyész az iparengedély elvonása érdekében és súlyosbításért fellebbezett.

Mit lehet a husjegyekre kapni február 5-től 11-ig

A székesfőváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy *a budapesti és az összes budapestkörnyéki húsjegyek 1943 február 5-től 11-ig terjedő hétre* érvényes húsjegyszelvényeiből további intézkedésig csak az A 26, B 27, B 28 számú szelvényeket lehet beváltani. *Lóhúsfélék* tekintetében a fenti rendelkezés érvényes, azzal a kiegészítéssel, hogy az említett szelvényeken kívül még a negyedik — B 29 — szelvény is beváltható.

Dr. Révész Imre püspök Hajdúböszörményben

Dr. *Révész* Imre, a tiszántúli református egyházkerület püspöke, meglátogatta a hajdúböszörményi fiúinternátust, majd a Kalvineum műsoros délutánján »A két tékozló fiú« címmel előadást tartott. Másnap a nevelésügyi értekezleten szólalt fel és a helybeli előadó beszámolója alapján ismertette azokat a feladatokat, amelyeket az egységes művelődés terén meg kell valósítani. *(MTI)*

— **PISZTOLYÁVAL MELLBELŐTTE MAGÁT** Hazafi Dezső 20 éves átai fiatalember és meghalt. Tettének oka ismeretlen.

Színházak műsora

OPERA: A bolygó hollandi (E. 18., 6). — **NEMZETI:** Hatalom (XII., 6). — **KAMARA:** Bolero (1/27). — **MŰVELŐDÉS HÁZA:** Racine: Phedra és Molière: Tolakodók (Ifjúsági előadás, 2). — **VIG:** A Manderley-ház asszonya (1/27). — **PESTI:** Méreg (1/27). — **UJ MAGYAR:** Páris (1/27). — **MADÁCH:** Képzelt beteg (1/27). — **FŐVÁROSI OPERETT:** Mária főhadnagy (6). — **ANDRÁSSY:** Egy nap a világ (1/27). — **VIDÁM SZÍNHÁZ:** Patyolatkisasszony (1/27). — **BÁBSZINJÁTÉK:** A rókacsinálta király (d. u. 1/24); Az ügyvéd és a férje (este 1/27). — **ROYAL REVÜSZÍNHÁZ:** Utazás a holdba (1/27). — **KAMARA VARIETÉ:** Legyünk őszintók (1/27). — **KOMÉDIA:** Csecsebecse (1/24, 1/27). — **ERZSÉBETVÁROSI:** Dorozsmai szélmalom (3/45, 1/48). — **JÓZSEFVÁROSI:** Ártatlan vagyok (3/45, 1/48). — **KISFALUDY:** Ördöglovas (3/45, 1/48).

—

Mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat. V Ü = Vasárnap és ünnepnap. M = Matiné.

ADRIA-ADMIRAL (353—707): **Nagy árnyék.** (1/44 1/46 1/48: V Ü 11 és 1/2-kor is.) — **ALKOTÁS** (355—374): **Pepita kabát.** (1/44 1/46 1/48: Sz 1/2; V Ü 11 és 1/2-kor is.) — **ANDRÁSSY** (124—127): **Szüts Mara házassága.** (1/24 1/26 1/3; V Ü 1/2-kor is). — **ATRIUM** (154—024): **Emberek a havason.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 1/2-kor is.) — **BARLANG-BROADWAY** (422—722): Prolongálva! **Bécsi vér.** (1/2 1/24 1/26 1/28.) — **BAROSS-BODOGRAF** 149—510): **Kísértet a városon keresztül.** (3 5 7: vasár- és ünnepnap 11 1 3 1/25 5 1/27 7 órakor.) — **BELVÁROSI** (384—563): **Kadétszerelem.** (1/24 1/25 1/26 1/27 1/28: V Ü 1/2 1/23-kor is.) — **BELVÁROSI HÍRADÓ** (181—244): **Hétmérföldes léptekkel Németországon keresztül** (kultúrfilm). **Rajzos híradó Kináról. Magyar. Ufa. Luce és külön híradók.** (Folyt. egyórás előadások 9—21 óráig.) — **BETHLEN-HOLLYWOOD** (225—003): **Halálos csók.** (1/44 1/46 1/48: Sz V Ü 1/2-kor is.) — **BUDAI APOLLÓ** (351—500): **Az 5-ös számú órház.** (1/24 1/26 1/28: vasár- és ünnepnap 1/2 órakor is.) — **CAPITOL** (134—337): Második hétre prolongálva! **Szakítani nehéz dolog.** (1/2 3 5 7: V Ü 11-kor is.) — **CORVIN** (138—983 339—584): **Bajtársak.** (3 5 1/48: V Ü 1 órakor is.) — **CSABA-SAVOY** (146—040): **Halálos csók.** (1/24 1/26 1/28: Sz V Ü 1/2-kor is.) — **DAMJANICH** (423—644): **Tábori színház.** (1/44 1/46 1/48: V Ü 11 és 1/2-kor is.) — **DEÁK-DÉCSI** (121—343, 125—952): **Katyi.** (1/2 2 1/24 1/26 1/28.) — **DUNA-LLOYD** (111—994): **A sors beleszól.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 1/2-kor is.) — **ERZSÉBET-VESTA** (222—401): Harmadik hétre prolongálva! **A csata** (11 1/42 1/24 1/26 1/28.) — **FORUM** (189—707): **Láthatatlan bilincs.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 11-kor is.) — **GLÓRIA** (427—521): **Kadétszerelem.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 1/2-kor is.) — **HÍRADÓ FILMSZÍNHÁZ** (222—499): **Hétmérföldes léptekkel Németországon keresztül** (kultúrfilm). **Rajzos híradó Kináról. Magyar. Ufa. Luce és külön híradók.** (Folytatólagos egyórás előadások 9—21 óráig.) — **JÓZSEFVÁROSI** (131—316): **Kadétszerelem.** (1/24 1/26 1/28: szombat, vasár- és ünnepnap 1/2 2-kor is.) — **KAMARA** (423—901): Hatodik hétre prolongálva! **Férfihűség.** (11 1/2 1/24 1/26 1/28.) — **KORZÓ** (182—818): **Bajtársak.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 11-kor is.) — **KULTÚR** (188—120): **Férjek.** (1/44 1/46 1/48: vasár- és ünnepn. 1/2-kor is.) — **MESEVÁR-ELIT** (114—502): Második hétre prolongálva! **Lidércfény.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 1/2-kor is.) — **NEMZETI (ROYAL) APOLLÓ** (222—002): Második hétre prolongálva! **Emberek a havason.** (1/24 1/26 1/28: Sz 1/2: V Ü 11 és 1/2-kor is.) — **NYUGAT** (121—022): **Kadétszerelem.** (1/44 1/46 1/48: Sz 1/2-kor: V Ü 11 és 1/2-kor is.) — **OMNIA** (130—125). **Néma tanu.** (1/24 1/26 1/28: szombat 1/2: vasár- és ünnepnap 11 és 1/2-kor is.) — **OTTHON** (146—447): **Nagy árnyék.** (1/44 1/46 1/48: vasárnap és ünnepnap 1/2 órakor is.) — **PÁTRIA** (145—673): **Üzenet a Volgapartról.** (10—1-ig folyt. 1/24 1/26 1/28.) — **PEST-PALACE** (221—222): **Négylovas hintó.** (11 1/2 1/24 1/26 1/28.) — **PETŐFI-ODEON** (423—478): **Kadétszerelem.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 1/2-kor is.) — **RADIUS** (122—098. 120—564): Harmadik hétre prolongálva! **A hegyek lánya.** (1/44 1/46 1/48: Sz 1/2 1/44 1/46 1/48: V Ü 11 1/44 1/46 1/48.) — **RÁKÓCZI-PHÖNIX** (426—326): **Kadétszerelem.** (11 1 3 5 1/48.) — **SCALA** (114—411): Negyedik hétre prolongálva! **Egy szív megáll.** (1/24 1/26 1/28: Sz V Ü 1/2-kor is.) — **SZÉKELY-OLYMPIA** (226—425): **Az 5-ös számú órház.** (11 1/2 1/24 1/26 1/28.) — **SZITTYA-CITY** (111—140): **Emberek a havason.** (1/24 1/26 1/28: Sz V Ü 1/2-kor is.) — **TINÓDI-TIVOLI** (225—602): **Kadétszerelem.** (1/44 1/46 1/48: Sz 1/2-kor: V Ü 11 és 1/2-kor is.) — **TOLDI-RIALTÓ** (224—443): **Zoro és Huru, a két örömapa.** (10 3/412 1/2 1/24 1/26 1/28: V Ü 11 1 3 5 1/48.) — **TURÁN** (120—003): **Zoro és Huru, a két örömapa.** (11 1/2 1/24 1/46 1/48.) — **ÚJBUDA-SIMPLON** (268—999): **Halálos csók.** (1/24 1/26 1/3: V Ü 11 és 1/2-kor is.) — **URÁNIA** (146—046): **A hegyek lánya.** (3 5 1/48: V Ü 1-kor is.)

Egy asszony visszanéz
kizárólag holnaptól **Barlang**

MAGYARORSZÁG KISKIRAKATA

Valódi nerc pézsma nercszerű
DAN F., IV., Becsi-utca 5

BRILIÁNST
mindennemű ékszert veszek, eladok!
IV, Kristóf-tér 2, I. 3. D. e. 12—2 közt. T. 182-647

VESZEK KÖNYVEKET régi Színház Életet és Levélhivásra házhoz megyek. Vörös Pál ujságárus, Kálvin-tér közepén

Keresek
és kínálok nagyszámú megbízóim részére Pest és környékén **ház- és telekingatlanokat** továbbá az egész ország területén **mezőgazdasági és szőlőbirtokokat. Nagy iroda,** Baross-tér 17. sz. Telefon: 424-373.

Vennék zongorát
vagy **pianinót** készpénzért. T: 115-934. Pozsonyi-út 1. Virágüzlet. **Vidékről is.**

Jóminőségű kötöttkabátok, divatpulloverek
BIHARI Üllői-út 41. (Ferenc körút sarok). Telefon: 389—153.

INGATLANÁT LEGJOBBAN ELADJA DEMETER Dohány-utca 16—10. Tel.: 228-081.

Fehérneműjavitónő
házhoz ajánlkozik régi gyakorlattal, napi 4.50, ellátás nélkül is. »Ügyes 7« jeligére a kiadóba.

Mathematika tanárnő
korrepetál, vizsgára előkészít. „Perfekt latin" jeligére a kiadóhivatalba.

Áruszállítás olcsó, gyors „Csatár" küldönc vállalat Telefon 424-300

Tűzifa-kiskereskedői iparengedélyemhez tőkés, telepes **társat keresek.**
»Fa« jeligére Szücs hirdetőirodába, Eötvös-u. 20.

Ablakredőnyt készít fekete vászonból is,
javit és karbantart jótállással Vozárik, Rottenbiller-utca 12. Telefon: 425-681.

Amerikai angol és német
oktatás, fordítás, levelezés Vilmos császár-út 76, II. em. 3.

Uri családnál, **2 személy részére közp. fűtéses**
SZOBA
melegvízzel, kitünő ellátással **KIADÓ.**
Érdeklődés Pozsonyi-út 49, házfelügyelőnél.

Címirást és minden egyéb **irásmunkát vállalok**
Zitromné, Rottenbiller-u. 37/F, I. 12 (Odeon mozi ház)

Nagyothallók és süketek
figyelmébe! Minden készüléknél többet ér a szájról való leolvasás elsajátítása, melyet korkülönbség nélkül, bárki megtanulhat magánúton is az általam ismertetett módszer alapján. Felvilágositást nyujt Simonyi Sándorné, IV., Veres Pálné-utca 19. III, 2. Hétfőn és pénteken d. e. 10—1-ig, d. u. 3—8-ig.

S z i n y e i P á l
festő

Fővárosi Lapok.1868.szept.20. /Fővárosi hirek./

S z i n y e i P á l
festő

Fővárosi Lapok.1868.jul.19. /Fővárosi hirek./

S z i n n y e i P á l
festő

Keleti Gusztáv: Az első vegyes kiállitás. Fővárosi Lapok.1869.jan. 14.

S z i n y e y P á l
festő

Keleti Gusztáv: A képzőművészeti társulat vegyes kiállitása. Fővárosi Lapok.1869.márc.6.

Szinnyei Pál
festő

Fővárosi Lapok.1869.aug,17. /Külföld./

S z i n n y e i P á l
festő

Fővárosi Lapok.1869.jan.8. /Fővárosi hirek./

S z i n n y e y P á l
festő

Keleti Gusztáv: A nemzetközi mükiállitás Münchenben. Fővárosi Lapok. 1869.nov.6.

Egy ismeretlen Szinyei-festmény

Írta: **Petrovics Elek**

Szinyei Merse Pálról tudjuk, hogy legszebb műveit, amelyek ma nagy büszkeségeink, annak idején nem becsülték meg értékük szerint, s erre ő kedvét vesztette és hosszú időre majdnem abbahagyta a festést. Java férfikorában többet gazdálkodott és politizált, mint festett, s volt olyan idő, mikor a Majális zseniális festőjét kortársai már-már úri műkedvelőnek nézték inkább, mint hivatásos festőnek. Ez a magyarázata annak, hogy nem maradt utána több kép. Ami azonban maradt, az így csak annál becsesebb. Ömaga, aki egészséges optimizmusában szívesen kereste minden rossznak a jó oldalát, öregkorában nevetve mondta egyszer: nem is olyan nagy baj, hogy nem festettem többet, mert így többet érnek a képeim.

Ilyenformán túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy egy-egy eddig ismeretlen Szinyei-képnek felbukkanása eseményszámba megy. Különösen akkor, ha emberábrázoló (figurális) képről van szó. Ebből ugyanis még kevesebb van, mert pályájának második felében nem szívesen nyult ily témákhoz, ekkor már hiányzott ehhez az önbizalma.

Az a kis festmény, melyet most bemutatunk, e ritka figurális képekből való. Mindeddig ismeretlenül lappangott, sohasem volt kiállítva és a Szinyeiről szóló irodalomban sem volt szó róla. Nem jellemző munkája Szinyeinek, sőt érdekessége éppen szokatlanságában van. Már tárgya is meglepő: egy falusi tót, amint pipázva üldögél a széken, bottal kezében, üres, sötét háttér előtt. Szinyei az embert — kivéve egyes arcképeit és ifjúkori tanulmányfejeit — nem szokta így magában, minden természeti járulék nélkül ábrázolni, a tájképi keret, vagy a természetnek legalább némi megpendítése együtt járt nála az emberrel. S nem tudunk példát arra sem, hogy Szinyei, a természet és az úri élet szépségének festője, ilyen Mednyánszky galériájába illő, ütött-kopott, szegény ördögnek teljes realizmussal való lefestésére kapott volna kedvet. (Az ő tótjai Idill és Domboldal című képein kicsiny, elenyésző színfoltok a tájban.) Bizonyos, hogy ezt a munkáját nem szánta önálló képnek, hanem csak gyakorlat- vagy tanulmányképpen festette, de így is kivételszámba megy. Kivételességét még inkább növeli sötét színezése, melyben a barna szín uralkodik.

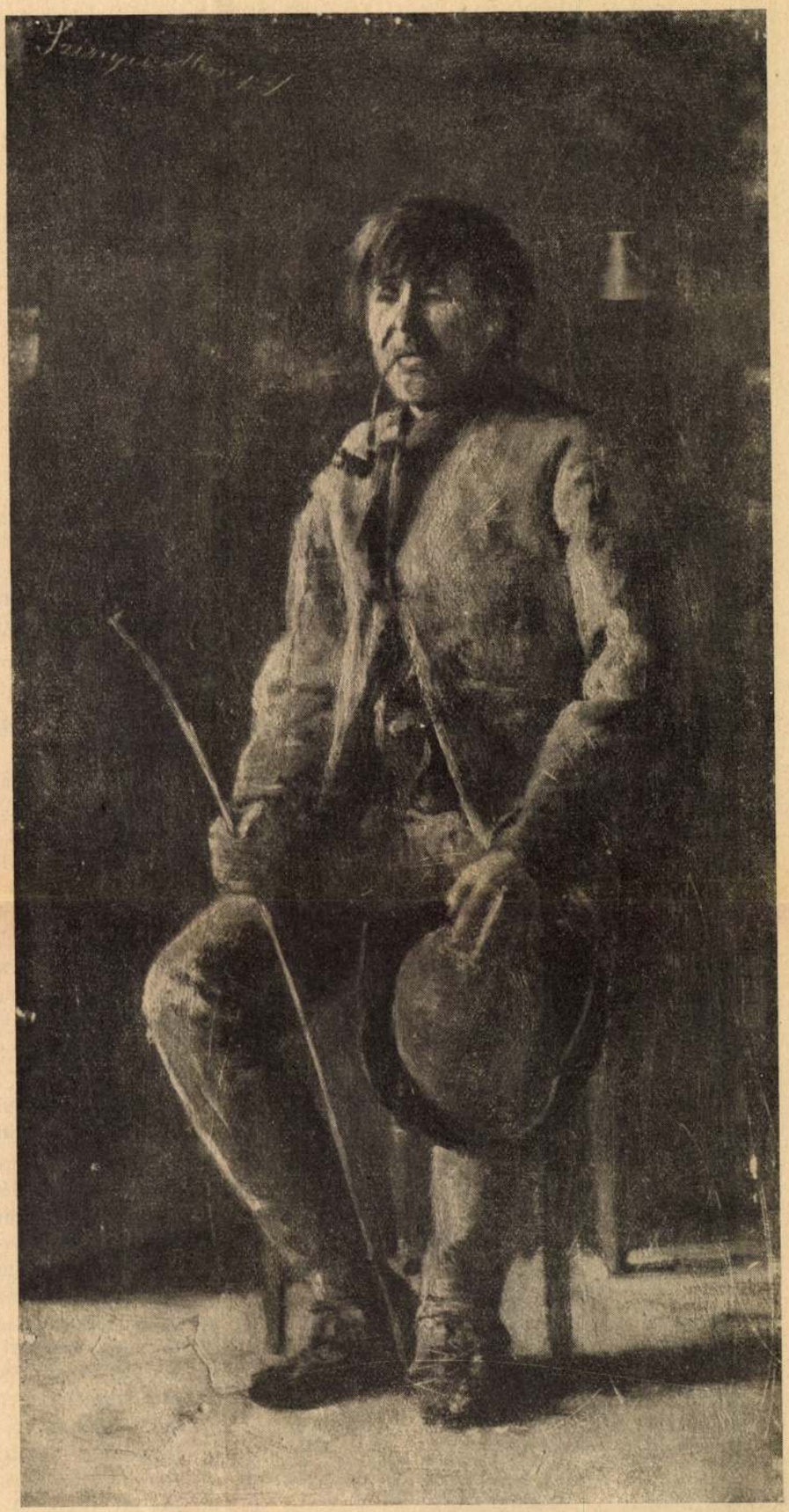

Pipázó tót. Szinyei Merse Pál festménye

Ilyen barna tónusú képe csak elvétve akad Szinyeinek. Leginkább 1880-ban festett Önarcképében ismerünk rá erre a színhatásra, s némiképpen még az 1884-ben festett nagyerejű, kitűnő Hóolvadás-ban, melyet 1935-ben Amerikából szereztem meg a Szépművészeti Múzeum számára. S valóban, a Pipázó tót a mester fiának, Szinyei Merse Félixnek szíves közlése szerint ugyanebben az időben: 1884-ben készült. Ez az évszám egyszersmind megmagyarázza az ábrázolásnak ha

Új Idők 1941. 39-re

nem is tárgyát, de legalább merőben naturalista jellemét. Ez volt az az idő, mikor Szinyei, aki odáig képei javarészét emlékezetből festette, áttért a természet után való festésre. Pacsirta című képe ugyanis, melyet 1883-ban bécsi műtermében ugyancsak emlékezetből festett, nem tetszett sem a közönségnek, sem a kritikának. Ez megingatta bizalmát addig követett módszerében, s hogy ellenőrizze magát és felfrissüljön, a természethez folyamodott és naturalisztikus hűségű tanulmányokat kezdett festeni. E tanulmányok sorába tartozik a mi kis képünk is.

Érdekes feljegyezni, hogy vele egyszerre sógora, Probsztner Béla is lefestette ugyanezt a tót zsellért. Az ő képe életnagyságú mellkép és Szinyei Merse Félix tulajdonában van. Szinyei képét nemrég a magyar művészetnek egy lelkes, régi gyüjtője szerezte meg, hogy kiegészítse vele képtárának sok év óta szeretettel és szerencsével gyüjtött Szinyei-sorozatát. Olyan műre tett szert benne, amely új árnyalattal gazdagítja a mester művészetének arculatát, s erélyes, biztos festésével és a jellemzés erejével azt is bizonyítja, hogy Szinyeinek 1884-ben még az ember ábrázolására is teljes mértékben megvolt a képessége.

0 ✧ 0

Vásár

— Elbeszélés —

Írta: **Oszlay Verona**

Vásár volt nálunk a héten. Ez a mozgalmas tény már jóelőre kellemes fényt vetett az ikrek életére, akik jelenleg az elemi iskola első osztályának padjait koptatják. Az iskolát félreérthetetlenül felesleges intézménynek tartják és ezért már szombaton harsogó örömmel jelentették, hogy hétfőn nem lesz tanítás, mert vásár lesz. Egész vasárnap az eget kémlelték és este azzal a megnyugvó érzéssel feküdtek le, hogy a jelek szerint nem lesz eső, tehát a vásár megtartása biztos. (Szóval tanítás sem lesz!)

Hajnalban vaderejű, cintányéros, trombitás zenére ébredek. Vonulnak az ablakunk alatt, amely félig nyitva van és vadul behallatszik a zaj. Odarohanok az ablakhoz, hogy becsukjam, mielőtt a gyerekek is felébrednek reá, és megkönnyebbülten látom, hogy sikerült megmenteni a reggelemet. Visszabujok és azt hiszem, még alhatok egy-két órát. De megnyílik a szomszéd szoba ajtaja és az uram dugja be rajta a fejét.

— Zene! — mondja halk vídámsággal, mintha én nem lettem volna képes a bömbölő hangokból megállapítani ugyanezt, — a vásárra ébresztik a községet.

— Hallottam, — susogom, — és úgy látom, eredményesen ébresztenek.

— Gyere, nézd meg őket az én ablakomból, olyan eredetiek.

Nem tagadom, szeretem a rezesbandát, mert olyan frissítő, vidámító, hát egy szóra indulok is, a másik szoba ablakából megnézni, meghallgatni őket (nem, mintha a csukott ablakon át nem lehetne eléggé hallani, .de ha nézi is őket az ember, mégis csak más!) Pár perc mulva óvatosan osonok vissza a hálóba, hogy a gyerekeket fel ne ébresszem. Nem is ébrednek fel, mert a kislány már ül az ágyban és hajladozó derékkal követi a zene ritmusát, az ikrek pedig bokorugró hálóingeikben a szoba közepén rakják a kállai kettőst.

— Mikor megyünk a vásárra, Édes? — rontanak nekem.

— Hát óra van, feküdjetek vissza, idejében kinn leszünk a vásáron.

A reggeli nyugalomnak vége. Hét órakor már útrakészen állanak és gyötörnek, hogy mikor megyünk? Nyolc órakor már szerencsétlen az arcuk, hogy még mindig itthon vagyunk, fél kilenckor úgy indulnak neki az útnak, mint a rohamcsapatok egy erősségnek. A vásár felé vezető szűk kis utca olyan, mint a népek országútja. Jószág, szekér, biciklista, gyalogos egymás hegyén-hátán törtetnek előre s így csigalassúsággal érjük el a vásárteret. Sátor-sátor hátán, körhinta és kikiáltók! és jó Istenem, mennyi tárgy, ami gyerek-szemnek kedves! Valahogyan, de tévesen úgy emlékeztem, hogy a vásáron főleg szita, teknő, fakanál, dézsa és cserépedény kapható, pedig dehogy! A három gyerek hol itt, hol ott tűnik el a ráncos, bő szoknyák tömege és a sátorok között és különböző tárgyakkal a kezükben rohannak vissza hozzám. Bajuszkötő, napszemüveg, stoppolófa, kaucsuk baba, síp, pisztoly!

— Viszitek vissza őket, — mondom mérgesen és mikor üres a kezük, összegyüjtöm őket a mezőn. (Árpád előtt állhatott így a hét vezér a vérszerződés előtt.)

— Nem szabad semmihez hozzányúlni, értettétek?

— Igen.

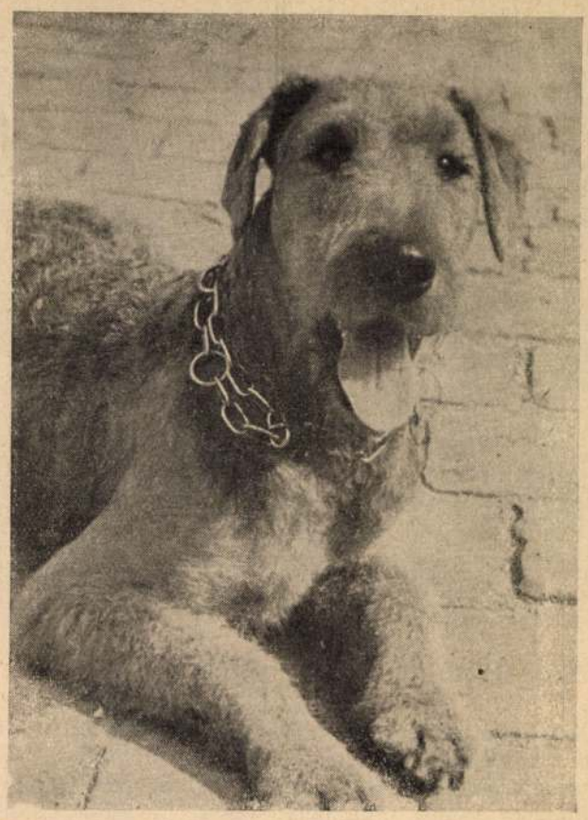

A Magyar Ebtenyésztők Egyesülete nemzetközi kutyakiállítást rendezett a Tattersallban
Airdale terrier

Mozik műsora

ADRIA (II., Margit-körút 5/b. Tel.: 353-707). Katyi. (¼5, ¼7, ¼9, v. és ü.: 11 és ¼3 órakor is.)
ALKOTÁS (I., Gömbös Gy.-út 11. T.: 355-374). Gül Baba. Híradó. (¼5, ¼7, ¼9, sz.: ¼3, v. és ü.: 11 és ¼3-kor is.)
ANDRÁSSY (Csengery-utca 39. Tel.: 124-127). Katyi. Híradó. (¼5, ¼7, ¼9, v. és ü.: 1, ¾3, ¼5, ¼7, ¼9.) Vas. d. e. 11 órakor: Eladó birtok.
ÁTRIUM (Margit-krt 55. T.: 153-034, 154-024). Magyar kívánsághangverseny. Híradó. (¼5, ¼7, ¼9, sz., v. és ü.: ¼3-kor is.)
BARLANG filmszínház (Károly-körút 3. Tel.: 422-722). A pék felesége. (½2, ¼4, ½6, ½8.)
BAROSS (VIII., József-körút 63. T.: 149-510). Katyi. (4, 6, 8, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)

Négy furcsa történet négy asszony arcáról
A négyarcu asszony
Kizárólag .. .. DUNA

BELVÁROSI HÍRADÓ MOZGÓ (Petőfi Sándor-utca 6. T.: 181-244). Róma szimfóniája (szimbólikus színes film). Rajzos híradó Nápolyról. A visegrádi ásatások. Ufa-magazin. Magyar, Ufa- és Luce-híradók. Folytatólagos egyórás előadások 10—22 óráig. Hűtött nézőtér!
BUDAI APOLLO (Telefon: 351-500). Katyi. (¼4, ½6, ½8, v. és ü.: ½2-kor is.)
CAPITOL (VII., Baross-tér 32. Keleti pályaudvarnál. Tel.: 134-337). 2. hétre prol.: Óplumkeringő. Híradó. (2, 4, 6, 8, v. és ü.: 11-kor is.)
DAMJANICH MOZGÓ (VIII., Damjanich-u. 1. T.: 425-644). Asszonyszív. Híradó. (4, 6, 8, v. és ü.: 2-kor is.)
DEÁK FILMSZÍNHÁZ (Teréz-körút 28 Tel.: 125-952, 121-343). Anyámasszony katonája (Szilassy, Pelsőczy, Bilicsy). Híradók. (½3, ¼5, ¼7, ½9.)
DUNA MOZGÓ (V., Hollán-u. 7. T.: 111-994). Négyarcú asszony. (¼5, ½7, ½9, v. és ü.: ½6-kor is.)
FÓRUM filmszínház (IV., Kossuth Lajos-u. 18. T.: 189-707, 189-543). Ma este semmi újság (Alida Valli). (½5, ¼7, ½9, sz., v. és ü.: ½3-kor is.)

Huszka Jenő felejthetetlen zenéje:
BOBHERCEG
Szilassy László, Simor Erzsi
Kizárólag ERZSÉBET filmszínház

GLÓRIA (XIV., Thököly-út 56. Tel.: 547-521). Katyi. Premier Ufa-híradó, Magyar híradó. (½4, ½6, ½8, v. és ü.: ½2-kor is.)
HÍRADÓ FILMSZÍNHÁZ (VII., Erzsébet-körút 13. T.: 222-499). Róma szimfóniája (szimbólikus színes film). Rajzos híradó Nápolyról. Az Árpádházi szentek. Ufa-magazin. Magyar, Ufa- és Luce-híradók. Folytatólagos egyórás előadások 9—22 óráig. Hűtött nézőtér!
HOMEROS MOZGÓ (XIV., Hermina-út 7. T.: 496-178). A nőnek mindig igaza van. Világhíradók. (½4, ½6, ½8, v. és ü.: ½2 órakor is.)
JÓZSEFVÁROSI (VIII., Kálvária-tér 7. Tel.: 131-316). Katyi. (¼5, ½7, ½9, v. és ü.: ½3 órakor is.) Vas. d. e. 11-kor: A szerelem nem szégyen.
KAMARA (VII., Dohány-utca 42. T.: 423-901). Jómadár! (Pelsőczy, Erdélyi, Ajtay, Szilassy). (½12, 2, 4, 6, 8.)
KASZINÓ filmszínház (IV., Eskü-út 1 Tel.: 135-329, 383-102). Anyámasszony katonája Szilassy, Pelsőczy, Vaszary, Mály). ¼4, ¼6, ½8, sz.: ½2-kor is, v. és ü.: 11, ¼4, ¼6, ½8.)
KORZÓ (IV., Váci-utca 9. Telefon: 182-818) Magyar kívánsághangverseny. (½5, ½7, ½9, sz., v és ü.: ½3-kor is.)
MESEVÁR (Szt. István-körút 16. T.: 114-502). Csókparádé. (½5, ½7, ½9, v. és ü.: ½3 órakor is.)
NEMZETI APOLLÓ (VII., Erzsébet-körút 45. T.: 222-602). 2. hétre prol.: Kölcsönadott élet. (½5, ½7, ½9, sz., v. és ü.: ½3-kor is.)

A kenyér és szerelem csodálatos története:
A pék felesége
Főszereplő: RAIMU
Kizárólag .. .. BARLANG

NYUGAT MOZGÓ (VI., Teréz-körút 41. Tel.: 121-022). Katyi. Híradó. (¼5, ¼7, ¼9, sz.: ¼3, v. és ü.: 11 és ¼3-kor is.)
OMNIA (József-körút és Kölcsey-utca sarok. T.: 130-125). 2. hétre prol.: Álomkeringő. (½5, ½7, ½9, sz.: ½3, v.: 11 és ½3-kor is.)
PETŐFI MOZGÓ (VII., Rottenbiller-utca 37/f. T.: 428-478). Katyi. (4, 6, 8, v. és ü.: 2-kor is.)
PEST-PALACE (VIII., Erzsébet-körút 8. T.: 221-222). Orient express. Magyar híradó (½ 12, 2, 4, 6 és 8 órakor.)
RADIUS (VI., Nagymező-utca 22—24. Telefon: 122-098, 120-564). 2. hétre prol.: Álomkeringő. Híradó. (4, 6, 8, sz., v. és ü.: ¼3, 4, 6, 8.)
SCALA filmszínház (Teréz-körút T.: 114-411) Makrancos hölgy (Karády, Jávor). Magyar és Luce-híradók. (½5, ½7, ½9, sz., v. és ü.: ½3-kor is.)
SZÉKELY MOZGÓ (VII., Erzsébet-körút 26. T.: 226-425). Katyi. (11, ½3, ½5, ½7, ½9.)
SZITTYA-CITY MOZI (V., Vilmos cs.-út 36/38. T.: 111-140). 2. hétre prol.: Kölcsönadott élet. Magyar híradó. (½5, ½7, ½9, sz., v. és ü.: ½3-kor is.)
SZIVÁRVÁNY MOZGÓ (VII. István-út 39. T.: 228-020). Katyi. (¼5, ¼7, ½9, sz.: ½3, v.: ½1-kor is.)
TISZA MOZGÓ (VIII., Népszínház-u. 31. T.: 133-171). Ismeretlen ellenél. (4, 6, 8, v. és ü.: 2-kor is.)
TOLDI-RIALTÓ (VII., Rákóczi-út. Telefon: 224-413). Katyi. (10, ¾12, ½2, ¼4, 5, ¾7, ½10.)
TURÁN MOZGÓ (Nagymező-u. 21. T.: 120-003) Lázadó lérj. (11, ½2, 4, 6, 8.)
ÚJBUDA (XI., Horthy M.-út 64. T.: 268-999). Szerelmi láz. (¼5, ½7, ½9, v. és ü.: ½3 órakor is.)

Elköltöztem, új címem:
KAMARA filmszínház
Jómadár
Szilassy, Pelsőczy, Vaszary, Ajtay.

Oltványi Imre:

Könyvek művészekről és a művészetről

VII.

Szinyei Merse Pál

Nem sok értelme van azon tépelődni, mi lett volna, ha Szinyei Merse Pált már ifjúkorában „felfedezik" és kezdettől fogva méltányolják nagy tehetségét. *Habent sua fata ... pictores.* Nem fedezték fel, sőt alig vették észre. Ám még csak vádolni sem lehet senkit balszerencséje miatt, megszokott művészsors az övé is. Másutt ugyanúgy megesik, hogy diadalmaskodnak a gyenge legények s kiebrudalják az erőseket. Könnyű dolguk van legtöbbször, mert újító szellemekkel szemben a többség amúgyis bizalmatlan. Az emberek nem szeretik, ha megfricskázzák lomha képzeletüket. Szemük sem áhít tágabb mezőket. Csak annak jár ki vak tisztelet, aki kész szólásformákkal, megszokott ábrázolásmóddal mutatkozik be s nem ajtóstul rohan a házba.

Szinyei a művészek eredendő naivitásával mást várt. Lelkesítést, támogatást, elismerést. S amikor mindehelyett úgy néztek el felette, mintha nem is léteznék, nem okolt ugyan senkit sikertelenségéért, hanem otthagyta a festészetet, mint Szent Pál az oláhokat s visszavonult — úrnak. Bizonyára keservesen évődött egy ideig, hisz éreznie kellett, hogy tehetsége kötelez, mint régente a nemesség, de mégsem tehetett másként. Nem volt meg benne annyi hasonló sorsú művész törhetetlen akaratereje, nem akart szélmalomharcot vállalni, az első figyelmetlenség elcsüggesztette. Nem volt lázongó természet, aki igazságáért mindenáron képes küzdeni. Azt hiszem, *Tisza* Istvánnak volt igaza. Ha jól emlékszem, azt írta, hogy Szinyei mindig konzervatív magyar úr volt s eszeágába se jutott forradalmároskodni még művészetében sem. Később is némi csodálkozással vegyes nagyúri leereszkedéssel szemlélte és kedvesen tűrte, hogy a rákövetkező nemzedék az ő nevében szálljon síkra a modern festői törekvésekért. Akik életének ebben a késői, diadalmas korszakában ismerték, amikor fejedelemként trónolt a Japán-kávéház művész-asztalánál, elsősorban úgy emlékeznek rá, mint egy előkelő földesúrra. Jól esett neki a művészek hódolata, a hivatalos körök elkésett, de annál hangosabb elismerése s a nagyközönség bűnbánó bámulata. De ki tudná megmondani, milyen érzést váltott ki belőle az, hogy a művészek hódolata az *ifjú* Szinyeinek, a *Majális* festőjének, a hivatalos elismerés az egyik legrégibb magyar család sarjának, a közönség bámulata pedig a művész erőtlenebb utóvirágzásának szólt? Eltagadhatatlanul volt valami fonák őszintétlenség az akkori ünneplésben. Nem az együttesben, hanem abban, hogy művészek, hivatalos körök, közönség mindmind mást gondoltak s az ünneplés okai homlokegyenest ellenkeztek egymással. Szinyeinek már ez sem árthatott. Remekei mögötte voltak, megérdemelt minden dícséretet, akármilyen indokból fakadt is. Milyen szép volt, milyen fölemelő, hogy a nemzet végül is egységes szeretettel sugározta be a mester őszét. Tavasszal bizony jobban esett volna neki, de végül is jobb későn, mint soha.

rokat nem befolyásolhat. Munkánk előbb-utóbb mindenütt visszhangra fog találni. Jelentős lépésnek tartanók, ha a *Balás Piri*-féle alantas szempontú, kelekótya művészetismertetések helyett az illetékesek olyan könyvek idegennyelvű kiadását tennék lehetővé, mint *Hoffmann* Edithnek, a Szépművészeti Múzeum igazgatójának mostanában megjelent Szinyei-monográfiája.

Hoffmann Edithet aligha kell bemutatnunk az olvasónak. Ha valaki nem ismeri nagyszámú művészettörténeti dolgozatát, középkori könyvkultúránk emlékeiről, a Corvin-kódexek művészi díszeiről, a régi magyar bibliofilekről szóló alapvető tanulmányait, vagy *Barabás*-monográfiáját, akkor is tudomást szerezhetett sokoldalú munkásságának egyik legértékesebb oldaláról a Szépművészeti Múzeumban rendezett páratlanul érdekes grafikai kiállítások révén. *Petrovics* Elek mellett javarészt az ő érdeme, hogy a múzeum grafikai gyűjteményének tudományos rendezése kifogástalan. A gazdag anyagot állandóan gyarapította s európai színvonalra emelte. Azok a meghatározások, melyekkel a gyűjteményben lévő eddig ismeretlen szerzőjű sokasok rajz mesterét megállapította, nemcsak módszerességéről, készültségéről, széleskörű anyagismeretéről bizonykodnak, hanem elárulják biztos ösztönét is. Neve a külföldi tudományos körökben éppoly jó csengésű, mint itthon.

Szinyei-könyvét nagyon szép tanulmányok előzték meg. Az Akadémián hallottuk előadását Szinyei kortársaihoz való viszonyáról, Szinyei ifjúkori és ismeretlen képeiről, aztán a *Majálisról*. Mindmegannyi előkészítő lépés az összefoglaláshoz. Segítségükkel keletkezett a mostani essay, amelyben a mester jellemképe és művészi pályájának rajza feddhetetlen arányban köti le figyelmünket. Mindkettőt sűrű levéldézetek hitelesítik. A gondos korrajz megkönnyíti egybevetéseit. Ezek az összehasonlítások tárgyilagosak, sosem vetik el a sulykot. Nem azzal nagyobbítja Szinyeit, hogy másokat kisebbít. A mai nemzedéktől pl. meglehetősen idegen *Böcklin* festészete s ezért igazságtalan vele szemben. Hoffmann Edith finom érzékére vall, hogy nem aprólékosan méricskéli Böcklinnek Szinyeire való hatását, nem az átvett, vagy hasonló tárgykör külsőségeinek tulajdonít fontosságot, hanem annak az akkoriban újszerű, Németországban Böcklintől kiinduló látásmódnak, amely méltán ragadta meg Szinyei fogékony lelkét. Szellemi indítékot kapott s merészebb színekre bátorkodott, puszta utánzásra nem volt képes. Nem lehet azonban Szinyei jelentőségét hangsúlyoznunk anélkül, hogy meg ne adnók Böcklinnek is, ami jogosan megilleti.

Tudós szerzőnk nyomról-nyomra, évről-évre követi Szinyei legtöbb képét s közben egy-egy festmény köré odavetíti a német s főként az elöljáró francia művészet analógiáit, úgyhogy folyton egész Európa művészetének szívedobbanását halljuk. A kor festői törekvéseiben Szinyei hol merészen előreugrik, hol egyenetlenül visszaesik, de főbb alkotásaival egyenrangú tagja marad az európai versenynek. Hoffmann Edith lelkiismeretesen ecseteli Szinyei viszonyát a müncheni akademizmushoz, a francia naturalizmushoz, a *plein air*-festéshez és az impresszionizmushoz. Az egész Szinyei-vitával a *Majális* elemzésekor végez. Idézzük sorait, nincs hozzátenni valónk. *„A Majális befejezésének pillanatában Szinyei és vele együtt a magyar festészet az európai művészet fejlődésének csúcsán áll ... A Majális plein air kép, de nem impresszionista mű, mivel nem egy véletlen kivágatot ad a természetből, hanem kompozíció ... A muló, a véletlen kirekesztésével Szinyei egyéni és magyar változatát adta az impresszionizmus európai stílusirányának ... Az ország határain túlemelkedő történeti jelentősége biztosítja helyét az európai művészet újító szellemei között."*

A szabadban-festés előfutára?

Lényegében véve azon is fölösleges vitatkozni, hogy a *plein air*, a szabadban-festés előfutára volt-e Szinyei, mint *Lázár* Béla hirdette, impresszionista volt-e, vagy csak impresszionisztikus hatású? Hasztalanul tünődünk azon, hogy milyenné fejlődött volna Szinyei, ha az annyira vágyott Párizsba is eljut, mindezzel nem sokkal jutunk közelebb a Szinyei-rejtély megoldásához. Túlzás talán rejtvényről beszélnünk, mert bármilyen csodálatos is, hogy egy valóban kivételes festő belenyugodjék a tétlenségbe, az akkori magyar művészeti állapotok, Szinyei magánviszonyai, elszakadása a termékenyítő müncheni baráti körtől eléggé megmagyarázzák magatartását. Nagyfokú érzékenység, magyari nemtörődömség szintén hozzájárultak letöréséhez, évekig tartó visszavonultsága pedig jórészt elsenyvesztette alkotó erejét. Amikor a *Majális* megfestése után több mint húsz évvel csőstül hull rá a dicsőség, késő már minden. Az oroszlán még ki-kinyujtja körmeit, de az ifjúi erő eltünt belőle. Ahelyett azonban, hogy szomorkodnánk a meg nem festett vagy gyengébb képek miatt, büszkélkedjünk inkább Szinyei remekműveivel, a *Ruhaszárítás*-sal, a *Hintá*-val a *Szerelmes pár*-ral és a *Majális*-sal. Ezekből és néhány más festményből bőven futja a mester halhatatlanságára.

Mint mondottuk, annak, hogy Szinyei az első kedvezőtlen fogadtatásra szárnyaszegetten rakta félre az ecsetet, leginkább vérmérséklete volt az oka. Mégis helyes, hogy sorsából legenda szövődött tele szemrehányással a maradi kritika és a minden újat ridegen visszautasító közönség felé. A Szinyei-eset jelképpé emelkedett. Állandóan figyelmeztető példa. Úgy hivatkozhatunk rá mindenkor, mint Franciaországban az impresszionistákra. Egy szemernyit sántít ugyan a hasonlat, mert a francia festők egy talpalatnyi földön is megvetették lábukat s igazságukba vetett rendíthetetlen hitük folytán nem sokat törődtek a kritika és a közönség tettlegességre vetemedő ellenzésével, a mi Szinyeink pedig feladta a küzdelmet. De épp ezért a Szinyei-eset fájdalmasabb. Nagy nemzetek tehetségzsongásában alig veszik észre, ha valaki elkallódik, mi azonban nem engedhetjük meg magunknak azt a lompos fényűzést, hogy művészeinket sorsukra hagyjuk.

A Szinyei Társaság és a Szinyei-irodalom

A művészi súlyánál fogva legelőkelőbb művésztársaság, a *Szinyei Merse Pál Társaság* az ő emlékét ápolja. Ezenkívül legfőbb feladatául a fiatal tehetségek felkarolását, bátorítását tűzte ki, nehogy elkallódjanak. Az Akadémiában tartott évi emlékünnepélyeken, az ugyancsak évente elhangzó serlegbeszédekben a társaság tagjai sosem mulasztják el, hogy rá ne mutassanak arra a mérhetetlen kárra, amely művészetünket a meg nem értés folytán érheti. Így Szinyei művészi jelentősége egyre jobban vésődik a köztudatba, másrészt pedig neve állandó *memento* művelődésünk őrzőihez és a közönséghez.

Az eddigi Szinyei-irodalom is gazdag és változatos. Könyvet írt róla *Malonyay* Dezső, *Lázár* Béla, *Metler* Simon, *Pátzay* Pál, de nincs olyan művészeti írónk, aki hosszabb-rövidebb tanulmányban ne foglalkozott volna vele. S ami ritkán esik meg, a Szinyeiről szóló írások szempontjuk különbözősége ellenére is egységesek abban, hogy egyöntetűen ismerik el Szinyei hatalmas tehetségét és művészetének óriási jelentőségét. Még képei rangsorozásában sincs vita. Mindnyájuk szerint első helyen áll a *Majális*.

A tárgyilagos külföld véleményét a legtömörebben a *Hoffmann* Edith idézte francia művészettörténész. *Réau* fogalmazta meg a következő pár sorban: *„(Szinyei) vitathatatlan ugrást jelent a fényért való küzdelemben. Az európai művészet egyetlen történetének sem volna szabad ezt a zseniálist hozzájárulást figyelmen kívül hagynia."* Tudjuk, hogy *Réaunak* tökéletesen igaza van, de tudjuk, sajnos, azt is, hogy bölcs tanácsát egyel-re csak mérsékelten követik a külföldi művészettörténetírók. Ez azonban bennünket, magyarokat nem befolyásolhat. Munkánk előbb-utóbb mindenütt visszhangra fog találni. Jelentős lépésnek tartanók, ha a *Balás Piri*-féle alantas szempontú, kelekótya művészetismertetések helyett az illetékesek olyan könyvek idegennyelvű kiadását tennék lehetővé, mint *Hoffmann* Edithnek, a Szépművészeti Múzeum igazgatójának mostanában megjelent Szinyei-monográfiája.

Hoffmann Edithet aligha kell bemutatnunk az olvasónak. Ha valaki nem ismeri nagyszámú művészettörténeti dolgozatát, középkori könyvkultúránk emlékeiről, a Corvin-kódexek művészi díszeiről, a régi magyar bibliofilekről szóló alapvető tanulmányait, vagy *Barabás*-monográfiáját, akkor is tudomást szerezhetett sokoldalú munkásságának egyik legértékesebb oldaláról a Szépművészeti Múzeumban rendezett páratlanul érdekes grafikai kiállítások révén. *Petrovics* Elek mellett javarészt az ő érdeme, hogy a múzeum grafikai gyűjteményének tudományos rendezése kifogástalan. A gazdag anyagot állandóan gyarapította s európai színvonalra emelte. Azok a meghatározások, melyekkel a gyűjteményben lévő eddig ismeretlen szerzőjű sokasok rajz mesterét megállapította, nemcsak módszerességéről, készültségéről, széleskörű anyagismeretéről bizonykodnak, hanem elárulják biztos ösztönét is. Neve a külföldi tudományos körökben éppoly jó csengésű, mint itthon.

Szinyei-könyvét nagyon szép tanulmányok előzték meg. Az Akadémián hallottuk előadását Szinyei kortársaihoz való viszonyáról, Szinyei ifjúkori és ismeretlen képeiről, aztán a *Majálisról*. Mindmegannyi előkészítő lépés az összefoglaláshoz. Segítségükkel keletkezett a mostani essay, amelyben a mester jellemképe és művészi pályájának rajza feddhetetlen arányban köti le figyelmünket. Mindkettőt sűrű levéldézetek hitelesítik. A gondos korrajz megkönnyíti egybevetéseit. Ezek az összehasonlítások tárgyilagosak, sosem vetik el a sulykot. Nem azzal nagyobbítja Szinyeit, hogy másokat kisebbít. A mai nemzedéktől pl. meglehetősen idegen *Böcklin* festészete s ezért igazságtalan vele szemben. Hoffmann Edith finom érzékére vall, hogy nem aprólékosan méricskéli Böcklinnek Szinyeire való hatását, nem az átvett, vagy hasonló tárgykör külsőségeinek tulajdonít fontosságot, hanem annak az akkoriban újszerű, Németországban Böcklintől kiinduló látásmódnak, amely méltán ragadta meg Szinyei fogékony lelkét. Szellemi indítékot kapott s merészebb színekre bátorkodott, puszta utánzásra nem volt képes. Nem lehet azonban Szinyei jelentőségét hangsúlyoznunk anélkül, hogy meg ne adnók Böcklinnek is, ami jogosan megilleti.

Tudós szerzőnk nyomról-nyomra, évről-évre követi Szinyei legtöbb képét s közben egy-egy festmény köré odavetíti a német s főként az elöljáró francia művészet analógiáit, úgyhogy folyton egész Európa művészetének szívedobbanását halljuk. A kor festői törekvéseiben Szinyei hol merészen előreugrik, hol egyenetlenül visszaesik, de főbb alkotásaival egyenrangú tagja marad az európai versenynek. Hoffmann Edith lelkiismeretesen ecseteli Szinyei viszonyát a müncheni akademizmushoz, a francia naturalizmushoz, a *plein air*-festéshez és az impresszionizmushoz. Az egész Szinyei-vitával a *Majális* elemzésekor végez. Idézzük sorait, nincs hozzátenni valónk. *„A Majális befejezésének pillanatában Szinyei és vele együtt a magyar festészet az európai művészet fejlődésének csúcsán áll ... A Majális plein air kép, de nem impresszionista mű, mivel nem egy véletlen kivágatot ad a természetből, hanem kompozíció ... A muló, a véletlen kirekesztésével Szinyei egyéni és magyar változatát adta az impresszionizmus európai stílusirányának ... Az ország határain túlemelkedő történeti jelentősége biztosítja helyét az európai művészet újító szellemei között."*

Kis írások, nagy művészekről

Lázár Béla, képzőművészeti irodalmunk régi, érdemes munkása a fönti címen gyüjtötte könyvbe kisebb cikkeit. Ezeket előszavában *munkaasztala forgácsainak* nevezi. Mi többre becsüljük őket. Olvasás közben meglepődünk azon a különös változáson, melyen az eredetileg napilapoknak szánt cikkek átesnek, amikor könyvbe kerülnek. Betűszerinti szövegükben nem másulnak, de kérész életükből hosszabb tartamra rendezkednek be, feladják önállóságukat, mélyebb kapcsolatok támadnak köztük, lefoszlik róluk az aktualitás színe-íze, igényesebben lépnek elénk és egyikük-másikuk valóban vígan állja az időt.

Lázár Béla azok közé tartozik, akik nem vetették magukat a művészettörténet egy-egy szűkebb korszakára, hanem egyforma kedvteléssel cserkésztek a művészet minden területén. Csak nemrégiben írt egy népszerű egyetemes művészettörténetet. Az ő tollából való *Paál* László alapvető monográfiája, *Fadrusz*, *Mányoky* életrajza s a *Szinyeiről* szóló, több nyelven megjelent munka is. Köteteket adott ki *Csók* Istvánról, *Vaszary* Jánosról, *Rudnay* Gyuláról s légióra tehetők kiállításokhoz írt bevezetései. Vitatkozott, ismertetett magángyüjteményeket s e szerteágazó munkásság mellett még arra is telt ideje, hogy egy kedves művészregényt írjon. Azonban akármerre kalandozott is el hosszú pályafutása alatt, legszívesebben a magyar művészetért s a magyar művészekért szállt síkra kitűnő kortársaival együtt. Az elhunyt *Gerő* Ödön, aztán *Lyka* Károly, *Réti* István, *Rózsa* Miklós, *Petrovics* Elek, *Fülep* Lajos, *Elek* Artúr, *Farkas* Zoltán mind olyan nevek, amelyekről sosem szabad elfeledkeznünk, amikor művészetünk önzetlen propagátorairól esik szó. Legtöbbjük ma is lankadatlan erővel, mélyült tapasztalattal és tudással szolgálja képzőművészeti művelődésünk ügyét. Mi, fiatalabbak, alig tudjuk már megérteni, az utánunk következő nemzedéknek pedig fogalma sincs arról, hogy mit jelentett az ő munkásságuk művészetünk hőskorában. Folyóiratokban, napilapokban, önálló kötetekben, propaganda-füzetekben folyt ez a szakadatlan felvilágosító és tájékoztató munka s bátorító légkörében magabízóbban festettek a festők és faragtak a szobrászok. Mennyi félreértést kellett eloszlatniok, mennyi rosszakaratot kiküszöbölniök s hányszor kellett az uralkodó művészetellenes nézetekkel szembeszállniok. Bírták az iramot s végül is győztes lett az a magasszínvonalú magyar művészet, amelyre bízni lehetünk büszkék. Ha az utóbbi években történnek is kísérletek arra, hogy kótyagos eszmék bárgyú haszonélvezői lebecsüljék legjobb művészeink alkotásait, nincs már olyan hatalom, amely eltüntesse őket szellemi életünkből s művelődésünket megfossza egészséges hatásuktól.

Lázár Béla legújabb kötetének tanulmányai a renaissance-tól *Picassó*-ig ívelnek. Szeretjük bennük írójuknak szabad portyázó lendületét, a régi jó időkre emlékeztető lelkes és hadakozó modorát. Könnyedén érintenek súlyos műtörténeti vitás kérdéseket, régi mesterekről mondanak el érdemes apróságokat. Személyes élmény melegétől fülnek, ha kortársakról van bennük szó, de nem idegenkednek az enyhe gúnyolódástól sem. Még bokros félreértésükben is rokonszenvesek, amikor például *Cézanne*-ról vagy *Matisse*-ról ítélkeznek szinte ifjúi hevességgel. Rokonszenvesek, mert írójukat támadásra is csak a művészet feltétlen szeretete sarkallja. Némelyikük csupán nyúlfarknyi, akad köztük terjedelmesebb, mindegyikükből egyaránt lehet valamit tanulnunk. Ha mást nem, azt az egyet bizonyosan, hogy szerfelett szegényes lenne az életünk a művészet nélkül. Ám a tanulságokon kívül is milyen jól esik a ma forgatagából *Lázár* Béla emlékezésein keresztül visszaszállnunk a régi Münchenbe, a régi Párizs feledhetetlen hangulatába s azt hinnünk, hogy volt korszak, amikor az emberek mindennél fontosabbnak érezték a művészetet, az irodalmat, a zenét és a tudományt. Illékony illúzió! Ám ezért az illúzióért, az örök dolgok fuvallatáért, érdemes egy estét eltölteni Lázár Béla könyvének olvasásával.

Filmhírek

Ma este semmi újság

Alida Valli

Casera *Manti*, az egykor híres újságíró egyre lejjebb süllyed a lejtőn. Valaha az első publicisták közé tartozott, ma kétsoros rendőri híreket ír. Egy este a kapitányságon találkozik azzal a leánnyal, aki négy évvel ezelőtt Konstantinápolyban megmentette az életét. Most Manti menti meg a leányt a toloncháztól azzal, hogy felelősséget vállal érte. Elhelyezi a leányt egy intézetben, reméli, hogy új életet nyit meg előtte. De amikor meglátogatja, látja, hogy keveset tett, jobban Maria mellé kell állnia. Manti céltalan élete új irányba terelődik, dolgozni kezd, ismét az első vonalba kerül. Gyönyörű lakást rendez be a leánynak, ki akarja emelni eddigi környezetéből, de épp aznap, mikor érte megy, tűnik el Maria az intézetből, összeáll régi barátjával és egy artista csoporthoz csatlakozik. Rövid boldogság után halálos betegen tér vissza az intézetbe és elmondja Mantinak, szülei azt hiszik róla, hogy tisztességes férjes asszony, most, hogy meghal, meg fogják tudni a valóságot. Könyörög az újságírónak, találjon ki valamit. Manti magához veszi a leányt, halálos ágyán megesküszik vele. Maria megnyugodva hal meg.

A rendőri riporterek világában játszódó filmben, melyet érdekes helyszíni felvételek színeznek, Alida *Valli*, a szép olasz színésznő, akit annyira szeretnek nálunk is és Carlo *Ninchi*, sok történelmi film főszereplője játszanak. Az Esperia-filmet csütörtökön a Fórum mutatja be.

Az „Anyámasszony katonája"-nak sikere

Nagy sikerrel mutatták be szerdán a *Deák*- és a *Kaszinó* filmszínházban az *Anyámasszony katonája* című új magyar filmvígjátékot. *Horváth* Jenő katonavígjátéka, amelyet *Ráthonyi* Ákos rendezett, fordulatos, nevettető jelenetekben mutatja be, hogyan lesz egy elkényeztetett, hipochondriára hajlamos fiúból nagyszerű katona. *Szilassy* László az elpuhult fiatal vezérigazgató szerepében sűrűn megnevetteti a közönséget, rendkívül bájos *Pelsőczy* Irén, az anyámasszony katonájának szerelme, rajtuk kívül *Bilicsi* Tivadar, *Mály* Gerő, *Vaszary* Piri és *Vay* Ilus gondoskodnak arról, hogy a közönség egy percig se fogyjon ki a jókedvéből. A *Deák* és *Kaszinó* új burleszk vígjátékának előreláthatólag megérdemelten nagy közönségsikere lesz.

Az osztálysorsjáték húzása

Az osztálysorsjáték szerdai sorsolásán a következő nagyobb nyereményeket húzták ki:

40.000 pengőt nyert: 52245
4000 pengőt nyertek: 54278 90281
3000 pengőt nyert: 72525
2000 pengőt nyertek: 21018 61600 51625 68590
1000 pengőt nyertek: 71078 26103 43261 96934 774 28570 37170 64789
800 pengőt nyertek: 60959 96737 35610 28762 39147 97392
600 pengőt nyertek: 83407 84214 10556 24812 76218 97545
500 pengőt nyertek: 8603 63510 71546 81446 86526 5463 81409 86278 89216 24249 48234 55910 77743
300 pengőt nyertek: 11088 13564 27592 29640 33499 35255 39757 40114 50946 51992 56011 60438 62160 69936 69959 76790 80752 83931 85501 85601 87547 88727 28012 32857 47779 63697 74825 84929 87033 94364 98863 99653 8288 9457 19407 21655 25337 27482 28604 30805 44580 47237 57894 59046 63295 65915 65974 83096 86949 92854 99758

*

A többi kihúzott szám egyenként 175 pengőt nyert.

*

A számok helyességéért nem vállalunk felelősséget.

Vízállás

A *Duna* Regensburgnál és Aschach—Krems között árad, másutt apad, Gombosig igen alacsony, lejjebb alacsony vízállású. *A szerdai dunai vízállások:* Schärding 296 cm, 34 százalék, Passau 404 és 22, Krems 229 és 14, Bécs 204 és 17, ma 218 és 19, Pozsony 244 és 18, Gönyü 152 és 17, Komárom 178 és 18, Esztergom 163 és 19, Budapest 204 és 20, ma 200 és 19, Paks 196 és 19, Baja 250 és 18, Gombos 253 és 20, Palánka 243 és 23, Újvidék 311 és 23. — A *Rába* Szentgotthárdnál mínusz 64 és 4. — A *Dráva* Barcsnál 105 és 16, Drávaszabolcsnál 120 és 15. — A *Tisza* igen alacsony vízállással végig apad. *A szerdai tiszai vízállások:* Máramarossziget 100 és 4, Visk 60 és 3, Tekeháza 26 és 3, Tiszaújlak 54 és 1, Vásárosnamény 136 és 4, Tokaj 101 és 3, Tiszafüred 50 és 1, Szolnok 50 és 3, Csongrád 54 és 3, Szeged 153 és 5, ma 150 és 4, Zenta 110 és 3, Titel 168 és 13. — A *Szamos* Désnél mínusz 73 és 1, Szatmárnémetinél mínusz 120 és 0. — A *Bodrog* Bodrogszerdahelynél 36 és 2. — A *Sajó* Bánrévénél 12 és 5. — A *Hernád* Hidasnémetinél 3 és 8. — A *Berettyó* Margittánál mínusz 20 és 4. — A *Körösök* Csucsánál 28 és 6, Nagyváradnál mínusz 151 és 3, Békésnél 12 és 13, Gyománál 252 és 37. — A *Maros* Marosvásárhelynél mínusz 74 és 3, Makónál mínusz 28 és 3. — A *Balaton* Siófoknál 77 és 63. — A *Velencei-tó* Agárdnál 87 és 42.

— **„Újabb ciánmérgezések"** című augusztus 22-én megjelent hírünkkel kapcsolatban a pesti izr. hitközség annak megállapítását kéri, hogy a több rosszullétet okozó ciánmérgezés nem Síp-utca 12. számú székházában, illetve az abban levő irodahelyiségekben történt, hanem a Síp-utca egy másik házában.

Rádióhírek

BUDAPEST I. (Csütörtök.) **6:** Üzen az otthon — **6.25:** Ébresztő. Torna. — **6.45:** Reggeli zene. — **7:** Hírek. — **10:** Hírek. — **10.15:** Budapest honvéd őrzászlóalj zenekara. — **11.10:** Vízjelzőszolgálat. — **11.15:** Beethoven: F-dur vonósnégyes. — **11.40:** Külföldi híradó. — **12:** Harangszó. — **12.10:** Rádiózenekar. — **12.40:** Hírek. — **13.20:** Időjelzés, vízállásjelentés. — **13.30:** Honvédeink üzennek. — **14:** Ilniczky László szalonzenekara. — **14.30:** Hírek. — **15:** Horváth Dudás József cigányzenekara. — **15.25:** Az úszás általános szervezéséről. (Zsingor László.) — **15.55:** Régi magyar mesemondók. (Rexa Dezső.) — **16.15:** Idegennyelvű hírek. — **16.45:** Hírek. — **17:** Laurisin Irén magyar népdalokat énekel. — **17.25:** Húst együnk vagy gyümölcsöt? (Dr. Weninger Antal.) — **17.50:** Tánczene. — **18.20:** Költemények. — **18.35:** Beethoven: Esz-dur szonáta. — **18.50:** Hírek. — **19:** A Székesfővárosi Zenekar hangversenye. — **21:** „Ahogy te akarod". Vígjáték. — **21.25:** Rosita Serrano műsorából. — **21.40:** Hírek. — **22.10:** Rádiózenekar. — **23.10:** Magyar nóták. — **23.45:** Hírek.

BUDAPEST II. 16.15: Szalonötös. — **17:** Ruszin hallgatóknak. — **17.30:** Ágnes. (Örvös Lajos.) — **17.50:** Magyar nóták — **19:** A nővér. (Magyary Zoltánné dr. Techert Margit.) — **19.25:** Olasz melódiák. — **20.15:** A modern vegytan megalapítója. (Sztrókay Kálmán.) — **20.35:** Könnyű dalok. — Utána: Hírek.

* **A rádió felújítja Strauss József „Tavasz" című operettjét.** Rég hallott bűbájos melódiák csendülnek fel a rádióban szombaton, augusztus 28-án, 19 órakor, Budapest I. műsorán. A rádió felújítja Strauss József *Tavasz* című operettjét, amely annakidején nagy sikert aratott, azután érdemtelenül feledésbe merült. A muzsika összekötő szövegét *Liszt* Nándor írta és *Ághy* Erzsi mondja el, az együttest — amelynek tagjai *Laurisin* Lajos, *Farkas* Ilonka, *Matány* Antal, *Medgyaszay* Vilma, *Lenhardt* Ilona, *Madarász* László, *Gyurkovics* Mária, *D'Arrigo* Kornél, *Gere* Lola és *Pataky* Jenő — id. *Stephanides* Károly vezényli.

— **Adomány.** Özv. *Révai* Ödönné alhalálozása alkalmából *P. B.* 20 pengőt küldött koszorúmegváltás címén a Vöröskereszt javára.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS FELELŐS KIADÓ:
BARANKOVICS ISTVÁN

Augusztus 26 Csütörtök

Nekünk se statikára, se dinamikára nincs szükségünk, hanem elsősorban stabilitásra, szilárdságra, megbízhatóságra, egyensúlyra s mindenekfölött pedig reális államkormányzati politikára.
„Pethő Sándor

Napirend

CSÜTÖRTÖK, 1943 AUGUSZTUS 26.
Róm. kat.: Zefirin. — Protestáns: Izsó. — Görögkatolikus: Adrián. — Ó-görög 13.: Maxim.

A nap kel 5 óra 54 perckor, nyugszik 19 óra 36 perckor, a hold kel 1 óra 37 perckor, nyugszik 17 óra 12 perckor.

Mi van a hivatalos lapban

A hivatalos lap szerdai számában a következőket találjuk. Rendeletek: a Nemzeti Szabadkikötő és Tengerhajózási Vállalat kikötői rendtartásáról — a bor viszonteladói árának megállapításáról szóló rendelet módosításáról — a polgári használatra forgalomba hozott fegyverek és lőszerek gyári és forgalmazási árának szabályozásáról — a hűtőházi díjak megállapításáról — a fémjelzési illetékek újabb megállapításáról. — Pályázatok: a szabadkai kisdedóvónőképző intézet altiszti állásra — a csendőrség csapattiszti próbaszolgálatra való felvételre — a Titeli Tisza—Duna Belvízszabályozó Társulat gépészi állásra — számos község segédjegyzői, valamint írnoki állásra — a kézdivásárhelyi Bábaképző Intézet gondnoki állásra — Pestszentlőrinc polgármestere három díjnoki állásra hirdet pályázatot.

Sporthírek

DÖNTETLENÜL VÉGZŐDÖTT a hétköznapi bajnoki mérkőzés: *Gamma—Újpest 2:2 (2:0).* A közelmultban lefolyt *Szent István-kupamérkőzések* eredményei alapján a kupagyőztes *Újpest* volt a mérkőzés favoritja, amely tudvalevően *2:1* arányban győzte le a döntőben a *Ferencváros* csapatát, amely viszont az elődöntőben 4:0-ra verte a *Gammát*. De hát a futballban nincsen — papírforma. Az első két gólt a *Gamma* érte el *Liszkai* és *Kincses* révén még az első félidőben, majd az újpesti *Zsengellér* és *Pozsonyi* gólja tette döntetlenné a mérkőzést.

A MAGYAR—SVÉD ÚSZÓMÉRKŐZÉSEN a következők fogják képviselni a magyar színeket:

100 m: Kőrössy, Szatmáry (Tátos).
400 m: Tátos, Galambos.
1500 m: Tátos, Vörös.
100 m-es hát: Galambos, Valent.
200 m-es mell: Szegedi, Németh.
4×200 m-es váltó: Szatmáry, Tátos, Angyal II., Végházi (Kőrössy, Csuvik).
Műugrás: Hidvégi, Dömény.
Toronyugrás: Hidvégi, Papp.

A vízipóló csapatot csak ezután fogják összeállítani.

Lósport

A GÖDÖLLŐI-DIJ. I. *Pistike*, II. *Bácsi*, III. *Brigi*. *Pistike* megugrott az indításnál, a *paris* favorit *Bácsi* viszont nehezen kapott lábra és fejhosszal verve maradt. *Brigi* is mindössze nyakhosszal maradt le harmadiknak *Ditto* előtt. A 2400 méteres gátversenyben *Vessző* győzött rövid fejhosszal, de hivatalból diszkvalifikálták, így a favorit *Felemás* lett első. A már 70—80 hosszal vezető *Torma* pontosan utolsó lett. A szerdai verseny részletes eredménye a következő:

I. Újpesti díj. 2100 m. 1. **Mamunia** (Szokolai, 2). 2. Mikádó. 3. Csángó. Fm.: Burella. 2, ½ hossz. Tot: 10:27, befutó 46. — II. Gátverseny-hendikep. 2400 m. 1. **Felemás** (Klimscha II., pari). 2. Hárpia. 3. Regruta. Fm.: Vessző, Torma. ¾, 15 hossz. Tot: 10:18, 12, 13, befutó 48. — III. Elsőosztályú eladóverseny. 1000 m. 1. **Doboka** (Szokolai, 6:10 reá). 2. Trója. 3. Buran guillarde. Fm.: Remete, Hencegő, Justitia, Mercur, Szemtelen 1, 2½ hossz. Tot.: 10:16, 12, 18, 13, befutó 120. — IV. Gödöllői díj. 1000 m. 1. **Pistike** (Rózsa, 3). 2. Bácsi. 3. Brigi. Fm.: Ditto (IV.), Eszter, Claudius, Adu, Suttogó, Röv. fej-, nyakhossz. Tot: 10:51, 14, 11, 16, befutó 130. — V. Nyeretlen kétévesek hendikepje. 1100 m. 1. **Malabar** (Szokolai, 2). 2. Sógor. 3. Famulus. Fm.: Árgyélus, Eszkimó, Szebb jövő, Drágaság, Durcás, Flórián. ¾, ½ hossz

Botozás a Szent István-parkban

Érdekes és szokatlan ügyet fog tárgyalni a közeljövőben az V. ker. kapitányság. Egy budapesti úriasszony, *Horváth* Vilmosné tett feljelentést *súlyos testi sértés és életveszélyes fenyegetés* címén *Kiss* József, a Nemzeti Bank főellenőre ellen. Horváth Vilmosné feljelentésében előadja, hogy augusztus 13-án este kisfiával a Szent István-parkon keresztül a villamosmegállóhoz igyekezett. A parkban gyermekek teniszeztek és egyikük a labdát véletlenül egy földszinti ablak *lehúzott redőnyébe ütötte.* A következő pillanatban a szomszédos ablakból egy férfi hajolt ki és *durván szitkozódva rákiáltott Horváth Vilmosné kisfiára.* Az úriasszony természetesen tiltakozott az igazságtalanul kapott támadás miatt, mire a férfi — akiről később kiderült, hogy Kiss József, a Nemzeti Bank főellenőre — tovább folytatta a szitkozódást, sőt *életveszélyesen megfenyegette a kisfiút* és édesanyját is. Az úriasszony, hogy a kínos feltűnést elkerülje, tovább ment, azonban *a sarkon hirtelen eléjük állt a főellenőr és egy turistabottal ütlegelni kezdte a kisfiút.* Horváthné meg akarta akadályozni kisfia bántalmazását, mire *a dühöngő férfi az úriasszonyra támadt* és összeverte. Végül is a járókelőknek kellett megfékezniök Kiss Józsefet. Horváth Vilmosné csak sógornője segítségével tudott lakásáig menni, ahol a kihívott orvos *nyolc napon túl gyógyuló sérüléseket állapított meg* rajta. Az esetnek a főkapitányságon lesz majd folytatása.

Egy finn város ötszázéves fennállását ünnepelte

Helsinkiből jelentik: A nyugatfinnországi Naantali város hétfőn ünnepelte fennállásának ötszázadik évfordulóját. Az 1100 lakosú finn várost a fővárosból és környékéről érkező vendégek színültig megtöltötték. Az ünnepség a város ősi templomában folyt le. *Ryti* államelnökön kívül jelen volt az ünnepségen *Linkomies* miniszterelnök és a kormány több tagja is.

Gyermekgyilkosság Marosvásárhelyen

Kolozsvárról jelenti a *Magyar Nemzet* tudósítója: A marosvásárhelyi rendőrség gyermekgyilkosság miatt letartóztatta *Veres* Sándort, az egyik előkelő cukrászda tulajdonosát. Nemrégiben az történt, hogy az egyik cukrászkisasszony hosszabb időre eltávozott az állásából. Mint később kitudódott, *Körtvélyfa* községben június 6-án *egészséges gyermeknek adott életet.* Július végén azonban a *gyermek hirtelen eltűnt.* A rendőrség nyomozni kezdett az ügyben. A szálak Veres Sándorhoz vezettek. Hosszas vallatás után Veres *beismerte, hogy augusztus 12-én a gyermeket megfojtotta.* A rendőrség Veres Sándort *letartóztatta.* Az ismertnevű cukrász letartóztatása nagy feltűnést keltett Marosvásárhelyen.

Egy orvostanhallgató nemzetgyalázási bűnpere

Leimdörfer István 30 éves külföldi illetőségű orvostanhallgató magyar területre szökött és itt a bejelentő lapon hamis adatokat írt magáról. Ezért közokirathamisítás vétsége miatt bűnvádi eljárás indult ellene és *jogerősen öthónapi fogházra* ítélték el. A büntetésének elszenvedése után, mint külföldit *kitoloncolták*, azonban csakhamar visszaszökött Magyarországra. A határon elfogták és most már tiltott határátlépésért ítélték el *egyhónapi* fogházbüntetésre. Az ítélet kihirdetése után Leimdörfer István a főtárgyalási elnökhöz fordult azzal a kérdéssel, hogy *nem lehetne-e neki magyar területen azilumot kapni*, mivel nincs állampolgársága és *nem szeretné, ha újra eltoloncolnák innen.* A főtárgyalási elnök közölte az orvostanhallgató vádlottal, hogy a kívánsága nem bírói, hanem közigazgatási eljárás alá tartozik. Ennek hallatára az orvostanhallgató dühösen kifakadt és olyan kifejezésekre ragadtatta magát, amelyek miatt nemzetgyalázás, továbbá az 1920. évi I. t.-c. 14. szakaszába ütköző vétség miatt új bűnvádi eljárás indult ellene. A győri törvényszék ötöstanácsa vonta ezért felelősségre, ahol a vádlott azzal védekezett, hogy *összeroppant az idegállapota, teljesen lerongyolódott és elkeseredésében használta a terhére rótt kifejezéseket.* A törvényszék ötöstanácsa bűnösnek mondotta ki és *hathónapi fogházra* ítélte el. Fel került az ügy végső döntésre a királyi Kúria elé is, ahol dr. Gergics Károly tanácselnök vezetése mellett tárgyalták az ügyet és a vádlott semmisségi panaszait elutasítva a hathónapos fogházbüntetést a királyi Kúria is helybenhagyta, de ezenfelül ítéletileg *elrendelte, hogy a vádlottat az ország területéről ki kell tiltani. (MOT.)*

Közellátási hírek

Tájékoztatás a vajkiosztás ügyében

A székesfőváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy a közellátási miniszter intézkedése folytán úgy Budapesten, mint közellátásilag a fővároshoz csatolt megyei városokban és községekben személyenként 5 kg vaj kerül a tejkimérő üzletek útján a közellátási szelvény „Z" betűs szelvényének bevonása mellett kioszthára.

A közellátási szelvényívek birtokosai augusztus 26-a és szeptember 4-e között jelentkezzenek a lakásukhoz közel eső valamely tejkimérő vagy tejtermékek árusítására iogosított kereskedő üzletében, ahol a birtokukban lévő közellátási szelvényívekről a kereskedő levágja és átveszi a vajkiosztásra kijelölt „Z" betűs szelvényívet és arról elismervényt ad, amelyen a kiszolgáltatásra kerülő vajmennyiséget és az időpontot is feltünteti. A kereskedő a beszedett közellátási szelvényeket naponként annak a tejvállalatnak küldi meg, ahonnan a tejet rendszeresen kapja. A tejvállalat a beküldött szelvények számának megfelelő vajmennyiséget a kereskedőnek a beküldést követő negyedik napon küldi meg. A kereskedők által bevont szelvényeket 100 darabonként ívekre ragasztva, szeptember 30-áig az Élelmiszerjegy Központban, a környéken pedig a helyi kirendeltségeknek kell beküldeni. *(MOT.)*

Halálozás

Dr. *Smilovits* Imréné kórházi főorvos felesége augusztus 21-én Veszprémben meghalt. (Minden külön értesítés helyett.)

Özv. *Pintér* Endréné, néhai *Pintér* Endre h. államtitkár neje f. évi augusztus 24-én, áldásos életének 78. évében rövid szenvedés után elhunyt. Temetése augusztus 26-án délután 4 órakor lesz a farkasréti temetőben. Az engesztelő szentmiseáldozatot augusztus 27-én reggel mutatják be a Mindenhatónak a tabáni plébániatemplomban.

— **Életuntak.** Rákospalotán a Dessewffy-utca 61. számú házban felakasztotta magát *Wallaschek* György nyugdíjas Meghalt. — A Kmetty-utca 36. számú házban *Kellner* Rozália mérget ivott és meghalt.

Színházak műsora

Új Magyar Színház. Minden este és vasárnap d. u.: Zsuzsó. (3, ½7.)
Margitszigeti Szinpad. Minden este: Víg özvegy (½8.)
Fővárosi Operettszínház. Minden este és vasárnap d. u.: Egy boldog pesti nyár. (3, 6.)
Erzsébetvárosi Színház. Minden este és vasárnap d. u.: A két Kapitány (4, 7.)
Márkus-park Színház. Minden este és vasárnap d. u.: Legszebb éjszaka (4, 7.)
Revűpalota. Minden este, csütörtök szombat és vasárnap d. u.: Színek országa. (¼4 ½7.)
Komédia Orfeum. Minden este, szerda, szombat, ünnep és vasárnap d. u.: Szőr a szitába . . . (¼4, ½7.)
Kamara Varieté. Minden este, csütörtök szombat vasárnap és ünnepnap d. u.: Víg özvegy (4 7 vas. és ünnepnap: ½3, 5, ½8.)
Fényes Cirkusz. Minden nap: Charlie Rivels, Repülő motorkerékpáros, Repp. a zsonglőrkirály, stb. (¼4 ½7 vas. d. e 11.)
Sportcsarnok. Minden nap: Villámrevű 16 világvárosi attrakcióval (4, 7.)
Magyar Műszinkör. Minden délután és este: Tábornokné. (½6, ½8, vas. és ünnepnap ¼4, ½6, ½8.)
Többi szinház: Nyári szünet.

Zenei hírek

Ma 7-kor Csilléry-Beethoven VII.

Mozart G-dur hegedűverseny, játssza **Lengyel** Gabriella. **Kodály:** Nyári este. **Főv. Zenekar. Főv. Képtár. (Harmónia.)**

HUNGÁRIA PARK
ma 3/4 7-kor:
Muráti Lili, Simor Erzsi, Kiss Manyi, Könyves Tóth E., Senyei Vera, Szemere Vera, Tahy Anna, Mária, Bilicsi Tivadar, Mihályi Ernő, Pataky Jenő, Solthy György.

NYOMATOTT A GLOBUS NYOMDAI MŰINTÉZET RT. KORFORGÓGÉPEIN. BUDAPEST, VI., ARADI-UTCA 8. — FELELŐS: VITÉZ MARGITTAY ANTAL IGAZGATÓ

Szi~~ss~~nyei-Merse Pál

festő

Fővárosi Lapok 1900. nov. 29., 9. old.
(K. K.: A nemzeti szalon tárlata)

Kalmár

Szinyei Merse Pál
Festő

Fővárosi Lapok 1896. aug. 17., 7. old.
(Művészeti.)

Kalmár

Szinyei Merse Pál
festő

Fővárosi Lapok 1896. máj. 18., 1. old.
(Szana Tamás: A műsamokból.)

Kiszámi

Szinyei Merse Pál
festő

Fővárosi Lapok 1896. okt. 24., 8. old.
(Művészetek. a komány művásárlásai.)

Kalmár

Szinyei Merse Pál
festő

Fővárosi Lapok. 1900. dec. 30., 11. sz.
(Művészet. Apróbb művészeti hírek.)

Kalmár

S z i n y e i M e r s e P á l
festő

Meier-Graefe J.: Im alten Oesterreich-Ungarn. Berliner Tageblatt. 1920.aug.8.

Szinnyei Merse Pál
festő

Fővárosi Lapok 1900. dec. 16., 6. old.
(Vajda Ernő: Téli tanítás.)

Kálmán

HÖLGYFUTÁR

Mit vehetünk át a néptől?

Ha kirándulást teszünk olyan vidékekre, ahol a nép még öntudatosan viseli csodálatraméltó, festőien szép öltönyeit, láthatjuk, hogy a magyar multból áthozott kincsek mily gazdaggá teszik asszonyaink öltözékét. Annál szomorubb a helyzet, ahol a városból hozott és tévesen felfogott kultura pusztitja az ősi hagyományokat, szokásokat. Már az veszedelmet jelent, mikor a falusi lány szégyelni kezdi ráncos, bő szoknyáját, feszes, kis pruszlikját s azokat vásári, ócska holmival cseréli fel. Ő azt hiszi, hogy igy nemcsak szebb, de valahogyan több is. Aztán egyszerre a földmunka sem izlik neki, ott hagyja a tanyát, a földet, a friss, harmatos rétet és hütlenségével megalapozza saját tragédiáját. Pedig hogy milyen szép a népviselet, hogy milyen megkapó látványt nyujt egy vasárnap délelőtti, templomelőtti felvonulás, azt csak az tudja, aki látott már ilyet. Nincs az a festő a világon, akit ne ihletne meg a sok szin varázsa, a természetes szepségü falusi lányok ütemes járása, ahogy jönnek a muskátlis kicsi ablakok alatt.

A divattervezők figyelmét sem kerüli el a pompás viselet. Szebbnél-szebb modern ruhaötletek jutnak az eszébe s kivánkoznak ecsetjére. Ha sorra vesszük a különböző vidékek népviseletét, akár női vagy férfi ruházatát, látjuk, hogy mennyi lehetőség kinálkozik mindegyikben a divattervező számára.

Maradjunk most egyelőre Budapesthez közel s látogassunk el Kalocsára, az Alföld virágoskertjébe. Csupa szin, tarkaság, virág és virág mindenütt. Az asszonyok és leányok ruháit tetőtöltalpig mesterien kivarrt ágak és füzérek diszitik.

Ugyszintén a párnákat is himzett virágerdő boritja. De virágok szinpompás összevisszaságát látjuk a házak és szobák falára festve is. S azt, hogy ebből a szép kalocsai népviseletből milyen elragadó nyári rokolyát varrhatunk magunknak és a gyerekeinknek is, azt a mellékelt kép mutatja. A népi jelleg rajta maradt a ruhán és mégis modernné vált. Utazzunk tovább. Utunk felfelé vezet Borsod megyébe. Mezőkövesdre készülünk. Itt is virágokkal diszitett, szép szines viseletben fogadnak bennünket az asszonyok és férfiak egyaránt. Ezek már másfajta virágok. Tömörek, dekorativak, erősen stilizáltak. Viseletük is egységes és mégis mind más, ezerféle változat rejlik bennük. Modern ruha tervezésre szintén kiválóan alkalmasak. A bemutatott imprimé ruha a legjobban bizonyitja ezt. Ugy a kalocsai, mint a mezőkövesdi himzések gyermekruhák varrásánál kiválóan alkalmas diszitő elemek.

Gyümölcsápolás és védelem

Soha a gyümölcsnek nagyobb értéke nem volt, mint napjainkban, fokozott gonddal kell tehát ugy a fákat, mint a termést ápolnunk. Egy mázsa tökéletesen szép alma sokkal többet ér, mint két mázsa hitvány és gondozatlan. Ne feledjük, hogy ha egy fán tul sok gyümölcs mutatkozik, azok mindenesetre kicsinyek maradnak. Ha a mutatkozó gyümölcs felét fejlődés közben eltávolitjuk, számbelileg kevesebb, mennyiségre azonban ugyanannyit kapunk, mint ha mindet be hagytuk volna érni, mert a megmaradt gyümölcs annyival szebb és nagyobb lesz. Értékben pedig hasonlithatatlanul többet érünk el. De más előnye is van a tulzott gyümölcstermés ritkitásának. Az ágakat kiméljük meg, ami által a következő évre jobb gyümölcsrügyeket képezhetnek. Különös jelentősége van a ritkitásnak

a nyesett fáknál. A nyesés, illetve formázás által már elkerüljük a fákat kimeritő tulzott termést, de még rendes gyümölcsképződésnél is sok aprót kiszedünk, hiszen a spalierfák minden gyümölcsének mintapéldánynak kell lennie.

Várjuk meg, amig virágzás után a meg nem termékenyitett apró zöld gyümölcsök magukról lehullanak és ezután a természetes selejteződés után fogjunk csak a ritkitáshoz. Se elhamarkodni, se el nem késni! Mikor a kis gyümölcsök diónagyságura nőttek, szedjük ki először a férgeset, aztán a visszamaradtakat, vagy elnyomorodtakat. Kéthetenként háromizen ismételjük meg ezt a müveletet.

Amennyiben egy magánosan álló fa jól volt kezelve, ép, erős koronája van és nincs tulterhelve, feltámasztás nélkül is elbirja gallyait. Azok a fák, melyeket az idén tulterheltségük miatt támasztani kellett, jövőre bizonyára nem hoznak termést, mert kimerültek. Mi pedig évente megismétlődő, egyenletes termést akarunk. Igy kezelve, jó gyümölcstermő években kitünő minőséget kapunk, de rossz esztendőben is terem valami, az pedig tudvalevő, hogy rossz években jelentékenyen nagyobb a gyümölcs ára.

Törpe és spalierfáknál zsineggel az ághoz erősitett kis deszkákkal támaszthatjuk alá a gyümölcsöt. Kevés mohát tegyünk a deszkára, hogy a gyümölcs puhán feküdjék. Igy valóságos csodapéldányokat termeszthetünk. A magyarázat egyszerü. Könnyebben kapja meg a gyümölcs táplálékát igy, mint ha szabadon lóg az ágról és azt még lefelé is huzza. A lefelé hajló ág mindig kevés nedvet kap, azért is gyengébb a többinél.

A nemes gyümölcsök — kalvil almák, óriás körték — azáltal is védhetők, ha a szedés előtt 4—6 héttel papirzacskót huzunk rájuk. A papir védi a gyümölcs héját, az gyenge, puha és további tágulásra képes marad, ezért a gyümölcs nagyobb lesz. A papir akadályozza a szinesedést, ezért szedés előtt pár nappal eltávolitjuk.

Aki passziózni akar, próbálja meg egyszer, hogy lehet a gyümölcsöt napfénnyel festeni. Olyan fajta almát válasszunk ki, mely természettől fogva szép piros. Ezeket papirzacskó segitségével először elhalványitjuk. 12—14 nappal a szedés előtt papirból sablonokat vágunk ki, kezdőbetüket, koronát, különféle rajzokat és gummiarabikummal ráerősitjük a gyümölcsre. Most erős napnak tesszük ki a sápadt körtéket vagy almákat. A sablon alatt halvány marad a héj, a gyümölcs többi része szépen megpirul. Csomagolásnál a rajzot felül hagyva, képekkel diszitett gyümölcsöt küldhetünk rendelőnknek. Képzeljük el egy budapesti kirakatban ezt a szép árut!

Valami nem jól van

Mondjuk, hogy nem is igaz az, amit most leirok, — hogy csak ugy iróasztal mellett gondoltam ki. De akkor is érdemes volna a kérdéssel foglalkozni, legalább is annyira, mint ahogy keresztrejtvényen törjük a fejünket, például, hogy mi az: kilenc betüből áll, — sokszor követjük el mindnyájan — az utolsó három betüje „...ság"? Mondom, tegyük fel, hogy nem igaz.

Egy asszony kopogtatott be hozzám a napokban, akit harminc éve nem láttam. De ráismertem, mert olyan volt, ahogy az anyja állt előttem, gyermekkoromban. Tartotta magát, de csak addig, amig egy ügyetlen kérdést nem tettem. Pedig az eléggé az elején történt. Azt kérdeztem tőle:

— Hogy vagy?

Először csak a szemébe szökött föl a könny, aztán a hangja is remegett, végül zokogás lett belőle.

— Nyolc gyermekem van, — mondta — nyolc gyermekem és három unokám. És most az uramat elveszi tőlem egy másik asszony.

— Ó, bizonyára sötéten látsz. Ideges vagy és gyanusitgatsz. A férfiak szeretnek egy kicsit elszórakozni mással, nem szabad féltékenykedned.

Az asszony legyintett. Féltékenykedni? Gyanusitani? Dehogy gyanusitott, inkább semmiáron sem akarta elhinni az egészet, hisz soha sem volt közöttük semmi. Együtt küzködték át a legnehezebb éveket, együtt vitték a terheket, örültek a nyolc gyermek érkezésének, örültek fejlődésüknek, minden, minden rendben volt, egészen addig az átkos áthelyezésig.

— Amig mi is jöhettünk, az uram ott kapott szállást ennél az asszonynál. És amikor ez látta, hogy milyen rendes ember, hát elvette tőlem. Tőlem a férjemet, a gyerekeimtől az apát.

— De engedd meg, hát a férjed nem egy kiállitott tárgy, aki azé, aki elcsomagolja magának, azért az mégis csak nagy jellemgyengeség az uradtól.

Az asszony haragosan nézett rám:

— Nézd, én nem azért jöttem ide, hogy mindenféléket mondjál az én szegény, megtévedt uramra. Én tanácsot akarok kérni tőled, hogy kinél jelentsem fel ezt az asszonyt.

Csodálkozva néztem rá. Mit feleljek erre? De ő nem vette észre csodálkozásomat.

— Ti folyton családvédelemről beszéltek. Ti megvéditek az elhagyott gyermekeket. Itt van egy nyolcgyermekes család és te nem akarsz semmit sem tenni, hogy megvédjél minket. Vagy azt gondolod, — folytatta —, hogy ezt szabad? Én harminc éve hüségesen álltam az uram oldalán. Kell lenni egy olyan törvénynek, amely megakadályozza, hogy ilyesmi előfordulhasson.

— Az urad semmi esetre sem hagyhat el téged törvényesen. A fizetéséhez vagy legalább is annak nagyrészéhez feltétlenül jogotok van.

— De én nem a pénzről beszélek. Én azt akarom, hogy az uram velünk töltse a szabadidejét és nem azzal az asszonnyal. Én azt akarom, hogy ujra fontos legyen neki, hogy Péterkének jól sikerült-e a vizsgája és hogy Klárikának a kisbabája mennyit gyarapodott egy héten. Mert most nem érdekli semmi, amióta az az asszony elvette tőlünk.

Zavartan hallgattam. De ő folytatta:

— Nézd, most háboru van, most statárium van. Aki másvalakitől csak a legcsekélyebbet is elveszi, halálbüntetéssel fenyegetik. Az nem lehet, hogy minket ne védjen meg semmi. Hát, aki egy családtól elveszi a fejét, a központját, a fenntartóját, a gyerekek biztonságát, egy asszony élet-célját, emberi önérzetét, öregkorának nyugalmát és fényét, arra nincs semmiféle büntetés? Arra nincsen törvény? Ezt szabad?

Nem tudtam mit mondani. Hallgattunk. Ő kérdőn és reménykedőn. Én zavartan, és feszélyezve, mondjuk, hogy nem igaz az egész. De, ha igaz lenne, mit kellett volna felelnem?

STADLER FRIEDA

Pünkösdi étrendünk

RÉTES

Rétes a tészták királynője. Ugy vélem, mindannyian megegyezünk abban, hogy a mi csodafinom cseresznyés- és turórétesünknek már nincs fokozata a többi tészták között. Nincs is ember, aki ezeket ne szeretné. Érdemes, sőt meg is kell tanulni a készitését, mert szeretjük, nem olyan drága, mint a tortaféle — ó és mennyivel jobb! — és mert kevés anyagból egy jó nagy tál tésztát nyerünk.

Milyen legyen a jó rétes? Leveles és mégis szaftos! — ez a titka. Ne gondoljuk, hogy a leheletkönnyü, de száraz rétes a jó, viszont az se jó, ha rétege furkósra összenedvesedik. Ebben a középutat kell eltalálnunk.

Ha a rétestészta először nem sikerül, ne csüggedjünk, mert az apró kis fortélyokat kitanulmányozva, másodszorra már jobban megy, negyedszerre már gyerekjáték az egész.

Nagyon fontos, a tészta összeállitása után annak simára és hólyagosra való kidolgozása. Mintha mérgesek lennénk rá, ugy gyurjuk, gyömöszöljük, csapkodjuk, veregessük — de ne zajosan — a gyuródeszkán és mikor azt gondoljuk, most már jó, még tiz percig nyomogassuk, forgassuk, mert csak akkor nyujtható szétszakadás nélkül, ha minden lisztszemcse a többi anyaggal egyenlően elosztódott.

RÉTESTÉSZTA KÉSZITÉSE

Anyagkiszabás: 60 dg sima liszt, 1 drb

tojás, 4 dg zsir, 1 kanál ecet, csipet só, 4 dl langyosan meleg viz.

Itt jegyzem meg, hogy friss őrlésü lisztből nem lehet rétest nyujtani, mert a lisztnek száraznak kell lenni. A lisztben tenyerünk között dörzsöljük el a zsirt egyenletesen. A meleg vizbe keverjük a sót és ecetet. A lisztet összehalmozva, közepén mélyedést csinálunk, beleöntjük a tojást és a sós-ecetes vizzel lágy pogácsatésztát készitünk és ezt dolgozva, gyurjuk mindaddig, mig a tésztája tele van parányi hólyaggal. Akkor két cipót formálunk belőle — ha asztalunk 6 személyes, lehet 3 cipót — ezek tetejét áthuzzuk langyos zsirral és melegitett lábassal külön-külön letakarjuk, 15 perc mulva az első cipót már rétesre huzhatjuk. Az asztalra rétesabroszt teritünk, meghintjük grizes lisztte1. A cipót két kezünk fején kicsit nyujtogatva, az abroszra tesszük és mindig lefelé tartott tenyérrel lassan, nyugodtan, nem kapkodva, a tésztát gyengén libegtetve, körbekörbe járva, az asztal szélére huzzuk. A lelógó vastag szélét mindjárt gombolyitva, leszedjük, amelyből összegyurás és pihentetés után ujabb rétest huzhatunk, vagy hajtogatva, kávéhoz közkedvelt „bodag"-nak, üres lepénynek megsütjük.

A kihuzott rétestésztát szikkadni hagyjuk, hogy ez minél előbb megtörténhessen, kis huzatot is nyithatunk rá, de egészen kiszáradnia nem szabad.

Most olvasztott zsirral vagy margarinnal kenőtoll segitségével az egészet meghintjük és ugyancsak mindenfelé kevés morzsát és porcukrot szórunk. Az előre elkészitett tölteléket az asztal hosszabb végén levő oldalon rudalakban végig rakjuk, vagy a fele tésztára rászórjuk. Ha kimagozott cseresznye, meggy, alma vagy más gyümölcs a töltelék, ezeket lecsurgatva, könnyedén kinyomkodva, de nem kifacsarva használjuk. Ha a tésztára raktuk, morzsával, fahéjas porcukorral meghintjük (8 dg cukor elegendő). Ha nagyon finomra akarjuk a rétest készitenl, a cukrozott gyümölcsöt hintsük meg 1—2 kanál olvasztott vajjal. Ekkor a rétestésztát minden oldalán felhajtjuk és végül a gyümölcsrészre az abrosz segitségével az egészet könnyedén ráhengereljük. Igy lesz a réte, szaftosan leheletkönnyü.

Amilyen nagy a tepsi, olyan hosszu rudakat vágunk és a jól kikent sütőlapra egymás mellé ráhelyezzük. Majd a másik pihent tésztát vesszük elő. Mielőtt sütőbe tesszük, a rudak tetejét zsiros kenőtollal áthuzzuk és mérsékelt tüznél sütjük. Gáztüzhelyen 40 percig, az utolsó 5 percben felső lángon süssük.

TURÓTÖLTELÉK RÉTESBE

Fél kg. turót nyomjunk át a szitán. 3 dkg. vajat 2 tojás sárgájával, 5 dkg porcukorral habosra keverjük ki, adjuk bele a turót, 5 dkg grizeslisztet, 3 dkg mazsolát és a két tojás felvert habját. Ezzel rudalakban megtöltjük a kihuzott és morzsával meghintett rétestésztát, amelyet nagyon lazán hajtogassunk rá, hogy a turó és tojás növekedésének helye legyen.

RÁNTOTT CSIRKE

A pünkösdi ebéd kötelező fogása volt eddig. Még egy hetünk van, reménykedjünk, talán most is lehet. És ha lehet, az ugy legyen elkészitve, hogy tökéletesebb nem lehet! Mert jaj, de el lehet rontani ezeket a finom falatokat! Sötétbarnára sütve, kiszáritva, igazán nem élvezetes! Annak aranysárgára, jól átsütve és szaftosnak kell lennie. Miután most nincs módunkban bő zsirban uszkálgatva kirántani, hát a lehetőséghez képest törődéssel, gonddal süssük kevés zsirban, szépnek is, jónak is. A megtisztitott, kibelezett csirkét daraboljuk fel fej, nyak, lábakon kivül legalább nyolc részre: 2 comb, 2 mell, 2 szárny, 1 püspökfalat, 1 hátrészre. A szárnyba dugjuk bele a máját, zuzáját. Ha feldaraboltuk, ne mossuk meg, inkább vizétől tiszta ruhával töröljük meg, azután kellőleg sózzuk be. Szép világos, szitált morzsánk legyen. Gondos háziasszony rászán 20 dg fehér lisztet és vizzel, élesztővel maga készíti. Majd minden darabot nullásliszthe, tejjel felvert tojásba és a szitált morzsába megforgatjuk és lábasban forrósitott — ne legyen égetően forró! — zsirba beletesszük és előbb az egyik, majd a másik oldalán világos sárgáspirosra kirántjuk. — És most, mint ahogyan a rántott husoknál tanitottam, a zsirból beleszedjük egy kisebb fazékba, lefedjük és forrásban levő lábas vizbe beleállitjuk. Ha minden darabot kirántottunk, a zsirt is ráönthetjük a legfelsőre, mely 10 perc alatt a fazék alján duzzasztja finom szaftosra és ugyszólván gömbölyüre az utólérhetetlenül pompás csibehusdarabokat. Igy sokkal kiadósabb lesz, mint a zsirból azonnal betálalva. Petrezselymes ujburgonya és finom öntöttsaláta jó mellé.

MADÁR IMRÉNÉ
Szeged

NEMZETI UJSÁG
A LEGELTERJEDTEBB NAPILAP

Uj könyvek

Balogh József: Szent Ágoston vallomásai I—II.

A világirodalom egyik leghiresebb önéletrajzi műve, a negyedik századi kereszténység egyik klasszikusa kerül itt uj forditásban és hazánkban először — latin nyelven is az olvasó kezébe. A Parthenon kétnyelvű klasszikusainak sorozatában megjelent Confessiók harminc éven át kisérték a forditót élete utján: az elkészült forditás tehát mélyreható tanulmány s nagy tudományos felkészültség eredménye, amelyre Vass József széles körökben ismert Ágoston-forditása mellett azért is szükség volt, hogy az ujonnan jelentkező igényeket kielégitse, ugyanakkor pedig a Szent Ágoston-kutatás ujabb eredményeit is belekapcsolja szellemi életünk áramkörébe.

Az uj kutatások világánál a confessiok nemcsak az önéletrajz szerepét töltik be, hanem a nagy püspök legfontosabb szándékainak megfelelően: egyháznevelői célt is szolgálnak és szenvedélyes leszámolást az őskereszténységet megsemmisitő válsággal fenyegető manicheizmussal, amelynek a fiatal Ágoston maga is egy ideig hive volt.

E nagy könyv már szerzője életében igen elterjedt volt. Másfélezer év alatt pedig — az egyik angol kutató véleménye szerint — a Confessiones, az egy Vergilius kivételével, a római irodalom legolvasottabb könyve lett. A középkor misztikusai — irja Balogh József — Szent Ágostontól tanultak imádkozni: a lélek és Isten között Ágoston nélkül nem alakult volna ki az a kapcsolat, amelyet Kempis Tamás Imitatio-jában csodálunk. Dante Vita novaja sem született volna meg nélküle. Petrarca a Confessioktól ihletetten fedezte fel a teremtett világ szépségeit. Erasmustól Rousseauig és Goetheig minden gondolkodó elme e könyv hatása alá került, a magyar irodalomban Vörösmarty Mihály, Bethlen Miklós és II. Rákóczi Ferenc emlékeiben és vallomásaiban követhetjük nyomon e nagy olvasmány szuggesztioját. Közel három évtizeddel ezelőtt, midőn Vass József forditása megjelent, Babits Mihály ezeket irta a Confessiókról: „A világirodalom főművei közé tartozik ez a könyv: azok közé, melyekből máig s ki tudja mily jövőbe, sugároznak erők. Uj hang volt, uj műforma és örök: uj lehetőség. Ágoston a keresztény szellem megformulázója: egyik kutfeje a folyamnak, mely civilizációnk folyama lett. A modern gondolkodásnak első mestere. De első mestere a modern irodalomnak is s Dantéig alig követi második." *(Franklin Társulat).*

(k. b.)

Hoffmann Edit: Szinyei Merse Pál

A Majális, *Szinyei* főművének megszületésétől pontosan hetven esztendő telt el. Két emberöltőt késett az első monográfia, — hiány nélkül állitja össze egyik legnagyobb művészünk életének és alkotásainak rendjét. A régóta kisértő feladat megoldására *Hoffmann* Edit vállalkozott. Sok részlettanulmány, vázlat és rövidrefogott karakterológia után mulaszthatatlanul időszerü volt, minden részletében, hibáival és erényeivel együtt eleveniteni meg nagy festőnk emlékét. Mindez, amit eddig tudtunk róla: föllobbanásai és nehezen magyarázható visszavonulása, ujabb lendületei természetes és érthető jelenségekké lesznek *Hoffmann* Edit széles vizsgálódásai után. *Szinyei* alig sejtett gazdag munkásságát sorolja föl a monográfia. Logikus következésképpen kapcsolódnak egymáshoz az időrendi egymásutánban vizsgált művek, vagy időnként költői szeszéllyel mutatnak a távolabbi jövőbe és árulják el rokonságukat a multtal. A szerző a tudós önmegtartóztatásával ragaszkodik szigoruan tárgyához, festményeket, nagyobb és kisebb jelentőségü műalkotásokat boncol egymásután és a puritán módszer tökéletes gyümölcsé érik: a képekből kerekedik hibátlan egésszé *Szinyei* egyénisége. Világos és zavartalan értékitélet jelöli meg minden mü pontos helyét. Az őszinteség, mely egyformán mutatja be a legtermékenyebb időszakokat és a kevésbbé szerencséseket, domboritja ki a művész teljes értékü alkotásait. Értékitéleteinek megfogalmazásánál bizonyitja *Hoffmann* Edit legszemléletesebben tárgyilagosságát és művészi szemléletének természetességét. Jól tudja, hogy a magasra emelkedő művek hosszu árnyékot vetnek.

Stilusa tárgyához igazodik. Egyszerü és józan, már hangulatváltozásaival hiven érzékelteti a művészi emelkedőket és zökkenőket. Inkább elmélkedő, bölcselkedő jellegü, mint mesélőkedvü, mert helyesen magyarázva a nyelv eszközeivel mindazt, amit *Szinyei* egykor szinekkel, formákkal és árnyékokkal mondott el. Inkább visszahuzódnék a személytelen magányba, hogy annál több igaz szava lehessen a festőnek. Erőszakos magyarázatok helyett a művészettörténelem, vagy esztétika egyedüli helyes módszerét választotta.

Az értékes tanulmányhoz szükséges kiegészitésképpen kapcsolódik *Szinyei* munkáinak jegyzéke. Az oeuvre-katalógus majd két és félszáz festményt ölel föl; tartalmazza pontos katalógus adataikat. A leggondosabb munkával összeállitott adattár, hasznát a művészettörténelem mellett egyformán láthatják a lelkes műbarátok és műkereskedők is. Teljessé teszi végül a kötetet a *Szinyei*-irodalom jegyzéke és a félszáznál több egészoldalas kép. A képanyag a *Szinyei* barátok számára is meglepetéseket rejt — alig ismert alkotásokkal gazdagithatja ismereteiket. A kötet nemes és *Szinyeihez* minden tekintetben méltó kiállitásáért a Királyi Magyar Egyetemi Nyomdát illeti az elismerés.

Világtörténelmi lexikon

A magyar közönség régóta nélkülözte az efajta lexikont. A Kerékgyártó Árpád-féle kiadások, amelyek az egyes napok eseményeit dolgozták fel kronológiai szempontból, már hosszabb idő óta kiegészitésre szorultak. Kerékgyártó nem vehette fel a világtörténelem egész horizontját, adatai pedig tulnyomó többségben a magyar történelemnek jelentős eseményeivel voltak kapcsolatban, olyan összeállitásban, amelyek még ma is nagyon használhatók. De modernizálni kell minden ilyen régi, hogy ugy mondjuk, könyvtári segédkönyvet. Olyan segédkönyvet, amelyet egy-egy szakkönyvtárban a kutatók igénybe vesznek, amikor komoly tudományos munkát akarnak kifejteni, vagy pedig a könyvtárlátogatók, mondjuk, műkedvelők, akiket egy-egy kérdés érdekel. Ebből a szempontból irták meg — ahogy az áttanulmányozás után látjuk, nemcsak kellő történelmi felkészültséggel, hanem alapos utánnézéssel is Parragi György és Horváth Zoltán ezt a könyvet, amely a minden rendelkezésre álló, ha nem is mindig egészen biztos, de hagyományszerü adatok alapján az emberiség történelmét két részben végigvezeti. Először a Krisztus-előtti 4800-ik évtől a Kr. u. 1699-ig, a második részben pedig majdnem egészen napjainkig. Nem itél és nem birál. Adatokat nyujt, de ezek az adatok egy-egy időszak politikai, kulturális és társadalmi, nemkülönben irodalmi életének éles keresztmetszetét nyujtják éppen ugy, mint azok a térképek, amelyek egy-egy évszázad határ, vagy évezred határ sorozatába bele vannak füzve, mutatják azokat az átváltozásokat, amelyeket a történelem irama nemzetek és országok sorsában előidézett. A megoldási mód: a pontos történelmi sorrend magában nem lett volna tökéletes, ha a szerzők nem adtak volna a könyvhöz egy olyan személyekre, országokra, helyekre, eseményekre kiterjeszkedő mutatót, amelynek alapján az olvasó könnyen vissza tekinthet a közelmultra és sok mindenféle nehézkes lexikonkutatás nélkül a távoli multra. A könyv külső kiállitása is elsőrangu és dicséri a Grill Könyvkiadóvállalatot. *(F. E.)*

Kozma Miklós, a politikus

Az élő *Kozma* Miklóst, a kiváló politikust, az államférfiut, a volt minisztert, népének és fajának rajongó szerelmesét, a nagyműveltségü urat és Kárpátalja nemes gondolkodásu néhai kormányzói biztosát állitja elénk az a vaskos kötet, amelyet dr. *Tarr* László, *Kozma* Miklós hüséges titkára, a kiváló politikai ujságiró rendezett sajtó alá. *Kozma* Miklós utolsó életszakaszának beszédeit, cikkeit, előadásait és nyilatkozatait tartalmazza az 1940—41. évekből. Akik ismerték személyesen *Kozma* Miklóst, azok előtt valósággal életre kel a mű soraiból, annyira magán viseli minden szakasz jellegzetes, egyéni, magyaros gondolkodását ,felfogását és kifejező stilusát. Adatok és képek, politikai megállapitások, a nemzetiségi politika irányelvei, a magyarság szeretetének bősége, egy tiszta szándéku és

Legjobb hetilap
Képes Krónika

emelkedett felfogásu férfiunak áldozatos, lelkes munkája sürüsödött egybe a három és félszáz oldalas könyvben, amely elénk vetiti a magyarság és a ruszinság minden problémáját. Ahol sötéten lát, kasszandrai jóslatokat tesz, ott kell látnunk a szavak mögött a lelkiismeretes, jövőbe néző, aggódó magyart, aki európai látókörével, egy eseményekben gazdag élet bölcsességével, családásaival, tapasztalataival és mélységes, odaadó ragaszkodásával szeretetével csüng népünk elkövetkező sorsán. Literátor és politikus. Szenvedélyes, cselekvő, higgadt és elmélázó, egyszerü és filozófus egyben. Gondolatai, még azok is, amelyek aktuális kérdésekhez kapcsolódnak, élnek közöttünk, mindnyájunk gondolatai. Mint *Tarr* László megállapitja, életéből és különösen kormányzói biztosi működéséből az általános irány világosan rajzolódik ki a: „nagy — magyar gondolat", vagyis a magyarság vezetői hivatásának érvényesitése a Kárpátok koszoruján belül. A magyarsággal együtt élő nemzetiségek pedig kapják meg kulturális jogaikat, de ne kacsintgassanak a határon tulra.

Amikor az élet gyakorlati kérdéselvel roglalkozott és amikor a hazafiui elragadtatás szólalt meg benne, reálpolitikus volt. Az élet minden gondját enyhitette, a rögös utakat megszinesitette, a felhős eget átszivárványozta derüje, optimista gondolkodása és az ország boldogulásába vetett biztos hitének ereje, de minden cselekedetével, minden lépésével a magyar szupremácia ügyét szolgálta. Egyuttal kortörténeti rajz is ez a könyv, amelyet az MTI nyomdája állitott ki izlésesen.

Széchenyi intelmei

A könyvnap alkalmából érdekes kis füzet jelent meg a Keresztény Ifjusági Egyesület kiadásában. Dr. *Mátéka* Béla gyüjtötte össze Széchenyi műveiből alapos válogatással az ifjuság részére a legmarkánsabb gondolatait s a szép anyaghoz Széchenyi egyetlen férfi dédunokája, gróf *Teleki* László irt előszót. A 60 filléres áron kiadott füzet az Erdélyi Szépmüves Céh sátorában is kapható. A szerzőtől személyesen vett át egy füzetet a vallás- és közoktatásügyi miniszter és azt az ifjuság részére igen hasznosnak találta. Sok drága könyvben sem talál az ifjuság annyi tartalmat, mint dr. *Mátéka* Béla érdekes füzetében.

Végh Linda: Pandur Péter meséi

A néprajzi kutatás ujabb módszereivel megindult tudományos gyüjtőmunka nagyszerü eredménye ez a két kötet, amely az Uj Magyar Népköltési gyüjtemény sorozatát épiti tovább. A páratlan szorgalmu és nagytudásu gyüjtő, Pandur Péter pestmegyei kisgazda meséinek bőségszaruját önti elénk. Ez a bámulatosan termékeny mesemondó méltó társa a bátorligeti öreg Fedics Mihálynak, akinek meséit Ortutay Gyula mentette meg a magyar népkultura számára. Dégh Linda a pestmegyei Bag faluban jegyezte fel Pandul Péter 61 meséjét. Töméntelen tapasztalás, józan bölcsesség, zamatos humor és az izes magyar beszédnek nagyszerü áradása gyönyörködtet bennünket ezekben a mesékben, amelyek a halhatatlan magyar lélek pompás megnyilatkozásai. (Franklin kiadás.)

Richter: II. Lajos és Wagner Richard

II. Lajos, a tragikussorsu bajor király alakja talán *Wagner* Richárd nélkül is hálás témája volna az életrajziróknak. Nem kétséges azonban, hogy a már születési adottságainál fogva fantasztikumra hajló, regényes lelek a germán zeneköltő-titán szuggesztiv befolyása alatt fejlődött ki olyanná, amilyennek a történelem őt ismeri. Igy nem kis mértékben Wagnernak köszönhető, hogy II. Lajos problematikus alakja általános érdeklődés tárgyává lett. Werner *Richter* a kutató tudós alaposságával gyüjtötte össze a Wagner-rajongó király életére vonatkozó adatokat és lehetőleg teljes képét óhajtja megrajzolni az utolsó középkori lelkületü uralkodónak, a nagy álmodozónak és műkedvelőnek. Könyvének érdekessége, hogy hiteles képet kapunk Wagner müncheni napjairól, figyelemmel kisérhetjük életének alakulását nagy mecénása pártfogása alatt, de élesen belevilágit egy-egy fejezet annak a barátságnak természetébe is, amely a született, gőgös uralkodó és az ugyancsak született, öntudatos művész szinte szükségszerüen ütköző lénye között kifejlődött. II. Lajos és Wagner kapcsolata azonban csak egy része Richter széles felépitésü életrajz-regényének. Azonkivül, hogy végigvezeti az olvasót az uralkodó különös életén, tragikus elborulásáig és utolsó napjáig, átfogó képet rajzol II. Lajos koráról, amelyben Bismarck birodalmi gondolata megszületett és elnyelte többek között a független Bajorországot is. Az érdekes könyvet Szöllősy Klára forditásában a Béta Irodalmi Rt. adta ki. *(sz. i.)*

Erkölcsi és szellemi megújulás felé

A Katolikus Diákszövetség jelentése fekszik előttünk. Ez a jelentés pár tömör mondatban számol be arról a nemzeterősítő, *erkölcsi és szellemi megujhodást* szolgáló, nagy és fontos munkáról, amelyet az elmult tanév folyamán a Szövetség diák-tagjai végeztek. Legnevezetesebb része volt ennek a munkának a Világnézeti Egyetem megrendezése. A Központi Egyetem kupolacsarnokát minden hét csütörtökén zsúfolásig megtöltötte az érdeklődő leányifjúság, hogy meghallgassa azokat az előadásokat, amelyek ott *sajat életproblémáinak* helyes megoldásáról hangzottak el.

Miről szóltak ezek az előadások? Mindarról, amit ma egy modern gondolkodású, művelt, komoly magyar leánynak a családi életről és gyermeknevelésről, általában a tiszta és helyes életre való készülésről tudnia kell. Különösen kihangsúlyozódott bennük *nemzeti fennmaradásunk* legelső, nélkülözhetetlen előfeltétele: *a születések számának növelése.* Az utolsó húsz év alatt a magyarság — sajnos — alig *egymillió* fővel gyarapodott, míg ugyanezen idő alatt a bennünket környező államok népessége *tízmilliós* lélekszámmal erősödött. Ha ez így megy: további húsz év multán *kétmillió magyar* gyarapodással szemben körülöttünk *húszmillió új idegen* fog többségbe kerülni, ami akkor már igen erősen érezhető *erőeltolódás* lesz — a magyarság kárára. Gyermekeink és unokáink sorsa tehát látnivalóan veszélyben forog. Viszont kétségtelen, hogy a születések számának emelkedését — az anyagi helyzet javításán kívül — csak úgy érhetjük el, ha a fiatal házasokban megint feléled, újjászületik *a gyermek után kivánkozó vágy.* Persze, ennek eléréséhez az is szükséges, hogy a *népes család* ne jelentsen a jövőben nagyobb megterhelést a családfenntartó számára, mint az *egyetlen gyermek.* Míg azonban az emberek önzően csak saját kényelmüket nézik s minden vágyukkal csupán az érzéki örömöket hajszolják, addig az állam hiába igyekszik segíteni anyagi támogatással a bajon: a gyermek hiányozni fog. Szomorúan beszédes példa erre Franciaország.

De a Katolikus Diákszövetség jól tudja, hogy pusztán előadásokkal nem igen lehet gyökeresen megváltoztatni egy egész társadalom helytelen életfelfogását. Ezért gondoskodott arról is, hogy tagjai a legkülönbözőbb *gyakorlati szociális munkába* bekapcsolódva, mélyen átélt *személyes élményeket* nyerjenek. Ilyen volt a Magyar Nemzeti Diákszövetséggel karöltve rendezett tavaszi diák-nagygyűlés is, amely *a tiszta család gondolatát* propagálta. Őszre pedig a Szövetség *a sokgyermekes családok* anyagi megsegítésének terén kíván hatékony mozgalmat megindítani.

Örömmel üdvözöljük és szívvel-lélekkel támogatjuk ezt a nemes, *nemzetnevelő* és *nemzeti erőinket gyarapító* munkát, amely az olyannyira kívánatos *erkölcsi és szellemi megújulás felé* egyengeti az utat, az eszmények iránt mindig fogékony magyar ifjúság lelkes buzgalmával.

— Nemzetvédelmi keresztet kapott Antal István és Ullein-Reviczky Antal. Magyarország kormányzója legfelsőbb elhatározásával *Anta* István nemzetvédelmi propagandaminiszternek és *Ullein-Reviczky* Antal rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, sajtófőnöknek a Nemzetvédelmi keresztet adományozta

A Kormányzót ünnepelték a kormánypárt értekezletén

Élénk élet volt tegnap este a Magyar Élet Pártjában. A párt törvényhozó tagjai *értekezletre gyültek össze*, amelyen *interpellációk hangzottak el az időszerű kérdésekről.* Résztvettek a pártértekezleten *Radocsay, Bánffy, Szinyei Merse Antal, Szász, Bornemisza* és *Zsindely* miniszterek, *Bárczay* Ferenc pártvezérhelyettes, *Fáy, Boncos, Bárczay* és *Gergelyffy* államtitkárok, *Kölcsey* István országos ügyvezető alelnök és nagyon sokan a kormánypárt és az Erdélyi Párt képviselői közül.

Vitéz *Lukács* Béla tárcanélküli miniszter, a párt országos elnöke az értekezlet megnyitása után ünnepélyes formában megemlékezett arról, hogy

a Kormányzó Úr a jövő héten, június 18.-án tölti be 75.-ik életévét.

— Kormányzó Urunk országlásához fűződik — mondotta — ennek a nemzetnek és ennek a hazának fejlődése és újabb ezer esztendőre való előkészítése. Kormányzó Urunkhoz ennek a hazának minden fia *hűséggel és hódolattal ragaszkodik*, de külön hűséggel és hódolattal ragaszkodik hozzá ez a párt és annak minden tagja. Úgy érzem, e különös hűséggel és hódolattal mindnyájunk szívéből beszélek, amikor *arra kérem a Magyarok Istenét, hogy Kormányzó Urunkat jó egészségben, friss szellemi és testi erőben hazánk boldogítására igen soká éltesse.*

A párt tagjai az országos elnök szavait állva hallgatták végig és azok elhangzása után *igen meleg és lelkes ünneplésben juttatták kifejezésre az állam iránti hódolatukat és ragaszkodásukat.*

Az értekezlet további során vitéz *Lukács* Béla országos elnök bejelentette, hogy a párt *a jövő héten nem tart értekezletet. A párt legközelebbi összejövetele június 23-án este 6 órakor lesz.* Ez alkalommal történik meg

a hősi halált halt kormányzóhelyettes arcképének leleplezése,

amikor az ünnepi beszédet *Tasnádi Nagy* András, a Ház elnöke mondja.

Ezután gróf *Teleki* Béla, *Szabó* Gyula és *Lukács* Endre terjesztettek elő különböző időszerű kérdésekről interpellációkat, amelyekre *Szász* Lajos közellátási miniszter és báró *Bánffy* Dániel földmívelésügyi miniszter adott kimerítő és megnyugtató választ, amelyeket mind az interpellálók, mind a pártértekezlet résztvevői, köszönettel tudomásul vettek.

Végül *Bertalan* Kálmán szólalt fel, aki *a hadigondozás időszerű kérdéseiről adott tájékoztatót és ismertetést.*

A pártértekezletet megelőzően

a párt agrárcsoportja tartott értekezletet

Mayer János volt földmívelésügyi miniszter elnökletével. A pártértekezleten időszerű közellátási kérdésekről volt szó és *Jur sek* Béla közellátási államtitkár a felvetett kérdésekre kimerítő tájékoztatást adott.

A párt tagjai az értekezlet után még sokáig együttmaradtak és élénken tárgyalták az időszerű bel- és külpolitikai kérdéseket.

A nyersanyagellátásról tanácskozott a MÉP kisipari osztálya

A *Magyar Élet Pártja kisipari-osztálya Szücs* Kálmán országgyűlési képviselő elnöklésével ülést tartott, amelyen *Nagy* Antal felsőházi tag *a kisiparosság nyersanyagellátása ügyében* nagy figyelemmel kísért előadást tartott. Hangoztatta, hogy a munkaerőgazdálkodás kérdése terén a háborús viszonyok mélyreható változást idéztek elő.

Az egyetemes magyar gazdasági élet és a nemzet jövő boldogulása különös súllyal megköveteli, hogy a mai átmeneti időkben a gazdasági élet nyugalmát megőrizhessük.

Nagy Antal ezután a kézművesiparosság anyagellátásának tárgyalására tért át és hangsúlyozta, hogy *a kézművesipar legfontosabb feladata a gazdasági hadvise és szolgálata*, a közellátás kielégítése és a kézművesipari termelő üzemek munkafolytonosságának biztosítása.

Éppen ezért kérte, hogy *a rendelkezésre álló nyersanyag egy tervszerű program keretében igazságosan osztassék* és a tapasztalt viszaélések kíméletlen megtorlásban részesüljenek. Célszerűnek tartotta *ipartestületi intézmények egyre fokozottabb bevonását az anyagelosztás munkájába*, mert ezáltal remélhető a kiutalás adminisztrációjának meggyorsítása és hogy az iparosok a vállalt munkájuk elvégzéséhez szükséges nyersanyagokhoz közveten módon juthassanak hozzá.

A mindvégig érdekes előadást behatóvita követte, amelynek során *Krudy* Ferenc, a képviselőház alelnöke, *Molnár* Dezső, *Kuncze* Géza, *Angyal* László, *Földessy* Gyula országgyűlési képviselők szólaltak fel, rámutatva a kisiparosság fontos nemzetgazdasági és terméspolitikai feladataira.

Az amerikai repülőbombák újabb pusztításai Palermóban

Róma, június 11. *(NST)* Az újabb angolszász légitámadások ismét nagyarányú pusztításokat vittek végbe Palermo templomaiban és történelmi nevezetességű épületeiben. Különösen a szerdán délben végrehajtott amerikai repülőtámadás vitt végbe nagyarányú romboiásokat.

Teljesen elpusztult a híres normann székesegyház, a Szent Ferenc és Del Maggiore bazilika, valamint az Olivella templom boltozata. Bombaszilánkok erősen megrongálták a Riso, Ugo és Villafranca családok ősi patriciusi palotáit, valamint a híres palermói rokokópalotát és a Massimo színházat, Európa egyik legnagyobb és legszebb színházépületét. A Biondo színház egyik oldala szintén beomlott.

Lezuhant Spanyolországban három angolszász repülőgép

Newyork, június 11. Az amerikai hírszolgálatnak La Lineából szerzett értesülése szerint egy négymotoros angol és két amerikai katonai repülőgép Spanyolország legdélebbre eső részén lezuhant. Személyzetüknek 8 tagja meghalt, 4 megsebesült.

A HÁBORÚ ÉS POLITIKA hete

Súlyos összeütközésre került sor a napokban a marokkói és a megszálló csapatok között. Az amerikai hatóságok több embert letartóztattak.

Ausztrália nincs védve a légitámadások ellen — mondotta Curtin ausztráliai miniszterelnök — és a légitámadások sok kárt meg veszteséget okozhatnak.

Mexikó több középamerikai követségét nagykövetségi rangra emelte.

9000 francia hadifoglyot szabadon bocsátanak. Az első csoport, 1100 hadifogoly, már meg is érkezett Compiegnebe.

Moringo, Paraguay elnöke Washingtonba érkezett.

Az amerikai finnek többmillió dollárt gyüjtöttek hazájuk támogatására.

Miskolcon felállítják a Kormányzóhelyettes mellszobrát

Miskolc, június 11. *(A Pest tudósítójától.)* Miskolc város közgyűlése elhatározta, hogy 8000 pengős költséggel elkészíttetti a hősi halált halt Kormányzóhelyettes mellszobrát és azt a város méltó helyén fogja felállítani. A közgyűlés *a legnagyobb lelkesedéssel* hozta meg ezt a határozatát.

Leningrád volt sebésztanára — a potsdami kórház főorvosa

Berlin, június 11

(A Pest berlini szerkesztőségének telefonjelentése)

A német közvéleményben nagy érdeklődést váltott ki a potsdami városi kórház új sebészfőorvosának kinevezése. Az új vezető ugyanis *Chaak* professzor, valamikor *Leningrád legelső sebésztanára.* Chaaknak annakidején Leningrád kiürítésekor több orvostársával együtt *el kellett hagynia a várost.* Nem sokkal később Pjatigorszknál *német fogságba esett.* Körülbelül egy éve tartózkodik Németországban, ahol a régi német potsdami katonai kórházban működött és ahová most — már körülbelül két héttel ezelőtt — főorvosnak nevezték ki. A kinevezést csak most hozták hivatalosan nyilvánosságra.

Olasz gyáriparosok küldöttségének tanácskozásai

Róma, június 11. *(Magyar Távirati Iroda.)* A *Popolo di Roma* budapesti távirat alapján hírt ad arról, hogy az olasz gyáriparosok küldöttsége megkezdte budapesti tanácskozásait.

A bulgáriai zsidó ingatlanokat állami kezelésbe veszik

Zágráb, június 11. *(Magyar Távirati Iroda)* A belgrádi Donauzeitung szófiai jelentése szerint a nemzetvédelmi törvény alapján a földmívelésügyi miniszter földbirtokbizottsága *az országban található minden zsidó ingatlant állami kezelésbe vett.*

Tavasszal

van az ideje a szokásos tisztító kúrának. A Darmol hashajtót milliók használják azért, mert hatása kitünő. Használata után az ember mintha ujjá születne. Használja ezért Ön is. DARMOL

Három évet kapott egy gyermekgyilkos anya

Szuronyos fogházőr állította ma reggel a pestvidéki törvényszék *Bog utz* tanácsa elé *Boleszláv* Ferencné, született *Pintér* Júlia, férjétől kü'önváltam élő 34 éves asszonyt. Az ügyészség *szádékos emberölés bűntette* miatt emelt vádat ellene, mert Hévizgyörkön *újszülött csecsemőjét megfojtotta*, teknőben lemosta, kalapskatulyába tette és azzal vitte a községi orvoshoz, hogy gyermeke halva született.

Az orvos azonban az első pillantásra megállapította a szerencsétlen csecsemő nyakán a *fojtogatás* nyomait. Feljelentésére megindult a bűnvádi eljárás a lelketlen anya ellen, akit nyomban letartóztattak. A bizonyító eljárás lefolytatása után a bíróság ma *Boleszláv* Ferencnét szándékos emberölés bűntette miatt nemjogerősen *3 esztendei fegyházra ítélte.*

Hattagú rablóbanda egy évig fosztogatta Belgrádot

Zágráb, június 11. *(MTI)* Belgrádi jelentés szerint az ottani bűnügyi rendőrség hattagú rablóbandáról rántotta le a leplet, amelynek tagjai mult év júniusától mostanáig rendszeresen és nagy szakértelemmel fosztogatták a szerb főváros lakásait és ez alatt az idő alatt kereken *50 betörést* követtek el.

A banda vezére a 20 éves Tódor *Jovanovics* elzüllött kereskedőségéd. A többi öt tag szintén 22—25 éves rossz útra tévedt állástalan fiatal iparossegéd. A magukrahagyott lakásokból *minden elmozdíthatót elvittek* és mint *egy tíz orgazdánál értékesítették.* Az elfogott hat betörő és tíz orgazda körülbelül *hatmillió dináros forgalmat ismert be.* Mindnyájukat őrizetbe vették.

Helyesírási hibák Zádor Gyöngyi síremlékén

(Levél a szerkesztőhöz)

Nemrégiben a *Pest* megemlékezett a korán elhúnyt *Zádor* Gyöngyi síremlékéről, amelyet most állítottak fel a fiumeiúti köztemetőben. A pársoros közlemény megdicsérte a szobrászművész alkotását, mint művészi teljesítményt. Ez idáig rendben van; azonban az ilyen művészi alkotás hatását teljesen lerontja a felírás, amely *két helyesírási hibával* vésetett rá. Ime:

»Neked ki a földön angyalként jártál
Miért is kellett angyallá *lened*
Itt hagyni *szeretteidet* és szerelmed.«

Hogy ez kinek a hibája, nem kutatom, de ha én vagyok az alkotó művész, annyi fáradságot veszek magamnak, hogy megnézem, mit vésnek rá a művemre. Budapest, 1943 június 9. Tisztelettel: *Farkas István.*

— **Hoffmann Edit:** *Szinyei Merse Pál.* Szinyei művészetének egyik legjobb ismerője nagyszabású tanulmányban tárja fel úttörő jelentőségű festőnk érdekes életpályájának körülményeit s páratlan művészetének jelentőségét. A kezdő évek próbálkozásai a külföldi mesterek útmutatása nyomán, egykorú levelezése ismeretében új értelmezést kapnak. Az iskolától és stílusbefolyásoktól függetlenülő művész későbbi pályája tele van zökkenőkkel. A közvélemény kellő méltánylásának elmaradása kedvét szegte s évekig nem vett kezébe ecsetet. Egyedülálló értékének kései felismerése, bár jóvá nem tehette az egykorú megértés hiányát, az új magyar festőművészet legzseniálisabb mesterének tette meg Szinyeit. A stílusban nyugatot megelőző művész faji értékei, művészetének sajátosan magyar elemei kimerítő elemzést és méltatást kapnak *Hoffmann* Edit 64 képpel és színes melléklettel díszített kitűnő könyvében, mely a *Csánky* Dénes szerkesztésében megjelenő *Magyar Művészeti Írások* egyik legszebb könyve.

Az elsötétítés este 10 órakor kezdődik és hajnali 3 óráig tart

VIHARELŐTTI CSEND

Írta: székelyi Nyiry László

A hadszíntereken, kivéve a kubani hídfő területét, — ahol ma is még helyi jellegű harcok folynak — általában *a viharelőtti csend* időszakát éljük. Önkénytelenül is felvetődik a kérdés, meddig tarthat ez a nyugalmi időszak és hogyan törhetik meg a hadviselő felek ezt a csendet?

Jóslásokba természetesen nem bocsátkozhatunk és így rövid eszmefuttatásunk inkább a várható lehetőségeknek minden konkretizálás nélküli, elméleti áttekintésére szorítkozik. Az angolszász sajtó úgyszólván nap-nap után hangoztatja a küszöbönálló *invázió*t. Nem titok, hogy a tengely vezérkara felkészült a »fogadásra«. De hol vannak a nagy hadműveletek konkrét előjelei? A *Szovjet* egyelőre csupán a kubani német védő és támadó hídfő elfoglalásán fáradozik, eredmény nélkül. Arcvonala többi része merev. Talán arra vár, hogy a *második arcvonal* támadásba lendüljön és tehermentesítse akár egy támadó műveletnél, akár a netán várható német offenziva elhárításánál? Az ellenséges *második arcvonal* minden bizonnyal felvonult. Ez nem titok.

Esetleges előremozgásának érzékelhető előjelei lassan kibontakoznak. Az *o asz támaszpontok* szakadatlan légi bombázása, a *Pantelleria* és *Lampedusa* elfoglalását célzó műveletek angolszász részről, már *geostratégiai erőtorzulások* Itália felé, annak ellenére, hogy ezek eddigelé az ú. n. *»erőszakos felderítések«* mértékét nem haladták túl. Az »európai várerőd« Atlanti fala előtt még csend és nyugalom honol, csupán angolszász légierők igyekeznek a netán várható nagy támadást előkészíteni. De a német nagy támadás is várat magára. A nagy titkot, hogy a németek offenzívába lépnek-e, avagy megvárják az ellenség támadását, még homály borítja. Lehet, hogy a német hadvezetőség arra vár, hogy az ellenség állandóan jelzett nagy támadásaiban majd kifulladjon és azt egyelőre rugékony, ú. n. támadó-védelemmel igyekszik visszaverni.

Így védekezik ma is a német hadsereg a kubani arcvonalon, ahol eddigelé aránylag nagyon is szűk területen *öt szovjet hadsereg* igyekezett a német állásokat áttörni, eddig eredménytelenül.

A *»viharelőtti csend«* mögött, mint látjuk, hatalmas előkészületek folynak. Nem lehetetlen, hogy a szovjetorosz támadás arra vár, míg az úgynevezett második arcvonal is támadásba lendül és így az angolszász hadseregek térben, időben és célkitűzéseikben egymással összhangban indulnak támadásra. Egy bizonyos. Dél felől az angolszász támadás körvonalai Olaszország felé lassan, de mindinkább fokozottabban bontakoznak ki. A mai nyugalmi időszakot tehát még mindig a nagy támadó előkészületek jellemzik egyik oldalon, míg a másikon a támadás elhárítására irányuló készenlét állandó fokozása.

LAJOSMIZSE,
A FUTÓHOMOK LEGYŐZŐJE
VÁROS AKAR LENNI

Lajosmizse, június 11. *(A Pest kiküldött munkatársától.)* A tenger kiszáradt, maradt a mocsár. A mocsár kiszáradt, maradt a homok. A futóhomok, amely maga is tenger, fékezhetetlenebb talán a víznél is. Kilencszázadon át nem bírt vele az ember. Viharzott, pusztított. Felkapta a szél a dombokat, az egész tájat és odébbvitte a fellegek között párszáz kilométerrel. Máskor meg a dombok seregét hozta ellenirányból a fél Európán szilaj háborgással keresztül táncoló vihar és nem nézte, hogy hová rakja, hová építi: eltemetett életet, falut, vetést. *A futóhomok olyan volt, mint az átok*, mint az istenverés, amiről a halandó nem tudhatja, miért van. És magyar földön nem fogyott az idő multával hanem szaporodott. Ezen a tájon, ahol most Lajosmizse küzd elszát akaraterővel a Szahara sárga réme ellen, egészen a legutóbbi időkig úgy látszott, hogy *menthetetlenül meghal az élet.*

Jászberény az apja

A magyar fajba a rokon kunok olvadtak be legszebben és hogy velük milyen nagy nyereséghez jutottunk, hogy a kun életerő mekkora érték, azt mi sem mutatja jobban, minthogy a kunok ebben a duna-tiszaközi istenátokban, a szeszélyesen, tombolva hömpölygő homokban éltek át hét nehéz évszázadot. Ott vert gyökeret a kun fajta, ahol a teremtés semmiféle növénye nem tudott gyökeret ereszteni. Dehát a kunok, amikor a tatárok elől hozzánk menekültek, nem válogattak, oda kellett településük, ahol éppen helyet kaptak. Lajosmizse, vagy ahogy akkoriban hívták, egyszerűen csak *Mizse*, fontos hely volt a régi kún időkben: *itt székelt a kún-kapitány.*

Népe pásztorkodott, kalandozott, nem állt meg egyhelyben, nem is volt meg akkor Mizse igazi falu. A kun-kapitány népe lassankint *szétfolyt* a török alatt gazdátlanná vált rettentő nagy területeken. A régi Mizse úgy járt, mint a homokhalom: elfujta a szél. Az utolsó házak kéménye düledezett már, amikor hirtelen megfordult a sors ezen a vidéken: *telepesek jöttek* a másik későn érkezett rokontörzsből a *jászok* közül. *Nyolcvan éve mind össze.* Akkor született meg a mai Lajosmizse, ezekből a családokból, akiknek már *szűk volt a telenépesedett jászberényi határ.*

A csoda

Névtelen jász-hősök vívták meg itt a Duna-Tisza közének kellős közepén rettenetes közelharcukat a homok pokolával. Ma már felülkerekedett az ember, de *a sárga rém nem adta meg magát*, még mindig tart az elszánt birkózás. Akáctelepítések, hegyes kis karók, ásók, széles és keskeny kapák, karaszolók és faápolószerzámok, taicskák, targoncák és húzós kiskocsik: mind a szüntelen közelharc fegyverei, melyekkel ez a túlnyomórészt kisbirtokosnép harcol a nagy elemmel szemben. A harc eddigi eredményének értékéről annak lehet igazán fogalma, aki *hetvennyolcban évvel ezelőtti Lajosmizse siratnivaló arcát is látta.*

Ma már széles betonországút szalad át a falun, bekapcsolta Lajosmizsét az élet vérkeringésébe, de akkoriban istentelen vadon volt ez és a holnapért itt birkózni: *felért az elkárhozás kóstolójával.* Vannak megiratlan, feledésbe merülő magyar csodák. Ilyen csoda az is, hogyan lett Lajomizséből nagyközség 13.000 lakossal, vasúttal, két templommal, vegyes polgári iskolával és ipartestülettel. *Magyar csoda lett a jászság életerejének hősköltemé*nye, hogy a vadon ábrázatának helyén kialakult kultúrtáj arculata és a sivó homok tengerének megfékezett hullámain *gyönyörű kertek virulnak már és tüzes bor terem.*

A két nagy ellenség

Vállalkozókedvű, gyorseszű és rátarti nép ez. A fiatal falu olyan rohamosan polgárosodik, hogy félezeréves nagyközségek tanulhatnának tőle. Az élet gondjától-bajától nem félnek ezek az emberek, csak a szomszédos Kecskeméttel közös, régi veszedelemtől: *a fö drengéstől.* Néha megmozdul errefelé a föld, házak tanyák fala nyílik ketté, gyümölcsfák, szőlőtőkék gyökere szakad, évtizedek munkája, reménye pusztul. Emberélet nemigen megy veszendőbe a földindulások során, de a földdel összenőtt károsult sóhajtva kérdi: mit ér az élet, ha a munka gyümölcse odavész? A határt hasogatva, pusztítgatva időnként megismétlődő földtáncolás ellen *nincs orvosság* és még csak a tudomány sem tud vigaszt adni valami felelettel. *A földtéreában van itt valami kifürkészhetetlen hiba az csinálja a tengernyi galibát.*

A futóhomok legyőzőinek másik nagy ellensége az utóbbi években a *víz.* A Duna-Tisza köze egyetlen óriási teknő. És ennek a teknőnek legmélyebb pontja *itt van valahol Lajosmizse táján.* Fehérvizű, sósízű tavak ma is tanuskodnak a tengerfenék hajdani uralmáról és a száműzött tenger mostanában mintha vissza akarná perelni ősi jussát, szövetkezik a belvízzel, amely mind sűrűbben felfakad és kegyetlen feleselléssel vitatja a gazdák jogait tulajdon kis földjeikhez. *Az Alföld csatornázásának* errefelé igazán nem kellene hívéket toborozni. Tudja az itteni nép, hogy további boldogulásának, földje megmaradásának, bő termésének *ez az egyedüli módja.*

Kecskemét az anyja

A vissza-vissza kísértő futóhomok, meg a vadvíz, ez az egymást váltó két tenger rég elpusztította volna már Lajosmizsét, ha nem volna *erős, hatalmas gondviselője: Kecskemét.* Ez a falu *Kecskemét anyjának.* Úgy függ vele össze, mint a termőág a törzzsel. Az országút, a vasút Kecskemétre vezet innen és *a bajlódó gondok-gondolatok is mindig oda szállnak oda szólítanak.* A gondviselő nagyváros minden időjárásban elérhető, a lajosmizsei gazda ott adja el marháját, gabonáját, gyümölcsét, borát, ott jut pénzhez, ott vásárol műtrágyát, ásót, ekét, kapát, csizmát, ruhát.

Annyi erőt szívott magába Kecskemétből a falu, hogy lassankint éppen ezért szakad el tőle. Még nem mezőváros Lajosmizse, de már *több mint egy nagy falu.* Néha már felvetődik a gondolat, hogy járásbíróságot kér és gimnáziumot, villanytelepet is épít. Szívós embereivel, egyre tanultabb polgárságával, izmosodó életével *a maga lábán akar járni a község.* Feszélyezi már a gyámkodás, el akarja engedni Kecskemétet vezető és segítő kezét. Rebesgetnek itt egy nagy álmot: *egyszer majd megyei város lesz Lajosmizse.*

Így lesz-e? Nem tudni még. De ha így lesz, a magyar városok rendje *sokat nyer vele.* Lajosmizsével, a futóhomok legvadabb örvényeinek legyőzőjével olyan *edzett város* lép majd a régiek közé, amelynek lüktető és legyőzhetetlen életereje hatalmas példamutatás lesz az alföldi magyar jövő megharcolásához.

Sima Ferenc

Agyonütött a villanyáram egy munkásnőt

A *Baranyai-utca* 29. számú házban *Szmrecsányi* Ernő fémipari üzletében tegnap este üzemzárás után *Ádám* Jánosné 46 éves munkásnő ki akarta csavarni a munkahelye fölött függő villanylámpát. A gyárban ugyanis az a rendszer, hogy mindenki a maga körtéjével köteles világítani. Alig nyúlt a foglalathoz, *eszmé etlenül esett össze.* Mentőket hívtak, de a szerencsétlen asszony közben meghalt. A főkapitányság megindította a vizsgálatot.

— **Batyuzó halál.** *(Mátyás Ferenc versei.)* A tehetséges fiatal költő ezzel az időszerű (bár talán nem túlságosan szerencsés) címmel adta ki legújabb verseit. A harminc vers fölött az alföld, a nyiltságában is titokzatos, égigérő sík névtelen szomorúsága lebeg. A puszta melankóliája, amelynek mélyén azonban itt a »lentről jött« lírikus keserű-fájó, olykor szinte önmarcangoló érzései lapulnak, mint »árulóra uszított«, dühös harapásra kész »csőszkutyák«. *Mátyás* Ferenc egyszerű és közvetlen költészetéből valami belső válság szúrós tüskéje, a lelki gyökértelenség nyugtalansága és fojtott elégedetlensége ütközik ki. Az elhagyott falu vagy tanya és a csábító város ellentétének békétlensége adja legtöbb versének kettős, hol összefonódó, hol szétváló vezetőszólamát. A rideg, kevés örömet mérő föld, a szegény emberek sivár, néma szenvedésekkel teli világa minduntalan fölsajog az urbánus életformát vállaló költő eleven lelkiismerete alján s néha olyan tiszta hangokban, talál megkapó kifejezést, akár a pusztai harangszó vagy bánatos tücsök-muzsika:

Szégyen ég a szememen,
síráscsepp a szívemen.
Annyi a búm, mint a lom,
magamat így ringatom.
Hideg nap süt a réten,
fehér fényét nem értem.
Nincs erre se lomb, se ház,
csak a tücsök citeráz
három bürgefélhőnek,
legelőnek és fűnek...

Mintha Gárdonyi »fűzfalevél-nyárfalevél« zizegéséből kísértene valami ebben a pár sorban, amely azonban egyszerre elkomorodva folytatódik s nehéz szorongással zárul:

Búg az ég vasmadara
s rászáll egy kis falura.
Nyomában koromlepel —
s tücsök lelke énekel.

Nem nagy skálájú, de őszinte, kevés szóval is átlagnál többet mondó költészet ez. Itt-ott még a forma bizonytalansága, egy csepp keresettség vagy töltelékszavak súlya nyomja némelyik verssorát. A kis kötet legjobb darabjai azonban már csaknem zavartalanul rajzolják elénk egy mindinkább önmagára találó, rokonszenves tehetség költői profilját.

—i—l.

Szinyei Merse Pál

Hoffmann Edith: Szinyei Merse Pál. Egyetemi Nyomda. 56 lap+64 képes tábla.

A Csánky Dénes-szerkesztette Magyar Művészeti Írások legújabb kötete könyvkiadásunk kiemelkedő eseménye. *Hoffmann Edith* tanulmánya tárgyilagos higgadtságával, nemes közvetlenségével és új eredményeivel élményi közelségbe hozza az olvasóhoz a nagy magyar impresszionista festőt. Szinyeiben eredeti újszerűségben egyesült a külföldi művészi ösztönzés, egyéni kiválóság és a magyar tájélmény, a sárosi vidék színes melegsége és hullámzó ritmusa. Inkább a mostoha körülményeken, mint a tehetségén mult, hogy nem ő lett az impresszionizmus, a plain air európai mintaképe. *Hoffmann Edith* biztos vonalakkal rajzolja meg ennek a sorsszerűen magyar művészéletnek hullámzását, határozott kézzel ragadja meg egyetemes és faji értékeit. A szöveget követő képek művészi ízléssel válogatottak és nyomdatechnikailag tökéletes kiállításuak.

Magyar Kulturszemle

1943. jun. 15. (6. 24)

134.C

Színyei Merse Pál

A nemzet élete tehát külön élet is, amely kihat mélyen az egyén életére, de tömeglélektani törvényei sok tekintetben mások. Hiszen *a legtisztább vérű tagja is lehet nemzetietlen érzelmű, közömbös, hazájához hűtelen.* Az egyén kiválhatik nemzetéből, elidegenedhetik tőle és lelki megnyilatkozásaiból hiányozhatik az éltető, színező nemzeti elem. Mindezt csak annak a közvetlen igazolására hozom fel, hogy az egyéni lélektan törvényszerűségei nem alkalmazhatók az egész közösség és nép életére, de megfordítva sem.

Milyen tömeglélektani érdekességet rejteget a háborús élet? Milyen hatással van a tömegekre? Vannak, akik kedvező hatásokat is emlegetnek és példának felhoztam a nietzschei elgondolást a nemzetfegyelmezésről, hogy ez egyoldalú túlzás és nem állja meg helyét a mai lélektani kritika előtt.

Ha tömeglélektani hatásokat akarunk általában áttekinteni, akkor ismernünk kell elsősorban a tömegszuggesztió óriási jelentőségét. Ez a tömegsugalmazás a primitív népeknél általában jobban sikerül, mint a differenciáltabb kultúrembernél, aki tudatosan ki tud emelkedni a tömegből, tehát kivonhatja magát a tömeghatások alól. A tömegszuggesztió ismert történelmi példái: a gyermekek kereszteshadjárata, azután a tárcőrület és a flagellánsok, az önostorozók egész járványszerű elszaporodása a középkorban. Tömegszuggesztió azonban van a mai korban is, különösen háborús és forradalmi időkben tapasztalhattuk ezt és tapasztalhatjuk ma is. *A suttogó propaganda is tömegszuggesztió, amely a legképtelenebb híresztelésekneks is hitelt nyujt a kritikátlanok körében.* A tömegszuggesztió leghatásosabb eszköze azonban a sajtó, amely él is mindenütt e kiváltságos helyzetével. Már a hírek beállítása, sorrendje, kiszedése, a dűlt és a kövér betük alkalmazása is hatalmas irányt jelent. Ugyanaz a híranyag másként fest a szövegező egyén és a híradó orgánum szelleme szerint. Egyiknek ilyen hír látszik jelentősnek, míg a másik lap egyéb közleményekre helyezi a fősúlyt. Természetes, hogy nemcsak politikai híradásokra vonatkozik ez, hanem lépten-nyomon érvényesül a szépirodalomban, a színpadon, sőt a tudományos közleményekben is.

A tömegszuggesztióról szólva élesen el kell különítenünk azt a tömegkényszerítő diktatúrától. A diktatúra egyáltalában nem szuggesztió, bár dolgozhatik szuggesztív elemekkel. *A tömegszuggesztió, ha spontán megnyilatkozás, ha valami eszmének a járványszerű terjedése, ha rokonszenves tannak, gondolatnak, egyénnek a kihatása, akkor lelkesedést vált ki, tüzet gyujt és ez a tűz éltet, termékenyit.* Ilyen tűz lehetett az apostolok pünkösdi tüze, vagy a márciusi ifjúság lelkes mozgalma és a magyar szabadságharc. Mikor az emberek tömegestül jelentkeztek kor- és társadalmi állásra való tekintet nélkül a haza védelmére. Nem volt szükség akkor diktatúrára, tömegkényszerre. A közelmultban is megismétlődött ez a tömeglelkesedés, amely igazán spontán megnyilatkozás volt: az elcsatolt részek felszabadítása idején ismertem sokakat, akik önként hagyták el hivatalukat, hogy résztvehessenek ebben a felemelő aktusban, a dicsőséges várva-várt bevonulásban. Ez a nemzeti feltámadás, az országgyarapítás, a hon visszafoglalaásának áldásos, lelkes tömegszuggesztiója volt. Ilyen tömegszuggesztió érvényesül a templomi imában, a közös áhítatgyakorlatokon, nemzeti ünnepségeken, valamint a zene csodálatos hatásaiban. Nem szabad tehát a tömegszuggesztióban másodrendű elemet, gyengeséget látnunk, hanem ellenkezőleg: pozitív tömeglélektani erőt, amely nélkül nincs haladás, eredmény, győzelem. Háborút lelkes tömegszuggesztió nélkül, a tömegek lelkes résztvétele és együttműködése nélkül megnyerni nem lehet...

Ahogy az egyéni lélektanból tudjuk, hogy a szuggesztió negatív irányban is hathat, tehát az egyén kedvezőtlen önszuggesztiók hínárjában vergődhetik, úgy a tömegszuggesztió is lehet kedvezőtlen, negatív, káros, anélkül, hogy a diktatúra kényszere működne közre. A tömegszuggesztió elfajult, káros fajának egyik ismert példája a pánik. *Kretschmer* a pánikot *„Medizinische Psychologie"* című szakkönyvében így jellemzi: „Amint a felnőtt kultúremberre hirtelen túlerős ingerek szakadnak, a filogenetikus felső réteg csakhamar megbénul és elhallgat; és a legközelebbi alacsonyabb réteg veszi át az egész mozgatóapparátus feletti uralmat. A túlprodukált, ösztönszerű próbamozgásoknak egész vihara támad és ezek foglalják el a nyugodt, mozdulatlan megfontolás helyét. Igy keletkeznek az akut ijedtségi és félelmi szindrómák, az úgynevezett pánik, amint azt hirtelen katasztrófák, földrengés, háború, színházégés alkalmával megfigyelhetjük. Az ilyen pánikos embertömeg hasonlít a forró vízben tartott infuzóriarajhoz; céltalan mozgások, vak összevisszaság, sikoltozás, kiáltozás, tolakodás, taposás jellemzik a pánik izgalmában remegő tömeget." Hiszen a pánik jelenségeit valamennyien ismerjük. A mai rendszeres felvilágosítások korában azonban egyre enyhébb lesz ez, sőt teljesen el is maradhat, amint ezt a közelmultban is tapasztalhattuk. A pánikra is inkább hajlamosak a primitív népek.

Természetes, hogy a tömeglélektani jelenségek korántsem merülnek ki a tömegszugegsztió és pánik ismertebb alakjaival. A tudományos lélektanban még külön tanulmányt jelent a tömeghatások törvénye, a szellemi agglutináció rendkívül érdekes problémája, a háborús és forradalmi pszihológia megannyi részletkérdések, stb. A háborús idők mindennapi élete különben ezer és ezer olyan tömegjelenséget hoz felszínre, amelyek egytől egyig érdekesek és jól megvilágítják a tömegtörvényszerűségek különös, az egyéni pszyhológia adottságaitól merőben különböző jelenségeit. Vegyünk néhány ilyen mindennapos példát.

A fogyasztási cikkek korlátozása és ökonómikus elosztása, a jegyrendszer, *egész különös módon kedvez a kollektivizmus megerősödésének.* Ennek lélektanilag kedvező hatása a nagyobb szociális érzés, a nagyobb önfegyelem. A közös veszedelem, a közös vágy összekovácsolja azt az őszinte embercsoportot és az egymásrautaltság, a szorosabb összetartozás érzése ugyancsak nemesebb irányba hangol sokakat. A harctéren küzdők sorsa miatti aggódás, a háború kimenetelének sorsdöntő hatása ugyancsak hatalmas lelki erőáramot indít meg, amely összefűz mindenkit, aki komolyan látja az esélyeket és következményeket. A félelem és remény váltakozása jellemzik a tömeglélektant is. Hiába mondta *Goethe,* hogy „Zwei der grössten Menschenfeinde: Furcht und Hoffnung", — ezeket nem sikerül számüzni a tömegpszihológiából sohasem. Valószínű, hogy Goethe ezt a különös megállapítást *Spinoza* ethikájából merítette, aki 47-ik tételében azt mondja: a remény és félelem indulatai magukban véve nem lehetnek jók. Spinoza azzal érvel, hogy úgy a reményt, mint a félelmet kedvetlenség, rossz hangulat kíséri, mert a félelem magában véve is rossz, a reményhez pedig félelem társul, hogy hátha nem sikerül az, amiben reménykedünk. Ez a felfogás merőben absztrakt okoskodás szülöttje és ezért nem helytálló, legfeljebb *a sztoikus életbölcselet részvétlen magatartásához* nélkülözhetetlen.

Gertrud Le Fort:

Az Anyaszentegyház himnuszaiból

Uram, egy álom él rólad lelkemben, de nem tudok elmenni Hozzád, mert zárva minden kapum!

Erős hadak ostroma zár körül, örök magányom rabja vagyok!

Két kezem belétört, fejemet véresre vertem rajta, énem minden látomása elködlött benne!

Mert ragyogásod nem jut el mélységemig; oda mindig csak lelkem holdfénye süt be.

Hogy jöttél be hozzám, Istenem hangja? Vagy csak lelkem tengere felett kóválygó vad madarak vijjogása lennél?

A reménység minden hegyéhez elvittelek, de ezek is saját csúcsaim csupán!

Leszálltam a kétségbeesés vizeihez, de ezek sem mélyebbek saját szivemnél!

Szeretetem olyan, mint lélekben lépcsők: mindig, mindig csak önmagamban vagyok!

De celláimban elnyugodni nem tudok: a legcsendesebb is olyan, mint egyetlen hosszú sikoly!

A legutolsó, előcsarnok csupán, a legszentebb is még csak várakozás, a legsötétebb is még csak a nappalt énekli meg. **(Szirmai Borbála fordítása).**

A háborús lélektan kimeríthetetlen, mint minden lélektani helyzetkép. Ez a kis terepszemle, amit itt tartottam, természetesen nem ölelheti fel mindazt, amit egy háborús lélektan rendszeres kifejtése megkívánna. Amit itt a háborúban megviselt egyének és tömegek lélektanából észrevettünk és megállapítottunk, az ne maradjon hűvös ismeret és adat, hanem inkább egyet szolgáljon: lássuk be, hogy a szellemibb kultúrára érő emberiség legnagyobb csapása a háború, amely nem szükséges rossz, hanem elhárítható, mint ahogy elháríthatók a járványok és kiterjedtebb tüzvészek is. Az egyéni lélektan nem háborús célokat derít fel a mélységben, hanem inkább az emberi lélek béketörekvésére, boldogságvágyára mutathat rá. A háborúban a nemzet küzd az egyénért és az egyén a nemzetért. Ha ez igy van, akkor el tudom képzelni azt is, hogy a két életegység az örök béke jegyében véres küzdelem nélkül is egyensulyban maradhat egymással. Mert a háború nem a felhőkből szakad ránk és nem vulkanikus tüzek okádta meglepetés, hanem tisztán, sajnálatraméltóan emberi mű... Addig azonban, míg egy tisztultabb szellemi kultúra nem járja át velőkig, teljesen homogénen az emberiséget, amíg az emberi jogokat és lelki igényeket nem a magasabbrendűek világszemlélete és erkölcsi mérlege irányítja, — addig a pacifizmus csak megáhított eszményünk lehet, addig mi is csak fegyverrel, véres küzdelemmel állhatunk helyt a világviharban.

KÖNYVEK

Hoffmann Edith: Szinyei Merse Pál. *(Kir. Magy. Egyetemi Nyomda).* Szinyeiről szóló irodalmunk örvendetes módon gazdagodik. Aránylag rövid idő alatt három jelentékeny könyv jelent meg: *Meller Simoné. Pátzayé* és most *Hoffmann Edithé.*

Mind a három könyv más-más oldalról közelíti témáját. *Meller* — a családi levelezések birtokában — rendkívül érdekes képet nyújt az emberről. *Pátzayt* Szinyei stílusának szabatos megfogalmazása érdekli, *Hoffmann Edith* pedig képről-képre haladva, nyomon követi Szinyei egész fejlődését.

Ekként a három könyv úgyszólván kiegészíti egymást, annyival is inkább, mert hisz mindhármuk a fontos elméleti kérdésekben, de a megítélésben is úgyszólván egy véleményen vannak.

Hoffmann Edith érdeklődése szigorúan a képeké. Nagyon helyesen azokat beszélteti, s általuk formálja Szinyei alakját, ezt a sajátosan érdekes lelkivilágot. Nyomon követi küzdelmes tapogatódzásait, a számára idegen környezet és iskola behatásait, s kitűnően rajzolja meg azt a vívódást, ahogy ebből az idegen szellemiségből sajátját kibányászta.

Különösen érdekes Hoffmann Edith analizise azért, mert az Szinyei tanulóéveinek darabjain keresztül is történik, képeken, melyek a nagyközönség előtt úgyszólván ismeretlenek. Hálásak lehetünk ezért a gondos munkáért, bár így — ha csak a reprodukciós anyagot nézzük — sokkal ingadozóbbnak jelenik meg Szinyei, mint amilyennek őt emlékezetünkben őrizzük.

Igaz, az oeuvre kicsi. S főleg a „*Majális*" annyira bearanyozza Szinyeiről alkotott képzetünket, hogy szinte csodálatosnak tűnik fel, hogy ő is milyen kálváriát járt. Hajlamosak vagyunk u. i. azt hinni, hogy aki a „Majálist" festette, könnyebben győzte azokat a nagyrészt hamis problémákat, melyek akkor ugyan időszerűek, de tanulóéveinek mégis csak buktatói voltak.

Nagyon finom kézre vall Hoffmann Edith analizise a „Majális" utáni időkre vonatkozólag. Helyesen látja meg a müncheni légkör újra erősödő vonzását, dacára olyan eredményeknek, mint a „Majális". A sorok közt így bepillantást nyerhetünk a festőnek végtelen nehéz helyzetére, ha valami újat hozott létre.

Érdekes a *Böcklin*hez való viszony elemzése is. Talán egy kissé túl nagy a respektus Böcklin iránt, amit azzal magyarázhatunk, hogy Hoffmann Edithnek Szinyei szemszögéből kellett néznie annak példaképét. A Böcklin hatás elvitathatatlan, s éppen ezért annak a műhelycsodának nagy fontossága van, ahogy Böcklin filozófikus, nyomatszagú ál-mitológiája Szinyeiben életteljes festészetté derül. Ilyen parányi területen láthatók igazán a művészet rejtélyei. De talán felkapja valaki mégegyszer ezt a párhuzamot, s helyreigazítja vele a német műtörténelem velünk szemben oly gyakran elkövetett igazságtalanságait.

A könyvnek nagy érdeme még a sok fáradtsággal összeállított oeuvre-katalógus.

Szinyei művészetének barátai nem nélkülözhetik ezt a nagy tudással és gonddal megírt könyvet, mellyel most Hoffmann Edith gazdagította művészeti irodalmunkat.

Bernáth Aurél.

Weninger Antal: A keleti Jóga. *(II. kiadás).* A nyugtalan és önmagával meghasonlott korok sajátossága, hogy megnyugtatásáért idegen világok kultúrájához fordulnak. Csak ezzel magyarázható az az érdeklődés, mellyel a magyar olvasóközönség a keleti bölcselettel foglalkozó minden könyvet fogad. Különösképpen áll ez a jógára, mely nem csupán bölcselet, hanem egyben évezredek alatt kialakult és kikristályosodott *egészségügyi tanácsok gyüjteménye* is. — Amilyen örvendetes azonban, ha egészségünk megőrzése illetőleg visszaszerzése céljából más világrészek gyógyítóművészetét is felhasználjuk, annyira kárhoztatandó, ha egyesek egy, a nyugati keresztény világszemlélettel gyökeresen ellentétes tant „egészségügyi tanácsok" jogcímén kísérelnek meg becsempészni, vagy pedig kellő orvosi felkészültség és iskolázottság nélkül adnak orvosi utasításokat.

Weninger közel két évtizede foglalkozik gyakorlatilag is a jógával és így a *legilletékesebb és világnézetileg is legmegbízhatóbb ismertetését és egyben kritikáját is* adja az egész jóga-tannak, ideértve a jóga-misztikát is. Ha az európai éghajlat, életmód, táplálkozási viszonyok és nem utolsósorban a nyugati életszemléletben felnövekedett és abban élő emberek dr. Weninger nyomán ismerik meg a jógát, úgy minden bizonnyal értékes tanulságot meríthetnek belőle, testi és lelki egészségük megőrzése, ill. helyreállítása, munkakedvük, energiájuk visszaszerzése szempontjából. Ez a könyv ismerteti a sokáig titkosnak tartott gyakorlatok lényegét is.

Szivós Donát: Magyar vagyok. *(Korda Rt. kiadása.)* A magyar öntudatra való nevelésnek rendkívül gyakorlati eszköze az a pompásan megírt, nagyszerű kötet, amely most jelent meg a magyar ifjúság lelkes barátjának, *Szivós Donát* bencéstanárnak tollából. *Szinyei-Merse* Jenő kultuszminiszter egyik beszédét idézi a könyv első lapja: „Tervszerűen erősítenünk, támogatnunk kell a nemzet lelkét. Különb és öntudatosabb magyarokat kell nevelnünk, ha nem akarunk elveszni a viharban." Szivós Donát azért adja könyvét az érettebb magyar ifjak kezébe, hogy meglássák a magyar értékeket és boldogok, büszkék legyenek arra, hogy Isten magyaroknak teremtette őket. De megmutatja azokat a veszélyeket is, amelyek a magyar öntudatot és a magyarságot veszélybe dönthetik. A magyar nevelő féltő szeretetével világítja meg ezeket a nehézségeket, hogy minden fiatalban felkeltse *a magyarságért való egyéni felelősség tudatát* és felkészítse őket a magyar értékekért vállalandó harcra. Mindig tettrekész, istenfélő hősnek akarja nevelni Szivós Donát a magyar ifjúságot, amely bizonyára szívesen fogja olvasni az új kötet, mert az újszerű, bátorhangú írói munka.

Reök Iván: Isten ismerete. Egy háromnapos konferencia előadásainak anyagát vetíti elénk ez a másfélszázoldalas könyv. A teológia, a természettudomány, a jog és a szociológia egy-egy jeles embere adja benne bizonyságát Isten-ismeretének. Bizonyságtételükben eleve tiltakoznak mindenféle kompromisszum ellen. Igy a „korszerűség" javára sincsenek engedményeik. Érdekesen utal előljáróban Túróczy Zoltán a francia akadémikusokra, kik „a megszállott Párisban továbbra is rendszeresen megtartják összejöveteleiket az akadémia fűtetlen termében s tovább vitatkoznak szép, de ma teljesen időszerűtlen, s ezért egyáltalában nem érdekes kérdéseikről, mintha az utca kövezetén nem kopogna a német katona bakancsa..." Valami ilyesfélének tűnhetik — szerinte — ez a vállalkozás is. „Azt mondják — írja tovább —, hogy a kereszténységnek semmi sem ártott annyit, mint a tudatlan hit és a hitetlen tudomány. Amaz a maga gőgjében babonába sodorta az Istent kereső embert, emez pedig a maga szintén nem kisebb fennhéjázásában kételkedésbe sodorta. Ez bizonnyal igaz. Ne gondoljuk azonban, hogy ha most ennek ellentétképpen a tudományos hit és a hívő tudomány venné át a vezető szerepet, akkor minden nehézség meg lenne oldva". A könyv többi fejezete (előadásai) méltón igazodnak ehhez az előkelő tartalmú bevezetéshez. A könyv „csak" a szívekhez szól, de az értelem is finommüvü ajándékot kap belőle.

Nagy Tibor

— VIGILIA —

a legolcsóbb szépirodalmi és kritikai folyóirat

Szerkeszti: POSSONYI LÁSZLÓ

Évi 500 old. és egy illetménykötet ára 16 P

Megjelenik minden hó 1-én

Kérjen mutatványszámot

Kiadóhivatal: Budapest, VI., Mussolini-tér 1.

JELENKOR

Társadalmi, politikai és kulturális lap. Megjelenik minden hónap 1-én és 15-én. — Minden cikkért írója felel. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem adunk vissza. — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Andrássy-út 28, III. 23. — Telefon: 114—478. — Postatakarékpénztári csekkszámla 11.870. — Szerkesztőségi és kiadóhivatali órák: minden d. e. 10—2. A szerkesztő fogad: kedden 12—2. — Előfizetési díj: egy évre 4 P, félévre 2 P, jogi személyeknek évi 40 P. Egyes szám ára 20 fillér,

Felelős szerkesztő és kiadó:

KATONA JENŐ.

TEMPS PRÉSENT. Revue sociale, politique et culturelle. Directeur:

EUGÉNE KATONA. Rédaction et Administration:

Andrássy-út 28. Budapest VI.

Alt. Nyomda és Grafikai Intézet Rt., Budapest, Nagymező utca 3. Nyomdáért felelős: Rácz István.

mint mondotta — annak hatását tanulmányozza, abból fejleszti ki a rajzot, a formát, a világítás fokát, a tó-

Tollrajzok a Kentaur és faunok c. képhez
(Elkészült 1878-ban)

nust, — mindent. „A legnagyobb művészek — beszélte Szinyei — korán átlátták, hogy a természetet nem lehet utánozni, nem lehet másolni. Egy pontosan leraj-

zolt, színeiben pontosan visszaadott dolog a vásznon például egészen másképp hat, mint a valóságban. Ellenben egy ügyesen odavetett színfolttal a szem teljesen azt az illuziót kapja, mintha magát a tárgyat látná."

És öreg korának új stílusában az illuziókeltés ez eszközeiben bámulatos új eredményeket ért el. Színfolt színfolt mellett, tonalitás nélkül, egyedül a színek hajszálfinom értékelésével, látszólag minden megmunkálás híján, s mégis a legmélyebb hatásokat tudja kihozni épen ezzel az ő bámulatos leegyszerűsítéseivel. Összefoglaló ereje megnőtt. A lényeges elemek felösmerésében csalhatatlan lesz. Színformáiban, ezekben az odavetett foltokban, hatalmas formagazdagság lappang. Művészete a szintétikus látásnak példányképe.

Mindennek elösmerése azonban még a jövő feladata. Itt még megoldásra váró feladat előtt áll a magyar kritika.

Nem búcsúzom tehát tőled, kedves mester, nem legalább örökre. Ami benned halhatatlan volt, zsenid jelképeit, alkotásaidat itt hagytad mireánk örökül, hogy gyönyörködhessünk földünk és levegőnk csodás szépségeiben, melyeket műveiden át tanultunk megösmerni, műveiden át, melyeknek rejtelmes szépségein nemzedékek hosszú sora fog még lelkesedni, titkát kutatni, mélységeibe elmerülni, s így élni fogsz örökkön köztünk és utódaink lelkében, műveid sugalló érzéseiben, színeid ragyogó derűjében és fényhatásaid szikrázó csillogásaiban.

Lehetne-e élni a mi mai sötét és sivár életünket, ha nem éreznők, hogy ti még éltek, Szinyei és társaid, Petőfi és Fadrusz, Munkácsy és Jókai, Zichy és Széchenyi, Székely és Tisza, Arany és Lotz, Vörösmarty és Deák, Paál László és Kossuth, Lechner és Eötvös, népünk nagyjai, éltek, a magyarság örök életének megannyi halhatatlan szimbólumai!

Lázár Béla dr.

Szinyei rajzai.

Szinyei Merse Pál rajzoló hajlama már gyermekkorában jelentkezett. 1853-ban, nyolc éves korában karácsonyra egy „Hermes-Vorlag"-ot kapott ajándékul s még késő öregségében is emlékezett, hogy egy ökörlábat másolt le belőle. 1856 tavaszán adták Eperjesre, a gimnáziumba; a rajzolgatást itt is folytatta; primitív rajztanároknál órákat vett, akik szintén az akkoriban divatos „Vorlag"-ok után rajzoltatták. 1857 december 20-áról kelt egy ilyen rajza, „Dévén vára omladékai", egy kőnyomatu minta-lap másolata.

Ugyanezen időből származhatik első rajza természet után: a jernyei kastély és kert képe. Naiv türelmipróba, iskolai dolgozat az apai házról. Egyáltalán az a benyomásunk, hogy a gyermekben volt valami rajzolási készség, mely azonban a minták másolgatása közben alig-alig fejlődött. Inkább gyermeki játéknak, kedves időtöltésnek látszik az egész, mint a művészlélek korai megnyilatkozásának. Hány gyermek szeret és tud így rajzolgatni anélkül, hogy később folytatása volna! S a „Vorlag"-ok után való unalmas másolás nem is volt

alkalmas sem a készség, még kevésbbé a tehetség fejlesztésére.

A XIX. század első felében a rajzolás divatja nagyon elterjedt s a dilettáns rajzolgatás csakúgy tarto-

Tollrajz a Kentaur és faunok c. képhez
(Elkészült 1878-ban)

zéka volt az úri műveltségnek, mint a zene gyakorlása. A litografált mintafüzetek sokasága tanúskodik elterjedtségükről. A családban is volt már egy dilettáns rajzoló, a siketnéma Szinyei László, Pál atyai nagybátyja, akit szülei a váci siketnéma-intézetben neveltettek, ahol rajzolni is tanították. Ő a családtagokról néhány víz-

festésű arcképet készített, többnyire azonban csak „tréfás rajzokat firkálgatott." Művészi ambiciói nem voltak; a szabad természetbe sohasem járt ki rajzolni, így tehát ilyen irányban öccsére sem lehetett hatással.

Ép oly kevéssé lehet megállapítani, — legkevésbbé a gyermekkori jelentéktelen rajzokból — hogy a sárosi természet a fogékony gyermek lelkét és szemét megihlette volna. Ez a föld csak élete második szakában játszik döntő szerepet, mikor a művész az ifjúi hév kihültével hozzá menekül s belőle merít erőt újabb munkálkodásra. A gyermekifjú nem is otthon ébredt művészi öntudatra, hanem Nagyváradon, a derék Mezey Lajos oldalán. Ettől tanulta meg az olajfestés szolíd mesterségét s a művészi pályát is az ő hatása alatt választotta.

Mikor a 18 éves ifjú 1864 elején Münchenbe megy az akadémiára, a rajzolásban még eléggé járatlan. A gyermekkori másolgatások keveset jelentettek, Mezey pedig a festésre fektette a fősúlyt, rajzolni nem igen tanította. Egy 1863-ból való vázlatkönyv tanúsága szerint Szinyei ekkor is még mintalapok után másolgatott. Annál nagyobb hévvel fog neki a rajzolásnak az akadémián. Az „antik-teremben" az iskolai rendszer szerint gipszek rajzolásával kezdi; hogy ezt mily szorgalommal üzte, arról a Laokoon-csoportnak nagyméretű, gondos és pontos rajza tanúskodik. De Münchenbe érkezése után alig 1—2 héttel már Benczúrral együtt beáll egy kis társaságba, mely esténként

5-től 7-ig aktot rajzol; „az esti aktot, írja haza 1864 április 24-én, melyre nekem nagy szükségem van, nem fogom elmulasztani." Két hónappal később, 1864 junius 14-én pedig így ír: „Ich zeichne fleissig und mit Lust, jetzt haben wir auf der Akademie auch Akte, alle Tage von 7—9 Uhr früh und die zeichne ich mit grosser Passion." (Laci bácsi kedvéért, akit a siketnéma-intézetben németül tanítottak s aki magyarul nem értett, Szinyei néha német leveleket írt haza.)

A nyári vakáció után, 1864 őszén ismét folytatja a rajzolást. November 17-én írja: „Antikokat rajzolok, a mult héten az esteli aktok is megkezdődtek." Érdeklődése azonban csakhamar más irányba terelődik. Már nagyváradi gimnazista korában az a hit érlelődött meg benne, hogy tehetsége őt a tájfestésre utalja. Az atyjával akkoriban folytatott polémia most kiújul. Atyja 1865 január 10-én azt írja neki: „Az eddigi tapasztalásból ítélve, az alakok s különösen az arcok rajzára több tehetséget találtam tebenned, mint a tájképekre." A fiú erre január 16-án kategorice válaszol: „Meiner Meinung nach habe ich viel mehr Sinn für Landschaften, als für Historienmalerei." E hitében Piloty is megerősítette őt, akinek jobb rajzait bemutatta. „Da mich also selbst Piloty ermutigte auf dem eingeschlagenen Wege zu schreiten, bin ich auch gesonnen, die Landschaften ernstlich betreiben anzufangen", írja ugyanakkor. Április 15-én már arról értesíti atyját, hogy „a szabad természetben rajzolgatok."

Ekkor kezdődik Szinyei rajzos korszaka. Megmaradt rajzainak túlnyomó része 1865 és 1874 között keletkezett. Ha azonban vázlatkönyveiben lapozgatunk, meglepetéssel tapasztaljuk, hogy tájképtanulmányok azokban elég ritkán fordulnak elő. Majdnem kizárólag alaktanulmányt vagy figurális kompozíciókat látunk. Mi ennek a ténynek lélektani magyarázata?

Ha Szinyei már gimnazista, majd kezdő akadémiai növendék korában azt állítja magáról, hogy több tehetsége van a táj-, mint a történeti festésre, azt nem szabad abban a szigorúan naturalista értelemben felfognunk, amelyben Szinyei maga is élete második felében a tájfestést művelte. Inkább úgy értendő, hogy Szinyeit közelebbről érdekelték azok a mindennapi vagy képzeletbeli jelenetek, melyek valamely hangulatos táj keretében játszódnak le, mint a történelem döntő pillanatainak pathetikus ábrázolásai. Ifjúkori főművei, a Faun, az Anya gyermekével, a Szerelmes pár, a Majális, a Lilaruhás nő, mind egy figurális központot mutatnak, mely azután az őt körülölelő tájjal hangulati egységbe olvad. Ugyanezt a törekvést jelzik e korszak bájos kisebb színvázlatai is. De rajzainak sokasága győz meg csak teljesen arról, hogy képzelete szinte törvényszerűen valamely figurális kompozícióból indul ki, s a tájkép csupán a művészi alkotás későbbi fázisában fűződik hozzá kiegészítésképen.

Szinyei ez időben az akadémiai aktrajzolást lassankint abbanhagyta s helyette a studiumfestést üzte.

Félix, a művész fia
(Olajvázlat 1880 körül)

Maga sem tudta, hogy amikor a rendszeres rajzolással fölhagyott, akkor vált igazi rajzolóvá. Akadémiai aktrajzai ép oly kevéssé emelkedtek a középszerűség színvonala fölé, ép oly kevéssé árulták el egyéniségének belső értékét, mint gyermekkori másolgatásai. De midőn minden „rajzoló" ambició nélkül vázlatkönyvei lapjait képzelete csapongásával tölti meg, mikor látomásait stenographikus vonásokkal siet följegyezni, mikor a beállított modell mozdulatát néhány gyors, kusza vonallal rögzíti meg, akkor találja meg egyéniségének rajzbeli kifejezését, akkor teremti meg az ő sajátos egyéni rajzmódját, melynek öntudatlansága egyúttal egyik legszebb varázsa.

Szinyei rajzai tárgyuk szerint kétfélék: kompozició-vázlatok vagy modell utáni tanulmányok a kompozíciók egyes alakjaihoz. Az előbbiek képzelete kohójába engednek betekintenünk, az utóbbiak valóságkeresésére adnak felvilágosítást. Előadásmódban mégis alig különböznek egymástól, mert egyrészt képzelete oly világos és határozott alakokat varázsol eléje, hogy lerajzolásuk szinte modellszerűen történik, másrészt a modellel szemben is szabadon működik fantáziája, a formai részletek alig érdeklik, csupán a mozdulat finom árnyalatait, a női ruha libbenését, a fodrok hullámzását figyeli meg. Vonalai aggódóak, szinte ijedtek; megismétlődnek, el-elkószálnak, majd ismét egymás mellé sorakoznak mindaddig, míg végül körül nem zárják, meg nem fogják a változékony látomást, vagy a moz-

dulat illanó szépségét. Nincs meg benne a par excellence rajzolók szabatos készsége, nincs vonalkészlete a formák stereotyp kifejezésére, a routinier könnyű siklása teljesen hiányzik vonalvezetéséből; minden rajza keresés, félénk és áhítatos körültapogatása új és ismeretlen szépségeknek. Sokáig Szinyei maga sem ismerte rajzai önálló értékét; jegyzeteknek tekintette őket, melyeket csak ő ért, s melyek csupán saját használatára készültek; vázlatkönyveit gondosan őrizte, mint ifjúi gondolatok gyűjteményét, melyekből egyetmást még megvalósítani remélt vagy óhajtott, de barátai előtt is félénken rejtegette azokat. Csak későn és szinte mentegetődzve bocsátotta őket a nyilvánosság elé s maga volt legjobban meglepve, mikor hatásukat tapasztalta.

E rajzok teszik teljessé Szinyei fiatalkori művészetének képét. Az ismert művekhez készült kompozició-vázlatok és alaktanulmányok a festmények genezisét magyarázzák s egyúttal utat nyitnak azok mélyebb megértéséhez. A meg nem festett kompoziciók sokasága pedig elénk tárja Szinyei ifjúi képzeletének egész gazdagságát, s töredék-oeuvrejét kiegészíti azokkal a képekkel, melyeknek megvalósulását meggátolta a fátum.

Meller Simon

II. Géza megalapitja Eperjest

Vázlat az eperjesi szinház 1881. március 18-iki megnyitásán előadott élőképhez

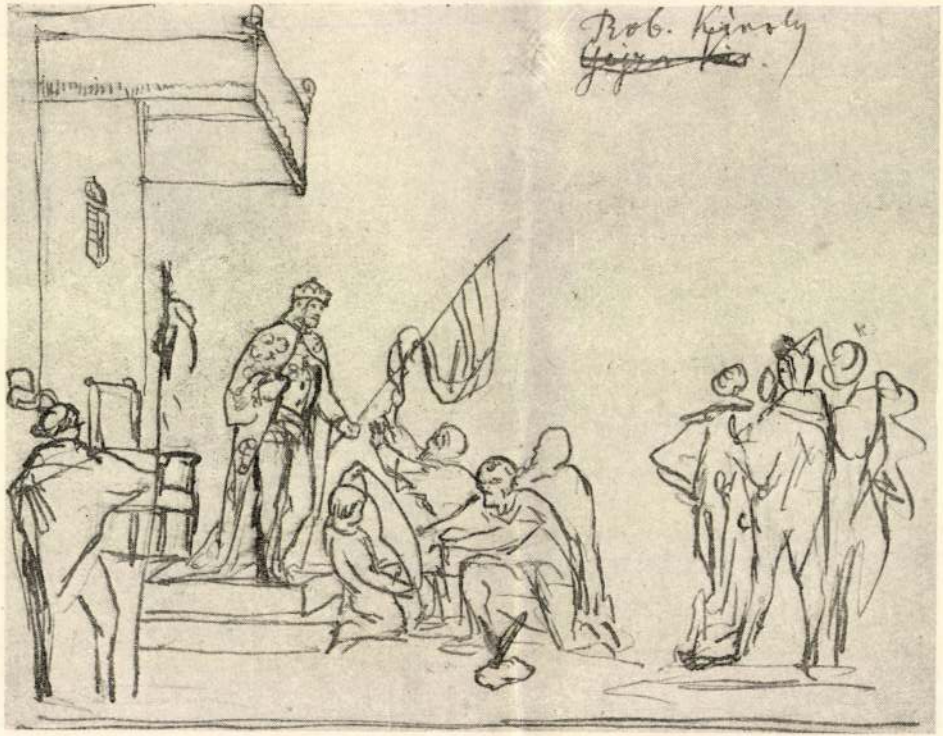

Róbert király szab. királyi várossá teszi Eperjest

Vázlat az eperjesi színház 1881. március 18-iki megnyitásán előadott élőképhez

Karaffa vésztörvényszéke

Vázlat az eperjesi színház 1881. március 18-iki megnyitásán előadott előképhez

Rákóczi fejedelem hadba vezeti seregét

Vázlat az eperjesi színház 1881. március 18-iki megnyitásán előadott előképhez

SZINYEI ARCKÉPMŰVÉSZETE

Szinyei Merse Pál nem volt arcképfestő. De amikor arcképet festett, művész volt. Arcképet csak akkor festett, ha közvetlen környezetének valamelyik alakja megragadta képzeletét. Apját, feleségét, gyermekeit, sógorát, nővérét, bátyját és öccsét, önmagát, tehát mindig azt, aki érzéseihez közel állott. Csak a szívéhez legközelebbit, az édesanyját nem festette meg. Viszonya édesanyjához titokzatos és mély volt, képét éber álmaiban, — otthon és idegenben, — egyaránt magában hordozta, de nem tudott annyira objektívvé válni, hogy a rejtelmes képet megragadja és kivetítse magából. Annak ellenére, hogy arcképeinek száma nem haladja meg a huszat, művészete egész fejlődését végigkísérhetjük rajtuk. Minden korszaka s annak egész fejlődési jelentősége visszatükröződik arcképein.

Müncheni akademistakorától kezdve, amikor első arcképével találkozunk (1866) fivéreinek gyermekarcképein át (1868) az 1870-ben festett két arcképig, amelyeken apját és nővérét ábrázolta, szinte szemmellátható megfigyelhető, mint szabadul fel az iskolai hagyományok alól. Tanulmányokkal kezdi, mint aminő az akadémián készült „Püspökfej"-e, melyen minden forma részletező látással van kikeresve s az anyagok éreztetésének hűségét a kifejezés erőteljes hangsúlyozásával egyesíti. Csak Leibl akadémiai tanulmányainál, pl. az 1865-ben festett öregasszonyfejénél,[1] látunk hasonló erős anyagéreztetést, a formák gondos kikeresését, minden kicsinyes elaprózás híján. Kitűnő növendékmunkák egész során át jutott el Szinyei odáig, hogy a maga látásának szabad kifejezésével megpróbálkozzék.

Műteremfestésből indult ki ő is, de korán a tónusfestésre tért át. A festői tónus szépségeit kereste, mint társa, a fiatal Leibl, azt a tónusegységet, amely fátyolt borít a színekre és lefokozza értékeiket, hogy ilykép nem a színek, nem azok önálló értékei érvényesüljenek, nem a fény és árny csupasz kontrasztja hasson, hanem a színekre borított fény változatainak egysége, mely a lágy egybeomlásokat szüli, a legfinomabb félhangokig.

[1] Jelenleg a magdeburgi múzeumban. Közölve *Waldmann* Leibl könyvében, 27. tábla.

Tudjuk, hogy mit jelentett ez 1868—69-ben Münchenben. Jelentette az eltávolodást a Piloty-féle töretlen kolorizmustól és a közeledést a francia tónusfestéshez, melynek első hírnökei közé tartozott az 1867-i párizsi világkiállításról visszajött Munkácsy is. Csakhogy akkor már Párizsban a tónusfestéshez új jelszó is járult, a világos színharmónia, amelyet főleg Courbet fiatal barátai, Manet és köre, Renoir, Monet, Bazile stb. képviseltek. Bizonyítja ezt Leibl műve, Gedonné arcképe, melynek gyöngyházszínű szürke színharmóniája közelrokona Szinyei: *Anya és gyermeke* című műve fínom szürkés tónusegységének. Íme, mint lettek ők, Leibl és Szinyei a franciák hívei *ab invisis*. Hiszen ekkor még egyikük sem látott modern francia festményt, csak 1869 nyarán, a müncheni nemzetközi kiállításon ismerkedtek meg azokkal, ahol a barbizoniak és Courbet egész kollekciójával szerepeltek, sőt Courbet később személyesen is megjelent.

Szinyei tónusfestészetének első emléke Női aktja (Szépművészeti Múzeum),[2] a második arcképművészetének első jelentékeny alkotása: *Apja arcképe* (1870; Szépművészeti Múzeum).

A német-francia háború kitörésekor anyja hazahívta és Szinyei ekkor festette meg e képet. Amit a kortársak elbeszéléséből édesapjáról tudunk, azt Szinyei képéről leolvashatjuk. Magas, sovány alak volt, kinek beteges külseje ellenére hatalmas hangja, szemének átható tekintete szuggestiv erőt kölcsönzött s népszerűsége megyeszerte, úgy a jobb-, mint a balpárton, szinte megingathatatlan tekintélyt biztosított. Nem sokkal előbb, hogy Szinyei hazaérkezett Münchenből, apja rövid időre visszavonult a magánéletbe. Szinyei nem a rettegve szeretett volt alispánt festette meg, hanem apját, aminőnek ő otthon látta, a jernyei kastély udvarházában a kandalló előtt, a nagy ripszkarszékben üldögélve. Ott ül a magastámlájú karszékben, jobbját a karfán pihentetve, balját ölébe ejtve fekete atillájában, nagy, dértől megesett szakállal, maga elé nézve komoly hallgatásban. Szemének átható tekintete némaságában is beszédes. Az arc hatalmas formái, a beesett

[2] Repr. a *Magyar Művészet* I. évf. (1925) 7. számában.

MAGYAR MÜVESZET
1933,

szemek, az arc kiálló csontozata, a jellegzetes orr, a homlok síma íve, a koponyára simuló erős hajzat, a finomszálú erős bajusz és a mellére hulló őszes szakáll puhasága: mind hozzájárulnak a jellemzéshez. Az árnyékok világosbarna foltokban játszanak a karnáción, puha és lágy összeomló tónusba olvadva, csak a balkéz erezetének fínom kékes színe ad nagy világos foltokat a szürke háttér és a fekete atilla között.

Courbet tónusfestése kísért itt, csak kevésbbé temperamentumos előadásban. Szinyei átalakítja a francia mester brutális pasztózus előadását a maga derűs lelkének lágy formáiba. Itt minden nyugalmat lehel és minden méltóságosan egyszerű. Itt nincsenek éles formakontrasztok: minden tompán, lassan hullámozva olvad össze.

Ugyanilyen művészeti törekvés, a tónusfestés hangsúlyozása jellemezte második nevezetes arcképét, a nemsokkal utóbb (1870) festett *Nővére arcképét.*[3] Szinyei egyetlen lánytestvére, Ninon, a későbbi sárosmegyei alispán, Berzeviczy Edmund felesége volt, finom, magábamélyedő lélek, akit a családban kora haláláig mindenki rajongó szeretettel övezett. Ninon kedvence Pál volt, akihez a művészi lélek közössége vonzotta s mikor meghallotta, hogy öccse hazajött, sietett hozzá s nagy odaadással hallgatta ő is annak müncheni élményeit.

Ezt az intuiciót ragadta meg a művész. A megértéssel és nagy érdeklődéssel figyelő hallgatag nőt, amint a kertiszékben feléje fordulva figyel, ajka körül gyöngéd mosoly játszik, tekintetében mélység, magas homlokára símán borul a gesztenyebarna haj. Nyakát csipkegallér övezi, bársonykabátján aranylánc, kezét magafeledten ölébe hullatja, taftruhája széles ráncokba szélesedik.

A kis képen minden ecsetvonás lágy, finoman elsimított, a kéz kék erei lehelletszerűek. Az arc karnációja letompított tónusban világít a sötét színkoszorúban s lágyan emelkedik ki a szürke háttérből. Az előadás gyöngéd, bensőséges és mély érzést árul el. Menynyire más ember festette e két képet, akár ha Benczur, akár ha Munkácsy egykorú művei közt nézünk széjjel. Benczur ugyanezen időből való arcképein a fény és árnyék egyenletes elosztásával érte el a plasztikai hatást.[4] Mert ezt kereste. Munkácsy néhány hónappal előbb festette Düsseldorfban a *Siralomház*ban készült tanulmányfejeket. Ugyanazon művészi tendenciával. Tónusfestés volt az ő törekvése is, Courbet közvetlen hatása alatt, — de az ő kezében drámai erővel fogott az ecset, minden formájában rejtett páthosz izzik, minden színe benső tűzben ég, feketéjének égő zománca szenvedélyt lehel: Szinyei méltóságos, nyugodalmas, ünnepélyes, lélekbehatoló előadásával szemben Munkácsy minden ecsethúzása balladai légkörben fogant.

Négy év telt el, míg Szinyei újra arcképbe fogott. De ez a négy év művészi élményekben gazdag és egész életét eldöntő sorsjelzö idő volt. Közben az 1869-i müncheni kiállítás tanulságait szép lassan feldolgozta, a kiállításon látott Courbet-képek emléke, a barbizoni mesterek tájszemléletének megismerése, a stahrenbergi kirándulások, a tutzingi séták, egy velencei utazás és a Böcklin szomszédságában való letelepülés felverték képzeletét, melyből a sok felszálló vizió, a sok színben ragyogó kis vázlat s végül maga a *Majális* keletkezett. Mikor visszakerült Münchenbe (1872), Böcklin éppen a kolorisztikus értékeit dícsérte, a tónuskérdések helyett tehát a színproblémákkal kezdett intenzívebben, egész erejével, minden érdeklődésével foglalkozni. De a fény mindent egybefoglaló erejének hatását nem mellőzte el, még Böcklin mellett sem. Böcklin példája: a világos színharmóniák mozaikszerű egyensúlyozása, őt nem győzte meg, Szinyei az összehangolás új feltételeit kereste.

Megtalálta először a *Majális*nál, amikor a levegőtónust következetesen végigvezette a színeken és a formákon. Ellentétben Böcklinnel, aki az atmoszferikus hatások változatosságát figyelembe sem vette, Szinyei a *Majális* összes vázlatain, — már a „*Műterem*" állványán látható *Majális*-vázlat színfoltján is, — ezt a színtbefolyásoló, örökös mozgásban levő *napfényt* tette meg egységesítő fluidummá, új harmóniákat teremtő tónussá s míg Courbet tónusharmóniája lefokozta a színeket, Szinyei fénybemártott színharmóniája felfokozta őket, ragyogó színösszecsengésekké emelte.

A *Lilaarcképe*n ugyanezt a problémát, az összehangolást, már más módon próbálta megoldani. Míg a *Majális*on a ragyogó színeket a napfénynek mindent egybefoglaló erejére bízta, míg a szétszórt világításban fellépő különböző színértékeket, a színeket váltó árnyalatokat, az árnyékok színességét egyaránt a levegőtónus kormányozza, addig a *Lilaarcképe*n új feladatot állít és azt új eszközökkel oldja meg.

Az élmény, mely a *Lilaarckép* új formáját belőle kiváltotta, akkori hangulatából és viszonyaiból fakadt. Nem sokkal előbb vezette ugyanis haza ábrándozásra hajló fiatal feleségét, kivel müncheni szép napok emlékei kapcsolták össze. Otthon az új környezetben a fiatalasszony szerette a rét csöndes magányát, szeretett a napszállat aranyos színeiben gyönyörködni a gyeppadon, a messzeségbe elvesző tekintettel. Ebben a nyugodalmas, csendes magányban elmélázva, láthatta

[3] A Szépművészeti Múzeumban. Közölve színes reprodukcióban a *Magyar Művészet* 1927. (III.) évf. 2. számában.

[4] Benczur Gyula és tanítványainak kiállítása 1921. Katalógus 1., 3., 243. szám.

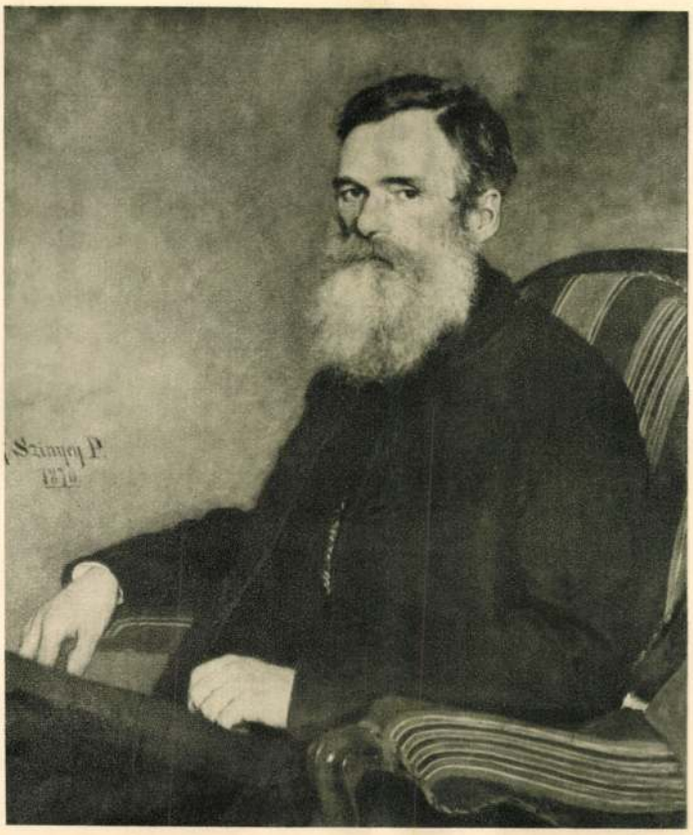

SZINYEI MERSE PÁL (1845—1920): A MŰVÉSZ ATYJÁNAK, SZINYEI MERSE FÉLIXNEK ARCKÉPE 1870
Az Orsz. M. Szépművészeti Múzeum tulajdona

meg őt a művész és érzéseit megkapta a látomány ünnepiessége, a méltóságos csend, talán a leendő anya végtelenbe vesző tekintetében felbukkanó álomlátás is.

Ez a belső kép oly erős volt, hogy a *Majálissal* való tapasztalatok minden keserűségét feledve, a szép látományt igyekezett realizálni. A jelenség nem volt mozgalmas színfolyamat, mint a *Majális* viziója, — ellenkezőleg, nyugodalmas egység, lefokozott színálom. Ezt nem lehetett a *Majális* színáramlásával megragadni. Az új feladat új megoldást követelt.

Az új feladat annak az érzésteli, de mégse érzelgős, ünnepélyes, de nem merev, merengő, álmodozó, messzeszálló hangulatnak a visszaadása, amelyet lelkében az élmény fölkeltett. Ehhez kellett először is a megfelelő strukturális elrendezést megtalálni. A forma-ornamens emlékeztet Feuerbach Ifigéniájára a darmstadti Múzeum 1862-iki változatában,[5] de Szinyei aligha ismerte e képet. Feuerbach képén a tengerparton ülő alak hazasóvárgása, a messzire tekintő, elmélázó nő merengése átlósrendszerű vonalhálózatba van fogva. A derék hátrahajlik, s a szem a klaszszikus redőzet előresiető nagy vonalán símúl végig. De Szinyeit nem klasszicizáló emlékek ihlették. Megmaradt egy rajza, mely felvilágosít művészi problémájáról. Azt mutatja, hogy a modern ruharedőzet elemeit igyekezett minél egyszerűbb síkokra visszavezetni. A festményen a rajz még inkább van leegyszerűsítve. Az alak, melynek törzse a rajzon előredől, a festményen vertikálisabb. A kéztartás is megváltozott. A rajzon a jobbkéz magafeledten a nő ölében nyugszik, a balkéz virágot tart, a festményen a két kéz egymáson nyugszik, s a három margarétát ugyancsak a balkéz tartja. Mindezek a változatok egy célt szolgálnak: az ünnepélyes elmerültség és a halk magafeledkezés minél egyszerűbb formájának a keresését. Ezért nagyon kevés kontrasztból építi fel a képet. Az ülő nő derekának vertikálisát a nő mellett levő két nyulánk fatörzzsel hangsúlyozza, s a háttér lefokozott színerejű kis fája, a domb tetején, a felfelévivő tekintetet elnyugtatja. A törzs horizontálisa viszont kontrasztot ad a felső testnek, széles tömegével erős hangsúlyt, földbegyökerezettséget, amelyet a ruha fekete sávjai fokoznak és elmélyítenek. Együtt pedig minden változat háromszögbe van fogva, mely azonban nem esik a képsík közepébe, ezzel az oldalratolás-

[5] Közölve a *Magyar Művészet* V. 595. l.

SZINYEI MERSE PÁL: A MŰVÉSZ FELESÉGÉNEK ARCKÉPE, AZ Ú. N. LILARUHÁS ARCKÉP (1874)
A Múzeumbarátok Egyesületének örök letéte az Orsz. M. Szépművészeti Múzeumban 1917

sal a hieratikus merevséget legyőzte s a pillanatszerűség éreztetése mellett is valamelyes ünnepélyes monumentalitást őrzött meg. Nyugalom árad ki a vonalszerkezetből, mert nem mozgatja a szemet, egy tekintettel, világosan felfoghatóvá teszi a kép egész szerkezetét, melynek minden részletét nyugvószemmel, pontról-pontra megérthetjük.

Mily más látomány ez, mint a *Majális* folyamatos áradása, le és felbukkanó átlóival, azokat félkörökkel átvágó hullámaival, melyek a szemet lassú, de állandó folyamatos mozgásban tartják és egymásbaömlő átmenetekkel egybekapcsolják. A *Lilaarckép* nem mozgatja a szemet, tehát nyugodalmas érzést kelt, de hieratikus merevség hijján lévén, maga a természetes és közvetlen egyszerűség s minden szentimentális íz nélkül való.

Böcklin is erre vágyott majd minden arcképénél. Mondotta is gyakran tanítványának, Schicknek, hogy milyen előnyös a vertikálisok hangsúlyozása, miáltal a fej leghalkabb megmozdulása is érvényre juthat.[6] Ő is szerette a strukturát mellékes elemekkel gazdagítani, amiáltal a lényeg annál erősebb hangsúlyt nyer. De Böcklin arcképeinél sohase találjuk meg a *Lilaarckép* szerencsés, halk, nemes szűkszavúságát. Szinyei viziója ahhoz, hogy a maga egészében realizálódjék, a struktura felépítésén kívül még mást is kö-

[6] Schick, Tagebuch-Aufzeichnungen über Böcklin. 731. l.

TANULMÁNYRAJZOK SZINYEI MERSE PÁL LILARUHÁS HÖLGY CÍMŰ KÉPÉHEZ
Az Orsz. M. Szépművészeti Múzeum tulajdonában

SZINYEI MERSE PÁL: A MŰVÉSZ FELESÉGÉNEK KÉT ARCKÉPE

1879 — 1880

A Művészeti Múzeumok Barátai Egyesületének letéte
az Orsz. M. Szépművészeti Múzeumban 1932

vetelt; követelte a nemes tartalomhoz a nemes színt. A formának halk szűkszavúsága, a dekoratív fölépítés, a színek tökéletes harmóniájával válhatott csak egységessé, még pedig sajátos, csakis ennek az elképzelésnek megfelelő színharmónia által. Ehhez Szinyei nem használhatta a *Majális* hullámzó, felfokozott, magas színértékekben csillogó, a délinap ragyogásában vibráló színeit. De Böcklin mozaikszerűen egymásmellé rakott színkezelését sem, hisz Böcklin csak képhatásra törekedett, egy elképzelt skálához formálta, alakította, hangolta, mélyítette, vagy tüzesítette színeit, mindig csak a szép összecsengésre ügyelve, később a vakító fénytől, sőt a rikitótól sem riadva vissza. Mindez persze a természettől való nagy eltávolodásokhoz vezette. Szinyei viziója mást kívánt. Már a *Majális*nál is tovább ment Böcklinnél, mikor az atmoszferikus összhatást, a levegőtónus egységét hangsúlyozta; Böcklin ellenben a „*grossdekorative*" keresésében töltötte egész életét, amialatt a szép színmeneteket, a színtömegek egyensúlyozását értette, hogy ilykép az egyik szín a másikat hatásában fokozza és kiegyensúlyozza.[7]

Szinyeit azonban a *Lilaarckép* dekoratív hatásánál nem Böcklin vezette, hanem Paolo Veronese emléke, akit 1869 őszén látott Velencében és mint önéletrajzai jegyzeteiben 30 évvel később írja, „megcsodált".[8]

Veronese is dekorativitást jelentett, de a szónak más értelmében mint Böcklin, aki közelebb áll Tizian sokszínűségéhez, ki szintén ornamensekként játszott a színekkel. Ezzel szemben mit csudált meg Szinyei Veronesenél? Azt, hogy színei egymásbafolyva mily egységes hatásúak, hogy a színeket egységes ezüsttónus foglalja össze s miközben az egyes anyagok színkvalitása a tónus alatt egyre változik, színei nem ugranak ki a képsíkból, hanem *a fölöttük lebegő levegőréteg tónusa alá vannak rendelve.*

Ezt a szabályos színelosztást csudálta meg Szinyei Veronese „Lakoma Lévi házában" című művén. A színek intenzitásának halk változatait látta nála, amiáltal a tónusok csendes áramlása nyugodt harmóniát kapott. Ezt a harmóniát nyugodt szemmel lehetett látni, ahogy már Veronese kortársai követelték is, „in una occhiata, senza punto muover la testa", (anélkül, hogy mozgatni kellene a fejet) ami nyugodt hatást kelt a nézőben is.[9] A halk színek e zenéjében egy-egy szín hangsúlyt kap, úgy tömegével, mint kontrasztteremtő erejével, de jobbára csak hideg színek. A tónus melegségét mindjobban lefokozzák, s Veronese műveiben a kék, a zöld és mellettük a lila jelentős szerephez jut. Velencében találkozunk a lila erőteljesebb szerepléséével. A sienai mestereknél ugyan már a trecentóban is megjelenik, később Botticellinél is. A németalföldi mestereknél ritka, csak Van der Goes nagy oltárképein csillog fel néha egy-egy halk lila tónus. De a velencei mestereknél annál inkább szerepel, jelen van Giorgione és főleg Tizian késői művein, Sebastiano del Piombo egyes korai képein s döntő szerephez jut Veronesenél.

Szinyeinél a lila már korai színvázlatainál is felbukkan a teliszínek nagy együttesében. A *Hintán*[10] az előtérben a hintaszéken ülő nő halk lilaruhája, az álló nő napernyője, a *Ruhaszárításon* (1869)[11] a fehérneműt aggató nő ruhája lila tónusokban játszik. Lila volt a napernyő színe az *Anya és gyermeke* c. képén (1869). Lila árnyékok játszanak a *Szerelmes páron* is (1869). Mikor Böcklin műteremszomszédja lett, láthatta, hogy Böcklin is előszeretettel használta színkombinációiban a lilát. A „lila mindig jól vág össze a zölddel" — szokta mondogatni. A *Vízinimfa* c. képén Böcklin a nimfa ruháját halványlilára hangolta. A *Magna parens* női alakján is sötétlila tónusok uralkodnak. Schicknek beszélte, hogy a ruha széles, ragyogóan világos lilája a hússzíneknek gyöngéd, meleg, lefokozott fényt sugároz, a levegő is e szín mellett gyöngéd, gazdag, szürkéskék árnyalatot nyer,[12] tehát előtte a lila csak egy kődarab színkombinációinak mozaikjában.

Szinyeinek ezidőben (1872) készült vázlatain a lila kezd újra felbukkanni, a *Rokokó* kis vázlatán, a háttérben lévő női alakok ruháján még csak játszadozik, de a *Séta Tutzing felé*[13]-n (1873) már egyenesen lila az első pár női alakjának ruhája. Míg a *Majális*[14] vázlatán a háttérben a dombon látható női alak ruhája fehér, magán a *Majálison* lilaruhás, napernyős alak száll alá a háttér lankásán.

Nem véletlen tehát, hogy a *Lilaruhás nőt* éppen ilyen színű ruhában ábrázolta, ezzel a színnel céljai voltak. Mig Böcklinnél — mint láttuk — a lila csak egy hangoló elem a sok közül, Szinyeinél, már tömegénél fogva is, uralkodó szerephez jut, s mint egykor Gainsborough a *Kék fiún* a kéket, Szinyei a *Lilaarcképen* a lilát tette meg az uralkodóérzet hordozójává, ez dekorációjának alfája és omegája, mely szervesen hozzáidomul formafölépítéséhez.

Pedig a lila igen kényes szín, főleg oly művész kezében, ki a természettől átformált

[7] U. o. 357. l. Ein Bild ist eine Harmonie in sich. 383. l.

[8] B. Lázár: Paul von Szinyei Merse, 20. l.

[9] Vignola—Danti, La une regola della prospettiva, 1583. 53. l.

[10] Színesen repr. a *Magyar Művészet* IV. évf. (1928) 2. számában.

[11] Színesen repr. a *Magyar Művészet* I. évf. (1925) 6. számában.

[12] Schick, id. mű 235. l.

[13] Repr. a *Magyar Művészet* I. évf. (1925) 6. számában.

[14] Színesen repr. a *Magyar Művészet* VI. évf. (1930) 2. számában.

vizióit nem a színekért, hanem a színek által hozza létre. Most azonban, mikor szinte spirituális érzéssé finomult hangulatot akart megfogni, Szinyei ehhez a színhez fordult. A lila hideg, elutasító, de „lebhaft ohne Fröhlichkeit" — mondta róla Goethe, s csakis ily titokzatos és összetett színt használhatott spirituális víziója megreformálásához. Célját sikerült elérnie, sikerült pedig éppen azáltal, ami látszólag legjobban megnehezítette feladatát, a lila tömeghatásával. Csakhogy ő e tömegen játszva uralkodott,[15] s noha a lila a képfelület jelentékeny részét foglalja el, mégis tökéletes a maga szervezettségében. Azt is állították már,[16] hogy lilája a körülötte levő sárgákkal lehorgonyozza magát a zöldbe, de mivel a sok sárga oly változatos árnyalatokban és vegyületben és annyi helyen elszóródott, oly különféle anyagszerűséget dokumentál, a lila nincs mereven lekötve, mozoghat előre-hátra, sőt nagy tömege és nagy komolysága ellenére is észrevehetni állandó enyhe lebegését a kép felszínén. Arra törekedve, hogy a képegységen belül nagy és nyugodt hatást keltsen, mely nem mozgatja a szemet, hogy egyetlen pillantásba belefoghassuk az egész jelenséget és felfoghassuk annak minden mozgásirányát, helyzetét és változatait, e célból vett fel magas horizontot és szűkítette meg színei gammáját. Ezáltal uralkodóvá tette a lilát, melyet a képsíkon nagy tömegben helyezhetett el, újra csak azért, hogy a szemet ne mozgassa, hogy ne adjon ösztönt a szemnek a tovahaladásra, hogy ilykép az egész kép egységnek hasson, hogy a komplementer és kontrasztszínek csak ezt a lefokozott lilát kössék le, mélyítsék el, annak uralkodó zöngéjét kiemelve. Hogy a képsíkot egységes síknak foghassuk fel, követett el mindent, hogy se színei, se vonalvezetése ne izgassa mozgásra, a harmadik dimenzió leolvasására a szemet, mert az ünnepélyes egység, az időtlen-idő hatását csakis nyugodt szemmel nézve élhetjük át. Ez az oka, hogy mint Veronesenél, nála is megtört szín a lila és a lilaérzet végigvonul az egész képen, belehull az árnyékokba, átsuhan a vörösökön, felcsillog a sárgákon, s a háttér szürke felhői, az ég tompa kékje, a pázsit sárgászöldje, mind csak arra jó, hogy a lilaérzet egységét megőrizze, kimélyítse, kihangzását elősegítse.

E lilaérzet egységének megőrzését szolgálja a lila kiegészítőszínének, a sárgának változatos felhasználásával is. Ott van a sárga a nő szalmakalapján, a róla lefutó sárga szalagokon, a fűben és a nő ölében levő

[15] Feleky Géza: Szinyei Merse Pálról. Új Nemzetdék. 1915.
[16] Feleky, id. k.

sárga margarétákon, alul pedig sárgás homoksávok vonulnak. A kiegészítő színe koszorújára szüksége volt, s e színek az ecsetkezelés síma folyamatosságában a szemet nem mozgatják, mint a *Majálison*, ahol az élénk színek hullámzása a napfényben, állandó mozgásban tartja a szemet. Betetőzi mindezt az, hogy amint a nő a lefokozott lila ruhában elhelyezkedik a gyeppadon, a különböző sárgák koszorújában, a lilára az esti fényben természetes árnyék borul, ami a lila elváltozását indukálja a kiegészítő színek irányában, úgyhogy ilykép az esti fény hatása alatt a lilán virtuális fátyolos szín keletkezik, finoman remegő sárgás-rőt csillogású lustre, ami nem más, mint a *fátyolkontraszt* jelensége. Ez a virtuális szín végigremeg a lilán, átsuhan az árnyékokon és ott lebeg az egész képsík fölött, hasonlóan Veronese pompázó dekorációihoz. Általa a *Lila arcképre* valami finom, halk, ünnepélyes csend borul, az a vizió száll felénk láttára, amely a művészt alkotására ihlette. Ilykép Szinyei e képben, a fátyolkontraszt által, immateriális világba emeli a nézőt, spirituális érzéseket szuggerál, a néző szemében keletkező titokzatos szín halk remegése által. Ez a *Lilaarckép* dekoratív hatásának titka.

Míg a *Majálison* a vibráló, ragyogó, folyamatos fényt tette meg egységesítő fluidummá, addig a *Lilaarcképen* az esti fény színtlefokozó, fátyolkontrasztot keltő erejével teremtette meg a nemes, egységes dekorációt. Amit a *Majálison* elkezdett, annak az útnak a végső stációja Monet; amit a *Lilaarcképen*, annak Puvis de Chavennes, kit szintén Veronese ihletett meg.

Teltek az évek, jöttek a bajok, Szinyei éveken át nem dolgozott, csak 1897-ben festett újra jelentős arcképet, megfestette önmagát, a bőrkabátos vidéki gazdaembert, aki volt 23 hosszú éven át. Nyírfaerdőben áll, fái között, a szürke ég egyenletes világításában. Komor némasággal tekint maga elé, áll hatalmas erejében, várja a sorsot. Ez az elvesztett 23 esztendő véres panaszjajként hangzik, feléje: művész vagy — szól hozzá — s íme bőrkabátos embernek álcáztad el magad. Mi van a benső dben, az arc formái mögött? Szigorúan kémleli e formákat. A húst és a csontot, az orr és a fül porcogóját külön-külön érezteti, az őszbecsavarodó kis körszakáll odatapad a formákhoz, sőt kiemeli őket. A forma itt minden. Kitapogatja minden egyes részletét, puhaságát, keménységét, követi hajlását, megtorpanását, ívelését, vizsgálja az anyagok minőségét és ecsete hűségesen követi szemét. Az a természet, melyhez oly soká hűtelen volt, — óh mint borúl a tékozló fiú bánatával lába elé! Minő keserű önvallomás hangzik fel, mikor írja: „a nagymester, a természet csak annak mutatja meg legdrágább kincseit, aki becsületesen, őszintén és naiv szívvel közeledik hozzá és hűségét megőrzi." Megőrizte vajjon ő is? Most annál kegyetlenebb önsanyargatással áll a természet elé és igyekszik kiszakítani belőle a maga formáját. Ott áll a nyírfák előtt s nézi azok szürkés-fehér kérgét, annak minden dudorát, újra örök hűséget fogadva a természetnek, amelytől azután többé el nem szakad, melyhez többé soha hűtelen nem lesz.

Ez az arckép, amely bekerült az Uffizi-be, tragikus arckép, önmagát vizsgáló lélek képe, a maga elemező igazságában. Csupa spiritualitás és merő materializmus. Ebből az antinómiából persze organikus egység nem állhatott elő. Mindamellett éppen ez a kettősség adja meg nagy lélektani jelentőségét. Szinyei művészetének szimboluma. A mult vádol. A jelen térdet hajt. A *Majális* és *Lilaarckép* képzeletdús mestere ott áll bőrkabátban a nyirfák előtt és másolja azok kérgének legapróbb horpadását. Körülötte a meg nem festett álmok, a színek titokzatos remegése, megannyi halk zene, édes érzés és elhervadt mosoly. A nap besüt az erdőbe és a nyirfák szökkennek föl a magasba. Csend...

Íme, így tükröződnek Szinyei művészetének változatai arcképművészetében is.

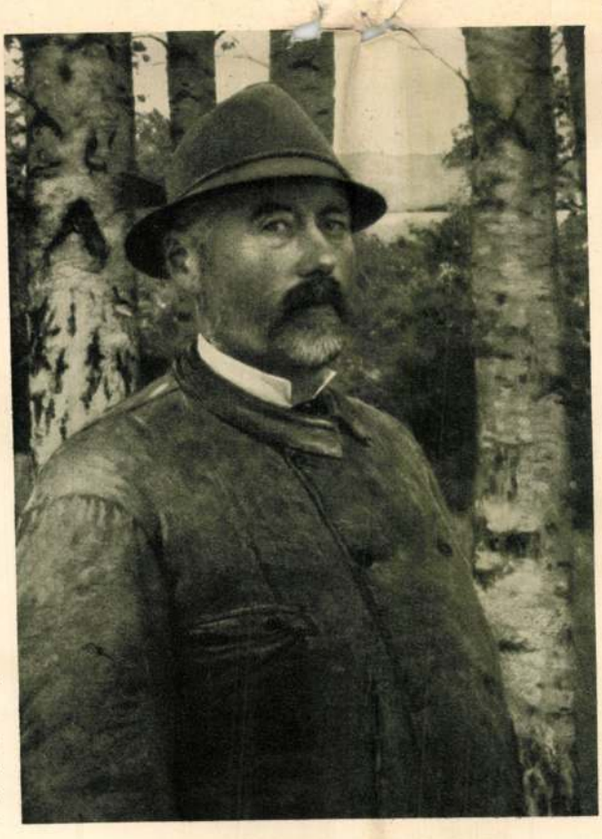

SZINYEI MERSE PÁL: ÖNARCKÉP. 1897

DR. LÁZÁR BÉLA

FRANCISCUS DE KASTELLO ITHALLICO DE MEDIOLANO ÉS SZEREPE A BUDAI KÖNYVFESTŐ MŰHELYBEN

AZ ENYINGI ÉS BAKONOKI TÖRÖK-CSALÁD CÍMERES LEVELE
A Zsigmond királytól nyert címer megerősítése

Keveseknek jelent ez a név többet puszta betűinél s akik olaszos dallama után ítélnek, meglepődve fogják hallani, hogy éppen nekünk, magyaroknak jelent legtöbbet ez az idegen hangzású név.

Idegen s mégis a magyar multtal összefüggő. Fölidézi bennünk nagy királyunk, Hunyadi Mátyás fényes udvarának, a tudományok és a művészetek akkor európai jelentőségű központjának és ebben is Mátyás legegyénibb alkotásának, a budai könyvfestőműhelynek emlékét. Franciscus mester pompás Breviariumban örökítette meg nevét, melyet valamikor Mátyás meghitt emberének, Kálmáncsehi Domonkos székesfehérvári prépostnak[1] készített. A kézirat lapjain, mondatszalagokra írva vagy parányi betűkkel a díszítmények közé csempészve, három ízben különféleképpen találjuk nevét. Egyszer rövidítve csak ennyit: FRA (Franciscus). Másodszor Francisce de Castello Italico-t, harmadszor még részletesebben és eltérő, sőt nagyon feltűnő helyesírással Opus Francisci de Kastello Ithallico de Mediolano-t olvasunk. Kilétéről sem oklevél, sem más forrás nem ad számot, legalább is nem ismerünk ilyent és így érthető, hogy a hazai és külföldi tudományos irodalom régtől fogva hozzávetésekkel próbált rejtélyes egyéniségéhez közelebb férkőzni. A kézirat újabb átvizsgálása[2] s ennek kapcsán a renaissancekori magyar miniatúrafestészet kérdésének revíziója lehetővé tette számomra, hogy a felmerülő kérdéseknek legalább egyikére pontos választ tudjak adni s ezzel Franciscus titokzatos személyét a realitások világába vonjam be. A renaissancekori magyarországi emlékanyaggal való összehasonlítás ugyanis ezt a kételyt, hogy művészünk nem volt-e Milánóban élő művész s Kálmáncsehi rendelése nem érte-e idegenben, teljesen eloszlatja. Még pedig oly bizonyítékkal,

[1] Később nagyváradi, majd erdélyi püspök, végül kalocsai érsek.

[2] A kéziratot évszázadokon keresztül a lambachi bencéskolostorban őrizték. Újabban azonban — mint jóformán az összes osztrák kolostori kincsek — eladásra került s ma Eisemann lipcsei antiquarius birtokában van.

Hincz Gyula : Illusztrációk Mécs László verseihez

lyájának során sohasem tágított attól, hogy csakis azt alakítsa képpé, amit gyermekkora óta látott, szeretett, megértett, ami mintegy egybeolvadt egész életével. Ezt tartotta a legfontosabb dolognak s nem azt, hogy elismerjék. Szegényes életéből gazdag művészet virágzott ki.

Csak néhány hete, hogy eltemettük régi társunkat, *Magyar-Mannheimer* Gusztávot. Ő is azok közé a művészek közé tartozott, akik egyszer megalapozott művészi meggyőződésükhöz tántoríthatatlan erővel ragaszkodnak. Ő is érezte, hogy életfelfogását, érzésvilágát így és csakis így fejezheti ki tolmácsoló erővel, ami végre is a legfontosabb. Nehéz küzdelmek közt jutott stílusához, az élet ugyancsak próbára tette erélyét. S e küzdelmek és bajok ellenére mégsem vált művészetében pesszimistává : sőt azt mondhatnók, hogy tulajdonképpen utolsó romantikusunk, aki örömmel vitte át képeire a természeti erők dinamikáját, a felhők egymásba kavargását, a színek és árnyékok gazdag összeszövődését, távoli vidékek szokatlan formáit. Ezek kerültek oly sok kiállításon a nyilvánosság elé, viszont a nagy nyilvánosság alig tud valamit arról, ami e művek készülése közben műtermében még folyt : időről időre látni lehetett ott egy-egy fiatal kezdőt, akit a művész valami írka-firka közepette fölszedett s mert tehetséget látott benne, rendszeresen oktatta, mégpedig minden anyagi haszon nélkül. Igy, — hogy úgy mondjuk — a maga szakállára végzett művészetpedagógiai munkát. Lelkiismeretbeli kérdésnek érezte, hogy ha valakiben tehetséget lát, annak megadja a művészi útravalót. Saját nehéz, küzdelmes ifjúságának emléke biztathatta e fáradságos és sokszor bizony hálátlan munkára.

E három halott tagtársunk művészetének elemző méltatása nem tartozik ennek a megemlékezésnek keretébe. A mai ünnepélyes alkalommal szeretettel újítjuk meg emléküket, hogy mintegy ma is itt legyenek köztünk, akikkel még nemrégiben együtt dolgoztunk művészetünk érdekében.

HEKLER ANTAL SERLEGBESZÉDE.

Hölgyeim és Uraim!

Pindaros valamelyik olympiai győzelmi ódájában a shakespearei lét és nemlét kérdéseit hánytorgatva felkiált : Egynapnyi ember ! Mi a lét? Mi a nemlét? S erre a nagy, örök kérdésre így válaszol : „Árnyék, álom csupán, de ha isteni kegy sugára gyúl ki homlokán, fényesség terjed szerteszét és könnyű lesz a lét!“ Az isteni kegy sugára Pindaros szerint azt az alkotó erőt jelenti, amelyet a Mindenható Isten, mikor az embert saját képére megteremtette, odatett melléje legistenibb ajándékként a bölcsőjébe. Az isteni kegyelemnek erre a tényére célzott Emerson is, amikor Goetheről azt mondotta : „Ennek az embernek az Isten többet adott önmagából, mint bárki másnak !“

Ennek az isteni eredetű alkotó erőnek a magyar glóbuszon is akadtak világraszóló képviselői. Közöttük ott ragyog messze sugárzó, csodás fényességgel a mi mesterünknek, Szinyei Merse Pálnak a lángelméje.

Midőn ma a nagy mester emlékét idézem, elsősorban Szinyeiről az emberről szeretnék szólani. Emberi valójának azokat az áldott humuszrétegeit szeretném feltárni, melyekből művészi alkotó erejének minden kincses bősége táplálkozott. Valóban nagy alkotó erő nincs emberi nagyság nélkül. Ezt Szinyei példája is igazolja.

Hivő ember volt. Ebből a hitből fakadt sugárzó optimizmusa, ez tette képessé arra, hogy a tágranyílt gyermekszemek tiszta örömével nézze a világot. Tiszta és meleg természetszemlélete egyensúlyozott, emelkedett lélekben gyökerezett, mely a belső válságokat, feszültségeket, kínzó ellenmondásokat nem ismerte. A ciklothym embertípusnak volt klaszszikus képviselője. Sugárzó optimizmusa, áhítatos eszményhite, derűs életszemlélete tette őt a magyar táj, a magyar ég boldog szerelmesévé. Ha beszélhetünk Isteneszményről és embereszményről, akkor bizonyára épp oly joggal beszélhetünk tájeszményről is. A magyar tájeszmény örökérvényű típusát Szinyei fogalmazta meg.

Az a Szinyei, aki tisztában volt azzal, hogy a művészet nem felületügye az emberi életnek, hanem hitvallás, lelki állásfoglalás. A maga művészetéről érezte, a másokétól pedig elvárta, hogy belékapcsolódjanak valami világfelfogásba. Éppen ezért nem tarthatom helytállónak azt a nézetet, mely Szinyeit a szélsőséges, egyoldalú naturalizmus elszánt bajvívójaként állítja be. Szinyei művészete nem puszta természetutánzás, nem egyszerű ábrázolás. Mesterünk nagyon jól tudta s beszélgetései során nem egyszer tett hitet róla, hogy az ábrázolás csak a kifejezés erejével felruházva magasztosul valóban alkotó munkává, művészetté. Már fiatal éveiben figurális kompozícióvázlatokon edzette képzeletét és ez a konstruktív képzelet később tájképein is jelentős szerepet kapott. Ez az átfogó, konstruktív képzelet képesítette arra, hogy meglássa a részben az egészet, az egyesben az egyetemest, ez tette őt a magyar kozmosz apostoli hitvallójává.

Magyar Művészet
1937.

Az ő képeihez hozzátartozik minden fűszál, de hozzátartozik az égbolt is és Szinyei égboltja fölött ott virraszt mindenkor a gondviselő Isten.

Lelkében ott élt a platoni igazságkeresés szenvedélye. Egész életét a fölismert igazság szolgálatában töltötte. A felsőbbrendű intuíció biztonságával járt tántoríthatatlanul a tehetsége által kijelölt úton. A divat vagy olcsó sikerek reménye sohasem ingatták meg. Ha közönybe s meg nem értésbe ütközött, száz sebtől vérezve visszavonult, de meggyőződését föl nem adta.

Aki művészetében az igazságnak volt fölkent papja, annak a bátor igazmondás is hozzátartozott lényéhez. A gyáva hallgatást megvetette. Csak egy hatalmat ismert el önmaga fölött, a saját éber lelkiismeretét. Alapjában békés és szelíd természete csak akkor gyulladt szent haragra, ha az igazságot veszélyben látta. Az emberi alávalóság épúgy felháborította, mint a tolakodó kontárság a művészetben. Egyet nem szenvedhetett, a nagyképű és követelőző középszerűséget s féltette a magyar közéletet az olyan átalakulástól, melyben az első sorba átminősített középszerűségek vinnék a főszerepet.

Amikor én megismertem, akkor már valami végtelen kedves, öreguras alkonyi báj sugárzott a lényéből. Előkelő tartózkodása mindenkit megigézett. Ez a tartózkodás azonban nem volt rideg, hanem meleg és derűs. Mert az ajkak némasága fölött ott ragyogtak a jóság csillagai : az ő sziporkázón eleven, beszédes szemei. Nem tartozott a szenvedélyes szópergetők közé. De ha valamit mondott, annak mindig volt súlya és megkapó egyéni zamata. Különösen érzik ez a művészetről mondott ítéleteiben, melyeket lényegbemarkoló aforizmaszerű tömörség és valami elemi világosság jellemez. Nemcsak a mult és a jelen művészetéről, hanem az időszerű művészetpolitikai kérdésekről is mindenkor bátran megmondotta a véleményét és a félreállást, a félénk hallgatást az irányításra hivatottak részéről nem helyeselte.

Az ő szellemében s az ő emlékének áldozva cselekszem tehát, ha nehány szóval az időszerű művészetpolitikai kérdésekre is kitérek. Azt hiszem, nem lehet kétséges s ezt az illetékes tényezők is nagyon jól érzik, hogy a művészetpolitika nem merülhet ki kiállítások megnyitásában, díjak adományozásában és művészek segélyezésében. A magyar művészek hivatottsága és önérzete nem ezt kívánja, hanem azt, hogy az igazi tehetségeket bátor kezdeményezéssel méltó feladatokhoz juttassuk. Nagy a mi felelősségünk, ha ölbetett kezekkel nézzük, hogy nagyrahivatott tehetségek miként töredezik szét tehetségüket aprólékos szolgamunkákban. Nem lehet, hogy művészeink egész élete bizonytalan kiállítások és még bizonytalanabb pályázatok zátonyai között hányódjék szüntelen. A határozott feladathoz nem kötött, csak kiállításokra szánt műtermi próbálkozásokban nincs tehetségedző és fegyelmező erő. A tehetséget, mint Bernini mondotta, határozott megbízásokkal, nehéz problémákkal kell kényszerhelyzetbe hozni s ez a látszólagos megkötöttség, ez a kényszerhelyzet csodákat fog művelni.

Nekünk ma egész sora áll rendelkezésünkre a nagyszerű művészegyütteseknek, melyekkel bármily nagy és monumentális feladat megoldására vállalkozhatunk. Ezt különösen fontosnak tartom hangsúlyozni akkor, amikor Budapest városképének immár halaszthatatlan és küszöbön álló rendezése és a nemzeti stadion tervbevett megépítése monumentális feladatok megoldására páratlanul gazdag lehetőségeket fognak nyujtani. Ezek a városrendezési problémák szükségkép óriási tőkéket mozgatnak meg, melyeket a magyar művészet egészséges fejlődése érdekében dinamikai erőtényezőkké kell átváltoztatni. A tervezett nagy terek és monumentális új középületek, melyek keretében az építészet megtért két testvérét, a szobrászatot és festészetet újra magához ölelheti, a magyar művészet számára páratlan, egyhamar újra meg nem ismétlődő lehetőségeket nyitnak meg és egy új magyar monumentális művészet nagyszerű iskolájává lehetnek. De ebbe a munkába bele kell vinnünk minden tudásunkat és minden hitünket. Az itt kínálkozó nagy feladatok nem sajátíthatók ki egyes kiváltságosak részére, hanem fegyverbe kell hogy szólítsák a magyar művészet minden igazi nagy értékét. A városrendezés kapcsán a sok helyütt kísértő rideg nagyképűség helyébe erőt és monumentalitást kell belevinni a városképbe, de úgy, hogy azt történelmi zamatától meg ne fosszuk s a mult emlékeit gondosan kíméljük.

A művészetpártolás terén azonban nem szabad mindent az államtól és a várostól várni. Áldozatos lelkű magyar mecénásokra van szükség, minőkben a magyar mult annyira gazdag. A magyar kultúrának az igazi nagy várépítői a magyar főurak és főpapok köréből kerültek ki. Nem tudom elhinni, hogy ennek a ragyogó sorozatnak már vége szakadt volna. Akiket a magyar sors kivételes helyzetbe juttatott, azoknak kivételes szociális és kulturális kötelességeik vannak.

A magyar középosztály, mint műpártoló, mai nagy szegénységében minden áldozatkészsége

mellett sem igen jöhet számba. De azt hiszem, mégis meg kell találnunk a módját annak, hogy a vagyontalan kiskeresetű tömegeket is meghívhassuk a nemzeti áldozatkészség templomába. Attól a törekvéstől vezérelve, hogy Szinyei emlékének ne csak szavakkal, hanem tettekkel áldozzunk, kérjük fel az illetékeseket, hogy: „Egy fillért a magyar művészetért" jelszóval bocsássanak ki egy Szinyei bélyegsorozatot, melynek a rendes tarifát egy, illetve két fillérrel meghaladt ártöbbletéből rövid egy-két év leforgása alatt olyan tőke gyűlne össze, mely a magyar művészek szociális problémáit gyökeresen megoldhatná. Lehetővé válnék nemcsak fiatal magyar művésztehetségek megsegítése, hanem fölépíthetnők a Svábhegy lejtőin vagy a Hüvösvölgyben a modern kor minden igényének megfelelő, műtermekkel ellátott művésztelepet is. Meg vagyok győződve róla, hogy a magyar kultúrának sok százezernyi nélkülöző hőse, a magyar középosztály és a magyar munkásság boldog büszkeséggel és áldozatkészséggel fogja gondolatait és érzéseit a Szinyei bélyeggel útjukra bocsátani. Van Szinyei életének és munkásságának még egy nagy öröksége, melyet szent végrendeleti záradékként hagyott az utókorra: ez az ő művészetének tősgyökeres magyarsága. Tudott európaivá lenni anélkül, hogy magyarságát feladta volna. S ez a magyar művészet sorsszerű hivatása és küldetése a jövőre is. Bocsássa le gyökereit mélyen, oda, ahol a nemzeti lélek erőforrásai fakadnak és emelje fel büszke koronáját azokba a magasságokba, ahol az általános, örök emberi értékek fényeskednek.

Ezekkel a gondolatokkal hódolunk az ő nagy emlékének, amely legyen örökre áldott!

JESZENSZKY SÁNDOR BÚCSÚBESZÉDE MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV TEMETÉSÉN.

A Szinyei Merse Pál Társaság búcsúzik Tőled, Magyar-Mannheimer Gusztáv. Köszöni Néked, hogy megalakulása óta hűséges tagja voltál, hírneveddel, művészeteddel, sikereiddel növelted tekintélyét és a magyar művészet érdekében kifejtett munkásságában részvételeddel mindenkor lelkesen támogadtad.

Annak a baráti körnek, mely immár a magyar kultúrhistória egyik ragyogó fejezete, melyben Szinyeit, Lechnert, Ferenczy Károlyt, Ripp-Rónait és még sok nagyszerű tehetséget hozott össze a magyarság jó szerencséje, annak a baráti körnek kiváló, nagyérdemű tagját gyászoljuk Benned. A Ti életetek, munkásságotok, ma már hatalmas korszakká tömörül a nemzet előtt; az elődök teremtő, alapvető munkája után ez a korszak emelte a magyar festőművészetet a mindenkori ma színvonalára és Európa művészi életében ható tényezővé tette a magyar szellemet. Abban, hogy Európa megértett és elfogadott bennünket, Te előljártál. A Te itthoni és külföldi sikereid, ma már tisztán látjuk, nem elszigetelt és tovatűnő, egyéni sikerek voltak, hanem a magyar művészet térfoglalásai, melyek kapukat nyitottak, ösvényt vágtak a közöny, az ismeretlenség fojtogató, tüskés bozótjában. És mindezt a küzdelmes és maradandó eredményt puha fehér felhőiddel, kéklő hegyeiddel, csodálatos, szinte muzsikáló itáliai színfantáziáiddal vívtad ki. A művészi hivatás legmagasabb rendű feladatát teljesítetted, mikor a hétköznapokat taposó közönyös embert meghódítottad a szépnek, a nemesebb érzéseknek, a magasabbrendű gyönyörűségnek. De nem siettél a siker eleibe, nem alkalmazkodtál sem a tömeg, sem mások ízléséhez; bevártad, hogy a siker, a megértés eljöjjön Hozzád és végig, hosszú munkás élteden át megmaradtál igaz művésznek.

Nyugodt, tiszta lelkiismerettel állhatsz most urad s teremtőd elé, mert azt a tálentomot, melyet tőle kaptál nem ástad el, nem tékozoltad, hanem megsokszoroztad színekkel, a szépség harmóniáival, hittel, reménnyel; mindazzal, ami a halandó ember lelkét felemeli.

Mindezt jól esik itt, a búcsú pillanatában elmondani Neked, szerény viszonzásul azért a dús örökségért, melyet művészetedben, alkotásaidban hagysz reánk és nemzetedre. Habár emberi életed véget ért, művészi pályafutásod nem fejeződik be, mert az igaz művész a jövőnek dolgozik és ha életében éri is siker, a diadal csak halála után következhetik. Te is belépsz most a diadalt várók pantheonjába és mi mély meggyőződéssel, szívbéli szeretettel várjuk annak beteljesedését.

Ha ma este a paradicsomban együtt leszel Szinyeivel és a mi többi elköltözött, szeretett nagyjainkkal, számolj be nékik a diadalokról, számolj be nékik a mi kegyeletes hűségünkről, amelybe immár Téged is belefoglalunk. Guszti bátyánk Isten veled!

Főszerkesztő (1925—1935): Dr. Majovszky Pál
Felelős szerkesztő: Dr. Oltványi-Ártinger Imre
Főmunkatárs: Dr. Lázár Béla
Felelős kiadó: Török Sándor
Magyar Művészet. 1937. 3. szám. Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. I.

Nyomatott a Lorilleux Ch. és Tsa gyár festékével

Az Athenaeum r.-t. mély- és könyvnyomása

EGY ISMERETLEN SZINYEI-VÁZLAT

A Szépművészeti Múzeumnak abban a termében, melyben Szinyei Merse Pál képei függnek, egy kis Faun-vázlata látható a mesternek. Egyike annak a három vázlatnak, amelyeket ugyancsak a Szépművészeti Múzeumban levő nagy Faun-képéhez készített. Vázlatunk — ép úgy, mint a másik kettő — 1867-ből való; magát a festményt 1868-ban fejezte be a művész.*

* A mi Faun-vázlatunk 1900 óta van az állam tulajdonában; reprodukciója megjelent Malonyay Dezső Szinyeiről írott könyvének 12. lapján (Művészeti Könyvtár, 1910.). Ez volt a festmény első vázlata. A másik kettő a művész közlése szerint nem előzte meg a festményt, hanem ennek festése közben készült. Időrendben valószínüleg az a korábbi, amely pár évvel ezelőtt bukkant fel a bécsi műpiacon; most Grünwald Mór tulajdona, s Szinyeinek 191-2iki gyüjteményes kiállításán volt első ízben látható. Az ezt követő, időrendben tehát harmadik vázlat Wolfner Gyula tulajdona; fényképét Lázár Béla közölte a Művészet 1908. évi folyamának 296. lapján, majd német Szinyei-monografiájának 6. számú mellékletén (Klinkhardt und Biermann, Leipzig, 1911.).

Nemrég ezt a vázlatot át kellett akasztani s ekkor a deszka tulsó oldalán Szinyeinek egy másik korai vázlata bukkant elő. A szükséges tisztogatás végrehajtása után a napfényre került,

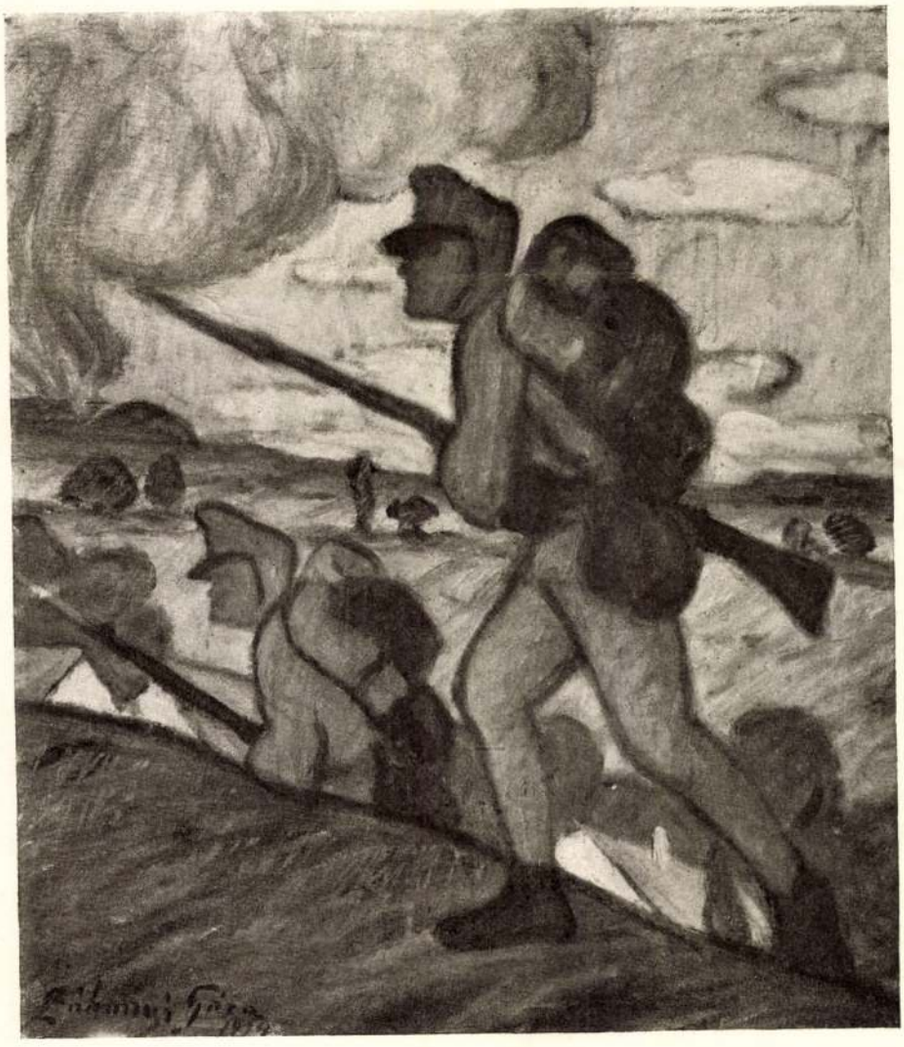

ZÁHONYI GÉZA — TÁMADÁS

Művészet 1915.

SZINYEI-MERSE PÁL

SZERELMESEK (1878)
BÁRÓ SZALAI GÁBORNÉ TULAJDONA

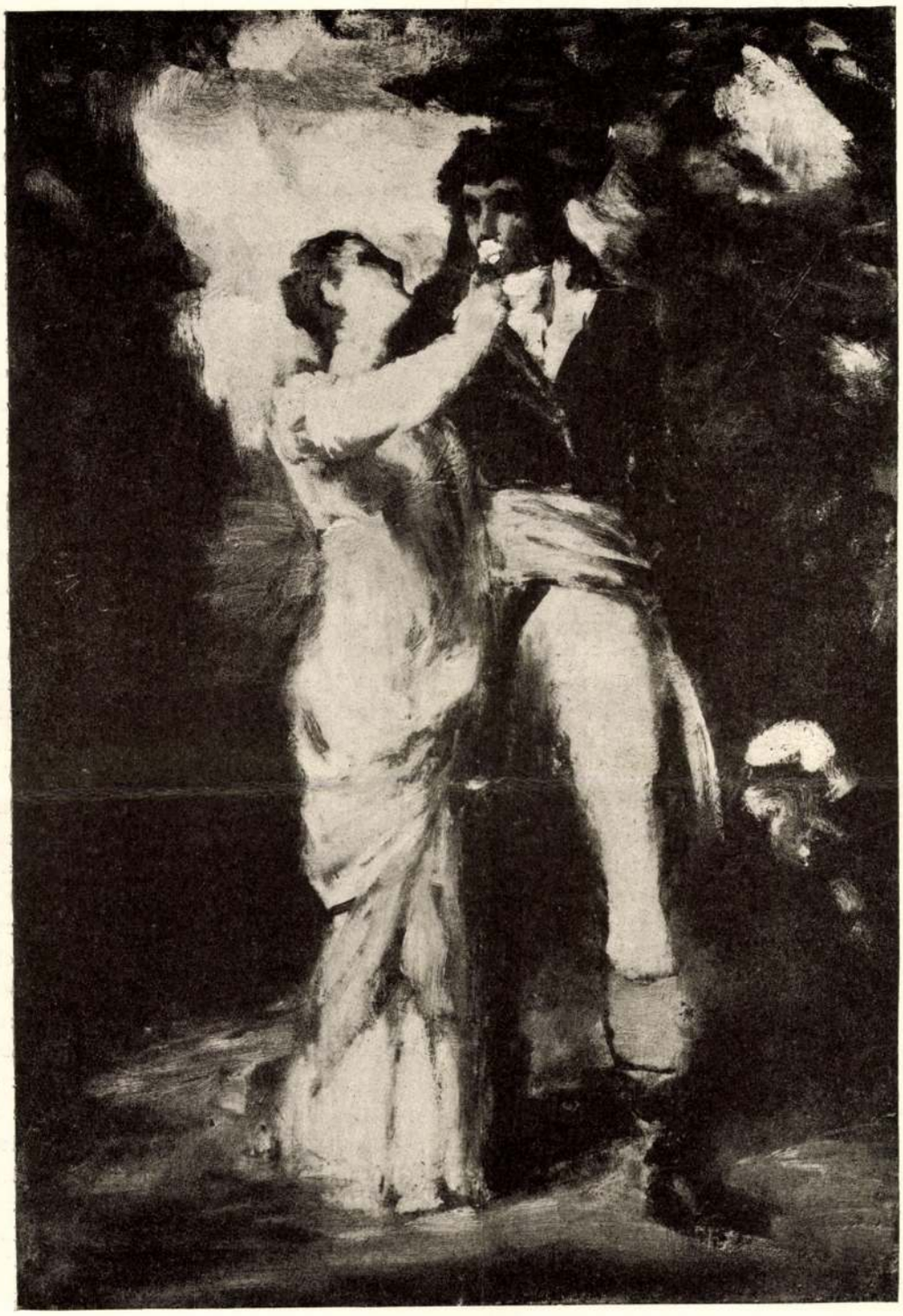

SZINYEI-MERSE PÁL

SZERELMESEK (~~1878~~) Helen!

A SZÉPMŰVÉSZETI MUZEUMBAN

vázlatról meg lehetett állapítani, hogy nem csupán mint Szinyei oeuvre-jének ismeretét kiegészítő adalék érdekes, hanem jelentős művészi értékével is számot tesz a mester ifjabbkori műveinek sorozatában.

Az eddig ismeretlen vázlat egy szerelmespárt ábrázol. Lomboktól szegett úton, melyek csak keveset láttatnak a fehérfelhős nyári égből, összesimúlva halad a pár, s a nő egy rózsát nyújt a férfinak, hogy megszagolja. A nő Szinyei egészséges, rózsásbőrű asszonya; a férfi csontos, nyurga és napbarnított. Ugyanaz a jellemzése férfinak és nőnek, mint a művésznek «Pogányság» című képén, melynek formai gondolata is rokon némikép a mi vázlatunkéval. Főerőssége azonban a vázlatnak a szinezésben van, amelyben együtt találjuk Szinyei ilyenfajta vázlatainak elragadó merészségét és báját. Az alakok öltözete a francia forradalom korabeli: a nőé halvány rózsaszín, alul fehérrel, a férfié sötétkék kabát vörös kihajtással, chamoisszínű nadrág, derekán sárga átkötő. Nyakravalójának fehér foltja, a kabát alól fenn kissé kilátszó mellény sárgásszürke csíkja, s kezében tartott kalapjának fehér és vörös tollai teszik teljessé a színek ragyogó együttesét. A hűvösen hangolt ezüstös háttér, mely a világoskék égből, a fehér felhőkből és a növényzet szürkészöld foltjaiból áll elő, kétszeres határozottsággal emeli ki az alakok üde és erélyes szinezését. Ugyanaz a festői célzat újul itt meg, amelyet Szinyei legjellemzőbb műveiből ismerünk. Erős szinkontrasztjaival vázlatunk egyik szerényebb, de legitim hajtása annak a családfának, amelynek a Majális a legnagyobb büszkesége; telivér Szinyei-vázlat.

A vázlat nincs keltezve, s maga a művész sem emlékszik keletkezésének pontos idejére. Hogy jóval későbbi, mint a deszka túlsó felére festett Faun-vázlat, az első tekintetre nyilvánvaló, s magában keveset mond. Jobban megközelítjük a kérdést, ha vázlatunkat összevetjük a mesternek azzal a hasonló tárgyú skiccével, amely báró Szalay Gáborné úrnő tulajdona, s Szinyei első gyüjteményes kiállításán 1905) volt látható.* Ez a vázlat, amely méretre kisebb a múzeuménál, ugyancsak a szabadban egymáshoz simúlva lépkedő szerelmespárt ábrázol, s a nő hasonló mozdulattal, mint amott, itt is virágot nyújt szaglásra szerelmesének. Azonban a két vázlat között gyökeres különbségek vannak. Már az alakok külső megjelenése is más a kisebbik vázlaton: zömökebbek, s öltözetük a forradalom korabeli ruha helyett szabadon formált antik lepel. A jelenet alaphangulata is más. A múzeum vázlatán egy kis pajzánság vegyül az ábrázolásba: a nő mintha incselkedve tartaná a rózsát a zord tekintetű forradalmár orra alá, hogy zavarba hozza; a kisebb vázlat alaphangja komoly. Még lényegesebb a különbség rajz és szinezés dolgában. A nagyobbik vázlaton látszik, hogy hevenyészve vetette oda a művész, s nem sokat törődött a csoport kikerekítésével. A férfi ballábával erősen kilép, jobblábát pedig a művész megoldatlan hagyta, s ennek következtében egy lyuk maradt a kompozicióban. A kisebbik vázlaton ez a lyuk eltűnik, s az alakok zárt, kerek egységben olvadnak össze. A nagyobb vázlat tiszta és telt színfoltjaival bokrétára emlékeztet, melyet frissen szakított virágokból kötöttek; a kisebbiken a művész első sorban a tónus szépségére törekedett, s a szineket aranyos zománcú, mély harmóniában egyesítette. A múzeumi vázlat előadása heves és bátor, mint az első ötleté, melyet a fogantatás lázában ír le a művész; a kis vázlat megfontoltabb és következetesebb, de egyszersmind hiányzik belőle az a tűz és közvetlenség, mely amazt kitünteti.

Mindez amellett szól, hogy a múzeumi vázlat megelőzte a másikat, amelynek keletkezését a mester és az ő nyomán életrajzírói 1878-ra teszik. A kérdés csak az, mennyivel előzte meg? Valószinű, hogy néhány évvel. A különbséget, mely a két vázlat között előadás és festői célzat tekintetében van, nem magyarázza meg eléggé az, hogy az egyik első ötlet, a másik pedig ennek átgondoltabb fogalmazása; a különbségek mélyebbre hatók, s arra mutatnak, hogy az egyik vázlat hosszabb idő mulva követte a másikat. A mesternek 1878-ban festett egyéb művei közé is nehéz beilleszteni a múzeumi vázlatot. Ám 78-tól visszafelé 74-ig Szinyei jóformán semmit sem festett, s mi valószínünek tartjuk, hogy vázlatunk ezt az elnémulást megelőzően, vagyis az 1873—74 körüli időben keletkezett, amelynek termékeivel mind kézirása, mind koloritja leginkább rokon.

PETROVICS ELEK

* Fényképét először Malonyay D. közölte Szinyei-monografiájának 49. lapján.

KOSZTA JÓZSEF: DINNYESÁTRAK.

KOSZTA JÓZSEF: VIRÁGCSENDÉLET.

MŰVÉSZETI ÉLET

SZINYEI MERSE PÁL EMLÉKE.

CSÓK ISTVÁN SERLEG-BESZÉDE AZ 1926. ÉVI SZINYEI-LAKOMÁN.

Úgy érzem magam, mint az a turista, akire reábízták az Északi Sark fölfedezését. Érdeklődéssel nézi ő is az örök jég birodalmának csodáit, elbűvöli az északi fény szépsége, de hogyan mérje meg ő a tenger mélységeit, hogyan számoljon be küldetése tudományos eredményeiről, ha bizalmatlan az arra való készültsége és eszközeinek teljessége tekintetében. Épp ezért elnézést kérek, hogy ebben az ünnepélyes pillanatban nem méltatom nagy mesterünk emlékét úgy, mint azt egy egészen kiválóan nagy esztétikus tehetné, hanem ehelyett visszaszállok a multba és onnét elevenítek fel egy emléket, mely azt hiszem, méltó lesz arra, hogy belekerüljön Szinyei emlékezetének kincseskamrájába.

A millénium évében történt, Báthory Erzsébet című képem előtt. Egy előkelő megjelenésű úriember vonta magára figyelmemet, ki hosszan tanulmányozta a képet. Érdeklődésén látszott, hogy nem közönséges műértő. Egyszer csak megszólított — nem tudom, honnan tudta, hogy én vagyok a kép festője — és igen elismerő szavakban adott tetszésének kifejezést. Annyi szakismeret és művészi érzék nyilvánult meg szavaiban, hogy nem lepett meg, mikor végül is megjegyezte, hogy valamikor ő is festett. „Igen, ifjú barátom, — így szólt — valamikor én is azt hittem, hogy majd fogok merészet, dicsőt alkotni; az én álmom, vágyam is azonos volt az önével, csakhogy ön megvalósította álmait, míg én abbahagytam a festést." Nem bírtam türtőztetni kíváncsiságomat és megkérdeztem, kihez is van szerencsém? „Oh, — felelte az én ismeretlenem, nagyot sóhajtva — ha megmondanám is, hogy ki vagyok, úgy sem fogja tudni, hiszen engemet már régen elfeledtek." Annyi lemondás, szomorúság rezgett a hangjában, hogy megilletődve kértem őt újra, mondja meg a nevét és én sohasem fogom elfelejteni, kinek köszönhetem ezt az emlékedett szempontú szép kritikát.

„Na jó, legyen a kívánsága szerint, — felelte. — Szinyei Merse Pál vagyok."

Nem akartam hinni fülemnek. „Bocsánatot kérek, — dadogtam — a ‚Pacsirta', a ‚Majális' festőjével beszélek?" Most ő rajta volt a csodálkozás sora. „Hogyan, hát van még aki emlékszik reám? Különösen ilyen fiatal ember mint ön? Hiszen a fiatalok, különösen ha a siker elkáprázтatja őket, nem szokták észrevenni idősebb kollegáikat."

De most már én kezdtem beszélni. Áradozó szavakban, ifjúi rajongó lelkesedéssel beszéltem neki arról a hatalmas impresszióról, melyet ezek a képek vagy tíz-tizenkét évvel ezelőtt tettek reám, mikor mint kezdő művésznövendék első ízben láttam azokat a Műcsarnok kiállításán. Felejthetetlen élmény volt ez számomra és mikor évek mulva már senki sem emlegette azokat, én még mindig beszéltem róluk, de hiába tudakozódtam, senki sem tudta, hogy hova kerültek. Erre Szinyei megjegyezte, hogy beküldte a millenáris tárlatra és kíváncsi a jury döntésére.

Én rohantam ki az új Műcsarnokba, hol a képek juryzés előtt rettenetes összevisszaságban a falak mellett hevertek. Hosszú keresés után az óriási tömegből kihalásztam a „Majális"-t. *Thorma János* barátom, kit az „Aradi vértanuk" című képe révén mint új csillagot emlegettek, épp ott volt. A képet kellő világításba helyezve, oda kiáltottam Thormának: „Gyere csak ide, egy igen tehetséges kezdőt fedeztem fel."

Thorma hosszan nézi a képet, azután reám néz kérdőn, majd újra a képre: „Te, ki festette ezt a képet? — kérdezi. — Milyen üde! Talán még azon nedves, ahogy lekerült az állványról."

„Nézd csak meg az aláírást." Thorma hangosan olvassa „Szinyei Merse 1873". Nem szóltunk egy szót sem, megilletődve álltunk ott. Harmadnapra nagy bankett volt Szinyei tiszteletére. Ez volt az első Szinyei-lakoma.

Hogy azóta mi történt, azt mindenki tudja. Azt is tudja, hogy már hat esztendeje hó borítja az ő sírját. Mi pedig várjuk a fölkelő napot, mely le fogja olvasztani a havat az ő megszentelt hantjáról.

Szinyei emlékében, Szinyei serlegével üdvözlöm a felkelő magyar napot!

A SZINYEI-TÁRSASÁG EMLÉKÜNNEPE. Február második *Szinyei Merse Pál* halálának évfordulója, a Szinyei Társaságnak emléknapja. Ezen a napon számol be az elmult évi tevékenységéről és ezen a napon kezdi meg új munkaévét. Az idén is a hatodik évforduló köré csoportosította működésében lehetőleg mindazt, ami alkalmas ennek az évfordulónak

Magyar Művészet 1926,

SZINYEI MERSE PÁL

A Szinyei-gondolat

Szinyei Merse Pál Münchenben Piloty tanítványa volt és mindvégig hálás volt művészetében lebecsült, sőt megrágalmazott mesterének. Annakidején a Piloty iskola kiállításán ő és a görög Gysis mint bátor koloristák tűntek fel, de már akkor külön utakon járt, s egy német művészettörténelemben azt olvasom róla, „der kecke Ungar Szinyei"-ről, hogy már az iskolában olyan vázlatokat festett, amelyeknek éles impresszióival csak a haladottabb Manet merészkedett meg, s hogy már 1867-ben olyan tájképeket festett, amelyeknek fénnyel átitatott pleinairje a leghaladottabb párisi jövőálmokat valósította meg. Azután Böcklinnel barátkozott meg. Akit szintén illett egy ideig lebecsülni. Böcklin Párisban lett kolorista, ott szabadultak fel színei és ecsetjárása. Az ő „kék korában" ismerkedtek meg Szinyeivel. Mikor kevés színű képeit és mély és buja színakkordjait is kékre hangolta, állítólag olyan szembaja támadt, amelyre a kék szín enyhítőn hatott. Az ultramarinkék valósággal gyógyította. De a lokálszíneknek és a tónusoknak mennyi muzsikája szólalt meg abban a kékre hangoltságban. A híres Mare Böcklinianum is ezzel a kékséggel hullámzott. És Böcklin egész mélységes pantheizmusa is.

Szinyei Merse Pál a hetvenes évek elején ismerkedett meg és barátkozott össze Böcklinnel, mikor Böcklin megint három évet Münchenben töltött. A mélylelkületű svájci festő nagy hatással volt a fiatal magyar művészre. Szinyei huszonhét esztendős volt,

GERŐ Ödön: Művészetről, művészekről
Bp. Gergely R. Kiadása é.n.

Böcklin negyvenötéves. Böcklin már küzdelmeken, csalódásokon, rajongásokon és kiábrándulásokon ment volt át, Szinyeinek, der kecke Ungarnak, a lelke csupa bátor tudatosság és — úri tudatosság volt. Levertin svéd író és kultúrhistorikus, azt mondja Böcklinről, hogy nagy, de plebejus kolorista volt. Művészete mély, de nem előkelő, Szinyei ellenben a megtestesített úri öntudat volt. Akkor is, amikor jóval később itthon, mint elismert vezetőművész a művészasztalnál a fiataloknak, még a legfiatalabbaknak is Pali bácsija volt, úri messzeségben tartotta magától őket. Még asztaltársát Lechner Ödönt is a műtörténelmi nagyságú építőmestert, akivel barátkozott, de akitől ugyancsak távol maradt.

Münchenben is a sárosi úr volt még bohém körében is, itthon is úri előkelőséggel éreztette művészete melegségét. Osztályához tartozásának büszkesége és a művészet világához tartozásának önérzete voltak az ő belső egyensúlyának szilárdítói. Kiegyensúlyozott lelkületű úr, Herrenmensch volt, akkor is, amikor főművét, az 1873-ban festett „Majálist" itthon értelmetlenül, sőt ellenségesen fogadták s ő elkedvetlenedve elvonult jernyei birtokára gazdálkodni. Nem is kutatta a kultúrtalan fogadtatás forrásait. Bugyogott bennük valami társadalmi fázékonyság, de ő csak magát a hangulatot látta, a társadalmi energiák és fogyatékosságok nem érdekelték. Új társadalmi energiák mozgolódásától úri fensőbbségérzetével, talán művészi kiváltságosságának tudatában is idegenkedett. Egyensúlymegbontást szimatolt benne. Ő pedig az egyensúly megingása ellen védekezett és heroikus volt belső egyensúlya megóvásában, mint művész, mint ember, mint politikus. Mint úr kénytelen volt politikusnak is beállni. Megválasztották képviselőnek. Más volt az élete barátjának Böcklinnek. Párisban a forradalmiság viharzott körülötte és maga is részt vett benne, azután gazdag apja tönkre ment s neki a szegénységgel kellett megküzdenie. Talán így lett

„plebejus koloristává". Mint ilyen koloristával találkozott vele Szinyei Münchenben és osztozott vele az áhítatban.

Festésének második korszakában szinte kizárólag tájképeket festett; a „Pacsirta' nevű kép is az. A zöldben heverésző szép női akt nem bontja meg áhítatát, amelyet a természet kelt benne. Megfesti a csend képeit, a nyugodtságában magasztos természetét. Uraságí parkjában és a jernyei tájakon. Sajátságos szintézisei a megfontoltságnak és az áhítatnak, a motivumok kutató értékelésének és az odaadásnak. Elgondolás és ájtatosság viszi ecsetét. Soha sem a vágyakozás izgalma, mindig a teljesülés boldogsága szólal meg ezekben a képekben. Az ő áhítatos csendfestése magnitudo reverenda, tiszteletet parancsoló nagyszerűség.

Fellépte harcot jelentett, pedig Szinyei nem volt harcos természetű, csak akarni tudott, de tudott akaratáért helyt állani, csakazértsem engedni belőle és haragra lobbanni érte. Ezek pedig harci elemek. S ha maga Szinyei nem is volt harcos lelkületű, a Szinyei-gondolat merő harckészség. Magyar művészi egyéniség volt, magyar volt, nála magyarabb senki sem volt s egyéniségével a magyar univerzalitást gyarapította. Többet adott neki, mint amennyit merített belőle. A néplélek és az egyén viszonyában az a fontos, hogy melyik adott a másiknak és melyik kapott a másiktól többet, hogy hogyan befolyásolják egymást. A magyar erőt is ez a kölcsönösség táplálja. Az egyéniség csak egyszer van, csakis egyszer levő, van és megszűnik, de a néplélek állandó: van és megmarad, éppen csak változik vagy fejlődik. Szinyei és a magyarság viszonya olyan mint a meteoroké és a Napé. Azt mondják, hogy a meteorok tündöklő útvonalon belezuhannak a Napba és fokozzák a hevét. A Szinyeiek a magyar nap tűzforrásai.

És ugyanúgy van a művészet is az egyéniségekkel: a napok és meteorok egybeolvadásai. L'arte non muore,

a művészet nem hal meg: az egyéniségek révén örökéletű. Ime, harc indul meg az egyéniség ellen, s az egyformaságot akarja diadalra juttatni, Prokrustes a stratégája és taktikusa. De ennek az egyformaságnak nincs köze az egyenlőség politikai és jogi ideáljához. Az egyformaságot is csak az egyéniség tudja érvényre juttatni. Fourier, az egyformaság apostola, minden népek és idők egyik legnagyobb apostolának vallotta magát, hatalmas egyéniség volt,

Az egyenlőségből lelkesség fakad, de az egyformaságból apátia, az apátia pedig az akarás ellensége. Az egyformaság tehát nem életelv, nem lehet a művészetnek sem elve. Mert az élet merő akarás, a hatalomnak, a szépségnek, az igazságnak és a megismerésnek akarása. A művészeté a szépség akarása. „Willen zur Schönheit", transzponálva Nietzsche híres szavát. Tehát hatékony erő: az apátia ellentéte. Néhaníha belekapcsolódik az igazságnak is az akarása, amikor felülkerekedik a naturalizmus, és él-hal a valóságokért. A művészetnek pedig kedvesebb a valótlanság, ha szépséget produkál. Szinyei a természeti valóságnál többre becsülte a természet áhitatát. Az áhitat nem magában a természetben rejlik, hanem azokban, akik a természetet látják. A természetnek ez az áhitata az egyéniség lelkületi megszólalása. Van benne valamelyes panpsychizmus.

Szinyei tájfestése azt vallja, hogy a természetben mindennek van lelke. Ég és föld között mindennek lelke van. Az ő természetről való felfogása az idők folyamán szembekerült a tájfestők ritusával, pátoszával és stilizáltságával. Majd pedig a természetet megtagadókkal is, akik nem tudnak helyébe mást hozni. Hiszen nem lehet mást festeni, csak azt, ami a természetben van. Mint ahogy nem lehet mást elképzelni, csakis azt, amit láttunk. Ő pedig a maga felfogásáért helytállott minden felfogással szemben. Kint a nagyvilágban is, ahol prófétaszámba mehetett volna, itthon is, ahol sokáig nem lehetett próféta. Forradalmár és

konzervatív mert lenni, modern és maradi a művészet igazáért. Ez a Szinyei-gondolat magva.

L'arte non muore... A művészet nem hal meg, mert örökkévaló a természet és örökké hatékony benne a teremtő ösztön. Isten adományaként az ember is osztályt kapott belőle. A legistenibb és legemberibb adomány. Legbőségesebben a művésznek jutott részéül.

A sokaság számára a természet magától értedődik. Benne él, de nem veszi észre, mint ahogy nem érzi a levegőt. Csak hárman vesznek róla tudomást, a természettudós, a természetbölcsész és a művész. A tudós a valóságait kutatja, a bölcsész az elméleteit szűri le, a művészt a viziói ragadják meg. Az egyik megállapít, a másik összefoglal, egységesít, a harmadik, a művész, folytatja a teremtést. A természettudós keresi tárgyilagosan a konkrétumot, a természetfilozófus az összefüggéseken töpreng, de a művész lefoglalja a maga egyénisége részére a természetet. A természet őbenne van és őbelőle nyilvánul meg. Az, hogy az ő szépséghez és igazsághoz való akarása hogyan fér meg egymással, hogyan rontja le vagy hogyan egészíti ki egymást, ez határozza meg a valósághoz való viszonyát. Igy lesz a plein-air, a naturalista, a romantikus, az impresszionista, az expresszionista és a többi festés. Igy lesz a dinamikus festés, amelyben a természet erők, mozgások és rezgések játéka. Vagy lesz statikai festés, amelynél a természet csupa eredő és harmónia.

Szinyei átesett mind a kettőn. Böcklin társa és Manet problémáinak osztályosa, dinamikus festő volt, sárosi visszavonultságának alkotásai pedig statikai festés. Böcklin társa, Manet osztályosa! A nagy művészi egyéniségek egymásra hatása olyan, mint a tűz terjedése. Nem egymás követése ez a hatás, hanem egymás lángralobbantása. És jó, hogy vannak a művészetben ilyen lángok. Világítanak és meleget árasztanak. Mennyi magyar művésznek és mennyi

művészetmegértésnek gyujtott világot és adott meleget a Szinyei-láng lobogása!

Járnak és tévelyegnek a művészek a másolás, az átélés és a szépség formálásának útjain. Csak az egyéniség tör maga utakat. Az egyéniség, amely nem típusa kora művészetének, de kora műveltségének sem. Repülni tud, a nehézségi erővel is szembeszáll és leküzdi az irodalmi és lírai megterhelést is. Most új teher akaszkodik beléje: a típus. Amely azt vallja, hogy a művészi alkotás már ne legyen a jelenségeket megértő egyéniség élménye, hanem keletkezzék a mindenki tudatából. A tipizált élmény leselkedik az egyéni átélésre, a mindenki megállapítása a művészeti Erosra. Csakis az én teheti magáévá a jelenségek szépségét, a mindenkik éppen csak elhiszik, csak megtanulják a szépségről való tudást. Csak az én lehet szerelmese a művészi szépnek, a mindenkik csak az udvartartásába szegődnek. Az egyéniség művészetének teológiája, a tipizált művészetnek teleológiája van. Theologos a szépség istenségét vallja, a tipizált művész a Telost akarja szolgálni. A célszerűséget a célratörekvéssel szemben.

Szinyei Merse még Pál László előtt tört utat a magyar modernségnek. Ezt a modernséget a nagy világ eleinte nem vette észre, idehaza pedig nekitámadt a művészetnek az az őrsége, amely az iskolát védelmezte a szabadság ellen, a konvenciót az egyén ellen, a szabályt a törekvés ellen. Szinyei modernsége forradalmat jelentett. Olyant, amilyen később Manet nevéhez fűződött, amilyen később Párisból a verőfény joga nevében nekirontott a művészetben korlátlanul uralkodó szegett fénynek.

S ez a magyar művészi forradalmár, Páristól távol, müncheniek társa volt, amikor első plein-air-képét megfestette. Az Isaar partján volt a műterme, és társai a festék buja szépségeiben gyönyörködtek. A „festékisme" mesterei voltak. Kiélvezték a mélységes színek kábító ellentéteit. Nem a valeurök, hanem az

ellentétek művészei voltak. A festékek pompája, a pompa mélysége, a buja, nehéz, tömény tónusok felvonultatása volt a gyönyörűségük. Ez volt az ő kolorizmusuk. És közöttük egyszerre csak, minden összefüggés nélkül azzal, ami nevelte és azzal, amit hallott és látott, egy másfajta kolorista támad: a verőfényadta színértékek, a szabad világítás harmoniáinak festője. Valaki, aki magából, magától megszólaltatja azt, amit ugyankkor a Vogeseken túl kieszeltek; nem is kieszeltek, hanem hirtelen megértettek, amikor a régi spanyol mesterek titkát kezdték kutatni. Francesco Goyá-ét és a nagyok nagyját, Velasquezét.

Szinyei Merse Pál, aki nem a nagy spanyolok képeinek társaságában élt, hanem Leibl és Gabriel Maxnak társa és Böcklinnek barátja: annak a művészetmegváltó párisi impresszionizmusnak nyelvén szólal meg, anélkül, hogy addig csak egy szavát is hallotta volna. Csak éppen járt-kelt a természetben és nem a „tájat", hanem a vidéket látta meg benne. A táj, a Landschaft, a természet heroizmusát, romantikáját, pátoszát gyüjti össze magában, a vidék, a Gegend, a paysage intime ellenben a természet színeit, a fénnyel és árnyékkal folyó játékát, tónus-harmóniáját szolgáltatja ki a festőnek. Szinyei Merse Pál csatangolt a szabadban, látott és emlékezett a látottakra, azután beült műtermébe, s a szentségesnek vallott érzéketlen északi világításban megfestette szabad világítású képeit. A „Majálist" és a „Pacsirtát".

Manet maga megértette a színértékek titkát, és a színek igazi értelmét. Megértette azt, hogy azoknak az értékeknek egyedüli igazi őre, aki a meghamisítástól megóvja őket: — a világosság. Még a földiei se vettek róla tudomást. Még odahaza, Párisban is csak később kezdtek neki, kezdtek benne hinni. A müncheni magyar fiú pedig semmit sem hallhatott róla. Akkor még az ő testi-lelki pajtása, Leibl, se mesélhette el neki, hogy mit látott Párisban. Még nem mondhatta el neki, hogy Courbet képe előtt felgyűrte az inge ujját, ökölbe

szorította a két kezét s azt mondta a kép kegyetlenül megtámadott mesterének, hogy: „üssünk szét az ellenfelek közt!'. Manetről éppenséggel semmit sem hallott. Mégis ugyanazt az igazságot festette meg, amely Manet képein szólalt meg.

„Anya a gyermekeivel" című plein-air arcképe hat évvel azután támadt, hogy Manet a maga híres „Le Déjeuner sur l'Herbe"-ét megfestette, de ebben a hat esztendőben egy betűnyi hír se érkezett Párisból Münchenbe arról az ismeretlen emberről, aki a Salon des Refusés-ben forradalmi zászlót lobogtatott. Azóta mi mindent nem írtak arra a zászlóra! Szinyei Merse Pál ott Münchenben a műtermekben, a kolorizmus erőszakoskodásában, az intenzív festékhatás világában ezekről a jelszavakról, arról a forradalomról, s arról a semmibevett lázadóról hírt sem hallott. Azután se vett részt a hatalmassá lett lázadók harcában, mégis úgy ünnepelhetjük őt, mint aki Manetnek és Monetnek és társainak köréhez tartozott.

Hogyan is lettek azok a képek? A környezet, a körülmények, gazdasági energiák, tanulmány, tépelődés is formálhat művészetet, de hogyan támadt a nagy párisi impresszionisták festése a maga teljes erejével a fiatal müncheni magyar koloristában? A szél messzire hordja a termő spórákat, akkor azonban nem járt ilyen termékenyítő szél Párisból München felé.

A magyar művészetnek nagy dicsősége Szinyei Merse Pálnak ez az osztálya a plein-air festés diadalra juttatásában. Az se csorbítja ezt a dicsőségét, hogy Szinyei Merse Pált jó sokáig semmibe se vette. Hiszen a párisiak se jártak másképpen a maguk új festőikkel. Őket se értették meg. De Szinyeit, a magyar urat, ez a semmibevétel elkedvelenítette. Hazament gazdálkodni. Jó ideig nem tudták róla, hogy fest-e, nem fest-e? Egyszerre csak közénk termett s akkor már megértették. A divat becsületet szerzett az ő művészetének. A divat, amely egyformán szolgálja a szeszélyt és az igazságot, a tévelygést és az új megismerést:

világgá hirdette, hogy a képeken kisütött a nap, s hogy a festék uralmát fölváltotta a színek uralma.

A divat a szállásszerző, s az igazság gyakran nem kapna szállást, ha nem bízná rá magát erre a kvártélycsinálóra. A mi művészetünk, a mi közvéleményünk még nem volt tisztában vele, hogy igazságot tisztel-e, szeszélyt becsül-e, de az meglepte, hogy az új festés alapvetői közt magyar festő is volt. És egyszerre csak fáklyát gyujtott a semmibevett művész ünneplésére. Talán a fáklyafény pirossága, a fáklyafüst színes gomolygása megkapta a mestert. Inkább, mint a dicsőítés. Talán örült e színek szépséges játékának. És elfeledte tőle, hogy tulajdonképpen neheztel. Ecsetet fogott és megint festett.

Most már a verőfénynek a magyar tájékban való játékát nézte. A verőfény a mi vidékeink színeit formálja, a magyar tájékot dekorálja. És Szinyei idehaza harmonizálta a szabad természet tónusait, és itt rögzítette meg a finom tónusértékeket. Már nemcsak a verőfény és a dolgok találkozását ábrázolta, már nemcsak a tájék dekorációs voltát látta: a képeiben tartalmi erő is érvényesült. Líra, a természet beszédességének megértése szólalt meg felvidéki tájképeiben. A finom színértékelés csak kifejezésmód, a felületek mögött megérezzük az élőtermészet elevenségét. Szervezete tevékenységét, ahogy a művész lelkületén leszűrődik. Szinyei Merse Pál a magyar vidék dekorációjában a vidék lelkületét megérezte. A maga áhítatával a természet áhítatát. Csak aki ezt az áhítatot érzi, fest magyar tájképet, mindenki más csak magyarországi tájképet. Az újabbak, most öregek közt, Fényes Adolf volt ilyen áhítatos. S ezt az áhítatot keresték a nagybányaiak, a szolnokiak. Szinyei a magyar tájék lelkületét megszólaltatta azzal a kolorisztikával, amely a színeknek a fénytől voltát fejezi ki. Ez a kolorisztika azután eljutott a neoimpresszionizmusig. Szinyei nem követte ebben a rohanásában, a verőfény és a kép találkozását az ő robusztus, egészséges szín-

beli örömével ábrázolta. Nem furakodott be elfínomult, elművésziesedett szimattal a felület, a folt részei közé, hogy köztük az optikai kapcsolatot kiismerje. Pedig felületei csupa elevenség. A rozsvetésnek szinte az illatát is megfestette és aktjainak tónusjátéka merő életsejtetés. Néhány, lehetőleg kevés szín sok világosságban, finoman értékelt tónusok: ezek a képei kellékei. Egyéni művészetének jellegzetességei.

A művészi egyéniség élteti a művészeti felfogásokat és egymást kergető irányokat is. Minden felfogást és minden irányt. Hitet tesz a teremtő természet, a natura naturans mellett, és hitet tesz érte a gép és technika hatalma ellen. Tudja meg a festőművészet, hogy mozgósít ellene a feltaláló. A gép és a technika, amely elképzelhetetlenségeket valóra vált és a hétköznapok tartozékává teszi. A gép és a technika úrrá lesz a ábrázoláson: a természet, a dolgok és jelenségek ábrázolásán. Reprodukálásuk ma még csak az elején van, de ki tudja, hogy mit hoznak holnap a találmányok, mit eszelnek ki a feltalálók.

A tudat alatt máris megriadt művészek ijedtsége. A festés létjogosultságának féltése. De bármit is hoznak a feltalálók, egyet nem fognak hozni sohasem, a művészi egyéniség áhítatát. Sohasem lesz gép, amely meg tudja szólaltatni a Vajda János vaáli és a Paál Lászlók fontaineblaui erdejének lelkét. És nem lesz gép sem, amely illusztrálni tudja azt, hogy „Über allen Gipfeln ist Ruh". De Szinyei megfestette utóbbi évei tájképeiben ennek a békének a képeit.

S a művészi egyéniség átéli korának életét is. Ha kell, szembe is száll vele. Akciók hordozója, s ha kell, reakciók lelke. Megszólal benne a világ szenvedése is megszólal benne mindig a művészet szenvedelme. Megragadja azt, ami csak egyszer van és kiformálja belőle az időtlen szépséget. Ez a kiformálás a hellén és reneszánsz művészet törvénye. És ez a szépségideál csakis a művészi én kegyelméből élhet. A görög nagy univerzális szépség-hagyatékot is a

nagy egyéniségek hagyták ránk.A reneszánszét is.A Szinyei Merse Pálok föllázadtak a müvészeti szokványok ellen és áttörték őket.És megvédik a müvészt a feltaláló ellen.Ők az örök keletkezés ágensei,a próféták és hordozói.Müvészetük sorsa pedig az örök megmaradás.

hető. A falut a főváros követte: ám Szinyei nem mint festő vonult Budapestre, hanem mint országgyűlési képviselő. A szabadelvű-párt klubjában vajmi kevés képviselőtársa sejtette, hogy a felvidéki követ úr álruhája vérbeli művészt takar. A képíró sokáig Budapesten is megtartotta nagyúri *incognito*-ját.

E kettősnek látszó élet folyamán Szinyei és a nagyvilág közt sajátságos viszony alakult ki. Az úri társadalom tisztelte és becsülte benne azt, ami benne áldott középszerűséget jelentett: a földesurat, a vadászt, a tereferélgető klub-embert s nem vette észre benne a nagy művészt. Ez természetes. Az úgynevezett nagyvilági társasélet a középszerűség életrendjének rendszere. A társasélet nem illesztheti ebbe a rendszerbe a rendkívülit. Legalább nem mindennapi használatra. Szívesen látott vendég volt e keretben a sárosi földesúr, de nem kaphatott benne helyet a festő, aki képeit ezzel a mottóval vitte a világ elé: a törvény *én* vagyok.

Igazi tehetségét csak igazi művészek vették észre: először Münchenben Böcklin, azután Magyarországon a nagybányaiak. Igaz, kapott itt-ott bizonyos fajta elismerést másoktól is. De éppen az, hogy ez az elismerés *bizonyos fajta* volt, mutatja, hogy értékéről nem volt az embereknek határozott koncepciójuk.

Szinyei ebben a tekintetben sohasem sietett az emberek segítségére: nem törte magát, hogy megértsék. Már akkor előlegezte magának későbbi kedvelt

írójának, Nietzschenek mottóját: „Will ich denn verstanden sein?“

Nem csoda, hisz egy percig sem festett mások kedvére. Művészetét a maga képére és hasonlatosságára alakította, ettől soha senki kedvéért el nem tért. Inkább nem festett, semhogy másként fessen.

Stílusa tehát nem kor-stílus, hanem tőrülmetszett egyéni stílus. Benne gyökerezik s mindabban, amiben Szinyei, az ember, gyökerezett. Életrajzának vizsgálatánál tehát ezt a szempontot szabad vegyelemző-szerül használnunk.

Életének fontosabb állomásai így következnek egymás után: Szinye-Újfalu, ahol született (1845 július 4), Jernye, ahova nyolc éves korában került a szüleivel, Nagyvárad, ahol néhány évet töltött a gimnáziumon s ahol Mezeynél egy kicsit festegetett is („Zöldség-csendélet“ 1863), München, ahova 1864-ben vitte az atyja s ahol Strähubernél, az akadémián kezdte meg a gipszről való rajzolást, aztán megint Jernye 1870-től 1872-ig. Erre München következik, ez tehetsége teljes virágbontásának, élete májusának, a „Majális“ megszületésének színhelye. Most következik ama húsz esztendő, amelyeket Jernyén gazdálkodva, a búzavetések közt lovagolva, cserkészgetve tölt. Rövid epizóddal tarkítja falusias gentry-életét egy bécsi út (1882), de 1883-ban már ismét Jernyén van s ott marad, olykor festegetve is, míg képviselővé nem választják. A mandátummal lerándul Budapestre 1897-ben s itt is marad,

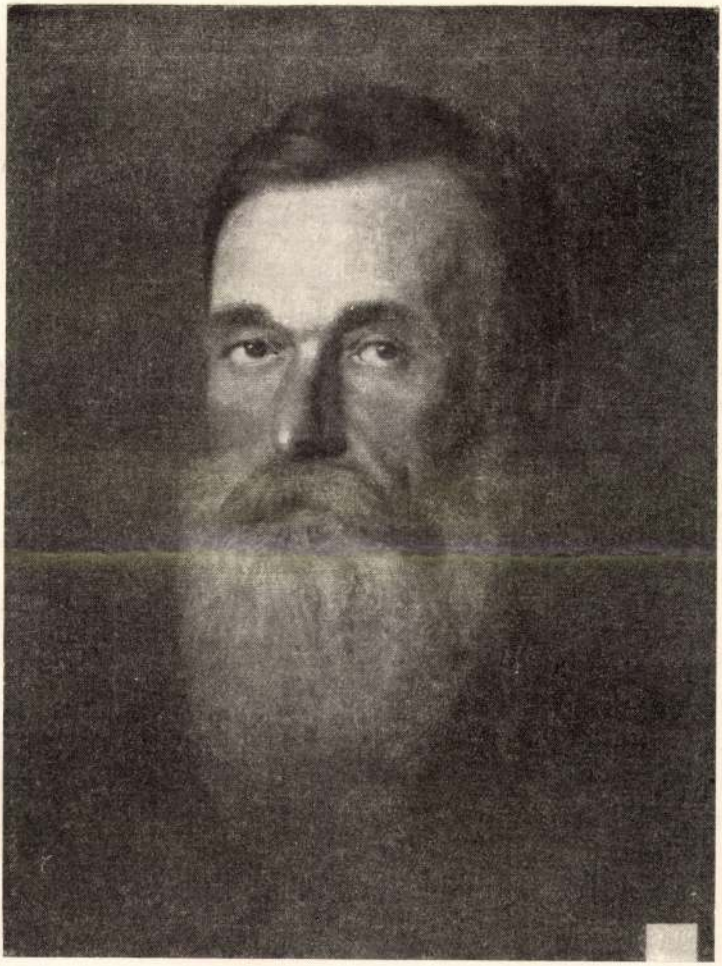

A művész atyja
(Szinyei Merse Pál olajfestménye, 1870)

de még éveken át Jernyén is tölt néhány hónapot, kiadósan festve. Mindazonáltal Budapesthez kötődik élete folyása ettől az időtől fogva. Nagybetegen, összetörve telepedett vissza Jernyére 1919-ben, ahol nemsokára, 1920 február 2-ikán a régi Mersék sírhantjai mellé költözött örök pihenőre.

Állomásainak e lajstromában nézetünk szerint a legfontosabb hely Jernye s nem München, nem Budapest.

Mert hisz Jernye az, amely munkáinak túlnyomó részében, e ragyogó tükörlapokban, vissza-visszatér. Mint ahogy Umbria szelid bája mosolyog ránk Rafael madonnái mögül, úgy integetnek felénk a sárosi halmok, a jernyei park, a felvidék bodor bárányfelhői, a Kárpát rőt őszi pompája Szinyei képeiről. E bokrok közt egy kékszemű gyermek hajszolta a madarat, e tarlókon egy fiatal vadász verte fel a foglyot, e lankáson, amely tarka az olvadó hótól, egy sebzett szívű férfi nézegette a március felhőit, s e park pompás fái alatt egy ezüsthajú öreg gyönyörködött az optimista filozófiájával a nyár verőfényében. Jernye volt nagy örömeinek és nagy tragédiájának színhelye, minden fűszál élete beavatott bizalmasa. Főkép azonban itt szedte magába az első erős természetképeket, az első döntő hangulatokat. Minden gyermek Krőzus, minden gyermek genie. Mert teméntelen, el nem álmodható mennyiségben gyarapítja magában az új, újabb kincseket s mert soha többé el nem érhető gyorsasággal

és frisseséggel épít fel belőlük napról-napra egy-egy új, tökéletes, magában lezárt világot. Az ifjú s a férfi az örökséget, amelyet a gyermek hagy reá, már csak rendbe szedi, egy könyvtáros száraz racionalizmusával.

Vannak, akik ily értelemben gyermekek tudnak maradni életük végéig. Szinyei közéjük tartozik. Innen képeinek szűz hamva, közvetlensége. E gyermek az egyszer megszerzett kincseit meg is tartotta, csodálkozó örömmel forgatta a kezében s nyujtotta át a világnak: örüljön neki az is. A gyermek e naiv gesztusa megvan Szinyei minden képében.

Csak egy elemmel tetézte: férfias erővel. Ezt az erőt azonban nem kormányozta semmi racionalizmus. Akarata ennek híján olykor akaratossággá lett s élte végéig megőrizte magában a gyermeknek egy tipusos tulajdonságát: a zsarnokságot. De mint a gyermekét: e zsarnokságot különös, ritka báj tette kedvessé. Képírásában sem tántoríthatta el semmi az egyszer igaznak felismert úttól: makacsul ragaszkodott hozzá, hajthatatlanul követte. Ezért nincs egész élete művében zökkenés, kisérlet, tétovázás. Egyenest megragadta, amit akart. A gyermek nyúl így a cukor vagy a hold felé.

Mint a gyermeknek, neki, a művésznek sincs életrajza. Ami vele, az emberrel történt a világ e szép piacán, az hatástalan epizód maradt a művész életében. Nem mutatható ki képein. Azok mindvégig csak egyről mesélnek: Szinyei Merse és a sárosi föld meg ég viszonyáról.

A művész anyja
(Fénykép után)

Ez markolt belé s csakis ez. Képei tehát erről tesznek vallomást. A költő tömör, kifejező formát ad annak, ami a szívét érzéssel tölti meg. Szinyei élete végéig ezt csinálta. Nincsenek konstruált képei.

Művészetéhez a kifejező eszközöket nem vette át készen, maga talált rá. Nem állítjuk, hogy mások nem segédkeztek neki e különben fáradságos műveletben, de a segédkezés alig lépte túl a biztatás fokát. Nem azt mondták neki, hogyan fessen, hanem inkább azt, hogy csak fessen. Nem nehéz művészetének egyik lényeges jegyét, a szín elemét, sárosi zsenge életének természettapasztalataira visszavezetni. Annál kevésbbé, mert — főkép a „Majális"-tól fogva, amikor már teljesen urává lett a kifejezés módjának és eszközeinek — ezt az elemet elválaszthatatlanul kiséri egy másik: az a nagyszabású panteista vonás, amely a világot egységnek látja és érzi. A Majálistól fogva minden képén megvan ez az egység, oly időkben, amikor a képírók a műveiket főhősből és mellékalakokból, témából és előadásból komponálták össze. Amit az ily festők kerestek, anélkül Szinyei sem a világot szemlélni, sem képet elgondolni nem is tudott volna.

Mindenki tudja, hogy Szinyei újító volt, aki vakmerőnek látszó cselekedettel soha nem ismert új festői világszemléletet és kifejezési módot talált ki s azt rögtön tökéletes kiadásban mutatta be. Megint a Majálisra hivatkozunk, amellyel 1873-ban lepte meg a világot. Ezt a cselekedetét mi nem úgy fogjuk fel, mint ahogy per analogiam könnyen értelmezhető, mintha ime va-

laki hosszú és jól tervezett módszeres kutatás útján eljut az előre kitűzött célhoz: felfedez valami újat. Ez valóban egyik módja az újításnak, ennek köszönjük a Neptunus felfedezését, vagy az első szerves vegyület szintézisét. Szinyei újítása egy néki magától értetődő, egyszerű és közvetlen megragadása volt annak, ami benne már készen élt, de alakot még nem öltött. Meg vagyunk győződve róla, hogy nem is sejtette a koncepció pillanatában, hogy mily horderejű problémát oldott meg s mily nyaktörő cselekedetre vállalkozott. Neki ez a legtermészetesebb megoldás gyanánt kínálkozott. Csak egy gyermek, csak egy géniusz mer ilyesmibe belefogni. S csak annak sikerülhet, aki nem is gondol arra, mily veszedelmes szakadék szélén jár — mosolygó szemmel, friss életörömmel.

Ma már mindenki tudja azt is, hogy a támadások mily nyílzápora fogadta őt, aki mit sem sejtett abból, hogy valami hallatlan dolgot követett el. Könynyen érthető, hogy ez a nyílzápor készületlenül találta. Arról szó sem lehetett, hogy fölvegye a harcot. A régi Mersék sem álltak ki akárkivel egy szál kardra.

Pár falat finom pecsenye, egy pohár óbor mellett, vagy a ringó vetés búzaszagát szíva, élte aztán az esztendők hosszú sorát. Ő volt Sáros kéznélküli Rafaelje: festett ecset nélkül, vászon nélkül, a szemével, a képek Isten szép természete voltak. A sárosi halmok mögül értesült azután, hogy azt a harcot, amelyet ő nem volt hajlandó megvívni, fölvette messze Franciaországban

Cigányok
(Szinyei ifjukori rajza)

nem is egy ember, hanem egy egész hadsereg. Elkövetkezett tehát az ő ideje is. Képeit tekintetbe venni, dicsérni, sőt szeretni kezdték. Egykor kigúnyolt művei muzeális rangsorhoz jutottak. Itthon egy friss fiatalság, élén a nagybányaiakkal, széthintette a termő magot. Érthető, hogy örömmel és új erővel nyúlt ecsethez s valóban ott folytatta, ahol abbahagyta. Mert bekövetkezett az az állapot, hogy az éneklő madárnak ismét szabad volt úgy dalolnia, ahogy néki adatott. A szabadság e nagy kincsét Nagybányának köszönjük s ennek az életet adó szabadságnak verőfényében tárta újra elénk harmatos szépségeit Szinyei művészete.

A cél, amelyet ezúttal magunk elé tűztünk: Szinyeinek, a művésznek életrajzát vázolni. Szinyei, az ember, szintén megjárta a maga élete útját s ez az út pontosan el van könyvelve a lexikon kicsiny cikkétől egészen a terjedelmes monografiáig. S hű és szorgalmas kezek folytatni fogják azoknak az adatoknak, azoknak az ereklyéknek gyüjtését, amelyek e tősgyökeres magyar festővel, e nagy művésszel valamely módon összefüggnek. E kötetben is a kiadatlan és ösmeretlen adalékok, az új megvilágítások és méltatások egész sorát találja az olvasó.

A legtöbb életrajzi adat, a legbeszédesebb felvilágosítás azonban abban a ragyogó, szűz és tősgyökeres művészetben található, amely a május pompájával s az őserő közvetlenségével sugárzik ránk képeiről.

Lyka Károly

Emlékezés Szinyeire

— Felolvastatott a Petőfi-társaságnak 1920 június 13-án tartott nyilvános ülésén. —

Meghalt egy nagy festő. Veleszállott a sírba egy egész színvilág. Mint mikor tündéri fénytengerre ráborul a homály, sötétségbe merül egy egész világ. De ez a nagy festő magyar is volt, törzsökösen magyar és vele temetjük a magyar eget, magyar felhőkkel és magyar sugárzással, a magyar földet, őszi rozsdás színeivel és a tavaszi nyílás rózsaujjú csillogásaival, a májusi fiatalság pompáját és a pacsirtadal mélázó sóvárgásait, a Balaton hullámain végigcsillogó napfény játékait és a parti sziklákon borongó ezüstrejtelmeket. Mit jelentett nekünk ez a magyar festő? Felszabadulást a hályogtól megesett látásból, a napfény kibontakozását a barnalátásos világszemléletből, tónusba fúlt tájak, aszfaltba boruló emberábrázolás megszínesedését, fény, csillogás, ragyogó színálmok életreébredését. Az ő művészete az őszinte, igaz látást jelenti, a maga érzésének minden megalkuvás nélküli kifejezését. Fejlődést, megújhodást, új, szűzi érzések tiszta kibontakozását, új színeket, melyek új érzések hordozói.

Ceruzatanulmány a Hinta c. képhez
(1869)

Szinyei nézetei a művészetről.

Szinyei mindig erélyesen szembeszállott azzal a régi keletű és művészkörökben még ma is kisértő felfogással, hogy a művészet kérdéseiről, különösen pedig a művészi alkotások értékéről csak művészek tudnak helyesen itélni. Az alkotó képességet jól megkülönböztette a biráló képességtől, s nem egy példát tudott felhozni arra, hogy ez a két adomány nem jár szükségképen együtt. Ő maga azonban ragyogó példája volt annak a művésznek, aki itéletében is kiváló és nagyszabású.

Szenvedélyesen érdeklődött minden komoly művészi jelenség iránt. Sohasem sajnálta a fáradságot, ha érdekes művészi látnivalóról volt szó, noha egyébként — tudjuk — nem szívesen áldozta fel mindennapi szokásait és kényelmét. Ha kiváló ujdonság került a múzeumba, senki sem sietett jobban megtekinteni azt, mint ő. Külföldi útjain szorgalmasan járta a képtárakat, s jellemző érdeklődésére, hogy utolsó nagy betegségében egyedül azért mozdult ki budapesti lakásáról, hogy megnézze azt a kiállítást, melyet a Műcsarnokban az úgynevezett szocializált képekből rendeztek. A művé-

szet kedvenc témája, érdeklődésének mindvégig főtárgya volt; általános művészeti kérdésekről épen olyan szívesen beszélgetett, mint egyes kiváló mesterekről.

Hogy a régi és a modern művészet egyaránt érdekelte, mondani is felesleges, — hiszen ez nem is lehet másként annál, aki eljutott a művészet lényegéhez. Szabad és fölényes szelleme minden kornak termelésében egyedül a művészi kvalitást kereste, s ebben nem feszélyezték a hagyományos értékelések, de azért nem ejtette el a történeti szempontot sem, melyet az olyan nagy műveltségű biráló, amilyen Szinyei volt, önkénytelenül is számításba vesz itéletében. Már müncheni tanuló korában azt írja atyjának, hogy a műtörténeti előadások igen érdeklik, s hogy esténkint Winckelmann-t olvassa.*) Érdeklődése a történeti fejlődés kérdései iránt mindig megmaradt. Különösen méltányolta azokat, akik új szépségekkel gazdagították a művészetet. Giorgioneról, akit az olaszok között legjobban szeretett, rendesen ki szokta emelni, hogy milyen nagy újító volt, hogy elődeihez képest milyen hatalmas, csak genietől telhető lépést tett előre.

Itéletét minden kicsinyességen felülemelkedő, nagyszabású felfogás jellemezte. Mindig a mű egészét markolta meg, az alkotás lényegét kereste és méltatta. Részleteknek nem tulajdonított nagyobb fontosságot, mint aminőt érdemelnek. „A hibás részletekre nem sokat

*) Lázár B.: Szinyei Merse Pál ifjúkori levelei. Művészet, 1909. évf. 123. l.

adok, ha az egészben elemi erő van", — mondta egy ízben, midőn Greco Magdolná-járól volt szó. Sőt to-

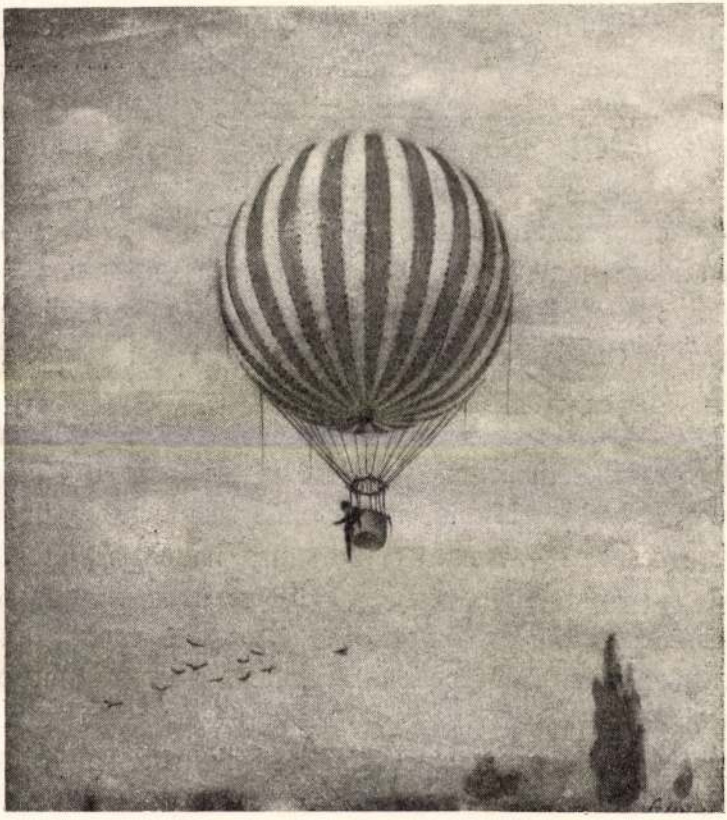

Léghajó
(Olajfestmény, 1882)

vább ment. Nemcsak elnézte, hanem szerette is a művészben, ha volt bátorsága még hibázni is azért, hogy jobban fejezhesse ki magát. Itt ismét Greco-ra hivat-

kozott, „aki sokszor hibázik, de mindig kivágja magát". Bizonyára jobban örült, ha a művész anélkül érte el célját, hogy hibáznia kellene, de fontosnak a célt tartotta, s méltatlannak vélte a köznapi korrektség mértékét alkalmazni ott, ahol rendkívüli erények vannak jelen.

Amint megbocsátotta a részletek hibáit, ha az egész hatását nem rontották le, vagy épen előmozdították azt, úgy viszont nem volt hajlandó kegyelmezni egy-két sikerültebb részlet kedvéért olyan műnek, amelyet alapjában elhibázottnak tartott. Felfogásának módjára, mely mindent alárendelt az alkotás egységének, igen jellemző az, amit egy ízben a rajzról mondott: „A rajz — mondta — tulajdonképen malum necessarium, — szükséges rossz. Nem lehet festeni nélküle, de a rajznak nem szabad külön érvényesülnie a képen, nem szabad lármáznia, hanem szépen el kell vegyülnie az orkeszterben. Nem a rajz az első, hanem a piktor."

Épen olyan kevéssé szerette a technika tolakodását, s mindig óvakodott attól, hogy a technikát összezavarja a művészettel. Becsülte a művészi munka szolídságát, csodálta a régi mesterek technikai tökélyét s épp úgy érdeklődött eljárásuk fortélyai iránt, mint nagy barátja, Böcklin. Természetes követelménynek tartotta a mesterség alapos tudását. „A mesterséget jól meg kell tanulni, akármilyen kínnal jár is, hogy akkor, mikor elérkezik az ihlet órája, az, amit Nietzsche gesteigerter Zustand-nak nevez, módjában legyen az embernek kifejezni azt, amit akar. Ilyenkor már nem

Ceruzatanulmány a Pacsirtá-hoz
(1882 körül)

szabad azon töprenkednie a festőnek, hogy milyen színeket keverjen, merre húzza a vonalat, stb. Akinek ezekkel kell vesződnie, az nem tudja kihasználni az alkotás pillanatát." Az előadásbeli technika bravurjait azonban, amelyeket épen művészek hajlandók néha túlbecsülni, Szinyei sohasem tartotta sokra. Fölényesen nézett el tekintete mindazon, ami nem tartozik a művészet lényegéhez, s biztosan hatolt abba a mélységbe, ahol eldőlnek a művészet értékelésének végső kérdései.

Legtöbbre a naiv, friss látást becsülte. „Hiába állítják ma a naivitásról, hogy nincs szükség rá, hogy csak mondvacsinált fogalom, melyet a németek találtak ki, semmi egyéb" — mondta. — „Ez a gyémántja a művészi kvalitásoknak. Lehetetlen, hogy ne teremtsen jóravalót, aki elfogulatlan szemmel néz bele a természetbe, feltéve persze, hogy van hozzá tehetsége is". Tehetség alatt azonban nem puszta ügyességet értett, hanem sokkal többet ennél: emberi értéket, az átérzés képességét és logikus itéletet. Különösen hangoztatta a logika fontosságát, mely ellenőrzi a fantáziát és nem engedi, hogy a képtelenbe tévedjen. Erre vonatkozó nézetét szokott magvas és szabatos módján így formulázta: „Amit a logika képtelennek mutat, az aesthetikailag sem lehet jó."

A természetet, mely a naivan látó szemnek megnyilt, alaposan át is kell kutatni. „A természet minden művészre nézve egy darab sötét Afrika, vagy ha úgy

tetszik: res nullius, melyet mindenkinek joga van meghódítani. De meg is kell kívánni minden művésztől, hogy meghódítsa, még pedig a maga erejéből, nem pedig másokba kapaszkodva". Ezt a témát Szinyei igen szerette fejtegetni; sarkalatos és ma különösen aktuális igazságnak tartotta, hogy mindenkinek végig kell járnia a természet megismerésének iskoláját. Az úgynevezett neoimpressionismust*) főként azért tartotta veszélyesnek, mert eltéríti a fiatalságot ettől az igazságtól és felületes munkára csábít. „Verseket akarnak írni, mielőtt még ismernék az ortografiát és tudnának mondatokat csinálni."

Meggyőződése volt, hogy uj értéket csak a természetből lehet meríteni, „de nem megvetéssel kell közeledni hozzá, hanem kalaplevéve, imádattal." Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a tökéletes naturalista ábrázolásban látta volna a művészi alkotás netovábbját. Ezt fel sem lehet tenni Szinyeiről, aki pályája első felében, mikor még nem volt szegve szárnya, maga sem épen a tiszta naturalizmus útját járta. Ha későbbi éveiben mindinkább a természet hű festésére tért is át, ha 1903-ból való önéletrajzi jegyzeteiben**) lelkes

*) Ezzel az — eredetileg merőben más jelentésű — elnevezéssel illették nálunk azt a mozgalmat, amely körülbelül 15 évvel ezelőtt, főként a szigorú konstrukció és az anyagszerűség elvét hangoztatva, hadat üzent az impressionista művészetnek.

**) Malonyai D.: Szinyei Merse Pál. 1910. (21—22. l.) — Ezeknek az önéletrajzi jegyzeteknek a stílusában és hangjában különben sok olyan vonás van, amely idegen Szinyeitől, s nyilván valaminő „átstilizálás"-nak nem kívánatos eredménye.

A művész leányának arcképe
(Olajfestmény)

hangon hirdeti is a gyökeres naturalizmus elveit, azért a művészet legmagasabbrendű nyilvánulásait mindvégig azokban a régiókban kereste, amelyek túl feküsznek a hű természetleírás határain. Nem a művészettörténet tipikus realistái voltak a kedvencei, hanem az olaszok közül Giorgione és Tizian, a németalföldiek közül pedig id. Pieter Brueghel és Rembrandt, — mind olyan mesterek, akik mélyen gyökereztek a természetben, de abból, amit a természetből merítettek, képzeletük formáló erejével alkottak remekeket. Csak ezt a négy művészt nevezte meg akkor is, mikor a kommunizmus idejében a „művész-kataszter" készítői többek között azt is tudakolták a festőktől, hogy melyik öt festőt tartják a legkülönbnek? Az ötödikre nézve nem tudott magával megállapodni. Lionardora gondolt leginkább, de aztán úgy vélekedett, hogy akármilyen genie is volt Lionardo, mégsem volt telivér festő abban az értelemben, mint a nevezett négy. (Lionardora különben nagy panasza volt: „Fra Angelico és a többi primitívek már tudták, mi a plein-air, de aztán jött Lionardo és elrontotta a dolgot. Az ő mesterséges barna árnyékait csak nagysokára sikerült megint lekaparni.")

Még a realizmus legsajátabb területén: az arcképfestésben sem Velasquezt, vagy Frans Hals-ot, a realista ábrázolás nagy mestereit kedvelte legjobban, hanem Tizian-t. „Frans Hals arcképei pompásak; igazán csodálatos, milyen frissen és könnyen *írta le* őket a festő — de emberein mindig érezni azt, hogy hozzá

ültek a képhez. Olyan hetykén kacsintanak ránk, mintha azt mondanák: ugy-e, jól pingált le ez a Hals? Tizian emberei elgondolkodók, magukba mélyedők, a festő mintha megleste volna őket, amint önfeledten néztek maguk elé. Nemesség és komolyság ömlik el rajtuk." Tintoretto arcképeinek különösen nagy igazságát dicsérte, mely századok mulva is meggyőzi a nézőt. „Az egyetlen arcképfestő, — mondta róla, — akinek mindig elhiszem, hogy emberei csakugyan olyanok voltak, amilyeneknek festette őket."

A primitívek tiszta és ragyogó művészete is közelállott szívéhez. Hiszen olyan két erényt talált meg bennük, melyeket ő különösen nagyrabecsült: a naivitást és a színezésnek romlatlan tisztaságát és erejét. Midőn 1911-ben Münchenből visszatért, útja legnagyobb művészi benyomásának Fra Angelico-nak azt a képét mondta, melyen Szent Kozma és Demjén vértanúkat a tengerbe dobják. A drezdai képtárban nem győzte élvezni és magasztalni Botticellinek azt a képét, mely Szent Zeno életének négy jelenetét ábrázolja. Egész körét a mult művészetének át tudta ölelni, talán csak a barokk-kor festészete melegítette fel kevésbbé, beleértve még Rubenst is, a nagyot. Mikor egy ízben id. Pieter Brueghelt magasztalta, s művészetét „bámulatosan egyszerű, de egyszerűségében legmagasabbrendű" művészetnek, őt magát pedig a legnagyobb flamand festőnek mondta, valaki Rubens nevét említette. „Rubens? — mondta Szinyei — Rubens Brueghel

mellett majdnem úgy hat, mint valami katonabanda egy finom szimfonikus zenekar mellett." Ebben a vélemé-

Szinyei a Luxembourg-kertben
(1908. évi amatőr-fénykép után)

nyében nemcsak az ifjúkorában uralkodó izlésiránynak lehetett része, hanem annak is, hogy a barokk-szellem túlságosan messze esett az ő művészi ideáljaitól, amelyek között semmi hely sem jutott a pathosznak, s annál

több a naivitásnak és őszinteségnek. A modernek közül Böcklinben találta meg legjobban azt a földben gyökerező, de a földről fölemelkedő szellemet, a valósághoz való hűségnek és a költői képzeletnek azt a vegyülékét, mely minden jel szerint legjobban felelt meg az ő eszményének. Ha Böcklin mellett Courbet-t és Leiblt, a naturalizmus két nagy képviselőjét tartotta legnagyobbra a modern művészek között, ez csöndes megállapítása volt részéről annak, hogy a legjobb modernek a naturalizmus magasságában elsőrendűt tudtak teremteni, de nem jutottak fel oda, ahol szerinte a művészet legmagasabb csúcsai fekszenek.

Sehogysem volt megbékülve az impressionismusra következő reakcióval, amely a „neoimpressionista", majd az „expressionista" mozgalom alakjában jelentkezett. Nem hitte, hogy a természettel büntetlenül lehetne szakítani olyan mértékben, mint a legújabbak teszik. „A művészetben is úgy vagyunk, — mondta — mint a billard-játékban: csak akkor érvényes a lökés, ha a játékosnak legalább egyik lába a földet érte." Cézanne óta, akit becsült, semerre sem látott kiemelkedő és biztató jelenséget. Legkevésbbé Cézanne utánzói között, akik csak külsőségeit lesték el, nem pedig mélységét és komolyságát. Az volt a nézete, hogy ma nagy apály van Európaszerte, a festészet zsákutcába jutott, amelyből csak úgy menekedhetik, ha visszatér a természethez, minden hanyatlás ősi gyógyszeréhez.

Petrovics Elek

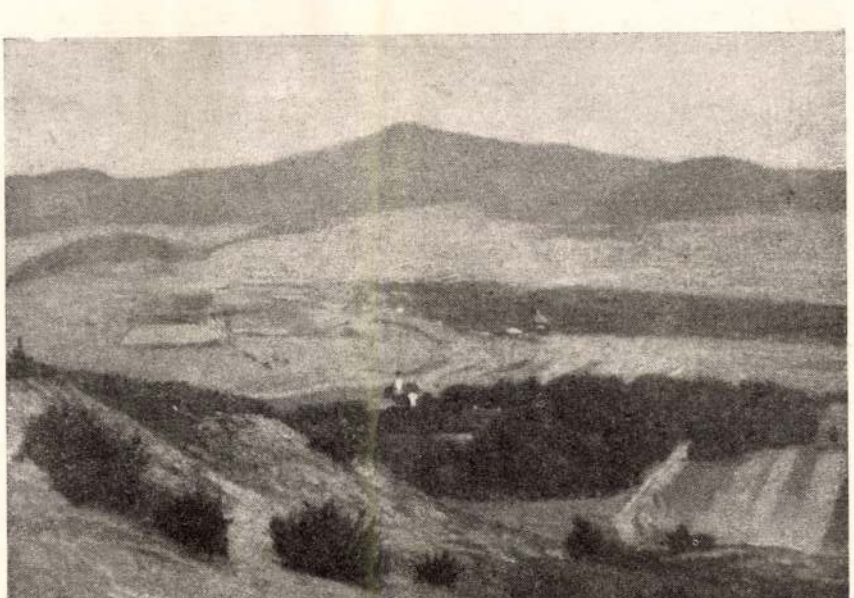

Kilátás
(Olajfestmény, 1909)

SZINYEI MÜNCHENI ÉVEI
(ISMERETLEN LEVELEK ALAPJÁN)

I.

Szinyei Merse Pál életrajzának menetén, amint azt az 1911-ben Lipcsében német nyelven megjelent művemben lefektettem, aligha változtathat a későbbi kutatás; a mértföldkövek le vannak rakva, csak a hézagokat lehet betölteni, a részleteket kiszínezni, az árnyalatokat gazdagítani. Erre példát szolgáltattam a *Lila arckép* művészi jelentőségének beható elemzésével,[1] Herman Lipót pedig a *Majális* esztétikai méltatásával. Ez a mostani vizsgálódás is részlethalmozás, melyet az a körülmény tett lehetővé, hogy Szinyeinek 24, eddig lappangó levele került felszínre.

Mikor 1909 tavaszán a müncheni Heinemann-cég megrendezte Piloty tanítványainak műveiből nagy figyelmet keltett kiállítását, azt a kérdést vetette fel a német kritika: „Ki az a hallatlan magyar, ez a Szinyei, a Pilotyiskola enfant terrible-je, aki 1869-ben képeket fest, melyeknek technikája és színellentétjei vakmerőségben az ezidőben a Szajna mellett végzett kísérletezések legjobbjaival is állja a versenyt?" Amikor ugyanazon évben a müncheni művészettörténeti kongresszuson megadtam a választ és bemutattam e korai kísérletezések eredményekép — Lumière-féle színes vetítésben — a *Majális*-t, a jelenlevő Klinkhardt és Biermann-cég egyik beltagja a nyilvánosság előtt bízott meg Szinyei tüzetesebb életrajza megírásával.

Ekkor — Szinyei hathatós közreműködésével — kezdtük felkutatni multja emlékeit, azokat a leveleket, melyeket ő müncheni akadémikus korában sűrűn küldött haza édesapjának és imádott anyjának, de a leveleknek csak egy kis töredéke került elő. El nem tudták képzelni, hova tűnhettek?

Már előbb, 1907-ben, kérdezősködtem én a családnál e levelek után, mert ekkor írtam a *Művészet* számára nagyobb tanulmányomat, Munkácsy, Leibl és Szinyei ifjúkoráról. Akkor, 1907 szeptember 8-án Eperjesről írt levelében Szinyei Merse István úr azt felelte, hogy testvérbátyja levelei megvannak ugyan, „hanem azok a többi, régebbi levelezésekkel együtt 5 nagyobb rekeszben és rendezetlenül vannak." Igéri, hogy a napokban megszerzi. Később (október 8-án) írja, hogy „a falun uralkodó járvány folytán az iratok egyelőre be nem hozhatók és így a levelezés rendezése halasztást szenved" — s mikor aztán elvégzi a rendezést, kiderült, hogy a levelezés nagyon hézagos, a levelek egész sora hiányzik, hová lettek — nem tudni! Mikor a szorgos kutatás végre 1909 táján némi eredményt mutat fel s néhány levél mégis előkerül, kiderül, hogy a levelek Szinyei fejlődésének megismerésére igen nagy jelentőségűek. Szinyei örül, ha azt írhatja: „Legközelebb már Pesten leszek — pár érdekes régi levelet is hozok magammal". Ez ifjúkori levelezés alapján előbb egy kis közleményt írtam a 60-as évek müncheni akadémiájáról, mely magyarul a *Művészet*-ben, németül a *Kunst für Alle*-ban jelent meg. Jernyéről azt írja akkor Szinyei: „A *Kunst für Alle*-t köszönettel megkaptam, — nagyon érdekesen és tömören van írva, csodálom, hogy tudott abból a gyerekes semmiből olyan érdekes dolgot csinálni." Hát még mikor az életrajzba az azután felszínre került többi levélből a művészi

[1] Megjelent a Magyar Művészet IX. évfolyam 33. l.

Bernáth Aurél : Pásztorfiú

Egry József : Önarckép

Magyar Művészet
1935. 3. sz.

Az itten cikkben szereplő Egry
Galla Adolfné gyűjteményében
Pécsett.

fejlődés egyes fokozatait beledolgoztam! Minden következtetésem Szinyei ellenőrző vizsgálata alá került és ami a könyvben megjelent, azt a levelek adatain kívül Szinyei éles és tiszta emlékezése is támogatta. Munkaközben különösen fájlaltam az elveszett leveleket, mert a megmaradtak egy művészi lélek titokzatos fejlődésének rejtelmeiről bámulatos éleslátással beszéltek. Valóságos vallomások voltak. Nemcsak fejlődés-mozzanatok, hanem lelkiállapotok tükörképei is. Igazán nem gyerekes semmiségek, mint Szinyei gondolta s elvesztésüket nagyon fájlaltam. Könyvem megjelenése után 10—15 év mulva hallottam aztán, hogy néhány levél újra előkerült, de azok Szinyei Merse István úr eperjesi lakásán maradtak, s menekülésekor nem hozhatta magával. Mi lett velük, nem tudom? Ahelyett azonban más forrásból mostanság egy 24 levélből álló sorozat került elő. A Szinyei-család történetírója, Latkóczy Mihály eperjesi tanár, aki már 1886-ban megírta a Szinyei Mersék történetét dióhéjban, a *Sárosmegyei Közlönyben*[2] később, 1891-ben Szinyei édesanyjának levelezését ismertette a *Vasárnapi Ujságban*, Arany Jánossal és más neves költőnkkel, melyeket a Bach-korszakban velük váltott.

1891-ben, mikor Szinyei a húsz éves tétlenség után első ízben jelentkezett újra a Műcsarnokban, ugyancsak Latkóczy volt az, aki Szinyei jernyei műtermét a *Magyar Szemlé*-ben leírta, a műteremben lappangó *Majális*-ra felhívta a figyelmet. Kinek? Ki olvasta a *Magyar Szemlé*-t? Az illetékesek nem. Csak egy évvel később, a milleniumi kiállításon fedezték fel Szinyeit a fiatal festők. Latkóczy aztán megkapta Szinyei ifjúkori leveleit is közlésre, de bokros elfoglaltsága miatt azok feldolgozását addig halasztotta, amíg 1906-ban hirtelen meg nem halt és iratai egybecsomagolva maradtak, mígnem fia, dr. Latkóczy Imre ügyvéd, évek multán most rájuk nem bukkant.

Ez az oka, hogy Szinyeiék hasztalan kutattak utánuk, azok idegenben lappangtak, s ki gondolta volna, hogy Latkóczyéknál keressék? De ami késik, nem múlik. A most felszínre került levelek igen érdekes új színekkel gazdagítják Szinyei ifjonti fejlődésének képét.

Hála és köszönet dr. Latkóczy Imre ügyvéd úrnak, a levelek ilykép a művészettörténet számára rendelkezésre állanak, hogy azok alapján, a művész lelkébe és fejlődésébe mélyebben pillanthassunk be.[3] Mi most ez új levelek alapján megvizsgáljuk azok pszichológiai és műtörténeti jelentőségét.

Már a legelső levél mindkét szempontból érdekes, mert a fiatal hetedik gimnazista írta apjának Nagyváradról, még 1862-ből. Szinyeinek tudvalevőleg pótvizsgát kellett tennie a hatodik osztályból Eperjesen, apja 1861 őszén a hetedikre aztán Nagyváradra adta. Ott Mezey Mihály ügyvédhez került kosztba és kvártélyba, a házigazdájának testvéröccse pedig jónevű festő volt, Mezey Lajos (1820—1880), aki járt Bécsben és Münchenben, de nem az akadémián, csak képtárakban, valójában egy öreg panoráma-festőnél tanult, aki napszámba dolgoztatja és a képekkel vele együtt városról-városra vándorol. Egy 1843-ban kelt levelében, Pestről írja menyasszonyának, hogy a panorámát a „*Honderű*“ nagyon dicsérte, s így, — ha névtelenül is — elismerésre talált. Mily lázas öröm remeg e levélben. Hogy szereti az ifjú a művészetet. Hogy az öreg piktortól tanulhasson, sokat szenved a vándorúton, s mikor 1845-ben újra Pesten jár, rajongással ír az ottani „műkiállításról“, s mikor aztán Bécsben, a Belvedereben másolhat, — „ó Istenem“, kiált fel, „csak ha a maga kezére függetlenül dolgozhat, csak akkor tudja az ember, mi a festészet!“ Ezt az ifjonti rajongást végig megőrizte Mezey, akkor is, mikor Nagyváradon letelepszik, megnősül s él a vidéki piktor sovány kenyerén, fest

[2] Latkóczy Mihály kutatásai alapján derült ki, hogy Omode nádortól Bánk bán elkobzott birtokaként kapták Jernyét a Mersék.

[3] E levelek most dr. Latkóczy Imre úr szívességéből a Szépművészeti Múzeumba kerülnek.

Szőnyi István : Zsuzsa és Péter

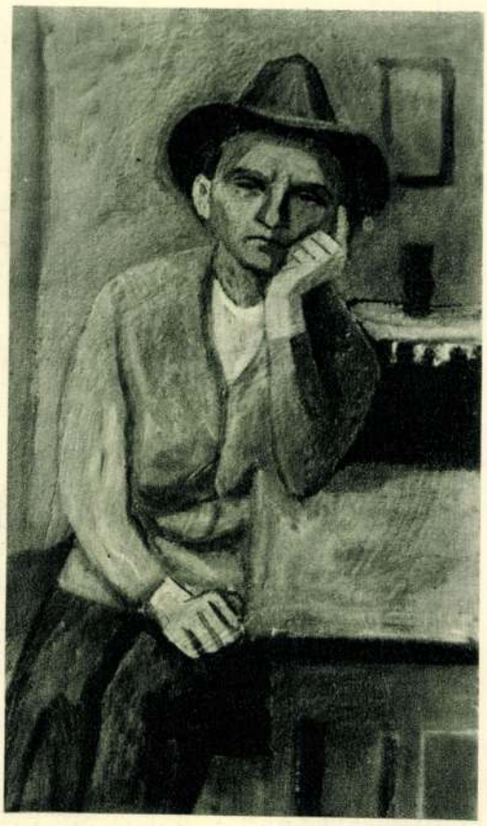

Kmetty János : Önarckép

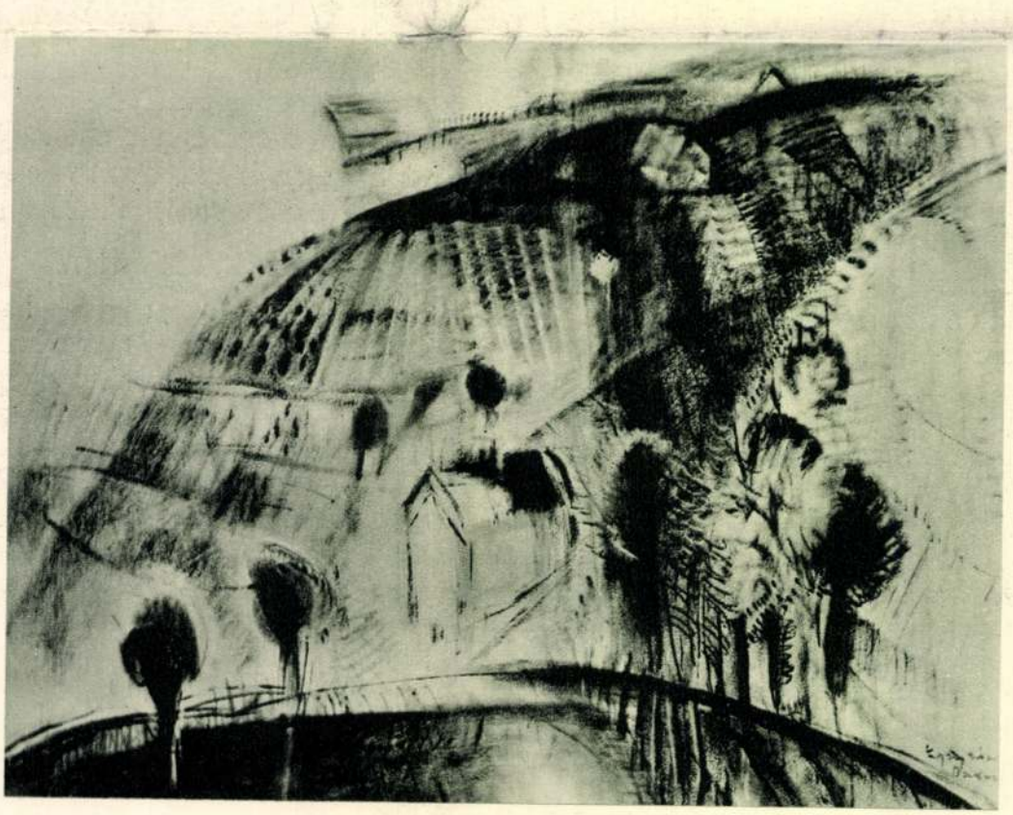

Egry József : Szőlőhegy

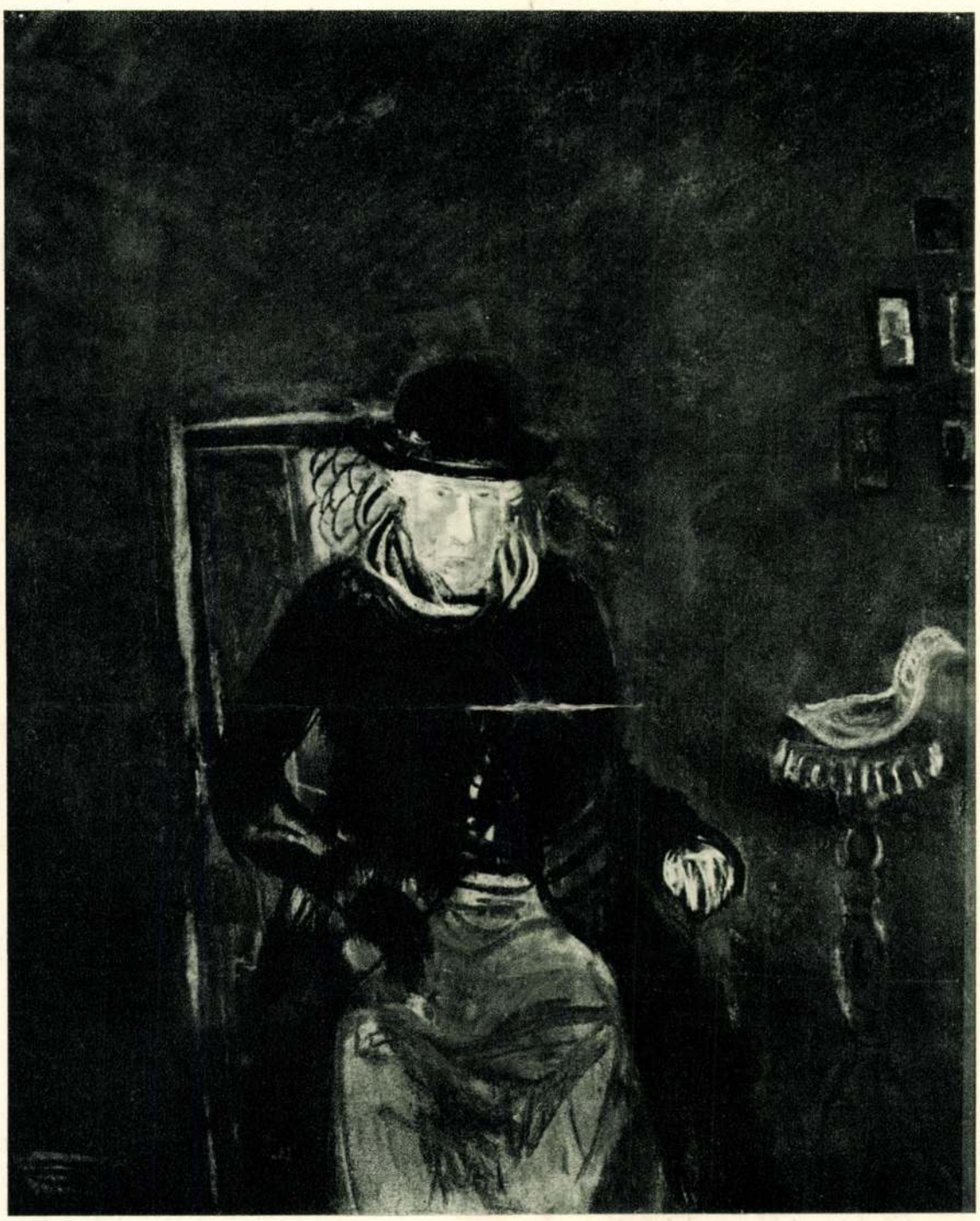

Bernáth Aurél : Öregasszony

templomképet és másol arcképeket, közben hat gyermeke születik, míglen imádott felesége 1858-ban tüdővészben elhal, később újra megnősül, elvéve felesége hugát, egy özvegy asszonyt, aki a gyerekekkel cudarul bánik s ez feldúlja családi életét. De mégse vesztette el humorát, se rajongását a művészetért, s mikor a hatvanas évek felé fotografus lesz, eleinte jó sora támad, a hetvenes évek anyagi krízisét azonban nem tudja megúszni, eladja műtermét, házát, s rajztanító lesz a városnál, feleségétől elválik, öt gyereke örökli anyja tüdővészét, csak egyetlen egyet, egy fiút tud felnevelni, aki vidéki gyógyszerész lesz, akitől aztán ez adatokat szereztem. Mezey Lajosra homályosan emlékszem én is, hiszen az elemi iskolában ő tanított rajzra és szépírásra s mivel a községi iskola az anyám házával szemközt állott, naponta négyszer ment el házunk előtt, hajlott hátával, tipegő járásával, a gyomorrák szenvedéseitől megtörve, s abban az évben (1880) halt meg, mikor az elemit befejezve, beléptem a gimnáziumba. Az első fotografiámat még ő csinálta, a többit már utóda, Décsey.

Abban az időben, mikor Szinyei Nagyváradra került 1862-ben, még pusztán festő volt. Az 1903-ik évben nagyváradi műbarátok a tulajdonukban levő műalkotásokból jótékony célra kiállítást rendeztek, melyen Mezey Lajos sok képe volt látható, erre a kiállításra hazahívtak, hogy előadást tartsak a művészetről, itt láttam Mezey-festményeket. Volt Mezeytől továbbá az 1913-ban rendezett biedermeier kiállításon az Ernst-múzeumban egy Madonna, a különböző aukciókon is felfelbukkant egy-egy műve, nagyrészt arckép, itt-ott csendélet, genre, tájkép, (Szélmalmok holdvilágnál), de Madonnával és bibliai tárgyú képpel is találkoztunk. A nagyváradi kiállításon (310. sz. a.) volt egy képe, a *Vezúv kitörése*, melyet Szinyei lemásolt.

Minthogy Mezey akadémikus tanításban nem részesült, művészete mindvégig megőrzött valamelyes dilettantikus ízt, de amellett az ösztönös tehetség kolorisztikus érzékét is fel lehetett ösmerni. Ezt adta át Szinyeinek. Mivel éppen ezt a színrajongást látta meg a gyerek Szinyeiben is, a mester és tanítvány első pillanattól fogva egymásra ismertek. Szinyei első csendéletein a helyi színek tisztán ragyognak, ahogy azt Mezeynél látta. Leveleiből kiolvashatjuk azt a nagy örömöt, melyet neki a színekkel való babrálgatás okozott. Azonkívül mindjárt első levelében egy későbbi jellemvonása is felhangzik: az elismerés élteti, a mellőzés kedvét szegi. Az 1862 július 4-éről írt leveléből kiderül, hogy már abban festészetről van szó, mert apjának Váradról megküldte a Mezey oldalán festett képeit, s mikor azokról apja elismerőleg nyilatkozik, Szinyei ezt feleli: „Rendkívül örvendek, hogy újabb képeimmel Neked oly örömet szereztem, olvasván igen becses soraidat, melyeknek minden szava a legnagyobb örömet és megelégedettséget tartalmazza. E levél növelte festészeti kedvemet annyira, hogy elválhatatlanul maradt azon eszme agyamban, miszerint festőnek kell lennem." Mezeyről rajongva ír, kéri apját, hogy jövőre, (t. i. a nyolcadik osztály elvégzése alatt is) hozzájárhasson tanulni. Süketnéma nagybátyját, Laci bácsit, akivel a gyermek sokat járt a határba természet után rajzolgatni, a Váradról küldött képek annyira elragadták, hogy egy olaszországi és svájci utat igért be neki. De a kis hetedik osztályos diák ilyen bölcsen válaszol: „Én azt hiszem, hogy ez az út annál hasznosabb lesz rám nézve, minnél később történne meg, mivel a kellő előkészülettel még nem bírok." De milyen igaza van. És úgyis lőn. Már a Piloty-iskolába jár, mikor először látja meg az olasz eget és a nagy pleinairistát, Paolo Veroneset, mint ahogy mondotta.

A szünidőt (1862 nyarát) otthon tölti és csak október elején megy vissza Váradra. Útjáról és elhelyezkedéséről pontosan beszámol apjának, majd így folytatja: „A festést még nem kezdhettem meg, mivel a jobbkezemen a mutatóujjam a jernyei favágás következtében meggyűlt és így nem használható. Ezért

bocsássatok meg, ha az írásom kissé rendetlen s mivel csak a középső ujjammal írok. Azonban Mezey Lajossal értekezvén, elmondtam neki, hogy Te engem jövőre festői akadémiába akarsz adni, ő ennek igen örült és mondta, hogy akkor sokkal alaposabban kell a tanuláshoz hozzáfogni és mind olvasás, mind pedig szemmérték gyakorlás által, melyet rajzolással lehet kifejteni, ismereteimnek több alaposságot szerezni. A helység megválasztására nézve pedig ő Münchent sokkal jobbnak találja, mint Düsseldorfot".

Tehát már nem Bécset. 1862-ben vagyunk, a legádázabb Bach-korszakban. A sárosi alispán nem is gondol Bécsre. Már ekkor nem Bécs a Mekka, már többen vannak magyar fiúk Münchenben, mint Bécsben. Persze, hogy jobb lett volna, ha Párizsba mentek volna, 1862-ben még élt ott Delacroix, ott volt Courbet, megkezdődött Manet-ék küzdelme a fényért, míg Bécsben Rahl az olasz akadémiát prédikálta, Münchenben Piloty és Kaulbach historizmusa uralkodott, tárgy, tárgy és tárgy, a festői problémák ahhoz igazodtak. De azért igaza volt Mezeynek, München mégis jobb, mint Düsseldorf, ahol Achenbach, Knaus és Vautier genrefestészete virított a műkereskedők kirakataiban. Ugyancsak tárgy és a festői előadás még jobban háttérbe szorul. Ebben az évben egészen Mezey hatása alá kerül. Elhozatja a nyári szünidőben festett képeit, hogy Mezey azokról ítéletet mondhasson, s többet van Mezey műtermében, mint a gimnázium osztályában. (Az első félévben 45 nem eléggé igazolt órát panaszolt fel a félévi értesítője.) De aztán nekidurálja magát, leteszi az érettségit s ottmarad még egy darabig Váradon, hogy Mezey mellett a müncheni akadémiai felvételi vizsgára készüljön. Közben Mezey levelet ír apjának Szinyei nagy tehetségéről, hazakíséri Palit Jernyére, ahol Pali tehetségébe vetett bizalmáról az apát élőszóval is meggyőzi, úgy hogy 1864 tavaszán Münchenbe viszi az apja.

Tudtuk régebbről ismert leveleiből, hogy mily boldog volt Münchenben az új művészi környezetben. Egy újabb (1864 március 27.) levelében is azt olvassuk: „Ha itt száraz kenyéren is kellene élni, mégis meglennék elégedve, mert itt vagyok, Münchenben". Bámulatos pontossággal számol be apjának minden garas kiadásról, melyek váratlanul sokkal nagyobbak, mint amennyire számított, s így bizony nem élhet az otthoni nagy bőségben, az azonban nem zavarja. „Én már meglehetősen ideszoktam, — írja Münchenből apjának, még a vizsgarajzolás előtti időben — Benczur által több magyarral megismerkedtem. Schönherr tanácsára megvettem egy anatómiai gipszfigurát, melyet mostan nappal rajzolgatok. Este pedig 5—7-ig aktot rajzolok, mert itten egy hét előtt egy társaság állott össze festőkből, melyek a költségeket összerakván, aktokat fogadnak fel, melyek egy hétig mindennap a fentnevezett két órán át állanak. A költségeket kiszámítva az első hét 2 forint 39 krajcárba kerül, a többi hét csak 23 krajcárba. Én ezt megtudva, hogy ilyen jutányosan hozzálehet jutni, mindjárt a társaságba álltam és már az első aktot el is végeztem. Énrám nézve annál jobb, miután most az emberi test rajzolásában kissé gyakorlom magam s így a *próbaaktot* könnyebben fogom elkészíteni". Az akadémiára aztán felveszik és öt hosszú éven át, 1869-ig ott marad. Mily kár, hogy nem maradtak meg mind a levelek, melyeket ez idő alatt szüleihez intézett. Egy szellemi fejlődés folyamata tárulna ma elénk. Így csak töredékeket kapunk, melyek azt mutatják, hogy Szinyei jelleme és szellemi habitusa ez idő alatt késszé formálódott.

Szinyei-Merse Pál

Max Liebermann : Tanulmány az „Öreg halászhoz"

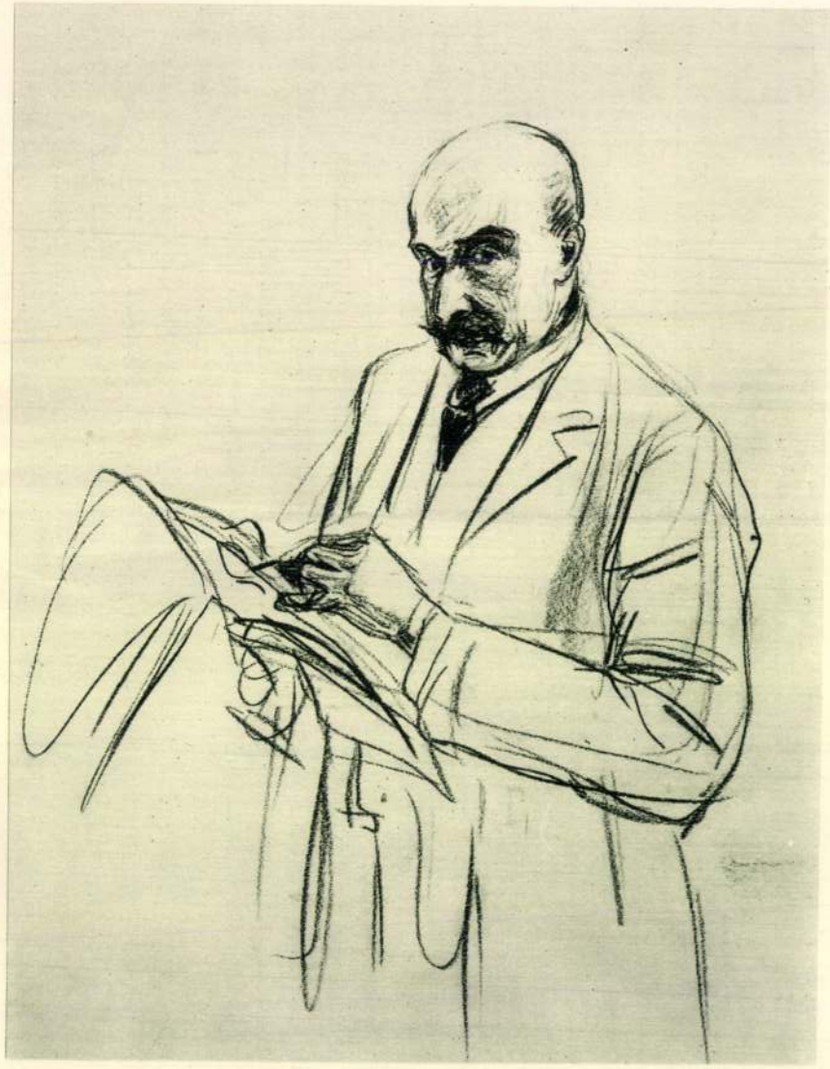

Max Liebermann : Önarckép

SZINYEI MERSE PÁL

A modern törekvésű fiatal magyar művészek közt ma is a legfiatalabb, művészi hitvallásában a legmodernebb a mi őszülő mesterünk: Szinyei Merse Pál.

Egy fertály századig számba se vették őt idehaza, nem csupán hogy nem értették, de irgalmatlanul megtagadták s így bő módja lett volna, hogy örökre kedvét veszítse. Keleti, aki különben szívesen nyujtott segítő kezet a fiataloknak, őt nem tartotta művésznek s bizonyos sajnálkozással, a páciensét parentáló tudós fizikus sajnálkozásával konstatálta, hogy ez a szerencsétlen delirium coloransban szenved, menthetetlen; a kezdődő magyar művészet hivatalos korifeusai és határcsőszei lesajnálták s ócska kovás flintáikkal riasztgatták az akadémiai művészet dinnyeföldjéről: — és ő, el is vonult. Tempós magyar úri természete ráúnt a sok okvetetlenkedésre, vásznát, ecsetjét, festéktubusait huszonnyolc esztendeig lepte a por; sohase emlegette, hogy ő valaha piktor is volt és ha egy-egy vendége, ott a jernyei kastélyban, becsületből kíváncsi lett a képeire, kitérő választ adott, nem szerette mutogatni régi dolgait, mert irtózott, hogy majd dicsérje a vendég, banális udvariasságból, olyan magyaros járatlansággal . . .

Sorsa már befejezettnek látszott.

Ecsethez nem nyult, a művészi csetepatékban, a piaci tolakodásban részt nem vett, egy kicsit politizált, egy keveset képviselősködött, azután pedig gazdálkodott és vadászgatott odahaza az ősi kúrián és így mi, — minek tagadnók? — szépen, csöndesen el is feledtük volna őt s idővel, megtért volna békén őseihez: nemes és nemzetes, tekintetes Szinyei Merse Pál urunk.

Amott pedig, — az elizeumi mezőkön, — találkozván a többi fringiás, sarkantyús, páncélos Szinyeiekkel, akik megannyian érdemes hadverő daliák valának, ott is lesajnálták volna őt egy kicsit: „No atyafi! hol az a pemzli?“

Mert fura gusztus, annyi szent, hogy akinek négy csikó telik a szekere elé s puskája is van a kasban, hogy az, világ csúfjára, mint valami vándor talián, gyalogszerrel, pemzlivel kódorogjon őseitől öröklött földjén!

Így bizony. Így történt volna.

És ő röstelkedhetnék majd, ha ezelőtt néhány esztendővel, amikor a millenniumra készülődtünk, eszibe nem jut egy poétának, — akinek azóta nemzeti művészetünk szerencséjére, több köze is van már a magyar művészet sorsának irányításához, — ha eszébe nem

Művészet 1903. évf.

jut a kultuszminisztérium művészeti osztálytanácsosának, K. Lippics Eleknek: megálljunk csak! hisz nekünk van egy Szinyei Merse Pálunk is, akit megtagadtak . . . tehát én azt merem hinni, hogy ő is Messiás! . . .

Óvatosan, ügyesen, nehogy makacsul ajtót csukjon a jó szándék előtt a neheztelő magyar, — Lippics Elek leküldte a temetkező művészhez egyik telivér fiatalunkat, Zemplényi Tivadart azzal az utasítással, hogy ne szóljon, ne bíztassa, csak pingáljon ott, a szép jernyei vidéken Szinyei szeme előtt, talán kedvet kap s ecsethez nyul ő is.

Így is történt.

Szinyei mind több érdeklődéssel, kedvtelve nézegette Zemplényi dolgát s végre palettát vett a kezébe ő is . . .

Nem telt belé egy esztendő: nevét emlegette az egész ország s amire fertály századig hasztalan várakozott a művész, az egy csapásra teljesült: megkövettük, elismertük s magasztaljuk.

Ma már tudjuk, hogy Szinyei Merse Pál, — akinek sorsa annyira hasonlatos a francia halhatatlan Manet sorsához, — a nemzetük művészetében dátumot teremtő úttörők, csakugyan a művészi Messiások családjából való. Ma már tudjuk, hogy őt, a ki — Lenbachchal és Böcklinnel indult útra, sőt az utóbbival benső barátságban, karon fogvást, — a mi művészetünk históriájában olyan trónus illeti meg, mint amilyenre azt a másik kettőt ültette nációja.

Nincs is már híjja idehaza Szinyei dicsőségének, talán csak az, hogy mihamarébb együtt lássuk alkotásait.

MAJÁLIS. 1873
SZINYEI MERSE PÁL FESTMÉNYE

Gyönyörűség lesz az, de majd búsulunk is. Alig ötven-hatvan kép, holott lehetne tízszer annyi, ha huszonnyolc esztendeig nem hentereg az az ihletett ecset!

Mert hát bizony magyar ember, tipikus magyar úr ő!

Hála Istennek, hogy még ép alkotó erőben érte meg dicsősége teljességét s azóta dolgozik, — de mennyire magyar benne az is, hogy annyira el tudott kedvetlenedni, hogy úgy sutba hajította hatalmas ecsetjét, hogy oly heroikusan tudta passzivitásra kárhoztatni magát!

A télen megtisztelt azzal, hogy elmondta élethistóriáját és beavatott művészi krédójába is.

Csöndes mosolygással beszélt ifjúkori lelkesedéséről, küzdelmeiről, és valami leírhatatlanul nobilis szerénységgel hallgatott arról a diadalmas elégtételről, amiben most vagyon része.

És amikor elmondta, mennyi tűz, mennyi hév, mily harsadó lelkesedés, mily sziklaszilárd meggyőződés és önbizalom volt benne, amikor indult, meg hogy mily keserűséggel vonult félre, — azt kérdeztem tőle:

— Mondjad csak, édes bátyám, aztán mit tudtál csinálni huszonnyolc esztendeig?

— Aprehendáltam, — válaszolt, olyan szerénusan, mintha ez lenne a lehető legtermészetesebb, mintha ez egyébként nem is történhetett volna.

Elhatároztam: összekeressük munkáit s könyvet írok róla. Legalább így legyen majd együtt, egy ceruzavonás se veszszen el abból, a mi alkotásaiból még összeszedhető. És ez a szándék nem is marad csupán jó szándék. Esztendőre együtt lesznek Szinyei képei és vázlatai s majd sorát ejtjük azokban a művészi monografiákban, a miket K. Lippics Elek szerkeszt.

Aztán jellemezni is híven akarom őt s művészetét.

Huszonnyolc esztendei tanakodása alatt pazarul tisztába jött ő magával; amit úgy beszélgetés közben hallottam tőle, annál hívebben semmi sem jellemezhetné. Talán munkái sem. Hisz mennyivel elmélkedhetett többet, mint a mennyit dolgozott!

Megkértem, írná ő meg maga élethistóriáját s művészi hitvallását.

Megigérte s meg is tette.

A becses jegyzetek itt vannak előttem. Esztendőre tartogatom minden betűjét, de adok belőle mutatónak néhány passzust ezúttal is, annyit, amennyi legalább konturjaival szolgál ennek a teljesen egész embernek.

. . . Szinye-Újfaluban, Sáros vármegyében, 1845 július negyedikén születtem. Nagyon régi magyar nemes családból származom. Apám, — Szinyei Merse Félix, Sáros vármegye első alispánja, utóbb főispánja, — kiváló ember volt.

A középiskolákat Eperjesen és Nagyváradon végeztem. Nagyváradon tettem érettségit is.

Szerettem rajzolgatni gyermekkorom óta s Nagyváradon, a gimnáziumi szabad napokon tanultam meg olajjal fösteni egy piktortól, Mezei Lajostól. Apámat Mezei kapacitálta, hogy festői pályára engedjen.

1864 tavaszán édes apám vitt föl a müncheni akadémiára. Rajzolni kellett volna megtanulnom, de nem sikerült, mert professzoraim nem a helyes rajzra, hanem a kaligrafikus kontur rajzolásra tanítottak, amihez semmi ügyességem sem volt.

1869 őszén kerültem Piloty mester iskolájába. Hiába próbálkoztam én ott az ő irányukban, nem sikerült semmi. Piloty „Grosse historische Compositionen"-eket követelt, — ez már pláne nem az én kenyerem volt s úgy mult el egy tél meddő kisérletezéssel.

Eljött a tavasz.

Nekem meghagyták:

„Machen Sie Landschaftstudien nach der Natur!"

Kimentem a szabadba.

Kerestem én ott eleget, de nem találtam sehol olyasmit, a milyenről azt tanították nekem, hogy az a Landschaft! . . .

Sehol se találtam a szabályos középteret, sem jó hátteret s egyáltalában nem mutatkozott a az akadémiailag kellő barna árnyékú előtér. Sehol, de sehol se találtam én a természetben olyasmit, a milyet az iskolában a képekre föstöttek! A természetben minden, de minden merőben másmilyen volt. Sokkal egyszerűbb ugyan, de sokkal, sokkal szebb! . . .

Hogy egyeztessem én már most össze azt, amit tanultam: azzal, amit a természet mutatott?

SZERELMES PÁR. 1870
SZINYEI MERSE PÁL FESTMÉNYE

Nyilván énbennem a hiba — gondoltam — bizonyosan, én nem látom még úgy a természetet, ahogy azt a festőnek látnia kell.

Hát csak néztem, kisérleteztem és tünődtem tovább.

De képet is kellett már kezdeni!

Belekezdtem hát a Faun-ba.

Gondosan megpingáltam a férfi aktot, a fejet, a kezeket, — és elhelyeztem őt a tölgyerdőbe, aranyos napsugár reflexébe. E képen valahogyan eleget tudtam tenni az akadémiai kánonnak is, megvoltak munkámon a makartos aszfalt-árnyékok, az emberi testen ott volt a szent „Gold-Ton“ — és nem is kellett túlságosan eltérnem azoktól a gyönyörű színhatásoktól, amelyekre a természet tanított a tölgyfa-erdőben.

A Faun elkészült, a nimfával együtt.

Kiállítottam Münchenben . . . Kiállítottam Pesten . . . . Lázas izgatottsággal vártam a kritikát . . .

Sehol, senki, egy árva szóval sem emlékezett meg az én munkámról.

Hazavittem a képet a szüleimnek.

Itthon azon csodálkoztak, miért föstöttem én annak az embernek kecskelábakat? . . .

A nyarat falun töltöttem. Lovagoltam, vadásztam s mivel fejemen maradt a nagy karimájú müncheni kalap: még művésznek is néztek.

Ez volt négy esztendei tanulásom eredménye.

A falun sokat jártam-keltem a szabadban. Egyre az motoszkált a fejemben: hogy kel-

ANYA A GYERMEKEIVEL. 1869
SZINYEI MERSE PÁL FESTMÉNYE

lene hát ezt a szép természetet látni és képnek megfösteni?

Néztem a zöld gyepet, néztem a kék eget, az úszó fehér felhőket, a tarka virágot, a sötét fákat . . . Láttam a tájat napfényben, láttam pazar színpompában ragyogni, láttam a tájat fátyolfelhők alatt, láttam alakokat árnyék nélkül, láttam gyepet, fát, s bokrot szelíd színharmóniában összeolvadni. . .

De hát, lehet-e ezt így megfesteni? Szabad-e?

Hiszen én még ilyet megföstve, képen soha se láttam!

Merjek-e én ilyesmibe belefogni? . . . Én, akinek a dolgát mindenki csak úgy félvállról mustrálgatja? . . .

Így tépelődtem tovább.

Eszembe jutott azonban valami.

Festő pajtásaim, akik a mult esztendőben megjárták a párisi világkiállítást, — csudákat beszéltek a francia piktorokról. Hogy azok nem komponálják meg a képeiket! . . . . .

A PACSIRTA
SZINYEI MERSE PÁL FESTMÉNYE

TÁJKÉP. 1869
SZINYEI MERSE PÁL FESTMÉNYE

Azok a képek egészen olyanok, mint amilyen a természet! . . . . Egyszerű világos színekkel van föstve minden! . . . A zöld gyepet világos zöld színnel festik zöldnek, a kék eget csakugyan kéknek és a piros kendő piros föstékkel van leföstve pirosnak! . . . .

Megálljunk csak! Hiszen ezek az én embereim! Ezek azt csinálják, a mit én akarnék csinálni.

Így lett belőlem a francia festők tanítványa, holott egyetlen egy francia festményt se láttam.

Utánoztam őket. Ab invisis.

Befejezve otthon néhány családi portrét, vándoroltam vissza Münchenbe.

Műtermemben rábukkanok, mindjárt megérkezésem első napján, egy nagyon kedvemre való pléhdarabra.

Veszem a pléhet.

Kétharmadát bekentem világos zöldre, — ez volt a gyep. Erre a zöldre, a legpirosabb cinóberrel ráföstöttem egy kiterített pokrócot. . . . A pokrócra vázoltam egy fiatal mamát, galambszürke selyem köntösben, fekete selyem fichüvel, à la Marie-Antoinette, — a mama ölébe pingáltam a pólyás csecsemőt, akinek egy rózsaszínruhás nagyobb leányka virágot szór szalmakalapjából . . . Ott hever a mama szalmakalapja is, meg a lila napernyője. Mögöttük virító barackfa, nyíló bokrok és fák a parkban; hátul látszik a nyaraló, a sápadt kék égen fehér fátyolfelhők . . . Sehol semmi árnyék . . .

És így készült el az én legelső plein-air vázlatom.

Feljött hozzám Piloty.

Megmutattam neki a vázlatot, mondván, hogy ezt akarom én megfesteni nagyban. Helybenhagyta szándékomat.

„Sehr originell, es freut mich!"

Fösthettem a képet kedvem szerint. Ha olykor belé is szólt, ellenkezésemet elfogadta. Piloty feleségének meg annyira megtetszett a dolog, hogy a színvázlatot neki kellett ajándékoznom. Annyival adósa vagyok Pilotynak, hogy bevalljam: ő csak azokra kényszerítette a saját modorát, akikben önállóságot nem látott.

A képet Wimmer műkereskedő vette meg ezer forintért s tőle aztán később Amerikába került.

1869 nyarán a müncheni nemzetközi kiállításon láttam először francia képeket. Courbet, Corot, Millet valóságos forradalmat csináltak köztünk, fiatalok közt. W. Leibel és jó magam, hangosan zúgolódtunk a müncheni iskola ellen, Pilotytól azonnal kiléptünk és lázítottuk a fiatalokat. Courbet leutazott hozzánk Münchenbe s gárdánk ragadta új irányba a müncheni fiatalságot.

Ekkor már én is biztosnak éreztem magam, látván, hogy nékem van igazam.

Műtermet nyitottam s dolgoztam önállóan a megkezdett irányban.

A többek közt, ekkor festettem a széna petrencén heverésző szerelmes párt, egy gyöngéden kezelt teljes plein-airt, 1870 tavaszán. Különös véletlen, hogy e képem föltünően hasonlít Bastien-Lepage „Le foin" című képéhez, amit ő, köztudomás szerint, tíz esztendővel később, 1880-ban festett.

A porosz-francia háború kitörése kergetett haza a bajor fővárosból. A kép Wimmernél maradt s tőle, valahová Amerikába került.

Itthon . . . Semmi.

Apám arcképe, egy oltárkép . . . két évig tétlenség.

1872 tavaszán Münchenben kezdtem a Majálishoz.

A szerencsés véletlen ekkor hozott össze Böcklinnel.

Böcklint akkor üldözték, gúnyolták, sőt bolondnak tartották.

Ő azért olimpusi nyugalommal, mindig jókedvűen föstötte szebbnél szebb képeit.

Esténkint együtt ballagtunk ki a Franziskáner-Kellerbe s a habzó sör mellett kitárta előttem lelkét, azt a gazdag kincsesbányát.

Életem legszebb, legboldogabb korszaka volt ez. Barátságban, mindennapos benső viszonyban éltem a század legnagyobb festőjével. Haladt is a munka akkor. Böcklin animált. Zöldebbre, még zöldebbre! . . . Csak élénk, erős színekkel lehet a napsütést visszaadni!

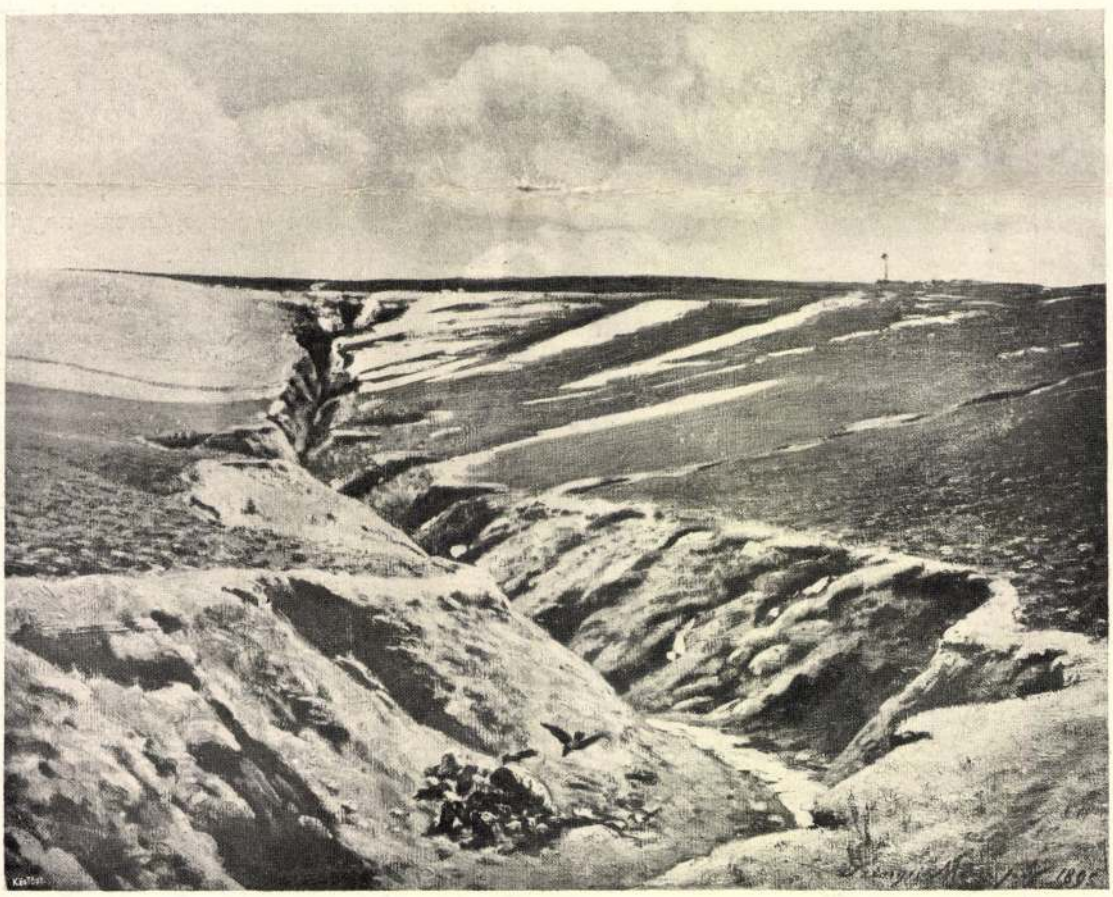

OLVADÓ HÓ. 1895
SZINYEI MERSE PÁL FESTMÉNYE

. . . Lila, piros, sárga, kék, barna, a fehéren a könnyed kék árnyékok játéka! . . . a csillogó napfoltok! . . . mindig feljebb és feljebb a skálával! . . .

Böcklin tanított.

Az alakokhoz modelt használtam, de a tájat egészen emlékezetből festettem. Nem is kellett studium. Láttam én magam előtt minden fűszálat, minden virágot, — csak le kellett másolnom.

Magamat is odaföstöttem arra a Majálisra: hasonfekszem, falatozom . . . hátat fordítok a világnak . . . azaz, már csak bevallom: nem a világnak, hanem azoknak a kritikusoknak, akiknek — gondoltam, — nem tetszik majd a képem.

Amikor elkészült: kiállítottam a Kunstvereinben.

A publikum megrőkönyödött, a piktoroknak tetszett.

Beküldtem 1873-ban a nemzetközi bécsi kiállításra. Reménykedve vártam a sikert, mert éreztem, hogy jó, amit csináltam. . .

Teljes kudarcot vallottam a Majálissal.

Képemet oly magasra akasztották, hogy teljesen agyon volt csapva.

Dühösen utaztam Bécsbe s kivittem, hogy a kiállítás megnyitása után két héttel visszaadták nekem a képet.

Teljesen odavoltam.

Vége mindennek.

A Majális egy darabig még ott hentergett Miethke műkereskedőnél, de aztán hazahoztam s felajánlottam Pulszky Ferencnek, fogadja el mint ajándékot a Nemzeti Múzeumnak. Csak annyit kivántam: akasszák a képet szem elé, tisztességes helyre.

Pulszky Ferenc, csak úgy félvállról, azt felelte:

„Csak küldje ide a fiatal ember azt a képet, majd meglátjuk, miféle?"

Nem küldtem, mert tudhatta miféle. Írtak róla az ujságok eleget.

De ez végképp elkeserített.

Hazavonultam, azután megházasodtam s a családi boldogság mindenért kárpótolhatott volna. . .

Ez se sikerült.

Lemondtam.

POGÁNYSÁG. 1870.
SZINYEI MERSE PÁL FESTMÉNYE

Hic ego sum barbarus, quia non intelligor. Következett a huszonnyolc év.

. . . . Nem vagyok valami rossz májú, keserű ember. Szeretek kényelmesen élni, jól enni és tudom humorral élvezni ezt a jó és rossz világot, mert az élet egészben mégis nagyon szép.

. . . . . .

Egyéb mondanivalónkat majd jövőre.

MALONYAY DEZSŐ

A MÁSODIK ERZSÉBET-EMLÉKMŰ PÁLYÁZAT
ZALA GYÖRGY KIRÁLYNÉJA
ELSŐ KATEGÓRIÁBA OSZTOTT PÁLYAMŰ

SZINYEI MAJÁLISÁRÓL

E folyóirat, a *Magyar Művészet* gondolatát az a *Társaság* keltette életre a magyar művészeti kultúra szolgálatára, mely *Szinyei Merse Pál*-ról vette nevét. Már ez is megokolttá teszi, hogy foglalkozzék a *Majális*-sal, mert azt szinte címerül használja. Hiszen annakidején, 1873-ban, e remekmű illő elismertetésének elmaradása adja a Társaságnak főprogrammpontját: egyengetni tehetséges művészek útját, hozzásegíteni őket az elismeréshez és propagálással megadni a lehetőséget további munkájukhoz.

Mindabban segítségére sietni a művészeknek, amivel a *Majális* alkotójának az akkori közvélemény adósa maradt, — mert lehetséges, hogy az a közöny néhány újabb remekmű megszületésének akadálya volt.

E célkitűzés egyúttal válasz ama szkeptikus gondolatra: szükség van-e arra, hogy a szép képekben való gyönyörködésen túl azoknak kritikai elemzésével is foglalkozzanak?

Vannak, kik az állítják, hogy egy gyönyörű kép előtt lelkesültségünk kifejezésére verset szabad csak írni. Ha pedig valaki erre nem képes, úgy legjobb, ha bölcsen — hallgat.

A vágy, a művészi munka magyarázására és bírálására mélyen az emberi természetben rejlik; abban a tudásszomjban, mely a természet minden megnyilvánulását vizsgálja s így a művészi géniusz teremtési módját is. Ez a kutatás tanítani akar s mindenképpen elő akarja segíteni okulások, tanulságok levonását. Ha az is lenne a véleményünk, hogy az esztetizálás, művészeti kritika és méltatás csak *mellékterméke* a művészi alkotásnak és csak propagáló jelentősége van — akkor is elismerjük jogosultságát. Nem is szólva arról, hogy szerencsés esetben a művészeti kritika és méltatás maga is művészet.

Kétségtelennek látszik azonban az, hogyha 1873-ban, a Majális megjelenése évében a művészi kritika feladata magaslatán állott volna és megállapítja, hogy a közönség remekművel áll szemben, nagy kultúrális hasznot hajtott volna.

Közelfekvő gondolat, hogy talán a kritika módszereiben rejlik a hiba, ha kellő időben nem ismeri fel a művészi értéket. Talán túlságosan a kor és a divat befolyásolja az ízlését, mikor egy műnek újszerű kompozíciója, színe, rajza vagy egyéb művészi együtthatója miatt azt lebecsüli.

Ezért most itt megkíséreljük *Szinyei Majálisát* oly más szempontokból vizsgálni, melyek talán alkalmasabbak egy remekmű értékének megállapítására.

*

A Majális témája annyira népszerű és közismert, hogy részletesebb leírásától eltekinthetünk. 4 férfi és 2 nő — a 70-es évek divatos ruháiban kissé felülről látott, fák lombjaitól beárnyékolt domboldalon letelepedett s uzsonnára készül. A két nő bő és színes ruhája hatalmas fehér és rózsaszín virágsziromként terül el a zöld füvön. A férfiak bársonykabátokban és világosabb pantallókban, egyikük (a művész maga) hátat fordít a nézőnek s már hozzá is fogott az étkezéshez, a másik az előtérben guggolva boros üveget hűt be a forrásba, melyet csak a fű mélyebb zöldje jelez. Fején hatalmas sárgaszínű kalap. Ezeket az emberi figurákat összeköti egy világos színű folt, mely kendőkből, világos női kalapokból, szalmakosárból és sálakból tevődik össze. A domboldal felső részét nap süti, a keskeny égen bárányfelhők gyülekeznek. A domb bal tetején, attól már félig eltakarva két apró lila és fehér ruhás sétáló hölgy látszik, jobb szélén pedig gabonatábla, mely előtt bájos virágú csipkerózsabokrok állnak őrt. Mind az árnyékos, mind a napsütötte dombot mezei virágok tarkítják nagy változatosságban.

Mindez így elmondva mitsem jelent egy kép jósága szempontjából. Ez lehetne jelentéktelen vagy akár rossz kép is, mint ahogy a Majális előtt és utána igen sokszor megfestették e témát jól is rosszul is. A kép igazi értékét a témától eltekintve (mely ter-

MAGYAR MŰVÉSZET
1930.

mészetesen nem nélkülözheti a logika és természetismeret alapjait), az úgynevezett *művészeti alkatelemek* determinálják, mint a milyenek: kompozíció, színek, rajz, a megfestés módja, a felfogás újszerűsége, az ábrázolás arabeszkje, az előadás frissesége, bája, a művészi temperamentum és még egyéb művészi együttható.

Mi ezekből a képalkotó faktorokból csak nehánnyal akarunk foglalkozni, leginkább azokkal, melyek képünket az előtte készült remekművektől megkülönböztetik.

1. A *Majális kompozíciója* még ma, 57 év elmultával sem skatulyázható be egy elfogadott kompozíció normába. A láthatárvonala az úgynevezett aranymetszéstől távolesve aránytalanul keskeny égsávot mutat. Szinyei más képeire is jellemző módon ferdén van meghúzva, hogy azután a kép jobboldalán az ott szereplő rozstáblától tovább vitetvén, az egyenesbe menjen át. A domboldalon elhelyezett pihenő csoport ragyogó színösszetételével inkább virágcsokorra emlékeztet, úgynevezett centrális kompozíciójával, mely körhöz vagy szívformához hasonlít. Mintha a véletlen elrendezés szándékos volna. Ezt bizonyítja az a tanulság is, amelyet a Majálisnak első (a Szépművészeti Múzeumban láthatói) vázlatából vonhatunk le. Ezen mintha teljesen tudatalatti módon volna a formátlan világos színfolt a sötétzöld színfoltba ágyazva. Szinte teljesen kormányozhatlannak látszó ösztönösség éli ki magát benne.

Viszont tapasztalati tény, hogy egy festő bármilyen összevisszaságban tegye a festéket a vásznára, mindig az őt jellemző kompozíciótörvényeket követi. Ebben karakterisztikus, egyéni mozdulatfunkciói is szerepet játszanak. Az ember alapvető hajlamai, szenvedélyei, öröklött tulajdonságai öntudatlanul bizonyos fajtájú megismétlődő gesztusokban nyilvánulnak. Ez festőnél ecsetvonásainak irányában is kifejeződik. Foltoknak, színeknek, formacsoportoknak elrendezésénél megnyilvánuló karakterisztikus „ízlés" is ebben találja okát. Ha egy kép főformáit skelletszerűvé egyszerűsítjük le, úgy bizonyos ábrákat nyerünk, melyek egyszerű geometriai formákkal fejezhetők ki. A némileg gyakorlott szem ezt rögtön meglátja és konstatálja pl. Tintoretto képein az egymásba kapcsolódó köröket, illetőleg félköröket, Raffael Madonnás képein a háromszögeket, Rubensnél hullámvonalainak kontrapunktszerűségét, Munkácsy genrekompozícióin a függőlegeseket és vízszínteseket.

Szinyei Majálisán az átlós vonalakat, melyek körülbelül 45 fok alatt vonulnak a kép bal felső sarkából (a kis lilaruhás nőalakot összekötve a háttal felénk fekvő férfi vonalán át) a jobb alsóig, az ezt metsző ellenkező irányúakat (a felső, a vérvörös pléden heverő férfi, valamint a három jobboldalt lévő alak fején és az összekötő fehér folt felső szélén keresztül húzott képzelt vonal) s végül helyenként megfigyelhető apróbb függőlegeseket. (A guggoló férfi bal lábszára, a kép közepén szereplő boros üveg.)

Hogy mind e vonalsémákból mire lehet következtetni, arra nehéz megfelelni — de tán nem is szükséges. Elég annyi, hogy megvannak és bizonyos képekre, bizonyos művészekre nézve jellemzőek. Kétségtelennek látszik az is, hogy ezekben is megnyilvánulhat valami újszerűségre való hajlam, valami dacos eltávolodás a már meglevőtől s mindenekfölött valami összhangkeresés egy egyéniséget kifejező *harmónia* képzésére.

2. A *Majális színeit* véve szemügyre, meg kell állapítanunk, hogy összetételük, kiválasztásuk rendkívül vakmerő és az akkori képekéhez viszonyítva szokatlan. Felsorolhatnók a palettának összes színeit, amint itt szinte töretlenül egymásmellé sorakoznak. Visszatérő és ismétlődő színekről alig van itt szó. Ezenkívül majdnem egyformán magas valeur-ben való elrendezésükkel új és szokatlan harmónia jön itt létre. (Böcklin hatásáról szoktak itt beszélni — azt Szinyei maga is elismerte, — de mennyire különböző ennek a képnek színezése az abban az időben készült Böcklin képekétől.) Itt megint valami akaratos egyéni elképzelés, a kortársak műveitől elkülönülő hajlam okozza az eltérést. És mindenekfölött a belső művészi kényszer. Nem kell csodálkozni azon, hogy a 73-as bécsi kiállításon e szokatlanul tündöklő színű képet magasra akasztja a rendezőség, nehogy a többi kiállított képet „agyonüsse" konkurrenciájával és hogy 84-ben Bécsben és Pesten sem kap elismerést a másféle képekhez szokott kritikusoktól.

3. A *Majális rajza* más mester művével összehasonlítva szintén újszerű. E képnek természeténél fogva – mert szabad ég alatt képzelt formákat ábrázol, — másmilyen rajz a feltétele, mint amit, amilyet az addigi szabályok előírtak. A formáknak minden körülmények közt plasztikus, az úgynevezett megérthető rajzot nélkülözi. A tájkép, a bokrok, fű és virág rajza el van tüntetve a szín és a festés textúrája mögé, itt nincs „Baumschlag", észszerű megtanult rózsabokor „anyagszerűségét" jelző ügyeskedés vagy az arc plasztikáját szabályos satirozással létrehozó akadémiai rajzfejlesztés (azon kor középszerű művészeinek mankója). A képvizió, mely Szinyeinek kompozícióiban, színben a képnek ilyfajta megteremtését sugallta, szükségszerűen ezt a szabad rajzolási módot diktálta. Szervesen így illenek össze ezek az alkatrészek, és éppen úgy, mint a hogy az egész kép elképzelése egységes, a kompozíció, szín és rajz sem választható el mereven, — egymásba olvad, egymást segíti, egymást egészíti ki.

A kép alkotó elemeinek további részletezését most már mellőzhetjük. Futólag érintendő karakterisztikumok következtetéseink levonásában segítségünkre lesznek.

Hogy enyhüljön meghökkenése annak, ki jól megfésült esztetikai elvekkel lép a Majális elé, észreveheti, hogy a szokatlan kompozíciót, az egész jelenetnek vakmerő, felülátásos elhelyezését, a színek tobzódását és szabad rajzot elviselhetővé teszi egy igen fontos tulajdonság: a régi mesterekre emlékeztető kézművesi komplettirozás.

Példa a hátat fordító férfi szőkés hajkoronája, mely oly szabályosan rajzolódik be a hátterét képező nő szürkésfehér ruhájába, — milyen döbbenetesen levegős plaszticitással válik el amattól. (Oly tulajdonság, mely a kép minden részletében uralkodik.) Az egész domboldal (mind az árnyékban lévő, mind a naptól sütött) milyen gazdag részletekben! A sokféle mezei virág szinte bota-

nikai hűséggel tagozódik — nem kicsinyesen, tolakodóan, mégis mennyire gazdagítja a hatást. A nagy, színes virágszirmokhoz hasonló ruhafoltok közelről megvizsgálva milyen értelmes hordozói az anyagszerűségnek. És ez mégis alá van rendelve a festőiségnek. De végig a festményen, melyről még sokáig lehetne értekezni, részletezve jellemvonásait, — egy lángész öntudatlan remeklései mellett annak csodás bölcsesége is megnyilvánul. Ezekre már nem kell felhívni a néző figyelmét, bármennyire hálás feladata ez a propagálónak. A néző számára a remekmű ösztönös élvezése zavartalan, mindig megújuló, emelkedett érzést nyujt.

Mielőtt elemzésünk végső következtetéseit levonnók, iktassunk közbe még néhány figyelemre méltó adatot, seregszemlét tartva olyan művek fölött, melyek a Majális megszületésének ideje körül készültek.

Székely Bertalan-nak a 67-es koronázásról csinált skiccei (melyek a Szépművészeti Múzeumban láthatók) fakturában, kezelésben, közvetlenségükben némi rokonságot mutatnak Szinyei vázlataival (melyekre még visszatérünk), Székelynek e skicceit azonban alig láthatta akkoriban festő. Itt összetalálkozásról van szó, mely a közös iskolából, közös felfogásból, az akkoriban a levegőben lévő közös művészi ideálokból származhatott. Hasonlítanak színben és felfogásban a *Liezen-Mayer* vázlatai és Szinyeiéihez (hiszen vannak olyanok, melyek azokkal összetéveszthetők). *Benczur* Vajk keresztelésének vázlatán néhány szín, a sárga, a fehér és a lépcső rózsaszíne egy közös műhelyből származónak tűnik a Szinyei vázlatokkal. De az 1875-ben befejezett nagy Vajk keresztelésén nyoma sincs annak, hogy közös színideálokért lelkesedtek volna valaha is. *Székely Bertalan Thököly Imre menekülése* című képe 1873-ban készült, meglehetősen sötét tónusú kép Rethel szellemében, de nem annak száraz festési modorában. A *Liezen-Mayer* nagy kompozícióin még kísértenek azok a halvány tört sárgásszürkék, tompa fehérek, melyek Szinyei képein is visszatérnek. De a látszólag egyforma magokból mennyire

A „Magyar Művészet“ melléklete

SZINYEI MERSE PÁL: A „MAJÁLIS“ VÁZLATA

Özv. dr. Rosenberg Gyuláné úrnő gyüjteményéből

Az Athenaeum rt. nyomása

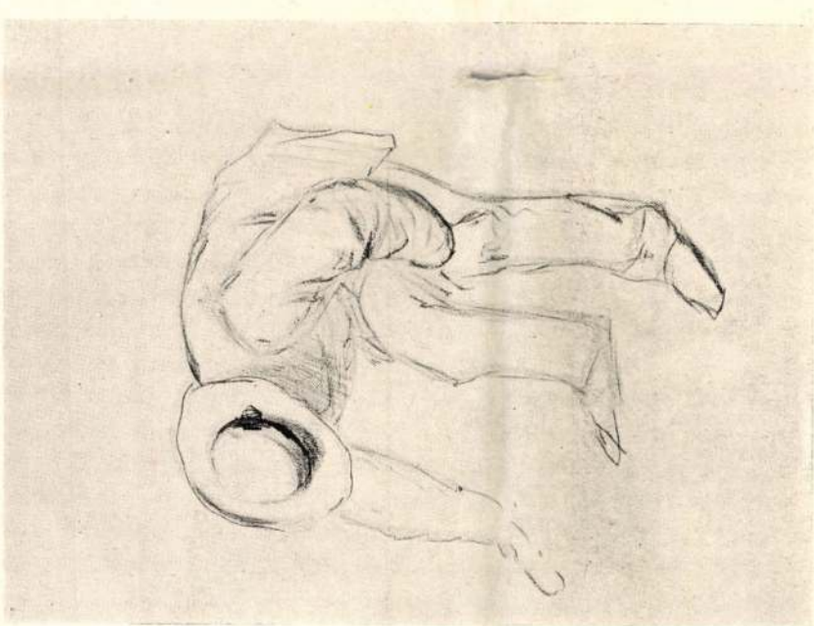

más nagyságú, színű és formájú fák terebélyesedtek ki. *Gabriel Max* témái között vannak hasonlóak, Makart festési módja rokon. *Spitzweg* derűs miniaturjeinek színe ismerősen cseng. *Böcklin* minden barátság és közös megbeszélés és színelméletük rokonsága ellenére is egészen másfajta képeket alkotott. (Kentaurok harca készült 1873 körül.) *Zichy Mihály Orgia* című aquarellje, világos színekkel és értelmes rajzzal készült mű az 1875-iki dátumot viseli. *Paál László* barbizoni *Erdő belseje* és *Naplementéje* ebből az időből valók, egészen mélytónusú képek, Paál lelkének borongós hangulatát kifejezőek. Végül meg kell említeni *Munkácsy Éjjeli csavargók* című remekművét, melynek dátuma szintén 1873. Csodálatos mű, melyben azonban egészen más színproblémák, lelki ábrázolás, hangulat és rendkívüli festőkvalitások érvényesülnek.

E kép és a többi is, melyek egyidőben készültek, — ugyanazon kor művészi kifejezései.

Mi az oka annak, hogy különböző, majdnem ellentétes kvalitásaik dacára mégis a remekműként való megbecsülésben állhatnak? Magából a Majálisból levont következtetéseinkkel akarunk erre válaszolni:

Hogy különböző műremekeket a maguk intencióik értelmében élvezhessünk, nem fogadhatjuk el megítélésüknél azon jelszavakat, melyek a kortárs szempontjából jelentősek, pl. új irány, világos vagy sötét tónus, plein-air, impresszionizmus, modernizmus, expresszionizmus, új tárgyilagosság.

Hogy 50 vagy 150 év mulva is egy remekmű az maradjon, mikor már réges-régen más jelszavak divatja járja; hogy *Paál* Erdőbelseje, *Munkácsy* Éjjeli csavargói mellett élvezhessük az expresszionizmus mai korszakában is *Szinyei* Majálisát, egészen más kvalitásokra kell figyelnünk.

Kell, hogy az összes remekműveknek minden divaton felül olyan közös tulajdonságaik legyenek, melyeket nem befolyásol a képnél az, hogy fekete vagy színes, tónusos vagy rikító, szabálytalan vagy már kodifikált kompozíciójú.

E közös alapvető jellemvonása minden remekműnek érzésünk szerint az, hogy *harmonikus organizmus.*

Minden egyéb mégolyan kiváló tulajdonság: A mindenkori korszellemmel való szoros kontaktus, a vatesz előérzete, a tradíciók levetni tudása, az önálló szellem, saját érzésre való hallgatás, sajátmagának kifejezni akarása és tudása — másodrendű fontosságú.

A *Szinyei Majálisa* nem azért remekmű, mert a maga korában meglepő és újszerű volt, mert hirdetője és úttörője új ízlésnek, új színeknek, új kombinációknak, új művészi formának, — hanem mert különös, a régiektől eltérő kompoziciójával, vakmerő színösszetételeivel, sajátos rajzával s mindazon egyéni tulajdonságával, melyet érintettünk: *Szerves művészi organizmus*, melynek így saját belső törvényei vannak, *saját logikája, külön élete* és ezért *meggyőző ereje*, mely nem kopik el divatok és irányzatok zűrzavarában.

*

A *Magyar Művészet* mostani száma színes reprodukcióban közli a *Majális* úgynevezett II-ik vázlatát. (Egy harmadik apró vázlat, mely a Szépművészeti Múzeum tulajdona, már a nagy kép festése közben készült s így nem tekinthető előtanulmánynak.) Rendkívül becses alkotása Szinnyeinek, nemcsak azért, mert jelentőségben legnagyobb remekművéhez egy magyarázó adat, (mint ahogy az itt ugyancsak közölt rajztanulmányok is fontos dokumentumok egy lángész munkamódjának megismeréséhez), hanem mert önmagában véve is mestermű. A mi korunk művészi élvezési módjának egyik eredménye az úgynevezett „vázlat-kultusz", mely tulajdonképpen egy magasabbrendű művészi hozzáértést is igényel. A művészek maguk már régen sokra tartották a szerencsés vázlatokat – érezvén, hogy ebben gyakran a művészi mondanivaló *lényege* rejlik. Azáltal pedig, hogy a részletező kidolgozás unalmas, szikkasztó munkája — melynek célja a mindenki számára való érthetővé tétel — elmaradt, azon frissiben jön létre a kontaktus a néző és vázlat között.

A *Majális*-nak e vázlata magában véve is kitűnő mű. Igen sok lényeges körülményben eltér tőle a nagy kép. Az az erős, az akkori ízlés szerint *vad*-nak mondható színességnek, mely a nagy Majálisnak főkarakterisztikuma, e vázlaton nyoma sincs. E kis vázlat határozottan „tónusos" festés a *Courbet, Leibl, Makart, Max* és az akkori

ilyenfajta festők alkotási szellemében intonálva. *Sötét alap*-ra van festve. (A festők jól tudják, hogy ennek milyen nagy a jelentősége a kép *tónusa* szempontjából. Tudják, hogy a Velazquez *ezüstös* tónusait a szürke alap, Rembrandt aranysárga tónusait a barnásvörös, Goya színharmóniáit a fekete alap befolyásolta.) A nagy képet világossárga alapra festette Szinyei saját elbeszélése szerint.

A vázlaton (melynek mérete 29×34 centiméter, ami szintén stílusbefolyásoló faktor) bizonyos színek egészen mások. A fehérruhás nő sárgásszürke, a háttal felénk forduló férfi kabátja is, pantallója is szürke, az alatta lévő plaid barnásfekete. Az előtérben guggoló férfi kalapja kisebb, színe nem olyan világos sárga, mint a nagy képen. Rajzban, motívumban is sok változás észlelhető. E gugguló férfi a vázlaton jobb lábával térdel és a kis forrás, melyben az italt hűti, mint fehér folt szerepel, ezzel ama bizonyos, figurákat összekötő világos foltot még messzebbre lefelé folytatja a kép baloldali sarka felé.

A háttér bokrai nagyobb tömegűek, a rozstábla messzebbre húzódik rajta, az ég foltja nagyobb s rajta egységesen nagy, világos, felhők szerepelnek. E világos folt a régebbi festés teminológiája szerint *visszatérő* kiegyensúlyozója a kép közepén szereplő világos foltnak. Ilyen eltérő részleteket igen nagy számmal említhetnénk, pl. a kép felső bal sarkának két apró nőalakja, melynek külön története van. Ezek itt még teljes figurával szerepelnek, jelentéktelen dekoratív jellegűek, — a nagy képen pedig Böcklin rábeszélésére a domb mögé kerültek, a domb vonalától félig elvágva, s mint ilyenek rendkívüli módon elősegítik a háttér levegősségét. Ott már naturalista *stílus* tartozékai (mint ahogy a nagy Majális sokkal naturalistább eszközökkel alkotott mű, mit viszont a kép meglehetősen nagy térfogata involvál).

Bár első pillanatban mindenki konstatálhatja, hogy a két kép azonos témájú, hogy ugyanaz a centrálisnak mondható kompozíció, az eltérések mégis lényegesek. Olyasféleképpen kell elképzelni a két mű összefüggését, mintha határozott mély színű melódiát gordonkán játszanának (ez a vázlat), majd ugyanezt teljes orkeszter sokrétű kidolgozásával és hatalmas harsogásával hozná.

A kis kép ép oly bizonyítéka Szinyeink zsenijének, mint a nagy. Éppen e különbözőségek tanui ama nagyszerű harmóniaérzéknek, mely a művésznél az adott feladat megoldásában nyilvánul meg. Ilyen nagyságú felület, a sötét alap, az ecset nagysága ezt a hangot, tónust megütve csakis ezt a kivitelt engedi meg, ezeket a részleteket (ezért vannak csak foltként kezelve az arcok minden részlet nélkül a vázlaton!), ezeket a szineket s általában ezt a kifejezési formát.

A *tanulság* pedig, ami levonható, újra csak az, hogy harmonikus külön organizmus egy művésznek minden sikerült alkotása, *unikum*, melynek saját törvényei vannak s új szabályokat csak belőle vonhatunk le, — de ezek a szabályok viszont csakis az illető műre érvényesek.

HERMAN LIPÓT

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM ANTIK TERRAKOTTA-GYŰJTEMÉNYE I.

A Szépművészeti Múzeum antik gyűjteménye érdekes, új teremmel bővült. Külön kronológiai és típustörténeti sorrendben elrendezve most bocsátja a közönség elé azt a terrakotta-gyűjteményt, amelyet az állam még közvetlen a háború kitörése előtt, 1914-ben vásárolt a múzeum antik márványgyűjteményének kiegészítéseül Prof. Paul Arndt müncheni archaeologus és műgyűjtőtől. Így a görög-római művészetnek oly ágával ismerkedhetik meg alaposan múzeumlátogató és művészetszerető publikumunk, amelyet közgyűjteményeinkben eddig a Ráth György-múzeum néhány „tanagrá"-ja, Nemzeti Múzeumunknak a görög archaikus és szigorú stílus körébe s az egyiptomi-alexandriai iskola termékei közé tartozó kicsiny gyűjteménye s az Iparművészeti Múzeum pár darabból álló kollekciója révén csak nagyon töredékesen élvezhetett. Pedig ma már külföldön is az antik plasztikai, váza-, kisbronz-, üveg-, érem- és gemmaptikai gyűjtemények mellett mindenütt ott találjuk az antik terrakottáknak több-kevesebb darabból álló gyűjteményeit is, amelyekből a görög művészi szellemnek és művészi életnek nem várt gazdag, az előbbieket nagyszerűen kiegészítő képe tárul a szemlélő elé. Ebből a szempontból *páratlanul álló gyűjteménynek kell mondanunk a Szépművészeti Múzeum terrakotta-anyagát,* mely aránylag kis méretei mellett (az egész gyűjtemény mindössze 653 darabból áll) az egész antik terrakotta-plasztika fejlődéséről jól áttekinthető, összefoglaló képet nyujt, mert a legfőbb és legfontosabb műhelyek csaknem mind képviselve vannak, a legelterjedtebb és legkedveltebb típusok majdnem mind megtalálhatók benne.

Az agyagnak, mint könnyen gyúrható, formálható anyagnak megismerése az új kőkor (neolithikum) emberének fölfedezései közé tartozik s ez a felismerés vált egyfelől a cserépedénykészítés (kerámia), másfelől az agyagplasztika szülőanyjává. Igen hamar megjelennek már a korai bronzkor lakótelepeinek maradványai között az agyagból égetett hol állati, hol emberi formákat mutató kezdetleges bálványképek (idolok), amelyek egyebek között igen nagy számban találhatók az ókori Trója helyén, az Égei-tenger partján és szigetein képződött ú. n. trója, kréta-mykenaei kultúra emporiumaiban is. Görög földön is ebben az időben, a Kr. e. II. évezredben jelennek meg az első kezdetleges idolok s a Kr. e. XII—X. században már igen gazdag agyagplasztika fejlődött ki főleg Mykenae és Tiryus környékén, az Argolis-félszigeten, s az újabb kutatások ennek a korszaknak fő terrakottaműhelyeit Argosban keresik.

A dór vándorlás okozta népeltolódások s a velük járó dúlások, küzdelmek lecsillapulása után a Kr. e. VIII. századtól kezdve ismét megindul az agyagplasztika élete Görögországban és tart jóformán megszakítás nélkül az antik kultúra bukásáig. Ahol a görög s az általa megtermékenyített római szellem megvetette a lábát, ennek az agyag-kisplasztikának emlékeit mindenütt megtaláljuk. Afrikától Krimig, Erdélyig, a Duna és Rajna vonaláig és Britanniáig, Hispaniától Mesopotámiáig terjednek az antik terrakotta-gyártás és kereskedelem határvonalai s ezeken belül roppant tömegű terrakotta-szobrocska hirdeti az antik terrakotta-plasztika közel másfél évezredes virágzását.

Az antik terrakották, tekintve anyaguknak, az agyagnak rendkívüli olcsóságát s az előállításukhoz szükséges aránylag minimális technikai fölszerelést, a görög és római iparművészet legolcsóbb árucikkeit alkották s olcsóságuknál fogva főleg az alacsonyabb, legszegényebb néposztályok szükségleteinek kielégítésére voltak hivatva. Nagy tömegüket az antik kultúra emlék- és leletanyagában viszont szintén értéktelenségük magyarázza: céltudatos megsemmisítésükre törekvő pusztításuk senkinek érdekében nem állott. Nagy tömegük ellenére is a modern régészeti és művészettörténeti

Szinyei Meres Pál

A müvész ceruzatanulmányait birálja a kritika. Hiányzik belőlük a megjelenités finom ereje. Olyanok, mintha "a valósághoz kevés közük lenne."
Kázmér Ernő: "Két kiállitás" cimmel a Szépmüvészeti Muzeum grafikai osztályán bemutatott müveket és a Nemzeti Szalon kiállitását ismerteti.

A HÉT, Bp. 1918. márc. lo.
XXIX. évf. lo. sz. 154-155. lap.

Szinyei Merse Pál

A modern művészek és "a Mücsarnok mesteremberei között husz év óta megismétlődő ellentétekről, az egyes művészcsoportok egymást követő botrányairól Rózsa Miklós: "Uj művészcsoport" cimmel ir. /idézés tőle/. Most a helyzet megváltozott. Egyszeriben "békésen megférnek egy akolban, sőt egy zsüriben: Kernstok-Penteleivel, Szinyei-Zala Györggyel, Rippl Rónai-Stettka Gy.-val, Beck Ö.-Róna J.-fel, s mindnyájan Innocenttel. Az áthidalhatatlan művészi ellentétek megszüntek: Zala és Stettka, Róna és Dudits, Basch Árpád és Bruck Miksa, Vedres és Gárdos A., Magyar Mannheimer és Boruth, Tornai és Révész Imre, Bosznay és Keményffy között." A fiatalokat viszont óva inti ezektől a vezérektől, nehogy kihasználhassák eredményeiket, majd faképnél hagyják őket.

A HÉT, Bp. 1917. dec. 16. XXVIII. évf. 50 sz. 797-798. lap.

Szinyei Merse Pál

Az ősz müvész is a Balaton mellé követi Csók Istvánt, de ez nála természetes, mint Rm: "Uj magyar képek" cimmel az Ernst Muzeum kiállitásáról beszámolva mondja. A tárlaton szerepel a "Tourbillon" és „ez betölti az egész kiállitási termet."

A HÉT, Bp. 1917. jan. 21.
XXVIII. évf. 3. sz. 47. lap.

Szinyei Merse Pál

Mednyánszky László, Szinyei Merse Pál, Csók István, Halmi Arthur, Ferenczy Károly, Iványi Grünwald Béla müvészek felajánlották képeiket önkéntes adományként a hadbavonult szaktársak megsegitésére.
A Kézőmüvészeti Társulat a Szépmüvészeti Muzeumban rendezett a felajánlott képekből "Jótékonycélu Kiállitás"-t.

A HÉT, Bp. 1914. nov. 13.
XXV. évf. 46. sz. 682. lap.

Szinyei Merse Pál

"A jubiláns Szinyei" cimmel a Müvészet c. rovatban Tövis ad képet a müvészről és müvészetéről. Beszél a különböző hatásokról, a ma hetven éves müvész ünnepléséről, az "olyan sokáig eltemetett Szinyei"-ről, aki az uj magyar müvészet egyik uttörője volt. Reaktiváltatás tulajdonképpen csak 1897-ben az első nagybányai kiállitás után ment végbe, mikor a Majális-t igazolták a nagybányai plein-airisták, a nagybányaiakat pedig igazolta a Majális.

A HÉT, Bp. 1915. ápr. 18.
XXVI. évf. 16. sz. 202-203. l. p.

Szinyei Merse Pál

A Szépmüvészeti Muzeum uj szerzeményeiből rendezett tárlaton szereplő müvészeket és munkáikat sorolja fel a Müvészet c. rovat ismertetése "Három kiállitás" cimmel: Hollósy Simon, Bihari Sándor, Deák Ébner Lajos, Jendrassik Jenő, Szinyei Merse Pál, Ferenczy Károly, Hatvany Ferenc, Iványi Grünwald Béla, Rippl Rónai József, Ferenczy Béni, Vedres Márk.
Szinyei Merse Pál "Pacsirta" c. alkotása szerepel a Szépmüvészeti Muzeum tárlatán az uj szerzemények között.

A HÉT, Bp. 1918. okt. 13.
XXIX. évf. 41. sz. 638-639. lap.

Szinyei Merse Pál

A Mücsarnokban a MIÉNK és a Szövetség tagjai -az egymástól elváltak- ujra együtt vannak, irja Gerő Ödön: "A Téli Tárlat képei" cimmel. Szinyei Merse Pál képén a természet áhitata szólal meg: "a természet izgalmasan beszédes némasága". Az egyszerü természetet is monumentálisnak látja, s minden képén "legalább is zsolozsmát" zeng, de van, amikor egész oratóriumot muzsikál.

A HÉT, Bp. 1910. nov. 20.
XXI. évf.47. sz. 758-759. lap.

Szinyei Merse Pál

Rippl Rónai József, Ferenczy Károly, Fényes Adolf, Hollósy Simon, Csók István, Thorma János, Réty István, Iványi Grünwald Béla, Katona Nándor, Kosztolányi Kann Gyula, Magyar-Mann heimer Gusztáv, Mednyánszky László, Kernstock Károly, Stróbentz Frigyes, Vaszary János, Horthy Béla, Márk Lajos, Olgyay Ferenc, Szlányi Lajos "élő nagyjaink" vettek részt a Müvészház nemzetközi, impresszionista kiállitásán, melyről Gulácsy Lajos: "Impresszionisták a Müvészházban" cimmel részletesen beszámol, s felsorolja a világhirü, külföldi résztvevő müvészeket is.

A HÉT, Bp. 1910. május 1.XXI. évf. 18.sz.294-295.

lap.

Szinyei Merse Pál

Rippl Rónai József és Ferenczy Károly bronzérmet hoztak haza a londoni kiállitásról,-irja Tövis: "A plágium-affér" c. beszámolójában, s ugyanakkor tizedrangu müvésziparosok és dilettáns kisasszonykák aranyérmekkel tértek vissza. Ezért Déry Béla ritka adminisztrativ tehetségét dicséri, amellyel a magához hasonló középszerü festőket egy hatalmas táborba egyesitette és irtó hadjáratot inditott az igazi nagy müvészek ellen.

A HÉT, Bp. 1910. ápr. 17. XXI. évf. 16. sz. 263. lap.

Szinyei Merse Pál

A Képzőművészeti Főiskolává fölfejlődött Mintarajz iskola igazgatójává nevezték ki a művészt. Tanártársai: Ferenczy Károly, Zemplényi Tivadar, Olgyay Viktor és Radnai Béla.
"A holnap művészei" cimmel a kritika beszámol arról, hogy a Főiskola növendékei kiállitást rendeztek a Könyves Kálmán Müint. szalonjaiban. A tárlat katalógusának előszavában "a mester egyszerüen a közönség pártfogásába ajánlja az ő fiait, de őrizkedik attól, hogy akár a maga, akár a mások nevében különféle müvészeti irányok ...bilincseibe szoritsa a jövendő nemzedéket."
A HÉT, Bp. 1910. márc. 27. XXI. évf. 13. sz. 210-211.lap.

Szinyei Merse Pál

Rippl Rónai József, Fényes Adolf müvészeket nevezi meg Rm.: "Szinyeiék Berlinben" c. beszámolójában, mely a Piloty kiállitásról szól. A modern müvészet elit csapatának ez a három uttörő mestere vett részt a tárlaton, amelyen a világ minden részébe szétszórt Piloty tanitványok szerepeltek és a kiváló müvészek közül a "magyar Szinyei vitte el a pálmát". A Berlini Kiállitás három magyar sztárja olyan dicsőséget jelent a magyarságnak, amire politikusaink sohasem voltak képesek.//

A HÉT, Bp. 191o. febr. 2o.
XXI. évf. 8. sz. 127. lap.

Szinyei Merse Pál

Székely Andor, Vadász Miklós és Beck Ö. Fülöp müvészeket dijjal jutalmazták a római kiállitáson.
A Müvészet c. rovat "A római dijak" cimmel ir a négy magyar müvész kitüntetéséről.

A HÉT, Bp. 1911. dec. 3. XXII. évf.
49. sz. 795. lap.

Szinyei Merse Pál

A MIÉNK kiállitásáról számol be Tövis, a Müvészet c. rovatban. A "Madárdal" és a "Pipacsos mező" c. alkotásait megemlitve "a dicsőséges multra" emlékezik, a nyolcvanas évek dicső forradalmára, amikor a ma már ősz mester ennek „a legendás korszaknak méltatlanul mellőzött, uttörő apostola volt."

A HÉT; Bp: 1910. jan. 16. XXI. évf.
3. sz. 47. lap.

Szinyei Merse Pál

Lázár Béla dr. "Szinyei fiatalkori, ismeretlen rajzai" cimmel ir, s a lap bemutatja ezeket a rajzokat. Repr.-ók.
A müvész "vesztett reményekkel vonult vissza Jernyére a Majális 1873.-évi bukása után. Megnősült, gazda lett, nem hitt önmagában. Éveken át nem festett semmit."-irja dr. Lázár Béla. Ezután arról beszél, hogy 1880-ban Berzeviczy Albert eperjesi jogtanár megalapitotta a Széchenyi-kört, amely igen eleven társadalmi tevékenységet fejtett ki. Többek között mozgalmat indit szinházépitésre.

A HÉT, Bp. 1913. dec. 28.XXIV. évf. 52. sz.856-857. lap.

Szinyei Merse Pál

Az eperjesi szinház megépitése után Berzeviczy pályadijat tüzet ki prológ és szindarab megirására. A prólog szerzője Váradi Antal -/iró, a Szinmüvészeti Akadémia tanára/- Eperjes történetét mondja el benne. Berzeviczy felkéri rokonát Szinyei Merse Pált, aki ott él a környéken, Jernyén, hogy készitse el az élőképek illusztrálásához szükséges történeti rajzokat. Igy keletkeztek a rajzok, amelyeket most a lap bemutat: "Caraffa", "Róbert Károly szabad királyi várossá emeli Eperjest 1324-ben," cimekkel. 1881-ben, nyolc évvel a Majális bukása után az eperjesi lapok áradozó hangon irnak a müvészről és köszönetet mondanak neki.

A HÉT, Bp. 1913. dec. 28. XXIV. évf. 52. sz. 856-857. lap.

Szinyei Merse Pál

Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Rippl Rónai József, Katona Nándor, Vaszary János, Kosztolányi Kann Gyula és Benczur Gyula müvészeket L. sign.-val, a Müvészet c. rovatban közölt ismertetés sorolja fel, akikről Rózsa Miklós ir, "A magyar impresszionista festészet" c. könyvében. Általában elismeréssel nyilatkozik az iróról, de kifogásolja, ahogy Szinyei Merse Pált veszi tollára s "könyörtelen kézzel boncolgatja a Szinyei-legendát. Megpróbálja revideálni a "Majális" eredetiségének és plein air értékének kérdését, plasztikusan adja Szinyei akkori félre állásának lélektani motivumait." "Miért fontos ez? kérdi L.

A HÉT, Bp. 1914. márc. 1. XXV. évf. 9.sz. 142.lap.

Szinyei Merse Pál

Jean Preux: "Az Ernst Muzeum kiállitása" cimmel felsorolja azokat a müvészeket, akik a magyar müvészet multját megteremtették. Leirja küzdelmüket, amikor müvészetüket meg nem értés fogadta, mint a müvésznél is, amikor hosszu időt "a pusztában kellett tölteni", de ezt már emléknek, a kezdet első küzdelmének tekinti.
Ferenczy Károlyt és a müvészt, a két mestert nevezi a magyar müvészet ősének, akiknek müvészi stilusa végleges és értékük örök.

A HÉT, Bp. 1913. dec. 7. XXIV. évf. 49.sz. 794.lap.

Szinyei Merse Pál és

Iványi Grünwald Béla a két kitüntetett művész, akikről a Művészet c. rovatban közli a lap, hogy mindketten „nagyobb aranyérmet érdemelnének, mint a régi aranyérmesek jó része."
"A kitüntetett művészek" c. kis beszámoló még megjegyzi, hogy Szinyei Merse Pál "a ma élők között, egyik legnagyobb művészünk."

A HÉT, Bp. 1914. január 4. XXV. évf. 1.sz. 14. lap.

Szinyei Merse Pál

Az Ernst Muzeum modern részét a müvész alkotásainak kiállitásával nyitották meg. A kritika megelégedéssel nyugtázza, hogy a müvész alkotásai most együtt vannak, sőt négy uj képpel gyarapodott, melyek "a mester ragyogó lelkének ujabb pazar megnyilvánulásai". Az egész beszámoló végig hasonló hangnemben nyilatkozik: "ezen a kiállitáson a hatalmas nagyszabásu zseni...teremtő lelkének minden szépségét a világ elé tárja."

A HÉT Bp. 1912. május 12. XXIII. évf.
19. sz. 31o. lap.

Szinyei Merse Pál

Arcképét a lap bemutatja cimlapján.
Repr.
Jean Preux: "Szinyei Merse Pál" cimmel hosszan, részletesen ir a müvészről. Többek között elmondja, hogy a király a Szent István-renddel tüntette ki "a modern piktura leghatalmasabb képviselőjét.

A HÉT, Bp. 1912. május 3. XXIII. évf.
18. sz. 294-295. lap.

Szinyei Merse Pál és

Lechner Ödön müvészeket a Képzőművészeti Társulat választmányából kibuktatták, -irja Jean Preux: "Pax" cimmel, s "mindenképpen hazug nevü egyesület"-nek nevezi, mely a saját elnevezését megcáfolja azzal a botránynyal, amellyel a két müvészt kibuktatta. Nemcsak kettejüket, hanem más nagy müvészeket is erre a sorsra juttatta az Egyesület, ezt a két müvészt azért emliti meg külön, mert éppen „ez a két név reprezentálta a magyar müvészetet a külföldön dicsőséggel teljesen."

A HÉT, Bp. 1912. ápr. 21. XXIII. évf. 16. sz. 262-263. lap.

Szinyei Merse Pál

Fényes Adolf, Glatz Oszkár és Olgyay Ferenc müvészekről "Férfiak" cimmel ir Jean Preux a Müvészet c. rovatban. A Mücsarnok téli kiállitásán ők a jelen piktorai, "a magyar festészet legkimagaslóbb értékei...akiknek munkája nyomán a magyar festészet jövője kiépül." Majd elmondja, hogy a tárlaton szereplő minden alkotásukat nagy erő és hatalmas tudás jellemzi.

A HÉT, Bp. 1911. dec. 31. XXII. évf.
53. sz. 871. lap.

Szinyei Merse Félix

Kőváry Szilárd, Burghardt Rezső, Csukássy Elemér, Sándor Móric, Szabó Kata, Bornemissza Géza, Zádor István művészek a Művészház kiállitásán szerepelnek. Gerő Ödön: "Az ellenszalon" cimmel kiemeli a művészek értékes alkotásait. Az itt felsoroltak tiltakoztak a Mücsarnok zsürijének igazságtalan visszautasitása miatt, s szolidaritásból melléjük álltak olyan művészek,-akik éppen ez okból- a Mücsarnok tárlatára nem is jelentkeztek. Ezért mondja Gerő Ödön, hogy a Művészház kiállitása demonstráció. A művészek igy mutatták meg, hogy alkotásaik legalább olyan tudásról tanuskodnak,mint a Mücsarnokban szivesebben látottakéi.

A HÉT, Bp. 1910. dec. 4. XXI. évf. 49. sz. 790-791. lap.

Szinyei Merse Pál

Arcképét a cimlapon bemutatja a lap. Repr. "Müncheni emlékek" cimmel a müvész részletes beszámolóban ismerteti tanulmányainak különböző állomásait. Első tanitója Mezei Lajos, nagyváradi szentképfestő volt.
Két izben volt Münchenben. Először tizenkilenc éves korában, 1864 tavaszán érkezett meg Münchenbe, melyet "bajor Athén"-nek nevez. Három évig tanult itt. 1867 nyarán Piloty tanitványa lett. Ebből a korszakból származik az Országos Képtárban lévő Faun-ja amely még "sötét kép", mint maga a müvész megállapitja.

A HÉT, Bp. 1906. márc. 18. XVII. évf.
11. sz. 171-173. lap.

Szinyei Merse Pál

Piloty "történelmi kompozíciókat"akar vele festetni, de ő jobban szerette a természetet, viszont amit a természetben festett, azt kinevették.
1869-ben megjelentek Münchenben a fontainebleauiak és Courbet. Ők Szinyeinek adtak igazat. Ekkor ismeri meg Leibl Wilhelm német festőt, akivel barátságot kötött. Kilépett Pilotytól.
A hetvenediki német-francia háboru véget vetett a müncheni éveknek. Két évig itthon volt és alig festett.

A HÉT, Bp. 1906. márc. 18. XVII. évf.
11. sz. 171-173. lap.

Szinyei Merse Pál

1872-ben, tavasszal ment másodszor Münchenbe. Megismeri Böcklint. Mütermük egymás mellett van. Ő bátoritotta arra, hogy fessen emlékezetből. Ekkor télen festette a "Majális"-t emlékezetből. Az 1872.-i évben kezdődött R. Wagner müvészetének hóditása. "A zenében ki volt adva a forradalom jelszava s ez a festőket is buzditotta, erősitette, hogy hadat üzenjenek a hagyományoknak."
Felsorolja azokat a magyar és idegen müvészeket, akik ekkor vele együtt Münchenben tartózkodtak.

A HÉT, Bp. 1906. márc. 18. XVII. évf.
11. sz. 171-173. lap.

Szinyi Merse Pál

A magyarok közül Benczur Gyula, Wagner Sándor, Liezen-Mayer Sándor, Székely Bertalan, az idegenek közül Franz Lenbach, Gabriel Max, a nagynevü festő, Diez, Seitz, Ludwig Herterich, Oberländer és Meggendorfer, a hiressé vált karikaturisták, valamint Pettenkoffen is itt volt Münchenben abban az időben.
A beszámolót maga a müvész tollbamondta, melyben müvészetét analizálja és a müncheni éveket idézi.
A HÉT, Bp. 1906. márc. 18. XVII. évf.
11. sz. 171-173.

Szinyei Merse Pál,

Ferenczy Károly, Rippl-Rónai József, Kernstok Károly müvészeket tiszteletbeli tagokká, Iványi Grünwald Bélát alelnökké választotta az uj müvészi egyesület, a Müvészház, melynek ügyv. igazgatója Mihályi Deák Jenő, aki az uj müvészhajlék létrehozásában nyujtott segitséget.
A megalakulás pillanatában már megválasztották a modern müvészet különböző irányainak vezéregyéniségeit, -irja Tövis: "Müvészház" cimmel. Az egyesületet Rózsa Miklós szervezte meg. „A cél, hogy minden müvészegyéniség a maga intuiciójának parancsait kövesse!" "Nincsenek közkatonák, akik vakon követik a vezéregyéniségeket." A HÉT, Bp. 1909. dec. 12. XX. évf. 831-833. lap. 50. sz.

Szinyei Merse Pál

Mednyánszky László, Beck Fülöp, Rippl Rónai József, Grünwald Béla, Ferenczy Károly művészek nevét emliti meg Marco: "A téli tárlat I" c. beszámolójában, elmondva róluk: "Ezek azok a művészek, akik idegenül járnak közöttünk, s akik vagy nincsenek ott a tárlaton, vagy a "független zsüri"-től kegyetlenül megtizedelve kerülnek be."

A HÉT, Bp. 1906. nov. 18. XVII. évf.
46. sz. 769-770. lap

Szinyei Merse Pál

"Gyönyörüen szuggerálja a föld matériáját" egyik képén. Ennyit mond kritikájában a müvész alkotásairól F.L.: "Nemzeti Szalon" cimmel a Müvészet c. rovatban.

A HÉT, Bp. 19o7. márc. 17. XVIII. évf. 11. sz. 176-177. lap.

Szinyei Merse Pál

M.I.É.N.K. cimmel ir Tövis a Müvészet c. rovatban a Nemzeti Szalon kiállitásáról.
A müvész "egy csodás atelier képével állitja meg a nézőt," aki már harminchat évvel ezelőtt is a modern müvészet uttörője volt, most ugy tetszik, hogy a mester konzervativ müvésszé vált, -állapitja meg a kritika.

A HÉT, Bp. 1909. febr. 21. XX. évf.
8. sz. 138-139. lap.

Szinyei Merse Pál

Ferenczy Károly, Rippl Rónai József, Fényes Adolf, Grünwald Béla, Réthi István, Thorma János, Csók István, Kernstok Károly, Nagy Sándor, Olgyay Viktor, Strobentz Frigyes és Vaszary János azok a müvészek, akiket a téli tárlatról a zsüri "kimart," Tövis: "Nemzetköziek és szövetségiek" c. kritikájában nevezi őket "kimart müvészek"-nek és felszólal, kérve a belügyminisztert, hogy oszlassa föl a szövetséget mint alapszabályok nélkül működő titkos társaságot, mely fennállásával törvénybe ütközik. A közönséget pedig arra kéri, hogy „kerüljék el a Mücsarnokot, ahonnan kitiltották a magyar müvészeket."

A HÉT, Bp. 1908. nov. 22. XIX. évf.
47. sz. 761-762. lap.

Szinyei Merse Pál

Székely Bertalan, Zichy Mihály, Lotz Károly, Munkácsy Mihály, Paál László, Benczur Gyula, müvészeket a hetvenes éves nagyjaiként emliti a "Müvészet" c. rovat: "Magyar festők gyüjteménye" cimmel, s közli, hogy a Könyves Kálmán müvészeti kiadónál megjelent "negyvenöt nemes müvü réznyomat, mely a magyar festészet utóbbi harminc esztendejének java alkotásai"-t tartalmazza. A gyüjtemény összefüzetlenül, külön képeken került kiadásra.
A HÉT, Bp. 1908. dec. 27. XIX. évf.
52. sz. 859. lap.

Szinyei Merse Pál

A müvész alkotásai szerepelnek a "Mühely" néven müködő müvészcsoport kiállitásán, melyet az Uránia helyiségeiben rendeztek.
A Müvészet c. rovat közleménye beszámol a tárlatról, valamint a müvészcsoport munkájáról.

A HÉT, Bp. 1908. márc. 8. XIX. évf.
10. sz. 160. lap.

Szinyei Merse Pál

A király vásárolta meg a müvész "Reggel" c, alkotását, majd átengedte a Könyves Kálmán müintézet részére, hogy szines reprodukciót készithessen róla. A repr.-ót a müvész engedélyezte.

A HÉT, Bp. 1905. dec. 3. XVI. évf.
49. sz. 821. lap.

Szinyei Merse Pál

Marco: M.I.É.N.K. c. kritikájában csak annyit ir a müvészről, hogy friss és üde, mint mindig, ugyanugy, mint évek óta... de müveit külön nem ismerteti.

A HÉT, Bp. 1908. jan. 19. XIX. évf.
3. sz. 45-46. lap.

Szinyei Merse Pál

Arcképét a cimlapon bemutatja a lap. Repr.
„A hetvenes évek legelején Münchenben három művészlelket csatolt össze a barátság s a közös művészi ideálok. Az egyik Lenbach, a másik Böcklin, a harmadik Szinyei Merse Pál, aki Franciaországban egyike volt a legelső plein-airistáknak, hazánkban pedig a legelső volt. "Májális"-a révén ő a magyar plein-air apja, annyi hosszu idő után végre is az Országos Képtárakba került." Uj művészetét eleinte nem értették meg. Az általános elismerés 1896-ban következett be.
A HÉT. Bp. 1902. nov. 16. XIII. évf.
46. sz. 738-739. lap.

Szinyei Merse Pál

A külföld sokkal előbb elismerte a művészt, mint idehaza. 1891-ben Münchenben aranyérmet kapott. 1896-tól 1901-ig orsz. gyül. képviselő volt liberális programmal. Nyaranként a sárosmegyei Kernyén tartózkodott és ott festett. A Téli tárlaton öt képe van: "Pipacs mező", "Tölgyerdőben", "Verőfényben", "Virágzó almafák" és "Napnyugta." Végre elismerték. "Ez a művészet ereje és a művész elégtétele." Pamacs sign.-val közölt beszámoló. A HÉT, Bp. 1902. nov. 30. XIII. évf. 48. sz.766-767. lap.

Szinyei Merse Pál

A müvészről Marco ir "Szinyei Merse Pál" cimmel. Hosszan, részletesen ismerteti a müvész életét, munkáját, alkotásainak szineit, tartalmát, mondanivalóját. Megemliti csalódásait, különösen az első csalódást, amikor "Keleti Gusztáv, a képzőmüvészet Gyulai Pálja taposta el óvatos gyülölettel a kisarjadó szabadságot és az irodalom Kelety Gusztávja fegyelmezte illedelmessé a magyar literaturát. Akkor az volt a piktori ideál, amit a Bécsig terjedő horizonton belül, a kedélyes hangadók ésszel föl tudtak érni."
A HÉT, Bp. 1905. január 15. XVI. évf.
3. sz. 51-52.lap

Szinyei Merse Pál

Picike, hegyes ecset volt az ideál, amellyel kirajzolhatták a pár millió levelet a fák lombjában és a nyomorék konturkák közé oda lehetett pettyegtetni a receptek után kikevert szineket.". Mindenki gyanus volt, hazafiatlan, aki „Európából jött haza a mi félreeső világunkba." A müvész megdöbbenve és elkábulva állott az Akadémia káromkodás-özönében, megcsóválta fejét és földhöz vágott mindent, ecsetet, palettát..„mindent, ami arra emlékeztetné őt, hogy elég vigyázatlan volt egy pár évtizeddel élébe vágni korának."

A HÉT, Bp. 1905. jan. 15. XVI. évf.
3. sz. 51-52. lap.

Szinyei Merse Pál

"Most azután ugy, ahogy, melléje cseperedett a magyar kultura... megtörtént a csoda is, a Majálist megvette az állam, ha nem is Benczur áron, de megvette. A Nemzeti Szalon oldalvilágitásu helyiségeiben most együvé kerültek ennek a majdnem tragikus müvészéletnek izgatóan érdekes dokumentumai."
Ezután arról ir, hogy akkoriban csak kevesen látták szinnek a szint, mint Szinyei Merse, Böcklin barátja. Befejezésében a müvész "szineinek szimfoniáit" magasztalja, szinte költői hangulattal.

A HÉT, Bp. 1905. jan. 15. XVI. évf.
3. sz. 51-52. lap.

Szinyei Merse Pál

"A müvész a természet egyik legmüvészibb lirikusa. Végtelen gyöngédség és éleslátás jellemzi." "Reggel" c. alkotását igen nagy elismerés-sel méltatja.

A HÉT, Bp. 1900. dec. 2. XI. évf.
48. sz. 770-771. lap.

Szinyei Merse Pál

Őszi tájképét örömmel üdvözli a "Tavaszi tárlat"-ról szóló kritikájában Diener Dénes József, mint annak jelét, hogy a mester szakitott a politikával és visszatért a müvészethez.

A HÉT, Bp. 1900. ápr. 15. XI. évf.
15. sz. 238-239. lap.

Szinyei Merse Pál

Pállik Béla, Nádler Róbert, Horthy Béla, Csók István, Kacziány Ödön, Feszty Árpád, Márk Lajos, Kriesch Aladár, Róna József, Zala György, Szikszay Ferenc, Fadrusz János, Peske Géza, Faragó József, Thorma János, Tölgyessy Arthur, Ignotus, Lázár Béla, s "a magyar irodalom és müvészet szine java" vett részt Kiss József köszöntésén, összegyüjtött, összes versei, első, illusztrált diszkiadásának 1897.-évi megjelenése alkalmából. A mü jeles illusztrátorait a cikk itt külön nem emliti meg.

A HÉT, Bp. 1898. jan. 2. IX. évf.
1. sz. 15. lap.

Szinyei-Merse Pál

A Müvészet c. rovatban "A Szalon" cimmel C.: sign.-val hét kiállitó müvész nevét sorolja fel, -közöttük a müvészt- akik valóban müvészek a tiz tucat festő közül: Zemplényi, Szlányi, Mednyánszky, Mihalik, Kernstock és goldreich.

A HÉT. Bp. 1897. dec. 5. VIII. évf.
49. sz. 785. lap.

Élet és TUDOMÁNY

XII. ÉVF. 3. SZÁM 1957. JANUÁR 23

A TÁRSADALOM- ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNYI ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT HETILAPJA

A TARTALOMBÓL:

Szinyei Merse Pálról — Ősvilág a gyantacsöppben — A toll — Így készül az Élet és Tudomány — Mezőgazdasági üzemszervezés és szövetkezeti élet Dániában — Repülőgépek téli ruhában

SZINYEI MERSE PÁLRÓL

A cikk szerzője, művészettörténészeink nesztora, Lyka Károly professzor e napokban töltötte be 88. életévét. Ez alkalomból szeretettel köszöntjük Őt, és kívánunk Néki jó erőt, egészséget, további lankadatlan munkakedvet.

A SZERKESZTŐSÉG

Van a Szépművészeti Múzeum magyar osztályában egy festmény, amely tele van szépséggel, sorsa, története viszont csupa hitvány és bosszantó ostobaság. Ragyogó örömöt sugároz, de szerzőjének csak keserűséget okozott. Első kiállításakor csúnyán „lerántották" Münchenben, negyedszázad múlva lelkendezve magasztalták ugyancsak Münchenben. A budapesti Műcsarnokban nem kellett senkinek, legkévésbé a Múzeumnak, ma ugyancsak a Múzeumnak egyik féltett gyöngye. Olyan esetek sorozata, amelyek révén ez a történet szépen beilleszthető az emberi ostobaság gazdag és változatos kódexébe.

Szinyei Merse Pál Majálisáról van szó. Gombolyítsuk le történetének fonalát, s látni fogjuk, mi történhetik egy remekművel egy negyedszázad alatt, s mi történhetik ugyanakkor egy rendkívüli művésztehetséggel, ha oktondi emberek avatkoznak a sorsába.

A kiváltságos nagy mesternek nem a Majális az egyetlen remekműve. Bár éppen ennek első nagy kudarca miatt két évtizeden át alig festett valamit. Vidéki földesúr létére egyszerűen felmondta a barátságot minden néven nevezendő kiállításnak, kritikusoknak és múzeumoknak. Festés helyett szalonkahúzáskor puskát tett a vállára, szántáskor kiment földjére, gyümölcséréskor a kertjébe, télen benézett az istállóba.

Egy szép kora nyári napon aztán olyasmi történt, ami ebből az agrárius életrendből kizökkentette. Kertje közelében megpillantott egy festőt, aki éppen azon fáradozott, hogy vászonra vigyen egy csalitos tájrészletet. Szinyei — mint „egykori kolléga" — egy darabig csak nézte. De aztán nem állhatta meg, hogy ne ereszkedjék beszédbe a piktorral, akiről kisült, hogy Zemplényi Tivadar, egy ideig nagybányai festő. Beszélt Nagybányáról, az ott dolgozó Hollósyról, Ferenczyről, Rétiről, Thormáról, arról a fiatal festőgárdáról, amely merészkedett megtenni a nagy lépést a bizonytalanba, egy új és nálunk ösmeretlen művészi stílus fejlesztése, terjesztése, religiózusan hő ápolása szolgálatában.

Kisült ebből a beszélgetésből, hogy a nagybányai művésztelep fiatal mesterei ugyanolyan útra léptek, amelyen Szinyei egykor elindult.

Szinyeit megragadta ez a váratlan hír. Meg is látogatta nagybányai „utódait". Holtig tartó fegyverbarátság lett ennek a találkozásnak gyümölcse.

Tudvalévő, hogy a nagybányai mesterek új fordulatot adtak művészetünknek, valóban magyar röghöz kötötték és új utakra térítették festészetünket. Ebben a munkában részt vett Szinyei is. Jelentősége tehát nemcsak az, hogy a művészet világtörténetében mint első ütött meg új és modern hangot, és a maga tehetségének erejéből teremtett egy új stílust, hanem az is, hogy hazai művészetünk föllendülésének hathatós tényezője lett.

Mindezek csak a végső eredmények, egy érdekes művészélet epilógusa. Minket azonban egy ilyen gazdag örökség láttára az örökhagyónak, magának a nagy mesternek kezdetei is érdekelnek.

*

A kezdet szép és zavartalan pályát látszott ígérni. Az ifjút a nagyváradi gimnázium elvégzése után az atyja a rajztanára biztatására Münchenbe vitte, ahol beíratta a művészeti akadémiára. Ott rajzolt és festett 1864-től fogva, mint a többi tehetséges fiú.

Ennek az akadémiának igazgatója, irigyelt csillaga akkoriban Piloty volt, messze földön ünnepelt mester, tanárai azonban meglehetősen közepes festők, akik hidegvérrel folytatták rég elavult módszerük oktatását. A módszer, amelybe az ifjú Szinyeinek is bele kellett kóstolnia, megkívánta, hogy a kép alakjainak körvonalait, az árnyékokat, a mélységeket barna festékkel kell a vászonra felrakni, ebbe aztán belehúzni az egyes színeket. Ennek a kaptafa-eljárásnak az lett a következménye, hogy a képen végül átütött a barna szín, és barnás tónus lett az uralkodó.

A tehetségesebb növendékeknek, így Szinyeinek is, sehogy sem ízlett a festésnek ez a módja, és mindegyikük minden módon igyekezett mielőbb Piloty osztályába jutni, amely nagyobb szabadságot ígért. Szinyei különösen érezte, hogy amit az akadémia előírt, azt sohasem látta a valóságban. Visszagondolt Jernyére, apai birtokára, a dúsan virágbokros nagy kertjükre, a zöld pázsitos halmokra, a bokros, erdős, virágdíszes sárosi tájak üde virulására, ahol sohasem észlelhetett ilyen általános barna harmóniát, amilyent az akadémia megkívánt. Mint néhány barátja, például a később nevezetessé lett Leibl, ő is unni kezdte ezt a sablont, és szorgalmasan kijárt a közeli mezőkre, az Isar buja zöld partjaira, a Starnbergi-tóhoz, ahol nyoma sem volt annak a „barna természetnek", amivé a valóságot az akadémián alakították. Egyre jobban érezte, hogy az nem igaz: a természet egészen más, sokkal dúsabb, sokkal igézőbb, sokkal frissebb, s a művészethez méltóbb ebben keresni a szépséget.

Ruhaszárítás (1869)

Eközben, 1869-ben Münchenben nagy nemzetközi kiállítás nyílt meg, amelyben egy sor modern francia kép is szerepelt. Egyebek között Courbet néhány műve, sőt maga a hírhedt Courbet is, az akadémiák réme, a sablonok goromba üldözője, a realizmus zászlóvivője is. Eljött és mennydörgött új müncheni fiatal barátai körében minden művészet ellen, amely nem alapul a valóságon és természeten. Kiült velük a szabadba, ott festett egy darab mezőt, hogy megmutassa, hogyan kell megközelíteni a természet szépségeit, s hogy a szépség tulajdonképpen a valóság.

E francia művészek képei csakúgy, mint Courbet megjelenése és lelkesítő izgatása felzavarta az akadémia tanárait, az ifjúságot, a kritikát, a művészet barátait. Hatalmas viták indultak meg az iskolában, mind a már önálló festők műhelyében. Ebben a kevés beszédű Szinyei nem vett részt, ellenben igazoltnak látta, amit eddig csak sejtésképp érzett, hogy a művészet igazát ne keresse az akadémián, hanem amihez szíve vágya vonzza,

Majális (1873)

amit olyan jól ismert gyermekkora óta, ami annyi örömmel jutalmazta : a szabad természet szépségében.

Éppen ott tartott tanulmányaiban, hogy most már bejuthat Piloty osztályába. Ehelyett a következőket írta haza atyjának :

„Elhatároztam az iskolából kilépni, s ezután csak egy tanárt követni, amely engem a legjobban fog vezérelni, és e tanárom a természet".

Ez a felismerés lett alapja egész művészetének.

Ilyen merész programot meg is valósítani nagy bátorságra vall. Az egyszer már jól megtanult akadémikus festést fölváltani olyan művészi előadással, amelyre alig van példa, amelyre nincs pontos útmutatás, nincs szabály, s amelyben legalább annyi szerepe van az érzésnek, mint a megfigyelésnek, mint a meglátásnak, legalábbis szokatlan, s ezért csak nagy tehetség próbálhatja meg sikerrel. Szinyei ilyen nagy tehetség volt.

Erejét kipróbálta a „Ruhaszárítás" című vázlatos festményén. Ennek tárgya egészen mellékes : egy nő a frissen mosott ruhát aggatja ki a kert fái közt a nyári verőfényben. A képnek igazi hőse azonban a tűző napsugár, amely mindent színjelenséggé változtat át. Mintha nem is ruha lógna itt, hanem erőteljes kadmiumsárgák, a kobalt azúrja, patyolat fehér, tüzes piros fürdik itt a napfényben, súlytalan tisztaságban, mint könnyed látomás. Ilyesmit senkitől sem tanulhatott, így festeni csak új tanára, a természet taníthatta.

Merész vállalkozásában bátorította a szomszédságában dolgozó Arnold Böcklin, ma híres, de akkoriban lenézett svájci festő, aki messze elkülönödött müncheni társaitól, és maga is színproblémákkal foglalkozott. Ilyen tiszta színharmóniát azonban nem kísérlett meg Szinyein kívül sem Böcklin, sem senki más egész Münchenben, sem egész Európában.

E kísérletek alapján teremtette meg 1872—73 telén főművét, a Majálist.

Lilaruhás nő (1874)

A kép tárgya egyszerű: egy kiránduló társaság letelepedett egy domb oldalának friss zöld pázsitjára, és élvezi a május ragyogó pompáját. Személyes emléke a művésznek, maga is részt vett egy ilyen kiránduláson, egy szép májusi napon. Mióta tanítóul fogadta a természetet, sohasem festett kigondolt képet, csak olyant, amit maga látott, ami személyes élménye volt. Ez is új vonás társainak sok mesterkélt kompozíciója mellett.

De nem ez a kirándulás az igazi tárgya e műnek, hanem a tavasz verőfényének, boldogító üdeségének, friss pompájának ünneplése. A képnek minden része himnusz az újjáéledt és teljes virulásban tündöklő májusnak örömére. A tavaszi nap fényfoltokat vet a gyepre, a nők rózsaszínű és fehér ruhájára, egy cinóberpiros teritőre, egy nagy sárga szalmakalapra, a férfiak barna ruhájára: óriási csokra a legerősebb színeknek, a pázsit zöldjébe tűzve. S ezek a színek felfokozott erővel világítanak, egymással szinte versenyre kelve s mégis harmonikus együttest adva. A tavasz üdeségét, frisseségét ilyen közvetlenséggel és ilyen költői erővel nem festették meg sehol és soha.

Szinyei a Majálist kiállította Münchenben a Kunstverein nevű művészeti egyesületben. Néhány festő érdekesnek vélelmezte. Legtöbbjüket és általában a laikus látogatókat felháborította a kép „közönséges tárgya" és főképpen a „rikító színek." Egy művészeti szaklap a sárga földig lerántotta ezt a „pacsmagolást". Egy kritikus „gyalázatos naturalizmusnak" minősítette. A kép alaposan megbukott. Költői szépségeit, merész, új stílusát s ennek jelentőségét nem értették meg.

Főképp nem értették meg új festői felfogását.

Mert Szinyei ezen a képen minden tónus igénybevétele nélkül töretlen tiszta színekkel operált, ami hallatlan merészség volt ebben az időben, amikor mindenki csak egy általános „generális" tónusból fejlesztette ki színharmóniáját. Szinyei, aki ilyesmit nem tapasztalt a szabad természetben, merészen lemondott erről az akadémikus segédeszközről, s elérte vele képeinek csodálatos üdeségét, eredeti zamatos színjátékát. Ezen a téren ő volt a későbbi impresszionizmus legkorábbi kezdeményező mestere.

A fiatal mester vegyes érzelmekkel tűrte képének ezt a különös fogadtatását. Nyilván az uralkodó nyárspolgári szellem üzhette vele ezt a csúnya játékot. Miután itt megbukott, elküldte a Majálist a bécsi kiállításra. Ott talán megértik, hogy mit akart.

Csalódott, mert a kép úgy megijesztette a rendező bizottságot, hogy zavarukban a legfelsőbb és legsötétebb helyre akasztották. Mikor Szinyei erről személyesen is meggyőződött, leakasztatta a képet, és hazaküldte Jernyére, s megbántva, sértődötten letette az ecsetet. Hiányzott belőle a kemény dac, a konok kitartás igaza mellett. Viszont megvolt benne a vidéki földesúr kényelemszeretete és bizonyos fölényérzés is, ami azt sugallta neki, hogy ne törődjön a mindenfelől ólálkodó ellenfeleivel.

Így zajlott le a Szinyei-dráma, amely hosszú hallgatásra késztette a mestert. S a pihenőnek az lett a következménye, hogy művészetünk szegényebb lett, mint lehetett volna, ha nem száműzi magát önként a festőműhelyből. Szerencsére nem végleg.

Mert közben a 80-as években nagyritkán mégis előveszi ecsetjét, s így keletkeztek felesége arcképei, közte a színpompás lilaruhás képmás, és keletkezett a „Pacsirta" című, színben és tájrészletekben gazdag mű és itt-ott kisebb képek is. De 1896-ig inkább gazdálkodó, mint festő.

Szerelmes pár (1870)

Ez az év Szinyei föltámadásának, dicsőségének, messze földön való elismertetésének éve. Ebben az évben mutatta be régibb fontosabb műveit az Ezredévi Kiállításon, és a hozzáértők körében osztatlan tetszést aratott. De ebben frissül fel alkotó kedve is, ekkor értesül a nagybányai művésztelep megalakulásáról és arról, hogy ezek a festőművészek ugyanolyan elvek alapján alkotják műveiket, mint ő, anélkül hogy egymásról tudtak volna. Örömmel kereste föl az ifjú társaságot, megismerkedik fiatal mestereivel. Példájuk, kitartásuk, bátor küzdelmük föllelkesítette a már őszülő mestert, aki most nagybányai barátaival egyetemben a modern magyar művészet úttörő, vitathatatlanul legfontosabb csoportját jelenti, amelynek élén Szinyeié a vezérszerep.

1897-ben Sáros vármegyében országgyűlési képviselővé választották. Jellemző, hogy sem a kormány tagjai, sem képviselőtársai nem is sejtették, hogy voltaképp festő, csak éppen vidéki gazdálkodó számba ment. De már az Ezredévi Kiállítás alkalmával is nagy meglepetés volt megjelenése. Senki sem ösmerte. A kiállítás megnyitása napján fiatal festők lelkendezve beszéltek arról, hogy ezen a kiállításon megjelent egy teljesen ösmeretlen fiatal festő csodálatosan szép, újszerű képekkel. A fiatalnak mondott festő a már deres hajú Szinyei volt, az új képek közt pedig ott volt még a Münchenben festett Majális. Ennyire ösmeretlen volt a nagy művész itthon.

Most már bőven jutott neki az elismerés. A Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre megválasztotta elnökké. Ez az elismerés a művészek részéről jutott neki. Kinevezték a Képzőművészeti Főiskola igazgatójává; ez a kitüntetés a kormány részéről jött. Képeinek egy-egy gyűjteményét kiállították Münchenben, Berlinben, Rómában. A kritika osztatlan és kitüntető elismeréssel fogadta. Ez az elismerés a külföldi kritika részéről jött. Most már nem volt oka panaszra.

A művészi kör, amelyben élt, a szeretet és tisztelet minden jelével elhalmozta. Ez kedvet gyújtott az öregedő mesterben a festésre. Ekkor keletkeztek szép balatoni képei és azok, amelyeket jernyei birtokán festett haláláig (1920).

Szinyei Mersében rendkívüli tehetség jelent meg művészetünkben, aki költő szemével nézte a művészetet, költő szívével fogadta magába, amit az élet eléje tárt, és mesteri módon tudta ki is fejezni azt, amit látott és érzett. Ezen fordul meg jelentősége.

Ez tette naggyá, és ez biztosít művészetének el nem múló értéket.

Lyka Károly
Kossuth-díjas

ŐSVILÁG a gyantacsöppben

A Keleti-tenger partvidékének borostyánköve legkeményebb az összes jelenkori és ősi gyantaféleség között. Keletkezése idején, a földtörténeti harmadkorban, mintegy 45 millió évvel ezelőtt legalább olyan folyékony volt, mint a mai fenyőgyanta. Csak így magyarázhatjuk meg, hogy szorosan körülvette a legfinomabb virágszirmokat, a lepke szárnyának apró pikkelyeit vagy a pár milliméteres bogár szőrözetét és fésűs csápját. Folyékonyságának azért is sokat köszönhetünk, mert nemcsak a fákon mászkáló rovarokat zárta körül, hanem az erős napsütésben még tovább lágyulva, súlyos csöppekben hullott alá a talajra, és a talaj növényeit, a földön futkározó gyíkocskát vagy a katonás rendben menetelő hangyacsapatokat is elborította. Sok tízezer darab őrizte meg így — zárványként — az ősvilági élet egy-egy foszlányát, s az átlátszó, tiszta borostyánkőben oly természetesen szemlélhetjük mindezt, mintha csak ma élő növényt vagy állatot vizsgálnánk.

A borostyánkövet ősidők óta ismeri az ember. Martialis (Marciálisz) Valerius, a legnagyobb római epigramma-költő, aki időszámításunk kezdete után 40 körül született, és 104 körül halt meg, megénekelte a borostyánkőbe zárt állatkákat.

Sétálván Phaëton hűs árnyán egy pici hangya,
Gyantának ragadós csöppe ölelte körül.
S így, noha életében mindig kicsinyelve, lenézve
Járt, temetésében megbecsülésre talált.

Martialis kortársa, a történetíró Tacitus azt mondja, hogy a borostyánkő nem egyéb gyantánál. „Ugyanis gyakran láthatók benne csúszómászó és szárnyas állatkák. Ezek a folyékony anyagba kerültek s bennrekedtek, mikor megszilárdult. Ha közelebbről vizsgálva a borostyánkövet tűzzel érintjük, füstölve és erős illatot árasztva ég, mint a fenyőszurok." A rómaiak tanítómestere, Arisztotelész görög bölcs és természetbúvár félezredévvel előbb márt azt írta, hogy az „elektron" — így nevezi a borostyánkövet — fák gyantája, s dörzsölve apróbb tárgyakat magához ránt. A mai technika elektromos jelenségei is Arisztotelész „elektron"-járól, azaz borostyánkövéről kapták a nevüket.

A borostyánkő már a kőkorszakban becses ékesség volt. Az ősember és a történelem előtti ember apró bálványszobrokat faragott és gyöngyöt csiszolt a cserekereskedelem útján birtokába jutott borostyánkő-szemekből. Boroszló egyik külvárosában, Hartliebben az 1906-ik esztendőben 8—10 mázsányi nyers borostyánkő-tömeget találtak egy gödörben. 1936-ban ismét rábukkantak egy borostyánköves gödörre, s 5,5 mázsa nemes anyagot ástak ki. Valamivel később egy harmadik gödörben 12 mázsa borostyánkőre akadtak. Ezeket annak idején, az időszámításunkat megelőző első évszázadban a sziléziai vandál néptörzs fiai „raktározták" el a földbe, mert a borostyánkő-halmok mellett megtalálták a vandálok edénytöredékeit is. A borostyánkövet tehát cserekereskedelemmel messze északra, nyugatra és délre elhordták, s így került Görögországba és később Rómába is. A görögök hittek a borostyánkő isteni eredetében. A rege sze-

Mintha üveg alatt látnánk az ősvilági rovar mintapéldányát

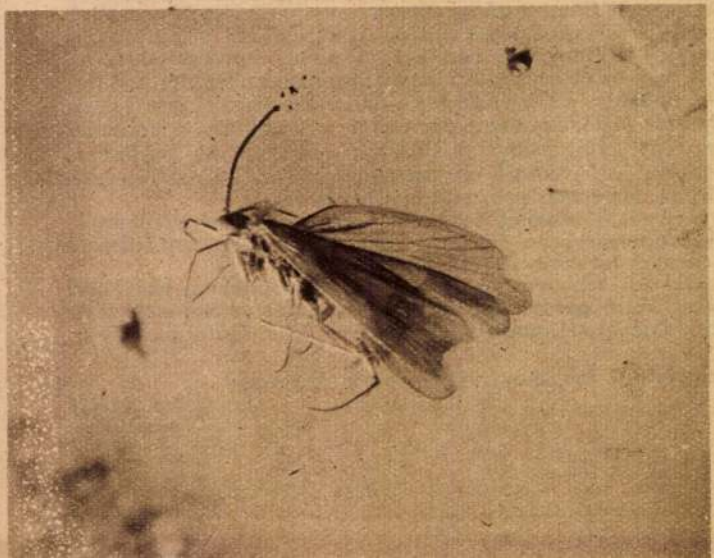

rint a napisten fia, Phaëton (Faeton) egyszer maga hajtotta az égen a Nap szekerét. A fiatal és gyenge kocsis nem bírta megfékezni a veszedelmes paripákat, s azok a Föld felé ragadták a Nap szekerét. Amikor a főisten, Zeus, látta a bajt, villámával lesújtotta a szerencsétlen kocsist. Phaëton nővérei keservesen megsiratták fivérük halálát. Zeus megszánta őket, s mindhármukat fává változtatta. A fák „könynye" a borostyánkő.

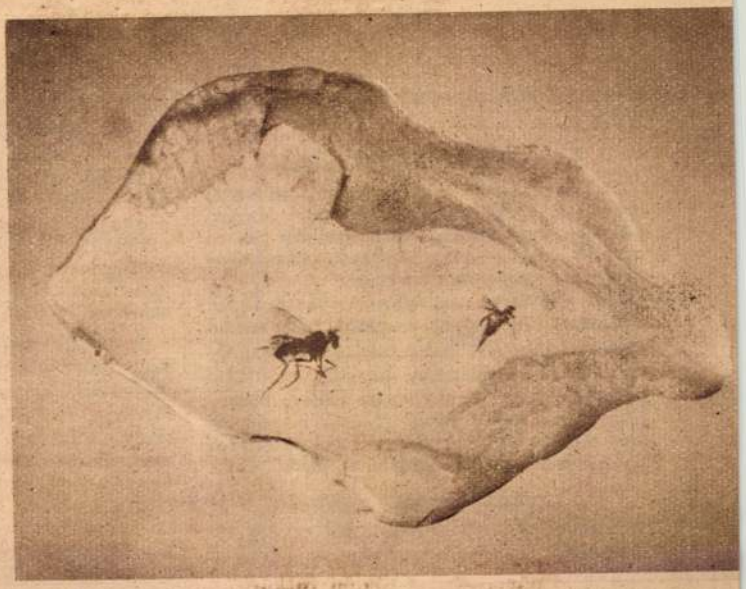

Borostyánkőbe zárt, épségben maradt ősvilági legyek

Az ősvilági gyanta

Alig száz esztendeje annak, hogy Schweiger német természettudós bebizonyította: a borostyánkő nem élő fenyőfák gyantája, hanem igazi ősmaradvány, régi kihalt fenyőfélék nedve. A földtörténeti újkorban, az eocén korszakban keletkezett. Ahol ma a Keleti-tenger Balti-öble terül el, ott abban az időben szárazföld volt. Az Atlanti-óceán mai partvonala még nem alakult ki, s a Skandináv félszigetről hatalmas földnyelv húzódott nyugat felé, Izland és Grönland déli része felé, Észak-Amerikáig. A vidék éghajlata jóval enyhébb volt, mint ma. A sík partvidéken hatalmas erdőségek terjeszkedtek. Négy pálmafajnak, 15 tölgyfélének, 37 toborztermőnek, továbbá bükknek, jávorfának, gesztenyének, bodzának a maradványaira ismertek a borostyánkő-zárványokban. Találtak több mint 20 mohafajt, néhány liliomfának (Magnoliának) és fahéjfának a virágát, kúszó és élősködő növényeket. Svédországon, Finnországon át a Szovjetunió területére, majd Lengyelországon keresztül egészen Romániáig húzódtak ezek az erdők. Gazdag talajnövényzetükkel, föltételezhető évi 18—20 C fok átlagos hőmérsékletükkel a floridai növényéletre emlékeztettek.

Több gyantatermelő fenyőfaj élt ezen a vidéken. Ha villámtól felgyújtva vagy vihar alkalmával a fenyőfák megsérültek, a sebfelületeket, éppen úgy, mint ma, a levegőn megszilárduló, kicsurgó gyanta zárta el.

A borostyánkő-halál

A borostyánkő-erdőben villámgyors és változatos volt a halál. Egy pattanó bogárra akkor csöppent rá a gyanta, amikor éppen a fatörzsre ereszkedett, s már annyi ideje sem maradt, hogy szárnyfedőjét bevonja. Egy árvaszúnyogpárt a párzás pillanatában rögzített. A hosszú lábú, finom testű állatok szívókája rövid, sőt csenevész; érthető hát, ha nemcsak a hímek, hanem a nőstények is „ártatlanok", magyarán mondva ezek sem szívnak vért. Ezért nevezi őket a nép árvaszúnyognak. Hímjeik meleg, szélcsendes napokon sűrű rajokba verődve táncolnak a levegőben. Ha váratlanul szellő kerekedik, füstoszlopként fújja maga előtt a szúnyogsereget. Szakasztott így volt ez a borostyánkő-erdő tisztásain is, és a szél valóságos szúnyogfelhőket fullasztott az aranyossárga gyantaárba. Egy borostyánkődarab 250 szúnyogot zár magába.

Más alkalommal peterakás közben ért az ősgyanta egy őslegyecskét. Egy csoport fülbemászó pete nyitott, s látszanak a majdnem teljesen kifejlődött lárvák. Az egyik pete nyilván idő előtt elpusztult, mert a nyíláson át penészgomba szálai bújtak elő; mindannyian abba az irányba hajolnak, amerre a gyanta folyt. Igen sok lárvát, hernyót és bábot őriz a gyanta. Szipókás rovarok, például a poloskák, azután a cikádák, szúnyogok, bogarak és lepkék gyakoriak a borostyán-

kőben. Eddig több mint 5000 bogárfajt írtak le belőle.

A borostyánkő-erdő pókjai

A pókok élete százféle formában tárul elénk a borostyánkő-erdőben. Kezespókok, ugrópókok, farkaspókok és a hosszú rágócsápú őspókok (Archaea) változatos sokasága élt ebben az erdőben. Hálót szövő és szabadon vadászó fajok egyaránt. Az egyik ősvilági pók lassan settenkedett áldozata felé a félig megkeményedett gyantán, amikor az újabb gyantafolyam beborította. Más darabban közös börtönben látható a pók és áldozata, a légy. Egy őspók állkapcsában potrohánál megragadott hangyát tart.

A „megkövesült" pókháló

Érdekesek a pókhálómaradványok is. Pókjaink ősei az eocénban is művészi

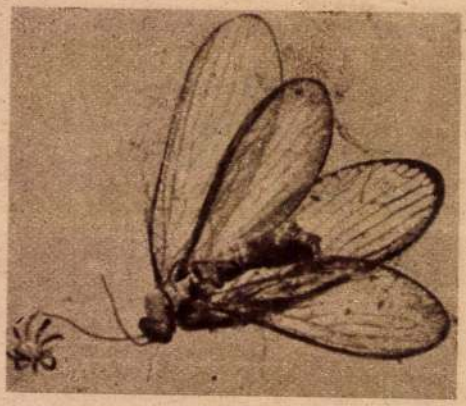

Fátyolka-féle és atka a borostyánkőben

hálókat szőttek, és a takácsmesterség különböző ágazataira különböző csoportok specializálódtak. A törpepókokról tudjuk, hogy látszólag rendkívül egyszerű hálót szőnek, és a hálóba tévedt rovart úgy kaparintják meg, hogy utolsó pár lábukkal laza hálót borítanak rá. A zárványként megmaradt háló semmiben sem különbözik a maitól.

Gyakoriak a küllőshálók darabjai is. Ma a keresztespók sző ilyeneket. Minden részletükben, szövésük legfejlettebb fogásaiban is megegyeznek ma élő rokonaik hálójával. Tudjuk, hogy ezek a pókok az elfogyasztott zsákmány maradékát kivetik hálójukból, viszont ha többet fogtak, mint amennyit nyomban kiszívhatnak, körülhálózzák és valóságos apró csomagokat készítenek belőlük. Ugyanilyen hálószövettel fonják be veszedelmes ellenfeleiket, amelyektől félnek, s másképp nem tudnak megszabadulni. E csomagok és a hálóból kiszórt hulladék ott láthatók a borostyánkőbe zárt hálók mellett. Erős nagyítással azokat a finom cseppecskéket is észrevehetjük, amelyeknek ragadós anyaga sokáig nem keményedik meg, és a szálakon egyenletesen eloszolva a rovarok szárnyát a hálóhoz rögzíti.

A pókok távoli rokona, az álskorpió sem hiányzott a borostyánkő-erdő állatvilágából. Ez az apró ragadozó a laza fakéreg részeiben, hullott lomb alatt vagy mohában éldegél, ahol atkákra és más, piciny termetű állatkákra vadászik. Egyik-másik álskorpió példányainak az a szokása, hogy repülő rovarok lábába csimpaszkodva vitetik magukat egyik helyről a másikra. Ezek között találták a világ első repülő „potyautasát", amikor fölfedezték egyiküket, amint éppen egy apró fürkészdarázs lábát erősen átszorítva utazott a ... halálba.

Hangyavendégek 50 millió évvel ezelőtt

A pompásan megőrzött borostyánkő-rovarvilág vizsgálatának legszembeszökőbb eredménye az, hogy a rovarok specializációja, viszonyítva például az emlősökéhez, annyira előrehaladott volt 40—50 millió évvel ezelőtt, hogy az akkor élt és ma élő rovarcsaládok között alig-alig találunk mélyreható különbséget. Az is bizonyos, hogy az állatnemeknek és fajoknak a mai utódaikéval mindenben egyező szokásai és ösztöni megnyilvánulásai voltak. Különösen akkor érdekes és értékes a borostyánkő-lelet, ha rávilágít az állati törzsfejlődés folyamán beállott változásokra vagy hosszú évmilliók alatt változatlanul megmaradt természeti jelenségekre. Ilyenkor magasra szökik értéke az őslénytudománnyal foglalkozó szakember szemében.

Az eocén korszakban, 40—50 millió évvel ezelőtt, a borostyánkő-erdőkben ugyanúgy éltek a hangyák föld alatti váraikban, mint ma. Sőt, a hangyabolyban úgynevezett vendégbogarak is éltek.

Számos megfigyelés alapján régen tudjuk, hogy a ma élő hangyavendég-bogarat a hangyák tartják, gondozzák, etetik, csakhogy a hangyanemzetség számára ízes nyalánksághoz, a bogárka kiizzadott váladékához jussanak. Wasmann vizsgálatai bizonyítják, mint simul ehhez a furcsa életmódhoz a földtörténeti eocén korszakban a hangyavendégek

teste, csápja, kivált pedig a szájberendezése, míg végül mai utódai másképp, mint a hangyák által előre elkészített táplálékkal etetett vendégek, meg sem élhetnének. Az ősvilágban a hangya és egy bizonyos bogárnemzetség között kölcsönös élettani kapcsolat alakult ki, egymásra voltak utalva, együtt, egyszerre alakultak át. Amilyen mértékben jutott előbbre a fejlődés és átalakulás útján az egyik, olyan mértékben követte ezen az úton a másik. A borostyánkő ugyanannak az ősvilági életfolyamatnak őrzi a kiindulási pontját, amelynek egyenes folytatása ma játszódik le napról napra a hangyabolyokban. A két egymásra utalt rovart együtt találták meg ugyanabban a borostyánkő-darabban.

Szegényes méltatása mindez annak a csodálatos világnak, amelyről a borostyánkő zárványai tanúskodnak. Még az állatok színpompájáról és mustrázatáról is fogalmat alkothatunk, hiszen a halvány borsárga gyantában az élő állat színének frisseségével csillog a kék, a zöld vagy a bíborvörös különböző árnyalatokban.

Minden esztendő újabb fajok seregével ajándékozza meg a tudományt. Nyilvántartásukról külön folyóirat gondoskodik. Ne csodálkozzunk hát, ha akadnak tudósok, akik életüket szentelik e remek, rég letűnt világ tanulmányozására.

Ősvilági pók

A borostyánkő az iparban

340 négyzetkilométernyi területet borít a Baltikumban a borostyánkő tartalmú kék homokos iszap, s egy köbméterben átlag három kilogramm borostyánkövet találnak. Ez a roppant kiterjedésű vidék tehát évszázadokig biztosíthatná a borostyánkő-lelőhely termőképességét. Csakhogy ma már évente 250 000 köbméter földet kutatnak át borostyánkő után, lázasan sietős munkával. Óriási ipar foglalkozik a legkülönbözőbb borostyánkő-féleségek rendszeres feldolgozásával. Nemcsak ékszereket és használati tárgyakat gyártanak belőlük, hanem fontos vegyianyagokat is. Ma Lengyelországban, a Balti-tenger partján kifejlődött borostyánkő-ipart, népi ipart és a borostyánkövet feldolgozó iparművészeket nagy szövetkezetekbe tömörítették; így igyekeztek megjavítani a munka minőségét, és egyre szebb és szebb értéktágyakkal látni el a piacot.

Magyar ősgyanta

Az eddig ismertetett eredeti, a Baltitenger mellékéről származó borostyánkő ősvilági fenyőfáknak, különösen a *Pinus stroboides*nek a fosszilizálódott gyantája. Ebben az ősvilági gyantában sok, olykor több mint nyolc százalék borostyánkősav van. A borostyánkősav tehát jellemzője az ősvilági fenyők gyantájának, a valódi borostyánkőnek.

Az ősvilági gyantáknak egy másik csoportjában nincs semmi borostyánkősav. Ezek ősi, fosszilizálódott *kopálok*. A kopál olyan gyantaféleség, amely nem fenyőfélékből, hanem virágos növényekből származik. Amerika meleg éghajlatú tájain élő hüvelyesféléknek (Caesalpinioidae) vagy a kelet-indiai Burseraceákkal rokon zárvatermő növényeknek a gyantája. Ősmaradványaik Magyarországról is ismeretesek.

Dunántúlon, a Veszprém megyei Ajka község határában kréta időszaki barnakőszenet bányásznak. A szénrétegekben néhol elég gyakori egy fosszilis gyantaféleség, amelyet vegyi elemzések alapján e sorok írója őskopálnak határozott meg. A kréta időszak végén tehát virágos növények is éltek tömegesen az ősfenyőféléken kívül hazánk területén, köztük kopált termő fajok is, s ezeknek a gyantáját, az őskopált a szakemberek még a múlt században *ajkait*nak keresztelték el. Az ajkait sem tartalmaz borostyánkősavat.

Lengyelországi borostyánecsiszoló üzem. Nyaklánocok fűzése

Atkák, pókok, szúnyogfélék őslegyek, trópusi, illetőleg, szubtrópusi ősállatfajok. A barnakőszénréteg összletszárazföldi, illetve édesvízi csigahéjakat is magába zár, s ezek valóban nagymértékben megegyeznek a mai afrikai Tanganyika-tó és a Fidzsi-szigetek csigafajaival. Sokkal ősibb növényi és állatvilág ez az északi borostyánkőbe zárt élet nyomainál. Azt bizonyítja, hogy a felső kréta időszakban megjelenő zárvatermő virágos növények, amelyek rovarbeporzás révén is szaporodnak, ott találják a tájon maguk körül a rovarvilágnak megfelelő fejlettségű családjait és fajait. Ezek a rovarok a virágos növényekhez alkalmazkodva, velük együtt fejlődtek tovább az eocén borostyánkő-erdők élővilága felé, azon túl pedig napjaink élővilágáig. Hazánk területén tehát a kréta időszakban sokkal nagyobb fajszámban éltek zárvatermő virágos növények, mint eddig gondoltuk, s olyan élénk ősrovarélet alakult ki velük közösen, amely már a növények magas fejlettségű beporzására is alkalmas volt.

Tasnádi Kubacska András

Amikor kérésünkre Gócán Ferenc az Állami Földtani Intézet laboratóriumában megvizsgálta az ajkaitot, megtalálta benne a kopált kiválasztó zárvatermő növények virágporát (pollenjét) is.

Az ajkai ősgyantának is megvannak a maga rovarzárványai. Legtöbbjük egészen apró, milliméteres állatka, amiket részben a szél sodort a lágy kopálgyantacsöppekre.

KÉRDEZZ — FELELEK

Szigeti Ottó budapesti olvasónk kérdezi: Hol terem és mire használható az Antiaris toxicaria nevű növény?

Natter-Nád Miksa válaszol:

Az Antiaris toxicaria, azaz a jávai méregfa vagy upaszfa Hátsó-Indiának és a Szunda-szigeteknek 20—30 méter magasra növő, a csalánfélék családjába tartozó fája. Sok babona és mende-monda fűződik hozzá. L. T. Leschenault de la Tour francia botanikus (1773—1826), Dél-Ázsia, Polinézia és Dél-Amerika növényvilágának kutatója, Ausztrália flórájának egyik jó ismertetője írta le és nevezte el a japánoknál használatos „antjar" neve alapján. Ha a fa kérgét megvágják, tejszerű nedv ömlik belőle, mégpedig bőségesen. Ez a bőrre kerülve hólyagot húz, sőt veszedelmes fekélyt is okoz. A fa nedvét a malájok különféle bőrbajok ellen használják. A jávai és a borneoi bennszülöttek ebből a tejszerű nedvből készítették erősen ható híres mérgüket, az „upas antiar"-t. Nyílhegyeiket ezzel kenték be. Hatása olyan, mint a sztrichniné. Fájából régebben fétiseket és egyéb babonás tárgyakat s eszközöket faragtak. Háncsát ruházati célokra használják fel. Morfológiai érdekessége, hogy lepényvirágzata van, és nagy mennyiségben fejlődő apró virágai egy lepény alakú lemez üregeiben rejtőznek, s hogy a termőnek két, vonal alakú bibéje van.

Következő számunk tartalmából

Bezerédj István — Mire van és mire nincs áramunk? — Hogyan születnek az állatok? — Szumátra — Épületkárok a statikus szemével — A szem védelme munka közben — Dióhéjban

dik az, ami a tiepolói művészetben rejtelmesnek tetszett eddig: e tizennyolcadik századi velencei festőnek Rubens-sel való összefüggése. Kettőjük között Lys volt a közvetítő. Mikoriban ez a művész Velencébe került, olyan képeket festett, amelyeket stílusra, előadásra, színfelfogásra alig lehet megkülönböztetni Rubens műveitől. Viszont halála előtt készült képeit sokáig Tiepolo kezeműveinek nézték. Piazzettát is hosszú sorozatnyi kiváló munka képviseli a kiállításon. Különösen szép alkotása »Szeplőtelen fogantatás«-a, melyet a pármai múzeum küldött a kiállításra. Sebastiano Ricci fölszínes művészetét a kiállítás nagy anyaga sem teszi kedvezőbb hatásúvá. Annál imponálóbb jelenség Tiepolo, kinek 22 műve gyűlt össze a kiállításra, köztük egy sor különben nehezen hozzáférhető magántulajdonbeli olajvázlata. Mellette fiának, Domenicónak sincsen szégyelnivalója. Jól van képviselve a kiállításon az arcképfestő Alessandro Longhi, ki festői tulajdonságaival messze felülmúlta genrefestő apját, Pietrót, gyöngécskén ellenben Canaletto, kinek csak párisi magántulajdonból kölcsönkapott San Giorgo Maggioréja igazán művészi munka. Guardi mint oltárképfestő kiábrándítóan hat. Szerencsére egy XVIII-ik századi himes selyemszövettel kárpitozott szobában apró tájképeinek egész sorát állították ki. Szebbnél szebb alkotások és egyébként alig megközelíthető, mert túlnyomórészt magántulajdonból származnak. Belotto a kiállításon szinte kedvezőbben szerepel, mint mestere, Canaletto. Rosalba Corrierának is számos pasztellja látható. Carlevari, Galliari, Cignaroli, Beaumont művészete a velencei iskola hanyatló korát mutatja be. Gandolfiban utolsó szikrája lobban föl a tiepolói művészet szellemének. A kiállítás eredménye hihetőleg a sei- és settecento iránt való tudományos érdeklődés fokozódása lesz.

BASKIRCEV MÁRIA HAGYATÉKA. Baskircev Mária édesanyja meghalt nemrég Nizzában és hagyatékában megtalálták híres leányának még eddig kiadatlan több levelét. Ezek az írások a közeljövőben nyilvánosság elé kerülnek és bizonyára teljesebbé teszik majd az ifjan meghalt geniális leánynak képét, amelyet háromkötetnyi naplójegyzetéből és néhány leveléből ismerünk.

LYKA KÁROLY ÜNNEPLÉSE. Monumentális munkájának »A táblabíró-világ művészeté«-nek megjelenése alkalmából meleg ünneplésben részesítették Lyka Károlyt a Szinyei-Társaság tagjai május 17-én. Az ünnepi lakomán a közoktatásügyi kormány is képviseltette magát Nagy Árpád miniszteri tanácsossal, miután Pekár államtitkár elutazása miatt nem jelenhetett meg rajta. Meleghangú levelét Nagy Árpád olvasta föl, ki felköszöntőjében Lykát az írót és a tanítót, a felcseperedő művésznemzedék szeretett vezetőjét ünnepelte. Csók István elnök és Jeszenszky Sándor titkár szép beszéde után Lyka köszönte meg keresetlen szavakkal s az őt jellemző szerénységgel az ünneplést.

TOMMASO VINCIDORE. Dr. Alfred Fischel, az ismert műtörténész újabb kutatásai eredményeképpen stílustörténeti alapon kimutatja, hogy egy kiváló rézmetsző, ki műveit játékkockával jelezte s ezért mint »Meister des Würfels« szerepelt a művészettörténetben, nem más mint Tommaso Vincidore bolognai mester, ki Raffael tanítványa, Dürer barátja volt és Marcantonio Raimondi stílusában dolgozott. Eszerint ő készítette az Ámor és Psyche-sorozatot 1536-ban Németalföldön.

A REIMSI SZÉKESEGYHÁZ RESTAURÁLÁSA. A háború barbarizmusának áldozatul esett reimsi székesegyház restaurálása nagyban folyik. A restaurálási munkálatok vezetésével M. Deneuxt bízták meg, ki alapos, gondos munkát végez. — A szétroncsolt szobrászati részek töredékeinek összeállítása nagy fáradsággal jár s csak lassan haladhatnak előre, mert minden elővigyázat dacára is igen sok értékes, és pótolhatatlan alkatrész került ki külföldre. Újabban — mint Vitry a »Revue de l'Art«-ban írja — a katedrális szobrászati díszéhez tartozó három újabb fejet sikerült összeszerezni. Egy szakállas férfifej s valószínűleg a keleti homlokzat baloldali kapujáról Marchall Besnardtól; egy kis maszk a Szent János-szobor talapzatáról és egy remekbe faragott angyalfej, melyet még nem tudnak egyelőre hova helyezni.

MODERN FRANCIA MESTEREK A VELENCEI KIÁLLÍTÁSON. Velencébe a francia művészet nagy apparátussal vonult fel ezúttal. Négy pavillont töltenek meg a beküldött francia munkák. A kiállító művészek: Maurice Denis, Pierre Bernard, Émile Bernard és Charles Guérin, két teljesen külön termet szenteltek Nandin és Ouvré rajzainak. A többi teremben: Besnard, Ménard, Blanche, Le Sidaner, Monet, Raffaëlli, Cottet, Lucien Simon, Henri Martin, Signac, Marquet Flandrin, Lebosque, Marchand, kik közül az utóbbi három még eddig nem szerepelt a periodikus velencei kiállításokon. — A szobrászok közül: Bourdelle, Maillol, Joseph Bernard, Bartholomé és Blanchard szerepelnek munkáikkal a kiállításon.

EGY FRANCIAORSZÁGBA VISSZAKERÜLT WATTEAU-RAJZ. A Párisban megtartott tavaszi aukciók közül a legizgalmasabbak egyike volt a Max Brun-gyűjtemény árverése. Leghevesebb küzdelem egy Watteau-rajz körül fejlődött. A lap három négerfejet ábrázol (fekete és vörös krétarajz), mely végül is David Weill, az ismert francia amatőr birtokába jutott körülbelül 150.000 frankért. A rajz, míg ide került, igen értékes gyűjteményekben szerepelt; P. J. Mariette jelzését viseli, majd halála után Seurat műgyűjtő tulajdonába ment át 300 livreért. Ekkor eltűnik, hogy ismét Angliában bukkanjon föl, a James-Collection-ban, 1878-ban a South Kensington Múzeumban volt kiállítva s ez alkalommal — egy ma már igen ritka — albumban is szerepel (Twenty six drawings by Watteau ... the property of miss James London. 1878 pl 6.). 1891-ben miss James hagyatékának árverésén már nem volt a gyűjteményben. E rajz egyike Watteau legszebb négertanulmányainak.

KAVARODÁS EGY GÉRICAULT-KÉP KÖRÜL. Kevéssel ezelőtt a párisi Hôtel Drouot-ban megtartott aukción igen sok kép feltűnő olcsón kelt el, közöttük egy Géricault-sorozat is, mely mint Géricault-utánzat került kikiáltásra. Midőn azonban egy »Modern iskola« jelzéssel ellátott szakállas férfifejet ábrázoló képét csekély 300 frankkal kiáltották ki, két vetélytárs gyors egymásutánban 31.000 frankra verte föl az árát. A képet a Trevisoi herceg vette meg, kit nyilván idején felvilágosítottak arról, hogy a kép egy eredeti Géricault s egyik tagja a »Les Faux« c. sorozatnak. A kép keretén azelőtt állítólag mesternévvel ellátott jelző táblácskát viselt, mely később elveszett.

MEGKERÜLT HOUDON-SZOBOR. A római Museo delle Terme raktárából előkerült Houdon Keresztelő Szt János szobra, melyet 1768-ban készített a Sta Maria degli Angeliben levő Szt. Bruno-szoborhoz pendantul. A szobor, melynek 1887-ről maradt utolsó írott nyoma, azóta nyomtalanul eltűnt. S minthogy a róla készült öntvény, melyet Houdon az 1769-iki párisi Salonban mutatott be, szintén elveszett, máig egyetlen példánya sem volt ismeretes a szobornak. A Museo delle Termében felfedezett Szt. János a művész tanulmánya volt a végleges szoborhoz.

EGYESÜLETEK

A SZINYEI-TÁRSASÁG MÁJUSI ÜLÉSE. A mult ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után Jeszenszky Sándor r. tag terjesztette elő inditványát a magyar képzőművészet történetének megirása, illetve az ehhez szükséges adatgyüjtés megindítása iránt. Inditványát részletesen megindokolta. A taggyülés egyhangú lelkesedéssel elfogadta az inditványt azzal, hogy az adatgyüjtés költségeinek fedezéséről a Társaság gondoskodni fog. Ezután a titkár bemutatta az igazgatóság előterjesztését a műtárgyak lajstromozásáról. A Társaság jogi bizottsága, mely most a képzőművészeti szerzőjogi törvényjavaslat kidolgozásával van elfoglalva, szükségesnek látja, hogy mint az irodalmi, főleg színpadi művek szerzőjogi védelmük érdekében lajstromoztatnak, a képzőművészeti alkotások is lajstromba vétessenek. A képzőművészeti szerzői jog védelme e lajstrom nélkül nem lehetne elég hatásos, különösen a »Droit de Suite«, a műtárgy minden újabb elidegenítéséből a szerzőnek biztositott tantième-joga kivánja ezt a lajstromozást. A jogi bizottság ennek megvalósitása végett fordult az igazgatósághoz, mely örömmel fogadta ezt a tervet annál is inkább, mert e lajstrom más szempontból is kivánatos. Először művészettörténeti és kultúrhistóriai szempontból lenne fontos annak létrejötte, de a műgyüjtés és műkereskedelem érdeke szempontjából is kivánatos a lajstromozás. Természetesen az állam, az összes illetékes hatóságok, a kiállitási helyiségeket fenntartó egyesületek és képzőművészeti egyesületek (Benczúr-Társaság, Czéhbeliek, Kéve, Képzőművészetek Egyesülete, Rézmetszők, stb.) felügyelete alá akarja helyezni ezt a lajstromozást, képviselőikből alkotott bizottság formájában. A lajstromozás kiterjedne a multra és az élő és megholt művészekre egyformán. A megholt művészek közül felvétetnek mindazok, kiknek elhúnyta óta még nem telt el ötven év, vagy műtörténelmi szempontból felveendők. Élő művészek közül mindazok, kik a felügyelőbizottságban képviselt egyesületek tagjai, vagy akiket a bizottság juryje e célból felvesz. A taggyülés elfogadta az igazgatóság előterjesztését s megbizta a titkárt a lajstromozás előmunkáival. A jánoshalmi Nemes Marcell-féle külföldi tanulmányi ösztöndijra húsz pályázó jelentkezett. A döntés rendkivüli közgyülésen történik június 2-án.

A MŰ-, RÉGISÉG- ÉS KELETI SZŐNYEGKERESKEDŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE 1922. május 5-én Réthi Zsigmond elnöklete alatt választmányi ülést tartott. Több kisebb fontosságú szakmai ügy letárgyalása után Réthi Zsigmond elnök jelentést tett a választmánynak az új magyar autonóm vámtarifa előkészitő munkálataira vonatkozólag, mely munkálatokban az elnök a Magyar Kereskedelmi Csarnok megbizásából résztvett és nevezetesen az antik bútorok, az iparművészeti tárgyak és festményekre vonatkozó vámtételeknél ért el a kereskedelem számára igen értékes eredményeket. A választmány az elnök jelentését köszönettel vette tudomásul. Bejelentette elnök, hogy a rendes évi közgyülés (melyet a mult héten tartottak meg) a múzeumok igazgatóit az egyesület disztagjaivá választotta és bemutatja a választmánynak Petrovics Eleknek, az Országos Magyar Szépművészeti Múzeum, továbbá Végh Gyulának, az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum főigazgatóinak köszönő levelét. Bejelentette az elnök, hogy a közgyülés Steiner Lajos urat, az egyesület megalakitása körül szerzett nagy érdemeinek elismeréseül szintén disztaggá választotta. Steiner is levélben köszönte meg a kitüntetést. Ezután a választmány több adminisztratív ügyet intézett el.

IRODALOM

SZINYEI-MERSE PÁL ÖNTUDATOSSÁGA. *(Válasz.)* Farkas Zoltán a Szinyei-emlékkönyvben megjelent Szinyei-tanulmányom egynémely pontjára kritikai megjegyzéseket tett. Amennyiben általános problémákat érintenek, legyen szabad azokra válaszolnom. Farkas forradalmárnak tartja ugyan Szinyeit, de mégsem ismeri el öntudatosságát. Én öntudatosságát hangsúlyozom, de tagadom, hogy forradalmár lenne. Lyka csak azt állitja, hogy a koncepció pillanatában nem sejtette, mily horderejű problémát oldott meg, — de kérdem: a koncepció után? Mikor az eredményt látta? Mikor észrevette azt a nagy ellenzést, melyet kivált? Szinyei azáltal, hogy visszavonult, igazolja azt, hogy tudatosan cselekedett. »Jobbat nem tudok, minek akkor többet?« — gondolta és félreállott. Igen, már a *fiatal Szinyei* tudatos alkotó volt, amire számos bizonyságot lehet találni. Egypárra már e tanulmányomban hivatkozom: egy régi rajzlapján talált németnyelvű feljegyzésére, mely a plein air problémáját világosan formulázza. Újabban felszinre került Szinyeinek két, még 1904-ben kelt levele Wolfner Gyulához, melyeket Wolfner gyüjteményéről irt könyvemben publikáltam: Szinyei kezdettől fogva tisztában volt »művészettörténeti jelentőségével«, mely nem a szigorú naturalizmus elméletére vonatkozott, mint Farkas véli, ellenkezőleg, ifjúkori műveire, a szétszórt világitás problémájára, főleg a szinkérdésre, ahogy azt korai vázlataiban jelzi, a *Majálisban* megoldja. Sőt, Szinyei tisztában volt fejlődése fázisainak jelentőségével, amint azt egy másik, Wolfnerhez irt leveléből látjuk, ahol a kettős Böcklin-hatást és annak stilformáló erejét felismeri és a maga művészetének alakulatába beállitja úgy, ahogy én azt teljesen önállóan — Szinyei-életrajzomban kifejtettem. Szinyei tudatosságának egyik döntő bizonysága ez.

Azonban visszaemlékezem most egy újabbra is. 1900-ban, tehát mikor még Szinyei az ő első kollektiv kiállitására nem is gondolt, mikor mint egyszerű képviselő élt a fővárosban, nagyritkán állitva ki a Műcsarnokban, mikor őt a nagybányai festők szük csoportján kivül senki sem ismerte, mikor jelentőségét még senki sem ismerte fel, tehát 1900 őszén, a velencei kiállitás magyar termének előkészitő munkálatai közben, festő barátaim tanácsára fordultam Szinyeihez, kérve őt arra, hogy vegyen részt az emlékezetes velencei kiállításon a fiatalok élén. Szinyei ekkor felbotorkált Rottenbiller-utcai negyedik emeleti lakásomra s behatóan ismertette velem művészi pályáját. A velencei kiállitás katalógusához irt előszóban e közlések alapján jellemeztem Szinyei tragikus pályáját s az egyes művészek életrajzaiban Szinyei adatai közt hangsúlyoztam, szószerint közölve azt, amit mondott, hogy a plein air törekvések úttörője, kinek műveiben »la verità dell'osservazione era resa con una tecnica ardita«. Szinyei tehát ezt, a *tecnica arditá*-t hangsúlyozta, oly időben. mikor ezt mások még nem ismerték fel, ami éppenséggel nem azt bizonyitja, hogy ő amolyan naiv gyermek, aki kapkod a hold után, ellenkezőleg, Szinyei tudta, hogy mit jelent a *Majális*, mi vezette, mire törekedett. Ez tehát »öntudatos tovafejlesztés«, ha nem is forradalom. Nem forradalom, ha még úgy ellenkezett is az akadémiával, mert belekapcsolódott egy másik, egy épp oly nagy hagyományba, a Veronesék, Goyák hagyományába, kikre Szinyei folyton hivatkozott.

Dr. Lázár Béla.

13944. — Budapest, az Athenaeum r.-t. nyomása.

A kiadásért felelős: dr. Kaffka László.

A Műbarát 1922. II. évf.

Szinyei Merse Pál K

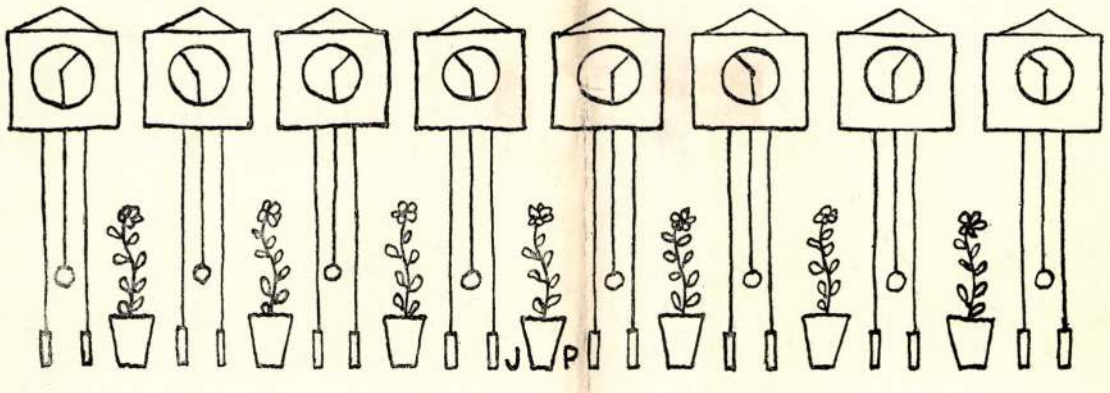

HAZAI KRÓNIKA

SZINYEI MERSE PÁL MÜNCHENI KIÁLLÍTÁSA. A müncheni Piloty-kiállításon, melyet 1909 tavaszán a Heinemann cég rendezett, nagy feltünést keltett Szinnyei Merse Pál néhány, még a Piloty-iskolában vagy legalább ezidőben festett vázlata. A német kritikát meglepték a mester ifjúkorának ezek az eredeti, színekben gazdag alkotásai. Nem tudtak betelni szépségükkel és sehogy sem tudták megérteni, hogy teremhetett ily önálló színlátó művész ilyen környezetben? (A német kritikák, melyek Szinyeivel foglalkoztak, megjelentek azóta egybegyűjtve Malonyai Dezsőnek, Szinyei Merse Pál-ról írt művében. Művészeti Könyvtár, szerk. K. Lippich Elek p. 106—109.). Pleinair törekvéseket láttak 1869-ből és kifejlett pleinairt 1875-ből való vázlatain. Mi ennek a nyitja? Erre a kérdésre akarván felelni, e sorok írója a müncheni IX. nemzetközi művészettörténeti kongresszuson előadást tartott (l. Művészet VIII. 402.) a mester művészi fejlődéséről, még 1909 szeptemberében, amely alkalommal a Heinemann-céggel abban is megállapodott, hogy az idei tavaszon bemutatja a magyar mester egész művészi fejlődését. Időközben Meller Simon a berlini Secessioban rendezett magyar kiállításon külön termet szentelt a mester 20 művének- amelyek Berlinben is méltó feltünést keltettek és szerető méltánylásra találtak. (Művészet IX.) Ezen előzmények után könnyen megérthető, hogy a müncheni művészkörök nagy érdeklődéssel fogadták Szinyei nagy, 31 művét magában foglaló külön kiállítását, mely április 3-án, vasárnap délelőtt nyílt meg a Lenbachtéri Heinemann-galeriában.

Ennek a beszámolónak az a feladata, hogy a kiállítás intimitásait sorolja fel hisz a külsőségeivel eleget foglalkoztak a napilapok.

Szinyei Merse Pál 1864-tól 1870-ig, aztán 1872-től 1873 végéig élt Münchenben, ahol az akadémiát végezte. Társai közé tartozott többek közt Leibl, Gabriel Max, Makart, Benczur, Liezenmayer, Defregger, Grützner, Gysis — tanárai közé Wagner Sándor és Piloty — s mikor a német-francia háború után visszajött újra Münchenbe, műteremszomszédság révén jó barátságba lépett Boecklinnel is. Ezt a korszakát részletesebben ösmerhetik olvasóink azon közleményből, melyben Münchenből keltezett ifjúkori leveleit ismertettük. (Művészet, VIII. 122.)

Most kiállítása alkalmából, együtt lehettem a mesterrel Münchenben s belekerültem régi barátainak körébe. Mindjárt a megnyitás napján megjelentek régi barátai, köztük Wopfner, Toby Rosenthal, Otto Seitz, akik mindnyájan meghatottan gondoltak vissza a régi szép időkre. Gabriel Max-ot csúzos bántalmai szobájához kötik s így őt Szinyei kereste fel. De volt tanára, a napokban nyugalomba vonult, de még mindig daliás tartású Wagner Sándor maga jött el a kiállításra és örvendezett volt tanítványa sikerén. Müncheni követünk Velics Lajos a megnyitás napján ebédett adott melyen az ősz Defregger is megjelent s azonkívül Wagner Sándor, Leo Putz, a kire saját elbeszélése szerint az 1901. nemzetközi kiállításon látott Majális feledhetetlen benyomást gyakorolt, ott volt még Strobentz, a fiatal Ferenczy Valér s a mester barátai. Wagner Sándor sokat beszélt a régi Münchenről, amikor a Piloty iskola oly nagy szerepet játszott életükben, megemlítette az 1868-iki nagy kivándorlás históriáját. Természetesen — mint Szinyei

Művészet 1910. évf

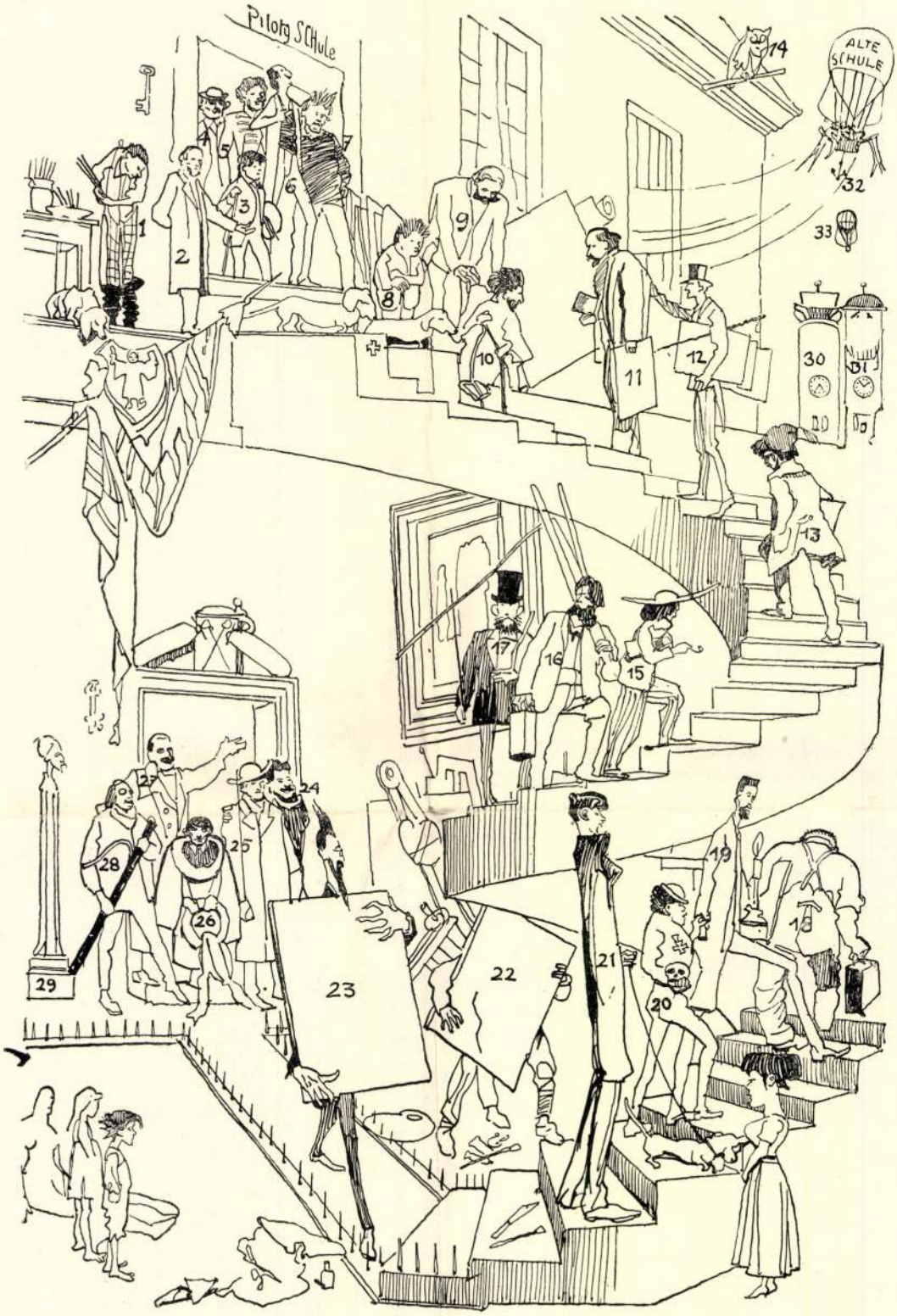

1. A modell, Frauenreiter. — 2. Adamo Max, festő, szül. 1837. — 3. Benczur Gyula, szül. 1844. — 4. Grützner Eduárd, festő, szül. 1846. — 5. Szinyei-Merse Pál, szül. 1845. — 6. Liezen-Mayer Sándor, 1839—1900. — 7. Id. Herterich Lajos, festő, szül. 1856. — 8. Max Gabriel, festő, szül. 1840. — 9 Berres, ezredes, festő. — 10. Makart Hans, festő, 1840—1884. — 11. Bolonachi Konstantin, festő. — 12. Schneider Hermann, festő, a Flieg. Blätter tulajd. fia. — 13. Gysis Miklós, festő, 1842—1901. - 14. Schütz, festő. — 15. Berger, festő. — 16. Defregger Ferenc, festő, szül. 1835. — 17. Meisel, festő. — 18 Leibl Vilmos, festő, 1844—1900. — 19. Kurzbauer Ede, festő, 1840—1879 — 20. Barth, festő. - 21. Kaulbach Hermann, festő, 1846 1907. — 22. Egy hordár. — 23. Kraus, festő. — 24. Wagmüller, festő. — 25. Wopfner József, festő, szül. 1843. — 26. Rosenhal Toby, festő, szül. 1843. — 27. Jung, festő — 28. Seitz Ottó, festő, szül. 1844. — 29. Munthe Gerhard, festő, 1849—1899. — 30. Gussow, festő. — 31. Knab, festő. — 32—33. Alte Schule (a kirepülő régi tanítványok, Wagner Sándor, szül. 1838., Lenbach, 1836—1900. stb.).

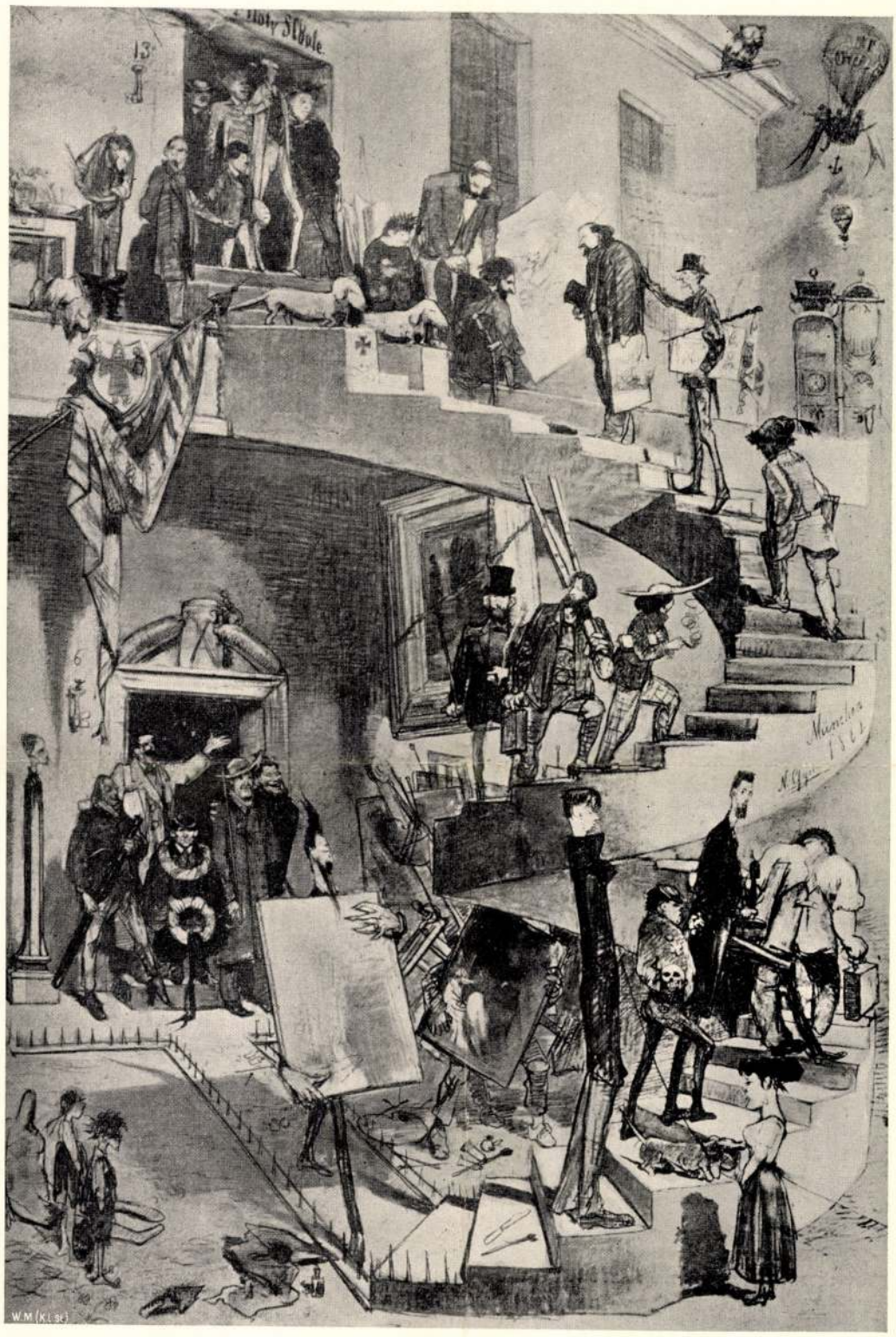

KIVONULÁS A PILOTY-ISKOLÁBÓL
GYSIS RAJZA

életirója — érdeklődtem a história iránt. Wagner Sándor meghívott magához, hogy a történetet ne csak elbeszélje, de hogy megmutassa e kiszállás rajzbéli emlékét is, melyet volt tanítványa, a későbbi jeles dekorációfestő, a görög származású Gysis rajzolt.

Wagner Sándor tudvalevőleg 1866-ban segédtanár lett a müncheni akadémián; az Anschütz-iskolában, zsúfoltsága miatt már nem dolgozhattak a növendékek, Piloty pedig csak a legjobb növendékeket vette fel, oda bejutni igen nehéz volt. Átmeneti iskolának állították fel Wagner katédráját. Hozzá már április havában került Gysis, utána később Szinyei — s természetesen mindenik lelkében az a vágy lappangott, vajha bejuthatna ő is a szentélyek szentélyébe, Piloty iskolájába.

Gysis naplója (l. Montandon életrajzában, Künstler-Monographien p. 33.), valamint Szinyei levelei ékes tanubizonyságai ennek a lappangó sóvárgásnak, míg végre 1868-ban mindnyájoknak sikerül bekerülni a Piloty-iskolába, mert mások viszont onnét eltávoztak. Ez nagy esemény volt az Akadémián. Gysis ekkor megrajzolta ezt a históriát és a rajzot kedves mesterének, Wagner Sándornak ajánlotta fel, akinek szivességéből itt közöljük. Szinyei Merse nagy érdeklődéssel nézte ifjúkorának e kedves emlékeztetőjét s nem tudjuk Gysis karakterizáló erejének vagy Szinyei bámulatos formaemlékezetének tulajdonitsuk e, de tény, hogy minden egyes alakot azonnal felösmert s igy abban a helyzetben vagyunk, hogy a jellemző karikaturákat nevekkel láthattuk el. A legérdekesebb alakok egyike (a 18. sz.) Leibl, hátulról látszik, amint festékesdobozát és vásznát maga cipeli, — a nagy, sarkos, nehézkes mozgású parasztfi — aztán a nagyszakállas, staffeleiját balvállára kapó Deffregger (a 16. sz.), a nyurga Hermann Kaulbach, ki nemrég halt meg (a 21. sz.). Fönn, az emeleten a Piloty-iskolában, ott állnak az ajtóban az iskola régi emberei, Szinyei magyarsujtásos ruhában (az 5. sz.), a kis Benczur (a 3. sz.), mellettük Liezenmayer (a 6. sz.) megy le a lépcsőn, egy másik csoport, köztük a rövidlábú Gabriel Max (a 8. sz.) fogadni az érkezőket, kik közt, török sapkában ott lohol Gysis is (a 13. sz.). Egytől-egyig érdekes alakja a művészettörténetnek! De mennyi érdekes emléket juttathatott eszébe a két öreg mesternek, Szinyeinek és Wagnernek, amint ott ültek a nagy szalónban s visszagondoltak arra, ami elmult és immáron vissza nem jő . . .

A következő napokon megkezdődött az udvar felvonulása a Szinyei-kiállításba, a régensherceg kezdte és az udvar minden tagja követte. A hét közepén, 9-én udvari ebédre is hivatalos volt a mester, amikor a régensherceg, az ebéd utáni meghitt beszélgetésben, maga mellé ültetve őt a kerevetre, nagy melegséggel nyilatkozott azokról a szenzációkról, melyeket benne főleg a Majális s a parkrészletek keltettek. A nápolyi királyné, Lipót és Sigfried királyi hercegek, Gizella főhercegnő, Klára hercegnő mind siettek elragadtatásuknak kifejezést adni, Lajos bajor herceg pedig egyenesen magyar nyelven fejezte ki köszönetét a nyujtott élvezetért. A kiállítást igen sokan látogatták, maga Tschudi tanácsos a bajor képtárak igazgatója, többször is elment, hogy gyönyörködjék a Majális szépségében, melynek — mint e sorok írójának mondta — csendéletrészletre felülmul mindent, mit e nemben alkottak.

A sajtó pedig érdeklődéssel fogadta a kiállítást. Már a katalogusban Fritz von Ostini, a „Münch. Neueste Nachrichten" műbirálója nagyterjedelmű tanulmányt irt, mely e sorok írója fordításában, „Az Ujság" ápr. 3. számában magyarul is megjelen. De ezenkívül beható kritikát irt Ostini lapjában is. „Die Szinyei-Ausstellung bei Heinemann" címmel (ápr. 7-én), ahol a mester legjobban festett művéről, a „Fehér fáról" szólván megjegyzi, hogy ez a mű — melyet szerzője 65 éves korában festett — azt bizonyitja, hogy felfogásában és alakító erejében Szinyei irigylésre méltó fiatalságot tudott megőrizni.

Úgynevezett sajtósikeréről hadd számoljon be ez a kimutatás:

Tárcákat irtak: a müncheni „Allgemeine Zeitung" ápr. 23. (Dr. Otto Fischer), a berlini „Der Tag" máj. 4. (Georg Hirschfeld), a „Pester Lloyd" (A. Latzkó), a „Wiener Abendpost" ápr. 21. (Erich Felder), a „Bayerischer Kurir" ápr. 6. (Conte Scapinelli), a „Münchener Post" ápr. 6. (Goswein). az „Augsburger Postzeitung" ápr. 8. (Dr. A. W.).

Beható méltatást irt a „Cicerone" (8. füzet), a „Kunst für Alle" (16 füzet) s rövidebb közleményeket a „Frankfurter Zeitung" ápr. 7., a berlini „Norddeutsche Allgemeine Zeitung" ápr. 7., a „Münchener Zeitung" ápr. 10., az „Augsburger Abend-Zeitung" ápr. 25., a „Münchener Woche" ápr. 16., a lipcsei „Kunstchronik" ápr. 20, a „Kölnische Zeitung" ápr. 10.

Mindezen közlemények megegyeznek abban, hogy a mester jelentőségét elösmerik és méltányolják s csattanós bizonyitéka ennek az a körülmény, hogy a „Jugend" megszerezte a mester hat művének színes reprodukálási jogát, a „Kunst für Alle" pedig ez alkalommal adta ki (14. füzet) magyar számát, melyben e sorok írójának kommentárja mellett a magyar moderneket gazdagon illusztrálva mutata be.

A müncheni kiállításból a mester néhány műve a dr. Térey Gábor által rendezett berlini nagy kiállításra ment, amely alkalommal a berlini sajtónak újra alkalma nyilott megemlékezni a mesterről. S tette ezt ismét a legnagyobb szeretettel. A „Kreuzzeitung"-tól a „Berliner Tageblatt"-ig minden árnyalatú ujság hódolattal emlékezik meg a

heit" (Reichsanzeiger, máj. 10.). Ilykép a berlini kiállításnak a Majális az egyik középpontja lett, mint a lipcsei „Künstlerchronik" mondja: „das Bild bildet einen Clou der Ausstellung" (máj. 13.).

Nem tanulságos-e, hogy egy 1873-ban festett magyar kép az 1910. berlini kiállítás clou-ja lett? Ez már négyszer állotta ki a kilenc év próbáját. Nyugodtak lehetünk, ki fogja állani az elkövetkező kilenc évek hosszú sorát is.

DR. LÁZÁR BÉLA

lástól. A legszörnyűbb katasztrófától, amely festőt érhet. Hasztalan vigasztalták, hiába beszéltek lelkére, hiába mondogatták, hogy alaptalan vagy legalább túlzott a félelme. Szerencsére a fenyegető baj elmúlt. De Joó Béla régi munkakedvét nem kapta vissza többé. Az addig oly vidám, oly kedélyes fiatal embernek mintha akaratereje megbénult vagy régi kedve örökre elszállt volna.

Alig-alig dolgozott valamit. Az ecsethez ritkán nyúlt, inkább a zongorából csalt ki magának vigasztalást. S szülei birtokán gazdálkodott. Szinte úgy látszott, hogy szakít régi művész ideáljával.

Lassankint azonban urrá lett a töprengései fölött. Néhány esztendei tétlenség után 1904-ben újra festegetni kezdett.

Ekkortájt telepedett le Szentesen Fridrich János fényképész, aki maga is foglalkozik festészettel. Egymást sarkallva s egymástól kedvet kapva dolgoztak aztán. Joó Béla különösen a legutóbbi három-négy év alatt szorgalmasan festett.

S első sorban szülőföldje vidéke volt az, amely most lekötötte. A müncheni atelier-munkák után most az alföldi tájak egész sora kerül vászonra. Hisz még akkor is, amikor gazda módjára ki-kiment a tanyára, minden festőszándék nélkül, akaratlanul is ott csüngött a tekintete a széles és alacsony látóhatáron, a rónaság hímes szőnyegén, az ég bodor felhőin. Az alföld volt az, amelyet tanulmányozni kezdett, behatóbban, mint valaha. Művészetének ez a második korszaka elüt a münchenitől. Akkor a szobavilágítás tónusfinomságait, egy-egy akt finom formavilágát kutatta, egészen a Hollósy-iskola értelmében. Most egyszerre közvetlenné válik. Szélesen és erőteljesen kezdi festeni azt a neki oly meghitt vidéket. Látszik e tanulmányokon és vázlatokon, hogy nem pusztán festői vágy vezeti kezét, hanem ennek a földnek hő szeretete is. Igaz, évenkint ellátogat Erdélybe, bátyjához, Joó Károly dr.-hoz s gyönyörködik a hegyes-erdős világban, de vágya mégis visszahúzza igazi szerelméhez, az alföldhöz.

Egy ilyen alföldi képe került a szegedi néprajzi múzeumba is. Nagyon büszke volt erre a sikerére, mert ő maga senkit sem kért a közbenjárásra.

Egyre erőteljesebben, egyre behatóbban foglalkozik művészete kedves tárgyával, midőn mult év október havában megázott, átfázott s halálos betegség fogta el. A daliás, erős férfi eleinte nem sokat törődött vele, de a betegség ágyba döntötte. Tüdő- és mellhártyagyuladás támadta meg. Nem volt menekvés. 1909 november 27-én halt meg Szentesen.

Széptehetségű és szépreményű fiatal művészt vesztettünk el benne.

Művészet 1910-ből

HAZAI KRÓNIKA

MAGYAR FESTŐK A BERLINI SECESSIÓBAN. A „Művészet“ már hírül adta, hogy a berlini Secessio helyiségében február 5-én egy kiállítás nyílt meg tisztán magyar művészek munkáiból. A kiállítás, melynek szerencsés gondolata egy Berlinben élő írónktól: Hatvany Lajostól eredt, nevezetes kulturális vállalkozás volt, hatásában, eredményében pedig kulturális eseménnyé nőtte ki magát. Leleplezésszerűen hatott a németekre. Nemzetközi kiállítások nézésében kiérdemült, régi kritikusok bevallották, hogy sejtelmük sem volt erről a magyar művészetről, s a kiállítást úgy üdvözölték, mint egy ki nem kutatott tartománynak első megbízható hírmondóját. „A nemzetközi nagy kiállítások magyar osztályai soha még csak nem is sejtették azt a művészi életet, amelyet most látunk“ — írja Fritz Stahl a Berliner Tageblattban. „A modern művészet országának egy új tartománya tárult fel“ — olvassuk a Seemann-féle Kunstchronikban — „még pedig olyan, amelyben sok friss és eleven tehetség tör felfelé“. Oscar Bie (Berliner Börsen-Courir), Georg Hermann (Berliner Morgenpost) s mások szintén ezt a homályoszlató, felfedező jelentőségét, a „nemzetközi“ felvonulásoktól elütő hatását hangsúlyozzák a kiállításnak.

Mi ennek a hatásnak a titka? Mi történt tulajdonképen Berlinben? Nos, végre-valahára megtörtént az, amit rég vártunk, reméltünk: olyan külföldi kiállítás jött létre, amely túlnyomó részében a magyar művészet színe javából volt válogatva; amelyet nem a véletlen hordott együvé, hanem hozzáértő ember céltudatosan úgy állított össze, hogy ha nem is teljes összefoglalása, de legalább jellemző antológiája legyen művészeti kulturánknak, s mutatója azoknak a főbb állomásoknak, amelyeken festészetünk a modernségfelé vivő útjában keresztülhaladt.

Íme, a következők voltak képviselve a kiállításban: a holtak közül Munkácsy, az 1869 és 1883 közti időből való tizenkét képével, továbbá Paál László 1874-ből és 1876-ból való öt képével; az élők közül Csók István két képpel, Ferenczy Károly huszonnégy képpel, amelyek utolsó tíz évi termeléséből voltak válogatva, Ferenczy Valér öt képpel, Fényes Adolf húsz képpel, b. Hatvany Ferenc hat képpel, Iványi-Grünwald Béla négy képpel, Kosztolányi (Kann) Gyula kilenc képpel, Paczka Ferenc egy képpel, Perlmutter Izsák négy képpel, Rippl-Rónai József tizenhét képpel, Strobentz Frigyes kilenc képpel, Szinyei Merse Pál húsz képpel, amelyek közül tizennégy esett az 1869—74 közti időre, kettő 1878-ra, egy-egy pedig 1895-ből, 1896-ból, 1907-ből és 1909-ből való volt, Vaszary János hat képpel és három szőnyeg-tervvel. Külön, zárt csoportként csatlakozott ezekhez a művészekhez a gödöllői telepnek egy kollekciója, amely Kőrösfői-Kriesch Aladárnak nyolc képét és négy szőnyeg-tervét, Nagy Sándornak négy képét. hat szőnyeg-tervét, több rajzát és rézmetszetét, Nagy Sándornénak két színes rajzát és gr. Zichy Istvánnak egy szőnyeg-tervét foglalta magában; továbbá a fiatal festőknek ú. n. neoimpresszionista csoportja, amely a Könyves Kálmán-nál ezen a télen rendezett kiállítás anyagából Kernstok Károlynak három képét és több tollrajzát, Czigány Dezső és Czóbel Bélának, Márffy Ödönnek, Orbán Dezsőnek és Tihanyi Lajosnak két-két képét, Berény Róbertnek és Pór Bertalannak pedig egy-egy képét küldte Berlinbe.

Nem mondhatjuk, hogy egészen zárt, kerek csoport az, amely itt összekerült; de annyi bizonyos, hogy a kiállítók zömét, azokat, akik a kiállításnak színét, jellegét megadták, a törekvésnek határozottan felismerhető közössége fűzte össze. Azok sorából valók ezek a művészek, akik festészetünket az akadémikus, holt sablónokból kivezérelték; az új utakat kereső lázadók sorából, akiknek működése az életet, mozgást jelentette; akik a természetnek új, elfogulatlan módon való kikutatásában, a naturalista és impresszionista elvek diadalra juttatásában előljártak. Amit termeltek: legjavából való annak, amit kulturjavakban mostanig felmutathatunk, s van-e természetesebb, önként kínál

kozóbb gondolat, mint az, hogy az ő munkáikat vonultassuk fel a külföld előtt, ha számot akarunk adni művészeti törekvéseink eredményeiről? Eddig azonban ezek a festők csak elszórtan és másokkal vegyest jelentek meg a külföldi tárlatokon. A berlini kiállítás érdeme, hogy szerves csoporttá egyesítette őket; néhány kiválóbb, jellegzetesebb művész egyéniségét nagyobb kollekciók útján jól kidomborította; megkereste a multból a jelenbe vezető nyomokat, úgy, hogy meglehetős képet nyerhettünk arról az útról, amelyet fejlődő művészetünk haladtában befutott, kezdve a 60-as évek végének mozgalmas, szép idejétől, mikor a naturalizmus ifjító, áramlata végigjárta Európát, s egyikét kitünő művészünk révén mi is belekapcsolódtunk ebbe az európai nagy áramlatba.

Festészetünk igazi eleven életét és történeti jó emlékeit mutatta be tehát a kiállítás, s bár nem adott, és szerény eszközökkel dolgozó magánvállalkozás létére nem is adhatott mindent, amire szükség lett volna, hogy feladatát, kivált retrospektiv részében egészen betöltse, s bár nem egy jelenlevő kép láttára sajnálattal gondoltunk olyanokra, amelyek távolmaradtak: egészben véve mégis okosan kitervelt és kitünően végrehajtott munka volt az, amelyet Meller Simon, a kiállítás rendezője végzett. S hozzátehetjük: sikeres is. A kiállítás szolid, őszinte, s csaknem egyértelmű sikert hozott a magyar művészetnek. A semmitmondó rövid híradásokat leszámítva, körülbelül negyvenre megy azoknak a tárcáknak és más hosszabb lélekzetü közleményeknek a száma, amelyek a kiállításról német folyóiratokban és lapokban tudtunkra megjelentek, s alig egy-kettőt kivéve, valamennyi annak a komoly méltánylásnak a hangján beszélt felőle, amellyel egyik kulturnép szokott adózni egy másik kulturnép tiszteletre indító, derék munkájának. A próba fényesen bevált, s igazolta azokat, akik rég festészetünket, t. i. festészetünk javát tartották napjainkbeli kulturánk exportra legképesebb termékének, s amiatt, hogy eddigi külföldi próbálkozásaink nyomában nem járt igazi, döntő siker, egyedül a külföldre küldözgetett anyagnak különvalókat együvé erőltető, zagyva összeállítását okolták. Egy nevezetes európai centrum kritikájának közvéleménye állott most mellejük és szentesítette véleményüket.

Az első tehát, amit a német birálatokról megállapithatunk, az, hogy feltétlenül elismerik a kiállításnak előkelő, vállveregetést nem tűrő, a komoly számbavételt megkövetelő színvonalát. Egyetlen valamirevaló birálónak sem jut eszébe, hogy fitymálni próbálja, noha különben mindig szívesen hajlik erre a német kritika, valahányszor rólunk van szó. „Ez a kiállítás lefegyverzi a nagyralátást" — vallja meg őszintén a Frankfurter Zeitung. S most nézzük kissé közelebbről azt, ami még a birálatokban általánosabb jelentőségű.

„Testvérek közt vagyunk, — ez az uralkodó érzésünk ebben a kiállításban", — irta Fritz Stahl, a Berliner Tageblatt hangadó kritikusa. S mint az ujonnan érkezett családtagoknál szokás, ő is, a többi birálók is azt kérdik először: kire ütött a jövevény? A családi vonásokat tudakolják. Az eredmény, amelyre jutnak, nem lep meg minket; rég tisztában vagyunk azzal a természetes, a művészeti kultura közösségébe való belépésünkkel járó ténnyel, hogy festészetünkön jóformán mind átvonultak az európai áramlatok. Különösen a francia festészet befolyását hangsúlyozzák a kiállítás birálói, s ezzel ismét természetes, tudvalevő tényt jegyeznek fel; az uj irányok nagyobbrészt Franciaországból indultak útjokra, s nemcsak reánk voltak döntő befolyással, hanem más népeire is Európának, melynek művészete mindinkább organikus egységgé vált a XIX. század folyamán.

Jobban érdekel a német irók véleménye arról a kérdésről, hogy miképen dolgozták fel művészeink az idegen hatásokat; hoztak-e létre önálló értékeket, vagy pedig nem jutottak tovább a puszta utánzásnál? Ime, néhány jellemző nyilatkozat, mely egyenesen erre a kérdésre felel: „Jóformán sohasem puszta utánzás az, amit nyujtanak" — irja a már többször idézett Fritz Stahl. „Körülbelül úgy áll a dolog, mint a svédeknél: a hosszú párisi tanulásra az otthoni munka ideje következik, amely a természetnek és a légkörnek sajátosságával sajátos művészi kifejezésmódra kényszerít. S jellemző, hogy a festők egyike sem szegődik egyetlen mesterhez, hanem mindig egészbenvéve szívja fel a kor művészetének szellemét." — „Amint a magyar nyelv folyvást gazdagszik úgy, hogy magába szedi és feldolgozza idegen nyelvek szókincsét és fogalmait... akképen a magyar művészet is mindig készen áll idegenből jövő ösztönzések befogadására" — olvassuk a Localanzeigerben. „Azonban sohasem szolgai utánzás az, amit művelnek, hanem állandó feldolgozása, a maguk kifejezésmódjába való átültetése az idegennek... Akármennyire fogékony is a magyar művész, magyar föld ragad a sarujához." Hasonlóképen hangsúlyozza a magyar festőknek az idegen hatások értékesítésében való önállóságát a Frankfurter Zeitung, a Freisinnige Zeitung stb.

Olyan biráló, aki egyenes utánzásban látná a magyar festészet jellemző vonását, nem akad a komolyan számbavehetők közt. Azonban nem egy hang szól arról, hogy festészetünk fejlődése és léte nem organikus; nincs határozott, sajátos jelleme; hogy festőinknek nem igen sikerült a külföldön, főleg Franciaországban elsajátított tanításokat önállóan feldolgozni, s a nyugati befolyásokat nemzeties célzatokkal olvasztani össze. Igy a Kunst und Künstler-ben K. S. (Karl Scheffler) a következőképen vezeti be a magyar festők kiállításáról szóló birálatát: „A magyar kiállításnak nincs elhatározó nemzeti bélyege. A magyar festészet egészen híján van a tradiciónak s ezért önválasztotta tradiciókra van utalva. Ezeket régóta Bécsben,

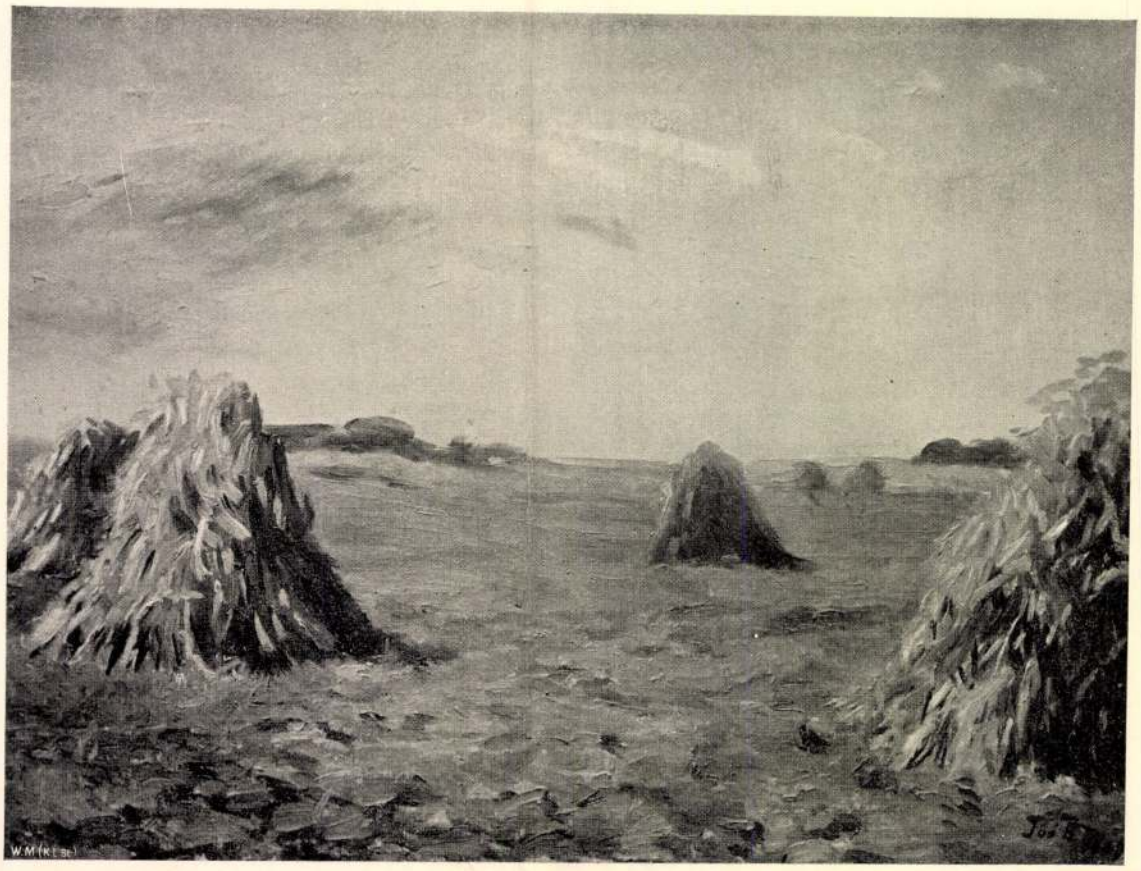

SZÁNTÓFÖLD
JOÓ BÉLA FESTMÉNYE

Düsseldorfban és Münchenben keresik. De legszívesebben Páris felé tekintgetnek a magyarok, mint valamennyi fiatal, kulturára sóvárgó népe a keletnek S mivel a magyar festőkben rendesen nem csekély mértékben van meg a vir.uózság és az alkalmazkodás adománya: talentumos és érdekes festészettel állunk szemben, amely olykor olyan hangokat hallat, amilyenek csak régi, jó művészetekből szoktak felénk hangzani, s amely finom értékeket mutat fel, de amely nem organikus hajtása a kulturának. Az, hogy a magyar festészet másod- vagy harmadkézből való művészet, nem lenne baj, ha az idegen tanítás sajátos nemzeti színt öltött volna benne, mint némi részben a német festészetben. De a magyaroknál nem így történt . . ." Ugyanezt a gondolatmenetet variálja a Kunstchronik, a Der Cicerone, Hans Rosenhagen a Der Tag-ban s mások. Valamennyien meghajlanak festőink kiváló tehetsége, európai kulturája előtt, de hangsúlyozzák a nemzeti, a sajátos vonások hiányát.

Mennyi az igazság ebben, mi a jelentősége ennek az egész kérdésnek, — nem akarunk most foglalkozni ezzel, s feladatunkhoz képest beérjük annak a feljegyzésével, hogy e pontra nézve eltérő volt a birálók véleménye. Annyi bizonyos, hogy éppen a németeknek nincs okuk hánytorgatni ezt a kérdést. Az ő modern festészetük is legnagyobb részben másodkézből való, s ami több: sokat kaptak magyar kézből is. Néhány igazságos biráló Munkácsyról szóltában nem is felejtette el ezt megállapítani. Így a Kunstchronik: „Különösen pikáns dolog, hogy épen itt, a Secessio házában láthatjuk újra tisztán azokat a fonalakat, amelyek Munkácsytól Liebermannhoz vezetnek, aki korábbi idejében, nevezetesen első párisi tartózkodása alatt, épp úgy, mint sok más fiatal német, Munkácsy befolyása alá került. Munkácsynak öregasszony-tanulmányát látva, egyenesen Liebermann Libaduggatói-nak töpörödött vénaszszonyaira gondol az ember, s a kolpachi parkról festett szép, nagy tájképen jól tanulmányozhatjuk, hogyan hatott Liebermannra Munkácsy festői előadása, fényvezetése és a fák, bokrok és mezők zöldjével való bánásmódja". Épp ilyen nyomatékkal emeli ki Munkácsynak Liebermannra gyakorolt hatását Adolph Donath a B. Z. am Mittag-ban, s Oscar

Anwald a Deutsche Tageszeitung-ban, aki megemlíti, hogy tőle tanult Uhde is. A Frankfurter Zeitung kritikusa pedig azt mondja, hogy Munkácsy „egyike volt a mi saját szecessziónk legjelentékenyebb őseinek". A furcsaság kedvéért feljegyezzük, hogy akad olyan lap is, amelyik szerint Munkácsy vett kölcsön Liebermanntól (Berliner Börsen-Zeitung). A legtöbben — élükön Karl Schefferrel — tapintatosan csak Munkácsy és Liebermann „kapcsolatáról" beszélnek.

Munkácsyt különben a kiállítás — mondhatni — rehabilitálta a német közvélemény szemében. Szenzációs és pathetikus nagy vásznai, s életének utolsó, rokkant idejében festett egyéb képei egészen elfeledtették a németekkel a régebbi Munkácsyt, a reálizmus kezdőkorának ragyogó tehetségű, tüzes, a zseni biztosságával és merészségével alkotó Munkácsyját. A német műtörténészek, Muther, Meier-Graefe, Gurlitt s legutóbb Max Schmidt is megtettek mindent, ami csak telt tőlük, hogy előmozdítsák a lejárásnak ezt a processzusát. Szép és okos célja volt a kiállításnak, hogy fordítson ezen, s igazán kitünő műveinek bemutatásával megpróbálja feltámasztani a mester szunnyadó dicsőségét. A kivitel nem sikerült egészen; a kiállítás nem állíthatta elénk Munkácsyt egész erejében. Azonban Kolpachi park-ja, a Zálogház-hoz készült tanulmányai, s néhány nagy közvetlenségű, száguldó kezének merész energiáját csalhatatlanul hirdető vázlata is elég volt ahhoz, hogy legalább sejttesse mester voltát, s kimutassa az igazságtalanságot, amelyet elkövettek rajta. A német birálók egy része fentartás nélküli megadással hajolt meg Munkácsy előtt; másik része nyögve és kifogások közt. Festészetünk általános színvonalának elismertetése után ez a második eredménye a berlini kiállításnak.

A másik halott, Paál László, először jelent meg több képpel Németországban s teljes elismeréssel találkozott. „Paál tájképei — írja többek között Oscar Bie — a 70-es évekhez képest, amelyekben keletkeztek, valóságos csodái a hangulat bensőségének és a tónusegység igazságának". Az, hogy folyton hangsúlyozzák a fontaineblauiakkal való szoros kapcsolatát, természetes; némikép meglepő, hogy Corot az, akinek hatását első sorban fedezik fel rajta. Valószínűleg ama véletlen következtében, hogy — egy kivételével — csupa szelid fényben úszó, lirai hangulatú tájképe került ki Berlinbe. Ez lehet az oka annak is, hogy többnyire gyöngéd és előkelően csöndes művészként emlegetik.

Még alkotó, küzdő, részben fejlődő művészeink fogadtatásáról nem szólunk e sorokban. Általánosságban annyit, hogy kiváló művészeink mindegyikének jutott derekasan a méltánylásból, s a birálók ízlésök és pártállásuk szerint majd egyiket, majd másikat emelték ki jobban.

Azonban volt egy művész a kiállításon résztvevők közt, aki még csodálatos frisseségében van ugyan alkotó képességének, de már — adhuc vivens — történeti névre tett szert, s működésének jelentősége tiszta és kétségbe nem vonható. Enynyiben az ő művészete is a történeté, tehát okkal sorozhatjuk társul Munkácsy és Paál mellé. Természetesen Szinyei Merse Pált értjük. Ő először mutatkozott be ezúttal Berlinben, s szinte elemi erővel ragadta magával a nézőket és birálókat. Fellépése, mely a modern festészet legjavához számító, eddig ott jóformán ismeretlen értékek váratlan felbukkanását jelentette, igazi ismeretlen meglepetés volt, s fokozódott a meglepetés, mikor kiderült, hogy egyes képei dátumaikkal semmikép sem akarnak beilleszkedni a modern festészetnek megállapított fejlődési rendjébe.

A napisajtó lelkes nyilatkozatokban ünnepelte Szinyeit s a folyóiratok komoly méltatása betetőzte sikerét. Az érdeklődés elsősorban műtörténeti fontosságú, úttörő művei felé fordult: a Majális felé, melyet mesterműként emlegettek; továbbá 1870 tájáról való vázlatai felé, melyekben merészség és báj oly csodálatosan egyesül. Azonban későbbi

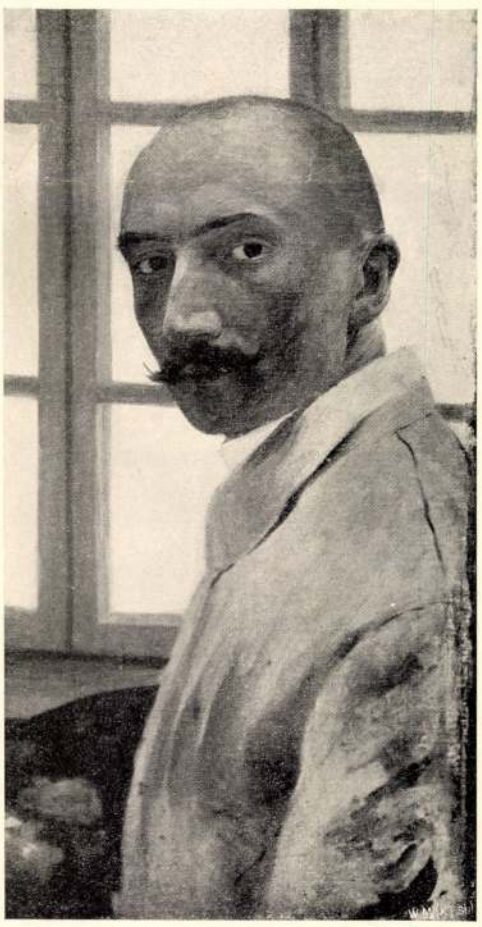

JOÓ BÉLA ÖNARCKÉPE

művei is találtak elég méltánylót, s nem egy biráló éppen erejének mostanig töretlenül maradt frisseségét emelte ki. S ami fő, jobbára észrevették azt is, hogy milyen korán jött, mennyit megelőzött, s megállapították, hogy a francia impresszionistáktól függetlenül bukkant az övékhez hasonló eredményekre. „Igazi jellemző művei olyan művészre vallanak, — írja Fritz Stahl — aki egészen a maga lábán állott, s akinek Münchenben abban az időben senki sem adhatott semmit. Hogy mégis van valami törvényféle a fejlődésben, figyelemreméltó bizonyság reá az, hogy Szinyei Leibl-ből körülbelül ugyanazokat a következtetéseket vonja le, mint Courbetból Manet. Ő is impresszionistává lesz: kis, vázlatszerű képeiben a 70-es évek elején teljes levegős világosságot ér el, s az akkori világos női ruhák tarka színeit ugyanabban az ízlésben hangolja össze, mint Manet. Főművében, a Majálisban ezekkel a tulajdonságokkal finom és költői hangulatot kapcsol össze . . .“

„Önkénytelenül az egykorú franciákra gondol az ember ezeknek a levegős színvázlatoknak a láttára — olvassuk a Der Cicerone-ban — s mégis el kell ismernünk, hogy olyan festővel állunk itt szemben, akit idegen hatások meg nem zavartak, s aki a legsajátabb színérzéssel tudta kifejezni mondanivalóját. Olyan kép, amilyen a Hinta, díszére válnék Európa legjobb képtárának; épp úgy a Majális, amelynek vázlatát különben színezés dolgában még finomabbnak tartom.“

S idézzük még Adolphe Donath-ot, a B. Z. am Mittag kritikusát: „Szinyei impresszionista volt már eredetileg . . . és Majális-ától, ettől a mesterműtől kezdve az 1895-ből való barna Hóolvadásig és az 1909-ből való napos Mező-ig semmit sem változott az ő becsületes, friss impresszionizmusa. A Mező festőjében a művészi érzésnek ugyanaz az ereje él, mint amely a Majális festőjében élt.“

Azonban legjobban fejezte ki Szinyei berlini fellépésének jelentőségét Georg Hermann következő felkiáltása: „ó, ez a Szinyei több, mint a napi kritika pillanatnyi öröme: hódítást jelent ő a XIX. század művészettörténete számára“.

Valóban, van okunk remélni, hogy Szinyei nevét ezentúl nem fogják kihagyni az európai művészet történetéből. Ez lenne a harmadik maradandó eredménye ennek az emlékezetes kiállításnak.

PETROVICS ELEK

MAGYAR AKVARELL- ÉS PASZTELLFESTŐK EGYESÜLETE. Boem Ritta, Deák-Ebner Lajos, Edvi-Illés Aladár, Garzó Bertold, Katona Nándor, Kőrösfői-Kriesch Aladár, Mendlik Oszkár, Nádler Róbert, Olgyai Viktor, Poll Hugó, Rauscher Lajos, dobai Székely Andor és Tull Ödön megalakították a Magyar Akvarell- és Pasztellfestők Egyesületét. Az új egyesület évenkint kiállításokat fog rendezni s céljainak elérésére a művészkedvelő közönséghez fordul, lépjen be az egyesületbe. Az egyesületnek lehetnek pártoló, alapító és művásárló tagjai. A pártoló tag évente negyven koronát, az alapító egyszersmindenkorra ezer koronát fizet. A pártoló és alapító tagok az egyesületi kiállításokat ingyen látogathatják és az egyesület kiadványait szintén ingyen vagy mérsékelt díj ellenében kapják. A művásárló tag évente százhúsz koronát fizet (esetleg negyedévi részletekben), képvásárlás céljából, az örökös művásárló tag pedig egyszersmindenkorra háromezer koronát. A művásárló tag egy megfelelő műtárgyat választhat az évi rendes kiállításból, húsz százalékos árengedménnyel, s ugyanígy választhatnak az örökös művásárló tagok, befizetett összegük négy százalékos kamatainak arányában, egy vagy több nékik megfelelő műtárgyat. A műpártoló és alapító tagok évente egy-egy kisebb méretű rajzot, vagy akvarell-vázlatot maguk választhatnak ki a kiállításokon, az erre a célra kijelölt kollekcióból. Az egyesületre vonatkozó mindennemű bővebb felvilágosítással készségesen szolgál Edvi-Illés Aladár festőtanár, Budapest, Andrássy-út 71., Képzőművészeti Főiskola.

TANULMÁNY HENSZLMANN IMRÉRŐL. Az első Beöthy Zsolt-jutalomdíjban, amelyet az Erzsébetvárosi Kaszinó Beöthy tiszteletére alapított, Kelecsényi János negyedéves kegyesrendi bölcsészethallgató Henszlmann Imréről írott értekezése részesült. A díjat (háromszáz koronát) minden évben Beöthy Zsolt ítéli oda a bölcsészeti kar valamelyik hallgatója kiváló esztétikai értekezésének.

MAGYAR KÖLTŐ ÉS MAGYAR FESTŐMŰVÉSZEK. Költőink egyik legnagyobbikának, Komjáthy Jenőnek művei és az azokról megjelent kritikák sorozatos füzetekben jelennek most meg, még pedig magyar festőművészek áldozatkészségéből. Képeiket ajánlották fel e nemes célra s azok eladása árából kerül ki az az összeg, amelyen Komjáthy művei megjelennek. Ezeket a füzeteket pedig ingyen küldi meg bárkinek Komjáthy Győző (Budapest, I., Alagút-utca 4.), aki hozzá fordul. Eddig a következő füzetek jelentek meg: 1. Deutsche Gedichte aus dem Hauptwerke. 2. Személyének költeményeiből. 3. Kritikák gyűjteménye Komjáthy Jenőről. 4. „Éloa“, hitveséhez írt költeményeinek ciklusa. 5. Ujabb kritikák. 6. Aforizmák. 7. A „Homályból“ című főművének II. kiadása. A művek forgalombahozatalának ezen szokatlan ideális módját a magyar festőművészek áldozatkészsége tette lehetővé. 2—2 képet adományoztak: báró Mednyánszky László, özv. Lotz Károlyné (férje hagyatékából) és Zich Ferenc; 1—1 képet: Benczur Gyula, Boruth Andor, Bosznay István, Fanta-Alkony István, Ferenczy Károly, Feszty Árpádné, Góth Mór, Iványi-Grünwald Béla, Kacziány Ödön, Kernstock Károly, Komáromi Kacz Endre, Kriesch Aladár, Koszto-

csak színdurvaságot talál benne, de sehol azt a sokat dicsért kolorisztikus erőt.[1]

És folytathatnók a végletekig, Mit csinálna a közönség, ha — mint ők kivánják — a művészek kritikája után formálná meg a magáét?!

Mi ennek az ellenmondásnak az oka? Az, amit Delacroix mond: «A festők csak a mesterségre vetnek ügyet.» Hozzátehetjük — mindig a maguk gyakorlata alapján. Hihetetlen ellenszenvet éreznek mások művészeti gyakorlatával szemben. Michel Angelo ezért nem szerette Leonardot és ezért kifogásolta Tizian rajzát. Az ilyen művészkritika jellegző: a kritizáló művészetére, melyet magyaráz. De általános érvénye édes kevés. Minél nagyobb művész a kritikus, itélete rendesen annál egyoldalúbb, mert kizárólagosságra hajlik és a maga művészetétől nem tudja látni a másét. Bad artists always admire each other's work.[2] Wildenek igaza lehet, rossz művészek — akiknek nincs kifejezett egyéniségük, de innét is, onnét is «tanultak», — hálából föltétlenül dicsérik egymást. De a nagy művész szuverén. Még másban is csak önmagát ösmeri el. Mikor a fiatal Leibl Párisban Courbet szeme láttára festett — persze à la Courbet, — a nagy mester megveregette a vállát. Szóval a művészek csak a velük rokon szellemű művészetet tudják méltányolni.

Ha tehát a laikus kritika igaztalan, egyoldalú, ez nemcsak a laikus kritika tulajdonsága. Ösmeretes, milyen igaztalan kritikában volt része Böcklinnek pl. a híres müncheni kritikus Pecht részéről, aki a művész «Hullámok játéká»-ról a gúny és szatira megsemmisítő hangján beszélt.[3] És ez a kritikus — akadémiai festő volt. Szinyei Majálisát hogy elitélte a Pester Lloyd kritikusa, Keleti Gusztáv 1883-ban, ajánlva neki, hogy minél előbb gyógyuljon ki a delirium colorans-ból.[4] És ez a kritikus is — festő volt.

[1] Schmidt: Künstlerworte; Popp: Maleraesthetik, 14. l. stb.

[2] O. Wilde: Intentions, 165. l.

[3] Gurlitt: Die deutsche Kunst, 238. l.

[4] L. Szinyeiről irt könyvemben (Modern könyvtár 248—252. szám) a 61. l. Kénytelen voltam ott az eredeti német szöveget idézni, mert Keletinek a Kisfaludy-társaság kiadásában megjelent összegyüjtött műve, a «Művészeti dolgozatok»-ban (157. l.) a tárcának Szinyeiről irt részletét egyszerűen kihagyták, — ezzel lényegesen meghamisítva Keleti műkritikai egyéniségét.

Nézzük közelebbről azokat az igazán kiváló kritikai alkotásokat, melyeket festők irtak festőkről, teszem Fromentin «Régi mesterek» c. könyvét. S mit látunk nála? Ahol elfogult — ott mindig a maga teknikája akadályozza meg abban, hogy megérthessen, mint Rembrandt úgynevezett Éjjeli őrjáratának hamis megitélésében. De ahol igazán finom megfigyeléseket ad, mint Rubens temperamentumának kézirásából való kiolvasását, vagy ahol Van Eyckot és Memlinget megkülönbözteti egymástól: «Van Eyck a szemével lát, Memling kezd szellemével látni stb.», ott a finom érzékű lélekbúvár, a nagyon sokat látott műtörténész, a kulturhistoriailag orientált történetiró és első sorban a kitünő stilista jut szóhoz. Mindezt Fromentin anélkül is megirhatta volna, hogy valaha ecsetet vett légyen a kezébe. A festő semmiben sem segitette a kritikust, ellenkezőleg, sokban akadályozta.

Nagyon természetes, hogy a kritikusnak ösmerni kell a teknikát, hogy olvasni tudja. Ez a lényeges. De ehhez nem kell gyakorlati festőnek lennie, csak nagy gyakorlatának. Enélkül abba a hibába esik, amit már Reynold érintett, hogy mivel nem tudja mit lehet a teknika terén elérni, olcsó hatásokat nagy garral dícsér. Az is megeshetik, hogy igazi érdemeket nem ösmer fel. Azért conditio sine qua non, hogy a kritikus a teknikai lehetőségek terén teljesen járatos legyen — s ma, amikor a középiskolai műveltség egyik eleme a rajz — s kívánatos, hogy a jövőben ez még sokkal nagyobb mértékben azzá váljék, — a teknikai jártasság az európai műveltség magától értődő kiegészítő eleme.

De ez csak segítő része a kritikának, nem lényege, — hasztalan lovagolnak rajta a festők. Mert amit ők a laikus-kritikának szemére vetnek, hogy nem objektiv, hogy könnyen túlbecsül és még könnyebben lebecsül, a festőkritikákra éppenúgy áll. A subjectivitás a kritikának általában eliminálhatatlan eleme. A kritikus is képzeletében teremti a kritikáját, melynek strukturája hajlamait és ízlését befolyásolják. Egy orosz festő Wolkoff-Mouromstroff hatalmas foliansban állította össze a laikus kritika hibáit, kimutatva, hogy itéleteik csak körülbelül fedik az igazságot, mert nem tudnak pontosan látni s ráolvassa Lessingre, Crowe és

Művészet 1915.

MÜHLBECK KÁROLY
AKVARELLJE

A SÁROSI MŰVÉSZ-SORSJÁTÉK
KIÁLLÍTÁSÁBÓL

Cavalcasellere, Tainere, Thodére, Müntzre és sok más kritikusra, hogy megfigyeléseik pontatlanok, — de ez azelőtt, mikor a műemlékek mai nagyarányú fotografálása még nem volt általános, igazán nem volt csoda. Nem is beszélve arról, hogy ettől a mi kontár műszerünktől — szemünktől, — melyről Helmholtz azt mondotta, hogy ha egy optikus ilyen műszert akarna neki eladni, egyszerűen kidobná a műszereivel együtt! — csakis hosszas látási gyakorlat után lehet kielégítő eredményt elvárni. Hiszen maga a rajzolás sem egyéb, mint látni tudás. Mily ritka ez a művészeknél is! Tekintsük meg a művészek másolatait, nemcsak Brocky vagy Székely Bertalan jegyzetszerű kopiáit, de a hivatásos másolókét, mennyi pontatlanságot találhatunk náluk is. Ha összehasonlítjuk teszem Rafael Sixtusi Madonnájának különböző metszeteit a mű fotografiájával, csodálkozva fogjuk megállapíthatni, mennyire pontatlanul láttak a másolók, mennyi egyéni «belemagyarázást» követtek el.

Orosz művészek elítélik Ruskint, mert túlbecsüli Giottot, aki az ő rajztanári szemével nézve igen gyenge rajzoló, — de Ruskin a fejlődés szempontjából nézte Giottot s mint Dante — ő is nagy újító mesternek tartotta, ki a korabeli bizanci művészetből ki tudott bontakozni. Micsoda hallatlan szempont az, mikor Taine-t — ki Fra Filippo Lippi valóratörekvéseit fejlődéstörténetileg méltatja — azzal hallgattatja el: «Rajz, fényárny, szín, távlat, minden hamis Fra Filipponál»[1], ugy tekintve a kora-renaissance-mestert, mint egy modern mesteriskolás növendéket, teljesen kiszakítva őt korából és a történelmi távlatból. Igy itélni valóban csak művész képes!

Ez a pontosságot hangsúlyozó művész-kritikus teljesen érzéketlen az abstrakt-művészet iránt, odatapad a természetutánzás fogalmához, Leonardora hivatkozva: «Quella pittura è piu laudabile, la quale ha più conformita con la cosa imitata.»

[1] l. m. 155. l.

Szinyei Merse Pál

Irod

Lengyel Menyhért: Magyar festők Belgiumban. Az Ujság 1910 febr. 9.

Margitay Ernő: Magyarok külföldön. Élet 1910. febr. 13.

Czigány Dezső: Magyarok odakint Belgiumban Pesti Napló 1910 febr. 12.

Szinyei Merse Pál
irod
Relle Pál: Magyarok Berlinben. Egyetértés. 1910 febr. 13.

Szatmári Jenő: Berlini krónika. Budapest. 1910. febr. 16.

(Rózsa Miklós) Szinyeiek Berlinben. A Hét 1910 febr. 20.

Meller Simon: Magyar festők kiállítása Berlinben. Vasárnapi Ujság 1910 febr. 20.